This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

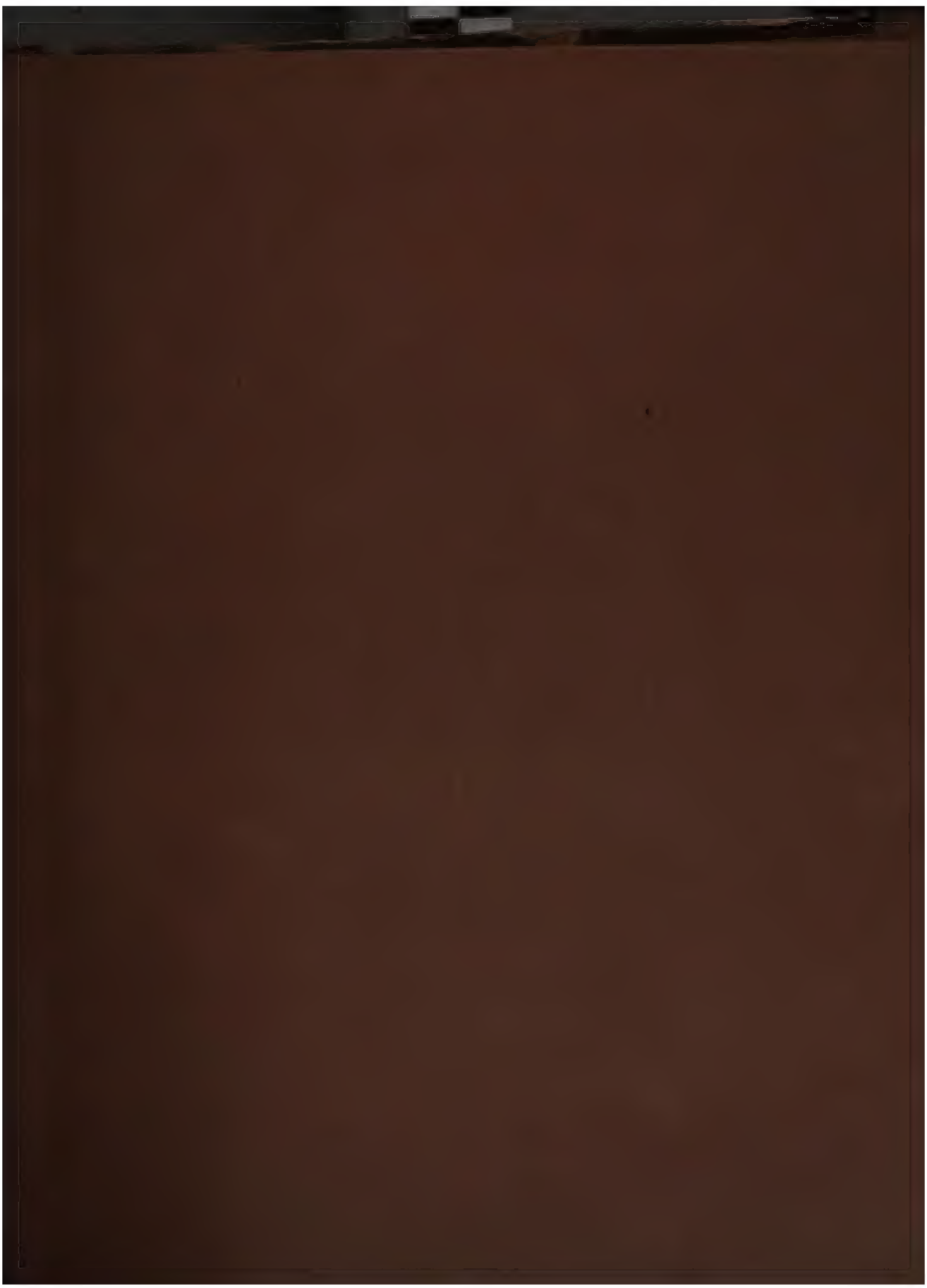

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

ISTORIA ROMÂNILORŬ

CURSŬ FĂCUTŬ LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI

DUPE DOCUMENTE INEDITE

DE

D. PROFESORŬ V. A. URECHIĂ

MEMBRU ACADEMIEĬ ROMÂNE, MEMBRU CORESPONDINTE ALŬ ACADEMIEĬ SPANIOLE, ALŬ INSTITUTULUĬ ETNOGRAFICŬ DIN PARIS, ŞI ALŬ ALTORŬ DIVERSE SOCIETĂŢĬ ŞI CONGRESE LITERARE ŞI ISTORICE, MEMBRU FUNDATORŬ ALŬ ATENEULUĬ ROMÂNŬ ETC.

PUBLICATŬ

SUB DIRECŢIUNEA PROFESORELUI,

DE

COMITETULŬ DE STUDENŢI AI FACULTĂŢEI DE LITERE DIN BUCURESCI.

SERIA 1786-1800

TOMUL III

CU NUMERÓSE ILUSTRAŢIUNĬ, PLANURĬ DE RESBOIŬ ETC.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA „GUTENBERG“ JOSEPH GÖBL
23, STRADA DÓMNEI, 23
1892.

DR241
U7
v.3

Ist Românilor

V. A. Urechia

N. P. MAVROGHENI

Domnu țerei Românieĭ și Moldovei

ISTORIA ROMÂNILORŬ

1786—1800

I.

Ochire retrospectivă.

Cu tótă solemna promisiune dată de Pórtă prin noul eĭ hatișerif din (1784 [1]), vĕdurămŭ, că la 26 Martie 1786 înlocuesce la Domnie Muntĕnă, pre Mihaĭ Sutzu prin Nicolae Mavrogheni, după o domnie atât de scurtă. Și pentru Moldova promisiunea Porțeĭ din 1784 nu valoră multŭ, când, spre a se conforma dorințeĭ Austrieĭ nemulțămită de C. Mavrocordatŭ, carele nu primise de Consulŭ Austrieĭ pre Raicevicĭ, Pórta mazili pre acesta și-lŭ înlocui cu vĕrulŭ sĕŭ, cu Alex. I. Mavrocordat ḑisŭ Firarulŭ (2). Nu e vorbă, că apropierea curților de Viena cu acé de la Petersburgŭ înlesnisă Porțeĭ acé prefacere de domnie din Moldova. Ministrulŭ rusescŭ din Constantinopole, Bulgakoff abandonase resimțimêntuluĭ ministruluĭ Austrieĭ Herbertŭ pre Domnitorulŭ Moldav (3), în interesulŭ cimentăreĭ alianțeĭ austro-rusescĭ.

De îndată ce noulŭ Domnŭ se urcă pe tronulŭ Moldoveĭ, în 10 Februarie 1785, Herbertŭ îĭ cere estradarea desertorilorŭ din Ardealŭ. Sub acestŭ nume, amŭ arĕtatŭ că se coprindéŭ numeroșiĭ scutelnicĭ

(1) Hurm T. VI. p. 420.

(2) „ T. VI. p. 428.

(3) Veḑĭ Hurm. T. VI. pag. 430. Raportulŭ lui Herbert cătră Kaunitz din 26 Ianuarie 1785. Despre apropierea ambelor curțĭ veḑĭ Hurm. T. VI. p. 497.

aĭ boerilorŭ și monastirilorŭ. Acéstă situaţiune a aşĭa ḑișilorŭ desertorĭ, ne-aŭ esplicatŭ resistinţa Divanului moldavŭ, resistinţă care noĭ n'o puturămŭ pune în comptulŭ unorŭ simţimente naţionale, orĭ măcar umanitare, ale boerimeĭ!

Nu numaĭ Rusia apropiétă de Austria, lăsa pre acésta să lucreze în Principate și la Constantinopole, după interesele eĭ, ci și ministrul de esterne alŭ Franciei ordonase ambasadoreluĭ francesŭ din Constantinopole, să favoriseze vederile Austrieĭ în Principate. Noul secretarŭ al luĭ Alex. Mavrocordat, francesulŭ *d'Hauterive*, primesce ordine dela ambasada francesă d'a intra în strînse relaţiunĭ cu Raicevicĭ (1).

Austria e mulţămită de nouĭ Domnŭ. «Acestŭ principe se pare pré bine intenţionatŭ pentru afacerile nóstre, scrie Herbert luĭ Raicevicĭ, în 11 Februarie 1785, și e hotărît să ţină bune relaţiunĭ cu D-ta». Nu maĭ puţin Herbertŭ recunósce (2) prin altă notă a sa către Raicevicĭ, din 26 Februarie 1785, că nu era tocmaĭ vina fostuluĭ Domnŭ în conflictele iscate între curtea Moldavă și între Raicevicĭ, și recomanda acestuĭa maĭ multă moderaţiune din partea subalternilor luĭ (3).

Acéstă recomandare cu atâta era maĭ prudentă, cu câtŭ noulŭ Domnŭ era bănuitŭ, că are relaţiunĭ simpatice cu Prusia.

Pregătirile de rĕsboiŭ din partea curţilorŭ aliate sunt acum cunoscute la Pórtă. Acum cugetá să se pregătéscă și ea (4). Abia Bucurescĭ reluaseră liniștea lorŭ obicĭnuită, după serbătorile trecereĭ pe aicĭ spre Austria a soţieĭ internunţuluĭ austriacŭ Herbert (5) și nu târḑiŭ apoĭ, vr'o două luni numaĭ, se lăţesce în Principate vestea, că întórcerea soţieĭ luĭ Herbertŭ în Austria, este semnŭ neîndoios de rĕsboiulŭ apropiatŭ, între Austria și Turcia. Grijă tot maĭ mare începe a se împrăștie în Bucurescĭ și maĭ apoĭ în Iași. Mavrocordatŭ din Moldova însciinţatŭ de cele ce se plănuescŭ la Viena și Petersburg, e totŭ maĭ obediente la pretenţiunile luĭ Raicevicĭ, aşĭa ca în unŭ raportŭ alŭ sĕŭ către Herbert, din 12 Septembre 1785, Rai-

(1) Veḑĭ Hurm. T. VI. p. 433 și 437. (Nota din Februarie 12—1785.)

(2) Hurmuzaki T. VI. pag. 440.

(3) Despre Raicevicĭ veḑĭ biografia luĭ de B P. Hasdeŭ cu titlu: „Studiĭ critice asupra istorieĭ române", Bucurescĭ 1864.

(4) Veḑĭ Hurm. T. VI. p. 448, raportulŭ luĭ Abraham Camondo.

(5) Despre solemna recepţiune la curtea Munténă a soţieĭ luĭ Herbert, veḑĭ Hurm. T. VI, p. 445, 446. Veḑĭ volumulŭ nostru anteriorŭ.

cevicĭ ḑice că: «per tutti gli affari in generale, io mi trovo molto obligato a questo signor Principe, per li suoi modi onesti e la facilità nel tratare, che ha usato sin ora» (1).

Şi cu tóte aceste, Mavrocordat Alex. nu cutézá a împinge concesiunile cătră Austria şi în cestiunea «*desertoriloră*» până acolo până unde le cerea Raicevicĭ, căcĭ Vodă se temé să nu nemulţăméscă boierimea, interesată, cum vĕḑurămŭ, de aşĭ păstra scutelniciĭ. Ca să nu se supere Austria de acésta, Vodă însărcinézá pre agentulŭ sĕŭ din Constantinopole, să mérgă la Herbert, să cerce a-l explica stadiulŭ cestiuneĭ şi a-lŭ convinge, că Domnitorulŭ nu puté concede maĭ multŭ.

Aşĭa, în 12 Octombre, 1785. Herbert primesce pre Kapuchihaia luĭ Alex. Mavrocordat, care-l aduce asemenea explicărĭ. Herbert nu le aprobă, şi în nota lui din 12 Noembre 1785, Herbertŭ vestesce lui Raicevicĭ demersulŭ lui Vodă Moldovénŭ şi că i-a rĕspunsŭ, că: «si la cour impériale est mécontente du Prince sur l'article des déserteurs, elle poura aisément le *faire perdre, ou disgracier*, les ministres turcs ne demandant pas mieux qu'un prétexte, ainsi que je l'ai prouvé par l'exemple de son prédécesseur, qui au reste n'a pas été déposé pendant qu'il se montrait favorable à cette restitution, mais lorqu'il y est devenu contraire.»

Amŭ vĕḑutŭ că domnia lui Alex. Mavrocordatŭ (Firarul) a fostŭ destulŭ de anevoiósă şi fără de afacerea *desertoriloră* austriacĭ. O fómete gré bântui ţéra (2) şi incendiĭ gróznice aprópe nimiciseră laşiĭ. Aŭ arsŭ şi curţile domnescĭ. Vodă se mută apoĭ în alte case (ale lui Razu) şi treĭ ḑile după acea ardŭ şi aceste. Maĭ arde şi a treia curte domnéscă peste câte-va ḑile, de nu maĭ voiaŭ boeriĭ să închirieze casele lorŭ pentru Domnie, iar poporulŭ aplică lui Alex. Mavrocordat sobriquetulŭ de *Pîrlea-Vodă*. Ca să aibă unde locui, Mavrocordat fu silit a reconstrui curtea domnéscă (3).

De aceste nu se putu însă folosi, căcĭ nu târḑiŭ evenimentele precipitară cătră finit efemera lui domnie. Bine informat, cum vĕḑu-

(1) Hurm, T. VI. p. 449.

(2) Lipsa de pâne făcu ca locuitorii ţĕreĭ bântuită de secete, să reclame la Domnitorŭ închiderea povernelorŭ, ca să nu se maĭ împuţinéze productele. Veḑĭ Uricul domnesc în acesta în Arh. Rom. T. II. p. 181. Veḑĭ volumulu nostru anteriorŭ.

(3) Veḑĭ Drăghicĭ. Istoria Moldovei p. 48—49, T. II. Veḑĭ volumulŭ nostru I, pag. 224

rămŭ, de cele ce se pregătiaŭ de puterile *aliate* contra Turciei. Alex. Mavrocordatŭ fugi în Rusia în 1787, lăsântŭ cârma Moldovei în mânile a 4 5 boieri, singurii cari sciaŭ că Domnulŭ nu se duce din Iași în vre-o inspecțiune a județelorŭ, ci că fuge peste Nistru (1).

Divanulŭ Moldavŭ fusese înspăimêntatŭ de acestŭ evenimentŭ și de amenințările din Constantinopole. Totuși Pórta avêndu și ea grijile ei, se mulțămise cu explicațiunile ce Divanulŭ Moldavŭ îi trămisese despre fuga lui Alex. Mavrocordat și se grăbise a înlocui pre fugarul Domn, cu Alex. Ipsilante, fostulŭ Domnŭ alŭ Valachiei, partizanulŭ secretŭ alŭ Austriei.

Cu câteva luni mai înainte de ce Alex. Mavrocordatŭ fugi la Ruși, căḑu din tronulŭ muntenescŭ Mihailŭ Suțu, succesorele lui Caragea.

Amŭ vĕḑutŭ — în Tomulŭ I-iŭ — Domnia *omenosului* și blândului Suțu Mihai. Intervenirea în 1784 a Rusiei, și a Austriei în favórea neschimbărei frequente a Domnilorŭ, totŭ nu asigurasă lui Mihai Suțu o domnie lungă.

Deja la finea anului 1785 eraŭ cunoscute diplomaților din Constantinopole intrigile pentru mazilirea lui Mihai Suțu dela Muntenĭ. Aceste intrigi le țesă cu mare abilitate Nicolae Mavrogheni unŭ simplu dragomanŭ alŭ lui Căpitanŭ-Pașa. In Ianuariŭ 1786, Choiseul scrié Ministrului de Vergennes, că Căpitanŭ-Pașa, adecă marele admiralŭ, persistă a stărui pe lângă Sultanulŭ, să facă pre dragomanulŭ sĕŭ N. Mavrogheni Principe al Valachiei. Décă nu isbuti de îndată, este că toți grecii din Fanarŭ, de altmintrelea pururea desbinați între ei, se unirĕ de astă dată, ca să împedice, fie și prin dare de bani la Vizirŭ, numirea lui Mavrogheni, ca Domnŭ, fiindcă acesta nu era dintre familiile grecești, care-și disputaŭ tronurile române, ci era unŭ candidatŭ noŭ, unŭ simplu țĕranŭ eșitŭ la lumină de curêndŭ prin marea istețime a lui.

Mavrogheni nu disperă și lucră să câștige pre Ministrulŭ rusescŭ în favórea sa. De Choiseul 'l refuză concursulŭ sĕŭ, dér ambasadorulŭ inglezŭ intervine pre lângă Bulgakoff, care declară într'o notă dată Porții, că suverana sa nu va suferi nicĭ-o-dată ridicarea la Domnie a lui Mavrogheni și că, mulțămită cu purtarea lui M. Suțu, Rusia cere menținerea acestuia pre tron (2).

(1) Vedi T. I. alŭ istoriei nóstre (1774—1786) pag. 240.
(2) Hurm. Tom. VI, pag. 37.

De Choiseul, în 26 Ianuariŭ 1786, raportându cele mai susŭ arĕtate, adauge a ḑice că: «Mavrogheni care cătră mult spirit adauge cutezanţa cea mai neţermurită, a sciutŭ se persuade pre stăpânulŭ sĕŭ, că onórea lui era la mijlocŭ şi că trebue să dobândéscă favórea care i se refuzase în publicŭ».

Astfelŭ cu tóte sumele importante trimise de Suţu la Petersburg şi cu tótă marea protecţiune ce-l arĕta Bulgacoff, Mavrogheni nu desesperă... *«Totŭ pre atâta de intrepidŭ, pre cât şi de ambiţiosŭ, elŭ este hotărîtŭ să-şi pérdă viaţa, séŭ să ajungă Domnŭ alŭ Valachiei»*, scrie Choiseul cătră de Vergennes, în 25 Februariŭ 1786.

Nici-o lună nu avé să trécă la mijlocŭ şi Mavrogheni isbutea în planulŭ sĕŭ. Trecêndŭ asupra cadavrului protivnicului sĕŭ, Grecŭlŭ Petrache, merge la $^{2}/_{14}$ Martie să priméscă investitura la Seraiŭ (1).

Succesulŭ lui Mavrogheni de sigurŭ nu a trebuitŭ să placă muscalilorŭ şi nici Austriei. Ambasadorulŭ francezŭ şi de Vergennes acceptă faptulŭ implinitŭ şi se silescŭ a'şi face favorabil pre Mavrogheni în privinţa comerciului Mărei-Negre. Singurŭ la Roche, fostulŭ secretarŭ alŭ lui Mihaĭ Suţu, este nemulţămitŭ de numirea lui *Monsieur* Mavrogheni şi se hotăresce a abandona Bucurescii (2).

II.

Isvóre.

Mai înainte de tóte voiŭ aminti lucrările până acum făcute asupra lui N. Mavrogheni. Cunóscem până astăḑi următórele monografiĭ, orĭ Istorii mai importante asupra Domniei şi a vieţiĭ lui N. Mavrogheni. Acestea sunt:

1) *Pitarulŭ Hristache* «Istoria faptelor Mavrogheneşci», o cronică în versurĭ scrisă la 1817 şi publicată de Cesarŭ Boliacŭ în *Buciumulŭ*, la 1863;

2) Memoriele unui grecŭ, de *Thoma Hope*, scrise în englezesce la finea secoluluĭ trecutŭ, traduse în franţozesce la 1847, de Defau-

(1) Grecŭlŭ Petrache din simplu lucătaru devenise director al monetăriei turcesci şi era celu mai bogatu din Fanaru. Elu cercase să reţină pre Căpitanŭ Paşa şi pre Mavrogheni, promiţêndŭ Sultanului suma de 4,000 de pungi de bani, ca să exileze pre noulu Ministru. Acesta, Hasan Paşa, dete a înţelege Sultanului, că dacă va omorî pe Petrache va câştiga mai multŭ. Aşa se şi făcu, chiar în ḑiua când Mavrogheni primia investitura (Hurm. tom. VI, pag. 38 şi 39).

(2) Vedĭ scrisórea lui cătră de Vergennes, dată din 10 Maiu 1786. (Hurm., tom. VI, pag. 40).

compret. ară pe românește publicate. în parte. de D. Ștef. D. Greceanu. în *Românulă* la 1861. Acéstă care coprinde povestirea creștinului turcită Arab. se numi Selimă. despre evenimentele la care elă. alătura cu Mavrocheni. a luată parte activă. între 1787—1790:

3 *Enache Văcărescu* în «Istoria Imperaților otomani» publicată în *Tesaură de Monumente*. după manuscriptulă originară. în posesiunea d-lui Ștef. Greceanu. încă atinge multă Istoria proprie a domnei lui Mavrocheni. deși — cum vomă vedé — în modă nu tocmai dreptă (1):

4. Histoire de l'Empire de Russie sous le règne de Catherine II et à la fin du 18-ème siècle — par le révérend M. Tooke et traduite de l'Anglais par M. S... avec les corrections de M. *Imirnove* aumônier et secretaire de l'Ambassade de Russie a Londres et revue par M. Leriere, ancien capitaine en réserve. de France. Paris. 1801. 6 vol. 8°.

5. Etat actuel de l'Empire ottoman. par Elias Abesci. traduit de l'Anglais par M. Fontanelle. 2 vol. Paris 1792:

6. Tagebuche Reise der Kaiserin von Russland Katherine II aus dem Englischen. übersetzt. Koblenz 1799 2 vol.:

7 Histoire des campagnes du Comte Alexandre Suvarow Rymnisk. Généralissime-maréchal. Londres. 1799. 2 vol.:

8 *Anselme* Histoire de l'Autriche. Paris. 1877:

9 *Johann Wilhelm Zinkeisen* — in Geschichte des osmanischen Reiches in Europa. 8° Gotha 1859:

10 Versuche einer kriegs geschiste des grafen Alexander Suwarow Rymnisk. 2 vol. 8°. Gotha. 1795:

11 Ausführliche Geschichte des krieges zwischen Russland. Oesterreich und der Turkey. 4 vol. 16°. Wien. 1791:

12 Cronografiă lui Dionisie Eclesiarculă. coprindêndă istoria domnieĭ lui N. Mavrocheni. Acéstă scriere a fostă publicată întâiŭ-dată de A. Papiu Ilarianu în *Tesaură de monumente istorice*. T. II Bucuresci. 1863. a pag. 161.

Dionisie Eclesiarculă scrie la 1814. dêr a fostă în parte martoră oculară la evenimentele din domnia lui Mavrocheni.

13 O scurtă notiță mai nouă despre N. Mavrocheni este aceea a lui Ioan Caragiani. publicată în *Revista nouă* pe anulă I. (1868 pag. 216 și 304 2).

---

1 V. n. pag. 29.

2 D. Ioanu Ghica în o scrisore la scrierea sa decătră de câteva din manuscriptele mai nouă citate și la care Academia română dăruiește alte lucrări, nu aveau conținute cuiva interesante pentru noi.

14) Colecțiunea de documente Hurmuzaki-Odobescu. Vol. III supl. I (1889). Vol. II supl. I (1885). Vol. VII (1876);

15) Vaillant. La Roumanie, 3 vol., Paris, 1844;

16) Ubicini, în *Istoria Provinciilor Danubiene;*

17) Ion Ghyca, Scrisori și conborbiri economice;

18) Colecțiunea de documente proprie;

19) Condicele de documente dela Arhiva Statului;

20) Drăghici, Istoria Moldovei;

21) Mr. de *Chénier:* Révolutions de l'Empire Ottoman. 1 vol. 8°, Paris, 1789;

22) Magazină istorică p. Dacia, T. I, Bucuresci, anulă 1845;

23) Arhiva Românéscă, de M. Kogălniceanu, Iași, 1860;

24) Considérations sur la guerre actuelle des Turcs par Mr. de Volney, 1 vol. 8°, Londres 1788;

25) Mr. *de Peissonnel*, ancien Consul général de France à Smirne: Examen du livre intitulé: *Considérations sur la guerre actuelle des Turcs*, par Mr. de Volney, 1 vol. 8°, Amsterdam. 1788;

26) *Andr. Wolf.* în «Beschreibung des Fürstenthumes Moldau» (Sibiiu) 2 tom.

27) *Melchisedec:* Chronica Hușilor și acé a *Romanului;*

28) Vechile instituțiuni ale României de Ioan Brezoianu (1 vol. 8°, Bucuresci 1882);

29) Uricariulă de T. Codrescu, passim;

30) Storia regionata dei Turchi, dell' abate Francesco Becattini, 8 vol. 8°, Venezia, 1791;

31) Histoire de l'Empire ottoman depuis sa fondation jusqu'à la paix d'Jassy en 1792, par Mr. Salaberry 2-ème édition. 4 vol. 8°. Paris-Londres, 1817;

32) Lettre et pensées du Maréchal Prince de Ligne, publiées par la Baronne de Staël-Holstein dans la Bibliothèque instructive et amusante, Vienne, 1 vol. 8° mic 1818;

33) Atențiunea lumei era asupra țerilor române la finea secolului XVIII-lea. *Caras*, scrisă «Histoire de Moldavie et Valachie», două edițiuni, între care cé germană din Francfort și Leipzig, 1789, cu «Nebst Beschreibung der mit den Türken geführten Krieg»;

34) Dacia Aurara de Kösleri, cu adăogirile lui Seivertus;

35) Milkovia lui Benkö.

III

Europa și Orientulŭ

Pentru a înțelege bine situațiunea în care N. Mavroghen apucă domnia țĕrei Muntenescĭ, simțimŭ de nevoie să aruncămŭ o privire mai adîncă asupra situațiunei generale a politicei europene, mai alesŭ cătŭ privesce Orientulŭ și să reamintimŭ evenimintele principalĭ.

Maria Tereza murisă la 29 Noembre 1780, lăsândŭ pentru succesorele eĭ Iosif II, deja imperator al Germanieĭ din 1765, o situațiune dificilă și internă și esternă. Secriul veseleĭ și devoteĭ suverane fusese insultatŭ: ca și la alŭ luĭ Ludovic XIV, se aruncară petre asupra luĭ!

La esterior; Prusia sporiá sub Fredericŭ II, care trăi încă 6 anĭ după Maria Tereza. Casa de Hohenzolern ĕșĭ marca misiunea d'a scóte pre Austria din lumea Germanică și d'a o împinge spre Orient: *drang nach Osten!*

Alianța Austrieĭ cu Franța, acé chimeră realizată unŭ momentŭ grație metreselorŭ luĭ Ludovicŭ alŭ XV, avea să înceteze d'a maĭ fi de folosŭ Austrieĭ, căcĭ fatalmente Francia avé iar să reîntre în secularea sa politică: neamicia contra acesteia și acésta în numele ideilor nouĕ ale revoluțiuneĭ. De géba Maria Tereza dusese pre Maria Antoinetta ca Regină a Franciei și pre a doua sa fiică, Maria Carolina, pe tronulŭ ambelorŭ Sicilii! Nicĭ unŭ resultatŭ politicŭ nu dobândi Austria din aceste căsătorii. *Felix Austria nube!* remasă de astă dată vorbă gólă.

Aquisițiunea uneĭ părțĭ a Poloniei în odiósa împărțire a aceĭ țĕrĭ, din 1772, puse pe Austria în contact directŭ cu Rusia. Acésta și ea doria să isgonéscă pre Austria din posesiunile eĭ slavice, cum Prusia căuta să o relege din lumea Germanică.

La interior trebile Austrieĭ nu eraŭ în maĭ bune condițiunĭ. Iosifŭ II era de 39 anĭ cândŭ primi moștenirea. Elŭ aduse pe tronulŭ catolico-feudalŭ alŭ Habsburgilorŭ ideĭ cu totulŭ moderne și o sistemă politică tinzêndŭ la unŭ idealŭ de unitate. Multe de asemenea ideĭ le dobândise Iosif II în călĕtoria luĭ în Francia la 1777. Cunóscemŭ reformele luĭ, reforme care atinseră și pre Româniĭ din Ardélŭ, sermaniĭ iobagĭ aĭ boerilor ungurĭ. În specialŭ Românii din Ardél salutară pre Iosif alŭ II, ca pre unŭ marc imperatorŭ și principe alŭ Ardealuluĭ. În 1873 Iosef alŭ II-lea călĕtori în Ardeal și Bucovina. La 1784 luna Maiŭ se introduse limba Germană ca limbă ofi-

cială în Ardealŭ și Ungaria și îndată apoĭ (3 Iunie) se desființă nedrépta împărțire a Transilvanieĭ numaĭ la cele treĭ naționĭ privilegiate: se împărți țéra în 11 comitate. Românimea resuflă. . . . In aceleași anŭ 1784 se ordonă facerea conscripțiuneĭ generale în Ardélŭ și Ungaria.

Acésta dete ocasiune rĕscóleĭ celeĭ marĭ a Românilorŭ sub Ursu Horia, Closca și Crisan, după adunarea de la Mesteacăn, în ținutulŭ Crișuluĭ (1).

Rĕscóla acésta dete de lucru luĭ Iosif II în Ardélŭ și Ungaria.

Politica esternă a luĭ Iosifŭ II era: a'și întemeé înrîurirea în Germania prin ceva maĭ solidŭ decâtŭ vanulŭ titlu de imperatore adecă prin aquisițiunea Bavarieĭ și de allă parte Iosifŭ II visa estensiunea spre Orient, cu paguba Turcieĭ (2).

Nu ne ocupămŭ de cele-l-alte direcțiunĭ ale activităței luĭ Iosifŭ II; ne limitămŭ a'lŭ vedea urmărindŭ planulŭ sĕŭ de estensiune în Orientŭ.

Aci se întâlni cu lucrarea deja maĭ vechiă a Rusieĭ. Acésta se prefăcu că e gata a împărți cu Austria și bägă cu istetiă pre Iosifŭ II în unŭ rĕsboiŭ cu Turcia, rĕsboiŭ din care Rusia numaĭ căștigă.

De altmintrelea luĭ Iosif II nu-ĭ plăcé, ca Ecaterina II să ajungă la Constantinopole. Cu gîndŭ de a împedica lucrulŭ, Iosifŭ se întâlni cu Caterina II la Mohilev (3), sub nume de comite de Falkenstein (4). Serbătoritŭ și învăluitŭ în intrigi, Iosifŭ II rĕmase aci aliatulŭ Ecaterineĭ.

Câte-va cuvinte acum despre Rusia.

La 1783, în 8 Aprilie, prin manifestulŭ sĕŭ cătră Europa, incorpora la ea Crimea și acuză pre Turcia de călcătóre tractatuluĭ dela 1774. După manifestŭ, Turcia provócă tulburărĭ în Crimeea, între Tătarĭ și Ecaterina ḑice că «Animée d'un désir sincère de confirmer et de maintenir la dernière paix conclue avec la Porte ottomane

(1) Despre acésta memoralulă rĕscólă a se citi lucrările relative în „Tesaurulu de monumente" de Papiu Ilarianu și maĭ alesŭ lucrarea d-luĭ Densușianu, în analele Academieĭ. Veḑĭ și în *Adunarea națională*, jurnalulŭ meu, articululu despre Horia — Coifure a la Horia, la Paris. Veḑĭ și volumulŭ 3 allŭ nostru (1770—1786).

(2) *Asseline.* Histoire de l'Autriche. Paris, 1877.

(3) Deja la 1780 Iosif II se întâlnise cu Ecaterina în Petersburgu și dobândise de la ea unŭ tractatu de comerciu.

(4) Veḑĭ Histoire des campagnes du comte Suvaroff. T. II, pag. 3

en prévenant les discussions continuelles causées par les affaires de la Crimée, nous réunissons à notre Empire toute cette péninsule, l'île de Taman et le Cuban, comme une juste indemnité des pertes que nous avons faites et des dépenses que nous avons supportées pour maintenir autour de nous la paix et le bonheur» (1).

La scirea acesteĭ anexărĭ a Crimeeĭ și Cubanuluĭ, mare rumóre la Constantinopole. Turciĭ emoționațĭ cerŭ resboiulŭ. Divanulŭ turcescŭ nu cutéză să asculte de pornirea mulțimeĭ turcescĭ. Și póte cuminte judecâ Divanulŭ. In adevĕrŭ Turcia nu avé să declare resboiŭ numaĭ Rusieĭ: Impărțirea Polonieĭ, speranța uneĭ noue spoliațiunĭ, făcuseră aliate pre cele treĭ Curțĭ, dela Berlin, Viena și Petersburg (2), astfeliŭ că acéstă alianță impusese neutralitatea la cele-l-alte doue Curțĭ principale din Apusulŭ Europeĭ. Perspectiva unuĭ tratatŭ de comerciŭ cu Rusia — ḑice Salaberry (3) și speranța a suplanta pre Anglia la Curtea dela Petersburg, împinge pre Cabinetulŭ dela Versailles să menageze pre Impĕrătésa Ecaterina și decĭ ambasadorele francesŭ din Constantinopole primisă dela ministrulŭ de externe francesŭ instrucțiunĭ în sensŭ de a îndemná pre Divanŭ să negocieze și să evite rĕsboiulŭ, cu atâtŭ maĭ multŭ că Pórta avé pe capŭ și rebeliunea Pașeĭ de Egipetŭ, și acesta ațîțatŭ și pre sub mână ajutatŭ de Rușĭ. Contra Egipetuluĭ va trămite Abdul Hamid pre Amiralulŭ Hasan Pașa. Anglia singură, nemulțămită de Rusia, — căcĭ acésta acorda Francieĭ unŭ tratatŭ de comerciŭ ce refuza să-lŭ renoéscă Englezilorŭ, — începu a ațîța pre Divanulŭ otomanŭ la resistență față cu Rușiĭ și chiar îl îndemna la resboiŭ. Ambasadorulŭ englezŭ din Constantinopole, *Ainslie*, arŭ fi redactatŭ, ḑice-se, elŭ însușĭ respunsulŭ Porțeĭ la manifestulŭ Ecaterineĭ, dar Anglia nu dădè Turcieĭ necĭ ùnŭ ajutorŭ efectivŭ, de óste și de flotă. Acésta decisese pre Divanŭ să asculte de îndemnulŭ Francieĭ și, în 1784, unŭ noŭ tractatŭ, cum vĕḑurămŭ, se semnâ la Constantinopole, tractatŭ

(1) „Animată de o dorință sinceră de a întări și menține ultima pace închietă cu Porta otomană, preîntîmpinându discuțiunile continue causate de afacerile Crimeeĭ, noĭ reunimu la imperulŭ nostru totă acestă peninsulă, ca drepta îndemnitate a perderiloru ce amu suferitu și a cheltueleloru ce am induratu, pentru a menține în jurulu nostru pacea și fericirea."

(2) Veḑĭ Hist. de l'Empire Ottom. de Salaberry, T. IV, pag. 94.

Austria profită de spaima Turcieĭ, ca să-ĭ smulgă în 25 Februarie 1785 unu tractatŭ de liberă navigațiune pe Dunăre.

Asemene dobândă comercială a Austrieĭ nu-ĭ place Anglieĭ, cum nu-ĭ place necĭ stăpânirea Crimeaĭ de Rușĭ, ceea ce-li dădé accesul mareĭ Negre.

(3) Loc. citat.

prin care Sultanulŭ recunoscè de bune cele petrecute în Crimeea și Cubanŭ, séŭ în Taurida și Caucasŭ, cum le numiră muscalii, dóră pentru ca aceste nume vechĭ să facă pre Europa a uita, că aceste ţĕrĭ eraŭ mahometane. Saim Gherai, ultimulŭ Hanŭ alŭ Crimeeĭ, adăpostitŭ la Constantinopole, nu întârdiă d'a fi esilatŭ la Rodos și apoĭ ucisŭ, pentru că se supusese în trecutŭ politiceĭ rusescĭ.

Tratatulŭ dela 1784 (1) făcuse că Abdul Hamid să ié gróza Rușilorŭ. Cea maĭ mică mișcare din partea acelorŭ arunca alarma și tulburarea în Constantinopole și în Seraĭ (2).

Abatele Becattini în «Storiaragionnata» a luĭ (T. VII, pag. 4) dice că «L'umiliante Convenzione del 1784 ad insinuazione della Corte di Francia, accordata dalla Porta ottomana, era un ogetto di perpetue inquietudini pel Divano, a cui ogni giorno sussuravasi alle orecchie dá' ministri delle corte emule a quella di Piétroburgo, che la continuazione del possesso di quella provincia in mano de'i Russi, era l'istesso che vedersi rapire, una volta o l'altra, le più belle contrade della Turchia Europea».

De aceea Divanulŭ căuta să întreţină în populaţiunile Tătare și Georgene speranţa uneĭ salvărĭ din mânile Rușilorŭ. Aceste speranţe se invioraŭ cu manifeste turcescĭ introduse între Tătarĭ (3).

Dar aceste dădéŭ numaĭ ocasiune ambasadoruluĭ Rusieĭ din Constantinopole, Bulgacoff, să proteste și să amenințe. Așĭa în 1786 Bulgacoff cere Porţeĭ, între altele, ca ea să recunóscă noue estensiunĭ teritoriale ale Rusieĭ în Asia, să înceteze înarmăriile și preparativele de resboiŭ, și să înceteze vecsaţiunile Moldoveĭ și Valachieĭ cu schimbarea de Domnĭ. Pórta respinsă, cum putu, pe cale diplomatică, noile acusărĭ.

Caterina anunţă solemn, la finea anuluĭ 1786 că va merge în curênd să viziteze Crimeea. «Măreţia asiatică ce o însoţi în acéstă călĕtorie, organizată de Potemchin; afluinţa estra-ordinară de streinĭ de tóte treptele, ce o însoţiră în călĕtorie; omagiulŭ ce regele Polonieĭ, Poniatowski, primulŭ eĭ amantŭ, devenitŭ vasalulŭ eĭ coronatŭ, veni să-ĭ dée, cu călcarea uneĭ disposiţiunĭ a Constituţiuneĭ polone, care oprea pe regiĭ Polonĭ de a trece peste hotarele ţĕreĭ; sosirea luĭ Iosif II, împĕratulŭ Austrieĭ; amesteculŭ ambelorŭ

(1) Veḑĭ Vol. I. alu nostru (1771 1786.)
(2) Salaberry, vol. cit., p. 97.
(3) Becattini, T. VII. V. Taurische Reise.

curți austriacă și ruséscă la piciórele aceluiași idolŭ; tóte aceste împrejurări deteră călĕtoriei Caterinei II în Crimeea, totŭ aparatulŭ unui marșŭ triumfalŭ de tótă importanța atașată la cele mai mari proiecte...»

Incurajată de prestigiŭ, îmbătată de tămâieri din tótă Europa, până și dela marele Voltaire, Ecaterina visa reconstituirea imperiului bizantinŭ — de sigurŭ în favórea Rusiei — și Potemchinŭ înscrisă chiar pe arculŭ de triumfŭ alŭ Chersonesului, vorbele: «*drumulŭ la Byzanțŭ* (1).

Divanulŭ din Constantinopole și Sultanulŭ Abdul Hamid nu putură să nu se emoționeze la narațiunea celor petrecute în Crimea, cu ocasiunea călĕtoriei Ecaterinei. Alianța Austriei cu Rusia devenisă un lucru aprópe certŭ în urma întâlnirei suveranilorŭ în Crimea. Deci, mai mult ca ori-când, Turcia se prepara de luptă (2). Rusia, ca să împuțineze amicii Turciei, acordă, Franciei în 1787 Ianuarie, tractatulŭ de comerciŭ multŭ doritŭ de ea, și cu acésta insinuéză în sufletulŭ Sultanului bănuelĭ asupra sincerităței amiciției Franciei, de care o asigura ambasadorele ei, Choiseul Gouffier. Aceste bănuelĭ sporiaŭ, întețite de Anglia, cum arĕtarămŭ.

Totuși cabinetulŭ de la Versailles, se sili în 1787, să liniștéscă acele bănuelĭ, intervenindŭ directŭ prin ambasadorulŭ sĕŭ dela Petersburg, Comitele de Segur, în favórea păzirei tractatului din 1784 făcutŭ, ḑicea Ludovic XVI, cu intervenirea Franciei.

Acéstă intervenire după unii istorici, arŭ fi fostŭ primită de Ecaterina cu îngăduință, și că ea ar fi datŭ ordine lui Bulgacoff să se înțelégă cu Choiseul-Gouffier pentru aplanarea dificultăților dintre Rusia și Turcia, în scopŭ de a evita resboiulŭ (3). Pare însă că depeșele în acestŭ sensŭ, ale guvernului rusescŭ, a fostŭ perdute, âncă fiindŭ la Adrianopole curierulŭ rusescŭ, care le ducé la Constantinopole.

Ne primindŭ rĕspunsŭ, Choiseul, după instrucțiunile guvernului

(1) Acéstă inscripțiune era pe pórta ḑisă a Bizantului. In fața porței era o altă inscripțiune.

„Entra pure invitta Augusta,
Io son troppo in vero augusta,
Non ho in me alcun marmo raro,
Ma per me si giunge al Paro". (Becat. T. VII, pag. 38).

(2) Divanulu era cu atât mai iritatŭ contra Austriei, că în 1785 îi acordase unu nou tractatŭ de liberă navigațiune și comerciŭ pe Dunĕre (Becat. T. VII, pag. 31).

(3) Sallaberry T. IV.

sĕŭ, împinge cu energie pre Divanŭ la resboiŭ. Atunci unŭ numĕrŭ de militarĭ și inginerĭ francesĭ se punŭ la dispositiunea Turciei, ca să se pregătéscă de noulŭ resboiŭ, întărindŭ cetățile din Basarabia și Oceacovulŭ.

O revoltă a țĕrilorŭ de josŭ supravenită, silisă pre Iosef II să se întórcă într'o întinsóre din Crimeea. Ministrulŭ sĕŭ Laschi, care-lŭ însoțise în călĕtorie, termină regularea alianței cu Potemchin. Scopulŭ alianței era isgonirea Turcilorŭ din Europa, și «*dividirsi* tra-loro la Turchia Europea» (1). Ocupatŭ cu revolta țĕrilorŭ de josŭ, Iosef II, asigură totuși pre Francia, că nu numaĭ că el nu va da mână de ajutorŭ Ecaterinei, ci că va îndemna-o chiar a renunciă la ideea *romanescă* de a reînființa Imperiulŭ Bizantinŭ... (2).

Prusia nu era maĭ sinceră aliată. Ea înțelésă cu Anglia, împingé pre Abdul Hamid la resboiŭ, după ce se făcuseră atâte cheltuelĭ de pregătire. Prusia nu neglija a lucra nu numaĭ la Constantinopole ci și în Bucurescĭ și Iași. La Curtea din Moldova, Frederik insinuéză pre König, unŭ consulŭ prusianŭ. Acesta lucra contra Austriei și contra Rusiei.... Acésta ne explică uciderea lui în 1787, prin instigațiunea lui Ipsilante Vodă (3).

Dér Prusia și Anglia arétă Porței, că momentulŭ e propice de o revendictă a eĭ contra Muscalilorŭ. Regele Prusiei se angagéză a ține în *echec* oștirile Austriei, pe fruntariile Boemiei și ale Silesiei, pre lângă că Iosef II avé pre brațe rebeliunea Statelorŭ de josŭ și acé din Ungaria. Anglia promite și ea să înarmeze Suedia și pre Poloniĭ rușĭ să-ĭ aducă la revoltă. Ambasadoriĭ Prusiei și Angliei maĭ valoraŭ în fața Divanului și gréoa situațiune internă a Franciei, care în adevĕrŭ era în prepióa revoluțiunei, și care ea acum îndemna pre Turcĭ la conciliațiune.

Ambasadorulŭ francesŭ comitele *Choiseul Gouffier* «Non cessava di mettere in vista al ministero (turco) tutti i svantaggi e di cer rare tutti i modi di smorzar l'incendio che era per accendersi. — (pag. 54. T. VII. Becat).

(1) Pag. 45, Ab. Becattini, Tom. VII.

(2) Adevĕratŭ că și însăși Ecaterina vĕdêndŭ pregătirile Turciei și neputința lui Iosif d'a intra în rĕsboiŭ, alăturea cu ea, primisă să facă concesiuni. Ministriĭ Herbert și Bulgacoff, căpătară instrucțiuni conciliante asupra cererilorŭ Porței.

(3) *Almanach des ambassadeurs de 1804.* Brunswig, pag. 79.

Dar degéba, Angha era mai multŭ ascultată, mai alesŭ că Francia, «restava del tutto anihilata, per le critiche circostanze in cui trovavasi involta, a cagione dello sconvoglimento delle sue finanze» (1).

. . . Questo stato d'importenza in cui trovavasi la Francia prodotto avea, che ni un caso di essa faceasi nel vortice politico degli affari e che la potente sua influenza era del tutto dileguata a Constantinople, ove solo si era reso predominante il partito dell'inghiltera e della Prussia».

Divanulŭ din Constantinopole fu ademenitŭ de acésta perspectivă și refuză a primi propunerile conciliante ale lui Bulgakoff, ba încă deveni cu atâtŭ mai pretentiosŭ, cu câtŭ acesta era ordonatŭ să fie mai moderat.

Intre aceste, situațiunea se mai agravă prin faptulŭ, ce deja amŭ raportatŭ, alŭ fugeĭ lui Alex. Mavrocordatŭ din Iași în Rusia.

Acumŭ Pórta adăogă între reclamațiunile ei dela Rusia, estradarea lui Mavrocordat (2).

In marele pregătiri de rĕsboiŭ ale Turciei nu puté să nu aibă unŭ mare rolŭ Hasanŭ Pașa amiralulŭ, séŭ căpitanŭ Pașa, care se ilustrase în rĕsbóie. Purtarea luĭ Mavrocordatŭ Alex. din Iași, încă înainte de fuga în Rusia și situațiunea lui Hasan-Pașa, nu puțin contribuiră la succesele, la Pórta otomană, în 1786, ale luĭ N. Mavrogheni, ***neînsemnatulŭ***, darŭ agerulŭ Dragomanŭ alŭ amiralului victoriosŭ.

«Căpitan Pașa, dice Enache Văcărescu, aŭ vrutŭ să mai facă unŭ ciraclic, mai vêrtosŭ găsindŭ în prilejire de vreme. Deci făcu

(1) Abate de Becattini T. VII. pag. 55

(2) Mavrocordatŭ pare că fugi amenințatŭ de sórta amiculuĭ, protectorelui séŭ Ismailŭ Pașa, care perdu în 1785 April și demnitatea de Reis și guvernatorŭ alŭ Bosniei și viața. Choiseul în raportulŭ séŭ către de Vergennes, din 13 Maiŭ 1785 prevĕduse asemenea pericolŭ pentru Mavrocordatŭ (Hurm. T. II. supl. I. pag. 36 doc. LX. Vedĭ în anexa acestŭ actŭ. Vedĭ T. I. alŭ operei nóstre.

Intr'o scrisóre ce Mavrocordatŭ adresézŭ soției séle Zamfira, la Constantinopole, elŭ justifică fuga pe rațiuni de prudență. Dice că a fostŭ persecutatŭ de Ipsilanti, care ar fi datŭ 700 pungi luĭ Afa-Bey, ca să-lŭ ucidă. Mavrocordatŭ, ca să scape de mórte a fugitŭ dară la milostiva împĕrătésă. (Hurm. T. III. supl. I. pag. 36. Doc. XXIV.) Choiseul Gouffier avé rea opiniune de Mavrovordat: «Mavrocordat est incapable de faire volontairement une action honnête. (Hurm. T. III. supl. I. pag. 40). Despre negoțiațiunile Porței pentru estradarea luĭ Mavrocordatŭ vedĭ același vol. III. supl. I. pag. 38 Doc. XXV. XXVI. și Doc. XXVII. Drăghiceĭ scrie că «Pricina pentru care Mavrocordatŭ Vodă a lăsatŭ tronulŭ și a fugitŭ în Rusia, nu s'aŭ pututŭ afla de nimenĭ.» T. II. pag. 49. (Iași 1857). Vedĭ ce amŭ dișŭ noĭ în T. I. p. 241.

cerere ca pe Dragomanulŭ armadei flote [illegible] la [illegible] Domnu Terei românescĭ (1).

Reintorsŭ victoriosŭ din Egipetŭ Hasan Pa[illegible] [illegible] rĕsboiŭ contra Rusiei.

Eată situaţ[illegible] [illegible] N. Mavrogh[illegible] [illegible] ţĕrei Montenes[illegible] [illegible] M[illegible] [illegible] Mavrocordatŭ [illegible]

Aver [illegible] 1767 [illegible] N. M[illegible] *[illegible] dela maniere la plus [illegible]* [illegible]

[illegible] întrebămŭ tocmaĭ pre unŭ boer [illegible] dela finea secolului alŭ XVIII-[illegible] [illegible] Enache Văcărescu, elŭ ne respunde că: «Dodé [illegible] cu numirea de Domnŭ [illegible] N. [illegible] Unulŭ căcĭ din dragomanŭ alŭ [illegible] a se face Domnŭ, [illegible] în Vala- [illegible] amŭ vĕdutŭ a se face boierŭ și [illegible] a doua, că acesta nu era omŭ [illegible] orînduelile Fanarului încât seŭ ale [illegible]

[illegible] naționalŭ'... Luĭ Enache Vă- [illegible] Mavrogheni, căcĭ nu era din boerĭ [illegible] Eĭ cu adevĕratŭ, adaoge, că Ma- [illegible] *nóstre*, dér mai adaoge și acĕ [illegible] că «*nicĭ a grăi grecesce, seŭ* [illegible] *nu era în viața luĭ cu putință* [illegible]

[illegible] boierimeĭ, căcĭ nu e grecŭ, [illegible]...

[illegible] este explicarea caseĭ rele [illegible] cu boierimea mun- [illegible] deosebite și luĭ ce Ma- [illegible]

[illegible] capulŭ loculuĭ puținŭ sim- [illegible] primitŭ tótă țéra. Pia- [illegible] Mavrogheni seŭ «*Povestea Mavroghenéscă*» [illegible]

[illegible]

(1) [illegible] T. II, p. [illegible]

Toţĭ cu mare veselie
Ilŭ aşteptaŭ ca să vie.
După ce 'ntră 'n Bucurescĭ
La ce anteĭ să privescĭ?
La *Galantomie* mare,
Séŭ la blânda-ĭ căutare
Că-lŭ vedeĭ c'o plecăciune
Incâtŭ era o minune». (1)

Din contra *Dionisie Eclesiarulŭ* arétă că impresiunea ce a făcutŭ noulŭ Domnŭ, a fostŭ de *«străjnicie»*, iarŭ nu se arétă «cu o plecăciune» de minune, ci «că se otăria *judecata pe turcie»* (pag. 168. Tesaur T. II). Totŭ asemene în locŭ de a fi *blândŭ* la câtare Greculŭ Anastasie, în *Istoria lui Mavrogheni* arétă că era «înspăimântătóre posomorirea sprincenelor lui» (2).

Dintre moderniĭ istoricĭ Aronŭ Florianŭ ne arétă pre N. Mavrogheni «prinţŭ strașnicŭ (adecă réŭ) și iubitorŭ de banĭ», adecă tocmaĭ contrariŭ de ceea ce scrié la 1817 Hristache, în versurile maĭ sus aduse.

Fotino, în Istoria Dacieĭ (part. IV epoca 4), la Domnia luĭ Nicolae Mavrogheni dice că: acesta era unŭ Domnŭ fórte aspru și *escentricŭ»*(3) Fotino a îndreptăţitŭ în parte, pre acelĭ carĭ, maĭ apoĭ descriŭ pre N. Mavrogheni ca pre un quasi nebunŭ.

Intre celĭ carĭ maĭ de unădĭ aŭ scrisŭ despre Mavrogheni este și junele scriitorŭ D. Ionescu Gion. D. Ionescu a publicatŭ în «Revista nouă» pe anulŭ I (1888) pag. 216 și 304, sub titlu «Din *Istoria Fanarioţilorŭ*», o monografie asupra luĭ N. Mavrogheni, în care constată, că N. Mavrogheni ar fi unŭ nevropatŭ, unŭ quasi nebunŭ. La acéstă conclusiune D. Ionescu nu ajunge decâtŭ sprijinindu-se pe Enache Văcărescu, și pe alte câte-va isvóre totŭ atâtŭ de pucinŭ demne de credinţă. Noĭ vomŭ căuta de aprópe faptele luĭ N. Mavrogheni, sprijinite și luminate cu documente numeróse și încă inedite și vomŭ vedé gândimŭ — câtŭ de pucinŭ a meritatŭ nenorocitulŭ și bravulŭ domnŭ epitetulŭ de nevropatŭ și de nebunŭ.

(1) Vedĭ Anexa, după Buciumulŭ.

(2) „Românulŭ" 1861, $^{30}/_{18}$ Ianuarie. Vedĭ anexa.

(3) G. Sion trad. pag. 174 T. II.

V

N. Mavrogheni. Originea. Sosirea la Bucurescĭ.

Originea luĭ N. Mavrogheni este pucinŭ cunoscută. Dionisie Fotino scrie, că N. Mavrogheni era fiulŭ unuĭ negutitorŭ obscurŭ, numitŭ Petru, dintr'o insulă a Mărei Egee, de aceea Celebi Petrachi — de care vorbirămŭ maĭ susŭ — ilŭ numea *Tauşanŭ*, adecă *iepure de multe otare*, adecă locuitorŭ unei insule micĭ. Celebi Petrachi ilŭ numea «fără nume şi fără familie».

Choiseul Gouffier în raportulŭ sĕŭ din 27 Ianuarie 1786, cătră guvernulŭ francesŭ, numesce pe Mavrogheni «un paysan de l'Archipel»; unŭ ţĕranŭ din Archipel.

Enache Văcărescu ne spusă, că N. Mavrogheni «era de felulŭ luĭ ostrovénŭ, dela ostrovulŭ Paros, şi se aflase slujindŭ la alţĭ dragomanĭ».

Din faptulŭ că nu scie grăi grecesce, cum afirmă totŭ Enache Văcărescu, nu putemŭ conchide că nu era grecŭ, ci este a se înţelege că grăia dialectulŭ dela Paros şi nu era omŭ de carte. Totuşĭ e posibilŭ să fi fostŭ de felulŭ celorŭ ce se ḑiceŭ *levantini*, indivizĭ grăindŭ maĭ multŭ limba italiană decât cea grécă. Postulŭ ce ocupă lângă Capitanŭ-Paşa Hasan, de dragomanŭ, âncă documentéză acéstă situaţiune de *levantinŭ* a luĭ N. Mavrogheni. Ba ce e maĭ multŭ, Mavrogheni pretinde însuşĭ că este veneţianu şi că adeverata sa familie e *Maurosini*.

N. Mavrogheni nu remasă multŭ în Constantinopole după ce dobândi scaunulŭ Munteniei, ci luă drumulŭ Ţĕreĭ românescĭ. Dionisie Eclesiarculŭ nu ne spune data sosireĭ luĭ Mavrogheni în Bucurescĭ, decât ḑice, că: «Acestŭ Domnŭ, cu mare pompă şi cu străşnicie aŭ intratŭ în Bucurescĭ, avêndŭ cucă împĕrătéscă şi două tmurĭ, semnulŭ puterei împĕrătescĭ» (1).

Enache Văcărescu ḑice, că numirea luĭ N. Mavrogheni ca Domnŭ, este dela 26 Martie şi că la Bucurescĭ sosi la finea luĭ Maĭ, 1786.

Prima dată e falsă. Choiseul dă data exactă a investitureĭ luĭ N. Mavrogheni de Sultanulŭ. Este 14 Martie, stilŭ noŭ.

(1) Tesaurulŭ T. II. pag. 107.

Data exactă a solemneĭ intrărĭ în Bucurescĭ a luĭ N. Mavrogheni, o avemŭ la pitaculŭ cu care elŭ însuşĭ, în Maĭ 15 (1786) ordonă *alaiulŭ* cu care elŭ va intra în Bucurescĭ. Dionisie Eclesiarculŭ ne-a spusŭ, că intrarea luĭ a fostŭ cu mare pompă. Dămŭ dér în notă alaiulŭ intrăreĭ luĭ N. Mavrogheni, în 17 Maĭ 1786, în Bucurescĭ (1).

(1) Cu o ḑi înainte, la 16 Martie, intră maĭ ânteiu Dómna luĭ N. Mavrogheni în Bucucurescĭ, cu alaiu întocmitu totŭ cu pitacu Domnescu.

Vodă, în pitaculu din 1876, Maĭ 15, vestesce „jupâneseloru ca să scie că mâne Sâmbătă, cu ajutorulu luĭ Dumneḑeu, la 8 césurĭ din ḑi, este să fie intrarea pré iubiteĭ Dómne Domneĭ mele în năuntru Bucurescilorŭ, să fie strînşĭ toţĭ la Văcărescĭ, spre a nu se face vre-unu cusurŭ".

(Cond. N. XVII arh. Stat. Buc. fila 3 verso)

Eată acum :

Orînduiala alaiuluĭ Domnicĭ după obiceiulŭ ţĕrcĭ la intrare în Bucurescĭ.

Stégulŭ catanilorŭ de ţară, cu căpitanulŭ i catanile acestuĭ stégŭ, toţĭ călărĭ şi înarmaţĭ.

Brésla agiéscă.

Călăreţĭ polcovnicescĭ, toţĭ călărĭ şi înarmaţĭ.
Vel Căpitanŭ de Cazacĭ cu stégulŭ i sarmaciulŭ şi toboşulŭ sĕŭ.
Talpoşiĭ Dorobanţescĭ pedeştri, cu chivere, cu tobe şi cu cimpoile lorŭ.
Vel căpitanŭ de Dorobanţĭ cu zapciiĭ sĕĭ înainte i cu căţĭ-va din brésla armenéscă, cu tacămŭ curatŭ împrejurŭ şi stégulŭ sĕŭ cu tótă podóba după dînsulŭ.
Podariĭ, toţĭ pedeştri câte doĭ.
Cazaciĭ agiescĭ, asemene pedeştri, cu cimpoĭ şi tobele lorŭ.
Vênătorĭ asemene.
Căpitaniĭ agescĭ înarmaţĭ, cu tacămŭ curatŭ, pedeştri.
Ceauşulŭ agescŭ cu polcov. de ciocli.
Polcovniculŭ de vênătorĭ cu polcov. de pod.
» de Têrgovişte cu logof. agiescŭ.
Vel-aga cu podóbă după obiceiŭ.
Stégulŭ cu stegarulŭ agiescŭ i călăreţi cu praporile i trâmbiţile cu toba şi sarmâciulŭ după D-luĭ.
Neferiĭ toţĭ înarmaţĭ călărĭ cu baiaraculŭ lorŭ, câte doĭ.
Beşléga, cu tacâmŭ curatŭ.

Brésla spătăréscă.

Lefegiĭ cu stégurile, călărĭ.
Vel căpitanŭ de lefegiĭ cu zapciiĭ seĭ i bucĭumulŭ, toboşulŭ, sermaciulŭ după dînsulŭ.
Scutelniciĭ spătărescĭ înarmaţĭ.

După ce aŭ intratŭ în Bucurescĭ, aŭ venitŭ — dice Dionisie Eclesiarculŭ — «cu totŭ alaiulŭ la biserica domnéscă, întru care i s'aŭ cetitŭ molitva de Mitropolitulŭ, pentru ridicarea la domnie, după obicelŭ» (1).

Poterașiĭ toțĭ înarmațĭ, călărĭ, cu haine fistichiĭ i albastre i cu moțurĭ i cu musicanțiĭ lorŭ.
Deliĭ călărĭ, toțĭ înarmațĭ, cu sulițe în mânĭ, cu odobașiĭ lorŭ.
Seimeni bulucbașescĭ înarmațĭ toțĭ, cu haine roșiĭ și cu moțurĭ galbene. cu stégulŭ cel mare, i toba și sărmacialŭ.

Căpitaniĭ spătărescĭ înarmațĭ.	cu tacâmŭ curat.
Ceașulŭ spătărescŭ,	cu Polcovniculŭ de vênătorĭ.
Polcov. de poteră.	cu vĕtafŭ spătărescŭ.
Polcov. de seimenĭ,	cu Bașbuluc Baş̦a.
Log. spătărescŭ.	cu căpitanŭ de menziluri.

Vel spătarŭ, cu polóbă după obiceiŭ.

Stégulŭ cu stegarulŭ i buciumulŭ și lefegiĭ, cu prapore i trâmbițe. tobă. și sirmaciŭ după D-luĭ.

Păhărniceĭ,	cu copiĭ din casă.
Vătafŭ de Păhărnicie.	cu vătafŭ de vist.
Aprodiĭ ceaușescĭ,	cu aprodiĭ vătășescĭ.
Ceaușulŭ de aprodĭ.	cu vĕtafulŭ de aprodĭ.

Brésla Portărésc̆ă.

Portăreĭ, rêndŭ, pe josŭ.	cu semnile în mânĭ.
Alŭ 2-lea Portarŭ.	cu alŭ 3-lea Portarŭ.

Vel-Portarŭ

D-lorŭ boerĭ velițĭ i alŭ doilea. cum se arétă în osebita fóie și înaintea D-lor: starostea cu neguțitorĭ pământenĭ și cu neguțitoriĭ de cumpanie.

Brésla armășéscă

Armășeiĭ, cu pușcașiĭ.
Alŭ treilea armașŭ, cu alŭ doilea armașŭ
Vel armașŭ cu podóbă după obiceiŭ. avêndŭ pre toțĭ lăutariĭ Domnescĭ.
Stégurile țĕreĭ i trômbițașiĭ domnescĭ, cu *musicanțiĭ nemțĭ*.
Tuiurile.
Juruk Bairak.
Săcagiĭ, după orînduélă cu sacalę.
Salahorĭi călărĭ, cu bețile în mână.
Caĭ domnescĭ împodobițĭ, trăgându-ĭ comișeĭ câte unulŭ.

Al 2-lea comisŭ	Rahtivan
Al 2-lea postelnicŭ cu capoturĭ	6 post. caĭ și tacâm curat, asemenea.
Treti post.	treti vist.
» Logof.	treti log.
Vtori logof.	vtori log.
» Post.	vel pitar.
» Comis.	vel Pah.

Toțĭ călărașiĭ cu vătafiĭ lor.

---

(1) Pag. 167, Tesaurulŭ, II.

La acéstă ceremonie a sacrului se petrece unŭ faptŭ caracteristicŭ. Vodă, care nu scie grecesce, séŭ românesce, întrébă de se află în Bucurescĭ vre unŭ bărbatŭ în stare de a face o cuvêntare românéscă. I se recomandă pe unŭ *«dascălŭ domnescŭ»*. Acesta, din

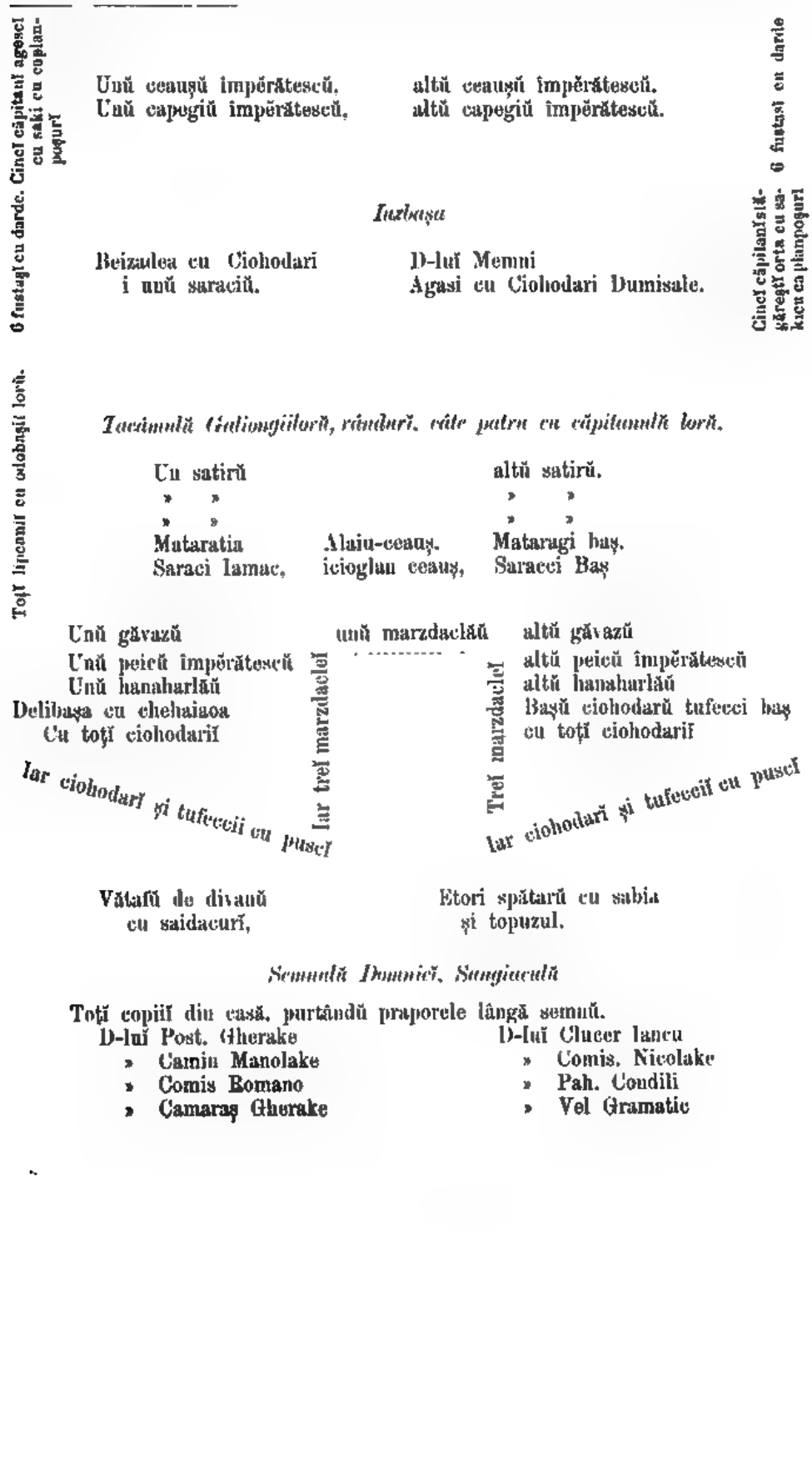

ordinulŭ luĭ N. Mavrogheni ţine unŭ *logosŭ* cătră adunarea norodului, ca fie-carele să se grijéscă a petrece bine şi cu fapte bune, căcĭ celuĭ ce se va prinde în vinovăţie, *i se va resplăti* de M. Sa Vodă, cu pedépsă grea, în lumea acésta, de nu va maĭ avé Dumneḑeŭ ĭnecazulŭ a-lŭ pedepsi pre cea-l-altă ...!

Asemene amenin̦ărĭ nu potŭ plăcé boerimeĭ. Étă de ce unŭ scriitorŭ, ca Hristache, se bucură de avenirea la tronŭ a luĭ N. Mavrogheni, şi étă de ce Văcărescu Enache exclamă, că N. Mavrogheni «veni pentru păcatele şi peirea ţĕreĭ... Mavrogheni sosindŭ în ţéră «dete pricină tuturorŭ a remâné încremeniţĭ, după ce l'aŭ vĕḑutŭ «ictromă, séŭ posnă a firel a semăna» (1).

D-luĭ Armaşu Caragea
» » Manu
Vel vist. Romano
Ĭei ciohodarŭ
Vtori cămăraş
Muhurdarŭ

Vel Cupar
Armaşu latrosŭ
Ispravnicŭ de curte
Spatar. Stavarake
Vtore Grămăticŭ
Divĭktar

D-luĭ Vel Camaraşiĭ

Cu toţĭ odecliiĭ după D-luĭ şi Mehter Başa cu tótă taĭfaoa luĭ, cântândŭ.

Careta Gospodă.

«Iŏ Nicolae Petru Mavrogheni VV. i gosp. zem. Vla. Poruncimŭ Domnia mé, Vătaşe de aprodĭ, i Vătaşe za Divană, să aveţi a înscĭinţa D-sale boĭarilorŭ i zapcilorŭ marĭ şi micĭ şi tuturorŭ maĭ susŭ arĕtaţilorŭ, că Dumineca, la 10 ceasurĭ ale nopţiĭ, cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ iaste să fie intrarea Domnieĭ nóstre înăuntrulŭ Bucurescilorŭ, la Domnesculŭ Scaunŭ şi să fie toţĭ strînşĭ maĭ denainte, la Văcărescĭ şi puşĭ la rânduială, ca la ridicarea nóstră să se afle toţĭ gata la picĭorŭ, spre a se porni; însă să căutaţĭ spre a nu se face vre unŭ cusurŭ séŭ vre o atacsiă la pornire, că veţĭ fi în vină. Aşişderea să aveţi a arĕta fie-căria bréslă, la mergere să n'aibă a striga şi a face sgomotŭ şi amestecătură, ce fie-care cu tăcere să urmeze mişcarea alaiuluĭ; iarŭ unŭ Alaĭ-ceauş să aibă a âmbla călare cu necontenitŭ înainte îndreptândŭ şi întocmindŭ mişcarea alaiuluĭ la mergere, ca să curgă cu rînduială bună. I Saam receh Godni.»

1786. Maiŭ. 15».

(1) Pag. 293, Tesaurulŭ. II.

Asemené modŭ de a cugeta, era atâtŭ de generalŭ în boerime, că opiniunea rea despre noulŭ Domnŭ se întinsese până şi între francezii, carî petrecéŭ printre boerî. In scrierea «*La Moldavie en 1785, faisant suite au journal d'un voyage de Constantinople à Jassy* (1) *de Hauterive* dice şi elŭ, că: «un Mavrogheni, un homme de rien, sans talent, sans esprit, sans savoir, est devenu Dragoman du Capitan-Pacha; il a ensorcelé ce Turc, et quoiqu'il soit si médiocre que ses compatriotes en sont honteux, il deviendra Prince tout comme un autre».

Amenințările *logosului* dela ceremonia ungerei, sunt cu atâtŭ mai reali, cu cât N. Mavrogheni, dela Metropolie se întórsă la curtea domnéscă, avêndŭ după dênsulŭ — scrie Dionise Eclesiarhulŭ — o gardă proprie din doi *gelați* îmbrăcați în cămăşi de zale. N. Mavrogheni, «omŭ uscățivŭ la obrazŭ, naltŭ şi strajnicŭ» (2) păşindŭ după o gardă de doi gelați, în haine de fer, era unŭ spectacolŭ pucinŭ asigurătorŭ pentru boerimea cé coruptă, din momentŭ ce i se cerea acei boerimi să înceteze cu împilarea norodului... Êmi închipuescŭ pre boerî mergêndŭ dela biserică să sărute mâna Domnului, în spătăria cé mare şi furându-lŭ cu códa ochiului, să-şi dée sémă pe ce căi l'orŭ puté aduce în vederile şi procedimentele lorŭ obicinuite!... (3) De Hauterive a definitŭ societa-

(1) Vedi Revue de géographie, dirigée par M. Ludovic Drapeyron, III année, Janvier 1880. Ubicini a comunicatŭ lucrarea acesta inedită, a comitelui de Hauterive, scrisă după ce petrecusă în Bucuresci şi Iaşi cu boerimea, pre care, de altu-felŭ o descrie, cu negre colorî

(2) Dionisie, Tesaur. II. p. 167.

(3) Hristache scrie, că dela Metropolie până la Curte, N. Mavrogheni aruncă mereu bani:

«Şi cu o galantomie
Plină de elevterie.
In tóte părțile dându
Bacşişurî şi aruncându:
Leî, essindarî marî şi groşi
Staŭ asvêrliți pe drumŭ groşi.
Er décă sosi la Curte
Să mai vedi bacşişurî multe!
Stă revĕrsați prin tipsii
Totŭ stamboli şi funduclii.
Şi care boer mergé
Mâna de îi săruta.
Vedeai cum îi atârnă
Cu pumnu galbenî prin mână.
Ne miramŭ toți: ce să fie
Acéstă galantomie?
Şi toți mulțămiamŭ ţicêndŭ,
Că amŭ dobânditŭ Domnŭ blândŭ».

(Bucium ulŭ, 1863, N. 8. Vedi aussi).

sea română din Moldova în câteva cuvinte, dicendŭ: «Grande oppression du peuple, grande soumission des grands, grande autorité du Prince. Quant aux boiard si humbles, qui se tiennent debout et découverts devant le Prince, qui tremblent en parlant à «Măria Sa Vodă» se mocquent de lui en *petto* et vont, en sortant de la cour, dire aux gens de gerset à des gens qui la redisent au Prince, le dit Prince se trouvant plus qu'à moitié est refoulé. Il les paye pour qu'ils se taisent, donne des charges à tous ceux qu'il n'aime pas et des pensions à des gens qui mourraient de faim s'ils n'avaient pas la ressourse de le voler, quand il ne leur fournit pas le moyen de voler la Moldavie».

De astă dată lucrurile nu se par boerimei muntene că vorŭ merge cum le află de Hauterive la Iaşi. N. Mavrogheni nu va tolera boerimei purtarea ei cunoscută, nici nu o va plăti să *tacă*... Când va vrea ca unii boerĭ să *facă*, îlŭ va amuţi de-a binele, luându-i vieţa, ori trimiţendu-lŭ surghiunŭ în locŭ sigurŭ.

A înţelesŭ boerimea bucureşténă ce omŭ e N. Mavrogheni şi încă nu reuşiă a juca dela începutŭ după cum îl cântă noulŭ domnŭ. Degeaba de a protesta contra numirei lui de Domnŭ boerii în Divanŭ se grăbescŭ a mulţămi amiralului turcŭ Hasan Paşa, că, în sfârşitŭ, lui li s'a datŭ unŭ Domnŭ ca Mavrogheni...

[illegible]

Tocmai în ziua de 17 Mai când intrară în oraşŭ Nicolae Mavrogheni, Mitropolitul M. Veniamin Costachi-Iconomul şi se rugă ca după cum numitul Domnŭ este trimis de M. Tale, aşa şi de acum înainte să-lŭ aibă la toate în grija M. Tale şi să-lŭ dai ascultare la tote ca se va ruga pentru noi la Dumnedeŭ.[1]

[illegible] Capugiŭ-Paşa trămite boerimea mulţămirĭ, [illegible] Vizirul [illegible] către luminatulŭ *prag*, prin unŭ arzŭ, prin care [illegible] mulţămindu-i Prè puternicei Împărăţii pentru alegerea ce [illegible] făcută de ea, Domnŭ ca acesta, vrednicŭ, fără de pregetŭ, destoinicŭ [illegible] bunătăţi de dreptate şi creştinescŭ alŭ Prè puternicului Devletŭ şi vomŭ arăta tótă supunerea şi ascultarea la voinţa

1 Cont. a No. 17. Arch. Stat. fila 17.

lui și poveţurile lui și dupre Prè înaltulŭ și împĕrătescŭ firmanŭ, nu voimŭ eși nicĭ cum din cuvêntulŭ sĕŭ.....» (1)

Cĭnŭ auzŭ ca acesta fu subscrisŭ óre de către chiar Enache Văcărescu, care nu a întîrlie a fi Vornicŭ mare în Divan?..

(1) Tĕ aceĭ mulţemescŭ acestŭ actŭ, dupre o pisă din Cenuse No 17, dela Arh., scrisă, are descoperitŭ d. Cuc.

Ajŭnsă la înaintatulŭ pragŭ

«Cu a cestŭ ne plecatŭ alŭ nostru *arză-mahzăr*, a dĕvrednicoşiĭ robiĭ ai prè puternicei nóstre Măţi, Mitropolit, Episcopiĭ, Egumenĭ, Boerĭ, căpitanĭ și, totă sĕraca raiaua Țĕrei romanescĭ, cu plecăciune a vĕtămŭ la preînaltatulŭ pragŭ alŭ prè puternicei împĕrăţi, *că la 17 ale lunei aiestei Mai, intrachi Domnulŭ nostru* celŭ de acumŭ, Nicolae Mavrogheni V. V. în dorit escului seaunŭ în Bucuresci și s'ar cetită la curte, prin audulŭ tuturoră, celŭ vrednicŭ de mare răcĭune și împĕrătescŭ firmanŭ cu care prè puternica împĕrăţie orînduesce nouă pre unŭ altŭ Domnŭ și cu mare bucurie și cu cale plĕcută, după datina nostră, înţelegendŭ cele cuprinzătóre la sine vrednicĕ de închinăciune poruncă a neînfrîntei împĕrăţi ne amŭ supusŭ și amŭ recunoscutŭ pre numitulŭ nostru Domnŭ și oblăduitoru, pre carele dupre cum pre puternica împĕrăţie l'a cunoscutŭ de vrednicŭ, înţeleptŭ, bunŭ oblăduitorŭ alŭ împĕrătescului celebrŭ alŭ ţĕri nostre, prachticosă și încercată la împĕrătescile slujbe, înaltă în multă vreme cercată și *bătrînă*, chiar alŭ prè puternicei împĕrăţi, datŭ la slujbe împĕrătescĭ *arsanac*, datŭ și la slujba împĕrătescului stolŭ, *în cît nă postă drăgănuă și la multe alte unde s'aŭ întîmplată de s'aŭ pricinuită războaie îndelungate a prè vrednicei* împĕrătesculŭ mem-lechetŭ și a cercetă prè sĕraca raia cu bine și a sĕvîrși împĕrătescile porunci ce se voră porunci, leaŭ alege și cinstindu-lŭ cu împĕrătescĭ daruri, leaŭ crăndu-lŭ Domnŭ Țĕrei Românescĭ spre care și nouĭ ne rerendŭ cu credinţă, ante-naĭ cu voinţa prè puternicei împĕrăţi și socotindŭ acĕstă alegere dreptă mare fericire de bine, nouă, în urma ce l-amŭ cunoscutŭ în pămîntulŭ nostru, amŭ cu cale scrisŭ la numitulŭ Domnŭ cel nouĭ de mĕie ce este vrednicŭ și încheiată la împĕrătescile slujbe și deschisă către acĕstă ţĕră a noastră; cu care acestŭ vrednicŭ și darurile ce are, nădăjduimŭ că mai multu ca ori-care altulŭ se va arĕta pre plăcutŭ și harnicŭ la cercetarea împĕrătescĕi raiale și la împlinirea împĕrătescĭ poranci. Deci dară amŭ dată încredinţare noștri ale Divanului nostru să va meșteșugi pre puternica împĕrăţie, de acest cătră prietină, pentru ca să nu mulţămimŭ pre puternicei împĕrăţi pentru alegerea ce va face de unŭ domnŭ ca acesta, vrednicŭ și fără de pregetă, înţeleptŭ, multu înţelegătorŭ de lucrurĭ, și credincĭosu alŭ pre puternicului Împĕrăţiĭ, amŭ mărturisi și vomŭ arĕta tută supunerea și ascultarea la voinţa și poveţurile lui și după pre puternica și înaltă împĕrăţie cu firmanŭ nu vomŭ eși nicĭ cum din cuvêntulŭ seŭ. Iertare cerĕ înălţîndu mînile noastre către a Tutŭ Înteiulu Dumnedĕulŭ nostru, pentru buna stărue vecĭ a și nebiruită starea a împĕrăţiei ne rugamŭ cu plecată supunere la mare mulţumirea ei, ca să se asculte rugămintea Domnului nostru, a cărei arĕtă pentru hotărîrea și orînduirea cinstei și bunei împĕrătescĭ raiale și sănătăţii a împĕrăţiei ei puteri cu și înaltă încredinţare împĕrătescĭ porunci, care cercînd, după cum sîntemŭ încredinţaţi, după cum pare a fi fostă sub umbra înaltei sale porunci și noi îndatoraţi tot-d'auna cu acea credinţă și credinţă la împĕrătescile porunci și ca de obicĕiu rugă către Dumnedĕu, pentru bună biruinţa pre puternicei împĕrăţi (1).

(1) Urmează în alta 29 versuri de scrisă cu cerneală, scoasă către Vizir.

In definitivŭ de ce putéŭ boerii să fie supĕraţi pe Mavrogheni încă de la începutulŭ Domniei? Mavrogheni, urît de Grecii din Fanarŭ, este dintre rarii Domni, cari nu veni în ţĕră însoţitŭ de o cétă de fanarioţi hămesiţi. «Cu fie-care Domnŭ nouŭ sosesce din Constantinopole o cétă nouă de funcţionari de Statŭ şi de Curtisani (1). Mai tot-d'auna ei sunt ţudenii ale suveranului lorŭ până la a douĕ-ţecelea spiţă; dĕr Mavrogheni, sciindŭ câtŭ sunt de setóse chiarŭ de sângele aprópelui lor aceste lipitóre financiare, avea împrejurulŭ séŭ unŭ numĕrŭ multŭ mai micŭ decâtŭ ori-care altulŭ din predecesorii lui.»

Mavrogheni n'avé rudé de căpătuit; ne ţinêndŭ a'şi da pe faţă originea josnică, nu aduce la Bucureescĭ din rudele sale sărace dela Parosŭ. Unŭ singurŭ fostŭ cumnatŭ al sĕŭ, fostulŭ consulŭ alŭ Veneţiei la Canea, omŭ de alt-felŭ nu pré de trébă în trecutulŭ sĕŭ, fusese trămisŭ de N. Mavrogheni la Bucuresci ca Caimacamŭ până la sosirea lui în ţĕră. Condili fu apoi câtŭ-va timpŭ Cămărăşŭ alŭ lui Vodă, darŭ nu târdiŭ Mavrogheni era gata a'lŭ băga în ocne décă Condili nu preferia să fugă din ţĕră (2).

Mai avu Mavrogheni şi unŭ nepotŭ, Costache Mavrogheni, care în 14 Augustŭ 1786, fu numitŭ Vel spătarŭ. In condica domnéscă No. 17 fila 70 este copia circulărei poruncĭ cătră isprăvnicii şi vătavii de plaiurĭ, din 16 Augustŭ 1786, prin care li se vestesce numirea de spătarŭ a lui Const. Mavrogheni.

Era naturalŭ că comanda ostirei s'o încredinţeze Mavrogheni unui omŭ de încredere alŭ sĕŭ . . .

Nu numaĭ Divanulŭ ţĕrei fu compusŭ de boerii din ţĕră, (3) dĕr

(1) Memoriile unui grecŭ din secol. XVIII. „Românulu" 1861, Ianuarie 12

(2) „Românulu" din 1861 7 şi 8 Ianuar. Condili pretinde că Mavrogheni l'a disgraţiatŭ pentru că ar fi destăinuitŭ originea grécă a némului lui, pe când Vodă ţinea să fie socotitu urmaşu din némulu *Morosinilorŭ* Veneţiani.

(3) In Octombre 1786 eaŭ boerii Divanului:

Ienache Văcărescu vel Vor. de ţéra de josŭ.
Grigorie Băleanu » » » » » susŭ.
Apoĭ urmézŭ acestuia Ştefanŭ Prăscoveanu.
Nicolae Filipescu vel log. de ţéra de josŭ.
Costache Mavrogheni vel spătarŭ.
Const. Filipescu vel Post.
C. Racoviţă vel comis.
Ioanŭ (?) vel Clucerŭ
Vasilache (?) vel Paharnicŭ
Ales. Văcărescu vel. stol.
Nicolae Brancoveanu vel vist.

până și la isprăvnicii nu găsimŭ numiți, din primulŭ momentŭ alŭ luăreĭ de Mavrogheni a frânelorŭ țăreĭ, decâtŭ totŭ boerĭ pământenĭ. Numaĭ la Craiova, ca Banŭ, aflămŭ nume strĕine. In Martie 1787 a numitŭ pre Alexandru Ierache (?) Biv. vel Post. (1) apoĭ acesta fu înlocuit în 27. Nov. 1787 cu Tudorache Dibuoglu (?) (2)

Eată:

Boerii Divanului la 1788 Maiŭ.

N. Brancoveanulŭ vel Banŭ
Manolache Brancoveanulŭ vel Vor. de țéra de susŭ (3).
Scarlatŭ Greceanu » Vist.
Radu Slătineanu vel Vor. de țéra de josŭ.
Ioanŭ (?) vel log. de țéra de susŭ.
Const. Stirbeĭ » » » » » josŭ.
Manolache Mavrogheni vel spăt.
Dumitrache vel Comis (autorulŭ istorieĭ even. dintre 1769 1774 (?)
Teodorache Tufeanulŭ vel Pah.
Ales. Văcărescu vel stol.
Mateĭ Cantacuzino vel slugerŭ.

Eată isprăvniciĭ numiți de Mavrogheni:

Buzeŭ	Stol. Scarlatŭ Câmpineanu . . . . .
Saac	Pach Dimitre Racoviță Med. Const. Movilă
Prahova	Șat. Ioniță Băleanu Cruc. Dimitrache Stirbeĭ
Ialomița	Serd. Grigore Alexianu Sluger. Barbu Văcărescu
Ilfovŭ	Pach. Alexandri Pach. Const. Crețulescu
Dâmbovița	Cluc. Radu Golescu Biv. vel. post. Marcu
Vlasca	Pitar. Scarlatŭ Hiotu Armas. Mihalache Manu
Teleorman	Pitar. Const. Ghiurgiŭ Pach. Nis. Tarnov

(1) Condica No. 17, fila 137 verso.

(2) Veți condica No. 17, fila 197. Arch. Statuluĭ.

(3) Condica No. 17. Fila 184 verso. 1787 Maiŭ 17. Circulări la vătașiĭ de plaiurĭ vestindu-le numirea lui Manolache Brancovénulŭ ca vel Vornicŭ ca să-lu cunoscă de Zabetŭ alŭ lorŭ.

Muscelŭ	Serd. Dumitru Papazoglu Şet. Mincu Fălcoianu (1)
Argeşi	Stol. Scarlatŭ Drugănescu Biv. vel. Căpitanŭ de dorobanţi Sava
Oltŭ	Dumitru Mândru Teodorache Chescol biv. vel. slug.
Romanaţi	Medel Georgiţă Jianu Pitarulŭ Enache Fărcăşanu
Vâlcea	Serdarŭ Andronache Bengescu Vist. Const. Socoteanu
Doljŭ	Biv. vel. slug. Enache Politimŭ Pitarŭ Nicolae Vlădoianu
Gorjŭ	Vist. Filişianu Sord. Tarfara, şi mai apoi în locŭlŭ acestuia Biv. vel. Slug. Manolache Grădişteanŭ
Mehedinţi	Stol. Ionŭ Glogoveanu Slugerŭ Alexandru Calfoianu.

Isprăvnicĭ ce saŭ făcută la leată 1786 Maĭŭ 28.

Slam Rîmnicŭ	Dumitrache Bi vel. pitar. Biv vel. Medel. Grigore Hrisoscoleŭ (2).

(1) Se scie că Câmpulungul are o administraţiune privilegiată, a parte. Acestu privilegiu îlu respectă şi N. Mavrogheni şi numi numai unu epistatu (inspectoru) pe lângă judeţu, séu şoltuzu.

Eată documentulŭ relativŭ, din 23 Iunie. 1786. după cod. XV. fila 40:

Hrisovulă orăşeniloră ot. Câmpu-lungă

«...Judelui cu 12. Părgarĭ şi cu toţĭ orăşeniĭ câţĭ sunt din oraşulŭ Domnieĭ mele din Câmpu-lungŭ, ca să fie în pace şi ertaţĭ de lucrulŭ Domnescŭ şi de vama Monaştiriĭ din oraşŭ, şi de vama Pitarilorŭ dela zborulŭ luĭ sfeti Ilie Proorocŭ: verĭ ce vorŭ vinde séŭ cine ce va cumpăra, aŭ calŭ, aŭ boŭ, aŭ peşce, aŭ verĭ ce, să nu aibă a lua dela dînşi vamă, după cum aŭ avutŭ obiceiŭ, de n'aŭ datŭ vamă acestŭ oraşŭ nicĭ odinióră, şi să nu aîbă nimene voîe a cumpĕra locŭ de casă în orasŭ, nicĭ boeriu mare, nicĭ slugă domnéscă, nicĭ slugă boerésca, séŭ să céră locŭ dela Domnie în oraşŭ, séŭ vadŭ de móră, séŭ delniţă în câmpŭ, séŭ nescareva moşiĭ, séŭ viĭ, séŭ verĭ-ce de ale acestorŭ orăşenĭ, ci numaĭ orăşeniĭ să fie volnicĭ a cumpĕra uniĭ dela alţiĭ, şi de vorŭ fi datorĭ şi nescareva orăşenĭ, aŭ pe la boerĭ, aŭ pe la alţi ómenĭ de ţéră, şi li să va întêmpla acelorŭ orăşenĭ mórtea şi nu vorŭ avé cu ce plăti, să nu fie volnicĭ aceĭ datornicĭ să vêndă la altă parte orĭ-ce arŭ rĕmâné după mórtea acelorŭ orăşenĭ, ci numaĭ

(2) Condica No 17, fila 80 verso. Lista ispăvniciloru făcuţi la 1786.

Veţi la pagina 14 din Condica No. 17 o listă aprópe identică.

Condica 17, fila 99 verso, cuprinde schimbările de upravnicĭ făcute în 1786, Octombre 30 şi unele în 1787.

Nu scimu până într-câtu s'ară pulea documenta povestirea ce face Dionisie Eclesarculu de faptele mechate ale lui N. Mavrogheni. Elu dice, că a doua di după intronare, Mavrogheni s'a chiamatu pe

tată la orășeni să afle a vinde, Așișderea și pentru răsplata judecătiloru orașului, numai giuețului și cu Pârgarii să aibă a pulea pe orășeri în spravnicelu odeiu, seu altu nuva să nu aibă voie a se amestera în poleacâtile loru; i să fie în pace și ertați. De fumăritu, vecinii ce din orășeni a merge cu carele loru, să încarce pesce dela Brătă, să nu dé fumăritu, fără de numai să aibă a da la Mitropolia o Lampi-bangu dela unu carru de pesce ocă 5, după cum le-au fostu obiceiu și mai tainle vremi; asișderea și pentru cherăstu încă să fie orășeni în pace și de supărați pentru vitele ce se voru tăia, la seamnele de rame care facu tomna pe deasupra în vie, și pentru alte vite ce voru strînge pentru hrana loru, nici de cum cerbărit să nu dee, pentru că nau mai de tu nici odinoră; și iar să fie în pace și ertați de cerbărit, care din orășeni se voru hrăni cu negoțeghiu esmărie să nu dea cohodărit, și pentru gostinărit încă să aibă a scuti orășenii una mie pe anu, vrendu să-i duce să-i vindă în Brașovu, să nu de gostinărit pe acésta sumă de ramători ce scrie mai susu, și veri-cari din orășeri s'ar hrăni cu negustorie vendendu și alte mărunțișuri pe la târguri, nici de cum să nu aibă supărare de cerbărit, bucă cum mai alte dăți n'au mai datu; asișderea să nu fie nimenea volnicu să aducă vinu să vindă în orașu, nici în boeri, nici slugi domnești mai boerești, nici țărani, seu măcaru ce feliu de oameni ară fi, fără numai însuși orășanii să vindă vinu într'acestu orașu, iară altu nimenea. Nimenea din țărani să fie volnicu a mărca, veri-ce pravă din orașu până nu voru mărca anteiu orășanii, atâtu pentru tocla vremea cât și la zborulu stanului de oi; asișderea și pentru caralulu dumănatului și ocaritului, veri-cine boeru ară merge cu aceste slugi la aceste județe ală Muscelului, să aibă a le da orășenii pentru chieltuia a loru numai câte o parcu de bucate și care din orășeni ară ave să plătescă veri-ce dumăritu, să dee de unde numai pot bani trei-spre-dece, iară altu nimenea să nu mai silescă mai multu să nu le facă, după cum ară avutu obiceiu și mai înainte vreme; și să aibă voinicii din Campi-lungu, să nu îngăduiască ore nimene din cei străini a se hrăni în orașu, cu mic nici feliu de negustorie, ci numai orășanii să se hrănescă intr'acestu târgu. Asișderea și pentru orășanii cari aru vii în Delalu Pitestiloru pe mosia Radului-Vodă, și pre mosia mănăstirei Nucetului, în Delalu Ciocârlesciloru, să aibă voie Ighemenulu mici odinioră a le face alte obiceiuri nuue, fără numai să aibă a plăti orășanii vădricelu domnescu din dece vedre o vadră și ospățu pământului, după obiceiu, și după ce va scote vădricelu domnescu afară apoi să le nu mai stea, și pentru pământu să aibă a da de cruciă po nau două-spre-dece, iar pentru atâtea cu struguri ce voru face pentru trebuințele loru să nu-i supere, nici altă zăcințală din vedriile de pomi ce voru avé pre la vițele loru să nu le ție și să nu aibă voie slugile seu țiganii a esterni mănăstiri să mănânce vinulu ce voru luă în vădracii și din ospățiu cu mâna loru, fără numai acela cu bucatele să aibă a-și mesura vinulu ce voru fi să cee cu mâna loru și cu vadră dreptă de zece oca, și să aibă voie ce orășeni să-și vindă vinurile în delu pe la crâmele loru pe cum ară avutu obiceiu și mai nainte; și iar să aibă orășenii din Campi-lungu a stăpâni pesce munți ce sunt ai orașului din *Descălecătorea fer*, ce sunt acolo cătu sud, Muscelu, după cum i-au stăpânitu și până acuma; asișderea și pentru veri-cari din boerii Domniei mele voru merge să fie spravnici acolo la acelu județu ală Muscelului, să nu aibă voie a supăra pe orășani pentru lemne seu pentru fânu, seu pentru calu de olacu, seu pentru alte chiaci, pentru că trudu acestă orașu la locu de munte și n'are voie a se hrăni de undu

Mitropolitulŭ Gregorie și pre Filaretŭ Episcopulŭ Romniculuĭ și pre Cosma Episcopulŭ Buzeuluĭ a masa domnéscă de i-aŭ ospĕtatŭ, cinstindu-ĭ și îmbrăcându-ĭ cu haine îmblănite, scumpe, domnescĭ. Ear a treia ḑi aŭ chiămatŭ pe boeriĭ ceĭ marĭ de i-aŭ ospĕtatŭ la masa domnescă, cinstindu-ĭ și boerindu-ĭ, dându-le slujbele Divanuluĭ domnescŭ. A patra ḑi aŭ pusŭ *satară* de banĭ pe Metropolitulŭ, pe Episcopiĭ și pe boierĭ, încă și pe negu ţ torĭ ceĭ marĭ, sa dee, care 60 pungĭ de banĭ, care 50, care 40, care 30, 20, 10, care 5 asemenea și pe boeriĭ craiovenĭ . . »

Cuvêntulŭ pentru care Domnitorulŭ a aruncatŭ acesta «*Satară*» asupra boerilorŭ și clerului înaltŭ sa fie fostŭ reconstruirea curţilorŭ domnescĭ din Bucurescĭ, «că este rușine politieĭ a li casele domnescĭ în mijloculŭ orașuluĭ surpate, de nu are M. Sa unde să șĕḑă, și cum M. Sa are cheltuială grĕ, decĭ boeriĭ n'aŭ avutŭ ce face, cu voie fără voie, aŭ datŭ ce li s'aŭ cerutŭ de către M. Sa cădĕndu-le ospĕtarea scumpă» (1).

Enache Văcarescu, Dionisie Fotino și Pitarŭ Hristache nu amintescŭ de acestă fapta.

In Maiŭ 21, anulŭ 1786, N. Mavroghenĭ adresă către tótă ţeră o specie de manifestŭ-programŭ alŭ domnieĭ. Mavroghenĭ declară,

locŭ de arătură, aŭ fostŭ ertaţĭ de tote acesté câte scriŭ maĭ susŭ ancă le maĭ nainte vreme, după cum am vĕḑutŭ Domnia mea Hrisovulŭ reposat. Domnieĭ sele Mihaiŭ Racoviţă voivodulŭ, și Hrisovulŭ Domnieĭ sele fratelui Domnŭ Alecsandru Ipsilante Vodă cu letŭ 1775, Februarie 15, și Hrisovulŭ Domnieĭ sele rĕposatuluĭ Nicolae Caragea Vodă, i Hrisovulŭ Domnieĭ sele fratelui Mihaiŭ Vodă Suţul, cu letŭ 1783, Decemvre, pentru aceste milĭ și obiceiurĭ ce se arĕtă maĭ susŭ, de aceste și Domnia me ancă m'amŭ milostivitŭ de amŭ ertatŭ, ca să fie de aceste în pace și ne supĕraţĭ, și amŭ întăritŭ Hrisovulŭ acesta cu însăși credinţa Domnieĭ mele Io Nicolae Petre Mavrogheni Vodă, și cu a pre iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ și cu totu sfatulŭ cinstiţilorŭ și credincioșĭ boerilorŭ celorŭ marĭ ai Divanuluĭ Domnieĭ mele Dumitrache Ghica vel ban, Nicolae Brancovenu vel vistierŭ, Stefan Preșcovenu vel dvor. de Ţera de susŭ, Pan Enache Văcărescu vel vor. de Ţera de josŭ, Grigorie Bălenulŭ vel logot. de Ţera de susŭ, Nicolae Filipescu vel log. de Ţera de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ion vel clucerĭu, Vasilache vel păharnicŭ, Alecsandru Văcărescu vel stol. — vel comis . . . vel sluj. — vel pit. și ispravnicŭ Nicolae Filipescu vel log. și s'aŭ scrisŭ Hrisovulŭ acesta întru anteiulŭ anŭ alŭ Domnieĭ nostre, aicĭ în orașulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, la amĭ dela Nașterea Domnuluĭ nostru Isus Hristos, 1786 Iulie 25.»

(1) Tesaur de monumente II, p. 168

ca «cé dîntêiŭ rîvnă şi grijă a Domnuel mele este a se urmă şi a se păzi *dreptatea* norodului şi a supuşilorŭ ce i s'aŭ încredinţatŭ, întru tote pricinile şi trebele lor . . . » (1).

1) Eată întregu acestu actŭ importantu ce s'a descoperitu în Cartea domnescă sub No. 17

Credinţa de mână Domnuluĭ.

Io N. Mavrogheni, Domnŭ alorŭ boerilorŭ isprăvnicĭ, i boerilorŭ pîrcălabĭ, zavergiorĭ egumenĭ, mitropolitu vostru protopopilorŭ, preoţi diaconĭ i mazililorŭ, căpitanilorŭ, negustorilorŭ, breslaşĭ şi tuturorŭ dupre sate, şi tuturorŭ locuitorilorŭ ţărani din judeţulŭ . . . De oare-ce ve facemŭ Domnia vóstră a scire, că cu mila şi ajutoriulŭ marelui Dumnedeŭ, aşedîndune în Domnescŭ scaunŭ alŭ acestei creştineşti ţĕri, cea dîntîiu rîvnă şi grijă a Domniei mele, este a se urmă şi a se păzi dreptatea norodului şi a supuşilorŭ ce mi s'aŭ încredinţatŭ, întru tote pricinile şi trebele lor, dupre cum acest suntemŭ povĕţuiţi şi de la mulţimitulŭ Dumnedeŭ a totu ocrotitorulŭ, cela ce ne aŭ rînduitŭ la acesta stăpînire şi pre acesta suntemu urmuitŭ şi dela pre puterniculu împĕratu (a cărui stăpînire să o întărescă Dumnedeu peste totŭ pămîntulu) ca să curăţimu tote urîciunile cele tără de cale şi nedreptăţile. Deci fiindŭ că din începutŭ i'aŭ plăcutu sufletului nostru a dreptăţui, şi este tote nesuferită la firea Domniei mele, decît împotriva poruncilorŭ lui Dumnedeŭ, tată nu tacemŭ datoria şi vĕ aretămŭ Domniea-mea porunca, după care ascultare este şi a nostră porunchire, ca mai dîntîiu voiŭ a hĕ-căruia din D-vóstră isprăvnicilorŭ, seŭ judecătorĭ, seŭ cĭ-ce zăbovŭ a cĭ-ce pricină a norodului să vĕ purtaţi forte cu dreptate după tote şi cu frica lui Dumnedeŭ şi a Domniei Nostre, să se părăsească hĕ-care de cele rĕŭ obicinuite trecute hotărîri judecătorĭ, să le faceţi după S-ta pravilă, de paturi şi de bătĭ să-i dăruiţi dupre cum şi nu mi-i D-tre să fiţĭ cinaţi de mulţi ca arĕtaşi, ci nici pe cinstea D-vóstră, cari îi aveţi orînduiţi cu zapcheuri şi veţi cu ei opriştile asupra satelorŭ, să nu-i îngăduiţi a jăfui, ci fie-care să se mulţămească pe ceea ce este hacalî sĕi dreptŭ fără le a se lăcomi, că acesta ce este dreptŭ este şi blagoslovitu de la Dumnedeŭ, şi mîndrulează atatŭ pe densulŭ cîtu şi pe fiiulŭ lui, iar ceea ce este nedreptu, este prafu şi ca văpaia focului arde şi nu lasă nu se folosesce nimĭu acestŭ felŭ de nedreptate, agonisală, după cumŭ ĕi socotescŭ, ci şi copiii şi casele lorŭ rĕmanŭ la pustire precumŭ avemŭ în acesta pildă marte case ce s'aŭ stăpînitŭ şi aŭ rĕmasŭ copiii lorŭ forte sărăci: pe boerĭ să îi primiţi cu cuviinţă-vorbire şi cu blandeţe cîndu vorŭ la D-vóstră de a se plînge pentru cîte ceva şi la cele ce vorŭ fi cu cale să îi ascultaţi iar la cele fără de cale să le daţi răspunsulŭ cu blandeţe, făcîndu-i cu cuviinţă şi cu deslusire a urma poruncilorŭ luĭ Dumnedeŭ şi pravilei, ca şi aceştĭ ei să înţelegă şi să priceapă bine; iar pe cei fără de cuviinţă înfruntîndu-i să-i goniţi. Uşile să vă fie deschise şi aurulŭ deşteptŭ în totŭ ceasulŭ, să nu judecaţi sătencĭ; «Dute, că nu este vremea!» nici să-i ţineţi pe la curtile D-vóstră cu zile îndelungate, pînă a vĕ găsi vremea de a vĕ împreuna, după cuma aŭ auzitŭ că păţiră unĭ boerĭ, pentru că aceştia forte mulţĭ ne tulburăŭ dulcea, cînd vorŭ audi-o; înaţi pildă dela ursine voi şi urmaţi, că asa Divanulŭ este deschisă a primi fără de pregetŭ în totu ceasulŭ pe fie-care. Şi în scurtu întru tote să păziţi dreptatea şi bună orînduelă şi celĭ ce vorŭ sluji bine şi cu credinţă chivernisindu şi ocrotindu pe locuitorĭ cu bună cîrmuire şi dreptate, să fie încredinţatu şi cu totulŭ adevĕrată, că negreşitŭ va dobîndi mila luĭ Dumnedeŭ şi cinstea Domniei mele, tără împotrivă, vaĭ de acela ce va călca poruncile sănţoi pravile şi ale ţĕ-

Dionisie Eclesiarulŭ spune că N. Mavrogheni, judeca în Divanŭ fată cu divanistii unele ori fată cu mitropolitulŭ si episcopii si alte ori si singurŭ ***priceiele***, însă elŭ judeca, el hotăra, si însusi

---

puternicei împerății si ale Domnii nostre si bă va nu dovedi că ai făcută vreo nedreptate, ori ai jăfuitŭ, ori n'ai păzitŭ poruncile si poveturile nostre; l'azi ca acela, nu numai va fi lipsitŭ din slujba Domnii mele si nu va mai fi mazilitŭ nici-o-dată la slujbe si milă Domnii mele, ci va petrece si ceea ce a agonisitŭ, nici ai gândirŭ Porunci Domniei mele si voua tuturorŭ boeriloru si târanilor, de obste, fiecarele pentru păsturi si hotarele ce veti avea, să vă plângeti la isprăvnici si la judecători, pentru judecăti si alte nevoi ce veti avea si nădă daunŭ, să dupe poveturile si poruncile ce veti de la Domnia mea, a vă face tută îndestularea si dreptatea, iară cumŭ dela isprăvnici, seu judecători nu veti afla dreptate, să mâneti cu bună nădejde si multă bucurie la curtea Domniei mele, si etă usa Divanului nostru este pururea deschisă, de unde veti afla tută îndestularea si dreptatea voastră la ce veti cere si . (*Apoi* si să căutati de vă părăsiti si voi de cele ce sunteti rĕu obicinuiti la trai nainte, si rugăciuni-se milostivului Dumnedeŭ pentru sănătatea, pe puternicii împerăti, voi cu soțiile si copii vostri, pentru sănătatea vostră, si vă lăsati de nimenui, să vă arătati cu dreptate la toti, să nu talhăriti nimică dreptă, ca să vă fie spre mulțămirea casei vostre, ca să vă cutezati a face pări si galbĕni mincinosi si rĕutătiosi înaintea noastră, pentru ca să vă agonisi Dumnedeu si pentru ca să vă ajute si noi, purtându-vă cu ascultare si supunere a împerătesti poruncă si ale noastre, cari le vomŭ da la scrisu cu isprăvnicii judetului pentru că după cumu vom pedepsi noi celu ce va jăfuitu, si va lua ceva hrăpită așa vomŭ pedepsi si pe cei ce veti cuteza dintre voi a lua câmpa cu galbĕni si ca pui mincinosi seu a potrivire către ordinile Noastre, si cu sfaturile ce vă veti putea noteda cu cuviința postului ce ați agonisitŭ. Si așa drăgătorii să se poarte către boeri si a tuturorŭ celŭ cuviincosŭ, si boerii să se poarte către Drăgători cu răgaza grandinală si supunere a porunculŭ Nostru. Asisderea porunci si ordinile voastre, pe dupe cum, prostimea, să căutați cu pază cum scrieti povestii de pământi arborei, să păziti si să urmati sfaturile sfinților părinți, să fiți la rusturi, si să vă petreceți veți a după rânduiala creștinului năzuind cătră darul ce veți. Si să nu lipsiți nici a sfătui cu învățături duhovnicesci pre locuitori si atari a îndemna spre cele ce sunt a le datoriei creștinesci, ca să le mănânce, să le păzească si să aibă evlavie către Dumnedeesci si să fie curați, spovedindu-vă si grijindu-vă la vreme si cate se cuvinu la datoriile toate să le săvârșiti. Pentru care iată am trimisu pre omulŭ nostru [illegible] cu această Domnească a noastră carte, ațeptați în de-tre isprăvnici, ce va le veni si să ne trimiteți răspunsulŭ cu scrisă ă ați înțelesŭ; apoi să mergă prin orașele si satele acelora județe să o citească întregului tutu orŭ de obște, si să rămână la dosulŭ cu preoții si pricălabii satelorŭ mărturie că ai înțelesŭ toți.

1786 Mai 9.

Iată omenii de încredere însărcinați de N. Mavrogheni cu ducerea pe județe a firmanului cătră deschisă:

Slam Romeo Ruză Stae	Stoian căpitanŭ Ismail

elŭ poruncia de pedepsia pe ce-lŭ ce i se păré a fi vinovatŭ, cu gré bătaie la scară; nu mai rânduiá la velitîi boerî, séŭ la Departamentŭ să cerceteze pricina jăluitorilorŭ, ci M. Sa hotăria *pe turcie*.

Acéstă acusare ce aduce Dionisie Ecl. lui Mavrogheni, este numai întru atâtŭ întemeiată, că Vodă reforma judecata boerilorŭ în pricinile ţĕranilorŭ, judecată mai tot-dé-una *nedréptă*. . . .

De altmintrelea N. Mavrogheni n'a desorganisatŭ *Departamenturile* întocmite de Alex. Ipsilante prin codulŭ sĕŭ, ce amŭ cercetatŭ în urmă.

Cum că N. Mavrogheni n'a desfiinţatŭ departamenturile însărcinate cu justiţia, staŭ dovadă, între altele, documentele următóre:

Pitaculŭ acestuĭ Domnitorŭ cătră velitîi logofeţi. 1786, Maĭ 20, poruncindu-le să vestéscă judecătorilorŭ dela cât» trele departamenturile, să vină în tóte ţilele la datorie, să nu se facă întârţiere cu judecăţile «să se ferésca fórte de strîmbătate, séŭ interesurĭ, ci dreptatea fórte să o păzéscă, judecându după sfinta pravilă şi după obiceiulŭ pământuluĭ» (1).

1786, Maĭ 20. Cătră velitîi boierî aĭ Divanuluĭ poruncă, ca să se adune pre tóte ţilele cele orânduite de trébă la Domnésca nóstră curte la césurĭ orânduite, ca să căutaţĭ după orânduiala ce aŭ fostŭ, pricinele de judecatŭ ale norodului, ce se vorŭ orândui d-vóstră cu poruncile Domnieĭ mele, în scrisŭ, ca să nu se zăbovéscă ceĭ cu jălbile, ca să-şĭ afle îndreptarea lorŭ, păzindŭ D-tre întru tóte dreptatea după sfinta pravilă şi după obiceiulŭ pământuluĭ. Şi pentru fie-care pricină să arĕtaţĭ Domnieĭ mele hotărîrea în scrisŭ prin anaforale . . . . . şi să arĕtaţĭ D-lor velitilorŭ logofeţĭ şi D-lor boerilorŭ celor-l-alţĭ, acéstă Domnéscă a Nóstră poruncă şi căutaţĭ să urmaţĭ după cum se coprinde mai susŭ» (2).

Ialomiţa Ilfov Vlaşca Teleorman	Anastase Icioglan
Prahova Dîmboviţa Muscelŭ	Costandin Icioglan
Romanaţĭ Oltŭ Doljŭ Mehedinţĭ	Ioniţă Icioglan
Vâlcea Gorjŭ Argeşŭ	Stefan Icioglan.

(1) Condica XVII, fila 11 verso.
(2) Condica XVII, fila 11 verso.

Pildă către boeri de Divanul Craiovei

(Biv vel. clucer Barbu Știrbei. Biv vel. clucer Const. Geanoglu. Biv vel. Pach Stan Juan. Biv vel. stol. Dimitrie Brăilanu. Biv vel stol. Otetelișanu) orânduiți judecători, le dă instrucțiunile următore:

Să se adune de dimineță la Divană, unde-i reședința Caimacamiei.

Să judece cu frica lui Dumnedeŭ și după sânta pravilă, netălmăcindŭ reŭ, ori strecurând pravila.

Să fiă cu dulcețe și blândețe către ceĭ ce judecă, fără de pasiune nici vrăsmășie, nici se injure pre cineva-și din ceĭa ce se judecă, sub pedepsa urgiei domnești.

Să asculte bine cu luare aminte ori cât arĭ fi de lungi cuvintele lorŭ, să nu le zetăgnească cuventul, ori cum arŭ fi și diselе lorŭ să le scrie în practicale deosebite, iar alte chiar de împricinați dacă sunŭ carte.

Să sedă judecătorii toți în rândŭială bună, fără de vorbe, glume, seu risurĭ.

Să se citească cu luare aminte tote sineturile pricinatului și să isvodească cu amănuntul pricina cu minte curată și limpede, fără de prigonire, cumpănind gândurile.

Să nu judece din prietesugŭ, rudenie, séŭ din frică, iar de veți fi și siliți de vre unŭ obrazŭ, să nu vé plecați, căci de vé veți pleca veți pedepsi forte greŭ, ca unii ce v'ați tocmitŭ mai multŭ de acelŭ obrazŭ decât de Dumnedeŭ, de pravilă și de Domnŭ. Să nu ia mită.

De vorĭ face vre-o greșelă judecătoriĭ pre care eĭ înșiși o recunoscŭ în urmă, să aibă voie a lua cartea de hotărire mai-nĭ să o mai lepede.

Fără de răvașŭ de palbă cu pornică în dosŭ, să nu se caute judecata nici zapcliĭ să nu aibă voiă a trage pe cineva la judecată fără pornică în scrisŭ.

Hotărirele se daŭ numai în scrisŭ și de față, iar nu mai'n șezătorisŭ.

Cartea de judecată să se citească întru auzulŭ celui osânditu.

Nemulțămitulŭ are apelŭ la ḑi hotărâtă.

Deca o parte nu vine la ḑiua hotărîtă, se va aduce cu *trepădă* și va plăti cheltuiala.

Divanulu să fie cumpătŭ, să lepsescă d.loniele interesului. Să fie activŭ, să nu zăbovescă pre omeni.

În anatorale să arete cap. din pravile ce aplică în afăcere.

«Asișderea poruncimŭ și pentru ceĭ ce se judecă, de orĭ-ce stare și de orĭ-ce treptă vorŭ fi, să-té în picioare cându se judecă și fără de *șăzĕ*, forte cu cuviință și supunere grămadă cu smerenie și respunzendŭ cu cuviință bună . . . . să nu cuteze a huli pe judecătoriĭ, seŭ alŭ mesteri și alŭ tagma, iarŭ de va înjura pre judecătorĭ însemnându-se Domnia mea, se va pedepsi cu bătae . . . . . Asișderea celŭ ce va năzui la unŭ obrazŭ ca să-lŭ ajute la judecată, orĭ va mitui pre judecătorŭ, unulŭ ca acela să-și piardă judecata (1).

VI

Țeranul sub Mavrogheni. Moșiĭ. Foișor de justiție. Hațiile stârpite. Arestul preventiv.

Protecțiunea mare acordată țeranuluĭ, celuĭ de josŭ era indicată în manifestulŭ séŭ din Mai 1786 «pe locuitorĭ să-i primiți, ordonă administratorilorŭ diverși din județe, cu bună voie și cu blândețe când

(1) Condica No. XVII, fila 34.

vinŭ la D-vóstră de a se plânge pentru câte-ceva şi la cele ce vorŭ fi cu cale să-i ascultaţi, iar la cele făr'de cale să le daţi rĕspunsulŭ cu blândeţe, făcêndu-i cu cuvêntulŭ şi cu deslușire a urma a poruncilorŭ luĭ Dumneḑeŭ şi a pravilei, ca înșiĭ eĭ să înţelégă şi să pricépă bine, iar nu făr'de cuvînt înfruntându-i să-i isgoniţi. Uşa să vă fie deschisă şi auḑulŭ deştept în totŭ césulŭ; să nu ḑiceţi *săracului: dute!* că nu este vreme, nicĭ să-i ţineţi pe la curţile D-vóstră cu ḑile îndelungate până a vĕ găsi vreme de a vĕ împreuna, după cumŭ amŭ auḑitŭ că păţiaŭ locuitoriĭ . . .»

N. Mavrogheni îndémnă pe ţĕraniĭ nemulţămiţi, de judecata judecătoruluĭ şi a ispravniculuĭ să apeleze la Domnie, «că uşa Divanuluĭ este deschisă a primi făr de pregetŭ în totŭ césulŭ pe fiecare . . .»

In manifestulŭ sĕŭ Mavrogheni cere concursulŭ bisericeĭ pentru a deprinde locuitoriĭ la cele drepte şi cinstite. Acestŭ manifestŭ nu-lŭ trămité isprăvnicilorŭ să-l citéscă eĭ în judeţe, ci delega anume ómenĭ de încrederea luĭ, carĭ să le citéscă în câte treĭ judeţe fie-care. Astŭ-felŭ N. Mavrogheni spera că va străbate graiulŭ luĭ până la ţĕranĭ.

Şi pentru ca în adevĕrŭ ţĕranulŭ să pótă ajunge până la Domnitorulŭ Mavrogheni, cu jalba luĭ contra nedreptăţilorŭ ce i le ar fi făcutŭ isprăvniciĭ şi judecătoriĭ, séŭ măcarŭ orĭ-cine din judeţŭ, N. Mavrogheni otăresce, în Iunie 1786, să se facă pentru elŭ unŭ foişorŭ la târgulŭ Moşilorŭ, unde să pótă alŭ întâlni ţĕrănimea, care vine la târgŭ, ca să-i spuie pĕsurile şi jalbele lorŭ.

Pitacŭ la vel spătaru din 1786 Iunie 9 prin care amintindŭ că veliţi boerĭ aŭ făcutŭ anaforă să se mute oborulŭ târguluĭ de Afară înăuntru, unde se făcea maĭ înainte, «dar astăḑĭ Marţĭ mergêndŭ înşine Domnia mea într'adinsŭ pentru acésta la numitulŭ târgŭ, amŭ vĕḑutŭ că bine este aşeḑatŭ în loculŭ unde se află acumŭ oborulŭ (1) la margine, afară din Bucurescĭ, *unde am poruncitŭ să se facă un foişorŭ pentru Noĭ*, la care avemŭ să mergemŭ la ḑilele de târgŭ pentru a cerceta şi a întreba pe locuitoriĭ ţĕriĭ dupre afară: cum petrecŭ şi ce felŭ se pórtă isprăvniciĭ şi zapciiĭ judeţuluĭ? De unde avemŭ lesnire a se face acéstă cercetare cândŭ vom merge. Ci darŭ să arĕţi acéstă domnéscă poruncă şi la vameşŭ, se şcie; să o citiţi şi în ḑi de adunare a tîrguluĭ, ca să şcie toţĭ de obşte ce hotărire s'aŭ făcutŭ: tîrgulŭ de acolo să nu se maĭ mute: care acéstă hotărire poruncimŭ să se trécă în condica Divanuluĭ». 1786 Iunie 9 (2).

1787 Iunie 17. Carte pentru târgurile de afară i târgulŭ de la Isvorulŭ tămăduireĭ; findŭ-că se făcea numaĭ douĕ târgurĭ afară din oraşŭ pe sĕptămână,

(1) In anulŭ următorŭ iar a fostŭ întrebare de strămutarea oborului.
(2) Condica No. XVII fila 27 verso.

trebnice urmări va face în potriva luĭ Dumneḑeŭ, séŭ nu va petrece vĭaţa luĭ crestinéscă, a merge la biserică şi a împlini tótă datoria crestinéscă, cu acéstă pedépsă de mórte se va osândi: înţepatŭ.» Pentru care să aveţĭ D-vóstră ispravnicilorŭ poruncă şi hotărîre a nóstră a o ceti în auḑirea tuturorŭ de obşte prin tóte oraşele, satele şi cătunele, şi deosebitŭ când eşiţĭ în judeţe, sfătuiţĭ, povăţuiţĭ pe căile cele bune, poruncindŭ zapciilorŭ D-vóstre ca asemenea şi eĭ să urmeze şi să şi ispitéscă, aevea şi prin taină, de sunt niscare-va gazde de hoţĭ? de s'aŭ făcutŭ vre-o tovărăşie de hoţĭ nouă? care să nu fie eşitŭ până acum, maĭ nainte să-l prinḑă. Şi celŭ ce va arĕta slujba Domnieĭ mele a prinde hoţiĭ séŭ gazdele hoţilorŭ, va avea milă de la noĭ câte *taleri una sută*, cum în potrivă, va petrece pedépsă cel ce aŭ sciutŭ şi n'aŭ spusŭ. Căutaţĭ dar să nu socotiţĭ, după cum eraţĭ obicinuiţĭ maĭ nainte, cu scrisorile şi cu primirea poruncilorŭ, că ne vom *hodini* numaĭ a vĕ scrie şi a vĕ porunci, ce cu jurăméntŭ vĕ scriemŭ, în numele mareluĭ Dumneḑeŭ, de vom auḑi în judeţulŭ D-vóstră că s'aŭ ivitŭ măcar unŭ hoţŭ şi nu l'aţĭ prinsŭ, însine vom încăleca cu tótă ecpaiulŭ nostru şi fără de veste ne veţĭ vedea că am venitŭ acolo în judeţŭ, de unde nu ne vom rĭdica până nu vom prinde hoţiĭ, pentru că nu o avemŭ întru nimica a erna într'o iarnă afară, numaĭ pentru prinderea unuĭ hoţŭ. Apoĭ socotiţĭvă, atuncea ce se va alege de voĭ ispravnicilorŭ? ci dar înţelegeţi-le aceste dar bine, şi fiţĭ cu strejuire ḑiua şi nóptea (1). 1876 Iunie 1».

Cu referinţă la hoţĭ avemŭ încă de semnalatŭ şi alte acte dela N. Mavroghni.

Întêiulŭ este relativŭ la neprelungirea arestuluĭ preventivŭ alŭ hoţilorŭ prinşĭ de ispravnicĭ. Am vĕḑutŭ deja pre Alex. Ipsilante cerând judecătorilorŭ şi ispravnicilorŭ a nu prelungi arestulŭ preventivŭ. N. Mavrogheni dete poruncă către ispravnicĭ, din 1786 Decembre 19. Domnitorulŭ a aflatŭ, că după ce se prindŭ hoţiĭ, îĭ ţinŭ ḑile îndelungate închişĭ la grosurĭ şi nu-ĭ trămitŭ la judecata Divanuluĭ Craioveĭ, orĭ că pe unĭ îĭ slobodŭ pentru interesurĭ. Domnitorulŭ ordonă să nu-ĭ ţie maĭ multŭ de 3, 4 ḑile pentru «*examenu*» faptelorŭ lorŭ şi să-ĭ înainteze la Divanulŭ Craioveĭ, necutezându pre vre unŭ hoţŭ să-lŭ slobóḑă (2).

Cu referinţă la arestărĭ, se cade să amintimŭ mĕsura luată de N. Mavrogheni în privinţa arestărilorŭ de femeĭ:

Circulara din 1786, Iulie 14, ordonă să nu se închiză muĭere împreună cu bărbaţĭ, séŭ la casă de om neînsuratŭ, nicĭ la conaculŭ isprăvnicieĭ, ci la pârcălabulŭ satuluĭ, décă este omŭ însuratŭ, ĭarŭ décă nu va fi însuratŭ, să se dea la altŭ omŭ de ispravă, însuratŭ şi de ispravă (3).

(1) Cond. XVII, fila 15.

(2) Condica No. XVII, fila 120 verso.

(3) Condica No. XVII, fila 55.

In anulŭ următorŭ 1787, N. Mavrogheni renoi cu strășnicie circulările sele relative la hoți:

Cărți deschise la ispravnicĭ și la polcovnicĭ, ca acumŭ de primă-veră, să prindă hoții, înainte de ce ei să vină la drumurĭ.

1787, Mai 19. Domnitorul scrie către ispravnicĭ, polcovnicĭ și căpitanĭ, deșteptându-i din nou să aibă grijă de prinderea hoților, mai ales acum când boerii merg pre la țeră pentru lucrările câmpului și călătorescŭ mulți la drumŭ, «să nu care cum-va să audimŭ că aŭ călcatŭ hoții vre-o casă boerescă, seŭ pre vre-unŭ drumețŭ, cum nicĭ vre-unŭ omu măcaru cât de prostŭ, pentru că de vomŭ audi una ca acesta, după atâtea porunci ce v'amŭ scrisŭ intr'atâtea rândurĭ, că aŭ pututŭ hoții găsi mijlocu intre atâția căpitanĭ, potere, polcovnicĭ, o sumă de slujitorĭ ce avemŭ orânduiți în țeră, și aŭ călcatŭ casa vre unuĭ boerŭ, seŭ boerinașŭ, seŭ pre altulŭ, bine să sciți că pre acelŭ polcovnicŭ, seŭ căpitanŭ intr'acăruia plasă s'aŭ făcutŭ călcarea, îlŭ vomŭ pune în țepă acolo la acelŭ locŭ și cu acestŭ felŭ de morte îlŭ vomŭ pedepsi pentru pilda acelor-l-alți. Așișderea și pre ispravnicii acelui județu aducendu-ĭ, cu urgie îi vomŭ pedepsi strașnicŭ» (1).

VII

Administrațiunea. Nizamul spătăresc.

Alexandru Ipsilante reorganiză tótă administrațiunea țèreĭ hotărîndŭ drepturile și datoriile ispravnicilorŭ, a polcovnicilorŭ de județe și a zapciilorŭ breslei spătăresci. Abusurile ce comiteŭ acești diverșĭ agențĭ aĭ administrațiuneĭ ca să'șĭ acopere avaĭetulŭ, séŭ darea la care eraŭ obligațĭ către șeliĭ lor aŭ atrasŭ atențiunea și a luĭ Mavrogheni, care hotăresce avaĭeturĭ micĭ și dispune ca toțĭ agențiĭ acestuia să fie numițĭ prin carte domnéscă. Mavrogheni dă următorulŭ hrisovŭ al breslei spătăresci.

«Fiind-că din vreme în vreme nizamulŭ breslei spătăresci venisă la próstă stare, din lenevire și nepurtarea de grijă a zapciilorŭ spătăresci înmulțidu-se

(1) Condica XVII, fila 185 verso.

1787, Iunie 2, aflămŭ iarăsĭ circulărĭ către ispravnicĭ, polcovnicĭ și căpitanĭ pentru hoți. Domnitorulŭ le spune că hotărîrea luĭ e neschimbată și va pedepsi cu morte pre zabiții din circumscripțiunea cărora se vor întêmpla hoții.

(Condica XVII, fila 188 verso).

In 1787, Iulie 31, mai aflăm circulară iarăsĭ pentru hoți, la polcovniciĭ din județ, că s'aŭ simțitŭ pe la unele locurĭ hoți, ceea ce dovedesce că polcovniciĭ iar s'aŭ datŭ la lene. Domnitorulŭ le vestesce, că le va trămite *spioni* printr'ascunsŭ să inspecteze modulŭ de străjuire a fie-căruĭ polcovnicŭ «și pe care vomŭ dovedi că nu urmeză poruncilorŭ nostre, să sciți că țepele ce le vedeți puse pe la drumurĭ sunt puse pentru voi, și cu acestŭ felŭ de osîndă a morteĭ înțepațĭ vĕ veți pedepsi . . . . . că iată eșimŭ din pécatŭ: fițĭ următorŭ a face străjuire și paza cuviincioasă, fiindŭ că Domnia mea pentru una ca aceea v'amŭ ridicatŭ havaeturile și ploconele ce dați, ca să puteți sluji la poruncile nostre cu silință și cu toțĭ uneniĭ vostriĭ deplinŭ, de care vĕ și poruncimŭ să nu ve cutezați în protiva hotărîreĭ hrisovuluĭ nostru, a da câtŭ de puținŭ maĭ multŭ, vre unŭ havaetŭ seŭ ploconu, ci în tocmai să fițĭ următorĭ și slujba vostră să o căutațĭ cu deșteptare».

(Condica XVII, fila No. 213 verso).

cu adausulŭ cusururilorŭ, afari şi nedreptăţi, pentru pricina că daŭ pré multŭ avaetŭ, peste mésură, celorŭ după vremi dregétori ai spătăriei cei mari, când să oranduescŭ zapciĭ, caĭ pentru ca să scoţă acea grea dare a lorĭ, să nu o păgubéscă, ci să căştige, cu cantaŭ dateria pe deplinŭ a stupiĭ ci ce era gandulŭ numaĭ şi numaĭ la agonisire, din care acestŭ pricină nu se păzea nică strajuirea tăllăriloră precum se cade nică nizamulŭ celŭ cuviincosŭ aliŭ menzăturiloră şi aliŭ mărgunilorŭ şi altoră asemenea nizamuri, şi tote ajunsese la catachrisisŭ pentru acesa deră nepatendu Domnia mea a saleri acestă stăreie a curge, ca o necuviincosă şi ne dreptă, eta derĭ, după cum fu milă lui Dumnedĕu şi la altele multe au datŭ nizamuliŭ dreptăţeĭ, grijindŭ mai mainte ca tote să curgă şi să se lucreze cu mijlocuŭ şi cuvertulŭ celŭ dreptŭ, aşa şi socotitŭ şi la acestă cele cu cale şi de folosulŭ ţăreĭ, spre a lipsi de aceĭ mainte cusururile şi pricinile zalumurilorŭ şi a nedreptăţiloră ce să făcea de către zapciĭ, şi punemŭ in scrisŭ printr-acestŭ Domnescu alŭ nostru hrisovŭ, nizamulŭ treseĭ spătăresci in ce chipŭ are de aceĭ mainte a se urma, orandundŭ asame atatŭ venitulŭ spătărieĭ, care dregătorie ca o vre he ce este nu voimu a se lipsi de cele dreţte şi cu cale iraturile ei, ce-i făcuŭ şi adausŭ de lefă dela Visteria Domniei mele precum să aretă mai josŭ, ca să nu se indrăsnescă a lua mai multŭ avaetŭ şi altele peste cea ce orandumŭ mai josŭ. Cătă şi iratulŭ care se cade a lua zapciĭ cei mari şi cei mici ai spătărieĭ, pe cătŭ se cuvine, dupĕ dreptate, iar nu mai multŭ, adecă taleri dece mii doue sute lefa dumnĕlui vel spătaŭ dela Visteria Domniei mele pe fieşce ce anŭ, optĭ mii taleri fënulŭ ploconilŭ dela toţi slujitoriĭ, însă unŭ leŭ vechiŭ pentru carulŭ de fënĭ şi altŭ leu vechiŭ ploconŭ care se dă numaĭ odată intr'unŭ anŭ, taleri dar trei sute dela vel căpitanŭ, aliŭ Menzuturiloră, carele să aibă taleri una sută lefă dela Visteria Domniei mele, şi să nu se cuteze a se intinde la catŭ de puţinŭ fi trasgu de fenŭ, i din orandŭ cailoră Menzilhanelorŭ, ori a sfetesi covasi din coa orandnită chieltuală ce se dă din Domnesca nostră Visteriu, ca unuiŭ ce pentru acesta l am scăfutŭ de celŭ greŭ peste mésură avaetŭ ce da, şi pentru acesta are şi lefă din Visterie, ci să ingrijescă pentru caiĭ Menzilhanelorĭ a fi branţi bune şi depline, precum şi Menzilgiiĭ toţi, căci de vomŭ vedé şi duşă acestă cea urmă vre unŭ cusurŭ la Menzilhanele, strajuelŭ ii vomŭ pedepsi, fără de a nu-i asculta nicĭ unŭ feliŭ de indreptare, taleri 150, dar de la log. spătăresculŭ, carele să aibă taleri 45 lefă pe lună, din Visteria Domniei mele, şi taleri doui dela fieste-care căpitanŭ de lefegiiĭ, carele nu are altŭ fără decat tăndăjduesce numaĭ şi numaĭ la venitulŭ străjiĭ i a grosului sĕŭ, şi la obicinuitulŭ ploconŭ i fenu după cum sĕŭ cusŭ adecă cate doui cei vechi taleri doue-dece, dară dela Bulue-Başa, carele să aibă taleri dou-ţeci şi cinci, lefă pe lună din Visteria Domniei mele şi altŭ nimica, taleri nou-deci, dară dela polcovnicŭ za semeni, fiindŭ-că şi elŭ nu are altŭ venitŭ fără de numaĭ taleri trei-deci pe lună, lefă din Visteria Domniei mele, taleri doue sute dela polcovnicŭ de potecaşi, carele să aibă taleri trei-deci lefă pe lună dela Visteria Domniei mele, afară de acte intarapătore ce are dela talhari, cum şi obicinuitulŭ ploconŭ i fenu dela omenii sĕi, taleri doŭ sute dar de o polcovnicŭ de vătători, carele să aibă taleri trei-zeci pe lună, lefă dela Visteria Domniei mele, afară din alte intarapătore dela talhari, cum şi obicinuitulŭ ploconŭ i fenŭ dela omenii sĕi, taleri trei sute dar dela casu spătăresculŭ, carele să aibă taleri doue-deci şi cinci lefă pe lună, i taleri doui dela fieste-care căpitanŭ, dela cei de pe afară căpitanii cand se vor face, taleri patru-deci dela stegarulŭ carele să aibă taleri trei-spre-zece pre lună lefă, dela Visteria Domniei mele şi să nu aveţă dela nici o-dinioară căpitanii ce saŭ scos in Bucuresci, cum şi vătafulŭ spătăresculŭ să aibă taleri trei pe lună dela Visteria Domniei mele, şi să nu aveţă taleri doui dela fieste-care căpitanŭ de pe afară cand se face; taleri 180 dară dela şepte-spre-dece polcovnicĭ ai judeţeloră, carele să aibă taleri

doue-deci zeă pe lună dela Visterna Domniei mele; care acestea tote facă taleri două-deci și una de tuți, una sută șese-deci (21. 60) arată ală spătarului pe fiesce-care anu: lângă acestea porunciumă Domnia mea, ca atâtă toți căpitanii de obște să nu dee avantă spătarului, ci numai acei căpitani de pe afară să dee lui ce i se vor numi mai susă, și afară din cele mai susă însemnate să mai dee încă taleri doui la *clpanâ* D-lui vel spătară, și alți doui taleri la cartea gospodă de căpătâie, care să adună taleri dece, care a da fiesi-care candă să facă căpitanu. Ală duolea, căpitanii cei de pe afară să se facă cu cărți Domnesci, și de se va dovedi cumvasi fără de cartea gospodă, acela nu numai să se scotă, ci încă să-și ae căzuta pedepsă. Ală treilea, căpitanii de pe la margini să fie datori să asculteze Domniei mele aiuesos pentru pricinile mărginașiloră cele trebuincioase prin durerosul vel spătară. Ală patrulea toți polcovnicii de prin județe și toți căpitanii de obște atată cei din năuntru câtă și cei de pe afară, să-și pue toți oamenii lor la slujbă cu rendă să slujescă Domniei și Țării, după datoria loră, fără a nu ține vre unu omu, ca să nu le bage de septemână unu de care cumvasi se va îndrăsni a urma în potriva acestor cumvasi, acela, straginicii să se pedepsescă; cum și slujitorii de nu voră urma să slujescă, să se dee la dajdie în visterie. Ală cincilea, polcovnicii i căpitanii de prin județe i după mărginași, toți de obște să fie datori să păzescă împreună cu toți slujitorii loră ziua și noptea cu privegliare hotarele loră, încungiurandă înăuntrulă ținutului loră, ca să nu se atingă de vre unu cusură și atacse, atată la hura oraiului pentru pază mărginașiloră și a talhariloră cât și altoră porunci ce sunt date de Domnia mea, fiindă-că pentru acesta neamă milostivită Domnia mea de le-amă radicată de asupra loră avantală celă peste măsură ce da după vremi. Ală sasalea, breslele de acei ale slujitoriloră, adecă, slimnicii (le)gați puterași, vinătorii și sculteinicii să intre de obște, la slujba: fără de a nu crueza vre-unu zapciu din cei mari, seă din cei mici, să ție pe cineva cu plată, fiindă-că de se va lovi într'acestă chipă, ate să se pedepsescă cu grea pedepsă. Ală șeptelea, vel spătarulă ce să va afla după vremi, să se îngrijescă de celă mai puțin zaluznă și de dreptate, și să nu potă fără de scirea și porunca Domniei mele, a lucrusti, seă a rodui vre unu boeră, veri de ce treptă va fi, cum mici din partea bisericească, și să fie cu purtare de grijă, ca nici unulă din zapci să nu tasă din oranduiala Nizamului ce mai susă porunciumă, încât că de se va dovedi cumvasi din zapci că aă făcută vre unu zulumă și nedreptate, eșindă din oranduiala porunciloru ce dămă, acela ure a se pedepsi cu cea mai gre pedepsă a Domniei mele. Al optulea, ispravnicii județeloră să aibă tută purtarea de grijă spre a păzi nestrămutată acestă nizamă, atată polcovnicii cată și căpitanii de prin județe, și cândă cumvasi dintr'ensii voră face vre unu cusură împotriva celoră mai susă dise porunci, să aibă a însemna ispravnicii Domniei mele, pentru ca să tae unii ca acei cădută pedepsă, după vina loră, spre pildă și învățătura acelor-l-alți, fiindă-că de va veni în auzulă Domniei mele vre unu rău neorocită ală zapciloră de pe afară, nu numai aceia se voră pedepsi, ci și ispravnicii, pentru lenevirea loră cu cea mai grea pedepsă, ca unii ce ei sunt mai datori a cunoscă viinovații și cusurile ce se voră întâmpla când nu le voră da în scire. Porunciumă Domnia mea, să se păzescă ununtrulă nizamă nestrămutată întru tote după cum oranduimă spre a nu se întâmpla vre unu cusură la vre-o poruncă a Domniei mele, ci să fie odihnă și liniștire în tută țera Domniei mele, fiindă-că cu acestu mijlocă când se va urma se stingă nesce și răutățile talhariloră și făcătoriă de reutăți, și să păzescă nizamulă mărginașiloră, a mărginașiloră și se săvârșescă tote câte se cuvine la ocârmuirea spătăriei, cu rânduiala loră, cum și porunciele Domniei mele, ce să dă aici în orașulă Bucureștiloră și în tută țera Domniei mele, se săvârșescă la vreme fără de cusură. Deci pentru ca să se păzescă de acum înainte acestă dreptă orânduită și bună nizamă la bresla spătărescă, precum s'a rânduită mai susă, în scrisă fără de schimu-

bare, amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta, cu însăşi Domnesca nóstră iscălitură şi pecete, care pentru ca să fie sciutŭ la toţi, şi se nu se dee nitării, după vremi, acéstă dreptă hotărire, seŭ să ḑică cinevaşi din zapcii, că n'aŭ sciutŭ acéstă oranduială, poruncimŭ ca mai antelŭ să se trecă hrisovulŭ acesta la condica Divanuluĭ şi a visterieĭ Domnieĭ mele, unde poruncimŭ dumitale vel visternicŭ, să se aşeze şi lehle precumŭ maĭ susŭ ḑicemŭ în catastihŭ, şi să şcie atâtŭ ceĭ ce se află acum în zapcilacurĭ, cât şi ceĭ ce se vorŭ orandui după vremi, făcendu-se şi cuviinciosele poruncĭ ale Domnieĭ mele, pe afară la ispravnicĭ i polcovnicĭ şi căpitanĭ de inşciinţare, după acesta să se dee la sfânta Metropolie, ca să se păzéscă în bună păstrare, adeverindu-o şi cu mărturia pre iubiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ, Constandin Vodă, Petru Vodă, Iosif Vodă, şi a dumnelorŭ cinstiţilorŭ şi credinciosĭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Pan Dimitrache Ghica vel banŭ, Ştefan Prăscovenu vel vornicŭ de Ţera de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brăncovenu vel vorn. de Ţera de josŭ, Nicolae Filipescu, vel log. de Ţera de susŭ, Costache Ghica vel log. de Ţera de josŭ, — vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ioan vel Clucin — vel pănar, Alexandru Văcărescu vel stol., Nicolae vel comisŭ — vel slugerŭ, Antonie vel pit., şi ispravnicŭ Nicolae Filipescu vel logof. Şi s'a scrisŭ hrisovulŭ acesta în logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ mele, la letŭ 1787, Martie 4 (1).

Acestŭ hrisovŭ îl promulgă Mavrogheni cu următórele:

Cărţĭ deschise la 17 judeţe şi caimacamulŭ din Craiova, din 1787 Marte 5.

«Vĕ facemŭ în scire, că vĕdendŭ D-nia mea multe cusururĭ ce facŭ la slujba domnescă Zapciĭ bresleĭ spătărescĭ, ceĭ din Bucurescĭ şi ceĭ de afară, atatŭ la altele câtŭ şi la prinderea hoţilorŭ, la paza mărginilorŭ şi la tréba nizamuluĭ, căutandŭ numaĭ la agonisire, cu pricină că li se ia avaieturĭ grele, de către vel spătarŭ, ce este după vremĭ şi de aceea se silescŭ să scóţă acea dare ce aŭ datŭ şi cheltuiala ce li s'aŭ pricinuitŭ, iată am dat Domnia mea Nizamulŭ cel cuviinciosŭ la totă bresla spătărescă şi la toţi zapciĭ mari şi micĭ, prin hrisovŭ şi am pusŭ în scrisŭ anume şi pentru polcovniciile de pe afară de prin judeţe, i de prin căpitanĭ de pe mărginĭ şi de prin judeţe, cât avaietŭ se dea când se orânduescu a polcovnicie, seŭ căpătenie, adecă polcovniculŭ să dea la D-luĭ vel Spătarŭ talerĭ 10 darŭ, iar alt nimic maĭ multŭ şi polcovnicul să aibă talerĭ 20 lefă pe lună de la Visteria D-nieĭ mele; iar căpitaniĭ să nu aibă a da spătaruluĭ micĭ un felŭ de avaiet, ce numaĭ talerĭ 2 la logof. spătărescŭ, doĭ la ceauşulŭ spătărescŭ, 2 la ecpanilŭ D-sale vel spătarŭ iar 2 la avaietulŭ cărţeĭ domnescĭ ce i se va da la mâna de căpitenie şi atatŭ polcovniciĭ cât şi căpitaniĭ ceĭ de pe afară toţĭ să aibă a se face de acum înainte cu cărţĭ domnescĭ, iar carele se va găsi fără carte domnescă la mânile luĭ, de căpitenie acela nu numaĭ să se scoţă ce să se şi pecepsescă şi să fie datorĭ căpitaniĭ după la mărginĭ a inşciinţa D-nieĭ mele *amesosŭ* pentru pricinile mărginilorŭ cele trebuinciose prin D-luĭ vel spătarŭ. Deci fiindŭ-că acum aŭ lipsitŭ avaieturile ce li se luau maĭ înainte şi cheltuiala ce avea şi nu pot avea nicĭ o pricină de îndreptare, orĭ a lua dela slujitorĭ banĭ şi să nu fie omenĭ de pază şi de slujbă la trebile domnescĭ, cu pricină ca să-şi scoţă cheltuiala ce aŭ facutŭ, orĭ a se lenevi la slujba şi la datoria lor, iată că vĕ scriemŭ, să arĕtaţĭ acéstă a nóstră Domnescă hotărire şi poruncă polcovnicilorŭ şi căpitanilorŭ caţĭ sunt în acelŭ judeţŭ, ca de acumŭ înainte slujba şi datoria lor să o caute cu mare stăruinţă, ḑiua şi noptea, neadormiţĭ, încunjurandŭ atatŭ polcovniculŭ coprinsulŭ judeţuluĭ, cât şi căpitaniĭ oco-

(1) Cond. XV, fila 42.

lulŭ hotarulŭi lor, în tótă vremea făcêndŭ strĕjuirea cea cuviincióssă pentru prinderea hoţilorŭ, pentru paza marginilorŭ şi pentru tréba nizamuluĭ a se urma întocmaĭ după poruncile şi povăţuirile D-nieĭ mele. făr de nicĭ un fel de cusurŭ. Şi atâtă polcovnicĭi, cât şi căpitaniĭ. să nu maĭ cutéze de acum înainte. precumŭ maĭ susŭ dicemŭ, a lua de la slujitorĭ banĭ şi să lase locurile mărgineĭ deschise cum şi judeţulŭi fără de ómeniĭ. ceĭ trebnicioşĭ. ci pe toţĭ să-ĭ aibă în slujbă, ómenĭ harnicĭ şi vrednicĭ. cu caĭ şi cu arme. fiindŭ pururea toţĭ gata la piciorŭ.

«Pentru care datorĭ să fiţĭ D-vóstre ispravnicilorŭ aĭ judeţelorŭ să-ĭ cercetaţĭ în tótă vremea a fi următorĭ polcovnicĭĭ şi căpitaniĭ poruncelorŭ D-nieĭ mele. Şi când vre unulŭ dintr'ânşiĭ se va purta în potriva celorŭ maĭ susŭ dise, să aveţĭ a însciinţa D-nieĭ mele, fără de a vĕ lenevi, séŭ a trece cu vederea, pentru că avemŭ a cerceta cu ómeniĭ nostri într'adinsŭ printr'ascunsŭ de herecheturile polcovnicilorŭ şi căpitanilorŭ şi cândŭ în potrivă vom audi, să sciţĭ că nu numaĭ acelŭ polcovnicŭ séŭ căpitanŭ se va pedepsi strașnic, ce şi D-vóstră înşivĕ veţĭ fi vinovaţĭ la cusururile ce se va întâmpla şi veţĭ cădea în urgia D-nieĭ mele. Căutaţĭ dar, atât D-vóstră cu slujitoriĭ ce-ĭ aveţĭ, cât şi polcovniciĭ i căpitaniĭ cu ómeniĭ lor, de fiţĭ împreună următorĭ, spre a fi odihnă şi liniște în tótă ţéra D-nieĭ mele, curăţindŭ locurile de hoţĭ şi ómenĭ rĕĭ, şi păzind nizamulŭ şi mărginile şi sĕvêrşindŭ tóte poruncile Domnescĭ în vreme şi fără de cusurŭ şi se avemŭ Domnia mea înscinţare, atâtŭ de la D-vóstră ispravnicilorŭ, cât şi de la fieşĭ-care polcovnicŭ şi căpitanŭ deosebitŭ, cum că s'aŭ cetitŭ de voĭ de toţĭ acésta a nóstră Domnéscă carte şi că aŭ înţelesŭ şi că sunt următorĭ (1). 1787 Martie 5».

VIII

Justiţia. — Condicarii. — Tabula.

Décă pentru hoţiĭ prinşĭ N. Mavrogheni ceruse ispravnicilorŭ neprelungirea arestuluĭ preventivŭ, nu eraŭ dóră împedicaţĭ polcovniciĭ de judeţe şi potirele a nuĭ ucide, décă nu se dădéaŭ prinşĭ. Capulŭ celuĭ ucisŭ era trămisŭ la Bucurescĭ şi cel care 'lŭ ucidé primia rĕsplătire. Eată un documentŭ din care se póte vedé cum N. Mavrogheni nu se lăsa a fi înşelatŭ asupra cuĭ are a face să vină rĕsplătirea domnéscă pentru uciderea unuĭ hoţŭ:

Carte legată către Caimacamulŭ Craioveĭ, din 1786 Iunie 17.

S'aŭ însciinţatŭ M. S. de hoţulŭ ce s'aŭ omorîtŭ *al cărui capŭ s'a trămisŭ la curtea Domnéscă, că u'aŭ fostŭ ucisă de cătane, ci de un ciobanŭ; pentru voiniciia lui Vodă porunceşte să'l aducă înaintea Divanuluĭ de Craiova, să-l arete că'ĭ trămite M. S. blagoslovenie şi dară taleri 10. şi osebită preste 3 lunĭ să-lă facă şi zapciŭ de cătane* (2).

NB Asemenea carte saŭ trămisu şi la mâna ciobanuluĭ ca să o aibă, ca un privilegiŭ în tótă viaţa

Dispositiunile lui N. Mavrogheni pentru a stârpi hoţiile aŭ isbutitŭ în bună parte, cel puţinŭ în Bucurescĭ.

(1) Condica XVII, fila 150.

(2) No. XVII, fila 53 verso.

«Poruncit-a, — scrie Dionisie Eclesiarcul — ca nimenea în Bu-«curescĭ să nu-şĭ închidă porţile caseĭ sale, nicĭ diua, nicĭ nóptea, şĭ «de se va întêmpla vre-o pagubă casnicilorŭ, de furtişagŭ, séŭ orĭ-ce, «va împlini M. Sa din Visteria lui; şĭ aŭ începutŭ a âmbla diua şĭ «nóptea pe uliţe şĭ prin curţile boerescĭ, une orĭ tiptilŭ, alte orĭ de «faţă, când călare, când pe josŭ cu doĭ treĭ armaşĭ după el, şĭ «cercându, care cum se află pe la casele lorŭ?

«Iar pe furĭ de-ĭ găsia, séŭ îĭ arĕtaŭ altiĭ, numaĭ decât po-«runcia gelaţilorŭ (fiindŭ gelaţiĭ după el) de-ĭ spânzură în uliţă de «o prăjină în furcĭ şi-ĭ lăsa de sta spânzuraţiĭ câte o dĭi, apoĭ îĭ luá «de ĭ scoté ţiganiĭ afară şĭ ĭ îngropa, şĭ se făcé mare fricá tuturor»

Că aŭ isbutitŭ N. Mavrogheni cu terórea insuflată, a mai stîrpi hoţiĭ, o recunosce Dionisie Eclesiarculŭ, dicêndă că «nu (maĭ) era «a vedé, séŭ a audĭ, gâlcevindu-se oamenĭ în sate, séŭ a se ucide şĭ «nu se audĭa nume de hoţĭ unde-va şĭ câlĕtoria oamenĭ şĭ negu-«torĭ orĭ unde fără fricá» (1).

Justiţia sumară ce făcea cu hoţiĭ, de-ĭ spînzura pe uliţe, nu în-semna — cum deja am disŭ maĭ susŭ, — că N. Mavrogheni desfiinţase organisarea justiţieĭ, dupe condica lui Ipsilante

Eată circulara ce adresă, la lunie 23 anulŭ 1787, către judecă-toriĭ Departamenteloră

Pitacă către boerĭ departamenturilor din 1787 Iunie 23.

«Fiindŭ-că judecata este a lui Dumneţeŭ se cade tuturorŭ celorŭ ce mergŭ înaintea judecătorilorĭ să se judece cum şĭ judecătoriloră ce judecă, cărora sunt în oculĭ judecătorieĭ la departamentulŭ cel orânduitŭ, să stea cu cuviinţă şĭ cu sfială. Dreptŭ aceea, ca se nu-ĭ dă pildă ce-ĭ ce mergŭ să se judece, atatŭ părăşiĭ cât şĭ paraţiĭ, spre a sta maĭ-nainte judecăţiĭ cu smeremia ce se cade, poruncimŭ D-riia mea, ca toţĭ boeriĭ judecătorĭ de pe la departamenturĭ, când staŭ la judecăţĭ să se păzescă de tóte *alte vorbe şĭ glume ce ar resări; şedérea sa fie pe cu sfiélă şĭ fără de cuibuce, fiindu-le gândulă numaĭ la treba pentrŭ carea s'aŭ cupetată la Dumnedeŭ, ca să-ĭ hotărască la dreptate, ar să nu facă atunci nu vreuna judecăţĭ, glume, resurĭ seŭ alte vorbe, ci să nu cuteze a bea tutună, că oscîlă de scârbă şĭ urîciune ce va avea de la Domnia mea*, scărbindu-me fórte asupra unuia ca acelua, dar nicĭ luĭ Dumneţeŭ nu va fi plăcute şĭ suferite acesta. Pentru care poruncimŭ D-tale vel log. de ţeră de susŭ, să randuiescĭ la D-vanulŭ D-nieĭ mele un logofetŭ cu acestŭ domnescŭ al nostru pitacŭ să-lŭ citescă la departamenturĭ, ca să-l audă judecătorĭ, spre a păzi atatĭ D-lorŭ aceste vo-

(1) Pag. 168, Tom II Le Tesaure de mots inusités, de Papiu Ilarian.

inte ale Domniei mele, cat și logofeții și zapcii, iar mai vêrtosŭ pîrțîi și perșii ce se judecă, să urmeze a sta înaintea judecătorieĭ cu sfială și cu rușine cuviincioasă fie-și carele ca și cum ar vedea însuși pe D-nia mea standŭ în mijlocanŭ judecătoriloră» (1). 1787 Iunie 23.

Ținerea condicelorŭ înființate sub Ipsilantŭ la fie-ce județŭ, pentru controlulŭ justiției, este rigurosŭ menționată de către N. Mavroghen, prin circulara sa către condicari, din 1787 Feb. 24 (2).

Atâtŭ ține Mavroghen să nu se sustragă nimene dela asemenea dispositiune, că în Aprilie 1787, Domnitorulŭ scrie Mitropolitului să pedepsească fórte aspru *«cu închisóre strasnică pe unu preot care și'a făcutŭ dialŭ și n'aŭ trecut'o în condica domnéscă, împotriva poveștiriloră date»* (3).

In 1786 Maiŭ 20, adecă îndată după sosirea în Bucuresci, N. Mavroghen luase din noŭ dispositiune, ca să se mențină condicele și să se trécă în ele tóte judecățile și intabulările de vêndări, locmeli, zapise etc.

Eată pitaculŭ lui N. Mavroghen în acéstă cestiune:

Registru de vîndări și intabulări.

Ordinŭ la ispravnici: «Vŭ facemŭ în scire, că dă multă trebuință nóstră acestŭ Domnia me, a fi să se trecă în condicĭ și să se întărească înainte de judecătorie, vendzare de moșii, dă vii, de țigani și de orice. Cum mai vêrtosŭ *zapisele* ce facu cinevașŭ între densiĭ, i zapise de izlăvirĭ, i zapise de așezămenturi și tocmele, ca să se adeverezze acele zapise și de judecătorulŭ acelui județŭ, ori de ispravnicul acelui județŭ și așĭa să aibă temeiŭ, când se vorŭ arăta acele zapise la Divanulŭ Domniei nóstre, să le putemŭ da credință a face întărirea ceea ce este cuviincioasă a creștinătății. Deci fiindŭ-că aceasta este și pentru siguranța și buna odihnă celuĭ ce are acelŭ sfetŭ de așezĕmîntă, cum și pentru folosul vostru Divanului, vĕ poruncimŭ, ca de acum înainte ori-cine va cumpĕra locuri nemișcătore, seŭ vorŭ face sulițirĭ, seŭ așezĕminturĭ pentru vecinĭ priemnă, seŭ cu altulŭ, să aibă a aminti acele părțĭ a vostru la judecători seŭ la ispravnicĭ iară adecă și judecătoriliĭ, seŭ ispravnicĭ cercetarĭ și vĕzendu că este cu bună credințală, de bună voie adeverită, și nu este împotrivă și cu priemă de giudecată, acelŭ așezĕmîntă și vendzare, seŭ tocmelicosă, să adeverezze cu acĕl tura ispravnicĭ și judecătoriloră să se treacă și în condică și așĭa va avea tărie. Iar în altulŭ chipŭ să nu se facă, că nu se va ține în semă și să aveți a răspunsŭ de urmarea acestei vestitore poruncĭ dela D-strĕ. Acesta. 1786, Maĭ 20» (4).

Asemenea, s'a facutŭ către vornicŭ spătăresculŭ, către vel agă, totŭ cu cuprinsulŭ cărței de susŭ, și s'a datŭ la vechilŭ de spătărie.

(1) Condica No. XVII fila 124 verso.
(2) O altă în rezoă după fila 243 condica No. XVII
(3) Cartea No. XVII, fila 176 verso
(4) Condica No. XVII fila 6 verso.

IX

Religiunea sub Mavrogheni

In «Istoria luĭ Nicolae Mavrogheni» din «Anastase» séŭ «Memoriile unuĭ grecŭ din secolulŭ XVIII», autorulŭ ne arétă pre boieriĭ neamicĭ acestuĭ Domnŭ, declarându-l, când *superstiţiosŭ*, când *ateŭ* (1).

Contrastulŭ acesta de *superstiţiosŭ* şi *ateŭ* nu-lŭ aflămŭ în actele luĭ N. Mavrogheni, relative la biserică. Din contra, Mavrogheni cerea bisericeĭ să fie organulŭ celŭ putinte de moralizare şi de cultivare a omenireĭ (2).

Prima mĕsură luată de N. Mavrogheni, fu ca tóte bisericele să stée deschise peste tótă ḑiua, ca să pótă creştiniĭ la orĭ-ce óre intra şi a se ruga (3).

Aşa dér pre preoţĭ îĭ silea să-şĭ caute mereŭ de slujba bisericeĭ. Pitarulŭ Hristache, amintesce despre acéstă disposiţiune a luĭ N. Mavrogheni. ḑicêndŭ :

«Apoĭ décă maĭ trecu,
Altă ceva noŭ făcu:
Dete straşnica poruncă
De puse pe popĭ la muncă,
Ca, câte bisericĭ sunt,
Şi câte s'or fi aflând
Să sté pururea deschise
Şi cu lumînărĭ aprinse
Şi popa să nu lipséscă
De lângă ea, s'o păzéscă,
Pentru vre o întêmplare
Orĭ de mórte, séŭ de bóle;
Ca, când îlŭ va căuta
Să'lŭ pótă curêndŭ afla.
Săraciĭ popĭ, ce păţise
Şi ce potopŭ le sosise!
Ce muncă şi ce canonŭ,
Că nu lipsea din anvonŭ!
Cât era ḑiua de mare
Sta priveghiŭ în picĭóre,

(1) „Românulŭ" pe 1861, Ianuarie 18. Veḑĭ anexa nóstră cu acéstă lucrare.
(2) Veḑĭ şi Pitarulŭ Hristache cum îlŭ crede.

(3) Mavrogheni scrie *Mitropolituluĭ, în 1786, Iunie 6,* să dea poruncă tuturorŭ egumenilorŭ, epitropilorŭ dela mŏnăstirĭ şi preoţilorŭ *dela bisericele mahalalelorŭ, din totŭ oraşulŭ Bucurescĭ, ca fie-care biserică să sté tótă ḑiua deschisă de diminéţa până séra, la unŭ césŭ din nópte,* ca să găséscă creştiniĭ vreme orĭcând potŭ merge să-şĭ facă în biserică rugăciunile. Tot-d'auna să sté unŭ preotŭ la biserică pentru pază, de diminéţă până la unŭ césŭ din nópte. Candelele *dela icónele împĕrătescĭ şi pristolŭ, să sté aprinse. Slujba intrăriĭ să se facă de cu séra; făcêndu-se de diminéţă nu potŭ veni creştiniĭ.*

Cu ochii pre drumŭ sticliți
Și cu dinții totŭ rânjiți.
Să nu cum-va să sosescă,
Și pote să nu-i găsescă!...
Că sete o'nfiorescu.
De-i lovea totŭ fără veste,
Când nu le trăsnia prin gândŭ
Atunci ilŭ vede venindŭ.
Ori cu vr'o fialma în capŭ,
Seŭ cu vre unŭ camilafŭ,
De nu putéi să-i alegi.
Nici ca să-lŭ mai înțelegi,
Că sta bieții popi săraci
In spangă, sciți, ca soldați.
Totă diua nelipsiți.
Uitându-se pe la sfinți.
Avendu-i parigorie
La a lorŭ melancolie.
Iar, colea, mai în seratŭ,
Când gandiaŭ că aŭ scăpatŭ,
Iar începea a toca
Și iar la slujbă intra.
La ortrotŭ de dumineță.
Apoi iată, ațe viața!» (1).

X. Mavroghen introduse la preoții români potcapulŭ grecŭ în locului palăriei și a caucului

«Apoi le mai porunci,
Și altă ii sfătui,
Ca toți să pue în capŭ
Câte unŭ grecescŭ potcapŭ:
La nime să nu-lu mai ié,
Cum unii obicinuia.
Ci ca unŭ darŭ, neclătitŭ,
De totŭ să fie opritŭ.
Deci șiacésta o urmară,
Toți caucului lepădară.
Gata la porunca fuse
Și toți potcapuri își puse» (2).

1) Bucuriulu, de Cesar Bolliac, anulŭ I, No 7, Ianuarie 1863. Vedi anexa nostră.

Scrie despre acesta și Dionisie Eclesiarchul: «Se îmbrăcă une-ori, Mavrogheni Vodă, în haine popesci, alte ori se îmbrăca cu rasă și podcapŭ călugăresce, și merge pe la biserici se vadă cum slujescŭ preoții și pe ce vreme sevârșescŭ slujba. Porunci se a fi pururea la tote bisericile usile deschise, diua și noptea, și preotulŭ celŭ de rândŭ să se ațe nelipsitŭ în biserică, peste totă vremea, cu cuventŭ, că ori-cine va trece pe lângă biserică, să intre să se închine, seŭ să-și facă paraclisŭ, și de cu seră să se slujescă atrenia împreună cu vecernia, cu cuventŭ că de dumineță nu potŭ veni oamenii la biserică, mergendŭ la lucru, iar la dile de serbători cu mieŭ cu mare, toți să vie la biserică, că celŭ ce nu va merge la biserică se va bate rĕŭ, fără milă. Și așia se împlenu bisericile de oameni de frica porunceĭ, iar nu pentru dragostea lui Dumnedeŭ».

2) Bucuriulu, 1863 Ianuarie. Vedi anexa nostră.

Ca să nu pótă avé pretext boerimea, că este pré frigu în biserică iérna şi se îmbolnăvescu, N. Mavrogheni orândui, în februarie 27, anulu 1787, să se facă sobe în mai multe biserici. Dăm în notă pitaculu domnescu în acestu objectu (1).

---

(1) Hrisovulu mănăstirilorŭ ce s'aŭ orânduitu a se face sobe

«Fiindu-că partea loculuĭ acestuia din firea pământuluĭ sĕŭ face răcelĭ şi gerurĭ straşnice în vreme de iarnă, din care pricină mulţĭ din creştinĭ şi din ceĭ slabĭ ce nu potu rĕbda iuţimea gerurilorŭ, rĕmânu unii fără de biserică în vremĭ iuţi ca acelea şi pĕcătuescu, ceĭ-lalţĭ iar care mergu póte să se catirisésca în cât şedu cu capetele góle la sfânta leturghie şi să rĕmâe cu patimă, cum şi preoţiĭ ceĭ ce sunt slujitorĭ la sfintele taine, fiindu-că lucrézā cu mânile, nu puţină discolie pătimescu şi cu multă rĕbdare de iuţimea gerurilorŭ vedem săvârşindu sfintele ierurghiĭ pe care aceştia toţĭ, parte mirenéscă şi bisericéscă, vĕdĕndu-l Domnia mea că pătimescu, ne-amu îndemnatu din rîvna şi din dragostea ce avemu cătră ceĭ ce iubescu sfânta biserică, şi ca să nu pricinuiască lorŭ acésta vre-o zătiguire la datoria cea creştinéscă, care noĭ ne silimu din totu sufletulu, şi cu hierbinţală dorimu ca să o vedemu urmărindu-se în faptă de cătră toţĭ supuşiĭ noştriĭ creştinĭ, ce ne-aŭ încredinţatu Dumneḑeu sub a nóstră oblăduire, iată am hotărîtu, ca cu a nóstră cheltuială, să facemu la tóte aceste sfinte biserici ce s'aŭ numitu mai josu, din oraşulu Domnieĭ mele Bucurescĭ, câte o sobă cu care să se facă óreşi-care căldură înăuntrulu bisericilorŭ la vremĭ de răcelĭ, iarna, când se slujescu sfintele leturgiĭ, să pótă fieş-care creştinu sta, de aşi face rugăciunea şi închinăciunea fără a pătimi şi a se săcătuĭ de iuţimea geruluĭ, cum şi preoţiĭ asemenea, şi osebitu am rânduitu dela Visteria Domnieĭ mele şi câte duoĭ scutelnicĭ din pământenĭ, la tóte aceste sfinte biserici cu sobe pentru adusulu lemnelorŭ, pe carĭ scutelnicĭ găsindu-l preoţiĭ séu epitropiĭ bisericilorŭ acestora, să-l ducă la dumnélorŭ ispravnicĭĭ judeţuluĭ, ca să cerceteze şi să le dée adeverinţă pe numele şi chipulu lor, după care adeverinţe să li să dée pecetluitarile Domnieĭ mele dela Visterie, ca să fie nedajnicĭ de tóte dăjdiile câte arŭ eşi pe anu dela Visteria, séu dela cămara Domnieĭ mele, pe ceĭ-l-alţĭ de obşte, aceştia de tóte să fie ne supĕraţĭ, însă să n'aibă preoţiĭ séu epitropiĭ bisericilorŭ a metahirisi pe aceştĭ scutelnicĭ la ale lorŭ slujbe, séu poslušaniĭ, nicĭ să cheltuiască lemnele acelea la alte părţĭ, ci numaĭ pentru căldură în biserică, şi scutelniciĭ să fie numaĭ şi numaĭ pentru adusulu lemnelorŭ bisericeĭ, fără de a-l dărvări la altele, séu a le lua banĭ; care acésta hotărîre vrêndu Domnia mé a săvârşi în faptă, amu şi datu din Visteria Domnieĭ mele, baniĭ ceĭ trebuincioşĭ pentru cheltuiala sobelorŭ la tóte aceste biserici, în mânele preoţilorŭ dela hieş-care biserică, pe care-l îndatorimu, ca însuşi să pórte grije de încălḑitulu bisericilor, cu îndestulare, după iuţimea vremiĭ, să nu facă vre-o lenevie la acésta, căcĭ vomu avé a trămite omu dinadinsu întru cercare, şi la care va fi nepurtare de grijă, nu va puté avé acelu preotu nicĭ unu rĕspunsu de îndreptare, şi pentru ca să se păzéscă acésta orânduială, de mila ce am făcutu Domnia mé sfintelorŭ acestora biserici, cu scutelnicĭ, şi cu urmarea faceriĭ sobelorŭ, a fi tot-d'a-una nestricate şi cu căldură în lăuntrulu bisericilorŭ, amu datu acestu Domnescu nostru hrisovu, întăritu cu însăşi Domnésca nóstră iscălitură şi pecete, care după ce se va petrece în condica Divanuluĭ şi a Visterieĭ, poruncimu să se dée în păstrare la sfânta Metropolie, mărturie puindu şi pre pré iubiţiĭ Domnieĭ mele fiĭ, Costandin Vodă, Petru Vodă, Iosif Vodă, şi pre dumnélorŭ cinstiţi şi cre-

Bisericiile fiindŭ mereŭ deschise, ca să fie îndemnat și poporulŭ a le frequenta, Domnitorulŭ, încă în 1786 (Dembre 13) trămise cărțĭ legate la ispravnicĭ, să înscințeze locuitoriĭ:

«Că este porunca Domnieĭ mele, fieșĭ care de obște, acumŭ la acésta S-ta ḑi, (Crăciunŭ) să se ispăvăduiască și să se grijéscă, partea bărbătéscă și femeiască cu copiiĭ lor, fiindŭ folosulŭ și binele sufletuluĭ lor, la care sunteți și D-vóstră isprăvnicilorŭ, datorĭ a-ĭ îndemna și a-ĭ sili spre acésta, după cum am grăit P. S. S. Mitropolitŭ cum și părinților, Episcopĭ, ca să scrie la Protopopĭ și Preoțĭ. Ci dar cusur să nu faceți la acéstă datorie, ce sĕ fițĭ cu luare aminte, ca să nu rĕmâie nimenea negrijițĭ, făcêndu-vĕ și înșivă pildă cu urmarea, fiindŭ că și D-vóstră ispravnicilorŭ aveți a da sémă înaintea luĭ Dumneḑeŭ, cândŭ nu veți griji pentru acésta ca nisce dregătorĭ ce vĕ aflațĭ rânduițĭ de către D-nia mea. Acésta și fițĭ sănătoșĭ . . . » (1)

NB. In aceeașĭ ḑi Domnitorulŭ a scrisŭ Episcopilorŭ și Mitropolituluĭ căruia îĭ ḑice, că are mare evlavie și iubire pentru dânsulŭ, să poruncéscă la ómeniĭ bisericilorŭ, ca toțĭ să se spovĕduéscă și să se grijéscă.

— —

dincioșĭ boeriĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, Pan Dumitrache Ghica vel ban, Ștefan Prescovean vel vorn. de Țéra de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brâncovén vel vorn. de Țéra de josŭ, Nicolae Filipescu vel logof. de Țéra de susŭ, Costache Ghica vel logof. de Țéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel post., Ioan vel clucerŭ, Vasilache vel păharnicŭ, Alexandru Văcărescu vel stolnicŭ, Nicolae vel comisŭ — vel slujerŭ, — vel pit., și ispravniculŭ Nicolae Filipescu vel log., și s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta în logofeția Divanuluĭ Domnieĭ mele, la létŭ 1787, în luna luĭ Februar, in 28».

Bisericile anume:

Biserica Curțiĭ gospod. veche.
Biserica Dómneĭ Bălașa.
Biserica sfinților Apostolĭ.
Sfântulŭ Ión.
Sărindariŭ.
Sfântulŭ Sava.
Zlătariĭ.
Biserica Dómniĭ.
Patru-zeeĭ de mucenicĭ.
Sfântulŭ Dimitrie.
Sfântulŭ Nicolae ot Șĕlariĭ.
Biserica Dintr'o-ḑi.
Schitulŭ Maicelorŭ.
Sfântulŭ Nicolae din Prundŭ.
Sfântulŭ Ion alŭ Domnuluĭ vornicŭ Prășcovén.
Biserica Albă a sfântuluĭ Nicolae din Postăvarĭ.
Adecă șése-spre-zece (2).

— —

(1) Condica de la Arh. Stat. No. XVII, fila 110. 17 cărțĭ legate la ispravnicĭ.
(2) Condica XV, fil.

De Pasci (1787 Martie) iar repetă Mavrogheni aceste dispo siţiuni (1)

Une-ori N. Mavrogheni luă ocasiune cela vre-o sĕrbătóre, ca să adreseze ţĕranilorŭ, circulărĭ prin carĭ să anunciéscă temerile şi ura ce boerimea căuta să insinueze intre ei. contra Domnitorului. Aşia, ca esemplu, aducemŭ una din Oct. 20 anulŭ 1786, pe care o expediase Domnitorulŭ de ocasiunea Sf. Dumitru, prin tolă ţĕra, in 17 ***cărţi deschise*** cătră locuitorĭ. Prin acésta Domnitorulu le promitea mulă, ferire de nedreptăţi şi de necazurile ***«ce pătimeţi mai mainte»***, ca să fie fericiţi şi mulţămiţi, atătŭ despre supĕrări, jafurĭ, necazurĭ şi nedreptăţi, orĭ în ce chipŭ şi ver dela cine, cât şi despre rendulŭ dăjdiloru visteriei.» Boerimea împrăştiă vorbă, că Mavrogheni o sa alaugă rĕŭ dăjdule. că o să introducă dări ***noue***. Mavrogheni arĕtă că acésta e o scornitură duşmănéscă şi că departe de a se adăoga dările s'aŭ mai scădutŭ.

Eată în anaisă actulŭ, care dovedesce, că adevĕrată era asertiunea lui Dionisie Eclesiarcul, că sub N. Mavrogheni. ***«dăjdiile ralialoru nu pre era grele»*** (2):

17 cărţi deschise către locuitorii din judeţe. Domnitoru. la ocasiunea sĕrbătorii Sf. Dumitru *«când împĕraţii şi Domnii obicinuescŭ a da dimasculŭ hie insemnări în ţĕră şi blagosloviniu asupra supuşiloră sĕi»*, dice, că urmănte şi el acestă blagosloveme şi nu lipsesce de a scrie locuitoriloră, măcarŭ că şi inainte le aŭ scrisŭ cărţi «prin care v'am dat să intelegeţi cată milă avemŭ de voi şi cată grijă purtămŭ pentru a vĕ feriti de nedreptăţi şi necazuri ce pătimeţi mai inainte. precumŭ veţi vĕ conoscută în faptă dreptatea carea o ţinemŭ spre toţi şi lucrăm cu durere a lăsa tote cele mai dinainte ca să petreceţi în dilele Domniei mele fericiţi şi mulţămiţi, atătŭ despre alte supĕrări, jafurĭ. necazurĭ şi nedreptăţi orĭ în ce chip şi ver de la cine cât şi despre rariturĭ dăjdiloră visteriei şi a altoră neobicinuite scóteri de dări nouĕ a ne vĕ incărcaţi; care tote urestea am fostŭ datŭ tremisésele straşnice porunci către ispravnicĭ şi către zăbăţi i către toţi slujbaşii domnescĭ de obşte, ca toţi urmandă voitei nostre ce avemŭ asupra vostră, să le fie milă de voi, să se porte cu nejocurŭ ce se cade şi mai multŭ să nu vĕ supere nimeni nitru nimica. proste dreptu în ce este poruncitŭ. Şi deosebitŭ *am tramisă şi trămitemŭ si omeni nostri pe afară anume ca să pentru cercetarea a vostră petrecere.* Dar cu tote acestea, tată şi acum. după neadormita grijă şi durere ce avem de voi, nu am lipsit de a ve scrie, ca de care cumva veri-unu din voi ce se bucură de slăbirea vostră, carĕ nu voesce binele vostru şi sunt vrăjmaşi patriei, uitemĕtori de Dumnedeu, seă mai vertos să dicemŭ Farmazonĭ, vor umbla scornindă şi presemnă intre voi nescrisoare deşertăciuni de vorbe mincinose, orĭ pentru *scăderea de dăjdi* necunoscute şi *alte dări nouĕ, orĭ alte mancanĭ*, care turbură obştea vostră, să scriţi vĕ tote acestea sunt

(1) Condica No XVII, fil. 165 verso.

(2) Tesaurŭ I, pag. 168

deşertăciunĭ ale acelora ce nu voĭescŭ a vĕ vedea pe voĭ însufleţiţĭ, şi cu acésta să vĕ facă spaĭmă şi grijă, a vĕ intrista; pentru care Domnia mea vĕ adeverimŭ că nu numaĭ vre un adaus maĭ multŭ şi încărcătură de dăjdiĭ, séŭ altă scótere de dărĭ nouĕ, peste cele obicĭnuite şi drepte, nu veţĭ cerca nicĭ-cum, ce încă deosebită uşurinţă veţĭ vedea de la D-nia nóstră, la care vĕ încredinţămŭ cu jurământŭ pe viaţa de la împuterniculŭ împĕratŭ, să fiţĭ bine nădăjduiţĭ că veţĭ vedea de la D-nia mea din ḑi în ḑi uşurinţă şi mântuire de cele maĭ de nainte şi nu veţĭ fi supĕraţĭ cu nimicŭ maĭ multŭ din cea ce se cade, ce cum ḑicemŭ, din vreme în vreme uşurinţă, dupre cum aţĭ şi vĕḑutŭ că am făcutŭ la séma trecută, căcĭ avemŭ milă şi durere de voĭ şi iubimŭ pe sĕracĭ dintr'adînculŭ inimeĭ nóstre. Dreptŭ acea, lepădândŭ tóte gândurile şi necreḑîndŭ minciunile, se rugaţĭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ, pentru viaţa milostivuluĭ împĕratŭ (a căruia stăpânire să o facă Dumneḑeŭ maĭ biruitóre ca tóte altele) şi pentru starea D-nieĭ nóstre, făcêndu-vă hrana şi alişverişulŭ vostru cu tragere de inimă şi cu bucurie, şi să vĕ arĕtaţĭ cu căḑuta supunere, ce vi se cade, către ispravnicĭ, către zabiţĭ, cinstindŭ pe maĭ mariĭ voştri şi împlinindŭ dreptŭ datoria vóstră cu bunăvoire, în vreme. De care iată şi acumŭ am scrisŭ cărţile D-nieĭ mele la isprăvnicĭ, ca asemenea şi eĭ să se arete către voĭ cu dreptate, dându-le cuviinciósele poruncĭ, ca să vĕ păzéscă dreptatea întru tóte şi să le fie milă de voĭ; dar şi voĭ, după cum ḑicemŭ, să urmaţĭ datoria şi supunerea vóstră fără de cusurŭ, ca să nu ne scârbiţĭ. Ci dar, vĕḑêndŭ acéstă domnéscă a nóstră poruncă în tot chipulŭ, să fiţĭ bine chipsuiţĭ, la maĭ sus arĕtatele nóstre povăţuirĭ şi poruncĭ şi proslăvindŭ pe prea tot puterniculŭ Dumneḑeŭ, cu gândulŭ ca să ne ajute, să putemŭ curăţi cu totulŭ cele de maĭ înainte patimĭ, care trageţĭ, şi de care cumva orĭ vre-unulŭ din ispravniciĭ, orĭ vre-unulŭ din slujbaşiĭ ceĭ rânduiţĭ, vĕ va supĕra preste poruncile nóstre, pentru unulŭ ca acela să ne arĕtaţĭ şi veţĭ afla dreptatea pe deplinŭ (1). 1786 Oct. 20.

NB. Urméză 17 cărţĭ legate către ispravniciĭ de pe la judeţe în sensulŭ proclamaţiuneĭ de maĭ susŭ.

Dintre mĕsurile luĭ N. Mavrogheni, carĭ privescŭ religiunea, vom aminti încă câte-va.

Iată una:

«Carte gospodŭ către ţiganiĭ lăeşĭ domnescĭ, că aŭ trimesŭ Vodă duhovnicĭ *să-ĭ boteze şi să-ĭ sfătuéscă a merge la biserică, că n'aŭ nicĭ o lege şi nicĭ o rânduială până acum. Duchovniciĭ vor primi léfă de la cisterie ca să-ĭ înveţe pravoslavnica credinţă şi fără nicĭ o cheltuială să-ĭ boteze şi să-ĭ îngrijéscă. Vodă îĭ îndémnă să se lasă de furtişagŭ, că vor fi pedepsiţĭ de acésta cu mórte de ţépă.* Isprăvniciĭ să dea ajutorŭ duchovnicilorŭ trămişĭ prin judeţe» (2). 1786 Aug. 13.

(1) Condica No. XVII, fila 94—95

Trămiterea de către Mavrogheni de emisarĭ anume ca să facă dreptate ţĕraniloru, este amintită de Dionisie Ecles. unde ḑice: „Poruncitau la 4 boerĭ marĭ aĭ Craiovei şi la alţĭ din Bucuresci, să âmble prin ţéră, să judece pricinile locuitoriloru de prin sate ce vor avé, fără milă de banĭ, numai conacŭ să le facă, iar dovedindu că vor face mâncătorie, în Ocnă vor putrezi". Tesaur II. pag. 168.

(2) Condica No. XVII, fila 68.

Pitacŭ pentru înmormântarea celorŭ săracĭ 1786 Iunie 6, către marele spăt. și marele aga. Zapciiĭ cândŭ *află vre-un mortŭ săracŭ și strĕinŭ fără rude să vestéscă spătaruluĭ séŭ agieĭ, care să dea ba iĭ de cheltuială, ca să se îngrópe după rânduiala creștinéscă* (1).

Ca să'șĭ dea sémă de aprópe de modulŭ cum îngrijitoriĭ Monastirilorŭ caută de Monastirĭ și de averele lor, Mavrogheni ordonă, în Iunie 26 anulŭ 1786, la toțĭ isprăvniciĭ să vestéscă tuturorŭ egumenilorŭ de Monastirĭ, epitropĭ și starițĭ de metoce și schiturĭ:

«*Să se scole înșiĭ, să vie la Bucurescĭ cu tóte hrisóvele monastireĭ* (2) *ca să vedemŭ orânduiala ce este făcută pentru acelea monastirĭ de către rĕposațiĭ titorĭ* (3).

Cum că Mavrogheni ceru egumenilorŭ de monastirĭ să dée sémă în regulă despre administrațiunea lorŭ, póte sta de dovadă următorulŭ:

Pitacŭ cătră starostele de negustorĭ, să ia socotéla Epitropieĭ mŏnăstireĭ Colțea.

«Fiindŭ-că ne-amŭ pliroforisitŭ Domnia mea, dela dumnéluĭ credincĭosulŭ Domnieĭ mele, Dumitrascu Racoviță, biv vel vornicŭ, cum că sfânta mŏnăstire Colțea, din aicea, din orașulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, din rea chivernisire a epitropilorŭ ce aŭ fostŭ, nu numaĭ a ajunsŭ la o próstă stare, ci și la datorie a încăputŭ, pentru care, după datoria ce are dumnéluĭ, ca unŭ ctitorŭ alŭ acesteĭ sfinte mŏnăstirĭ, a cerceta tot-d'a-una starea acesteĭ mŏnăstirĭ, fiindŭ-că s'aŭ adeveritŭ într'acestașŭ chipŭ, iată orânduimŭ Domnia mea pe Șetrarul Chiriac Arbur, epistatulŭ starostieĭ de negustorĭ, din preună cu douĭ-treĭ negustorĭ practicoșĭ, cărora vĕ poruncimŭ, ca după dieta reposatuluĭ ctitorŭ, ce a ziditŭ numita mŏnăstire, să aveți a lua séma epitropilorŭ ce aŭ fostŭ, de totŭ venitulŭ și cheltuĭala mŏnăstireĭ, de când epitropescŭ până acum, și să arĕtațĭ socotéla în scrisŭ sub iscălitură, și de vreme ce epitropiĭ ce aŭ fostŭ până acum, ca nisce rĕĭ economĭ, lipsescŭ și nu vorŭ să intre la socotélă a-șĭ da séma, ĭată după cererea d-sale vorniculuĭ, rânduimŭ pre S. Ta Părinte Zechno, epitropŭ la numita mŏnăstire: fiindŭ-că te-aĭ aflatŭ și maĭ înainte în lăuntrulŭ mŏnăstireĭ și aĭ șciințe de totŭ, să ieĭ asupra S. Tale tótă tréba mŏnăstireĭ, după cum va arĕta sfințieĭ Tale dumnéluĭ vorniculŭ ctitorŭ și să le chivernisescĭ cu bune economiĭ, până iți vom da și Domnia nóstră maĭ pe urmă povățuire și poruncă» (4).

Toliko pisah gpd. 1787, Oct. 9.

(1) Condica No. XVII, Arh. Stat., fila 23 verso.

(2) O carte dela Epis. Buzĕŭ din 1786, Iunie 6 dă dreptulu Mon. Buzĕu să aibă bălciul Drăgaica. Cond. No. XVII, fila 17 verso.

(3) Cond. No. XVII, fila 46 verso.

(4) Condica XVII, fila 235.

La propria luĭ biserică, Mavrogheni, rânduesce epitropie specială. Aşĭa la 1788, August 28, dă cărţĭ de renduire ca epitropĭ, a luĭ Ioan Hag. Moscu, Dumitrache Turnavitu Dimancea, Nicolae Veneţianu, Teodosie Gramaticul şi Ioan Odobescu, d'impreună cu câte unuĭ din cele l-alte isnafurĭ ale bresleĭ neguţitorilorŭ din ceĭ aleşĭ fruntaşĭ (1).

Unŭ fapŭ curiosŭ, cât privesce Biserica, de sub domnia luĭ N. Mavrogheni este hrisovulŭ prin care elŭ donéză mŏnăstireĭ Cernica mŏnăstirea Argeş, ca s'o administreze Cernica «cu iconomie», neavênd altŭ personalŭ decât 4 preoţĭ, séŭ călugărĭ, unŭ proistosŭ cu nume de economŭ şi 2 călugărĭ. Acestia sunt chiar trămişĭ «să facă zaptŭ mŏnăstirea Argeş pre numele Cernicăĭ» (2).

Unŭ altŭ faptŭ este relativŭ la icóna făcĕtóre de minunĭ dela Mŏnăstirea Sărindariŭ. Acolo se aduna multă lume şi pare că sub pretext de vindecare a bóleĭ, se făcea acolo adunărĭ de totŭ felul. Domnitorul N. Mavrogheni dete:

Pitaculŭ Domnescŭ, către egumenulŭ mŏnăstireĭ Sărindaruluĭ, din 1786, Iunie, să nu şadă nimenea în mŏnăstire, fără numaĭ egumenulŭ şi soborulŭ mŏnăstireĭ şi bolnaviĭ de ambe sexe care cercă vindecare la icóna făcĕtóre de minunĭ a Maiceĭ Domnuluĭ (3).

Dar procesulŭ pentru nesce lemnŭ sfântŭ, cât nu agită Divanul? (4)

N. Mavrogheni ajută şi bisericele române din Ardél. In 1786 Octombre 17, Mavrogheni dete carte domnéscă protopopuluĭ Stefan dela *Scheiŭ* din Braşov, «să aibă voie de a ţine la păşune în ţéră 20 de caĭ, împreună cu oile lor, fără necĭ o supĕrare de dărĭ» (5).

(1) Condica No. XVII, fila 321.

(2) Cartea luĭ N. Mavrogheni din 26 Iulie, 1788. Cond. No. XVII, fila 310.

(3) Condica No. XVII, fila 42 verso.

(4) 1786, August 22. Procesŭ între ciohodarŭ şi boerulŭ Gligore Băleanul vel logofetŭ pentru *nesce sfântŭ lemnŭ* moşte. Acestŭ procesŭ a urmatŭ şi sub Alecsandru Vodă Ipsilant.

Moştele aceste au fostŭ amanetate de ciohodarŭ la unŭ preotŭ Popa Ioa dela Biserica Neguţitorilor.

Băleanul le-a cumpĕrat dela popă cu 70 leĭ. Ciohodarulŭ voia să le rescumpere fiindu-că eraŭ amanetŭ, iar Băleanul dice, că nu le maĭ are, că au fostŭ jăfuite în timpulŭ maĭ din urmă.

Vodă scutesce pe boeriŭ de pretenţia ciohodaruluĭ.

(5) Condica No. XVII, fila 92.

Protecţiunea ce biserica află la N. Mavrogheni, nu l opria, la trebuinţele ţĕreĭ, a impune mŏnăstirilorŭ unele sacrificiĭ. Aşia la 1787, Ianuarie 17, Domnitorul dă cătră Mitropolit unŭ pitacŭ domnescŭ: (1)

«Fiindŭ-că nu vine zaharea destulă în Bucurescĭ şi din causă că morile sunt îngheţate, Vodă ordonă, că *prisosulă de bucate dela mŏnăstirĭ să se aducă spre vîndare în Bucurescĭ, cu rizapazară*, fără de nicĭ o paguhă, că de nu se vor supune egumeniĭ, vodă va trămite ómenĭ într'adinsŭ, carĭ «vor călca tóte gropile, jigniţele şi hambarele şi se va lua apoĭ totŭ grăulŭ fără banĭ şi osebitŭ de pagubă vor fi şi blăstemaţĭ de Domnia nóstră».

Totŭ asemené în timpulŭ resboĭuluĭ, N. Mavrogheni e silitŭ a avé în de aproape vedere pre servitoriĭ altaruluĭ, căcĭ mulţĭ erauŭ instrumente a le politicel rusescĭ, politică ce nu o servia N. Mavrogheni. Dar despre aceste mĕsurĭ vom avé a grăi ceva maĭ departe.

X.

Bresle. Industriă, comerciŭ.

N. Mavrogheni în scurta şi agitata luĭ Domnie găsi timpŭ a se ocupă de interesele comerciuluĭ şi ale industrieĭ. El acordă protecţiune bună breslelor. Sub domnia luĭ se uniră în 1788 în un singur rufet, breslele Işlicarilorŭ şi a cojocarilorŭ Bascalĭĭ. (Hrisovulŭ din Maiŭ 25 an 1788), după ce în 1787 cu un alt hrisov din Febr. 23 se despărţiseră de blănarĭ. Eată ambele hrisóve:

Hrisovulă Breslĭĭ cojocarilorŭ i Islicarilorŭ Başcalĭĭ ce s'aŭ datŭ în urmă.

«Datamŭ Domnia mea acestŭ Domnescŭ al nostru Hrisovŭ Breslĭĭ Işlicarilorŭ şi cojocarilorŭ Başcalĭĭ, ce suntŭ uniţĭ prin zapisulŭ sĕŭ a fi un Rufetŭ, ca să aibă a fi Rufetŭ, după cum sunt şi la tóte stăpânirile ale pré puternicelĭ Împărăţiĭ, cum şi la alte ţĕrĭ, spre a nu se amesteca alţiĭ la meşteşugulŭ acesta, şi a nu metahirisi alţiĭ alişverişulŭ acesta, afară din ceĭ ce sunt Isnafŭ, să aibă Rufetulŭ acesta Proistos după obiceiul lor, şi a patru bătrâni aleşĭ de tótă bresla spre a căuta tóte priciniile şi socotelile lor, să ţie cutie de milostenie cum ţin tóte Rufeturile, şi după hotărirea ce am făcutŭ prin Hrisovŭ de asidosie de la Visterie pentru tóte Rufeturile de obşte din Bucureşcĭ, să aibă a fi ne dajniciĭ de tóte dăjdiile visterieĭ şi ale Cămăreĭ: poruncim Domnia mea şi tuturorŭ zapciilorŭ ce aŭ avut ne schimbatŭ, pentru care am întăritŭ Hrisovulŭ acesta cu domnésca nóstră iscălitură şi pecete, mărturie punîndŭ şi pe pré iubiţiĭ Domnieĭ mele fiĭ, Constantin Vodă, Petru Vodă, şi Iosif Vodă, şi pe Dumnélorŭ cinstiţĭ

(1) Condica No. XVII, fila 124 verso.

și credincioșĭ boerĭ velițĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele. Pan Nicolae Brăncovénu vel Ban. Manolache Brăncovénu vel vorn. de Țéra de susŭ, Scarlat Greceanu vel vist. Radu Slătinénŭ vel vor. de Țéra de jos: Ioan vel log. de Țéra de susŭ. Constandin Stirbeiŭ vel log. de Țéra de josŭ. Manolache Mavrogheni vel spăt., Constandinŭ vel Post., Manolache Mavrodin vel slugerŭ, Dumitrache vel comis. Teodorache Tufénulŭ vel Pahar., Alexandru Văcăresculŭ vel stol., Mateiŭ Cantacuzino vel sluger., Stavrache vel pit., și Ispravnicu Ioan vel log., și s'aŭ scrisŭ Hrisovulŭ acesta aicĭ în orașu Domnieĭ mele Bucurescĭ, la lét 1788. Maiŭ 25. (1).

Hrisovulŭ Ișlicarilorŭ din Bucurescĭ.

Intre alte rufeturĭ trebuincióse obștieĭ, fiindŭ și Islicariĭ din Bucurescĭ, prin jalba ce deteră Domnieĭ mele, cerură ca să fie osăbițĭ rufetulŭ lor, de rufetulŭ blănarilorŭ, și să li se pue în orânduiala ce se cuvine, obiceiurile ce aŭ avutŭ, pentru care obiceiurĭ ale lor, în vremea reposatuluĭ Domnieĭ sale Nicolae Vodă Caragea, făcându-se de Dumnélorŭ Boeriĭ Epitropĭ cercetare le aŭ găsitŭ bune și le aŭ dat și Hrisovulŭ, care ni-l arĕtă de l'vĕḑumŭ cu létulŭ 1782, i hrisovulŭ Domnieĭ sale Mihaiŭ Vodă Suțulŭ, care iarăși îl văḑumŭ, cu létulŭ 1784; decĭ acum cercetându-le și Domnia mea, și văḑêndu-le că sunt cu cale, le intărimŭ cu să li se păzéscă întocmaĭ precum maĭ josŭ poruncimŭ: adecă rufetulŭ acesta să fie osăbițĭ de brésla blănarilorŭ, întru tóte, și întru nimic să nu aibă a face Chiurciu-Bașa al cojocarilorŭ cu dînșiĭ, de vreme ce blanarilorŭ nu li se pricinuiesce nicĭ o stricăciune, séŭ scădere la Hrisovulŭ ce aŭ și eĭ pentru ale meșteșugului lorŭ: de aceea iată orânduim, ca Ișlicariĭ, dintre dînșiĭ să-șĭ alégă un Proestos, care este Calpacci-Bașa și patru meșterĭ, carĭ i vor avea maĭ de Isprava, cu meșteșugŭ maĭ bunŭ și maĭ vrednicĭ și carĭ să fie Epitropĭ și Purtătorĭ de grija rufetuluĭ lor, câțĭ dară sunt meșterĭ vrednicĭ cu șcința meșteșuguluĭ acestuia deplinŭ primițĭ de proeștĭ și de bréslă, să aibă după orânduiala rufetuluĭ lor așĭ lua și pecetluirĭ Domnescĭ de rufet dela cămara Domnieĭ mele, trecêndu-se la catastihulu bresleiorŭ, ca să fie șciuțĭ și cunoscuțĭ, spre a nu fi volnicĭ alțĭ afară dintr'aceia a lucra meșteșugulŭ islicărieĭ, fără numaĭ aceștĭ ce s'aŭ făcutŭ rufetu și supt dînșiĭ să aibă un ciauș pentru strîngerea banilorŭ la cutia lor, și pentru ceĭ carĭ vor fi chiămațĭ la judecată când se va întîmpla pricinĭ și intre dînșiĭ Islicariĭ cu Islicariŭ, séŭ când va strica lucru cuĭ-vași, când se va întîmpla pricinĭ de judecățĭ intre dînșiĭ pentru ale meșteșuguluĭ, pentru ucenicĭ și [illegible] pentru ceĭ carĭ vor face stricăciune lucruluĭ cuivaș, și pentru ceĭ ce vor [illegible] la vreme din una din câte sunt legațĭ și hotărîțĭ prin hrisovulŭ [illegible] al Domnieĭ mele, să se strîngă la un loc pentru a face longe după obiceiulŭ [illegible] lor, unde să chiame pe cel cu pricina, și când acela de sineșĭ nu va [illegible] a veni, după șciința ce-ĭ va face Proestosulŭ cu Epitropiĭ, atuncĭ să aibă [illegible] a trimete pe ceaușulŭ lor să-lŭ aducă făr de voie și să ia și trépăd [illegible] și să hotăréscă pricina acea sub iscăliturile lor, după dreptate și după [illegible] meșteșuguluĭ lor, și pe ceĭ carĭ vor fi cu pricina de îndreptare să-ĭ [illegible], iar pe ceĭ ce va fi cu vină, de va fi vina luĭ maĭ mică, să-ĭ facă eĭ [illegible] și dojana după obiceiulŭ rufetuluĭ, iar pe cel ce va fi cu vină de pe[illegible] să aibă a l'aréta la d-luĭ vel cămărașŭ dimpreună cu alegerea lor în scrisŭ, [illegible] se vină să-l pedepséscă, însă pe uniĭ ca aceștia vinovațĭ să-ĭ ho[illegible] și câte oareșĭ-care geremé la cutia de milosteme a bresleĭ lorŭ după

(1) [illegible] XV, fila 94.

mĕsura vineĭ în loc de pedépsă: iar dumnéluĭ vel. Agă cum şi alţĭ zapciĭ aĭ târgului să nu se amestece a-ĭ trage pentru alo meşteşugului islicăreĭ, ci să urmeze după cum se arétă mai susŭ; să aibă a ţinea şi cutie, cum aŭ şi alte rufeturĭ, în care să se strîngă în tóte simbetele săptemânilorŭ, de la fieşĭ-care meşterŭ cu prăvălie câte 6 banĭ, cum şi de la călfile cele cu simbrie mai bune câte banĭ treĭ; aşişderea şi cel ce va deschide prăvălie, să aibă a da la acéstă cutie câte tal. 10, care cutie să se pecetluéscă de Proestos şi de aceĭ Epitropĭ, şi aşĭa pecetluită să se păstreze în séma lor, purtându de grijă ca să se strîngă venitulŭ ce este orânduitŭ; şi cându din brésla lor, se va întîmpla a muri vre unul întru scăpătăciune, séŭ vre unul din vre o bólă îndelungată, orĭ din slăbiciunea bătrâneţelorŭ trecute şi nu va fi vredniceŭ de a se chivernisi, séŭ din altă întîmplare de la D-dĕŭ, va căden în lipsă desăvârşitŭ, atuncĭ din cutia aceasta, să se dée la aceĭa ce so cade, ca mortulŭ să-lŭ îngrópe cu celea trebuincióse după orânduiala creştinéscă, şi săraculŭ să se ajute după dreptate; însă acea cutie să nu se deschidă de altulŭ, ci faţă, înaintea proestosuluĭ, şi acelorŭ patru ce aŭ pusŭ peceţile să se deschidă, şi luând banii, ce va fi trebuinţă, iarăşĭ să se pecetluéscă la locŭ.

«Aşişderea poruncimŭ, ca cojocariĭ bascaliĭ să cumpere orĭ de la mocanĭ, orĭ de la măcelarĭ, numaĭ marfă ce lucréză eĭ la meşteşugulŭ ce aŭ, iar marfa subţire care este de meşteşugulŭ islicarilorŭ, adecă stârpiturĭ, să fie opriţĭ de a cumpăra, atât eĭ cât şi alţĭ orĭ-cine, nicĭ dela mocanĭ, nicĭ dela alt nimenea, iar carĭ din cojocariĭ bascaliĭ se va dovedi că aŭ cumpăratŭ pelcele stârpiturĭ, ca să facă orĭ căciule cazaclieşcĭ, séŭ boznicescĭ, să aibă aĭ arăta rufetuluĭ islicarilor pe aceĭa la d-néluĭ vel cămăraşŭ, ca să ia marfa subţire ce este de tréba islicarilorŭ pe séma cămărieĭ; dar nicĭ islicariĭ să nu fie volnicĭ a cumpăra marfă grósă de carĭ lucréză cojocariĭ başcaliĭ, căcĭ dovedindu-se, asemenea se va lua şi acea pe séma cămărieĭ. Ceĭ carĭ vor fi să iase de la stăpânuĭ ca să-şĭ deschidă prăvălie, să nu aibă voie de sineşĭ fără de voia stăpânuluĭ, şi fără de voie de la epitropĭ şi dela rufetŭ, ca să-l cerceteze maĭ întâiŭ de este vrednic a avea prăvălie şi a se numi meşter, şi de scie meşteşugulŭ desevârşitŭ; iar după ce va lua voie, şi se va vedea că este destoinicŭ la aceasta, să dée întâiŭ tal. ḑece la cutia lor, şi aşĭa să aibă voie a deschide prăvălie; ucenicilŭ să nu fie volnicŭ să iasă de la stăpânŭ până la sorocŭ, cât îl va fi tocméla, nicĭ să-l priméscă altul nimenea din islicarĭ; aşişderea şi după ce-şĭ va împlini ucenicia încă să nu fie volnicŭ să iasă, nicĭ să-l priméscă nimenea, până nu va sluji şi stăpânuluĭ sĕŭ, cu simbrie, un an, care simbrie să i se hotăréscă de bréslă cât să iae, precumŭ ḑiseră că aŭ fost obiceiŭ; aşişderea şi calfa de va fugi maĭ înainte de sorocŭ fără de pricină vrednică, să rămâe păgubaşŭ de tótă simbria luĭ ce aŭ slujitŭ, şi altulŭ să nu-l maĭ priméscă, iar de-l va goni stăpânulŭ seŭ fără de vină, să-ĭ plătéscă tótă simbria luĭ pe cât aŭ slujitŭ. Cându se va întîmpla a veni nescareva islicarĭ dintr'alte ţĕrĭ să nu fie volnicĭ a'şĭ deschide prăvălie aicĭ până nu-şĭ va lua întâiŭ birŭ între ceĭ-l-alţĭ islicarĭ şi până nu se vor cerceta de pământeniĭ islicarĭ de aŭ scinţa meşteşugului, iar după ce-şĭ va lua birulŭ şi va fi vredniceŭ să scie meşteşugulŭ deplinŭ, atuncĭ cu scirea rufetuluĭ să aibă voie a'şĭ deschide prăvălie dând şi banii cutiilorŭ: aşişderea fiind că numiţiĭ islicarĭ, din jalba ce deteră Domniĭ mele, ne arétară cumcă cojocariĭ bascaliĭ nu-şĭ lucréză numaĭ meşteşugulŭ lor, ci se amestecă de cumpără de pe unde găsescŭ hârşiĭ albastre de fac căciule şi le vênd pe la muşteriĭ, care cu acésta le pricinuesce pagubă şi cerură de a fi opriţĭ; deci de vreme ce acelea pelceliĭ albastre ne adeverimŭ că din începutŭ s'aŭ lucratŭ şi să lucréză şi acum de islicarĭ, ca un lucru dară ce este de tréba meşteşugului islicarilorŭ, poruncimŭ ca de acum înainte să nu fie volnicĭ cojocariĭ-bascaliĭ a cumpăra acest feliŭ de pelcele şi a le lucra, séŭ a ţinea prin prăvăliile lor, ci cu totulŭ să fie opriţĭ, ca de un lucru ce nu este

de treba meşteşugului lor. Deci precumŭ şi Domnia mea am intărit acestă bună orănduială a rufetuluĭ lor, aşĭa să fie şi ei in totă vremea a vinde marfa lor cu pret dreptŭ, şi a lucra meşteşugulŭ lor curatŭ precum se cade, ferindu-se unĭ a strica celuĭlalt cu vasĭ, unĭ a schimba pelicica, unĭ a face vre un alt cusurŭ, si nimenĭ să fie cine dupĕ cum se va fi indărătnicit-se la căştigŭ, spre înşelăciunea şi nedreptatea cumpĕrătoruluĭ pentru căci de acesta se va face cu dinadinsul cercetare in totă vremea. De faţă şi pe subt cumpĕtŭ, şi pe carĭ ishcaliĭ îi va covedi că aŭ luatŭ preţŭ maĭ multŭ peste cea ce se cade, nu numaĭ va perde ce se va fi pelepsi. Acestea tote câte scrisemŭ maĭ susŭ pentru acest rufetŭ al ishcaliloră, pentru cumŭ Domnia mea tot-d'a-una să urmeze şi să se păzescă nestrămutatŭ, şi am intărităŭ hrisovulŭ acesta de insăşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Nicolae Petru Mavrogheni, Voevodŭ şi cu credinţa prĕiubiţiloră Domniĭ mele fiiĭ Constandiă Voevodŭ, Petru Voevodŭ Iosifŭ Voevodŭ, şi cu tot statulŭ cinstitulŭi şi credincosiloră boerilorŭ, cĕĭ marĭ ai Divanuluĭ Domniei mele, Pan Dimitrie ce Ghica vel Ban, Stolan Prescoveanu, vel vorn. de Tera de sus., Manolache Brancoveanu, vel Vor. de Tera de josŭ, Ienache Văcărescŭlŭ, vel Vist., Nicolae Filipescu vel log. de Tera de susŭ, Costache Ghica vel log. de Tera de josŭ, Costache Mavrogeni vel spăt., Constandină Filipescu vel post., Ion vel clucer, Vasilache vel păhar., Alexandru Văcărescu vel stol., Nicolae vel [illegible] vel slujer., [illegible] vel p.t. şi ispravnicŭ Nicolae Filipescu, vel log. de Tera de susŭ, şi s'aŭ scrisă hrisovulŭ acesta in anŭ[illegible] dintru arătata Domnie a Domniei mele, aicĭ in orasulŭ Bucuresci, la anŭ, de la nascerea Domnului Dumnedeŭ, anŭ 1787, Febr. 12, de Gheorghe logofĕtulŭ za Divanŭ(1).

Cojocarĭ groşĭ şi blănarĭ subţirĭ, capătă şi ei dela N. Mavrogheni un hrisovŭ cu privilegiŭ marĭ, protecţioniste, contra comerciului austriacŭ, căzăcescŭ şi chiar turcescŭ. Hrisovulŭ este din 20 Octombre 1886 (2)

Am vĕdutŭ deja in volumele nóstre anteriore importanţa breslelorŭ in genere şi a cojocarilorŭ şi blănarilorŭ in deosebi. In tomulŭ I, la paginele 558 şi 563 am adusŭ hrisóvele cojocarilorŭ şi ale altor meseriaşĭ lucrăndŭ obiecte de blană, precum, de exemplu, işlicarĭ. De sigur nu tóte dispoziţiunile vecinilorŭ hrisóve ale cojocarilorŭ se schimba prin cel reinoitŭ acum de către Mavrogheni, ci numaĭ in parte.

Eată acest hrisovŭ reinoitŭ şi pe alocurea modificatŭ, al lui N. Mavrogheni:

«Hrisovulŭ cojocarilorŭ din Bucuresci.

«Intre alte cuviincióse ce ne rumănŭ şi ne nevoimŭ Domnia mea, a le pune o bună orănduială in faptă, spre folosinţa mea de obste a păzitorĭ de Dumnedeŭ, creştinescŭ Tĕrĭ acestia, ce mi s'a incredinţatŭ, fiindŭ şi rufetulŭ blănarilorŭ subţirĭ şi cojocarilorŭ groşĭ, cărora căutându-se şi se cercetări şi le privilegiurile ce au avut, şi hrisoave ormată, s'aŭ facutŭ din porunca Domniei mele cercetare şi cate s'aŭ găsitŭ cu cale şi trebuincióse, atăt pentru obştescul cât şi pentru folosulŭ

(1) Condica XV fol 37

(2) Vedi şi textul şi comentarul rescriptului turcesc dat la 22 octombre 1886

obștiei, le întărimŭ prin'acestŭ Domnesculŭ nostru hrisovŭ, ca să li se păzescă nestrĕmutată, adecă numai cei ce sunt scuți și cunoscuți de meșteri cu dade la vistierie și printr'alți de rufetŭ aceia să lucreze acest stegulŭ acestor, cĕ alții stărui fără de căpălaiŭ și nestatornici, să nu fie voinici pînă unu-și va lua biletŭ dela cămară și voie dela Churcu-Basa, i bătrîni rufetului ca să-i cerceteze ce este vrednicŭ cu scuința meșteșugului pre deplinŭ: din care meșteri să fie și cunoscuți de vrednici, cari vor fi mai de ispravă bătrîni și cu pressusŭ să se alegă șase, insă patru din cojocari sulgii și doi din cojocari gersi, carii să fie prosti ai breslei, ca cu dregŭ i apropriŭ să aibă Churcu-Basa ochiŭ povățuiŭ broslia lor și a purta grije preste totă vremea, a se uita și a se păzi cele ce grandurimŭ tutŭ josŭ, anume: întîiŭ să aibă Churcu-Başa împreună cu acei proosi, a căuta pricinile și judecățile breslelorŭ pentru ale meșteșugului, pentru ucenici, căți, pentru cei ce vor face strîcăciune la lucru cu vasă și pentru cei ce vor fi neurmători la vre-una din cate sunt legați și bĕtrînŭ a le păzi preu hrisovulŭ acesta alŭ Domniei mele, de care cand va fi trebuință, strîngendu-se la unŭ locŭ, Churcu-Başa, adecă cand va fi un pricină împricinată bănari, să se adune numai bănari, iar cand va fi ie pricină i pecatŭ, să se adune tot prostii ai acestui meșteșug care împreună cu Churcu-Başa i cu cei-l-alți, să fie datŭ să chiame pre cenŭ cu pricina, și cand acelaşi de lemesŭ nu va voi a veni după scriita ce-i va face Churcu-Başa și cu cei-l-alți prosti, prin trimisŭ atunci să aibă volnicie, a-lŭ aduce și fără de voie cu ceaşi de cojocari și să-i iae trepădŭ vani 40, după obiceiulŭ ce a avutŭ, să hotărască pricina aceea în scrisŭ sub socălitorile lor, după dreptate și după obiceiulŭ meșteșugului lor, și pre cei ce va fi cu pricină de îndreptatŭ să-i îndrepteze, iar pre cel ce va fi cu vină, de va fi vina lui mai mică, să-i facă cercetare și de față, după obiceiurile rufetului, iar pre cei ce va fi cu vină de pedepsă să aibă a-lŭ arăta la dumnelui vel cămărașŭ din pricină cu alegerea lor în scrisŭ, ca cercetandu-se vina, să-lŭ pedepsească, însă unii va acela vinovați să-i hotărască a da și cate oreși-care geremea la cutia de milostenie a breslelorŭ, după măsura vinei în locŭ de pedepsă, iar altulŭ nimenea să nu se amestece în pricinele și judecățile ce se întîmplă între dînșii pentru a le meșteșugului lor; să aibă a ține rufetulŭ acestă cutie, după obiceiulŭ ce a avutŭ, în care să se strîngă de cătră orînduitulŭ rîndă a lui Churcu-Basa, în tote sîmbetele săptămînilorŭ cate trei bani de fiesi-care prăvălie, ori blănărie ori cojocărie; așijderea să se strîngă la cutie și de totă rugusturile cazacliŭ, însă Raele ai pre puterniciei Împĕrăției, cand va vinde oi-ce felŭ de marfă cazaclîască dela vînzători trei-deci de bani la suta de lei, cum și de la cumpĕrătorii Raele a pre puterniciei Împĕrăției, iar alții trei-deci de bani la suta de lei, asemene să se strîngă la cutie și orașŭ care geremele dela unii ce vor fi hotărîți de cătră dumnelui vel cămărași după cum am dișŭ pentru vinele lor cum și dela alții care deosebitŭ le vor da mana a face de strîşi vre-o milostenie și vor vre neapărat a arunca la cutie: așijderea să strîngă și cei cate taleri dece dela cei ce va ași meșteri a deschide prăvălie precum mai josŭ se cuprinde; care acestă cutie în care este să se strîngă acestŭ venitŭ de bani, să se pecetluiască cu șase peceți a le proestoșilorŭ ce s'aŭ dișŭ mai susŭ, și așia pecetluită să o păstreze din preună cu acestŭ Domnescul nostru hrisovŭ, în sema unui proestosŭ pămînteanŭ pre care-lŭ va alege Churcu-Başa și totŭ rufetulŭ, purtandŭ Churcu Başa de grijă ca să se strîngă venitulŭ ce este orînduitu. și cand unu bresle lor ce va întîmpla a muri vre unŭ frate dintr'această lume, seŭ vre unuiŭ de vre-o boală îndelungată, ori din slăbiciunea bătrînețiloră trecute, ca va fi vrednicŭ de a se ajuta, seŭ de altă întîmplare dela Dumnedeŭ va cădea în lipsă de sevărșită, atunci din cutia acesta să se dee ceea ce se cade, ca mortulŭ să se îngroape cu cele trebuincioase, după rînduiela creștinescă, și să nu fie silă să se ajute după datorie, însă acea cutie să nu se deschidă de altulŭ, ci far de fată în preŭ înaintea acestor

găsesce nu pusû peceţile să se deschidă, si brandû banu ce va trebuinţă lar să se pecetluescă la locû, şi de nu vor fi cei d'antâi sari în pasû peceţile să le alţi în locul lorû a pecetlui, cari sunt ese de specă din bătrâni crescuţi: cazarchi şi alţi negustori, ce chiamă mată de fraţâzie-că, ori Brasov s dela Lipsca, însă Ilachele ai pă puterea Împărăţiei, să nu fie voinicu a o delega ci atunci să dee sera Chiurciu-başi, carele cu şese prosti să margă ca să fie faţă la deschiderea mărfi, şi pandă pieţă ce se ade pe toate la ce sor face intre Iaşi, fiecarele după acela preţu să numere si să ne aibe ce vi de trebuinţă. Marfi de linei să nu fie voinicu negustoriu cel ce o adună ca să o deslege fără de scirea Chiurciu-Başi si acelor-laltî prosti, ce să o lu ce ei aiu, nici să o vendă cu blanu si cu pecea, ci anteiu să dee de scire Chiurciu-başi să margă în preună cu cei-l-alţi prosti să o cerce şi să dandu preţu să o ia, tota cu rabdari aşedzera si cazadu cari si l pescaşi, ună rade a pe puterea Împeratu tota cu rea ca să vendă la bresle bătrâni loru, iar să nu ne volnici a tura ci mărfi, ace: Vulpele, pleşi, posci, şi alte trăsnitai de cojocări nimica scrisse, fără numai de o va strânge si de va cumova pentru trebuinţă sa, a-şi face luşi haine de purtatu, ai străini luşi ce vor vinde - stesca la marfa ce ese a lă afară ce lă va deschide Chiurciu-Başi cu toţi prosti săi, să-i ie pe sama cămaru Dzeresc acea marfa. Negustorii să nu aibă voe să cumpere, seă să lucreze marfă cojocăresă, nici să tie prăvălie, seă în casa la. Laiţe blănite, nici să blănească gorda să tivilâe, seă jupele, seu veri ce altă pentru negustorie seă a scote în târgă să vendă ci cu totulă să fie popriţi a nu se amestica intru nimica la mestesagulă cojocărei, ci numai din blănuri să nu fie voinicu a merge să lucreze a vre-unuia, ci tară de ai fi mestesugulu cojocăria, ai cumpera marfa pentru negustorie, căci lucrandu-se i se va tace pedesă, afară numai cand va cumpăra cu vre-o marfă pentru a sa fi buniă si trebăsnute. Cand va veni marfi acea străpată, cu nou, fată, dlorii pescari altă marfă mai rară, să îsă blănari să o popă fi cu toţii, fără de nu le va ajunge spre a lua fiesce-care cat i este trebuinţa, atunci să le cată dzuar, până ci cei sute ce străpată, ca ci a estu cu loci si se pată chiverisi toţi; însă de va mocani s pere dela stramo ce vor fi de trebuinţa mestesagului cojocăresc să se poată ese a tora cojocari căpeteni si blănari i cumpere apoi ce va remănea să tae si strice, însă cojocari păcurari să aibă a se face la Chiurciu-Bâsa de cată sumă de pile vor fi trebuinţă la ceu ritnată poste anu, ci ace a sunt să o cumpere cu preţu ce va fi de stăimi si dovedite să se vadă la stramo. Asemenea facă cu căţi fi stăpâni de mâi ţie ai tot stocaru spre cojocăriea bascalu, că nu numai a cumpera marfă i ce va găsi anumite ce i le este trebuinţă mestesagului lor, alcei căţi ogi de ţiulă de pre la mocani şi pe de blană de ojace de pe la cătei, ci şi la semă ce vor fi locuri, seă alte stăpâni de stâni şi cu preţu suptre, ce le dzi stăpânii ce este de trebuinţa mestesagului. Sacă ilorii sa o cumpere şi vândă de cată asemi a pe la stramo, altcie le va lă de pănăli desamată la cei ai, ci ce pre ce le vândă le vândă lorii cu preţi mare. Şi ai cerută stramo, ca să aibă dreptate la acesta, spre a fi opriti a tăiora jăli şi cerere lunii cu care cată cercetare ce sa fimtă, am vedjată şi acestă pată în rosnată ce sa află Domniei mele, ca cojocari căscalu le a nu mai cumpăra nici dela mocani ci dela măcelari numai nare ce lucrezi si la mestesugu ce este, precata mai sus se arată, în mai sultare, care este ce mest sugulu ostăsesc, să fie opriti cumpăra cojocari bascalu, de a nu mai cumpăra nici dela mocani ci dela alţi oameni, ci le sunt chiamate de la straja ostăsesc, ci acele se vor găsi să se vă să aibă marfi se va da pe seara câmeni. Ci cu cei vor avea să scoată dela stăpâni ca să-şi deschidă prăvăli, să n'aibă voe de stos, fără de voia stăpânilor şi fără de voia Iui Chiurciu-Basa si de lo uitâ, ca să fie cercheze anume de este

vrednicŭ a avé prăvălie şi a se numi meşterŭ, şi de scie meşteşugulŭ desăvêrşitŭ. Iar după ce va lua voie şi se va vedé că este destoinicŭ la acésta, să dée âncéiŭ taleri 20, după cum le-aŭ fostŭ obicelŭ, însă taleri 10 Chiurciu-Başeĭ şi taleri 10 la cutie, şi aşla va deschide prăvălie; ucenicii să nu fie volnicĭ să lasă dela stăpânŭ până la sorocŭ, cât îĭ va fi tocméla, nicĭ să-lŭ primescă altŭ nimenĕ din cojocarĭ. Aşişderea şi după ce-şĭ va împlini ucenicia, încă să nu fie volnicŭ să iasă şi să nu lŭ primescă nimenĕ până nu va sluji stăpânuluĭ sĕŭ cu simbrie unŭ anŭ, cum a fostŭ obicelŭ. Când se va întêmpla a veni nescal-va cojocarĭ străinĭ de prin tr'alte părţi, să nu fie volnicĭ a deschide prăvăliĭ aicĭ, până nu-şĭ vor lua âncéiŭ bir dela cămară, şi până nu-lŭ va cerceta Chiurciu-Başa şi rufetulŭ, iar după ce-şĭ va lua birŭ şi se va cerceta, de va fi vrednicŭ, cu meşteşugulŭ pre deplinŭ, atunci cu scirea Chiurciu-Başi şi a rufetuluĭ să aibă voie a deschide prăvălie, dându banii cutieĭ. Să aibă Chiurciu-Başa, din preună cu totŭ rufetulŭ lor purtare de grijă, în tótă vremea a cerceta şi a găsi pre toţi cei ce ar vrea să păgubéscă vama Domnéscă, dintre acestŭ rufetŭ alŭ lor, şi pre cure-lŭ va dovedi întru acéstă faptă, să aibă alŭ da la vel vameşŭ, ca să-şĭ plătéscă vama obicinuită pe deplinŭ, şi încă să-ĭ fiă şi cercetare ca să fie spre pilda altora. Chiurciu-Başa să aibă purtare de grijă pentru blănile de orĭ-ce felŭ, care facŭ cojocariĭ, ca nu numaĭ curatŭ să le lucreze, ci nicĭ micĭ să nu fie, făcêndu-le întocmaĭ după mĕsură şi .... celŭ cuviincĭosŭ, ferindu-se de a nu le face micĭ şi próste séŭ putrede, aŭ ne potrivite séŭ ne cusute bine, pentru că nu numaĭ vor perde privilegiulŭ acesta, ci se vor şi pedepsi: deosebitŭ dicem maĭ cu străşnică porunecă, pentru preţŭ a tóte feliurimele de blane, să se ferescă orĭ-care blănariŭ a nu cere preţŭ maĭ multŭ preste ceea ce se cade, după năravulŭ ce aŭ avutŭ, ci numaĭ cu preţŭ dreptŭ să-şĭ vîndă marfa, pentru căcĭ de acésta se va face cu dinadiusulŭ cercetare în tótă vremea, de faţă şi pre sub cumpĕtŭ, şi pre care blănarŭ 'lŭ vom dovedi, că aŭ cerutŭ şi aŭ luatŭ preţŭ maĭ multŭ preste ceea ce s'aŭ căduţŭ, nu numaĭ că-lŭ va perde, ci se va pedepsi fórte. Aceste tóte câte orânduimŭ maĭ susŭ, pentru numitulŭ rufetŭ alŭ blănarilorŭ şi alŭ cojocarilorŭ, străşnică porunecă să aibă Chiurciu-Başa de împreună cu ceĭ-l-alţi proestĭ aĭ rufetuluĭ a le păzi nu numaĭ eĭ, ci şi pentru toţi câţi se află în numĕrulŭ rufetuluĭ, cu meşteşugŭ, să aibă purtare de grijă în tótă vremea, spre a le cerca ca să le urmeze ca unii ce oĭ aŭ a rĕspunde şi a da sema pentru toţi ceĭ-l-alţi, iar când vre-unulŭ în potriva porunceĭ va urma cevasi, orĭ va face blană maĭ mică din mĕsura cea hotărîtă, putredă şi ne potrivită, orĭ va cere şi va lua preţŭ mare preste ceea ce s'aŭ căduţŭ, orĭ va mizdui vama Domnescă, aceĭ proestĭ şi cu Chiurciu-Başa, ca nisce însuşi vinovaţi vor avea a se pedepsi şi eĭ fără de a nu avea cuvêntŭ şi pricină de îndreptare că n'aŭ scinutŭ, séŭ să arete pre celŭ vinovatŭ, de a remâné eĭ îndreptaţi, căcĭ pentru aceea sunt rânduiţi proestĭ să-şĭ cerce şi să-şĭ povăţuiască rufetulŭ în tótă vremea, şi ómenii rufetuluĭ să fie aleşi şi sciuţi, şi pentru aceea li s'aŭ făcutŭ de către Domnia mé aceste privilegiurĭ la câte scriemŭ maĭ susŭ. Câţi dér lucrézŭ aceste meşteşuguri, aceĭ aŭ a se cunósce de blănarĭ şi cojocarĭ la bréslă, şi eĭ aŭ a cunósce de maĭ marele lorŭ şi povăţuitorŭ pe Chiurciu-Başa şi a se sci pe sineşi fie-carele dintr'ênşiĭ că sunt legaţi la bréslă şi supuşi Chiurciu-Başiĭ a da ascultare în tótă vremea, iar pre ceĭ nesupuşi să aibă Chiurciu-Başa aĭ arăta, ca să se pedepsescă de către Domnia mé. Întărimŭ dér hrisovulŭ acesta cu însuşĭ credinţa Domnieĭ mele Io Nicolae Petru Mavrogheni Voevodŭ şi cu credinţa pré înbiţilorŭ Domnieĭ mele fiĭ Constandin Vodă, Petru Vodă, şi cu totŭ sfatulŭ D-lor cinstiţilorŭ şi credincĭoşiĭ boerilorŭ celorŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Dumitrache Ghica vel banŭ, Nicolae Brâncovénu vel vist., Ştefan Parscovén vel vornicŭ de Ţéra de susŭ, Pan Ianache Văcărescu vel vornicŭ de Ţéra de josŭ, Grigorie Bălénu vel log. de Ţéra de susŭ, Nicolae Filipescu vel log. de Ţéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel

[illegible] Filipescu vel post., Costache Racoviță vel comis, Ioan vel cluc., [illegible] vel păharnicŭ, Alexandru Văcărescu vel stol. — vel slujer. — vel. [illegible] Nicolae Filipescu vel log. Scriindu-se hrisovulŭ acesta intru [illegible] dintru întéia Domnie a Domniei mele, aicĭ în orașulŭ scaunuluĭ [illegible] Bucurescĭ, de Gheorghe logofĕtŭ za Divanŭ, la anii dela nascerea [illegible] Dumnedeŭ și mântuitorulŭ nostru, létŭ 1786, Decembre 20 (1).

Ectă și bărbierilorŭ cum le renoiesce Mavrogheni privilegiurile:

Hrisovulŭ bărbierilorŭ din Bucurescĭ

De vreme ce rufetulŭ bărbierilorŭ meșteri, carĭ locuescŭ aicĭ în orașulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, aŭ avutŭ obiceiurile și așezămănturile ce se cuprinde maĭ josŭ, încă maĭ din nainte, din vechime, așișderea aŭ avutŭ și unŭ proto-meșterŭ maĭ mare preste dênșiĭ, adecă staroste pentru purtarea de grijă și chivernisirea rufetuluĭ lorŭ, carĭ obiceiurĭ cerêndŭ a li-se întări și de către Domnia [illegible] pliroforisitŭ întâiŭ că le-aŭ avutŭ acestea, și amŭ vĕḑutŭ [illegible] atâtŭ hrisovulŭ Domnieĭ sale fratelui Grigorie Alexandru [illegible] Vodă [illegible] 1768, i hrisovul Domnieĭ sale Alexandru Ioan Ipsilantŭ Vodă [illegible] o anafora întărită iarŭ de Domnia sa Alexandru Vodă maĭ [illegible] 1780, i din hrisovul Domnieĭ sale răposatuluĭ Nicolae Vodă [illegible] 1782 Maiŭ 12: amŭ poruncitŭ să alégă staroste și s'aŭ [illegible] i-amŭ datŭ acestŭ hrisovŭ alŭ Domnieĭ mele, ca să aibă [illegible] și purtătorĭŭ de grijă preste toțĭ bărbieriĭ de aicĭ, și elŭ împreună [illegible] meșterĭ ai bresleĭ acesteia maĭ bĕtrânĭ și maĭ de cinste aĭ lorŭ ce [illegible] orânduiala ce aŭ între eĭ, adecă:

[illegible] lucrézá meșteșugul acesta aicĭ în Bucurescĭ, orĭ pămênteni, seŭ [illegible] parte arŭ fi venitŭ, seŭ Călărași, Dorobanĭ, Sârbĭ, seŭ orĭ-ce feliŭ [illegible] să aibă a asculta de starostea și de ceĭ 6 epitropĭ la celea ce-ĭ [illegible] ale meșteșuguluĭ.

2. [illegible] vorŭ vré să iasă de pe la meșteșug, să fie datorĭ [illegible] și epitropilorŭ, ca prin scirea și voia lorŭ să iasă, iar [illegible] aicĭ vre-unulŭ din meșterĭ să nu îndrăsnéscă a lua [illegible]

3. [illegible] se va întâmpla, orĭ greșală să facă vre-un bărbierŭ, de a nu lucra [illegible] de a nu păzi bine Duminica și alte sĕrbătorĭ, seŭ judecată să aibă unulŭ [illegible] pentru ale meșteșuguluĭ, să nu fie volnicŭ boerŭ mare, aga seŭ alțĭ [illegible] fără numaĭ starostea dimpreună cu epitropiĭ să-ĭ judece și să-ĭ [illegible] după obiceiŭ și orânduială, certându-ĭ și dojeniudu-ĭ după vina ce [illegible]

4. [illegible] vorŭ deschide meșteriĭ maĭ de cinste prăvăliile, să nu aibă [illegible] bărbierĭ a-șĭ deschide. Și pentru cutia de milostenie ce aŭ avutŭ [illegible] bresla acésta, să iae dela totŭ meșterulŭ câte banĭ treĭ, i de calfă [illegible] dândŭ acești banĭ orĭ-cine arŭ lucra meșteșugulŭ acesta, și să se [illegible] la starostea, care cutie să se ție pecetluită, atât de starostea cât [illegible] cu pecețile lorŭ și să se păzéscă preste anŭ ca dintr'aceĭ banĭ să [illegible] la praznic prapodomneĭ Paraschiva ce-lŭ prăznuescŭ eĭ, i la mórtea [illegible] din bresla lorŭ, ce nu va avé cu ce să i-să facă trebuinciósele [illegible] ale pomenirii, dintru aceĭ banĭ, să-lŭ slujéscă și să-ĭ facă pomenirile [illegible] de va rămânea vre un meșterŭ de aĭ lor la slăbiciune și la sărăcie [illegible] din altă întimplare, iară dintre aceĭ banĭ să-lŭ ajutoreze cu cea ce

(1) Condica No XV, fila 24.

va fi cu cale după starea luĭ, pentru care aceste cheltuelĭ când se va intîmpla la trebuinţă a se face, cu toţĭ împreună să deschidă cutia, şi cu sfatŭ de obşte al epitropilorŭ să se cheltuescă, şi atâtŭ de barĭ ce vor strînge la cutie, cum şi de cheltuiala ce se va face la celea maĭ susŭ arĕtate, în toţĭ anĭ să aibă starostea aşĭ da socotéla înaintea acelora şése Epitropĭ, ca să i-se cunóscă de-ĭ este slujba cu credinţă séŭ nu care acestea obiceiurĭ şi aşedĕmanturĭ le-aŭ avutŭ bresla barbierilorŭ încă maĭ dinainte vreme, după cum ne-am adeveritŭ din hrisovele fraţilorŭ Domnĭ ce s'aŭ dĭsŭ maĭ susŭ. Dreptu acea şi Domnia mea, le-am întăritŭ vechiulŭ obicei şi orânduiala lor, ca să se urmeze precum poruncimŭ, pentru carele s'aŭ dat domnescul acesta hrisov întărit cu însăşĭ credinţa Domniei mele de Nicolae Petru Mavrogheni Voevod şi cu credinţa prĕ iubiţilorŭ Domniĭ mele fiĭ: Constandinŭ Vodă, Petru Vodă, mărturiĭ punĭ şi pe Dumnelorŭ cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domniĭ mele: Pan Dumitrache Ghica vel ban, Pan Nicolae Brâncovenu, vel vist., Pan Stefanŭ Praşcovénŭ vel vor. de Ţera de susŭ, Ienache Văcărescu vel vor. de Ţera de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Costandin Filipescu vel Post., Ioan vel Cluceriŭ, Pan Costandin Racoviţă vel comisŭ, Vasilache vel păhar, Alecsandru Văcărescu vel stol., vel slug., ... vel pit., şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta, întru ântaiulŭ anŭ al domnieĭ nostre, la leat de la zidirea lumiĭ 7292, iar dela nascerea Domnuluĭ Dumnedeŭ şi mântuitoruluĭ nostru I. Hristos, lĕt 1786, Decembrie 22 (1).

Toţĭ boiangiiĭ se oferescŭ să renunţe la prăvăliĭ deosebite şi constituescŭ prin asociaţiunea munceĭ lor, o *kepxane*, o anume instalare pentru vapsirea stofelorŭ. Domnitorulŭ le dă un anume hrisov

Hrisovulŭ ce s'aŭ dat rufetuluĭ boiangiilorŭ.

«Fiind-că boiangiĭ din Bucureşcĭ după hrisovulŭ ce li s'aŭ dat de către Domnia mea, sore a fi şi eĭ rufetu întocmitŭ cu nizamulŭ ce li se cade şi cu privilegiulŭ Domnescŭ, ca un meşteşugŭ trebuincioşŭ ce este şi acesta norodului Bucureşcilorŭ, după cum şi tuturorŭ altorŭ rufetarĭ li s'aŭ dat hrisovele Domniei mele, ne-aŭ datŭ jalbă în urmă, cum-că s'aŭ unitŭ cu toţĭ ceĭ ce aŭ intratŭ la rufetulŭ acesta, şi s'aŭ aşedatŭ ca să fie numaĭ o cherhanea de lucru meşteşuguluĭ acestuia aici în Bucureşcĭ, la care să lucreze toţĭ ceĭ ce sunt rufetŭ, fără de a nu ţinea aiurea prăvăliĭ de boiangeriĭ în Bucureşcĭ, şi din bună voia lor aŭ făcutŭ aşedĕmantŭ cu egumenu mănăstiriĭ Zoodoh-Pighi, de le-aŭ dat o prăvălie a mănăstiriĭ, lângă poşta de josŭ a curţeĭ vechĭ, să o facă cherhana, şi să dee la mănăstire pe tot anulŭ câte tal. 300 şi 20 oca făcliĭ de ciară albă, în septĕmana cea mare a postuluĭ de lângă paşcĭ, învoindu-se şi pentru cheltuiala cea trebuincioşă acum la facerea bunaliĭ, şi aŭ datŭ la mănăstire Zapisŭ iscălitŭ, care s'aŭ veḑutŭ de Domnia mea, cu coprindere pe largŭ de totă simfonia lor, asupra căruia aŭ cerutŭ de la Domnia nóstră întărire, a cărora cerere fiindŭ cu cale şi fără de nicĭ o stricăciune, seu vre o pagubă obştieĭ, s'aŭ primitŭ şi de Domnia mea şi le-amŭ datŭ acestŭ Domnescŭ al nostru hrisovu, prin care întărimu aşedĕmentulŭ ce-lŭ aŭ cu mănăstirea Zoodoh-Pighi pentru prăvălia cherhanaleĭ. Ca să se urmeze întocmaĭ şi întru tote după zapisulŭ lor, poruncimŭ ca ni-

(1) Cant. XV, fil. 20.

menea altulŭ să nu fie volnicŭ a ţinea altă prăvălie de boiangelîc, nicĭ să lucreze meşteşugulŭ acesta, orĭ basmagiŭ, orĭ rufetŭ de altă bréslă, orĭ măcarŭ verĭ-cine, după hrisovulŭ ce li s'aŭ datŭ, afară numaĭ dintru acéstă cherhanea, la care să lucreze toţĭ aceştia ce aŭ intratŭ la rufetŭ şi aŭ datŭ zapisŭ de aşeḑĕmêntŭ la Zoodoh-Pighi, fără de a nu avea nicĭ însuşĭ eĭ voie unul de a deschide aiurea prăvălie şi a lucra meşteşugulŭ acesta într'altă parte, fără numaĭ la unŭ locŭ într-o cherhanea ce s'aŭ numitŭ maĭ sus; după cum s'aŭ unitŭ şi s'aŭ aşeḑatŭ eĭ între dînşiĭ în scrisŭ; de care poruncimŭ Dumitale Vel. Agă să opreseĭ pe toţĭ aceştia a nu lucra acestŭ meşteşugŭ şi a nu ţinea altă prăvălie de lucru boiangelăculuĭ, făr de numaĭ acéstă cherhanea a lorŭ să lucreze; dară şi eĭ să aibă a păzi dreptatea meşterilorŭ la plata boiangelăculuĭ, spre a nu căuta cu acéstă pricină de oprirea altorŭ prăvăliĭ, preţ de plată scumpŭ peste cea ce se cade, ci după cum s'aŭ urmatŭ şi până acumŭ cu acelŭ preţŭ obĭşnuitŭ să lucreze şi de acumŭ înainte fără de a nu strica haina cuivaşĭ, s'aŭ a face alte înşelăciunĭ, pentru că Domnia mea, după cum voim folosulŭ lorŭ spre a se hrăni şi a se agonisi din munca meşteşuguluĭ lorŭ, asemenea voimŭ şi dreptatea norodulŭĭ de obşte să se păzéscă; şi am întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşĭ Domnésca nóstră iscălitură şi pecete, şi cu mărturia pré iubiţilorŭ Domniĭ mele fiĭ: Constandinŭ Vodă, Petru Vodă, Iosifŭ Vodă, şi a Dumnélorŭ cinstiţilorŭ şi credincioşilorŭ boerilorŭ celŭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domniĭ mele: Pan Nicolae Brâncovén, vel ban, Manolache Brâncovén vel voru. de Ţéra de susŭ, Scarlatŭ Grecén vel vist., Radu Slătinénu vel vor. de Ţéra de josŭ, Ioanŭ vel log. de Ţéra de susă, Constandin Stirbeĭ, vel log. de Ţéra de josŭ, Nicolae Mavrogheni vel spăt., Costache vel post., Dumitrache vel comis., Ienachi Mavrodin vel clucer., Teodorache Tufénulŭ vel pahar., Alexandru Văcărescu vel stol., Mateiŭ Cantacuzino vel slug. Stavarache vel pit. şi ispravnicŭ, vel log., scriindu-se hrisovulŭ acesta într-u al treilea anŭ al Domnieĭ mele aicĭ în oraşu Bucureseĭ la lĕt 1788, lunie 13. de Răducanŭ Poienariŭ logf. de Divanŭ (1).

Importante sunt şi următórele două acte ale lui N. Mavrogheni, relative la Evreĭ. Primulŭ le dă staroste şi scutiri de birurĭ, regulându-l la ruptă. Alŭ doilé le acordă dreptulŭ de a-şĭ construi o casă de rugăciunĭ în mahalaoa oraşuluĭ în Bucureseĭ. Ambele sunt din 1787, Ianuarie 10. Starostele Iosif Simon ni e deja cunoscutŭ.

Hrisovulŭ starosteĭ de Evreĭ.

«Datamŭ Domnia mé acestŭ hrisovŭ luĭ Iosif Simon, pre care l-amŭ făcutŭ Domnia mé, staroste de ovreĭ, pentru care vĕḑuiŭ Domnia mé hrisóve Domnescĭ într-u care scrie, cum că aŭ avutŭ aceste obiceiurĭ, adecă, era elŭ împreună cu toţĭ ovreiĭ, apĕraţĭ de alte dăjdiĭ ce eşé peste anŭ dela visterie, fără de numaĭ ruptórea lorŭ, după cum era aşeḑaţĭ la cămara Domnéscă. Pricinele cele maĭ micĭ ce avé ovreiĭ între dînşiĭ le judeca starostea, iar cele maĭ marĭ în care nu era odihniţĭ pe judecata luĭ, dumnéluĭ vel cămărăşŭ. Starostea şi casa luĭ era apĕrată de fumăritŭ şi de alte orândueli, dijmăritŭ pe drepte bucatele luĭ. Pentru căţĭ stupĭ avé nu plătea, şi când stringea baniĭ dăjdieĭ dela ovreĭ, lua de nume câte baniĭ treĭ-ḑecĭ pentru ostenéla luĭ, şi fiindŭ şi vechilŭ de hahamŭ-başa, lua

(1) Condica XV, fila 87.

de totŭ ovreiulŭ casnicŭ câte taleri 1 pre anŭ şi alte venituri a le hahamului, după orânduéla lor. Asemené ţine ovreii şi povernile ce le-aŭ avutŭ făcute cu cheltuiala lor în Bucuresci, pre locului ce li s'aŭ datŭ dela Domni şi Sinagoga lor. Deci acele mili şi obiceiuri ce le-aŭ avutŭ şi dela alţi fraţi Domni, cari mai susŭ arétă, ne-am milostivitŭ şi Domnia mé de le-am întăritŭ; pentru care poruncim şi vouă tuturorŭ ovreilorŭ să aveţi a-lŭ sci de staroste, să-I daţi supunere şi ascultare ce se cuvine. Aşişderea să-lŭ protimisiţi orî unde şi întru tóte locurile ca pre unŭ staroste alŭ vostru, că pre celŭ ce va arŏta starostea împotrivitorŭ, neurmătorŭ şi nesupusŭ, se va pedepsi. Şi amŭ întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însuşi iscălitura Domniei mele şi pecete şi cu credinţa pré iubiţilorŭ Domniei mele fii, Constandin Vodă, Petru Vodă, martorî puindŭ şi pre dumnélorŭ cinstiţi şi credincioşi boerii ceî marî ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrache Ghica vel banŭ, Stefan Prescovéu vel vorn. de Ţéra de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brâncovénu vel vorn. de Ţéra de susŭ, Grigore Bălén vel logof. de Ţéra de susŭ. Nicolae Filipescu vel vorn. de Ţéra de josŭ, Costache Mavrogheni vel spăt., Constandin Filipescu vel post., Ioan vel clucerŭ, Constandin Racoviţă vel comisŭ, Vasilache vel păharnizŭ, Alexandru vel stolnicŭ — vel slugerŭ, — paharnicŭ — vel pit. Şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la anulŭ dela spăsănia lumiĭ, 1787, în luna luĭ Ghenarie 10, de Răducanu, logof. de Divanŭ» (1).

Hrisovulŭ ovreilorŭ pentru case de rugăciuni.

«Tuturorŭ ovreilorŭ câţi sunt locuitorî aicî în oraşulŭ Domniei mele Bucuresci, ca să aibă voie printr'acestŭ alŭ nostru hrisovŭ, Domnescŭ a-şi face o casă cu douĕ odăi, ca să le fie pentru rugăciunea lorŭ cea din tóte ţilele, aicî în mahalaua Popesculuĭ, pe unŭ locŭ care, în Divanulŭ Domniei nóstre, s'aŭ adeveritŭ că aŭ fostŭ alŭ lorŭ cumpĕratŭ mai din nainte, pentru care aŭ făcutŭ cu toţiĭ jalbă şi plângere ţicêndŭ, că şi mai dinainte aŭ avutŭ casă pentru rugăciunea din tóte ţilele aicî în târgŭ, şi ca să ne încredinţămŭ mai bine de adevĕrŭ, am cercetatŭ prin marafetulŭ dumnéluĭ vel cămărăşŭ, trimiţêndŭ omŭ credincĭosŭ alŭ Domniei mele la acea mahala, unde aŭ fostŭ avutŭ casa aceea mai din nainte, şi pliroforisindu-ne Domnia mea, cum că adevĕratŭ a fostŭ avutŭ, ne-amŭ milostivitŭ şi le-amŭ fostŭ datŭ voie printr'acestŭ hrisovŭ alŭ Domniei mele, ca să-şi facă după plăcerea lorŭ o casă cu douĕ odăi, unde să-şi facă rugăciunea din tóte ţilele, ne supĕraţi de nimene; pentru care poruncimŭ Domnia mé zapciilorŭ să apĕraţi ca să pótă fi ne supĕraţi atât de cătră mahalagiĭ, cât şi de cătră nimené, nicĭ unŭ felŭ de supărare să nu aibă, că aşĭa este porunca Domniei mele. Şi am întăritŭ hrisovulŭ acesta cu însăşi iscălitura Domniei mele şi pecete, şi credinţa pré iubiţilorŭ Domniei mele fiĭ, Constandin Vodă, Petru Vodă, marturiĭ puindŭ şi pre dumnélorŭ cinstiţi şi credincioşi boerĭ Divanului Domniei mele: Pan Dumitrache Ghica vel banŭ, Stefan Preşcovéu vel vorn. de Ţéra de susŭ, Ianache Văcărescu vel vist., Manolache Brâncovéu vel vornicŭ de Ţéra de josŭ, Gregorie Bălén vel vorn. de Ţéra de susŭ. Nicolae Filipescu vel log. de Ţéra de josŭ. Constandinŭ Mavrogheni vel spăt., Constandin Filipescu vel post., Ioan vel clucerŭ. Constandin Racoviţă vel comisŭ. Vasilache vel pahar., — vel slugerr. — vel sărdar. — pel pit. Şi s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta la lĕtŭ 1787. Ghenarie 10, de Răducan Poenariŭ vel log. za Divanŭ (1).

(1) Condica No. XV, fila 31.

Totŭ la regularea breslelorŭ numerămŭ și alte doué hrisóve dela N. Mavrogheni

Primulŭ este actulŭ relativŭ la rufetulŭ șelarilorŭ din 1787, Octomvrie 9 (1).

Cartea starosteĭ de șelarĭ. 1787 Oct. 9.

«Dat amŭ cartea D-neĭ mele luĭ . . . . pe care l'amŭ făcutŭ staroste și purtătorŭ de grija peste toțĭ șelarĭ de aicea din Bucurescĭ, ca împreună cu 3, 4 epitropĭ meșterĭ aĭ breslei aceștia mai bătrânĭ și mai de cinste aĭ lorŭ, se păzéscă orânduiala ce aŭ intre eĭ, adecă toțĭ cațĭ lucréză meșteșugulŭ acesta al șelărieĭ aicea în Bucurescĭ, orĭ pămentenĭ seŭ strĕinĭ, să aibă a asculta de staroste și de aceĭ epitropĭ la celea ce i va povățui la cele pentru a meșteșuguluĭ. Pentru ucenicĭ, când vor voi să iese de pe la meșterĭ să fie datorĭ a da de scire starostieĭ și epitropilorŭ, ca prin scirea și voia lor să iasă, iar de sine'șĭ să nu fie volnicŭ a eșĭ, nicĭ vre unulŭ din meșterĭ să nu îndrăsnéscă a lua ucenicŭlŭ altuia. Cândŭ se va întâmpla orĭ greșélă se va face de vre un șelarŭ de a nu lucra bine, seŭ judecata unuia cu altulŭ pentru ale meșteșuguluĭ, să nu fie volnicŭ nimenea a judeca fără numaĭ starostele dimpreună cu epitropiĭ să-ĭ judece și să îndrepteze după obiceiŭ și orânduiala lor, certându-ĭ și dogenindu-ĭ după vina lor. Așișderea se aibă a ținea cutie de milostenie (după cum aŭ tote rufeturile) în care cutie să se ia de tot meșterulŭ, din Duminecă în Duminecă, câte banĭ treĭ, i de calfă câte banĭ doĭ, dându-i acești banĭ orĭ-cine ar lucra meșteșugulŭ acesta și să-ĭ stringă în cutie la staroste, care cutie să se ție pecetluită atâtŭ de staroste cât și de epitropĭ cu pecetile lor și să se păzéscă peste anŭ, ca dintr'aceĭ banĭ să-ĭ cheltuiască la mortea vre unuĭ meșterŭ din brésla lor, care nu va avea cu ce să facă trebuinciosa înmormântare și ale pomenireĭ, dintr'aceĭa să i stujéscă și să facă pomenirile luĭ. Cum și de va rĕmâne vre un meșterŭ de aĭ lor la slăbiciune și la sărăcie, din bolă seŭ din altă întâmplare, iarășĭ dintr'aceĭ banĭ să'lŭ ajutoreze cu cea ce va fi cu după starea luĭ. Pentru care acestea cheltuelĭ, cândŭ se va întâmpla trebuință a se face, cu toțĭ împreună să deschidă cutia și cu sfatŭ de obște al epitropilorŭ să-ĭ cheltuiască și atâtŭ de banĭ ce vor stringe la cutie cum și de cheltuiala ce se va face la cele maĭ susŭ arĕtate, în toțĭ anĭ se aibă starostele așĭ da seamă înaintea acelorŭ epitropĭ. Cațĭ strĕinĭ șelarĭ vor veni din strĕinătate în Bucurescĭ să lucreze meșteșugulŭ acesta al șelărieĭ, să aibă datorie a da în scire întâiŭ starosteĭ și epitropilorŭ, ca să se cerceteze de este cu sciința meșteșuguluĭ pe deplinŭ și așĭa cu scirea să aibă voie a deschide prăvălie, dându havaetŭ la cutie talerĭ dece și starosteĭ talerĭ doĭ și banĭ 90; și calfă cândŭ va eși și va vrea să deschidă prăvălie se aibă a da iarășĭ la cutie talerĭ 5 și havaetulŭ starosteĭ; iar feciorĭ de șelarĭ ce vor rĕmânea în loculŭ tatălŭ sĕŭ, aceia să nu se supere a da nicĭ la o parte, nicĭ la alta, ce se urmeze a pune și el parana pe sĕptămână, cum aŭ pus'o și tatălŭ sĕŭ. Pentru care poruncimŭ Domnia mea tuturorŭ șelarilorŭ, să aveți al sci de staroste și să-ĭ dați supunere și ascultare căcĭ celuĭ împotrivitorŭ are voie să-ĭ facă certare după vina luĭ».

(1) Condica XVII Arch. Stat., fila 239.

Prin acestălaltŭ actŭ se numesce G. sin Ghica cuiungiŭ generalŭ peste toţi cuiungiĭ din Bucurescĭ:

«Datŭ-amŭ acéstă Domnéscă a nóstră carte, slugiĭ Domnieĭ mele Gheorghe sin Ghica Cuiungiŭ, pre care l-amŭ făcutŭ Domnia mé Cuiungiŭ-başa preste toţĭ Cuiungiĭ din Bucurescĭ, ca să aibă a fi purtătorĭ de grijă rufetuluĭ acestuia împreună cu bĕtrâniĭ lor întocmaĭ după hrisovulŭ Domnieĭ mele ce are rufetulŭ acesta, ca să fie păzite dreptatea şi obiceiulŭ lorŭ. Pentru care poruncimŭ şi vouă tuturorŭ cuiungiilorŭ din Bucurescĭ, să-lŭ cunósceţĭ de Cuiungi-başa şi proestosŭ al vostru şi să'ĭ daţĭ căduta supunere şi ascultare la poruncile Domnieĭ mele, ce se vor da printr'însulŭ şi la obişnuita orânduiala a rufetuluĭ ce se coprinde în hrisovŭ. Cătră aceste, fiind-că numitulŭ Cuiungi-başa se află slugindŭ cămăreĭ Domnieĭ mele la trebile şi poruncile ce-ĭ dă, ne-amŭ milostivitŭ asupra luĭ şi i-am datŭ să aibă şi un omŭ scutitŭ şi apĕratŭ de tóte dăjdiile şi angariile visterieĭ şi ale cămăreĭ domnescĭ, întru nimică să nu se supere, ca să pótă fi de poslușania casei luĭ. Aşişderea şi alte privileghiurĭ şi obiceiurĭ ce va fi avutŭ Cuiungi-başiĭ până acum, acelea precum s'aŭ urmatŭ la ceĭ-l-alţĭ Cuiungi-başĭ, aşĭa să se urmeze şi la ei, spre a le avea». 1788, Sept. 9 (1).

Décă breslele aŭ primitŭ dela N. Mavrogheni vechia protecţiune, el nu se credu datorŭ a înţelege practica comerciuluĭ, cum îl pricepŭ unĭĭ economiştĭ astădĭ, ci esercită controlul cel maĭ nețĕrmurit asupra lui, maĭ alesŭ în oraşe.

Imediatŭ cum veni în Bucurescĭ, stabilesce, la 1786, nartu redusŭ pentru băcăniĭ şi lucrurĭ de mâncare. Acestŭ nartŭ fu combinatŭ de vel Aga, de Ion Medelnicerul (?), Pahaniculŭ Enache Lehliu şi Nicolae Stolniculŭ (?) (2):

Pitacŭ cătră boerĭĭ epitropĭ din 1786, Maĭ 22, ca împreună cu Aga se facă cercetare de nartŭ «băcăniilorŭ, de tóte felurimile, pentru pâne şi pentru carne, în ce chipŭ era nartulŭ cu care se urma până acum şi cum este cu dreptate de a se urma?... şi pentru tóte să ne daţĭ pliroforie în scrisŭ, cu arĕtare pre largŭ»(3).

In Iunie 26, anulŭ următorŭ 1887, se promulgă cu pitacŭ domnescŭ unŭ nartŭ generalŭ întocmitŭ de o comisiune, în care a lucratŭ şi Stolniculŭ Dumitrache, autorulŭ istorieĭ evenimentelorŭ care se termină cu pacea dela 1774 (4). Acestŭ nartŭ generalŭ (5) este din Cod. No. XVII a Arh. Statului, la fila 202—208. Preţulŭ

(1) Cod. XVII, fila 327 verso.
(2) Cod. No. XVII, fila 16 şi 17.
(3) Cod. No. XVII, fila 7.
(4) Veţĭ lucrarea mé în analele Acad. române, pe 1888.
(5) Urmează în anexă.

ocalei de carne de óie 3 parale şi o lescaie şi cé de vacă 2 parale şi o lescaie (1).

In acelaşi anŭ, 1787, Iunie 20, N. Mavrogheni, dete pitacŭ stabilindŭ nartŭ şi la cărămidă:

Pitacŭ cătră vel Spăt. şi vel Aga, punêndŭ nartŭ cărămidei şi obligândŭ pre cărămidarĭ să o facă bună, adică miia, talerĭ doui pre locŭ, iar chiria adusului talerĭ 2 1/2. Totŭ-o-dată Domnitorulŭ ordonă ca velitĭi boerĭ să fie convocaţi a doua dĭ, ca împreună cu Mitropolitulŭ se facă nartŭ şi pentru cele-l-alte lucrurĭ. 1787, Iunie 20 (2).

Nu numaĭ *narturĭ* impunê N. Mavrogheni la neguţitorĭ, dér «făcea, — dice Dionisie Eclesiarcul — şi cercărĭ pe la cei ce vindeaŭ pâne şi alte bucate, şi pe la băcănĭ — cumpĕrând (incognito) câte ceva şi de-l găsea cu vîndare ré, îĭ ridica şi-l pedepsia fórte rĕŭ, şi le lua glóbă» (3).

Déca pune narturĭ reduse la productele mâncărei şi chiar la haine, N. Mavrogheni îndemna pre locuitoriĭ Bucurescenĭ să-şĭ facă proviziunĭ de lemne şi de mâncare în timpŭ utilŭ. Este curiosŭ pitaculŭ următorŭ cătră vel Aga, ca să îndemne pre orăşanĭ a nu-şĭ cheltui paralele în lucrurĭ zadarnice, ci să-şĭ cumpere la vreme cele de nevoie caselorŭ lor (4).

Pitacŭ cătră vel Aga, să îndemne pre orăşenĭ, care anulŭ trecutŭ s'aŭ plânsŭ că n'aŭ lemne de focŭ şi sunt pré scumpe să se îngrijéscă de ele, «să cumpĕră din vreme, că şi jivinele pământului încă grijesc din vreme, precum este furnica: vĕdută de faţă e ómenilor, câtă mişcare face şi câtă gătire pentru agonisita hranei ei cei de iarnă, care este cea maĭ mică jivină pe faţa pământului, cu cât maĭ virtosă ómeniloră. Ii se cade a socoti cele trebuincióse a lorŭ de iarnă a-le strînge .... pentru acea dór fie-şi carele, precum găsesce de facŭ cheltuelele la altele în zadară, şi îşi risipescă agonisita lorŭ la *lucrurĭ zădarnice, maĭ bine să cumpere* cele trebuincióse ale caseloră lorŭ, precum, lemnele de foc, zahareaua mâncării şi să se desobişnuescă a risipi cheltuéla lor în zadar». 1787, Iulie 14.

Asupra cheltuelilorŭ zadarnice ale boerimei, N. Mavrogheni era fórte aspru. Pitarulŭ Hristache, spune:

«Apoĭ maĭ dede (N. Mavr.) un nizam.
Să nu umblămŭ cum umblamŭ
In zariflcurĭ şi'n plimbărĭ.
Şi în alte desfrînărĭ.

1. Cod. N., XVII, fila 203 verso. 1787, Iulie.
2. Cod. N., XVII, fila 194.
3. Tesaur., t. II, pag. 168.
4. Cod. XVII, fila 211.

Ci óreşi-ce mai feriţi,
C'apoi vom fi pedepsiţi.
Noi după a nóstră fire,
O socotém îngrozire
Cu care Domnii s'arétă
Puţin înteiŭ, d'ocamdată;
Şi tot nu-i dam credĕmîntŭ
Vĕdându-l la fire blândŭ,
Ci o socotém drept glumă,
Dar văḑurăm că nu-i bună;
Că de o mică pricină
Te pomenéi că-l *omoră*!....

Mai avé obiŝnuită
Unŭ tunŭ séra, nelipsitŭ,
La unŭ césŭ îl sloboḑé
Când strójile se porné.
Ca să fie semnŭ de stréjă
Micŭ şi mare s'aîbă pază,
Dela unŭ césŭ să nu âmble,
Nimenĭ, nicĭ să se mai plimbe.
Nicĭ călare, nicĭ cu butca,
Că ştréngulŭ îĭ va fi munca.
Decĭ, noĭ ne maĭ speriarăm,
De plimbat ne maĭ lăsarăm;
Şi cum auḑém dând tunulŭ
Numaĭ toţi p'a casă dramulŭ!
Şi nimenĭ nu îndrăsné
Să sté la musaaverea....» (1).

Pentru ajutorarea afacerilorŭ publice şi ale comerciului, N. Mavrogheni, avu ochiulŭ atentŭ la menziluriĭ séŭ poste. Domnitorulŭ căută să împucineze abuzurile ce se făceaŭ cu menzilurile şi, între altele, dete pitacŭ la toţi căpitaniĭ de menziluriĭ de pre margine, că a aflatŭ Vodă că eĭ daŭ teskerele de câte 2 caĭ şi încă şi unŭ surugiŭ cu calulŭ séŭ, la orĭ-cine vine de peste Dunăre şi din Moldova, şi că sunt obligaţi să le dé apoi şi căpitaniĭ de menzilŭ din lăuntrulŭ ţĕreĭ, în locŭ de unŭ *calŭ* de călărie pentru olacŭ şi unulŭ cu surugiulŭ. Să lipséscă *edeculŭ* adaosŭ de unŭ alŭ duoilea calŭ. Numaĭ la ceĭ cu fermanŭ séŭ buiulurtariĭ să dé douĭ caĭ (2).

Intre mĕsurile luĭ N. Mavrogheni relative la vămĭ, amŭ aflatŭ unŭ pitacŭ din 1786, Iulie 18 (3) oprindŭ intrarea în Ţéra Muntenéscă a păcureĭ din Moldova.

(1) Buciumulŭ, de Boliac, 1863, pag. 28.
(2) Cod. No. XVII, fila 181 verso.
(3) Cod. No. XVII, fila 55 verso.

La Ianuarie 1. 1789, vămile de la fruntarie nu eraŭ arendate. Deci N. Mavrogheni a trămisŭ pitacŭ circularŭ la toţĭ ispravniciĭ, să rânduéscă la fie-care vamă câte unŭ omŭ de încredere pre lângă vameşulŭ celŭ vechiŭ, carĭ să strîngă venitulŭ anuluĭ ce începe, *cu catastifŭ deosebitŭ*, până se va rîndui altŭ vameşŭ (1).

Va se ḑică eraŭ vămile după unŭ tarifŭ specialŭ, iar nu în totulŭ conforme cu prevederile tratatelorŭ comerciale ale Austrieĭ cu Turcia, de a se plăti o taxă fixă de 3%.

Ne arendarea vămilorŭ pe 1788—1789 pare a se explica pe împrejurările rèsboiuluĭ. Nu s'aŭ găsitŭ cumpĕrătorĭ acestuĭ venitŭ în vreme de *resmeriţă* (2). Sunt cărţĭ deschise la 22 judeţe de dincolo de Oltŭ, cu data Octombre 31, anulŭ 1788 şi alte 5 poruncĭ către 5 judeţe oltene, trămise sub adresa luĭ Pah. Ioniţă Buzescu şi Iordan Teodosie, ispravnicĭ de Dolj, ca eĭ să caute vămile în regie, prin ómenĭ de bună credinţă.

De alt-mintrelea pucin a trebuitŭ să fi produsŭ vămile, despre Austria maĭ alesŭ, de óre-ce încă din Iulie 11, anulŭ 1787, Mavrogheni opresce exportulŭ în Austria de *zahere*.

Circulară către vătăseiĭ plaiurilorŭ, oprindŭ exportulŭ de zachere, fie câtŭ de puţină, prin mocanĭ bârsanĭ, ingăduindu-le să ia numaĭ porumbulŭ câtŭ le va trebui pentru mâncare aicĭ în ţeră la strînsŭ, dér nu a şi-lŭ exporta. Domnitorulŭ ordonă pentru acésta, să se intăréscă drumulŭ şi potecile plaiuluĭ. 1787. Iulie 11 (3).

Acéstă probiţiune a exportuluĭ zahareleĭ, ba chiar şi a importuluĭ de orĭ-ce marfă din Austria şi Ungaria, este generală la Februarie 3, anulŭ 1788, din causa impregiurăreĭ resboiuluĭ:

Cărţĭ la vătaşĭ plaiurilorŭ

Domnitorulŭ le ordonă să intărescă straşnicŭ paza hotaruluĭ şi drumulŭ mergereĭ în lăuntru, şi de astăḑĭ înainte să nu ingăduiţĭ maĭ multŭ a trece în lăuntru, nicĭ suditŭ, nicĭ marfă de a lor, nicĭ zaharea, nicĭ râmătorĭ, nicĭ altŭfelŭ de lucrurĭ a le lorŭ, cum nicĭ din lăuntru a veni aicĭ în ţéră asemenea să nu ingăduiţĭ sudiţĭ, séŭ vre unŭ felŭ de marfă a lor, şi cu totulŭ să fie opriţĭ, iar intâmplându-se venindŭ din lăuntru vre unŭ neguţitorŭ raia ca să iasă în ţeră, pre acela numaĭ să-lŭ laşĭ să vie cu marfa luĭ împreună, neopritŭ, care acestă pază să o faceţĭ negreşitŭ cum « poruncimŭ, că veţĭ cădea în mare urgie».

(1) Cod. No. XVII, fila 121.
(2) Cod. No. XVII, fila 345.
(3) Cod. No. XVII, fila 191 verso

Cu privinţă la protecţiunea ce N. Mavrogheni acordă oraşelorŭ în desvoltarea lor, avem de înregistratŭ aci hrisovulŭ Ploescilor, din 1786, Iunie 24. ca vorniculŭ Moruz să nu le ia taxe, orĭ chirĭi de casă, şi nicĭ unŭ amestecŭ să nu aibă Moruz cu oraşulŭ şi nicĭ cu locuriĭ din jurulŭ oraşuluĭ până la óre-care raze, fiind-că oraşulŭ, acesta este şi a fostŭ moşie domnéscă slobodă şi cu nedreptate Alex. Ipsilant a datŭ oraşulŭ luĭ Moruzi. Ba încă la 1781, cunoscêndu-şĭ greşala, însuşĭ Ipsilant a revocatŭ hrisovulŭ sĕŭ datŭ luĭ Moruzi. In urmă Nicolae Caragea V. V. şi apoĭ Mihaĭ Suţu iar cu nedreptate aŭ datŭ Ploesciĭ luĭ Moruzi. Contra acestor hrisóve ultime aŭ reclamatŭ ploesceniĭ cătră Mavrogheni, care acum iarăşĭ declară Ploesciĭ de oraşŭ liberŭ (1).

XI.

Edilitatea publică.

Centralisarea puterel în mânile Domnuluĭ, îl obliga a se ocupa de tóte cestiunile. Din dispositiunile luate de N. Mavrogheni, din direcţiunea edilităţeĭ Bucurescilor, avem de menţionatŭ aci reintocmirea gardurilorŭ înconjurătóre Bucurescilor, garduriĭ făcute, cum scimŭ, sub Alex. Ipsilante:

«Iŵ N. P. Mavrogheni VV... D-ta vel Spătarŭ, fiindŭ-că ne înscinţămŭ cum că gardurile care aŭ fostŭ făcute de jurŭ împrejurŭ Bucurescilor s'aŭ stricatŭ şi prăpăditŭ la unile locurĭ, cu totulŭ remâindŭ vracuisce, deschise, pe unde póte intra şi a eşi nu numaĭ cu piciorulŭ, ci şi cu carulŭ şi fiindŭ-că mahalagiiĭ sunt datorĭ alŭ face şi alŭ drege la locŭ, ca unulŭ ce este pentru însăşĭ a lor împrejmuire ; iată poruncimŭ dumitale, să rîndueşcĭ zapciĭ harnicĭ prin tóte mahalalele margineĭ, ca să pue pre mahalagiĭ să drégă şi să facă gardurile pe unde sunt stricate, întemeindu-le binc, precum aŭ fostŭ întêiŭ făcute şi în grabŭ să le săvîrşéscă până este şi vreme bună, stândŭ zapciiĭ d-tale mumbaşirĭ asupra lor, până illŭ vor isprăvi, cum poruncimŭ, fără zăbavă, remâindŭ deschise numaĭ drumurile podurilor ce sunt cu străjĭ. 1788, Octombre 28. (2).

(1) Cod. No. XVII, fila 44.

Se vede că de Moruzescĭ nu era mulţămitu Mavrogheni. El luă în 10 Iulie, 1786, dela Vornicul Moruzi şi 14 sălaşe de ţigani ce i s'aŭ fostŭ dăruitŭ dintre cei domnescĭ, de către Mihaĭ Vodă Suţu, sub cuvênt că aceĭ ţigani sunt de preste Dunăre, răĭa a împar. turcescĭ, ce potŭ fi consideraţĭ ca ţigani domnescĭ, iar nu ca ţigani particularĭ.

Cod. XVII, fila 29 verso.

(2) Cod. No. XVII, fila 338.

Unŭ asemené gardŭ nu era numaĭ pentru vama oraşuluĭ, dér şi pentru siguranţa publică sub Mavrogheni. Iată unŭ pitacŭ curiosŭ adresatŭ de Domnitorŭ cătră Logofĕtulŭ Spătărieĭ şi cătră Ceauşŭ — din 1787. Februarie 4, — imputându-le că o muĭere a pututŭ fugi din Bucurescĭ fără scirea străjilorŭ:

Pitacŭ cătră Logofĕtulŭ spătărieĭ şi cătră Ciauşŭ, din 1787 Februarie 4. Poruncimŭ Domnia mé cătră Logofĕtulŭ al spătărieĭ şi d-tale Ciauşŭ spătărescŭ, fiindŭ-că amŭ luatŭ D-nia mé insciinţare cum că *astă-nópte aŭ fugitŭ o muiere din Bucurescĭ, de care fórte ne-amŭ tulburat D-nia mé asupră-vă*: de ce se nu fie strejile cu paza cea cuviinciósă? şi ce fel de stréjă păzescŭ, când potŭ şi muerile a eşi din Bucurescĭ nóptea fără de nicĭ o oprire? cu adevĕratŭ vrednicĭ sunteţi de pedepsa cé maĭ gré. Ci dar, deschideţi-vĕ ochi şi întăriţĭ *strejile bine pre tótă marginea Bucurescilor*, de jurŭ împrejurŭ, ca se nu se maĭ întâmple altă dată a pute dosi omŭ séŭ muĭere din Bucurescĭ şi a nu'lŭ prinde strejariĭ, că în credinţa luĭ Dumnezeŭ vĕ spânzurŭ încălţaţĭ-îmbrăcaţĭ!» (1).

Pentru grija pavelelor, a curăţenieĭ stradelorŭ, era şi sub Mavrogheni totŭ *Epitropia* întocmită sub Ipsilante. Cutia acesteĭ epitropiĭ era însa slăbită în fondurĭ, din causă că boeriĭ nu-şĭ plăteaŭ sumele datorite la îmbrăcare de caftanurĭ.

Atuncĭ N. Mavrogheni, insciinţatŭ că boeriĭ ce îmbracă caftane de boerŭ, cum şi ispravniciĭ ce se orânduescŭ şi egumeniĭ, nu maĭ daŭ *avaetulŭ* lor la cutie şi fiind-că aceştĭ banĭ servescŭ la podurile din Bucurescĭ: «într'acéstă vreme când sunt cheltuelile grele ale d-lor boerilorŭ şi ale egumenilorŭ, să aibă deosebire şi uşurinţă la data aceluĭ havaetŭ, din ceea ce da maĭ înainte, şi să dea totuşĭ şi ceva la cutie..... otărîmŭ că dela vel Banŭ până la vel Postelnicŭ, să dé la cutiă câte talerĭ 20, şi dela vel Clucerŭ până la vel Comisŭ să dea câte talerĭ 10, iar dela vel Sărdarŭ în josŭ, când vor îmbrăca [illegible] caftane, orĭ halia orĭ paialicŭ, până la celŭ micŭ, cum şi ispravniciĭ să dé câte talerĭ 5, şi egumeniĭ mônăstirilorŭ marĭ câte talerĭ 20, iar aĭ mônăstirilorŭ celor-l-alte câte talerĭ 10. După care acéstă [illegible] să aveţĭ d-vostră boerĭ epitropĭ a urma». 1789. Martie 24. 2

[illegible] ave în considerare dificultăţile boerilorŭ în timpulŭ [illegible] de aceea reduse darea lor la cutia epitropieĭ.

[illegible] sosirea în ţéră a luĭ N. Mavrogheni, el aflândŭ cutia

(1) Cod. [illegible] 2711, fia 126 vers.
(2) Cod. [illegible] fia 146.

epitropiei sleită, ordonă Spătarului și Agei să oblige la repararea podurilor séu pavelelorŭ, pre chiar prăvăliașiĭ séŭ proprietariĭ de case, fie-care în dreptul caseĭ sale.

Eată pitaculŭ în resumatŭ:

Pitacŭ către spăt. și Aga din 1786 Iunie 20. Vodă a găsitŭ podurile din tîrgŭ cătŭ și de prin mahalale fórte stricate, așa că pe unele ulițe nu póte obștea să trécă nicĭ călare. Poruncesce ca tîrgoveții, prăvăliașiĭ și mahalagiĭ să fie obligați a drege pavéaua dinaintea prăvălieĭ și a porții, pe unde este podulŭ cu podéua să facă totŭ cu podene, iarŭ în mahalalele pe unde sunt făcute lesĭ cu tufă și cu paie să le repare cu de acestea (1).

Podurile pe apa Dâmboviței se făcea, cum vĕdurăm, maĭ adese de către mahalagiĭ. Podulŭ dela Radul Vodă a fostŭ făcutŭ de către egumenulŭ Mŏnăstireĭ. La 1787, Aprile, fiindŭ stricatŭ, Mŏnăstirea fu silită, cu mumbașirŭ, să-lŭ restaure, dér la 14 Aprile, se ridică mumbașirulŭ. (2)

Maĭ este unŭ Pitacŭ din 1787, Decembrie 9, către boeriĭ epitropi, pentru podulŭ ce se face în mahalaua sfinților Apostoliĭ (3).

Epitropia este silită a da sémă în 1788, August 31, prin cartea Domnitoruluĭ (4).

Una din preocupările luĭ N. Mavrogheni, fu înmulțirea apeĭ în Bucurescĭ. Dăm la anexe actele luĭ, relative la întemeiarea conducteloru de ape, adusă la casa principală de ape, lângă biserica luĭ, unde construi unŭ chioșcŭ frumosŭ, care deveni locŭlŭ de preămblare a totŭ orașulŭ și a luĭ Vodă. Acolo avé el și o villă, de care vorbesce Anastase în Istoria luĭ Mavrogheni (5).

---

(1) Cod. No. XVII fila 39.

(2) Pitacŭ scutindŭ pre mŏnăstirea Radu Vodă de a face pod lângă mŏnăstire pe Dâmbovița, după cererea mahalagiiloru, fiindŭ-că acelŭ podŭ este pentru usulŭ lor și decĭ mŏnăstirea nu e obligată al refăce. Pre celŭ vechiŭ l'aŭ fostŭ făcutŭ unŭ anteriorŭ egumenŭ din bună-voință. Acésta s'a adeverităt de Filaret Episcopŭ Rîmnic, și de boeriĭ din Divanŭ D. Ghica vel Ban, Manolache Brâncoveanu vel Vornicŭ de țéra de jos. Să i se ridice decĭ *mumbașirulŭ* de esecuțiune.

Cod. No. XVII, fila 176.

(3) Cod. XVII, fila 246.

(4) Carte la epitropiĭ cutieĭ. din 1788, August 31, cerend dare de sémă generală de baniĭ cutieĭ. Veliții logofeții să aibă a trămite acéstă carte.

Cod. No. XVII, fila 321 verso.

(5) Veți Buciumulŭ din 11 Ianuarie, 1861.

11 cărți date la boeri pentru cișmele din 1786 Noembrie 11

Domnitorulŭ dice, că cu ajutorulŭ Maicei Domnului a căruia Bună-vestire se prăsnuesce la sfeatnulŭ nostru din curtea veche, și cu cheltuiala sa (a Domnitorului) s'aŭ adusŭ pentru podóba poliției și îndestularea orașului «apele dela Crețulescĭ făcendu-se cișmele curgătóre atâtŭ în lăuntru curții și afară din pórtă câtŭ și în deosebite locurĭ și părțĭ ale politiei, larŭ mai vîrtosŭ afară la câmpŭ de marginea Bucureștilor în locŭlŭ ce se numesce la căpătâiulŭ podului Mogoșoiei am ridicatŭ o înfrumusețată zidire făcêndŭ chioșcŭ cu odăĭ și cu tótă podoba susŭ și josŭ și bravazŭ precum este de față vĕdutŭ, unde potŭ ajunge și toți locuitorii ai politiei, de mergŭ pe josŭ, fiindŭ aprópe, și 'și facŭ priveala lor». Aceste ape Domnitorulŭ le închină lui Dumnedeŭ care l-a ajutatŭ și pe care 'l rogă să-l ajute și la aducerea altorŭ ape de la «Giulescĭ» întru mai multă îndestulare. Deci fiindŭ că dintr'aceste ape ot Crețulescĭ, am bine-voitŭ și din însăși proorisulŭ Domniei mele am engetatŭ ca să arĕtămŭ har către dumnéluĭ cinstitŭ și credinciosŭ boerulŭ Domniei mele ..... întru cinstea și îndestularea caseĭ d-luĭ și a tuturorŭ dmeniloră caseĭ d-luĭ și a împrejurașilorŭ mahalagiĭ, am datŭ der d-sale acéstă domnéscă carte, ca să albă una mĕsură de apă, care mĕsură de apă să fie d-luĭ voluiciŭ a o metahirisi la casa d-luĭ. Pentru care hotărîmŭ ca nicĭ o dinióră să nu se impuțineze, nicĭ să i se ia acéstă mĕsură de apă... atât d-sale cât va avé vlața dela Dumnedeŭ, cât și după sevârșirea d-luĭ să remăie la casa d-sale veciniciă și ne strămutatŭ, ca unŭ harŭ ce dintr'a nóstră osteneală și cheltuială l-am făcutŭ, după voluicia ce am avutŭ pe a nóstră dréptă lucrare. Dreptŭ aceea, poruncimŭ d-vóstră epitropilorŭ, ce veți fi după vreme asupra cișmelelorŭ din Bucureștĭ, cum și ție *suilgi Iusa* și meșterilorŭ suilgiĭ, și voauă scutelnicilorŭ ce sunteți orânduiți pentru șanțulŭ cișmelelorŭ, nu numaĭ să vĕ feriți a face după vreme vre-o scădere de mĕsură de apă a d-sale, și încă ajutorulŭ celŭ cuviincios să albă a-l da meșteriĭ suilgiĭ în vreme ce va avé trebuință de vre unŭ meremetŭ și de curățenie».

Iată boerii carĭ aŭ căpătatŭ apă:

Vel. Banŭ Ghica. Pach. Crețulescu. Cluc. Slatineanu. Vor. Moruzi. Mănastirea Sf. Sava. vel Banŭ Filipescu. Vor. Racoviță. Cluc. Ioniță. Cluc. Zamfir. Vorn. Iamandi Văcărescu. Logof. Dudescu. Vorn. Pârscoveanu. Logof. Manolache Brâncoveanu. Logof. Greceanu (1).

Cișmelele eraŭ unŭ venitŭ alŭ cutiei epitropiei obștescĭ. Pentru [illegible] acestui venitŭ, N. Mavroghen dete o carte din 1787. Iunie 25 [illegible] după Cond. No XVII. dela Arh. Statului, fila 196 verso:

Din hrisovulŭ prunticŭ alŭ cișmelelorŭ. Mavroghen dădînse împreună [illegible] a adunărĭ venniurilorŭ lor, la obștésca epitropie

«Deci [illegible] Domnia mea, că dăruindŭ la carte [illegible] să se tămăduiască la [illegible] și nicĭ va avé trebuință de a se drege [illegible] a se mărunți vre una din acestĕ [illegible], ci să se întemple să se strice, să hiotesească unii: de acea, prin acestă carte a Domniei mele, orânduimŭ pe înfrățitul de Dumnedeŭ

(1) Cond. No XVII. fila 195.

Păr. Episcopŭ de Rîmnicŭ, Chir. Filaret, ca să se stringă banĭ din eratulŭ fôntânelorŭ la Sf. sa, ca unulŭ ce este celŭ maĭ âutêiŭ epitropŭ alŭ acestorŭ fôntânĭ şi prin a Sf. sale epistasie şi a d-lor sale celor-l-altĭ boerĭ epitropĭ, să se cheltuéscă la cele ce va fi de trebuinţă, urmândŭ însă Sf. sa din preună cu d-lor boerĭi epitropĭ, pentru cheltuéla fôntânelorŭ şi pentru prisosulŭ ce va rĕmânea din banĭ pe anŭ, întocmaĭ după coprinderea hrisovuluĭ Domnieĭ mele şi acésta spre a se stringe eratulŭ la Sf. sa, să urmeze în cît va avé vĭaţă, iar după petrecania sf. sale să remâie a se strînge iratulŭ ĭarăşĭ la cutie, prin d-lor epitropiĭ».

Maĭ esistă unŭ pitacŭ la isprăvnicia din Muscel, 1786, Maĭ 27, să trămiţă la Bucurescĭ *11 olarĭ* românĭ, să ajute la regularea cismelelorŭ cu plata hotărîtă.

Asemenea s'aŭ cerutŭ alţĭ 11 olarĭ din jud. Dâmboviţa (1).

Alte mĕsurĭ de edilitate:

Oprire de a sloboḑi arme în oraşŭ.

Pitacŭ către vel Spătarŭ şi vel Aga.

«Fiind-că este şi lucru de primejdie şi de spaimă a se arunca în lăuntru Bucurescilor, întru norod, pistóle şi puscĭ, fără de nicĭ o trebuinţă, iată poruncimŭ d-tale Spătarŭ şi d-tale vel Agă . . . să daţĭ poruncĭ la toţĭ zapciiĭ d-vóstră, că orĭ pre cine va prinde aruncândŭ pistolŭ, séŭ puşcă, ver pre uliţă, séŭ prin curţĭ, pre unulŭ ca acela să aibă voie zapciiĭ d-vóstră a intra ver unde va fi ca să-lŭ aridice să'lŭ aducă la D-nia mé ; însă să daţĭ âutêiŭ de scire cu pristavŭ la tótă obştea, ca să fie însciinţaţĭ de acéstă poruncă şi după aceea când nu se vor supune să urmaţĭ după cum vĕ poruncimŭ (2)». 1787, Iulie 25.

Regule pentru slugĭ.

Pitacŭ domnescŭ către vel Spăt. şi către vel Aga, pentru slugĭ, în ce chipŭ să le dé stăpâniĭ simbrie.

Slugile să servéscă până la sorocŭ.

La eşire, stăpânulŭ să le dée adeverinţă la mână, ca să-ĭ serve acestŭ atestatŭ de a intra la altŭ stăpânŭ. şi fără de care nimenĭ să nu-lŭ priméscă în slujbă.

Cu pristavŭ să dée de scire în totŭ oraşulŭ Bucurescĭ, că este opritŭ a da simbrie maĭ mare decât se urmézĕ, şi că nu e liberŭ să se priméscă slugă şi posluşnicŭ pre celŭ fără răvaşŭ dela stăpânulŭ anteriorŭ. Sluga care va cere maĭ mare simbrie, decât a avutŭ, şi stăpânulŭ care va da maĭ mare simbrie, se vor pedepsi. Se va lua dela dânsulŭ la cutia de milostenie, banĭĭ ce dă maĭ multŭ ca simbrie, de vreme că-ĭ risipesce fără de rânduială. Stăpânulŭ âncă este datorŭ să dea slugiĭ răvaşŭ de bună purtare. 1786, Iunie 5 (3).

(1) Cod. No. XVII, fila 12.

(2) Cod. XVII, fila 201.

(3) Cod. XVII, Arch. Stat., fila 22.

Coşarĭ şi mĕsurĭ pentru focŭ.

Pitacŭ cătră vechilulŭ spătăriei şi cătră d-luĭ vel Aga, din 1786, Maĭ 20, ca prin «*pristavă să dée scire la toţĭ de obşte, atâtŭ casnicilorŭ câtŭ şi prăvăliaşilorŭ*» să aibă grija de a-şi mătura coşurile in vreme. Asemené să daţĭ «straşnica poruncă coşarilorŭ, ca nelipsitŭ să âmble in tóte ḑilele prin mahalale». Pitaculŭ maĭ adaugă că toţĭ prăvăliaşiĭ să aibă după obiceiŭ putină cu apă, care să fie totŭ-d'auna plină, sub pedépsa grea, in casŭ de focŭ din pricina luĭ şi cu ameninţare de a respunde pagubile. Aga şi vechilulŭ spătărieĭ, se privegheze de aprope, spre a nu se intâmpla primejdie «căcĭ şi asupra d-stră ne vom turbura şi nu veţĭ avea nicĭ unŭ respunsŭ» (1).

Umblare cu trăsurĭ.

Pitacŭ Domnescŭ cătră vel Spăt. si vel Aga, din 1787, Martie 6.

Domnitărulŭ poruncesce ca butcile, carele şi căruţele *să nu maĭ ămble late* [illegible] *că s'aŭ intêmplatŭ şi mórte de omŭ, cum a fostŭ casulŭ cu Ion Suru-* [illegible] când s'a călcatŭ o muiere şi a omorît'o cu róta caruluĭ, «*fiindŭ aprópe de* [illegible] *vizitiĭ din blestemata firea lor, obicĭnuiţĭ fiindŭ a se intrece unulŭ* [illegible] *şi a alerga cât potŭ cu butcile şi caretele pe uliţă*, şi fiindŭ-că pe uliţă [illegible] nelipsitŭ urdină ómenĭ pre josŭ şi călărĭ, la trebuinţa lor, negreşitŭ se [illegible] intêmpla multe ca d'alde acestea. «*Cu pristavă să se vestéscă tuturorŭ:* [illegible] *mărĭ să-şĭ infrîneze vizitiiĭ, să mérgă incetŭ pe uliţă, priveghiindŭ* [illegible] *de alta*, strigândŭ înainte să se păzéscă, iar maĭ vêrtosŭ când [illegible] să aştepte să se cureţe şi să se lărgéscă loculŭ de a trece, séŭ [illegible] rea cu mare liniste şi încetinelŭ. Domnitorulŭ ordonă zapciilorŭ [illegible] a-lŭ da josŭ de pe capră pre contra-venitorŭ şi a-lŭ [illegible] şi aga la Domnŭ să-şĭ ia pedépsa. Toţĭ să fie cu prive- [illegible] şi căpitaniĭ de respântiĭ şi aga vor fi respunḑĕtorĭ» (2).

XII.

Mavrogheni şi poporulŭ.

[illegible] că N. Mavroghem «cătră poporŭ se areta [illegible] cătră boerĭ despreţuitorŭ şi tiranŭ» (3). [illegible] e dreptă. Este însă util s'o do- [illegible]

[illegible]

Aşa este pitaculă circulară, ce N. Mavrogheni trămisă tuturorŭ proprietarilorŭ de moşii, mănăstiri, schituri, boeri mari şi alŭ doilea, boernaşi, mazili, ... curêndŭ după ce sosi în Bucuresci la 28 Maiŭ anulŭ 1786, şi prin care Domnulŭ îşi manifestă otărîrea de a apêra pre ţêranulŭ clăcaşŭ, contra asupririlorŭ moşierilorŭ.

Eată actulŭ acesta fórte important:

Cărţi deschise la 17 isprăvnicii despre *clacă* şi *răzmiriane*.

„Cuviosaţilor Arch. egumeni şi epitropi de pe la mănăstiri, starîţilorŭ de pe la schituri d-vóstre boerilorŭ mari şi al doilea, boernaşilorŭ, mazililorŭ şi tuturorŭ celorŭ ce aveţi moşii şi sate în judeţŭ . . . . . sănătate. Ve facemŭ Domnia-Mea scire, că vrêndŭ de acum înainte vremea a totŭ lucrulŭ pământului, a dignei bucatelorŭ, a trebuinţorŭ casei fiescărui stăpânŭ de moşie, căre aveţi a cere de la sătêni ce vĕ locuescŭ pe moşii datoria cea ce vĕ sunt datorî a lucra şi a da, pentru dreptulŭ pământului, nu amŭ lipsită mai dinainte, din vreme, a vĕ da Domnescele nóstre învăţăturî şi porunci şi a vĕ arăta scoposulŭ şi voinţa Domniei mele în ce chipŭ este, ca să povăţuiţi pe isprăvnicii ce-î aveţi, în ce chip să se pórte cu locuitorii, cum şi însăşi cuviosia vóstră şi d-vóstră să fiţi următorî, după cum mai jos se coprinde:

Fie-şi care stăpân de moşie să nu supere pe locuitorî peste poruncile domnescî şi preste dreptulŭ acela ce este alŭ moşiei obiceiulŭ şi scrisŭ pe condicî, nicî la clacă nicî la răzmă, nicî să metachurisescă pe locuitorî ca pe ţigani sĕu ca pe nisce robi, a-î frămênta şi a-î sfărîma fără de milă, nicî să-î răsnescă să-î bată, sĕu să-î ocărăscă cu înjurături nesuferite, pe denaiĭ, sĕu pe soţiile lor, socotindu-vĕ fiecare, că toţi zidirea lui D-deŭ suntemŭ şi toţi fraţi întru Christos ne numimŭ, după cum dice sfînta evangelie şi aceia ne sunt daţi ca nu aroşiet de la care ne folosimŭ şi ne îndestulămŭ. Pentru aceea trebue să-i metachurisimŭ pe denaiĭ după cum este voia lui D-deŭ, cu blandeţe, cu bunătate şi cu cruţată de omenie, fiindu-ne milă de prostimea lor şi atâta la lucrŭ de clacă să nu-î îngreuneze preste obiceiulŭ pământului, sĕu preste vreme, sĕ nu i trimiţi pe la moşii depărtate, cât şi la luatul de dişmă să nu î măgulescă a le lua ori mai multă preste dreptă decială şi preste cuprinderea porunciloră domnescî, ori cu bani mai mari şi preste vreme, ori a alege şi a le lua frumóse bucatelorŭ ci precum le dă lorŭ D-deŭ rodulŭ la ateloră, aşa şi stăpânulŭ moşiei să primescă cu bună şi cu prestă şi întru tote să păzescă dreptatea şi orânduéla arĕ, tăindu pe celŭ prostŭ, cu cuvêntulŭ a-l înţelege şi a împlini datoria lui, care este dreptulŭ stăpânului moşie, sĕu când se întêmplă unele deosebi vre-unu rĕu omenescŭ şi împotrivitorŭ, pe unulŭ ca aceia să-lŭ aşĕtaţi la dregătorii, ca cu judecată şi cu dreptate să-lŭ supue şi să-lŭ facă se urmeze iar să nu pedepsescă nevinovaţi de sine şi nicî voi înşivĕ nicî cei orânduiţi ómeni ai voştri că pentru aceea avemŭ orânduit dregătorii şi zabeţi pe afară. Ci dară să fiţi următori toţi după poruncile Domniei mele, căci cine se va îndrăsni a face vre-o urmare preste porunca Domniei mele, să scie, că va fi căzut în urgie. Lângă acestea tote, se cade cuviosiloră vostre, egumeniloră, protopopiloră, preoţiloră, ce sunteţi parte bisericescă, cum şi d-vóstră boeriloră mari şi al doilea, ce sunteţi cu sfinţia învăţăturei, cu şi pentru alte legi, să arătaţi celoră proşti *cu blândeţe şi cu dulcire cum să cătaască, ca aceşti pământeni cuviinţi făcându-i la aceasta* cu sfînta d-vóstră parolă şi cu învăţătura cea bună, ca să vadă cei proşti, să se înmulţească

să nu petrécă dobitocesce, fără de biserică și fără de grijanie și spovedanie la vreme, și în scurt ca pe nișce fiĭ aĭ voștri să-ĭ aveți și să-ĭ iubiți; căci avem a da semă pentru acésta înaintea luĭ D-ḑeŭ; drept aceea nu numaĭ d-vóstră să urmațĭ datorieĭ creștinescĭ, ci maĭ virtosŭ pe copiiĭ voștri când mergețĭ la biserică să-ĭ trageți, ca păstorulŭ oile séle, și cât pentru d-vóstră de ațĭ mersŭ séŭ nu, nu este atâta pĕcatŭ, când vede Dumneḑeŭ că aveți credință și dragoste, iar supușiĭ voștri, carĭ locuescŭ pre lângă voĭ, cei ce aveți sciința învĕțătureĭ, carĭ spânzură la a vóstră chivernisire, cum și copiĭ voștri de nu vor petrece creștinesce, să sciți că pĕcatŭ este în grumazul vostru; iar când veți avea grijă pentru dênșiĭ, cum ḑicem, se sciți că maĭ multŭ harŭ veți afla dela milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru dênșiĭ decât pentru rugăciunele d-stră. Dar și locuitoriĭ sătenĭ trebue, la cele ce sunt datorĭ cătră stăpânulŭ moșieĭ, să nu se împotrivéscă, ci cu protimie să împlinéscă datoria lor și dreptulŭ acela ce este al stăpânuluĭ moșieĭ, claca să o facă pe deplinŭ în ḑilele cele orânduite și obicĭnuite și de vreme fără nicĭ o impotrivire, lucrulŭ lorŭ, și cu înbărbăție, iar nu silitu și fără tragere de inimă: ḑioa să o apuce de diminéță însuși casniculŭ și celŭ vrednicŭ de muncă, iar să nu trămiță copiĭ séŭ muĭerile lor; dișma să 'șĭ-o dea deplinŭ cu dreptate și de vreme, ca să nu păgubéscă stăpânulŭ moșieĭ întru nimicŭ de dreptulŭ luĭ; pentru că cum voim binele și fericirea lor, și precum îĭ iubim pre dênșiĭ, așĭa voim și drepturile stăpânilor de moșie să se păzéscă și să nu suferimŭ nedreptatea, séŭ paguba, nicĭ la o parte, nicĭ la alta: ceĭ micĭ celor marĭ să le dea cinstea cuviincĭósă, să cunóscă pre stăpânulŭ moșieĭ de voinicŭ pe pămêntulŭ sĕŭ. Poruncimŭ și d-vóstră ispravnicĭ aĭ judeţelorŭ, tóte acestea câte poruncimŭ maĭ susŭ, să păziți a se griji, atâtŭ pentru stăpâniĭ moșielorŭ, ca să nu supere pre locuitorĭ maĭ multŭ peste obiceĭu, la lucru de clacă, séŭ la cerere de dișmă, nicĭ să-ĭ căsnéscă, séŭ să-ĭ metahiriséscă fără de milă ca pre țiganĭ și robĭ, cât și pentru locuitorĭ a nu se împotrivi la cele drepte și obicĭnuite ale stăpânuluĭ moșieĭ și a se purta și eĭ cu orânduĭala cea bună și cuviincĭosă, făcêndŭ pre ceĭ rĕĭ cu cuvêntulŭ să înțelégă spre a urma, și dândŭ ajutorulŭ celŭ cuviincĭosŭ stăpânuluĭ de moșie la cele drepte și cuviincĭose. Să nu aveți grijă numaĭ ântêiŭ când vĕ vine porunca nóstră și apoĭ să o dați uĭtăriĭ, aŭ să maĭ asceptațĭ a doua și a treia poruncă, pentru câte o trébă ci și după acesta, pururea și în tótă vremea în urmă să aveți luare aminte ca să se păzescă voința nóstră, pentru că a doua poruncă vĕ va fi cu urgie, și cartea acesta să puneți să o citescă întru auḑulŭ egumenilorŭ, boerilorŭ și tuturorŭ stăpânilorŭ de moșiĭ; așișderea să o citéscă întru auḑulŭ tuturorŭ sătenilorŭ ca să o înțelegă de obște, și în scurtŭ să o faceți acésta cunoscută și sciută tuturorŭ, la marĭ și la micĭ, și să avem rĕspunsŭ (1). 1786, Maĭ 28».

Nu numaĭ că ceru N. Mavrogheni ca moșieriĭ să nu încarce pe clăcașĭ în lucru peste ponturĭ, dér, unde putea, el maĭ scădea chiar și din ḑilele datorite de sătenĭ.

Așĭa avem o carte de judecată, a sătenilorŭ de pre moșia Mitropolia-Tîrgoviștea. Domnitorulŭ apĕră pre sătenĭ contra pretențiunilorŭ [illegible] Mitropolieĭ, care le cere clacă 12 ḑile pre anŭ, pe când

(1) Cod. No. XVII, fila 17.

Domnitorulŭ ĭ recunósce datorĭ numaĭ cu șése ḑile, și amenință cu pedépsă grea pre dichiulŭ mŏnăstireĭ care a maltratatŭ pre ţĕranĭ (1).

Sub N. Mavrogheni aflăm întemeiate unele sloboḑiĭ de Sirbĭ (bună óră la Cornăţelŭ în Ilfovŭ) cu anume învoeĭ de clacă și ruptă la visterie (2).

XIII.

Cultura publică sub Mavrogheni.

Din două privinţĭ ne remâne a maĭ vorbi despre N. Mavrogheni înainte de a ne ocupa de evenimentele din anulŭ 1787 și înainte, cu referință la politica externă și la resboiŭ.

Prima întrebare este cu referință la cele ce Mavrogheni, orĭ carĭ sub Mavrogheni s'aŭ realizatŭ, pentru cultura generală a ţĕreĭ.

Este necontestabilŭ, că scólele reorganizate de Alex. Ipsilant, aŭ primitŭ protecţiunea luĭ N. Mavrogheni.

In August 25, anulŭ 1786, Mavrogheni ordonă tuturorŭ ucenicilorŭ dela scóle, să asculte de Filaret, episcopulŭ de Romnic pre care l'a orînduitŭ nazirŭ asupra scolilorŭ domnescĭ. Eată pitaculŭ:

«Fiind-că dumnéluĭ iubitorulŭ de Dumneḑeŭ, părintele episcopŭ Rŏmnic Filaret, este orînduitŭ de Domnia mé asupra *scólelorŭ domnescĭ nazirŭ*, și purtătorŭ de grijă, poruncim tuturorŭ *ucenicilorŭ* dela *șcólă*, să nu arĕtaţĭ împotrivire povăţuirilorŭ séle, ci să fiţĭ următorĭ și ascultătorĭ, mulţămindu-vĕ cu mila ceea ce vĕ este orînduită de Domnia mé, care să nu o socotiţĭ ca léfă și datorie, ci să o cunósceţĭ o milă dela Domnia mé rînduită spre mângâerea și ajutorulŭ vostru, în vreme ce voĭ nu slujiţĭ Domnieĭ, séŭ altuia, ci înșive vouĕ, vĕ slujiţĭ folosulŭ și procopséla vóstră. Pentru aceea dar, mulţămindu-vĕ la mila ceea ce este orînduită, să fiţĭ sîrguitorĭ la învĕţătură, ca să arĕtaţĭ rodŭ, pentru că celŭ nemulţămitŭ și neurmătorŭ, pre acela arĕtându-ni-lŭ sf. sa, îl vom lipsi și-lŭ vom isgoni» (3). 1786, August 25.

Incă în primulŭ anŭ alŭ Domnieĭ séle, N. Mavrogheni se otărésce să înființeze o scólă în seraiulŭ românescŭ din Constantinopole, unde

(1) Cod. No. XVII, fila 62. Veḑĭ anexa.
(2) Cod. No. XVII, fila 130. Veḑĭ anexa.
(3) Cod. No XVII, fila 73 verso.

să învețe 7 tineri pământeni limba turcéscă. Domnitorulŭ însărcinéză pre vel Banu Enache Văcărescu cu alegerea tinerilorŭ bursieri ai Domnului, din fii de boeri mari câți-va și câți-va din boerii de alŭ doilea, orfani séŭ cu părinți.

Eată pitaculŭ cătră boerii epitropi obștesci:

Pitacŭ cătră boerii epitropi

«De vreme ce intre alte necuviinciose lucrari ce prin băgare de semă am vedut Domnia me că se află aici în țera Domniei mele este unul și acesta de a nu se afla intre pământeni, nici în orânduiala boerescă, nici în cé de alŭ doilea, vre unul ca să aibă sciință de carte turcescă, ce este limba *ce mai trebuincioasă intr'acestă țeră*, care se află sub stăpânirea pre puternicului othomanicesc Devlet, și socotind Domnia me, că și la acesta nu este pricină alta decât neîndeplinirea datoriei ce se cuviné să aibă luminații Domni, selebi noștri; asupra acestei faceri de bine amŭ cugetatŭ Domnia me, din rîvnă părintescă fiind porniți, ca să împodobim țera intru cât Dumnedeesca providență ne-aŭ orânduit otcârmuitor, mai virtos pentru acestă facere de bine, și cu învețătura acestui cinstit și trebuinciosŭ dialectŭ, pentru ca să rămaie deapurure pomană dreptŭ aceea, de osebi de scopos ce avemŭ ca să aducemŭ și aici dascăli de acestă învețătură, fiind că am hotărît să facem *școlă a ferei la Țarigrad, în sarand ferei Romanesc*, cu cheltuiala Domniei mele, unde se învețe 7 tineri pământeni acestă limbă, poruncim să cercetați fără zăbavă, ca să aflați 7 pământeni, atât din fii de boeri scăpătați, doi-trei, cât și din oranduiala de al doilea trei-patru, seŭ cu părinți, seŭ fără părinți, cari să voiască a merge să dobândescă acest lucru rîvnit, dupe cum dicem, cu cheltuiala Domnescă. Și de vreme ce acești ucenici, pentru ca să se îndestuleze fără zăbavă de acestă învĕtătură, face trebuință a ave crescare înscriptare și de gramatica grecescă, amŭ orânduitŭ Domnia me cercetătorŭ acestei pricine și purtător de grije pe d-lui vel vorn. Ianake Văcărescu. Deci dintre aflândŭ acești ucenici dupe mijloculŭ ce vĕ poruncimŭ se-i trimeteți la d-lui vel vornicŭ, ca urmândŭ a face cuviinciósa cercetare dupe pârunca ce i-am datŭ a-i grij și a-i găti dupe voința Domniei mele și așa se-i porneșcă la Țarigrad, în numele lui Dumnedeŭ și cu blagoslovenia Domniei mele, ca se învețe și să se procopsescă să fie de folosŭ țerei, bucurie stăpânirei și pomenire Domniei mele deapururea». (1) 1786, Octombrie ..

In 1787, Iunie, esista scóle românesci în Focșani și Tîrgoviște cum resultă din pitaculŭ lui N. Mavrogheni (2), în coprindere:

«Dumnelor boerilor epitropi, din taleri 50 ce era a se da doctorului Manicat, eată vĕ poruncimŭ, taleri 15 să dați dascălului ce s'a orânduitŭ cu deosebită carte a Domniei mele la Focșani, și taleri 15 să dați dascălului ce s'a orânduitŭ la Tîrgoviște, jud. Dâmbovița». 1787, Iunie 8.

(1) Cod. No. XVII fila 199.
(2) Cod. No. XVII fila 199.

Sciința este representată în țéră abé prin doctorĭ, apotecarĭ și câțĭ-va inginerĭ (1). Spitalulŭ Colțea din Bucurescĭ, are și el doctorĭ și spițerĭ propriĭ. Cu pitaculŭ din 21 Iunie 1786, Mavrogheni numi pre doctorulŭ Constantin, medicŭ alŭ *scólelorŭ*, iar alŭ Bucurescilor pre cunoscutulŭ doctorŭ Caracașĭ. La orfanotrofie întări pre doctorulŭ Silvestru.

Eată pitaculŭ de rânduire al doctorilorŭ:

«D-lor boerilorŭ epitropĭ, fiindŭ-că m'am pliroforisitŭ Domnia mé pentru Caracașĭ dohtorulŭ politieĭ de aicĭ, cum că este *practicosŭ* și *prothimosŭ* la trebuințele țĕreĭ, de care toțĭ sunt mulțămițĭ, étă-lŭ orînduim și Domnia mé a fi iarĕ dohtorŭ alŭ politieĭ, cărula, poruncim să dațĭ din baniĭ cutieĭ pre lună câte 100 talerĭ; așișderea să dațĭ și luĭ Silvestru, ce este dohtorŭ la orfanotrofie, pre lună câte 25 talerĭ, și luĭ Constantin ce s'a orânduitŭ dohtorŭ la scólă. pre lună câte 25 talerĭ» (2). 1786, Iunie 21.

Anastase Grecul, ḑice că tóte meșteșugurile și artele le esercita în țéră numaĭ țiganiĭ și că în ḑiua când aceștia s'ar sui în căruțe și ar emigra din țéră, acésta ar remâné lipsită de cântătorĭ, de dantătorĭ, de musicanțĭ și de mesterĭ, și nu s'ar maĭ găsi nicĭ căldărarĭ, nicĭ lăcătușĭ, nicĭ cucierĭ» (3).

Cu tótă acéstă aserțiune, se póte proba, că nu numaĭ țiganiĭ eraŭ meșteșugarĭ, din atâtea hrisóve de rufeturĭ. Apoĭ în alaiurĭ câte specii de musicĭ n'am vĕḑutŭ? Eată, aci, dăm în estractŭ, în notă, o poruncă a luĭ N. Mavrogheni, din care se vede că și *trîmbițașiĭ domnescĭ* aveaŭ școlă anume (4).

(1) Carte din 1787, Martie 14, pentru léfa doctorului și a spițerului dela Craiova și a doctorului dela R.-Vâlcea. Lefile acestora rânduite aŭ fostŭ de Mihaĭ Vodă și Ipsilant Vodă, și anume: taleri 200 din vama Craioveĭ;
» 200 dela Ocnele-Marĭ;
» 200 din vinderea oeritului:
» 200 din dijmăritŭ;
» 200 din vinăricĭ.
care facŭ taleri 1000. Peste acéstă sumă, Domnitorulŭ, cu acéstă carte, maĭ adaugă încă taleri 100 totŭ din slujbele maĭ susŭ arătate, care acéstă sumă, are a se împărți la ceĭ douĭ doctorĭ și la spițerŭ.
Cod. No. XVII, fila 165.

(2) Cod. XVII, fila 39 verso.

(3) „Românulu" pe 1861, 12 Ianuarie.

(4) Carte de numire a luĭ Nițu, în slujba de vătafŭ de trîmbițașĭ domnescĭ, ca să-ĭ povățuiască la meșteșugŭ și să-ĭ învețe. Poruncesce trîmbițașilorŭ să-lŭ asculte, și care nu-lŭ va asculta să-lŭ ducă la armașŭ să-șĭ ia pedépsa.
Cod. No. XVII, fila 54.

să învețe 7 tineri pământeni
nează pre vel Banu Enache V.
al Domnului, din fii de boeri
doilea, orfani séu cu părinți.

Eată pitaculŭ cătră bo

Pita

«De vreme ce între alt
vedut Domnia mé că se află
a nu se afla între pământeni,
vre unul ca să aibă sciința
într'acéstă țéră, care se află
și socotind Domnia mé, că
rea datorieĭ ce se cuviné
facerĭ de bine amŭ cugetat
împodobim țéra întru cât
mai vîrtos pentru acéstă
luinciosŭ dialectŭ, pentr
de scopos ce avemŭ ca
am hotărît să facem
cheltuiala Domnieĭ mel
cim să cercetați fără
pătați, doĭ-treĭ, cât și
fără părinți, carĭ să v
dicem, cu cheltuiala
îndestuleze fără zăba
ciințare și de gram
cestei pricine și pu
dintre aflându ace
d-luĭ vel vornicŭ.
datŭ a-ĭ grĭji și a
rigrad, în numele
și să se procops
nieĭ mele deapur

În 1787
cum resultă

«Dumn
eată vĕ port
carte a Dn
la Tîrgovi

(1)
(2)

în anii trecuți înființân-
lui N. Mavrogheni:

lui Dimcea cântărețul biserice
la cântările bisericesc și dupe
erstă și până acum, s'aŭ făcută
stivită Domnia mé de l'am făcută
iuiala ce este a defterelui biseri-
ilte tagmeĭ preoțescĭ și cântăreților
scutirĭ (1). 1787, Noembre 17.

N. Mavrogheni a ordonatŭ Epi-
Mihalache dela clasa de musică,
ăte 15 talerĭ pre lună pentru treĭ
piei Rŏmnic «cum și *vătafului*
Mitohulŭ Episcopieĭ Rŏmnic) câte ŏ

giorie și de laude ca N. Mavrogheni.
Selim (Anastasc) ne spune, că «una
lui Mavrogheni, era dorința sa cea
... El se silia de a acorda doveḑi de
pe care îĭ credea capabilĭ de a'l da
în versurĭ, fie în prosă. Și Bucurescĭ ar
scriitorĭ de ode și de sonete. déca nu ar fi
pe placŭ (2).
întreținŭ o emulațiune de scriere și de arte,
a lui N. Mavrogheni. Negreșitŭ mai multŭ
părescŭ și cărți în străinătate, dedicate luĭ
cărți, ori-cum, aŭ meritulŭ d'a atrage aten-
scriitorŭ nóstru.

Dumn
Mavrogheni primi cu răcélă dela unŭ poetŭ grecŭ co-
tulŭ se rugă, văḑendu răcela luĭ Mavrogheni, să-l corégă
lui. Mavrogheni șterge totu și lasă numaĭ vorba: „*Macro-*
spune mai multŭ decât tóte versurile luĭ.
Vaerulŭ imprimă la Viena cartea. Refutation du traite
și o dedică în o prefață și francesă și grécă, luĭ N. Ma-
Valahia că are asemenea mare Domnŭ.

ni unŭ tabelŭ *naivŭ*, în colorĭ, zu-
. la 1 Ianuarie 1789 şi însoţitŭ de nu-
ca mai fidelă icónă a picturel şi poesiel
un avé a mai vorbi când ne vom ocupa
ni din 1787—1789. El alăturăm aci în re-

aceste note asupra culturel, amintindŭ că Ma-
se limba gréca în Divanŭ, cu escluderea celei
ndŭ românesce, Mavrogheni ceru să se facă în
resumatŭ al coprinsului, pe marginea anaforalelorŭ
luce.
tŭ actŭ:

mŭ Domnia mé, d-vóstră cinstiţilorŭ şi credincĭoşi boerilorŭ veliţi
Domniei mele, pentru orĭ câte judecăţi căutaţi şi aţi căutatŭ, a
rale, séŭ cărţi de judecată, aŭ a veni înaintea nóstră, să le auçimŭ;
anaforale, séŭ cărţi, îndoindŭ cóla de hârtie până în mijlocŭ, să se
parte românesce, ĭar la o parte grecesce, şi aşía de desubtŭ să iscă-
tră. Asemené poruncimŭ să urmeze şi boerĭi judecătorĭ dela fieşi-care
mentŭ negreşitŭ; de care să arĕtaţi d-vóstră veliţi boerĭ porunca nóstră
amenturilorŭ tuturorŭ. Care anaforale, séŭ cărţi, aveţi d-vóstră a le face cu
ulŭ care am arĕtatŭ d-vóstră, pre scurtă scriindŭ temeiulŭ în care spân-
tótă pricina şi hotărirea dreptăţeĭ, care aveţi a face după pravilă. Intr'acestŭ
pŭ este voĭa şi porunca nóstră să urmaţi» (1). 1786, Iunie 12.

Trebue să constatămŭ, că porunca luĭ N. Mavrogheni în acéstă privinţă n'a fost îndeplinită decât la rarĭ anaforale şi anume relative la procese, ca să pótă Domnitorulŭ a-şĭ da sémă, cine din procesanţĭ avé dreptatea. In adevĕrŭ, numerósele codicĭ de Divanŭ din domnia luĭ şi peste 200 de acte diverse ce posedemŭ înşine dela N. Mavrogheni, sunt tóte esclusivŭ în limba românéscă.

Întru cât va fi contribuitŭ la manţinerea limbeĭ române ca limbă de Statŭ, unŭ Enache Văcărescu, visterniculŭ luĭ N. Mavrogheni, noĭ nu putem spune. Dar vom aminti, că la 1787 publică Enache Văcărescu *gramatica* limbeĭ românescĭ (2).

(1) Cod. XVII, fila 36 verso.

(2) „Observaţiĭ séŭ băgărĭ de sémă asupra regulelorŭ şi orînduelilorŭ gramaticeĭ româ-nescĭ adunate şi alcătuite acum întâiŭ de dumnĕlui Enache Văcărescu, celŭ de acum dicheo-filaxŭ al bisericeĭ celeĭ marĭ a Răsăritului şi mare vistierŭ al principatuluĭ Valahieĭ. In tipografia Sântei Episcopiĭ a Rômniculuĭ la 1787". *Veçĭ anexa relativă.*

Negreşitŭ, astăḑi nu se mai póte susţine că Enache Văcărescu este primulŭ gramaticianŭ alŭ Românilorŭ. Deja la 1757 românii aveaŭ unŭ gramaticianŭ. Macarie, apoi Măzăreanu archimandritulŭ, care preda gramatica românéscă în scóla dela mŏnăstirea Putna, apoi la 1779 gramateca româno-ruséscă tipărită la Iaşi de *Toder Sholerul* şi imprimarea în 1788 la Blaj a gramaticei românesci, a doctorului Molnar, probéză că Enache Văcărescu nu este a fi consideratŭ ca iniţiatorulŭ studiului gramaticei între români, ci că el este unŭ demnŭ de laudă factorŭ, dintr'o mişcare deja existentă între toţi românii. Nu împuţinămŭ în nimica laudele cuvenite *boiarului* E. Văcărescu, dar facem *istorie!*

XIV.

Dările sub N. Mavrogheni.

Una din cele mai grele acuzări ale lui Enache Văcărescu contra lui Mavrogheni, a fostŭ că acestŭ Domnŭ a jăfuitŭ şi prădatŭ ţéra.

La 1 Ianuarie, 1787 (1), după cererea lui Mavrogheni, Enache Văcărescu, trece dela vornicia mare la visterie. Décă arŭ fi fostŭ adevĕratŭ că N. Mavrogheni a scornitŭ birurĭ noue şi grele, ar fi putut-o spune visterniculŭ. Am vĕḑutŭ cum însuşi N. Mavrogheni, în circulara sa către ţéră, desminte acele scorniturĭ boerescĭ, că va pune birurĭ noue. Apoi Dionisie Eclesiarcul ḑice lămuritŭ că «*dăjdiile raeleloră nu pré eraŭ grele*» (2).

Condicele domnescĭ dela Arh. Stat. nu conservă nicĭ ele urme de adăogirĭ de birurĭ şi de scorniturĭ de birurĭ noue.

Aşa slujba tutunăritului pre 1787, este de pogonŭ cultivatŭ şi mĕsuratŭ cu stînjenulŭ pecetluitŭ, câte 4 talerĭ vechĭ şi ploconŭ de nume, banŭ 40 (3). Totŭ aşa era şi mai nainte de N. Mavrogheni. Monopolulŭ sărei urmézŭ regula din trecutŭ. Cămărăşia Ocnei nu pare să fiă produsŭ venitŭ înloitŭ, în 1787, Martie (4).

1. Tesaurŭ II. pag. 293.
2. Tes. II. pag. 48.
3. Cod. No. XVII. fila 196.
4. Cod. No. XVII, fila 161.

Oeritulŭ continuă ca în trecutŭ.

La 9 Octombre, 1788, Domnitorulŭ trămite carte la taxildarii slujbei oeritului, să grăbéscă incasările şi să trămită banii acestei slujbe: «să trămiteţi sume bune şi adesea aicé la nazirĭ, că visteria are mare *trebuinţă*, atâtŭ de plata lefilorŭ ascherhilorŭ, cum şi cumpĕrătórea zahereliloră, *cum şi cu alte necurmate cheltueli*, că de nu veţi urma după cum vĕ poruncimŭ, nu numaĭ că veţi fi păgubiţi cu grele trépede, ci veţi cădé şi în urgia Domniei mele».

Avem în cod. No. XVII, fila 329 verso, 17 cărţi relative la *slujba* oeritului pre 1788 (Sept. 23), şi din ele nu se vede că darea să se fiă îndoitŭ.

Vinăriciulŭ, după *ponturile* pe 1788, adecă chiar în timpulŭ resbelului, nu este sporitŭ (1).

Sub N. Mavrogheni, s'aŭ menţinutŭ, celŭ pucinŭ în aniĭ 1786 şi 1787, contribuţiunea de şoimĭ în natură pentru unele judeţe muntene. Aşĭa aflu aceste douĕ acte relative:

1786, Maĭ 22. Poruncă legată la vătăşeiĭ plaĭurilorŭ: «fiindŭ-că Sahagi-başa a venitŭ pentru şoimiĭ obicĭnuiţi, iată că-ţi poruncimŭ, primindŭ Domnésca nóstră carte, să albĭ a trămite şoimiĭ ce sunt orânduiţi dela acestŭ plaiŭ, fără de a se zăbovi cu aducerea. Acésta îţi poruncimŭ Domnia mé».

Plaĭurile anume: Plaĭulŭ dela sudŭ Dâmboviţa;
» » » Muscel;
» Nucşóra sud Muscel;
» Ialomiţa » Dâmboviţa;
» Argeşŭ » Argeşŭ:
» Lovistea » »
» Prahova » Prahova.

Totŭ aşĭa la 1787, Maĭ 5 şi în 1788, Maĭ 23, Vodă făcu cărţi legate la vătaşiĭ de plaĭurĭ «să trămită datoriţiĭ *şoimĭ* buniĭ, frumoşi, ĭar să nu fiă niscaĭ-va gĭurele; şi acésta să sciţi că Domnia mé nu voiŭ a cumpăra şi a aduce dintr'altă ţĕră, fiindŭ că se află aicĭ, ca să nu pricinuimŭ cheltuiélă plaĭuluĭ».

(1) Cod. No. XVII, fila 319 verso, din August 22, anulŭ 1788. Aci se cere ca şi în 1787 Iunie 17:

«De tótă litra banĭ 13 noĭ şi ploconŭ de nume, adecă celŭ ce va avé dela 10 litre în susŭ, orĭ cât de multŭ, să plătéscă câte banĭ 13 şi ploconŭ banĭ 80, ĭar care va avé câte 10 numaĭ, să plătéscă banĭ 14 fără altŭ ploconŭ. Slujba e dată până la Septembre 1 şi cu scutirile obicĭnuite».

Veţi în anexa rânduiala acesteĭ dărĭ pe 1 86 şi a tutunăritului după cod. XVII filele 56 şi 57 verso.

Plaiurile	Şoimii
Dâmboviţa (Dâmb.)	1
» (Muscel)	1
Nucşóra »	2
Ialomiţa (Dâmb.)	1
Argeşulŭ (Argeşĭ)	1
Lovistea »	2
Prahova (Prahova)	2
Teleajenŭ (Saac)	1
Despre Buzĕŭ (Saac)	2
Parscovuluĭ (Buzĕŭ)	1
Slăniculuĭ (Buzĕŭ)	1
	15

Dionisie Fotino în T. III al sĕŭ dă lista tuturor slujbelor, adecă a dărilor. Aceste nu le aflămŭ în 1786/7 urcate de cum eraŭ sub domnia din urmă, deşi Dionisie Ecles. ḑice că «vinariciulŭ, oeritulŭ şi dijmăritulŭ îlŭ lua îndoitŭ şi întreitŭ» (1).

Negreşitŭ în timpurile grele şi maĭ alesŭ în 1788/9 N. Mavrogheni a avutŭ recursŭ la mijlóce de totŭ felulŭ, ca să capete banĭ (2). Intre acele mijlóce, să amintimŭ pre celŭ de care grăescŭ cronicile: boeriá orĭ pre cine pe banĭ. Dionisie Ecles. ḑice încă că N. Mavrogheni «boeriá cu sila pre ceĭ ce aflá că aŭ ceva banĭ, le trămité caftane şi cărţĭ domnescĭ cu ciohodarĭ şi orĭ pre unde-ĭ află îĭ îmbracá şi le lua banĭ. Iar care nu se supunè şi nu primia, îĭ ducé Arnăuţiĭ la Nazir şi la Dervişŭ Aga, care era caĭmacam şi-ĭ puné la grosul varteĭ în putóre şi aşĭa nevrêndŭ, primia caftanele de pînză şi da la banĭ, cu cuvîntŭ că trebue luĭ Vodă să dé lefĭ la oştĭ (3).

Nu pré fără voiă era asemenea boerire; décă întrebămŭ pre Pitarulŭ Hristache, elŭ ne spune:

«Decĭ după alte multe
Cisluirĭ marĭ şi mărunte,
Ce le preseră prin ţéră,
Atâtŭ aicĭ cât ş'afară,
De ne luasemŭ de gândurĭ
Cu cisle totŭ rândurĭ rândurĭ.
Maĭ află unŭ vicleşugŭ
Să-ĭ ie cu altŭ meşteşugŭ

(1) Tes. II. pag. 174.

(2) [illegible] satarale de banĭ pre boerĭ marĭ şi micĭ şi pre cumpaniĭ şi pre toţĭ [illegible] etnurile.» Dionisie Ecles., Tes. II. pag. 174.

(3) Tes. II. pag. 174

Şi 'ncepu a se porni
Spre ceĭ micĭ a-ĭ boĭeri,
Făcêndŭ pre unĭĭ şetrarĭ,
Pre alţiĭ pitarĭ, serdarĭ,
Ca să vaḑă ceĭ maĭ marĭ
Să se 'ndemne a da banĭ.
Apoĭ d'aci să te ţiĭ
Şi să maĭ veḑĭ boĭeriĭ!
Alergândŭ care de care
Să ié caftanulŭ maĭ mare,
Măturândŭ totŭ de prin casă
Şi dându până la cămaşă,
Numaĭ şi numaĭ să fie
In rândŭ l'arhontologie,
Să nu remâe maĭ josŭ
Decât unŭ altulŭ maĭ prostŭ;
Chiar se puné şi ţăraniĭ
De da cu duĭumulŭ baniĭ
Şi care nu-ţĭ trecé 'n gândŭ
Vedéĭ caftanŭ îmbrăcândŭ
Şi dintr'unŭ mojicŭ plugarŭ
L'auḑiaĭ: «arhonŭ şetrarŭ!»
Decĭ cu m'jloculŭ subţire,
Iĭ spălase de totŭ bine» (1).

Decĭ nu numaĭ cu *deasila* boeriá Mavrogheni, carele după legendă de altŭ-feliŭ îşĭ băté jocŭ de *boerie*, îmbrăcând cu caftanŭ şi pe calulŭ seŭ de paradă, ce se numea Tablabaşa, dându-i rangul de *Cluceriŭ* (2).

In conversaţiunile luĭ N. Mavrogheni cu Selim séŭ Anastase, el esplică asemenea stórceriĭ de banĭ astŭ-feliŭ: «Lumea ḑice că sunt o fiară nesătulă de răpiriĭ? Apoĭ, te rog, spune'mĭ cum este cu putinţă fără banĭ să resping o invaziune şi să mĕ menţinŭ şi eŭ la putere? Décă nu voiŭ aduna sumele necesarie pentru a face óste şi a întreţine o armie, Austriaciĭ vor intra preste o lună în Bucurescĭ şi décă nu voiŭ porni mereŭ., ca până acum, daruriĭ şi *pescheşuriĭ* luĭ Căpitanŭ Paşa, marelui Vizirŭ şi Sultanului, mĕ voiŭ vedé destituit până la anulŭ» (3).

In definitivŭ, biruriĭ sporite nu aflămŭ la N. Mavrogheni înainte de resbel, şĭapoĭ *visterniculŭi* Enache Văcărescu nu împarte cu Mavrogheni rĕspunderea sporireĭ dărilorŭ, décă sporire a fost?

(1) Bucĭumulŭ, 1863, No. 10.
(2) Dionisie Fotino. T. II, pag. 175.
(3) Românulŭ 1861, pag. 30.

Déră în timpulŭ rĕsboiului şi în trebuinţa acestuĭ rĕsboiŭ Domnulŭ recurge la un mĭjlocŭ nepotrivitŭ ca acel al *boeriréĭ* pe banĭ; apoĭ maĭ bine era să impună dărĭ nouĕ şi grele ţĕranuluĭ, decât să specule pe deşertăciunea omenéscă?

XV.

Vizite la Bucurescĭ. Pregătirĭ de resbel.

Către finea anuluĭ 1786 (Noembre 20) N. Mavrogheni primi cu onorurĭ în Bucurescĭ şi în ţéra sa «pre Cinst. Baron agentulŭ C. C.» Elŭ primise asemenĕ, cu câte-va lunĭ maĭ nainte (în Iulie), pre scriitórea engleză Lady Craven (1) (Elisabeta Berkeley). Despre recepţiunea agentuluĭ austriacŭ, étă pitaculŭ domnescŭ:

Pitacŭ către ispravniciĭ din Argeşĭ, 1786 Noembre 20, vestindu-le că vine cinst. Baronŭ agentul C. C. şi ca vătaşiĭ de plaiurĭ să se afle la hotarŭ când va sosi să dea tot ajutorul şi să aibă ómenĭ destuĭ de pază la locurile rele şi strimtoróse ale plaiuluĭ, spre a călĕtori d-luĭ cu odihnă şi fără stenahorie. Aşişderea şi voĭ căpitanilorŭ, să aveţi a rândui pe lângă d-luĭ ómenĭ de pază până la căpitănia dinainte. Iar d-vóstră ispravnicilor să aveţi a face d-luĭ tótă cuviinciósa cinste, spre a petrece odichnitŭ şi mulţămitŭ de a le drumuluĭ, dela intrare până în Bucurescĭ. S'a orînduit şi mechmandar din Bucurescĭ pe Polcov. Nicolae Hiotu, cu care ispravniciĭ vor avea a rĕspunde pentru cele ce se cuvine la cinstea şi călĕtoria agentuluĭ (2).

Anulŭ 1787 vine cu pregătirĭ de rĕsboiŭ maĭ ameninţătóre decât orĭ şi când (3). N. Mavrogheni, dete în Ianuarie 1787 Visteria pe mâna lui Enache Văcărescu, care aşĭa puté însuşĭ să se convingă de nevoile ţĕreĭ de banĭ şi să critice maĭ puţin apucăturile Domnuluĭ.

(1) Vedĭ articolulŭ d-luĭ Gion Ionescu în „Revista Nouă", anulŭ III No. 45 pag. 184. Vedĭ „Voyage en Crimée et à Constantinople en 1786 par Milady Craven, traduit de l'Anglais par M. Gueulon de Berchere notaire à Londres, 1789"

2) Cod No. XVII, fila 106 verso.

3) Chessul către de Vergennes despre pregătirile de resboiŭ şi ordinele date Domnilor din Iaşĭ şi Bucurescĭ:

„Les armements continuent avec celérité dans l'arsenal et il passe déjà des corps de troupes considérables qui se rendent sur le Danube. Le nouveau Prince de Moldavie est parti et a envoyé ses ordres à Iassy et à Bucarest pour faire transporter à Okzakow des vivres et [illegible] pour en palissader l'enceinte."

Nu târdiŭ sosiră la Bucurescĭ firmanurĭ ca să se trămită multă zaherea la ambarele Isaccel, și salahorĭ și cherestea la Ozu (1). Unŭ altŭ firmanŭ cere care, salahorĭ și cherestea la Ismailŭ. Unŭ firmanŭ maĭ sosi îndată. din Ismail, tot de asemenea natură. Nu era, decĭ, pentru nimenĭ din țéră un secretŭ, că rĕsboiulŭ nu va întârdié de a isbucni. In Divanulŭ Domnescŭ Vodă începuse a se întrebá cu boĭerimea, care e rolulŭ țĕreĭ în acelŭ rĕsboiŭ? Sfatulŭ boierilorŭ, în frunte avêndŭ pre însuși vestitulŭ Enache Văcărescu, nu pré era după placulŭ luĭ N. Mavrogheni.

— Să stămŭ, așĭa dară, cu mâinile încrucișate? dice întristat N. Mavrogheni, luĭ Enache Văcărescu.

— D'apoĭ cum?... Cum vreĭ Măria ta să amestecĭ țéra în gîlcéva dintre treĭ împĕrățiĭ, răspunde *patriotulŭ* Enache Văcărescu. ***Rolulŭ nostru nu e să ne batemŭ, că Românulŭ nu maĭ scie să se bată, ci să dé proviantŭ ostirilorŭ strĕine*** . . .

Văcărescu susținé, că rĕsboiul nu va fi numaĭ între Turcia și Rusia ci și cu Austria. Mavrogheni, fie ca să nu se descurageze pré mult boerimea, fie căcĭ era rĕŭ informat, susținé că Austria nu va lua parte la acest resbel.

Mavrogheni se înșela cât privesce politica Austrieĭ, dér în fondŭ, înțelegé bine, că o alianță definitivă între Austria și Rusia nu era posibile, interesele acestor doué staturĭ isbinduse în peninsula balcanică și în Principate.

Cugetândŭ a fi utilŭ deocamdată pentru elŭ a se ține cu Austria în bune relațiuni, tlŭ vedemŭ, în 30 Februarie 1787 dândŭ unŭ pitacŭ cătră velițiĭ boerĭ, cătră spătarulŭ și Aga și cătră ispravnicĭĭ de județe, vătașĭ de plaiurĭ, căpitaniĭ, vornicĭĭ. zapcĭĭ deprin plășĭ. Prin acestŭ pitacŭ, Vodă aplică la sudițiĭ Austriacĭ, la procesele lorŭ. pon-

(1) Choiseul cătră Montmorin despre repararea cetății Ociacov.

„Ne pouvant me reposer sur le zele de la garnison d'Oczakow, depuis longtemps fort mal payée, j'ai fait ordonner aux Princes de Valachie et de Moldavie d'envoyer 2000 terrassiers qui seront employes, ainsi que 400 charentiers pris dans cette capitale, à relever les fortifications et à palissader l'enceinte. Cette place est absolument dans le même etat où l'ont mise les Russes lorsqu'ils la prirent en 1737. Les breches sont encore ouvertes. Le magasin à poudre dont l'explosion contraignit de capituler, n'a pas été seulement réparé. Enfin, Mr, si cette place était attaquée du côté de la mer, elle ne pourrait tenir quatre heures et nous savons que les Russes ont fait préparer et cacher dans le Dniester un grand nombre de bombardes et de bateaux plats propres à cette expédition."

Hurm. T. II., supl. I, pag. 43.

turile încheiate de Pórtă cu Austria. Elŭ ordonă că tóte pricinile sudiţiloru neniţi să se cerceteze după acele ponturĭ (1). Asemené dă ponturĭ noue pentru ciobaniĭ ardelenĭ, pentru învoire de păşunatulŭ oiloru în planiri (2).

In vedere avendu pregătirile de resbelŭ şi bine înţelegêndŭ gândulŭ boieriloru, Mavrogheni caută a-şĭ atrage totŭ maĭ multŭ simpatiele claselor de josŭ ale ţêreĭ.

In Aprilie o, anulŭ 1787, N. Mavrogheni cu ocasiunea Pascilorŭ, [illegible] manifestulŭ sêu către tótă ţéra, însoţindulŭ de o altă circu[illegible] către ispravnicĭ, polcovnicĭ şi căpitaniĭ de margine, cu aceeaşĭ [illegible] care ordonă acestora să dé concursulŭ lorŭ trămisuluĭ [illegible] Dogmitorului, Biv vel Slugerulŭ Ianache Politimos, ca acesta [illegible] tot proclamaţiunea către ţéră. In acésta ordona pro[illegible] care aveţĭ pe moşiile vóstre locuitorĭ, să iubiţĭ [illegible] pre ceĭ proştĭ, arătându-vĕ spre eĭ cu dra[illegible] cu milostivire, ca către uniĭ ce sunt zidirea luĭ [illegible] că Dumnedeŭ, două lucrurĭ cere dela [illegible] Să-ĭ povăţuiţĭ spre cele [illegible] cu urmărĭ sufleteşcĭ, ca să [illegible] de nedreptăţĭ cerêndŭ dela [illegible] aceste nu le veţĭ [illegible] la [illegible] şi evlavia [illegible] Apoĭ [illegible]

[illegible]

In vedere de sigură cu pregătirile de resboiŭ, Mavrogheni voiesce ca mica óste a ţĕrei să fiă sub comanda unui credinciosŭ. Decĭ în luna lui Aprilĭ, N. Mavrogheni vestesce polcovnicilorŭ de judeţe, căpitanilorŭ şi celorŭ 17 ispravnicĭ. că N. Mavrogheni, nepotulŭ lui Vodă, este spătarŭ. (1)

Acum Mavrogheni a înţelesŭ că resboiulŭ cu Austria este inevitabilŭ. Decĭ sub pretextŭ de a urmări hoţi, N. Mavrogheni începe a priveghia de aprópe pre neguţitoriĭ austriacĭ şi muscalĭ. Elŭ ordonă maĭ ântêiŭ celorŭ 5 ispravnicĭ de peste Oltŭ cele următóre:

Circulara la 5 judeţe Oltene. Nizamŭ pentru strĕiniĭ carĭ vinŭ acolo ca neguţitorĭ strĕiniĭ, din carĭ unia sunt *hoţi*, carĭ aŭ ucisŭ o întrégă casă în Romanaţĭ, să fie cercetaţĭ toţi streiniĭ carĭ se daŭ de neguţitorĭ, ce *rost aŭ?* şi să aibă chezăşiĭ vrednice şi carĭ să fie respundĕtorĭ pentru eĭ. Să se ţie condicĭ deosebite pentru numele strĕinilor şi chezaşiĭ lor, să nu călĕtoréscă decât cu scirea ispravnicilor, a starostiilor şi a pârcălabilor satuluĭ, însemnându-se ţiua şi ceasul plecărei şi la ce loc şi la ce trebuinţă?

Asemenĕ să se ordone şi la toţi locuitoriĭ din sate, să nu ascundă pe omul hoţ orĭ rĕŭ ce'l sciŭ între eĭ şi să'l dé în mîna zabitului. Pârcălabiĭ şi preoţiĭ să vegheze pentru toţi sătenii. Să nu călĕtoréscă nimenĭ fără scirea preotului şi a parcalabului satului, ca să să pótă găsi celŭ ce âmblă în căĭ rele.

..... «pentru că hotărîre vĕ dămŭ, înşi-ne că venimŭ în părţile locului şi vaĭ de ispravnicŭlŭ acela şi zabitulŭ într'alŭ căruia ţinutŭ se va întâmpla hoţiĭ şi nu i-aŭ prinsŭ, dreptă acolo, la acelŭ locŭ vomŭ trage şi după ce vomŭ căzni cu cea maĭ grea pedépsă atâtŭ pe zabiţiĭ, pârcălabiĭ şi pe fruntaşiĭ satuluĭ, vom face şi mórte pentru pildă» (2), 1787 Maĭ 5.

XVI.

Şahim-Gherai şi boeriĭ muntenĭ. Aprovizionărĭ.

Intre aceste Şahim-Gherai Han, fostulŭ sultanŭ al Crimuluĭ, care servea în Rusia (3) trecu prin Principate spre Adrianopole. (4)

(1) Cod. XVII, fila 172 verso. din 1787 Aprilĭ 10.

(2) Cod. XVII, fila 182, verso.

(3) Em. Văcărescu. T. II, pag. 293.

(4) Choiseul către Montmorin despre călĕtoria luĭ Şahim-Gherai spre Adrianopole

„Par les dernières nouvelles reçues de Bucarest, Shahim-Gueray était à Fokchani, sur les limites de Valachie et de Moldavie, continuant sa route vers Adrinople".

Voĭ. II, supl. I, pag. 45.

La acéstă ocasiune N. Mavrogheni ié aspre mĕsurĭ să împedice pre boerĭ de a se întâlni cu Hanulŭ. ca să nu intrige contra Domnieĭ luĭ. Iată analisa unuĭ pitacŭ de acéstă natură (1).

9 cărţĭ la căpitaniĭ de margine pentru a nu trece nimenĕ Dunărea *cu mergerea Hanuluĭ, fiă din boerĭ, fiă din orĭ-ce trépţă, din neguţătorĭ, orĭ hrésle, orĭ din partea bisericéscă, să nu îngăduéscă a se amesteca în calabalicul Hanuluĭ, nicĭ a se putea întâlni măcar, ĭar maĭ virtos a călĕtori împreună, de a trece Dunărea*, fără de cartea Domnieĭ mele şi fără teschere dela d-luĭ vel spat, nicĭ pe faţă, nicĭ întru ascuns . . . *că până la viaţă te vom pedepsi*; ĭar pre carele îl veĭ dovedi că cu meşteşug într'ascuns tăinuindu-se s'aŭ amestecatŭ şi călĕtoresce cu calabălicul din preună, pre unul ca acela, cu mijloc puind mâna, să-'l trimétă la Domnia mé». După ce va trece Hanulŭ însă va fi liberă trecerea peste Dunăre ĭar şi pentru alţĭ (2). 1787 Maiŭ 25.

NB. Aceste circulărĭ s'aŭ adresat la căpitaniĭ de Buzĕŭ, Olteniţa, Odivóia din Vlaşca, Gagel din Ilfov, Gréca din Vlaşca, Daia din Vlaşca, Fundul Dancíuluĭ din Ialomiţa, Mărginenĭ din Saac.

În vedere cu resboĭulŭ, N. Mavrogheni pregătesce aprovizionarea capitaleĭ şi chĭar şi a oraşelorŭ din judeţe.

Pitac cătră Aga din 1887 Iulie 11, ca să înscliinţeze a şi găti fie-cine zaherea, cum şi mŏnăstirile din Bucurescĭ să facă de tótă mŏnăst. câte 50 cântare de paximad gata «căcĭ întâmplarea vremeĭ póte să aducă vre-o înputinare şi să nu se pricinuéscă feréscă Dumneḑeŭ verĭ-o lipsă» . . . Domnitorul ordonă egumenilor să facă proviziunile, ca să servéscă pentru norod la vreme de trebuinţă, cu plata.

Domnitorulŭ promite. că în casŭ de a nu fi trebuinţă, egumenĭĭ vor fi despăgubiţĭ de plată dela Domnie (3).

NB. Prin circulărĭ se întinde acéstă dispositiune la tóte mŏnăstirile din judeţe.

XVII.

Sudiţiĭ ruşi. Pregătirĭ de óste românéscă. Paza hotarelorŭ.

În luna următóre, N. Mavrogheni. ordonă, din porunca Porţiĭ. facerea unuĭ catagrafiĭ de toţĭ *neguţitoriĭ ruşi, carĭ în timpŭ de 6 luni nu vor fi supĕraţi de nimica* şi după acest termenŭ *vor eşi din ţéră. ĭar carĭ nu vor fi sudiţĭ muscalĭ* şi vor fi raele născuţĭ,

(1, Din cond No. XVII fila 187 de la Arh. Statuluĭ.
(2, Cod. No. XVII, fila 187.
(3) Cod. No XVII, fila 224.

ver grecĭ, ver românĭ, ver de altŭ neamŭ şi vor fi luatŭ patentă ruséscă. să se considere ĭar raele, supuindu-l la haraciulŭ împĕrătescŭ şi avêndŭ în vedere catastifulŭ datŭ la Divanŭ de Consululŭ rusescŭ. Domnitorulŭ cere resultatulŭ prin anaforale, ca să-lŭ vestéscă Porţil. Aga este rânduitŭ mumbaşirŭ, ca să aducă înaintea Divanuluĭ pre neguţitorĭ spre a-l scrie în catagrafie (1).

Acum N. Mavrogheni nu maĭ ţine sémă de sfatul umilitor al boerimeĭ — maĭ ales al luĭ Enache Văcărescu, şi se otărésce să se pregătéscă şi el de resboiŭ.

Indată N. Mavrogheni, la 20 August, 1787, rânduesce pre Damian Lubili în slujba de Buluc-başa, preste neferĭ, şi-l dă însărcinarea să mérgă prin judeţe să recruteze neferĭ (2). Iar pre de altă parte, Domnitorulŭ trămite pre câţi-va boerĭ ai luĭ de încredere, cercetătorĭ prin plaĭurile despre Ardeal, ca să observe mişcările Austriacilorŭ. Voinescu este numitŭ nazirŭ preste 2 plaiurĭ, preste toţi vătafiĭ din ele. El este obligatŭ, cu vătafiĭ şi cu plăeşĭ sub arme, să împăneze tóte drumurile şi potecele, să privegheze ḑi şi nópte hotarele. Voinescu să cerceteze şi el pre totŭ césulŭ, ca să afle ce se lucréză din colo în vecinătate... dér să nu comunice domnieĭ nescare-va *havadişurĭ* mincinóse. Eate circulara de rânduire a acestor nazirĭ, în vedere cu mişcarea oştilor austriace:

1787 August 27. Cărţĭ legate către naziriĭ rânduiţĭ la plaĭurĭ.

«Boerulŭ Domnieĭ mele *Costică Vănescule* Biv. trete logofete, sănătate! vĕ facemŭ în scire că într'acéstă vreme delicată fiindŭ trebuinţă ca să avem pe la plaĭurĭ ómeniĭ noştri aleşĭ şi practicoşĭ, atâtŭ pentru paza cea cuviincióşă care trebue într'acéstă vreme a avea plaĭurile, cât maĭ vêrtosŭ pentru orĭ-ce s'ar audi şi s'ar lucra înăuntru, să ne facă însciinţare. Iată te-amŭ alesŭ pre tine la amêndouĕ plaĭurile judeţuluĭ Dâmboviţa şi te orânduimŭ **nazir** şi desevêrşit chivernisitor alŭ acestorŭ douĕ plaĭurĭ şi ţĭ dăm pe amêndoĭ vătaşiĭ sub a ta ascultare. Decĭ îndată ce veĭ primi domnésca nóstră poruncă, numaĭ decât să te scolĭ să mergĭ la numitele plaĭurĭ, dimpreună cu vătaşiĭ şi maĭ întêiŭ să împănezĭ tóte drumurile şi potecile cu plăiaşĭ i potecaşĭ, ómenĭ harnicĭ, cu arme, care să prăzéscă *nepristană* ḑina şi nópte hotarulŭ cu privighere; pe care păzitorĭ adesé să-ĭ cercetaţĭ, de faţă şi prin ascunsŭ, de sunt la locŭlŭ celŭ orânduitŭ nelipsiţĭ şi de fac paza cea cuviincióşă, séŭ nu. Dar lângă acésta să aibĭ cea d'întêiŭ trébă şi datorieţĭ a cerceta pe totŭ césulŭ ca să aflĭ *ce se lucréză din colo* în *vecinătate* şi orĭ-ce veĭ audi că se lucréză. séŭ se aude în părţile locului. numaĭ decât într'acelŭ césŭ şi într'acelŭ minutŭ, măcarŭ nópte, ḑuă de va fi, să răpeḑĭ cu grabă aicĭ însciinţare, scriindŭ totŭodată şi totŭ într'o vreme o carte

(1) Cod. No. XVII, fila 214. Pitacŭ către Divanŭ, din 1787, luna August 14.
(2) Cod. XVII.

cătră D-luĭ vel Vornicu şi alta cătră D-luĭ vel Spat, dar să'ţĭ deschiḑĭ ochiĭ a afla lucrurĭ adevĕrate şi cu bună pleroforie, ĭar să nu ne scriĭ niscaĭva *havadişurĭ* mincinóse şi părerĭ, séŭ într'un chipŭ să scriĭ D-nieĭ mele şi într'altŭ felŭ la D-lor veliţiĭ boerĭ; cum şi când nu se va simţi şi nu se va auḑi nimica, totŭ să aibĭ a însciinţa D-nieĭ mele, pe tóte ḑilele, fiindŭ-că acum s'aŭ orânduitŭ ţimiraşĭ pe la tóte plaĭurile, când aveţĭ mijlocŭ de a ne trămite orĭ în ce vreme cu înlesnire; şi orĭ ce cheltuială veĭ face la acéstă trébă a havadişurilorŭ să o arĕţĭ la D-luĭ vel Vornicŭ cu foie şi fiindŭ cu cuvêntŭ se va plăti de la D-nia: mea. Ci dar, să aibĭ omŭ alŭ tĕŭ într'adins trimisŭ înăuntru prin taĭnă, carele să aibă numaĭ acéstă trébă a iscodi şi a fi cu privighere spre a afla lucrurĭ adevĕrate să însciinţezĭ D-nieĭ mele, ĭar nu vorbe şi părerĭ; şi caută dar, după ipolipsis ce avem Domnia mé asupra'ţĭ, să ne slujescĭ la acéstă trébă şi într'acéstă vreme, cu vrednicie, deşteptŭ şi fără cusurŭ, să nu se întâmple a auḑi maĭ înainte de la alţiĭ vre-o vestire şi tu să dormĭ, pentru că vremea este delicată şi îţĭ veĭ perde viaţa, ĭar slujindŭ bine veĭ fi miluitŭ şi cinstitŭ de cătră Domnia mé. Acésta îţĭ poruncimŭ şi să avemŭ respunsŭ. 1787, August 27 (1).

NB. S'aŭ orânduitŭ cu identice cărţĭ, următoriĭ nazirĭ, afară de acesta

Andreĭ la plaĭulŭ despre Buzĕŭ sudŭ Saac şi plaĭulŭ Teléjen.
Mihalache la plaĭulŭ Prahoveĭ din Prahova.
George Rucărénu, Biv. trete. logof nazirŭ pe ambele plaĭurĭ din jud. Muscel.
Stefan Caciulă, vătafŭ la Lovistea şi nazirŭ la plaĭulŭ Aref din Argeşiŭ.
Leul, vătafŭ la plaĭurile Slănic din Perscov din Buzĕŭ şi nazir la amêndouĕ.
La plaiurile Vâlciĭ ispravniculŭ portarŭ Marco să găséscă nazirŭ pentru ambele plaiurĭ.
La plaiurile Vâlcan şi Novacĭ din Gorj. să pue nazirŭ clucerul Grădişténu, pe chizeşia sa.
Nicolae, vătafŭ la plaĭulŭ Vâlcan în locul luĭ Stoian.
La plaiul Mehedinţĭ asemené să găséscă om cluc. Frusin.

NB. Prin cărţĭ cătră ispravniciĭ s'aŭ vestit acéstă înfiinţare de nazirĭ, dar să adauge, că şi ispravniciĭ să nu înceteze a lucra împreună cu naziriĭ pentru paza plaĭurilor (2).

Mésurĭ riguróse se iaŭ la fruntariile despre Austria şi Turcia în privinţa căl[illegible]rilorŭ. Maĭ cu sémă Mavrogheni voiesce a împedica trecerea la A[illegible]ria a boĭerilorŭ trădătorĭ; de aceea în Octombre 19 anulŭ 1787, Domnitorulŭ, prevĕḑĕtorŭ în tóte, repetă ordinulŭ să nu pólă eşi nimenĭ din ţéră fără teşkerea, «şi cu jurămêntŭ vĕ ḑicŭ, *pre capulu împĕratuluĭ, acolo în margine te vom pune în ţépă (de vor lăsa adecă trecerea fără de teşkerea)*, ci dér deschideţĭ ochiĭ...»

(1) Codica XVII, fila 215.
(2) Cod. XVII, fila 217.

Acéstă poruncă e adresată la:

Gradiştea Măcsineni Unturósa Albotescĭ	Slam Rŏmnicŭ
Oraşŭ Stolniţa Măcărescĭ	Ialomiţa
Ciocănescĭ Olteniţa	Ilfovŭ
Gréca Daria Odivoia	Vlaşca
Piatra Zimnicele	Teleormanŭ
Uda	Oltulŭ
Islazulŭ Celeulŭ	Romanaţi
Cĭobanŭ Ghidicĭ	Doljŭ
Calafatŭ Prastolŭ Voditză	Mehedinţi

NB. S'aŭ scrisŭ asemené şi vătaşilor de plaĭurĭ.

XVIII.

Isbucnirea rĕsboĭuluĭ. Manifestulŭ Porţeĭ şi alŭ Ecaterineĭ.

La 13 August isbucni incendiulŭ resboĭuluĭ între Rusĭ şi Turcĭ «*con sorpresa universale*», dice Abatele Francesco Becattini în «Storia ragionata dei turchi» (1).

«Se adună Divanulŭ (turcesc), scrie acest istoric, se luă otărirea de a intima ministruluĭ rusescŭ învitarea a se presintă până în treĭ ţile la Pórtă, în modŭ publicŭ, prevenindu'lŭ că se putea dispensa

(1) Tomulŭ VII, pag. 68.

de cheltuiala obicînnită pe vase și pentru caiĭ necesarĭ, de óre-ce s'a ordonatŭ de guvernulŭ turcŭ tot ce trebue pentru recepțiunea luĭ. O chiămare atâtŭ de estraordinară și neprevĕḑută surprinse fórte mult pe D. Bulgakow, care dete despre acésta îndată însciințare Internunțiuluĭ împĕrătescŭ Baronuluĭ de Herbertŭ, carele îndată espedi la Pórtă unŭ Dragomanŭ ca să întrebe de obiectulŭ acesteĭ neașteptate intimațiunĭ. Rĕspunsulŭ ministruluĭ Otomanŭ fu, că fiindŭ Turcia și Rusia douĕ puterĭ cu totulŭ libere și independinte, puteaŭ ele trata împreună după placulŭ lorŭ, fără să fie obligate a da comptŭ nimenuia, și că prin urmare întrebarea ministruluĭ Cesărescŭ trebuia să fie considerată ca neoportună» (1).

Atuncĭ ambiĭ miniștri înțeleseră lovitura preparată. Pe dată internunziulŭ, chiar în acé séră, trămise la marele Vizirŭ pre douĭ din secretariĭ sĕĭ, însoțițĭ de douĭ alțĭ dragomanĭ, cu unŭ memoriŭ în care vestesce că, décă Pórta va declara resbel Rusieĭ, elŭ este datorŭ a preveni pre ministerulŭ otomanŭ, că Iosif II, împĕratulŭ, este aliatulŭ Impĕrătesei Rusieĭ și că, decĭ, M. Sa Iosif, nu va puté privi cu indiferință asemené ruptură. Vizirulŭ dormea când sosiră trămișiĭ luĭ Herbert. Elŭ rĕspunse, *că nu pricepe cu ce dreptŭ Iosif II se amestecă în afacerĭ ce nu-lŭ privescŭ*. Trămișiĭ respunseră că M. S. Cesarea, oferă putintea sa mediațiune, pentru a se stabili înțelegere cu Rusia și a evita unŭ resbelŭ, care *arŭ puté deveni fatalŭ Turcieĭ*. Vizirulŭ refuză a primi ca mediatóre Casa de Austria, care este manifestŭ pârtinitóre Rusieĭ, «sapendosi che (Iosef) si era obbligato a somministrarli (a la Rusia) un socorso di 30.000 soldati in caso di guerra colla Porta, onde S. M. (il Sultano) volea piuttosto avere a fare con dichiarati nemici, che con amici equivoci, e che altro più

(1) «Adunatosi il Divano, si prese la determinazione di intimare al Ministro di Russia di presentarsi dentro tre giorni alla Porta in forma publica, prevenendolo che potrà dispensarsi della solita spesa de bastimenti o cavalli necessari, attesochè erasi dal governo ordinato tutto l'occorente pel suo ricevimento. Una chiamata sì straordinaria ed improvvisa sorprese assassimo il sig. Bulgakow, che ne dette subito parte all' internunzio dell' imperatore, Barone di Herbert, da cui immediatamente si spedì alla Porta un Dragomano per rilevare l'oggetto di sì improvvisa intimazione. La risposta del Ministero Ottomanno fu, *che essendo la Turchia e la Russia due Potenze totalmente libere e indipendenti poteano trattare insieme a loro arbitrio senza essere obbligate a renderne conto a chicchessia e che in conseguenza di [illegible] del Ministro Cesareo considerarsi come inopportuna*».

non gli restava a sapere, se non quale sarebbe stato il limite che si era prescritto S. M. di mettere agli ajuti, che erasi obbligato ad accordare a' nemici del gran Signore, oppure se avea determinato di entrare egli pure in guerra contra tutte le sue forze, come sembravano indicare le tante truppe fatte filare in Ungheria, essendo pero libero l'imperatore di operare tutto quello che avesse creduto conveniente ai soi interessi»(1).

Din tóte aceste înțelese Bulgakow că resbelul este gata a isbucni. In ḑioa de 16 (2) August, după ce s'aŭ transportat aĭurea arhivele, mérsă cu tótă suita, de la Pera la Constantinopole. Primit cu ceremonialul ordinar, fu dus la Divan, unde i se făcură, ḑice Becattini, cele maĭ ciudate propuneri, la care negreșit Bulgakow nu puté respunde, neavêndŭ instrucțiuni. Atunci îlŭ lăsară să iasă din Divanŭ, dar abĭa eșitŭ, fu arestat și dus la *Șépte-turnuri*. La protestulŭ unora din Ambasadori, că de ce în contra dreptului ginților aŭ arestatŭ Pórta pre Bulgakow, Reiz-Effendi respunse, că numaĭ așa îlŭ puté scăpa de furia musulmanilorŭ.

Cu tóte aceste, numaĭ la 22 August Pórta dete la lumină manifestul de resbelŭ contra Ecaterinei.

La 24 August 1787 (stil noŭ) Pórta remite Ministrului frances Choiseul, manifestulŭ sĕŭ, prin care explică Franciei motivele pentru care ea e silită a face resboiŭ Rusiei.

Traduction du Manifeste donné par la Sublime Porte contre la Russie. Remis à M. de Choiseul le 24 Août 1787

«Il était expressément convenu, que les Oczakowiens auraient l'extraction libre et illimitée du sel des marais salants affectés de tout temps aux habitants de cette frontière. Cependant, on y a toujours rencontré mille entraves et l'on y a éprouvé toutes sortes de mauvais

(1) «Sciindu-se că (Iosifŭ) se obligase a da Rusiei un ajutorŭ de 30.000 ostenĭ, în cas de resbelŭ cu Pórta. Deci M. S. Sultanulŭ preferia să aibă face cu neamicĭ declarați decât cu amicĭ îndoelnicĭ și că nu-ĭ maĭ rĕmâne alta de sciut, decât care este limita ce a otărît M. S. pentru ajutóre și décă luase Austria otărirea să intre și ea în resbelŭ cu tóte forțele séle, cum pare a indica numerósele trupe carĭ se adună în Ungaria, liberŭ fiindŭ negreșitŭ împĕratulŭ de a lucra orĭ-cum va fi creḑutŭ cuviinciosŭ pentru interesele séle.»

traitements de la part des Russes, et lorsqu'on a réclamé l'exécution des conventions, la Cour de Russie s'y est constamment refusée. Le Consul de cette cour a séduit le Vaïvode de Moldavie, qui a le rang de Prince. Elle en a favorisé la fuite et lorsque la Sublime Porte l'a réclamé, l'envoyé de Russie a répondu que sa cour ne le rendrait point, refus formellement contraire aux traités. La cour de Russie a manifesté ses mauvais desseins en donnant ainsi des interprétations à son gré à plusieurs pareils articles. Elle a débauché des sujets de la Sublime Porte, en établissant des Consuls en Valachie, en Moldavie dans les Iles et dans des endroits où la présence de ces officiers était inutile et même préjudiciable aux vrais croyants. Elle a fait passer dans ses Etats des sujets de la Sublime Porte. Elle en a employé d'autres à sa marine ou à d'autres services. Elle s'est surtout souvent ingérée dans les dispositions intérieures de notre administration, en sollicitant, soit la révocation, soit la punition des gouverneurs, des juges, des employés et de tous les officiers qui ne covenaient point à ses intérêts et même du Pacha de Georgie et des Princes des Valachie et de Moldavie.

. . . . . .

«En conséquence, la Porte donne ce Manifeste à la respectable cour de France, pour lui notifier la résolution qu'elle a prise de faire la guerre à la Russie. La Sublime Porte soumet les motifs qui la font agir aux lumières et à l'équité de ses amis» (1).

Le 11 de Zilcadi l'an 1201. Le 24 Août 1787.

Abatele Becattini dă pre largŭ manifestulŭ Porţeĭ otomane (1).

Turcia în manifestulŭ eĭ se jeluesce că Rusia necontenitŭ, dela pacea din 1774, a făcutŭ să se producă obstacole la continuarea [illegible], cu pretenţiunĭ şi cererĭ onerose, contrariĭ tratatelor şi conven[illegible]. Aşla a invadat pe neaşteptate Crimeea, a căreia independenţă [illegible] prin pacea dela Kuciuc-Kainargi; aşla a impins pe Ha[illegible] seŭ de Georgia, să se rebeleze şi să se declare inde[illegible] Porta otomană şi Rusia a şi introdus oştirile eĭ în Georgia.

(1) [illegible] 16.

Cât privesce Principatele, manifestulŭ ḑice (cum veḑurăm) că Rusia prin intermediulŭ Consulului sĕŭ din Iaşi, a ademenitŭ pre Domnitorulŭ Moldovei Alex. Mavrocordat, «Vasalulŭ imperiului nostru» şi că Rusia n'a voitŭ să extradeze pre fugarulŭ Domnŭ, care era culpabilŭ de trădare şi de rebeliune cătră Sultanulŭ.

De asemené Rusia prin stabilirea de consuli în Valahia şi Moldova, şi încă şi în insulele Arhipelagului, n'a avut altŭ scopŭ, decât de a dăuna Musulmanilorŭ şi să reducă câtŭ mai multŭ numĕrulŭ supuşilorŭ Sultanului, făcêndu-i să trécă în Rusia.

Rusia s'a amestecatŭ şi în afacerile interne ale Imperiului, cerêndŭ destituirea, orĭ pedepsirea unorŭ Paşale, Judecătorĭ, Comandanţi şi Miniştri, impiegaţi în Vămĭ .... Ba şi a Principilorŭ Valahiei şi Moldovei, «de noŭ investiţi cu guvernămêntulŭ acelorŭ ţĕrĭ.»

Vorbesce apoĭ manifestulŭ de condescendinţa cu care Pórta a fost faţă cu neguţitoriĭ ruşi, lucru remas fără reciprocitate din partea Rusiei.

«Finalmente, ministrulŭ Rusiei fu primulŭ care provocă la rĕsboiŭ, insistând ca ministru la sublima Pórtă, să i se dé în scrisŭ renuntiarea expresă a Porţei de la vechiulŭ nostru Dominŭ Georgia, Kartaliniat; generalulŭ Potemkin avé ordine să se apropie de hotarele Turciei cu 100.000 oşteni, ca să ne oblige a acorda cererea ministrului. Ba chiarŭ împĕrătésa însăşi era gata să vie în fruntea acestei oştirĭ. Pórta s'a mulţămit să céră d-lui Bulgakow să se remită Crimea în situaţiunea ei de la 1783, iar ministrulŭ rusescŭ rĕspunse negativŭ şi cu mândrie, declarândŭ că aşĭa ceva elŭ nu va propune guvernului sĕŭ rusescŭ.

«Pentru tóte cuvintele de mai susŭ, şi alte nenumĕrate, publice şi secrete, resbelulŭ a devenitŭ pentru bunii musulmanĭ o afacere de lege şi de religiune şi acesta e motivulŭ pentru care s'a judecatŭ convenientŭ a se remite acestŭ manifestŭ la respectabiliĭ noştri amicĭ vechĭ, suveranĭ din Europa, notificându-le acéstă drépţă şi întemeiată otărîre de a declara resbel Rusiei, otărîre care se supune la înţelépta reflecţiune a persónelorŭ nepărtinitóre, măgulindu-se (Pórta) că otărirea ei va fi privită cu ochiŭ discret şi drept». Datŭ în Constantinopole, la 24 a lunei Somado (August) anul Egirei 1201 şi al erei creştine în 1787.

De aci înainte numaĭ de rĕsbóie e vorba preste tot şi pretutindene.

La manifestulŭ Porţeĭ. Ecaterina II întîmpină cu un contra-manifestŭ (1) Impĕrătésa Rusieĭ respunde că:

«Non e dunque per nostra voluntà, ma provocata dalla perfidia de' nostri nemici e de' *nostri emuli*, che impugniamo la spada e ci azzardiamo a combattere, e perciò abbiamo incaricati i nostri comandanti il general Feldmarechallo Conte di Rumianzoff Transdanubiano. come pure, il Principe di Potemkin il Taurico, di agire ostilmente contro i Turchi, colle truppe...» (2)

Acum, ḑice Becattini. (3) cunoscu Rusia ce desavantagiu era de a li restituit ca prin pacea de la Kuciuk-kainargi tótă ţéra dintre Nistru şi Dunăre!!...

Iată cum se daŭ pe faţă intenţiunile creştine ale Rusieĭ relative la noĭ.

Respunḑêndŭ Manifestuluĭ Porţeĭ, Ecaterina II, califică de reŭ întemeiate (4) cerenle Porţeĭ şi între aceste : estradarea luĭ Mavrocordat şi rechiămarea vice-consulului rusescŭ Selinski, din Iaşi, sub cuvêntŭ că ar fi îndemnatŭ pe Mavrocordat să fugă în Rusia.

XIX.

Oceacovulŭ. Mişcarea în ţéra Românéscă. Volney. Peysonnel.

In ţéra Românéscă resboiulŭ declarat ocasionă, negreşitŭ, mişcărĭ în sensurĭ diverse. Vechiĭ partisanĭ aĭ Rusieĭ se agită însă în secret, căcĭ sciŭ că N. Mavrogheni va fi cu Turcia.

80,000 de Turcĭ mărşuiră spre Oceacovŭ, pe când o altă armată mai considerabilă naintă spre Dunărea. Oceacovul era să fiă atacatŭ

(1) Becattini. Veḑĭ anexa.

(2) «Aşĭa dar nu cu voinţa nóstră, ci provocată de perfidia neamicilorŭ noştri şi a rivalilorŭ noştri, apucăm spada şi încercăm sórta de a combate; şi decĭ amŭ însărcinat pre comandanţiĭ noştri. generalul Feldmareşal Contele de Rumianţov Transdanubianulŭ şi pe Principele de Potemkin Tauricul, de a lucra ostilmente contra Turcilor, cu oştirea.» (Becattini, T. VII.)

(3) Becattini. Pag. 88.

(4) Becattini, T VII, pag. 84.

de Potemkin. Choiseul în raportulŭ sĕŭ dela 25 August 1787 arĕtă guvernului francez acĕsta şi-şi exprimă temerea că Occeacovul nu va puté să se ţină, din causa discordieloru din sînulŭ cetăţei acĕsteia. Ingenerul francez de Lafitte «a fait des prodiges d'activité, et si ses conseils avaient été suivis, la place serait en état de faire une longue défense; mais le peuple et une partie de la garnison se sont révoltés lorsque l'on a voulu détruire quelques mauvaises baraques pour faire passer sur leur emplacement un retranchement nécessaire. Les firmans les plus menaçants n'ont point été respectés malgré les instances du Pacha qui, d'ailleurs est très-faible, sans expérience et qui l'année dernière était douanier de la Capitale. C'est un barbier et un cafetier qui examinent et jugent aujourd'hui les travaux de M. de Lafitte. Les janissaires refusent de travailler, ils se livrent entre eux, au milieu même de la ville, les combats les plus meurtriers et il en a déjà déserté un assez grand nombre, pour que le Prince de Valachie ait été obligé de les repousser» (1).

In 10 Septembre Choiseul arĕtă din noŭ guvernului sĕŭ mersulŭ guvernului turcescŭ, nepregătirea lui pentru rĕsboiŭ. (2).

Asupra resbelului declaratŭ a începutŭ a scrie, în Octombre 1787, Volney, cartea sa «Considérations sur la guerre actuelle» tipărită în Londra în anulŭ 1788.

«Dans ce conflit des deux puissances, quelle sera — dice Volney — l'issue de leur choc? Où s'arrêtera, ou s'étendra la secousse qu'en recevra l'un des deux Empires?» (3).

(1) Ingenerul francez de Lafitte «a făcutŭ minuni de activitate, şi dacă consiliele luĭ eraŭ ascultate, armata, cetatea ar fi putut stă să resiste lungŭ timpŭ; dar poporulŭ şi o parte din garnisonă s'aŭ revoltatŭ când a fost vorba să se dărîme câte-va proste barace, cu pe locurile lor să se facă unŭ retranşamentŭ necesarŭ. Firmanele cele ameninţătóre n'aŭ fostŭ respectate, cu tóte stăruinţele Paşei, care pe lângă acestea este forte slabŭ, fără experienţă şi care în anulŭ trecutŭ era vameşŭ alŭ Capitalei. Unŭ bărbieriŭ şi unŭ cafegiŭ examină şi judecă astăzi lucrările d-luĭ de Lafitte. Ênsemnaţi refusă de a lucra, ei să bat la bătaie muritóre, unii cu alţii, în mijlocŭlŭ oraşului. Unŭ destulŭ de mare numĕrŭ dintre ei aŭ şi desertatŭ, întrĕtâtŭ, în cât Domnitorulŭ Valachieĭ a fostŭ nevoitŭ să-i respingă».

(2) Vedĕ Hurmuzaki vol. II supl. I pag. 47.

(3) «În acestŭ conflictŭ alŭ celor doue puteri care fi-va resultatulŭ ciocnirei lorŭ? Unde se va opri, până unde se va întinde sguduirea ce va primi din acestă ciocnire unulŭ din cele doue imperiŭ?»

Autorele mai voiesce să lămurésca care e și rolulŭ Franței în acestŭ rĕsboiŭ și care trebuie să-i fie conduita?

La prima cestiune dice că, cu tóte că Franța a trimisŭ ofițeri și inginerĭ în serviciulŭ Turciei, elŭ nu crede că Turcia va eși biruitóre, precum nu crede iarăși că Turcia va fi cu desĕvârșire perdută (1). Despre Rusia Volney scrie, că ea aspiră să iée pămênturĭ dela Turcĭ și adaogă «D'abord on (la Russie) a demandé l'usage de la Mer Noire, puis l'entrée de la Méditerranée, l'on a exigé l'abandon des Tartares, puis l'on s'est emparé de la Crimée; l'on protège aujourd'hui les Georgiens et les Moldaves; le premier traité les soustraira à la Porte (2). Oui, tout annonce le projet de marcher à cette Capitale (Constantinople) et tout présage une heureuse issue à ce projet: tout, dans la balance des intérêts et des moyens, est à l'avantage des Russes contre les Turcs . . .» (3).

O singură pedică s'ar puté opune Rusiei: resistința ce ar opune curțile Europene . . . dar Volney trece în revidiune statele și nu află pre nimenĭ propriŭ și gata la acésta. Spania n'are nicĭ un interesŭ, orĭ a fi Rusia, orĭ Turcia la Constantinopole, «il est vrai que la cour de Madrid (4), a manifesté des intentions hostiles à la Russie, en s'engageant, par un traité récent avec la Porte, à interdire le passage au Gibraltar à toute flotte armée contre la Turquie. Mais il est à croire que ces dispositions suggérées par une cour étrangère, resteront sans effet: il serait imprudent à l'Espagne, qui n'a aucun commerce à conserver, de prendre fait et cause pour celui d'une autre Puissance, surtout quand à cet égard, elle a de justes sujets de se plaindre de la jalousie de cette même puissance.»

(1) Pag 25

(2) Pag 45.

(3) «Mai ântêiŭ Rusia a cerutŭ folosința Mărei Negre, apoi intrarea în Mediterana; a cerutŭ abandonarea Tătarilorŭ, și apoi a coprinsŭ Crimeea; astădi Rusia protege pre Georgieni și pre Moldoveni; primulŭ tratatŭ (ce va mai încheiá cu Turcia) îi va sustrage dela Pórtă. Da, totulŭ anunță proiectulŭ de a ajunge la Constantinopole și după tóte prevederile, acésta va fi cu deplină isbândă, căci totulŭ în balanța intereselorŭ și mijlócelorŭ, este în avantagiulŭ Rușilorŭ contra Turcilorŭ».

(4) Pag. 55.

.... «On peut en dire autant de l'Angleterre» (1). Din contră Anglia în căderea Turciei ar obține căderea comerciului francesŭ; decĭ lucrulŭ ĭ convine!

Francia singură «à raison de son commerce et de ses liaisons politiques avec la Turquie, a de grands motifs de s'intéresser à sa destinée.... Dér ea în circumstanțele în care se află, póte-se amesteca în cérta iscată?»

Volney adaogă: «Les états du Nord: la Suède, le Danemark, la Pologne à raison de leur voisinage et de l'intérêt de leur sureté, ont plus de droits de s'allarmer. Mais quelle résistance peuvent-ils opposer? Que peut même la Prusse, sans le concours de l'Autriche?...» Din nenorocire pentru turcĭ, Împĕratulŭ austriacŭ este aliatulŭ Rusieĭ. Nu póte Austria să renunțe la alianța Rusieĭ, căcĭ fără de ea, ar fi inferióră neamicilorŭ eĭ naturalĭ: Suedia, Prusia, liga germanică și Francia. Vis-à-vis de Turcia, dice Volney, Austria găsesce folóse înmulțite de a se résbuna de perderile lui Carol VI-lea, de a recuceri Belgradul și de a obține pămênturile care aŭ pentru Austria cea maĭ mare importanță (2).

Volney adaugă, că Austria este interesată a pune mâna pe provinciele Turciei, care o despartŭ de Mediterana.

Asupra chestiunei a 2-a: care sunt interesele Franciei în résboiulŭ de față, Volney dice, că este opiniune destulŭ de generală printre francezĭ, că Francia este interesată să mențină integritatea imperiuluĭ otoman, cu orĭ-ce prețŭ și că acéstă opiniune a devenitŭ o maximă politică a guvernuluĭ francezŭ. Volney analiséză interesele Franciei și conchide în sensŭ opusŭ, susținêndŭ, că interesele Franciei

(1) «Este adevĕratŭ ca Curtea din Madrid a manifestatŭ intențiuneĭ ostile Rusieĭ, angajându-se, printr'unŭ tratatŭ recentŭ cu Pórta, a opri trecerea Gibraltaruluĭ la tótă flotă armată contra Turcieĭ. Dar este de creḑutŭ, că aceste mĕsurĭ suggerate de o curte strĕină, vor rĕmâne fără efectŭ: va fi fórte imprudentŭ din partea Spanieĭ, care n'are a păstra niciunŭ felŭ de comerciŭ, să ia parte și causă pentru acela alŭ uneĭ alte Puteri, maĭ cu sémă când în acéstă privință ea are juste cuvinte de a se plânge de gelosia chĭar a acesteĭ puteri. Se póte dice totŭ așĭa și despre Anglia». (Pag. 57).

(2) Pag. 55. „Statele de Nordu: Suedia, Dania, Polonia din causa vecinătățeĭ și al interesului siguranțeĭ lor, aŭ maĭ multŭ cuvêndu de a îngriji. Dar ce resistență pot ele opune? Ce póte chĭar Prusia fără ajutorulŭ Austrieĭ"

XX.

Proclamaţiune de resbelŭ. N. Mavrogheni. Partidele vechi.

In Septembre 5, anulŭ 1787, Nicolae Mavrogheni adresézĕ proclamaţiunea sa cătră ţĕră, cu referinţă la rĕsbolulŭ declaratŭ, în coprinderea următóre:

«Cu acéstă Domnéscă a nóstră carte scriemŭ şi înscliinţămŭ tuturorŭ de obşte, că Domnia mé din fire avêndŭ iubirea de ómeniĭ şi dragostea cătră toţi locuitoriĭ ţĕriĭ mele, cari sunteţi încredinţaţi sub a nóstră oblăduire, dintr'unŭ începutŭ nu amŭ lipsitŭ a grĭji pentru buna petrecere, odihna şi dreptatea vóstră a tuturorŭ, ca să fiţi ocrotiţi şi apĕraţi de orĭ-ce împotriviri, cu cât maĭ vîrtosŭ acum într'acéstă vreme împărechiată a resmeriţeĭ, să sciţi că îndoită purtare de grijă şi pază amŭ luat Domnia mé asupră-ne pentru voĭ toţi şi ne-amŭ încercatŭ, cu totŭ sufletulŭ şi trupulŭ nostru ca să ne jărtfimŭ pentru voĭ şi pĕrulŭ din capulŭ vostru să nu se clintéscă, nicĭ averea vóstră, nicĭ vĭaţa vóstră să nu se stingă, dupe cum şi vedeţi de faţă durerea şi purtarea de grijă ce avem pentru voĭ, că nu numaĭ cu trupulŭ şi cu sufletulŭ stămŭ, ci şi grele cheltuelĭ şi haznele vĕrsămŭ la cele trebuincióse pentru uşurinţa vóstră, a întimpina cererile ce se facŭ şi pentru diafendipsisŭ şi paza ţĕriĭ, de care rugămŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ ca să ne dé ajutorŭ şi de acum înainte, până în sfîrşitŭ, a sevârşi cele ce pohtimŭ spre diafendipsisŭ alŭ vostru, dupe cum şi avem nădejde mare la mila dumnezeireĭ séle, că cele ce aŭ fostŭ în vremea trecuteĭ resmăriţe şi cele ce aţi pătimităŭ atuncĭ, acum nu veţi pătimi, nicĭ veţi cerca de acelŭ felŭ de întêmplărĭ ce aţi cercatŭ atuncĭ, din pricina maĭ marilorŭ voştri, cari netemându-se de Dumneḑeu, aŭ călcatŭ cuvêntulŭ evangheliei, care ḑice *«că păstorulŭ celŭ bunŭ are grijă de oĭ, ĭară naĭmitulŭ şi păstorulŭ celŭ rĕŭ care n'are grijă de oĭ, vede lupulŭ venindŭ şi lasă oile şi fuge, şi lupulŭ hrăpesce şi risipesce oile»*. Deci fiindŭ că uniĭ din ceĭ rĕŭ obiciĭnuiţi din fire, mincinoşi, a vorbi dela sineşi vorbe de spaĭmă şi a proroci halturĭ şi părerĭ deşérte, până aĭ dovedi Domnia mé şi până a-ĭ pune în mână ca să le facemŭ pedépsa ceea ce se cuvine după pravilă, ca unorŭ turburătorĭ de odihna obştei, póte într'acéstă vreme să se scornéscă dela sineşi vorbe şi a proroci minciunĭ de cele viitóre spre a vĕ îngriji şi a vĕ duce la spaĭmă, ca să vĕ facă să vĕ vindeţi lucrurile vóstre, fără preţŭ, să-şĭ îndestuleze lăcomia lorŭ, care acelea urmézĕ a vĕ aduce şi la desnădăjduire şi a vĕ băga în inimele vóstre întristare şi frică, ca să părăsiţi munca şi hrana vóstră; de aceea dar nu lipsimŭ cu acestea domnescĭ ale nóstre cărţi, a vĕ înscliinţa şi a vĕ da bună pliroforie, ca să nu vĕ întristaţi întru nimicŭ: nu veţi pătimi, dupre cum maĭ susŭ am ḑisŭ, nicĭ voĭ, nicĭ casele vóstre, nicĭ averile vóstre, şi fără de a nu asculta şi a crede, séŭ a vĕ amăgi, după acelŭ felŭ de halturĭ, să fiţi veselĭ, să vĕ lipséscă tótă grija şi spaĭma, căutându-vĕ trebile şi lucrurile pământuluĭ, cu inimă întinsă, şi cu silinţă, şi cu bucurie rugându pre milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru armele pré-puterniculuĭ împĕratŭ, ca să le facă biruitóre asupra vrăşmaşilorŭ seĭ, după datoria ce aveţi şi pentru bună stare a Domnieĭ mele, ca să ne ajute a ve ocroti şi a vĕ apăra până în sfârşitŭ de orĭ-ce bântuĭală, după coposulŭ ce avemŭ; la care aceste pliroforiĭ, ce vĕ dăm Domnia mé, încredĭ

ţându-vĕ, voi locuitorii ţĕrani, şi scoţendŭ în numele vóstre tote părerile şi gîndile, şi cunoscendŭ buna economie ce facemŭ pentru ale vóstre folóse, să fiţi dar următori poruncelorŭ ce vĕ amu scrisŭ, de a vĕ apuca cu sîrguinţă să vĕ faceţi semănături de bucate îndestulŭ, pentru hrana şi folosulŭ vóstru, ca să vĕ faceţi alsvercsulŭ să vĕ rĕstigaţi şi ca să se afle şi la vreo întîmplare de trebuinţă a împĕrăţescilorŭ porunci zicherea ca nisce rĕle rĕdnicóse şi supuşi ce sunteţi pre puternicei împĕrăţii: să nu rĕsiţi însă prin nemă ce lenoşi de muncă că este vremea acésta şi să remaneţi fără de arături, pentru că nuĭ ca aceĕa, ca nisce leneşi veţi fi cu vină. De sebitŭ poruncimu dĕvostrŭ boieriloră şi boerimeĭ ca părăsindu-vĕ de rele trecute, să aveţi nesce-care durere şi grijă ce se cade pentru nacĭ mieĭ vóstri, că vremea nu este de întîmplare ci după cum noĭ grijimu de cĕlărie şi buna petrecere vóstră, aşĭa şi voi cu nacĭ mieĭ vóstri să vĕ purtaţi cu îndurare de omeni şi cu dragoste, ca să puteţi ave pre Dumnedĕŭ de pază şi de ajutorŭ întru tóte. Acésta poruncimŭ de obşte şi să avem răspunsŭ dela voi că aţi audîtŭ şi aţi înţelesŭ poruncele nóstre, păzindu-vĕ în nosulŭ acestei cărţi preoţii, părcălabi şi săteni (1). 1787, Septembre 5.

Aceste cărţi deschise către egumeni, epitropi de mănăstiri, protopopi, preoţi, diaconi, boeri, locotenaşi, şi la toţi locuitorii de obşte aŭ fost trimise pre lîngă 17 cărţi legate, cu aceĕaşi dată, pitace către ispravnici, poruncindu-le să citéscă proclamaţiunea de mai susu în tóte oraşele şi satele şi să îndemne pre ţĕrani să facă semănăturĭ.

Parada ruséscă se agita în ţĕră. De sigurĕ, mai cu sémă în cleră, meliaănile pentru muscalĭ eraŭ marĭ. Austriacii încă numĕraŭ partisani în boerime.

In 22 Septembrie, 1787, Mavrogheni, ca să împedice pre călugări de a propaga prin sate afecţiunea pentru muscali té sub pretextŭ de religiune, dispoziţiunea, ca nicĭ unŭ călugărŭ să nu mai potă eşi dela mănăstire şi să nu se amestece cu norodulŭ de obşte.

„Ca cel mai vîrtosă anume în acĕstă vreme de turburĕ“. Domnitorulŭ ordonă o prealabilă catagrafie a călugărilorŭ, de unde e fie-care pămînteanŭ seŭ străinŭ: ormă sciutŭ şi cunoscutŭ egumenuluĭ, seŭ starţului.

După acestă catagrafie să nu se mai primescă pre nimene şi călugării catagrafiaţi să nu mai aibă voie a eşi afară din mănăstire, fără de trebuinţă, în care casŭ să aibă adeverinţă iscălită şi adeverită dela mănăstire, indicîndŭ numele trimisului şi scopulŭ şi cîte zile are a zăbovi afară.

Călugărulŭ ce are asemene certificată să meargă dreptŭ înteiŭ la ispravnici, carĭ cercetîndu-i şi găsindŭ că nu sunt ipochimene schimbate şi adeverinţe mincinóse, va îngădui călugărului să meargă la treabă.

In acestŭ sensŭ a scrisŭ poruncĭ la ispravnici (2).

(1 Cod No XVII, fila 295.

(2 Cod No XVII fila 280 verso. 17 cărţi deschise către egumeni, starcţi şi epitropi

XXI.

Enăchiță Văcărescu. Pregătiri noue ale lui Mavrogheni.

Dintre boerii cei mai marcanți ai țĕrei Muntenesci de pe timpul a cărei istorie o facem, este neîndoios. Enache Văcărescu. Îi alăturăm portretul.

Despre originea acestei vechi familii, fie legendară, fie istorică. ne-am ocupatŭ în anteriórele volume și vom mai grăi în anexa la acéstă pagină.

De sigurŭ am fi fórte mulțămiți să păstrămŭ lui Enache Văcărescu aureola de glorie cu care ni-lŭ aŭ prezentatŭ până astă-dĭ scriitorii carĭ s'aŭ ocupatŭ de dênsulŭ, scriitorĭ ca Fotino și Odobescu (1). dar istoria are altă misiune decât de a crea în modŭ nedocumentatŭ ómenĭ marĭ și eroĭ.

Facemŭ deci istorie, când curmămŭ șirulŭ legendei, arĕtândŭ pre Enache Văcărescu ceea ce în adevĕrŭ a fostŭ.

Negreșitŭ, scăderile ce am constatatŭ și avem a constata în faptele luĭ 'șĭ aŭ în parte explicațiunea, déca nu scuza, *în mijlocului socialŭ* în care s'a născutŭ, a trăitŭ și a făptuitŭ. Orĭ cât s'ar constata în Enache Văcărescu o natură mai de elită și o cultură mai deosebită decât a boleriloră contimporani cu elŭ, dênsulŭ e membrulŭ unei societăți date și faptele luĭ în cea mai mare parte nu-lŭ despartŭ de locŭ de acea societate.

Așĭa vĕdurămŭ pre Enache Văcărescu criticândŭ numirea ca Domnŭ a luĭ Nicolae Mavrogheni pentru că nu era dintre fanarioți *pur sang*, pentru că nu scia grecesce și pentru că era de origine obscură. Ce altŭ imputa luĭ Mavrogheni și înșiĭ fanarioții din Constantinopole? Care alte simțurĭ aveaŭ bolerii cei mai înstrĕinați de țĕră și mai inconscienți de Românismŭ?

Apoĭ când Austria aliată cu Rusia aŭ formatŭ proiectulŭ de a-șĭ împărți țĕrile române, ce pornire află istoriculŭ în sufletulŭ luĭ Enache Văcărescu de natură a ni-lŭ arĕta că cércă măcarŭ să salve țĕra sa de acéstă împărțire?

Singurŭ numaĭ Mavrogheni-Vodă ia inițiativa apĕrărei țĕrei și pentru acésta, prin nizamulŭ ce amŭ adusŭ îndĕrătŭ, reorganiséză

(1) Vedĭ în anexa dela acéstă pagină ce a scrisŭ d Odobescu despre Enache Văcărescu în Tesaurŭ II, pag. 293. Vedĭ „Revista Română", anulŭ I, articolulŭ d-luĭ Odobescu.

oștirea și în mĕsurile posibile căută să o înmulțéscă. Amŭ vĕdutŭ deja opositiunea ce vredniculŭ Domnitorŭ întâmpină în acésta dela boieri și chiar dela Enache Văcărescu.

În restulŭ anului 1787, Mavrogheni se ocupă cu reorganisarea oștirei. Enache Văcărescu nu încuviințéză procederea lui Mavrogheni ca să adune óste. De unde avea vre-o 5—6 mii de ómeni, Mavrogheni ține să ridice numĕrulŭ oștirei preste 20 mii. In oștirea sa Mavrogheni primesce și turci. Văcărescu dice, că Mavrogheni dându lefuri câte 10 lei pre lună de călărești, câte 7 de pedestrași, turcii cari dela Sultanulŭ ca ostași nu primeaŭ asemenea lefi, veniră mulți să intre în óstea Domnitorului muntenescŭ spre a profita de asemené lefi (1). Văcărescu descuviința asemené procedare, care o găsia în paguba oștirei turcesci....

Mavrogheni, ca să se facă bine vĕdutŭ la Constantinopole, nu primi plată pentru zaherelele și cherestelele date Turciei în 1787. Și acésta faptă o desaprobă Văcărescu, «ca și cum Impĕrăția, când ar fi vrutŭ să le lé din țéră fără plată, nu ar fi pututŭ *și ca și cum nu ar fi fostŭ țéra a Impĕratului*».

Décă contra cludatei părerei a lui Văcărescu, Mavrogheni dăruia turcilorŭ proviziuni, nu mai puținŭ energiculŭ Domnitorŭ punea străji la Dunăre, spre apĕrarea țĕrei de oștiri neregulate și chiar pentru a împedica trecerea de turci, cu titlu de comercianți în țéră, acésta conform tractatelorŭ anterióre, de care deja ne-am ocupatŭ.

La ocasiunea serbătorilorŭ Crăciunului din 1787 N. Mavrogheni, adresézŭ țĕrei a doua proclamațiune, în care, din noŭ, se declară credinciosŭ alŭ Sultanului Hamit și îndémnă țéra ca să facă ca și elŭ. Mavrogheni promite țĕrei apĕrare bună de invadiuni dușmane; elŭ speră a «oblădui (pre locuitorii țĕrei) până în sfîrșitŭ feriți, după pofta inimei mele și după durerea ce avem pentru voi cei credincioși și supuși racle și țĕrei Domniei mele, după cum și vedeți în faptă grija nóstră ce avem asupra țĕrei, că pentru a vóstră odihnă și ocrotire, ca să nu pătimiți cele ce pătimescŭ alții, cu cheltueli grele ținemŭ ostași și facemŭ feluri de mijlóce, vĕrsândŭ hasnalele nóstre

(1) Vedĕi Tom. II, pag. 294.

pentru a ţĕreĭ pază şi odihnă». Domnitorulŭ adaogă a ḑice, că şi el se va pune în fruntea acestorŭ ostaşĭ şi va merge în contra neamicilorŭ, ca să asigure linistea locuitorilorŭ.

Acéstă proclamaţiune o dă Mavrogheni după ce primesce dela Constantinopole firmanurĭ carĭ îĭ dadeaŭ marĭ puterĭ în ţĕră şi carĭ maĭ alesŭ 'lŭ autorizaŭ a împedica trecerea prin Muntenia de oştirĭ chiar turcescĭ. Negreşitŭ, Mavrogheni — pre când încă Austria nu declarase rĕsboiŭ Turcieĭ — încredinţasă pre Pórtă, că elŭ cu oştirea sa va apĕra Muntenia şi că decĭ nu este trebuinţă de a intra în ea oştirĭ turcescĭ anume. Acésta convenia Porţeĭ, care îşĭ ducé totă puterea spre Bugeac şi Moldova. Poruncile dela Pórtă, ca oştirĭ turcescĭ să nu trecă în Muntenia se citiră pe la tóte serhaturile de pre marginea Dunăreĭ cum afirmă însăşĭ proclamarea luĭ N. Mavrogheni, dela 25 Decembre 1787 (1).

Apelŭ la ţĕră de sĕrbătorĭ.

«Cuvioşilorŭ archimandriţĭ, egumenilorŭ şi epitropilorŭ dela sfintele mănăstirĭ şi mitoce, molitfelorŭ vóstre protopopĭ, preoţilorŭ şi diacenĭ, d-lorŭ vóstre boerilorŭ şi boerinaşilorŭ, polcovnicilorŭ, zabiţilorŭ, căpitanilorŭ, buluc-başilorŭ şi neferilorŭ, breslaşilorŭ şi neguţătorilorŭ, crasănilorŭ de prin tergurĭ şi oraşe, slujitorilorŭ şi voile pârcălabilorŭ, sindiilorŭ şi tuturorŭ locuitorilorŭ caţĭ sunteţĭ locuitorĭ în judeţul, . . . de obşte vĕ facemŭ domnia mé în şcire, că apropiindu-se acum sĕrbătorile sfântei naşcerĭ şi a sfântului a Domnuluĭ Dumneḑeuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, nu amŭ lipsitŭ, după iubirea de ómenĭ ce din fire este la noĭ şi după dragostea care avemŭ către voĭ, supuşiĭ noştriĭ ceĭ credincioşĭ, carĭ sunteţĭ de la Dumneḑeŭ încredinţaţĭ sub a nóstră oblăduire, a vĕ trimete printr'aceste cărţĭ domnescile nóstre blagoslovenii, bine cuventându-vĕ ca să vĕ învrednicescă Dumneḑeŭ a prăznui acestea sfinte sĕrbătorĭ, acum, la anulŭ şi la mulţĭ anĭ cu bucurie. Pe lângă care aceste blagoslovenii, vĕ dămŭ şi deosebitele Domnescile nóstre încredinţărĭ şi nădăjdĭ de bucurie, că după neadormita grija ce avemŭ pentru toţĭ supuşiĭ noştriĭ spre a petrece în ḑilele Domnieĭ mele feriţĭ de tóte relele, nu vomŭ lipsi, precumŭ nu am lipsitŭ în grijĭ şi a găsi mijloce într'acéstă vreme de rĕsboĭ, pentru ocrotirea vóstră şi înşine ne vomŭ jertfi pentru mântuirea şi scăparea vóstră dintru orĭ ce primejdie, ca unŭ păstorŭ cu grijă de oile sale, ca să împlinimŭ cuventulŭ sfânteĭ evangheliĭ, că «păstorulŭ celŭ bunŭ sufletulŭ îşĭ pune pentru oĭ»; de care avemŭ nădejde la mila mareluĭ Dumneḑeu şi a pré curateĭ maice a sfinţieĭ sale, şi la ajutorulŭ sfinţilorŭ îngerĭ, că în urmă după acestea tóte veţĭ avea mare bucurie şi mare mangăere toţĭ de obşte: ce darŭ, fără de a vĕ desnădăjdui la vre unŭ *testar* pentru acéstă curgătore vreme a rĕsboiuluĭ, fiţĭ veselĭ şi nu vĕ părăsiţĭ

(1) Veḑĭ în anexă portarea luĭ Enache Văcărescu şi la acéstă ocasiune.

alisverişurile vóstre şi munca caselorŭ vóstre şi faceţi rugăciuni neîncetatŭ către milostivulŭ Dumnedeŭ pentru viaţa şi biruinţa Devletului a prea puternicului nostru imperatŭ Salt. Hamit şi pentru ţera acesta şi pentru buna starea Domniei mele, ca să ne ajute a vĕ oblădui până în sfârşitŭ, feriţi după pohta inimei mele şi după durerea ce avemŭ pentru voi cei credincioşi şi supuşi raele aĭ ţerĭ Domniei mele, după cumŭ şi vedeţi în faptă grija nostră ce avemŭ asupra ţerii, că pentru a vóstră odihna şi ocrotire, ca să nu pătimiţi cele ce pătimescŭ alţii, cu cheltuelĭ grele ţinemŭ ostaşi şi facemŭ felurĭ de mijloce, vĕrsândŭ hasnelele nóstre pentru a ţĕrei pază şi odihnă, cu care ostaşĭ şi insine suntemŭ gata, cu neadormire şi fără odihnă ḑiua şi nóptea, a să sărimŭ în orĭ în ce ceas ar fi trebuinţă a ne porni spre a supuşilorŭ locuitorĭ aĭ Domniei mele apĕrare de orĭ-ce împotrivire. De care iată şi acum sărindŭ la pre înalta Porta şi făcêndŭ rugăciune pentru al vostru repausŭ, prin ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ ne aŭ sosită luminatele împĕrătescĭ firmanurĭ, întru care coprinde a nu maĭ cuteza nimenĭ din ostaşĭ a maĭ trece prin Domnesca nóstră ţeră. După care trimiţendŭ sureturĭ adecă copiĭ pe la tóte serhaturile, s'aŭ cititŭ întru auḑulŭ tuturorŭ. Ci darŭ în vreme ce prea bine sciţĭ şi aţĭ auḑitŭ, că Domnia nostră până a nu ne veni acestea împĕrătescĭ porunci, ne am silitŭ în tot cu pulŭ a vĕ ocroti de tóte câte aŭ fost prin putinţă, ca una Domnu şi părinte de obste, ce ne amu aflatŭ ţerii acestea, cu catŭ maĭ vertosŭ acumŭ, după primirea împĕrătescilor firmanurĭ, nu vomŭ lăsa mijlocŭ catŭ de putin a ne sili spre a vóstră ocrotire şi apĕrare şi rugămŭ pre bunulŭ Dumnedeŭ a bine-voi şi a ne ajuta, spre deplina sĕvĕrşire a porunciloŭ firmanurĭ învrednicindu-vĕ şi pe voĭ a prăsnui sfânta naşcere, sfântul botezŭ al Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ, acum şi acestŭ viitorŭ an noŭ a petrece prin blagoslovenia sântuluĭ Vasile întru fericire, cu sănătate, cu îndestulare de bunurĭ, de rusumaturĭ şi alişverişurile vóstre şi cu pacea cea de obste doritóre (1)». 1787. Decembre 23.

XXII.

Proclamărĭ noue. Garnizone

Cu tóte asigurările ce dădĕ Domnitorulŭ în asemene proclamaţiunĭ, carĭ se ḑiceaŭ «cărţĭ de parigorie», spaima se lăţia în ţĕră, întreţinută cu împrăştierea intenţionată de felŭ de felŭ de veştĭ, de către cei carĭ nu puteaŭ suferi pre N. Mavrogheni Partizaniĭ muscalilorŭ, ba şi aĭ Austrieĭ nu lipseaŭ de a agita spiritele. Vodă numia pre aceştia «făcĕtorĭ de rele şi *farmazonĭ* şi vrăjmaşĭ aĭ patrieĭ lor».

Eată o nouă proclamare a luĭ N. Mavrogheni dela 29 Decembre 1787, către locuitoriĭ Bucurescilorŭ:

«Fiindŭ că ne am înscinţatŭ Domnia mé, că uniĭ din făcĕtoriĭ de rele şi farmazonĭ, aŭ semĕnatŭ multe felurĭ de vorbe neadevĕrate spre spaima norodului,

(1) Cod. XVII. Arch. Stat., fila 248 verso.

ca să-şĭ facă cele după obiceĭulŭ lorŭ rele gânduri, poruncimŭ d-tale (*lui Agа*) să încredinţezĭ pe toţĭ de obşte, ca să petrécă în linişte şi fără de frică de orĭ-ce, neguţătorindu-se fără de îndoĭală şi bucurie, nedându creḑémêntŭ la halturile celorŭ semănătorĭ de vorbe mincinóse, ce nicĭ priu mintea cuĭ-vaşĭ trebue să trécă, căcĭ Domnia mé, cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ, în ḑilele nóstre avem purtare de grijă cu priveghere pentru siguranţa şi repausulŭ domnesculuĭ nostru oraşŭ Bucurescĭ şi a tóteĭ ţĕrĭ până într'atât cât şi viaţa nóstră o punemŭ în primejdie când va fi trebuinţă pentru săvêrşita pază a totŭ norodulŭĭ Domnieĭ mele. Deci fiindŭ şi voĭ locuitorilorŭ din oraşulŭ Domnieĭ mele Bucurescĭ, bine încredinţaţĭ pentru liniştea şi neclintirea vóstră, nu trebue să daţĭ ascultare la vorbele celor făcĕtorĭ de rele şi vrăjmaşĭ patrieĭ lorŭ, pre care uniĭ ca aceĭa dovedindu-ĭ şi prinḑându-ĭ, îĭ vom pedepsi spre pilda altora, nicĭ să puneţĭ în gândŭ vre unŭ lucru asemené ca acela ce s'a întêmplatŭ în cel-l-altŭ rĕsboiŭ trecutŭ, din pricina vrăşmaşilorŭ patrieĭ, pentru că noĭ, precumŭ ḑicemŭ, cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ şi a pré curateĭ Maiceĭ Séle, vĕ vomŭ păzi de orĭ-ce împotrivire a vrăşmaşilorŭ şi făcĕtorilorŭ de rele şi veţĭ fi într-o linişte şi odihnă» (1).

Noutăţile cu intenţiune împrăştiate de către neamicĭĭ luĭ N. Mavrogheni, nu tóte eraŭ neîntemeiate, ci, în totŭ casulŭ, multe luate din jurnalele austriace, carĭ încă străbăteaŭ în ţéră la 1787. Însuşĭ Domnitorulŭ primesce asemené jurnale. În condica dela Arh. Stat. No. XVII, fila 241, este unŭ pitacŭ către Paharn. «*secretarŭ*», ordonându-ĭ să trămiţă «*gazeturile din lăuntru, la d-luĭ Postelnicŭ Jianu*» (2).

Indată după proclamaţiunile din fiuca luĭ Decembre 1787, Mavrogheni şi trămite ostaşĭ de aĭ sĕĭ, două companiĭ de neferĭ, sub căpitaniĭ Dumbravă şi Balcul, la Oltenița, ca în înţelegere cu Şaĭi-Aga, dela Dunăre, să opréscă trecerea de Turcĭ în ţéră (3). Asemené în Decembre 29, anulŭ 1787, «s'aŭ rânduitŭ la Chitila în Ilfov, Achmed Brat Cheleş Ozman Ghizler Aga, *cu 30 de neferĭ pentru paza drumuluĭ* ce urméză pre la numitulŭ locŭ, ca nicĭ de aicĭ afară să nu lase niscaĭ-va neferĭ se iasă, nicĭ de afară să vie aicĭ, fără de po-

(1) Cod. No. XVII, fila 249.

(2) Pitacului e din 5 Noembrie, 1787.

(3) 1787, Decembrie 31, s'aŭ scrisŭ poruncegozpode către Dumbrava şi Balcul, căpitaniĭ ca să se scóle din preună cu neferiĭ lorŭ să mĕrgă la Oltenița lângă d-luĭ Saĭi-Aga ca să fie de pază.

Cod. No. XVII, fila 249 verso.

runca M. Séle. Pentru care s'aŭ scrisŭ porunci ispravnicilorŭ de Ilfov ca să îngrijéscă pentru conaculŭ lorŭ, de mâncarea lorŭ şi a cailorŭ lorŭ, a li se da cu plata dela dênşii» (1).

XXII.

Resbelulŭ şi Visteria. — Satarale. — Boeriĭ!

Cu începutulŭ anului 1788, N. Mavrogheni este silitŭ să iée mĕsurĭ mai violente, unele spre a avé mijlóce cu care să facă şi să întreţină óstea sa, şi altele contra boĭerimei din partidele ruséscă şi nemţéscă.

Dionisie Eclesiarculŭ ḑice, că Mavrogheni aruncă «satarale pre boĭerĭi marĭ şi micĭ şi pre cumpaniĭ, şi pre toţi breslaşiĭ, şi pre rufeturĭ». Ca să înmulţéscă clasa dela care puté să iée «*satarale*» (căcĭ dela ţĕranĭ nu lua aprópe nimica), Mavrogheni a recursŭ, cum vĕḑurămŭ, la ciudata mĕsură, de a *boerí* pre orĭ-cine voia să plătéscă darea caftanuluĭ şi chĭar de a impune caftanulŭ de boerie tuturorŭ celorŭ ce sciĕ că potŭ să-lŭ plătéscă.

Pe de o parte Mavrogheni făcé boĭerĭ nuoĭ, pe de alta lua, la începutulŭ anului 1788, mĕsurĭ violente contra celor vechĭ, pre carĭ îĭ bănuia că sunt în corespondenţă cu muscaliĭ şi cu austriacĭĭ.

De alt-mintrelea boerimea vechiă — fără de a escepta nicĭ chĭar pre Enache Văcărescu, — era tótă infectată de celŭ mai mizerabilŭ fanariotismŭ, infecţiune contractată prin o aprópe seculară convenire cu grecĭĭ din Fanarŭ. Caracterulŭ fanariotŭ este manifestŭ în cele mai multe din actele boĭerimeĭ. Vedeţi cum descrise pre boĭerĭ, turcitulŭ Selim (Anastase), la o recepţiune la curtea domnéscă:

«Intraiŭ în sala de audienţă,... mĕ puseiŭ cu atâta modestie în parte cé mai retrasă a apartamentuluĭ... în cât o cétă numerósă de curtezanĭ ce sta în mijloculŭ sĕleĭ, spre a *atrage tóte privirele* şi alŭ cărorŭ aerŭ, costumŭ si maniere, anunţaŭ pretenţiunĭ înalte, abé mĕ zărirĕ că mĕ aflamŭ şi eŭ acolo.... (2). Când intră Mavrogheni

(1) Cod. No. XVII, fila 249.
(2) „Românulŭ" din 1861, pag. 26, foileton.

în sală: «Fie-care din eĭ se muncĭa să trécă cu câte-va degete maĭ înainte de burta vecinuluĭ sĕŭ...»

Primitŭ cu dispreţŭ, cu batjocură chĭar de boĭerĭ, pre când âncă nu-şĭ declinase titlurile înaintea luĭ Vodă, vedeţĭ pre acelĭ boĭerĭ slugarnicĭ, cum se îndésă în jurulŭ luĭ, în urma audienţeĭ ce ĭ-a acordatŭ Domnitorulŭ: «Când apărui din noŭ — scrie Anastase, — în cerculŭ aspiranţilorŭ la audienţa Domnuluĭ, nu maĭ era nicĭ unul care să nu se pregătéscă a vîrî câte o indirectă observaţiune destinată a-ĭ înlesni calea de a se adresa apoĭ de-a dreptulŭ cătră persóna mea. Acelŭ ce la intrarea mea se făcuse că nu aude salutarea ce-ĭ adresasemŭ, acum spuné cătră alţiĭ, că dintr'unŭ frigŭ mare s'ar fi pomenitŭ de o dată cu o asurdire fórte supĕrătóre; celŭ ce-mĭ rîsese cu hohotŭ în faţă, spuné acum că, din óre-carĭ supĕrărĭ casnice, i s'aŭ tulburatŭ minţile, astŭ-felŭ în cât a rémasŭ zănaticŭ; ĭar câtŭ pentru celŭ care mĕ atacase de-a-dreptulŭ prin cuvintele séle, spuné că elŭ orĭ de câte orĭ vede câte unŭ strĕinŭ de o mare însemnătate, doritorŭ de a sta *incognito*, elŭ îşĭ cunósce datoria sa de a-ĭ veni într'ajutorŭ, cu orĭ-ce chipŭ, născocindŭ câte unŭ mijlocŭ ingeniosŭ spre acestŭ sfîrşitŭ».

«Fie-care aruncându-mĭ astŭ-felŭ mica sa frasă de îndreptare, se făcură în urmă, că sunt în mirare că mĕ aflu aşa de aprópe de dénşiĭ, şi începură a mĕ saluta cu chipulŭ celŭ maĭ graţiosŭ, şi vorbindu-mĭ, toţĭ vrură să mĕ încredinţeze prin tonulŭ celŭ maĭ de ***slugă plecată***..,»

Déca cu unŭ veneticŭ abé sositŭ la curtea luĭ Mavrogheni, se pórtă aşla boeriĭ, care era purtarea lorŭ faţă cu Mavrogheni, póte orĭ-cine a-şĭ închipuĭ. Mavrogheni însuşĭ scie, că boeriĭ odată eşiţĭ dela curte îĭ numeaŭ «*Cumplitŭ ca Alerone rîulŭ Iadurilorŭ şi neîmblânditŭ ca Satana*» (1).

Sciindŭ bine în ce ***stimă*** îlŭ aveaŭ boeriĭ, Mavrogheni, pe dată ce înţelege, că Austria nu va întârdia de a declara resboiŭ şi ea, se otărésce să facă imposibilă trădarea boeréscă. De aceea lé măsura de a trămite preste Dunăre să stée, sub privegherea turcilorŭ, pre mulţĭ boerĭ. Însuşĭ En. Văcărescu ḑice că: «Eŭ vĕḑendŭ că s'a în-

(1) „Românulŭ", 1861, pag. 30.

cepută unŭ rĕsbolŭ ca acesta, şi oblăduitorŭ ţĕrei nóstre este Mavroni, m'am prostitŭ de dregătoria ce aveam, pentru ca să nu fiŭ amestecatŭ în faptele mai susŭ numitului, fiindŭ de totŭ netrebnice...» (1).

Dar care netrebnice fapte îi imputa En. Văcărescu?

1) Că «i-a intratŭ o idee: să se facă sesaskier şi acésta a o catortosi, aŭ găsitŭ mijlocŭ...»

A se face comandantulŭ oştirilorŭ şi a apĕra Muntenia contra invaḑiunilorŭ era o faptă netrebnică?.... Cât de josŭ era simţulŭ demnităţeĭ şi alŭ iubireĭ patrieĭ în chiar suflete nobile ca alŭ lui En. Văcărescu!... Acesta, veḑurâmŭ, că sfătuia pre Domnŭ să-şĭ mărginéscă activitatea domnéscă întru a servi oştirilorŭ turcescĭ *proviantŭ*... Pre când *românulŭ* Văcărescu nu avé credinţă în valórea ostaşuluĭ românŭ, acéstă credinţă o avu strĕinulŭ Mavrogheni; elŭ creḑu în ea şi... istoriculŭ românŭ nepărtinitorŭ, nu póte să nu-lŭ onoreze pentru asemené faptă. Apoĭ a fi *seraskier* era nu numaĭ afacere de *mândrie*, ci şi mijloculŭ unicŭ de a protege ţéra chiar contra oştirilorŭ *amice* ale Turcilorŭ.

2) Văcărescu maĭ adaogă între faptele netrebnice ale luĭ Mavrogheni şi aceea că a «*prădatu şi jăfuitŭ ţéra*» (2).

Apoĭ să ascultămŭ ce rĕspunde N. Mavrogheni la asemené acuzare: «Spune-mĭ (ḑice elŭ luĭ Selim) cum este cu putinţă fără banĭ să respingŭ o invaḑiune şi să mĕ menţiŭ şi eŭ la putere? Déca nu voiŭ aduna sumele necesare pentru a face soldaţĭ şi a întreţine o óste, austriacĭ vor intra preste o lună de ḑile în Bucurescĭ, şi décă nu voiŭ porni mereŭ ca până acumŭ daruriĭ şi peşcheşuriĭ luĭ Căpitanŭ-Paşa, Marelui Vizirŭ şi Sultanuluĭ, mĕ voiŭ vedé destituitŭ până la anulŭ. Lorŭ dar trebue să se impute răpirile mele, căcĭ de aşĭ fi generosŭ şi milostivŭ, *eĭ* m'ar acusa de acésta ca de o crimă. Cât pentru asprimea mea, pentru ce gândescĭ că a făcutŭ Pórta în favórea mea o escepţiune, fără exemplu până astăḑi, în regulele sale obicinuite? Pentru ce gândescĭ că mi s'a acordatŭ totŭ de o dată şi rangulŭ de serasckiarŭ turcescŭ şi prerogativele unuĭ hospodarŭ creştinŭ? Pentru ce 'mĭ-a datŭ ea comanda maĭ multorŭ mii de

(1) Tesaurŭ, t. II, pag. 274.
(2) Tesaurŭ, II, pag. 294.

soldaţi musulmanĭ? Nu mi le-a datŭ óre pentru a mĕ pune în stare de a înlătura printr'o tărie escepţională tóte pericolele ce ameninţaŭ ţéra acésta? Aşla dar când în posiţiunea rară în care mĕ pune nascerea mé, într'una din insulele grecescĭ, calitatea mé de supusŭ alŭ unuĭ principe mahometanŭ şi religiunea grecéscă ce profesezŭ, vĕdŭ pre grecĭ că mĕ urescŭ ca pre unŭ trântorŭ venitŭ de aĭurea, pre românĭ că favorizĕ într'ascunsŭ pre austriacĭ şi pre musulmanĭ că mĕ despreţuescŭ ca pre unŭ ghiarŭ şi raia, şi că toţĭ aceştia se unescŭ spre resturnarea mé; când vĕdŭ că trebue să mĕ apĕrŭ de gelozia celuĭ întêiŭ, de viclenia celuĭ alŭ doilea şi de fanatismulŭ celuĭ de alŭ treilea; când sciŭ că blândeţa s'ar lua dreptŭ slăbiciune şi n'ar aduce decât îmbărbătarea cutezanţeĭ lor, şi ar grăbi căderea mea; în sfîrşitŭ când nu-mĭ potŭ ascunde, că ruina mé ar atrage chiar ruina ţĕreĭ mele, nu e óre de a mé datorie să preîntâmpinŭ prin o apĕsare extraordinară nisce elemente ce sunt gata a isbucni? Trebue óre să mĕ oprescŭ înaintea minuţióselorŭ forme ale legeĭ, în locŭ de a avé recursŭ la o dreptate grabnică, pentru a lega mânile omuluĭ bănuitŭ, a paraliza pre vînĕtorŭ şi a perde pre criminalŭ?» (1).

Şi în adevĕrŭ N. Mavrogheni, care suferise înainte de declararea resboiuluĭ, chiar şi în sînulŭ Divanuluĭ, boierĭ pre carĭ îĭ scié în relaţiunĭ cu Rusia şi cu Austria, în iarna anilorŭ 1787—88, se vede silitŭ — cum mai susŭ spuserămŭ — să-ĭ «*paralizeze*», surghiunindu-ĭ din ţéră în Turcia. Unĭ din eĭ. însuşĭ En. Văcărescu, se traseră de bună voie din ţéră. După ce în Ianuarie 1788, intrarea Austrieĭ în rĕsboiŭ nu mai puté fi necunoscută, de óre ce şi luĭ Mavrogheni veni carte dela generalulŭ austriacŭ din Sibiŭ, «de propoveduire resboiuluĭ» (2), Văcărescu ḑice «că neputêndŭ să-lŭ mai suferŭ şi mai vêrtossŭ temêndu-mĕ să nu-mĭ arunce vre-o năpaste, precumŭ a aruncatŭ la mulţĭ nevinovaţĭ (?) ca să-ĭ jăfuéscă, şi la mulţĭ pre carĭ avé pismă, căcĭ îĭ surghiunea cu cartea luĭ la cetatea Giurgiuluĭ, l-am arĕtatŭ că nu potŭ într'aceste vremĭ (?) ca să şĕdŭ aicĭ în ţéră, temêndu-mĕ de cele împotrivă, şi am cerutŭ să-mĭ dé voie să mergŭ

(1) „Românulŭ", 1861, pag. 30.

(2) Cronica otom de En. Văcărescu. Tesaurŭ, t. II, pag. 294.

la Ţarigradŭ cu casa lŭi, mai vĕrtosŭ că sor'a mĕ era Ţarigrădeancă»(1) Marea influinţă de care Enache Văcărescu se bucura în ţeră îl impusese atenţiunei lui N. Mavrogheni (2). Turcitulŭ Sehim arĕtă că Mavrogheni

(1) Sorta a fost cea a lui Enache Văcărescu era Elena Cariţea, fiica lui Ioniţă Cariţea din Ţarigrad. Vezi Ios. II pag. 288.

(2) Dela domnia lui Brancoveanu încoce, pe totă anulŭ şĕrsă buna vadă a Văcăreştilor în ţeră. Cătrănia împroprietăritore a vodă Brancoveanul a Clucerului Enăchiţă Văcărescu nu puţinŭ contribui la aceasta. Amu arĕtatŭ, în anterioarele volume, ale serel 1700 — 1771, cum după Clucerul Enăchiţă remaseră 4 fii: Constantin, Barbu, Radu şi Ştefan. Dintre acestia, Ştefan fu cel mai învĕţat şi mai băgatŭ în sămă. Însuratŭ cu Catinca Donea, Ştefan fu tatăl lui Enache Văcărescu, de care e vorba mai susŭ. Opoziţiunea ce făcură Văcăreştii Domniloru, şi mai alesŭ lui Racoviţă Grigore, nu căşunatŭ pe de o parte multe neajunsuri acestei familii, dar de alt şi marea ei popularitate. Ştefan Văcărescu şi Barbu fură străviţi din ordinulŭ lui C. Racoviţă, la marea indignare a ţĕrei întregi". Acésta spori şi mai multŭ stima ţĕrei pentru Văcăreşti şi noulŭ Domnŭ Alexandru Scarlat Ghica scoase a face plăcere ţĕrei, purtîndu-şi atenţiunea şi buna voinţă — cum vĕdurămŭ — asupra urmaşiloru lui Ştefan Văcărescu. La 1767 acestŭ Domnitorŭ chiămă la visterie pre Enache Văcărescu. D'atunci începu carieta strălucită a lui Enache Văcărescu. N'avem a revenі aci asupra faptelorŭ la care a luatu parte până când Mavrogheni făcu din elŭ pre unulŭ din cei mai însemnaţi boeri ai Divanului sĕŭ. Sub Al. Ipsilante, mare şi tare, Enache Văcărescu, nu după multă ingerinţa *năpăstuită* a boierului Canlescu. Când fugiră în Ardélŭ cei doi fii ai lui Al. Ipsilant, Enache Văcărescu şi ca alţii — cum mărturiseşte — merseră până la Viena să reclame estrădarea bezăzeloră. Acolo Enache Văcărescu luă gustulŭ luxuluĭ, alŭ fastuluĭ şi alŭ prosperităţei, de care dătŭ semnĕ apoi, reîntorsŭ în ţĕră, Bogăţiile lui şi buna opiniune în care ilŭ avură contimporanii, ilŭ impusără şi lui N. Caragea, următorulŭ Domnŭ după Ipsilante. Acesta îl făcu mai şi grecer la 1783. Sorta bună nu părăsi pre bogatulŭ şi influentele Enache Văcărescu nici sub M. Sutzu alŭ cărui visterii rĕu mare. Deca M. Sutzu cu acusatŭ că prĕ jumulise *oaseni* de ţeră, ore nu are vină şi marele *crocnă* alŭ boierimeĭ muntene, Enache Văcărescu? D. *H. Odobescu* în biografia Văcăreşciloră (1), ne arĕtă pre Enache Văcărescu continuându-şi în slujba de visternic alŭ lui M. Sutzu până la fiinţa Domniei. Acesta resultă şi din cele ce spune însuşi Văcărescu (2). Totuşi *Sehim* (3), martorŭ demnŭ de credinţă, zice că Mavrogheni *s'a despărţit pre Văcărescu . . . din retragerea în care trăiau în comuna pe la Curte*. — Credem că aceasta însemnezĕ, că după mazilirea lui M. Sutzu, de însărcinatŭ cu afacerile ţĕrei Enache Văcărescu, elŭ, care forte mulţămit şi ambiţiosŭ, se simţi obosit şi se retrasă la posesiunea sa momentŭ. Din acestă retragere ilŭ scosă ateniguitulŭ Mavrogheni şi-şi făcu mai întâiŭ visternicŭ (4).

(1) Revista Română, I 1863 pag. 512.
(2) Luare de Pepe, t. II, pag. 52.
(3) Istoria Asedioului.
(4) Vezi în acest volumŭ la scrisorile lui Enache Văcărescu.

«a aflatŭ mijlocului (îndată după suirea sa pe tronŭ), să desgrópe pre Văcărescu, «Crezusŭ alŭ boierilorŭ», din retragerea în care trăia, ne venindŭ pre la curte... arètându-i că interesele ţĕrei cerŭ ca elŭ să ocupe unŭ postŭ eminentŭ....» (1). Văcărescu fu ântêiŭ vornicŭ mare, apoi visternicŭ..... Cum de se lépădă de asemené posturi? Este óre tocmai patrioticŭ ceea ce făcea acestŭ mare boerŭ românŭ?

N. Mavrogheni, care nu puté, deşteptŭ cum era, să nu cunóscă fundulŭ inimei lui Văcărescu, şi elŭ însuşi «pohtiă» ca Văcărescu să nu mai stée în ţéră, decât nu găsia utilŭ să mérgă acolo, la Constantinopole, ci peste Dunăre, la unŭ serhatŭ «unde-mi făcu — scrie Văcărescu — provlima ca să mĕ ducŭ..... pentru ca să nu céră şi alţiĭ să mérgă la Ţarigrad». Vodă permise lui Văcărescu, care primi să mérgă la Nicopole, de unde apoi să-şi trămită casa la Constantinopole, iar elŭ să se întórcă indărătŭ.

Impreună cu Văcărescu, Vodă scóte din ţéră şi-i trămite sub priveghere, la Nicopole, pre alţi boeri: pre Vorn. D. Racoviţă, Vorn. Man. Creţulescu, Banul Necolae Brâncoveanul, Logof. C. Ghica, Clucerulŭ D. Fălcoianu, Stolniculŭ Alex. Farfara. Deja, mai din nainte eraŭ trămişi la Nicopole trei boieri: Vorn. Enache Moruz, Logof. Scarlat Ghica şi Pah. Tudorache Iuliano (2).

Despre aceste desţerări a unora din boieri, sub N. Mavrogheni, scrie şi cronica lui Hristache:

«... Că intrasă 'n bănuială,
După a lui socotélă,
Să nu fugă cine-va
La vrăjmaşŭ care cumva,
Séŭ să facă cearşitlicuri
Şi alte multe haiticuri,
Cu cari sunt obicinuiţi
De le facŭ în resmeriţi;
Care acé bănuială
O avé fără 'ndoială,
După vremile 'ntêmplărei,
Mai multŭ pre boierii ţĕrei,
Ca cei ce sunt mai semeţi
Şi la tóte mai isteţi;

(1) „Românulŭ", 1861, pag. 23.
(2) Tesaurŭ II, pag. 295.

Pentru că, cum mai trecu,
— Nu şciŭ ce i se păru —
Pre boleriĭ Filipescĭ
Iĭ surghiuni din Bucurescĭ
Cu feluriĭ de cazne multe
Tocmaĭ într'unŭ vêrfŭ de munte...» (1).

Filipescilor le confiscă Mavrogheni averea, ca trădătorĭ.

Totŭ asemené făcu cu averea Clucerului Câmpineanu, care fugi în Austria (2).

Asemené făcu şi Spătarului Iancu Măgureanul (3).

După cronica lui Hristache, surghiunirea boĭerilorŭ în Turcia a decis'o Mavrogheni, numaĭ în urma fugeĭ în Austria a lui Câmpineanu şi Măgureanu:

«Vodă cum vĕḑu aşĭa
Că 'ncepură a se căra
Câte unulŭ câte unulŭ,
Numaĭ lasă pre niciĭ unulŭ
Şi-ĭ porni 'n ţéra turcéscă
Ca să nu-lŭ maĭ necăjéscă» (4).

Dionisie Eclesiarcul âncă scrie, că N. Mavrogheni, pe cât era milostivŭ şi bunŭ asupra supuşilorŭ sĕĭ, pe atâta «era asupra boĭe-«rilorŭ cumplitŭ şi-ĭ pradă de fie-ce vină şi âncă déca s'a începutŭ «resmeriţa, a surghiunitŭ pre toţĭ boleriĭ *ceĭ mariĭ* din Bucurescĭ şi «pre ceĭ din Craiova în ţéra Turcéscă, prin cetăţĭ, cu mare pază, ca «să nu pótă face corespondenţe cu nemţiĭ séŭ cu muscaliĭ, puindŭ «paze şi la Mitropolitŭ şi la Episcopĭ» (5).

Cu asemené boĭerime, care ţiné corespondenţe trădătóre cu neamiciĭ ţĕreĭ, óre N. Mavrogheni era ţinutŭ să âmble cu dulcéţă?

Şi ĭată cine a scrisŭ şi lăţitŭ legenda, că Mavrogheni era zănaticŭ, nebunŭ!

(1) Bucĭumulŭ, 1863, pag. 36.
(2) Veḑi Hristache. Buciumulŭ, 1863, p. 36.
(3) Id. ibid.
(4) Bucĭumulŭ, 1863, pag. 36.
(5) Tesaurŭ, t. II, pag. 168.

Nu așĭa era opiniunea boĭerimeĭ celeĭ de josŭ și a țĕranilorŭ.

Cronicarulŭ Hristache recunósce, că Mavrogheni, în timpulŭ resmeriței *prăda* de averĭ pre boĭeriĭ trădătorĭ:

«Adevĕrŭ, îĭ cam prăda,
Dar nevoĭa 'lŭ îndemna;
Cum era să odihnéscă
Atâta óste turcéscă?
Și de-ar fi fostŭ unŭ altŭ Domnŭ
Ar maĭ fi scăpatŭ vr'unŭ omŭ
Cu-atâta mare-oștire
Ce căḑuse pre creștinĭ?

Liponŭ, la așĭa amarŭ
Nu era baniĭ zadarŭ.
Oare n'aĭ fi bucurosŭ
Dela mórte să fiĭ scosŭ?
Să nu daĭ pentru scăpare
Și cămașa din spinare?
Vreĭ să ḑicĭ că jăfuĭa;
Jăfuĭa unde scia,
Pre care scia că n'are
Nu-ĭ maĭ făcé supĕrare...» (4).

XXIII.

Oștirea română. Organizarea eĭ.

Datorŭ a se premuni în contra trădărilorŭ boĭerescĭ, lipsitŭ de banĭ, luptându contra intrigilorŭ ce i se făceaŭ la Constantinopole, energiculŭ Domnitorŭ adună óste cu o activitate preste tótă lauda. Pre când unŭ boĭerŭ românŭ ca Enache Văcărescu sfătuĭa pre Domnitorŭ (ca în aniĭ trecuțĭ pre Domnitorulŭ Carol, căruĭa i se ḑicé să nu ié parte la resboĭulŭ de peste Dunăre), să se lase de a face oștire și să se mărginéscă a hrăni pre a turcilorŭ, streinulŭ Mavrogheni reîntocmi oștirea națională și adună batalióne de seĭmenĭ și de lefegiĭ de tóte némurile.

(3) Bucluma, 1863, pag. 36.

Cu ce intusiasmŭ descrie şi salută cronicarulŭ poetŭ Pitarulŭ Hristache, óstea românéscă!

«Óste începu a strînge
Pentru vĕrsarea de sânge;
Toţi condoraţii, cismarii,
Precupeţii, cârciumarii,
Osebitŭ românĭ de ţĕră
Ce-ĭ strînsese dup'afară.
Şi le făcu baeracŭ
După cum le-era pe placŭ,
Făcêndu-ĭ totŭ cete-cete
Inarmaţĭ cu puscĭ pe spete
Rânduindule şi léfă
Numaĭ ca să facă trébă,
Iar pre românĭĭ de ţĕră
Ce-ĭ strînsese dup'afară,
După ce le făcu léfă,
Ĭĭ maĭ puse la o trébă
Ca să înveţe şi mustra
Să scie să dé cu puşca.
Apoĭ să staĭ să privescĭ
Şi cu dragŭ să pomenescĭ,
De românaşiĭ voĭnicĭ
Incălţaţĭ totŭ cu opincĭ!
Să te fi datŭ la o parte
Să veḑĭ regule curate...
Cât eraŭ de drăgălaşĭ
Şi născuţĭ a fi puşcaşĭ!
Se mira cine-ĭ vedea
Şi la eĭ gura căsca,
Căcĭ păré c'aŭ fostŭ catane
De când aŭ eşitŭ din fóle!
De aşĭa mustră curată
Se totŭ mira lumea tótă,
Cum mergé preste câmpie
Mândri şi cu veselie!
Grecĭĭ ca nisce măgarĭ
Se miraŭ de opincarĭ,
Carĭĭ de când s'aŭ născutŭ
Puşca 'n ochĭ nu aŭ vĕḑutŭ,
Pre carĭ ĭĭ credeaŭ mişeĭ
Neslujindu-se cu eĭ,
Căcĭ eĭ când veniaŭ în ţĕră
Intraŭ cu omenĭ de-afară!...
Bunĭ pentru ostăşie
Nu credeaŭ românĭ să fie...» (1).

(1) Bucĭumulŭ, 1863, pag. 36.

Numaĭ în clasele mijlociĭ rĕmăsese încă întregŭ simţulŭ naţionalităţeĭ. Hristache este representatorele acelor clase din care va eşi apoĭ ómeniĭ revoluţiuneĭ dela 1821 şi a tutororŭ mişcărilorŭ naţionale următóre.

Choiseul scriindŭ cătră Montmorin nu grăesce însă cu mare intusiasmŭ despre oştirea improvisată de Mavrogheni la Bucurescĭ:

«Les Pachas de Bosnie et de Servie ont reçu l'ordre de se tenir prêts à marcher au premier mouvement de l'Empereur, mais la Moldavie et la Valachie sont toujours fort dégarnies. Mauroieni rassemble à Bukarest 5 ou 6 mille grecs qu'un déserteur allemand essaie de faire manœuvrer, et il a pris pour commandant en chef de son artillerie un cordelier échappé de couvent français de Péra. Les troupes commettent sur leur route des désordres affreux et la Porte reste souvent sans nouvelles des frontières parceque ses propres courriers sont dépouillés».

Este locŭlŭ să aducemŭ aci «Ponturile pentru buna orînduială a ceteĭ ostăşescĭ, a slujitorilorŭ din tótă ţéra, din brésla spătărieĭ etc.», adecă organisaţiunea dată de N. Mavrogheni ostireĭ naţionale. Eată aceste ponturĭ:

Pentru slujitorimea ce se află pururea în Bucurescĭ

1) «Pentru siimenĭ orînduimŭ Domnia mé ca să fie 90 stégurĭ, precum aŭ fostŭ din vechime. Stégulŭ celŭ mare să fie de liude 100 şi 6 alte stégurĭ de câte 50. Aceştia ca nisce slujitorĭ ce sunt pururea gata cu caiĭ lorŭ spre orĭ-ce trébă a ţĕriĭ şi pentru paza Curţiĭ Domnescĭ, orînduimŭ Domnia mé léfă luĭ vel căpitanŭ de siimenĭ talerĭ 20; odo-başiĭ câte talerĭ 2, ciauşuluĭ câte talerĭ 1.60, stegaruluĭ câte 1.30 şi pre fie-care siimenŭ câte talerĭ 1, fiind-că este călărime. Aşişderea pre fie-care căpitanŭ câte talerĭ 6 şi zapcii şi slujitoriĭ lorŭ, să ié léfa asemené ca şi dela vel stég. aceştia să aĭbă datorie a fi pururé gata cu caiĭ lorŭ, ca în orĭ-ce vreme se vor porunci să mérgă undevaşĭ, fără de nicĭ unŭ felŭ de zăbavă să şi purcédă; când va fi vremea să intre la rêndŭ, aceste stégurĭ să aĭbă datorie căpitaniĭ a intra cu toţi slujitoriĭ lorŭ fără de a nu avé nicĭ o lipsă; léfa să aibă a-şĭ o lua în fiesce-care patru luniĭ o dată; adunându-se în Curtea Domnéscă cu zapcii lorŭ să aĭbă a-şĭ lua léfa dela Visteria Domnieĭ mele, orînduindŭ să li se dée şi postavurile lorŭ după vechiulŭ obiceĭŭ roşiĭ, şi căpitanilorŭ galbine si zapciilorŭ verdĭ; ci în vreme ce ĭ-aŭ léfă şi postavurĭ şi sunt scutiţi, aŭ datorie să-şĭ facă cea-l-altă podóbă a armelorŭ;

2) Ceușului spătărescŭ, logof. spătărescŭ, stegarului, buciurcașului și trâmbițașilorŭ le orânduimŭ tuturorŭ léfă precum se coprinde în catastihulŭ Visteriei. Așișderea mai orânduimŭ Domnia mé aicĭ în Bucurescĭ brésla spătărieĭ să maĭ aĭbă léfă două căpitaniĭ de scutelniciĭ, carĭ sunt pentru paza focului, și căpitaniĭ și zapciĭ lorŭ, dreptŭ acea aŭ datorie, a fi nelipsitŭ unŭ stégŭ pe fiesce-care sĕptĕmână din curtea d-luĭ vel spătarŭ pentru a fi pururea gata la întêmplătórele ianganurĭ;

3) Arnăuții, fiindŭ-că sunt și aceștia trebuincioși, am orânduitŭ Domnia mé să fie patru stégurĭ câte lude 100 și să ié léfă, și cu zapciĭ lorŭ după orânduiala ce s'a făcutŭ la Visterie;

4) Lefegiĭ spătărescĭ și căpitănescĭ, le-am înmulțitŭ Domnia mé numĕrulŭ la stégurĭ să fie maĭ mare, adecă de liude 150 stégulŭ spătărescŭ, de liude 100 stégulŭ căpitănescŭ, pentru ca să intre la rândŭ, din destulŭ să se pótă ajutora neavêndŭ léfă; scutelniciĭ asemené, de vreme ce muncescŭ numaĭ pe scutélă, orânduimŭ Domnia mé optŭ stégurĭ de câte liude 50, pentru căcĭ fiindŭ vechiŭ obiceiŭ a sluji numaĭ pe scutélă, să intre de rândŭ cu sĕptĕmâna, carĭ să fie datorĭ a păzi străjile mahalalelorŭ și căpitaniĭ lorŭ să aĭbă a-și lua și postavurile lorŭ. Căpitaniĭ de poduri să fie nelipsiți slujitorilorŭ dela paza margineĭ podurilorŭ, intrândŭ stégulŭ jumĕtate pre fie-cere sĕptĕmână;

5) Toți căpitaniĭ de pre la căpitâniile de pre afară să-și ié léfa lorŭ cea orânduită dela Visterie în fiesce-care patru lunĭ o dată; slujitorilorŭ să se împlinéscă după suma catastihuluĭ ce este pecetluitŭ la Visterie, ca să se afle sumă îndestulă, nelipsiți pentru apĕrarea marginilorŭ și a țĕrĭĭ;

6) Mezilgiĭ să aĭbă să-și ié léfa după orânduiala ce amŭ făcutŭ Domnie prin testamentŭ;

7) Căpitaniĭ de slujitorĭ să aĭbă datorie să păzéscă marginea și plasa căpitâniei sele, atât de ómenĭ rĕĭ, câtŭ și de toți ceĭ ce vorŭ trece pre la căpitânia u., să înștiințeze pre d-luĭ vel spăt. apărurea de orĭ-ce se va întêmpla în plasa căpitâniei sále măcarŭ de orĭ-ce pricină mică (1).

Din actulŭ de mai susŭ, resultă că óstea lui N. Mavrogheni era [illegible]:

- [illegible] 90 de stégurĭ a câte 100 ostași, decĭ total 9.000 călărĭ
- [illegible] 6 stégurĭ de câte 50 . . . . . » » 300 »
- 2 căpitaniĭ de scutelniciĭ, ca pompierĭ.
- [illegible] 4 stégurĭ de arnăuți, a câte 100 lude 400
- [illegible] stégŭ de lefegiĭ spătărescĭ 150
- [illegible] » » » căpitănescĭ 100
- [illegible] de scutelniciĭ a câte 50 de stégurĭ pentru [illegible] ca *gardă națională* în orașŭ. . . . 400
- [illegible] de afară cu slujitorĭ pe marginele țĕrĕĭ. [illegible]

(1) [illegible] 90.

Decĭ, cu aproximaţiune, oştirea reorganizată de N. Mavrogheni, numĕra circa 11.000 oşteni, în care nu scimŭ încă numĕrulŭ *potecaşilorŭ* şi alŭ slujitorilorŭ. Ca aproximaţiune noĭ punemŭ pentru plăşile din spre Ardeal, numĕrulŭ acestorŭ păzitorĭ de graniţe la alţi 5.000 de oşteni, pentru tóte judeţele dela Jiŭ la Putna.

Să nu ultămŭ a adăogi şi unŭ parcŭ de artilerie. Preste săcălușile ce aŭ aflatŭ Mavrogheni în Bucurescĭ şi care servĭaŭ la părădĭ, Domnitorulŭ dobândi — cum vomŭ vedé maĭ departe — unŭ numĕrŭ de tunurĭ în tótă regula, dela Turcia şi le utiliză cu succesŭ în rĕsboiŭ.

Asupra oştireĭ reorganizate N. Mavrogheni rânduesce spătar, în 1788, Ianuarie, pre ruda sa Nicolache Mavrogheni.

Eată apelulŭ sub arme a oştireĭ:

Poruncă la toţi polcovniciĭ şi căpitaniĭ, afară de ceĭ de pre la margine, din 1788, Genarie 16. «Fiindŭ-că d-luĭ cinstitulŭ şi credincĭosulŭ boerŭ alŭ Domnieĭ mele Nicolache Mavrogheni, vel spăt. ĭese afară, din porunca Domnieĭ mele, cu deplină volnicie şi putere, să căutaţi orĭ în ce césŭ să fiţi porunciţi de d-luĭ, numaĭ decât să vĕ sculaţi cu toţi slujitoriĭ şi ómeniĭ voştriĭ deplinŭ şi într'acelŭ césŭ să vĕ aflaţi lângă d-luĭ, urmându cu supunere la slujba ce veţi fi porunciţi de d-luĭ, fără a nu vĕ cuteza nicĭ unulŭ a face vre-o zăbavă, séŭ o împotrivire, pentru că celŭ ce nu va urma poruncilorŭ, unulŭ ca acela va fi pedepsitŭ cu spânzurătóre» (1). 1788, Ghenarie 16.

XXIV.

Proclamărĭ noue.

Indată apoĭ, în Ianuarie 25 (1788), Domnitorulŭ adresézŭ o nouă proclamaţiune câtre locuitorĭ maĭ alesŭ câtră ţĕranĭ, în coprinderea următóre:

Cărţi de parigorie, către toţi locuitoriĭ de obşte, din 1788, 25 Ghenarie. «Pré cuviosilorŭ arhimandriţi, etc., vĕ facem în scire că cu bună pliroforie amŭ luatŭ adevĕrata înşciinţare, cum că uniĭ din ceĭ rĕĭ îndărătniciĭ farmasoni nelegiuiţi şi fără de temere de Dumnedeŭ şi de stăpânŭ, cariĭ sunt vrăjmaşi patrieĭ lorŭ şi împotrivitorĭ la poruncile domnescĭ şi la însăşi bună-voinţa pré puternicului Devletŭ, alŭ împĕrăţieĭ, ce are pentru bună odihna vóstră, după celŭ rĕŭ năravŭ alŭ lorŭ nu lipsescŭ a nu se părăsi de urmărĭ rele, spre a scorni şi presăra vorbe în deşertŭ şi minciunĭ între norodŭ, cutezându-se a şi scrie afară în

(1) Cod. No. XVII, fila 254.

ţéră la săteni şi ispravnicilorŭ halturĭ şi vestirĭ neadevĕrate, spre a aduce grijă şi spaimă in inimele vóstre, ca cu acestea turburândŭ odihna vóstră şi căḑendŭ la desnădăjduire să vĕ pricinuiască pagubă şi risipă la ale vostre agoniselĭ şi strĕmutarea caselorŭ şi odihnei vostre, spre a-şĭ puté eĭ sevârşi cele diavolescĭ rele scoposurile şi interesurile lorŭ, luândŭ fără de preţŭ agoniselile vóstre, a vĕ vedé slăbiţĭ şi in trebuinţă de ajutorulŭ lor, lucrurĭ care nu le suferă nicĭ Dumneḑeŭ şi carele turbură duhulŭ Domnieĭ mele; ci cât pentru a lorŭ resplătire avemŭ bună nădejde şi suntem incredinţaţĭ la dreptatea şi judecata marelui Dumneḑeŭ, că nu vorŭ rémâne fără de osindă şi pedepsa acea ce li se cade dupe faptele lor. Şi trebue ca pre uniĭ ca aceia să-i de Dumneḑeŭ in mânile nóstre şi veţĭ vedé resplătirea după inimele lorŭ; iar pre voĭ toţĭ de obste vĕ incredinţămŭ şi vĕ dămŭ bune nădejdĭ de bucurie, ca nimicŭ să nu vĕ indoiţĭ, nicĭ să credeţĭ, nicĭ să vĕ ingrijaţĭ de vorbe ca acele, şi să fiţĭ bine nădăjduiţĭ cu credinţa desĕvêrşită la domnescile nóstre diafendefsis, că noĭ ḑiua şi noptea străjuimŭ pentru odihna şi apĕrarea vóstră de orĭ-ce, nu numaĭ cu trudă şi ostenelă fără nicĭ o adormire intinḑendŭ auḑulŭ nostru preste toţĭ supuşiĭ noştriĭ din tótă ţeia, ce ne-a incredinţatŭ Dumneḑeŭ, ci şi cu chieltuelĭ grele, vĕrsândŭ hasnalele nostre la ostaşĭ, pentru paza ţĕreĭ, şi când vomŭ auḑi la orĭ-ce parte de locŭ afară in ţéra Domnieĭ mele, că pătimescŭ vre uniĭ din locuitorĭ de orĭ-ce felŭ de supĕrare nu numaĭ ómenĭ de aĭ noştri avemŭ de a trămite şi a profta-şi ca să apere pre densiĭ, ci şi inşine când va fi trebuinţă suntem gata a incăleca şi a ne porni fără nicĭ unŭ pregetŭ şi in scurtŭ: capulŭ ne vomŭ pune şi ne vorŭ jertfi pentru locuitoriĭ ţereĭ nostre şi pentru celu mai micŭ măcarŭ, cu mijlocŭ ca nicĭ viaţa vostră, nicĭ copiiĭ şi soţiele vostre, nicĭ averea vostră să nu se smintescă intru nimica, ca unŭ părinte cu durere şi ca unŭ păstorŭ cu grijă de oile sele, ca să implinimŭ cuventulŭ evanghelicŭ ce ḑice: *«păstorulŭ celŭ bunŭ sufletulŭ isĭ pune pentru oile sĕle»*, după cum şi altă dată acele vi le-am scrisŭ. Ci dar, lepĕdândŭ tótă indoiala şi grija de vorbele vrăjmaşilorŭ patrieĭ şi ale farmasonilorŭ nelegiuiţĭ şi socotindu-le acestea tóte ca nisce mincĭunĭ, fiţĭ bine incredinţaţĭ la părintescile şi domnescile nóstre invĕţăturĭ şi vestirĭ de bucurie ce vĕ dămŭ, şi nimicŭ nu vĕ îngrijaţĭ, că avemŭ durerea intr'adâncŭlŭ inimeĭ nóstre; pentru acesta facemŭ numaĭ şi numaĭ gătirele eşireĭ şi a mişcărilorŭ nóstre, care auḑiţĭ, adecă pentru a vostră a locuitorilorŭ ţĕreĭ mele, bună odihnă şi petrecere. Pentru care intr'adinsŭ amŭ trămisŭ omulŭ nostru cu acéstă a nóstră domnescă carte ca să vĕ de acestea vestirĭ de bucurie, citindu-vĕ a nostră carte intru auḑulŭ tuturorŭ» (1). 1788, 25 Ghenarie.

Domnitorul se adreséză şi cu o proclamare osebită către toţĭ Arhimandriţiĭ, egumeniĭ şi epitropiĭ de pe la monăstirĭ îndemnându-ĭ «ca parte bisericéscă»: să căutaţĭ fiesce carele, după datoria ce aveţĭ, să nu ascultaţĭ nicĭ ca să vĕ amestecaţĭ la vorbe mincinóse ale nelegiuiţilor, ci grijindŭ numaĭ de cele sufletescĭ şi de ale sfintelorŭ monăstirĭ economiĭ şi chiverniselĭ, să faceţĭ fiĭ bisericescĭ adevĕraţĭ şi [illegible] către stăpanŭ, nicĭ să credeţĭ la havadişurĭ mincinóse ce

(1) [illegible] fils 254 verso

vĕ va scrie orĭ vre unul din obrazele părţeĭ bisericescĭ, séŭ vre unul din obrazele părţeĭ mirenescĭ . . .»

Domnitorulŭ arĕtă călugărilorŭ, că are ostire gata pentru paza ţĕreĭ şi odihna tuturor, óste pentru care el îşĭ varsă hasnalele...(1)

Domnitorulŭ ave scire că Rusia, după obiceiulŭ eĭ, trămisese agenţĭ ocultĭ, carĭ agitaŭ maĭ alesŭ clerulŭ. De aci necesitatea acesteĭ speciale cărţĭ adresată, nu maĭ mult mitropolituluĭ si episcopilor, ci direct la ceĭ maĭ micĭ, spre aĭ deslega de ascultare, în cele politice, de şefiĭ lor.

N. Mavrogheni nu se mărginesce a chiăma la datoria de românĭ pe bisericaşĭ ci avênd scire de înteţitele năzuinţĭ ale neamicilor luĭ şi aĭ ţĕreĭ pe lângă sătenĭ, adreséză, 4 ḑile după ce aŭ scrisŭ bisericaşilor, o proclamare directă numaĭ către ţĕranĭ. Duloşia cu care le vorbesce şi în care le arĕtă datoria ce aŭ către patriă, de a o apĕra contra invaḑiunilorŭ, ar face onóre Domnuluĭ celuĭ maĭ de sange curatŭ romanescŭ. Eată actulŭ acesta în tótă intregimea:

17 cărţĭ deschise la judeţe, din 1788, Febr. 2.

«Vouă tuturorŭ locuitorĭ ţĕranĭ de prin tóte satele şi oraşele ot sud . . . . măcarŭ că indestule v'amŭ scrisŭ în trecutele ḑile printr'altele domnescele nóstre cărţĭ, dar după neadormita grijă cu durere şi cu milă ce avemŭ pururea pentru voĭ, nu lipsimŭ iarăşi şi acumŭ a vĕ insciinţa şi a vĕ da nădejde de bucurie că cu mila luĭ Dumneḑeŭ şi cu silinţa şi truda Domnieĭ mele să sciţĭ că veţĭ petrece vremea acesta fără nicĭ o bântuială şi fără de nicĭ un felŭ de primejdie, pentru că domnia mea ḑua şi noptea privignemŭ şi îngrijimŭ pentru apĕrarea şi ocrotirea vóstră de orĭ-ce felŭ de bântuielĭ şi suntemŭ gata orĭ în ce ceasŭ şi orĭ în cotro ar fi trebuinţă să ne pornimŭ înşine pentru ca se vă păzimŭ şi pentru acea deosebitŭ de ostaşiĭ şi zabaţiĭ care îi ţinemŭ acea şi afară în ţeră, amŭ oranduitŭ şi pe D-luĭ vel spăt. cu indestuĭ ostaşĭ afară pentru paza ţereĭ căruia se cuvine a da tótă ascultarea ca să săriţĭ cu ascultare candŭ vĕ va porunci, şi orĭ-ce vrăşmaşŭ va veni asupra-vĕ şi să vĕ calce şi să vĕ hrăpescă, să săriţĭ cu micŭ cu mare asupra lorŭ, să daţĭ fără de nicĭ o sfială, şi cel ce va aduce capulŭ vre-unuĭ vrăşmaşĭ ca acela, să sciţĭ că aceluia nu numaĭ se va dărui de către Domnia mea unŭ bacşişŭ bunŭ şi încă va câştiga iertăciune de dăjdie ca unŭ vrednicŭ ce se va arĕta. Ci dar lepădândŭ tótă grija şi întristarea bucuraţi-vĕ şi fiţĭ veselĭ, lipsindŭ tótă frica din inimile vóstre, şi nu credeţĭ nimicimile voitorilorŭ de rĕŭ aĭ patrieĭ, că după cum v'amŭ maĭ scrisŭ, în ḑilele nóstre nu veţĭ petrece nicĭ unŭ rĕŭ, ci fiţĭ bine odihniţĭ şi apĕraţĭ atâtŭ despre alte jafurĭ şi nedreptăţĭ, câtŭ şi despre ale vremilorŭ întâmplărĭ, fiindŭ-că ne

(1) Veḑĭ în mesă întregulŭ manifestŭ după unŭ originalŭ ce posedemŭ

amŭ hotărîtŭ a ne pune viaţa nóstră şi a ne jertfi pentru voi. după cuvêntulŭ evangheliei: pentru acea dar încredinţându-vĕ bine la domnescile nóstre mângăeri şi bucurându-vĕ, căutaţi-vĕ alşverisurile vóstre cu inima întinsă, petrecêndŭ fără nici o temere şi fără nici o întristare şi urmaţi după cumŭ vĕ scriemŭ mai susŭ, că după cum Domnia mea priveghemŭ şi vĕ păzimŭ de aicea, aşa şi voi staţi şi fiţi cu sîrguinţa ce se cade, sărindŭ fără de pregetŭ cu sîrguială la întâmplare de trebuinţă şi într'acestaşi chipŭ despre amândouĕ fiindŭ silinţă, nu veţi simţi nici o durere sĕu bântuială, şi rugaţi pe milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru a Domniei mele bună stare şi întărire, ca să ne ajute a vĕ oblădui până în sfârşitŭ, după scoposulŭ ce avemŭ, spre a fi întru tóte fericiţi şi mulţămiţi, după cumŭ şi avemŭ mare nădejde de la mila Dumnezeirii sale, că veţi cunósce şi veţi vedea după acestea de faţă şi în faptă mila ce o avemŭ pentru voi, după cum o şi vedeţi» (1). 1788 Febr. 2.

XXV.

Planulŭ de resboiŭ defensivŭ alŭ lui Mavrogheni. — Boierii chiămaţi la arme. — Boierii fugari.

Intre aceste declaraţiunea de rĕsboiŭ din partea Austriei, despre care se scie încă din ianuarie 1788, se face fapt deplinit.

In prima combinare a planului seŭ stategic, N. Mavrogheni, credêndŭ că va avé de luptatŭ multŭ timpŭ numai contra muscalilorŭ, îşi concentra cea mai mare parte de oştire la Focşani, ca cu ori-ce mizlocŭ să împedice intrarea muscalilorŭ în Muntenia şi să'şi combine puterile cu ale Moldovenilorŭ rĕmaşi credincioşi Porţei Otomane, şi cu ale Turcilorŭ din acele părţi. Cu acestŭ scopŭ pornindŭ oştirea spre Focşani:

«Dete straşnică porunecă
Boierilorŭ să se stringă
La curte, toţi înarmaţi,
Pe cai buni încălecaţi,
Carii după ce veni
De rĕsboiŭ îi sfătui
Şi-i trămise spre Focşani
Să dé rĕsboiŭ cu muscali».

[illegible] trămitere şi a boerilorŭ în tabera de la Focşani era [illegible] încercare a lui Mavrogheni să vadă décă boerimea rĕ-

(1) Arh. XVII. fila 258.

masă în ţéră ascultă de ordinile lui şi de şi se mulţămi cu supunerea la poruncă a mai multora din ei,(1) carî plecară spre Buzeŭ şi pre carî de acolo îi întórse îndărătŭ. Ceea ce e mai probabil, Mavrogheni îi întórse temênduse că nu o dată apropiaţi de muscalî, să nu facă şi aceia ceea ce făcuseră îndată Câmpineanu şi alţii: să fugă la neamicŭ.

Unii din boerî şi chiarŭ neguţitorî din Focşanî tot trecură la muscalî. Domnitorulŭ fu silitŭ să le sequestreze averea şi în Iulie 1788, dărui averea lorŭ la *sânta* Vlahernă de pre podulŭ târgului de afară (2).

(1) Atunci fugiră în Austria, Câmpineanu, Măgureanu şi alţii.

Pentru înţelesnirea oştirei din Focşanî Mavrogheni, pre lângă multe alte dete pitacului următorŭ.

Către vel Aga, din 1788, Ghenarie 9. Domnitorulŭ spune că la Focşanî, din porunca Domniei Séle, s'a deschisŭ o prăvălie de băcănie, dar că n'are orezŭ de vîndare. Aga să strămiţă grabnicŭ totŭ felulŭ de băcănii la Focşanî care se vorŭ vinde pre banî sigurî.

(2) Eată actulŭ relativŭ:

Hrisovulŭ fugarilorŭ dela Focşanî de arutulŭ lorŭ ce s'a datŭ la sfânta Vlahernă.

«De vreme ce Ioanŭ Chesatulŭ, i căpitanulŭ Radulŭ Argintŭ i Ioaniţă Tălăboiŭ, i Mihalache Blănariŭ, i Chir Apleşa, i Manolache Polcovnicŭ, i Tudorache Iogofetŭ, i Ioniţă Băcanulŭ şi Hristea Blănariulŭ, pământenî fiindŭ, cu locuinţa aicî la Focşanî, într'acéstă Ţéră ce este memlechetŭ alŭ Devletului pré puternicii Impĕraţii, unde s'aŭ chivernisitŭ şi s'aŭ agonisitŭ din milele Domneşcî petrecêndŭ cu odihnă şi dreptatea lorŭ, aŭ cutezatŭ în potriva legii şi a datoriei supunerilorŭ de s'aŭ hainit, fugindŭ la vrăşmaşii împĕraţiei, acumŭ într'acéstă vreme de rĕsboiŭ; după a cărorŭ pribegire rĕmâindŭ după totŭ cuvêntulŭ dreptŭ averile şi lucrurile lorŭ Domneşcî ca ale unorŭ hainî; Iată amŭ hotăritŭ Domnia mea, ca tóte aceste mai josŭ numite lucrurî nemişcătóre ale numiţilorŭ fugarî ce la aŭ aicî în ţéră, să fie de astă-di înainte afierisite la hramulŭ ce amŭ făcutŭ Domnia mea, aicî în oraşulŭ Domniei mele Bucurescî, de pe podulŭ târgului de afară cu numele *Sfânta Vlahernă*, unde se adăpostescŭ, să adapă şi să folosescŭ creştinii de obşte cei ce aŭ credinţă şi fierbinţéla către cele sfinte, care pricinuesce bunătate, bunŭ folosŭ de a fi îndestulare de obşte, acéstă apă curgătóre ce amŭ izvoditŭ Domnia mea într'acestŭ locŭ dela sfânta Vlahernă, care lucrurî le arĕtămŭ anume, adecă: 14 pogóne vie la Vărteşcoiŭ i Olteni, cu moşia de stânjenî 500, în ţinutulŭ Focşanilorŭ ale lui Ioanŭ Chesatulŭ, 14 pogóne vie în două locurî, Cotestî şi Vărteşcoiŭ şi moşia de stânjenî 400, la Belciugata ale căpitanului Radulŭ Argintŭ, 12 pogóne vie la Bonţescî, şi moşia la Budescî de stânjenî 300 ale lui Ioniţă Tălăboiŭ, 6 pogóne vie la la Cărliga ale lui Mihalache Blănariŭ, 6 pogóne vie la Cărliga şi casa în Focşanî ale

Dela ḍiua când Turcia declarase resbolŭ Rusiei, Europa întregă avé ochiĭ spre Austria, să védă ce pași va face? Se împrășiase vorba în lume, că Iosef II, se înțelesese cu Caterina II asupra planuluĭ de a isgoni pre turcĭ din Europa și să-și împartă Statele acestora. Bezzellini (1) crede că asemené împărțire nu aŭ avut'o în minte Austria și Rusia, scriindŭ aceste fețĭ că asemené împărțire nu ar suferi-o să se facă cele-l-alle puterĭ creștine, căcĭ ea arŭ ocasiona o sdruncinare a echilibruluĭ politicŭ. Totŭ asemené altă dată Francisc I, regele Franciei, Ludovic XIV și Filip V regele Spaniei, împiedicasĕrà rumarea Turciei și o ajutasĕrà.

Acésta scriindŭ, Iosif II se mărginise de o cam dată a arăta Porței, după arestarea lui Bulgakow, că din causa ahanțeĭ Austriei cu Rusia, nu va puté să nu tragă spada, cum se întâmplase lucrulŭ și în 1737, contra Turciei, déca ea va ataca mai întêiŭ pre Rusia și că numai în casulŭ când Rusia ar ataca ea întêiŭ pre Turcia, Austria ar puté să remână neutră.

Iosef II. în decursulŭ anuluĭ 1787 se oferise ca mediatore, numai Sultanul să depună armele. Dar ca rĕspunsŭ, Sultanulŭ publică că va fi consideratŭ ca trădătorŭ de Statŭ, ori-cine va face vorba de *pace* și de *tratative*. Decât Pórta dădé a înțelege lui Herbert că deca Austria ar voi să nu declare și ea rĕsboiŭ, Turcia va primi

---

lui Chir Aplęța, 8 pogóne vie la Cărliga și casă în Focșanĭ ale lui Manole Petrovicĭulŭ, 4 pogóne vie la Bonțescĭ ale lui Teodorache Logofĕtulŭ, 7 pogóne vie la Bonțescĭ și casă în Focșanĭ ale lui Ionuță Băcanu, 8 pogóne vie la Bonțescĭ și casă i cărciumă în Focșanĭ ale lui Hristu Blănarulŭ, tote aceste să le facă zaptŭ, să le stăpânéscă sfânta Vlaherna, care să le venitălŭ la acestă lăcașŭ; pentru care amŭ întăritŭ hotărîrea acesta, ca Domnescĭ nostru hrisovŭ, ascălitŭ și pecetluitŭ de noi, mulțĭ boerĭ și prietenĭ Domniei mele fiĭ, Constandin Vodă, Petru Vodă, Iosif Vodă și dumnedioșĭ cuviosațĭ și arhidiecezoșĭ boerĭ ai Divanului Domniei mele, Pan Nicolae Brâncovenu vel Banŭ, Manolache Brâncovénu vel Vornică de Țera de sosŭ, Scarlat Grecescu vel Vist., Slătineanu vel Vornică de Țera de josŭ, Ioan vel Logofĕtŭ de Țera de sosŭ, Constandin Sturdzĕ vel Logof. de Țera de josŭ, Nicolae Mavrogheni vel Spăt., Ioan vel Post., Dumitrache Văcărescu vel Clucerŭ, Dimitrache vel Comisŭ, Teodorache Tufenu vel Pahar., Ioan Sturdzĕ vel Stolnic, Grigorie vel Sărd., Mateiu Cantacuzino, vel Stolnic., Stavărache vel Pit. și Isprăvnicŭ Ioan Damaschin vel Logof. de Țera de sosŭ, scriindu-se și trei alŭ treilea anŭ alŭ Domniei mele, aici în orașulŭ scaunuluĭ Domniei mele Bucurescĭ, 1788, Iulie 30».

Cod. No. XV. pg. 91—96.

(1) Bezz. Rom. Storia ragionata dei Turchi. vol. VII. pag. 98—99.

să trateze cu ea — după cum atâté orĭ cerură — despre îndreptarea hotarelorŭ dintre ea și Valachia și Croația. O rectificare de fruntariĭ va să dică în limbagiulŭ cancelarieĭ austriace, o usurpare de noĭ teritoriĭ. Iosif II nu maĭ puté da îndărătŭ și ordonă concentrarea a 5 corpurĭ de armată gata de a intra în campanie. Primulŭ corpŭ de 7.300 oștenĭ staționă la Semlin, la gura Saveĭ, alŭ 2-lea de 17.000 în Bucovina amenințândŭ Hotinulŭ și alŭ 3-lea totŭ de 17.000 ocupă fruntaria Transilvanieĭ despre Muntenia. Al 4-lea procedă în Banat (20.000 ostașĭ), și alŭ 5-lea de 40.000 ómenĭ fu îndreptat spre Croația. La 9 Februarie 1788 (stilul noŭ) se publică manifestul Austrieĭ de rĕsboiŭ contra Turcilorŭ (1).

Pórta rĕspunde manifestuluĭ dela Viena, cu o întîmpinare-manifest fórte lung, din $^{1}/_{13}$ Martie 1788, prin care rĕstórnă cu destulă logică, tótă argumentațiunea contrarilorŭ eĭ (2). Intru cât ne privesce pre noĭ Românii, acestŭ documentŭ amintesce modulŭ *necorect*, dușmănescŭ, cu care Austria ne răpi Bucovina (3). «Avendo essa (Austria) richiesta una non indifferente porzione di terreno della Moldavia, misurata l'estensione e fatti piantare i segni de confini, indi fatta marciar gran truppe minacciando delle fiere ostilita, se l'Eccelse Porta non gliene faceva una immediata cessione. Il sultano avendo in vista l'antica amicizia, e la quiete comune de' popoli, in vece de restar irritato dal tuono imponente della domanda, volle usare la dolcezza, e spedi deputati in quelle parti per stipulare con documento la cessione suddetta del predetto territorio senza alcuna ragione richisto»

Unŭ altŭ punctŭ imputatŭ Austrieĭ, este de a'șĭ fi stabilitŭ în Principate un agentŭ, deși acestŭ dreptŭ nu îl dă nicĭ un tratatŭ. Numaĭ dorindŭ pacea Pórta l'aŭ primitŭ . . .

Vestea declarăreĭ rĕsboiuluĭ arĕtarămŭ că veni la Bucurescĭ prin *carte* dela generalul Sibiuluĭ și chiar maĭ nainte ceva de acésta carte Domnulŭ primise scirea de la Melechi-Pașa din Vidin. Voda

(1) Dămŭ în anexa acestŭ Documentŭ, după Becattini, vol. VII, pag. 100—103. Vedĭ despre înșirarea osteĭ Austriace și Dionisie Eclez. Tesaurŭ pag. 173.

(2) Dămŭ și acest act în anexă. Becattini vol. VII, pag. 104—116.

(3) Becattini pag. 112 vol. VII.

chiamă pre En. Văcărescu și-l arétă cartea dela Sibiŭ în Febr. 2 (1788) muşcându-şĭ barba — scrie Văcărescu (1).

— «Vĕḑut-aĭ, Nemţiĭ aŭ aridicat rĕsboiŭ... esclama-Vodă. Bine îmĭ ḑiceaĭ tu şi acum ce să fac?».

Emoţiunea lui Mavrogheni trebuia să fie sinceră, căcĭ óstea îĭ era maĭ tótă la Focşanĭ şi pe fruntaria Ardéluluĭ nu avea destulă putere .

Ciudat e însă rĕspunsulŭ ce dă Văcărescu Domnitoruluĭ:

«Nu te teme, că împĕrăţia de te-ar fi creḑutŭ de atuncĭ te omoria, cumŭ ţi-amŭ ḑisŭ eŭ, ci acésta o scie şi creḑĕmêntŭ nu ţi-aŭ datŭ. . . . ».

Se înşelase din contra Văcărescu, cum arĕtarăm: Pórta ca şi multe puterĭ din Europa nu credé în seriositatea uneĭ alianţe între douĕ puterĭ cu tendinţe atâtŭ de opuse, cum aŭ fostŭ şi sunt şi astă-ḑĭ Austria şi Rusia.

Şi de astă-dată En. Văcărescu sfătuesce pre Domnŭ să renunţe a face elŭ rĕsboiŭ, ci să-şĭ mărginéscă rolulŭ de hrănitorŭ alŭ oştilorŭ turcescĭ . . .

Apoĭ după asemenea sfatŭ trist şi ruşinos Enache Văcărescu îşĭ dă demisiunea şi se duce la Nicopole!...

Şi cu tóte aceste Mavrogheni avé *«epolipsis»* — cum mărturisesce însuşĭ Văcărescu, în acest boerŭ românŭ, maĭ de trébă de câtŭ celĭ-l'alţĭ (2). Mavrogheni l'a rechiămatŭ adese-orĭ dela Nicopole, dar elŭ n'a vrutŭ să vină în ţéră, ci a statŭ la Nicopole dela Martie până la Octombre, totŭ cerêndŭ luĭ Vodă voíe să mérgă la Constantinopole, voiă ce naturalmente Mavrogheni îĭ refuză (3).

Bravulŭ Domnŭ părăsitŭ de Văcărescu îndoi energia şi întări margmea despre Ardélŭ.

---

(1) Tesaurŭ, t. II, pag. 294.

(2) Tes. II, pag. 295.

(3) Văcărescu pretinde că Mavrogheni surghiunindŭ boerĭĭ în Turcia, la Nicopole, „două lucrurĭ cugetase unulŭ, ca să arete la Pórtă cândŭ va fi în prilegire de vreme că aceştĭ boerĭ aŭ avutŭ corespondenţe cu Nemţiĭ şi cu Muscalĭĭ maĭ înainte" şi pentru aceea i-a trămisŭ la Nicopole, şi altulŭ pentru că de va vré să se întórcă în ţéră vre-unulŭ, să-i ia mulţi banĭ... Văcărescu citéză casulŭ vornicului Grecianu care a plătitŭ dreptulŭ de întórcere a soţiei sale în Muntenia cu 10 000 talerĭ.., Dar însuşĭ Văcărescu mărturisesce că luĭ nu i s'aŭ cerutŭ asemenea *rusfetŭ* . . . (Tesaur II, pag, 295).

«Ear Domnulŭ Mavrogheni, scrie şi Dionisie Eclesiarculŭ.(1) încă aŭ pusŭ óste, străjĭ pe margineа ţĕrei, beşlĭ cu căpetenĭ beşlĭ agale şi odobaşĭ şi cu óstea din ţĕră, că făcuse căpitenĭ cu steguri frumóse, zugrăvite cu sfinţĭ, îmbrăcându căpitanĭ cu capodurĭ domnescĭ, dându-le şi lefĭ, numindŭ căpitănia lui Sf. Gheorghe şi a lui Sf. Dimitrie şi alŭ Sf Teodor Tiron, şi a altorŭ sfinţĭ; era şi căpitănul de arnăuţĭ cu turcĭ amestecaţĭ».

Îndată după primirea scirelorŭ despre declaraрea rĕsboiuluĭ de către Austria, Mavrogheni dă o nouă proclamare către ţeră, făcêndu-i înscuinţare de acestŭ nouŭ evenimentŭ:

«Pré cuviosĭlorŭ Archimandrиţĭ etc (2), de obşte facemŭ domnia mé de scire la toţĭ, că de vreme ce prea maltatulŭ Vidin Serascher, Melek Mehemet-Paşa ne aŭ adeveritŭ in scrisŭ, cumŭ că sunt puţine ţile, francĭ, nemţiĭ in potriva prietenieĭ şi a pravilelor rĕsboiuluĭ şi a totŭ cuventulŭ, fără de veste aŭ năvălitŭ de aŭ călcatŭ Rigasa şi aŭ insciintatŭ către I. S. cu obrăznicie cum că aŭ rĕsboiŭ cu pré puternica impĕrăţie, nu amŭ lipsitŭ şi noĭ, după netăgăduita datorie a nóstră de o parte să adăogăm puterea oştirilorŭ nostre şi să facemŭ cu ajutorulŭ lui Dumneđeŭ cuviincĭosa gătire pentru rĕsboiŭ asupra vrăşmaşilorŭ acestora şi să grijimŭ mai nainte de căte trebue spre paza supuşilorŭ noştri şi nesupĕrare a domnescеĭ nostre ţĕrĭ, şi de altă parte să vestimŭ noĭ la toţĭ vrajba acésta, ce fără de niciĭ un cuvĕntĭ ne aŭ arătatŭ in faptă aceştĭ fráncĭ, vecinĭ noştri şi să vă incredinţămŭ, că de vreme ce ei s'aŭ pornitŭ cu nedreptate şi fără de niciĭ unŭ felŭ de pricină la vrajbă, osebitŭ că vor avea mai âutăiŭ împotrivitorŭ şi pe nisuşi Dumneđeŭ, ba fără de îndoială, dicemŭ, că vor fi biruiţĭ de către puitătórele oştirĭ ale pré puternicului Devletŭ, precumŭ şi alte orĭ cu ajutorulŭ lui Dumneđeŭ s'aŭ frântŭ şi s'aŭ birutŭ, după cum se şi vĕd de faţă biruinţele nostre întruse in lăuntrulŭ pământului ţĕreĭ lorŭ ca nisce semne viĭ intru pomenire; însă fiind-că in alte vremĭ de resmeriţe s'aŭ întâmplatŭ din rea obĭdăluirea acelorŭ după vremĭ domnĭ de noĭ patimitŭ risipe şi săracĭ, şi urmézĭ să aveţĭ in această vreme bănuială ca aceea; pentru aceasta dar vĕ dămŭ mai vertosŭ inimă şi vĕ incredinţămŭ, ca să sciţĭ, că nu numaĭ sunteţĭ afară din orĭ-ce fricĭ ci încă nu veţĭ avea niciĭ o deosebire din noi şi otomanicescĭĭ ostaşĭ fiind-că in dilele nóstre *nu se caută cine este musulimanŭ şi cine este rumĭ*, ci se caută acela ce slujesce mai multŭ şi îşi primejduesce şi viaţa lui când ar fi de trebuinţă pentru dragostea pre puternicului Devletĭ care acesta surguniă năcăjimunŭ să o vedemŭ in pațină vreme de la voĭ rĕsipitĭ şi de voştri şi să sciţĭ că de veţĭ sări şi voĭ dimpreună cu cele-l-alte oştĭ ale nostre aĭ lovi când s'aŭ întâmpla a se mi în ţĕra nostră cu vre o răsbunĕscă urmare, nu numaĭ va fi acésta faptă spre mulţămirea vóstră şi spre pază de orĭ-ce viitóre întâmplare rea, ce puteţĭ băbui, ci încă vĕ veţĭ îndestula răsplătirilŭ ataţea şi lucrurĭ de ale fráncilorŭ, căci noĭ nu vomŭ cere de la voĭ alta decât capetele lor şi acésta pentru ca să cunóscemŭ pe biruitorulŭ spre al nostru cu bogate darurĭ şi cu ertare de lăpdie in

(1) Tom. II, pag. 173

(2) Cond. No. XVII, Arh. Statului, fila 259 verso. Actulŭ este din Febr. 7, anulŭ 1788.

tótă vremea: puneţi în gândă câte rĕutăţi şi câte sărăcii a'ţi pătimitŭ alte ori când aŭ apucatŭ aveştĭ francĭ de aŭ intratŭ în pământulŭ vostru şi sirguitive a scăpa de tote acestea şi cu mare luare aminte să le staţi în potrivă de se vor arĕta la vre-unŭ locŭ, socotindŭ câte bunătăţi aveţi a căştiga îndată, cu silinţă şi îndrăsnélă ce veţi face, când, precumŭ ţicemŭ, se vor arĕta aceştĭ vecinĭ vrăşmaşi şi îi veţi lovi, dându cu acésta nume chiar credinţeĭ vóstre către pré puterniculŭ devletŭ şi nedeosebindu-vĕ cu îndrăsnéla şi sirguinţa vóstră din Musulmani, veţi păzi şi veţi izbăvi şi pe voĭ şi pe ţéra vóstră. Al doilea veţi căştiga şi agoniseli îndestule din bruinţele ce cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ fără îndoială veţi face asupra acestorŭ vrăjmaşi. Al treilea vĕ veţi cinsti cu cinurĭ, care numaĭ la acéstă vreme le puteţi dobândi, şi al patrulea vĕ veţi milui câtŭ veţi face izbândă cu iertăciune de dăjdie în veciŭ». 1788 Febr. 7.

XXVI.

Proclamaţiĭ Austriace.

Austriacĭĭ caută să inunde ţĕrile de proclamaţiune adresate către românĭ, esplicându-le scopulŭ rĕsboiuluĭ ca avantagiosŭ pentru Principate.

Pachete de asemene proclamaţiunĭ sunt prinse de unĭĭ vătăşeĭ de la margine, credincioşĭ luĭ Mavrogheni. Atunci domnitorulŭ se arătă, pe de o parte a răsplăti pe vătăşeiĭ carĭ prinseseră manifestele austriace 1., şi pe de alta prin un anume pitacŭ din 8 Februarie 1788, scrie tuturoru vătăşeilorŭ de plaiurĭ (afară de Secueni) să fie atenţi şi să sequestreze ori-ce asemenea publicaţiunĭ ale inamicilorŭ.

Earĭă scrie în urmă act circularŭ:

1. Către toţĭ vătăşeiĭ de plaiurĭ, afară din Secueni, din 1788 Febr. 8.

«Vĕ facemŭ cunoscută la aceştĭ a nostre acestei luĭ vătăşĭ de plaĭ ot sud Saac [illegible] şi vĕ scrisemŭ de asupra către vătăşiĭ de plaiŭ, către [illegible] şi înfăţoşte pliculŭ 2 manifestarĭ tipă[illegible] ce precumŭ să înşelăciune la mulţĭ [illegible] în mâinĭ fără a nu [illegible] luarea aminte la viţiul lucrului ce[illegible]

1 [illegible] visternicŭ al [illegible] şi *Constantin*. [illegible] să îi [illegible] şi să le citéscă po[illegible] Asemenea şi pe vătafiĭ *Mavrocordat din plasa* [illegible]

Vedĭ N. XVII, 1, 2.

Domnia amŭ trimisŭ postelniculŭ Domniei mele cu caftane şi iamŭ cinstită şi cu boerie şi i-amŭ şi miluitŭ deosebitŭ după credinţa şi sadacatulŭ lor. Făr de îndoială suntemŭ că şi voi, după datoria credinţei vóstre, de care cum-va vor fi sositŭ în mâni ast-fel de plicuri, le veţi şi porni la Domnia mé; de nu v'aŭ sositŭ până acumŭ, să fiţi cu multă băgare de séma şi cu mare străjuire, ca orî în ce césŭ vor intra în pământurile ţerii, să le puneţi în mână şi făr de a nu se mai aréta la altă obrazŭ să se trimétă drept aicea la Domnia mé şi va fi asemenea şi slujba şi credinţa vóstră cunoscută şi plăcute Domniei mele ca şi acelora, şi fiţi sănătoşi» (1). 1788 Februarie 8.

Ca să preîntîmpine cetirea de către ţerani, orî în genere, de locuitorii Munteniei, a vre unul manifestŭ austriacŭ, ce arŭ fi pututŭ strĕbate în ţéră, Mavrogheni socóte utilŭ să adreseze din noŭ o proclamare circulară, scrisă pe hârtiă grósă turcéscă, în formatulŭ hrisóvelorŭ marî şi în numĕrŭ de 40 esemplare (2).

(1) Cod. No. XVII, fila 200 verso.

(2) Cod. No XVII, fila 202. 8 Februarie în 1788, coprinde o copiă Noi posedemu unŭ originalŭ.

Manifestul acesta s'aŭ scrisŭ şi s'aŭ trămisŭ prin tóte părţile ţĕriĭ, că de se va întêmpla a trămite împotriva împĕrăţiei manifesturî, să nu le crédă.

Manifestulŭ e adresatŭ archimandriţilorŭ, egumenilorŭ, boerilorŭ de tóte clasele, mazililor, breslaşilor, neguţĕtorilorŭ, orăşenilorŭ, pârcălabilorŭ din sate, sindiilorŭ şi dregĕtorilorŭ, vătaşilorŭ de plaiŭ, căpitanilorŭ şi tuturorŭ locuitorilorŭ ţerei. «Vĕ facemŭ Domnia mé de scire, că deapururé în vremea rĕsmeriţei se obicinuescŭ a se trămite prin ţéră de către părţile împotrivitóre câte unŭ rândŭ de cărţi cu numire de manifesturi, întru care, cu făgăduelî mincinóse şi înşelătóre, se facŭ îndemnări, cu carî mulţi din cei fără minte şi fără de pricepere vinŭ la pierderea vieţei, precumŭ amŭ vĕdutŭ că s'aŭ urmatŭ şi aicea în pământulŭ acestei ţĕrî în vremea trecută a resmeriţei şi aţi auditŭ că s'aŭ întêmplatŭ şi la alte ţĕrî de aŭ căduţŭ mulţi în robiciune şi mulţi şi-aŭ pierdutŭ viaţa din pricina acestorŭ feluri de înşelăciunî. Deci fiindŭ că şi acum este rĕsmeriţă şi sunt rĕsbóie pornite dela douĕ nómurî, nu este îndoială că se póte trămite aceste feluri de cărţi şi a se împrăştia prin tóte părţile, cu nădăjduire că póte se va aluneca cu firea vre unŭ ticălosŭ şi prostŭ de minte şi se va înşela pre acele făgăduelî fără de niciunŭ temeiŭ şi fără de niciŏ bună sevêrşire, lucru care este în potriva şi a legiĭ şi a totŭ cuvêntulŭ politicescŭ, că nicî legea nu învaţă pe supuşi a se împotrivi stăpânitorilorŭ ce aŭ bine-voitŭ Dumneḑeŭ a le orîndui, nicî cuvêntulŭ politicescŭ, nu voesce a îndemna pre ómenî fără de arme de a se face ostaşî, împotriva stăpânitorilorŭ lor şi oblăduitorilorŭ; şi acestea tóte cum că sunt semne de neputinţă. lucrulŭ singurŭ o arétă, căcî de aŭ împĕrăţiile rĕsbolŭ, are a se sevêrşi de către ostaşiĭ ce sunt orînduiţi şi hotărîţi, îar nu de către locuitoriĭ cei politicescî, carî acestia, după datoria bunei oblăduirî, se cuvine a se păzi şi a se ocroti de către ostaşi, îar nu de a se îndemna eî de a se face ostaşî împotriva stăpânitorilorŭ lor celorŭ după lege şi a cădea în cea după urmă robî şi a fi pricinuitorî şi de robiciunea altorŭ nevinovaţi şi de perderea vieţei. Intr'aceste manifesturî puteţi face socotéla că are a se făgădui şi a vi se propovădui paza legiĭântêiŭ şi ocrotirea bisericilorŭ şi

XXVII.

Ordin de ți pe óste. Concentrări. Câmpu-lung

Cinci ţile după ace-tŭ manifes ŭ N. Mavroghen dete o ordine de ți, adresată *pe óste*, cum se ț ce astă-ți, îndemnându-o să fie credincióșă. Vodă promite neferiloră cari se vor distinge în luptă, să-i facă privilegiați și nedăjmici în veci pe ei și casele lor

când póte a fi mai multŭ ocrotită legea pravoslavnecă și orînduelile bisericesci, decât sub ocrotirea pre puternicei împĕrății, dupe cum vedeți cu căptă, că în totă pămîntulă țĕrei românesci nu se află născută o geamie seŭ altŭ mecetŭ altŭ legei otomanicesci, ce este legea stăpânitore întru acestă țară. Are a vi se mai propovedui pote pre lîngă acestea și privilegii noue, seŭ paza de privilegii vechi. Puteți singuri-vĕ a vĕ face socotela și de la vedere și lu auțire, atâtă de privilegiile țĕrei românesci cât ce mai vîrtosŭ s'aŭ păzită de către pre inalta Portă, din vremea ce s'a supusŭ țĕra și până astăzi, tote cate s'aŭ hărăzitŭ dintru începutŭ și din anii rea privilegiilor țerilorŭ unvecinate, ideră a crăiei ungurescă, a țĕrei Ardealului și a Bucovinei, care acestea pote să fie la toți de obște auțite și scrise. Vedeți în cea lupă armă ce n. trecuta răsmeriță, după ce s'a stăpânitŭ țera românescă patru ani de către impotrivitorii pre puternicei împĕrății, cu ce saŭ alesŭ decât a fi lovită și cu a fi jefuită, cu a-i remânea zecile stricate și dărâpănate și a remânea țicăloșii locuitorii, unii cu sorcle robite, cu capii pierduți, cu țĕrmurile, vile și moșiile lor stricate, precumŭ ați vedutŭ mecar că s'a întemplatŭ și aiecea și la Marea Albă și în alte părți, unde amăgându-se, s'aŭ pierdutŭ mai multŭ decât unŭ milionŭ de țicăloși creștini. Care tote acestea, după ce a remasă țera iarăși sub obladuirea cea plină de milostivire a pre puternicei împĕrății întocmŭ ca mai nainte s'a îndreptată și a venită iarăși în starea ei cea d'antâiŭ, ajută și cu mai adausŭ. Dreptă aceea Domnia mé chibzuindŭ pentru S. V. și d-vostră și pentru voi toți de obște, de a face mai nainte pazi ce urmezĕ după datoria domnéscă, ca să ocroti țera cu ostași, luândŭ pre preste putere ajutorŭ Dumnedeŭ în tote, ce mai vîrtosŭ și paza ce urmezĕ după datoria părintescă, vĕ stăruimŭ pre toți de obște precumŭ amŭ fostŭ acestŭ statŭ și aicĕ în Divanulŭ Domniei mele, fața fiindŭ P. S. Mitropolitulŭ țĕrei, împreună cu Dumnedeŭ episcopii Rîmnicului și Buzeŭ și toți d-lor cinstiți și credincioși boieri ce mari ai Divanului Domniei mele, ca să vĕ păziți credința și supunerea către pre puternica împĕrățe la care s'aŭ hărăzitŭ paterea lui Dumnedeŭ, precumŭ ați găsitŭ de la strămoși și voi și voștri, și să fiți nerĕsfățați, că cu acestŭ mijlocŭ, nu numai vi se vorŭ păzi tote privilegiile ce ați avutŭ până astăzi, ci după puternica sa milostivire vi se vorŭ mai adăoga și altele; și de care cumva se va întîmpla a se împrăștia acesta felŭ de căți ascultători, cu numire de manifesturi și veri-ce felŭ de scrisori, ori de ostași ori de parte să le cunoșceți precumŭ și sunt, adevăratŭ înșelătore și precumŭ se cuvine a cădea și robie și a'și perde viața acei ce din prostime vorŭ putea a da credĕmîntŭ. Și nu este de îndestul de a le păzi numai aceștia ce se vorŭ înșela, ci vorŭ fi prinși a le păzi și cei nevinovați, pentru care vorŭ remânea a da sémă și lui Dumnedeŭ în ziua de veci. Ci dar după cum și cu porunca ce vi s'aŭ trimisŭ de la 7 ai lunei acestia de oste către toți, vĕ amŭ arĕtatŭ, că în ţilele Domniei mele, între ostași nu se caută cine este

Eată actulŭ întregŭ:

Cărţi deschise către zabiţi, procavnici, căpitanĭ bulue-basi şi toţi neferiĭ ostaşi, din 15 Februarie 1788, de la N. P. Mavrogheni V. V. .

«D-voastră Zabitorŭ ete vă facemŭ Domnia mea în scire, că acumŭ este vremea căndŭ trebue slugile cele drepte şi credincióse săşĭ arete slugba ce credincioasă şi dréptă, cu vrednicie şi hărnicie în fapta, după datorie şi după lege, ca să puteţi căştiga întrŭ résplătire harulŭ vremice, care nu le puteţi dobîndi la alte vremi. Drept aceea măcarŭ că îndestule v'amŭ scrisŭ şi vămĭ povătuitŭ mai înainte cum trebue să vŏ purtaţi şi să slujiţi la această vreme, dar pentru ca nu cumva să vŏ amăgiţi şi să slăbiţi silinţa şi protimia vostră, din pricina vorbeloră de îngrijare şi de spaimă a voitoriloră de rĕŭ patriei şi vre unoră haini împĕrăţiei, séŭ după amăgitórele cărţi ce se numescŭ manifesturi, care pote să trăcută şi pe la voi, vrăşmaşiĭ împĕrăţiei cu feluri de amăgiri şi se vŏ smintŭ ţi cevaşi, iată de isnóvă vŏ dam Domnia mé înştiinţare, că ceĭ ce se vor întrece a da ascultare la acelŭ felŭ de amăgitore cărţi, şi la sperieturile ce vor face voitoriĭ de rĕŭ aĭ patriei şi se va sminti cevaşi din credinţa a slujbeĭ luĭ ce dreptă, şi se voi sfii a nu face împotrivirea ce se cuvine în vre-o întîmplare de năvălire a vrăjmaşiloră împĕrăţeĭ, cu vrednicie, că în bărbatŭ hărnicŭ şi ca o slugă credincioasă a împĕrăţieĭ şi a Domneĭ mele, séŭ a face vre-unŭ hărnicie, care este şi în potriva legeĭ şi a tot cuventuluĭ dreptŭ, nuĭ ca aceea pote să fie prĭcină de robiremne şi de reulŭ patriei, remănîndŭ vinovaţi şi rostiţi aĭ Dumnedeĭ. Iar cel ce va sta la această vreme cu desăvîrşită vrednicie şi silinţă pentru paza ţăreĭ şi pentru împotrivirea şi isgonirea vrăjmaşiloră, unulĭ ca acela îşi va arăta în faptă slujba luĭ vrednică şi va arăta dragoste către puternicultŭ Devletŭ alŭ împĕrăţieĭ, cu trupŭ şi cu sufletulŭ luĭ, unulŭ ca acela va fi fericitŭ în viaţa luĭ, căştigîndŭ milele împĕrăteşcĭ şi hărurĭ vrednice de la Domnia mé, şi pe feriĭ voştri îi voiu face privilegiaţi şi nedăjmeĭ în veciĭ, pre ceĭ şi pe tote casele loră. Ci dar urmaţi după cuvîntatulŭ Sf. evangheliă ce dice: *cuprinde ce nu vrăjmaşiĭ voştri*. Şi aşĭ vŏ vederaŭ bărbaţi vrednicĭ şi credincioşiĭ aĭ împĕrăţieĭ (1). 1788 Februarie 15.

---

musulmanulŭ şi, cine este creştinulŭ, ci se caută acelŭ ce slujesce mai mult şi îşi primejduesce şi viaţa pentru dragostea pre puternicului Devletŭ. Căndŭ s'arŭ întîmpla a se ivi şi în ţera nóstră de împotrivitori cu vre-o urmare vrăşmăşésca şi fără de veste, ceĭ ce va lucra arme asupra lor, nu numaĭ i se va cunósce fapta spre mulţumirea ţăreĭ şi spre singurala şi credinţa către pre puternica împĕrăţie, şi cunoscîndu-se acestea, fiesi-care va dobîndi dăruirile şi privilegiurile ce vi s'aŭ scrisŭ întrîncostă poruncă de la 7 ale acesteĭ luni şi în cartea ce vi s'aŭ trimesŭ despre partea pré sfinţitului Mitropolitŭ. Iar de carecum-va veţi arăta lenevire la cele ce vŏ poruncimŭ, va fi cea din urmă amăgire mai reă de către cum d'întaiŭ, căci noi pentru acesta vŏ dăm voie ca să tăiaţi arme asupra vrăşmaşiloră trăriĭ şi slăvitori de altă lege, numaĭ, ca să vă păziţi şi pe voi şi patria şi ogorîşul credinţeĭ şi al sufletului vostru către pré puternica împĕrăţie şi către noi, după datoria credinţeĭ şi a supuneriĭ voastre şi fiţi sănătoşi. 1788 Februarie 8.

---

1) Cod. XVII, fila 246.

Apropierea oștirilorŭ austriace de frontaria țĕrei muntenesci silesce pe Mavrogheni a concentra, pe lângă oștirea națională, și oștiri turcesci. După porunca Vizirului i s'aŭ pus la dispositiune Ibraim Paşa cu *îndestulată oștire*. Întemeiatŭ pe aceste contingente noi de óste Mavroghent speră a încredința mai deplinŭ țĕra că va fi apĕratŭ până în lună de invaziunea austriacă.

După cum am disŭ, boĭa armata disponibilă, afară de cea din Focșani, în pozițiuni pe la trecĕtorile din munți. Posedemu pitaculŭ domnescŭ din 17 Februarie 1788 adresatŭ județului din Câmpu-lungŭ și archimandritului Egumenŭ al monastirei, cum și boerilorŭ de I-iŭ și al II-lea de la Câmpu-lungŭ. Din acestŭ pitacŭ, prin care se vede încă o dată cum Câmpu-lungulŭ avé o organisațiune administrativă specială, culegemŭ informațiunea, că nu pré eraŭ făcute din timpŭ magazine de aprovizionare pentru oștiri. Acésta se ié prin rechisițiune, însă se promite plata după teschereleleŭ de predare. Ca și în tóte proclamațiunile deja aluse de noĭ, Domnitorulŭ face apel la credința Câmpulungenilorŭ și le arĕtă că acésta este o datorință către țĕra și, către înaltulŭ Devletŭ, îi înștiințădă că la dué contra va încăleca însuși și împreună cu turculŭ Ibraimŭ-Paşa și, cu numerósele oștiri vor merge la Câmpu-lungŭ și voĭ tăia capulŭ tuturorŭ celorŭ vicleni.

Iată actulŭ în tótă întregimea lui:

«Cuviose arhimandrite, egumenŭ alŭ sf. mănăstiri Câmpu-lungŭ din sud Muscel și d-voastră boĭerilorŭ d'întâiŭ și alŭ doilea, și ție județelor dela orașulŭ Câmpu-lungŭ să fiĭnte

Vĕ facemŭ Domnia me în știre, că pentru paza țĕrei și a cuviosĭei părințilorŭ și a d-vóstră boierilorŭ, trimitemŭ Domnia mea acei boeriŭ cu o sumă de ostași la Câmpu-lungŭ, ca se vĕ străjuiască de vrășmași; iarĭ ostași fiindŭ că aŭ trebuință de bucată, ve poruncimŭ Domnia me, ca să aveți a le da zacherlaua cea trebuincĭósă, pentru care aveți voe și poruncie dată de cătră Domnia me, ca unde veți găsi, în hotarele dela veri-care mănăstiri, să o luați și negreșitŭ că dela sfinția ta și d-voastră boierilorŭ și după la alții pe unde veți găsi să împliniți dereptate ostașilorŭ acestora, să nu aibă lipsă, și pe câtă sumă de zacherlea veți da să aibĭ cuviosia ta egumene a lua *tescherele lĭa o adaŭgi boerĭ, după care tescherele ce se vor plăti la vistieria Domniĭei mele*, de care amŭ datŭ și pe uposă spre acesta la vistierie; ajutați însă de alții cu osârdie la aceasta și sĭliți-vĕ a împlini cuviosele pentru folosulŭ vostru și, pentru binele vostru, fără de a nu găsi pricină că nu aveți, sĕ că nu puteți găsi, pentru că, osebitŭ de datoria ce aveți după lege a fi cu protimie la împlinirea celorŭ trebuincĭóse oștirilorŭ împĕrătesci și ale Domniei mele, care vĕ păzescŭ pre voi și pre țĕră și care sunt ranchiați a-și vĕrsa sângele pentru voi la vre o întemplare le trebuință și a fi cu credință dreptă și cu supunere la înaltulŭ Devletŭ alŭ pré puternicei împĕrății, sub a

căruia umbră a-ţĭ trăitŭ şi v'aţĭ chivernisitŭ, şi v'aţĭ miluitŭ cu felurĭ de privelegiurĭ într'atâta sumă 1[illegible] anĭ, voĭ şi părinţiĭ voştri, moşiĭ şi strĕmoşiĭ voştri, care nu le puteţĭ acesté tóte tăgăduĭ, deĭ şi pildă aveţĭ a rĕsmeriţelorŭ trecute pre ceĭ ce s'aŭ amăgitŭ şi s'aŭ înşelatŭ a se hainĭ, ce sfîrşitŭ bunŭ aŭ avutŭ şi cu ce s'aŭ folositŭ, că aŭ rĕmasŭ casele lor la pustiire, copiĭ lor sĕracĭ, şi ţĕreĭ aŭ pricinuitŭ robire. De aceea dar, acestea tóte socotindu-le şi ca să nu cădeţĭ în ipopsie, ceĭ ce nu vĕ veţĭ arĕta protimĭ şi cu ajutorŭ ostilorŭ la acéstă vreme, căutaţĭ de urmaţĭ după cum vĕ poruncimŭ şi vĕ feriţĭ cugetulŭ a nu vĕ amăgi şi a nu cădé la gândurĭ deşerte, care aducŭ la primejdie de vĭaţă pre ceĭ ce se înşelă şi împlinindŭ cu dragoste cele trebuincióse ostilorŭ, fiţĭ veselĭ şi nu vĕ speriaţĭ, că avemŭ nădejde mare la pre milostivulŭ şi a totŭ ţiitorulŭ Dumnedeŭ, prin silinţa şi truda nóstră şi a ostilorŭ, să nu petreceţĭ nimica şi să fiţĭ iarăşĭ în starea cea bună a vóstră şi în milele împĕrătescĭ şi ale Domniei mele. Nu numaĭ arĕtaţĭ credinţă şi supunerea vóstră în faptă, după cum şi Domnia me vărsămŭ hasnalele nóstre şi ne vemŭ ertŭ pentru voĭ şi iată osebitŭ de ostile ce avemŭ pentru alŭ vostru diafendefsisŭ, aŭ venitŭ acumă şi măria sa înaltulŭ *Ibraim-paşa* cu îndestulă oste aicea. Iar când în potrivă nu veţĭ împlini cu protimie cele trebuincióse ale ostaşilorŭ, şi vĕ veţĭ amăgi a cădea din credinţa şi supunerea vóstră şi vĕ veţĭ hăini, atuncĭ să sciţĭ că nicĭ înşine Domnia mé nu vomŭ puté scăpa vĭaţa vostră din primejdie şi siliţĭ vom fi *a încăleca* înşine din preună cu Măria Sa pré înălţatulŭ Paşă de vomŭ veni aci cu toţĭ ostaşiĭ şi pre toţĭ ceĭ vicleni, carĭ vorŭ aduce ostile de acolo la lipsă şi stinahorie cu nedarea celor trebuincióse ale braneĭ lor, din rĕutate şi scumpătate şi care vorŭ fi necredincioşĭ şi hainĭ aĭ pre puternicei împĕrăţiĭ, *sub sabia împĕrătescă* îi vomŭ trece pre toţĭ şi casele lor şi averile lor vorŭ fi tóte împĕrătescĭ ca unĭ ce după lege sunt vinovaţĭ morţeĭ. Şi cu acesta iată, ne facemŭ datoria de eşimŭ din pĕcatŭ şi vi le arĕtămŭ maĭ din nainte, iar maĭ vertosŭ cuvioşieĭ tele egumene Câmpulungene şi-ţĭ poruncim ca unulŭ ce eştĭ parte bisericéscă şi duchovnic, să-ĭ sfătuescĭ pre toţĭ şi să-ĭ facĭ să înţelegă, făcendu-te maĭ ânteiŭ însuţĭ pildă cu a te arăta protimon şi credinciosŭ al împĕrăţieĭ şi Domnieĭ mele, ca să nu petreceţĭ aceste ce vremea de acum le póte aduce, şi a vi se întêmpla astŭ-felŭ de sfîrşitŭ» (1). 17 Februarie, 1788.

In sensulŭ cărţeĭ de maĭ susŭ, şi maĭ aprope literarŭ, totŭ în 17 Februarie 1788, Mitropolitulŭ şi episcopiĭ împreună cu veliţiĭ boierĭ, scriu o altă carte către egumeniĭ şi boieriĭ din Muscelŭ (2).

XXVIII

Nouă proclamare. Disciplina în óste

O ḑi înainte de proclamaţiunea către Câmpulungenĭ, Mavrogheni se adresă la totă ţéra chiămândŭ în ajutor în contra invaziuneĭ tóte braţele valide, prin următorulŭ manifestŭ

Proclamaţie către locuitorĭ.

«Voué, tuturorŭ locuitorilorŭ ţĕreĭ de prin tóte satele şi oraşele, măcarŭ că în destulŭ v'amŭ scrisŭ în trecutele ḑile printr'alte domnescĭ ale nóstre cărţĭ,

(1) Cod. No. XVI, fila 262.
(2) Cod. XVI, fila 266 verso. Vedĭ anexa.

iar după neadormita grijă și cu durere și cu milă ce avemŭ pentru voi, nu lipsimŭ iarăși acumŭ a vĕ insciința și a vĕ da nădejde și bucurie, că cu mila luĭ Dumnedeŭ și cu silința și truda Domnieĭ mele să sciți că veți petrece vremea acesta fără de nicĭ o bântuială și fără de nicĭ unŭ felŭ de primejdie, pentru că Domnia me dia și nóptea priveghiămŭ și îngrijimŭ pentru apĕrarea și ocrotirea vóstră, de orĭ-felŭ de bantuelĭ și suntemŭ gata orĭ în ce ceasŭ și orĭ în cotro ar fi trebuința să ne pornimŭ înșine ca să vĕ păzimŭ. Și pentru aceea osebitŭ de ostașĭ și zabițĭ care-ĭ ținemŭ aicea și afară în țeră, amŭ orinduitŭ și pe d-luĭ vel spăt. cu îndestuĭ ostașĭ în țéră pentru paza țĕriĭ, căruia i se cuvine a-ĭ da tótă ascultarea, ca să sărițĭ cu sirguință și cu ascultare când vĕ va porunci și de se va întempla de a veni niscaĭ-va vrăjmașĭ aĭ împĕrățieĭ asuprăvașĭ ca să vĕ calce și să vĕ răpéscă, sărițĭ cu micŭ cu mare ca să le stațĭ împotrivă și să-ĭ stănjinițĭ. Și celŭ ce se va arĕta cu vrednicie credinciosŭ și cu dorire de patria luĭ la acéstă vreme și va arĕta slujba luĭ în faptă nu numaĭ se va dărui de către Domnia me cu bacșișŭ bunŭ, ci încă va câștiga și iertăciune de dajdie, ca unŭ credinciosŭ alŭ împĕrățieĭ. Ci dar, lepădândŭ tótă grija și întristarea, bucurați-vĕ și fițĭ veselĭ, lipsindu-vĕ tótă frica din inimele vóstre, și nu credețĭ minciunile voitorilorŭ de rĕŭ patrieĭ, că după cum v'amŭ maĭ scrisŭ, în dilele nóstre nu veți petrece nicĭ unŭ rĕŭ, ci fițĭ bine odihnițĭ că veți fi apĕrațĭ atâtŭ despre alte jafurĭ și nedreptățĭ cât și despre ale vremilorŭ întêmplărĭ, fiindŭ-că ne-am hotărîtŭ a ne pune viața nóstră și a ne jertfi pentru toțĭ, ca unŭ păstorŭ ce trebue a-și pune sufletulŭ sĕŭ pentru oĭ dupre cuventulŭ evangheliei. Pentru aceea dar încredințându-vĕ bine la domnescele nóstre mângâerĭ și bucurându-vĕ, căutați-vĕ alișverișurile vóstre cu inima întinsă, petrecendŭ fără de nicĭ o întristare și urmațĭ după cum vĕ scriemŭ maĭ susŭ, că după cum Domnia mé priveghiemŭ și vĕ păzimŭ de aicea, vărsândŭ hazualele Domnieĭ mele la ostașĭ pentru paza vóstră, așia și voĭ stațĭ și fițĭ cu sirguința ce se cade, sărindŭ fără de pregetŭ, cu sirguială, la întemplare de trebuință și într'acestŭ chipŭ despre amendouĕ părțile fiindu silință, nu veți simțĭ nicĭ o durere seŭ bantuială. Și rugațĭ pre milostivulŭ Dumnedeŭ pentru a Domnieĭ mele bună stare și întărire ca să ne ajute a vĕ oblădui până în sfârșitŭ după scoposulŭ ce avemŭ, spre a fi întru tóte mulțămițĭ și ferițĭ, după cum avemŭ mare nădejde la mila Dumnedeireĭ sele, că veți cunosce și veți vedé dupe acéstă de față și în faptă mila ce avem pentru voĭ, după cum o și vedețĭ» (1). 16 Februarie, 1788.

De sigurŭ că disciplina nu era ușorŭ de ținutŭ o armată tênără, cum era acea organizată de Mavrogheni și între șirurile oștireĭ turcescĭ Mavrogheni, se arĕtă însă strașnicŭ pedepsitorŭ al infracțiunelorŭ. Pitarulŭ Christache n'are destule cuvinte pentru a lăuda energia luĭ Mavrogheni, care îngrozea chiar și pe ofițerŭ turcĭ:

«Iar vitézulŭ Mavrogheni
Ca un norocitŭ al vremi
Și ca un carmuitorŭ,
Strașnic oblăduitor,
Avendŭ putere deplină
Dată prin firmanŭ la mână,

(1) Codicea XVII, fila 268

Ce va face, ce va dice,
Nimeni să nu i le strice,
Să spânzure şi să taie
Fie măcară cât de mare,
Indată orândui
Paznici spre a străji,
Dându strașnice porunci tari
Intâi pe la ceï mari,
Să fie cu privighere
Spre făcătorii de rele,
Că în urmă mai simțindu
Pe vre-un turcu rău făcând,
Aga le vine de hac
. . . . . .
Unde va simți ostaşi (Spătarulu şi aga)
Făcându vr'unu rău undevaşi
Făr de altă întrebare
Să 'l prindă şi să'lu omóre».

Graţie acestoru porunci, care se realizară pe deplinu, turcii nu mai făcură supĕrări locuitorilorŭ,

«Căci cum auzea de aga
Tremura turcii ca varga
. . . . . .
Când îl vedea prin târgu trecându
Se sculau toţi tremurându
. . . . . .
Brava, Mavroghene, brava,
Altulu ca tine mai stava,
Aşa totu grantulu să-şi ţie,
Cu atâta strășnicie?
Unde s'au mai auditu
Şi unde s'au pomenitu
De-un ghiaru să se 'ngrozéscă
Atâta óste turcéscă?
. . . . . .
Vede-ai gogemite Paşii
Şi atâţia mari Bimbaşii
Cu barbele lungi lăsate,
Aşteptându pe la perde
Neputându-i găsi vremea!
Apoi Voevodu era
Séu a vizirŭ semăna?
Care Domnu a mai stătutu
Trei tuiuri să fi avutu?
Şi care altulu să se bată
Cu doi împĕraţi de odată?
De mare cinste e vrednicu
Mavrogheni celu puternicu (1).

(1) Bucluma, 1863, pag. 36.

Pe lângă asprimea cu care pedepsea infracţiunele, Mavrogheni maĭ lua şi mĕsurĭ prin care înlătura din calea oştirelorŭ cârciumele. Iacă pitaculŭ prin care prin Mumbaşirĭ, cu data din 20 Februarie 1788 ordonă acésta. El trămite:

«Aproḑĭ vătăşescĭ i ceauşescĭ, copiĭ din casă, de Divanŭ şi de visterie i paharniceĭ, pe drumurile ce se numescŭ maĭ josŭ şi cu poruncĭ către isprăvniciĭ osebite, ca câte *cârciume* cu vinurĭ se vorŭ fi aflândŭ în drumurĭ, pe tóte să le oprescă şi ridicândŭ vinurile să le ducă la satele ce vor fi departe de drumurĭ, în laturĭ şi să nu maĭ pue altele a se vinde într'acéstă vreme. Aşişderea şi după la sate să nu vânḑă la ostaşĭ strĕinĭ séŭ turcĭ măcarŭ unŭ dramŭ.

Drumurile	Judeţele
De aicea până la Olteniţa	Ilfov
» » » » Daïa	Vlaşca
» » » » Zimnicea	Ialomiţa
» » » » Segarcea	Slam Rimnicŭ
» » » în dreptulŭ Darstoruluĭ	Busĕŭ
» » » la Slobozia Gospod	Saac
» » » » Focşanĭ	Buzeŭ
» » » » Ploescĭ, până în Câmpina cum şi în	Câmpina
» » » » Tîrgoviştea Petroşiţa şi pe	Dâmboviţa de susŭ.

XXIX.

Moldova. Ipsilante.

Lăsândŭ unŭ momentŭ ţéra muntenéscă, să urmărimŭ evenimentele din Moldova. In urma fugeĭ luĭ Alexandru Mavrocordatŭ, [illegible] amŭ vĕzutŭ că ţéra rĕmăsese administrată de o căĭmăcă[illegible] boerĭ; Situaţiunea în care se afla Pórta, aŭ obligat'o să [illegible] de bune esplicaţiunile date de boeriĭ caĭmacamĭ, prin care [illegible] de purtarea Domnuluĭ fugarŭ. Negreşitŭ, după cumŭ [illegible] Drăghicĭ în Istoria sa, nu numaĭ Caĭmacamiĭ dar şi în[illegible] şi Mitropolitulŭ cu Episcopiĭ semnară Arzmagzarulŭ [illegible] pentru purtarea luĭ Mavrocordatŭ Alexandru.

[illegible] Porţeĭ la acestŭ actŭ fu favorabilŭ şi urmatŭ îndată [illegible] anunţândŭ că s'aŭ numitŭ Domnŭ Moldoveĭ, Alexandru [illegible]

[illegible] pag. 241.

Numirea lui Ipsilante la tronulŭ Moldovei, nu o protestă Bulgacow, pentru că Ipsilante era *persona grata*, pentru Internuntiulŭ austriacŭ Herbertŭ. Choiseul raportéză guvernului sĕŭ de la Versailles, în 10 Fevruarie 1787 (st. n.) că Herbertŭ profitându de ocasiunea visitelorŭ ce toţi Miniştrii aŭ făcutŭ noului principe alŭ Moldovei, a statŭ «enfermé avec lui plus de deux heures» (1).

Choiseul cunoscêndŭ relaţiunile lui Ipsilante cu Austriacĭ, aşedă ca secretarŭ alŭ acestui Domnŭ pre un francesŭ:

«Afin de me ménager les moyens de savoir tout ce qui se passera dans cette dernière province, où les troupes turques ne tarderont pas à se rassembler, j'ai placé près du Prince Ypsilanti, en qualité de secrétaire un Français aussi sûr qu'intelligent et qui, dans l'espérance de mériter vos bontés ne négligera rien pour se rentre utile» (2).

Ceea-ce interesa pe Choiseul era nu numaĭ de a cunósce faptele Domnului noŭ dela Iaşi, faţă cu Austria, ci maĭ alesŭ de a urmări de aprópe evenimentele rĕsboiului ce era a se deschide maĭ târdiŭ. In adevĕrŭ, la finea luneĭ Ianuarie 1787 după stilulŭ nostru, determinarea Porţeĭ de a face rĕsboiŭ Rusieĭ era aprópe luată. Turciĭ, dela micŭ la mare, eraŭ aţiţaţi de dorinţa de a începe acest rĕsboiŭ. Fetvalele muftiului la data arĕtată eraŭ espedite în tóte părţile, ca imediatŭ să se adune o óste mare, din care 60,000 aŭ şi primitŭ ordine să trécă în Moldova.

Ipsilante nu întârdiă de a sosi în Iaşi, în Februarie 1787, dar scurta lui Domnie nu-ĭ de timpŭ să facă administraţiune .... Din primele ḑile avu de a se ocupa de «isvóde de zaharele şi de cărăturĭ pentru trebuinţa oştirilorŭ ce se aduna din tóte părţile prin cetăţile Dunărene» (3). Contra acestorŭ angarale se jăluesce ţéra cu anume arz-magzarŭ.

(1) Hurm., Vol. II supl. I, pag. 42.

(2) Hurm. Vol. II., supl. I, pag. 42.

(3) Drăghiciĭ Tom. II, pag. 50, edit. 1857. — Iată Magzarulŭ trămisŭ de Divanŭ mulţămindŭ pentru noua domnie şi cerênd ugurare de angarale:

«Noĭ prea plecaţiĭ şi smeriţiĭ robiĭ aĭ Pré puternicilŭ împĕraţiĭ, Mitropolitŭ, Episcopiĭ, Arhimandriţiĭ, Egumeniĭ, boiariĭ, boerenaşiĭ, căpitaniĭ, buluchaşiĭ şi alţiĭ zapciĭ, (sĕŭ Mitropolitŭ cu tótă partea bisericéscă şi toţi boeriĭ) către înaltulŭ

In tom. II, supl. I, alü lui Hurm. pag. 43, suntŭ publicate rapporturĭ de ale Ministrulut francesŭ din Constantinopole din care se vede cumŭ b.etele nóstre ţĕrĭ trebuia să [illegible] miĭ de ţĕranĭ, cu

---

şi dreptulŭ Prag şi cătră luminatulŭ şi milostivulŭ Scaunŭ, prin acest al nostru plecatŭ adevĕratŭ Magzar intetă facemŭ ale nóstre robescĭ smerite închinăciuni şi din adinculŭ inimelorŭ marĭ mulţămirĭ pentru mila cu care ceĭ de îndelungaţi anĭ stăpinĭ noştri aŭ voitŭ a ne milui, din Dumnedeescă insuflare fiindŭ îndemnaţi a orênduĭ Domnŭ otcârmuitorŭ pămentuluĭ acestuia pe credinciosulŭ supusŭ alŭ Pré puterniceĭ Impĕrăţiĭ *Alexandru Ipsilant Vodă, [illegible] arĕtată cu credinciosă [illegible] la cele înalte slujbe [illegible] Deci [illegible] fórte cu mare dreptate şi milostivire aŭ [illegible] pe supusa Impĕrătescă [illegible] în [illegible] domnie [illegible] ţeră românéscă, [illegible] plin de marĭ daruri şi [illegible] înţelepciune* prin care nădăjduimŭ să se reverse şi cătră acéstă ţéră a pămentuluĭ Moldoveĭ cele mari milostivirĭ şi apĕrări ale pré puterniculuĭ nostru Impĕratŭ. Pentru care de apururea cu mulţămitoriŭ cugetŭ rugămŭ pe dătătorulŭ a tóte bunătăţile Dumnedeŭ ca să ţie şi să păzéscă pe Pré puternica împĕrăţie întru cea de îndelungaţi anĭ mărirea şi slava sa. Către acésta luandŭ noĭ smeriţii robi cé robéscă indrăznélă, facemŭ plecată înscuntare prin acestŭ smeritŭ alŭ nostru *Magzar* celorŭ de mulţi anĭ milostivĭ stăpinĭ aĭ noştri, că ţera acésta a Moldoveĭ pentru multe nestatornicii ce pătimesce de la o semă de vreme şi maĭ alesŭ pentru ce mare lipsă de rodirea şi stricăciunea a totŭ felulŭ de pâne ce s'aŭ întemplatŭ în anulŭ trecutŭ la cé maĭ multă parte, aŭ rĕmasŭ tótă ţéra acésta la o stare fórte slabă, pătimindŭ ceĭ maĭ mulţi locuitorĭ, întru multă sărăcie şi lipsă în cât de abia potŭ suferi petrecerea dilelorŭ lorŭ. Dreptŭ aceea, din partea a totŭ obştea acestorŭ smeriţĭ supuşi a pré puterniceĭ Impĕrăţiĭ, cu totul cădendŭ la pămentŭ şi vĕrsândŭ lacrimĭ, facemŭ rugăciune cătră înaltulŭ şi dreptulŭ scaunŭ, să se milostivéscă milostiviĭ stăpinii noştri asupra acesteĭ nevoiaşă şi săracă ţĕră şi să i-se facă uşurare de cele peste putinţă grele dărĭ şi maĭ alesŭ a multelorŭ havalele de zahirele, cherestele, salahorĭ şi alte marĭ angărĭ care necontenitŭ în tótă vremea se cer şi se trimetŭ pe la serhaturile de prin pregiurŭ, la care nu aŭ maĭ rĕmasŭ putinţă locuitorilorŭ acesteĭ ţerĭ ca să póte respunde, aflându-se cu toţi (precumŭ arĕtămŭ) la fórte slabă şi ticălósă stare. Decĭ daru ne adăogămŭ smerita şi cucernica rugăminte a nóstră, ca să nu fimŭ trecuţi cu vederea şi neîmpărtăşiţĭ cu aceste cerute marĭ mile de la marele nostru şi milostivulŭ împĕratŭ, a căruia sântulŭ Dumnedeŭ să-ĭ vecinicéscă înaltulŭ [illegible] întru mulţĭ anĭ şi norocĭ de apururea. Şi aşa aceste împĕrătescĭ milostivirĭ ce se vor revărsa asupra nóstră robilorŭ séĭ unite fiindŭ cu vrednica şi drépta [illegible] a Domnuluĭ, care s'aŭ orânduitŭ, suntemŭ bine încredinţaţi şi nădă[illegible] [illegible] cu vremea (s'aŭ în puţină vreme) să vie ţera acéstă la cea maĭ bună [illegible] stare subt umbra cé puternică a milostivireĭ Impĕratuluĭ nostru şi [illegible] cea vrednică a credinciosă slugeĭ sale Domnuluĭ ce ni s'aŭ orân[illegible] [illegible] tótă vremea vomŭ păzi nestrămutată către pre înaltŭ Pragŭ a [illegible] nostre cea pré deplinŭ credinţă şi supunere, carele avemŭ [illegible] nostri, împlinindŭ cu totă osirdia ca nisce drepţi credinciosĭ [illegible] nostră poruncă a Pré puterniceĭ Impĕrăţiĭ până la [illegible] nostri.

[illegible] Memoriŭ presentato Academiei, în 188[illegible] [illegible] 1900.

transporturĭ, orĭ ca să lucreze la cetăţile turcescĭ . . . Câţĭ se maĭ întórcĕŭ la casele lorŭ din aceştĭ nenorociţĭ şi maĭ alesŭ câţĭ îşĭ maĭ ducĕŭ a casă boiĭ lor?

In Iaşĭ nu maĭ era unŭ secretŭ pentru Divanŭ, că Domnitorulŭ celŭ noŭ stă în bune relaţiunĭ cu Austria. Prusia dobândise de curêndŭ recunóscerea oficială de către Pórtă a consululuĭ ce ea, după cumŭ vĕḑurămŭ, întreţiné de câţĭ-va anĭ deja în Moldova (1). Era decĭ unŭ agentŭ maĭ multŭ pe lângă celŭ rusescŭ şi cel austriacŭ, carĭ urmăriaŭ de aprópe toţĭ paşiĭ noului Domnŭ. O mare parte din boerime şi maĭ alesŭ Mitropolitulŭ Moldovei nu voiaŭ să auḑă de Austria, ci, în secretŭ, corespondé cu Ruşiĭ. Maĭ alesŭ din finea anuluĭ 1787 noĭ amŭ descoperitŭ destule corospondinţe preschimbate între Mitropolitulŭ şi cneazulŭ Rumianţov, prin intermediulŭ unuĭ protoereŭ rusescŭ Mihailŭ Strilbiski. Amŭ publicatŭ în memoriulŭ ce amŭ presintatŭ Academieĭ române în 18 Noembre 1888 cu titlu «documinte dintre 1769—1800) (2) aceste corespondinţe.

Cum că Domnitorulŭ Ipsilante nu era în curentŭ cu aceste corespondenţe, apare de acolo, că Hatmanulŭ, care se scie că la toţĭ Domniĭ grecĭ era omulŭ de încredere, simţindŭ relaţiunile luĭ Strilbiski, prigoniá pre acesta. Strilbiski spune Mitropolituluĭ, în o scrisóre de la 20 Noembre 1787 că «fără de veste m'amŭ dusŭ dela casa mé, măcarŭ că în multe rênduriĭ amŭ tremuratŭ cu trupulŭ şi cu inima despre nisce slujitoriĭ aĭ Hatmanuluĭ, carĭ s'aŭ lăudatŭ că mĕ va juca nu popesce ci turcesce, osebitŭ de aceste pe o slugă a mé o închisese de pe uliţă ca să mă spue unde sunt, şi pentru aceea scire nu ţ'am datŭ, ca întrebândute, să nu mĕ sciĭ unde sunt şi nicĭ în prepusŭ să nu poţĭ întra despre cine-va» (3).

Grafulŭ Rumianţov za Dunaevski în 1787, Noemvrie 12, din *Parafievca*, scrie Mitopolituluĭ Moldoveĭ spre a intra în corespondenţă cu elŭ: *«spre mântuirea a multorŭ creştinĭ despre cele grele góne, numaĭ cu suspinurĭ şi cu slujbĭ grele»* şi-ĭ promite ajutorulŭ Impĕrăteseĭ.

Originalulŭ în limba leşéscă de sigură este la Mitropolia din

(1) Hurmuzachi, tom. II, vol. 1, pag. 43.
(2) Veḑĭ anexa.
(3) Pag. 97 a Memoriuluĭ meŭ din 1888.

Mai departe agentulŭ acesta secretŭ alŭ Rusiei, învĕţa pre Mitropolitulŭ, ca să arĕte *«numai celorŭ ce sunt la o unire şi la o credinţă cu biserica Rĕsăritului, ca să se bucure şi să se imple de nădejde căci tóte puterile armiei s'aŭ pornitŭ într'acéstă lună Noembre»*, cu tótă larma grea, ca să scóă mai în grabă Moldova din grijele ei. Învĕţa apoi pre Mitropolitulŭ să ţie pre *generalul en chef* în curentŭ de totŭ ce s'aŭ mai întêmplatŭ noŭ dela 14 Octombre că acesta aŭ orênduitŭ pe malulŭ Nistrului omŭ împĕrătescŭ, care va aştepta rĕspunsulŭ, *numai fără zăbavă*, că oştile sunt pe cale, şi ca să se scie câte câtă óste se va orêndui şi la ce locuri? unde sunt Turcii mai mulţi şi unde sunt mai puţini? ca să se potă socoti suma cu puterea oştirei, că voru o dată pe tóte părţile să cuprindă şi să slăbéscă tóte . . (lacuna începe aci). Din ceea ce a rĕmas neruptŭ de pe acéstă filă a scrisórei, se vede că Stolbiski era recunoscutŭ tâlmaciŭ alŭ lui Rumianţov pentru limba românéscă. Elŭ dice Mitropolitului, să nu scrie în grecesce, că pe la Muscali nu este cine să traducă din acéstă limbă (1).

(1) Copie după scrisórea protoiereului Mihail Stolbiskŭ din „Knoajoe", dela 1787, Noembre 20 către Mitropolitulŭ Moldovei.

«Preosfinţite şi mare stăpâne, Mitropolitŭ alŭ Moldoveĭ, milostivulŭ meŭ stăpânŭ.

Plecăciunea mé cé sĕracă şi umilită o aducŭ înaintea preosfinţiei tále şi mŭ rogŭ ca să aĭĭ ertăciune că fără de vestea m'amŭ dusŭ dela casa me măcarŭ că în multe rîndurĭ amŭ tremuratŭ cu trupulŭ şi cu inima despre nisce ajutorĭ aĭ hatmanului, care s'aŭ lăudatŭ că mŭ va juca, nu popeşte ci turcesce, oselitŭ de aceste, pe o slugă a me o închisese după uliţă ca să mŭ spaie unde sunt, şi pentru aceea scire nu ţi-amŭ datŭ ca întrebându-te să nu mŭ scoĭ unde sunt, şi mĕĭ în prepusŭ să nu poţi vorbi despre cinstea. Acestă carte dela feldmareşalulŭ de pe ruste am tâlmăcito pe moldovenie şi s'aŭ pornitŭ de gratulŭ limn. ca să pot să scriu pe la tâlmăcitorĭ cei ce voiu sunt la o unire în hotarele cele de tâiŭ, numaĭ cetindu-o să prea socotiţi că vorbele ei sunt forte malte, că după scurtarea limbei moldovenescĭ nu póte să ajungă la înălţimea ei, dar pe cătŭ amĭ scris fostă putere scumpei amĭ tălmăcit-o. Preosfinţia ta cu anĭ adăpătorĭ şi răvătorŭ bunŭ pentru pravoslavnicii din patria preosfinţiei tále, bunătĭ ce amĭ pentru întristarea tuturor tale, şi a lesne orĭ căutându la suspinările lor, bine aĭ voitŭ, ca să le descoperĭ la mulţi tâlna acesta asumată, dar arătă numaĭ celorŭ ce sunt la o unire şi la o credinţă cu biserica resăritului, ca să se bucure şi ca să se umple de nădejde, căci tóte puterile armiei s'aŭ pornitŭ într'acestă lună a lui Noembrie; neîncetând a ĭĭ îngrijindu-se de greutăţile şi amărăciunile cele necontenite, să s'lesnescŭ mai în grabă ca să scotŭ (sic) din grijile sale pe toată Moldova. Măcarŭ că eŭ şi fără de spusulŭ a preosfinţiei tale, sei a boierilorŭ ţerĭi, amŭ scrisŭ mai bine ca să grăescĭ, cum pentru preosfinţia ta şi pentru boierii Moldovei, aşĕdetea şi pentru negustătorĭ, aşa şi pentru

Din cele espuse se vede că eraŭ cel puţinŭ două curente pohtice în Moldova: unul, al Domnuluĭ, înclină spre Austria; altul, al Mitropohtului, spre Rusia. De sigurŭ se maĭ găsiaŭ ĭcĭ colo şi boerĭ carĭ n'arŭ li voiŭ

---

suspinulŭ norodului celuĭ însărcinatŭ şi de totŭ prădat şi sărăcitŭ, pentru venirea celorŭ streinĭ, care din cei maĭ marĭ Pasĭ, anume cu poreclele lor şi cu câtă somă s'aŭ aşeţatŭ pe alocurĭ, şi câtă zaheré şi tenŭ, séŭ şi orzŭ, tóte anume şi la ce locŭ tóte le-amŭ arĕtatŭ. Aşĕderea şi prooshotia ta cu ceĭ ce sunteţi la unŭ râudŭ, să arĕtaţi tóte în scrisŭ ce s'aŭ maĭ noitŭ [de la Octombrie în 14 şi până acumŭ. Şi aceste arĕtându şi altele carele le veţi sci. să insciinţaţi pe generalulŭ anşeftŭ *(sic)* Elmpta, că generalulŭ aŭ oranduitŭ în malulŭ Nistruluĭ omŭ împĕrătescŭ *(sic)* care va aştepta rĕspunsulŭ, numaĭ fără zăbavă, că oştile sunt pe cale, şi ca să se scie câtă oste *(sic)* se voru orândui şi la ce locŭ, unde sunt turcĭ maĭ mulţi, şi unde sant maĭ puţinŭ, casăse *(sic)* pótă socoti soma cu puterea oşturei, eă voru o dată pe tóte părţile să cuprindă şi să slăbescă tót... *(ruptă)*
mahnirea Moldoveĭ *id.*
părinte alŭ Moldoveĭ *id.*
cu totă ţera Mold... *id.*
şi de câtă veţi tr... *id.*
şi cu multă zăbavă... *id.*
mitere la malulŭ *id.*
ce este oranduită *id.*
când vomŭ trămite *id.*
anşeftă generalŭ *id.*
la acestŭ generalŭ *id.*
... cesc pe rusie, şi în *id.*
Ghiuşulŭ Rumianţov *id.*
este în malo rossie *id.*
L. Rossieĭ, dară în *id.*
Kievă ca să-i gătéscă *id.*
măcarŭ că de şi rămân... *id.*
... lasă polcurile mai în *id.*
polcurĭ grecesce să *id.*
nimenea nu să găsesce *id.*
sânt orânduiţŭ aice k... *id.*
pentru tălmăcitu *id.*
voi veni şi eŭ cu d... *id.*
către toţi, şĭ... *id.*

Protoier...

1787
Noemb. 20.
din Kniajoe

Acesta ce va da răsaŭlŭ va spune locului pe unde merge cărţile peste Nistru, că-i loca este fórte pruntosŭ. Şi de deasa nimeni să nu vă temeţi că-l ieşasiă şi la munte şi la unilalte.

NB. Acéstă scrisóre pe care o dămŭ în ortografia originalului, ce-lŭ depuserămŭ la Academie, ne arĕtă că acestŭ protoiereŭ (alŭ căruia nume l-amŭ aflatŭ în altă scrisore, ce urmézză la vale) era spionulŭ Muscaliloră, înainte de intrarea lor în Moldova la 1788. Din scrisóre se vede părtăşia secretă a Mitropolitului ţĕreĭ, cum şi *aiesta* purtare a Hetmanuluĭ ţĕreĭ din 1787, Hetmanulŭ care sfinţise pre spion şi-lŭ vestea că de nu se astămpără ilŭ va juca, *nu popesce ci turcesce*.

ca țéra să se strice cu Turcii(1) Cum-că boerimea era împărțită în vederile politice se pote conclude și din grija ce pune Strilbiski și Rumianțov așă fei scrisorile către mitropolitulă Moldovei, de a nu li cătite de cei «ce nu sunt la *o unire în lucrurile cele de față*» (2)

Dămă în anexă și o altă scrisóre a lui Strilbiski către Mitropolitu, din 20 Octobre 1787, din care se va vedé, că deși s'a declaratu rĕsboiulă în August acelu anu, óstea muscălescă nu era încă gata de a intra în campanie Strilbiski scrie, apoi că la Noembre acestu anu «tóte puterile armiei s'aŭ pornitu». Numai acésta scire a fostu prematură, căci deși se promitĕ Mitropolitului și boerilorŭ partizani muscalilorŭ, că ósteа rusésca va intra în țéră *«necăutându seŭ îngrijindu se de gerurile seŭ ometurile cele necontenite»*, totuși întregimea a anului 1787 –88, ósteа tusescă rĕmasă neactivă pe malulŭ Nistrului

(1) Dară chiar și dintre boerii opuși acestui curentŭ nu semnatŭ arz magzarescŭ urmă tóte declarându fidelitate către Porta Otomană

«Prin acestŭ alŭ nostru plecatŭ și adevĕratŭ Magzarŭ, arĕtămŭ la pragulŭ înaltei împĕrătesci mĕriri, care să ne nevrednică să veci, că înscriptându-ne acumŭ de la Domnia-tu nostru pentru cea după tótă dreptatea vestire a resboiului către vrăjmașalŭ și nepriteniculŭ pre puternicei împĕrății, ca toți amŭ ridicatŭ manele către cerŭ rugându-ne pentru îndelungata stătorniciă pre puterniculŭi nostru împĕratŭ, și pentru ca să urate bunătóre urmele puterei sale, împilandŭ și supunĕndŭ sub picióre lui pre totŭ vrăjmașulŭ și împotrivnicululŭ, lucrându-ne atatŭ de împĕrătescululŭ firmanŭ câtŭ și din viă glasulŭ Domnului nostru, pentru că voința și vrerea curgendŭ din nemărginita milostivire a împĕrătesceі sale mĕriri este să se păzescă *Kelerul* acesta de tótă stricăciunea și supĕrarea, și ascultandŭ cu tótă luarea aminte câte alte s'aŭ dusŭ pentru îndatorita credința nostră și săvĕrșirea împĕrătescilorŭ porunci, îndată amŭ înțelesŭ pre Domnulŭ nostru pentru gata plecarea nostră și pentru cea desăvĕrșită smerită stăruința nóstră, care de-avanŭ rugatŭ ca să o arete și către înaltiulŭ pragŭ. Darŭ n'amă lipsitŭ și noi înșine prin acestŭ alŭ nostru smeritŭ Magzarŭ, îngenuchiandŭ să aducemŭ pentru nóstă nemărginită milă, cele dintru aĭănatŭ închinate închinate smerite mulțămiri și căzendu să ne rugămŭ, ca după cum dintru începută strămoșii noștri s'aŭ umbrită sub umbra și ocrotirea împĕrătesceі mĕriri, așa și noi să ne învrednicimŭ bogatelorŭ îndurĕri a milostirei și purtĕrei de grije a puterei sale. Pentru care ca unele credincióse și mulțămitóre slugi, rugămŭ pre Dumnedĕu să nu ridice de-asupra nostră iubirea împĕrătesceі mĕriri, ca fiindŭ asupra nóstă acestă împĕrătescă ocrotire, mângâiere și umbrire, să dobândimŭ nesupĕrăți și întru odihnă, ca să putemŭ, săvârșindŭ împĕrătescele porunci, să aducemŭ către Sfântu Dumnedĕŭ necontenite rugi pentru îndelungarea Mĕrirei sale.»

(2) Memoriile de V. A. U., 1889 „Documente dintre 1769—1800".

Numaĭ în 17 Fevr. 1788 Ecaterina II adreséză Moldovenilorŭ următorulŭ manifestŭ, tiparitŭ la Petersburg:

«Cu a luĭ Dumnedeŭ milă noĭ Ekaterina a doua imperatriţa şi avtokratoriţă a toate Rusiilor. I proci i proci i proci.

«Présfinţiţilor mitropoliţĭ alŭ Moldovlahieĭ, şi alŭ Ungrovlahieĭ, de Dumnedeŭ iubitorilorŭ episcopĭ, cinstiţilorŭ ceĭ din partea bisericéscă, ceĭ de bunŭ némŭ şi către noi cu iubire credincioşĭ boieri, ostaşilorŭ, oroşanilorŭ, şi tuturorŭ lŏcuitorilorŭ, din domnia ţĕreĭ Moldoveĭ, şi a ţĕreĭ rumănescĭ, a noastră împĕrătorescă buna voire şi milostivire.

La toate descoperirile rezmiriţilorŭ ce tot dauna fără dreptate aŭ deschisŭ sultaniĭ turcescĭ către Rosia, stremoşii noştri şi noĭ însuşi stăpânitori tronuluĭ Rosieĭ luindŭ arme pentru apĕrare, n'aŭ fostŭ cugetu numaĭ de a birui pe vrăjmaşŭ, ci aŭ fostŭ împreunatŭ cu ace mare rivnă a noastră, spre a scoate norodu celŭ credinciosŭ alŭ luĭ Iisusŭ Hristosŭ, a izbăvi biserica ortodocsieĭ grecescĭ, din celŭ pătimitoriŭ necinstitŭ jugŭ alŭ agarinenilorŭ.

Celŭ dintru pré innălţime Dumnedeŭ ce aŭ blagoslovitŭ armele noastre tot dauna cu biruinţe asupra vrăjmaşuluĭ creştinescŭ, pentru cele ne cuprinse ale luĭ judecăţĭ, n'aŭ învretnicitŭ la acele vremĭ pe toţĭ creştiniĭ acestorŭ îndestulate pămênturĭ, ce sunt căduţĭ suptŭ chinuitorea stăpânire a muametenilor, a prăznui eĭ cu bucurie pe acea desevîrşită a lor scăpare.

Şi aşa cu nădejde de viitoare fericire, sfârşindŭ cé de pe urmă a noastră rezmiriţă cu turcii ce eĭ aŭ remasŭ biruiţĭ, amŭ întăritŭ prin legăturile ce noĭ amŭ făcutŭ la pace soarta a tuturorŭ lŏcuitorilorŭ creştinĭ de la ţera Moldoveĭ şi de la ţera rumănéscă, cu acesté păzindu-le toate folosinţele şi bunele mijlocirĭ a stăpânirii părţĭ duhovnicescĭ, şi mirenescĭ, şi deosebitŭ a tuturorŭ lŏcuitorilorŭ. Dăspre o parte aveţĭ insciinţare de bunătatea inimi noastre, şi de acea părintescă a noastră purtare de grijă pentru voĭ, ca pentru unŭ norodŭ ce este de o lege cu noĭ, care tot-d'auna aŭ trasŭ şi trage şi acum la dinşii alŭ nostru acoperemintŭ; despre altă parte însuşĭ simţiţĭ cu grele închipuirĭ, a cea ne sfîrşită reutate ce izvorasce din stăpânirea Sultanuluĭ turcescŭ, suptŭ care, oare puteţĭ voĭ socoti măcarŭ o ḑi a nu ve teme de rĕpunerea vieţiĭ şi a averiĭ voastre? Uciderea acea chinuită a Ghicăĭ domnuluĭ Moldoviĭ, şi a altorŭ aĭ dumneavoastră boierĭ, vĕ dovedesce acea groaznecă pildă, când, de la curtea noastră pentru aceste neomenite urmărĭ şi pentru alte multe ce s'a făcutŭ în pămêntu vostru, s'aŭ fostŭ ḑisŭ otcărmuireĭ turcescĭ, cum că acele cu noĭ puse sfinte legăturĭ, ce deopşte sunt sciute, zăticnescŭ de a face silă împotriva privelegiurilorŭ şi obiceiurilorŭ voastre, şi în locŭ de a se căi eĭ, ne amŭ întâmpinatŭ numaĭ cu răotatea, cu înşelăciunea, şi cu vicleşugu, unite acesté cu călcare dă pravilă, prin care de iznoavă aŭ deşchisŭ rezmiriţă.

Pentru aceea a noastră ostăşască putere este pornită asupra vrăjmaşuluĭ, decĭ turciĭ năpădindŭ la hotarele noastre s'aŭ întampinatŭ cu a lorŭ prăpădenie.

Dară după cum noĭ şi la acestă de acumŭ întâmplare, iarăşĭ şi iară este în inima noastră a diafendevsi legea şi ortodocsesca biserică grecească, şi ca să aducemŭ la norocitŭ stepenu cele creştinescĭ noroade ce pătimescŭ din varvariceasca tiranie, întâiŭ dămŭ în scire deopşte pentru acesta tuturorŭ lŏcuitorilorŭ din ţéra Moldoveĭ şi din ţéra rumănescă, carĭ fiindŭ că sufere vrăjmăşescă gonire şi prăpădenia ce li se face de către oştile turcescĭ, dorescŭ de acea ortodocsescă şi creştinescă legea, şi hrănescŭ în inima lor bună încredinţare la diafendevsela

nóstră, acestorŭ felŭ de omeni le făgăduimŭ noi deplinŭ acoperemêntŭ de la armele noastre.

Dono ale noastre puternice armiĭ esŭ ca să biruéscă pe acelŭ vecînicŭ vrăjmaşŭ creştinescŭ, curêndŭ o sumă de ostaşi dantr'aceste armiĭ se pornescŭ la pămênturile voastre, vorŭ goni pe turci din vieţuirea lor de acolo, şi vorŭ întări a voastră ne primejduire, vorŭ fi pentru a voastră apĕrare împotriva feţiĭ nepriétinilorŭ, şi lŏcuindŭ cu voĭ vor fi fraţi aĭ voştri. Urmările trecuteĭ rezmiriţe încă sunt proaspete în ţinerea minţiĭ voastre, odihna voastră dintracea vreme aŭ fostŭ mai bună ş. mai adeverată de cătŭ acea din ţilelele păciĭ; cu asemenĕ orênduială şi dragoste vinŭ şi acumŭ la voĭ ostaşiĭ noştri: otcarmuitoriĭ acestorŭ oşti sunt aĭ noştri feldmarşalĭ Grafu Rumianţov Zadunaieski, şi Cnézu Potemkin Tavriceskoĭ; iubirea de oameni şi dreptatea lorŭ este îndestulŭ cunoscută de voĭ; aceasta vŏ dă voao o noao mijlocire de a voastră folosinţă; dumnévoastră boieri şi toţi povăţuitoriĭ ţerilorŭ, adunaţivă într'o inimă şi vemţi spre întêmpinarea polcurilorŭ noastre, stringeţi vitejiĭ ostaşi aĭ pămêntuluĭ vostru, şi uniţi toată puterea voastră cu ale noastre arme, pentru a birui pe turcĭ păn toate locurile. Acea răvnitoare cu bero nţelă silinţă a voastră va fi cu resplatire folositoare după cumŭ s'aŭ rasplatitŭ dă .a noĭ mulţi pentru acele deosebite ale lorŭ slujbe la trecuta rezmiriţă, cu multe feliuri de daruri; aşişderé şi voĭ sfinţita bisericéscă putere, pastoriĭ turmi creştinesci, luaţi paloşu celŭ duhovnicescŭ, după cumŭ ţice cuvêntu luĭ Dumneţeŭ, deşteptaţi pe acei ce sunt chemaţi la arme ca să împleteze pe vrăjmaşi ce viforescŭ biserica luĭ Hristosŭ: aceasta de acumŭ vreme este acea mai bună; aceste zile sunt ce e folositoare; înnălţaţi a voastră rugăciune către Dumneţeŭ, ca să trămită din cerŭ a sa milă la aceĭ ce dhafendevsescŭ credinţa ortodocsescă, să fie o stăpânire după cumŭ este o lege, acea rusescă, cu a voastră. S'aŭ datŭ la tronu nostru în oraşu sfîntuluĭ Petru, la luna Februarie, la 17 ţile, de la nasterea luĭ Hs: la anu 1788: din împĕrăţia noastră la anu 26.

Locului Pecetiĭ

La acelŭ adevĕratŭ s'aŭ iscălitŭ cu însăşĭ a eĭ împĕrătéscă mărire mână aşa: *Ecaterina.*

S'aŭ tipărtŭ în Sanctpeterburgŭ la tipografia pre sfinţitului sinodŭ».

În Februarie 21, anulŭ curgătorŭ 1788, Protoereulŭ Mihail Strilbiski scrie Mitropolitului Moldovei, din *Breslaŭ*. Ĕl spune că «graba dintêiŭ a oştirilorŭ aŭ fostŭ, că era să calce Cazacii, ce sunt amestecaţi cu Tătarii, pe urma lor şi Turcii în ţéra Leşéscă, ca să o robéscă şi să o prade.» Arétă care era planulŭ de campanie al Turcilorŭ, dar că le a fostŭ planulu în zadarŭ, că Rușiĭ s'aŭ aşedatŭ de la Kamenţa până în dreptulŭ *Ghiurgiucului «când va veni vremea, de odată pe tóte părţile să intre în Moldova.»* Dă informaţiuni de locurile unde este aşezatŭ óstea ruséscă, şi cere Mitropolitului, ca cu boieriĭ înţeleşi «*să descósă peste tóte locurile sciinţele ce se mai nasc noŭ acumŭ în Moldova*, despre Ţarigrad, de la

Dunăre: Hanulŭ unde este? şi în cotro vra să mérgă? La Bălţi cine mai este? Şi cu cătă sumă? Tătarii de la Kobile cu Sultanulŭ lor în cotro s'aŭ trasŭ? etc. Cine este păzitorŭ în Iaşi, din Romănĭ aŭ din Turcĭ? Vodă unde a eşitŭ cu urdia sa? Ce scie din Valachia? La Movila Răbăeĭ cine este? La Hotin ce se face?... Cu Nemţiĭ cum se aŭ?

«Tóte aceste Trea Milostiva monarhina voesce să le scie de la Pré ostinţia Ta, cum şi de la boierii ce voiescŭ Rusieĭ binele.»

Dă apoĭ corespondintele sciriĭ despre situaţiunea în care se află Rumianţov şi cum el trămite informaţiunile Mitropolitului la Impĕrătésa. Strilbiski a venit însuşĭ la malul Nistrului cu o escortă de Cazaci să aştepte acolo rĕspunsulŭ Mitropolitului (1).

---

(1) *Pré ostinţite părinte archipăstorule al meŭ de binevoitoriŭ.*

N'am lipsitŭ eŭ smeritulŭ şi aşternutul picĭórelorŭ pré ostinţieĭ tale, a te insciinţa cu cele trebuincióse însciinţărĭ, asemenea şi celorŭ ce voescŭ binele patriĭ sale: graba d'întâiŭ a oştirilorŭ aŭ fostŭ, că era să calce Cazacii ce sunt mestecaţi cu Tătarii pe urma lor şi Turcii în ţéra leşască ca să o robască şi să o prade, dar viindŭ mai înainte oştile Rosieĭ s'aŭ lăsatŭ şi eĭ a o robi, cu tot şarulŭ lorŭ, care ţice că aŭ pace cu Leşiĭ, că era gândulŭ şi gătirea lorŭ de o dată să lovască prin Ucrania şi peste Nistru, că aşa se aşedase, cum va îngheţa Nistru îndată să trécă, cărora gândulŭ le-aŭ fostŭ în zădarŭ. Că oştile Rosieĭ s'aŭ aşedatŭ de la Cameniţă până drept Ehurlucul şi când va veni vremea, de o dată pe trei părţile să intre în Moldova. La Tighina altă armie este, şi până la Vicia, iarĕ şi aceştie tot o dată vor să intre; aşijderea şi ceĭ dupe mare, cum şi ceĭ de sunt în potriva acestorŭ locurĭ şi a Ţarigradului. Pentru aceea este înştiinţare. Pré ostinţia ta vorbesce şi te sfătuesce cu boeriĭ carĭ sunt întru una, ei şi trei boerĭ sĕŭ şi a ţĕreĭ, indémnă-i ca să descósă peste tóte locurile [illegible] ce se mai nascu noŭ acumŭ în Moldova despre Ţarigrad, de la Dunăre. Hanulŭ unde este şi încotro vrea să margă? la Bălţi cine mai este şi cu cătă sumă? Tătarĭ de la Cobile cu Sultanulŭ lorŭ în cotro s'a trasŭ? şi mai în urmă unde strîngŭ ceĭ mai mulţi? în Iaşi cine este păzitorŭ: din boerĭ, aŭ din Turcĭ? şi cu cătă sumă? Vodă unde aŭ eşitŭ cu urdia sa? Vodă de ţéra muntenéscă unde s'aŭ eşitŭ cu urdia sa spre hotarulŭ Moldoveĭ? la movila Rabăeĭ cine este? la Hotin ce se face? se strîngŭ aŭ cum? cu Nemţiĭ cum se aŭ şi ce vorbă are ţĕ mă pré înalte Turcii? tote acestea pré milostiva monarchina voesce ca să le scie de la pré ostinţia ta, cum şi de la boeriĭ ce voesc Rusieĭ binele, şi făcênd însciinţare adevĕrată să o trimeteţi cu acestŭ om alŭ meŭ ce l'amŭ trimesŭ cu aceste scrisorĭ. Voescŭ ca să scriĭ şi acésta, că cărţile ce vinŭ la Gheneralul Ba[illegible] mi le trimite la Rumianţovul, şi Rumianţovul şi mai în grabă cu curierŭ le trimite către impĕrăteasa, de o însciinţează şi de acolo vine ori ce poruncă ar fi. Gheneralulŭ acesta este mai mare peste tótă armia Ucrainei şi [illegible] Gheneralilŭ ilŭ ascultă pre elŭ, iarĕ peste dinsulŭ este mai mare Grafulŭ Rumianţovulŭ, iarĕ peste Rumianţovul este Impĕrătésa, şi într'acestă armie a

Baronulŭ Elmpta, din tîrgulŭ polon Braslav, în 20 Februarie 1788 încă scrie Mitropolitului Moldavŭ şi-lŭ întrébă directŭ: Ce se face în Moldova şi de este óreşi-care adăogire a ostirei? (de Turcĭ, de sigurŭ) Baronulŭ comanda armata din Ucraina, dar stătea sub comanda *en chef* a luĭ Rumianţov. Elŭ recomandă Mitropolitului pe Mihail Strilbiţki şi spune Mitropolitului, ca să-ĭ rĕspunḑă prin ómeniĭ acestuia:

«Pré înaltŭ preosfinţite Stăpâne, milostive arhipăstorule.

Să mĕ erţi, milostive arhipăstorule, că-ţĭ facŭ supĕrare, şi ostenélă cu rugămintea mé, sciŭ că aĭ multă grijă pentru ticălosulŭ norodŭ al Moldoveĭ, aşişderea şi a nóstră cé întru totŭ milostiva monarhiă cu facerĭ de bine în grabă le voesce a fi, şi aĭ sloboḑi pre eĭ de năvălirile vrăşmaşilorŭ ce aŭ venitŭ peste creştinĭ; pentru care, nevoĭe ne este ca să scim ce să face în Moldova? şi de este óreşĭ care adăogire oştireĭ? Eŭ nimăruĭ altuĭa nu mĕ încredinţezŭ atâta cătŭ preosfinţieĭ téle, milostivulŭ meŭ stăpâne, şi pentru aceea mĕ rogŭ să mĕ îndatoresc cu acéstă înscinţare, şi înscinţările ce-mĭ veĭ trămite, să întrebĭ şi pre ceĭ ce sunt într'o unire cu Pres. Ta ca şi eĭ să-mĭ trămită într'acéstă parte, prin ómeniĭ ce voru fi orânduiţĭ de părintele Mihail Protopopulŭ Strilbiski, şi vĕ năḑăjduiţĭ că o facere de bine ca acésta despre partea vóstră, nu va rĕmâne fără de îndatorită mulţămire, şi încredinţare să aveţi, că cu cé căḑută şi cu cé înaltă socotélă, cu cinste amŭ a petrece,'

Alŭ Preosfiinţieĭ Téle mărire milostivuluĭ arhipăstorŭ,

Pré plecată slugă.
Baronă Elmpta.

20 Febralŭ, 1788.
În leşasca târguşorŭ Braslavă.

aice să pórtă vorba, că în Iaşĭ arŭ fi cĭumă, mĕ rogŭ şi pentru acésta să mĕ înscinţezĭ».

Întârḑierea armateĭ rusescĭ de a intra în Moldova, după ce mulţĭ boleriĭ şi chiar prelaţiĭ bisericeĭ se compromiseră în faţa Turcieĭ prin relaţiunile lor cu Muscaliĭ, îndémnă pre aceştia să adreseze

---

Ucrăineĭ ea este Polcovniţă. Iară de veĭ avé ceva a scrie, care s'arŭ păré că nu-ĭ cu cale a scrie către obrazile aceste marĭ, scrieţĭ pe largŭ la mine, căcĭ şi acele prin mijlocirea mé se tocmăscu şi se trimetŭ şi acele la Peterburg. Veţĭ sci şi acésta că pe mine m'aŭ orânduit de amŭ venitŭ la malulŭ Nistruluĭ cu câţĭ-va Cazacĭ pentru slujba mé, şi acumŭ aştéptă rĕspunsulă di pe aceste cărţĭ, şi cu aceste rĕmâiŭ ală tuturorŭ de obşte slugă credinciósă şi mijlocitoriŭ bineluĭ Moldoveĭ. *Protoiercĭ Mihail Strilbiţki.*

1788 Fevrar 21

Din Braslavă târguşorŭ.

Nuroriĭ mele îĭ voescŭ totŭ binele şi sănătate; eŭ sunt sănătosŭ, într'unŭ locŭ cu feciorulŭ meŭ Policar podporucicu.»

cătră Impĕrăția Rusieĭ unŭ apelŭ rugând-o să grăbéscă a intra oștirile să-ĭ apere de Turcĭ.

Dămŭ, acestŭ actŭ, alŭ cărula originalŭ va fi de sigurŭ în arhiva din Petersburg și care, prin o norocită întêmplare a rĕmasŭ în copie în țéră.

«Pré înălțate generalŭ Feldmarșalŭ, alŭ nostru pré iubitoriŭ și de bine făcĕtorŭ Domnŭ.

«Tocma în vremea când eram înviforațĭ de fortunile celorŭ maĭ cumplite spaime și fricĭ pentru apropierea Turcilorŭ și a Tătarilorŭ ce într'acele ḑile ni s'aŭ vestitŭ, aŭ rĕsăritŭ ca o dulce raḑă de lumină în mijloculŭ nostru luminată cartea Inălțimeĭ Tale, dintru care bine vestindu-ni-se pentru apropierea izbăvireĭ nóstre, ḑicemŭ a pré slăvitelorŭ întru biruințe arme a pré puternicei *Impĕrătescĭ mărire*, cu toțiĭ ni-amŭ cuprinsŭ de o mare și nespusă bucurie și înălțândŭ cătră Ceriu mânele nóstre, cu ochiĭ vĕrsândŭ lacrimĭ amŭ datŭ mulțămitóre laude milostivuluĭ Dumneḑeŭ, pe carele din adînculŭ inimilorŭ îlŭ rugămŭ ca să înalță slava vóstră în necontenite biruințĭ asupra vrăşmașilorŭ.

«S'aŭ înțelesŭ de cătră noĭ pre deplinŭ și cu tótă supusa plecăciune și céle ce Inălțimea ta prin a sa luminată carte bine voiescĭ a ne porunci, și cu toțĭ din totŭ sufletulŭ încredințămŭ pre Inălțimea ta, că suntemŭ și vomŭ fi cu tótă osirdia credincioșĭ supușĭ la tóte cele după putință slujbe cătră armia Impĕrătescĭ mărirĭ, cum și ispravnicilorŭ și căpitanilorŭ de pre la ținuturile din partea Nistruluĭ, după luminata porunca Inălțimeĭ téle li se vorŭ da de la noĭ trebuinciósele poruncĭ, ca să aibă gata ómenĭ cu sciința drumurilorŭ; să fie călăuzĭ împĕrătescilorŭ armiĭ, spre părțile unde vorŭ fi rĕnduite a merge. Așișderea și pentru vite și alte ce vorŭ fi de trebuință pentru hrana oștilorŭ se va face tótă cea după putință purtare de grijă, însă pré suntem îngrijațĭ gătindŭ aceste maĭ nainte de trecerea armieĭ, nu cum-va Hanulŭ tătărescŭ, după ce se va insciința, să trimită Tătarĭ să le ia.

«Decĭ iarăși îndrăsnimŭ la acea părintéscă bunătate și iubire de ómenĭ a Inălțimeĭ Téle, cu tótă plecăciunea și durerea ne rugămŭ: fiĭ milostivŭ asupra acesteĭ ticălóse patriĭ, ca să se isbăvéscă pre câtŭ s'a puté maĭ cu grabă de cumplirea primejdiilorŭ ce o încunjură despre năvălirea Agarineanilorŭ ce acumŭ s'aŭ apropiatŭ, căcĭ sciutŭ să fie Inălțimeĭ Tele, că într'aceste ḑile Hanulŭ Tătărescŭ cu Tătariĭ sĕĭ și cu unŭ Pașă cu câtă-va sumă de Turcĭ făcêndu podurĭ peste apa Prutuluĭ la țin. Fălciuluĭ, din josŭ de târgulŭ Hușiĭ, îmblă prin olaturile acele trecêndŭ și întorcêndu-se și suntemŭ coprinșĭ de mare frică ca nu cum-va adăogêndu-se sumă maĭ multă, să îndrăznéscă a se sui și maĭ în susŭ și să facă stricăciune și perḑare în norodŭ. Dreptŭ aceea, iarăși căḑendŭ înaintea Inălțimeĭ téle și vĕrsândŭ lacrimĭ, cu tótă supusa plecăciune ne rugămŭ, ca să se facă *tótă grăbirea ce va fi prin putință cu trecerea și venirea împĕrătescilorŭ armiĭ în pămêntulŭ nostru, ca să ne isbăvéscă cu unŭ ceasŭ maĭ nainte de valurile primejdiilorŭ, după înaltele făgăduințĭ a Impĕrătescĭ mărirĭ, care prin luminată manifestă ni se adeverează, căcĭ de nu va grăbi acest dorită ajutorŭ ca să liniștéscă starea acesteĭ învăluite țérĭ, apoĭ între alte ticălosiĭ ce potŭ să urmeze, neputêndŭ locuitoriĭ să-și caute de prășila popușoilorŭ și de semănatulŭ mălaiuluĭ — care acum este vremea acestora — trebue să se întemple și o mare lipsă de pâne, din care să se primejduiască locuitoriĭ a peri de fome în vremea viitore».*

Facerea și semnarea unorŭ asemené acte de către maĭ mulțĭ din boĭeriĭ țĕreĭ și nu numaĭ de Mitropolitulŭ Leon, alŭ Moldoveĭ, ne-o putemŭ greŭ explica fără de părtășia la mișcare și a luĭ Ipsilante. Negreșitŭ, acumŭ că Austria declarasă resboiŭ Turcieĭ și că ea era cunoscută de aliată a Muscalilorŭ, Ipsilante care prin Hatmanulŭ sĕŭ persecutasă în 1787 pre Strilbiski, acumŭ n'avea de ce să nu intre și elŭ în înțelegere și cu Muscaliĭ. Părtășia sa la corespondența Mitropolituluĭ Leon și a boerilorŭ, dela începutulŭ anuluĭ 1788, cu Rușiĭ, se póte deduce și din chiar vorbele boĭerilorŭ, din actulŭ de maĭ susŭ cum puteaŭ boĭeriĭ, fiindŭ Domnŭ Ipsilante, a promite că **vor da eĭ** poruncă ispravnicilorŭ și căpitanilorŭ din partea Nistruluĭ, ca să se pună la disposițiunea oștirilorŭ rusescĭ, déca la acésta nu eraŭ înțeleșĭ cu însușĭ Ipsilante? De sigurŭ, Domnitorulŭ lucra în secretŭ, căcĭ Turciĭ și Tătariĭ eraŭ deja în țéră.

Oștile turcescĭ în adevér intrate în Moldova înaintéză până la Botoșanĭ Compuse din ianicerĭ, aceste oștirĭ devastă Moldova ca o țéră dușmană. Asemené purtare a oștireĭ turce, scrie Choiseul, în 10 Ianuar 1788, stilŭ noŭ (1) a silitŭ pre Marele Vizirŭ să rechiame 10,000 de ianicerĭ carĭ nu maĭ puteaŭ fi dominațĭ de oficeriĭ lorŭ.

Unŭ episodŭ raportatŭ de Choiseul, în acelașŭ raportŭ alŭ sĕŭ, nu ne este cunoscutŭ din alte isvóre. Ianicerimea arŭ fi atacatŭ spre a-lŭ prăda propriulŭ palatŭ alŭ Domnuluĭ Ipsilante. Atuncĭ céta de arnăuțĭ domnescĭ, ajutată de 500 căvălerime turcă, fu silită a se bate cu ianiceriĭ. «Ce combat a été long et très-meurtrier. Enfin ceux-ci après avoir perdu beaucoup des leurs, ont consenti à évacuer la ville». Dar ca să lasă din orașŭ s'apucară, în cursŭ de două ḑile, să iée cu désila toțĭ caiĭ ómenilorŭ, la 9000, tóte carele ba până și butcile boĭerilorŭ. Speriatŭ de asemené scene, secretarulŭ luĭ Ipsilante l'Abbé Chevalier, fugi din Iașĭ în Bucovina. Atuncĭ Turciĭ considerară acéstă fugă ca o trădare a luĭ Ipsilante; eĭ ḑiseseră că Vodă l'a trămisŭ pre francezulŭ Chevalier la Nemțĭ cu misiune secretă și să le ducă scirĭ de starea trupelorŭ turcescĭ în Moldova. Choiseul desminte acéstă scire și desaprobă *«la lâcheté»* a secretaruluĭ (2).

Nu puținŭ a trebuitŭ să imple de îngrijirĭ mintea luĭ Ipsilante,

(1) Hurm. T. II, supl. I, pag. 49.
(2) Hurm. T. II, supl. I, pag. 49.

asemené episodŭ şi bănuelele Turcilorŭ cu referinţă la secretarulŭ séŭ fugitŭ în Bucovina. Credemŭ că bănuelile Turcilorŭ despre înţelegerea lui Ipsilante cu Austria eraŭ fórte întemeiate şi orĭ cătŭ nu crede lucrulŭ acesta Choiseul, noĭ vedemŭ în *Chevalier* unŭ trămisŭ alŭ lui Vodă Moldavŭ în tabăra austriacă.

XXX.

Respunsulŭ noŭ alŭ Porţeĭ la Manifestulŭ Austrieĭ. Pregătirile Rusieĭ.

Intre acesté, la manifestulŭ Austriei. Pórta rĕspunde la 28 Februarie, 1788.

«A fost specificată în regularea limitelorŭ Ociacovuluĭ că locuitoriĭ acestuĭ oraşŭ nu vorŭ fi neliniştiţĭ în lucrările lorŭ şi că eĭ cu învoirĭ din partea oficerilorŭ respectivĭ vorŭ fi autorizaţĭ să scóţă sare din mlăstinile sărate aflătóre între castelul Kilburn şi Kopkoi, de óre ce acele mlaştinĭ sărate aŭ fostŭ afectate de-apururea locuitorilorŭ din Oceakov. Amiciţia ce domnia între ambele puterĭ le făcé o lege să observe acestŭ articlu, care fusese în vigóre fără cea maĭ mică cértă în timpŭ de 5 séŭ 6 anĭ după epoca regulăreĭ otarelorŭ; ba chĭar, la o ocasiune, Subl. Pórtă representândŭ Trămisuluĭ Rusieĭ că Curtea luĭ făcuse óre-care opositiune în acéstă privinţă, acesta dete vina pe comandantulŭ de fruntarie; şi ceea ce probézā că Curtea Ruséscă recunoscea bunulŭ dreptŭ alŭ Subl. Porţĭ, este că o asigură că a ordonatŭ în modŭ precisŭ ca pe viitorŭ să se evite orĭ-ce asemené discuţiune. Sublima Pórtă primi, în adevĕrŭ, atuncĭ scrisorĭ carĭ o vestiaŭ că acéstă afacere e terminată. Cu tóte aceste Rusia s'a îndepărtatŭ de cât-va timpŭ dela acestŭ articolŭ alŭ tratatelorŭ. A supĕratŭ pre locuitorĭ dela Oceakow la estragerea sărĭ şi când Subl. Pórtă a renoitŭ plângerile eĭ către Trămisulŭ Rusieĭ, acestŭ ministru s'a prefăcutŭ că nu scie de ordinele ce s'aŭ fostŭ datŭ comandantelui fruntarieĭ. Acumŭ ḑicea că comisarulŭ lorŭ s'a înşelatŭ în acestŭ articolŭ alŭ regulăreĭ hotarelorŭ, acumŭ avé recursŭ la subterfugiĭ carĭ făcĕŭ să se vadă lămuritŭ că intenţiunea Curţeĭ luĭ era de a anula acestŭ articolŭ din tratatŭ. Cu unŭ cuvêntŭ, la urma urmeĭ a ridicatŭ formalŭ jăluire contra îndărătniciеĭ locuitorilorŭ din Ocea-

kow de a voi se estragă numaĭ decât sare şi aŭ persistatŭ de a-l împedica dela acésta.

«Capitulaţiunile spunŭ formalŭ, că acel din supuşiĭ unela şi altela din puterĭ, carĭ din cauza unei crime de trădare, orĭ o faptă de nesupunere, séŭ vre-o altă óre-care vină, s'arŭ refugia din o ţéră la cea-l-altă, ca să se ascundă, séŭ să afle adăpostŭ, nu vorŭ fi admişĭ sub niciŭ unŭ pretextŭ, afară numaĭ de Ruşiĭ carĭ arŭ îmbrăţişa islamismulŭ în Imperiulŭ otomanŭ şi mahometaniĭ carĭ s'arŭ face creştiniĭ în Rusia; că în orĭ-ce altŭ casŭ vorŭ fi estrădaţiĭ la prima cerere, dintr'o parte, séŭ dintr'alta, séŭ celŭ puţinŭ vorŭ fi isgoniţiĭ din ţéra unde s'aŭ refugiatŭ. Cu acésta nu s'a avutŭ altŭ scopŭ în vedere, decât de a se evita neplăceriĭ ce arŭ puté aduce o protecţiune acordată la făcătoriĭ de rĕŭ şi să se înlăture orĭ-ce motivŭ de recélă. Era de asemené specificatŭ, că orĭ-ce supusŭ alŭ unela din cele doué puteriĭ, fie mahometanŭ, fie creştinŭ, care fiindŭ culpabilŭ de o greşélă, arŭ trece cu orĭ-ce scopŭ, dela unŭ Statŭ la cel-l-altŭ, va fi pe dată estrădatŭ, la prima reclamaţiune a unela séŭ altela din Puteriĭ. Aceste două puncte sunt formale în capitulaţiuniĭ; totuşi, când Subl. Pórtă a reclamatŭ pre Domnulŭ Moldovei Alexandru, care lăsându-se a fi ademenitŭ de insinuaţiunile Ruşilorŭ, trecuse în Statele lor, Trămisulŭ acestei Curţi a avutŭ recursŭ mereŭ la subterfugiĭ, mereŭ a căutatŭ să eludeze capitulaţiunile şi până în fine a rĕspunsŭ categoricŭ, că Curtea luĭ necĭ o dată nu va da pre Principele Alexandru, de şi S. Pórtă era întemeiată în cererea eĭ.

«Trămisulŭ Rusiei nu s'a mulţămitŭ de a da asemené rĕspunsŭ; elŭ a presintatŭ S. Porţi unŭ oficiŭ în care anunţa că Principele Potemkin se află la fruntariĭ în fruntea a 60,000 de ómeniĭ, că este însărcinatŭ cu punerea la cale a câtor-va puncte în contestaţiune şi că, cât îl privesce, elŭ are ordine de a urma instrucţiunile ce va primi dela acestŭ generalŭ.

«A ţine asemené limbagiŭ, era neîndolosŭ a provoca S. Pórtă la resbelŭ; totuşi S. Pórtă a socotitŭ cu cale să închidă ochiĭ. Acéstă conduită îĭ era dictată de prudenţă. Ea respunse Trămisuluĭ Rusiei, că de óre-ce Principele Potemkin fusese însărcinatŭ cu punerea la cale a unorŭ puncte în discusiune, trebue să-i scrie Trămisulŭ şi să-lŭ îndemne a da satisfacere S. Porţi asupra dreptelorŭ plângeriĭ ce ea are contra Curţiĭ Rusescĭ. Trămisulŭ Rusiei rĕspunse categoricŭ

că Curtea luĭ nu va renunța la Hanulŭ de Tiflis, că nu va estrăda pre Domnulŭ Moldoveĭ și că nicĭ-o-dată nu va ceda în afacerea estracțiuneĭ săreĭ. Ast-felŭ fură respunsurile acestuĭ Ministru. Ele probară cât este de otărîtă Curtea luĭ a rumpe tote tractatele.

. . . . . .

«Sublima Pórtă a favorisatŭ în maĭ multe ocasiunĭ Curtea dela Viena fără să fie obligată la acéstă de tractate. Eată câte-va exemple: Curtea de Viena a cerutŭ o estindere a fruntariilorŭ séle în spre Moldova. Acéstă pretențiune era contrară tratatelorŭ, ea și-a regulatŭ hotarele cum a voitŭ, a întăritŭ fruntariile acestei cu trupe.... S. Pórtă preferindŭ pacea la o ruptură și unicamente în scopŭ de a restringe legăturile de amiciție, carĭ subsistaŭ între ambele Curțĭ, a numitŭ unŭ comisarŭ anume și a datŭ Curțeĭ de Viena unŭ actu care o pune în posesiunea teritoruluĭ ce ea cerea.

. . . . . .

«Na maĭ fostŭ exemplu ca Curtea de Viena să fie avutŭ Consulĭ vre-odinióră, în Valachia și în Moldova: acestŭ punctu nu e de locŭ coprinsŭ în capitulațiunĭ. Totuși, când Curtea de Viena a cerutŭ să se stabiléscă agențĭ în aceste două Provincii, S. Pórta, fără a considera că stabilirea acelorŭ agențĭ arŭ vătăma interesele sale polnice și că vorŭ resulta inconveniente marĭ pentru ea, a consimțitŭ la acéstă inovațiune, cu scopŭ de a da noue dovedĭ de amiciția eĭ pentru Curtea de Viena....» (1).

(1) «Il a été spécifié dans le réglement des limites d'Oczakow que l'on n'inquiéterait jamais dans leur travaux les habitants de cette ville, qui munis de titres de la part des officiers respectifs seraient autorisés à tirer du sel des marais salants situés entre le Chateau Killburn et Kopkoi, ces marais salants ayant été de temps immémorial affectés aux habitants d'Oczakow. L'amitié qui régnait entre les deux Puissances leur faisait une loi de l'observation de cet article; il avait été en vigueur sans le moindre débat pendant cinq ou six ans après l'époque du réglement des limites; et même, dans une occasion, la S. Porte ayant représenté à l'Envoyé de Russie que sa Cour avait formé quelque opposition à ce sujet, elle en rejeta la faute sur le commandant de la frontière; et ce qui prouve que la Cour de Russie reconnaissait le bon droit de la S. P-te, c'est qu'elle lui assura qu'elle avait donné des ordres précis pour éviter à l'avenir toute discussion semblable. La S. P-te reçut, en effet, alors des lettres qui lui annonçaient que cet objet était terminé. Cependant, la Russie s'est écartée depuis quelque temps de cet article de traités. Elle a inquiété les habitants d'Oczakow dans leur extraction du sel, et lorsque la S. Porte en a itérativement fait ses plaintes à l'envoyé de Russie, ce Ministre a fait semblant d'ignorer les ordres

Incă din luna lui Septembre 1787 Principele Potemkin, scrie Langeron în «Resume des campagnes de 1787—1788» (1) mersă la Elisabet, mare orașŭ noŭ situatŭ între Nipru și Bog . . . Trupele rusesci cari trebuiaŭ sa compună óstea lui Potemkin, încă merseră spre Elisabetŭ și spre Cherson . . .

qui avaient été donnés au Commandant de la frontière. Tantôt il disait que leur commissaire s'était trompé dans cet article du règlement des limites, tantôt il avait recours à des subterfuges, qui faisaient voir clairement que l'intention de sa Cour était d'annuler cet article du traité. En un mot, il a fini par élever une demande formelle, se plaignant de l'opiniâtreté des habitants d'Oczakow à vouloir absolument extraire du sel et persistant à les en empêcher.

Les capitulations portent formellement que ceux des sujets de l'une et de l'autre Puissance qu'un crime de trahison, qu'un manque d'insubordination, ou que toute autre faute pourrait déterminer à passer dans l'un des deux Etats respectifs pour s'y cacher ou pour prendre un asil, n'y seront point admis, sous quelque prétexte que ce soit, à l'exception des Russes qui embrasseraient l'Islamisme dans l'Empire ottoman et des mahometans qui se feraient chrétiens en Russie, que, dans tout autre cas, ils seront rendus à la première réquisition de part ou d'autre, ou qu'au moins ils seront chassés des Etats de la puissance chez laquelle ils seraient réfugiés. On n'a eu dans cela d'autre objet en vue que celui d'éviter les désagréments que pourrait amener une protection accordée à des malfaiteurs et d'éloigner tout motif de refroidissement. Il était également spécifié que tout sujet de l'une ou de l'autre puissance, soit mahometan, soit chrétien qui, coupable de quelque faute, passerait, dans quelque vue que ce fût, d'un Etat dans l'autre, serait sur le champ, rendu à la première réclamation de l'une ou de l'autre Puissance; ces deux points sont formels dans les capitulations; cependant, lorsque la S. P-te a réclamé le Prince de Moldavie Alexandre qui, s'étant laissé gagner par les insinuations des Russes, avait passé dans leurs Etats, l'Envoyé de cette cour a toujours usé de subterfuges, il a toujours cherché à éluder les capitulations et il a enfin répondu catégoriquement, que sa Cour ne rendrait jamais le Prince Alexandre quoique la S. P-te fût fondée dans sa demande.

L'envoyé de Russie ne s'est pas contenté de donner une pareille réponse. Il a présenté à la S. P-te un office dans lequel il annonçait que le P-ce Potemkin se trouvait sur les frontières à la tête de 60 mille hommes, qu'il était chargé de l'accommodement de quelques points en contestation et que, pour lui, il avait ordre de suivre les instructions qu'il recevrait de ce général.

Tenir un pareil langage, c'était sans doute provoquer la S. Porte à la guerre; cependant, la S. P-te a cru devoir fermer les yeux. Ce parti lui était dicté par la prudence. Elle fit dire à l'Envoyé de Russie que, puisque le P-ce Potemkin avait été chargé de l'accommodement de quelques points en discussion, il devrait lui écrire pour l'engager de l'accommodement de quelques points en discussion, il devrait lui écrire pour l'engager à satisfaire la S. Porte sur les justes plaintes qu'elle avait contre sa Cour. L'Envoyé de Russie répondit catégoriquement que sa Cour ne renoncerait point au Kan de Tibis, qu'elle ne rendrait point le Prince

(1) Hurm., Vol. II supl. I

La începutulŭ primăverei (1788) Principele Potemkin se apropia de Oczakow . . .

Rumianţov adună armata sa în Polonia în 1787. Cu tóte stăruinţele puse de Mitropolitulŭ Moldovei şi de unia din boeri, (cum vĕdurămŭ) Rusia nu intră în Moldova decât după ce Austriacii intraseră. Intrarea muscaliloru este din Iunie 1788, pe când în Aprilie şi începutulŭ lui Maiŭ stilulŭ nostru, 1788, Austriacii deja eraŭ în Moldova.

Armata lui Rumianţov era împărţită în 3 corpuri, care fusirele trecură Nistrulŭ fără greutate, unŭ corpŭ lângă Hotinŭ, sub ordinile generalului *en chef* Soltikof; al 2-lea corpŭ condusŭ de însuşi Rumianţov trecu la Mohilaŭ şi era destinat să ocupe Moldova, pe când corpulu I-iŭ era menitŭ să se unescă cu ostea austriacă şi să asedieze Hotinul. A 3-lea corpŭ trecu a Iampol cu misiunea de a masca Benderul şi de a se uni, la nevoiă, cu corpulu lui Potemkin . . .

de Moldavie et qu'elle ne se preterait jamais aux representations de la S. P-te au sujet de l'extraction du sel. Telles furent les reponses de ce Ministre. Elles prouvaient combien sa Cour etait decidee a rompre tous les traites.

. . . . . .

La S. P-te a favorise dans plusieurs occasion la Cour de Vienne sans y être obligee par les traités. En voici quelques exemples: La Cour de Vienne a demande une extension de ses limites du cote de la Moldavie. Cette pretention etait contraire aux traites: elle en a reglé les limites a son gre; elle a garni ses frontieres de troupes . . . La S. Porte préférant paix à une rupture et uniquement dans la vue de resserrer les liens de l'amitié qui subsistait entre les deux Cours, a nommé un commissaire expres et a donné a la Cour de Vienne un instrument qui la mettait en possession du territoire qu'elle exigeait.

. . . . . .

Il n'y avait point d'exemple que la Cour de Vienne eut eu jamais des Consuls en Valachie et en Moldavie; ce point n'est nullement spécifie dans les capitulations. Cependant, lorsque la Cour de Vienne a demande d'etablir des agents dans ces deux Provinces, la S. Porte, sans considerer que l'etablissement de ces agents nuirait à ses interets politiques et qu'il en resulterait de grands inconvenients pour elle, a consenti a cette innovation, dans la vue de donner de nouvelles preuves de son amitie à la Cour de Vienne.

. . . . . .

(Suit un commandement aux Çadis, Vaivodes et autres officiers résidents dans les Iles et sur les côtes de Constantinopole a Livourne portant que la Cour d'Allemagne s'étant alliee a celle de Russie pour prendre part a la guerre, l'Internonce et sa suite va partir de Constantinople pour Livourne, et recommandant de proteger et de ne pas inquieter l'envoye d'Allemagne dans les ports où il aborderait».

Colecţ. Hurmuzake (Odobescu).

XXXI.

Intrarea austriacilorŭ în Moldova. Ipsilante prinsŭ de austriacĭ.

Pe când Muscalii totŭ întârdiaŭ de a intra în Moldova (1). Principele Coburg cu 15.000 de ostenĭ și cu cavalerie bună, intră în Moldova din Bucovina și atacă Hotinulŭ.

La intrarea oștireĭ austriace în Moldova, mareșalulŭ austriacŭ, Comitele Lascy, adreséză, în 1788, unŭ manifestŭ «*cătră populațiunea greco-ort. din Moldova, Muntenia și alte țĕrĭ vecine*», prin care spune la toțĭ mitropoliții, archiepiscopĭ, episcopĭ, archimandriții, egumenĭ, boierĭ pământenĭ, norodului, «că Impĕrătésa Rusieĭ fiindŭ dușmănesce năvălită de cătră Pórta Otomanicéscă și pentru aceea P. I. Impĕratŭ ca credincĭosŭ (aliatŭ) păzitorŭ legăturilorŭ ce are cu Impĕrătésa Rusieĭ, aflându-se silitŭ a apuca armele și despre partea sa, și a trămite oștile sale împotriva Porțeĭ Otomanicescĭ»... promite că vorŭ fi în liniște și nesupĕrațĭ toțĭ cei carĭ «vor ședé cu liniștire, la casa, Mŏnăstirea și poporulŭ lor și 'șĭ vorŭ căuta în pace de meșteșugulŭ sĕŭ tréba...» respectivă «și se vorŭ arĕta... în tótă vremea cu prință și gata voință spre slujba» Crăescel armate... Pre unĭĭ ca aceĭa «Impĕrătésca mărire e hotărîtă a-ĭ lua întru puternica apĕrare, și protecția sa întocmaĭ ca pe înșiĭ vechiĭ supușĭ locuitorĭ din țĕrile séle....»

Maĭ promite deplinulŭ respectŭ și libertate a religiuneĭ ortodoxe... «Bisericile, Mŏnăstirile și schiturile dimpreună cu tóte averile și veniturile să se păzéscă în starea lor...» Va respecta privilegiile de care se bucură partea bisericéscă... Asemenĕ ale boierimeĭ, ale tîrgurilorŭ... Maĭ promite Mareșalulŭ Lascy, că slujbele âncă se vorŭ da la Românĭ și vorŭ fi primițĭ și în óste.

---

(1) **Muscalii întârdiéŭ, scrie Văcărescu, din cauză că Rumianțov «hrănise o mare urăciune asupra nemțilorŭ, ură din cea-l-altă resmeriță, pentru căcĭ se ḑicea că'lŭ defălmaseră nemțiĭ atuncĭ. Decĭ acumŭ maĭ multŭ grijia ca să jóce pre Nemțĭ și să-ĭ aducă în stare de a perde rĕsbóiele și a remâne biruițĭ, decât să facă însuși isbândă și să fie purtătorŭ de biruință asupra Turcilorŭ».**

Tom. II, pag. 296.

Din totă coprinsulă manifestului, resare convingerea, că Austria intrându în Principate spera să le *păstreze*, până în Siret la sine amniea, prin unu falsu istoricu de unu timpu când aceste țări ară fi aparținutu Ungariei... (1).

(1) Este întregu manifestulu Mareșalului Comite Lasci catra poporațiunea țerei ocupate Moldova. Manifestul se află în scrisu, din 1788.

Despre a sa impĕrătĕscă, crăcescă-apostolescă măre:

«Se face de scire și cunoscută, cu acestă manifestă cele ce mai josu urmeză, de obște tuturoră creștinilorŭ ai Bisericei resăritului, atâ a parte bisericescă cât și mirenescă, ce se află locuitori pe hotarele turcesci: De unde mai virtosu locuitorii cei de Moldova, țera muntenescă, și altele acestora asemenea țări, anume mitropoliților, seu archiepiscopilorŭ, episcopilorŭ, archimandriților, egumenilorŭ, și celor-l-alte părți mănăstirescĭ și bisericescĭ. Asemenea boeriloră pământeri, norodului, și unui fiecăre cărora li locuitorĭ acestorŭ țări, veri de ce soiuri și rânduri să fie.

Impĕrătésa Rusiei fiindŭ dușmănesce năvălită de către Porta Otomanu cea, și pentru aceea prea înălțatulŭ Imperatŭ cu credincosŭ păzitorŭ legăturiloră ce are cu impĕrătesa Rosiei aflându-se silitu a apuca armele și despre partea sa, și a trămite oștile sale împotriva Porței Otomanicesci, au socotitu mai nainte după a sa milostivire, la urmările cele triste și atrăgătore de moșmaș și de țerani, care aduce focului resĕboiului.

Dreptŭ aceea, a sa impĕrătescă mărire, departe fiindŭ de a întemplosa cu rĕă creștinilorŭ bisericei resăritului ce se află locuitori în țerile de mai susŭ numite, și de ai lipsi de casele, vitele, moșiile și averile lorŭ, este mai virtosă hotărîtă, pre unulŭ fiesce carele, și pe toți preste, care cu limbștire, voră vede la casa, monastirea și poporulŭ lor și și voră căuta în pace de moștenirea și de treba cinului lorŭ celŭ bisericescŭ seu, bieșii lorŭ ceĭ mireneșci, și carii împreună se voră arĕta cătră impĕrătesca-crăiesca armie la totŭ prilŭ și în totŭ vremea cu prinsă și gata voință spre slujbă: pre unii ca aceștia îi este a sa impĕrătĕscă mărire hotărîtă a-i lua sub puternica apĕrare, și protecția sa întocmai ca pe insăși vechiĭ supușĭ locuitori din țĕrile sele: apĕrare, sub carea ei atunci potŭ fără grijă și în pace a urma de a-și căuta de alișverișŭ mestesugŭ și trebile lor în totŭ locului, precum și mai nainte.

Mai virtosŭ au mai susŭ numiții locuitori creștini ai bisericei resăritului despre lege și obiceiurile bisericei lor să nu be întru nimica supĕrați, bisericile, monastirile și schiturile, împreună cu tote averile și veniturile să se păzescă în starea lor, și, tótă partea bisericéscă și duhovnicéscă mare și mică să fiă apĕrată, și, privilegiile ce va fi având, care privescŭ starea și averea ei, să fiă cerotite.

Asemenĕ au și toți boeriĭ și moșnașii în țĕrile de mai susŭ numite Moldova și țara muntenéscă să fiă, precumŭ ei s'ŭ aflatŭ și mai nainte, în vremea ce era suptŭ stăpînire ungurescă, cer tindu-li-se tote prenumile, into mai ca și némurile țĕrii ungurescĭ. Nu mai putu orașiele și târgurile vă să fiă rotite cu dreptățile și obiceiurile lor, care privescŭ casa, locului, averile ori, și alte ca de aceste.

Dar nu-i destulŭ cu atâta! înaltulŭ binevoitorŭ scoposŭ al său (sic) mi-

Muscalii nevindu-l în ajutorŭ, Coburg lăsă apoi Hotinul la care se întórse numai după ce comitele Soltikoff îl luă şi el cu corpulŭ lui de muscali. Hotinulŭ resistă până în $^{15}/_{26}$ Septembrie 1788.

In estremitatea nordică a Moldovei Austriacii erau în harţe cu Turcii. Colonelulŭ Fabris ocupă Botoşanii şi se pregătia să înainteze spre sudŭ în ţĕrĕ. In ostea lui Fabris se afla şi unŭ micŭ contingentŭ de voluntiri Moldoveni, 500 de omeni. Acesti corpŭ înaintă contra Turcilorŭ spre Orheiŭ [...] La Larga turci ore departe de Iaşi, Fabris cu Austriacii (6–7000) şi cu contingentulŭ românŭ se întâlni, în 7 Aprilie stilulŭ nostru cu Turcii. Aceştia fură învinşi, şi perdură «vasse bandiere, armi e bagagli». Fabris allora seguendo il corso della vittoria si avanzò fino ad Iassi capitale della Provincia dumpetto alla quale sitŭo nella sera del $^{7}/_{20}$ Aprile le sue soldatesche schierandole in ordine di battaglia sopra una collina. Ibramo colla sua gente si era posto a sinistra della città sopra un altra collina.... (2)

---

pĕrătescĭ-Crăescĭ mărirĭ merge încă şi mai departe, şi este de a pune şi a aseja atatŭ în slujba oştiéscă, cum şi politicescă pe aceia din pămêntenĭ şi locuitorĭ, carĭ se vorŭ găsi şi vorŭ fi, seŭ de aicĭ maĭ nainte se vorŭ face destoinicĭ de slujbă şi de a-ĭ face părtaşĭ tuturorŭ acelorŭ dreptăţi şi folosurĭ, carĭ aŭ vechiĭ supuşi locuitorĭ întru ţĕrile imperătescĭi sale mărirĭ cele de moştenire.

Deci iar aceloia, carĭ după tóte acestea mai susŭ arĕtate şĭarŭ lăsa averea, casa, seŭ altă locuinţă şi meşteşugulŭ lor, fugindŭ în hotare streine, şi nu s'arŭ întórce în scurtă vreme în urmă, atunci ca acestora li se va lua tótă averea şi bunele, fără întorcere, şi se va împărţi în dată în de obşte ţĕrelă între satu lui, la ceĭ-l-altĭ locuitorĭ creştinĭ de aceeaşĭ credinţă, carĭ aŭ rĕmasŭ cu linişte la casele şi meşteşugulŭ, seŭ trebile lor.

Iar aceia carĭ, în potrivă a tótă nălejde, s'arŭ cumva fura cu mintea de a arĕta eĭ mai micŭ turzŭ de vrăjmăşie către împĕrătescă Crăiască armie, carĭĭ ca aceia se vorŭ socoti de dușmanĭ, şi vorŭ fi dimpreună cu femeile şi copiĭ lor cu cé mai mare strîsóre pedepsiţĭ.

Deptŭ arĕsta, pentru ca nimenĭ să nu se pótă desvinovăţi cu nescinţa, iată, dia mai sus pomenita împĕrătescĕĭ Crăescĭ mărirĭ noi, cărora împĕrătésca mărire ne-a [illegible] de-a spăimântare peste tótă armia sa, facemŭ de scire şi cunoscută ceea ce mai susŭ arĕtate tuturorŭ creştinilorŭ besericĭ răsăritului, ce se afla locuitorĭ, după cumŭ s'a începutŭ s'aŭ pomenitŭ, pe pământulŭ ţĕrĭĭ Moldovei şi ţerĭ muntenescĭ şi în alte hotare otomanescĭ. Aşa dar are să se dătorniceă cinste şi cucernice pre înaltei împĕrătescĭ poveţĭ ce s'a pusŭ mai susŭ.

[illegible] L. S. *Vĕduvaresulu Grafŭ Pĭu Lasta.*

(1) Decatino I. VII, pag. 112.

(2) Fabris atunci urmăriudŭ cursulŭ victorieĭ, mannă până la Iaşi, capitala Provinciei, în Luniulŭ zărei ceia aşedă, în seri. ceia 8 (20) Aprilie, oştirea sa, ieşindŭ în ordine de bătaie pe o colină. Ibram cu ósta sa, se aşedase la stânga oraşului pre altă colină....

Dar înainte de a nara cele întemplate între ambele oștiri nes amice, să amintimŭ că după Drăghicĭ, Domnitorulŭ Ipsilante primise ordine dela seraskierulŭ turcescŭ să mérgă la tabera turcéscă, la Falciŭ. «Schindŭ însă (Ipsilante) că Nemțiĭ fórte de grabă avéŭ să intre în Iașĭ, după corespondința secretă ce ține cu dênșiĭ, Domnulŭ precumŭ spunŭ, făcea felurĭ de chipurĭ a prelungi călĕtoria sa ca să'lŭ apuce vremea în orașŭ la sosirea acestora. Un turcŭ însă fiu aceĭ de pe lângă dinsulŭ, vĕḑêndŭ întârḑierea ce făcé pe cale, și ne maĭ putendu'șĭ stăpani mânia și gróza de nemțĭ, pe care poporulŭ îĭ aducé din césŭ în césŭ, aŭ scosŭ iataganulŭ dela brâŭ și l'aŭ ardicatŭ să'lŭ lovéscă ca pe un trădătorŭ și puținŭ de nu i-aŭ sburatŭ capulŭ pe locŭ..., décă din norocirea luĭ Ipsilante. Bim-basa luĭ, Vițu, unŭ vestitŭ vitézŭ între arnăuțĭ, nu scoté sabia maĭ nu ca fulgerulŭ ca să reteze mâna (turculuĭ) cu iataganulŭ și să i-o dea la pămêntŭ» (1).

Ipsilante în urma acestuĭ episodŭ, ḑice Drăghicĭ, s'aŭ încunjuratŭ de arnăuțiĭ seĭ, înlăturândŭ Turcimea și eșindŭ din orașŭ, ca și când ar fi fostŭ otărîtŭ să mérgă la tabera vizirului, de o dată însă l'aŭ înconjuratŭ un pole de husarĭ, carĭ uciseră Turciĭ și făcură prisonierŭ pre Ipsilante cu totŭ bagajulŭ sĕŭ, la Tĕrgușorŭ lângă Iașĭ.

Versiunea că Ipsilanti era înțelesŭ maĭ dinainte cu Austriacii, să'lŭ prindă, nu este numaĭ în Drăghicĭ (2).

Despre fapta luĭ Ipsilante, asemené Abattelle Becattini (3), scrie

(1) Istor. Mold., T. II pag. 51.

(2) Totuși iată ce ḑice Choiseul, de și maĭ apoĭ scrie și el că Ipsilanti a fostŭ [illegible] cu Austriacii.

«Vous aurez été promptement instruit de l'avantage remporte en Moldavie par les troupes autrichiennes. Le *Prince Ipsilanti a été fait prisonnier*, deux Pachas ont été tués et, à en juger par le grand nombre de blessés que les Turcs ont fait transporter à Ismail, leur perte doit avoir été considérable.

(3) «Domnitorul Moldoveĭ, Principele Ipsilante, considerând maĭ sigură libertatea sa, și póte însăși viața, cugetă să se retragă din Iașĭ numaĭ cu [illegible] turcĭ din gardă, carĭ îĭ remăseseră, fugindŭ pe la drepta dela orașŭ spre [illegible] pe apa Bahluĭ, care curge pe aprópe de orașŭ. Nu pute însă să-șĭ pună în esecuțiune planulŭ sĕŭ fără ca Austriaciĭ să prindă de veste, séŭ fără ca să fiă urmatŭ o înțelegere secretă între ḑisulŭ Principe și Comandantele Cesărescŭ. Acesta expediă pe dată două jumătățĭ de escadrone în gona cailorŭ, luate din ambele aripe și apoĭ alte două divizĭunĭ de întărire. Acestea ajunseră pe [illegible] fórte curêndŭ, când era să urce prin munțiĭ prin carĭ se trece în Polonia, îlŭ opriră, uciseră gardia și făcêndu-lŭ prizonierŭ, îlŭ conduseră în tabăra imperia

Ospodaro di Moldavia Principe Ipsilanti, scorgendo mai sicura la liberta, e forse la sua vita, penso di ritirarsi da Iassi con cinquanta Turchi della guardia, che li erano rimasti fugendo a vista della città verso Galatz pel fiume Bachui... Non potè però mettere in esecuzione il suo disegno senza che gli austriaci se ne avvedessero, *o sia che qualche segreta intelligenza corresse tra il predetto Principe e il comandante Cesareo*, spediti sul momento due mezzi squadroni a briglia sciolta staccati dalle due ale e poi due altre divisioni di rinforzo, lo raggiunsero ben presto mentre stava per salire le montagne.... lo fermarono, uccissero le guardie, e prigioniero lo condussero nel campo Imperiale. Insiemi con lui furono presi molti de' cortigiani e 40 tra muli e cammelli. che portavano i suoi più preziosi tesauri. Si racconta che nell' atto che stava l'Ospodaro per consignare la sciabla a' vincitori, un offiziale Turco tentasse di ucciderlo, ma indarno, essendo restato il traditore ucciso egli stesso con un altro colpo di ciabla aventatogli da un ussero".

Totŭ asemené scrie şi Salaberry în Histoire de l'Empire ottoman tome 4e, Paris, 1817, pag. 114: «L'empereur Joseph, qui ne paraissait que comme auxiliaire et qui s'était déclaré le dernier, fit entrer ses troupes dans la Moldavie, avant que le grand Vizir ou ses bastiments eurent passé le Danube (?). Le colonel Fabris franchissant les défilés de la Transilvanie (?) pénétra jusqu'à Iassy, et enleva l'Hospodar avec une *facilité qui fit croire à la connivence de ce Prince* avec les impériaux. Les autrichiens, maîtres de la Capitale, arborèrent bientôt dans toutes les villes ouvertes de la Principauté l'aigle allemande à la place du *croissant* (?!)».

împreună cu mai mulţi boeri şi cu 40 de catâri şi cămile, cari ducéŭ comorile luĭ cele mai precióse. Se povestesce că în momentulŭ când Domnitorulŭ se gătia să-şi dée sabia în mânile învingĕtorilorŭ, unŭ ofiţerŭ turcŭ se încercă să-lŭ ucidă, dar nu isbuti, căci acela fu ucisŭ de altă lovitură de sabie ce-l dete unŭ uşeriŭ».

Vol. II, pag. 142.

D. profesorŭ Erbiceanu a publicatŭ în Revista teologică, No. 28 (Noembre 1886, Iaşi), unŭ estrasŭ din Ἱστορία τῶν ἐτῶν 1787 şi 1788 παρὰ Ἀ. Ἀ., tipărită în Veneţia la 1791. Comparându acestŭ estrasŭ cu scrierea luĭ Becattini o găsirămŭ identică. A luĭ Becattini e tipărită la Veneţia şi totŭ în 1791. Care pe care s'a copiat dintre Ἀ. Ἀ. şi Becattini? Eŭ presupunŭ că Ἀ. Ἀ. este greculŭ plagiatorŭ. De acea nici potŭ să citezŭ acestŭ fragmentŭ, care, câtŭ privesce episodulŭ prinderei luĭ Ipsilante, nu este decât o traducere din Becattini.

... prinderei luĭ Ipsilante, cu bo... a bănui sinceritatea Domnitoruluĭ ... mergêndŭ la Iașĭ, speraŭ că vorŭ ... ce nerealizându-se, se vědură siliţĭ ...

... din Iașĭ avu de consecinţe, că Ibraim ... scrie Becattini, fugi la Galaţĭ. Becat... această victorie a austriacilorŭ (2). Pare că ... căcĭ colonelulŭ Fabbris fu nălţatŭ la ... după o gravură austriacă, din 1788, ... s'ar fi întêmplatŭ maĭ departe de Iașĭ. ... de trădarea luĭ Ipsilante, femeea luĭ ... maltrataţĭ de Turcĭ, închișĭ și despoiaţĭ. ... protecţiunea ce căutară a le da Choiseul

... est reduite au dernier degré de l'infor... n'avait pas cru devoir acheter la bien... accusé publiquement de trahison, soutient ... se laisse prendre à dessein. Enfin, Mr., ... avec l'Envoyé de Prusse, pressé la ... malheureuse famille. La Princesse a été enlevée de ... aux malfaiteurs. Son fils unique, ... la perte recente de sa femme a été em... à la question pour savoir où sont les ... qu'environ deux millions placés chez ... objecte l'assertion de l'Ambassadeur ... a fait passer plus de vingt à la banque ... les ordres du Visir. Je crains qu'ils ne ... cette accusation il ne croie rejeter sur le ... et justifier par là les mauvaises dis...

... sort, a jeté les yeux sur sa famille ... que la Porte ne fasse éprouver ... M. le Prince de Kaunitz a prié ... l'Ambassadeur du Roi à Vienne de demander ... à cette famille tous les bons offices ... dont elle est menacée. Le Roi a ... espère que vous obtiendrez qu'on ... Ypsilanti vivre paisiblement dans l'ob...

XXXII.

Austriacii nu apĕră Iaşii. Boierii cerŭ din noŭ intrarea Ruşilorŭ.

Intrarea în Iaşi a Austriacilorŭ aŭ pututŭ fi ocasiune de speranţă de apĕrare pentru locuitorii capitalieĭ Moldoveĭ. Acéstă speranţă fu de fórte scurtă durată. Fabris nu era îndestulŭ de tare ca să se mănţină în Iaşi contra uneĭ oştirĭ mai marĭ de turcĭ şi deci abié intratŭ în Iaşi la 8 Aprilie 1788, el declară mitropolitului şi boerilorŭ rĕmaşi acolo, că vré să se retragă neîntârdiatŭ. Atunci gróza cuprinse pre mitropolitŭ şi pre ceĭ rĕmaşi în ţĕră şi, sub boldulŭ acesteĭ gróze, mitropolitulŭ Leonŭ şi boierimea adreséză îndată (la 9 Aprilie) luĭ Rumianţov următórea scrisóre, rugându-lŭ să grăbéscă intrarea armateĭ rusescĭ în Moldova:

«*Pré luminate generalŭ anşefŭ, alŭ Nostru intru totă nădăjduitŭ marc făcĕtorŭ de bine.*

«Ne maĭ remânêndu-ne altă nădejde ca să scăpămŭ de primejdia ceĭ de istovŭ perderiĭ, istă şi acum, prin acestŭ inadinsŭ trimisŭ alŭ nostru, năzuimŭ iarăşi la Inaltă Milostivirea a *eĭ Impĕrătescĭ mărirĭ* şi prin acésta către înălţimea ta smerită scrisóre, cu multă plecăciune şi cu ferbinţi lacrimi, căzêndŭ cu toţi de obşte, parte bisericéscă şi politicéscă, punemŭ de faţă starea nóstră cé vrednică de plângere, şi cele umilite rugăciunile nóstre, ca să se milostivéscă spre noĭ Impĕrătésca mărire, şi prin ale sale împĕrătescĭ arme de subt comanda înălţimeĭ tale, cum şi prin a înălţimeĭ tale mijlocire şi iubire de ómenĭ, să ne izbăvimŭ de gróznica primejdie a perdĕreĭ, de care suntemŭ îngroziţi. Căcĭ sciutŭ să fie Inălţimeĭ Tale, că după biruinţa ce s'aŭ maĭ făcutŭ în trecutele ḑile asupra Turcilorŭ de către Kesaricescile oştĭ, la loculŭ ce se numesce Larga, treĭ césurĭ maĭ susŭ de Eşĭ, erĭ sâmbătă, Aprilie 8, aŭ venitŭ aicĭ în Iaşi un corpos de vr'o şase—şapte miĭ óste Kesaricéscă, şi fugêndŭ Turcĭĭ în giosŭ câţi maĭ

---

scurité à laquelle sa catastrophe les dévoue. Je ne crois pas que pour y parvenir vous ayez besoin de combattre le prejugé qu'on peut avoir sur sa trahison, mais une des plus grandes preuves qu'il ne peut en être accusé, est qu'il a laissé sa famille entre les mains du G. Seigneur. Quoi qu'il en soit, Mr., vous ferez valoir le mieux qu'il vous sera possible l'intérêt qne S. Majesté prend à cette famille, d'après la recommandation de l'Empereur, et vous tacherez de convaincre les Ministres de la Porte qu'il peut arriver des circonstances où ils se féliciteront d'avoir donné un exemple de modération en ne confondant point les innocents avec ceux qu'il croiraient coupables».

Veḑi Hurmuzake, L. citată.

...a au prinsu Kesarievcii pe Domnulu de atunci *Ilie Alexandru Ipsilanti* și-lu ținu ... pază. Iar astă-di ni s'a dată răspunsu de la Feldmareculu Comarnic, cum că nu are poruncă să ste atuncea, ci iarăși fără zăbavă este să se întorcă înapoi cu oștenii și cu Domnulu nostru. Deci de va fi una ca aceasta, cum este și scrisu este, că indată Tatarii se întaru ce sunt în părțile de josu a țerei negreșitu trebue să ne ieșimu pe ore și să pe sabie și focu unde vor apuca. Ne rugămu iar iarăși în stanculu nostru, vărsându lacrimi cu jalnice pocăințe; milostiviți vă asupra a atâta nevoință creștinesc și vă îndurați cum mai degrabă de cătră acea perdare ce ne stă asupră. Trimisulu nostru carele va fi chiamatu înaintea ta acestă soccrită din partea nostră scrisore are sarcină din destulă ca să arate înălțimei tale, prin cuventu, grija și temerea nostră, cumu și starea lucrurilorū din părțile acestea.

Noi așteptămu cu nesuferită bonte, sosirea aicea cu mai îngrabă a *împărătescei* armie ca să ne izbăvescă de frica cătră barbaresci a Agarencarilorū Mădălinumu să nu fie trecută cu vederea cererea și rugămintea nostră ce cerū de o cu deadinsulu supusu, și remânemu a înălțimei tale cătră Dumnedeu smeriți rugători.

Leon, Mitropolitu Moldovei.

Din Iașii Moldovei
1788, Aprile 9. Pre plecați slugi
(NB. Nu este altă semnătură).

Se mai trămise de mitropolitu și boerime o petițiune și directă cătră împerătesa cerându-i, în un stilu orbitu, să dé voie Moldovenimei să-i trămită o «deputațiune» ca să o asigure de devotamentulu Moldovei și de credința ei cu să nu înfârșie ostea rusescă a mura [illegible] dată acestui acțiu cudatu:

[illegible] sufletul pravoslavnicu și mai cu prisosință aparțiile acestea [illegible] bunătatea ap răței intru buna sa viețuire, se apropiește intru [illegible] nevoi și prin cele întocmai din pragulu Cristolui vostru [illegible] acum un untu a sa mântuire, Cesulu acesta alu atemplărilorū [illegible] ne face ca cu cele mai amărite glasuri să strigămu și să ve[illegible] lăcrimare toți, noi Moldovenii, prin unite pocăi', îndurarea [illegible] nostru *pentru o spăimare până la mulțime a trecere de creme* [illegible] ca prin pașura ocrotirei semnului Împărătescei [illegible] a vostră, care se tăvălesce în cugetările prinej- [illegible] a ruga pre atot Puternicul Împerată pentru proslăvirea [illegible] pravoslavnica Moldovei cei cu bună cugetare [illegible] stă ca ce de acumu a Patriei nostre, după puterea [illegible] până câte gâtirile celorū ți chiamate cele ce se pute [illegible] la lucrarea Vostră, vomi fărtui cugetările [illegible] are aceste aperători puteri, ce le așteptămu pentru [illegible] a fărea glasurilorū celorū rugători. Pentru acesta

[illegible] 1800 de V. A. U. (București 1883).

cu sfială cutezămŭ a adăogi: să fiĭ milostivŭ a primi o mângâere a sufletelorŭ nóstre: trimeterea la picĭórele pragulŭi Vostru a uneĭ *diputaţione* (sic), pré bună şi credinciósă, cu nemărginirea mulţămirilorŭ nóstre celorŭ lăcrimătóre şi cu năzuire la limanulŭ Pravoslavieĭ, dela care se va încredinţa şi pentru rivna nóstră şi pentru întêmplătórele nevoĭ.

«A împĕrătesceĭ, monarhicesciĭ vóstre mărirĭ pré plecaţiĭ şi credincioşiĭ supuşiĭ» (1).

Din causa întărdierei Ruşilorŭ de a intra în ţéră, Laşiĭ se deşertară de toţi cariĭ putéŭ se trécă Dunărea. Mitropolitulŭ şi bolerimea care nu se dusese cu Ipsilante fugiră pe unde putură. Mitropolitulŭ în 28 Iunie 1788 era la M-rea Slatina.

XXXIII.

Manolache Roset.

Intre aceste Pórta avêndŭ nevoie să esiste în Moldova o autoritate naţională, ca să facă pe câtŭ posibilŭ a gravita în jurulŭ eĭ pre ţĕraniĭ Moldoveni, se grăbi a numi Domnŭ în locŭlŭ luĭ Ipsilante pre Manole Roset. Drăgicĭ scrie (2) că «acesta era unŭ bolerŭ trăitoriŭ la Fălciŭ cu o reputaţie destulŭ de bună. Cândŭ vizirulŭ cu urdia turcéscă s'aŭ opritŭ acolo pentru o vreme, luândŭ sciinţă că Nemţiĭ aŭ intratŭ în Laşi şi Ipsilante s'aŭ desvelitŭ a fi cu dênşiĭ şi ajutorulŭ Ruşilorŭ, pe de o parte aŭ scrisŭ (vizirulŭ) la Pórtă arĕtândŭ necredinţa luĭ şi tot-odată avêndŭ trebuinţă pe lângă armie de unŭ poruncitorŭ către ţéră, şʼaŭ aruncatŭ privirea asupra luĭ Manole Roset. ce se înfăţişase la elŭ cu boieriĭ din ţinutŭ, şi lʼaŭ numitŭ Domnu Moldoveĭ după împuternicirea ce avé dela Sultanulŭ, ca să scóţă şi să pue Domnŭ pe aceste ţĕrĭ, la întîmplare de trebuinţă, făgăduindu-lĭ şi pentru învestitură după obiceiŭ a scrie să i să trimiţă din Ţarigrad».

Cine era acestŭ Manoli Rosetŭ? Eŭ credŭ că nu e altulŭ decât acelaşĭ Manolache Giani Roset, devotatulŭ Domnŭ efemerŭ alŭ ţĕreĭ muntenescĭ, care nu avu parte de Domnie în urma păceĭ dela Kuciuk-

(1) Din cartea mé „Documinte dintre 1769—1800" 4° 1889, pag. 25.
(2) Ist. Mold. T. II, pag. 52.

Kainargi (1) Ipsilanti căpeă, cumŭ vĕdurămŭ, domnia în locuiŭ lui Manoli-Vodă din Craiova şi în locuiŭ candidatului unei părţi din boieime. Era naturalŭ că Manoli-Vodă să fi fostŭ candidatuiŭ de Domnie în locuiŭ lui Ipsilante, mădătorŭ causei turcesci. Este o părere ce o întăresce şi faptuiŭ, că proclamaţiunea ce adresează el către Moldova, ca săşi vestéscă Domnia, se vede scrisă de unŭ condeiŭ muntenescŭ. Am descoperitŭ acestŭ documentŭ la Mitropolia din Iaşi în 1886. Eată'lŭ în tŏtă coprinderea lui şi cu semnătura fasmidată. Nu să însemne locuiŭ de scriere, probă că a fostŭ scrisŭ în cale, unde-va în tabera turcéscă, séŭ chiar din Turcia.

«Io Manuil V. V. B. M. g. z. Moldaviei»

«Preosfinţia ta alesule de Dumneḑeŭ părinte Mitropolitŭ, iubiteriloră de Dumneḑeŭ părinţiloră episcopi prea cuviosiloră archimandriţi şi egumeni de pe la sfintele mănăstiri şi tŏtă tagma bisericéscă, cinstiţiloră dumnevóstră boeriloră dintâiŭ şi aluŭ doilea, dumnevóstră boeriloră părcălabi şi staroşti, căpitaniloră biliucbaşi, negoţitoriloră, orăşaniloră, mazili, bresaşi, vornicei loră de prin sate şi tuturoră locuitoriloră ţerei Moldovei, sănătate şi tŏtŭ binele vĕ poftimŭ dela milostivulŭ Dumneḑeŭ ca să vĕ dăruiască. De obşte vĕ facemŭ Domnia mĕ la cere, că pré puternica împĕrăţie Devletŭ Alı Osman (a cărua putere să o întărească Dumneḑeŭ în veci) plinotorsindu-se de amestecăturile ce s'aŭ făcută aice la Moldova şi *dă* (sic) năvălirea nepriteniloră, pote din nepurtarea de grijă a obladuitoruluĭ ce a fostŭ, ni-aŭ orînduită pre noi Domnŭ şi obladuitorŭ acei ţĕri, dându-ne putere îndestulă ca să curăţimŭ ţera de nă prieteniĭ împĕrăţiei şi să o ocrotimŭ despre ori-ce împotrivire şi necazuri; către care fată ne-amŭ şi pornitŭ «eri» şi avemŭ nădeḑe la mila prea înăltatuluĭ Dumneḑeŭ, că în puţină vreme va intra fiesce-care lucru la orenduiala sa şi ţéra işi va afla odihna şi răpaosulă eĭ. Pentru care nu amŭ lipsitŭ a vĕ înscinta de acésta, ca să vĕ veseliţi şi să vĕ bucuraţi cu toţiĭ, rugându pre milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru buna starea prea puternicei împĕrăţiĭ şi a nóstră şi a vĕ sfătui părinteşte ca să nu vĕ amăgiţi după *năgăslele* neprieteniloră ce vĕ aretă cu feluri de făgăduelĭ, căci tŏte aceea sunt vremelnice şi fără de temeĭ, şi cei ce se amăgescŭ rĕmânŭ înşelaţi şi căiţi până în sfîrşitŭ. Iaşe cum aveţi pildă *pă* cei ce aŭ credută unele ca aceste că nu numaĭ aŭ fostŭ pricinuitori de rĕŭ şi stricăciunea patrieĭ lor, ci şi-aŭ pierdută şi tŏte averile, ancă până în sfîrşitŭ unu şi viaţa; ci ca unii ce sciţi cu cată îndestulată şi norocită petrecere aţi fostŭ sub stăpânirea prea puternicului Devletă, trăindŭ deştăţaţi în milă şi în pravileghiuri împĕrătesci, moşi

1 Pote proba acestă asertiune şi faptuiŭ, că în sigiliuiŭ pusŭ sub Manifestu, se vede nu numaĭ boulŭ Moldovei ci şi steua Muntenească. După aliecumŭ luatŭ de cei cari fusese în cauza domni şi la ţ fără şi în altă Vlăcuresci. Eiache spune că „Pre maltiu Devletu făcu Domnŭ Moldovei pre Manoil-Vodă încă dela Sofia mergendŭ s'ar Belgradŭ, carŭ (Manoilu) trecendu pe la Nicopole şi pe la Bucuresci aŭ mersŭ a Iaş (Tesauru II pag 2:6) Ducă nu era boerŭ în Ţăra în care gĕăsesce Drăghici

şi strĕmoşiĭ, cum şi înşivĕ, care vĕ aflaţĭ acumŭ. stăpânindu-şĭ fieşĭ carele moşiile şi pămênturile luĭ nesupĕratŭ între atâta sumă de anĭ. se vĕ arĕtaţĭ acumŭ cu prothimie, maĭ vîrtosŭ d-tră boĭorilorŭ i dregătorilorŭ. ca uniĭ ce sunteţĭ căpeteniĭ şi otcârmuitorĭ celorŭ maĭ micĭ, se vĕ siliţĭ în totŭ chipulŭ de a găsi mijlocŭ ca să năvăliţĭ la domnésca nóstră milostivire împreună cu câţĭ alţĭ din locuitorĭ veţĭ putea să veniţĭ la noĭ, *unde veţi auĭi că ne aflămŭ* şi nu numaĭ cinste şi milă veţĭ dobândi acumŭ, ci va fi cunoscută şi în urmă slujba şi *sadacatulă* acesta la totŭ némulŭ d-tră, a câştiga dela pré puternica împĕrăţie milĭ îndestulate şi privileghiurĭ; şi câtŭ despre partea otomanicescilorŭ nóstre oştirĭ să nu aveţĭ nicĭ o grijă şi îndoĭală, pentru că aŭ datŭ straşnice porunci împĕrătescĭ şi ale nóstre ca să nu supere *pă* raia întru nemică. Iar ceĭ ce nu veţĭ avea mijlocŭ de o cam dată a scăpa şi a veni la noĭ se vĕ depărtaţĭ din prejurulŭ neprietenilorŭ, spre a nu se întêmpla unuĭa ca aceluĭa primejdia aceea ce o aduce ĭuţimea resboĭuluĭ, de care nimenĭ nu póte scăpa, nicĭ putemŭ noĭ sprijini atuncĭ aflându-vĕ lângă prietenĭ. Ci dar ascultaţi-ne sfaturile carĭ părintesce vĕ dămŭ la acésta şi puneţĭ silinţe verĭ-care şi verĭ din ce tréptă arŭ fi, de năvăliţĭ cu îndrăsnélă la mila nóstră, ca din preună cu d-tră se putemŭ ocroti săraca ţĕră spre a o aduce la starea eĭ şi veţĭ cunósce în faptă mila Domnieĭ mele şi bună oblăduire cu milostivire cătră toţĭ care o avemŭ în cugetŭ a o sevârşi fiindu-ne milă de ţĕra acésta, ca uniĭ ce suntemŭ şi noĭ *ca unulă* din patrioţĭ, dupre cum ne sciţĭ şi pe noĭ şi némulŭ nostru. Aşişderea şi prea sfinţiilorŭ vóstre părinţilor arhiereĭ, dupe datoria ce aveţĭ să îndemnaţĭ cu învĕţăturĭ şi povăţuirĭ *pă* orĭ câţĭ din pământenĭ veţĭ putea ca să urmeze dupe cum le scriemŭ, fiindŭ spre binele şi folosulŭ lorŭ, şi aşteptămŭ fără zăbavă venirea lorŭ cătră noĭ spre a le da cuvinitele méle povăţuirĭ pentru paza şi buna otcârmuire a săracelĭ ţĕrĭ, şi fiţĭ sănătoşĭ.

Iscălitŭ : 1788, 12 Iunie.

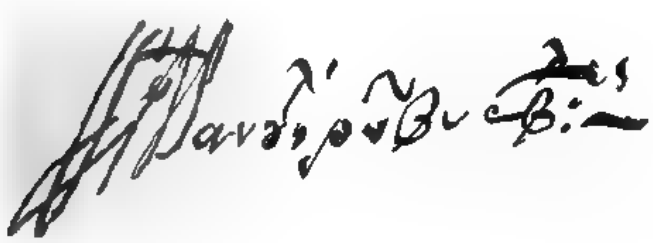

folio f. mare.

Io M
Ambele mărci.
1788
P C
B B

XXXIV.

Mavrogheni și Domnia Moldoveĭ. Proclamațiunea luĭ către Moldoveni. Acte de Domnŭ Moldoveĭ. Confiscarea moșiilorŭ luĭ A. Ipsilante.

Domnia Moldoveĭ înainte de numirea luĭ Manole Roset, o vedem disputată cu stăruință de către Mavrogheni. Oștirea luĭ, din Focșanĭ opera deja în Moldova, când Ipsilante fu prinsŭ de Austriacĭ. Mavrogheni, aflândŭ de întêmplarea luĭ Ipsilante, adreséză, în 13 Aprilie 1788, o proclamațiune către locuitoriĭ județelorŭ Moldoveĭ și în deosebĭ celorŭ aĭ județuluĭ Putneĭ, prin care le spune că «auḑindŭ Domnia mé întêmplarea de acolo din Moldova, cumŭ ațĭ rĕmasŭ fără Domnŭ, ca nesce oĭ fără păstorŭ, acumŭ la acéstă vreme resvrătită și socotindu-ne la câtă grijă și spaimă va fi adusŭ acéstă întêmplare, ne-aŭ cuprinsŭ multă durere și milă de voĭ». N. Mavrogheni îĭ asigură, decĭ, căcĭ îĭ consideră ca pe proprii sĕĭ supușĭ, [illegible] va griji de liniștea și pacea lor ca și de a locuitorilorŭ Mun[illegible].

Eată întregŭ actulŭ:

[illegible] ce s'aŭ scrisŭ la județe în Moldova, în 1788, Aprilie 13.

[illegible] cuvioșilorŭ archimandriți, egumenilorŭ și epitropilorŭ de pe la sfintele [illegible] schiturĭ, molitfelorŭ vóstre protopopĭ, preoțĭ și diaconĭ i d-vóstră [illegible] seŭ boĭerilorŭ, ce sunteți fără de dregĕtoriĭ, mazililorŭ, breslașilorŭ, [illegible] negutitorilorŭ, orășenilorŭ, pârcălabilorŭ, sindiilorŭ, și tuturorŭ lo[illegible] de prin tóte satele ținutuluĭ . . . . . din Moldova, sănĕtate. De [illegible] în scire, că auḑindŭ Domnia mé întêmplarea de acolo din Mol[illegible] ațĭ rĕmasŭ fără de Domnŭ ca nisce oĭ fără de păstorŭ acumŭ la [illegible] și socotindu-ne la câtă grijă și spaĭmă va fi adusŭ acéstă [illegible] cuprinsŭ multă durere și milă de voĭ, carĭ sunteți de acelașĭ [illegible] care nu amŭ lipsitŭ printr'acéstă domnéscă a nóstră carte [illegible] și a vĕ vesti tuturorŭ, ca să sciți, că Domnia mé nimicŭ [illegible] din ceste-l-alte raele ale țĕreĭ nóstre, la paza și ocrotirea ce [illegible] vreme, ci ca unŭ părinte de obște și Domnŭ cu milă [illegible] împĕrătescĭ, precumŭ grijimŭ pentru locuitoriĭ țĕreĭ [illegible] pentru voĭ, ca să nu vĕ primejduiți de către vrășmașĭ [illegible] amŭ trămisŭ și trămitemŭ oștirĭ ale nóstre îndestule [illegible] la Focșanĭ, ca să vĕ păzéscă de vrășmașĭ și deosebitŭ [illegible] la partea loculuĭ pentru ocrotirea desevêrșită și [illegible] întêmplare vremelnică pentru apĕrarea tuturorŭ locuito[illegible] ce ḑice: «păstorulŭ celŭ bunŭ sufletulŭ îșĭ [illegible] la mila și ajutorulŭ Domnieĭ mele, fițĭ fără

de nicĭ o grijă şi nu vĕ înfricoşaţĭ şi nicĭ nu vĕ temeţĭ de nimicŭ, că după cum vĕ încredinţămŭ mai susŭ Domnia mé, avemŭ tótă grija pentru ocrotirea vóstră şi fiesce-care să vĕ căutaţĭ alişverişurile şi hrana vóstră, fără de a nu vĕ risipi şi fără de a nu vĕ înstrĕina, séŭ de a vĕ împrăştia pe la depărtate locurĭ, păzindŭ înşişĭ voĭ credinţa cea dréptă şi supunerea cătră Devletulŭ pré puternicelĭ împĕrăţiĭ, precumŭ suntem datorĭ după lege, fără de a nu vĕ înşela şi fără de a nu vĕ amăgi cinevaşĭ din voĭ, a vĕ adăpa în niscare-va cugete rele; şi aşia cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ fiţĭ bine încredinţaţĭ şi nădăjduiţĭ la acestea ce vĕ scrie Domnia mé, rugândŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru biruinţa armelor pré puternicelĭ împĕrăţiĭ asupra vrăşmaşilorŭ sĕĭ» (1). 1788, Aprilie 13.

Mai există, din 17 Aprilie 1788, dela N. Mavrogheni şi alte proclamaţiunĭ cătră Moldovenĭ (2).

N. Mavrogheni mai vestesce Moldovenilorŭ, în 25 Aprilie anulŭ 1788, că cei carĭ arŭ voi să se adăpostéscă în Muntenia, din causa resvrătirilorŭ şi a resmeriţeĭ, vorŭ fi primiţĭ de dênsulŭ cu braţele deschise:

«Pré cuviosiloru arhimandriţĭ, egumenĭ dupĕ la sf. mŏnăstirĭ, d-vóstră boĭerilorŭ d'âncĕiŭ şi alŭ doilea, d-vóstră boerilorŭ părcălabĭ şi starostĭ din ţinuturile Moldoveĭ şi negustătorilorŭ de acolo, sănĕtate! Aflămŭ Domnia mé de resvrătirea ce este într'acé patrie, şi socotindŭ că póte uniĭ nu veţĭ fi siguri şi odihniţĭ pe la locaşurile şi locurile unde vĕ aflaţĭ şi pentru ca nu cum-va din pricina acésta să arĕtaţĭ că siliţĭ aţĭ fostŭ de nevoie pentru adăpostulŭ vostru a vĕ trage prin părţĭ şi locurĭ ne călcate de vrăşmaşŭ, iată de obşte vĕ facemŭ Domnia mé în sciro, ca să arĕtaţĭ şi celor-l-alţĭ, tuturorŭ deobşte, cumŭ că vericarĭ nu se vorŭ otări de a şedé pe locurile séle şi vorŭ vré a se trage pentru ocrotirea şi siguranţa lor şi a caselorŭ şi a averilorŭ lor, bine să fie încredinţaţĭ cu toţiĭ de obşte, că Domnia mé cu părintescĭ braţe deschise nu numaĭ vĕ primimŭ la Focşanĭ şi în pămênturile ţĕreĭ nóstre (după cumŭ pentru acésta am

(1) Cod. No. XVII, fila 292 verso coprinde o copie ceva alterată

(2) Proclamaţie la judeţele Covurluĭ cu oraşulŭ Galaţĭ, la Tecucĭ, Tutova, Bacăŭ, 1788, Aprilie 17.

«Pré cuviosilorŭ archimandriţĭ, egumenĭ, etc. de obşte vĕ facemŭ în scire etc. (precumŭ în proclamaţia de maĭ susŭ) apoĭ terminĕ aşa: «Ci dar după ce veţĭ primi acéstă a nóstră domnéscă vestire să vĕ întórceţĭ ĭar la locurile vóstre câţĭ se va fi strĕmutatŭ şi apucându-vĕ de lucrulŭ pămêntuluĭ să vĕ căutaţĭ hrana şi chiverniséla vóstră, facêndu-vĕ alişverişurile fără a nu vĕ înfricoşa şi a nu vĕ speria, că după cumŭ vĕ încredinţămŭ, nu veţĭ petrece nimicŭ...» (restulŭ aprópe identicŭ ca în proclamaţia de maĭ susŭ).

Cod. No. XVII, fila 293.

Proclamaţiĭ la Bârlad, la Vasluĭ, şi la cele-l-alte judeţe din Moldova, din Aprilie 19, 1788 încă posedemŭ şi le dămŭ în anexele de la acéstă pagină.

Veţĭ şi Cod. XVII, fila 294.

scrisă și am porunciță cinstitului și credincioșului boierului Domniei mele Constake Kami b. v. vel Cuceră, Caimacamului ce se află a Focșani, și mergă să veți că vă vomă ocroti și vă vomă păzi cu tótă străjuirea și ostenéla, întocmai după cum străjuimă și pre cei ai țărei acesteia, nedespărțindu-vă nimica de dânșii; cumă și carii veți vré și veți pofti și vă va fi mai în lemână a vă trage a Brăila, puteți merge cu îndrăsnélă și fără de nici o îndoélă, unde ca pre niște rele credincióse și supuse ale Dreptului pré puternicei Împerății prinți veți fi și acolo și veți ave totă ajutorulă de ocrotire și *[illegible]*, ci dat, ca să fiți fără de răspunsă și înaintea lui Dumnedeă și a stăpâniloră, nu amă îndreptă a vă arăta și acesta prin domnescele nóstre cărți, la carii încredințându-vă să fiți următorii a vă trage la aceste numite locuri, căți nu veți puté sta pe la casele și pe la satele și orașele vóstre. Pentru care amă scrisă Domniea me și la înaltatulă Ibrail Mahafezu și la cinstitulă Ibrail Nazir, și fiți sănătoși (1). 1788 Aprilie 25.

N. Mavrogheni nu numai că adresează proclamațiuni ca acestea la Moldoveni, ci și face acte de Domnă, căci numesce ispravnici în unele județe, în cursulă lunei lui Mai, 1788. Iată pitaculă de rânduire de ispravnică la județulă Tecuciă, din Mai 1788:

«Dat-amă Domnésca nóstră carte . . . . . pe carele l-amă orânduită Domnia mé ispravnică la ținutulă Tecuciului din Moldova împreună cu . . . . . ca unindu-se în tóte trebile ținutului cu numitulă tovarășulă séă, și păzindă pe deplinu bunele Domniei me-le învățături și porunci ce i-amă dată, să aibă a fi cu multă purtare de grijă și privegiare, întâiu pentru paza și ocrotirea locuitoriloră de cătră oameni réi și împotrivitori, apărându-i și ferindu-i de orice împotrivire și nedreptate, spre a-și puté ave odihnă și liștea loră după bună-voința Domniei mele, așișderea să caute cu sârguință tote pricinele și pășurile lăcuitorilă să ca să-i odihnescă și, să-i așeză, mulțămindu-i pe fiește-cine de dreptulă lui, cătră acestea, atâtă numiții ispravnici să se ferescă în totă chipulă de nedreptăți, cât și pe oamenii și zapcii loră să nu-i îngăduiască a năpăstui și a jăfui pe cineva și cu câtă de puțină, căci și, pentru aceea voră avé înșiși a da semă și așia slujindă bine și cu credință voră câștiga mila și cinstea-i dela Domnia nóstră. Pentru care porunciămă Domniea mé și mulțimea voastre protopopi, preoți, diaconi și voinici buluc-başiloră, căpitaniloră slujitoriloră, nazariloră, breslașiloră vorniceniloră de prin sate și tuturoră locuitoriloră țărani, toți aveți a cunósce pe numitulă boieră ală Domniei mele de ispravnică și purtătoră de grijă vóstră, dându-i supunere și ascultare, ca să potă săvârși poruncile Domniei mele. Iași, 1788, Maiă, 15.

Mavrogheni nu urmări numai domnia din care fugi Ipsilante, ci și averea lăsată de elă în Muntenia. Elă scrise Vizirului la Soha și

(1) C. XVI, fila 296 verso.
(2) Acest și următorul fragmente ale acestui act, la fila 297

de acolo dobândi firmanulŭ (1) prin care, în Iunie 1788, Pórta autoriză pre Domnitorulŭ Mavrogheni să confisce pentru sineşi totŭ avutulŭ lui Ipsilante din Muntenia. In urmă, în August, acestŭ avutŭ Mavrogheni ilŭ trecu cu următorulŭ hrisovŭ pe numele lui Iosif, unulŭ din cei trei fii ai séi (cei- alţi doui eraŭ Constantin şi Petru):

Hrisovulŭ ce aŭ datŭ Măria sa pré Inălţatulŭ nostru Domnŭ, pré iubitŭ fiului măriei sele Brizadea Iosif, pentru tóte acareturile fugitului Domnŭ Alexandru Vodă Ipsilante, ce le are cu firmanŭ împĕrătescŭ, cum-că le aŭ hărăzitŭ fiului Măriei sele.

«După împĕrătesculŭ şi vredniculŭ de închinăciune firmanŭ, ce ni s'aŭ datŭ la 21 ale Ramazamuluĭ 1202, pentru tóte acareturile şi lucrurile de aci din ţeră ale fugitului Domnulŭ Moldovei Alexandru Vodă Ipsilante, ce a pribegitŭ la vrăşmaşi într'acestă vreme de rĕsboiŭ, în care se cuprinde cum-că puternica Impĕrăţie, (Domnulŭ Dumnedeŭ să i înmulţescă stăpânirea), cunoscêndŭ greiele cheltueli ce facemŭ Domnia mé cu mulţimea oştirilorŭ pentru paza ţĕriĭ şi cu

(1) Eată firmanulŭ

Firmanulŭ pentru acareturile fugaruluĭ Domnulŭ Moldoveĭ Alexandru Ipsilante, ce le aŭ dăruitŭ Impĕrăţia Măriei sele pré Inălţatuluĭ nostru Domnulŭ Ţĕriĭ Romanescĭ, Nicolae Petru Mavrogheni Vvd. Iunie 1788.

«Alesule dintre Domnĭ aĭ nemuluĭ Mesieĭ stăpânule acelorŭ marĭ din tagina luĭ Isus celŭ ce escĭ acumŭ Domnŭ Ţeriĭ Românescĭ, Mavrogheni Nicolae Vvd., săvârşiturile să-ţi fie bune. Ajungandu acestŭ Imperătescŭ semnŭ, în scire să fiă, că de vreme ce s'aŭ arĕtatŭ din cele scrise ale tele şi din tefteru ce s'a trimisŭ, cum că fugindŭ Domnulŭ Moldoviĭ, pre în pămentulŭ Ţĕriĭ Româneştĭ are îndestule acareturĭ; de vreme ce s'a arĕtatŭ la pre Inălţata Pórtă, ca după tefterulŭ, orĭ să se vendă numitele acareturĭ despre partea *Mirie* la cei ce vorŭ vré să cumpere, séŭ prin împĕrătescă poruncă de o dată să se facă zaptŭ veniturile numitelorŭ acareturĭ; de aceea dar, fiindŭ că amŭ cunoscutŭ cheltuelile cele marĭ care le facĭ cu oştirile, şi lângă acesta fiindŭ încă cunoscută de toţĭ, că se cade despre partea pre Inaltuluĭ Devletŭ să ţi se facă ţie ajutorŭ şi înlesnire la trebile şi slujbele ce sunt asupră-ţĭ, după încredinţarea ce avemŭ, cum că numitele acareturĭ aŭ îndestulŭ venitŭ; iată după Impĕrătesca me multă iubire ce avemŭ către tine, pentru cunoscuta credinţă şi sîrguinţă ce aĭ arĕtatŭ, te-amŭ miluitŭ hărăzindŭ Impĕrăţia me ţie numitele acareturĭ: decĭ spre încredinţare s'a datŭ acestŭ Impĕrătescŭ alŭ meŭ firmanŭ care ţi s'a trămisŭ. Ci dar după împĕrătesca mea iubire ce avemŭ către tine, cumŭ s'a dăsŭ maĭ susŭ, pentru multa ta credinţă şi sîrguială încredinţandu-te bine cum că te-am miluitŭ cu numitele acareturĭ, le vei lua intru nestrĕmutata-ţĭ stăpânire, după voinţa ta, şi vei pune tóte silinţele tele, spre săvârşirea Impĕrăteştilorŭ mele poruncĭ, cu tótă credinţa şi sîrguiala, pentru care acestea s'aŭ datŭ acestŭ Impĕrătescŭ firmanŭ care s'aŭ scrisŭ la *21 ale Ramazanuluĭ, 1202 în Sofia.*»

iubire de dreptate și cu milostivire judecându cum că pentru acele grele cheltueli și pentru truda și multa osîrdie ce avemŭ, se cade despre partea pré înălțatului Devletŭ a se da nouă ajutoru și înlesnire la trebile și slujbele Impĕrătesci ce sunt asupră-ne, ne-aŭ miluitŭ Impĕrăția cu tóte numitele acareturi, hărăzindu-ni-le și dându-ni-le în nestrămutata stăpânirea nóstră, ca să le facemŭ zaptŭ după tefterulŭ ce ni s'aŭ trămisŭ, și să le metahirisimŭ după a nóstră bună-voință; deci după puterea Impĕrătescului firmanŭ, tóte aceste lucruri ca nisce bune ipostatice ale Domniei mele, câștigate cu slujbă și cu multă trudă din mila împĕrătéscă, avêndŭ asupra lor desăvêrșită volnicie și stăpânire, amŭ bine-voitŭ Domnia mé din părintésca dragoste și iubire de fiŭ, de le-amŭ hărăzitŭ pré iubitului nostru fiŭ Iosif Mavrogheni Voevod, ca să le țină și să le stăpânéscă nestrĕmutatŭ cu desĕvârșită volnicie, tóte, cum anume se arată în deosebitŭ tefterŭ ce ni s'aŭ trămisŭ dimpreună cu Impĕrătescului firmau al pré înălțatului Devletŭ. Pentru care acestŭ harŭ și hotărîrea ce amŭ făcutŭ Domnia mé, amŭ datŭ pré iubitului nostru fiŭ acestŭ Domnescŭ și bine închipuitŭ al nostru hrisovŭ, întăritŭ cu domnésca nóstră iscălitură și pecete, și adeverită cu credința pré iubiților Domniei mele fiĭ Constandin Voivodŭ, Petru Voivodŭ, și cu mărturia dumnélor cinstiților și credincioși boĭerilorŭ Divanului Domniei mele, Nicolae Brâncoveanu vel Banŭ, Manolache Brâncoveanu vel Vorn. de Țéra de susŭ, Scarlat Greceanu vel Vist., Radu Slătineanu vel Vor. de Țéra de josŭ, Ioan Damaris vel Logof. de Țéra de susŭ, Costandin Stirbeiŭ vel Log. de Țéra de josŭ, Nicolae vel Spătarŭ, Ioan vel Po.t., Dumitrache Fălcoianu vel Cluc., Dumitrache vel Comisŭ, Tudorache Tufénul vel Pahar.. Alexandru Văcărescu vel Stol. Gregorie vel Serdarŭ, Mateiŭ Cantacuzino vel Slugerŭ, Stavarache vel Pit.. și Ispravnicŭ hrisovului acestuia Ioan Damaris vel Log. de Țéra de susŭ, și s'aŭ scrisŭ hrisovulŭ acesta într'alŭ treilea anŭ alŭ Domniei mele, aiĕ la scaunulŭ Domniei mele Bucurescĭ, în logofeția Divanului, la anii 1788. August 1. (1)

Procit cel Logofĕtă.

XXXV.

Domnia lui Manole Vodă. Corespondența cu Iacob Episcopulŭ de Huși, cu Mitropolitulŭ și cu boleriĭ.

In Iunie 30 âncă Manole Vodă nu era intratŭ în Iași. La data acésta episcopulŭ Iacob din Huși se afla refugiatŭ prin păduri cu mulți boleri compromiși față cu turcii. Acestŭ episcopŭ scrie mitropolitului (care era la Slatina), că la Iași a intratŭ unŭ pașă și cu Calga-Sultan dimpreună cu Pah. Mihalache Manu. Mai spune acéstă carte a bejănăritului episcopŭ, că în Iunie 29, Stolnicutŭ Arghirache Cuza a aflatŭ dela Vaslui, că pe acolo a trecutŭ vătavulŭ de călărași cu cai de olacŭ înaintea Măriei séle lui Manole Vodă, «care a fost și dicêndŭ că póte să se întâlnéscă ori pe la Bîrlad, séŭ pe la Te-

(1) Cod. XV, fila 96.

cucină» (1) Urmează de aci o nouă dovadă că nu din Vâlcău venea nouul Domnu

---

(1) Fată cu [illegible] cu lesul.

Iar spatele slăbește,

«Cu prea plecate închinăciuni sărutu cinstită blagoslovenia dréptă a preosfinției tale.

Prin cinstita carte a preosfinției tale scrisă din Iunie 28, astăzi Iunie 30 cu bucuria o amu primitu și forte mamă bucuratu că te-ai preosfinția ta sănătosu și cu bunăstare mergendu acum până la mănăstirea Slatina Nou cu binecuvenia preosfinției tale până acum ne aflamu șederi totu aice in fundulu Brătului, insă alții din boieri nostri nu sunt aice, că s'au împrăștiatu cu toții care pe unde au pututu fiecare de aice: până acumu numai unu pașa și cu Consultat, împreună cu pan Mihalache Manu se află intrați noi eși. La Ialomița până acumu se află totu peste Prutu. Turcii din Iași, ceea mai că se slobodia nu sosu până aprope de Șipote și intravoace spre noi încă s'au slobodtu până pe la Kelișéua, Ioanilă și vre-o cate va cărări de vaci de pe unde au pututu găsi se le-au dusu la Iași. Iată trimiscu preosfinției tale suretă de pe cartea ce-ai scrie pan Mihalache Manu, pe care i-amu făcutu și respunsu mulțumindu-i de acestă cu bucurăre și cumu că cu adevératu eu mi aflu bejănăritu in puterea Cârlugăturei cu cați-va ticăloși de omeni ce amu pututu scăpa, aflându-mi acumu fugitu prin păduri, bându împreună cu toți norodulu ingrozați si la mare lipsă in cătu aș n epatu unu să mănânce de fóme s. nu potu ei de prin păduri, că pe le o parte se slobodu Turcii din Iași și apucă vitele norodului cate potă găsi și le ducu la Iași, pe de altă parte ne desbracă și ne jăcuiescu multimea talharilorŭ și a omorilorŭ celorŭ rei ce se află in tote părțile, aflându-ne în cea mai urmată și ticăloasă stare. Și că scopusulu meu este ca să me tragu spre Husi și că amu trimisu s cu sureturi de bucurie și de mărgăire de pe acea carte a dumisale, pre la pătuni pe unde se voru putea găsi norodulu bejănăritu si amu de două dile de când amu trimisu pe unu feciorŭ alu meu cu respunsu la pan. Mihalache Manu și ancă până acumu n'a mai venitu, ce a fi pricina nu potu să scriu. Mi au mai venitu o instrucțiune de la d-lui Stolnicului Arghiuache Cozu, de peste codru că ieri Joi, Iunie 29, i-au venitu unu respunsu dela unu logofătu vechiulu dumisale ce-i unde la Vaslui, camu că ară fi trecutu vătafulu de călărași pe acolo in cai le olacu mainte Mărei Sele lui Mauche Vodă, care ară fostu și locotenentu că pote să-și înțelegescă ori pe la Burlai, ori pe la Tecuciu, și de a fi adevératu nu scriu. Din susă unii de la o parte unei unu felă de înscriptări ce avemu trimisu pentru care mă rogu preosfinției tăle pentru ceva înscriptări de bucurie ca dor ne vomu mai mângâia și noi pe aicea in cătă vreme vomu mai pute sta bietului pe aice. Osebitu să te pomenca preosfinției tale cătră feciorii dela Stoicești, ce cand unu ave a înscinția pe preosfinția ta să nu pricinuiască a veni la preosfinția ta căci și altă-eri i-amu chiămatu pre toți aice și nici unula nu s'a pututu să mergă la preosfinția ta cu acestă înscriptare ce trimisei acumu. S. cu acestu remanu închinându

A preosfinției tale și prea plecată slugă 88 Iunie 29

Iacob, Episcopulu Hușilor.

Manole Vodă în efemera sa Domnie s'a încercatŭ să readucă pre boieri în ţeră. In acestŭ sensŭ a scrisŭ şi Mitropolitului să se întorcă la Iaşi, dar Mitropolitulŭ i-a respunsŭ în Augustŭ 5 în modulŭ următorŭ

Prea înălţate şi milostive Dómne,

»Atată din cele mai dinainte luminate cărţile înălţimei téle, cât şi din acésta, ce ni s'a trimesŭ acumŭ într'aceste ţile prea depe-nŭ amŭ înţelesă folositórele indemnări ce ne faci înălţimea ta prin părinteşci şi stăpâneşci sfaturi, pentru să ne întórcem la locuinţile nóstre, ca să stămŭ împreună a căuta binele ţerei, spre a se aduce la cea lăutată bine norocită stare, după cum este celŭ singurŭ scoposŭ şi buna-voinţă a prè puternicului nostru împĕratŭ şi a celorŭ de mulţi ani stăpânitŭ: noi prea înălţate, precumŭ amŭ mai înscriitatŭ înălţimei téle, îndestulŭ cunoscemŭ că la acestă hotărire a dreptei socotelĭ nu urmează folosulŭ şi buna stare atât a nostră cătŭ şi a ţĕrei ne îndeamnă a urma, ce şi acea mare datorie a supunerei nóstre pentru acele mari milostiviri care mari şi părinţi noştri cum şi noi amŭ avutŭ şi avemŭ de la prè înălţatulŭ Domnetŭ, nu mai puţinŭ ne leagă. Dar fiindŭ că noi sântem opriţ acea prin chipurile ce am urĕtatŭ, n'amŭ lipsitŭ cu túte acestea *pe sub cu puţină a face dĕterea nostră pre cătă ne-aŭ fostŭ în putinţă, sfătuindŭ şi îndemnându atât pre boieri de a da stare, cât şi pre mezili i locuitorĭ ce aŭ fostŭ băgătorĭ în părţile acestea, am carĭ mulţi prin îndemnarea noastră şi prin arĕtarea celorŭ din partea înălţimei tale milostive firmanŭ s'aŭ întorsŭ pre la locurile lor până acumŭ şi socotescŭ că şi ceilalţi ce aŭ mai rămasŭ se vorŭ întórce fără zăbavă, iar amintrea că împrecună a episcopiă ce se află lângă noi, după ce amŭ luatŭ acestŭ de pe urmă carte luminată a înălţimei tale, îndată amŭ scrisŭ celŭi ce-lŭ boieri ce se află împrăştiaţi pre la depărtate locuri, ca să vie să nu zăbovéscă la locurile ce şĕd şi sfătuindu-ne să ne luămŭ cuviincioasele măsurĭ, să punemŭ în lucrare toţi sfinţii părinţi să găsimŭ chipul şi calea să putemŭ scăpa, ce să năzuimŭ la voia şi acoperimêntulŭ înălţimei tale.* Măcarŭ că cătă jale şi durere de inimă simţimŭ oprirea nóstră aceea, cu atatŭ de multă grijă şi frică sântemŭ copleşiţi, ca nu cumva *întorcându-ne, să nu pricepturămŭ a căuta cu argatu pre cărăuţiţulŭ stăpânitorŭ* cerŭ *socotĭ că depărtarea nostră s'a părutŭ cu chipu de hoţeaţă şi nu de*

Într'unŭ coţŭ alŭ paginei a 3-a, ca *P. S.* se mai adaugă

»Dumnealuĭ pah. Mihalache Mana ţicĕ că se află şedĕtorŭ în casele dumisale vist. Mateĭ Canta, punându-şi caĭĭ la ceaĭă în grădina cea cu floriĭ. Ţi-că unuĭ că de căteva aŭ nersă răspunsalŭ dela noi la pah. Mihalache s'aŭ pusŭ străjĭ turceşci tari prin prejurulŭ leşului să nu se mai slobodă Turcĭ pe afară ca să facă rĕŭ şi nu scimŭ de va fi adevĕratŭ aşĭa».

Acestă scrisore era închisă după cum se închideaŭ scrisorile fără plic şi sigilată cu ceară roşă cu pecetea episcopiei, având de a dreptа şi stânga mitrei literile ... ei.

Formatulŭ sigiliului ceva mai mare cu o monedă de 5 bani. Ca suport al scutului: crucea şi cârja. Mobilierul scutului nu se poate vede bine.

ne ajut. Cu tote acestea luchidonû ochii şi inse[ufletându]-ne la marea milostivirea şi bunătatea cea creştinescă a Înălţimei tele, totû chipulû de scurtă vomû pune, precumû dicemû, ca să scăpămû şi să ne înteresemû, având dupe Dumnedeû întărite nădejdele nostre la acelû ogbenenescu curatû simţimêntû a Înălţimei tele, la care spânzurămû şi viaţa şi averea nostră. Şi punendû pe *aceiaşi patta Dumnedeu mantuiă fripătoarea cu unû bata dela Înălţimea ta şi judecătorii apêsâtori şi neospetânduluĭ cu nĭtăpâunâ dela mâna Înălţimei tele*. Deci dar acumû mai nainte prin acestă smerită scrisóre năzuindû către Înălţimea ta, cu multe lacrimi ne rugămû: *Fii voitoriû a asupra nostra si asupra acestu locu să patrii şi cu chipulû ce Dumnedeû va ajuta Înălţimei tele, apĕrâ-ne de pronoĭtele ce ne ameninţă*, cu de se va fi cunoscendû asupra nostră vre-o socotelă primejdiitóre, să avemû *lâcu Înălţimea ta mitostivă sfătuire cu ce chipu se ne scoatemû, ca să ne întórnemû de cătu nostră la pronoĭtele ce este ne tememu*. Pentru care rugându-ne iarăşi, rămânemû aşteptându celû de pe urmă respunsû stăpînescû alû Înălţimei tele» (1).

Boierii nu vorû să asculte de chiămarea Domnitorului, căci se temû de vre-o cursă şi se sciû culpabili de *hainiciû*, împreună cu Mitropolitulû. Dar cumû Muscalii nu se decideaû a intra în ţeră şi iarna se apropia, când nici atâtû Ruşii nu puteaû intra, boierii din pribegie de pe lângă Austriaci scriû celor de lângă Ruşi şi-i întrebă de cele ce se mai plănuiesc şi, dacă n'arû face bine pre câţi-va din cei adăpostiţi pe lângă tabăra Ruséscă să-i trămită la Iaşi ca să aibă acelû de a reveni cu toţii la datorie, şi va fi o încercare de ce rezultate arû dobândi boierii, dacă s'arû întórce toţi. Iată scrisórea:

«Printr'acéstă scrisóre a nóstră, nu lipsimû a cerceta de bună sănĕtatea d-vóstră pe care Dumnedeû să o dăruéscă d-vóstră de a pururea, însciinţându pre d-vó-tră şi pentru noi că ne aflămû sănătoşi, dar cu óre-care paraponû, mirându-ne de o mare tăcere ce vedemû din partea d-vostră, care totû felulû de *apoşi* ne primuesce. Căci nu numai ceea din drăgoste şi din legătura patriotismului îndemnare a ne da şi nouă óreşi-care idee de curgerea lucrurilorû vedemû că cu totû aû contenitû, dar şi la cele ce noi scriemû cate o dată d-vóstră, nu luămû réspunsû. Şi paraponulû nostru nu póte fi de altû decât că vedemû că vremea trece fără nici unû rodû din cele ce aşteptamû să câştigămû. Ne vedemû şi pe noi şi tóta ţéra, că nu suntemû nici într'o stare şi nici putemû chipzui de ne-aû mai rĕmasû nădejde de vre-o alăpotire. Şi fiindû că d-vostră ori din unghiu preteneşci, ori din judecata celorû vĕzute mişcări socotimû că puteţi a avé trebuinciósă scuntă asupra acestorû apoşi, noi necontenitû amû aşteptatû ca să fimû înştiinţaţi cu vre-o însciinţare din partea d-vostră. Cu tote acestea încă

(1) Din scrisórea din „Documente" presentate Academiei 4° 1889 pag. 110.

Autorul n'are de unde o scie numaĭ, dar este copie scrisă tocmaĭ din acésta epocă şi le luase cumă din partea Mitropolitului sosindu de Manole Roset, şi se găsesce la Iaşi

că după cele din trecutele cărți a mărieĭ séle luĭ Vodă, care sunt vĕdute și sciute de d-vóstră, trămitemŭ la d-vóstră și pe acésta ce aŭ venitŭ acum ca s'o vedeți. Înțelepciunea d-vóstră îndestulŭ va înțelege și cu adîncime va judeca cele scrise, întinzêndŭ cugetulŭ și cătră cele viitóre nesciute întêmplărĭ, séŭ maĭ alesŭ, cătră cele ce și lucrurile ceste de față facŭ să se prepue. Arhondes, noĭ cu toțiĭ ca uniĭ ce suntemŭ socotiți de pricinuitorĭ și a fericiteĭ stărĭ și a tristeloră întêmplărĭ a norodului, căruĭa sórta ne-a pusŭ a fi ceĭ întâiŭ, și pentru carele ne aŭ îndatoritŭ a avé tótă privegherea, cum că suntemŭ legați cu o neapĕrată datorie și multă purtare de grije, nicĭ într'unŭ chipŭ nu putemŭ a ne lepăda. Deci dar, într'acésta dată nu lipsimŭ a înșciința pe d-vóstră, că după întârdierea ce se vede că s'aŭ făcutŭ până acumŭ, iaste de prepusŭ, că de se va face și vr'o poprire de acu înainte, negătirea celorŭ trebuincĭóse de ernatŭ va fi pricina de a nu erna oștile ruseștĭ în pămêntulŭ Moldoveĭ și nestândŭ acelé, iaste cunoscutŭ că nicĭ aceste *Kesarieștĭ* nu vorŭ puté sta, și va remâné țéra deschisă și lăsată iarăși pe mânele Turcilorŭ.

Ci dar, ca să nu pătiméscă ticăloșia cea maĭ de apoĭ, amŭ socotitŭ noĭ, aceștĭ care ne aflămŭ în partea acésta, că de vomŭ puté găsi, să trămitemŭ treĭ patru din boĭerii ce se vorŭ primi să mérgă la Iași, ca să se audă că aŭ mersŭ din boĭerĭ. Dar la acésta ceremŭ și sfatulŭ d-vóstră de găsiți cu cale ca să se facă acésta *profilaxisŭ*, séŭ și din boĭerii ce se află în partea aceĭa pe vre uniĭ ceĭ veți socoti d-vóstră, putêndŭ a-ĭ îndupleca să-ĭ trămiteți ca să se întovărășéscă cu ceĭ ce noĭ nădăjduimŭ să putemŭ găsi spre împlinirea acesteĭ socoteli. Pentru care poftimŭ ca fără de zăbavă să avemŭ rĕspunsŭ împreună și cu niscaĭ înșciințărĭ ce vorŭ fi. De veți socoti d-vóstră veți arĕta și Înaltuluĭ grafŭ cartea acésta domnéscă, cerêndŭ și a Înăltimeĭ séle părintéscă sfătuire» (1).

Drăghicĭ scrie, că Manole Vodă nu avŭ nicĭ timpulŭ de a primi dela Pórtă insignele Domnescĭ, și că, de abia intratŭ în Iașĭ, cu oștĭ turcescĭ, a muritŭ acolo și a fostŭ îngropatŭ la Biserica Domnéscă a sf Nicolae.

Documentele ce posedemŭ ne spunŭ fapte cu totulŭ din contra aserțiunelorŭ luĭ Drăghicĭ.

XXXVI

Moldoveni volintirĭ. Mavrogheni scrie volintirilor să se dée în partea luĭ. Căpitanul Vifu. Bătălia de la Vasluiŭ. Cetele rebele urmărite de Mavrogheni și de Manole Vodă. Choiseul despre óstea acestora. Manole Vodă haiu.

Maĭ întâiŭ trebue ca să arĕtămŭ, că arnăuții carĭ eșiseră din Iași împreună cu Ipsilante, trecură în partea Austriacilorŭ și se organizară în cete de volintirĭ dușmane Turcilorŭ și luĭ Mavrogheni.

(1) Din cartea nec. „Documinte dintre anii 1769—1800“, 1887. Pag. 112.

In fruntea acelorŭ oştiri de moldoveni *rebeli*, era ca deosebire viteazulu căpitanulŭ Vîţu, celŭ care tăiasă mâna turculuĭ, care vruse să ucidă pre Ipsilante. Acestuĭ căpitanŭ şi la alţi 7 căpitani Moldoveni, adresasă N. Mavrogheni în 16 Maiŭ, 1788, următorulŭ apelŭ.

Cărţi ce s'aŭ scrisă la căpitanii din ţinutulă Moldovei.

«Căpitane Vîţule şi Orobaşe, şi Buzaiarilor, Ceauşilor şi tuturorŭ celorŭ dela acestă căpitănie, sănătate! Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că acestă re pornire a vóstră care aţi făcutŭ, de aţi ridicatŭ capu şi veţi pornitŭ a vĕ împotrivi cu arme asupra oştiriloră pré puternicului Alĭ Osman Devlet, care ne este datŭ dela Dumnedeŭ stăpânitorŭ, sub a căruĭa umbră aţi trăitŭ, voĭ, părinţi şi rémurile vóstre, nu o socotimŭ a fi din insuşi alŭ vostru cugetŭ, seŭ din vre-o semeţie şi îndrăsnélă ca nebăgare de semă, ci îndemnaţi, sfătuiţi şi amăgiţi în nadă de făgăduinţe deşărte aie vrăşmaşiloră, care nu le veţi pute câştiga nici-odată, aţi făcutŭ acestă rea pornire; însă încredinţaţi să fiţi, că acestă urmare, sfârşitŭ bunŭ nu póte ave nici cumŭ, ci, orĭ acumă, orĭ mai pe urmă, veri la unŭ locŭ, veri la altulŭ, nu puteţi scăpa de osânda morţeĭ, pentru că însuşi Dumnedeŭ ca unŭ dreptŭ judecătorŭ, face resplătire după fapte fieşi-căruia. Deci audă Domnia me de numele téŭ, căpitane Vîţule, şi vrendu să te izbăvimŭ dintr'acestă înşelăciune în care ai căduta, iată, cu iubire de omeni, întindemŭ, îţi scrimŭ sfătuindu-te părintesce, ca pre unŭ fiŭ, ca lepădându orĭ ce *fundaţie* aŭ băgată în capetele vóstre vrăşmaşiĭ, să veniţi la cunoscinţă, spre a socoti cele din urmă, şi spre a nu te înşela la aceste ce sunt tote trecătóre şi vremelnice, şi acum bine că sunt să vie acolea *baraćari* ca puteri de oştiri rânduite de Domnia me în partea locului, căutaţi şi mai mainte până a nu sosi acolea oştile nostre, faceţi sfinţă de vĕ trageţi şi veniţi către noi cu plecăciune de vĕ închinaţi şi nu numaĭ priniţi veţi fi şi nevătămaţi, fără de nici o primejdie de către zabeţi şi ostaşiĭ noştri, când veţi veni cu capete plecate, ci âncă şi cu dregătorie de boerie vĕ voiŭ cinsti şi milă veţi dobândi dela Domnia nóstră. Iar de nu veţi pute mai mainte a vĕ trage şi a veni către noi, taceţi mijlocire când voru veni asupră-vĕ oştile nostre, acolea, le eşiţi înainte cu prinsă de a vĕ avi cu ai noştri şi deosebindu-vĕ cu mijlocul văzuţi cu plecăciune închinându-vĕ la oştile nostre şi iată, cu jurământu străşnicŭ vĕ încredinţămŭ pe scumpa vĭaţa pré puternicului împĕratŭ şi pe capulŭ Domniei mele, că nu numaĭ nu veţi petrece vre unŭ reŭ, ci veţi fi îndoitŭ şi întreitŭ maĭ folosiţi şi maĭ câştigaţi decât cu *adunarea*. Şi lângă acesta maĭ folosiţi veţi rămâne fără de nici unŭ ponosŭ şi hulă, după liniştirea vremeĭ aceştia, a trăi cu odihna, liniştea şi cinstea vóstră. Ci dar ascultă-ne, căpitane Vîţule, la acestea ce te învĕţămŭ ca pe unŭ fiŭ, părintesce şi creştinesce, şi urmezŭ cumŭ te sfătuimŭ, fără de nici o temere şi fără de nici o îndoĭală şi, orĭ aice veniţi la Domnia me cu îndrăsnélă, orĭ în partea locului le veţi vre a remâne în sănĭtăţ, avemŭ locurĭ a vĕ orîndui, şi aşteptămŭ să audimŭ a vóstră întorcere şi plecăciune, ca să ne bucurămŭ şi să te cinstimŭ şi să te milumŭ» (1). 1788, Maiŭ 10.

(1) Cond. No. XVII Arh. St. I. (fila 209 vers.)

Căpitanului Vîţu.

» Iane Plastirea.

XXXVII.

Campania din 1788 în Moldova.

Intârdierea Rușilorŭ de a intra în Moldova înlesnesce lui N. P. Mavrogheni conducerea cu succesŭ a campaniei, în anulŭ 1788.

Lucrarea energiculuĭ Domnŭ se póte studia de istoric în deosebitŭ, în Moldova și în țéra Muntenéscă.

Să urmărimŭ mai întâiŭ pre Mavrogheni în Moldova.

Aci, avêndŭ centrulŭ puterilorŭ sale în Focșanĭ, sprijinitŭ pe óstea turcéscă din cetatea Brăileĭ, Mavrogheni 'și desfășură aripa stîngă prin județulŭ Putneĭ și alŭ Bacăuluĭ și aripa drépta prin județulŭ Tecuciŭ și Tutova naintînd până la Vasluiŭ. Aripa stîngă era naturalmente apĕrată de munții Vranceĭ iar cé dréptă se ține în legătură cu oștirea turcéscă și tătăréscă, carĭ între Prut și Nistru se urcaŭ mereŭ spre Iași și Nordulŭ Moldoveĭ.

In aripa drépta a lui Mavrogheni luă positiune după numirea sa de Domnŭ Moldoveĭ, și Manole Vodă cu unele cete de Moldovenĭ, rĕmase nehainite.

Ambele aripĭ ale oștireĭ lui Mavrogheni sunt hărțuite nu numaĭ de Austriacĭ, ci și de *volintirii* moldovenĭ trecuțĭ sub drapelulŭ Austrieĭ.

Cu tóte dificultățile ce întîmpina, maĭ ales din causa *volintirilorŭ* rebelĭ, Mavrogheni putu înaintă cu aripa drépta până în județulŭ Vasluiŭ, pe când aripa stîngă, se ține cu anevoe în județulŭ Bacăuluĭ și al Trotușuluĭ. Aripa acésta era maĭ mult pe defensivă; cu cé dréptă naînta, sperând a-și combina mișcarea cu aripa dréptă turco-tatară, a căreĭ basă de apĕrare eraŭ cetățile din Basarabia.

In primele ḑile din Maiŭ 1788 óstea lui Mavrogheni bătu la Vasluiŭ ante-garda aripeĭ stînge austriace. După afacerea dela Larga

---

Căpitanuluĭ Nicola.
» Sava.
Izbașa Hagi Jiuca.
Căpitanŭ Capsizul.
Delibașa Gheorghe.
Căpitanŭ Antonie Bekianu.

Austriacii intrară în Iași și caulară a înainta spre Galați, prin Vasluiu.

Nu tóte cetele de neferi Moldoveni s'aŭ luptatŭ. Așa aflămŭ în Mai 1788, o cétă de neferi comandați de Dumitru, fecioruluĭ lui Moldovanulŭ Ianache, ajutându oștirea lui N. Mavrogheni, în bataia ce acésta oștire câștigă la Vasluiu. Eată actulŭ din care resultă acésta informațiune:

«Fiindŭ că Dumitru, fecioruluĭ luĭ Moldovan Ianake Spinceanŭ s'aŭ arĕtatŭ cu slujbă vrednică ostășéscă în rĕsboiulŭ ce s'aŭ făcutŭ de cătră ostirile nostre asupra vrăjmașilorŭ nemțĭ la Vasluiu în ținutulŭ țĕreĭ Moldoveĭ, unde ca un sadacatlăŭ alŭ prĕ puternicelŭ Impĕrățiĭ, aŭ năvălitŭ asupra vrăjmașilorŭ cu bărbăție și i-aŭ lovitŭ și i-aŭ biruitŭ împreună cu ostirile nostre. Iată pentru dreptă rĕsplătire slujbeĭ luĭ și pentru ca să facemŭ plĕcă și altorŭ slugi credincióse ce se vorŭ arĕta cu vrednicie, i-amŭ datŭ acestă domnéscă a nostră carte, prin care otărîmŭ ca să i se dé lelu Cămărășia de ocne lefă pe totă diua câte 10 bani, care acéstă milă de lefă să o aibă nestrĕmutatŭ în totă viața luĭ și după mórtea luĭ să se de acéstă milă de lefă la copiiĭ luĭ» (1). 1788, Maiŭ 25.

În urma acestuĭ succes al luĭ Mavrogheni, la Vasluiu, ne esplicămŭ decisiunea subită a luĭ Fabris de a abandona Iașiĭ. Austriacii cari cu aripa lor estremă stîngă cercaseră să înainteze spre Vasluiu, se deteră îndărăt, întîmpinându forțele luĭ Mavrogheni.

Atunci Mavrogheni sunți că Austriacii vor reveni asupra aripeĭ drepte cu atâtŭ mai multă înverșunare cu cât aflasă Coburg, că Ibraim-Pașa comandantuluĭ trupelorŭ turcescĭ din Iași făcuse greșală mare, (după ce abandonă Iașiĭ în mânile luĭ Fabris în urma tradăreĭ luĭ Ipsilante) de a nu'și uni trupele cu ale luĭ Mavrogheni, ajunse în județulŭ Vasluiu, ci de a apuca calea pe Prut spre Galați.(2).

În asemene stare de lucrurĭ, Mavrogheni ordonă, în 26 Maiŭ 1788, trămiterea grabnică de nouĭ contingente de oștire turco-română. Ghiura Tufecci Bașa ce se afla cu oștire în Buzeŭ, primesce ordinulŭ luĭ Mavrogheni, ca împreună cu «d-luĭ cinstitŭ *Daritan Aga Tur-*

(1) Codicea XVII, fila 302.

NB. Asemenea cărțĭ s'aŭ datŭ și Turcului, fecioruluĭ lui Cara Ivanciu Șotcolu.

(2) „Ibraim-Pașa comandantele pe tradarea lui Ipsilante, oblige il Bassa Bulgaro a decampare da Iassi e ritirarsi a bogliu nemico verso Galatz. — Hecatton T. VII, pag. 143.

nagiu» să mérgă cu trupele lor grabnicŭ în Moldova. Domnitorulŭ dă «Saraskieratulŭ» acestor nouĕ contingente luĭ Daritan Aga (1).

Intre aceste Turcia comisese erórea d'a da domnia Moldoveĭ luĭ Manole-Vodă. Becattini dice, că ceea ce a îndemnatŭ pre Turcia să facă pre Manole Domnu Moldoveĭ, (2) a fost dorinţa ca să dée a crede Europeĭ, că abandonarea Iaşilorŭ de Ibrahim Paşa şi trădarea luĭ Ipsilante nu aŭ schimbatŭ în nimica starea afacerilorŭ eĭ în Moldova. Becattini însă maĭ adaugă, că Manole Roset plăti cu jumetate milion de galbenĭ (?) dreptulŭ de a se urca pe *«un trono dubbioso ed efimero»* pe care în faptă nu se putu sui neputêndŭ purta decât vanulŭ titlu de Domnŭ (3).

Negreşitŭ era o greşélă din partea Turcieĭ, nu numaĭ de a mâhni pre Mavrogheni, care se creduse în dreptŭ a lua pentru sine administraţiunea şi a Moldoveĭ, dar maĭ cu sémă de a paralisa unitatea de comandă în mişcările trupelorŭ din Moldova.

Cu tótă acéstă eróre, Manole-Vodă, care îlŭ vĕḑurămŭ altă dată, în Oltenia, destulŭ de bravŭ luptându-se alăturea cu Turciĭ, îşĭ combină şi de astă-dată puţinele trupe ce grabnicŭ se adunară în jurulŭ luĭ, în aripa dréptă a oştireĭ turco-române a luĭ Mavrogheni, şi amboĭ Domnĭ avură câte-va succese.

Aceste succese, contestate de Becattini, sunt mărturisite de *Choiseul*, care în 20 Iuliŭ 1788 (stil noŭ) în unŭ raportŭ alŭ sĕŭ către Cabinetulŭ din Versailles, scrie, că după ce «Manol-Bey 'şĭ-a unitŭ trupele sele cu ale luĭ Mavrogheni, Principele Coburg *«n'a pas cru pouvoir résister à un corps supérieur qui marchait à lui»* (4) şi a datŭ îndărătŭ. *Choiseul* chiar adaogă a spune, că ariergarda óstei austriacă a fostŭ bătută de Domniĭ românĭ (5).

Aripa drépta era aşia dar în Iulie 1788 stăpână până la Vasluiŭ. Aripa stîngă caută şi ea a combina mişcarea sa cu a aceleĭ drepte. La începutulŭ luĭ Iuliŭ 1788, antegarda aripeĭ stînge — com-

(1) Cod. XVII, pag. 302.

(2) „Per mostrare al mondo risolutezza e grandezza d'animo [illegible] Principe nella persona di un [illegible] (?) greco chiamato *Merole* (?) Rosset." Tom. VII, pag. 144.

(3) Becattini, T. VII, pag. 144.

(4) „N'a crediţă că pote resista [illegible] corpŭ superiorŭ de oste, care venia contra lui".

(5) Hurm. T. II, supl. I, pag. 53.

pusă numai de 400 ascherli, facù o miscare inainte contra neamcului care ocupase cu antegarda aripei sêle drepte Târgulù-Ocnei. Austriacii scoşi din acéstă localitate, sunt urmăriţi cu succesù, bătuţi din noù la Comănesci şi alungaţi peste hotară, în Ardeal, unde sunt din noù bătuţi

Eată ordinea de ḑi. dată de Mavrogheni, relatându-a acestù succesù de arme

«Cinstiţilorù d-vóstră seraskerilorù, bimbaşi, agalelorù, zabiţilorù şi tuturorù *ascherilorù nostru*, sănătate şi vrednică bucuriă asupra vrăşmaşilorù, ve pohtimù dela pro puternicului Dumneḑeù să vè dăruiască. Vè facemù Domnia me in scire, că astăḑi Mercuri la 5 alo a-vostei luni (Iulie) ne veni veste de bucurie cum că d-luì *Hagi Sultare Başi-aga* alù nostru numai cu 100 de ascherli, dupà *ce aù bătutù şi cà gonitù pe vrăsmaşii nemţi dela Ocnele Moldovei*, mergendù asupra lorù până la Comănescì, asupra hotaru.uì neamţescù, unde acolo hindù ord.a vrăşmaşilorù intemeiaţi *cu cetate de pămêntù, cu şanţuri, cu tunuri şi cu alte dresuri de resboiù*, cu indrăsnelă şi cu bărbăţie aù navalitù asupra lor, pre carì cu ajutoriulù luì Dumneḑeù biruindu-i şi sfărămându-i fórte réù, *l-aù bătutù metruzande cu 4 tunuri de vrăsmaşească şi cu alte multe rotobalăcuri* şi intorcendu-i in fugă, *mergă ostile nostre inainte*. Pentru care nu lipsimù a vè vesti tuturorù de obste şi acestă biruinţă care dă Dumneḑeù celù dreptù oştilorù nóstre asupra vrăşmaşilorù, ca să vè bucuraţi cu toţii şi să mulţămiţi şi să slăviţi pre Dumneḑeù pre care luându-lù şi d-vóstră intr-ajutorù, să năvăliţi cu indrăsnélă asupra vrăşmaşilorù şi nădăjduimù la mila Dumneḑeirei sêle, că veţi birui, după cum in tote părţile unde s-aù aretatù vrăşmaşi, asemene aù fostù biruiţi şi aù fugitù rusinaţi şi bătuţi; de care aşteptămù şi dela d-vóstră veste de bucurie şi fiţi sănetoşi» (1). 1788, iulie 5.

Restulù anului 1788 este folositù de Mavrogheni, de Manole Rosetì şi de Turcì, pentru a impiedica mai departe inaintarea austriacilorù in Moldova. De altmintrelea şi austriacii, ocupaţi cu asediulù Hotinului, se ţinù şi ei in defensivă in Moldova, cu atâtù mai multù cà Muscalii nu se otăriaù să intre şi ei in Moldova, reţinuţi, cumù vomù vedè cu alte nevoi despre Suedia. Harţe de antegarde destule dela Augusti până la finea anului 1788. Ceea ce supera multù pre Mavrogheni eraù cetele de *volontiri* moldoveni, din carì Coburg făcuse ante-garda oştirei austriace. Cunoscêndù, ca Moldovenii, locuitorii, avêndù legături cu satele si cu boierimea, aceste cete sunt mai anevoie de bătutù decât ostea regulată austriacă.

(1) Cod. No. XVII fila 311

Ca să repună volintiriĭ, Mavrogheni face la începutulŭ luĭ Octombre 1788 unŭ noŭ apelŭ la sătenii Moldoveni, le arétă greșela ce făceaŭ *hainiĭ*, și cumŭ elŭ cu 40.000 de oste nouă e gata, *încălțândŭ însuși opincĭ*, să vină să stingă pre dușmanĭ și pre hainĭ. (1)

---

(1) Eată a este manifestu

Io N. P. Mavrogheni . . . . . Pré cuvioșĭ archimandriți și episcopi a sfintelorŭ Mănăstiri și schituri, molitvelorŭ vostre protopopilorŭ, preoți și diaconi, d-vóstră boierilorŭ, parcălabilorŭ, și boierilorŭ ce sunteți fără dregetorie, căpitanilorŭ, vameșilorŭ, breslașilorŭ, negațitorilorŭ, orășanilorŭ, vornicilorŭ, sătenilorŭ de prin sate și tuturorŭ lăcuitorilorŭ marĭ și micĭ din țéra Moldoveĭ, sănătate! S'aŭ auditŭ la pre Inaltulŭ Devletŭ, că vre-o câțĭ-va volintirĭ învârtindu-se în pămenturile Moldoveĭ aŭ ridicatŭ arme asupra purtătórelorŭ de hirumțe oștirĭ ale pre puternicii Imperății și nu numaĭ eĭ ca nisce hainĭ s'aŭ făcutŭ vinovați de tótă pedepsa imperătescă pentru a lor îndrăsnélă, ci încă cu alŭ lor *hainiĭ* aŭ pricinuitŭ bunelorŭ raele neodihnă și prăpădenie. De aceea cu tótă smerenia nostră ni se poruncesce, prin sfintŭ imperătescŭ vrednicŭ de închinăciune hatihumaiumŭ, să dămŭ cu puterea luĭ Dumnedeŭ țăreĭ vostre doritŭ nizamŭ, adecă pre aceĭ vrăjmașĭ volintirĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ să-ĭ prăpădimŭ și pe credincioșele raele ce și aŭ perdutŭ din pricina lor odihna să-ĭ căutămŭ și stringéndu-ĭ să-ĭ aducemŭ la urmă și la casele lor. Decĭ fiindŭ că după acestă vrednică de închinăciune împĕrătescă poruncă, trămitemŭ de-ocamdată acolo în părțile locului Moldoveĭ vre-o câtevașĭ baierace cu óste de a nostră și în urmă cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ este să plecămŭ, și insine cu câtă óste va face trebuința, iată de obște vĕ insciințămŭ și vĕ adeverimŭ, că tótă socotéla nostră este ca să se prăpădéscă volintiriĭ și voĭ să vĕ câștigațĭ odihna și să vĕ stringețĭ prin casele vóstre ca nisce raele ale pré puternicei împĕrățiĭ. De aceea dar fiindŭ-că acesta este cu totușĭ pentru mantuința și bună starea vostră, îndată ce veți vede acestă domnéscă a nóstră carte, până a nu pleca și înșine de a veni în partea locului, vedendŭ numaĭ baeracele nóstre ce se trimiseră de o cam dată, nu numaĭ să vĕ scoborițĭ pe la satele și casele vóstre și să vĕ apucațĭ de muncă și de trebile vóstre, pentru ca să vĕ agonisițĭ hrana vieței vostre, ci încă să și dațĭ totŭ felulŭ mână de ajutorŭ, arĕtândŭ ostilorŭ nóstre locurile unde veți scri că se află volintirĭ și făcendu-vĕ totŭ una cu ostașiĭ noștri, să izbițĭ pre aceĭ hainĭ volintirĭ ca nisce pricinuitorĭ sărăciei și pe reĭ vostre, nu vĕ temețĭ, nicĭ puneți în gândŭ că este lucru cu anevoie a se prăpădi aceĭ volintirĭ, fiindŭ-că fugŭ și se șiră prin munțĭ și se ascundŭ prin pădurĭ, căcĭ acésta este pré lesne de a-ĭ *zătigui* și de a-ĭ înfrânge și de a-ĭ potopi, că Dumnedeĭasca putere înlesnesce cele marĭ și grele lucrurĭ și precumŭ munțiĭ marĭ ceĭ cu prăpastiĭ și cu ripĭ marĭ, cu Dumnedeĭasca putere s'aŭ făcutŭ odinioră noue locurĭ sese și câmpiĭ și amŭ supusŭ pe maniațiĭ (?) neuțĭ asemene și acumŭ cu 40.000 de oste de arŭ face trebuința, ce intr'adinsŭ amŭ gătit o și încălțândŭ și înșine opincĭ, venimŭ și voinŭ surotu aceĭ volintirĭ scoțendu-ĭ de prin pădurĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ și cu a sf. Nicolae, alŭ căruia nume purtămŭ, scriindu-ve acesta în ḑiua prăznuireĭ pomenireĭ sfinteĭ sele. Acesta numaĭ să păziți, ca voĭ înșive să vĕ arĕtațĭ credincioșe raele ale pre puternicei împĕrățiĭ și nu numaĭ să vĕ arĕtațĭ *adiafor* și

XXXVIII.

Guvernulŭ austriacŭ in Moldova

Austriacii neaju aŭ de muscali şi bătuţi de Mavrogheni se retragŭ pe lunga Siretulŭi. In Roman se aşĕdă centrulŭ «*administraţiunei* Cesaro-regescĭ austriace» cum să intituléză, compusŭ din 2 Austriaci (baronulŭ Herghelet şi generalulŭ Enteberg) şi boerulŭ Constantin, Balş Comisul. Acĕstă administraţiune rînduesce ispravnicĭ la unele din judeţele Moldoveĭ de apusŭ şi nordŭ şi prelevă dela aceste dări. Mai multe famulĭ boerescĭ aŭ trecutŭ in partea austriacilorŭ. Aşĭa vedemŭ pre un Răducanu Roset şi pe Toderaşco Balş (1) In

să staţĭ departe de ostile nóstre, căcĭ atuncĭ strașnicŭ vĕ vomŭ pedepsi, ci să scoborîţĭ indată prin casele vóstre şi să vĕ faceţĭ totŭ una cu ostaşiĭ noştriĭ, cu cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ veĭ inturiĭ să se prăpădescă şi voi să aflaţĭ mantuinţa şi odihna vóstră. Aceste vĕ insciinţămŭ şi fiţĭ săndtoşĭ». 1788, Decembrie 6. Cod XVII, fila 314 verso

(1 De la d-nulŭ Senatorŭ Blaremberg am dobîndituŭ unŭ actŭ, dela „*Casa ordinăciunei craiŭ a Romanului*", prin care Răducanul Roset este rînduitŭ ispravnicŭ al ţinutuluĭ Neamţuluĭ, impreuna cu credinciosulŭ d-lŭi Toderaşco Balş biv vel Vornic. Actulŭ e din 1781 Iunie 15 (4). Semnatŭ de B. Metzburg.

Porunca administraţiuneĭ din Roman, către mazilĭ, ruptaşĭ slujitorĭ, vornicĭ şi locuitorĭ din regiunea Moldoveĭ ocupată de oştirele Austriace, din 1789, Iunie 15.

«*De la Kesaro-Krăiasca administraţie a Romanului.*

«Socotindu-se de către administraţie, s'aŭ rînduitŭ pre cinstitŭ d-lŭi Răducanu Roset ispravnic la ţinutulŭ Neamţuluĭ impreună cu cinst şi credincios d-lŭi Toderaşco Balş biv vel Vorn către i s'aŭ dat deplină invĕţătură ca să cumpănéscă starea tuturor şi să arĕtuiască pe toţĭ locuitorĭ cu buna orînduială şi dreptate, ceasdprindŭ pe nimenĭ intru nimica preste dreptate. Să scrie dar şi către toţĭ, mazilorŭ, ruptaşilorŭ slujitorilorŭ, vornicilorŭ, locuitorilorŭ de prin sate şi tuturorŭ altorŭ şeḑĭtorĭ in ţinutulŭ Neamţuluĭ, să daţĭ totă ascultarea şi supunere ce se cade ca unuĭ drogătorŭ şi ispravnic ce este orînduit, ca să potă impleni cu lesnire poruncile impĕrătescĭ şi slujbele trebuincióse a oştiloru şi a ţĕreĭ întocmaĭ precumŭ ĭi se trimete porunca. Căcĭ pe cel ce se va arĕta nesupusŭ şi impotrivitorŭ are desevĕrşite puteri ca să-l pedepsescă.

Iar de va fi mazilŭ, seŭ de altă stare, să-lŭ trimată aice cu vina luĭ in scrisŭ, ca să fiŭ să'ĭ dedŭ căḑuta cercetare spre pilda şi altora». 1789, Iunie 15. Oraşulŭ Romanuluĭ.

Semnatŭ: *B. Metzbourg.*

L. Sigĭ.
C. se rogă.
Vornicul
Incept.

Memoria de V. A. U., 1882, pag. 115

partea resentérică a Moldovei administră după intrarea Rușilor. Divanulŭ în Iași. Un documentŭ din 15 Sept 1789 semnatŭ de General Feldmareșalŭ Baron Splenu scrie către boerii Divanului să nu mai se amestece în județele Herța, Dorohoi, Botoșani, Hârlău, Suceava, Niamțu, Romanŭ și Bacăŭ, nici să le requi-iționeze, ci numai în județele unde sunt oști rusesci și carii «*de acum* cu ajutorul cu Dumnedeŭ se vor fi sub stăpânire» de Rușî Baronulŭ Splenu ține, că «după cum asupra dușmanului prietenesce unindu-ne (cu Rușii) batemŭ rêndŭ asemene și pentru cele trebuincióse amêndurorŭ oștilorŭ trebue țêra să ne dee căutatŭ ajutorŭ.» (1)

---

1. *Memorii* de A. A. I., pag. 122 și 113 din 1889. Ată acum întreaga a lui Splenu

Ceheneral Feldmareșal Baron Splenu către const. D-lorŭ Boerii Divanului din Iași

«Cu mirarea mé am vĕdutŭ astă-ți o carte a d-lorŭ Boerilorŭ Divanului deprenună cu ul zapciŭ ce este rendnit să vie aice la Roman și a Bacĕŭ să zapcinscă pe isprăvnicî, pentru împlinirea zaherelei și a fenalui ce s'aŭ orinduitŭ acestor ținuturi, spre trebuința oștilorŭ imperătescî rusescî, poruncindŭ Divanuluĭ, cu un cuprinsŭ de mirare că ar fi în părțile aceste oștile imper. Kes. mărirî, la care oștî nu potŭ ajutorŭ trebuincios să dee această țerî și mai alesŭ la fen, care de aurea nu se póte aduce, cum și la carĕ spre caratolŭ zahereleî și altorŭ trebuincióse oștilorŭ: Pentru acesta dar, pe zapciulŭ ce s'aŭ trimisŭ de la Divanŭ asupra acestuĭ ținutŭ l'amŭ trimisŭ înapoĭ, căcĭ însuși Divanulŭ trebue să scotéscă că țin. aceste pe unde se află acumŭ oștile imper. Kes. Mărirî, cum și ținuturile din sus, de unde necontenitŭ se carĕ zahereea pentru trebuința oștirilorŭ și mai alesŭ acumŭ năcăjindu-ne că tar zabavă se va pogorî și luminatulŭ Prințipŭ în părțile aceste, trebue ținuturile: Herța, Dorohoi, Botoșani, Hârlău, Suceava, Niamțŭ, Romanŭ și Bacăŭ, cu alte rendurĭ de către Divanŭ să nu se supere, și de s'aŭ și trimisŭ nescaŭ zapciĭ de către Divanŭ într'acele ținuturĭ, năcăjduescŭ că îndată îĭ va chiema înapoĭ, iar Divanulŭ candŭ nu va conteni și tot va cere rendurile de la ținuturile aceste arĕtate (din carĭ noĭ nu vom conteni a lua cele trebuincióse pentru oștile nostre), nu numaĭ că ținuturile nu vor putea să rĕspundă la două patĭ, e pentru cea desevîrșitŭ stricăciunea lor, care trebue să li se întâmple, Divanul însuși va fi pricină. - Că văd duce, că înșiĭ d-lorŭ Romanĭ Divanuluĭ, asupra acestei giugașe madea să fa à ostese și pătrunză sfatŭ ca să pue a cale, ca să nu se de zătăcire ostilorŭ la trebuințele ce sunt și nu să-mĭ dee un grabŭ rĕspunsŭ la ce cale s'aŭ pusŭ acéstă pricină, ca să potŭ lua rĕsurile mele. Căcĭ la ținuturile unde sunt ostile împĕr. rusescĭ și care de acumŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ se vor fi sub stăpânire nu voiu da de către noĭ să se supere; după cum asupra dușmanului prietenesce unindu-ne batemŭ rêndŭ, asemenea și pentru cĕle trebuincióse amêndurorŭ oștilorŭ trebue țêra să ne dee căutatŭ ajutorŭ. Asemenea s'aŭ trimesŭ înapoĭ pe zapciulŭ ce era rânduitŭ la ținutŭ. Sucevei și Niamțului, căcĭ la aceste ținuturĭ acumŭ s'aŭ trimisŭ esecuțĭ de către mine, să aducă 700 care pentru trebuința ridicărei corpusului meŭ de aice.—Roman Sept. 15.

Acest act a fost dat Societății Istorice Arch. române împreună cu altele mai multe, date

XXXIX

Campania din 1789 în Moldova. Hainirea lui Manole Roset. Proclamarea nouă a lui Nicolae Mavrogheni după hăinirea lui Manole Roset

Iarna anului 1788–89 a potolitŭ în câtŭ-va resboiulŭ în Moldova, dar a datŭ timpŭ de pregătiri pentru noua campanie. Căderea Hotinului, intrarea în Moldova a Muscalilorŭ, înaintarea lor spre Iași, aŭ obligatŭ pre Turci și pre Mavrogheni la alte dispositiuni bellice. Aripa stîngă continuă a ține muntii despre Ardeal și județele Trotușului și Bacăului, iar aripa dreptă se mai concentrézā spre județele Berlad-Tecuciŭ. Aripa stîngă se sprijinea pe centrulŭ ostirei concentrate în Focșani, iar aripa dréptă era în legătură cu acestŭ centru și cu Galați și Basarabia sudică.

Grație acestei situațiuni, óstea comandată de generalŭ lui Mavrogheni, respinsĕră în 1788 încercările austriacilorŭ de a sparge centrulŭ, atacându-lŭ între Bacăŭ și Focșani. Totuși aripa dréptă a lui Mavrogheni, din causă că Turcii din Basarabia nu'și combinaŭ bine mișcările lor cu ale Domnitorului munteanŭ, nu numaĭ nu mai progresézā, ci, din contra, perde pe totă diua terenul. Austriacii simțindŭ slăbirea acestei aripe, ĕși dregŭ din noŭ forțele unite spre județulŭ Băcăŭ și al Putnei.

Nu mai puțin óstea lui Mavrogheni se luptă vitejesce, nu târdiŭ chiar în contra Rușilorŭ și-i opresce cât-va timpŭ de a-și face junctiunea cu óstea austriacă în sudul Moldovei.

La mănăstirea Adam óstea turco-română câștigă unŭ frumosŭ succesŭ contra Muscalilorŭ, la începutulŭ lunei Martie, 1789.

Dar unŭ elementŭ nouŭ și neașteptatŭ de slăbire a aripei drepte a ostirei lui Mavrogheni vine în trădarea lui Manole Roset. Acesta desperândŭ de a lupta cu succesŭ și în contra Rușilorŭ, după ce ei intrară în Moldova, preferi să se înțelegă cu ei și se lăsă a fi primsŭ de Ruși în o cloenire din Februariŭ, sĕŭ începutulŭ lui Martie.

Despre acéstă tradare a lui Manole Roset nu scrie nici unulŭ din puținii noștri istorici. Drăghici dice eronatŭ (vĕdurămŭ), că Manole

Vodă a domnită numai 2 — 3 luni şi că mergêndŭ la Iaşi, acolo s'a îmbolnăvitŭ şi a murit, îngropatŭ fiindŭ la Sf. Nicolae Domnesc.

In contra aserţiunei acesteia, staŭ destule documente inedite. Eată, în primulŭ locŭ, o proclamaţiune a lui N. Mavrogheni către Moldoveni, povestindu-le *haiducului* lui Manole Roset.

«Pré curioşilorŭ arhimandriţi, egumeni şi epitropi dela sfintele mănăstiri şi schituri, molitvele vostre protopopilorŭ, preoţilorŭ şi diaconilorŭ d-lor boieriloră pircălabi şi boeriloră ce sunteţi fără dregetorii, mazililorŭ, breslaşilorŭ, căpitanilorŭ, vameşilorŭ, negustorilorŭ, orăşanilorŭ, panţirilorŭ şi turtorilorŭ, vătmanilorŭ de prin sate şi tuturorŭ locuitorilorŭ ţĕranŭ de prin tote satele şi oraşele Moldovei, sănătate! De oare-ce vĕ facemŭ Domnia noastră scire, pentru **haiducului Manole Vodă Roset,** *ce era arătată cu dauna acestei ţĕri, că semnătăriloră şi neamuriloră nĕmăsurată-se* la atâta..... şi cinste ce se cuvedriese din Divanulŭ pré puternicului Impĕratulŭi nostru, şi călcându pravila şi porunca lui Dumnedeŭ, fără a nu socoti osînda şi mânia Dumnedeescă, care are a găsi pre ceî ce sunt împotrivitorî şi necredincioşi stăpânitoriloră ce Dumnedeŭ le-a datŭ, şi fără de nici o durere şi grijă la sărăcia raia care era încredinţată sub a lui oblăduire, aŭ cugetatŭ în *gândulŭ sĕŭ ca ţeşagă se aŭ şi săvîrşitŭ jaful petrolemeŭ şi vrednica de tote categoriile, fugindu-se singur de sineşi la vrăşmaşi, fără de nici o nevoie*, sĕŭ pentră vrednică de îndreptată, cu acestŭ mijlocŭ, care nesmintitŭ plurioriseştŭ dela însuşi Polcovnicului de Muscali anume Ivan Trumbeţcov *cu prea puterea ostiriloră noastre* ce avemŭ rânduite aci în Moldova şi prin hirunţa ce aŭ datŭ Dumnedeŭ ostiriloră noastre la resboiulŭ ce aŭ facutŭ cu vrăşmaşii la mĕnăstirea Adam, l'aŭ luatŭ rolŭ viŭ, prinzêndŭ şi aţi mulţi vrăşmaşi vii şi morţi şi aŭ adusŭ aci la scaunulŭ Domniei mele, care din acestă, cu graiulŭ lui, înaintea Domniei mele, a mărturisitŭ că l-aŭ însciinţatŭ numitulŭ Manole Vodă pre denşiulŭ, unde era cu ostirile lui, de aŭ trămisŭ pe fiul şi o sumă de ostaşi, unde eşită Manole Vodă, *află-i din tocmeli, de dă asupra, se le aleagă la mâni şi să trecă la Iaşi. Deci fiindŭ vă s'aŭ întîmplatŭ acestă hainăcă* oîŭ lui, de aŭ fugitŭ la vrăşmaşi şi v'aŭ lăsatŭ ca pre nişte oi fără păstorŭ, voi dar să nu aveţi nici o frică sufletescă în lipsa lui, căci Domnia me avemŭ din prea puternicei împĕrăţiei nostru naţionescului împĕrăteşti datŭ tocmâncă mai de parte pentru ţera Moldovei şi suntemŭ mulţumiţi şi poruncimŭ a grăi şi de ţera aceea şi de raielele Moldovei întocmai ca şi pentru cele ţĕrei acestia şi pentru aceea cârmuimŭ putere de oştiri ale nostre precum veţi înţelegŭ voi înşivă, pentru isgonirea şi lovirea vrăşmaşiloră şi ară avutŭ purtarea de grijă a vóstră aceă până a nu se hăini Domnulŭ vostru şi a fugi la vrăşmaşi, cu cătŭ mai virtosŭ acumŭ vomŭ avé îndoitŭ grijă şi dragostea pentru voi, de care mulţŭ datŭ strănsei porunci şi mĕsăturĭ scriitoriloră şi tuturoră ostiriloră noastre, ca să albă asupra vóstră raielorŭ milostivire şi să vĕ ocrotiască, să vĕ păzescă a nu vĕ face vrăşmaşii şi a nu vĕ supĕra şi a nu vĕ jăfui alţi făcători de rele neînsemnaţi şi făcăşi şi veţi putea cu sîrguinţe şi purtarea de grijă a nóstră fără de nici o primedie, nedespărţindu-vĕ nimica de raielele ţĕrei nostre. Dreptă aceea aveţi a sta fetesă carele pe la satele şi locurile vostre, cu toţii, fără de a nu vĕ spăimânta, şi nu numai voi cari vĕ aflaţi acumŭ pe la sate şi pe la locurile vostre să nu vĕ strămutaţi, ci şi pre alţi căţi saŭ beţăriţi şi aŭ fugitŭ, înştiinţându aceste bune vestiri din voi, să aveţi a-i înscinţa şi a-i îndemna ca cu toţii să se tragă

şi să vie la locŭ şi urma lor, să vĕ faceţi hrana şi chiverniseala vóstră, ajutându-vĕ prin prepurulŭ oştirilorŭ nóstre, carii viŭ să-şi verse sângele pentru voi şi să vĕ păzescă pre voi şi pre copiii voştri şi casele vóstre, către carii se cade să aveţi silinţa a ajuta şi voi cu veri-care zaherele, cu slujbă şi care cu ce veţi puté, după starea şi putinţa vóstră, lepĕdându-vĕ de gândurile vóstre tóte cugetele rele şi viclesugurile, fără de a nu vĕ amăgi la lucruri vremelnice şi deşerte, că aceste sunt tote trecătóre, la care nici legea nici datoria nu vĕ îndémnă pre voi raielorŭ a vĕ împotrivi, orĭ a socoti măcar în gândulŭ vostru cugete rele, seŭ a dosi şi a fugi din préjma oştirilorŭ nostre, că şi fuga şi dosirea fărăşi *hainĭca* se numesce, şi după cum însuşi Dumnedeŭ porunceşte prin gura apostolului dicendŭ: «supune-vĕ-ţi mai marilorŭ voştri şi vĕ plecaţi lorŭ, că aceia priveghiază pentru sufletele vóstre» şi după datoria ce aveţi către stăpânire a acestui Devletŭ împĕrăteseŭ, sub a cărŭia umbre aţi trăitŭ voi şi părinţii voştri de atâta sumă de ani, fiţi cu supunere şi cu credinţă d-eptă, că avem mare nădejde la mila lui Dumnedeŭ, carele bate resboiele şi la puterea mulţimei celei nenumĕrate, a oştirilorŭ împĕrăteşcĭ, a tunurilorŭ, a isgonilorŭ şi pre vrăşmaşi şi petrecendŭ vremea acesta, veţi fi iarăsi în odihna şi liniştea vóstră, şi eaţi vĕ veţi arĕta credincioşi şi raele drepte şi veţi sluji acumŭ a acéstă vreme oştirilorŭ nóstre, veţi dobândi mili nemărginite, şi slujba şi credinţa vóstră va fi cunoscută şi prin dreptă răsplătirea şi mijlocirea Domnuluĭ unele veţi castiga nume bunŭ la împĕrăţie şi celŭ ce aţi rĕspitŭ acumŭ la acestă vĕpae a nĕsboiului, tote le veţi pune la locŭ şi le veţi întemeia înlesnitŭ şi întregitŭ din nemanulŭ celŭ plinŭ de îndestulare şi mulţămire, care din fire are Devletulŭ pré puternicului Împĕratulŭi nostru asupra supuşilorŭ sĕi. Aşia dar să armaţi şi fiţi sănĕtoşi!» (1). 1789, Martie 17.

O carte însemnată de consultatŭ asupra evenimentelorŭ din Principate la epoca ce studiămŭ este opulŭ lui Atanasie Kommen Ipsilante (2).

Acestŭ istoricŭ dă preţióse informaţiuni despre Manole Roset Vodă (3) şi cătŭ privesce hainirea lui.

---

(1) Dătută în aceeaşi altŭ versiune scrisŭ chiar de Mavrogheni, în limba grecă, cu data din 2 Martie 1789. (Cod. XVII, filo 348)

(2) Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν ἐξ ὀνόματος βιβλίων Β' Θ' καὶ Γ', ἤτοι τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν (1453 -1789) ἐκ χειρογράφων ἀνεκδότων τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Σινᾶ, publicată de archimandritulŭ Ghermanŭ Athonitul de la Sinaĭ, la Constantinopole, în 8°, 1870.

(3) Pag. 70:

«Ἀγχαλωτισθέντος τοῦ Μανόλ-Βόδα εἰς τὸ Γαλάτζι ἔχασεν ὁ Μαυρογένης τὴν ἀξιοπρέπειαν, Προνόησε νὰ καθησυχάσῃ τὸν Μολδοβλαχίας ὡς ὑποτασσόμενος τοῖς Ῥώσσοις καὶ νὰ ὁμιλῇ ἄκαιρον διὰ νὰ γεροντεύσῃ μητροπολίτης Μολδοβλαχίας ἄλλος πλὴν τοῦ βασιλέως τῶν ὁποίων αὐτὸς θέλει εἶναι καὶ σαρώσει καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ ὁ ἡγούμενος καὶ ὁ Ἀνθίμος καὶ τὸν Μανόλ-Βόδαν Καλλιγᾶν τῆς βασιλείας, μὲ ὅλον ὅπο ἠχμαλωτίσθη λέων καὶ ὁ Βεζύρης εὐθέως καὶ αὐτὴν τὴν ἀναφορὰν, νὰ τὸ νὰ δεχθῇ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ ὅσα τοῦ ἔγραψε ὁ Μαυρογένης μὲ ὅλον ὅπου ἠξεύρει βεβαιότατα πὼς τὰ πλεῖστα εἶναι ψεύδη, ταπεινώσεις καὶ πλαστογραφίαι. . . . .»

Ori-care fie aprecierile lui Ipsilante Komnen despre Mavrogheni faptulŭ că — după aserţiunea verbală a d-lui B. P Hasdeŭ la Kiev este ingropatŭ Manole Vodă, ne probezá, că in adeverŭ elŭ a trecutŭ la Muscali. orí că cu voie, orí fără de voie a fostŭ prinsŭ de ei, la Galaţi. Din declaraţiunea maiorului rusŭ, prinsŭ la bătaia dela mŏnăstirea Adam, de câtră Mavrogheni, apare că prinderea lui Manole de Cazaci, a fostŭ de chiar elŭ pregătită... .

In tolŭ casulŭ acestŭ Manole Vodă, care unŭ momentŭ stă in calea ambiţiunei lui N. Mavrogheni de a domni asupra ambelor Principate, nu este altulŭ decât acel Manole Giani, ὁ Ἰωάννου. De ce acestŭ Manole Giani se numia Roset, ni-o spune cronica lui Dumitrache:

«Să povestimŭ şi pentru părţile Crainvei. Era acolo pusŭ de Domnŭ Calimachiŭ, dumnealui Manolache Giani biv vel postelnicŭ. Dumnealui dar pentru apărarea ţerei unindu-se cu boerii acei părţi de locŭ, ajunsŭ la mulţămitulŭ Omului Mehmet Paşa Capăcăran, carele mai nainte hatîrŭ cu drăgetenii intre ogeaghi, de cate-vaşi o-i ilŭ rendise Porta cu hrisoavele ţerei.

In locŭ numitului Paşă ilŭ făcu vel Banŭ, şi dându-i cavasi óste, cumătă acolo cinci judeţe de *stegari Buzi*. Despre altă parte il insciinţă Porţei la Babadag, de credincioşă şi vrednică, fiindă roŭ vizirŭ Halil Paşa in locŭ lui Arvat Mehmet Paşa in locŭlŭi Moldovangi Ali Pasa; şi i se făgădui Domnia, cum i s'aŭ şi datŭ mai la urmă şi se numi Manole Roset, trăgendu-se despre mumă (1).

Nu pré multe hrisóve esistă dela Manole Geanu Roset, nici ca Domnŭ alŭ Munteniei ne cunu ca Domnŭ alŭ Moldovei. Dătată in anexă unulŭ din 7 Aprilie. 1770, in posesia d-nei generalŭ Macedonski. Reproducemŭ actulŭ cu facsimilea dupa semnătura lui Manole, care se mărginesce aşi ţice «Io Manole Rose V.V. «*gospodin*» şi nu şi «*Ugrovlahiscoe*».

XL.

Pregătiri pentru rĕsboiu. Mĕsuri administrative. Campania in Muntenia in 1788. Emigrarea ţeranilorŭ.

Să ne incercemŭ a cunoşce in Muntenia Aci Mavrogheni, ingrozitu de sorta fratelui lui Ipsilante (2) dice Bezalim, işi manifestă cu mai

(1) Manuscriptŭ de V. A. Urechiă presentatŭ Academiei in 1887 88. Bucuresci 1889. Ipsilante a fostŭ ucisŭ in mai de catra Turci. N. Red.

multă ostentațiune de câtă ori când credința către Pórta otomana. Boerii, fugându cu totă oprirea Domnitorului, îl iritase réu și mai multu contra lorŭ (1).

Mișcarea de emigrare a boerilorŭ era atâtŭ de mare, în câtŭ Domnitorulu fu silitŭ să dea porunca, ca nimeni din boerii de clasa I seŭ II séu și din negustători, să nu mai âmble prin București cu butce, căci împedică mișcarea ostășilorŭ. Dela acésta oprire Domnitorulŭ scutesce numai pe mitropolitulŭ, episcopii, doctorii, séŭ vre unulŭ ce va fi bătrânŭ, séŭ neputincosŭ. Prin acestași pitacŭ Mavrogheni, având în vedere greutatea cu care se ține disciplina în ostirea turcă, acumŭ sositŭ în București, ordonă ca jupânesele să nu mai âmble pe strade cu carete, ci să séd̦ă pe la case-le lor «căci într'ŭnu vremile împrăștiate și împărechiate, se potŭ urma multe împrejurări necuviincose». Domnitorulŭ poruncesce și femeilorŭ mahalagiilorŭ și târgovețilorŭ că, de câte ori mergŭ după trebuințe, să iasă cu capulŭ acoperitŭ și nu cu desfrânări «ca să se pótă păzi edecrulŭ și cinstea fie-căruia» (2).

---

(1) În Febr. 18, 1788, la 4 cinsuri din ți Mavrogheni aŭ pornitŭ 4 cărți «să ducă isprăvnicei fugarilorŭ boeri însă la Buzeŭ copilulă din casă de divanŭ, la Argeși aprodulŭ Ceaușescŭ, și la Prahova i Secuieni aprodulŭ Vătășescŭ și pe isprăvnicei Câmpinenilorŭ.

Condica XVII, fila 269

(2) Pitacŭ către Vechilulŭ spătăriei și către Aga, din 1788 Febr. 21. Fiindŭ că acum după trecutŭa vremeĭ s'aŭ adunatŭ multă sumă de ostași emeri și leventi și sunt să mai vie și alți de pe la serhaturi, după la ordin. aicea și fiind-că din pricina caretelorŭ și a butcelorŭ se întâmplă de multe ori întâmplări netrebnice, poruncimŭ D-nia me D-tale vechilule de spătarŭ și D-tale vel-agă, ca se dați în scire taturorŭ, arętându-le că este porunca D-nieĭ mele, ca nimenĕ din boerii întaiŭ și al doilea, séŭ din negustători, de astă-ți înainte se nu mai âmble cu carete seŭ butce, ci toți de avalma să âmble călări, afară numaĭ de Mitropolitulŭ, Episcopii și din boerii, seŭ doftor. vre unulŭ ce va fi bătrânŭ, séŭ neputincosŭ . . . . iasă și acestia să mergă cu multă băgare de sémă, ca să nu se urmeze la vre-unŭ ostașŭ vre o întâmplare netrebnică. Așĕderea să dați D-voastră în scire și prin grauŭ și prin alte inscințări, că și jupânesse seŭ negustătorese să nu mai âmble pe ulițĕ cu carete, ci se șadă pe la casele lorŭ fiesce care, căci într'ŭnu vremile împrăștiate și împărechiate se potŭ urma multe întâmplări necuviincose și mai vertosŭ să înștințați și pe femeile mahalagiilorŭ și târgovețilorŭ, ci cele ce vor avea să mérgă unde-va pentru vre o trebuință, să mergă acoperite și nu cu desfrânări ca să se pótă păzi edecrul și cinstea fie-căruia, care Domnia me grijimă în tótă vremea de a li ocrotite. Hotărîmŭ întracestașŭ chipŭ și poruncimŭ Domnia me să se urmeze».

Totŭ în interesulŭ ordineĭ Domnitorulŭ dă specialŭ pitacŭ.

Pitacŭ regulandŭ hanurile din Bucurescĭ din 1788 Febr. 28.

Hangiii sunt datori a avé supravegherea tuturorŭ acelorŭ ce locuescŭ în hanŭ. Locuitoriĭ din hanurĭ să nu aibă arme. Asemenea să se înlătureze din hanŭ orĭ-cine nu se portă cinstitŭ (1).

Nu scimŭ de unde a luatŭ Becattini informaţiunea, că Mavroghem ca să placă turcilorŭ, ar fi prefăcutŭ câte-va bisericĭ din Bucurescĭ în geamiĭ. Acéstă minciună o aflămŭ şi la anonimulŭ grecŭ, scriitorulŭ cărţeĭ Ἱστορία τῶν ἐτῶν (2). Acesta ḑice în adevĕrŭ, că Mavroghem «*a ajunsŭ la atâta neruşinare şi impiositate de a preface maĭ multŭ de o Biserică în Bucurescĭ în Giamiĭ turcescĭ*» Becattini, ca şi grecŭlŭ anonimŭ, aduce o proclamare a luĭ Mavroghem cătră ţéră, în urma declarăreĭ rĕsboiuluĭ de Austria, unŭ manifestŭ pre care eŭ nu l'amŭ aflatŭ în condicile Domnieĭ séle, dar care, de altmintrelea concordă cu vederile luĭ şi cu atâtea alte manifeste ce cunóscemŭ dela el. Eată actulŭ acesta, care este tradusŭ după grecesce de d. prof. Erbiceanu în Revista teologică (3).

«Noĭ Principele etc. etc. Vĕ facemŭ cunoscutŭ vouĕ creştinilorŭ, boierilorŭ proistoşilorŭ şi altora din orĭ-ce rangŭ şi vĕ ordonămŭ în acelaşŭ timpŭ ca să fiţi supuşĭ şi credincioşĭ Autocratoruluĭ nostru, sub a cărnia autoritate am trăitŭ noĭ până acum. Nu trebuie să ne lepĕdămŭ noĭ de acéstă credincioşie, nicĭ măcar cu mintea, şi vĕ ordonămŭ să aveţi tótă luarea aminte de a nu vĕ înşela de vielema Tudéscă (nemţescă), pentru că Nemţulŭ şi Ruşiĭ sunt de o potrivă uşorĭ la minte şi uşureĭ ca frunḑa deasupra apeĭ. Rusulŭ aŭ inceputŭ o dată rĕsboiŭ cu impĕratulŭ nostru, dar n'aŭ urmatŭ multŭ timpŭ şi noĭ am luat din noŭ domnirea acesteĭ provinciĭ; acesta caută să facă acum Némţulŭ. Acela rĕspândesce scrierĭ contra nóstră, acela voesce să vĕ asigure că adecă are să intre în acéstă stăpânire (a ţĕreĭ), dar este cu neputinţă să'şĭ ajungă scopulŭ sĕŭ. Scopulŭ sĕŭ este să semene între noĭ desbinarea, şi ar reuşi dar se teme de sine insuşĭ, pentru că Autocratorulŭ nostru este aşa de puternicŭ, în cât decă toţĭ Autocratoriĭ şi toţĭ Regiĭ se ridică contra luĭ nu sunt în stare să'l învingă. Şi eŭ am putere de caĭ şi de ómenĭ, ca alţĭ Regĭ şi Dumneḑeŭ este cu mine pentru că legea mea este a Creştinilorŭ, ĭer nu a Turcilorŭ. De aceea veniţi voĭ creştinilorŭ, veniţi cu toţiĭ în numele luĭ Is. Christos, înarmaţi-vĕ, luaţĭ fie-care arma după cum puteţĭ, săgeţile, suliţele, cuţitele, şi orĭ-ce altŭ ce v'ar cădé în mânĭ, veniţĭ, veniţĭ contra

(1) Cod. 17 fila 274 verso. Veḑĭ anexa.

NB. Sĕŭ cerutŭ şi chezeşie de la cei ce şedŭ prin hanurĭ.

(2) Revista Teologică Iaşĭ Noembrie 1886.

(3) Iaşĭ, Noembrie 1886. — Becattini pag. 146, vol. VII.

Nemților. Împuterniciți-vĕ de a opri invasiunea în țeră. Acia cugeta să invadeze pe nesimțite, nu pentru ca să ne cucerescă, ci pentru ca să ne jăfuéscă. Dor va fi alungatŭ și Némțulŭ și Rușii. Rusulŭ și altă dată aŭ invadatŭ în țĕrile nostre, dór nu le este acum? Nu vedeți voi óre că și în presentŭ împuterniceso Autocratorulŭ nostru? Asvârliți de la voi orice neîncredere cătră pre Înaltulŭ nostru Autocratorŭ, sub a cărui guvernare noi am trăitŭ până acum atât de fericiți. Iar cât unu remâne orbŭ, acela este afurisitŭ și condemnatŭ eternŭ în iadŭ. Noi vĕ ordonămŭ în numĕlŭ propriŭ să substrageți și să deshințați tote scrisorile ce se respândescŭ contra sfintei nóstre credințĭ. Celŭ ce va trăda pe unulŭ din acei ce răspândescŭ astĕ-felĭ de scrieri și va preda în mânele nóstre va lua un dar de 100 lei, va fi înălțatŭ de la gradulŭ de cetățeanŭ în gradulŭ boeriloră; și cu mâna mea îl voiŭ îmbrăca cu caftanŭ. Acela însă care va continua a publica astĕ-felĭ de scrieri va muri într'unŭ parŭ, fără nici o compătimire, în același oră. Fiți sănătoși, credincioși creștini, supuși-vĕ ordinilorŭ nóstre. Plătiți acum darea impusă vouă. Lupă aceasta veți fi liberi de ori-ce altă care fiscală. Veniți, veniți contra Nemților spre a'i învinge. Fiți sănătoși» (1).

In urma declarărei de rĕsbolŭ a Austriei, N. Mavrogheni adresézĕ cătră zabiții și ostașii, în 27 Februarie 1788 un ordin din ți prin care le spune că «vrășmașii nemți âmblă ca cu mijlocul de hrăpire și cu feluri de viclesuguri să *calce* (țera) și unde vor puté ajunge să hrăpescă ralaoa și să jăfuéscă». Domnitorulŭ apelă la ostași ca să nu mai aștepte nouŭ ordin dela elŭ, ci pe dată ce vor audi, că s'aŭ arĕtatŭ verîunde miscarea nemți, numai decât... «să vĕ porniți asupra lor în grabă, ca cu vesle, séŭ fără vesle să'i loviți și nu vomŭ Domnia mé altă nimică fără numai capetele lor» Domnitorulŭ renunță în favoarea ostașilor sĕi la tóte spolule de rĕsbolŭ, ba le promite și recompense *«daruri vrednice și dregătorii care la altă vreme»* nu le potŭ ostașii câștiga La din contra, décă ostașii nu'și vor face datoria, vor fi pedepsiți. Termină Mavrogheni a îndemna ostașii să «nimicnisescă ca nisce bărbați vrednici, fără sfială.... că óameni sunt (dușmanii) ca și noi, mai vĕrtosŭ nisce neleguiți, pe carii însuși Dumnedeŭ îi bate pentru nedrépta pornire a lor» (2).

(1) „Revista Teologică" a. 1886, pag. 118 – 119. Vorba „*Țicăloca*" tocmă probează că anonimulŭ grecŭ a tradusŭ și plagiatŭ pe Iocalitim.

(2) Ordinulŭ întregŭ

5 cărți deschise cătră zabiții ostași d.n 1788, Februarie 27.

Vĕ facemŭ în scire că de vreme ce vrășmașii nemți âmblă ca cu mijlocul de hrăpire și cu feluri de viclesuguri să calce și unde vor puté ajunge să hrăpescă ralaoa și să jăfuiască, nu trebue să ședeți nemiscați fără de nici o urmare așteptându numai porunca dela noi, ci când veți audi că s'aŭ arĕtat ver unde

Două ḑile după acestŭ ordinŭ de ḑi, Mavrogheni trămite oștiriloru unŭ nou ordinŭ de ḑi cam in aceeași coprindere, darŭ li maĭ vestesce că la plaiurile Secuenilorŭ țéranii muntenĭ aŭ săritŭ cu ciomegile asupra oștireĭ nemțescĭ și le aŭ gonitŭ.

Decĭ Vodă le ḑice să nu le fiă grijă de ómenĭ ca și eĭ, cu atâtŭ maĭ multŭ că acelora le este îndoită și întreită frica... Domnitorulŭ promite câte 500 talerĭ de capŭ de vrăşmaşŭ neamțŭ «și-lŭ vomŭ cinsti cu cinste și dregĕtorie ... ca pre unŭ bărbatŭ vrednicŭ și viteazŭ,» și făcêndŭ pre toțĭ neferiĭ luĭ privilegiațĭ și nedăjnicĭ in vecĭ.. Domnitorulŭ îndémnă pre ostașĭ așĭ face détoria și pentru motivulŭ că se cade «a ne pune vĭața pentru frațiĭ crestinĭ ceĭ de o lege cu noĭ și pentru patrie și pentru dragostea cea către pré puternicŭlŭ împĕratŭ Sultaninu Hamit, sub alŭ căruia skiptru ațĭ trăitŭ și vĭațĭ chivernisitŭ voĭ și părințiĭ voștriĭ, după cum și Domnia mé gata suntemŭ a ne jărtfi cu voĭ, la întêmplare de trebuință... Ci dar să vĕ vedemŭ fiilorŭ!...» (1).

nescarva nemțĭ, numaĭ decât făr de a maĭ aștepta poruncă de la noĭ să vĕ porniți asupra lor cu grabă, ca cu veste, seŭ fără veste să-i loviți; și nu voim Domnia mea alta nimica fără numaĭ capetele lor și tot avutulŭ de caĭ, arme, și de veri-ce alt veți dobândi să fie al vostru folosŭ și osebitŭ să nădăjduiți de la Domnia mé cu mare bucurie harurĭ vrednice și cinste de dregătoriĭ, care la altă vreme nu le puteți câștiga. Iar când acestă datorire nu veți urma-o și se va întempla de la veri-o parte a se arĕta vre-unŭ vrăşmaş și nu-i veți lovi, dându-le vreme a năvăli și a călca in pămentulŭ țĕreĭ acestia, atuncĭ să sciți că după gătirea ce facemŭ de a eși insine Domnia mé afară, pe care vomŭ găsi că n'aĭ făcutŭ in vreme slujba luĭ, pe unulŭ ca acela il vomŭ pedepsi cum va fi maĭ greŭ. Ci dar urmațĭ după cum vĕ scriemŭ și indată ce veți simți de vrăjmasŭ numaĭ decatŭ făr de a aștepta poruncă de la noĭ, de o parte să ne faceți de scire, despre alta să vă porniți cu graba asupra lorŭ ca să-i loviți și cândŭ veți avea sfinta deplinŭ și veți iurudisi ca nisce bărbați vrednicĭ, făr de nicĭ o sfială, avemŭ nădejde la ajutorulŭ marelui Dumneḑeŭ că veți face isbânda negresitŭ, pentru că ómenĭ sunt ca și voĭ, maĭ vertosŭ nisce neleguiți, pre care insuși Dumneḑeŭ iĭ va bate după nedreptă pornirea lor». 1788 Febr. 27.

(1) Estă actulŭ in intregime, după cod. No XVII fila 269 verso.

Carte către zabițĭ și ostașĭ domnescĭ spre a fi cu priveghiare bărbațĭ a sări asupra vrăşmaşilorŭ nemțĭ.

«Tuturorŭ zabițilorŭ și vătașilorŭ Domnieĭ mele care vĕ aflațĭ la ..... sănĕtate și vrednică biruință vĕ pohtimŭ dela milostivulŭ Dumneḑeŭ ca să vĕ dăruiască. Vĕ facemŭ Domnia mé in scire, că de vreme ce neleguiții nemțĭ fără de nicĭ o pricină vrednică s'aŭ pornitŭ asupra acesteĭ pravoslaviace țerĭ, a căreia pornire nicĭ este, nicĭ pote fi pentru altŭ sfîrșitŭ, fără de numaĭ să jăfuiască unde

Cu tóte frumósele apelurĭ la ţeră şi la oştirĭ, cu tóte mici-le isbânde deja câştigate de oştire şi de chiar ţĕranii din unele părţi contra ante-gardelorŭ austriace, mulţĭ locuitorĭ din sate ca şi din oraşe, fiă după deprinderea vechiă, fiă ademeniţĭ de spionĭ austriacĭ şi rusescĭ, abandonă casele lor şi emigreză. N. Mavrogheni adreseză acestorŭ fugarĭ o proclamaţiune prin care îĭ îndemna să revină la casele lor, unde nimenĭ nu-ĭ va supera cu nimica, căcĭ proviziunde ce vorŭ da la oştenĭ, li se vorŭ plăti directŭ de eĭ, din lefile ce aŭ. Poruncĭ straşnice s'aŭ datŭ să nu fiă nimenĭ din locuitorĭ supĕraţĭ cu nimica, ci apĕraţĭ de orĭ-ce jăfuitorĭ numaĭ să nu asculte de vorbele înşelătóre şi de făgăduelile cu care âmblă vrăşmaşiĭ să-ĭ înşéle . . .

---

vorŭ puté ajunge, să calce şi să robéscă pe fraţiĭ noştri creştinĭ şi se facă rĕutate ţĕreĭ, avemŭ nădejde la dreptulŭ judecătorŭ şi pré puterniculŭ Dumnedeŭ şi la ajutorulŭ pré curateĭ Maiceĭ séle şi alŭ tuturorŭ sfinţilorŭ, că se vorŭ întórce ruşinaţĭ şi vorŭ fi bătuţĭ de către ostile împĕrătesci şi ale nostre, după cum iată am şi luatŭ astădĭ vestire de bucurie că şi la . . . . . (?) şi aicĭ pretutindené unde s'aŭ arĕtatŭ, lovindu-se ostile nostre şi biruindu-ĭ s'aŭ întorsŭ ruşinaţĭ, iar maĭ vĕrtosŭ la plaĭurile Secuienilor cu cĭomagele ĭ-aŭ lovitŭ şi genitŭ. Dreptŭ acea nu lipsimŭ a vĕ insciinţa de aceste şi a vĕ scrie, că nu trebue să vĕ îngrijaţĭ de ómenĭ ca şi voĭ, la care este âncă îndoită şi întreită frica, nicĭ se cuvine a le da pricină de îndrăsnelă cu sfiala vóstră, ci luândŭ pre Dumnedeŭ întru ajutorŭ şi încingendu-vĕ mijlocele vóstre cu briulŭ credinţeĭ, să îndrăsniţĭ să iurudisiţĭ cu inimă întinsă ca să-ĭ loviţĭ şi să-ĭ sdrobiţĭ când se vorŭ arĕta. Şi celu ce va face biruinţă şi va aduce la Domnia me capŭ de vrăşmaşŭ neamţŭ, unulŭ ca acela va lua dela Domnia me 500 talere şi-lŭ vomŭ cinsti cu cinste şi dregĕtorie care la altă vreme nu póte dobândi, ca pe unŭ bărbatŭ vrednicŭ şi vitează facendŭ şi pre toţĭ neferiĭ luĭ privileghiaţĭ şi nedajniciĭ în vecĭ; şi nu numaĭ voĭ care v'aţĭ ostăşitŭ veţĭ ave în parte milele dela Domnia me, cĭ veţĭ fi pricină pentru toţĭ pămĕntenii de obste a câştiga dela pré puternica împĕrăţie ipolipsŭ bunŭ şi a revĕrsa în urmă milele eĭ cele bogate către toţĭ, când prin silinţa şi osirdia vóstră se vorŭ isgoni vrăşmaşiĭ din ţera acésta. Şi pe lângă acestea veţĭ avé şi dela milostivulŭ Dumnedeŭ vrednică resplătire pentru mântuirea şi isbăvirea zidireĭ manilor sf. séle de către vrăşmaşiĭ aceştia, pre care însuşĭ Dumnedeŭ îĭ va bate, după nedréptă pornirea lor. Lângă acestea trebue să socotiţĭ că şi detorĭ suntem *a ne pune viaţa pentru fraţiĭ creştinĭ* ceĭ de o lege cu noĭ şi pentru patrie şi pentru dragostea pré puterniculuĭ împĕratŭ Sultanŭ Hamitŭ, sub alŭ căruia skeptru (!) aţĭ trăitŭ şi v'aţĭ chivernisitŭ voĭ şi părinţiĭ voştinĭ, după cum şi Domnia me gata suntem dimpreună cu voĭ a ne jărtfi la intemplare de trebuinţă pentru dragostea pré puterniculuĭ imperatŭ Sultan Hamit şi pentru ţeră. Şi iată de aicea vĕ vom proftacsi Domnia mĕ totŭ felulŭ de îmdată şi nu vĕ vomŭ lăsa nicĭ cum fără de ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ când va fi trebuinţă. Ci dar să vĕ vedemŭ, fiilorŭ, acum este vreme când trebue să vĕ arĕtaţĭ fieşi-care slujba şi vrednicia şi rugămŭ pre milostivulŭ Dumnedeŭ ca să faceţĭ isbânda aceea care o şi nădăjduimŭ. 1788. Februarie 29.

că cel ce se amăgesce dela credința către țéră și se înșéla prin mejdie de viață vină. . .

Mavroghieni termină dicendu-ă, că și a facutu détoria creștinescă mai vestitorule-le o dată și ca nu mai are péccatu décă ostenindu apoi însuși la partea locului, va fi vai' de acela ce-lu va afla neurmatoriu unu va scăpa de robire și de sabie. » (1)

(1 Este fotiegu ordulo audisato pe sru to

3 Căți leschise către locuitorii fugari ca să se întórcă la casele lor, din 1788, Martie 3.

«Tuturorŭ locuitorilorŭ de prin sate și orașe ot sud . . . . . sănătate. De obște vĕ facemŭ in scire, că fórte ne mirămŭ Domnia me de urmările vostre și de mișcările care audimŭ că faceți risipindu-vĕ le la casele și locurile vostre și ascunderea-vĕ, in potriva invĕțăturilorŭ și căților ŭ prin care intru atâtea rendurĭ v'amŭ scrisŭ și v'amŭ incredințatŭ, că Domnia mé avemŭ pentru voi tótă purtarea de grijă cu durere de inimă și cu milă ca să nu vĕ înșelați, nici să ve primejduiți intr'acestă vreme și pentru truda și ostenela ce facemŭ: neadormitŭ, diua și nóptea, privegliarea ŭ ventru a vostră pasiscere, cheltuimŭ in greŭ și vărsămŭ sânge le nostre și pentru aceea am orânduitŭ și la partea locului atata oștime ca să vĕ păzescă și să vĕ străjuiscă, atâtŭ pre voi de către vrăjmașŭ, ca să nu vĕ calce, seŭ să vĕ trăpéscă și să vĕ robescă instrainându-vĕ in locurile vóstre și despărțindu-vĕ de nemurile și rudeniile vóstre, cât și pentru ale vóstre averi să nu se risipescă, cărora ostași le avemŭ datŭ străjuire porunci și invĕțături, ca să nu vĕ înșelescă, seŭ să vĕ facă cis ai-va silĭ se pățiți cu se petréce cu voi bine și cu blândețe ca nisce raiele ce sunteți ai pré puternicului împĕratŭ, carele, aŭ pentru a-și vérsa sângele pentru voi. Apoĭ cand aceste le veți de fata in faptă că le facemŭ Domnia mé, pentru ce voi faceți armăși retrebunce și mișcări cu care lați pricină de bătaiă și înșivĕ aduceți lucru la sfirșeŭ reŭ și la primejdie? ca adevĕratŭ să sciți, că sunte ne-amaŭ mâhnițĭ de acésta și iată vĕ scriemŭ și vĕ mai sfătuimŭ pe toți: că toți de vĕ adunați lesne care pe la casele și pe la locurile vostre și ca nisce credincióse raiele stați pe loc și nu vĕ temeți că Domnia me grijimŭ nu numai pentru vrăjmașŭ nemți și ve apărămŭ cu să nu vĕ calce, să vĕ trăpescă, ca și despre ostașe vóstre să nu fiți bantuiți, arĕtându-vĕ numă cu supunerea și credința a'cea ce se cade ostașilorŭ raiele credincióse, spre a da ajutoriulŭ celorŭ trebuincióse de rana oștilorŭ nostre din cea ce aveți, cu plata vostră de la ostași, fiindŭ-că pentru aceea le dămŭ Domnia mé lefi. Nu vĕ amăgiți la vorbe înșelătóre și la *fagadule* cu care ómbli ei *voiași să vĕ înșele*, că tóte acelea sunt vremelnice și in zadar, carii nu pote avea nici un temeiŭ adevĕratŭ și are aduce ŭ pe cei ce se amăgescŭ de la credință și se fugolă, la primejdie de viață, după cumŭ pildă aveți a vremilorŭ trecute pe cei ce s'aŭ înșelatŭ la vorbele și năderile vrăjmașilorŭ, seŭ la acele nepricinuitore ființe, că n'aŭ folosit alt, decâtă a cu după urmă în rușinarea fiarelorŭ creștini, pentru care aveți a da semă și înaintea lui Dumnedeŭ pentru ceea ce din pricina vóstră vor pățini.

Dreptŭ aceea ascultați invĕțăturilorŭ ce vĕ dămŭ părintesce și domnesce și fiindŭ următori la cestea ce vĕ scriemŭ intorcendu-vĕ fiesce carele, va să audimŭ

XLI.

Protecțiunea acordată Românilorŭ din Ardélŭ

Cu tótă aprinderea resboiului contra Austriei Mavrogheni scie deosebi dintre dușmani țérî pre românîi supușî austriacî. Așa vedemŭ că îngădue, cu pitaculŭ sĕŭ din 5 Martie 1788 bârsanilorŭ ardeleni să-și țină oile în țéră, numai ordonă ispravnicilorŭ de Rŏmnicul-Sărat, Buzĕŭ, Saac, Prahova, Dâmbovița și Muscel, să nu-l îngădue a-și oile la munte, ca să evite corespondența prin ei cu austriacii (1).

Chiar și mai târziŭ când resboiulŭ e mai aprinsŭ, Mavrogheni este bunŭ pentru ciobanii ardeleni și 'i lasa în țéră cu vitele lorŭ, prin următorulŭ pitacŭ alŭ Divanului

Cartea boieriloră la luy vel 3 vist. Au venitŭ cĕi stataliŭ amĕndurorŭ plaiuriloră din sudŭ Saac, ca «sudiții ce se află cu oile lorŭ la pasune aici în pămêntulŭ țĕrei românesci, după a lorŭ cerere ce au fostŭ făcutŭ în urma desăvârșirei résboiului, spre a li se da voie să trécă în lăuntriŭ cu tóte vitele lorŭ, n'aŭ fostŭ încă li s'aŭ datŭ de către M. Sa Prè Înălț nostru Domnŭ slobodŭ, ci ne ca să fie nepopriți și aŭ și scrisŭ poruncile M. Sale la toți vătașii plaiuriloră cumu și la D-lorŭ ispravnicii județeloră, ca să le dați drumulŭ să se ridice cu tóte vitele lorŭ să mergă în lăuntru nepopriți. Dar nimicŭ-că d-ta amŭ înțelesŭ, M. Sale luĭ Vodă, cum că sudiții ce se află în partea locului cer ca să rémâe cu oile în pămêntulŭ țĕrei să și le pască aice, și făgăduescŭ că tótă branza ce vor face să o dee la negustorii de aice, pentru trebuința capatâiului împĕrătescŭ, rugându-se a li se da voie a cumpĕra malaiulŭ pentru demâncarea celoră ce se află cu vitele la pășune aicea; la care acesta cu tóte că li aŭ trimisŭ

în puține dile, că v'ați adunatŭ și vĕ aflați pe la casele vóstre cu sîrguința de ajutorŭ la împlinirea celoră trebuincióse oștilorŭ nóstre. Iar când nici aceluia nu veți înțelege, atunci să scieți, că Domnia nóstră tótă latorna creștinescă ne-amŭ făcutŭ-o de amŭ eșitŭ din păcatŭ și cândŭ vomŭ eși înșine afară la partea locului, va fi vai de acela ce-lŭ vomŭ găsi neurmătorŭ: nu va scăpa de robire și de sabie; iar cei ce nu se vor sminti din credința lor și se vor afla nestrămutați de pe la locurile lorŭ și ajutândŭ cu cele ce potŭ la trebuințele oștilorŭ nóstre, unii ca aceia veți vedé mâlele Domniei mele de față spre voi și veți câștiga privilegiuri cari nu le puteți dobândi la alte vremuri, rémânendŭ nedatornici în tótă vrémea vóstră și pentru puținŭ ajutorŭ ce faceți acumŭ oștiloră nóstre veți lobădi mai mult și veți câștiga îndoitŭ și întreitŭ și veți fi pricina a câștiga și ceĭ-l-alți pământeni ai vóstri nume bunŭ de la Devletulŭ prea puternicei împĕrății prin arĕtarea și ajutorul Domniei mele când ne veți asculta». 1788, Martie 4.

(1) Cod. XVII fil. 272

(1) Cod. XVII [illegible]

M. Sa Vodă rĕspunsŭ prin cartea M. Séle cum să urmeze, dar deosebitŭ ne-aŭ chiămatŭ și pre noi M. Sa și ne aŭ poruncitŭ să'ți scriemŭ intr'acestașĭ chipŭ, cum-că de vor da sudițiĭ vrednice chezașiĭ cum-că remaindŭ aice în țeră nu vor ave nicĭ un felŭ de ămbletŭ și trecere pe potecele plaiurilorŭ, nicĭ înșiĭ eĭ, nicĭ dineni de aĭ lorŭ, nicĭ rude de ale lorŭ a trimete de aicĭ în colo, seŭ de acolo aicĭ, cu nicĭ un felŭ de pricină și de trebuință, nicĭ *corespondențiĭ* prin scrisorĭ, nicĭ alt-felŭ de spionlicurĭ nu vor face, nicĭ vre-o zaherea nu se vor cerca a căra peste hotarŭ de aicĭ acolo, ci vor petrece cu ferire de tóte acestea, căutându-și numaĭ de hrana vitelorŭ și cumcă vor plăti tóte rusumaturile visterieĭ Domnescĭ la vreme, după vechiulŭ obiceiŭ făr de nicĭ o împotrivire cum și cele-l-alte obiceiurĭ și dreptățĭ ale stăpânilorŭ de moșiĭ și ale munțilorŭ, nepăgubindŭ pre nimeni de nimică și de te încredințezĭ și d-ta la tóte acestea, cu nu vor face vre o urmare împotrivă, printr'ascunsŭ, care să aducă vre-o nevoie țĕreĭ și nouă, și d-tale . . . . . așa să primițĭ și slobodițĭ a rĕmâne cu oile lorŭ să și le pască nicĭ în țeră și le veĭ da pace la câțĭ sunt cu eĭ aicea în partea loculuĭ a nu-i sili și a nu le face nicĭ o supĕrare pentru mergere în lăuntrulŭ, și le veĭ da voie a cumpĕra și malaiulŭ celŭ trebuinciosŭ, numaĭ pentru de mâncarea lorŭ și a ciobanilorŭ. Iar să nu se cuteze, cu numele acesta că'și dacŭ merinde pentru demâncarea ciobanilorŭ la oĭ, a trece măcarŭ o oca în lăuntru. Ci dar, după luminată porunca M. Séle luĭ Vodă, nu lipsimŭ ațĭ scrie și noĭ ca să urmezĭ întocmaĭ, după cum te povățuimŭ și să întărescĭ fórte tare potecile și tóte locurile hotaruluĭ, ca să nu potă găsi mijlocŭ de a trece, că așĭa ne aŭ poruncitŭ M. S. Vodă să'ți scriemŭ și intr'acestașĭ chipŭ veți urma și pentru plaiulŭ Tebajnuluĭ, fiindŭ-că este datŭ asupra D-tale, să nu se facă vre unŭ cusurŭ că apoĭ nu te veĭ putea mîntui de urgia și primejdia domnéscă și să avemu respunsŭ» (1). 1788, Maiŭ 22.

La Martie 6, anulŭ 1788 Mavrogheni permite luĭ Ioniță Lungu suditŭ, care a avutŭ prăvălie în Pitescĭ, ca împreună cu alțĭ 11 sudețĭ bărbațĭ și muierĭ și cu totŭ avutulŭ lorŭ să se retragă în Transilvania (2).

Ba maĭ multŭ, cu un cavalerismŭ de laudă, Mavrogheni cere de la Pórtă voie ca să permută a eși din țéră nesupĕratŭ și agentulŭ Austriacu Sior Marchel (3).

(1) Cod. No XVII, fila 301.

(2) Cod. XVII, fila 275 verso.

(3) «Cartea dată la divanulŭ țĕreĭ românescĭ de Sior Marcheli pentru întorcerea sa și supușilorŭ astriacescĭ la patria lorŭ, din 1788 Martie 11 e după firmanulŭ dobânditŭ la cererea luĭ Nicolae Mavrogheni Vodă. Marcheli recunosce că li s'a datŭ voie să iasă cu toțĭ cu totŭ avutulŭ lorŭ. Aŭ maĭ rĕmasŭ în țeră numaĭ sudițĭ 5, aretațĭ anume, până ce-și vorŭ termina afacerile, după care se vor libera și eĭ în siguranță».

Cod. XVII, fila 284.

XLII.

Planulŭ de rĕsboiŭ alŭ Austrieĭ. Mavrogheni împănĕză pasurile munţilorŭ. Apelŭ la arme alŭ tuturora! Austriacii la Jiul de susŭ şi la Câmpu-lung.

Făcêndŭ din Timişóra şi localităţile vecine locului de centru alŭ oştireĭ séle, Impĕratulŭ Austrieĭ căuta, prin aripa drépt㠠să invadă Serbia şi Bosnia, ca să fiă siliţi Turcii a-şi împărţi oştirea şi a se slăbi în Principate. Cu aripa stîngă Austriacii se îndreptaseră prin Bucovina spre Hotin, ca să-şi dée mâna cu óstea aliată ruséscă. Ori câtŭ de mare era relativŭ oştirea austriacă, întinsă pe un frontŭ de atacŭ dela Hotin la Bosnia, acéstă oştire nu era în stare de a lua ofensiva în ori-care punctŭ alŭ frontuluĭ eĭ. Negreşitŭ şi Mavrogheni cu Turcii, credêndu-se détorĭ a ţine peptŭ Austriacilorŭ prin tóte punctele pe unde eĭ arŭ fi pututŭ strĕbate în Moldova şi Muntenia, cădură şi eĭ în greşéla austriacilorŭ, împrăştiindu-şi totŭ mai multŭ forţele. Ce-l dreptulŭ, Mavrogheni avu ochiulŭ mai multŭ aţintitŭ la Focşanĭ, ca să împedice de a fi învăluitŭ pe acolo de neamicŭ şi apoĭ să se afle între foculŭ austriacilorŭ de pe hotarulŭ munţilorŭ şi acé oştire ce arŭ fi rĕsbitŭ pe la Focşanĭ. Dar nu mai puţinŭ Mavrogheni caută să apere pasurile principale ale Carpaţilorŭ dintre Ardeal şi ţéra muntenéscă.

După ce prin proclamaţiunea ce amŭ adusŭ mai susŭ N. Mavrogheni rechiamă pre fugariĭ din sate şi oraşe, apoĭ în 5 Martie acelaşĭ anŭ, el adreséză o specială proclamare numai cătră locuitoriĭ din oraşe şi tĕrgurĭ, obligându-i a lua parte activă cu óstea la apĕrarea localităţilorŭ unde locuescŭ: «Ca nisce raele credincióse să staţi dimpreună cu ostile nóstre la vre-o întêmplare de năvălire a vrajmaşilorŭ, sărindŭ cu micŭ cu mare, ... şi avemŭ nădejde la mila luĭ Dumneḑeŭ că veţi birui, *după cumŭ s'aŭ înfrântŭ* şi pe la alte locurĭ unde s'aŭ arĕtatŭ până acumŭ (1).

(1) Proclamaţiune la locuitorĭ, din 1788, Martie 5.
«Tuturorŭ locuitorilorŭ de prin oraşe şi târgurĭ ot sud . . . . . iarăşĭ de obşte vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că pentru a vóstră bună pace

Intre acestea Mavrogheni nu putu dispune de atâta oştire cât să trămită şi la estremitatea Olteniei. Pe acolo oştirea austriacă aflândŭ nepăzite trecĕtori în munţii Jiului-de-susŭ, aŭ intratŭ şi înaintară până la tîrgulŭ Jiului, pe când alte cete austriace cercară se înainteze la Câmpu-lung şi Rucăr. Oştirea română unită cu cete din oştirea turcă aŭ sbutitŭ însă în primele ḑile din Martie să isgonoscă — cu pagube — pre austriaci din Jiŭ şi să'i scóta din ţéră. La Câmpul-lung s'a întêmplatŭ asemenea luptă, în care austriacii fură învinşi şi fugăriţi până peste hotarele Ardélului. Noi dămŭ în notă bule inulŭ acestorŭ victorii, din 8 Martie 1788 (1). Domnitorulŭ ié ocasiune din acéstă victorie, ca să

şi strejuire, care trebue să aveţi într'acéstă vreme spre a nu vĕ călca şi a vĕ hrăpi [illegible] va vrăjmăşi aĭ împărăţiei avemŭ tótă purtarea de grijă ḑiua şi nóptea cu [illegible] şi cu milă ca de nisce raele credinciόse şi supuse şi pentru acea amŭ [illegible] la tóte trei trebuinciose părţile locului îndestui ostaşi precumŭ a-ţi vĕḑutŭ, [illegible] ostaşi straşnici porunci le-am dat Domnia mé, ca să petrecă cu voi raele cu blândeţe şi su bună orânduială, dându le trebuinciósele sacherele şi lefi dela visteria Domniei mele, ca să nu fiţi voi supăraţi şi năcăjiţi, şi aşia veţi fi şi despre vrăşmaşii neuţi feriţi cum şi despre oştile nóstre nu veţi păţi nici un rĕŭ. Dreptŭ acea fiţi veseli, nu vĕ întristaţi, nici vĕ risipiţi cu strĕmutarea şi cu fuga de la casele şi locurile vóstre, ca să nu scadem cu acésta din credinţa vóstră şi veţi da o pricină de bănuială, ci că nisce raele credinciόse să staţi dimpreună cu oştile nóstre la vre-o întâmplare de năvălire a vrăşmaşilorŭ, sărindŭ cu micŭ cu mare ca să le staţi împotrivă şi să-i loviţi. Si avemŭ năderile la mila lui Dumneḑeŭ că veţi birui, după cum s'aŭ înfrânt şi pe la alte locuri unde s'aŭ arĕtat până acum şi cine va fi bărbatŭ vrednicŭ şi va arĕta slujba în fapta cu osirdie asupra vrăşmaşilorŭ împărăţiei, unulŭ ca acela va câştiga mulţi vrednice, care nu le pote dobândi la alte vremi, făcendu-lŭ Domnia mé nedemnic în veci; cumŭ împotrivă, cela ce se va sminti din credinţa lui şi nu va urma datoria acea ce este datorŭ după lege raelele cele supuse către stăpânitorii ce Dumneḑeŭ le-aŭ datŭ şi se va amăgi şi după înşelăciunile vrăşmaşilorŭ şi a voitorilorŭ de rĕŭ patriei, unulŭ ca acela nu numai lui îşi va pricinui sfîrşitŭ rĕŭ, ce şi celor-l-alţi fraţi creştini primindie de viaţă şi robiciune, pentru care verŭ rĕmâne şi vinovaţi a da semă înaintea lui Dumneḑeŭ.

Ce dar urmaţi după învĕţăturile care părintesce vĕ sfătuimŭ şi care v'amŭ sfătuitŭ într'atâtea renduri până acumŭ, ca să nu vĕ căiţi pe urmă». 1788, Martie 5.

Cod. XVII fila 275.

(1) «D-vóstră agalelorŭ, i boerilorŭ zăpiţi, i polcovnici buluc-başi, căpitani şi tuturorŭ ostaşilorŭ ce sunteţi orânduiţi pe afară în ţéră Domniei mele, sănătate.

De obşte vĕ facemŭ Domnia mé în scire, ca astă-ḑi ne-aŭ venitŭ alŭ doilea veste de bucurie a biruinţei şi a vitejiei ce aŭ făcutŭ purtătorele de biruinţe otomanicescele oştiri şi ale nóstre de la Câmpu-lungŭ asupra vrăşmaşilorŭ, care oştiri năvălindŭ către denşii cu celŭ chişnuitŭ iuresŭ alŭ lorŭ i-aŭ gonitŭ nu numai în trecutele ḑile până la Rucăr, ci trecendŭ podulŭ aŭ iurudisitŭ în lăuntru în

îndemne cu mâna sîasmă ţêra şi ostaşii la nóue lupte şi victorii. Şi pentru ca îndemnulŭ să fiă mai eficace, Mavrogheni trămite carte de respunsŭ la căpitanii sêi, lui cămăraşŭ alŭ duoilea, şi la Buluc-basîi sêi Spuru şi Luca carii aŭ reportatŭ victoriele mai susŭ arĕtate, prin care cărţi de respunsŭ spune că pre al duoilea cămăraşŭ, îlŭ ridică la rangulŭ de mare serdarŭ «şi facemŭ tótŭ némulŭ şi casa ta apĕrată de tote dăjdiile visteriei şi alte multe şi să aibi şi cămărăşia alŭ duoilea *arpalucŭ*». Lui Luca şi Ipar (seŭ Spur?) îi «cinstimŭ cu panaoa polcovnicieĭ Craiovei». Cu cartea lui Mavrogheni e trămisŭ amîne boierŭ dela Divanŭ cu trei caftane ca să-i îmbrace în tabără. Domnitorulŭi înfiinde resplătirea şi la polcovnici şi la cătane. «vĕ hărăzimŭ privilegiulŭ ca în tótă viaţa vóstră să fiţi apĕraţi de tóte dăjdiile şi orînduelile visteriei Ş. de va fi căzutŭ vre unulŭ din voi în rĕzboiŭ, hărăzimŭ acéstă apĕrare fiilorŭ sêi, carî prin scrisóre vóstră mînă adeverinţă dela d-lui Camacamul şi dela d lor boierî Divanului Craiovei, să vie la Bucuresci ca să li se dée şi cărţi din Divanulu Domniei mele pe acestŭ privilegiŭ ...»

Mavrogheni mai trămite şi 500 taleri carî să se împartă tuturorŭ de vel serdarulŭ (1)

pămînturile lorŭ şi pe unii dintr'enşii i-aŭ omoritŭ şi pe alţi mulţi i-aŭ rănitŭ. Ne-aŭ adusŭ şi atâtea capete de vrăşmaşi şi vii şi mulţi. Asemenĕ biruinţe aŭ făcutŭ şi ostile nóstre de la Craiova, atâtŭ otomanŭ cât şi creştinŭ, care dându năvală aŭ mersŭ la Terguiŭ-Jiului şi de acolo gonindŭ pe vrăşmaşŭ şi lovindu-i aŭ omoritŭ mai mulţi; ne-aŭ adusŭ şi de acolo capete de vrăşmaşi prĕ multe şi vii robi, aŭ prinsŭ şi pe unŭ băraictarŭ cu baraculŭ lui şi pe toţi ceilalţi vrăşmaşi i-aŭ gonitŭ până la hotarele lor. Acestea v. le înscuntămŭ şi ca să vĕ bucuraţi şi ca să le vestiţi la toţi ostaşii noştri ce se afla acolo, arĕtându-le pre largŭ cu buna înţelegere neputinţa vrăşmaşilorŭ şi dându-le îndrăsnelă la năvălirea cătră dînşii. Ce fiindŭ acumŭ candŭ s'aŭ făcutŭ la toţi cunoscută neputinţa vrăşmaşilor, nu perdeţi vreme, ci săriţi cu nemărginosa nădejde şi prin Dumnedĕiasca putere şi a nostră blagoslovenie îţi veţi birui şi îndată să avemŭ veste de bucuria vóstră, pentru că milostivulŭ Dumnedĕu îndestule semne şi începuturi bune ne-aŭ arĕtatŭ şi ne arĕtă că biruinţa ce dă ostilorŭ noste asupra vrăşmaşilorŭ şi rĕmâne numai la *quartirile* D-voastre zaloţilorŭ şi ostaşilorŭ Domniei mele, ca să faceţi îndrăsnela ca nisce baroţi viteji. Dreptŭ acea urmaţi după cumŭ vĕ scriemŭ şi să vĕ vedem fiilor!!!». 1788, Martie 8.

Cod. XVII fila 278.

(1) «Boieruluĭ Domniei mele alŭ duoilea cămăraşi i slugilorŭ Domniei mele Ipar şi Luca Buluc-başiloru, i voue catanelorŭ, ostaşilorŭ Domniei mele ce v'aţi purtatŭ cu credinţă şi cu vitejie şi aţi făcutŭ biruinţe asupra vrăşmaşilorŭ prĕ puternicei împĕrăţii, sănĕtate. Cartea ce aţi trămisŭ la Domnia me vestitore fiindŭ

XLIII.

Pregătiri de intrare a lui Mavrogheni în Ardeal. Manifestulŭ lui către Ardeleni.

Incuragiatŭ de isbăndile mici dela Jiu şi Cămpu-lungŭ, Mavrogheni se dispune să intre în Ardélŭ. Atunci în cursulŭ lunei Martie 1788 adresézŭ Braşovenilorŭ o proclamaţiune, care n'o dămu aci integralŭ, fiindŭ fórte curiósă şi importantă.

Cărţi de incuintare către locuitorii dela Braşovŭ, din 1788 Martie.

«Tutu(ro)rŭ locuitoriloru din ţinutulŭ Braşovului pace bisericescă şi mirenéscă, cu dregătorie politicescă şi ostăşescă, sănătate şi totŭ binele vĕ poftimŭ

---

de bruntă ce puterea lui Dumnedeŭ v'aŭ hărăzitŭ asupra vrăsmaşiloru, o amŭ primitŭ şi veselindu-ne amŭ datŭ mulţămită mare lui Dumnedeŭ pentru ajutorulŭ ce v'aŭ făcutŭ şi pentru credinţa şi sîrguinţa cu care v'aţi portatŭ de cătră, pentru cinstea Domniei mele şi a ţĕrei. Iată şi Domnia me vĕ facemŭ cuvenitŭ resplătire şi pe tine ulŭ dumle cămărăşŭ ca unŭ creştinosŭ boieru ară Domniei mele iată te cinstimŭ cu dregătoria serdăriei celei mari şi facemŭ toră nemulŭ şi totŭ casa ta apĕrată de tote dijmele visteriei şi a te multe şi să aibi şi cămărăşia aŭ dumlea **arpalâcŭ**; iar pe tine Luca bulubaşa şi pe tine Ipir cu sebaşa vĕ cinstimŭ cu pitaca polcovnicei Craiovei şi dămŭ Domnia me volnicie pentru această boieriulŭ Domniei mele.... Peste ce s'aŭ arătatŭ cu trei cafturi de aceştia Dvarnicŭ Domniei mele cu să vie în partea locului şi prin scrisa dzisului căimăcămăi Craiovei ori unde vĕ va întempina se vĕ întoarce numele vostre cele credincióse cu caftanele Domniei mele cele hărăzite de la cinste şi se vĕ numescă cu mai susŭ numitele boieriŭ. Şi voi boieriloră Domniei mele polcovnicilorŭ să fiţi văzuţi apĕraţi de tote dijmele visteriei. Iar vĕ cătămŭ să credincióşi rămînĕţi ai Domniei mele, ca unii ce v'aţi portatŭ cu credinţa cea curată către Domnia me şi pentru aceea v'aţi învrednicitŭ de cătră puterea cea Dumnedeiască a fi biruitori; vĕ hărăzimŭ Domnia me privegherĭ ca unii ce v'aţi văzutŭ şi fiţi apĕraţi de tote dăndile şi orăndurile visterii şi de va fi căştă vrednicŭ dar voi în războiŭ, hărăzimŭ această apărare numai vĕ, cari prin voi şi cu voiă nostrŭ adeverinţă dela d-lui căimăcămăiŭ şi dela Ilie Brezoianŭ Divanului Craiovei să vie la Bucuresci ca să li se dea şi vărfi de Divanŭ şi mulţămită pe această privilegiŭ. Şi iată vĕ trămitemŭ şi dară taler, cum să fie, se mărţă pe mana d-sei a vel sărdarŭ. Cu toţi dar acum remăindu-vĕ respăndirĕ le de mulţămită pentru daruri ce aţi făcutŭ spre resplătirea acestei credinţe ce aţi arătatŭ, rămînĕ să vĕ urăm şi fărăşi totŭ cu această hărtiă a noastră ca să trăiţi şi să fiţi apĕraţi asupra vrăsmaşiloru, cu ajutoralu marelui Dumnedeŭ şi a Maicei Domnului Domniei mele, pe această mică mulţămită de cătră Domnia me. Dupĕ această Domnia noastră luăndu-vĕ sub ocrotirea noastră vĕ vomŭ împărăţi de acolo. Şi să fiţi gata pentru ca să rămîie mulţămite ostenelile vostre, cătră care vĕ vomŭ arăta şi altă dată a Domniei mele, ca să ne vădiţi cu credinţă vostră. Şi în privinţa scrisorii poruncă Domniei mele, să fiţi [illegible] de la d-lui căimăcămăiŭ Craiovei [illegible] să credinţă, că această este porunca Domniei mele. 1788 Martie».

de la milostivulŭ Dumnedeŭ să vĕ dăruiască! Vĕ facemŭ Domnia mea in scire, că din cesulŭ ce s'a stricat pacea dintre Inaltulŭ Devletŭ cu imperăţia Rusiei, am avutŭ desĕvărşită voie ca să aducemŭ ac. în principatulŭ nostru din tóte părţile mulţime nenumérate de ostaşi, insă iubirea de omeni şi fireasca milosérdie se dela Dumnedeŭ ne este in anmă sĕdită, spre a nu îngreuna norodulŭ de acea, ce-aŭ zăbavitŭ, mai vertosŭ aflându-se ai ea in principatulŭ nostru sumă de sudaţi în verĭtate atâtŭ negustori, cătŭ şi de altă stare sălăşluiţi, ne amŭ îngrijitŭ pentru a lor pază şi ferire, ca nu cumva să li se întemple primejdie de viaţă, atingere de cinste si pagubă vătŭ de puţină la avutulŭ lorŭ. Dar fiindcă fără de veste şi fără de nici un cuventu de dreptate aŭ deschisŭ rĕsbonŭ şi imperăţia nemţului in potriva Devletului, şi vecjndŭ mişcări necuviincióse la o persoană imperătĕscă şi creştină, căci până a nu se vesti stricarea păcii aŭ semănatŭ prin plaiurile ţĕrei nostre mai nainte trimişi indemnătóre de a'şi eşi norodulŭ din cuviinciósa supunere, cuprinzendŭ intr'insele o hotărire desĕvărşită pentru cele viitóre, care numai unui Dumnedeŭ sunt scrute, că singurŭ este a totă puterniciŭ, şi judecătă după acesta nu numai locurile Devletului aŭ călcată ce ineă aŭ intratŭ şi in hotarele principatului nostru, aŭ brăpitŭ din supuşii noştriĭ, s'aŭ vĕritŭ si in mĭnăstiri vecine de hotarŭ şi aŭ tarburatŭ cu totŭ felulŭ odihna norodului acestuia, fără de a nu socoti vĕrsarea de sânge ce aduce acestŭ felŭ de urmări şi mai vertosă nepriitenóă grija mei măcarŭ de inssi sufletĭ lorŭ, ce eraĭ acum, ca să nu se primejduéscă, pentru aceea dar *sfetŭ am fostŭ ca să aducemŭ multime de oste, nu numai spre in potrivirea acestorŭ mişcări vrăşmăşesci, ci dacă spre căpătuirea vatre plăţeĭ care s'aŭ pusŭ asupra-ne. Şi cu tote că se cuvinea ca şi noi asemenea ţĕrĭ le este să nu pornimŭ a intrebuinţa cu ajutorulŭ lui Dumnedeŭ aci a lăuntru să prevenimŭ vĕrsare de sânge, robire si perdare totu-rorŭ celor-ce pornirea ostaşilorŭ i-ar fi intampinatŭ*; dar iarăşi creştinesca nostră datorire si hrisovul *esplicharei* ne-aŭ popritŭ de a ne pune lără de a nu vĕ face dintâiu scire, cum-cĕ venimŭ, şi *cuitară să vĕ spăimă pentru hrele ce vĕ vomă da se vĕ dăti insă supunere fără de rĕsbel se impotrivire* si *se vĕ aleătuiţi earăsi la acestă principatŭ de tote clăile de ghiumalŭ şi vĕ primimă cu orĭ-ce legĭtură şi pre dreptură*, vĕ veţi socoti voi-vĕ a vĕ fi mai de folosŭ, atâtŭ la partea bisericescă, cât şi ostăşescă, i politicéscă. Care aceste capitulaţione ni le veţi trimite cu cel mai de cinste şi de credinţă şi mai de virstă dintre obştea de acolo in sorocŭ de dile . . . ca să le aprobămŭ si să le intărimŭ cu domnescile nostre hrisove şi o să vĕ căştigaţi linistea şi ocrotirea avutului vostru, şi să vĕ indestulaţi de privelegiuri pline de milostivire şi iubire de oameni şi ceĭ politicescĭ şi mai vertosŭ ceĭ ostăşescĭ, cu adăugire de intreită plată de lefă. Şi lesnicioşă veţi căştiga totŭ felulŭ de haruri dela Dumnedeŭ, fiindŭ ocrotiţi sub oblăduirea ce cu totulŭ odrăslesce rodurĭ ale credinţei următóre propovăduirei a sfintei evangheliĭ; iar de care cumvaşi nu veţi, ca ascultare sfatului nostru vătă ne spălămŭ mânile de vinovăţie pentru sângele ce are să se verse şi pentru infricoşata junghiere şi amară robire a soţilorŭ şi a copiilorŭ vóstri şi pentru focŭ şi prada ce are a se urma cu desĕvărşită prăpădenie pământului ce se va călca de ostaşi. Care tote acestea socotindu-le numai ne aducŭ mare scărbă şi inabuirea sufletului si nici intr'unŭ chipŭ nu amŭ voi perdarea şi stricăciunea vóstră, dar nici putemŭ a mai popri mulţimea oştirei ce sunt gata a năvăli acolo in lăuntru despre tóte părţile, şi nădăjduimŭ la mila pré puter. D-ţeŭ ce este răsplătitorŭ nedreptăţi si ocrotitorŭ celorŭ asupriţi, cum că ne va ajuta şi va incununa oştile nostre cu birunţă şi cu isbândă. Acésta vĕ înscinţămŭ şi ĭtĭ sănătosi. 1788 Martie (1).

(1) Cod. XVII fila 267.

Lectorulŭ va observa cu emoţiune, credemŭ, vorbele din manifestŭ: **„să vĕ daţi înşi-vĕ supunere fără de rĕsboiŭ şi împotrivire şi se vĕ alcătuiţi iarăşi la acestŭ Principatŭ** (Valachia) **de unde v'aţi desghinatŭ“.** Negreşitŭ, istoricesce nu pré se potŭ explica vorbele aceste, dar ele ne arĕtă, că mintea lui Mavrogheni, orĭ a celorŭ din boierĭ carĭ nu-lŭ părăsiseră şi-lŭ încunjuraŭ, era conscientă de comunitatea de naţionalitate cu Muntenĭi a *Românilorŭ Ardelenĭ*, pre carĭ Domnitorulŭ îĭ invită să nu maĭ fie «desghinaţi» de mama patrie.

XLIV.

Movrogheni lăudatŭ la Constantinopole. Darurile Sultanului trămise lui Mavrogheni: baterie de tunurĭ. Nouĕ tradărĭ. Confiscarea averilorŭ Jianilorŭ, a lui N. Topliceanu etc. Austriacĭĭ trămitŭ cărţi la Craiova, cerêndŭ proviziunĭ. Noile circulărĭ ale lui N. Mavrogheni. Sătenĭĭ ademeniţi de Nemţi. Apelulŭ cătră eĭ. Volintirĭ.

Intrigile boĭerimeĭ nu sunt băgate în sémă la Constantinopole. Domnitorulŭ N. Mavrogheni se bucură de cé maĭ bună opiniune la Pórtă şi marele Amiral n'are decât a se lăuda de *ceraculŭ* sĕŭ. Sunt convinşĭ la Divanulŭ turcescŭ, că Mavrogheni este celŭ maĭ vrednicŭ oşteanŭ şi că serviciile luĭ, în timpulŭ resboiuluĭ, vorŭ fi de mare utilitate Turcieĭ.

Scirea de norocitele prime resultate dobândite de cătră Mavrogheni la începutulŭ campanieĭ 1788, sunt primite cu mare bucurie la Constantinopole. Atunci Pórta dăruesce Domnitoruluĭ Munténŭ unŭ numĕrŭ considerabilŭ de tunurĭ. Acestŭ darŭ l-amŭ aflatŭ consignatŭ în condica No. XVII (Arhiva Statuluĭ) fila 291, cu litere marĭ şi în

colore roșiă, ca o informațiune maĭ importantă, în coprinderea următóre (1).

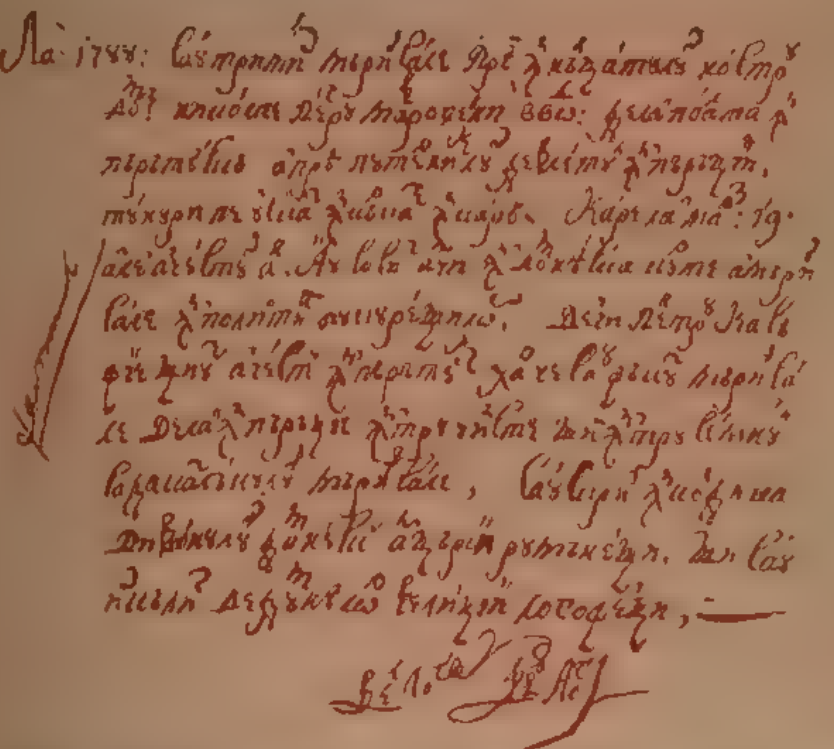

Oștirea austriacă ce resbisă în județulŭ Jiuluĭ intrasă în rela-

(1) La 1788 s'aŭ trămisŭ M. Sale Pré Înălțatuluĭ nostru Domnŭ N. P. Mavrogheni VV. de a Porta impĕrătéscă a pré puternicului Devletulŭ impĕrăției tunuri pe uscatŭ încărcate în care, carĭ la *Martie 19* ale acestuĭ anŭ aŭ sositŭ aice în domnescă curte a Mărieĭ séle în politia Bucureșcilorŭ. Deci pentru ca să ne scutŭ acestŭ impĕrătescŭ harŭ ce s'aŭ făcutŭ Mărieĭ séle dela impĕrăție întru cinste și întru semnulŭ sadacatlăcului Mărieĭ séle, s'aŭ scrisŭ în condica Divanuluĭ Domnescŭ alŭ țĕreĭ romanescĭ și s'aŭ iscălitŭ de d-lor veliții logofeți.

Vel log. vel log.»

Cum că ceaŭ fi ținută nevă tunuri și maĭ nainte de acestea, dar se vede și din *olaiuri* și din pitacula următoru a lui Mavrogheni.

Carte de apĕrare a lui *George Tunuriŭ* domnescŭ. Din întâmplare primejduindu-se răŭ din faculŭ tunuriloru a rĕmasŭ sĕcatŭ și vrednicŭ de jale, din slujba domnescă, de nu se pote brăni. Domnitorulŭ îlŭ scutesce de ori-ce dăjdii și ordonă vistierului să-ĭ continuă leta ce a avutŭ până acumŭ.

C. L. XVII, a 22ª verso.

luni secrete cu unii boieri din Craiova şi in genere de peste Oltu Neaşteptatu s'aŭ hamitu de Mavrogheni Hagi Stanu Jianulu Post şi hulu séu Gheorghe, ş Pitarul Nicolae Topuceanu (1) şi cari aŭ fugitu in tabăra Austriacă. N. Mavrogheni dete Divanului de Craiova ordine de sequestrare a averiloru acelorŭ hami (2) cum sequestrasa şi confis-

(1) «S'aŭ făcutŭ arte Domnesă la mandele hamuléi ela crului Cheos ca tóte averile şi averile pitarului Nicolae Topuceanu ce s'aŭ hamitŭ fugindŭ la vrăsmaşii imperăţiei, să-i ne fărmate intru vegecă stăpănire, pentru slujbele ce aŭ arătatŭ şi aretă dumnelui cu războiŭ impotriva acelorŭ vrăşmaşi».

(2) *Carte către Comunitatea Craiovei să înc in scris numărul Jianului şi să trimită in scrisă către Măria Sa.*

Cinstită şi credincioasă boierulă Domniei mele Teodorache Dilonglu biv. vel. Post. Cămăcamulŭ Craiovei i d-voastră cela-l-alţi boeri şi Divanului Craiovii, sănătate. Vă facemŭ in scire pentru Hagi Stan Jianul Post. i pentru hulŭ séŭ Gheorghe, care pământenŭ hiniă al ţerii acestia ce este Mumbeche al Deveteului pre paterniceă Impăraţi, subt a căruia umbră aŭ trăitŭ indestulaţi şi s'aŭ chiverniseitŭ petrecendŭ in mulţi Domnesci cu dregători de boerie şi cu multe privilegiuri, nu numai cu deosebire acum in dilele Domniei mele, rugandu-se de către Domnia mea să cinstimu-se cu ocostea de boerie mare, la care aceste tote lemăţăţi nimică necunoscetori şi nemulţămitori arătandu-se, saŭ sculatŭ, in potriva legii, şi in potriva datoriei, care se cuvine a avea cei supuşi cu stăpănitori ce dela Dumnedeŭ li saŭ dată, şi hamulu-se aŭ fugitŭ din patria lor, prihegandŭ in Tera Nemţească a vrăsmaşii Imperăţiei intr'acestă vreme de răutăţă, după care prihegire a lor rămasoŭ după porunc'le Imperăţiesci, după mocŭ şi după tótă dreptatea, lucrurile şi averile lor tote Domnesci ca a unoră hami şi prihegi, aŭ hotărîtŭ Domnia mea, ca tote averile lor celea nemişcătore, care aŭ fostŭ Domnesci, să fie de astăţi inainte rămăşitură la bazecaoa apelorŭ de acĕi, ot. Zoodol.i Pigu şi de unde se alapă tótă morodulŭ Bucurescilor şi la sfănta Mănăstire dela acestă numită hazna, pentru care aŭ datŭ şi domnescului nostru hrisovŭ lesne-lotŭ cu acestă cuprindere, ca să aibă volnicie epistatulŭ dela zoodotul-Pigu a le face zăptŭ, şi a le stăpăni bisericea şi hazneaoa apelorŭ in bună pace, strugenitŭ şi luandŭ tote venitorile ce voru din care venituri să se cheltuiască la trebuinţele hazneliă apelorŭ de acolo de Craiova de unde se adapă norodulŭ Cobştei oraşului Craiovei, epistatulu de acĕi dela zoodotul Pigu, iarăşi să poată grăi a trimite cheltuiela cea trebuincioasă, pentru care venitorŭ şi cheltuieli să aibă a areta la Domnia me pe tótă vremea socotela şi prisosulŭ ce va prisosi din venituri peste cheltuieli se va cădea de către Domnia me unde să se oca, iarăşi la locă cuviincios, iară cele mişcătore tote vi ţăduse să se trimată banŭ la Domnia me. Pentru care ţetă trimitemŭ intr'acestă pe . . . . . cu carele primi-dŭ acestă domnească nostră poruncă, să aibă a ne da, vel. Post cămăcamulŭ Craiovei a face catagrafie de tote averile Jianilor, case, prăvălii, acareturi, ocni, moşii, vii, mori ţigani, dulapuri, stupi mărfuri, haine, prăvăliuri, banŭ, ce

casă şi averile lui Constantin şi Iordache Cantacuzino (1). Averile aceste le donéză Mavrogheni la hasnéoa apelorŭ şi la biserica lui dela actuala şosc (grădina Kişcef).

Asemenea purtare a boiarilorŭ motivézĕ următorea proclamaţiune adresată de Mavrogheni boerilorŭ d'întâiŭ şi alŭ doilea şi la toţi locuitorii prin care le dice:

«D-vóstră boerilo.ŭ d'întâi şi alŭ doilea, polcov., căpitanilorŭ, şi catanelorŭ ţĕrei negutitorilorŭ, breslaşilorŭ şi orăşenilorŭ din Craiova sănătate. De vĕ şte vĕ facem Domnia me în scire pentru vrăşmaşii nemţi ce s'aŭ arătată la Giurgiŭ că ninalŭ neputincioşi a sta înaintea oştilorŭ nostre aŭ trămisŭ *curaşă* cu cărţi frănceşci care s'aŭ prinsŭ de către ostaşii noştri şi s'a trămisŭ aicea la Domnia mé, prin care e scrisu către voi acia la Craiova dregătorilorŭ şi cerŭ ajutorĭ de îndatiŭ

---

torĭ cu zapise séŭ fără zapise şi ori-ce, tóte prin cercetare bună să le faci zaptŭ, să le scrii până la una, apucându-ŭ cu strînsóre pe fiesce-care omŭ al lor ca să le arete întru adevĕrŭ, şi de o parte acum mai întâiŭ să aibi a trimite la Domnia mé catastih iscălit de tóte averile lor, iĕr de altă parte să pui ca să vîndă tote cele mişcătóre cu preţulŭ lor cel cuviincios, şi cu Mumbaşiraŭ acesta să trimiţi la Domnia mé banĭ ce se vor strînge întâiŭ şi rînduri, asemenea să urmezĭ a trimite şi cei-l-alţi banĭ, după vîndarea lor, cu foe anume iscălită de fiesce-care lucrurĭ cu ce preţŭ s'aŭ vîndutŭ, la care să nu facĭ vre-unŭ cusur. Ji sanam vechi. 1788, Martie 17.

Col XV ota 77

(1) Cod. XVII, fila 28, în 1788 Martie 12 copiendu-se însărcinarea lui Constantin şi Iordache Cantacuzino 129 de stilu vechiu) confiscaţi în casa hanului acestora boieri

Constantin Cantacuzino dîsŭ s Dulcescu nu aşteptase declaraţiunea rĕsboiului dintre Austria şi Porta, ca să se apropie de politica austriacă, căci de a în 1787 Iulie, elŭ obţinuse dela împĕratulŭ Carol V, unŭ brisovŭ autorizându-ŭ numirea şi locuinţa lui în Statele austro-ungureşci şi asigurându-i protecţiunea guvernului austriacŭ şi ungurescŭ. Constantin Cantacuzino invocase, pentru a obţine acestŭ actŭ, acte interese dobândite de familia Cantacuzino, dela Austria, în 1711. Dîsŭ în anexă acestŭ actŭ alŭ cărţii originalĭ muritŭ cu sigiliŭ statului Austria-Ungaria şi semnătura lui Carolŭ VI este în posesiunea nostră.

Să arătămĭ îndată că nu tóte averile confiscate pe eventu de *curaşă* dela boerii prinşi la ucamicĕ, aŭ rămasŭ bune date de Mavrogheni la *hasnaua* apelorŭ şi a bisericei lui, dela Capu podului Mogoşoeĭ. Atâtŭ după uciderea lui Mavrogheni, cumŭ vomŭ vede, cât şi sub domnii următorĭ dela pacea din 1791, se restituescŭ moşii şi averĭ la boerĭ rămaşi de Mavrogheni. Dămŭ în anexă actele, bunăoră, prin care Alex. Const. Moruzi restituie, la 1794 Augustŭ, averea remasă dela fratelŭ Constantinŭ său slugerului Gheorghe Măgureanu şi a sulgeresei Maria Vergulesa şi Nicolae Vergulu din 1793 Septembre 2. — În aceste acte de restituire nu se cruţa de sigurĭ memoria lui Mavrogheni, iar în decretulŭ restituirei făcută de Domnulŭ şi Moruzi-Vodă din proclamaţiunea porţei, după pacea din 1791 şi 1792 de iertarea tuturorŭ celorŭ căduţi în viină de hainiceĭ.

ca să le proftăcsiţi ca să staţi dinpreună ca dênşiĭ la rĕsboĭ în potriva oştilorŭ nóstre, lucru ce nicĭ legea nicĭ cuvéntulŭ politicescŭ nu slobóde pre supuşĭ a se împotrivi, séŭ a ridica armă asupra stăpânitorilorŭ ce de la Dumneḑeŭ sunt orânduiţĭ, maĭ vêrtosŭ asupra uneĭ stăpâniriĭ sub a căria umbră a'ţi trăitŭ şi v'aţi chivernisit îndestulaţi voĭ şi părinţiĭ şi moşiĭ voştriĭ de atâta sumă de anĭ şi care priciuuesce primejdie de viaţă şi vătămare la obştea celor-l-alţĭ fraţi creştinĭ aĭ patrieĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ scrie şi acumŭ acésta domnésca nóstră carte la toţi că nu numaĭ să vĕ feriţi a nu vĕ cuteza la o făr' de lege faptă ca acésta şi să nu vĕ înşelaţi a vĕ împotrivi oştilorŭ nóstre, orĭ a ridica arme şi a da vre-unŭ ajutorŭ vrăşmaşuluĭ fiindŭ-că acestea sunt trecĕtóre şi nevrednice, la care nu trebue să vĕ înşelaţi a pune vre-unŭ temeiŭ, încă ca nisce datorĭ după lege şi ca nisce credincioşi raele supuse şi drepte ale prea puterniculuĭ Devletŭ alŭ împĕrăţieĭ, să vĕ siliţi cu oştile nóstre, care vorŭ să-şĭ verse sângele pentru voĭ şi cu inimĭ curate şi cugetŭ dreptŭ, fără de viclenie şi meşteşugurĭ ascunse purtându-vĕ să daţi oştilorŭ nóstre ajutorulŭ celŭ cuviincioşŭ, ca prin credinţa şi slujba ce veţi arĕta acumŭ la acéstă vreme trebuincióşă câştigându şi voĭ şi tótă patria vóstră ipolipsişŭ bunŭ şi millĭ împĕrătescĭ şi ale Domnieĭ mele şi nu numaĭ voĭ să vĕ feriţi de urmărĭ împotrivitóre, ce încă şi pe alţi ce-ĭ veţi pricepe dintr'ênşiĭ, séŭ ver-care se dă după cugete rele şi metachirisesce minciuni . . . . . pe uniĭ ca aceĭa să nu-ĭ acoperiţi şi ca pe nisce pricinuitorĭ de însuşi alŭ vostru rĕŭ şi ca pre nisce hainĭ să-ĭ descoperiţi, să-ĭ daţi de faţă, să-ĭ trămiteţi legaţi la Domnia mé, pentru că de nu veţi fi următorĭ după cumŭ vĕ poruncimŭ şi vĕ veţi înşela la urmărĭ netrebnice, să sciţi că hotărire avemŭ a veni înşine acolo în partea loculuĭ cu puterĭ de 30.000 de óste şi pe toţi pe sub sabie vĕ vomŭ trece şi vĕ arĕtămŭ eşind din păcatŭ». (1) 1788. Martie 24.

Cu 3 ḑile numaĭ înainte de acéstă proclamaţiune, la 21 Martie 1788, N. Mavrogheni se adresă la tótă ţĕră, să nu créḑă în vorbele ce se respândescŭ de nemţĭ şi de muscalĭ, ci să'şĭ caute fie-cine de trĕba sa, căcĭ Vodă îĭ apĕră cu oştile sĕle şi *«câtŭ pentru un caralerŭ oblăduitorŭ alŭ Sibiulŭi, suntemŭ Domnia mé crednicĭ, cu ajutorulŭ marelui Dumneḑeŭ şi cu puterea oştilorŭ ce avemŭ a rĕspunde şi aĭ reui de hac»*. Pe cel ce se va dovedi că împrăştie vorbe de nemţĭ şi de muscalĭ, îĭ vor denumţa ómenĭ *ascunşi* aĭ lui Vodă, vor fi prinşi, legaţi şi vor fi trămişi la domnie, «dar şi hotărirea nóstră să o sciţi, că nu avemŭ altă pedépsă a le face, ci numaĭ capulŭ să i-lŭ tăiemŭ îndată» (2).

1 C. d. XVII, fila 292.

2) Iată proclamarea

Carte din 1788, Martie 21, către toţi de obşte.

Cu această Domnéscă a nóstră carte scriemŭ şi înscriuţămŭ la toţi de obşte [illegible] de pe la monăstirĭ, preoţi şi protopopi, boerĭ d'întâĭ şi alŭ doilea, hreşaşi

Nu numai boerimea era acum trădătóre, dar și unii din locuitorii din podișele muntene, agitați de agenții muscali și austriaci. Locuitorii din Secuime, cu tóte rușbândele oștirei lui Mavrogheni și cu tóte mănunchiurile și apelurile lui de a nu fugi, de a nu-și părăsi casele, fugă și dosescu prin păduri. Domnitorulu le adresează în Aprilie 19. anulu 1788, următorulu actu, prin care le arétă rea purtare nepatriotică și îi blămesce că s'au înțelesu cu vrăjmașii Nemți . . . Și le da termenu de 5 zile să revină la casele lor, unde vor fi nesuperați. La din contra vor fi robiți și trecuți sub sabie.

---

negustori, și tuturoru locuitoriloru de prin satele și orașele țerei, că ne-amu înștiințatu Domnia mea de unii cari nărăviți reu în netrebnicii și obișnuiți a vorbi laiturĭ și nimicuri nu lipsescu a scorni și a presera vorbe de nemți, de muscali, cu mijlocu care iau îngrijare și spaimă oștiloru împărătești și ale Domniei mele ce se află randuite la părțile locului celoru trebuincióse pentru împotrivire vrăjmașiloru și pentru paza însăși a vóstră și a țerei de obște. De care acésta fórte multu ne-amu turburatu Domnia mea și ne dați pricina că cu tóta dreptatea să ne pornimu cu nemilostivire și fără de milă asupra vóstră, în vreme ce este bine înțiosutu, că acei ce facu acestu felu de vorbe cu adausulu de vrăjmașii și primiresc grijă în inimile ostașiloru sunt necredincioși și haini, pentru care iată că vĕ scriemu la toți de oște boeri, negustori și locuitori, pentru bisericescă și moșiésca și ne facemu datoria creștinésca de vĕ sfătuimu părintesce fiesi carele să se părăsescă și să nu se cuteze mai multu a vorbi, nici cumu de nemți și de muscali, ci căutându-vĕ treburile caseloru vostre, alișverișurile și hrana pământului, să petreceți cu nisce rele credincióse și supuse ale prea puternicei împărății, precumu sunteți datori după lege fără de a vĕ eși din gură vorbe care nu vi se cade și așa petrecendu cu credință și cu supunere întĭ fără de nici o grijă și fără de nici o îndoială și nu ve temeți nici de vrĕo. sperare a ostiloru nostre, când veți fi credincioși, nici la vre-o hrăpire și călcare a țerei despre vrăjmași, în vreme ce cătu pentru unii *cuvinte ală dudoșă ală Sboalei, sudemu Domnia mu credinței cu ajutoriulă marelu* Dumnedeu și cu puterea oștiloru ce avemu a răspunde și a veni de hacĕu! Iară când nici după acésta nu vĕ veți părăsi de vorbe ca acelea, să sciți că avemu întru'adins ascunși ómeni nostri, ca să afle și să dovedéscă pe celu ce va vorbi de nemți și de muscali orĭ cumă și deosebitu că avemu porunci date la toți zalotii nostri, ca să prindă pre acela să-i lege ori-care va fi acela și legată să-i tăiemu a Domnia nostră, dar și hotărîrea nostră să o sciți că nu avemu altă pedepsă a le face, ce numai capulu să-i tăiemu, îndată cu mórte să fiu pedepsimu, pentru că nu numai odată vĕ-amu scrisu acestea și îndreptările rodurĭ și nu vei rĕmâne ertare grieșeliloru după ce amu ertatu odată și de doue orĭ. Ce dară urmați după cumu vĕ poruncimu și feriți-vĕ să nu căleți în primejdie fiindu-că lucrulu creștinescă ne-amu făcutu. Să sciți că hotărîre avemu și jurĭmîntu să venimu în partea locului și pe unii că aceia pe sub sabie i vom trece. 1788, Martie 21.

Cod. No. XVII, fila 289.

Eacă proclamaţiunea:

«Vouĕ tuturorŭ locuitorilorŭ dela judeţ. Secuenilorŭ, vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că ne amŭ insciinţatŭ Domnia mé pentru ale vóstre netrebnice şi nesuferite urmări, cum-că în locŭ de a vĕ arĕta cu sîrguinţă împrejurulŭ oştilorŭ nóstre, carĭ sunt orînduite pentru a vóstră ocrotire, spre a'şi vĕrsa sângele pentru voi şi a sluji pentru pămentulŭ vostru şi pentru datoria care aveţĭ ca nisce raiale ce sunteţi, iar voi împotrivă făcendŭ, şi nemulţămitorĭ şi necunoscĕtorĭ fiinţŭ de truda şi de cheltuéla cea grĕ ce facemŭ Domnia mé pentru a Vóstră isbăvire de către vrăjmaşĭ, v'aţĭ ridicatŭ după la casele şi după la satele vóstre şi fugindŭ şi depărtându-vĕ de lângă oştirile nóstre v'aţĭ ascunsŭ prin munţĭ şi v'aţĭ apropiatŭ la vrăjmaşiĭ noştriĭ, cu gîndurĭ ca să slujiţĭ printr'ascunsŭ vrăjmaşilorŭ şi ca să faceţĭ mijlóce şi povăţuirĭ vrăjmaşilorŭ, ca să hrăpescă dela ostaşiĭ noştri lucrurĭ, care ne dă pricină a ne porni fără de nicĭ o milă, ca să lăsămŭ lovirea vrăjmaşilorŭ şi să vĕ lovimŭ pre voi, dându-ve în manile ostaşilorŭ ca să vĕ facă *ciabun* şi să petreceţĭ cele ce n'aţĭ gînditŭ şi care noi n'amŭ voit'o a vĕ se face. In vreme ce noi nu aşteptămŭ acumŭ dela voi altŭ decât numaĭ o slujbă în prejma oştirilorŭ nóstre şi o credinţă dréptă, căcĭ *dăjdile cisterieĭ vedemŭ că vĕ împotriviţĭ de nu le rĕspundeţĭ*, zaherelile cele trebuinciose de hrana oştilorŭ iarăşi nu le daţĭ voi ca nisce datorĭ ce sunteţĭ a-ĭ hrăni, ci ale cumpĕra Domnia mé cu grele cheltuelĭ din alte părţĭ şi le trimetemŭ noi de aice, cum şi lefile lorŭ şi tote trebuinţele oştirilorŭ le împlinimŭ vĕrsandŭ hazuelile nóstre; vre o primejdie iarăşi n'aŭ pătimitŭ de către ostaşĭ caţĭ aŭ stătutŭ şi caţĭ staŭ din locuitorĭ în oraşŭ cu sîrguinţă şi cu slujbă şi se află neclintiţĭ, nepetrecendŭ nicĭ un rĕŭ, afară numaĭ de vre-unŭ haraŭ şi spionŭ al vrăjmaşilorŭ noştriĭ. Apoĭ care pricină vrednică aveţĭ a fugi şi a dosi? seŭ ce greutate şi spaimă vĕ silesce de a nu sta în locurile vóstre, prin prejma oştirilorŭ nóstre decâtŭ numaĭ o reutate viclenă şi un cugetŭ rĕŭ, cu care singurŭ voi cereţĭ perirea vostră cu faptele ce le urmaţĭ? Pentru care să sciţĭ, că până aice aŭ fostŭ totă milostivirea şi rebdarea nostră şi maĭ multŭ nu vomŭ pute suferi şi cu hotărîre vĕ scriemŭ acestă din urmă poruncă, ca să eşimŭ din pecatŭ să căutaţĭ toţĭ de obste, mic şi mare, parte mirenesca şi parte bisesericéscă, până în 5—6 ḑile să eşiţĭ de prin pădurĭ şi de prin munţĭ, să vĕ depărtaţĭ din préjma vrăjmaşilorŭ şi întorcĕndu vĕ toţĭ pe la sate, să aveţĭ a fi prin prejurulŭ oştilorŭ nóstre, ca să le slujiţĭ şi să vĕ sîrguiţĭ în trebile ostaşilorŭ ca nisce raiale, precumŭ sunteţĭ datorĭ, făr de a nu dosi maĭ multŭ, pentru că de nu veţĭ fi următorĭ, pre viaţa împĕratuluĭ Ne jurămŭ, că vomŭ întórce asupra vostră oştile nóstre de vĕ va face *ciabun*, de vĕ va sfărîma şi vĕ va zdrobi. Ci iar ascultaţĭ la acestea ce vĕ poruncimŭ, ca să nu petreceţĭ aceea ce n'aţĭ gînditŭ şi maĭ multŭ nu vĕ vomŭ maĭ scrie, fără decât aşteptândŭ respunsulŭ întorcerei vostre. Toleo pisah gospod. Iar de vĕ va lua cinevaşĭ cevaşĭ să veniţĭ la Domnia mé şi vĕ voiŭ împlini tote înapoĭ, că de nu vĕ veţĭ veni la urmă-vĕ, şi să eşiţĭ din pădurĭ şi locurĭ ascunse, să sciţĭ că înşi-ne Domnia mé voimŭ să dămŭ porunca să vĕ robescă şi să vĕ trecă sub sabie ca nisce nesupuşĭ» (1). 1788, Aprilie 19.

---

(1) Cod. XVII, fila 296

Pe când pre ţĕranĭ îĭ silea să se întórcă la casele lor, de boierĭ amărâtulŭ Domnŭ voia să scape, punêndu-ĭ cumŭ vĕḑurămŭ sub privegherea Turcilorŭ, peste Dunăre. Boierii nu pré voiaŭ să mérgă acolo.... Eĭ găsiră pretextŭ, că aŭ copiĭ micĭ şi că doicele nu vorŭ să mérgă peste Dunăre. Domnulŭ înlătură acestŭ pretextŭ, poruncindŭ în 11 Martie 1788, ca slugele şi doicile să mérgă peste Dunăre cu haremulu boierilorŭ, unde nu li se va întêmpla nicĭ unŭ rĕŭ. Spătarulŭ şi Aga se arĕte porunca doicilorŭ şi slugilorŭ. Cele care vorŭ fugi se vorŭ pedepsi şi se vorŭ trămite fără de voia lor la stăpânĭ peste Dunăre (1).

Negreşitŭ, de ţĕranĭ avé nevoie Mavrogheni să-ĭ păstreze, pentru ca să se facă arăturĭ şi să fie proviziunĭ de hrană în ţĕră. Chiar îĭ obligă la lucrarea pămêntuluĭ. Eată cărţile adresate de Domnŭ în Aprilie 18, anulŭ 1788 către protopopĭ, preoţĭ şi la locuitorĭ spre spre acestŭ scopŭ (2).

Io Nicolae Petru Mavrogheni Vod. i gospod. zem. Vlas.

«Moliftelorŭ vóstre, protopopilorŭ, preoţilorŭ, diaconilorŭ, mazililorŭ, breslasilorŭ, slujitorilorŭ, orăşenilorŭ, părcălabilorŭ de prin satele şi oraşele ţĕreĭ Domnieĭ mele şi tuturor locuitorilorŭ, de obşte vĕ facemŭ Domnia me în scire, că după neadormita grijă ce avemŭ ḑiua şi nóptea neliniştitŭ pentru paza ţĕreĭ şi a vóstră a vĕ feri şi a vĕ ocroti de orĭ-ce nedreptate şi înpotrivire, am trimisŭ şi trimitemŭ oştire la trebuincĭosele locurĭ ca să sté înpotriva vrăşmaşuluĭ şi să nu le de vreme a vĕ călca şi a hrăpi lucrurile vóstre, care oştire fiind că aŭ ale lor trebuincĭose, rînduite şi sciute de unde să le ĭé, avemŭ Domnia me date straşnice porunci ca să nu vĕ supere şi să vĕ bântuiescă pre voi, ci ĭer să fiţĭ încredinţaţĭ la acésta, că atâtŭ oştile ce sunt în partea loculuĭ dinainte trimise, cât şi cele ce se maĭ trimetŭ de aicea sunt numaĭ pentru a vóstră străjuire de către vrăşmaşĭ, şi după poruncile ce aŭ date de la noĭ, se vor feri şi nu veţĭ petrece nicĭ unŭ rĕŭ dela dênşiĭ, şi pentru aceea nu numaĭ a vĕ îngriji de eĭ nu trebuie, ci încă să vĕ înveseliţĭ, primindu-ĭ cu bucurie ca pe

(1) Cod. XVII fila 279.
Pre ţĕranĭ şi desertorĭ nu-ĭ lasă să trecă peste Dunăre.

«Carte din 1788, Aprilie 11, către Daut-başa, rânduitŭ cu 15 neferĭ paznimicĭ la puntulŭ Gigalia pe Dunăre să împedice trecerea peste Dunăre a desertorilorŭ şi să înlesnescă intrarea în ţĕră a celorŭ ce vorŭ să ia slujbă în óstea din ţĕră».

Cod. XVII fila 292 verso.

(2) Cod. No. XV, fila 81, Arh. Stat. din Bucuresci.

unii cari voescu să-şi verse sângele şi să se jertfésca pentru a vóstră mântuire de cătră vrăşmaşii Nemţi; pentru care lipsindu ort-ce intristare din inimile vóstre să vă apucaţi cu toţii de lucrul pământului, ca să ve faceţi arăturile şi semănăturile cele trebuinciose, mai vartosu la semănătura de orz să vă sîliţi mai multu, a ur mi multu, să aveţi la vreme de cerere, ca să nu fiţi siliţi atunci a cumpăra dintr'altă parte bucate curăţindu-vă locurile i livedile vóstre de buruiană, şi făcendu cate sant tote spre cluvirisirea caselorŭ vóstre, numai că timpulŭ cu mila lui Dumnedeŭ se arétă fórte bunŭ, cu ploi şi cu semne de imbelşugare, şi veţi strange ródele şi ostenela mărilorŭ vóstre cu bucurie, pentru că Domnia me sunte nu hotărît a ne pune vîaţa in primejdie ca să păzimŭ ţera şi pe voi cu tote averile vóstre, nevătămaţi de cătră vrăşmaşi, *Idco pusah gospod.*». 1788, Aprilie 18.

Ori cătă energie puné Mavroghen de a ţine in frâu oştirea turcă, ea nelinistea, pe alocurea locuitorii. Aşia sa intîmplatŭ la Câmpu-lungŭ, care fu prădatŭ de Turci.

Domnitorulŭ era amăritŭ de acésta. Credendŭ că ţéranii aru fi mai incredetori in vorba boierilorŭ din Divanŭ, pune atunci pre acei boieri cari îi remăsesera credincioşi, să adreseze ei locuitorilorŭ fugiţi din judeţulŭ Muscelŭ, apelulŭ următorŭ, din 11 Maiŭ 1788

Citiţi dela boieri cătră locuitorii din judeţulŭ Muscel, a veni de unde sunt fugiţi.

«*Hristos a voscrese*».

Pre cuviosilorŭ egumeni de pe la sfintele mănăstiri şi scumpi multfeloru vóstre protopopilorŭ, preoţi şi diaconi, i d-vóstră boierilorŭ, mazililorŭ, negustorilorŭ, breslaşilorŭ, vătămanilorŭ Câmpulungeni, plăiaşilorŭ, părălabilorŭ de prin sate şi tuturoru locuitorilorŭ sătenî de prin tote satele ot sud Muscel, părintéscă blagoslovenie trămitemŭ de obşte, iar dela noi boieri dragoste şi sinceritate pol tumŭ dela mântuitorulŭ Dumnedeŭ ca să ve dărunasca. Măcarŭ că indestulŭ vămŭ sfătuitŭ părintesce pentr'atatea rinduri de scrisori şi vamŭ povătuitŭ pe largŭ cu pelită din dragostea şi durerea ce avemŭ, ca nisce patroni in ce chipu trebue să vă purtaţi acumŭ la acestă vreme, cu credinţa dreptă după datoria ce avemŭ cătră pr potentcalŭ Devletŭ impératescŭ, pre carele dela Dumnedeŭ l avemŭ stăpanitorŭ, sub a cărtia umbră amŭ trăitŭ toţi de obşte şi de-amŭ binevoitŭ intr'atata sumă de ani, fermdu-vă de tote cugetele urmărite cu minciunile cari caută vrăşmaşii a vă insela şi a căde din credinţa ce supunerea vostră se cuvine; iar acumŭ-că vrăşmaşii nu voru fi contentŭ nici acumŭ a amăgi pre nemulţi cu feliuri de inşelăciuni şi cu urmări netrebnice şi fără de nici unŭ temeiŭ, silindu-se a vă face să eşiţi din rendurile supunerei vostre, nu lipsimŭ astfel de a vămŭ prin aceste cărţi a vă scrie şi a vă arăta că voi-vă voiaţi a asculta învăţăturile vrăşmaşilorŭ că nici unŭ temeiŭ şi nici o putere vrednică să aveţi unŭ bunŭ nu aŭ asupra acestei ţeri ci numai ca să hrăpescă şi să jăfuiască pe unde

vorŭ puté ajunge hoţesce şi apoĭ fugŭ şi se întorcŭ ruşinaţĭ inapoĭ la hotarele lor. Decĭ când aceste sunt vĕḑute şi cunoscute de faţă că puterea şi temeiulŭ la denşiĭ nu este, nu trebue să aşteptaţĭ nicĭ dela Măria Sa Vodă porunci, nicĭ dela noĭ sfătuirĭ şi invĕţăturĭ, avendŭ pildă totuşĭ fapta lor, ci insuşĭ din sine-vĕ să vĕ feriţĭ de amăgiturĭ cu care ămblă să vĕ înşele fără de a nu căuta la cestea ce sunt vremelnice şi trecĕtóre şi stândŭ întemeiaţĭ la credinţa şi supunerea vóstră, să aveţĭ a vĕ trage din prejurulŭ lor, să fugiţĭ de orĭ-ce spionlicŭ şi slujbă printr'ascunsă a vrăşmaşilorŭ şi să vĕ aflaţĭ pe lângă oştile domnescĭ, nedepărtaţĭ cu slujba şi cu sirguinţă, findŭ că aceia mergŭ să-şĭ verse sângele pentru voĭ şi pentru noĭ toţĭ şi aŭ straşnice porunci date de a Măria Sa Vodă, a se purta cu voĭ bine şi a nu vĕ face nicĭ unŭ rĕŭ, în vreme ce Măria Sa Vodă le trămite şi zaherelele cele trebuincióse şi lefĭ din destulŭ din hazinalele Măriei Séle şi remâne la voĭ numaĭ o slujbă şi sirguinţă a areta imprejurulŭ lor. Iar pentru cele ce împotriva voinţeĭ Măriei Sele aŭ urmatŭ aceĭ făcĕtorĭ de rele ostaşĭ, aceia în Câmpu-lungŭ de aŭ hrăpitŭ şi aŭ jăfuitŭ mĕnăstirea şi pre orăşanĭ, şi aŭ fugitŭ, multŭ scârbindu-se Măria Sa Vodă, auḑindŭ de acestea, îndată aŭ insciinţatŭ la însăşĭ pré puternica ordie impĕrătescă şi la serhaturĭ, după unde aŭ fostŭ aceĭ ostaşĭ ca să-ĭ prindă şi ca să dé focŭ caselorŭ lor să ardă cu totulŭ, pedepsindu-ĭ cu mórte. Şi pentru a vóstră pagubă ni-aŭ incredinţatŭ pré bine Măria Sa, că tóte până la una vĭ se va împlini din visteria M. Séle. De care veţĭ ave a arĕta la urmă M. Séle pagubele vostre şi vĕ veţĭ afla la tóte dreptatea şi îndestularea. Ci dar ascultaţi-ne la acestea ce ca pe nisce fiĭ iubiţĭ vĕ învĕţămŭ cu dragoste şi cu durere şi nu vĕ îndoiţĭ, nicĭ vĕ spĕriaţĭ, că Măria Sa Vodă aŭ trămisŭ şi trămite necontenitŭ putere de oştirĭ îndestule asupra vrăşmaşilorŭ de-ĭ lovesce şi pe tote ḑilele aduce la scaunulŭ M. Séle viĭ şi capete de vrăşmaşĭ, precumŭ auḑiţĭ şi avemŭ mare nădeje, că până la urmă vorŭ fi biruiţĭ desevĕrşitŭ şi vomŭ ave petrecerea nóstră iarăşĭ cu odihnă şi cu linisce, rugândŭ pre milostivulŭ Dumneḑeŭ, ca să vĕ dăruiască pacea cea dorită, care o şi nădăjduimŭ» (1). 1788. Maiŭ 11.

In urma repeţitelorŭ isbânde din munţĭ, Mavrogheni obligă prăvăliaşiĭ din Muscel, Argeş şi Prahova să-şĭ redeschidă prăvăliile şi să-şĭ urmeze în linisce negoţulŭ lor:

3 cărţĭ deschise din 1788, Martie 19 la ispravniciĭ de Muscel, Argeş şi Prahova să silésca negutătoriĭ din Pitescĭ, Câmpu-lung şi Ploescĭ ca să deschiḑă prăvăliile să vindă fără frică, de óre-ce óste numerósă din ţéră 'ĭ apĕră de orĭ-ce bântuire, de vreme că şi de către vrăşmaşĭ nu aŭ maĭ remasŭ vre-o grijă căcĭ cu mila şi ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ pe orĭ unde s'aŭ arĕtatŭ «lovindu-ĭ purtătórele de biruinţe domnescele nóstre şi otomanicescele oştirĭ ĭ-aŭ înfrântŭ, ĭ-aŭ sfărâmatŭ şi aŭ curăţatŭ locurile de denşiĭ. Iată că vĕ poruncimŭ să se citescă acestă domnéscă a nostră carte acolo în oraşulŭ . . . . . întru auḑulŭ tuturor, ca fiescecare prăvăliaşŭ şi negustorŭ să aibă a-şĭ deschide prăvălia şi marfa lor, ca să'şĭ

(1) Cod. No. XVII, fila 298

tacă clăcerşiulŭ şi negoţătoria lorŭ fără de nici o grijă şi sfială de către nimeni, căuta să le arătaţi şi acesta, că ori-ce pagubă li se va întâmpla şi cât de puţin lucru li se va lua de cineva şi nu s.ă. Domnia mé vom răspunde de la ruşinea-lŭ. 1788, Martie 19.

Nici vorba lui Vodă, atâtŭ de energică şi atâtŭ de corespundĕtore adevĕrateloru interese ale ţĕrei, nici sfatulŭ de mai susŭ alŭ boieriloru din Divanŭ, nu putură opri pre unia din locuitori împuşi de austriaci şi de muscali, de a se face cete de aşia dişi *«voiniuri»*, dar cari eraŭ adevĕrate bande de hoţi, ce prădaŭ şi neliniştiaŭ ţĕra şi acudeaŭ ici-colo şi câte unŭ turcŭ, ca să nu fie dişŭ că nu sunt *ostaşi*.

Acĕstă stare de lucruri provocă pre Mavrogheni să dé în 26 Maiŭ 1788 următorea nouă proclamaţiune:

«Tuturoru locuitoriloru de prin satele şi oraşele ţĕrei Domniei mele, sĕnătate! De aceea vĕ facemŭ de scire Domnia me, că într-acestă vreme pote vre-unia din făcĕtori de rele cari sunt din firea loru nărăviţi la hoţie şi la fapte netrebnice să sugete din sineşi în gândul loru a se porni la câte rele şi cu nume de *«voinicie»* să prade şi să jăfuiască pre unde voru pute ajunge; precumŭ şi cei ce sunt voitori de rĕŭ patraci şi de neodihna vóstră a tuturoru, pote să pue la cale pe vre-unulŭ din cei proşti păcătoşi spre a eşi din rĕdĕcinata supunere loru şi se voră vrea a se porni cu arme şi a face vre-o . . . . . nedreptate, ca să nu se găsească să mai pue vre-unŭ turc seŭ cu nume de voinicie, cumŭ s'aŭ întâmplatŭ în trecut-a-tă vreme, şi va aduce asupra vóstră locuitoriloru vre-o năpastă care să se pricinuiască vre-o pace şi primejdie. Pentru care vĕ dămŭ în scire că Domnia me avemŭ rondurile în tóte părţile şi puteri pentru hoţi şi făcĕtori de rĕŭ şi puteri oşturi pentru liniştea vrăşmaşului, cumŭ şi a celoru ce portă nume de voinicie şi nu voru pute nici şi săvârşi nici unŭ scopŭ de rĕŭ alŭ loru, nici voră pute fi urmărire acele ce au fostŭ în trecut-a-tă rezmeriţă. Darŭ în tóte acĕstea luaţi-vĕ vremea este nepărechiată şi amăgitore, cumŭ pote urma să se apuce vre-unulŭ din cei proşti fără de minte şi nărăviţi mai dinainte, a sugeta în gândulŭ loru vre-o pornire rea, şi fiindŭ-că Domnia me voimŭ să trecemŭ fără de nici o primejdie, curgerea acestui războiŭ, după cumŭ şia şi năzuitumŭ la mila lui Dumnedeŭ nu lipsimŭ a vĕ scrie la toţi de aceştia că după cumŭ Domnia me nu lipsimŭ, ca multă trudă şi grijă pentru voi şi trecemŭ staţia cheltuindu, vărsămŭ hazneoale noastre pentru paza ţĕrei şi a vóstră tuturoru asemenea, despre ori ce făcĕtori de rĕŭ, aşia şi voi trebuie să fiţi cu privigherea şi cu bună luare aminte pentru unii ca aceea ce se adapă în gândurile de rele ca aceştia ca să nu cază, cumu dicemŭ, asupra vóstră vre-o năpastă randŭ se va întâmpla a face vre-unŭ făcĕtorŭ de rĕŭ vre-o pornire rea, a unde vre-unŭ turcŭ şi vĕ veţi primejdui voi cei nevinovaţi, şi pre care veţi pricepe că se află într-acestă

---

1 Cod. XVI, No. 288.

felŭ de cugetŭ şi gătirĭ maĭ dinainte să'lŭ daţĭ de gâtŭ şi să'lŭ arĕtaţi la zabiţiĭ noştri: cumŭ şi candŭ se vorŭ areta le faţă unulŭ ca acela ămblândŭ la aceste fapte de hoţie şi de voluntarie, séŭ vorŭ fi eşitŭ din partea loculuĭ vre-unulŭ, numaĭ de câtŭ dândŭ de scire potiritorŭ şi zabiţilorŭ noştri, să săriţi şi voi asupră-le cu toţiĭ dinpreună mari şi micĭ cu ciomege şi cu sape, ca să daţi iutr'enşiĭ să-ĭ loviţĭ, să-ĭ prindeţĭ, să-ĭ sdrobiţĭ şi să-ĭ ucideţĭ fără nicĭ o sfială ca pe nisce hoţĭ pricinuitorĭ de rĕulŭ vostru ş'alŭ patrieĭ. Aşia să ne aveţĭ blagoslovenia! urmaţĭ după cumŭ vĕ scriemŭ pentru binele şi folosulŭ vostru şi celŭ ce va fi următoriŭ şi veţĭ prinde niscare-va hoţĭ de aceĭa, seŭ iĭ veţĭ ucide, acela nu numaĭ va ave blagoslovenia luĭ Dumneḑeŭ, ca unŭ mîntuitorŭ şi izbăvitorŭ fraţilorŭ luĭ creştinĭ de făcĕtorĭ de rĕŭ, ce şi de la Domnia me veţĭ câştiga mile şi resplătirĭ pentru slujba şi credinţa vóstră». (1) 1788, Maĭ 26.

XLV

Incercarea austriacilorŭ d'a sparge centrulŭ linieĭ de frontŭ a luĭ Vodă. Victoriĭ nouĕ. Recompense la vitejĭ. Bătaia la pasulu Buzĕu şi la Curtea de Argeşŭ. Desertoriĭ austriacĭ.

In aceleaşĭ ḑile, dela linea luĭ Maiŭ 1788, pela 26 Maiŭ, oştirea luĭ Mavrogheni avu o nouă isbândă contra austriacilorŭ. Centrulŭ oştireĭ luĭ Sax-Coburgŭ cércă să spargă centrulŭ oştireĭ luĭ Mavrogheni din direcţiunea Focşanilorŭ, dar, cum deja arĕtarămŭ, nu isbuti de astă dată. La Odobescĭ se dete bătălia, în care austriaciĭ fură respinşĭ. Care încărcate de capete de ale vrăjmaşilorŭ mulţĭ prinşĭ viĭ unŭ baeracŭ osebitŭ de multe lucrurĭ şi agaoniselĭ fură spoliile opime (2).

(1) Cod. XVII, fila 302 vers.
NB. La fila 305 este un alt act aproape identic.

(2) Cărţĭ către zabiţi de biruinţa ce s'aŭ făcutŭ la Focşanĭ, din 1788 Maiŭ 29 «Cinstiţilorŭ D-stră Serascherĭ, Bimbaşĭ, Agale, Zabiţĭ şi tuturorŭ Ascherliilor ot sud . . . sĕnătate şi vrednică biruinţă asupra vrăjmaşilor vĕ pohtimŭ dela milostivulŭ Dumneḑeŭ. Vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că astă-ḑĭ lunĭ la 29 ḑile ale acesteĭ lunĭ ne veni mujdea dela Focşanĭ în scrisŭ arĕtată, cum că biruitórele oştile nóstre lovindŭ pre vrăjmaşĭ ce sĕ arĕtase acolo şi biruindui i-aŭ înfrântŭ şi i-aŭ isgonitŭ şi ne trimitŭ care încărcate de capete de ale vrăjmaşilorŭ şi viĭ mulţĭ şi baieracŭ de ale lor, osebitŭ de multe lucrurĭ şi agonisele cu care s'aŭ folositŭ oştile nostre de la vrăjmaşĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ vesti acestă biruinţă, ca să arĕtaţi D-tră zabiţilorŭ şi la toţĭ ostaşiĭ spre a se bucura de acestă biruinţă ce dă Dumneḑeu oştilorŭ nostre şi asemenea D-vóstră

Noui resplătiri se dau în 30 Maiŭ 1788 la oștenii distinși în acésta luptă. Lui Enache Buluc-Basa i se va da dela Cămărășia Ocnei, o pensiune de bani 15 pe ḑi și câte 10 bani pe ḑi la neferii Dumitru Baraictarŭ, Stoica neferulŭ, Ianc, și .... «pentru slujba ce s'aŭ arĕtatŭ la rĕsboiulŭ ce s'aŭ făcutŭ la Odobescĭ i Focșanĭ în potriva vrăjmașilorŭ nemți (1).»

La începutulŭ lunei lunie, fiindŭ domnitorulŭ la Văleni în munte, i-aŭ venitŭ veste de isbândă nouă asupra austriacilorŭ la vama Buzeului.

Despre acésta luptă (nu mĕ încumĕtŭ să ḑicŭ rĕsboiŭ) vorbesce Pitarulŭ Hristache așa:

. . . . . .
«Îĭ veni bună vestire
Că cel despre Austria (2).
Aŭ făcutŭ o vitejie,
Adecă, mergêndŭ în susŭ,
Pân' la vamă aŭ ajunsŭ,
Și că vama aŭ coprinsŭ,
Pre nemți cu totulŭ i-aŭ stinsŭ...
Deci de grabă porunci,
Tunurile sloboḑi.
Pe-atunci trăsnia tunurile
De le mergé fumurile,
De trăsnetŭ multŭ și de plesnetŭ,
Îți sbura pĕrulŭ din creștetŭ.
Iar peste puține ḑile
După acé isbândire,
Vĕḑurămŭ numai că vine
Vr'o sută de nemți, mai bine,
Aducêndu-ĭ din apoi
Turcii ca pe niște oi:

de acolo, luîndŭ pre Dumneḑeŭ în ajutorŭ, să năvăliți cu îndrăsnélă asupra vrăjmașilorŭ, că nĕḑejduimŭ la mila și ajutorulŭ lui Dumneḑeŭ că veți birui, după cum în toate părțile unde s'aŭ arĕtatŭ aŭ fostŭ biruiți și s'aŭ întorsŭ rușinați și bătuți, de care așteptămŭ și de la D-tră veste de bucurie și fiți D-tră sănătoși». 1788 Maiŭ 29.

Cod. XVII. f. [illegible]

1. Cod. XVII fila 304.

Mai sunt și alte nume, care par a fi de străini ca Ivancin Neferul, Zanul Neferul, [illegible] Sălăgean, Ivancu căpitanul de la Brătești și Ioan Sișevăŭ asemene. Acestora Ioi Vodă le [illegible] câte 15 bani pe ḑi, pe lună vara lorŭ și a copiilor lorŭ. Același cod. XVII. fila 304).

2. [illegible]

Unii vii, alţii răniţi,
Ş'alţii prin masdrace 'nfipţi
Vedeaĭ pe turcĭ, pe verĭ-care
Cu câte unŭ capŭ la spinare.
Iar Mavrogheni vĕdêndŭ
Atâţia nemţi aducêndŭ,
Cu tunurĭ, cu terhanele
De ĭarbă şi cu ghĭulele,
Chĭamă pre Turcĭ, pe agale
Şi-ĭ îmbrăcară cu blane,
Pe alţii i-a 'mpodobitŭ,
Cu celenchiurĭ de argintŭ,
Celenchiurĭ, blane, capóde
N'avé cin' să le maĭ pórte,
Atâta era de dese,
Nicĭ marfă maĭ remăsese.
Croitoriĭ, cojocariĭ
Şi săraciĭ argintariĭ
Nu maĭ puté totŭ lucrândŭ
Blane, celenchiurĭ făcêndŭ...»

Acolo cădură 1000 de ostaşi austriacĭ, şi aŭ fostŭ mulţi prinşi vii cumŭ arétă Domnitorulŭ în următórea ordine de ḑi pe oştire:

«Cinstiţilorŭ d-vóstră serascherĭ, bimbaşi, agale, zabiţi şi tuturorŭ ascherliilorŭ ce vĕ aflaţi . . . . sănĕtate şi vrednice biruinţe asupra vrăşmaşilorŭ vĕ pohtimŭ dela pré puterniculŭ Dumneḑeŭ; vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că astăḑi Duminică la 4 ḑile ale luneĭ Iuniŭ, ne veni veste bună la Vălenĭ, cum că purtătórea de biruinţă oştirea nóstră iurudisindŭ asupra vrăşmaşilorŭ nemţi dela vama Buzĕului, i-aŭ lovitŭ fórte rĕŭ, pre carĭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ biruindu-ĭ, peste 1000 aŭ omorîtŭ, aŭ prinsŭ viĭ şi aŭ rănitŭ, osebitŭ de multe lucruri şi agoniseli, carĭ aŭ dobânditŭ oştile nóstre dela vrăşmaşĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ vesti tuturorŭ acéstă biruinţă care dete Dumneḑeŭ ostilorŭ nóstre, ca să vĕ bucuraţi asemené şi d-vóstră luândŭ pe Dumneḑeŭ într'ajutorŭ să năvăliţi cu îndrăsnélă asupra vrăşmaşilorŭ şi nădăjduimŭ la mila luĭ Dumneḑeŭ că veţi birui, dupe cum în tóte părţile unde s'aŭ arĕtatŭ vrăşmaşĭ aŭ fostŭ biruiţi; de care aşteptămŭ şi dela d-vóstră vestire de bucurie, să fiţi d-vóstră sĕnătoşi»(1). 1788, Iunie 4.

Altă harţă se întâmplă la Curtea de Argeşŭ totŭ în primele ḑile din Iunie 1788. Mavrogheni resplătesce la 10 lunie 132 neferi şi 10

(1) Cod. XVII, fila 364 verso.

Buluc-Başi pentru că, la curtea de Argeşŭ, aŭ apĕratŭ artileria, atacată de austriaci şi aŭ isgonitŭ pre aceştia (1).

In urma acestorŭ isbânde N. Mavrogheni trămite căiţi dela boerii Divanului către vătaşii dela plaiurĭ, prin care căiţi cu data de 5 Iunie 1788, Domnitorulŭ ordonă tuturorŭ păzitorilorŭ de hotare să lase libera intrare in ţĕră tuturorŭ desertorilorŭ din ósteа austriacă (2).

XLVI.

Bătaia la Timis. Victorie Oastea lui Mavrogheni intră in Ardeal. Turnavitu caimacam.

In Iuliŭ ósteа lui N. Mavrogheni caută să străbată la Braşovŭ. Cetele din oşture, carĭ aveaŭ apĕrarea văiĕĭ Prahoveĭ, avêndŭ tabăra la Câmpina, plecară spre Predeal şi strebătură la Timişŭ in Ardeal unde intêmpinândŭ óste austriacă, s'aŭ bătutŭ cu acea şi aŭ dobânditŭ victoria, după care aŭ mersŭ totŭ inainte (3).

(1) Cod. No. XVII, fila 307 verso. Căiţi date la neferiĭ din Argeş.

«Fiindŭ că . . . . . (buluc-başi, séŭ baraictarŭ, séŭ neferŭ feciorulŭ lui, ... , bucuresteanŭ séŭ edi.eclanŭ) s'aŭ arĕtatŭ cu slujbă şi cu sa dacatŭ la Curtea de Argeş, stândŭ cu viaţa lui de aŭ păzitŭ tunurile împĕrătesci, s'aŭ făcutŭ trebuincioselе mujdĕe ostăşesci de aŭ gonitŭ pe vrăşmaşi, fată pentru resplătirea slujbeĭ lui amŭ datŭ acestă domnescă a nóstră carte ca să aibă a lua lĕfă dela Ocne, pe di cate banĭ dece in tóta viaţa lui şi dupe mórtea lui să aibă copiiĭ lui acestă mulă». 1788, Iunie 10.

NB. Sunt scrise 132 căiţi asemenĕ la neferi şi 19 la buluc-başi.

(2) «Boerii scrisŭ acestorŭ agenţi administrativi, că Vodă s'aŭ insciinţatŭ că vin soldaţi desertori din Ardealŭ cu dorinţa de-a se supune Domnului, dar că nu cutezĕ a trece din causa ostilor rămase la hotarŭ. Domnu porunceşce cu in tumă vatnicĭ să vestéscă desertorilorŭ, că M. S. Vodă după fireasca sĕrbure de óme ŭ porunca aŭ datŭ serascherilorŭ ce se afla cu óştile la hotare, «ca ceĭ ce cu capete plecate şi cu supunere sorŭ veni spre inchinăciune, nu numaĭ să nu-ĭ vatême intru nemicŭ ci ce amĕ cu blândeţe p imindu-i . . . . . şi cu lună siguranţe de paza lorŭ la drumurĭ cu tóte ale lorŭ intregĭ şi cu indestulare de cele trebuincióse ale mancărĭ, să-ĭ trimită până aice la luminatŭ scaunu Domniĕĭ, unde vor afla rĕsplătire de la M. S. Vodă». 1788, Iunie în 5.

(3) Vol. XVI, fila 300 verso.

. . . . . lorŭ Dumnecleorŭ Serascherilor . . . . . (formula ca la cele-l-alte . . . . . De ghiţe vĕ facemŭ Domnia mé in scire, că óştile nóstre dela . . . . . pre Dumnedeŭ intru ajutorŭ şi năvălindŭ asupra vrăşmaşilorŭ.

Pitarulŭ Hristache amintesce de pornirea oştirei în direcţiunea Braşovului:

«Iar înapoĭ îĭ porniră
Dreptŭ la Braşov ca să-lŭ ĭa...»

Domnitorulŭ eşindŭ însuşĭ la óste, lăsă în Bucurescĭ o căimăcămie, dar sufletulŭ guvernuluĭ era *Turnavitul*, contra căruĭa energicŭ scrie Pitarul Hristache. Maĭ întâiŭ acestŭ cronicarŭ arétă că Mavrogheni:

«Găsi dar a fi cu cale
Ca însuşĭ să se pogóre
Cu toţĭ Turciĭ după el,
Să s'alégă la un felŭ,
Orĭ spre bine, séŭ spre rĕŭ,
În mila luĭ Dumneḑeŭ,
Că se supărasă fórte.
Vĕḑêndŭ că nicĭ cum nu póte
Nicĭ Braşovulŭ ca să'lŭ ié,
Nicĭ Turciĭ spre Ruşi mergé.
Începu a se găti
Spre vrăjmaşĭ a se porni
Şi strînsă tótă Turcimea
Şi tótă a luĭ boerimea
Şi alĭ curţeĭ marĭ şi micĭ
Ciohodarĭ şi epaicĭ,
Spătar, aga, dorobanţĭ
Şi Zapciiĭ toţĭ ceĭ alţĭ (1)
Şi merse 'ntâiŭ cu ordia
În cămpŭ sub Mitropolia.
Şeḑu dar câte-va ḑile
Acolo sub Monăstire,
Apoĭ iar se ridică
Şi dreptŭ în susŭ apucă,
Luându'şĭ oştirea tótă
Spre vrăjmaşĭ ca să se bată.

---

ca să între în lăuntrulŭ lorŭ, pe la Timişŭ. unde întâmpinându pe vrăşmaşĭ şi lovindu-ĭ fórte rĕŭ, i-aŭ zdrobitŭ şi i-aŭ sfărîmatŭ, luându mulţime de robĭ soldaţĭ viĭ şi róbe, cu stégurile lorŭ, dimpreună şi cu tobele, iarŭ capete nenumĕrate ale celorŭ omorîţĭ, din carĭ mulţĭ viĭ şĭ capete aŭ adusŭ astăḑĭ aice la *scaunulŭ Domniei mele* şi mergŭ înainte. Pentru care nu lipsimŭ a vĕ vesti şi acéstă biruinţă . . . . . (ca în cele anterióre)». 1788, Iulie 11.

Cod. No. XVII, fila 311 verso.

(1) Fotino ḑice că óstea adunată în ţĕră de Mavrogheni se urcă la 100,000. T. II, pag. 176, trad. Sion. Asemenea D. Papadop. Calimah în Revista D-luĭ Torilescu pe 1890. pag. 125.

Ear *aicĭ* în Bucurescĭ,
Ţi-era scârbă să privescĭ,
Că-şĭ lăsase pre iubitulŭ,
Adecă pre Turnavitulŭ,
Vechil în loc ca să-ĭ fie.
Apoĭ veţĭ blăstemăţie,
Din câţĭ boerĭ rĕmăsese
Pre dênsulŭ îl alesese
Maĭ harnicŭ, maĭ practicos!
Mojicŭ, grosŭ şi necioplitŭ
Şi'n fudulŭ deosebitŭ....

Până şi unŭ bĭetŭ Pitar Hristache se supĕră că unŭ omŭ de rêndŭ ajuge la o mare demnitate în ţĕră!...

«Vaĭ, o! ţĕră românéscă.
Veţĭ cin să te stăpânéscă?
Un Dumitru Turnavit
Care n'aĭ fi maĭ gânditŭ.
Păĭ să te daĭ la o parte
Şi să veţĭ ale luĭ fapte!

Ca ce fapte?

Apoĭ avé o mândrie
Lipită de mojicie
Şi atâta semetie
De nimenĭ nu vré să scie.

Dar puté Turnavitul alt-felŭ să albă autoritate asupra boĭerimeĭ rĕŭ nărăvită?... Da, elŭ era aspru şi măreţŭ cu boĭerimea:

«Veniaŭ la dînsulŭ boerĭ
Pentru niscare-va trebĭ
Ca la un stăpânitorŭ,
Ţĕreĭ oblăduitorŭ,
Iar el ca unŭ blestematŭ
Şedé resturnatŭ în patŭ
Şi boiarĭĭ în picĭóre,
Staŭ cu capetele góle.
Alte orĭ staŭ prin pridvor,
Până se sculă din somnŭ.
În scurtŭ se afla al vremi
Al doile Mavrogheni.

Nu putéŭ boerii suferi un mojicŭ la aşia rangŭ de locotenentŭ domnescŭ. Dar era el Turnavitu în adevĕrŭ omŭ mândru, semeţŭ? Insuşi Hristache descrie portulŭ luĭ simplu, fără de nicĭ o pretenţie, de rêndŭ:

«Avé în cap o căciulă,
Tuguiată ca o sulă
Şi cu ghebe în spinare
De nu făceaŭ cincĭ parale
De aba roşie, ruptă,
Cu aţă albă cusută,
Cu poturĭ, cu imineĭ,
Se deprinsese cu eĭ,
Iar să'lŭ fi vĕḑutŭ călare
Chiarŭ vătafŭ de haimanale,
C'o grămadă de voinicĭ,
Toţĭ arnăuţĭ, socaricĭ,
Avêndu'ĭ pe lângă dinsul
De nu puteaĭ să'ţĭ ţiĭ rîsul...

Turnavitulŭ represintă pentru istorie acé clasă de boierinaşĭ şi negujitorĭ românĭ, carĭ singurĭ rĕmăseseră credincioşĭ luĭ Mavrogheni şi carĭ, urândŭ boierimea înstreinată, începe să aibă consciinţă de naţionalitate şi de dreptŭ. Eată strĕbuniĭ celorŭ carĭ la 1821 şi 1848 vorŭ lucra la mântuirea ţĕreĭ de fanarioţĭ, dar şi de oligarhia boerésca.

XLVII.

Atacŭ simultaneŭ în munţiĭ Carpaţĭ. Apelŭ la ceĭ din Vălenii de-munte. Isbânda dela Porcenĭ. Noulŭ atacŭ la pasulŭ Buzĕuluĭ. Impresurarea Braşovuluĭ.

In acelaşĭ timpŭ cândŭ Mavrogheni 'şĭ pusese în gîndŭ să iée Braşovulŭ, el ordonă să se facă simultaneŭ atacurĭ şi pe la alte puncte. Aşia îlŭ aflămŭ dând ordine cetelorŭ séle să atace Ardélulŭ pe la vama Buzĕuluĭ, pe când peste Oltŭ înaintaŭ în munţĭ şi pe la Orşiova cete de Turcĭ. La acéstă ocasiune N. Mavrogheni adreséză locuitorilorŭ din judeţulŭ Secuenĭ şi celorŭ din Vălenĭ următorulŭ

apelŭ ca să ajute oştirea spre a o înlesni să mérgă înainte şi li promite scutirea de birŭ, a lorŭ şi a copiilorŭ lorŭ.

Eată acestŭ apelŭ, din 14 Iulie 1788.

«Tuturorŭ locuitorilorŭ de la Vălenĭ şi din prejurulŭ Vălenilorŭ ot sud Saac sănătate. Fiindŭ-că cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ oştile nóstre *aŭ a face acumŭ năvăliri asupra vrăşmaşilorŭ la vama Buzĕuluĭ* ca să-ĭ lovéscă, nu lipsimŭ a vĕ scrie şi vouă, că acumŭ este vremea cândŭ trebue să vĕ arătaţĭ credinţa şi datoria aceea ce vi se cade către prea Inaltulŭ Devletŭ pre puternicei impĕrăţiĭ . . . . . pentru cea dintr'atata sumă de anĭ vieţuire şi chiverniselă cu care aţi trăitŭ subt umbrele cele pline de milostivire ale impĕrăţieĭ sale, voĭ şi părinţiĭ voştriĭ şi totŭ nemulŭ vostru şi acumŭ este vremea cândŭ puteţĭ a câştiga şi a dobândi milĭ şi privileghiurĭ, care nicĭ odată nu le puteţĭ dobandi la altă vreme. Ce darŭ câţĭ din voĭ veţĭ arĕta acumŭ slujbă imprejurulŭ oştirilorŭ nóstre la năvălirile impotriva vrăşmaşilorŭ impĕrăţieĭ şi veţĭ da ajutorŭ la cele de trebuinţa oştirilorŭ silindu-vĕ arĕtindŭ in faptă credinţa vóstră cu tragere de inimă şi cu rivnă ferbinte, silindu-vĕ cu slujba vostră spre înlesnirea mergereĭ inainte şi isbânda oştilorŭ nostre, bine să sciţĭ că nu numaĭ nedajuicĭ vĕ vomŭ face in vecĭ pre voĭ şi pre toţĭ copiĭ voştri, ci incă şi cu alte mile de privileghiurĭ şi cu darurĭ vrednice vĕ vomŭ hărăzi pe voĭ şi pe totŭ nemulŭ vostru, care veţĭ fi deosebiţĭ din totŭ norodulŭ celŭ-l-altŭ de obşte. Pentru aceea derŭ nu vĕ leneviţĭ, nicĭ perdeţĭ acéstă vreme, care vĕ póte face norociţĭ, ci inşi-vĕ vĕ porniţĭ din sine-vĕ ca să urmaţĭ câtŭ de mulţĭ oştirilor nóstre la acésta pornire, cu slujbă şi cu credinţă şi veţĭ cunosce in faptă milele Domniei mele» (1) 1888, Iulie 14

Numaĭ la finea luneĭ Iulie 1788 se realiză incercarea dela pasulŭ Buzĕuluĭ şi la vama de acolo. Pe la acestŭ punctŭ — maĭ lesne de ămblatŭ decât cum era pe atuncĭ Predealulŭ, — óstea luĭ Mavrogheni inaintă victoriósă spre Braşovŭ, pre care îl şi impresură. Eată ordinea de ḑi prin care N. Mavrogheni vestesce acéstă isbândire:

«Cinstiţilorŭ D-lorŭ Serashieri . . . . (formula).

«Vĕ facemŭ D-nia me in scire, că alaltăerĭ luni pré slăvitulŭ Ali-Paşa cu D-lorŭ agalile, zabiţiĭ şi cu toţĭ ascherliĭ noştriĭ de la Vălenĭ, luândŭ pe Dumnedeŭ intr'ajutorŭ aŭ făcutŭ iureşŭ la vama Buzĕuluĭ, unde intrândŭ oştile nostre aŭ făcutŭ zaptŭ vama şi tote meterezurile şi şanţurile vrăjmaşilorŭ de acolo. Aŭ luatŭ oştile nóstre intru stăpânire şi tóte tunurile vrăjmaşilorŭ câţĭ aŭ avutŭ acolo; iar pe vrăjmaşiĭ nemţĭ câţĭ s'aŭ aflatŭ la meterezurĭ in vama Buzeuluĭ pe toţĭ i-aŭ stricatŭ şi i-aŭ omoritŭ şi de acolo, cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ intrândŭ in lăuntru in hotarulŭ vrăjmaşilorŭ şi mergêndŭ inainte aŭ ajunsŭ până la Braşovŭ; aŭ făcutŭ şi Braşovulŭ muhaserea, pe care nădăjduimŭ la puterea mareluĭ D-ḑeŭ ca să stăpânimŭ şi cetatea Braşovuluĭ, in vreme ce tótă puterea vrăjmaşilorŭ nemţĭ aŭ fostŭ la vama Buzĕuluĭ. Pentru care nu lipsimŭ a vesti . . . . » (2) (formula).

(1) Cod. No XVII, fila 312 verso.
(2) Cod. XVII fila 314

Era de sigurŭ, o isbândă insemnată acesta dela Pasulŭ Buzeuluĭ. Nu putemŭ crede ceea ce ḑice Mavrogheni în ordinea sa de ḑi, că acolo era «*tótă puterea*» austriacilorŭ, dar, negreşitŭ intra în planulŭ lor de a întări multŭ acestŭ punctŭ, căcĭ cu mişcarea aripeĭ stinge austriace care înaintă spre Odobescĭ şi Focşanĭ, trebuia să fie combinată o pogorire de oştire austriacă din pasulŭ Buzĕuluĭ, ca să coprindă între douĕ focurĭ óstea română-turco din Focşanĭ. Victoria dela Pasulŭ Buzĕuluĭ asigură spatele centruluĭ oştireĭ luĭ Mavrogheni şi sub impresiunea bună a acesteĭ victoriĭ, care îĭ deschide calea spre Braşovŭ, începe ataculŭ general alŭ liniilorŭ austriace din Oltenia.

XLVIII.

Mersulŭ campanieĭ în Oltenia. Luarea Ruşaveĭ. Şenlic la Bucurescĭ.

Maĭ numeróse ordine de ḑi avemŭ cu referinţa la succesulŭ trupelorŭ din Oltenia spre munţĭ şi peste munţĭ. Dămŭ în notă aceste diverse ordine de ḑi. Primulŭ este din Iulie 31, anulŭ 1788, relativŭ la lupta dela 27 Iulie la Ruşava. Oştirea turco-română luă Ruşava şi Lazaretul şi Jupalnicul şi satulŭ Tufurile. Aŭ peritŭ 2500 Austriacĭ şi s'aŭ luată 10 tunurĭ. Scirea acéstă o dă luĭ Vodă căpitanŭ Mihaiŭ Stiucă ispravniculŭ din Mehedinţĭ, din chiar locurile din Ardélŭ unde strebătu óstea (1).

---

(1) Eată şi ordinea de ḑi relativă, comunicată şi boerilorŭ din Nicopole, doarŭ vor intriga mai puţinŭ.

Cinstiţilorŭ d-vóstră Seraschierĭ etc. (după formulă ordin.).

«De obşte vĕ facemŭ în scire, că astăḑi luăndŭ Domnia me insciinţare cum că purtătorile de biruinţă oştile pré puterniceĭ împĕrăţiĭ şi cu oştile nóstre dinpreună cu M. S. Hasanŭ paşa Seraschierulŭ şi cu Maimişŭ paşa, Joĭ în 27 ale acesteĭ lunĭ la 3 césurĭ din zi, lovindŭ pre vrăşmaşiĭ nemţĭ la Ruşava, cu ajutorulŭ pré puterniculuĭ Dumneḑeŭ i-aŭ biruitŭ, i-aŭ izgonitŭ şi după ce aŭ făcutŭ zaptŭ Ruşava călcândŭ şi lazaretulŭ nemţescŭ, asemene i-aŭ biruitŭ, i-aŭ izgonitŭ şi de acolo. Şi intrândŭ înăuntru în hotarele lorŭ aŭ făcutŭ oştile nóstre zaptŭ dinpreună cu *Ruşava* şi *Lazaretulŭ* şi Jupalniculŭ şi satulŭ Tufurile, la care acestŭ

In acelaşi ordinŭ de ḑi Mavrogheni vestesce şi altă mică isbîndă dela Porceni din susŭ de Tîrgulŭ Jiului. Despre acéstă isbîndă este şi unŭ altŭ ordinŭ de ḑi deosebitŭ, din Augustŭ 4 (1788) (1).

Al treilea ordinŭ de ḑi, din Augustŭ 6, vestesce înaintarea oştirei turcesci pe Dunărea, după luarea Orşovei, şi luarea cetăţei Inec-Calesi (2).

---

resboiŭ peste 2500 de vrăşmaşi nemţi, ostaşi, aŭ căḑutŭ morţi şi s'aŭ prinsŭ vii-unră de alţi robi şi róbe, le-aŭ luatu şi 10 tunuri cu gebhanelele lorŭ şi multe alte *steguri* aŭ dobînditŭ şi s'aŭ indestulatŭ oştile nostre de la vrăşmaşi. Unde trecêndŭ de altă parte şi din împărătesca oraie a Devletului împĕrătesc, Măria Sa Cherkez paşa cu putere de obşte, în urmărirea cu toţi înăuntrulŭ hotarelorŭ vrăşmaşilorŭ şi cu ajutorulŭ lui Dumneḑeŭ mergŭ înainte. Care vĕstă vestire o scrie Domniei mele chiarŭ din lăuntrulŭ lozii ctului nemţescŭ Căpitanŭ Mihaiŭ Ştucă ispravniculŭ Mehedinţilorŭ si cu Capukihaiaoa nostră, carî aŭ fostŭ trimiş dinpreună cu oştirile şi deosebitŭ ne-aŭ plinforisitŭ şi prin cuventŭ cătane din ale ţĕrei ce aŭ adusŭ Domniei mele aceste cărţi de vestire, carî aŭ vĕḑutŭ cu ochii lorŭ aceste biruinţe si sunt adevĕrate. Pentru care acestă bună vestire făcêndŭ cuviincios *sedie* aice la scaunulŭ Domniei mele, nu amŭ lipsitŭ mai întîi a proslăvi numele marelui Dumneḑeŭ celŭ dreptŭ judecătoriŭ, carele intru resplătirea nedrepteĭ porniri a vrăşmaşilorŭ i-aŭ osîndit chiarŭ în locului unde aŭ făcutŭ ei întîia începere a pricinei resboiului, de aŭ călcatŭ si aŭ datŭ pricină de pomană a oştiloru Devletului pre puternicei împĕrăţi, dandŭ biruinţa oştirorŭ noastre de i-aŭ junghiatŭ şi i-aŭ sfărîmatŭ. Osebitŭ de aceste biruinţe ce s'aŭ făcutŭ la numitele locuri mi-aĭ venitŭ şi altă veste dela Tîrgulŭ-Jiului, camŭ d-lui Cara Mustafa, cu 400 de *athi* lovindŭ pe vrăşmaşii ce era la Porceni, unde spărgîndu-se ordia, peste 200 de *cadaveri* le-aŭ tăiatŭ, le-aŭ sfărîmatŭ şi din vrăşmaşi multă sumă aŭ omoritŭ şi aŭ prinsŭ vii şi pe cîţi nu scăpatŭ i-aŭ îmfundatŭ într'unŭ locŭ strîmtŭ făcêndu-i muhaserea din tote părţile, carî nădăjduimŭ la mila lui Dumneḑeŭ că nici aceia nu vorŭ scăpa. Deci nu amŭ lipsitŭ printr'acestă Domnéscă a nostră carte a vesti şi d-vóstră tuturorŭ (*Il stăă după cumŭ se tot*, 1788, Iulie 31.

Cod. No. XVII, fila 313.

Asemenea carte s'aŭ scrisŭ şi la d-lor boeri de la Nicopole.

(1) . . . . în scire, că prĕ slăvitulŭ Ibraim Paşa cu d-lui Cara-Firtaf (?) i cu d-lor zabiţii şi cu tote oştile ce era la Tergulŭ Jiului plecăndŭ asupra vrăşmaşilorŭ la Porceni, i-aŭ lovitŭ şi le-aŭ sfărîmatŭ ordia de acolo dela Porceni şi strecatŭ cu puterea lui Dumneḑeŭ, forte reŭ. Din care fórte mulţi aŭ omoritŭ şi aŭ luatŭ vii robi cu tote ceadîrurile lor, de aŭ şi tăbăritŭ şi aŭ rĕmasŭ oştile nostre într'acelŭ locŭ ce aŭ făcutŭ zaptŭ şi de acolo intrandŭ oştile nostre în lăuntru hotarelorŭ vrăşmaşilorŭ aŭ năvălitŭ asupra Sîbiilor. Pre care cu apsunŭ a vesti d-tră acestă biruinţă. . . . (formula) 1788, August 4.

Cod. XVII, fila 314 verso.

. . . . Scire, că după ce cu puterea lui Dumneḑeŭ oştile nóstre a făcutŭ [illegible] Cesara, Jupînicul, Tufurile (*cată Inmile*) şi, aŭ sfărîmatŭ pe vrăşmaşii [illegible], mergendŭ înainte pe hotarele vrăşmaşilorŭ, pe Dunăre în susŭ, aŭ

Oştile din Jiu, după bătălia dela Porceni, mergu înainte şi iau vama Vulcanului, unde Austriacii perdu 4 tunuri şi multe provisiuni diverse. Ordinulu de ţi din 7 Augustu 1788 vestesce acésta isbândă şi dă scirl şi despre luarea Mehedinţi (1)

După fie-care victorie, la Bucuresci se face «*senlic*» adecă paradă şi slobodire de tunuri de bucurie. Asemene isbânde Mavrogheni nu uită să le vestéscă şi boerilorŭ din Nicopole, ca dóră să sté liniştiţi şi să nu cuteze a intriga.

In direcţiunea Campu-lungului încă, în primele ţile din Augustu, intrară oştile de sub seraskieratulŭ lui N Mavrogheni de prădară în Ardél mai multe sate (2)

---

iarundisitŭ asupra cetăţei ce avea vrăşmaşii pe Dunăre, care cetate se numesce Ine-Calesi, Măria Sa Hasan-Paşa seraskerulŭ cu luminatulŭ Laz Memiş-Paşa după uscatŭ şi după Dunărea céta Caraclară şi Şaici, unde avêndŭ vrăşmaşii cinci tăbii cu tunuri îndestule, aŭ bătutŭ resboiŭ cinci cesuri cu vrăşmaşii, pre cari cu ajutorulŭ lui Dumneţeŭ i-aŭ biruitŭ oştile nostre făcêndŭ zaptŭ câte cinci tăbiile lor şi pre toţi vrăşmaşii acei cetăţi i-aŭ chirdositŭ forte rĕŭ. Pentru care acésta biruinţă amŭ datŭ slavă lui Dumneţeŭ şi amŭ făcutŭ şenlicŭlŭ celŭ cuviinciosŭ cu foculŭ tunurilorŭ, aici la domnésca nóstră curte. Deci nu lipsimŭ a vesti şi d-tre» (formula). 1788, August 6.

Cod No. XVII, fila 3 5

(1) «.... Scire, că d-lui Cara Mustafa Bimbaş cu ceĭ-l-alţi zabiţi şi cu tóte ostile nóstre dela Tîrgu Jiului, după ce cu puterea lui Dumneţeŭ aŭ bătutŭ pe vrăşmaşii ce era la Porceni, sfărmându-le forte rĕŭ ordia, totŭ aceste oşti, mergêndŭ de acolo înainte biruitori, aŭ făcutŭ zaptŭ şi vama Vâlcanului, unde mulţime de vrăşmaşi aŭ omoritŭ şi aŭ prinsŭ vii: le-aŭ luatŭ şi 4 tunuri cu gephanelele lor, cedituri, zaherele şi totŭ ce aŭ avutŭ şi de acolo intrându în hotarulŭ hotarelorŭ vrăşmaşilorŭ, mergêndŭ înainte, făcêndŭ biruinţă şi luându prăzi dela vrăşmaşi: de altă parte M Sa Hasan-Paşa Seraschierul, precum v'amŭ însciinţatŭ, după ce cu puterea lui Dumneţeŭ aŭ făcutŭ zaptŭ Ruşava, Jupanie, Tufurile şi aŭ făcutŭ acolo atâta sfărîmare vrăşmaşilorŭ, mergêndŭ înainte biruitori, aŭ făcutŭ zaptă şi cetatea Mehedia, unde multe zaherele şi alte agonisele aŭ luatŭ ostaşii noştri dela vrăşmaşi şi iarăşi cu ajutorulŭ lui Dumneţeŭ mergêndŭ înainte, făcêndŭ biruinţă, pentru care acestă bună-vestire amŭ datŭ slavă lui Dumneţeŭ făcêndŭ *şenlecă* celŭ cuviinciosŭ aice la Domnescula nostru scaunŭ cu foculŭ tunurilorŭ. Ci dar nu lipsimŭ a vesti şi d-tre ..... (formula). 1788, August 7.

Cod XVII, fila 315

(2) «.... Scire că astăţi amŭ primitŭ veste de bucurie dela Câmpulungŭ, cum că dintre ostile nóstre ce avemŭ rîndurite acolo, o sumă de ostaşi creştini adecă Ghiuler-Agasi cu buluc-başii şi cu o sumă de neferi aŭ intratŭ în hotarele vrăşmaşilorŭ, aŭ sfărîmatŭ fórte rĕŭ pre vrăşmaşi ce aŭ întîmpinatŭ,

La 16 Augustŭ se vestesce intrarea oştilorŭ turco-române şi pe la pasulŭ Branŭ în Ardél, cu intenţiunea de a'şĭ face juncţiune cu óstea trecută prin pasulŭ Buzéuluĭ, ca să realizeze inconjurarea Braşovuluĭ (1).

Câte-va ḑile apoĭ (August 21 şi August 26) Domnitorulŭ aduce la scirea tuturorŭ, că óstea sa turco-română, intrată în Mehadia, a fostŭ din noŭ atacată de óstea austriacă, dar că acéstă fu bătută după care óstea turcă înaintă în Ardeal şi «aŭ făcutŭ şi Temişóra muhaserea» (2).

---

omorîndŭ mulţĭ şi luândŭ viĭ: aŭ călcatŭ sate de unde mulţime de robĭ şi de róbe aŭ luatŭ familiĭ intregĭ şi copiĭ, erghelii de caĭ, 200 oĭ şi alte vite aŭ luatŭ oştile nóstre. Pentru care nu lipsimŭ a vesti şi d-tre» (formula). 1788, August. 10.

Cod. XVII, fila 316.

NB. Asemene cărţĭ s'aŭ trămisŭ la boieriĭ din Nicopole.

(1) « . . . scire, că astă-ḑĭ ne aŭ venitŭ veste de bucurie dela Câmpulungŭ, cum-că pre slăvitulŭ Osman-Paşa cu puterea oştilorŭ ce avemŭ rînduite acolo, cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeu aŭ intratŭ în vama dela Branŭ, unde lovindŭ pre vrăjmaşiĭ nemţĭ fórte i-aŭ stricatŭ, de care 5—600 aŭ omorîtŭ, între carĭ aŭ căḑutŭ şi unŭ ofiţerŭ mare şi 3—400 aŭ luatŭ viĭ. Aŭ luatŭ şi 6 tunurĭ ale vrăjmaşilorŭ şi multe alte agoniselĭ aŭ dobânditŭ oştile nóstre şi aşa după ce amŭ biruitŭ acolo şi amŭ făcutŭ numita vamă zaptŭ, intrândŭ în lăuntru mergŭ oştile nóstre înainte asupra Braşovuluĭ, care şi acela nădăjduimŭ alŭ stăpâni cu voia luĭ Dumneḑeŭ. Pentru care acestă biruinţă amŭ dat slava luĭ Dumneḑeŭ făcêndŭ *şeulic* celŭ cuviinciosŭ aice la Domnesca nóstră curte cu focu tunurilorŭ. Decĭ nu lipsimŭ . . . .» (formula). 1788, Augustŭ 16.

Cod. No. XVII, fila 317.

(2) . . . . . scire, că după ce cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ oştile pré puternicei nóstre împĕrăţiĭ, aŭ făcutŭ zaptŭ Mehadia trecêndŭ şi în lăuntrulŭ atata cale, precumŭ v'amŭ inscunţatŭ în trecutele ḑile, vrăjmaşiĭ câţĭ scăpară dintr'acestŭ resboiŭ maĭ înmulţindu-se şi ispitindu-se acum de isnovă resboĭ împotriva puterilorŭ oştireĭ nostre totŭ acolo, asupra cărorŭ iurăsindŭ M. Sa pre slăvitulŭ Hasanŭ Paşa seraskierŭ cu puterea oştilorŭ împĕrăţieĭ, i-aŭ biruitŭ şi acumŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ fărămendu-ĭ forte rĕŭ, luândŭ arăşĭ mulţĭ robĭ viĭ şi atâtea tunurĭ. Şi astăḑĭ se află intinse corturile oştilorŭ nóstre cu M. Sa Seraskierŭ înlăuntru în Mehadia şi dincolo de Mehedia, înainte de atata cale. (formula *şeulic*, tunurĭ etc. . .). 1788, Aug. 21.

Asemene cărţĭ şi la boeriĭ din Nicopole.

Cod. No. XVII, fila 318.

« . . . . . scire că M. Sa Cerchez Paşa Seraskierulŭ, şi pré slăvitulŭ Meemisŭ Paşa, cu putere de oştirĭ din ordia ruma . . . . . după ce aŭ făcutŭ zaptŭ Mehadia şi cetate Enikale şi aŭ făcutŭ atâta biruinţă luândŭ mulţimĭ de

Din ordinulŭ de ḑi pe oştire, dela 26 August, se vede că óstea lui Mavrogheni nu însocesce pre Turcĭ spre Timişora, căci ţinta operaţiunilorŭ séle belice, era coprinderea Braşovuluĭ şi defensiva pe hotarele despre munţiĭ Carpaţi. Când e vorba de «*Timişora*», Mavrogheni scrie, că se sperá că acea cetate o vorŭ lua în stăpânire «*oştile pré puterniculuĭ împĕratŭ*» iar în ordinea de ḑi dela 16 August scrie, «că mergŭ oştile **nóstre** asupra Braşovuluĭ, care şi acela nădăjduimŭ *alŭ stăpâni*».

În acelaşĭ timpŭ óstea turcă din Belgrad luase Zemlinul. În Bosnia cu puţine ḑile înainte óstea turcéscă dobândise birumţă contra ostireĭ austriace (1). Aripa stângă a oştireĭ turceścĭ păşia din isbândă în isbândă.

---

robĭ viĭ şi morţi, capete nenumĕrate, şi atâta sumă de tunurĭ ale vrăşmaşilorŭ, precumŭ v'amŭ insciinţatŭ, mergêndŭ înainte biruitorĭ, aŭ făcutŭ şi Temişvarul muhazerea. Pentru care ne însciinţézá capichehaiaoa nóstră din ordihumaium cum că M. Sa pré înălţatŭ, pré luminatŭ stăpînulŭ nostru vizirŭ, aŭ scrisŭ vrăjmaşilorŭ ce se află închişĭ în Temişvarŭ, cumŭ că de se vorŭ închina şi de se vorŭ supune a se da fĕr de resboiŭ şi a se închina la oştile nóstre, vorŭ avé raĭ şi tótă milostivirea şi nu vorŭ petrece nicĭ o primejdie. De care şi aşteptămŭ negreşitŭ însciinţare cumŭ că s'aŭ închinatŭ şi aŭ făcutŭ cu voia luĭ Dumneḑeŭ zaptŭ şi Temişvarulŭ, după próstа starea şi nepatinţa în care se află vrăjmaşiĭ. De altă parte veţĭ sci, că M. Sa Abdi Paşa Seraskierulŭ, cu puterĭ de oştire din Beligradŭ iurudisindŭ asupra Zemlinuluĭ l'aŭ făcutŭ cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ zaptŭ şi astăḑĭ se află sub stăpînirea oştilorŭ pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru şi este otărîre a pré luminatuluĭ stăpînuluĭ nostru (Dumneḑeŭ să-ĭ fie ajutorŭ) că despre amêndouĕ părţile aceste ad. M. Sa Cerchezŭ Paşa cu slăvitulŭ Meemişŭ Paşa despre Timisvarŭ şi M. Sa Abdi Paşa despre Moncaci, cu puterea oştilorŭ ce aŭ mergêndŭ înainte să ia şi *Badunulă* vrăjmaşilorŭ, pe care şi nădăjduimŭ la ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ să-lŭ stăpânéscă purtătórele de biruinţĭ oştile pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru». 1788, Aug. 26.

Cod. No XVII, fila 319.

(1) «.... Scire că purtătorile de biruinţă oştile pré puter. împĕratuluĭ nostru, după ce aŭ făcutŭ zaptŭ Mehadia şi aŭ prăpăditŭ pre vrăjmaşiĭ sĕĭ, aŭ intratŭ şi cale de două césurĭ în lăuntrulŭ hotarelorŭ vrăjmaşilorŭ, luându-le nenumĕraţĭ viĭ şi capete şi 50 de tunurĭ din care 10 aŭ opritŭ M. Sa Seraskier Asan-Paşa lângă M. Sa, iar 40 leaŭ trimesŭ la *ordihumaium*. Şi iarăşĭ am luatŭ veste cum-că vrăjmaşiĭ intrândŭ în Bosna cu atâta óste, cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ s'aŭ întorsŭ ruşinaţĭ şi stricaţĭ fórte rĕŭ. Aŭ prinsŭ şi mulţĭ robĭ unde aŭ fostŭ acolo la acéstă bătălie şi însuşĭ imperatorulŭ nemţescŭ şi s'aŭ juratŭ cu otărîre asupra Bosnieĭ să nu mai cerce cu rĕsboiŭ. Şi iarăşĭ am luatŭ veste cumcă vrăjmaşiĭ ce aŭ fostŭ în potriva Belgraduluĭ s'aŭ trasŭ către partea Mehadieĭ lăsândŭ câte-va óste pentru paza Belgraduluĭ. Asupra cărora năvălindŭ

Despre isbândele dela Mehadia s'aŭ bucuratŭ multŭ și Divanulŭ din Constantinopole, carele trămise luĭ N. Mavrogheni unŭ firmanŭ vestitorŭ isbândeĭ. Urmézä atuncĭ noua proclamare din Septembre 8 anulŭ 1788 prin care N. Mavrogheni vestesce sosirea și coprinderea firmanuluĭ (1). Acestŭ actŭ era de natură a mai potoli și amâna [illegible]gele boerimeĭ, dar nu și a le curma definitivŭ. Eată actulŭ acesta:

Carte ce s'aŭ făcutŭ de vestire pentru resboiulŭ de la Mehadia și altele [illegible].

.... Zemli Vlahiscoe .... Cinstițilorŭ boeri [illegible] agale, [illegible] asckerliilorŭ aĭ Domnieĭ mele. — Vě facemŭ în scire că [illegible] pre înaltuluĭ împěrătescŭ firmanŭ, care [illegible] Huseinŭ Aga Bar[illegible]-Bașa [illegible] luĭ Dumnezeŭ [illegible] spre resboiŭ din câmpulŭ Feldmarșaluluĭ [illegible] pămêntulŭ [illegible] cu puterea [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

lunei zilcala, Joi, în numita palancă care este în verfulŭ muntelui scoţendŭ câte-va tunurĭ aŭ începutŭ resboiulŭ din partea otomanicescilorŭ oştirĭ asupra meterezurilorŭ nemţescĭ ce era în celŭ adeveratŭ boazŭ, bătendŭ cu focŭ de treĭ părţĭ purtătorele de biruinţă oştirile nóstre ale împerăţieĭ, care oştĭ năvălindŭ cu sabie şi cu suliţe şi nădăjdundŭ la Dumnedeescŭ ajutorŭ, aŭ intratŭ frica în mimile vrăjmaşilorŭ şi desnădăjdundu-se ghenerarulŭ nemţilorŭ aŭ fugitŭ împreună cu ostea sa. Care fugă a lor făcêndu-se cunoscută a doua ḑi diminecţă, aŭ intratŭ purtătorele de biruinţă oştirile împĕrătescĭ de aŭ făcutŭ zaptŭ meterezurile. Deci numitulŭ Serasker-Pasa gonindŭ pe fugiţiĭ nemţĭ dela cetatea Mehadieĭ două treĭ ceasurĭ înainte, s'aŭ făcutŭ şi altŭ rĕsboiŭ cu *Ungurĭ ce sunt îmbrăcaţĭ în herŭ*, carĭ eraŭ spre ajutorulŭ fugiţilorŭ Nemţĭ şi în ce după urmă şi *îmbrăcaţiĭ în herŭ* nesuferindŭ năvălirea oştirilorŭ otomanicescĭ aŭ fugitŭ şi eĭ. Şi aşia cetatea Mehadieĭ rĕmăindŭ deşertă de ómenĭ, fără de greutate s'aŭ stăpânitŭ de către pre puternica împerăţie. La acéstă dar mare biruinţă sunt nenumerate vitele şi robiĭ şi róbele şi averile carĭ aŭ intratŭ în mânile biruitorilorŭ otomani. Către acestea loculŭ ce se numesce *Iacu (Enicale)* care este chieea Dunăreĭ fiindŭ stăpânitŭ de oştile otomanicescĭ, o sumă de vrăjmaşĭ luândŭ cele trebuinciose cu denşiĭ aŭ mersŭ şi s'aŭ ostitŭ cu denşiĭ acolo şi aşia oprindu-le trecerea Dunăreĭ. Pentru care orînduitulŭ care era acolo asupra lor Mimis Pasa năvălindŭ asupra vrăjmaşilorŭ şi multŭ strimtorindu-i s'aŭ închinatŭ şi cu acestŭ mijlocŭ aŭ luatŭ întru stăpânire totŭ loculŭ acela şi s'aŭ deschisŭ drumŭ spre Belgrad pe Dunăre, care aceste vestirĭ de bucurie ale marelorŭ biruinţe ce aŭ făcutŭ otomanicescile oştirĭ, ni se poruncesce prin maĭ susŭ numitulŭ înaltulŭ firmanŭ, ca arĕtându-le la ceĭ ce se cade, *să ne silimŭ cu oştirile ce sunt orînduite aice, a înlesni mijloce spre luarea Brasovuluĭ*; dreptŭ aceea nu lipsimŭ a vesti şi d-vóstre acésta pre largŭ adeverite pentru maĭ susŭ numitele marĭ biruinţe care aŭ datŭ şi dă Dumnedeŭ oştirilorŭ nóstre asupra vrăjmaşilorŭ, ca să vĕ bucuraţĭ şi să slăviţĭ pre Dumnedeŭ pre carele luându-lŭ şi d-tre intr'ajutorŭ să năvăliţĭ cu îndrăsnelă asupra vrăjmaşilorŭ . . . . . (1) (*după formula cunoscută*). 1788. Sept. 8.

In cursulŭ luneĭ Septembre nouĕ victoriĭ sunt semnalate prin ordine de ḑi ale luĭ Nicolae Mavrogheni. In 13 şi 19 Septembrie 1788 Domnitorulŭ anunţă victoria mare dela Caransebeş, unde Turciĭ luară nu maĭ puţinŭ de 5000 prisonierĭ şi 200 tunurĭ de diverse calibrurĭ. Caransebeşulŭ rĕmase o rumă în acestŭ resboiŭ (2).

(1) Unu originalu în mânile nostre.

(2) « . . . . în scire, că astăḑi la 13 ale luneĭ acesteia ne-aŭ venitŭ veste de bucurie, cumŭ că purtătórele de biruinţe ostile pré puterniculuĭ împĕratuluĭ nostru, lovindu-se cu oştile nemţescĭ în lăuntru la Caransebeş, cu ajutorulŭ luĭ Dumnedeŭ aŭ biruitŭ şi aŭ sfărîmatŭ puterea némţuluĭ, făcendŭ şi Saboşul zaptŭ, unde aŭ fostŭ şi însuşĭ Craiulŭ lor, carele spăimântându-se de lovirea oştilorŭ otomanicescĭ, nóptea, Sambătă spre Duminică, la 8 ceasurĭ, aŭ fugitŭ şi pentru care acestă bună vestire amŭ slăvitŭ . . . . . 1788, Septembrie 13.

Cod. XVII fil. 323.

In 18 Septembre noue avantaje fuseseră obținute contra au-[stria]cilorŭ, pe linia Vâlcanului. Numeróse sate se supuseră și oștea [ot]omână-turcă înaintéză contra Sibiului (1).

(1) «. . . . . în scire, că d-lui Cara-Mustafa Aga, și cu slăvitulŭ Ibrahim Pașa din preună cu oștile de la Craiova după ce aŭ făcutŭ zaptŭ Lazaretului Vâlcanului și aŭ călcatŭ tóte cele din prejurŭ sate ale vrăjmașilorŭ, luându-și atâte robi și róbe și mulțime de vite în multe rênduri, aŭ eșitŭ și aŭ intratŭ la ostrovul oștile nóstre mai în lăuntru, întrucât în cale de trei cesurĭ, de unde cu prea agoniseli se întorcea îndestulați și folosiți până aŭ ajunsŭ și la locul[ŭ] ce se numesce Poiana, unde era la 6000 de vrăjmași înarmați cu fier și alți [fără] ostași, cari spăimântându-se de puterea oștilorŭ nóstre, s'aŭ sculatŭ de la [locu]lorŭ și aŭ fugitŭ. După a cărora fugă toți locuitorii satelorŭ părței locului [vă]ndu-se că aŭ rămasŭ singuri, nefiindŭ vrednici stăpânitorii lorŭ, s'aŭ închinat la oștile nóstre și s'aŭ supusŭ a fi raele ale pre puternicului împĕratului nostru cerêndŭ ca să aibă milă și mângâere. De care acésta fugă a vrăjmașilorŭ și supunere a tote satele părței locului, aducêndŭ rĕspunsulŭ numiților lorŭ la câmpul cât oștile nóstre, s'aŭ pornitŭ tótă puterea oștirilorŭ, de mergŭ înainte asupra Sibiului, care, cu vrerea lui Dumnedeŭ nădăjduimŭ a-lŭ stăpâni și pre acela făcêndŭ vecinicului șetle cu focul tunurilorŭ aice la domnésca nóstră [Curte] nu mai lipsitŭ a vesti și d-vóstră». . . . . *(formula ordinară)* 1788, Sept. 6.

Cod. No. XVII, fila 327

«. . . . . Eĭ v'amŭ înștiințată birunțele care cu ajutorulŭ lui Dumnedeŭ aŭ făcutŭ oștile otomanicesci în partea locului din Lazaretulŭ Vâlcanului până la poiana unde este cetatea vrăjmașilorŭ, astăzi iarăși amŭ primitŭ «[de] la voi vestiri le bucurie, cumŭ că oștile nóstre, ce sunt subŭ chivernisirea [prea] Numelui Ibraimŭ Pașa și a d-lui cinst. Bimbașŭ alŭ nostru Cara-Mustafa Aga, [care] ce aŭ intratŭ și s'aŭ lățitŭ în lăuntru în pêmêntul țĕrei vrăjmașilorŭ, coprinsŭ [fiind] în îndestulă parte de lozŭ, făcêndŭ cosânŭ aŭ ajunsŭ și la ținutulŭ și la orașul [Alba], care sunt departe în lăuntru ca la 15 cesarĭ și prădându din [pricina] satele le-aŭ și făcutŭ zaptă și aŭ rămasŭ acolo oștirile, de unde îndată [toți] boerĭ, negustorĭ ce se afla acolo, câtŭ și din cei de josŭ cei mai aleși aŭ [venit] arzihalŭ cerêndŭ la oștile nóstre ca să le dea . . . . *(spațiŭ)* că se supunŭ singuri, [rugându-se] să se facă și eĭ raele, ale pré puternicului împĕratuluĭ nostru și să plătescă haraciŭ, a cărora plecăciune primindŭ-o oștile nóstre, aŭ intratŭ în lăuntru în *casa lui* (?) de unde aŭ făcutŭ zaptŭ armele vrăjmășescĭ câte se aflau [acolo] și gephanele îndestule, și astăzi se află oștile nóstre în numita *Casa Lui* [Ibraim], dându-le locuitorilŭ părței locului tainurĭ zaherele cele trebuincióse oștilorŭ [nóstre]. Deosebitŭ de acestea acumŭ ne-aŭ sositŭ și M. Sa pré înălțatŭ și pre înnoitŭ vizir stăpânul nostru vestindu-ne pe largŭ rĕsboinîlŭ și biruința ce aŭ făcutŭ oștile otomanicescĭ la Caransebeșŭ, de care am scrisŭ cărțile Domniei mele de însciințare D-vóstre, de prăpădirea vrăjmașilorŭ, unde au fostŭ și împăratulŭ lorŭ, care spăimântându-se, nóptea aŭ fugitŭ din preună cu oștile sale, în care fugă a[u] dându-le pedestrimea peste călărime ca nisce întru oștĭ și socotindu-se unii pe [alții] de vrăjmașĭ s'aŭ sfărmatŭ tăindu-se și înjunghiându-se între densiĭ și întru [această] înjunghiare a lorŭ aŭ pornitŭ M. Sa pré înălțatŭ vizirŭ odată asupră-le cu [marea] năvălire puterea oștilorŭ M. Sale, și lor însuși-ĭ aŭ luatŭ locul de rob și [de]

XLIX.

[illegible]del. Şépte sate se supunŭ.
[illegible]mațiunĭ diverse.

[illegible]-a maltratarea de cătră Turcĭ a Romă-
[illegible]acesta era greŭ de făcutŭ, totuşĭ vedemŭ
[illegible]ră în Muntenia, pe alocurĭ, adevĕrate
[illegible]anĭ cu care *Popa Ion dela Sf. Stefanŭ*
[illegible] dela Turcĭ Românii robiţĭ de dinşiĭ (1),
[illegible] de altŭ mijlocŭ spre a scăpa pre Ro-
[illegible]du şi jafulŭ Turcilorŭ: li cerea să se în-
[illegible]te în ţéra românĕscă; ba şi ceĭ ce vor
[illegible]pĕraţĭ, décă se vor declara raele. Eată, ca
[illegible]mațiune din 19 Septembrie 1788 adresată de
[illegible]dela Casabaoa Ahcé (?) din Banat:

[illegible]turorŭ orăşenilorŭ din Casabaoa dă Ahcea şi dela cele-
[illegible] loculuĭ din ţinutulŭ Transilvanieĭ, din ţéra nemţéscă,
[illegible] Domnia mé dea d-luĭ Cinst. Bimbaş al nostru Cara
[illegible]cu ajutorulŭ luĭ Dumneḑeŭ aŭ intratŭ oştile nóstre
[illegible]rtea loculuĭ, în ţéra vrăjmaşuluĭ, voĭ locuitoriĭ din
[illegible] cleiŭ cătră Dumnéluĭ maĭ susŭ numitulŭ zabitŭ alŭ
[illegible]pentru care amŭ luădatŭ buna urmarea vóstră de su-
[illegible]aţĭ făcutŭ, cu care vĕ arĕtaţĭ, de care étă şi Domnia
[illegible]ă Domnéscă a nóstră carte acéstă veste de bucurie.
[illegible]menĭ ce avemŭ, câţĭ cu capete plecaţĭ şi supunere
[illegible] făcându-se raele ale pré putern. imperatuluĭ nostru.
[illegible] şi totŭ felulŭ de mângăere veţĭ avea şi intru nimicŭ

[illegible] şi tóte gephanelele şi gătirile ostăşescĭ, fără de a scăpa
[illegible]tŭ şi 2 ghinărarĭ din care unulŭ s'a omorit şi pre altulŭ
totŭ. Şi aşia aŭ intratŭ şi intră cu tótă óstea M. Sale în
[illegible] supundŭ mulţime şi noróde şi pe toţĭ vrăjmaşiĭ şi îm-
[illegible]ulŭ l-aŭ arsŭ cu focŭ. Acésta vĕ insciinţămŭ şi fiţĭ sănă-

[illegible]

[illegible] la boeriĭ din Nicopole.

[illegible], fila 317, arh. Statuluĭ.

prin subscriere în Bucurescĭ de câţĭ-va Românĭ din Ardél,
[illegible] *Ion dela Sf. Stefanŭ a dat chezaşie de desrobire tl. 200».*

supĕraţi nu veţi fi, şi pentru câţi din voi veţi vré a v' trage şi a veni aice, tată amŭ scrisŭ la dulu zabuludŭ oştilorŭ nóstre ca să vĕ trimită cu bună siguranţie de paza vóstră la drumŭ şi cu tote lucrurile vostre intregi aci la Domnia me, unde şi locŭ indestulatŭ de odihnă şi chiverniseala vóstră avemŭ a vĕ da. Ca iar ori-câţi şi ori la ce trĕptă veţi fi, veri din ce parte de loŭ, veţi ave acestă bună socotéla in cugetulŭ vostru, să fiţ' bine incredinţaţi la acesta ce vĕ scriemŭ şi cu bucurie să năzuiţi la mila Domniei mele, cu acestŭ feliu de supunere şi cu plecăciune arĕtându-vĕ nu vĕ va intimpina rĕi o lovire ostăşescă. Acesta şi fiţi sănătoşi. 1788, Septembre 19.

Oştirile înaintându în Septembre contra Braşovului, din mai multe părţi, celele române din calea Buzĕului şi Timişului, ocupară satele din jurulu Braşovului. Domnitorulŭ prin proclamaţiunea către românii din şépte sate îi îndémnă să se supuie ţĕrei românesci. Aceste şépte sate trămiseră câte unŭ *eleiŭ* la Domnitorŭ să declare supunerea lorŭ, iar Domnitorulŭ le réspunde următorulŭ importantŭ manifestŭ, din Octombre 6 anulŭ 1788:

Carte ce s'aŭ scrisŭ la şepte sate ce s'aŭ inchinatŭ. Scrisă pe coală mare, de hărtie turcéscă.

«Voue tuturorŭ locuitorilorŭ dela satele ce se numescŭ Săcelele, Tărlungenii, Zizeni, Purcărenii, Podula, Preşmile şi Hărmanŭ din ţinutulŭ Braşovului, sănătate! Anna inaintă Domnia me instrucţiune pentru supunerea şi plecăciunea vóstră, cunoscŭ că după ce aţi primitŭ domnescile Nostre cărţi vestitóre de milostivirea ce lăsam Domnia mé spre voi, v'aţi bucuratŭ şi prin şepte eleiŭ trimeşi aĭ voştri, către Seraskierii oştilorŭ Domniei mele, dela Vălenii, anume Gheorghe Deleanu, Ioniţă Barbel, Bratulŭ Cornac, Ioan Bratul, Ion Bucşă, Ion Bratul şi Achim Olteanul aţi cerut ca să vĕ faceţi raele ale prĕ puternicului nŭpĕratulŭ nostru, cu supunere sub stăpânirea Domniei mele, cerêndŭ dela mila Domniei mele să să fiţi primiţi sub ocrotirea nostră. Pentru care re-aŭ părutŭ bine de acĕstă bună socotéla a vóstră, carele pentru binele şi folesulŭ vostru aţi făcutŭ. Şi fiind şi Domnia me nu lipsimŭ printr'acestŭ domnescŭ alŭ nostru sirletŭ a vĕ incredinţa că atatŭ voi, locuitorii satelorŭ din mai susŭ numitele sate ce v'aţi inchinatŭ, cătŭ şi alţii de aĭ voştri ver de ce trĕptă ar fi, care din sineşi, mai nainte de a fi întâmpinatŭ puterea oştirilorŭ nóstre se vorŭ inchina şi vorĭ ave a se supune la noi şi a se trage cu locuinţa intr'acĕstă creştinéscă obĕdăuire a Domniei mele, in ţĕra românéscă, veţi petrece fericiţi subt stăpânirea pre puternicului Devletŭ alŭ împĕratului nostru, care din fire are milostivire asupra raeleloriŭ sale, şi sub dreptă şi creştinescă ocrotirea Domniei mele inbucatŭ pre supaşii noştri cei credincioşi ca pe nisce fii şi pre cei din tagma ostăşescă îi vomŭ orinduia in slujbă cu bunŭ folosulŭ lorŭ, invrednicindu-i la cinste de dregătorii, iar pe locuitorii cei muncitori şi casnici îi vomŭ mulţămi cu totă odihna şi dreptatea lorŭ, pe meşile Domniei mele, care se numescŭ Ulanţiŭ ot sud Ialomiţa, o moşie mare in sud

1 Cod XVII fila 326, Arh. Stat.

slamŭ Romnicŭ, i moşia Giulescii din sudŭ Ilfovŭ, i moşia Afumaţi în sudŭ Ilfovŭ, i moşia Zimnicele în sudŭ Teleorman, séŭ veri unde veţi vré şi vĕ va plăcé locului de locuinţa vóstră, orĭ toţĭ la unŭ locŭ, séŭ deosebiţi, sunteţi primiţi şi aveţi voie a vĕ aşeda cu tóte casele vóstre. Pentru care şi poruncĭ amŭ scrisŭ atâtŭ ispravnicilorŭ, carĭ sunt rînduiţi de Domnia mé purtătorĭ de grijă numiteloru moşiĭ, cât şi d-lor dregătoriloru. ispravnicĭ aĭ judeţeloru, ca viindŭ voĭ din năuntru. să vĕ priméscă cu tótă mângâerea şi să vĕ aşeţe în locului unde vĕ va plăcé spre mulţămita şi odihna şi hrana vóstră şi a viteloru vóstre, şi deosebită avemŭ poruncĭ date la d-lor Seraskierii şi Zabiţiĭ noştri. ce avemŭ orînduiţi cu oştile pă mărginĭ, ca la eşirea vóstră să aveţi totŭ feliulŭ de pază şi de străjuire. şi nicĭ pre voĭ să vĕ supere, nicĭ alo vóstre lucrurĭ să nu se clintéscă întru nimica. ci lucă şi ajutoră ce vĕ va trebui la drumŭ, pentru ale mâncăreĭ vóstre să vĕ dé. Dreptŭ aceea fiţi bine năzăjduiţi la acésta ce vĕ scriemŭ Domnia mé, şi atâtŭ voĭ locuitoriloru din maĭ susŭ numitele sate, vĕ poruiţi a veni cu bucurie, şi fără de nicĭ o îndoială, séŭ temere de cevaş, câtŭ şi pentru aceĭ de aĭ voştriĭ îĭ îndemnaţi şi vĕ înşciinţaţi unii pe alţiĭ orĭ de ce tagmă vorŭ fi, ca să scie că Domnia mé, după firésca iubire de ómenĭ ce avemŭ, pe fie-care vĕ primimŭ cu braţe deschise şi toţi veţi afla odihna şi milostivirea dela Domnia mé». (1) 1788, Octomb. 6.

L.

Istoricii streini despre isbândele lui Mavrogheni. Bătaia dela Mănăstirea Sinaia. Austriacii respinşi de acolo. Austriacii reduşi la defensivă de oştirea româno-turcă.

Becattini, care este favorabilŭ Austriacilorŭ, nu tăgăduesce diversele ciocnirĭ din luna Aprilie şi August 1788, dar le împuţinéză importanţa. Elŭ dice că: «Trupele cesaree se împotrivise cu obstinaţiune şi ajunseră a face mereŭ fără resultatŭ atacurile lor *(ale Turco-Românilorŭ)* obligându-l a da îndărătŭ cu furie, asemenĕ la pasulŭ Turnu-roşŭ, alŭ Buzĕului şi la Vulcan. *Fabris* (unchiulŭ celuĭ care luase Iaşiĭ) luă în posesiune în acele ţile bogata mănăstire dela Sinaia unde s'arŭ fi pututŭ menţine daca nu era copleşitŭ de forţele

(1) Cod. XVII, fila 332 verso.

La fila 334 sunt şi cărţile scrise la ispravnicĭ pentru 7 sate ce s'aŭ închinatŭ, ca să-l aşeţe la odihna lor când vorŭ veni:

La judeţul Slam Romnicŭ
» » Ialomiţa
» » Ilfovŭ
» » Teleormanŭ.

superióre ale neamicului. Se apĕră însă Fabris acolo, dar [illegible] abandona posiţiunea cucerită, n'o lăsă decât după ce incendia [illegible] năstirea» (1).

Maĭ apoĭ însă recunosce că aceste ciocnirĭ diverse orĭ «*scar[illegible] muccie distrasero gli Austriaci da maggiori intraprese ne[illegible] Valachia per tutto il mese di Agosto*» (2).

Apoĭ décă óstea luĭ N. Mavrogheni n'ar fi isbutitŭ decât a[illegible] de a impedica descinderea oştilorŭ Austriace în inima ţĕreĭ, âncă [illegible] se cuvine bravuluĭ Domnitorŭ.

Şi nu maĭ multŭ isbutise ostea Austriacă, a înainta sub [illegible] reşalulŭ Conte de Vanterslebeu Fiamingo, oficerŭ de meritŭ [illegible] luna Aprile anca, spre Servia şi la Dunăre ... «remasă monar[illegible] (Iosif II) maĭ multŭ de treĭ lunĭ în acé ultimă a sa cetate de [illegible] tarie, suspendândŭ operaţiunile ulterioare ofensive, contra [illegible] neamicŭ, care *nu era atâtŭ de despreţuitŭ*, cum ilŭ credusera [illegible] începutŭ (3).

Ceea ce împedica pre Iosef II de a nu lua ofensiva maĭ [illegible] contra fruntarieĭ turcescĭ era şi încetinéla cu care oştirea [illegible] descindea spre Moldova (4).

Cum se face că Austriaciĭ sunt mereŭ bătuţĭ pe tótă linia [illegible] ţilorŭ? *De Chénier* în «*Revolutions de l'Empire Ottoman*» [illegible] pag. 249, recunosce că Turciĭ (respective Muntenii) «avura [illegible]

(1) Le trupe cesaree fecero un ostinata resistenza, e giunsero a rendere [illegible] sempre infrutuosi i loro attachi, obligando li a dare adietro con furia, ugalmente che alle angusta di Torres (Turnu-roşŭ), Boza (Buzĕŭ) e Vulcan. Il Fabris (unchiŭ celui care luă Iaşii) si impadronì in quei giorni del rico Monaco di *Sobnay* (Sinaia), ove si sarebbe potato mantenere si non fosse stato sopraffatto dalle forze superiori degli avversari. Vi si difese tutavia in tal modo, che [illegible] abandono la sua conquista se non dopo aver veduto consunto dalle fiamme il [illegible] nostero stesso». Veḑĭ despre bătaia dela Sinaia în anexa ce scrie *Ioan Za[illegible]*

(2) Că aceste bătaie distraseră pre Austriacĭ dela maĭ marĭ întreprindere la Va[illegible] tótă luna luĭ Augustu.

(3) «Dimoro il Monarca (Iosif II) per più di tre mesi in quella sua [illegible] piazza di frontiera, sospendendo le ulteriori operazioni di offesa contro un [illegible] che *non era poi tanto da disprezzarsi, come dapprima si era creduto*».

(4) Veḑĭ ce scrie de acéstă întârţiere Văcărescu Enake în „Istoria Imperiului Otoman" Tesaur. II pag. 297.

(5) Paris, 8° 1789.

isbânde despre Ardeal, după ce atacaseră de mai multe ori posturile neamice, cu cé mai mare obstinaţiune, ei strebătură (Turcii), în Sclavonia şi în Banatŭ, unde făcură multă pustiere (1).

Şi mai departe: «In diferitele ciocniri ce avu în Transilvania Otomanii puseră atâta încăpăţânare, că în două ḑile ei renoiră atacurile lor de mai multe ori» (2).

..... La 1-iŭ Septembre 1788, Austriacii voindŭ (3) să forţeze pasulŭ Oituz, óstea turco-muntenă îl apĕră şi sili pre generalulŭ austriacŭ Roll să dea îndĕrătŭ. Apoi Banatul fu invadatŭ de turco-muntenĭ.... Mersulŭ răpede alŭ acestora spre Ungaria «respândisc gróza. Austriacii otărîră să dé focŭ la mai multŭ de 60 de oraşe, ca să împedice pre Otomanĭ de a le coprinde» (4).

Asemene perderĭ le explică Abatele Becattini prin greşélele planuluĭ de resboiŭ conceputŭ de Imperatorele Iosef II: «In locŭ de a trece Dunărea şi de a merge dreptŭ contra Otomanilorŭ, în centrulŭ chĭar alŭ ţĕreĭ lorŭ, elŭ le lasă timpulŭ de a aduna oştirĭ şi întinse unŭ frontŭ fără profunditate pe o linie cu multŭ pré lungă. Acestŭ principe la care activitatea era dreptŭ geniŭ, fără însă a-lŭ înlocui, otărîse singurŭ planulŭ mixtŭ de campanie ce adoptase» (5).

---

(1) «.... eurent quelques avantages du côté de la Transilvanie, après avoir attaqué plusieurs fois les postes ennemis, avec la plus grande obstination, ils pénétrèrent dans l'Escavonie et dans le Banat, où ils firent bien des ravages».

(2) «Dans les différents engagements qu'il y eut en Transilvanie, les Ottomans mirent tant d'opiniatreté, que pendant deux jours ils renouvellerent leurs attaques plusieurs fois». (pag. 250).

(3) Acelaşĭ autorŭ, pag. 250.

(4) «.... avait répondu la consternation. Les Autrichens se déterminerent même à mettre le feu a plus de 60 bourgs, pour empêcher les Ottomans de s'en emparer....».

(5) «Au lieu depasser le Danube et de marcher droit aux ottomans, dans le centre même de leurs provinces, il leur laissa le temps de rassambler des armées, et étendit un fond sans profondeur sur une ligne beaucoup trop longue. Ce prince, chez qui l'activité remplaçait le génie, sans le suppléer, avait arrêté seul le plan mixte de campagne qu'il avait adopté».

Pag. 115. Vol. VII, 1817, Paris et Londres.

LI.

Considerațiunĭ politice. Principele de Ligne în Moldova. Suedia față cu Rusia. Mavrogheni despre politica esternă și despre rĕsboiulŭ Suedieĭ.

Turcia, declarândŭ rĕsboiulŭ Austrieĭ și Rusieĭ, comptă pe sprijinulŭ Suedieĭ și al Polonieĭ. «Ambasadorele Angliei dăduse Turcieĭ să spere, că aceste țĕrĭ, (Suedia și Polonia) vor lua armele în favórea Porțeĭ, și că și regele Prusieĭ se va însărcina să se opună împĕratuluĭ Iosif» (1).

In aceste împrejurărĭ se deosebi, ca diplomatŭ și oșteanŭ, Principele de Ligne.

Mareșalulŭ Principe de Ligne care jócă unŭ rolŭ destulŭ de importantŭ în resboĭulŭ din 1788—1791, pe lângă ambele armate Ruséscă și Austriacă, se afla în Noembre 1788 la Iașĭ. De aci trămite Principeluĭ Kaunitz o scrisóre, apoĭ în 1 Decembre 1788, altă scrisóre la o persónă nenumită. Ambele aceste scrisorĭ le dămŭ în anexă, după cumŭ le-aŭ publicatŭ Staël-Holstein în «Lettres et penssées du Prince de Ligne» (2).

In prima scrisóre *de Ligne* face maĭ multŭ politică; judecă pre Muscalĭ în purtarea lor față cu Austriaciĭ în resbelulŭ de față și arétă lentórea de mișcare a oștireĭ luĭ Potemkin. *De Ligne* i-a disŭ că décă elŭ, Potemkin, arŭ fi voitŭ să înainteze oștirea pe țĕrmiĭ Măriĭ-Negre la Dunăre, elŭ, *De Ligne*, arŭ isbuti să facă din Potemkin Hospodarulŭ *Moldoveĭ* și *Valahieĭ*. Potemkin arŭ fi rĕspunsŭ că ar puté fi rege alŭ Polonieĭ de ar voi; a refuzatŭ să fie Duce de Curlanda.. Cu totŭ disprețulŭ manifestatŭ de Potemkin pentru tronulŭ Românilorŭ, noĭ vomŭ vedé că acestŭ desideriŭ 'l-a avutŭ și a cercatŭ maĭ apoĭ să-lŭ realizeze.

(1) «El embajador de Inglaterra le habia hecho concebir esperanzas de que se armarian estas dos naciones en favor dela Puerta, y ademas que el Rey de Prusia, se encargaria de oponerse al Emperador Iose.»

Historia dela Turquia de Iose Maria Ionanin y Iulio van Gaver, — tradusă în l. Ispaniolă [illegible] sociedad litteraria. Barcelona, 1840 pag. 358.

(2) Viena. I vol. 8° micŭ, 1818.

De Ligne a îndemnatŭ apoi, dice elŭ, pre Potemkin să facă Rusia ţĕrile Române independinte de Turcĭ şi să fie ele guvernate de propriĭ lor boĭerĭ, sub protecţiunea celor doue imperiĭ.... Potemkin respunse: «*Nous verrons!*»

Am vĕdutŭ noĭ Românii, apoi, ce gânduri hrănaŭ Rusia şi Austria despre noĭ!

In a doua epistolă Principele *de Ligne*, din tabăra dela *Movila Răbĕeĭ* şi *Iaşi*, face unŭ minunatŭ şi simpaticŭ tablouŭ alŭ societăţeĭ moldave şi pledéză cu multă căldură cauza ţĕrilorŭ române în faţa lumeĭ culte. Descrierea plastică şi viŭ colorată a uneĭ case boĭerescĭ, din epistola luĭ *de Ligne*, este proprie a ne arăta că o dată cu ocuparea Iaşilor de către Muscalĭ, chiar în anulŭ 1788, boĭerimea se reîntorsese în Iaşi şi óre-care siguranţă şi încredere în viitorŭ înlocuise spaĭma şi gróza dela începutulŭ resboiuluĭ.

Simţimintele acesteĭ boĭerimĭ, după *de Ligne* n'arŭ fi decât de laudă. Elŭ dice că boĭeriĭ: «*bănuiţĭ de Rușĭ că aŭ preferinţă pentru Austriacĭ, suspecţĭ acestora căcĭ îĭ credŭ în legătură cu Turcii, eĭ (boĭerii) dorescŭ totŭ atâta plecarea unora pe câtŭ se temŭ de revenirea celor-l-alţĭ*» (1).

Regretămŭ că nu putemŭ confirma aserţiunea nobilă a luĭ *de Ligne* despre boĭerimea Moldoveĭ. De sigurŭ *escepţiunĭ* se vorŭ afla între boĭerĭ, cu asemenĕ *naţionale* simţiminte, dar noĭ amŭ arĕtatŭ cum boĭerimea acésta a chĭămatŭ ea însăşĭ pre Muscalĭ.

Ce e de mirare, de altmintrelea, că boĭerimea nóstră de acumŭ 100 de anĭ să nu fi avutŭ deşteptată conscinţă *naţională*, când *de Ligne* ne spune, că *cocónele* boĭerilorŭ «*méprisent la langue de leurs époux*»?

Din lĕgănŭ primindŭ asemenĕ dispreţŭ a totŭ ce e naţionalŭ, apoi înstreinatŭ sufletulŭ juneluĭ fiŭ de boĭerŭ prin educaţiunea grécă, când ajungeaŭ în vĕrstă *ţéra*, *patria* pentru eĭ era numaĭ mijlocŭ d'a se *întreţine*, d'a dispune de veniturĭ cu care să-şĭ satisfacă largŭ trebuinţele de *luxŭ*, de risipă... Cele 150 de curţĭ boĭerescĭ din Iaşi eraŭ de sigurŭ — maĭ tóte — *exploatatóre*, ĕră nu *conducĕtóre devotate* şi *generóse* ale poporuluĭ românŭ.

(1) Staël-Holstein, pag. 236.

Şi când facemŭ acéstă durerósă constatare, noĭ nu urmărimŭ scopulŭ ce nu admitemŭ la unŭ istoricŭ — de a denigra o clasă a societăţeĭ în favórea alteia; noĭ facemŭ numaĭ funcţiunea medicului deşteptŭ, care *«nu ascunde rana nevindecată»*, căcĭ scie că atunci póte deveni cangrenă.

Trebue, în sînulŭ uneĭ societăţĭ ca cea descrisă de *de Ligne* să fi existatŭ undeva, în vre unŭ stratŭ obscurŭ, şi *semînţa binelui*, a *naţionalismului*. Aceea aştepta numaĭ timpulŭ propice ca să încolţéscă!

Principele de Ligne se sili a dejuca politica englesă şi prusésca în Polonia (1). Prin Principele Czartoriski se înţelese ca Potemkin să dé 4000 de puscĭ dela Tula la Polonĭ, carĭ sub pretext d'a se înarma contra Tătarilor, să fie gata a se ridica contra regelui Prusieĭ. Principele de Ligne isbutise a proba Polonilorŭ «că Regele Prusieĭ âmblă să ia ce maĭ rĕmăsese plus-minus independinte din Polonia după prima împărţire».

Despre pretenţia lui Gustav al III al Suedieĭ în timpulŭ rĕsboiuluĭ declaratŭ de Turcĭ Muscalilorŭ, ca flota ruséscă din Baltica să salute ea maĭ întâiŭ flota suedeză, Becattini aduce maĭ multe informaţiunĭ în tom. VII, pag. 200 şi 221, dar nu este locul ŭ a ne ocupa de acéstă. Ca să dejóce pre Suedezĭ, Ecaterina câştigă în favórea Rusieĭ pre Danemarka. Acésta declară rĕsboiŭ Suedieĭ (2) Anglia, care împinsese pre Suedezĭ contra Rusieĭ, nu voesce ca Dania să fie o pedică în calea Suedieĭ şi aduce lucrurile, că împedică pre Danemarka de a face rĕsboiŭ regelui Suedieĭ, prin tratatulŭ ce Anglia subscrise cu Prusia la 13 August 1788, tratatŭ prin care Prusia se légă la acéstă şi âncă şi de a agitá Polonia ruséscă contra Muscalilorŭ (3).

(1) Vedĭ Lettres du Prince de Ligne (Viena 1818, pag. 140 şi 150). «Sous prétexte de s'opposer aux Turcs, j'ai engagé le Prince Potemkin à livrer 40,000 fusils aux Polonnais, s'ils veulent former une confédération appuyée par les deux cours impériales. Plusieurs grands seigneurs polonais que j'entretiens dans ce projet, n'attendent que son exécution pour etouffer le parti prussien. Je ne leur demande seulement que de n'être rien que polonais», etc.

(2) Becattini vol. VII pag. 225.

(3) Becattini vol. VII. pag. 238.

Principele de Ligne — cum ḑiserămŭ — lucră și elŭ în acestŭ sensŭ în Polonia.

Totuși Suedia fu liberă a urmări rĕsboiulŭ. Acéstă scire este fórte plăcută la Constantinopole și ea este comunicată și ţĕreĭ românescĭ, prin următórea proclamaţiune, din Septembre 15 (1788):

Cărţĭ de înscinţare de rĕsboiulŭ ce aŭ făcutŭ Sfeţi asupra Ruşilorŭ. 1788, Septembre 15.

«..... în scire, că cu adevĕratŭ Sfeţiĭ aŭ pornitŭ rĕsboiŭ și pe uscatŭ și pe mare asupra Ruşilorŭ și la începutulŭ luĭ Iulie cândŭ aŭ eşitŭ armata ruşilorŭ până la Zaretŭ ca să vie la Marea Albă cu 30 de corăbiĭ marĭ și micĭ, armata Sfeţilorŭ, după ce aŭ popritŭ eşirea lorŭ la marea Baltică cu înfricoşatŭ rĕsboiŭ, pe unile din corăbile lor cele maĭ multe le-aŭ înecatŭ și cele-l-alte care abia scăpândŭ prăpădite s'aŭ întorsŭ înapoĭ. Aşişderea și pe uscat făcêndŭ Sfeţiĭ năvalire asupra hotarelorŭ rusescĭ, le aŭ luatŭ și o cetate ce se numesce ..... și aŭ intratŭ la cele maĭ dinainte locurĭ ale Rusieĭ, apropiindu-se ca 20 de césurĭ cale până în Petersburg; care acéstă aŭ pricinuitŭ mare spaimă în Petersburg în cât și craiasa s'aŭ dus la Moska. Decĭ nu lipsimŭ a vesti și d-tre acéstă strimtorélă și slăbire de neputinţa a vrăjmaşilorŭ ruşĭ, întru care se află acumŭ, casă sciţĭ la ce stare se află vrăjmaşiĭ noştri și fiţĭ d-vóstră sănătoşĭ.» (1) 1788, Septembre 15.

LII.

Noĭ pregătirĭ de invaḑiune a Ardéluluĭ. Nouĭ proclamărĭ. Apelŭ la hainiţĭ. Suitariulŭ trădătorŭ. Intrigele luĭ Văcărescu și ale boierilorŭ.

In preḑioa uneĭ nouĕ încercărĭ a luĭ N. Mavrogheni d'a resbi în Ardealŭ, el adresă ţĕreĭ o nouă carte de parigorie, în care-ĭ spune că *«suntemŭ hotăriţĭ a rĕmâne săracĭ și a ne jărtvi pentru mântuirea vóstră.»* El apelă la ţéră să ajute și ea sărindŭ în ajutorulŭ oştireĭ cu ce póte, căcĭ, ḑice el cu duioşie *«ale Domnieĭ mele cheltuelĭ și pagube sunt nenumĕrate și nesocotite, până în cât am ajunsŭ .... a ne vinde și hainele și acareturile nóstre ca să fie ţéra și locuitoriĭ eĭ păziţĭ* și necălcaţĭ de vrăjmaşiĭ și de

(1) Veḑĭ și Cod. XVII fila 323.

omeni rei (1). Ce puté face mai multŭ N. Mavrogheni şi cât e mai odiosă, faţă cu frumósa lui purtare, acé a unora din boieri pământeni!

Unŭ apelŭ ultimŭ mai face vitézulŭ şi amăritulŭ Domnŭ chiarŭ şi la *hainiţii* de ţéră. Acesta e motivatŭ póte de intrigele boerilorŭ

(1) C. L. XVII. nr. 335.

Cărţi de priiaşŭ cătră toţi de obşte

«Cinstiţilorŭ egumeni . . . . . sănătate vĕ poftimŭ de la milostivulŭ Dumneţeŭ. De obşte vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că pentru a vóstră ocrotire şi străjuire de cătră vrăjmaşi şi de cătră orî-ce făcĕtorŭ de rĕŭ, carî caută în acestă vreme rezvrătită a vĕ călca şi a vĕ hrăpi, nu lipsimŭ Domnia mé, dioa nóptea a ne chipzui şi a face totŭ feliulŭ de mijlóce, orînduindŭ puterî de strajă în tóte părţile, precumŭ sunt vĕdute de faţă şi priveghindŭ în totŭ césulŭ a vĕ să fiţi feriţi şi ca să petreceţi curgerea acestuĭ rĕŭ resboiŭ fără de primejdie, la care nu numaĭ viaţă ne-o cheltuimŭ cu truda şi ostenéla ce facemŭ fără de nici o odihnă şi adormire, avêndŭ durere dintr'adînculŭ inimeĭ pentru voĭ raelele ce sunteţi încredinţaţi dela Dumneţeŭ subt a nóstră oblăduire, ci şi tóte haznelile nóstre amŭ cheltuitŭ şi cheltuimŭ până încătŭ sfîrşindŭ totŭ ce amŭ avutŭ şi nepotriviţi întîmpina grelele cheltueli, amŭ vêndutŭ şi tóte tacâmurile, rafturile şi hazneleie Domnieĭ mele spre împlinirea grabniceloră trebuinţe ale grelelorŭ cheltueli ce pe tóte ţilele facemŭ necurmatŭ cu atâta sumă de oştiri ce le hrănimŭ pentru paza şi ocrotirea ţereĭ şi nu vomŭ lipsi până în sfîrşitŭ a sta cu viaţa şi cu averea nóstră, ca să vĕ păzimŭ şi *sunteméŭ datoriţi a rĕmâne săraci* şi a ne perde pentru mîntuirea vóstră. Deci aceste tóte sciindu-le voĭ, că se facŭ de cătră Domnia mé fără de nici unŭ cusurŭ, şi că sunt adevĕrate şi de voĭ vĕdute, priimiţi cu durere ca unŭ părinte cătră fiiĭ sĕĭ, să nu vĕ întristaţi, nici vĕ înspăimîntaţi de nicareva rele întîmplărĭ ale vremeĭ acesteia, nicĭ să vĕ pară rĕŭ de tóte aceste pagubă şi risipă ce s'ar fi întîmplatŭ cuivaşi într'acéstă răpae a resboiului vĕdĕ ale Domnieĭ mele cheltueli şi pagube sunt nenumĕrate şi nesocotite până încătŭ amŭ ajunsŭ, cumŭ ţicemŭ, a ne vinde şi hainele şi acareturile nóstre ca să ne ţinem şi locuitoriĭ eĭ păziţi şi necălcaţi de vrăjmaşi şi de ómenĭ rĕĭ, ci rugaţi pre milostivulŭ Dumneţeŭ, ca să ne dé ajutorŭ a vĕ străjui după scoposulŭ cu care s'a pornit Domnia mé, după cumŭ şi nădăjduimŭ la puterea dumneţeireĭ care a pus silinţa şi truda ce facemŭ veţi petrece curgerea acesteĭ vremĭ fără nici o primejdie şi veţi dobîndi iarăşĭ odihna şi liniştea vóstră cea dorită, cu fericire şi cu pace pământurile şi veniturile vóstre, şi tótă risipa care aŭ pricinuit-o acéstă rezvrătirea vremeĭ aceştia, şi pagubele, le veţi împlini la locŭ, în hazneĭ mele şi vĕ vomŭ face Domnia mé îndestulaţi a vĕ agonisi îndoitŭ cu vitele, pentru cele ce acumŭ daţi la trebuinţele oştirilorŭ, numaĭ fiţi credincioşi până în sfîrşitŭ şi, cumŭ ţicemŭ, veţi avé dela dreptatea Domnieĭ mele totŭ folosul de a vóstră spre îndestularea vóstră. Aşĭa dar fiţi următorĭ şi vĕ mângâeţi, depărtându-vĕ tótă grija şi întristarea, avêndŭ bună nădejde la mila lui Dumneţeŭ şi la dreptatea Domnieĭ mele, că veţi dobîndi iarăşĭ odihna şi liniştea vóstră şi vomŭ uita de faţă durerea ce avem pentru voĭ. Acésta şi fiţi sănătoşi». 1788, [illegible].

din Nicopole. In tómna anului 1788 Mavrogheni află că Enache Văcărescu și alți boeri, dela Nicopole aŭ adresatŭ o petițiune la Pórtă, cerêndŭ, — contra otăririi lui Mavrogheni — învoirea de a merge la Adrianopole. «Acestŭ arzohalŭ după ce l'aŭ luatŭ vizirulŭ, ne-aŭ trămisŭ rĕspunsŭ să stămŭ acolea (Nicopole) până ce va face otărîre. După ce aŭ sositŭ la Rusciuc (vizirul), viindŭ la Bucuresci și pîrîndu-ne Mavrogheni cu multe pîri mincinóse, dândŭ și la hasnea o sumă de bani, aŭ pututŭ face ca să se trămiță fermanŭ cu unŭ ceaușŭ împĕrătescŭ și să iéc și pe 6 boieri să-i ducă la Rodosŭ surgunŭ și așta lăsându-ne familiile la Nicopole, la sfârșitulŭ lui Noembre, am purcesŭ după poruncă și am mersŭ la Rodosŭ» (1).

N. Mavrogheni isbuti și de astă dată a dejuca intrigile lui Văcărescu și ale lui N. și Manoil Brâncoveanu, Constantin și Scarlat Ghica, Ión Moruzi etc.

Nu suntemŭ de părerea învĕțatului istoricŭ și amicŭ al nostru D. Papadopul-Calimah, că acești boieri și cu marele Banŭ Pană Filipescul cu fiiĭ sĕi Nicolae și Constantin, constituiaŭ în țéră unŭ partidŭ *«al păcei»* în înțelegere cu Alex. Ipsilant. Ce *pace* era posibilă în țéră, décă Austria și Rusia împărțiaŭ țĕrile nóstre și imperiulŭ Otomanŭ, cum projectaseră? Eraŭ acești boieri conscienți de *naționalitatea* lor, când lucraŭ cu Alex. Ipsilante, *fugitŭ* la Nemți? Tóte vorbele și faptele acestorŭ boieri nu le daŭ dreptulŭ a fi considerați ca unŭ *partidŭ politicŭ și mai alesŭ națională.* A fi în contra lui Mavrogheni și a căutà să mérgă la Constantinopole ca să intrige contra celui care dela începutulŭ rĕsboiului să luptase cu atâta energie cu așta succesŭ contra oștirei austriace. era a avé puținŭ. fórte puținŭ deșteptată conscință națională. Mavrogheni - ori-ce ḑice Enache Văcărescu, — lucră ca om care cunoscé și pre Văcărescu și pre cei-l-alți boieri, când obținu ezilarea celorŭ 6 boieri (între carî și Văcărescu) la Rodos și când pe marele Banŭ Pană Filipescul și pre cei doi fiiĭ ai lui fi surguni la monăstirea Meteora (2).

(1) Văcărescu. Ist. Imp. Otom Tes. II, pag. 296—297. Veḑi Ist. lui Naum la anul 1787.

(2) Veḑi *„Dare de sémă"* de Papadopul-Calimah în Revista archeol. a d-lui Tocilescu pe 1890, pag. 125.

In ţéră Jianii şi Şerban Otetelişanu, cum vĕḑurămŭ, eraŭ din ceĭ maĭ de curéndŭ hainiţĭ. Dar până şi *suitariul*, omŭ care mânca pânea Domnitorului, îl trădă şi se haini fugindŭ la nemţĭ, precumŭ se constată din o carte a luĭ Vodă, din Noembre 20, 1788, prin care dă luĭ Nicolae Polcovniculŭ Delibaşa folosinţa uneĭ prăvăliĭ de *cahvene*, pe loculŭ curţeĭ domnescĭ, la pórta curţeĭ, care cafené tot Vodă o dedesă suitarului, adecă bufonuluĭ sĕŭ. Acumŭ o dă nouluĭ sĕŭ servitorŭ credincioşŭ Delibaşa N. Polcovnicul (1).

In apelulŭ sĕŭ către *hainiţĭ*, maĭ alesŭ la ceĭ carĭ formaseră bande de aşĭa ḑişiĭ volintirĭ contra oştirilorŭ turcescĭ şi decĭ şi domnescĭ, le promite iertare, décă se intorcŭ la datoria lor, ba le promite chiar orînduire în slujbe cu bunŭ folosŭ, la din contra vor fi trecuţĭ sub sabie (2).

(1) Cod. XVII, fila 342.

(2) Eată aci acestu actŭ :

«. . . . . Vouĕ tuturorŭ celorŭ ce din próste cugetele vóstre şi din rele îndemnărĭ şi amăgiturĭ deşérte şi mincinóse v'aţĭ înşelatŭ de v'aţĭ abătutŭ din calea cea bună şi v'aţĭ pornitŭ în urmărĭ netrebnice, petrecêndŭ în hoţiĭ cu supĕrarea locuitorilorŭ din sudŭ . . . . vĕ facemŭ Domnia mé în scire, că după iubirea de ómenĭ ce avemŭ spre toţĭ şi spre ceĭ greşiţĭ şi după cugetulŭ nostru celŭ părintescŭ care avemŭ şi spre voĭ, ceĭ ce v'aţĭ înşelatŭ, ca să vĕ isbăvimŭ dintr'acéstă netrebnicie, v'amŭ scrisŭ cartea Domnieĭ mele de insciinţare, cu bune făgăduinţe cumŭ că sunteţĭ ertaţĭ de Domnia mé pentru greşala ce aţĭ făcutŭ şi nu numaĭ vorŭ fi nepomenite greşalele vóstre, ce încă veţĭ dobândi şi milă dela Domnia nóstră, orînduindu-vĕ în slujbele Domnieĭ mele, cu folosulŭ vostru, numaĭ să vĕ părăsiţĭ de urmările ce aţĭ apucatŭ şi să veniţĭ la cunosciinţă maĭ nainte, până a nu vĕ întâmpina puterile de zabiţĭ şi poteraşĭ aĭ noştşi, şi până acumŭ următorĭ nu v'aţĭ arĕtatŭ sfăturilorŭ nóstre. De care să sciţĭ, că aceste urmărĭ sfîrşitŭ bunŭ nu aŭ şi a vĕ scăpa din primejdia ceea ce aduce Dumneḑeŭ judecătorulŭ celŭ dreptŭ pe uniĭ ca voĭ şi de pedépsa şi de urgia Domnieĭ mele putinţă nu este, şi cată de iznóvă ne facemŭ creştinésca datorie de vĕ maĭ scriemŭ odată; ca să vĕ luaţĭ séma bine spre a nu rĕmâné căiţĭ pe urmă, şi de vĕ veţĭ părăsi de acéstă cale ce aţĭ apucatŭ şi veţĭ veni acumŭ după primirea acesteĭ de al doilé poruncĭ spre închinăciunea Domnieĭ mele, să sciţĭ că după cumŭ maĭ susŭ vĕ arĕtâmŭ, sunteţĭ ertaţĭ, şi veţĭ câştiga dela Domnia mé milă şi chivernisélă, orînduindu-vĕ în slujba Domnieĭ mele cu bunŭ folosulŭ vostru, iar de nu veţĭ fi următorĭ nicĭ acumŭ, după acéstă să sciţĭ că nu veţĭ scăpa de robie şi de sabie, neputĕndŭ maĭ multŭ a vĕ ocroti şi a vĕ răbda şi pĕcatulŭ va fi în grumazul vostru». 1788, Oct. 17.

Cod. No. XVII, fila 337.

LIII.

Campania din 1788 dupe colecţia Hurmuzaki şi după scriitorii naţionali. Potemkin Principe de Ligne despre Ruşi. Luarea Hotinului.

Pucine sunt în colecţiunea Hurmuzake scirile despre mersulŭ resboiuluĭ în anulŭ 1788. La pag. 55 a volumuluĭ II, suplimentŭ I, Doc. XCII,—XCVII, se daŭ scirĭ pucinŭ importante dela 9 Iunie la 22 Iulie. După Choiseul, la 1 Iulie 1788 se lăţise scirea în Constantinopole, că Ruşiĭ aŭ trecutŭ în fine Nistrul şi aŭ intratŭ în Basarabia şi că Mavrogheni a bătutŭ unŭ detaşamentŭ de óste austriacă, dar că a fostŭ rănitŭ în luptă şi că din acéstă rană a şi muritŭ după după câte-va ţile. «Ces nouvelles sont très-incertaines», adaogă Choisel (1).

Dela Iuliŭ la Octombre 1788, Potemkin îşĭ perdu timpulŭ în jurulŭ Oceacovuluĭ. La 1 Octombre Principele de Ligne scrie din tabăra dela Oceacov: «*Nous ne serions plus ici si les deux grandes armées des deux grands empires n'avaient pas été si long temps en compliments, à qui passerait l'une le Bog et l'autre la Save, et si j'avais été cru, elles se donneraient à présent la main à Nicopoli*» (2).

Numaĭ în 17 Decembre 1788, pe unŭ gerŭ de 23 grade, Oceacovul cade. Austriacii, carĭ cum vĕdurămŭ, se retrăseseră pe linia Siretuluĭ, îşĭ concentrase principala lucrare la asedierea Hotinuluĭ. Dar numaĭ în Septembre 1788 Hotinul capitulă cu condiţiunĭ favorabile pentru asediaţi (3).

(1) Hurm., Vol. II supl. I, pag. 55.

(2) Pag. 223. «Lettres et pensées du Maréchal Prince de Ligne» par M-e la Baronne de Staël-Holstein, Vienne 16—1818. «Noĭ n'amŭ maĭ fi aci décă cele doŭă marĭ armate ale celorŭ doŭe marĭ împĕraţiĭ n'arŭ fi statŭ atâtŭ de lungŭ timpŭ pe complimente, că cine să trécă una Bugulŭ şi cea-l-altă Sava şi décă ele mĕ credeaŭ, acumŭ ş'ar da mâna la Nicopoli».

(3) Luarea Hotinuluĭ se datorésce trămitereĭ unuĭ contingentŭ de Ruşĭ, după mijlocirea Principeluĭ de Ligne (Lettres du Prince de Ligne, pag. 164). Văcărescu pomenesce de acésta (Tesaur II, pag. 296). Muscaliĭ lăsară Hotinul în

Căderea Oceacovului arŭ fi pututu da mană mai liberă Rușilorŭ, déca nu arŭ fi avutŭ de furcă cu resboiulŭ cu Suedia (1) și déca nu exista în fundulŭ sufletuluĭ lor o tămuită ură contra austriacilorŭ, de al mintrelea ură séŭ gelozie împărtășită și de Austriacĭ contra Rușilorŭ. Principele de Ligne spune, că unŭ oficerŭ de genŭ austriacŭ însărcinatŭ să someze garnizóna dela Hotin de a se preda, arŭ fi ḑisŭ garnizoneĭ: «Temeți-vĕ de Muscalĭ; nu vĕ predațĭ lor, grăbiți vĕ a vĕ preda Principeluĭ de Coburg, căcĭ Rușiĭ aŭ ḑisŭ că aŭ să vĕ violeze femeile și să vĕ scotă afară intestinele» (2).

Dela scrutoriĭ contimporanĭ românĭ séŭ și strĕinĭ, dar carĭ au scrisŭ în țéră despre cele petrecute în cursulŭ anuluĭ 1789, încă putemŭ culege câte-va informațiunĭ utile.

---

stăpânirea Austriacilorŭ și eĭ plecară spre Iașĭ, de unde isgoniră pre Domnul și pre Hanul de acolo, carĭ se retreseră în Bulgaria și Galațĭ. Atâta isbândă a făcutŭ feldmareșalul Rumanțov în acestŭ anŭ (1788). Care *Domnŭ* isgoniră Muscaliĭ din Iașĭ? Manole Vodă? Văcărescu înțelege că *Domnulŭ* fu silitŭ a se retrage din *Moldova*, iar nu din Iașĭ, unde nicĭ pare să fie intratŭ.

Afacerile strĕine cătră Choiseul despre ocupare Hotinului de cătră Coburg și despre continuarea resboiuluĭ.

«Chokzin est pris du 19 Septembre et cet événement peu important par lui-même le devient par la circonstance parcequ'il laisse M. le Prince de Coburg maître de venir au secours de la Transilvanie, ou de marcher avec M. le M-is de Romanzow vers la Moldavie. (Hurm. Vol. II. supl. I. pag. 59).

. . . . . .

«La prise de Chokzin a été confirmée par l'arrivée d'un courrier. La résistance qu'a faite pendant trois mois cette place qui, suivant les règles de l'art ne devait tenir que trois jours, prouve aux Cours impériales qu'elles paieront bien cher les moindres succès. On assure que l'armée combinée s'est vu forcée d'abandonner pour la seconde fois la Moldavie et qu'elle vient d'évacuer Jassy».

. . . . . .

«Je puis mettre — dice Prince de Ligne, pag. 164 — encore Chokzin au rang de mes exploits militaires puisque c'est à force de courriers que je l'ai fait attaquer, et au rang de mes exploits politiques, puisque j'ai obtenu de l'impératrice qu'elle nous en assurât la possession quelque paix que l'on fasse».

(1) *Choiseul* credea că în primăvera anuluĭ următorŭ 1789 se va face pacea cu Suedia și că atuncĭ Ecaterina va pute trăimte ficta în Mediterana spre a activa resboiulŭ. Choiseul adaogă: «Cette princesse, quoiqu'elle manque d'argent, continuera la guerre de terre, et si, pendant l'hiver, elle occupe la Valachie et la Moldavie, elle menacera au mois de Mai les provinces à la droite du Danube».

Hurm. T. II. supl. I. pag. 60.

(2) Lettres du Prince de Ligne, pag. 161.

Până aci am citatŭ, din acéstă privinţă pre Enache Văcărescu, Dionisie Eclesiarculŭ şi Pitarulu Christache, căci aceştia scriseră cu gîndŭ otărîtŭ de a face istorie. Dar mai sunt scriitori, cari nepropunendu-şi a face anume *istorie*, prin lucrările lor atingu acelaşi scopŭ. Sunt apoi alţi cari scriŭ cronice, cari ori-cât de răpeţi şi nestăruitore, caută să fie băgate în sémă.

Din acéstă categorie este scrierea protosinghelui Naum Rŏmniceanu. Cronica acestuia se întinde dela 1768 la 1810 şi coprinde timpŭ vĕdutŭ de autore. Dămŭ în anexă, după manuscrisulŭ academiei No 322, părţile din acéstă cronică, relative la Domnia lui Mavrogheni. Despre mersulŭ campaniei din 1788 puţine scrie Naum, dar el ne au păstratŭ numele boierilorŭ surghiuniţi peste Dunărea şi la Rodos de catră Mavrogheni. Dela scrierea lui am adusŭ înşine mai susŭ acele nume.

O altă operă, cu mai multe amănunte asupra vitezei campaniĭ din 1788 a lui N. Mavrogheni este cea tipărită la tipografia *dela Cismeoa lui Mavrogheni* în 1789, este cea cu titlulŭ «*Povestire scurtă de faptele viteze ale Pré înălţatuluĭ Bine credinciosuluĭ şi biruitoruluĭ Domnuluĭ nostru şi stăpânitorŭ a totă ungrovlahia Domnu Domnu I. Nicolae Petru Mavrogheni, alcătuită de nobilulŭ şi învĕţatulŭ boierŭ marele Caminar D-luĭ Manolache Persiani*».

Deşi acéstă filadă de 47 pagine, din Februarie 1789, este semnată de *Manolache Persiani*, ea coprinde lucrările în lauda lui Mavrogheni ale mai multora scriitori. Aşia fură: Matei Mitropolitulŭ Mirelorŭ, Filaret episcopulŭ de Romnicu, Alexandru Caltogiu mele comisŭ, Ioan Zaneti mare logofĕtŭ, Teodor dascălulŭ de la Sf. Sava, Dumitru Zisu asemenea dascălŭ la Sf. Sava, marele postelnicŭ Eustaţie, George Slătineanu şi frate sĕŭ Scarlat Slătineanu. Toţi aceştia scriŭ, care prosă, care versuri, spre a lăuda faptele de rĕsboiŭ ale lui N. Mavrogheni. Publicămŭ în traducere română, la anexe, aceste scrieri, din care, cât privesce campania din 1788, lectorulŭ va culege totŭ mai multe informaţiuni decât amŭ aflatŭ în Hurmuzak. Isbânţile lui Mavrogheni la *Câmpu-lung*, *la Tîrgovişteu*, *la Focşani*, *la Văleni*, *la Sinaia*, *la Câmpina*, *la Cănenĭ*, sunt descrise şi

cântate de diversii aceştia scriitori. Viteziile Domnitorului Muntean, împlu totŭ orientulŭ până la Bagdad. Organizarea armatei séle minuna chiar şi pre Turci. Gaziulŭ Sahip Devlet veni anume din Giurgiŭ la Bucuresci să vadă óstea lui Mavrogheni şi rĕmase în admiraţiune în faţa ei. Unia ţicŭ că acéstă armată trecé de 100.000 de ómeni «armaţi şi equipaţi de minune» (1). Noi am adusŭ mai susŭ părerea nóstră asupra numĕrului ei, care era multŭ mai redusŭ.

LIV.

Nouile dispositiuni bellice ale Austriei. Mavrogheni intervine pentru pace la Choiseul.

Cu tóte neînţelegerile secrete şi gelozii dintre cele doue armate sorţile resbolului începŭ a surîde de acumŭ înainte mai multŭ Austriacilorŭ. Corpulŭ de armată alŭ lui Fabris rĕmasŭ neocupatŭ după căderea Hotinului, putu să se îndrepte, în mare parte, spre Ardeal, ca să întăréscă corpulŭ de acolo, atâtŭ de maltratatŭ de óstea lui Mavrogheni şi acé turcéscă (2).

Noile dispositiuni bellice ale Austriei eraŭ ajutate şi de faptulŭ că în Moldova, la instigarea Austriei şi a Rusiei, se înfiinţaseră, cum vĕdurămŭ, cete de voluntiri dintre locuitorii, carii cu gândŭ de pradă, hărţuiaŭ pre Turci şi pre ai lui Mavrogheni.

In Iaşi, după căderea Hotinului, sosindŭ muscalii lui Rumianţov, s'aŭ organizatŭ guvernŭ naţionalŭ. Divanulŭ fu lăsatŭ să administreze cel puţinŭ judeţele unde nu eraŭ nemţi, sub preşedinţa unui superiorŭ rusŭ Lascasov senatorulŭ. Mai importanţi în Divanŭ eraŭ, scrie Drăghici, Logofĕtulŭ Iordache Ghika şi Vorn. N. Rosnovanul, «dela care aceştia cerea tótă rĕspunderea».

1) Vezi „Dare de sémă" de *Papadopulo Calimah* în *Revista pentru istoria* a d-lui Tocilescu, pag. 29.

2) Choiseul scrie în 26 Octombre 1788, la Versailles: «L'Empereur, dont [illegible] se considerablement diminuée, attend le corps de M. le Prince de [illegible] qui a mitte Chokzin après la prise de cette place et qui s'avance dans [illegible]»

[illegible] vol. I, pag. 60.

Ori-cât se lăuda Mavrogheni cu ósteа sa de 40.000, el, deșteptŭ cum era, nu puté să nu înceapă a se îndoi de sórta rĕsboiului. De aceea îl și vedemŭ esprimându-se, în mai multe scrisori către Choiseul, dorința de a se face pace, dorință împărtășită apoi și de marele vizirŭ, în decursulŭ luneĭ Noembrie și Decembrie anulŭ 1788. Mavrogheni stăruia pe lângă Choiseul «à faire passer par lui les insinuations que je pourrais avoir ordre de présenter au grand vizir. Quoigne l'intérêt de Mavrojeni soit sous tous les rapports, de hâter la paix et d'y contribuer». Choiseul totuși nu destăinuesce decât mai târdiŭ lui Mavrogheni că deja în sensulŭ păceĭ lucrasă și vizirulŭ (1).

(1) Hurmuzachi. vol. II, supl. I, pag. 61, Doc. CVII.

Choiseul către Montmorin despre dispozițiunile Turciei pentru pace și despre dorința lui Mavrogheni de a comunica el marelui Vizirŭ mijlociri de pace.

«Ces détails ne permettent point de douter, M. le Comte, que le Grand Visir n'ait que le désir réel d'entrer en négociations et qu'il ne soit toujours dans l'intention d'employer les bons offices de la Cour de France.

Une lettre que j'avais reçue quelques jours auparavant du Prince de Valachie en est également la preuve. Il m'avait déjà érit plusieurs fois, ainsi que j'ai eu l'honneur de vous le mander, M. le C-te, pour m'engager à faire passer par lui les insinuations que je pourrais avoir ordre de présenter au G. Vizir. Quoique l'intérêt de Mauro-Ieni soit sous tous les rapports, de hâter la paix et d'y contribuer, cependant, son personnel mérite si peu de confiance que je crus devoir mettre la plus grande réserve dans mes réponses. Il s'est plaint aujourd'hui et me presse de m'expliquer comme vous le verrez dans sa lettre, que je joins ici.

Après ce qui se passe entre le Visir et moi depuis deux mois, je n'ai plus de raisons pour me tenir sur la même réserve avec le Prince de Valachie; mais, comme il paraît ignorer la négociation déjà commencée, je n'ai rien dit qui put la lui indiquer.

J'ai confié à Rachid-Effendi la demande de Mauro-Iéni, afin qu'il ne put me soupçonner de manquer de confiance en lui, ou de vouloir conduire à son insu une double négociation, et je crois que ce Ministre n'a appris qu'avec plaisir cette circonstance qui, en cas de quelques mauvais succès, lui laisserait le moyen de les rejeter sur un autre».

Extrasŭ din scrisorea lui Mavrogheni către Choiseul despre tractarea păceĭ între Rusia și Austria cu Turcia:

«Le commencement de la lettre est rempli de compliments et ensuite de quelques détails sur des prisonniers de guerre pour lesquels je l'avais prié de solliciter du Visir un meilleur traitement.

Par rapport à l'affaire de la guerre, persuadé comme est le Suprême, de mon attachement et fidélité pour la Sublime Porte et de mon empressement pour les intérêts de mon auguste souverain, et ayant, comme j'ai dit, pour moi de la

Dar acéstă pace dorită e încă departe ... Insuși Chouse... turéscă guvernului séu, în 13 Septembre, 1788 că «Turcii nu...

bonté et bienveillance il m'a assuré que ses sentiments pacifiques et ses ... nité ne lui permettaient pas de considérer sans chagrin l'effusion de sang ... ruine du genre humain lorsqu'il commença à combattre avec valeur ... ses armes comme les intérets de la Sublime Porte exigeaient un prompt secours ... pressé de les défendre par la voie des armes, quant aux S. Altesse, le sage Visir ne négligerait pas le moindre moyen qui puisse concourir au rétablissement de l'ancienne tranquillité de cette partie d'Europe, pourvu qu'il ne soit pas ... la gloire de l'Empire ottoman, puisque cela a été son principal but et contre ... outre mon attachement et fidelité pour la Sublime Porte et mon inclination ... la paix, il m'a permis d'accepter la proposition et de traiter de cette affaire ... que je fais de bon coeur.

Je prie donc V. Excelence si elle a la permission de son auguste ... d'entrer et de traiter de cette importante affaire. Je voulois bien déclarer ... venir avec plus de décision ses sentiments touchant ce propos lorsqu'elle ... m'honorer de ses lettres, afin que nous puissions profiter de l'occasion ... proximité de notre ministere) de faciliter les moyens pour en accélérer ... Autrement, Mr. avec des lettres semblables à celles que jusqu'ici ont ... notre correspondance, nous ne pourrons rien conclure.

Réspunsulu lui Chouseul trimesu lui Mavrogheni cu privire la intervenirea Franciei pentru facerea pății

«J'ai reçu hier la letre que V. Altesse m'a fait l'honneur de m'adresser ... 8 Novembre S. V. et je ne perds pas un instant pour avoir celui de lui répondre ... et de la remercier de la justice qu'elle rend aux sentiments généreux de ... auguste Cour. Sans-doute, Mon Prince, elle est, comme vous l'observez, la plus ancienne et la plus fidele allié de la S. Porte, et la seule puissance qui, depuis tant d'années qu'elle a contracté ces liens d'amitié, n'ait jamais donné lieu à la plus légere discussion ou à un seul moment de refroidissement. L'avenir ne pourra jamais démentir l'heureuse expérience du passé, et cette inaltérable harmonie ... dans les décrets de la Providence qui a placé nos Empires dans des rapports ... politique et de commerce si intimes qu'ils ne pourront jamais séparer leurs ... tunes et que les mêmes intérêts ne cesseront jamais de leur être communs.

L'immortel Visir qui vient de rendre aux armes ottomanes leur ancienne ... gloire est trop éclairé pour ne pas sentir que, de toutes les Puissances de l'Europe, la France est la seule qui ne puisse être soupçonnée aujourd'hui d'agir ... des motifs personnels. Elle n'a et ne peut avoir en vue M-r, que la prospérité de la Sublime Porte: et c'est pour cette raison qu'elle désire lui voir promptement conclure une paix avantageuse qui puisse devenir une barrière insurmontable pour l'ambition de ses ennemis.

V. A-esse aura facilement saisi les raisons qui jusqu'à présent, n'ont empêché de m'expliquer plus clairement dans les différentes lettres que j'ai l'honneur de lui écrire. Je devais attendre que j'eusse reçu quelques lumières sur les dispositions de la Sub. Porte avant de lui communiquer entières celles du Roi mon maître.

ambra seriosŭ după pace decât seŭ când vorŭ fi fostŭ rĕŭ bătuţĭ ca la Pasarovitz şi la Kainardgi, sĕŭ când vorŭ fi avutŭ mari isbânde (1)

—

Je vous prie aujourd'hui, M-r, de faire connaître à Son Altesse le Suprême que ma Cour s'empressera d'interposer sa médiation aussitôt que la S. Porte témoignera le désirer, qu'elle a déjà pris des mesures pour agir avec efficacité auprès de Cours ennemies; qu'enfin elle ne se refusera absolument à aucun des moyens qui pourront paraître nécessaires pour rendre cette paix stable et permanente à jamais.

Telles sont, M-r, les assurances aussi sincères qu'illimitées que je suis autorisé de donner à la S. Porte.

Le Suprême appréciera l'étendue et la grande utilité de ces dispositions du Roi mon maître, s'il daigne se rappeler le zèle et le succès de la Cour de France en 1739, lors de la glorieuse paix de Belgrade, laquelle subsisterait encore si, en 1747, les Ministres qui gouvernaient alors l'Empire Ottoman ne s'étaient hâtés de renouveler prématurément cet accord, sans la participation de la France, à son insu et dans le moment où elle était en guerre avec la Cour de Vienne.

Les circonstances actuelles sont semblables à celles de 1739; les voeux de ma Cour sont plus ardents que jamais pour la prospérité ottomane et l'on ne saurait douter, M-r, du succès d'une négociation entreprise sous de si heureux auspices.

Je prie donc Votre Altesse, de faire connaître au suprême Visir les sentiments du Roi mon maître et de m'instruire des intentions de ce chef de l'Empire afin que je puisse me livrer à mon zèle et accélérer, s'il est possible, l'heureux instant qui doit rendre le repos à l'Europe et consolider la gloire de Youssouf-Pacha.

Je vais, M-r, en attendant votre réponse, engager le Ministère du Roi à continuer ses démarches secrètes et à préparer les voies; mais V. Altesse sentira combien il est nécessaire qu'il ne soit pas exposé à perdre des occasions précieuses et qu'il sache si la sublime Porte accepte exclusivement l'utile médiation de la France.

Puissiez-vous, mon Prince, inspirer au Suprême des sentiments de modération et d'humanité si dignes de lui et l'engager à m'accorder une confiance que je mérite par mon zèle sans bornes pour sa gloire personnelle, par mon attachement inaltérable aux intérêts de cet Empire que je regarde comme une seconde patrie. Je m'estimerai très-heureux, M-r, si l'amitié que je vous ai vouée peut devenir un moyen de commencer le salutaire ouvrage de la paix et je me féliciterai de toutes les occasions où je pourrai vous renouveler l'assurance de la haute considération avec laquelle j'ai l'honneur d'être etc.».

(1) «Les Turcs n'ont jamais fait la paix que lorsqu'ils y ont été contraints par de grands revers, comme à Passarovitz et à Kainardgik, ou lorsqu'ils ont obtenu de grands avantages, comme au traité de Belgrade. Ni l'un, ni l'autre de ces deux cas n'aura lieu, au moins de quelque temps, puisque la campagne n'est pas loin de sa fin.

Il ne faut pas oublier que lorsqu'ils ont accepté les conditions de la paix de Kainardgik, ils étaient épuisés par six campagnes; ils avaient perdu toute

[illegible] de iarnă, de încetarea silită a resboiului. [illegible] cu referință la acestu resboiu. Incercarea lui N. M[illegible] de a provoca, prin Choiseul, negociări de pace, nu remâne fără [illegible] Choiseul cum vedurămu, negotiă, de și nu voia [illegible] negociări pre Domnitorulu munteanu. In o notă a ministrului din afară francesu către Choiseul se vede, că la finea lui Ianuarie 1789, Choiseul comunicase la Paris condițiunile cu cari Rusia și Austria ar primi să trateze de pace. Acestea cereau ca basa negotiărilorŭ *uti possidetis*. Ministrulŭ dela Versailles dice că: «*Uti possidetis* qu'on propose pour base de la négociation pourrait effrayer au premier aspect. Il semblerait qu'on voudrait y comprendre la Moldavie et la Valachie, dont en effet les Cours impériales occupent une partie. Les explications que j'ai eues avec M. le Comte de Merci (ambasadorulŭ Austriei la Paris) ont dissipé mes doutes à cet égard»(1). Hotinulŭ, dice Merci, e totŭ ce cere Austria. Ba chiar dacă Turcii ar refusa acésta cetate, totŭ Austria nu va rumpe negotiările. «Quant aux autres places ou plutôt aux postes dont l'Empereur est en possession, ils me semblent qu'ils sont si peu considérables qu'on peut se flatter que la Porte ne fera pas beaucoup de difficulté de les céder. Dans le fait, il n'en résultera qu'un arrondissement de frontières pour la Cour de Vienne, qui ôtera peu de choses aux Turcs et fixera les limites dans cette partie d'une manière plus solide et moins sujette à discussion.

[illegible] marine; ils craignaient à chaque instant de voir monter jusqu'à leur capitale [illegible] victorieuse. La Moldavie et la Valachie étaient conquises; l'ennemi [illegible] le Danube et s'avançait. Leurs troupes sans confiance dans leurs gé[illegible] frappées d'une terreur panique, fuyaient sans oser combattre: et malgré [illegible] M. le Comte, ils auraient encore prolongé leur résistance si le [illegible] après 30 ans de captivité, venait de monter sur le trône, avide [illegible] n'avait cru pouvoir séparer sa gloire de celle de la [illegible] à quelque prix que ce fut une guerre entreprise par son

[illegible] pag. 39.

[illegible] se propune ca basă a negociațiunei ar puté sperià [illegible] că in elŭ o să se coprindă Moldova și Valachia. [illegible] in faptă o parte. Esplicațiunile ce am avutŭ cu [illegible] să respună indoelile mele in acestă privință.

La négociation avec la Russie présentera, je crois, plus de difficultés» (1). Suedia însă, Gustav III alŭ eĭ, împinge pre Turcĭ la luptă!... (2) Așa dar Austria, dupe deprinderea ce-l cunóscemŭ, cere numaĭ *«o rectificare de hotare»*!...

La 22 Martie, 1789, Choiseul, care a înțelesŭ pre Ministrulŭ sĕŭ unde voesce să ajungă negoțiațiunea, respunde maĭ limpedĕndŭ în cât-va cestiunea (3).

---

(1) «Cătŭ privesce cele-l-alte localităț séŭ maĭ curêndŭ *posturĭ* ce posede acumŭ împĕratulŭ, mi se parŭ atâtŭ de pucinŭ considerabile în cătŭ este de speratŭ că Pórta nu va face multă împotrivire de a le ceda. În faptă, nu va resulta din acéstă cesiune decât o rotundire de frontariĭ pentru Curtea Vieneĭ, care va lua putină trébă dela Turcĭ și va ficsa hotarele în acé parte în unŭ modŭ solidŭ și maĭ pucinŭ supusŭ la discusiune».

Hurm. Vol II, supl. I, pag. 64.

(2) In 3 Maiŭ, 1789, guvernulŭ dela Versailles, adăogi a scrie lui Choiseul.

«La modification de l'*uti possidetis* me paraît offrir beaucoup de facilité. Il me paraît clair que l'Empereur ne cherche définitivement qu'à assurer ses frontières et les sacrifices que les Turcs auront à faire pour remplir cet objet me paraissent bien peu considérables, car alors il ne serait plus question de Chokzin et même, si j'entends bien la dépêche de Mr. le Prince de Kaunitz, la restitution de cette *place pourrait devenir le prix des cessions peu importantes (?) que les Turcs seraient dans le cas de faire*».

Vedĭ și Hurm. vol II, supl. I, pag. 66.

(3) Choiseul cătră Montmorin despre pretențiunele Rusieĭ și Germanieĭ, și despre condițiunele păceĭ:

. . . . . .

«Je sens-bien, Mr., que la Cour de Vienne ne tiendra pas inviciblement à l'*uti possidetis* qu'elle exige d'abord et les expressions mêmes du Premier Ministre m'autorisent à le supposer, puisqu'il ajoute que ces sacrifices seront de peu d'importance pour les Turcs, expression qu'il n'emploirait pas sans doute s'il avait réellement en vue la cession d'Oczakow et de son territoire, celle de Chokzin, de toute la Principauté de Moldavie, Dubizza et Novi. Mais il serait bien à désirer, comme vous l'avais pensé, Mr., que les Cours Impériales *réduisissent promptement leurs demandes aux prétentions qu'elles veulent définitivement conserver et qu'elles ne perdissent pas en d'inutiles tentatious un temps précieux dont sauront profiter les ennemis de la paix.*

. . . . . .

J'espère désabuser les Turcs de la vaine espérance de reprendre Oczakow dont ils se bercent encore et je suis persuadé qu'ils consentiront, après la démolition de la place à laisser entièrement désert tout le territoire comprit entre le Bog et le Dniester, moyen terme qui remplit également les vues de la Russie.

Cum putè accepta Pórta să trădeze pe baza *uti possidetis*, când Rusia ocupa o așa de mare întindere de teritoriu în Moldova, și pe aiurea însuși orbitulŭ De Mercì numitu dela Versailles preceptorul acéstui și scrie lui Choiseul în 31 Martie 1789 că a aretatŭ Cabinetului rusescŭ, prin ambasadoralŭ francesŭ dela Viena, ca să atragă atențiunea Principelui de Kaunitz asupra acestui punctŭ!

Față cu condițiunile puse de împĕratulŭ Austriei, Porta stabilesce pre ale sĕle, din care amintimŭ:

1. Restituțiunea teritoriilorŭ și pieților ocupate de trupele austriace și anume Holm, Sălatz și Palancele Bosnie.

2. O despăgubire de spese de rĕsboiŭ ce Hamdi Zade vizirulŭ o socotì a fi de 50 000.000.

Choiseul dice, că condițiunea acésta nu prè este rigurosŭ susținută de Turci. Choiseul a objectatŭ Porței, că Austria ar putè consimți să evacueze Moldova și Hotinul, dar că nu e ar putè remite otomaniloru, de óre ce în Moldova sunt și Rușii dhatŭ Austriei și ocupațiunea Hotinului este comună. Acestŭ rĕspunsŭ al lui Choiseul este din 2 Iunie.

Intre aceste, se întêmplă și mazilirea vizirului, care se lăsase a fi bătutŭ de austriaci și de muscalĭ. Hasan Pașa amicului lui Mavrogheni devenise vizir.

La Moldavie serait evacuée et, peut-être, si l'Empereur l'exigeait absolument pourrait-on convenir que la ville de Czeczin restera dans l'état où elle sera rendue sans que les Turcs puissent y ajouter de nouveaux ouvrages.

Le vieux Orsova et les terrains à l'orient de l'Unna resteraient à l'Empereur qui restituerait Novi et Dervizza. Les anciens traités seraient confirmés.

Hurmuzaki Vol. II, supl. I.

Vederile străine către Choiseul despre conducerea războiului și mișcarea Franciei

[illegible] de M. de Prince de Kaunitz on vous connaît l'*uti possidetis* pour [illegible] se montrer des facilités de la part de son maître, puisqu'il est vrai [illegible] n'avait pu de chose en l'obtenant; mais pour la partie qui [illegible] présente une masse de possessions dont la Porte ne peut [illegible] aurez, selon toute apparence, etc bientôt à porter [illegible] de Kaunitz de la répugnance de la Porte à traiter sur [illegible] M-r le marquis de Noailles et j'espère que [illegible] première proposition, d'après les observations [illegible].

Ist. Românilor V. A. Urechia

DÓMNA SMARANDA

fiica cea mai mare a lui N. P. MAVROGHENI

măritată cu SCARLAT CALIMAH VODĂ

Intrarea Rușilorŭ în campaniă, schimbă însă cu multŭ mersulŭ rĕsboiului. In față cu oștirea ruséscă, care năvăla între Nistru și Prut spre Dunărea, aripa drépță turcă era multŭ dispersă dela mișcările oștirei lui Mavrogheni, concentrată la Focșani. Acesta împregiurare sĕvârșia luna de apĕrare aleasă de Mavrogheni. Acesta făcu greșală de a sprijini el aripa drépta turcă prin detașarea de oșteni din corpulŭ dela Focșani. Cu acestŏ contingentŭ Turcii bătură pre muscalii la Tabac și înaintară până la Movila Rabâcei detașându din ea pre Muscali și sperându a putĕ să intre în curendŭ și chiar în Iași.

In Basarabia începu campania în primele dile din Aprilie. Turcii fură, cum arĕtarămŭ, victoriosi la Tabacĭ:

Proclamația în semestru

.... în scire, că oștile prĕ puternicului împĕratulŭi nostru, Dumnedĕŭ să-i înmulțescă stăpânirea, făcuseră mare rĕsboiŭ cu vrășmașii la Tabac, chiar prosa aprĕpe de Ismail cale de 4 cĕsuri și ajutându Dumnedĕŭ oștilorŭ voastre au bătutŭ pre vrășmași, din cari mulțime nenumerată aŭ prinsŭ cu și sŭ omorîtŏ aŭ luatŭ dela vrășmași și 18 tunuri împreună și cu alte multe lafeturi și cari aŭ pututŭ scăpa, goniudu-i oștile nóstre, aŭ mersŭ Măria Sa Hanul împĕratŭ cu oștile biruitore și astădi se află Măria Sa cu puterea oștilorŭ la Hantepesi (*Movila Răbâcei*). De care avemŭ bucuriă la ajutoriulŭ prĕ puternicului Dumnedĕŭ și în norocululŭ milostivului împĕratŭ, a goni pre vrășmași și dela Iași, cum și din tóte părțile. Deci nu uitămŭ a vĕsti și d-voastră (*Gramata*, (1), 1789, Aprilie 20.

In primăvĕra anului 1789 ostea austriacă avŭ capetenii mai încercate și mai abile. Bolnăvindu-se împĕratulŭ Iosif II după bătaia dela Caransebeș, 1788, unde austriacii fură învinși, se întorsă la Viena numindu comandantŭ în părțile Sclavoniei pre mareșalulu Laudon și în părțile Ungariei pre Hadik. Apoi, întâmplându-se morțea mareșalului Hadik, se dete comanda acestuia mareșalului Laudon.

Sub conducerea acestuia Austriacii vorŭ relua o fericită ofensivă în 1789.

Campania nouă din 1789, era să se deschidă, când muri în 7 Aprilie st. nou (2) Sultanul Abdu-Hamid în vĕrstă de 65 de ani

(1) Col. No. XVII (f. 351 verso).

Copia cărții No. XVII este cu mult mai târzie decât 1789. [illegible]

(2) Vezi Mémoires de Thugut (1839, Vienne), I, p. 207.

A Vienne chez Artaria Comp

Facsimile după o gravură din timpul din bibl. Academiei

V A U st. Roman

austriacŭ era aşeḑatŭ la Podulŭ Beizadelei, pe malulŭ Siretului la o milă şi ceva, în linie dréptă dela Bacăŭ, unde trupele austriace eraŭ sub comanda Colonelului Karaicial. Acesta îşi combină mişcarea cu a antegardei de sub Kienmayer şi cu mişcarea a doue batalióne şi doue diviziuni de cavalerie, carî din Ardélŭ primescŭ ordine de a ataca şi ele pre neamicî (Turco-romînî) din flancŭ.

Din Focşanî auḑindŭ de mişcările oştirei austriace, încă se mişcă contra austriacilorŭ unŭ corpŭ de 8000 oşteni sub comanda lui Hagi Suitariŭ Seraskierulŭ. Obligaţi Turco-Românii a se apéra nu numai de óstea lui Coburg, dar şi de cea a Muscalilorŭ, ei nu puteaŭ prudentŭ să iée ofensiva. Colonelulŭ Karaicial între aceste luă o posiţiune naturalŭ întărită şi proprie de a împedica înaintarea oştirei turco-române în Moldova pe linia Focşanilor. Pasurile Oituz şi Ghimus pre la carî arŭ fi pututŭ să fie învăluiţi Austriacii de o mişcare încunjurătóre a Turco-Românilorŭ, fură acoperite în timpŭ utilŭ de austriacî.

La 14 Aprilie (stilŭ noŭ) ante-garda lui Hagi Suitariŭ, tare de 8,000 cavaleri stete la *Petruscani*, localitate situată cam la mijlocŭ între Adjud şi Ocna, pe apa Trotuşŭ. De aci óstea acésta Turco-Română apucă calea prin munţi până la Parava, totŭ pe drumulŭ mare care ducé dela Bacăŭ la Adjudŭ. Va să ḑică scopulŭ Turco-Românilorŭ era de a încunjurà pre Austriacî.

Pe dată ce Karaicial prinsă de veste de mişcarea Turco-Românilorŭ trămisă câţi-va husarî şi unŭ detaşamentŭ de Arnăuţi Moldovenî comandaţi de căpitanulŭ Sava, din tabăra dela Faraonî, cu misiunea de a recunósce mersulŭ şi posiţiunea Turco-Românilorŭ.

Prinḑendŭ la rêndulŭ lor de veste, Turco-Românii nu înaintară mai departe, ci se întórseră îndărătŭ pe lângă apa Trotuşului. Austriacii însă îi urmăriră, ucigendŭ câţi-va şi făcendŭ 4 prizonieri. Cam pe atâţia perdură şi Austriacii. Era o simplă luptă de anteposturi şi durere! la aceste posturi se bătură Românii lui căpitanŭ Sava cu Românî de aî lui Mavrogheni!

Cinci ḑile apoi, la 19 Aprilie stilŭ noŭ, urmă o afacere mai seriósă la Valea Seacă. Dămŭ în facsimile planulŭ acestei bătălii, aşîa cum l-amŭ aflatŭ făcutŭ de către Austriacî (1). Bătaia urmă între

(1) Veḑi planulŭ anexat.

óstea comandată de Karaiciaĭ, și acé de sub comanda luĭ Hagi Suitariŭ, împrejurul Faraoanilor. Hagi Suitariulŭ revenisă și se apropiă de Austriacĭ cu vigóre pe drumulŭ dela Agiudŭ spre Bacăŭ. Pe dată Karaiciaĭ ordonă ca cele 3 divizĭunĭ de cavalerie Levenehr, Barco și Imperială și unŭ batalionŭ de infanterie a luĭ Kaunitz să le grabnicu posițiune la Valea Sécă, la drépta dela drumulu pe care era angajată óstea luĭ Suitariŭ. De abia esecutaseră Austriaciĭ acéstă mișcare, când étă și Turco-Românii la 5000 oștenĭ cavalerie aleșă, comandațĭ de Hagi Suitariul, unŭ Pașă, unŭ Bimbașă, trecŭ cu mare grabă șanțurile în care se întăriseră Austriaciĭ și daŭ unŭ atacŭ formidabilŭ («*mit ungemeinem Muth*»). Austriaciĭ se retragŭ cu ordine înapoia artilerieĭ lor și întâmpină grózniculŭ iureșŭ alŭ Turco-Românilorŭ cu unŭ focŭ de tunurĭ atâtŭ de susținutŭ, în câtŭ obligă pe aĭ noștri să se retragă. Atuncĭ unŭ noŭ atacŭ impetuosŭ datu în flanculŭ stîngŭ alŭ Austriacilorŭ, nu isbuti maĭ bine, din causa artilerieĭ austriace. Unŭ alŭ treilea atacŭ la flanculŭ dreptŭ și la centru comanda Suitariulŭ, însă și acestu atacŭ fu respinsŭ. Atuncĭ Hagi Suitariul vĕḑêndu-șĭ fără resultatŭ atacurile s'apucă de adună la unŭ locŭ morțiĭ și rănițiĭ sĕĭ și retrecu, cu tótă prudența șanțulŭ, ca dincolo să-șĭ reforme oștirea pentru unŭ noŭ atacŭ. Acestă nouă încercare n'avu locŭ, căcĭ, urmărițĭ de Austriacĭ, Turco-Românii se retraseră spre infanteria lăsată îndărătulŭ lor și a doua ḑi se înapoiară până la apa Trotușuluĭ, lăsândŭ, cum scrie anonimulŭ (1) în mânile Austriacilorŭ douĕ drapele, 40 de morțĭ și 200 de prisonierĭ și alte averĭ. Scriitorulŭ care ne dă asemené informațiunĭ, pretinde că cavaleria austriacă n'a voitu să facă prisonierĭ, ce i-aŭ ucisŭ ca să-șĭ resbune de identice procedimente ale Turcilorŭ. Mare credință nu putemu pune în cifrele istoriculuĭ oficiosŭ, care scrie, că cele treĭ atacurĭ ale Turco-Românilorŭ nu aŭ ocasionatŭ Austriacilorŭ decât 14 morțĭ și 32 de rănițĭ!

Principele Coburg la primirea scireĭ despre acéstă victorie trămise mulțămirĭ căldurose colonelului Karaiciaĭ și descinse îndată și elŭ cu oștirea din Roman spre Fărăónĭ, urmândŭ răpede calea spre

(1) In „Geschichte des Krieges", pag. 103.

Adjud Feld-mareşalul Laitenant Spleeni şi colonelulŭ Karaicial merseră dreptŭ asupra Focşanilorŭ. Oştirea acestora se compunea din 5 batalione infanterie, 6 diviziunĭ husarĭ, 35 tunurĭ şi toţĭ arnăuţiĭ românĭ aĭ căpitanuluĭ Sava. Restulŭ corpuluĭ de armata alŭ luĭ Coburg coprindea 5 batalione de infanterie şi 9 diviziunĭ de cavalerie, decĭ peste totŭ armata Austriacă era de 32,000 de ómenĭ. Pe planulŭ întitulatŭ «Lager bei podulŭ Peysedey», lectorulŭ va urmări cu înlesnire situaţiunea înaintătore a armateĭ austriace până în primele ḑile din Maiŭ. Restulŭ acesteĭ lunĭ se întrebuinţeză de Coburg pentru a descinde câtŭ maĭ iute spre Roman restulŭ trupelorŭ din Nordulu Moldoveĭ. Principele Coburg primi întărirĭ din aripa dréptă austriacă despre Ardeal şi înaintă spre Focşanĭ (1).

Linia turco-română, precumŭ vĕḑurămŭ era de mică profunditate, atară din oraşulu Focşanĭ, unde era concentrarea ceva maĭ mare. Se tot aştepta sosirea trupelorŭ noĭ din Brăila şi se speră a se puté opri intrarea luĭ Coburg în Muntenia, decă acesta ar fi cercatŭ să facă acéstă intrare prin Focşanĭ. El însă isbuti să facă o mişcare la care nu se aşteptaŭ ceĭ din Focşanĭ. Lăsândŭ Focşaniĭ neatacaţĭ, Coburg împinse o parte din oştirea sa în ţéra românéscă spre apa Buzĕŭ până la 8 mile maĭ josŭ de Focşanĭ, întinḑêndu-şĭ frontulŭ şi spre Târgulŭ-Ocneĭ ca să evite soluţiune de continuitate cu aripa Austriacă din Ardel. De sigurŭ Coburg urmărea planulŭ să iasă înaintea oştireĭ turcescĭ aşteptată de la Brăila, pe care bătêndŭ-o, apoĭ să înconjore Focşaniĭ. Intre Faraónĭ şi Ocna, se afla Feldmareşalul Spleeni cu o importantă parte din oştire, iar în lăturĭ pe apa Trotuşuluĭ luă posiţiune colonelul Horwath cu 4,000 ómenĭ trupe ardelene.

Pe dată însă Coburg simţi că greşise în mişcarea sa precipitată, căcĭ află cum că o oştire turcă tare de 20,000 ómenĭ este concentrată nu departe, în susŭ şi în josŭ de Focşanĭ. Nesimţindu-se destulŭ de tare nicĭ pentru a merge înainte nicĭ pentru a menţine posiţiunea ce luase, principele Coburg se retrage şi trimite olac la Berlad, unde se afla Suvaroff cu oştire Ruséscă şi-lŭ îndemnă să-şĭ facă grabnic juncţiunea cu armata austriacă şi să înainteze împreună spre Focşanĭ.

(1) Veçĭ planulŭ indicatŭ.

...rul cărţeĭ «Incercare de Istoria Rĕsbóelorŭ, a Conteluĭ ...roff (1) Rymniksky», oştirea ruséscă din Bêrlad se ... regimente de carabinierĭ de câte 5 escadróne, regi... ale colonelilorŭ Grekow, din 1.000 arnăuţĭ, adică ... 12 batalióne de infanterie şi pe lângă tunurile re... 16 piese de câmpŭ. Acéstă oştire fusese până acum ...eralŭ-Leitenantuluĭ Derfelden. Acestaşĭ anonimŭ scrii... Suvaroff de şi nu cunoscea personalŭ pe principele ... fórte multŭ cu elŭ şi nu intârdiă să lege o strînsă ... scriitorŭ dice, că oştirea turcă în marşŭ spre Focşanĭ ... ci de 40,000 de ómenĭ. Pe dată ce Suvaroff primi ...g, lăsă o bună garnisonă în Bêrlad şi în fruntea ...dreptulŭ pe căĭ aprópe neâmblate prin munţĭ, ca să ... ostea merse di şi nópte şi trecu Siretulŭ pe unŭ ...striacŭ.

...ate Suvaroff percurse o cale de 12 mile, ceea ...burg, care veni să 'l întîmpine în tabăra ce ...a stîngă a armateĭ Austriace. La 30 Iulie ora ...stea ruséscă la tabăra Austriacă şi luă aci o ... să nu bage de sémă turco-românii că s'a făcutŭ ... cu Austriaciĭ.

... se construiră 3 podurĭ pe Trotuş, unulŭ în ... două la gura Domoşiţeĭ. Colonelulŭ Baron ... cu protegerea primuluĭ podŭ, cu detaşamen... două podurĭ fură date în séma colonelului ... de husarĭ şi unŭ batalionŭ de infan... în comunŭ acordŭ făcură planulŭ de bătaiă. ...anculŭ dreptŭ cu 5 batalióne în prima linie, ... linie, fie-care batalionŭ formatŭ în careŭ ...ată de 300 paşĭ şi artileria de reservă fu ... intervale. Cavaleria venea după infanterie

... Alexander Suwarow Rymniksky (Friedrich

Aripa dréptă era comandată de Feldmareşalulŭ Spleeni. La aripa stînga comanda Feldmareşalŭ Leitenantulŭ Levenehr.

Corpulŭ de armată rusescŭ era la flanculŭ stîngŭ cu 3 careurĭ, dar în frunte păşia unŭ şirŭ de armată Austriacă cu scop de a masca Turcilor presenţa Muscalilor. Cavaleria ruséscă venea în alŭ 3-lea rêndŭ.

La 31 Iulie diminéţa la 3 ore se puse în mişcare armata aliată pe 3 colóne, trecu Trotuşulŭ şi merse până la Călimănescĭ, avêndŭ ca ante-gardă: Ruşiĭ pre colonelulŭ Karaiciaĭ şi aripa Austriacă pre colonelulŭ Kepiro. De la Călimănescĭ armata înaintă până la Mărăşescĭ. Aci corpulŭ rusescŭ luă o posiţiune ascunsă în satŭ, iar corpulŭ Austriacŭ se răzimă cu aripa stângă de corpulŭ rusescŭ avêndŭ Siretulŭ la spate.

Din Mărăşescĭ Suvaroff trămise unŭ oficerŭ cu 30 cazacĭ ca cercetaşĭ (éclaireurs). Aceştia aduseră veste, că aŭ zărit patrule turcescĭ. Suvaroff detaşéză 1500 cozacĭ şi volintirĭ Moldovenĭ (tot-d'auna ei eraŭ puşĭ în frunte!) Antegarda turcă era de 3000 oşteniĭ, sprijiniţĭ pe un lagăr de 7000 oştire, comandată de Osman-Paşa şi aşeḑatŭ dincóce de Putna, cu scop de a tăia calea neamiculuĭ spre Muntenia. Nimicŭ nu isprăvi se pare acestŭ detaşamentŭ de cozacĭ, de óre-ce însuşĭ apologistulŭ luĭ Suvaroff scrie, că faţa cu numĕrulŭ maĭ mare al oştireĭ turco-române *«mussten die Russen zurück»* fură siliţĭ Ruşiĭ a se întórce îndărătŭ. Totuşĭ ar fi perdutŭ óstea turco-română în acéstă harţă cu Cazacĭ, sprijiniţĭ de Austriacĭ, la 600 ómeni.

Acum însă urméză o afacere maĭ seriósă: acé a trecereĭ Putneĭ de către Austro-Ruşĭ sub foculŭ tunurilorŭ turcescĭ. Posedemŭ şi dămŭ în facsimile(1) planulŭ trecereĭ Putneĭ în nóptea de 31 Iulie stil noŭ 1789 spre I Augustŭ, faptŭ belicŭ care deschide calea armateĭ aliate spre Focşanĭ. Acestŭ planŭ. ce presupunemŭ dresatŭ de principele de Ligne şi care se conservă în manuscriptŭ originalŭ de Bibl. Academieĭ nóstre, va înlesni bărbaţilorŭ specialĭ urmărirea, pas după pas, a mişcărilorŭ ambelorŭ armate, care'şĭ daŭ la Focşanĭ şi apoĭ la Rômnicŭ o bătălie aprópe definitivŭ otăritóre pentru sórta Turcieĭ şi a luĭ N. Mavroghéni.

(1) Veḑĭ facsimilea.

Antegarda Austriacă nu putusă a se menține dincoce de Milcovŭ, până la sosirea lui Suvaroff și retrecusă încărătŭ, luându armata austriacă și ocupă posițiunea *A* indicată pe planulŭ anexatŭ. Dincoce de Putna era, cum arătarămŭ, tabăra lui Osman-Pașa. În față cu tabăra turcă Austriacii construiescŭ toptea podŭ, după ce colonelulŭ Karaczai bate antepostele turcesci și le alungă.

Intrată apoi Austriacii și Muscalii trecŭ podulŭ lor de luntre *B. B* și cavaleria prin vadŭ și atacă tabăra lui Osman Pașa. Acesta nu resistă și se retrage spre Focșani, luându acolo posițiunea *K. K K* La arripa lor stingă Turco-Românii punŭ cavaleria, la centru aședă infanteria și la drépta totŭ infanteria sprijinită în spate de mănăstirea și satnoil și alte Biserici Turcii cugetaŭ că, sprijinuți pe întăriturile făcute la Focșani, să învăluéscă pre neamecŭ urându-lŭ pe la spate Deci detașară unŭ corpŭ de spahii și aceștia primiră ordine să apuce pe departe prin lunca Putnei și să înconjure neamculŭ, luându-lŭ pe la spate arripa drépță austriacă. Dar Austriacii prinseră de veste la mișcare și în punctulŭ *E* de pe planŭ respinseră primulŭ atacŭ alŭ Turcilorŭ. Aceștia reveniră cu mai multă impetuositate, pe totŭ frontulŭ austriacŭ, dar lipsiți de artilerie și secerați de cea austriacă din arripa dreptă, sub comanda lui Spleeni în equer, ei nu putură merge decât până la punctulŭ *G* de unde după acestŭ al doilea atacŭ, se retrasără în posițiunea ocupată în jurulŭ și înlăuntrulŭ Focșanilorŭ Austriacii își desfășurară mai multŭ arripa drépță în *I* și pe o linie de frontu profundă, profitându de terenulŭ favorabilŭ aveau în față unŭ câmpŭ greŭ de umblatŭ, din causă că era plinŭ de șanțuri și de întărituri și de unŭ fabiure de deal-seriŭ, cum se pote vede pre plănu el apucară din nou ofensiva, atacându din amîndue arripi cu osti de cavaleriă pe când infanteria și artileria păștia naintea în centru și luna nouă posițiune îndărătulŭ atacului cavaleriei Turcii și Românii nu putură a se susține contra acestui atacŭ și se întórseră în linia lor de apărare în jurulŭ și în lăuntrulŭ Focșanilorŭ Cavaleria austriacă 3 divisiuni strebătură în punctulŭ *M* și înbrățișară cu-l-pe-l [illegible] arcu trei divisiuni de cavalerie în punctulŭ *N* [illegible] în partea stingă privindŭ despre Marcova [illegible] ocrică și combină ute mișcarea [illegible] punctele *M* - *N* și

strebatŭ cu o manoperă identică în punctulŭ *O*, isgonindŭ pre Turcĭ şi Românĭ.

Din aripa stîngă Suvaroff şi infanteria mergŭ şi eĭ înainte ca să încunjure Focşaniĭ din partea drépiă, cum privescĭ dela Milcovŭ. Suvaroff nu se opresce naintea retranşamentelorŭ marcate pe planŭ la stînga privitoruluĭ, ci trece şi ia posiţiune între Milcov şi Focşanĭ la sudulŭ oraşuluĭ, înapoĭ, strébate chĭar în oraşŭ lângă pîrâulŭ de hotarŭ. De aci, ajutatŭ de infanteria austriacă, atacă pre Turcĭ şi Românĭ adăpostiţĭ între zidurile Monăstireĭ Sf. Samoil şi ale altorŭ Biserică ce se potŭ vede indicate în altŭ planŭ ce anexămŭ. Turciĭ şi Românĭ disputară neamiculuĭ pasŭ cu pasŭ stradele oraşuluĭ (1) care remasă o ruină fumegandă.

După o apĕrare de maĭ multe ore siliţĭ fură ceĭ din Monăstire a se preda, iar ceĭ carĭ putură se retraseră, Românĭ maĭ multŭ spre Rŏmnicŭ şi Turciĭ pe calea Brăileĭ.

Anonimulŭ austriacŭ pretinde (2) că óstea turco-română bătută era de 30.000 de oşteni şi că a lăsatŭ în mânile învingĕtorilor tótă artileria, muniţiunile, magazinulŭ şi tabăra. Sunt multŭ esagerate, aceste spoliĭ, décă amintimŭ că acelaşĭ scriitorŭ arétă că aliaţiĭ nu prinseră viĭ în acéstă victorie decât 96 oşteniĭ!

Şi maĭ esagerate sunt cifrele date de Istoria Campaniilorŭ luĭ Suvaroff (3), ba chĭar şi în Salaberry aflămŭ erorĭ de cifre. După primulŭ scriitorŭ germanŭ însă dămŭ în anexă planulŭ resboiuluĭ dela 21 (31) Iulie 1789, cu esplicaţiunile luĭ. Narézĕ şi Salaberry pe scurtŭ acestŭ resboiŭ cam aşĭa:

«Indată se află (de Coburg) că 40,000 Turcĭ din Brăila aŭ plecatŭ

(1) Insuşĭ scriitorulŭ austriacŭ mărturisesce, că o monăstire din Focşanĭ fu încunjurată de Austriacĭ şi că din turnulŭ eĭ ceĭ împresuraţĭ trăgéŭ focurĭ. Cândŭ comandantulŭ Austriacŭ isbuti să intre în Monăstire găsi o garnizonă numaĭ de treĭ oşteniĭ . . . Infanteria austriacă înfuriată căcĭ *treĭ* oşteniĭ cutezezară a-ĭ resiste, îĭ măcelări miserabilmente! Chĭar şi în Mŏnăstirea Sf. Samoil nu maĭ aflară Austriacĭĭ decât 56 oşteniĭ, carĭ cutezaseră a ţine meterezele contra oştireĭ aliate, ca să dée timpŭ grosuluĭ armateĭ a se retrage.

Ausführliche Geschichte des Krieges. — „Wien 1791. pag. 123.

(2) Pag. 122, opera citată.

(3) Versuch einer Kriegs Geschichte des Grafen Alexander Suvarow Rymnikski II, Theil Gotha, 1796.

spre Focsani. La 12 mile dela tabăra turco-română Coburg era unŭ numerŭ maĭ micŭ și deci ceru ajutorŭ lui Suvaroff, care locŭ se pune în marșŭ forțatŭ lăsândŭ ceva óste și în Berlin.

Sultanulŭ Selim întărise și el óstea din Moldova și dela D... cu 150.000 oștenĭ, dar greșĭ înlocuindŭ și pre Vizirulŭ Iusuf P... prin pașa dela Vidin.

Coburg înainta contra trupelorŭ turcescĭ, pre când Suvaroff m... la Horopsescĭ și pe Prutŭ ca să încunjóre pre Turcĭ. Coburg luă ... de bătaiă la Milcov».

In marșurile acestea precipitate bieții țeranĭ românĭ eraŭ ... și nópte, să lucreze la drumurĭ din noŭ deschise .. Să lucreze ... móra sub caznă, lipsițĭ până și de mâncare! (2).

Intre aceste, óstea turco-română, fără să fie adăogită încă ... ceĭ 40.000 oștenĭ dela Brăila și Buzĕŭ, carĭ nu sosescŭ la ... face o mișcare înainte și primele șirurĭ sosiră lângă Mărășescĭ.

Suvaroff mergêndŭ și elŭ spre a învălui pre turco-română ... băgă unŭ acŭ în picĭorŭ de unde turcĭ ilŭ numiră apoĭ Tepe adică Schiopul.

La 21 Iuliŭ 1789 se dete bătaia. Austriacii și Muscalii ... grija să-șĭ dividă trupele în micĭ carele și lăsară să trécă între ... vale mulțimea de spahiĭ pe carĭ îĭ fulgeraŭ apoĭ cu tunurile ... la unghiurile carelelorŭ. Era în luptă, dice de Salaberry (4) 18... Austriacĭ ș. 7.000 de Rușĭ Turciĭ fură sdrobițĭ, de și comandați ... Insușĭ Hasan Pașa.

«Turciĭ nu prinsese de veste de junctiunea Austriacilor cu R... căcĭ lucrulŭ se tăinui pré bine, punêndu-se totŭ Austriaciĭ în ... gardă. La Mărășescĭ ajungêndŭ armata unită începuse harțele cu ... posturile turcescĭ. Turciĭ fură bătuțĭ și fugărițĭ uniĭ spre calea B... rescilor, alțiĭ apucândŭ spre Brăila, în 31 Iuliŭ. 1789».

Acésta fu prima bătaiă câștigată de Austriacĭ de când începu... resboiulŭ

(1) Histoire des campagnes de Suwarow, pag. 51 T. II
(2) Histoire des Campagnes de Suwarow, pag. 67
(3) Pag. 45, ibidem.
(4) T. IV pag. 131.

Însuși autorulŭ istoriei lui Suvaroff recunósce acesta qicêndŭ: »Nur die kaiserliche war es die Erste Feldschlacht die sie in diesen Kriege gewannen» (1).

Avem informațiuni positive, că la Focșani nu se afla și Mavrogheni în persónă, dar neîndoios se afla și óste Română. Décă ne amintimŭ de chiămarea mai susŭ adusă a tuturorŭ boïlorŭ în tabără, la quartierulŭ generalŭ, la începutulŭ campaniei, puteamŭ presupune că se afla la Focșani și Mavrogheni, dar în capitolul de mai la vale vom arĕta cum vitézulŭ Domnŭ era în timpulŭ acesta ocupatŭ cu rĕsboiulŭ în Carpați. Cum că totuși la Focșani erauŭ și Românii, se póte înțelege și din faptul că retragerea oștirei după învingere, se face nu numai spre Brăila, ci și spre București. Presința Românilorŭ o afirmă și Anastasie Turcitulŭ.

Bucuria despre victorie e mare în tabăra aliată.

Dăm în anexă reproducerea unui tabelŭ în care sculptorele Schubert ne arĕtă cum Coburg și Suwarow și în genere Muscalii și Austriacii se îmbrățișézá și se felicită de isbânda (2) unei lupte care ținusă dela 6 ore dimnéța nu mai puținŭ de 10 ore!

Principele Coburg fu resplătitŭ de Impĕratulŭ sĕŭ cu Crucea mare a Mariei Teresa. Acelaș Impĕratŭ Iosif trămisă lui Suvaroff o tabachiĕră bogată cu cifra sa, însoțită de o epistolă autografă din 13 August 1791, ce dămŭ în anexă (3). Asemenĕ reproducemŭ epistola adresată lui Coburg. Acelaș lucru făcu și Ecaterina cătră Coburg.

Cu multă inteligență fu combinatŭ îndată atacŭlŭ ce la 2 August stilŭ nouŭ deteră trupele Turco-Române contra aripei drepte a Rușilor dela Berlad, pe Siretu și pe Prutŭ. Acestŭ atacŭ sili pre Suvaroff să abandone pre Coburg la Focșani imediatu după victorie (4). Coburg ne mai fiindŭ sprijinitŭ de corpulŭ rusescŭ, nu cuteză să urmărésca pre Turco-Românii în retragerea lor. Austriacii se mulțămiră a

(1) Pag. 71, tom. II.

(2) Vedi gravura anexată.

(3) Vedi anexele.

(4) „Ausführliche Geschichte des Krieges zwischen Russland, Oesterreich und der Turkey" Vol. I. I, pag. 124.

lua posiţiune la o óră distanţă de Focşanĭ pe apa Milcovuluĭ (1). Colonelulŭ Karaiciaĭ fu trămisŭ la puţină distanţă înainte cu ante-garda.

Restulŭ luneĭ August Austriaciĭ nu cutezară a nainta, iar Suvaroff este strînsŭ ocupatŭ de mişcarea Turcilorŭ din Basarabia sudică şi Galaţĭ-Brăila.

LVIII.

Unde era Mavrogheni când se dete bătălia dela Focşanĭ? Lucrarea oştireĭ române în Munţiĭ Carpaţĭ.

Simţindu-se în Focşanĭ de pregătirile de atacŭ ale luĭ Coburg, încă dela desprimăvĕrarea anuluĭ 1789, Mavrogheni care, cum vĕdurămŭ, chiămase pe boiărĭ în tabăra dela Focşanĭ, 'şĭ luă misiunea de a ataca ostea austriacă de-alungulŭ Carpaţilor, ca să împedice adunarea de maĭ multă oştire Austriacă pe linia Centruluĭ Focşanĭ-Galaţĭ.

In luna luĭ Iuliŭ Mavrogheni conduce cu vigóre oştirile turco-române pe la diversele pasurĭ din munţĭ contra oştirilorŭ austriace din Ardealŭ şi Banatŭ (2).

Anonimulŭ Austriacŭ (3) în tomulŭ alŭ IV-lea alŭ «Istorieĭ Rĕsboiuluĭ», urmăresce din punctulŭ sĕŭ de vedere, ataculŭ diverselorŭ pasurĭ şi aşedarea trupelorŭ Austriace în timpulŭ erneĭ pe la aceste. La Pasulŭ Vulcanuluĭ, bună-óră, în primele dile din Martie se găseaŭ două bataliune din primulŭ regimentŭ românescŭ, două batalióne a luĭ Spleeni, două Belgiojoso, unulŭ dela Esterhazy, două divisiunĭ dela

---

1) [illegible] Anwesenheit von Bertat [illegible] Er begab [illegible]

T. II, pag. [illegible] v. R[illegible]nsky. Gotha, 1796.

2) In [illegible] Buzĕu), [illegible] Allschanze [illegible] nem rumando [illegible] der Wallachen [illegible] Ansicht mitten, zu gleicher Zeit unsere [illegible]

3) Ausführliche Geschichte [illegible] und der Türkey. Vol. IV, pag. 7. Viena, 17[illegible].

Husarii de Toscana, o divisiune de dragoni de Savoia și unŭ escadronŭ de voluntarĭ.

La Pasulŭ Turnu-Roșu eraŭ unŭ batalionŭ Oross, unulŭ Spleeni, unulŭ Aloinzi, o divisiune de husarĭ Toscana, o divisiune de dragoni și vre-o câte-va sute de volintirĭ călărĭ și pe josŭ. La Temeșiŭ, autorulŭ anonimŭ pretinde că se găsea numaĭ unŭ batalionŭ Oross.

In pasulŭ despre Câmpulung se găseaŭ 2 batalióne din alŭ 2-lea regimentŭ românescŭ-austriacŭ care făcuseră parte în trecuta campanie din armata prinţuluĭ Coburg.

Cum se ridică zăpada din pasurĭ pe la finea luĭ Marte, Mavrogheni dete ordin de mergere înainte, de și âncă dînsulŭ nu se afla în munţĭ.

Prima ciocnire se întâmplă între Câmpulung și Rucăr. La 8 Aprilie st. n. turco-româniĭ atacă ante-posturile austriace dar, după cum scrie anonimulŭ istoricŭ austriacŭ, ataculŭ nu isbuti, de și Turco-Româniĭ arŭ fi avutŭ 253 morţĭ. După obiceiulŭ luĭ, istoriculŭ nu acusă morţĭ din óstea austriacă decât unŭ *secuiŭ!*... Răniţĭ fură, ḑice, maĭ mulţĭ și durere! ceĭ maĭ mulţĭ dintre ostașiĭ din regimentulŭ românescŭ. La acestŭ atacŭ luară parte, din partea oștireĭ austriace și unŭ escadronŭ de volintirĭ românĭ, din ceĭ carĭ la îndemnulŭ înstreinaţilorŭ boerĭ, abandonaseră pre Mavrogheni. Unŭ oficerŭ din acestŭ escadronŭ, anume Burtă, âncă fu rănitŭ.

Oastea româno-turcă se retrasă ceva maĭ îndărătŭ, în Valea Muiereĭ *(Walja Mulieri)*, cautându a se maĭ întări, sprijinindu-se acéstă ante-gardă pe trupele din Câmpulung, carĭ făceaŭ recunóscerĭ până în lăuntrulŭ Ardéluluĭ.

La 25 a aceleașĭ lunĭ (stilulŭ noŭ), 1500 Turcĭ, și la 4000 Arnăuţĭ muntenĭ eraŭ gata să năvăléscă dela Romniculŭ Vâlceĭ în Ardeal, cu intenţiunea de a ocupa punctul Șease-sate peste munţĭ. S'aŭ și însinuatŭ turco-românii pe la Cozia și Cornet cu scopŭ de a ataca pe Austriacĭ pe ţĕrmulŭ stângŭ alŭ Oltuluĭ, carĭ aveaŭ ante-posturile la Gura-Lotruluĭ și la Piatra. După 7 ore de bătaiă aprinsă de ambele părţĭ, românĭ și Turcĭ luară posiţiunile dela Gura-Lotruluĭ și Piatra și dela Fórfica până la Cornet. Acéstă mŏnăstire fu prada flacărilorŭ în mijloculŭ acestorŭ harţe. La 1 Maiŭ (stilŭ noŭ) turco-românĭ căutară să mérgă înainte dincolo de Cornet și isbutiră unŭ

momentŭ să coprindă înălţimile dela Iona şi să delogeze pre inam[illegible] din Sărăcinescĭ, dar, după arĕtarea anonimuluĭ austriacŭ (1), întrep[illegible]derea nu isbuti.

In definitivŭ aceste harţe eraŭ menite numaĭ să împedi[illegible] austriacĭ de a se insinua în România, căcĭ adevĕrata încercare de[illegible] merge în Ardeal, urma să se facă numaĭ în lunile viitore şi a [illegible] după sosirea la Câmpina a Domnitoruluĭ Mavrogheni.

Anonimulŭ austriacŭ recunósce, că restulŭ luneĭ luĭ Mai[illegible] menţinuse şi Austriaciĭ şi Turco-Româniĭ în posiţiunile ocupate [illegible] în luna Iuniŭ Turco-Româniĭ întreprinseră noue atacurĭ asupra pa[illegible]rilorŭ Transilvănene.

Este de amintitŭ curagiosa încercare a Turco-Românilorŭ de[illegible] 18 Iuniŭ (stilŭ noŭ). Deprinşĭ a urca călărĭ munţiĭ ceĭ maĭ prăp[illegible]stioşĭ, eĭ se hotărîră a lăsa pasulŭ unde 'ĭ aşteptaŭ Austriaciĭ şi [illegible] trécă de a dreptulŭ peste munţĭ pentru a coprinde Făgăraşulŭ. Ne[illegible]miculŭ luase tóte precauţiunile pentru a evita surprindere dela Mun[illegible] Aşia el făcu să sară cu iarbă de puşcă o gróznică stâncă care co[illegible]stituia unŭ felŭ de punte între douĕ prăpăstiĭ pe unde era singu[illegible] locŭ de trecere în spre satulŭ Breaza, care vine la o mică depă[illegible] de Făgăraşiŭ, iar dincolo de acéstă prăpastie făcu întăriturĭ [illegible] şanţurĭ şi aşeḑă puţine trupe pentru apărarea acestorŭ întărit[illegible]

Ajungêndŭ la loculŭ unde Austriaciĭ săltaseră în aerŭ stâ[illegible] Turco-româniĭ se puseră pe lucru şi prăvălindŭ petre reimpreuna[illegible] ambele maiurĭ. Acum óstea nóstră trecu acestŭ locŭ dificilŭ pro[illegible]tândŭ şi de o negură désă, dar sgomotulŭ ce făcuseră pietrele pr[illegible]buşite pentru a constitui puntea de trecere, deşteptă atenţiune[illegible] sentineleĭ Austriace dela şanţurile din apropierea stânceĭ. Pe [illegible] sentinela dă focŭ şumăiaguluĭ dela prăjina de alarmă. Din prăjină [illegible] prăjină semnalulŭ e datŭ pe o mare întindere în Ardeal, şi trupe[illegible] Austriace din împrejurime se punŭ în mişcare, îndreptându-se la loculŭ de bătaiă, iar o parte cercândŭ să strebată la Câmpulung, [illegible] se taie linia de retragere a cutezătoreĭ trupe Turco-Române.

(1) Opulŭ citatŭ, pag. 16, vol. IV.

Spaima fu mare și în oștirea Austriacă și în Făgărașŭ, unde tocmaĭ era și de târgŭ la 19 Iunie (stilŭ nou) (1).

Turco-Românĭ de și isbutiră să delogeze dela șanțurĭ garda și să-și deschidă cale împlându-le și pe acestea cu pământŭ, vĕdĕndŭ că mișcarea lor este simțită și temêndu-se ca să nu li se taĭe retragerea nu maĭ înaintară și se întórseră îndărătŭ la posițiunile lor, nu fără a se apĕra de atacŭlŭ combinatŭ alŭ neamiculuĭ care țișnia din tóte părțile.

In luna Iuliŭ însă, precumŭ arĕtarămŭ, avea să se întêmple marea și ultima încercare a oștireĭ muntene de a strĕbate în Ardeal prin pasulŭ Timeșuluĭ. Mavrogheni înțelesŭ cu Turciĭ din centrulŭ frontuluĭ de bătaiă dela Focșanĭ lăsă o parte din oștirea sea acolo și cu o altă parte veni însuși la Câmpina luândŭ misiunea de a-'și combina atacŭlŭ în pasulŭ Timeșuluĭ cu încercarea oștireĭ din Focșanĭ de a întâmpina pre Coburg la Putna. Mavrogheni ordonă unŭ atacŭ simultaneŭ prin tóte pasurile Carpațilorŭ.

Hagi Suitariul din corpulŭ dela Focșanĭ înaintase cu 8000 de călărĭ între Adjud și Ocna (14 Aprilie stilŭ nou). La 15 Aprilie st. n. Mavrogheni va să atace pe Austriacĭ la Temeșiŭ ca să producă o diversiune puternică, care să împedice întărirea neamiculuĭ din fața Focșanilorŭ.

Mavrogheni avé cu sine, în acéstă expedițiune 30,000 oșteni, pre carĭ îĭ concentrase la Câmpina. De aci elŭ naintă la Sinaia. Acolo detașă 6000 de ómenĭ cu misiunea de a cerca să trécă prin pasulŭ Temeșuluĭ (2).

Austriacĭĭ, sub comanda generalŭ-maioruluĭ Oross, luaseră la

(1) In Fogaras war an diesem Tage eben Wochenmarkt. Der Schrecken und die Bestürzung unter dem Volke war unbeschreiblich. Die Bauern, um sich leichter flüchten zu können, boten den Kübel Waizen, den sie vorher um 8 Gulden nicht geben wollten, um 1, und eine Fuhr Holz, für die sie sonst zwey Gulden verlangten, um drey Groschen zum verkauf an (In Făgărașŭ era în acea și târgŭ săptĕmânalŭ Spaima și neliniștea în poporŭ era de nedescrisŭ. Țĕraniĭ, pentru a putea fugi maĭ ușorŭ, ofereaŭ pentru vîndare, banița de grâŭ, pe care maĭ nainte nu o dedeaŭ cu 8 fiorinĭ, cu unulŭ, unŭ carŭ cu lemne, pentru care de obiceiŭ cereaŭ 2 fiorinĭ, pentru treĭ groșĭ). Vol IV, pag. 21. Ausführliche Geschichte des Krieges zwischen Russland, Oesterreich und der Türkey. Viena, 1791.

(2) „Wirklich gieng auch bald darauf die Nachricht ein, der Fürst Mavrojeny sei mit 30.000 Mann von Kimpina aufgebrochen und bis Sinay vorgerücket", pag. 22, opulŭ citatŭ.

Predeal o posițiune favorabilă și se întăriseră în ea cu șanțuri și parapete.

In ḍioa de 15, la 6 ore diminéța, ante-garda lui Mavrogheni atacă aripa dréptă și stîngă de o dată eșindŭ din pădure, și când fu aprópe de șanțuri îndreptă trei tunuri asupra fortificațiuniloru austriace. Unulŭ din aceste tunuri fu însă îndată scosŭ din serviciŭ cu o lovitură de tunŭ (Sechspfünder) austriacŭ.

Cu mare vigóre fu condusŭ ataculŭ fortului. Oștirea atacatóre nu afla însă posițiune avantagiósă. Totuși 12 viteji oșteni (1) avură cutezarea să sară în șanțuri sub plóia de glónțe și începură a bate piróne pe parapete ca să 'și formeze scări de urcatŭ pe ele. Șapte din acești bravi fură săcerați de mórte și cei-l-alți siliți a renunța la temerara întreprindere.

Până la 10 ore ținu ataculŭ. Dar sosindŭ unŭ noŭ contingentŭ de oștire austriacă, sub comanda căpitanului Maina, ai lui Mavrogheni simțiră că ar puté fi luați între douĕ focuri și preferiră a se retrage.

Urmăriți de Austriaci, retragerea fu penibilă până la Valea Țapului, lîngă Sinaia. Autorulŭ austriacŭ pretinde, că Românii lăsară 191 morți și 33 cai. Cu prinși nu se lăudară Austriaci decât cu *trei* și cu 6 drapele. Negreșitŭ că scriitorulŭ oficiosŭ austriacŭ nu denunță, după obiceiŭ, decât vre-o 30 morți austriaci!

In același timpŭ, după cum arĕtarămŭ, urma ca oștirea Turco-Română să ia ofensiva pe tótă linia Carpaților, ca să împedice concentrarea Austriacilorŭ în numĕrŭ mare la Focșani. La 16 Iulie stilŭ noŭ, urmă la pasulŭ Turnului-Roșu, la Priporŭ, o harță a căreia descriere părtinitóre Austriacilorŭ negreșitŭ, o dămŭ în anexă (2).

In totŭ restulŭ lunei Iulie mai urmară diverse harțe de antegarde în principalele pasuri Carpatice (3).

---

(1) Eată cum narézĕ însuși autorulŭ oficiosŭ austriacŭ acestŭ episodŭ: „Zwölf Wagehälse hatten die Kühnheit im den Graben der Schanze zu springen, wo sie Nägel in die Pallisaden schlugen, und so hinauf klettern wollten; aber der Herr Posten-Kommandant, Obristwachtmeister von Layritz hess Manschaft auf das parapet (Brustwehre) steigen die 7 von ihnen erschoss".

(2) Vedĭ anexa.

(3) Opulŭ citatŭ austriacŭ, T. IV, pag. 27.

Domnitorulŭ Mavrogheni, după harţa dela pasulŭ Timeşului, pregăti unŭ nouŭ atacŭ pentru primele dile din August, combinându-lŭ cu o mişcare simultanată despre Văenĭ de Munte

La momentulŭ când se pregăti şi se dete bătălia dela Focşanĭ, mai multŭ decât ori-când Mavrogheni şi corpulŭ sĕŭ de oştire luară ofensiva în Carpaţi (1). Cu deosebire însă ataculŭ fu îndreptatŭ mai cu putere în pasulŭ Buzĕului, ca să se provóce mai în apropiere de oştirea lui Coburg, diversiunea dorită, care să împedice întărirea corpului lui Coburg cu nouĕ contingente din Ardealŭ. Pasulŭ Timeşului fu apĕratŭ de Austriaci contra ante-gardei lui Mavrogheni de 4000 oşteni, pe când în pasulŭ Buzĕului se concentraseră peste 9000 oşteni, mai multŭ Turci, cu 6 tunurĭ. Ataculŭ violentŭ datŭ aci sub comanda lui Soliman Paşa cu douĕ tunurĭ, în cursŭ de mai multe dile îngrodi pre Austriaci. Feldmareşalulŭ Leitenant, din Ardealŭ, se răpedi însuşi la pasulŭ Buzĕului să aducă ajutóre oştirei austriace din acelŭ pasŭ *(gieng selbst nach Bocza ab)* (2).

Dămŭ în anexă pe largŭ după istoriculŭ oficiosŭ alŭ campaniei austriace, naraţiunea diverselorŭ harţe urmate la pasulŭ Buzeului. Bravulŭ Soliman îşi făcu datoria cu sacrificiulŭ vieţei sale. Alăturea cu Turcii se luptară vitejesce şi mai mulţi oşteni românĭ comandaţi de Anastasie.

Aceşti vitezĭ împedicară junctiunea armateĭ Austro-Rusescĭ din Focşanĭ cu óstea Austriacă care venia să reshéscă prin pasulŭ Buzĕului, dar nu putură schimba sórta resboiului dela Focşanĭ!

De siguru încurajaţi de isbânda lui Coburg, şi a lui Suvaroff, dela Milcov, comandanţiĭ Austriacĭ carĭ apĕrauŭ pasurile Carpatice în contra lui Mavrogheni, începură, cătră finea lui August (stilŭ nouŭ) a lua ofensiva şi a descinde pasurile. La 22 August (stilŭ nouŭ) 2 colone austriace porniseră a descinde pe valea Oltului. O colónă se opri la Racoviţa iar alta trecu Oltulŭ pe la Cânenĭ. Austriacii se insinuase în Valea Topologului.

Acolo întâlniră o ante-gardă de câţi-va turcĭ sub comanda lui

(1) Am I and 2-ten August zeigte sich der Feind an allen Passen, hauptsächlich aber bey Tomosch. und Bocza (Buzeŭ).

(2) V. IV, pag. 31, opulŭ citatŭ. Veţi naraţiunea lui Anastasie (Selim).

[illegible] Bimbaşa Seraskier şi Bostan-Ulu Bimbaşa şi 300 de poteraşĭ [illegible] comandaţĭ de Armaşulŭ Dumitru Lamciul (1).

[illegible] mână de vitezĭ ce puté contra înmiitelorŭ puscĭ ale [illegible]lorŭ? Eĭ se luptară câtŭ putură şi isbutiră a se retrage prin [illegible] spre Curtea de Argeş. Armaşulŭ Dumitru şi cu căpeteniile [illegible] ară din Curtea de Argeş âncă ceva oştire şi ca la 1000 [illegible] se întórseră aprigĭ contra Austriacilorŭ, ca să-ĭ oprésca de [illegible] înainte. O nouă harţă remasă fără resultatŭ maĭ bunŭ pentru [illegible]-Turcĭ, căcĭ era imposibilŭ ca 1000 de oştenĭ să ţină lungŭ [illegible] contra unorŭ forţe cu multŭ maĭ marĭ. Că s'aŭ luptatŭ mi[illegible] poteraşiĭ Armaşuluĭ Dumitru, staŭ de mărturie ceĭ 200 de [illegible] numeroşĭ răniţĭ ce arétă istoriculŭ Austriacŭ că aŭ remasŭ [illegible] de bătaie din óstea română. Numaĭ 11 oştenĭ românĭ [illegible] să fiă prinşĭ de viĭ!

Resistenţa acéstă vitéză a poteraşilorŭ Armaşuluĭ Dumitru, pusă [illegible] pe Austriacĭ. Eĭ se opriră din mersulŭ lor înainte, măr[illegible] a se întări în posiţiunile ce apucaseră. Aci remaseră în [illegible] Septembre (2).

[illegible] Ruşaveĭ âncă s'aŭ petrecutŭ harţe şi bătăĭ între Turcĭ [illegible] în legătură unele din aceste bătăĭ cu acea dela Focşanĭ. [illegible] pânā acum cercetate de noĭ nu resultă că în 1789 [illegible] óstea turcéscă din acestŭ punctŭ şi oştire românéscă, [illegible] nu vomŭ insiste a descrie diversele aceste harţe şi [illegible] se întindŭ în Transilvania până dincolo de Mehadia şi [illegible] era Muntenéscă în judeţulŭ Mehedinţuluĭ.

[illegible] nu ne putemŭ ocupa aci de operaţiunile belice turco[illegible] spre Serbia, Croaţia, Slavonia, etc. Orĭ câte succese aŭ [illegible] Turcii icĭ-colea în aceste regiunĭ, bătălia care se dete [illegible] de care urméză âncă a ne ocupa, le-aŭ făcutŭ inutile, [illegible] definitivŭ sórta rĕsboiuluĭ.

[illegible] IV, pag. 41—45.

[illegible] pretinde că de aceea óstea austriacă fu liniştită în Septembre în [illegible]-Turcii nu maĭ cutezară a o ataca. Dar de ce nu înaintară Austriacii [illegible] pag. 46, opŭ citatŭ, vol. IV).

LIX.

Atac la Bêrlad. Rĕsboiul dela Rômnic. Evenimentele la Bucuresci.

In lipsa lui Suvaroff, vĕḑurămŭ că Turcii ca să facă diversiune voiră să trécă Prutulŭ şi să atace ariergarda din Bêrlad. Déră a doua ḑi după victorie Suvaroff plecă din Focşani, şi la 27 era ear cu óstea la Bêrlad. Unŭ altŭ corpŭ de Ruşi detaşatŭ de Repnin se posta între Bêrlad şi Fălciŭ, sub comanda Principelui locotenent-generalŭ Volgonski ca să acopere flanculŭ stângŭ alŭ lui Suvaroff.

Ne rămâne să studiămŭ acum şi a doua mare bătăliă, acé dela Rômnic, după chiar autorii germani.

Să observămŭ mai întêiŭ că victoria dela Focşani nu prea era în definitivŭ aşĭa de mare, de óre-ce óstea turco-română nu numai nu fu urmărită, dar că să retrasă relativŭ în destulă bună ordine şi anume cea mai mare parte din cavaleriă pe drumul la Rômnicŭ şi Buzĕŭ, cea mai mare parte de Ianicerĭ pe drumulŭ Brăilei (die meiste kavalerie auf dem Wege, nach Rumnik und Buzeu, die meisten Ianitscharen auf dem Wege Braila). Negreşitŭ, în mânile Austro-Ruşilorŭ învingĕtorĭ remaseră cele ce nu eraŭ lesne de luatŭ în retragere şi încă nu tóte, căci Austriacii nu aflară abandonate în retranşamente decât vr'o 10 tunurĭ.

Amŭ vĕḑutŭ atunci că pe când se petrecea acéstă bătaiă la Focşani, Domnitorulŭ Mavrogheni se afla în Carpaţi.

In bătăliile aceste ultime jucă ultima sa carte şi N. Mavrogheni. Sciindŭ că sórta lui era legată acumŭ de acé a rĕsboiului, scrie Selim (Anastasie): «Mavrogheni îşi slei visteria sa privată pentru a ridica cu a sa cheltuială un corpŭ noŭ de oştire alăturândŭ pe lângă acésta şi óstea ce mai putu aduna din tabĕra dela Focşani, porni spre Rômnicŭ pentru a organisa acolo un atacŭ generalŭ, care să se pótă da totŭ într'unŭ timpŭ şi în contra tuturorŭ strîmtorilorŭ Transilvaniei, avêndŭ speranţă că inimicului, vĕḑêndu-se silitŭ de a se apĕra din tóte părţile de odată, s'ar puté află mai multŭ deschisŭ din vre o parte. Mavrogheni se şi încercase a cărmui însuşi o expediţiune contra strîmtórei dela Temiş». (1).

(1) Românul 1861, pag. 54. Veḑi anexa.

Despre corpulŭ de armată a luĭ Coburg în urma bătălieĭ dela Focşanĭ şi până la jumĕtatea luneĭ Septembre (st. n.) nu se maĭ vorbesce de locŭ. Insuşĭ Istoriculŭ Austriacŭ recunósce acésta. După acesta Coburg la 17 August lasă Focşaniĭ şi ia posiţiune nouă maĭ în apropiere de Carpaţiĭ Ardelenĭ. Acéstă mişcare a corpuluĭ luĭ Coburg se explică prin faptulŭ ataculuĭ violentŭ ce Turco-Româniĭ dedeaŭ la pasulŭ Buzĕuluĭ, la Timeş şi la cele-l-alte pasurĭ. Coburg rĕmase inactiv, nedându-şĭ bine sémă de cele ce se petreceaŭ în munţĭ şi temêndu-se de a înainta spre Bucurescĭ, pe câtŭ timpŭ la Brăila era o armată importantă Turcă şi că din munţĭ putea îndată descinde armata luĭ Mavrogheni, aşa în câtŭ Coburg putea să se afle între douĕ focurĭ. In totŭ casulŭ, repeţimŭ, bătălia câştigată de Coburg şi Suvaroff la Focşanĭ, era departe de a fi fostŭ o victorie aşa de strĕlucită cum aŭ voitŭ s'o califice aceştĭ duoĭ conducĕtorĭ de oştire, de óre-ce n'a cutezatŭ Coburg să urmeze calea spre Bucurescĭ.

Câtŭ auḑi de învingerea dela Focşanĭ, Domnitorulŭ se repeḑi cu o parte din trupele sale spre Rômnic pentru a căuta să împuţineze desastrulŭ. Elŭ provocă imediat o nouă concentrare de oştire Turco-Română. Marele Vizirŭ dela Măcinŭ, se puse însuşĭ în fruntea a 100,000 de turcĭ şi trecu Dunărea pe la începutulŭ luneĭ luĭ Septembre, *debarcândŭ* la Brăila.

Indată Principele de Saxa Coburg află că vine acéstă oştire turcă de 100.000 oştenĭ sub comanda mareluĭ vizirŭ în persónă. Coburg cere grabnicŭ ajutorŭ dela Suvaroff.

Mişcarea turcilorŭ şi a luĭ Mavrogheni simţind-o Coburg, detaşéză pre maiorulŭ Kienmayer cu câte-va cete de oştenĭ ca să facă o recunóscere spre Rômnicŭ. Se pare că Mavrogheni nu concentrase âncă tóte puterile turco-române aci, căcĭ aflândŭ de apropierea luĭ Kienmayer de Rômnicŭ, orĭ rĕŭ informatŭ asupra puterilorŭ cu care acesta venea, preferi să lase Rômniculŭ şi să ia posiţiune la 5 mile dincolo de Buzĕŭ, maĭ aprópe de Turcĭ.

La 18 Septembre stilŭ noŭ, înainte de amiaḑĭ, Coburg primlumbă că Marele Vizirŭ cu mare putere, cu multă artilerie, cu mare numĕrŭ de cămile, a trecutŭ Buzĕul la Grădiştea şi că chiar în acé ḑi o să întâlnéscă pre Coburg la *Martinescĭ*, dincóce de apa Rômnic,

aflându-se deja la o distanță de 4 ore de lagărulŭ Principeluĭ, pe drumulŭ ce duce dela Brăila la Focșanĭ.

Cu acéstă veste se trimise imediatŭ unŭ curierŭ la generalulŭ Suvaroff, iar corpulŭ Principeluĭ de Coburg ș'ĭ trămisă tóte bagajele la Focșanĭ, și ș'ĭ construi o întăritură care adăposti manutanța și magasiile.

Apărarea acesteĭ întărituri fu încredințată maioruluĭ Klein de Khevenbüller care avea sub comandă 700 ómenĭ infanteriă, 100 cavaleriă și 6 tunurĭ.

Corpulŭ Principeluĭ plecă după amiazĭ, la 3 ore, în 2 colóne. o oră la stânga, apoĭ dreptŭ înainte luându-ŭ posițiune ast-felŭ că trecu frontulŭ pe drumulŭ dela Brăila la Focșanĭ, avêndŭ flanculŭ stângŭ către Milcovŭ, iar celŭ dreptŭ lângă o dumbravă către rîulŭ Rîmna.

Brigada generaluluĭ Karaiciaĭ care se compunea din 2 batalióne împĕrătescĭ și infanterie Kaunitz, 2 divisiĭ Levenher chevaux légers, 1 divisie Barco. 1 divisie husarĭ săcuĭ și arnăuțĭ (Românĭ și Moldovenĭ) fu așeḑată la flanculŭ dreptŭ, pentru a acoperi tot-de-odată drumulŭ ce duce dela Bucurescĭ prin Buzĕŭ. Rômnicŭ la Focșanĭ.

Corpulŭ de trupă se așeḑă apoĭ în ordinea de bătaiă, hotărîtă în careurĭ, infanteria pe 2 linii, cavaleria într'a treia linie.

Acéstă posițiune era favorisată de terenulŭ alesŭ, protegêndŭ pe Principe, în casulŭ când inamiculŭ ar merge asupra Focșaniloră, a-lŭ putea ataca fără de veste în flancŭ.

Turciĭ și Româniĭ luĭ Mavrogheni âncă luaseră posițiuni bune. Marele Vizirŭ ocupă cu lagărulŭ oștireĭ sale Martinescĭ, pe flanculŭ dreptŭ alŭ luĭ Coburg și arier-garda o avea spre Odaia, avêndŭ spatele acoperite cu garnizónele din Galațĭ și Brăila. La 19 Septembre sosi din spre Buzĕŭ Mavrogheni cu oștirea română și înființă la 20 Septembre (st. n.) tabără nu departe de tabăra Marelui Vizirŭ (1).

(1) „Den 20 September war alles ruhig, um Mittags aber wurde wahrgenommen, dass der Feind auf den an der Seite unsers rechten Flügels liegenden Anhöhen, jenseits der Rimna, ein betrachtliches Lager aufschlage . . . . .“ Patrula austriacă aduce scire, că „dass dieses neue Lager (lângă cel de la Martinescĭ al Marelui Vizir) aus den Truppen des Fürsten Mavrojeni bestehe, die bisher zu Ruseo waren“ pg. 151 I-III din „Ausführliche Geschichte des Krieges zwischen Russland, Oesterreich und Türkey. Wien 1791.

[illegible] rĕmaseră în [illegible]

[illegible] la Petersburg. [illegible] marele cordon al [illegible] adresate lor de [illegible]

[illegible] Bucuresci în urma [illegible]

«In B[illegible] eraŭ în consternaţiune [illegible] Mavrogheni il părăsiră până chiar [illegible] apropie şi nepoţii lui. Unele dintre [illegible] capitala înainte de plecarea [illegible] din oraşŭ pe o pórtă spre a merge în Turcia, [illegible] pe alta pentru a complimenta pe nemţi cari după bătălia dela Rómnicŭ plecaseră îndată spre Bucuresci».

Din aceste vorbe se vede că Mavrogheni după învingere reveni la Bucuresci dar că aci nu rĕmase multe ḑile, creḑĕndŭ că Austriacii şi Muscalii se vorŭ grăbi să descindă până la capitala Munteniei, deci lăsândŭ căimăcămie în Bucuresci, se grăbi a trece Dunărea. Insuşi Becattini recunósce că numai după fuga acésta a luĭ Mavrogheni din ţéra, putura pune mâna pe Muntenia. Acestŭ succesŭ descuragiândŭ şi pe Turcii din Serbia, Belgradulŭ şi el se predă Austriacilorŭ (1).

In urma bătăliei, Mavrogheni, ḑice En. Văcărescu, a lăsatŭ în Bucuresci puţină óste şi el s'a retrasŭ la Giurgiŭ. Aci proiectă Domnitorulŭ să se facă o *treugă* cu Potemkin «întru care să lege, ca să nu vie Muscalii şi Nemţii în ţéră şi să tragă şi el Turcii din ţéră până se va face pace. Trămisulŭ ce a fost însărcinatŭ cu acéstă solie ajungĕndŭ la Focşanĭ găsi acolo pre prinţulŭ Coburg, ce cu tóte că fusese biruitorŭ la acéstă campanie, dar nu se

(1) Aperta (fu) alle armi vittoriose la Valachia colla fuga dell'Ospodaro Mavrogheni, che vide rovesciato irremissibilmente il suo trono, facilitato in fine l'acquisto di Belgrado non meno che l'altro di Bender e di presso che tutta la Bassarabia.

îndrăznia să vie la Bucuresci . . . » (1). Emisarulŭ lui Mavrogheni a fostŭ pare-se unŭ trădătorŭ, care asigură pre Saxe-Coburg că póte în tótă liniștea să mérgă la Bucuresci, că óste nu este în cale nicăieri.

După Pitarulŭ Hristache, avemŭ altă versiune despre acestŭ trămisŭ. Cronica în versuri, ḑice că dupe victorie Nemții naintase până la Buzeŭ :

Mai pân' la Buzĕŭ venise.
Apoi ca să se mai bată (2)
Venia tréba cam cĭudată,
C'ă Turcii se risipise
De fricĕ mai toți fugise.
Deci vĕḑèndŭ și elŭ așla
C'ă nimicŭ nu isprăvia,
De totŭ se desnădăjduise
Și ţéra o părăsise
Și trecu în ţéra Turcéscă
Să nu se mai nevolască
Remăindŭ vr'o duoi-trei Pași
In Bucuresci. cam golași,
Cu vre-o mie de Turci,
Toți, toți iar nu mai mulți ;
C'are și ei aștepta
Prilejŭ d'a se depărta ;
C'ând de când să se strecóre
Nu cum-va să-i împresóre
C'ă Nemții se întinsese
Tótă ţéra coprinsese
Iar Mavrogheni gândi
Incă pân' ce nu fugi
C'ă 'n Bucuresci aŭ rĕmasŭ
Vr'o câți-va Turci de pripasŭ
Și nu cumva să ié scire
De a Nemților venire
Și până ei a sosi (3)
Să 'ncép'a parladisi

(1) Istoricŭlŭ Austriacŭ anonimŭ ânci ne spune că în tabĕra Austriacă dela Gârliccle și Golesci a sositŭ Episcopulŭ de Rómnicŭ, trămisŭ de Mavrogheni pentru a negocia unŭ armistițiŭ, dar că acesta nu trată numai cu Potemkin, cum scrie Văcărescu, ci în deosebi cu Coburg. De altmintrelea Potemkin nici nu era în tabĕră.

Mavrogheni lăndŭ decisiunea de a negocia el armistițiulŭ își asigura unŭ ultimŭ mijlocŭ de salvare a Tronului.

(2) Mavrogheni.

(3) Nemți.

Decĭ chĭamă pre Filaret
De-lŭ trămise la *Nemți* dreptŭ...
Ca să-l parachiniséscă
Cătŭ maĭ curêndŭ să pornéscă...

Va să dică, din contra părereĭ luĭ Văcărescu, că Filaret arŭ fi fostŭ trămisŭ la Muscalĭ.

Mitropolitulŭ Filaret află, după Hristache, pre Austriacĭ spre Buzĕŭ. E maĭ de creḑut însă versiunea istoriculuĭ Austriacŭ. Coburg esită d'a asculta de Filaret:

«Stătură la îndoĭală,
Arătândŭ multe cuvinte
Și nu îndrăsniaŭ să intre
Pentru c'aflase că Turcĭ
In Bucurescĭ sunt cam mulțĭ.

Atuncĭ Coburg porunci ceteĭ de arnăuțĭ și volintirĭ (1) ce-l avé strînșĭ din Moldova, să mérgă eĭ ca ante-gardă, la Bucurescĭ.

Coburg trimiţêndŭ în ante-gardă pre arnăuțiĭ românĭ, urmărea scopulŭ de a trage în partea sa pre Bucurescenĭ, arătându-le că cu dînsulŭ ţine deja o parte din ţéră și pe de alta făcea actŭ de prudenţă netrimiţêndŭ oștire Austriacă în ante-gardă, neîncredinţêndu-se deplinŭ în apelulŭ ce-l făceaŭ boerĭ rămașĭ în Bucurescĭ, în asigurările ce-l dedeaŭ că aci Austriacĭĭ vorŭ fi bine primiţĭ.

De o dată se lăţesce vestea în Bucurescĭ, că óstea nemţéscă va intra în orașŭ ne întârdiatŭ. Comandanţiĭ garnisónelĭ turcescĭ se hotărescŭ a retrage óstea la Văcărescĭ.

Pitarulŭ Hristache dice și el că:

«Arnăuțiĭ ce s'aflase
Toţĭ pe caĭ încălecase
Și spre Turcĭ se ridicase.
Merse de le dete veste
Că Némţulŭ pe marginĭ este (2)
Și decât să se lovéscă
Maĭ bine să se pornéscă

1 Pag. 208, tom. III, Ausführliche Geschichte des Krieges.
(2) Adică barieră.

Şi Dunărea să o trécă
Şi spre Giurgiŭ cu toţi să mérgă,
Turcii numai zăboviră
Ci îndată se porniră...

Turcii ajungêndŭ la Văcărescĭ staŭ loculuĭ, şi nevĕdêndŭ pre Austriacĭ apărêndŭ nicăirea, sunt otărîţi a reintra în Bucurescĭ şi a-l prăda nainte de intrarea Nemţilorŭ:

«Ia spune-mĭ acum ce facĭ
Şi unde să te maĭ bagĭ?»

întrĕbă Hristache cu dreptŭ cuvêntŭ. La scirea acestei întórceriĭ a Turcilorŭ, confusiunea şi spaĭma fură la culme în Bucurescĭ. Fugiaŭ toţi care în cotro puteaŭ:

«Unĭ spre Nemţi apuca,
Alţiĭ prin hanurĭ intra.
Nemţii nu se maĭ vedea
Turcii se apropia!...

Cele patru podurĭ de căpetenie ale oraşului nu maĭ sunt destuŭ de largĭ pentru tótă lumea care cércă a fugi spre a-şĭ scăpa avutulŭ şi maĭ cu sémă viaţa.

Bejănie cumplită!

Se închidŭ prăvăliile.... Légănele cu roţi aurite şi chervanele gemŭ de femeĭ şi de copiĭ căutândŭ să plece în direcţiunea opusă Văcărescilor, cu risiculŭ de a muri de fóme, orĭ de a fi ucişĭ de hoţi în cale.... Cine n'are măcar unŭ calŭ de încălecatŭ 'şĭ duce lada de Braşovŭ, orĭ sipetulŭ, la una din mŏnăstirile încongiurate de zidŭ şi se pregătesce a 'şĭ-o apĕra, împreună cu alţiĭ asemenea luĭ, împuşcândŭ dela meterezele zidului, în Turcĭ când vor năvăli.

Acum se petrecu în Bucurescĭ legendara-salvare a oraşuluĭ de *dascălulŭ Florea* şi *învĕţăceiĭ* sĕĭ dela şcóla româno-slavonă din sf. Gheorghe.

La mŏnăstirea sf. Gheorghe, dascălulŭ Florea învĕţa liniştitŭ vre-o douĕ-decĭ de ucenicĭ să citéscă la psaltire şi pe bucóvnă.

— Ce facĭ, dascăle, strigă din pragulŭ uşeĭ intrândŭ părintele Onofreĭ? Dă drumulŭ ucenicilorŭ pe la casele lor, că peste unŭ

ceasŭ-două totŭ orașulŭ e perdutŭ, că turcii aŭ hotăritŭ să-lŭ prade și să-lŭ arză până nu vinŭ nemții în Bucuresci. Grăbesce, dascăle, că nu mai e vreme de «cruce ajută buche az, ba; ce e césulŭ rĕŭ de mare cumpĕnă!»

Băeții ucenici își punŭ cartea în traistă și daŭ busta spre ușă.

Ho, țéră! strigă dascălulŭ Florea, alergândŭ în pragulŭ ușeĭ și împedecândŭ eșirea ucenicilorŭ.... ho, țéră! că Mavrogheni totŭ e domnŭ, de Turcĭ nu-ĭ habarŭ!

- Dar Mavrogheni a fugitŭ, dascăle, adaugă a dice popa. Cu nasulŭ în cărți, dascăle, ți și nópte nu mai scii ce-i prin țéră.... Dă drumulŭ ciracilorŭ, că dascălii grecĭ dela sf. Sava aŭ tulit-o la fugă încă de a-séră...

-- Da eŭ nu sunt grecŭ, părinte.... Ce aŭ Turcii de împărțitŭ cu noĭ?

— Eștĭ nebunŭ, dascăle? Décă Nemții nu sosescŭ peste unŭ ceasŭ în Bucuresci, grecŭ orĭ românŭ, totŭ de sabie perimŭ...

— Care va să dică părinte, décă vinŭ îndată Nemții scapă orașulŭ?

Și fără să mai aștepte rĕspunsulŭ preotului, dascălulŭ Florea pune pólele antereului în brîŭ, și țîșnesce pe ușa școleĭ strigândŭ: «după mine băeți».

- A înebunitŭ bietulŭ dascălŭ gândi părintele Onofreĭ, care căutândŭ și el să-și scape țilele, fugi în vre-o parte a țĕreĭ.

De odată, pe la amiadi, rĕsună aerulŭ de glasulŭ clopotelorŭ mari și micĭ de pe la tóte mănăstirile din Bucuresci.

Sgomotulŭ este asurdătorŭ și tótă lumea se opresce din fugă, întrebându-se: Ce este? ce se întêmplă?

La mănăstirea Văcăresci, căpeteniile turcescĭ împărțiseră desŭ de dumineță glónțe și iarbă de pușcă la oștire. Tóte mĕsurile eraŭ luate pentru ca, cum va înnopta, Turcii să năvălescă în orașŭ să prade și să măcelărescă pe bieții locuitorĭ.

De o dată se audŭ la Văcărescĭ rĕsunările clopotelorŭ din Bucuresci.

Intr'o chipă căpitenii și oșteni aŭ eșitŭ din corturĭ și pe sub [illegible] mănăstirei, întrebându-se unulŭ pe altulŭ:

— Ce este? ce se întêmplă?

— Ce să fiă mărite agale, strigă dascălulŭ Florea, oprindu-şi calulŭ în faţa unui lusbaşa turcŭ. Fugiţi, fugiţi agale! Aŭ intratŭ Nemţii în Bucuresci... Sunt mulţi ca frunda şi iarba.... Audiţi clopotele cum resună... Mitropolitulŭ cu boerii primescŭ pe Nemţi cu cinste mare... Fugiţi!

Amesteculŭ celŭ mai cumplitŭ produce vorba dascăluluĭ Florea. Intr'o clipă Turcii aŭ încălecatŭ câte doui şi treĭ pe unŭ calŭ şi călăreţi şi pedeştri o tundŭ în direcţiunea Giurgiului...

Bucurescii sunt scăpaţi, fără ca Nemţii să fi sositŭ măcarŭ la marginea oraşului. Ce se întêmplase?

Dascălulŭ Florea împărţise pre ceĭ douĕ-decĭ de ucenicĭ aĭ lui pe la clopotniţele tutulorŭ mŏnăstirilorŭ din Bucuresci.

— Mĕ băeţi, când o fi sórele a chindie, trageţi mĕ clopotele, tóte clopotele până la vremea tócă-i de vicernie şi Dumnedeŭ cu noi.

Acéstă frumósă legendă Pitarulŭ Hristache o strică atribuindŭ tragerea clopotelorŭ la preoţi.

Atuncĭ preoţimea, dice el, dete năvală la clopotele bisericilorŭ. Turcii cum le audia din Văcărescĭ credură că sună în onórea intrărei Nemţilorŭ şi

«Nu scieaŭ cum s'orŭ întórce!...»

Voluntirii Austriacĭ şi puţină călărime intrară în Bucuresci, numai în séra aceleĭ dile memorabile de 28:

«A doua di aŭ intratŭ
Totŭ obuzulŭ regulatŭ
La létulŭ opt-decĭ şi nouă
Octobre douĕ-decĭ şi nouă (1).

Intrarea în Bucuresci a lui Coburg o descrie istoriculŭ oficiosŭ austriacŭ în tomulŭ III, şi o pune la 10 Noembre, stilŭ noŭ (2).

(1) Buciumulŭ, 1863, pag. 40.

(2) «Hierauf kamen alle Bojaren, Kaufleute und Arnauten der Stadt unserer Mannschaft entgegen, und führten dieselben, bei der schon eingebrochenen Nacht, durch die mit Menschen angefüllten Gassen, bis jenseits der stadt, wo der Trupp auf dem Wege nach Giorgiewo Posto fasste, und den übrigen Theil der Avantgarde erwartete.

Negreşitŭ tótă boerimea din Bucurescĭ, după cum maĭ susŭ arĕtarămŭ din Istoria luĭ Mavrogheni, a luĭ Anastasie Turcitulŭ, nu aşteptă intrarea luĭ Coburg în Bucurescĭ pentru a i se închina, ci pe întrecutele eşi întru întâmpinarea luĭ la marĭ distanţe. Dăm după o naivă icónă anexată la Istoria campanieĭ Austriace, închipuirea cortegiuluĭ eşitŭ din Bucurescĭ pentru a întâmpina pre Principele Coburg la intrarea sa în capitala munténă (1).

Austriaciĭ intrândŭ în Bucurescĭ la 10 Noembrie stilŭ noŭ, ḑice şi Becattini, (2) fu «incontratto da tutti i boiari, mercanti ed arnauti. Tutto il clero aprestavalo fuori di una porta, ed nel tempo del suo ingresso suonavano tutte le campane e il popolo esclamava ad alto grida: *viva l'imperatore*. Ben volentieri si prestarono i boiari e tutti gli altri ceti di persone a prestar giuramento di fedeltà all' Augusto Regnante, il cui ritratto stava appeso publicamente sotto il trono, convenendo di buona voglia relativamente alle contribuzioni da pagarsi dalla rendite del paese per l'avanti adette al fuggitivo Prince Mauroieni, e circa le somministrazioni di commestibili di ogni genere».

Serbărĭ numeróse, mese, rugăciunĭ prin biserici, tóte înlesnirile pentru înquartirarea oştireĭ, nimicŭ nu refusară ceĭ 800 boiărĭ [illegible] ce

Den 10ten traf auch der Feldmarschal Prinz von Koburg mit dem Hauptkorps bey Bucarest ein. Boy 800 Bojaren, und mehr als 17 [illegible] und gieng dem Prinzen entgegen, und empfingen denselben vor der Stadt an einer kleinen Kirche. Von allen Seiten ertönte ein grosses Freudengeschrei [illegible] von allen grossen und kleinen Kirchen wurden geläutet [illegible] Hauptstadt. Der Prinz [illegible] Feldmarschalls [illegible]

[illegible]

[illegible]

Coburg află în Bucuresci. Bietulŭ Mavrogheni totŭ mai spera la ţĕrmul Dunărei că Austriacii nu voru intra în Bucuresci şi că doar se vor găsi câţi-va boiĕri cari să vină după el măcăr în semnŭ de protestŭ contra invasiunei Austriace.

LX.

Batălii la Porceni şi Vădeni. Oltenia ocupată de Austriaci.

Turcii mai susţinură câte-va ḑile rĕsboiulŭi în munţii Olteniei şi după învingerea dela Rômnicŭ. La Porceni şi Vădeni eraŭ 17000 de turci sub Paşa cu douĕ tuiuri Kara Mustafa, cel care, în 1788 dusese cu multă strălucire oştirile destulŭ de adîncŭ în Valea Haţegului.

Contra taberelor dela Porceni şi Vădeni îşi îndréptă tótă puterea disponibilă Principele de Hohenlohe. Turcii apĕrară vitejesce pasul, dar fură bătuţi la 8 Noembre (stil noŭ). Hohenlohe 'şi deschise calea spre Craiova. In acelaşi timpŭ, óstea austriacă dela pasul care conduce la Rômniculŭ Vâlcei sub comanda maioruluĭ Brugglach, încă isbuti să rĕsbéscă — bătându pe Turci şi Munteni — spre Olănesci şi Horez, la 5 Octobre (st. noŭ). La 6 Octombre óstea Austriacă apucă la Cozia. De aci descinse la Călimănesci şi Capu-Pisculuĭ. În antegarda acestuĭ detaşament de oştire austriacă era Boerul Băbeanu, care trădase pe Mavrogheni cu un numĕrŭ de poteraşi români. Acésta nu împedică pre poteraşii rĕmaşi credincioşi luĭ Mavrogheni să 'şi facă datoria până în fine. Aşa ei se luptară împreună cu Turcii în contra Austriacilorŭ şi a fraţilorŭ lorŭ trădători, la Ocna şi în mai multe puncte din calea Austriacilorŭ până la Craiova.

La 7 Octombre antegarda austriacă se afla la Fôntâna Banuluĭ. La Rômnicŭ 500 de turci delii şi 200 de poteraşi români căutară fără resultat să împedice intrarea neamiculuĭ.

Românii şi Turcii cari puteaŭ să'şi apere viaţa se retraseră spre Craiova. Dar într'acolo mergea acum şi biruitórea oştire Austriacă intrată prin pasulŭ Rômniculuĭ. Pe la Căineni ţişnise detaşamentulŭ austriacŭ sub comanda Locotenentuluĭ Colonel Wilhorsky cu scop

«pentru a descinde în Valachia (*um tiefer in die Walachey einzudringen*) (1).

Prin pasul care duce la Câmpulung apucă alt detașament austriac sub colonelul V. Kray care se îndreptă în marș repede spre Craiova La 8 Noembre (st. nou) Kray se găsesce la 2 ore depărtare de acestă orașă, la Isalița. Aci 50 de credincioși oșteni de ai lui Mavrogheni arseră vilejește ultimul praf de pușcă în contra austriacilorŭ lăsândŭ 5 morți și mai mulți răniți în retragerea lor.

Se mai întórseră curândŭ apoi turcii și Muntenii dar era prea târdiŭ. Ca și la Bucuresci boerii din Craiova eșiră împreună cu mulți locuitorî din orașŭ întru întâmpinarea colonelului Kray și'l introduseră ei singurî în orașŭ punêndŭ la dispositiunea austriacilorŭ provisiunile necesare și primindu'l cu marî manifestațiunî de bucurie (2).

Scriitorul Austriac adesea citat de noi recunósce că acésta a fost ultima afacere belică a corpului de Armată Austriac în acest rĕsboiŭ De altmintrelea sosirea erneĭ pune capăt campaniei austriace în țéra românéscă.

Despre intrarea Austriacilor în Craiova scrie și Dionisie Eclesiarchul, Eaca cumŭ narézĕ cronica intrarea Austriacilorŭ în Craiova:

«Nemții aŭ sositŭ și aŭ intratŭ în orașŭ cu pace, eșindu-le înainte boieriî schimbați în haine boierescĭ (3) și întâmpinându-i cu rugăciune i-aŭ poftitŭ de aŭ venitŭ la Episcopĭ, eșindu-le înainte cu

1 Vol 4, pag. 68. Ausführliche Geschichte.

(2) «Hierauf wurde der Oberste Kray mit seiner Mannschaft von den Einwohnern von Krajova ebenso freundschaftlich aufgenommen, als Prinz Coburg mit seinem Heere von den Bewohnern Bucarest's. Viele Bojaren und ein groser Theil der Bewohner dieses ziemlich anzehnlichen Städtchens kamen dem Herrn Obersten auf eine Stunde weit entgegen. Verschiedene von den Bojaren, liessen unter die Mannschaft, welche auf ihren beschwerlichem Marsche schon durch zwei Tage ohne Brot war, Brot, Fleisch, Wein, und andere Erfrischungen austheilen. Hierauf nahm der Oberste, unter Bedeckung eines Kavalleriedetaschements und der Leibwache, begleitet von alen Bojaren zu Pferde, bey läutung aller Glocken, gegenseitiger Begrüssung der Artillerie, und Rührung des Spiels von dem städchen Beatz .

(3) Cara-Mustafa cu Turcii din Craiova (avêndŭ și catane românî) cu o lună mainte de ce Austriacii să se apropie de acelŭ orașŭ, după spargerea taberei lui Pazvant aŭ avutŭ o falșă alarmă. Copriniși de fricĕ fiindŭ, ghion pe la prânzŭ au dat fuga. .. Intr'unŭ sfertŭ saŭ multŭ jumĕtate ceasŭ, nicĭ unulŭ n'aŭ

hiane bisericéscă, adecă preoții cu Sf. Evangelie și cu S-ta cruce în pridvorulŭ bisericei, unde Obersler Craiŭ cu ofițerii lui (care acestŭ Obersler era venitŭ înaintea oștilorŭ cu pioța pedestrimei și cu voinicii) și sărutându sfintele, aŭ intratŭ în biserică toți, cântându-li-se axion, dicându-se de diaconŭ ectenea pentru biruința împotrivnicilorŭ, pomenindŭ pre Impĕratulŭ Iosif, și li s'aŭ făcutŭ masă mare în Episcopie de cătră boieri, ospătându-i bine. Mai vĕrtosŭ boierii Bibescu, fiindŭ unulŭ din ei la Nemți pre carele îndată l-aŭ făcutŭ ispravnicŭ. Apoi aŭ sositŭ și generali cu multă óste călărime....» (1).

LXI

Quartiere de Iarnă. Belgradulŭ capitulatŭ. Succesele Rușilorŭ. Mișcări politice. Apreciări despre rĕsboiulŭ dela Rômnic. Mavrogheni.

Coburg acum își stabili quartierulŭ de ĭérnă, pe când Principele de Hohenlohe făcu tot asemenĕ la Craiova. în 26 Oct. 1789, după spargerea taberii româno-turce dela Porceni județulŭi Jiului și dela Câmpina (2).

rĕmasŭ în oraș și fugindŭ până la Mănăstirea Jitianu, unde este podŭ mare stătătorŭ pe apa Jiului, acolo aŭ stătutŭ să vadă ce se face, și vedĕndŭ că era alarma fașă, s'aŭ întorsŭ în Craiova și bănuindu-și pre boieri că eĭ au priceputŭ spaima lorŭ, aŭ chiămatŭ pre toți boierii și i-aŭ juratŭ să fie credință cu eĭ și să le spue adevĕrulŭ când se va întempla să vie Nemții și *le-aŭ poruncită de s'aŭ schimbată și s'aŭ îmbrăcată în haine turcesci lepădându-și ișlicele și pusdă căciuli negre lungi în capă....*»

Turcii voiaŭ cu acéstă schimbare de haine, ca în casŭ de năvală a Austriacilorŭ să nu fie în pericolŭ și boierii și deci eĭ să nu tăinuiască de Turci scrisorea ce va sosi unei oștirei austriace în oraș..... Dionisie adaoge că la ultimulŭ momentŭ când Nemții aveaŭ să intre, Turcii eraŭ gata să prade Craiova, decă boierimea și negustorimea aŭ fi refuzată de a da lui Cara-Mustafa 70 pungi bani, sumă ce în urmă boierii aŭ pusŭ-o pe țĕră și aŭ scosŭ-o cu prisosŭ!...

Tom II, pag. 178—179. Tesaur, P. Haralam.

1 Tesaur II, pag. 179

(2) «Nemții decă s'aŭ împlinitŭ trei anĭ, aŭ intrat în țĕră de o dată pe la toate schelele Dunĕrii, că așa 'și tocmise staturile între dânșii și Prințulŭ Coburg aŭ intrat în Bucuresci cu generalulŭ și cu oștile lorŭ, coprinzendŭ tótă țĕra peste Oltă și nu 'i aŭ stătutŭ nimene împotrivă, la Craiova aŭ venitŭ în diua de Sf. Dumitru 26 Octombre Prințulŭ Herzerberg.... iar la Cerneți aŭ venitŭ doi generari cu oști pedestrime și călărime, cu multe tunuri, venitaŭ și regimentulŭ unŭ tartorŭ românŭ ce le dice *Hratufi*, luți la rĕsboiŭ.

Tesaur II pag. 178 «Dicerisie Episcopul vinde toveștere turcilor în Craiova la 20 Oct.

Victoria dela Rômnic demoralizâ pre Turcĭ .... Garnizona din Belgrad sub Abdi-Paşa capitulâ cu onorurile belice şi se retrase în Bulgaria. Abdi fu descăpăţînatŭ de Sultanulŭ ca pedépsă.

Ruşiĭ, la gurile Dunărei, mergeaŭ şi eĭ din cuceriri în cuceriri. Benderul îşi deschise porţile înaintea lui Potemkin (1). Galaţulŭ fusese arsŭ de Kaminski. Ismailulŭ mai ţiné încă. Suvaroff înainta ca să'lŭ asedieze.

La strigătulŭ de aman! al Turciei, Anglia şi Prusia se agită seriosŭ. Sub auspiciile acestorŭ douĕ state, Polonii se aliézâ cu Pórta, o armată navală englesă se dispune a protege diversiunea regelui Suediei, care nu ceré altŭ decât se fie sprijinitŭ ...

N. Mavrogheni trecêndŭ la Dunărea, «acolo poruncià turcilorŭ să stée cu rĕsboiŭ asupra Nemţilorŭ să nu-i lase în ţérâ, dar turcii adaoge Dionisie Eclesiarchul (2) vĕdêndŭ că şi eĭ aŭ datŭ dosulŭ de aŭ fugitŭ din ţérâ, nu'lŭ mai băgaŭ în sémă.

«Scria Mavrogheni şi boerilorŭ ţĕreĭ carĭ îĭ lăsase caimacamĭ la scaunulŭ Domneĭ, că décă vor veni Nemţi în Bucurescĭ, să le dé zaherea şi să ocrotéscă ţéra, precumŭ şi Măria Sa s'aŭ nevoit de aŭ scăpat-o de robie» (3). Bravulŭ Domnŭ voia cu orĭ-ce preţŭ să scape ţéra de pustiire.

Nu putemŭ încheia acestŭ capitolŭ alŭ ocupaţiuneĭ ţĕreĭ de cătră Austriacĭ fără de a înregistra aci aprecierile unora din scriitorĭ asupra acestui Domnŭ câtŭ privesce purtarea lui în rĕsboiŭ şi chiar faţă cu ţéra, cât şi apreciărĭ strĕine asupra rĕsboiului dela Rômnicŭ.

Langeron în memoriulŭ sĕŭ despre campaniile Ruşilorŭ şi Austriacilorŭ scrie că triumfulŭ lui Coburg în Muntenia e datoritŭ

1) Dămŭ în anexă stampa representândŭ luarea Benderului.

(2) Tesaurulŭ, Tom II, pag. 177.

(3) Dionisie Eclesiarchul scrie că, după învingerea dela Rômnic «Turcii se gătiseră să robéscă ţéra, (ca ţéră neamică) şi aŭ venitŭ unŭ paşă mare cu óstea lui, şi adusese sacĭ araniĭ pline de stréngurĭ şi curele şi lanţurĭ să lege robiĭ şi mai multŭ Bucurescĭ îĭ era în minte. Dar Domnulŭ Mavrogheni cu mare meştĕşugŭ şi cumpătare aŭ tăiatŭ pre acel paşă pe Dunăre şi l'aŭ aruncatŭ în apă, neavêndŭ nime din Turcĭ».

Tesaur, Tom. II, pag. 177.

numaĭ luĭ Suvaroff, carele sĭli pre Coburg să adopte planulŭ sĕŭ de bătaie la Focşanĭ şi la Rômnic. «Le prince de Coburg, dominé de sa gloire et croyant que la victoire s'était trompée, vainquit presque malgré lui!» (1)

Turcitulŭ Anastasie (Selim) în istoria luĭ N. Mavrogheni, însu-şĭ activŭ în bătăliile dela Focşanĭ şi Rômnicŭ, atribue victoriile totŭ luĭ Suvaroff. «Nu voiŭ maĭ întreprinde să desluşescŭ în ce chipŭ... furĭ scăpaţĭ de douĕ orĭ Coburg şi Austriacĭĭ prin activitatea fără esemplu a luĭ Suvaroff căcĭ de douĕ orĭ era să fie prăpădiţĭ de cătră turcĭ» (2).

N. Mavrogheni, care după mărturia luĭ Selim se luptă vitejesce la Rômnicŭ, esplica învingerea sa prin nedisciplina oştireĭ sĕle şi a celeĭ turcescĭ. Ordinele luĭ nu eraŭ esecutate, acésta vĕdêndŭ el în tabera dela Focşanĭ:

«Selim, esclamă sĕrmanulŭ Domnŭ, scĭĭ bine că eŭ laşŭ nu sunt; am datŭ dovedĭ de vitejie chiar pe când postulŭ ce ocupamŭ cerea dela mine să fiŭ maĭ multŭ prudinte. De nu ar trebui aicĭ de câtŭ curagiŭ de a se asigura isbânda, nu maĭ teme de loc c'o să mĕ biruéscă; dar, privesce oştirea ce avemŭ, vedĭ de are cine-va pe ce se rădima, spre a se flata că va birui.»

După perderea bătăliel, eşindŭ din Bucurescĭ însoţitŭ de credinciosulŭ Selim, care ĭ urmă de şi schiopătândŭ în urma unor rănĭ căpătate în lupta ultimă, Mavrogheni era trist şi dicea: «Cine s'a pusŭ vre-odată pe un tronŭ, şi a pututŭ sta pe dînsulŭ în linişte? Cine a alergatŭ ca mine după favórea unuĭ Sultanŭ, fără să aibă a se teme de perderea capuluĭ sĕŭ? Vie dar mórtea când va poftĭ, destulŭ am trăitŭ décă am fostŭ Domnitorŭ!» (3)

«Acéstă dispoziţiune de spiritŭ se schimbă însă, scrie Selim — când sosirămŭ pe malurile Dunărel. Vĕdêndŭ acestŭ măreţŭ fluviŭ, pe care'l trecusă câţĭ-va anĭ maĭ înainte pentru a merge să ia în posesiune demnitatea cé maĭ înaltă la care el puté să aspire, şi pe care se gătia să'lŭ trécă acum îndărătŭ, fugarŭ şi despoiatŭ de tótă

(1) Hurm., Laugeron, pag. 92.
(2) Românul 1861, pag. 54.
(3) Românul 1861, pag. 55. Vedĭ anexa.

mărirea. Mavrogheni, cu tóte că fusese Domnŭ se opri spre a-şi arunca ochii în urmă cu mâhnire şi nefiindŭ în stare să se smulgă de odată dela tot ce fusese obiectulŭ ambiţiunei vieţei sale întregi, el refuza de a merge mai înainte până nu se va încredinţa de a intratŭ în adevĕrŭ Coburg în capitala sa.»

Acéstă scire o află îndată Mavrogheni. Ba mai află, cum vedŭrămŭ, că boerii, cari se otărîseră să rĕmână pe lângă dînsulŭ şi-i juraseră credinţă... «aŭ primitŭ cu braţele deschise» pre austriaci!

Atunci N. Mavrogheni intră în barca care-lŭ aşepta şi dise ultimuluĭ adio unei ţĕri care nu-lŭ înţelesese şi nu-lŭ iubise că nu-lu înţelesese.

«Iar Domnulŭ Mavrogheni i-aŭ *rĕmasŭ* Domna» dice Dionisie, voindŭ să înţelégă că-l aŭ terminatŭ Domna, după intrarea lui Coburg în Bucuresci. Celŭ puţinŭ Dionisie nu'lŭ mai întrunia, pe când En. Văcărescu scrié: «Mavrogheni în vremea ce aducea Turcii isbânde în Bosnia şi în Ungaria, aducé şi elŭ cu Turcii ce aveà (aceĭ pomenesce de ostea românĕ!) aceĭ isbîndă pe la hotarele Transilvaniei şi apoi se întorcé şi *jăfuia* (2) Mănăstirile ţĕrei şi luà şi odóre «sfintele rase de prinŭ biserici şi vasele călugărilorŭ (1) şi sfărîma zidurile curţilorŭ, cumŭ aŭ făcutŭ în Cozia şi la Argeşŭ şi sosé la Devletŭ, că aŭ luatŭ dela Nemţi *Cozia cea tare*i (2). Iar întracestŭ anŭ (1789) ce s'aŭ împotrivitŭ norocului birumţel. Pré înaltulŭ Devletŭ neavêndŭ ce se mai facă şi Mavrogheni aceĭ, carĭ nu avé ce se mai prade şi să mai jăfuéscă, aceĭ mai rămăsese boierinaşi şi mazilaşi

(1) Acesta era pe timpulu când Cuvioşii erau încă să fie sfinţiţi de Turci. Văcărescu.

(2) Dionisie Fotino spune aceste fapte aşa: «Mavrogheni cu ostile ce avea, avu norocul a repurta câte-va mici isbîndi asupra austriacilorŭ, atatŭ la mănăstirea Sinaia cât şi la Cozia de peste Oltŭ şi în alte locuri. Aceste lovirĭ deşi nu fusesĕ de cătŭ însemnate totuşi Mavrogheni către Turci le reprezentă ca bătăliĭ mariĭ şi mănăstirile le numise cetăţi întărite intitulându-le Sinaia-kalesi, Cozia-Kalesi şi altele. Pentru asemine succese, Sultanulŭ i-a trămisŭ *Aidi Kofta* adecă sabie împĕrătéscă şi haină, cu felurite laude şi binecuventărĭ». (Trad. de Sion. Tom II pag. 177.

Şi de ce nu le puté Mavrogheni considera ca cetăţi acele Mănăstiri înconjurate de ziduri cu metereze? Că cetăţi le luase austriacii şi le up rase pe ele şi résbi ostea lui Mavrogheni. Despre prădările vaselorŭ sfinte nimenĭ n'aŭ dis de cătŭ la Văcărescu. Dar lucrulŭ era şi posibilŭ, cu indisciplina ostirei turcesci ce puté Mavrogheni contra acestei necuviinţe, el o tăcu tot-d'a-una.

tauḑiţi pe boerulŭ celŭ mare cum nu voiesce să ésă în fruntea ţĕreĭ din *prostime*[1]) de a'ĭ da dregătorie fără de voie (veḑĭ Pitar Hristache ce scrie din contra) şi apoĭ îĭ jăfuia şi trimeté caftanele pe la judeţe şi îmbrăca fără voie pe cine audia că are banĭ . . Făcuse şi Caimacan Craioveĭ turcŭ şi Chehaia turcŭ şi Capigilor Chehaia turcŭ şi ne avĕndŭ ce altŭ a maĭ face aicé, cu pricină că merge ca să'şĭ facă cercetare ordinoru, umbla prin sate şi *îmbraca pe ţeranĭ cu caftane* şi apoĭ îĭ punea la închisore ca să'ĭ dée banĭ . . . Spăimĕntatŭ după tóte aceste . . s'aŭ trasŭ la Giurgiŭ» (1)

Aşa ceva n'o scriŭ nicĭ Dionisie nicĭ pitaru Hristache . . . Este limpede strevĕḑută ura *boierului* Văcărescu în ce spune de *democraticulŭ* Domnitorŭ! Eaca cum apĕră şi Selim pre Mavrogheni de acuzările ce i se aduceaŭ:

Pe câtŭ timpŭ era âncă primejdia mare, şi era trebuinţă de multă energie, el era trebuincioşŭ; dar căderea protectorelui lui Hasan Paşa, puse în mişcare tóte limbile invidieĭ, şi în secretŭ se pregătiră *o mulţime de acusărĭ pe care 'şĭ propunea inemiciĭ sĕĭ să le asvârle asupra luĭ la cea maĭ d'ântéiŭ ocasiune favorabile. In faptŭ, nu există nicĭ o crimă saŭ greşélă care să nu 'ĭ-o impute. Se ḑicea că administrase rĕŭ treburĭ cu care nicĭ că-lŭ însărcinase cineva vre-o dată; că şĭ însuşise sume pe care nicĭ odinióră nu le primise; că tăiase capete care âncă stăteaŭ fórte solide pe umeriĭ lor. Daca adevĕrulŭ s'ar afla între amĕndouĕ extremele, s'ar fi putută privi el ca omulŭ celŭ maĭ perfectŭ, căcĭ i se făceaŭ imputările cele maĭ contradictoriĭ şi cele maĭ nepotrivite. Totŭ de o dată 'lu făceau şi cumplitu şi risipitorŭ; şi laşu şi îndrăsneţu; şi superstiţiosu şi ateŭ; şi prea blândŭ şi prea aspru, şi prea prudinte şi prea nesocotitŭ.* Dar de şi nu era prea lesne de a vedea cu desluşire care 'ĭ eraŭ crimele, totŭ era evidinte că pedépsa 'ĭ era neapĕrată şi că 'ĭ se va face, îndată ce sentinţa se va puté pune în lucrare fără primejdie, căcĭ era deja pronunţată în secretŭ. Despre acésta era chiar el convinsŭ; *şi pe orĭ-ce grecŭ vedea plecândŭ spre Bucurescĭ, i se părea că o să fiă unŭ piritorŭ care mergea să dea dovadă în contra luĭ».*

1) Tesaurŭ Tom. II pag. 297

LXII.

Muntenia sub Austriaci. Bucurescii în iarna anului 1789 90 Potemkin la Iaşi. Nouă vizirŭ şi resboiulŭ. Bătălia la Calafatŭ. Negociări de pace la Iaşi.

Pentru administraţiunea politică a Munteniei se trămitŭ, mai târdiŭ, din Viena, Baronul Thugut şi Consiliarulŭ Stefan Raicevici fostulŭ agentŭ alŭ Austriei în Principate. In Bucuresci continue însă Divanulŭ din boieri de aĭ ţĕrei. La finea anului 1789 şi în anulŭ 1790 allu în Divanŭ pre boierii: Dumitru Ghyca Banŭ, Radu Slătineanu Vornicŭ, Drăghiceanu Greceanu Visternicŭ, Manolache Grădişteanu biv vel. Visternicŭ, Episcopulŭ Filaret (Rŏmniceanu), Ioan Damaris, Matei Fălcoyanu, Constantin Stirbei.

Alăturea cu boierii din Divanŭ semnéză *oficialulŭ* austriacŭ *Marchelius* şi «Măria Sea pré înălţatulŭ Prinkip, séŭ *general-feldmarşal leitenant Baron fon Entiberg*».

In decursulŭ iernei 1789—90, Bucurescii resunară de petreceri organisate de Austriaci. Baluri, ospeţe neîntrerupte.... «Nemţii după ce s'aŭ aşeţatŭ în Bucuresci şi în Craiova s'aŭ apucatŭ — ţice Dionisie Eclesiarcul — de musici şi de baluri, după obicelulŭ lor şi nu pré grijia de resboiŭ... şi iubea şi boierii, mai vĕrtosŭ mulerile, musicele şi balurile nemţesci, că se aduna cu ei la acele veselitóre» (1). Se mărgini Coburg a pune străji pe marginea Dunărei la tóte schelele, ceva oştire regulată şi mai alesŭ *colintiri* români, sîrbi, arnăuţi... (2).

Acelesi petreceri la Iaşi, unde Potemkin ţiné curte ca unŭ adevĕratŭ Monarcŭ. Suita lui cé strălucită şi mare, scrie Drăghici, nu înfăţişa tipulŭ unui statŭ-majorŭ de generalŭ, séŭ de mareşalŭ, ci glóta unei curţi de monarcŭ orientalŭ, după îmbrăcămintea ce purtaŭ, hiindŭ încărcaţi de aurŭ şi de argintŭ pe tóte cusăturile straelorŭ...

«Şefii cei mai ataşaţi de Potemkin nu ridicaŭ capulŭ dela petreceri ce se daŭ în tóte ţilele, când la unŭ boerŭ când la altulŭ

(1) Tesaur II. pag. 178
(2) Ibidem

pentru ca să facă mulţămire sfetlişului. titlu de *serenitate* ce purta acestŭ prinţŭ (1).

Langeron amintesce că «après la prise de Bender, le Prince Potemkin vint s'établir à Iassy, où toutes les dames russes suivant sa cour vinrent embellir le séjour de cette capitale et faire l'ornement des fêtes que le Prince y donna!» Amorurile lui Potemkin cu cocónele moldovene şi mai alesŭ cu dómna de Witt, femeea unui generalŭ polonŭ, nu eraŭ scandaluri tăinuite nimenui... (2). Aceste petreceri nu eraŭ de natură a activa preparativele campaniei anului 1790.

Mórtea lui Hasan Paşa ridică curaginlŭ partidului contrarŭ păcei. Il succedă Celebi Aga Zadé Şerif Hasan Paşa, ce se afla la Rahova Muhafir, neamicŭ alŭ lui Mavrogheni (3).

In asemené condiţiuni, noulŭ Vizirŭ puté spera succese militare, şi deci a fi contrarŭ la tratativele de pace. De aceea, cum scrie En. Văcărescu, provocă pe Prusia să se conforme tratatului de alianţă din Ianuarie, şi cu deschiderea campaniei din 1790, Frederic să intre şi elŭ în acţiune.

N. Mavrogheni, după eşirea sa din Muntenia nu stătu neactivŭ, nici indiferentŭ la cele ce se lucraŭ. După ce încercarea lui de a dobândi armistiţiŭ dela Potemkin nu isbuti prin faptulŭ lui Filaret, Mavrogheni readună din sfărămăturile oştirei sale şi o complectă cu turci, concentrându-şi acéstă oştire în faţa Calafatului.

Domnitorulŭ plănui să atace, cu óstea dela Vidin, Calafatul. Dionisie Eclesiarchul dice că acestŭ atacŭ urmă la 15 Ianuarie, pe un mare gerŭ. Mavrogheni şi Turcii aŭ isbutitŭ a trece Dunărea şi a se întări la Calafat. Audindŭ de acésta, boierii şi negutitorii din Bucuresci se înfricoşară «răpstindŭ asupra Nemţilorŭ că nu staŭ de resboiŭ, ci staŭ de tracturi şi de baluri... Apoi s'aŭ gătitŭ Nemţii şi aŭ mersŭ

(1) T. II, pag 54 şi 55. Ist Moldovei.

(2) Hurm vol II, supl I, pag. 92, Memoriile lui Langeron.

(3) «Celebi Zadé Hasan Paşa — dice En. Văcărescu — după ce sosi, despre o parte întări gătirile resboiului, despre altă parte pré înaltulŭ Devletŭ îndemnă şi pre Craiulŭ Prusiacŭ ca să se ridice asupra Nemţilorŭ dupe datoria alianţei ce făcuse cu Pórta».

Tesaur II, pag 298.

asupra Turcilorŭ și era unŭ gerŭ cumplitŭ și zăpadă, însă nóptea pe lună, cu putere de oștĭ și tunurĭ, și lovindu-se cu Turciĭ i-aŭ biruitŭ și i-aŭ băgatŭ în Dunăre să se scalde și să bea apă; prins-aŭ și viĭ robĭ și aŭ luatŭ și câteva tunurĭ dela Turcĭ, ĭar pe ceĭ morțĭ i-aŭ cotelitŭ Nemțiĭ și ce aŭ găsitŭ aŭ luatŭ și i-aŭ aruncatŭ salahoriĭ în Dunăre. La acestŭ resboiŭ aŭ fostŭ și Vodă Mavrogheni cu Turciĭ și avé și carâta luĭ cu sine, căcĭ avé gândŭ să scape dela Turcĭ la Nemțĭ (?) Dar n'aŭ pututŭ, că l'aŭ priceputŭ Turciĭ și luà aminte Pașiĭ de elŭ; âncă i s'aŭ imputatŭ că aŭ venitŭ la resboiŭ cu careta ca muĭerile, ĭar nu calare ca voĭniciĭ și careta cu telegariĭ i-aŭ răpitŭ în rĕsboiŭ ostașiĭ nemțescĭ»!

De unde a maĭ luatŭ Dionisie și acéstă nouă trădare pusă pe socotéla luĭ N. Mavrogheni? Și de când unŭ șefŭ de armată nu avé voĭe să aĭbă cu sine o caretă? Este unŭ ce escepționalŭ acésta?

In urma acesteĭ victoriĭ, Coburg se mărgini a maĭ trămite douĕ treĭ escadróne de óste sub colonelulŭ Craiŭ (din Craiova) să înconjure cetatea Turnu «în un ostrovŭ nu departe de dênși» scrie Dionisie Eclesiarchul, (1) iar Coburg rĕmase până în primăvéră inactivŭ în petrecerĭ, la Bucurescĭ.

La Iașĭ însă eraŭ negociațiunĭ pentru pace cu Principele Potemkin, pe câtŭ timpŭ rĕsboiulŭ continua în tómna și iarna anuluĭ 1789—90 (2). Rușiĭ ridicaseră asediulŭ Ismailuluĭ ca să'șĭ adune toțĭ puterile contra Benderuluĭ, în Octombrie 1789 (3). La provocările

(1) Tesaur II, pag. 179.

(2) Ministrulŭ afacerilorŭ strĕine din Versailles scrie în 19 Martie 1790 luĭ Choiseul: «Nous sommes fondés à croire que la négociation entre le G. Vizir et le Prince Potemkin n'est pas rompue. D'un autre côte, ce Prince agit à Jassy, comme s'il était assuré d'y demeurer toujours».

Hurm. II, supl. I, pag. 74.

(3) Parte din traducțiunea unuĭ biletu turcescŭ trămisŭ ambasadoruluĭ de unulu din agențiĭ séĭ.

«Les Russes se sont éloignés d'Ismaïl et ont formé avec toutes leurs forces le siège de Bender. Cette place a tout au plus deux mois de vivres, et la Porte la regarde comme perdue. On ne peut pas même y envoyer du secours d'Ismaïl, puisqu'il s'y trouve tout au plus 10 à 15 mille hommes».

Hurm. Doc. CXXVII, vol. II, supl. I.

Prusieĭ (1) în favórea Turcieĭ, Ecaterina II (în 8 Ian. 1790 stilŭ noŭ) rĕspunse prin Neselrode, că și ea doresce să înceteze calamitățile rĕsboiuluĭ și că, ca titlu de încredere personală și esclusivă în regele Prusieĭ, ea va primi pacea cu condițiunea următóre: «Décă se va puté învoi la facerea păceĭ, că tóte țĕrile situate între Nistru, țĕrmul Mărei Negre, Dunărea, Oltulŭ și fruntariile Austriace, cunoscute sub numele de Basarabia, Moldova și Valachia, să pótă forma pe viitorŭ unŭ Statŭ liberŭ și independinte guvernatŭ de unŭ Principe de religiunea *(Potemkin?)* domnitóre în țéră și care Statŭ nicĭ o dată să nu pótă fi supusŭ la altă putere, ci să servéscă pururea de barieră vecinilorŭ sĕĭ, ca să se înlăture între aceia totŭ cuvĕntulŭ de discusiune și de certă, care certe nascŭ pré adese din causa uneĭ vecinătățĭ imediate. Cu acestŭ modŭ este de speratŭ că va lipsi pe viitorŭ orĭ-ce motivŭ de discusiune și că pacea și liniscea vorŭ fi solidŭ stabilite din o parte și din alta» (2)

Va să ḑică Rusia încercă âncă o dată cu sistemulŭ eĭ: a face pre Românĭ independențĭ, ca apoĭ să li se întémple și lor ceea ce pațiră Tătariĭ din Crimea declarațĭ independențĭ!

In aceiașĭ luna 31 Ianuarie 1790 Porta semna cu Frederic Wilhelm al Prusieĭ unŭ tratatŭ de alianță în tótă regula. Acestŭ tratatŭ convenia Turcieĭ, dar convenia și Prusieĭ, care nu s'ar fi dat în lăturĭ să lase pre Rusia și Austria să ié pre séma lor Moldova

(1) Provocărĭ interesate: «Non era un mistero, che il Re di Prussia tirava tutte le sue linie perche gli venissero cedute le città di Danzica, di Thorn nella Prussia, state dichiarate amesse sempre alla Polonia nel trattato di membramento».

Decattini v. l. VIII, pag. 106.

(2) «Si l'on peut convenir à la paix que tous les pays situés entre le Dniester, les côtes de la Mer Noire, le Danube, la rivière d'Aluta et les frontières autrichiennes connues sous le nom de Bessarabie, Moldavie et Valachie puissent former désormais un Etat libre et indépendant gouverné par un Prince de la religion dominante du Pays et qui ne puisse jamais être soumis à aucune autre Puissance, mais servit toujours de barrière à ses voisins, afin d'écarter d'eux tout sujet de discussion et de querelles qui ne naissent que trop souvent d'un voisinage immédiat, on pourra se flatter par là que tout sujet de discussion pour l'avenir serait ôté et la paix et la tranquillité solidement établies de part et d'autre».

Ferm. vol. II, appl. I, pag. 71.

și Valachia, numai acele s'o lase, pre ea Prusia, a lua și ea o parte din Polonia. In acestă sensă încă în Oct. 1789 Prusia negotiase în secret cu Rusia și Austria (1).

La umbra tratatului cu Pórta din Ianuarie 1790. Prusia concentră osturi amenințatóre Austriei Leopold e silită să ducă și el oști spre frontaria nordică, căutându-și să dismuleze prin mari pregătiri de resboiu, temerile sele reale relative și la situațiunea internă și la cea externă. Adevérat că succesele bellice contra Turcilor, obținute de către mareșalulă Laudon, erau înbucurătóre (2) dar totuși aceste succese agitau nu numai pre Prusia, ci și pre Anglia. Ministrulă englez Pitt nu voiesce desmembrarea Turciei în favórea Rusiei.

LXIII

Bătălia la Giurgiu. Negocieri de pace. Reichenbach. Purtarea Austriei. Ecaterina continuă a cere înființarea unui regată românescă. Jocultă politică ală Prusiei.

Pre când astfelă curgea politica la curțile belligerante și la Berlin Londra Coburg se pregăti să aducă Giurgiul în primăvéra anului 1790. Acésta se întêmplă încă înainte de mórtea lui Iosif II.

(1) Ghyczy scrie către Szécsy, despre întrevederea și tratatul Prusiei cu Turcia:

«La Cour de Prusse, en même temps qu'elle excite la S.-Porte à continuer la guerre en la berçant de nouvelles promesses, negocie secrètement avec les deux Cours Impériales et offre de leur laisser prendre la Moldavie et la Valachie et même ce leur en assurer la possession par sa garantie, à condition que ces deux Cours lui laisseront prendre une partie de la Pologne. C'est ainsi que la Cour de Berlin sacrifie entièrement l'Empire Ottoman à ses propres interets».

Hurm. vol. II, sect. I pag. 71. Doc. CXXV.

(2) «I prodigiosi progressi del Maresciallo Laudon e del Principe Coburgo contro i Turchi, egualmente che quelli della Russia erano sempre più a Londra e a Berlino un oggetto d'inquietudine, ed i respettivi primi Ministri Pitt ed il Conte de Hertzberg stavano ponderando i mezzi di conservare la bilancia politica, che veramente si voleva rimaneggiata dalle conquiste luminose dei due Imperi Confederati».

Botta, ed. cit., VIII pag. 18. Vedi la stessa descrizione della impressione che fece la vittoria di Laudon anche in Inghilterra nel tomo VI, ed. cit., *Commons's Parliamentary History* și alte. Vedi, secondo Pitt, che Mr. Hertzberg «was then Minister at the Court of Berlin» apud Gentleman's Magazine and Historical Chronicle. Printed by Sylvanus Urban, Gent. Vol. LXIII, Part I. London, 1793, pag. 671—700.

De acestŭ evenimentŭ nu se amintesce în Hurmuzake, dar este descrisŭ pe largŭ în Dionisie Eclesiarchul şi mai pe scurtŭ în Enache Văcărescu (1).

Eată cum îlŭ narézŭ Dionisie Eclesiarchul (2):

«Turcii din cetatea Giurgiovul, vĕdêndŭ pre Nemţi negrijulivi şi zăbavnici în rĕsboiŭ, ei s'aŭ gătitŭ să-i lovéscă fără de veste, şi aşia într'una de dile, fiindŭ oştile nemţesci la lagărŭ afară în câmpŭ cu corturile şi negătiţi de rĕsboiŭ şi caii călărimei priponiţi la păşune. Avé şi multe muieri cu ei, după obiceiulŭ nemţescŭ, unele ale ostaşilorŭ, altele cu oştile se ţinŭ, de spală rufe şi curvescŭ cu cine poftesce, că acestŭ lucru este la Nemţi fără de sfială, şi Muscalii âncă o aŭ acésta fără perdea. Avea Nemţii cu ei şi vaci şi capre, pentru lapte, şi acelŭ lapte era pentru generari şi oficeri de-lŭ bé cu cafea; aveaŭ posadnice şi slujnice ţiitóre ceĭ mai mari. Deci eşit-aŭ Turcii fără de veste din cetate, ca la vr'o treĭ patru sute şi aŭ isbutitŭ acolo la lagărŭ, unde fiindŭ şi Principele cu tótă ofiţerimea şi dându năvală în Nemţi i-aŭ începutŭ a secera cu săbiile şi cu iataganele ca pe verde şi cumplitŭ îi tăié de rĕndŭ; iar muĭerile şi copii ţipaŭ, ostaşii strigaŭ ajutorŭ şi se văitaŭ. Prinţu Coburg cu generarii tremura şi striga: Husari, Husari, Arnautŭ! Arnautŭ!.... că nu scié ce se facă de mare fricĕ, că-şi perduse cumpĕtulŭ». Aŭ săritŭ Ungurii, carĭ aveaŭ lagărŭ deosebitŭ şi aŭ săritŭ şi Arnăuţii, volintirii românĭ sub conducerea şefuluĭ lor, maiorulŭ Mavrodin. Acesta a luatŭ pre Turcĭ pe la spate şi cu vitejia lor aŭ scăpatŭ din mânele Turcilorŭ tunurile Nemţilorŭ cu tóte spoliele şi robiĭ. Totuşi 6000 Nemţi aŭ căduţŭ în acéstă bătae. Coburg dădea vina pentru acéstă perdere pe unŭ maiorŭ, care ar fi fostŭ trădătorŭ, fugindŭ la Turcĭ în Giurgiu şi că acesta arŭ fi venitŭ cu Turcii în modŭ aşa neaşteptatŭ asupra taberei austriace.

Noulŭ vizirŭ nu ascéptă nicĭ el desprimăvărarea pentru a se găti de rĕsboiŭ contra Austriacilor. Avea de gândŭ, zice Dionisie Eclesiarchulŭ, să robéscă Bucurescii şi tótă ţéra. Acésta aflându Boerii din Bucurescĭ, şi el cunoscêndŭ slăbiciunea Austriacilorŭ de la întêmplarea de la Giurgiŭ, s'aŭ grăbitŭ de a trimite o delegaţiune la generalulŭ Suvaroff, în înţelegere cu Mitropolitulŭ şi Episcopiĭ, rugându'lŭ, în numele creştinătăţel, să vină cu oştirĭ grabnice să scape Bucurescii. Suvaroff primi chiămarea şi expediă îndată oştirĭ şi artilerie importantă spre ţéra Românéscă, iar el veni în Bucurescĭ cu caĭ de poştă să se înţelégă cu Principele Coburg.

Frate, le temĭ de Turcĭ cu atâţia voinicĭ ce aĭ? dice Suvaroff luĭ Coburg.

(1) Ist. împĕraţilor ottomani.
(2) Tesaur, vol. II, pag. 180.

Ei făcură planulŭ de bătaie contra urdiei vizirului Victoria remase aliaţilorŭ, graţie artileriei rusesci, între care 2 tunuri pe care le trăgea cu câte 40 de boi

«şi aşia aŭ izbăvitŭ D-zeŭ ţéra de peire Deci după acésta isbândă aŭ venitŭ Suvaroff. Generalŭ comandirŭ cu óstele în Bucuresci întimpinându'lŭ boerii cei mari şi Archiereii cu mare cinste, făcêndurĭ ovaţiŭ pentru viteje şi birunţe şi petrecêndŭ Muscalii ca o lună de ţile în Bucuresci, se veseleaŭ şi cântaŭ şi beaŭ şi împreunându-se soldaţii Muscali cu Nemţii pe la cârciume, după ce se îmbătaŭ şi unii şi alţii, se băteaŭ pe poduri şi Muscalii rĕsbeau pe Nemţi că-i bătea la falci cu pumnii şi-i da josŭ» (1).

Intre aceste se întâmpla mórtea lui Iosef II-lea, la 20 Febr. 1790 şi-i urmă în tron Leopold II Duce de Toscana.

Acésta împregiurare, adausă la agitaţiunile semnilorŭ din Ungaria nemulţumiţi cu legile liberale şi egalitare ale lui Iosef II şi cu amenninţările Prusiei, împingea pre Austria spre pace âncă trăindŭ Iosef a. II-lea. Intre Ungurĭ nemulţămiţi âmblaŭ agitatorĭ Francesi, Italianzi, şi Turcĭ (2) ca să-i rĕscóle contra lui Leopold, căutându să împedece astfelŭ pre Austria de a urma mai departe rĕsboiulŭ cu Pórta.

In Polonia austriaca şi în Ardélŭ nu eraŭ mai puţine agitaţiunile Totuşi asemenea simţi ai emisarilor streini nu dadura resultatele aşteptate Leopold făcu semnilorŭ Ungurĭ concesiuni mari şi ei se liniştiră, (3) atunci când la Roma, Neapoli, Paris, Londra, Berlin, se credé că Austria va fi în rele condiţiuni, cu atâtea zăve lăuntrice şi cu Prusia în spate, de a mai continua rĕsboiulŭ cu Turcia

Murise Ahmet IV; murindŭ şi Iosef II numai rĕmase actorŭ în rĕsboiŭ de câtŭ Caterina II. Selim III doria pacea; pacea o doria şi

---

1 Cronografulŭ lui Dionisie Fotinopulos I Fessos vol. II pag. 80—181

2 Becatini, VIII, p. 67.

Per vero dire era pueto certo, che nell' Ungheria erano insorti in qualche tempo de' torbidi degni di riflessione, quantunque la Corte di Vienna procurato avesse di nascondere con ogni cautela immaginabile la pericolosa sua situazione. Gli emmissarj Fiamminghi, e Francesi uniti agli Ottomani soffiavano per tutto il fuoco della ribellione, persuasi i primi de non poter mantenersi e i secondi non poter salvare il vacillante loro Impero, che col procurare ovunque delle sollevazioni e rivolte.

3 Becatini VIII, pag. 72—80.

Leopold II, căcĭ avé pe lângă altele, socotelĭ de regulatŭ cu Frederic Wilhelm II.

Prusia devenĭ periculósă Austriei și maĭ multŭ în urma tratatuluĭ de alianță inchiatŭ de Frederic cu Turcia la 31 Ianuarie, 1790 (1). Un asemenĕ tratatŭ făcu Prusia și cu Polonia, cu condițiune ca ea să dé contingentŭ de óste contra Austriei (2).

Rusia schimba și ea note cu Berlinul (3) note de natură a da bănuelĭ curțeĭ de la Viena.

Succesele bellice din primăvéra anuluĭ 1790 nu eraŭ însă de natură a impinge pe muscalĭ și pe Austriacĭ la pace. Negociațiunile incepute la Iașĭ fură întrerupte în luna luĭ Martie 1790 (4). Nicĭ

(1) Becattini, VIII pag. 88.
(2) Vezĭ anexa după pag. 92 a luĭ Becattini vol. VIII.
(3) Vezĭ pag. 96 T. VIII a luĭ Becattini.
(4) «Les négotiations à Iassy sont rompues. La Porte Ottomane ne veut entendre parler d'aucune cession et d'aucun traité, sans la participation de la Suède, et sans l'intervention de la cour de Berlin.

On est très impatient d'apprendre quel effet produiront les dépêches qui ont été envoyées dernièrement par des couriers à Berlin, Varsovie et Petersbourg. Ces dépêches étaient le résultat du conseil qui avait été tenu la veille. La cour de Berlin ne s'est pas encore expliquée sur l'objet de ses préparatifs militaires. M. de Cachet, chargé d'affaires de la cour de Vienne à Varsovie, à envoyé à sa cour des dépêches dont le contenu a paru très-satisfaisant. On espère que la République acceptera les offres qu'on lui a faites. Son envoyé à Vienne, le général de Woyna, est très-porté pour une aliance avec cette cour : si elle a lieu, il est plus que probable qu'il n'y aura pas de guerre avec la Prusse, puisque cette cour attendu la neutralité de la Saxe Electorale, manquerait absolument son but.

Voici les propositions qui ont été faites par la cour de Vienne à celle de Berlin : 1. La cour de Berlin donnera son consentement aux articles de paix proposés dernièrement à la Porte Ottomane, par les deux cours alliées, et les garantira ; 2. dans le cas où la Porte voudrait continuer la guerre, la cour de Berlin n'y prendra aucune part, à moins que les deux cours alliées ne s'éloignassent des demandes faites à la Porte, ou de l'équité naturelle ; 3. La cour de Berlin fera tout ce qui dépendra d'elle pour déterminer les Etats Belgiques à la tranquillité et à une soumission raisonnable ; 4. Enfin cette cour s'expliquera sur ce qu'elle exige des deux cours alliées. Les propositions qui ont été faites à la République de Pologne portent en substance ce qui suit : 1. La maison d'Autriche s'engage à garantir l'indépendance et l'indivisibilité des provinces qui composent actuellement les possessions de la République ; 2. les Polonais propriétaires de terres dans la Galicie, seront traités comme les domiciliés dans cette province, et ne paieront, quoique absence, que la contribution simple ; 3. on diminuera, autant qu'il sera possible, le prix du sel fossile de Wieliczka ; 4. On accordera à la République autant et plus d'avantages de commerce qu'aucune autre cour ne pourra lui en offrir, et cela sans demander aucun sacrifice quelconque».

«Moniteur Universel» No. 96. Coresp. din Viena 20 Martie 1790.

Turcii nu o voiaŭ. Choiseul scrie în 22 Martie guvernului sĕŭ de la Versailles, că: «Il n'est que trop vrai que les fanatiques et ceux qui sont soudoyés pour désirer la guerre, l'ont emporté sur tous les efforts du Grand Vizir et que le Grand seigneur a rejeté les propositions avantageuses et malheureusement tardives des cours impériales... La continuation de la guerre est résolue (1).

Totuşi, subŭ presiunea ministrului Englezŭ Pitt, şi mai alesŭ a armatei lui Frederic Wilhelm, care era gata de a intra în rĕsboiŭ contra Austriei, Imperatorele Leopold, cum arĕtarăm, primi negociaţiunile de pace (2). Se decise ţinerea unui congresŭ la Reichembach în Silesia Prusiană. Aci se adună pe lângă representanţii Austriei şi ai Prusiei, plenipotenţiarî ai Angliei şi Olandei, ca să se concerteze asupra preliminărilor (3).

În primele conferinţe dela Reichembach (4) se tratară afaceri privindŭ mai multŭ pre Polonia decât Orientulŭ. Wilhelm ceru Danzigul şi Torn. Austria pentru acésta să despăgubéscă pre Polonia cu restituirea unei părţi din Palatinatul Zamosc şi a salinelorŭ de Veliczka, iar Austria să păstreze cuceririle ei din Croazia, cele două sangiacuri de Belgrad, de Semendria şi Oltenia (Valachia mică) până în Oltŭ, restabilindu-şi otarele dela Pacea de Pasarowitz din 1718. Leopold refusă şi energia refusului sĕŭ de a ceda din teritoriulŭ ce î

(1) Buray vol. II, supl. I pag. 74.

«Nu este de cât pré adevĕratŭ că fanaticiî carî sunt plătiţi pentru a dori rĕsboiulŭ, aŭ paralizatŭ tóte stăruinţele mareluî Vizir şi că Sultanulŭ a refusatŭ propunerile avantagióse, din nenorocire târdiî ale curţilorŭ imperiale.... Continuarea rĕsboiuluî este hotărîtă».

(2) «Se ne stavano già da qualche mese gli eserciti Austriaci e Prussiani accampati in alcune parti a vista l'uno dell' altro, quasichè dovessero ad ogni momento combattire, quando apertosi un regolar carteggio tra due Sovrani, si convenne di unanime accordo tra loro di aprire un pacifico congresso a Reichenbach».

Rec. VIII, pag. 107.

(3) Vezi în aceea corespondenţele despre acésta publicate în Moniteurul Universal francez din primele luni ale anului 1790.

(4) Austria în representată în Congresŭ de Principele de Reuss trimisŭ ŭ sĕŭ extraordinar de Betlen şi de Baronulŭ de Spielmann; Prusia prin Comitele de Hertzberg şi Marchesul Lucchesini şi Domnii Event şi Baronel de Reede pentru Anglia şi Olanda.

lăsase Maria Tereza mai potoli pretenţiunile lui Frederic Wilhelm. Pertratările la acestŭ congresŭ târăgăiră mult timp fără resultatŭ, şi numaĭ din când în când apăreaŭ la lumină reciproce declaraţiunĭ şi contra declaraţiunĭ. In fine Baronulŭ de Lusi fu trămis de Regele Frederic Wilhelm la Viena să se înţeléga direct cu Leopold. Acesta arĕtă Imperatorelui Austriacŭ, că Prusia nu maĭ pretinde teritoriile sus arĕtate, dar şi Austria să renunţe la cuceririle sale peste Dunărea Sava şi Unna. Frederic Wilhelm promise mediaţiunea sa la Pórtă în favorea uneĭ rectificărĭ de otare despre Croaţia şi că-ĭ va da şi votulŭ sĕŭ la prosima alegere de imperatorŭ Romanŭ. Leopold, sfătuit de ministrulŭ sĕŭ Kaunitz, se decise a primi propunerile, numaĭ să i se dea o maĭ mare întindere de otare în Croaţia şi Rusava vechiă să i se lase, ca punctŭ de apĕrare a Banatuluĭ şi ca Regele Prusieĭ să se unéscă cu el pentru a readuce sub ascultare Ţĕrile-de-jos şi Belgice.

In 27 Iuliŭ stilŭ noŭ 1790 Prusia şi Austria sĕmnară la Reichenbach convenţiunea în acestŭ sensŭ (1).

Totŭ-odată Regele Frederich Wilhelm lăsă să se împrăştie vorba, că Representantulŭ sĕŭ la Constantinopole, *Dietz*, încheiând cu Pórta în Ianuarie 1790, tratatŭ de alianţă *ofensivă şi defensivă*, şi cu obligaţiunea pentru Prusia de a intra în rĕsboiŭ alăturea cu Turcii, trecusă peste puterele luĭ . Aşĭa ceva păré că este să se înţelégă din faptulŭ rechiămăreĭ luĭ Dietz dela Constantinopole şi a înlocuireĭ luĭ cu alt represintant

Luândŭ cunoscinţă de cele otărite la Reichenbach părerile fură diverse în Divanulŭ de la Constantinopole. Unia voia să se priméscă fără reservă cele acolo decise, ca să fie liberă Pórta de aşĭ întórce tote puterile contra Muscalilorŭ, iar alţiĭ, basaţĭ pe tratatulŭ încheiatŭ de Turcia cu Prusia, ceréŭ să se restitue Crimea, Benderulŭ, Ociacovulŭ, Basarabia şi totŭ ce era în mânile Ruşilorŭ. Maĭ ales se ceré de unia din Divanu respingerea condiţiunilorŭ ce Austria puse pentru libera navigaţiune în marea Negră şi pentru dreptulŭ de a avé con-

(1) Bacot. an. v. VIII pag. 13

sulĭ în tóte scalele și porturile Turcieĭ. Divanulŭ trăgânâ de a respunde cate-va ḑile, dar în fine Sultanulŭ primi condiţiunile propuse.

Frederic Wilhelm cercă să aducă și pre Ecaterina la tratare de pace. Ea rèspunse, că Turcia a trasŭ ântâiŭ spada și că Rusia nu vă pune pe a sa în técă decât în ḑiua când Turcia va recunósce de bună posesiunea de Rusia a Crimeeĭ, și i se va da Ociacovul cu teritoriul seŭ... Ecaterina, necreḑêndŭ utilŭ politiceĭ séle să céră și Principatele, procedă pentru ele, cum procedase în 1774 pentru Crimeea. Ea propuse, vĕḑurămŭ, ca condiţiune de pace, să se declare Principatele nedependinte, cu un Domnŭ suveranŭ, ca barieră între Rusia și Turcia... Ecaterina punendŭ asemenea condiţiunĭ adăuga, că décă ele nu convinŭ Prusieĭ, cu care Rusia n'are nicĭ o cértă — Rusia e gata să 'ĭ rèspundă prin arme, că soldaţiĭ Muscalĭ cunoscŭ deja drumulŭ ce duce din Rusia la Berlin!

Din acestŭ rèspunsŭ luă ceva curagiŭ și Leopold, care făcu cunoscutŭ, că în orĭ-ce cas, Austria avêndŭ alianţă cu Ecaterina II, oștile austriace vor trebui să lupte alăture cu cele Rusescĭ în ḑiua când Prusia ar voi să invade pămênturĭ rusescĭ, și că nu pot oștile austriace evacua Principatele, până ce Turcia n'ar face pace și cu Rusia, căcĭ aceste principate aŭ fostŭ ocupate de Austria ca aliată a Rusieĭ.

LXIV.

Campania a 3-a din 1790. Mavrogheni la Calafat. Proclamaţiunea austriacă despre Victoriă. Boeriĭ esilaţĭ. Văcărescu în favóre la noulŭ Vizir, cere capulŭ luĭ Mavrogheni.

Pe cândŭ asemenea negociărĭ continuaŭ, campania a 3-a bellică urmă în Principate și peste Dunăre. Coburg înţelesŭ cu Suvarofĭ deciseră să trécă peste apa Timokuluĭ, care desparte Serbia de Bulgaria. Turciĭ se mărginiră a'șĭ concentra, din acéstă parte, puterile, spre a definde Vidinul. De altă parte Mavrogheni, cumŭ deja vĕḑu-

rămŭ mai în urmă, retrecuse Dunărea (1), cu un corpŭ considerabilŭ de oştire «*presso il luogo ove esistono le reliquie dell'antico ponte di Trajano*». De aci Mavrogheni se apropia de Calafat, unde se întări în tranşee. La 26 Iunie stilŭ noŭ, în faptulŭ ḑileĭ, generalulŭ Brugglach cu 9 batalióne de infanterie şi cinci diviḑiunĭ de cavalerie, în marşŭ forţatŭ înaintă spre tabera luĭ N. Mavrogheni. Lupta începu violentă, dar Mavrogheni se apără vitejesce, cu desperare, dar fu silitŭ, părăsitŭ de turcĭ, carĭ fugiră peste Dunărea, să trécă şi el cu marĭ greutaţĭ la Nicopole. Austriaciĭ uciseră 800 oştenĭ de aĭ luĭ Mavrogheni făcură prisonierĭ vr'o 700, dobândiră câte-va tunurĭ, steguri şi şaice înarmate. Calafatul rĕmase în mânile Austriacilor... (2)

(1) Selim scrie că «la 14 August, Iusuf, (Paşa Vidinuluĭ) porunci diviḑiuneĭ luĭ Mavrogheni să trecă Dunărea, avendŭ de gândŭ că îndată ce óstea luĭ Mavrogheni se va întări cu şanţurĭ lângă satulŭ Calafatuluĭ, din dosulŭ căruia voia să se aşeḑe, să trecă apa puţinŭ maĭ susŭ cu restulŭ armieĭ séle, ca să pue pre inamicŭ între două focurĭ. Dar inamiculŭ nepoliticosŭ nu lăsă să se împlinescă acestŭ proiectŭ, ci înaintândŭ noptea, fără a fi veḑutŭ, ne atacă la 26 August în faptulŭ ḑileĭ cu oştire multŭ maĭ mare decât a nóstră».

Selim descrie apoĭ cu penă de maestru episodele când crunte, când de risŭ ale resboiuluĭ (veḑi anexa).

(2) Mavrogheni abia scapă cu viaţă în o luntre.... «o ghiulé sparse barca luĭ Mavrogheni chiar în minutulŭ când el se pogorise într'însa şi de ar fi isbit'o cu o clipă maĭ apoĭ, principele şĭ-ar fi aflatŭ sfîrşitulŭ în Dunăre, dar nu era acesta mórtea ce i se destinase luĭ, ci o alta!...»

Românul din 1861 pag. 70, foiletonu. Veḑi anexa.

Mavrogheni şi óstea luĭ s'aŭ bătutŭ ca nisce adevĕraţĭ vitejĭ. Resultă acestă informaţiune din chiar proclamaţiunea adresată Bucurescilorŭ şi ţĕreĭ de Divan anunţândŭ victoria astfelŭ:

«Către dumnelui vel Spătarŭ şi către dumnelui vel Aga, pentru biruinţa ce s'a făcutŭ la Calafatŭ

Publicaţie pentru biruinţa ce aŭ făcutŭ generalulŭ Feldzeugmeister Graf Clerfait — la Calafatŭ, cum că stringêndu-se acolo optŭ miĭ de Turcĭ, aŭ mersŭ numitulŭ gheneralŭ asupra lor cu 9 batalióne de pedestrime şi cu 5 diviḑióne de călărime, şi la 26 ale aceştiĭ lunĭ după călindarulŭ noŭ lovindu-se de diminéţă în inseşi şanţurile turceşcĭ, şi neputendŭ a-ĭ scóte numaĭ cu bătaia tunurilorŭ, s'aŭ aflatŭ silitŭ, şi cu năvălirea puştelorŭ i-aŭ scosŭ din şanţurĭ, şi cu tóte că vrăşmaşiĭ aŭ stătutŭ forte tare şi cu mare împotrivire, dar, iar oştirile crăiescĭ după firea lor bătândŭ tare rĕsboiŭ, 'ĭ-aŭ înfrântŭ pre vrăşmaşĭ cu mare omorîciune şi cu mecare în apa Dunăriĭ care fără greşală aŭ rĕmasŭ morţĭ

Nouĕ succese în Bosnia fură ultimele victoriĭ ale Austriacilorŭ. căcĭ îndată apoĭ interveni armistiţiulŭ de care vorbi-vomŭ maĭ josŭ

Intre acestea boĭeriĭ românĭ, esilaţĭ la cererea luĭ N. Mavrogheni la Rodos şi pe aiurea, stăruiră să li dée voie Pórta a merge la Têrnova, unde 'şĭ aveaŭ mulţĭ familiile. In Febr. 1790, scrie Văcărescu (1) sosi boĭerilorŭ (itlaculŭ) la Rodos, prin care Sultanulŭ învoi boĭerilorŭ să mérgă la Têrnova. Ajunseră boĭeriĭ la Chio numaĭ când murindŭ amiculŭ luĭ N. Mavrogheni. se făcu vizirŭ neamiculuĭ luĭ. Celebi Aga Zade Şerif Hasan Paşa.

Sosiţĭ boĭeriĭ în jurulŭ Tîrnoveĭ. eĭ carĭ nu putéŭ să nu scie în ce situaţiune se afla acum N. Mavrogheni, maĭ ales în faţa nouluĭ vizirŭ, aŭ stăruitŭ şi aŭ obţinutŭ firmanŭ să mérgă la Adrianopole cu familiile lorŭ şi *acolo să se odihnéscă*. La începutulŭ luĭ Iulie 1790 sunt boĭariĭ acolo. Marele Vizirŭ care nu puté suferi pre N. Mavrogheni, nu întârdiă a chiama la el pre Enache Văcărescu. Vizirulŭ dice luĭ Văcărescu, că desaprobă surgunirea luĭ şi a boerilorŭ de către Mavrogheni şi că *«să mĕ scol* (Văcărescu) *să mergŭ la ordie la Rusciuc»*.

«Decĭ, scrie Enache Văcărescu, lăsându'mĭ soţia şi un copilŭ maĭ micŭ ce aveamŭ la o doică, amŭ plecat cu menzil şi amŭ mersŭ la Rusciuk. In césulŭ ce amŭ sositŭ, amŭ descălecatŭ în ordie la Bostangilar-Oda-Paşa, care şi îndată dând veste la luminatulŭ Chehaia-Beiu, Chehaia Chatibi-Efendi, chiămându-mĕ m'aŭ luatŭ şi m'aŭ dusŭ dreptŭ la Vizirulŭ.

[illegible] locŭ, ca la o mie cincĭ sute. luându-li-se şi unŭ tunŭ, i vre-o câte-va stégurĭ. [illegible]ar din partea oştirilorŭ crăieşcĭ aŭ muritŭ unŭ ofiţerŭ şi s'aŭ rănitŭ unŭ maiorŭ [illegible]optŭ ofiţerĭ, şi soldaţĭ ca vre-o optŭ-ḑecĭ morţĭ şi răniţĭ: âncă maĭ viindŭ [illegible]utorŭ Turcilorŭ cu şăicĭ de pe apă, iarăşĭ mare stricăciune li s'aŭ făcutŭ cu [illegible] oştirilorŭ crăieşcĭ şi îndată ce aŭ luatŭ şcire de venirea armieĭ asuprăle. [illegible] tunurile câte li se găsea. noptea şi ḑiua le-aŭ intorsŭ înapoĭ; decĭ acéstă [illegible] să o publicuiţĭ dumnevóstră la tótă obştea poliţieĭ Bucurescilorŭ, ca să [illegible] mulţămită luĭ Dumneḑeŭ cu toţiĭ şi fie-care să se bucure şi să se veseléscă [illegible] la ajutorulŭ marelui Dumneḑeŭ şi la puterea oştirilorŭ crăescĭ. [illegible] alte vestirĭ de bucurie pentru maĭ marĭ biruinţe şi sfărîmarea [illegible] 1790, Iunie 20.

[illegible] General-feld-marschal-leitnant Baron fon: *Rómnic Filaret, Di-* [illegible] *Manolache Grădişteanu, Dimitru Logof.*

[illegible] 298.

«După ce m'aŭ primitŭ cu milostivire şi cu cinste, m'aŭ pusŭ de amŭ şedŭtŭ şi între alte vorbe şi întrebărĭ ce mi-aŭ făcutŭ pentru pricinile rĕsboiuluĭ şi ale ţĕreĭ românescĭ, mi-aŭ poruncitŭ să scriŭ boĭerilorŭ dela Bucurescĭ şi să le arĕtŭ, că o să vie ordia împĕrătĕscă la Bucurescĭ, ca să dée rĕsboiŭ Nemţilorŭ . . .».

Turcĭĭ simţiaŭ nevoia, aflându dóră cumŭ boĭerĭĭ se dedeseră toţĭ la Nemţĭ şi Muscalĭ, să aibă măcărŭ câţĭ-va cu dênşiĭ. Vizirulŭ se gîndi tocmaĭ la cĕĭ nemulţămiţĭ de Mavrogheni, póte deja otărîţ să'lŭ pérdă pre acesta. Vizirulŭ promitea, decĭ, prin Văcărescu, deplină milostivire asupra boĭerilorŭ ce vorŭ abandona pre Nemţĭ, numaĭ să nu doséscă din ţĕră, în diua când Austriacĭ vor fi învinşĭ. En. Văcărescu lucră acumŭ ca neamicŭ neîmpăcatŭ a luĭ N. Mavrogheni. Invitatŭ de Vizirŭ să scrie boĭerilorŭ din ţĕră, elŭ refuză dicênd: «În vreme ce sciŭ toţĭ din Bucurescĭ că Domnulŭ Mavrogheni este la Diiu, şi este *halea Domnŭ*, şi fiindŭ isbânda turcéscă are să vie la Bucurescĭ, nu este cu putinţă să-mĭ dée ascultare mie, ci toţĭ trebue să doséscă (1).»

Vizirulŭ întrébă: «*Pînă acolo urêscŭ Româniĭ pre Mavrogheni*?».

Cu socotélă încărcată En. Vacărescu nară Vizirului ceea ce el pretinde că sunt faptele rele ale luĭ N. Mavrogheni. Până acolo împinge lucrulŭ Enache Văcărescu, că dice Vizirului, că décă ar sci că în mergerea Turcilorŭ, va fi luat şi el cu Vizirulŭ spre Bucurescĭ, el va preferi *să doséscă*, décă va sci că Mavrogheni tot este Domn!...

Aceste declaraţiunĭ le repetĭ En. Văcărescu şi înaintea a treĭ alţĭ miniştri turcĭ séŭ «*rigialĭ*.» Aceştia fură de opiniune să se raporteze la Constantinopole declarările luĭ En. Văcărescu... Era totŭ ce voia Vizirulŭ: — «Mergĭ, dice elŭ luĭ *Văcărescu, de scrie la boĭerĭ şi'ĭ încredinţézŭ că nu va maĭ fi Mavrogheni Domnŭ!*

Ca să fie maĭ tare în jocŭlŭ seŭ politicŭ, En. Văcărescu ceru Vizirului să se chiĕme lângă dînsulŭ şi cel-l-alţĭ boĭerĭ din Arvanitohori şi din Adrianopole. Acésta o dobândi lesne şi pe dată En. Văcărescu scrise boĭerilorŭ din ţĕră. Scrisórea luĭ nu o aflămŭ publicată

(1) Tesaurŭ II, pag. 299.

în «*Istoria Impĕrăţilorŭ otomanĭ*», deşi lăsasc loc pentru decopiarea ei. Ar fi unŭ documentŭ de mare învĕţăminte şi decă s'ar afla copia între hârtiile familiei Văcărescu s'ar aduce cu publicarea ei deosebită lumină în istoria acestorŭ timpurĭ grele. Pote că ar fi şi de natură a mai apĕra şi onórea politică a lui En. Văcărescu.

Destulŭ că din acelŭ memoriŭ En. Văcărescu este nimicitŭ pe lângă Vizirŭ şi serbătoritŭ în óstea turcéscă din Giurgiu şi Rusciuc. Vizirulŭ îi ordonă «*să fiă nelipsitŭ dela corturile lui*» pe tótă diua «făcêndŭ şi *dragomanlic* în Divan în tótă curgerea de vreme ce am fostŭ la ordie într'acéstă campanie» (1).

Din aceste dile capulŭ lui N. Mavrogheni este otăritŭ perirei.

Greculŭ Anastasie (Selim) mai dă şi altă explicaţiune la căderea şi perirea lui N. Mavrogheni: ura învechită contra unui nepotŭ al sĕŭ, Ştefan, dragomanulŭ arsenalului turcescŭ. Selim arĕtă, că acestŭ Ştefan era omŭ modestŭ şi stăruitorŭ în *slujba* sa, dar nu voia să se amestece în intrige ... N. Mavrogheni interpretă acéstă rĕcélă şi indiferenţă tocmai din contra în planurĭ neamice lui. «In fine Mavrogheni se otărî să întrebuinţeze puţina stare şi puţinulŭ creditŭ ce-i mai rĕmăseseră pentru ca să cumpere disgraţia nepotului sĕŭ, chiar şi mórtea acelua, de-i va fi trebuinţă»

In deşertŭ Selim îi arĕtă că făcea rĕŭ, că lui chiar îşi făcea rĕu, căci perdea unŭ razimă sigurŭ perdêndŭ pre Ştefan, ori cătŭ el nu manifesta zgomotos serviciile ce adusese şi mai puté aduce nechiului sĕŭ Mavrogheni «amăritŭ de necazurĭ, scrie Selim ajunsese incapabilŭ de a mai judeca cu sânge rece. El semănă ca unŭ omŭ care, urcândŭ o stâncă răpede cu ochiĭ mereŭ aţintiţi spre vêrfŭ, merge cu paşi fermi şi siguri, dar la coborîşŭ vĕdêndŭ prăpastia desemnată sub picĭórele sĕle, îşi perde totŭ cumpĕtulŭ şi se aruncă într'ensa chiar de frica ce are de a cădé în intru» (2).

Aşia fiindŭ acum Mavrogheni, el nu asculta de sfatulŭ bunŭ al lui Selim, şi striga spumegândŭ de mânie: Nu sunt încunjuratŭ decât de *trădători!* Aţi luatŭ cu totiĭ parte la complotu, toţi v'aţi înţelesŭ ca să-mi rĕpuneţi viaţa!.

1) Tesaur II, pag. 290.

(2) Românul din 1861 No. 22, foiletonu. Vedi anche.

Avea dreptate Selim. Décă Stefan nu fusese de mare ajutorŭ luĭ N. Mavrogheni, fu pentru el de peire înlocuirea luĭ Stefan în postulŭ ce avé prin *Hangerliul* «a cărui ură contra luĭ Mavrogheni, scrie Selim, nu avé margini!»

LXV.

Hangerliu. Intrigile luĭ. N. Mavrogheni în fața morții. Uciderea luĭ. Apreciărĭ despre acésta.

Acestŭ Hangerliŭ începu a intriga în contra nenorocitului Principe Mavrogheni. El amintia cum zarafulŭ Petrache îșĭ perduse capulŭ din causa luĭ Mavrogheui și că «Mavrogheni s'ar fi îmbogățitŭ din comorile aceluia» (1). Asemené intrigĭ se întêmplaŭ prin o coincidență fatală, — tocmaĭ când Mavrogheni perdé bătălia dela Calafat... Atunci Mavrogheni simți — inteligentŭ cum era că e perdutŭ. Acéstă convingere îl aduse la cea maĭ de pe urmă descurajare și chiar la esaltare à la Ludovic XI. Selim narézĕ o scenă gróznică de asemenea sureccitare (2). Dar asemené bólă și desperare nu-ĭ întunecă multŭ timpŭ pătrunzĕtórea vedere politică. « — Selim, esclamă el — în urma unuĭ paroxismŭ de nervĭ - - ora după urmă s'a apropiatŭ pentru mine; aș fi nebunŭ de m'aș flata că potŭ s'o îndepărtezŭ!...

In tot-d'auna pe N. Mavrogheni l-amŭ vĕdutŭ vitezŭ, despreţuindŭ mórtea și însetatŭ de glorie, de lauda Istoriel. Până la ultimulŭ momentŭ atarĭ fură simțirile luĭ. El întrebă pre Selim - credincĭosulŭ și ultimulŭ sĕŭ amicŭ — ce ar fi maĭ cuviinciosŭ pentru gloria luĭ: să se ucidă singurŭ «sĕŭ să *aștepte cu liniște și curagiŭ lovitura fatală ce mi se pregătesce?*».

Selim pledă căldurosŭ contra sinuciderii. Apoĭ Selim voi să mérgă la Constantinopole să dejóce intrigele luĭ Hangerliu. Nu avu timpŭ. Abia plecatŭ, dela Vidin, dupe o despărțire de Mavrogheni, care meritĕ să fie citită în scrierea luĭ Selim, — și abĭa Mavrogheni să

(1) Românul, 1861. pag. 81. Vedĭ în anexă scrierea luĭ Selim.
(2) Vedĭ anexa.

mutase de lângă Vidin âmblândŭ rătăcitorŭ din satŭ în satŭ și iată că la localitatea qisă *Bela* îl întâlni Capigiulŭ trămisŭ de Viziriulŭ «însărcinatŭ de *a-ĭ aduce cununa nemurireĭ*», cum scrie Selim.

Mavroghen, maĭ uză de unŭ mijlocŭ de scăpare, ce-lŭ plănuise de maĭ dinainte, el scóse, de față cu Capigiulŭ, unŭ micŭ coranŭ din sînŭ, și se declară partizanŭ al legeĭ luĭ Mohamet...

Dar planulŭ nu-ĭ reuși. Capegiulŭ nu-ĭ dete decât timpulŭ necesarŭ a-șĭ face rugăciunele dupe coranŭ. Îngenunchiândŭ, Mavrovheni exclamă: «Meritamŭ o altă resplătire dela suveranulŭ meu. Măcar să maĭ găséscă Sultanulŭ în totŭ imperiulŭ séŭ celŭ vastŭ unŭ singurŭ grecŭ sa-ĭ fie credinciosŭ ca mine!...»

După aceste cuvinte îșĭ goli însușĭ cu fermitate capulŭ și lăsă să i se trécă la gâtŭ strénguluŭ fatalŭ!... (1).

Ca să legitimeze fapta ucidereĭ, neamiciĭ luĭ inventaseră minciuna, că la bătălia dela Calafat, Mavroghen otărîse să fugă la Nemțĭ. Eam vĕḑutŭ, de sigurŭ, bătêndu-se contra Austriacilorŭ cu desperare și căutându-șĭ apoĭ adăpostŭ totŭ pe țĕrmulŭ turcescŭ. Cine 'l opri de a fugi la Austriacĭ, când acestia eraŭ învingĕtorĭ, décă în adevĕru fusesese înțelesŭ cu eĭ?...

Scirile despre trădarea închipuită a luĭ N. Mavroghen, încă din 1789 se respândise de Austriacĭ, carĭ nu puteaŭ uita cu ce vitejie Domnitorulŭ îĭ ținuse în respectŭ în Carpațĭ atâta lungŭ timpŭ. Așia veste duceaŭ jurnalele germane și la Paris, unde *Moniteur Universel* înregistra asemene scorniturĭ (2).

(1) Românul, 1861, foiletonulŭ dela pag. 82. Veḑĭ anexa.

(2) «La défection de l'hospodar Mavrojeni se confirme par des lettres de Frankfort du 23 Novembre, il est en négociation avec les chefs des armées impériales. Il offre de faire cause commune avec les Autrichiens et les Russes, si les deux cours consentent à lui assurer la souveraineté de la Valachie».

„Moniteur Universel", No. 105, du 7 Novembre 1789.

«Les dernières nouvelles de la Valachie annoncent comme *certaine la mort de l'Hospodar Mavrojeni*. Ce prince a été décapité, par ordre du Grand-Visir, dans un bourg, près de Widdin. C'était le seul moyen qu'on eut de s'assurer de sa personne. Le Ministre, dit-on, l'avait mandé pour lui faire quelque reproche, l'hospodar refusa de venir, et le Grand-Visir lui renvoya un capigibachi qui, dans les formes de ce genre de procédure, lui trancha la tête. Cette nouvelle a besoin d'être confirmée».

„Moniteur Universel", No. 311, 22 Oct. 1790.

Eacă în ce modŭ rece și indiferentŭ naréză Eu Văcărescu uciderea luĭ N. Mavrogheni:

«Intr'acéstă vreme Mavrogheni aŭ purcesŭ dela Diŭ, ca să vie la ordie, avêndŭ la dênsulŭ vre-o 7—8000 de óste și vre-o 20 de tunurĭ și fiind-că Românii (nu și Văcărescu?) printr'unŭ magzarŭ arĕtaseră tóte faptele séle la Vizirulŭ și Vizirulŭ la Impĕratulŭ, aŭ venitŭ hatișerifŭ și aŭ trămisŭ Vizirulŭ pre unŭ Sultanŭ și pre frate-séŭ, care era Capigi-Bașa și Mirahor-Paiasi și întâlnindu-lŭ pe cale vîndŭ, într'un satŭ ce se numesce Bela i-aŭ tăiatŭ capulŭ și l'aŭ adusŭ la ordie și chiămându-mĕ Vizirulŭ pre mine m'aŭ trimesŭ la Leilec-ceadi cu caftangiulŭ măriei sale *să-ĭ vĕdŭ capulŭ* și întorcêndu-mĕ mi-aŭ poruncitŭ să scriŭ la Bucurescĭ boierilorŭ o carte, *ca din porunca Măriei sale*, și să le arĕtŭ, că dreptatea pré puterniculuĭ impĕratŭ aflândŭ de faptele luĭ Mavrogheni ce aŭ făcutŭ în țara Românéscă, i-aŭ făcutŭ rĕsplătirea, și după porunca îndată i-amŭ înscințatŭ și s'aŭ bucurat cu toțiĭ»[1].

Auḑițĭ! *s'aŭ bucurat cu toțiĭ!* ca și Enache Văcărescu! . Cu așta boierime ce putea face unŭ angerŭ, necumŭ Mavrogheni?

Totŭ maĭ omenosŭ este Dionisie Eclesiarculŭ, care ḑice: «iar pe Domnulŭ Mavrogheni l'aŭ tăiatŭ Vizirulŭ cu fermanŭ impĕrătescŭ dar n'a fostŭ fermanŭ făcutŭ cu scirea impĕratuluĭ, ci cu *vicleșugŭ* aŭ pusŭ vizirulŭ pre capichehaiaoa luĭ de aŭ pusŭ pecetea impĕratuluĭ, *avêndŭ vizirulŭ pismă pe el*, încă din când era seraschier la Diŭ, că atuncĭ iĭ poruncia Mavrogheni luĭ să mérgă la óste, să nu stée în cetate»[1].

Eata cum scrie și Choiseul despre uciderea luĭ Mavrogheni:

«Sa expusŭ astă-ḑĭ la pórta Seraĭuluĭ capulŭ Principeluĭ Vala-

---

«La nouvelle de la mort de l'Hospodar de Maurojeni est confirmée: sa tête a été envoyé à Constantinople. Ce malheureux prince avait cru pouvoir se soustraire à ce cruel sort, en embrassant la religion de Mohamet: mais cet expédient ne l'a pas sauvé. Le Grand Seigneur lui a donné pour successeur de la dignité d'hospodar de la Valachie, le Prince Mauro Cordato. La famille de l'infortuné Maurojeni s'est sauvée à Carlsbourg en Transylvanie, avec une partie de ses trésors».

„Moniteur Universel", No 312 23 Oct 1790

[1] Tesaur II pag 181

[illegible] N. Mavrogheni. Acesta fu victima geloziei ce marele Vizir și cei- [illegible] Pași prinseseră contra luĭ din causa isbândelorŭ luĭ celorŭ [illegible] silințelorŭ stăruitóre ce pusese pentru causa otomană. [illegible] obținutŭ ântêĭ dela Sultanulŭ, care stima pre Mavro- [illegible] să fie esilat. *Resistența* (?) ce puse de a se supune [illegible] marelui Vizirŭ unŭ motivŭ suficientŭ ca să ordone *dela* [illegible] Vizirulŭ a rechiămatŭ trupele ce Mavrogheni co- [illegible] lipsitŭ așa de oștire. Domnitorulŭ n'a pututŭ evita [illegible] ura contra luĭ. Oastea pare că fu nemulțămită [illegible] ucidere și nu se póte vedé decât cu durere, că ze- [illegible] statornicŭ și cele maĭ generóse silințĭ ale acestuĭ Prin- [illegible] aŭ fostŭ neconsiderate până la acelŭ punctŭ de a-ĭ [illegible] *trădare* demersurile ce el făcé ca să-ĭ fie rĕsplătite și [illegible] a'și perde viața în modŭ neomenosŭ» (1).

[illegible] pose aujourd'hui à la porte du Sérail la tête du Prince de [illegible] Mavrojeni. Il a été victime de la jalousie que le Grand Vizir [illegible] avaient conçue de ses premiers succès et de l'opiniâtreté [illegible] la cause ottomane. Ses ennemis ont obtenu d'abord du Grand [illegible] l'ordre de son exil. La résistance qu'il a apportée à s'y [illegible] Grand Vizir un motif suffisant pour ordonner de son chef [illegible] Il a fait rappeler les troupes qu'ils commandait; et, aban- [illegible] propres moyens, il n'a pu éviter le coup que la haine lui a [illegible] paraît avoir été mécontente de cette cruelle exécution, et on [illegible] douleur *que le zèle le plus constant et les efforts les plus* [illegible] *infortuné aient été méconnus au point de lui avoir fait im* [illegible] *marches qu'il faisait pour en obtenir la récompense, et l'aient* [illegible] *ignominieusement la vie*».

Signé: *Choiseul-Gouffier.*

[illegible]

[illegible] abatele Becattini mórtea luĭ N. Mavrogheni în vol. 8. [illegible] Coburg a reclamatŭ la Viziru contra luĭ N. Ma- [illegible] în timpŭ de armistițiŭ spediva intimazioni a que' [illegible] avor viveri e denari. Stanchi quelli gia del tirannico [illegible] ulteriori avanie, consegnarono in mano del Principe [illegible] dell'Armata Austriaca . . . . . le lettere di [illegible] nuova retribuzione . . . Sdegnato il Maresciallo, che [illegible] autrisse l'ardimento di chiedere tributti da una pro- [illegible] possesso perchè occupata dalle forze Austro-Russe. [illegible] lettere al gran Vizir. per fargli comprendere come [illegible] domandando nell atto medesimo un adequata sa- [illegible] trasmesse queste lettere al giovane Sultano, il quale

LXVI.

Negociări de pace la Giurgiu. Văcărescu administră ţéra din tabăra turcéscă. Armistiţiŭ.

Pe când se întêmpla bătaia de la Calafat negoţiaţiunile de pace eraŭ intrate în o fază nouă, chiar la tabera Vizirului, ca o consecinţă a convenţiunei încheiate de Austria cu Prusia la Reichenbach.

Impĕrătésa Ecaterina vĕdêndŭ noua faţă ce luaŭ lucrurile, după convenţiunea dela Reichenbach, se grăbise a se împăca cu Regele Suediei, prin condiţiuni onorabile pentru ambiĭ suverani, la Varela, în 14 August 1790, cu intervenţiunea Spaniei.

Ecaterina II otărî că ea va continua singură resbelulŭ (1).

Muntenia în acestŭ timpŭ era administrată de Divanulŭ mixtŭ de boieri şi impiegaţi Austriaci. Mai la vale vomŭ studia faptele acestei administraţiuni *sui-generis*.

O altă administraţiune ocultă mai exista în ţéră în acelaşi timpŭ.

Enache Văcărescu, înainte ca şi după uciderea lui N. Mavrogheni, este administratorulŭ supremŭ alŭ ţĕrei în numele şi din tabăra turcilorŭ, măcar că Pórta după uciderea bravului Domnŭ, numise îndată în locu-i pe Alexandru Mavrocordat, ḑisŭ şi Delibei. Acesta nu făcu nici un actŭ de domnie, ţéra fiindŭ în mânile nemţilorŭ, ci stete în tabăra Vizirului (2). Văcărescu însă scrie pentru provisiuni, care

---

în un istante di collera invio al suo ministro il comando di far decapitare l'inquieto Mavrojeni».

Becattini ḑice, că Mavrogheni a fostŭ chiămatŭ la Viziru şi că acolo i se tăiă capulŭ. Selim a fostŭ celŭ mai bine informatŭ şi cele scrise de el concordă cu cele scrise de En. Văcărescu, cum vĕḑurămŭ.

Că Austriacii nu fură streini la uciderea lui Mavrogheni, cum aŭ fostŭ părtaşi la acé a lui Gregorie Ghica, nu ne îndoimŭ, căci vitezia cu care Domnitorulŭ le ţinu calea în munţi devenise «frica şi *spaima* Nemţilorŭ»:

Φρίκην Καὶ θαμβος τῆς Γερμανίας .... cum scrie Caminarul Persiani. D. Papadopulo-Calimach însă afirmă că «noulŭ Vizirŭ, cumpĕratŭ de Austria decapită mişelesce pe Vodă N. Mavrogheni, fără scirea Sultanului, la satulŭ Pelina (?) aprópe de Şistovŭ în Iulie, 1790.

Revista pentru Istoriă şi liter. de d. Gr. Tocilescu, 1890, pag. 125.

(1) Salaberry — Histoire de l'Empire Ottoman, vol. 4, pag. 137.

(2) Veḑi Fotino, II, pag. 180—181, trad. Sion.

de requisițiuni etc.; el e în comunicațiune cu Mitropolitulŭ și cu Episcopiĭ, deși aceste tóte se facŭ în secret de Austriacĭ (1).

La 1 Augustŭ 1790 trecuse urdia turcéscă cu Vizirulŭ la Giurgiŭ (din Rusciuc), însoțită de Văcărescu La $^{2}/_{21}$ Augustŭ. Turciĭ pregătiaŭ planŭ de bătaie - căcĭ din Prusia Pórta spera ajutor... A doua di la $^{3}/_{15}$ Augustŭ era să plece óstea turcéscă spre Dalia, ear la $^{8}/_{20}$ să purcedemŭ noĭ (Văcărescu și boieriĭ) cu Vizirulŭ».

Dar la $^{6}/_{18}$ Augustŭ Văcărescu venindŭ la Giurgiŭ din Rusciuc, vĕdu la cortul lui Hagi Eleni Aga Capigi Basa nisce *Europeĭ*. Intre eĭ era comitele Lusi. Cu acesta Văcărescu grăi italienesce, căcĭ evită de a vorbi grecesce, ca să nu'l bănuéscă Turciĭ. Lusi era solŭ pentru pace. Primitŭ de Vizirulŭ, fu îmbrăcat cu blană de samurŭ . . . . (2) Vizirulŭ trămise stafetă la Constantinopole. Resultă unŭ armistițiŭ între Austria și Pórtă, cu începere dela 21 Septembre stilŭ noŭ, până la finea lui Maiŭ 1791. Eată în ce modŭ este redactatŭ acestŭ armistițiŭ, după cum îl aflămŭ în Beccattini (3):

«Se face de scire la tótă armata de sub ordinele mele și de asemenea la cele-l-alte armate ale Majestățeĭ Séle Apostolice, Regele Ungariei și al Bohemieĭ, cum că primindŭ Pórta otomană condițiunile stipulate între Majestatea Sea și Majestatea Sea Regele Prusieĭ la 27 Iuliŭ trecutŭ. Eŭ Feldmareșalulŭ principe de Coburg am fostŭ autorisatŭ din partea prea grațiosului nostru suveranŭ, precumŭ de asemenĕ și Marele Vizirŭ Șeriĭ Hasan Pașa a fostŭ autorisatŭ de Sultanu a încheia unŭ armistițiŭ între respectivele douĕ armate, austriacă

(1) «Iar mie-mĭ orîndui (Vizirulŭ) tréba țĕreĭ românescĭ ca să se caute de mine tótă»... (Tes. II, pag. 299). Scrisorile mele ce am scrisŭ în județele țĕreĭ românescĭ aŭ fost dindestule la mduplecarea și credința ce aŭ firesce (?) Româniĭ cătră pré puternica Pórtă, ca să pornéscă pre locuitoriĭ aĭ tuturor județelorŭ după marginea Dunăreĭ, să care zacherea și să vîndă la serbaturile turcescĭ și să o vîndă la Turcĭ, aflându-se nemțiĭ la Bucureștĭ. In basulŭ Giurgiului, 1700 familiĭ veniseră cu carele lorŭ din Ilfov, Vlașca și din Teleormanŭ și hălădnia sub ocrotirea mea... In tótă acéstă curgere de vreme, judecățile și pricinile lorŭ so căutaŭ de mine... Intr'acestŭ chipŭ am otcărmuitŭ trebile țĕreĭ cu multă plăcere a stăpiniloră până candŭ s'aŭ făcutŭ armistițiŭ cu Nemțiĭ.

Tesaur II, pag 299 300

(2) Eu Văcărescu în Tesaurŭ II, pag. 306

(3) Vol. 8, pag. 129-131.

și turcă spre a da locŭ la negociațiunile de pace. In consecință, noi, comandanții generali ai diselorŭ armate prin mediațiunea Contelui colonelŭ Luzzi din serviciulŭ M. S. Prusiane, amŭ primitŭ și semnatŭ reciprocamente următórele articole cu cele mai josŭ scrise pacturi și condițiuni:

1) Din diua subscrierei armistițiului supraț.sŭ, 21 Septembre curentŭ, va înceta ori ce ostilitate atâtŭ pe uscatŭ câtŭ și pe apă între trupele austriace și otomane, cari trupe până la subscrierea tratatului de pace vor rĕmânea în posesiunea provincielorŭ și fortăreților ce actualmente sunt în puterea lor, și între aceste se vor sili cu tótă stăruința de a evita ori ce manifestare de neamicție, fiă directă fiă indirectă, care ar putea da ocasiune de întórcere, astfel că din ambele părți să se observe o perfectă liniște și concordie.

2) La casulŭ când, contra a tótă așteptarea, s'ar comite, după publicarea presentului armistițiŭ, dintr'o parte séŭ dintr'alta vre o devastare invasiune, daună, furtŭ, răpire séŭ altă faptă de ostilitate, ambele părți se obligă de a'și da reciprocă deplină satisfacere și despăgubire și să pedepséscă rigurosŭ pre autori, favorisatori și executori.

3) Atâtŭ corpulŭ de armată regescŭ Austriacŭ câtŭ și acelŭ otomanŭ se vorŭ descolo. Trupele austriace nu vor intra nici în numĕrŭ mare, nici în numĕrŭ micŭ în județele Turnu, Giurgiŭ ș. Brăila și din contra Marele Vizirŭ nu va ține dincŏce de Dunăre decâtŭ numĕrŭ de soldați decât necesarulŭ pentru garnisónele diselorŭ trei cetăți. Assemenea trupele turcescĭ nu vor trece nici în numĕrŭ mare, nici în numĕrŭ micŭ în întăriturile Valachiei în districtele cele-l-alte ocupate de Austriaci. Navigațiunea Dunărei va fi liberă pentru ambele părți în susŭ și în josŭ de a lungulŭ țĕrmului respectivŭ ocupatŭ, darŭ fără a se apropia de țĕrmulŭ opusŭ.

4) Locŭlŭ de destinatŭ pentru congresulŭ de pace se va fixa în țeră cu totulŭ neutră, și se vor lua mĕsurile cele mai eficace pentru siguranța lui și pentru comoditatea și libertatea ministrilorŭ cari vor avea să asiste la el.

5) Din diua subscrierei presentului armistițiŭ se declară, că re-

mâne deschisă între ambele părţi o reciprocă comunicaţiune precumă era şi maĭ înainte în timpŭ de pace.

6) Fie-care din supuşiĭ respectivĭ, care va voi să trécă de pe teritoriulŭ unuia séŭ altuia, va trebui să aibă pasportŭ semnatŭ de comandantulŭ séŭ şi cu acesta va putea âmbla pentru afacerile sale fără nicĭ o împedicare.

7) Rĕmâne hotărîtŭ şi stabilitŭ că armistiţiulŭ acesta nu va fi parţialu ci generalŭ pentru tote armatele şi pe tote hotarele M. S. Apostolice, Regeluĭ Ungarieĭ şi al Bohemieĭ, câtŭ şi ale Porţeĭ otomane şi va trebui să dureze 9 lunĭ, adecă până la finea luĭ Maĭ 1791.

LXVII.

Turcia faţă cu Rusia în noua campanie 1790. Rĕsboiŭ navalu. Totŭ negociărĭ de pace. Prusia aliata Turcieĭ. Luarea Benderuluĭ de Potemkin. Situaţiune grea pentru Potemkin. Turcia exigentă. Rĕsboiulŭ Ruşilorŭ cu Suediĭ.

Turciĭ speraŭ că după facerea armistiţiuluĭ vor putea a'şĭ duce tote oştirile contra Muscalilorŭ. Decĭ Vizirulŭ plecă din Ruşciuc spre Silistria, ca de acolo să facă pregătire contra Ruşilorŭ din Moldova. Flota turcéscă era la gurele Dunăreĭ (1), pe cândŭ muscaliĭ se pregătiaŭ să atace Kilia. Prin faptulŭ că Austriaciĭ nu îngăduiaŭ pre Turcĭ în favórea armistiţiuluĭ, să trécă prin Valachia spre Moldova, campania contra ostilorŭ rusescĭ mergea greŭ. In Septembre Sultanul ceru Austrieĭ să-ĭ restitue Valachia — deşi pacea cu ea nu era făcută, — măcarŭ pe 6 lunĭ, ca să potă conduce prin ea oştire spre Moldova. Supune acéstă *naivă* cerere Choiseul către Ministrul séŭ Montmorin (din Versailles) în nota ce'ĭ trămite, din Constantinopole, în 8 Februarie 1790.

»Le Grand Seigneur veut que — sans attendre seulement la signature des préliminaires, sans savoir si l'on pourra convenir des premieres bases de la paix, — l'armée autrichienne évacue la Valachie,

(1) Veḑĭ corespondinţa luĭ Choiseul din 22 August 1790. Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 16.

par ce qu'il en a, dit-il, besoin pour attaquer les Russes en Moldavie, et, dans le cas où l'on ne pourrait convenir de la paix, il rendrait cette province qu'on lui aurait ainsi prêtée pour six mois» (1).

In 22 Septembre Choiseul scrie iarăși la Versailles, că Sultanulŭ primindŭ dela Austria refuzŭ la cererea de susŭ. a trămisŭ olac la Viziru ordonându-l să reîncépă rĕsboiulŭ cu Coburg. Norocŭ, ḑice Choiseul, că Vizirulŭ mai puținŭ înverșunatŭ partizanŭ al rĕsboiului decâtŭ Sultanulŭ, apucase a semna convenţiunea de armistiţiŭ cu *Comitele Lusi*.

Campania cu Muscalii fu anevoiósă pentru Turcĭ în 1790. Pe marea Négră, în 19 Iuliŭ, 36 de vase turcescĭ fură bătute de contra-amiralulŭ rusŭ Uschakow și nu putură scăpa în parte la Sinope, decâtŭ fugindŭ favorisaţi de întunereculŭ uneĭ nopţi. Lupta nu fu decisivă «ma le forze Turche non tornerono a valeggiare per molto tempo» (2).

De altă parte Principele Potemkin «non tralasciava niun preparativo per uscire validamente in campagna coll' armata di terra» (3).

Intre aceste, la Iași, cum vĕḑurămŭ, se afla unia din miniștriĭ Porţeĭ cu scopŭ de a negoţia pacea. Ministrulŭ rusŭ Bulgakoff arestatŭ de Turcĭ, fusese liberatŭ cu gândŭ de a facilita negociările. Dar Pórta nu se lăsa de pretenţiunile sale, relative la înapoiarea Crimeeĭ de Ruși, în situaţiunea celŭ puținŭ în care o pusese tratatulŭ dela 1774, și acésta nu puteaŭ admite Muscalii cu nicĭ unŭ preţŭ. Eacă de ce în Martie deja eraŭ rupte negoţiările dela Iași (4). La

(1) Sultanulŭ vrea ca fără a aștepta semnătura preliminărilorŭ, fără a sci décă se va putea ajunge la primele base ale păceĭ — armata austriacă să evacueze Valachia, pentru că, ḑice el, are necesitate de acésta spre a ataca pre Ruși în Moldova, și în cas când nu se va putea încheia pacea. el va înapoia acéstă provincie, care i se va împrumuta pe șease luni.

Vol. II, supl. I, Hurm. pag. 76.

(2) Lupta nu fu decisivă dar forţele turcescĭ nu se mai încercară la luptă multŭ timpŭ, iar acele rusescĭ se folosiră de acésta pentru a se retrage la Caffa, ca de aci să dea mână de ajutorŭ armateĭ de uscatŭ protegiând'o și procurându'ĭ provisiuni și Artilerie.

Becattini VIII, pag. 140

(3) Ibidem.

(4) Hurm. vol. II, supl. I, pag. 73, Doc. CXXX.

acéstă se deciseră Turcii, — cum vĕdurămŭ. — împinşi de Regele Prusiei (1).

Pe când unŭ corpŭ de oştire, la ordinile lui Kaminski, ataca Galaţii şi 'l ardea, Suvaroff l'amŭ vĕdutŭ ajutându pre Coburg în bătăliile dela Focşani şi dela Rômnicŭ (lângă Mărtinesci) la 22 Septembre.

Principele Potemkin începu campania cam încetŭ. În Augustŭ 1790, făcu demonstraţiuni în jurulŭ Benderului, luă Akermanul (cetatea Albă). La Bender ajunse Potemkin numai în Octombre. Benderulŭ cădu nu prin luptă şi prin trădarea Paşei. Acesta plăti la Constantinopole cu capulŭ trădarea cetăţei.

Turcii, la favórea armistiţiului cu Austria, îndoescŭ silinţele contra oştirilorŭ rusesci. Acésta ne esplică afirmaţiunea lui Choiseul în nota sa către ministrulŭ Montmorin, din 1 Sept. 1780, că: «La position du Prince Potemkin est cruelle, et le voilà loin de réaliser ses chimieres. Il ne s'agit plus pour lui de régner sur la Moldavie, mais de parvenir à en sortir» (2).

Choiseul afirmă încă că acumŭ Potemkin propuné, prin trămisulŭ sĕŭ Lascaroff, negoţiări de pace şi că Turcii refusară: »*Ses avances ont été refusées*». Décă, adăogă Choiseul, Polonii s'ar decide a intra în acţiune şi ar descinde iute dealungulŭ Nistrului, ei pe de o parte

(1) Choiseul către Montmorin, despre proiectulŭ de alianţă între Turcia şi Prusia:

M. Dietz a pris enfin le seul parti qui ne permet plus aucune objection de la part des Turcs, ni aucune résistance de la mienne. Il adopte généralement toutes les conditions exigées par la Porte et il ne manque plus pour la signature du traité que le consentement du Gi-d Visir, auquel on vient d'expédier un courrier On ne prévoit pas les motifs qu'il pourrait alléguer pour rejeter une convention entièrement rédigée suivant les désirs de la Porte. En voici les articles tels qu'ils me sont communiqués par l'agent plus fidèle et le mieux instruit qui, pour tout dire, les tient du Ministère lui-même:

Le Roi de Prusse promet de déclarer la guerre le printemps prochain aux deux Cours Impériales et de n'entendre à aucune proposition de paix que de concert avec la Porte. Il s'engage à lui procurer une paix solide, avantageuse et conforme à ses désirs, à lui faire restituer tout ce qu'elle a perdu dans cette guerre, et, de plus, la Crimée, objet qui forme seul un article séparément rédigé dans le termes les plus clairs».

(2) Hurm. II, supl. I, pag. 75.

și pe de altă ceĭ 80.000 de Turcĭ din noŭ expediațĭ contra luĭ Potemkin, ar pune pre Rușĭ în grea situațiune.

Porta devenia în așia ocurință, și maĭ neînduplecată în cererile sele (1) Pe de altă ea împlé «tutte le corti di Europa di lagnanze sopra la durezza de. imperatrice nel ricusare a dessi (Turci) la pace, dal che essi deduceano che si vedea chiaro l'oggetto da essa prefisso di rovesciare il loro impero» (2).

Ecaterina II, cu scopŭ de a potoli réua impresiune făcută în Europa de acusările Turcilorŭ, puse pre Contele de Ostermann să transmite tuturorŭ miniștrilorŭ reședințĭ pe la curțile europene un memoriŭ circularŭ, desmințindŭ vorbele turcescĭ, că Rusia âmblă numaĭ după cuceriri teritoriale Impĕrătésa acusa pre Porta, ca începătore rĕsboiuluĭ, apoĭ arétă că ea nu cere spre a face pacea decât:

1 Renoirea simplă a vechilorŭ tratate și a transacțiunilorŭ ulteriore păceĭ de la 1774.

2. Inființarea unuĭ Statŭ independinte din Moldova, Basarabia și Valachia.

1 Choiseul către Montmorin, despre greutățile Rușilorŭ și cererile din ce în ce maĭ marĭ ale Turcilorŭ pentru încheiarea păceĭ.

«La position du P-ce Potemkin est cruelle, M. le C-te, et le voilà loin de réaliser ses chimeres. Il ne s'agit plus pour lui de régner sur la Moldavie, mais de parvenir à en sortir. C'est en vain qu'il a renvoyé plusieurs fois Lascarof au camp turc pour y entamer à quelque prix que ce fut une negociation. Ses avances ont été repoussées et quatre-vingt mille Turcs marchent en ce moment contre lui. Si les Polonais se décidaient a la guerre et se portaient rapidement le long du Niester, il lui deviendrait au moins tres-difficile de regagner Oczakow.

Je crois, M. le C-te, pouvoir assurer que le G-d S-r ne se désistera point de ses prétentions sur la Crimee, et vous pouvez en juger par celles qu'il se dispose a elever dans la rédaction du traite définitif avec la Cour de Vienne. Ce n'est pas assez pour lui, apres tant de revers, d'obtenir l'entiere restitution de ce qui lui a été enlevé, de se voir rendre Chokzin, toute la Valachie, les deux villes d'Orsova, Fetislam, Belgrade, Semendria, Sabatz, toute la Servie et un tiers de la Bosnie; il pretend encore aujourd'hui annuler toutes les concessions acordées par son prédécesseur à la Cour de Vienne, se reporter a l'époque de la paix de Belgrad».

Vol II supl 1.

(2) «tóte curțile Europeĭ de jăluirĭ asupra neînduplecăreĭ Impĕrătescĭ, care refusă turcilorŭ pacea, din care refusŭ eĭ deducŭ că se vede clarŭ scopulŭ hotărîtŭ alŭ Impĕrătescĭ de a le ruina imperiulŭ».

Beccaritini VIII pag. 141.

«Considerându-se bine, ḑicea Ecaterina II, intinderea ţĕreĭ şi numĕrulŭ cetăţilorŭ cucerite de oştirea ruséscă şi pe care voimŭ să le restituimŭ Porţiĭ, cessiunile neînsemnate ce-ĭ ceremŭ sunt de natură de a ne garanta contra a orĭ-ce bănuială de ambiţiune nemĕsurată. Cererea privitóre la independinţa celorŭ treĭ provinciĭ, din orĭ-ce parte s'ar considera, nu póte păré decât desinteresată din partea nóstră. Opresiunea şi devastările de totŭ felulŭ, sub care ele gemŭ, reaua administraţiune şi depradările, le facŭ de puţină importanţă chiarŭ şi pentru Pórtă. Primindŭ decĭ acestŭ punctŭ va perde maĭ puţinŭ de câtŭ va câştiga nimicindŭ orĭ-ce scânteie aprinḑĕtóre de rĕsboiŭ greŭ prin spese şi crudŭ, care atâtŭ de desŭ se întêmplă din causa acestorŭ posesiunĭ» (1).

Asemenea notă a guverneluĭ rusescŭ era din 8 Iunie 1790.

De sigurŭ *moderaţiunea* (?) Ecaterineĭ II venia în mare parte dela situaţiunea Rusieĭ în rĕsboiŭ cu Suedia, cu care închiée pace numaĭ în 14 August 1790 (2), şi dela ameninţările din partea Pru-

(1) «Considerandosi bene, l'estensione del paese ed il numero delle Piaze conquistate dalle armi russe, e che vogliamo restituire alla Porta, le meschine cessioni che le domandiamo sono di tal natura da garantirci da ogni sospetto di smisurata ambizione. La domanda riguardante l'indipendenza delle tre provincie, da qual si voglia parte si consideri, non puo parere se non desinteressata per parte nostra. L'oppresione e le vessazioni di ogni genere sotto di cui gemono, la cattiva amministrazione, e le spoliazione, le rendono di poca importanza alla Porta istessa. Accettando dunque questo puncto, perdera assai meno di quello che non guadagnera a stradicare affatto ogni incentivo di guerre dispendiose e crudelo cagienate con tanta frequenza di que' possedimenti».

Becattini, vol. VIII, pag. 144—148

(2) Victoria oştireĭ rusescĭ din Iulie 1790 asupra Sueḑilorŭ, a fostŭ anunciată în Bucuresci de Austriacĭ şi serbată prin Tedeum. Eată publicaţiunea trămisă în 19 Iulie 1790 de Divanŭ către judeţe şi la Aga şi Spătarŭ

Publicaţiĭ la tóte judeţele i la Aga şi la Spăt. pentru biruinţa Moscalilor cu Sfeţi

«Măria Sa pre Inaltulŭ Principe Coburg prin Orderŭ insciinţéză Divanulŭ cum că i-aŭ venitŭ veste dela Iaşi, cum că Măria sa Georgis Gheneralŭ-maiorŭ apropiindu-se cu flota muscăléscă de strâmtórea Mării către Viiburg, unde sta tótă flota Sfeţilorŭ cea mare şi cea mică aŭ venitŭ însuşi Craiulŭ Sfeţilorŭ cu flota luĭ cea mică înaintea floteĭ moschiescĭ, şi izbindu-se aŭ ţinutŭ bătaia multă vreme, în cât atâtŭ de multŭ s'aŭ biruitŭ şi s'aŭ bătutŭ flota Sfeţilorŭ, câtŭ aŭ fostŭ

sieĭ. De al-mintrelea convenia, cum arătarămŭ, Rusieĭ declararea independenţeĭ Principatelorŭ, cum îĭ convenise asemenea independenţa Crimeeĭ la 1774....

Inchierea păceĭ de Gustav, regele Suedieĭ, la Varella, cu Ecaterina II, surprinse neplăcutŭ pe Turcia ca şi pe Anglia şi pe Frederic Wilhelm II. Sultanulŭ făcu chiar imputărĭ representantuluĭ Suedieĭ despre acéstă pace, pe când Suedia se legase cătră Turcia ca aliată, să continue resboiulŭ contra Ruşilorŭ (1).

La acusările Divanuluĭ turcescŭ, Suedia respunse cu unŭ memoriŭ circularŭ (2), din 18 Noembre 1790 că Regele Suedieĭ s'a rĕsboitŭ contra Rusieĭ în treĭ campanĭ, împedicândŭ ast-felŭ forţele navale rusesci de a fi duse din Baltica contra Turcieĭ, în Arhipelag. Suedia, în negociările sale de pace, cu intermediarea Spanieĭ, ceruse Rusieĭ ca să facă pace şi cu Turcia şi să se restitue Crimeea sub vechiĭ séĭ Hanĭ. La acéstă cerere Rusia a rĕspunsŭ, că amesteculŭ altorŭ curţĭ şi maĭ alesŭ acé dela Berlin, face imposibilă asemené împăcare şi că de aceea ea, Rusia, însărcinase pre Principele Potenkin să negocieze directŭ cu Pórta, fără nicĭ o intermediaţiune streină. Regele Suedieĭ n'a voitŭ totuşĭ să facă singurŭ pacea, dar în 20 Iulie Rusia a declaratŭ că va restitui Turcieĭ tóte cuceririle făcute dincolo de Nistru, (adecă în Principate) conformŭ trat. dela 1774, şi că cetatea Bender şi altele intermediare vorŭ fi dărimate. Intre aceste Suedia

trebuinţă, a eşi şi flota cea mare vrêndŭ ca să taie drumulŭ Muscalilorŭ, pe care flotă ânsă Ruşiĭ puindu-o âucă înainte aŭ bătut-o maĭ cu asupră şi de totŭ i-aŭ sfărimatŭ, şi aŭ cascigatŭ Muscaliĭ la acéstă bătălie 7 corăbiĭ marĭ şi treĭ micĭ, iar o corabie mare şi doué micĭ şi alte şăieĭ spărgêndu-le s'aŭ prăpăditŭ cu totŭ şi s'aŭ prinsŭ ciĭ din Sfeţĭ ca la 6000 de ómeni, în scurtŭ tótă flota Sfeţilorŭ, uniĭ s'aŭ stricatŭ de totŭ, alţiĭ s'aŭ prinsŭ, atâtŭ câtŭ nicĭ o corabie n'aŭ pututŭ să scape, şi forte mulţĭ ómeni s'aŭ mecatŭ în apă; s'aŭ luatŭ de Muscalĭ optŭ-sute de tunurĭ, şi însuşĭ Craiulŭ Sfeţilorŭ la bătălie când rĕmăsese numaĭ patru corăbiĭ mutându-se dintr'una în alta, care corăbiĭ iarăşĭ s'aŭ luatŭ de Ruşĭ şi nu se scie Craiulŭ ce s'aŭ făcutŭ: decĭ nu lipsesce Divanulŭ a insciinţa dumnévóstră, ca să puplicuiţĭ în totŭ judeţulŭ ţinutuluĭ acestuia de biruinţa ce s'aŭ făcutŭ. — 1790, Iulie 19.

(1) „Il Divano fu quello, che strepito altamente, e chiamato il segretario di legazione Suedese Signore Aspo gli rimprovero in termini assai forti di avere il suo Sovrano manifestamente violato ed infranto il Trattato di alleanza" Becattini tom. VIII, pag. 185.

(2) Veḑi anexa după Becattini T. VIII, pag. 186—189

perdu o bătaie navală și mai vĕ|ĕndŭ că Frederic Wilhelm II împinge Pórta la o pace isolată cu Austria, iar că Anglia și Olanda nu dădĕŭ bani și oștire pentru continuarea rĕsboiului, ce Suedia nu-lŭ mai putĕ continua, silitŭ fu Gustav regele a face pacea, mulțămindu-se cu declararea Ecaterinei II *«che assicurase alla Porta una pace non svantaggiosa»*.

Ce displăcea mai multŭ Porței era că Suedia recunoscuse prin tratatulŭ dela Warela, titlulŭ Impĕrătesei de «Czara della Crimeea e della picola Tartaria, non meno che di Sovrana de' Regni di Cabardinia e Giorgia».

LXVIII.

Congresulŭ dela Sistovŭ.

La Șistovŭ (1) se adunaseră între aceștie, de și totŭ cu trăgănare și *«non con molta sollecitudine»* representanții Austriei, în fruntea cărora era baronulŭ de Herbert, fostulŭ internuntiŭ austriacŭ la Constantinopole. Asemenĕ sosiră acolo representantulŭ Prusiei, al Angliei și al Olandei, totŭ așia cum aceștia luaseră parte la tractatulŭ din 1698 (Carlovitz) Ungaria pretinse să albă și ea unŭ representant (trattandosi di dover regolare de' confini spettanti al loro regno» (2). Comitele Esterhasi avu acéstă misiune, la marea satisfacere a Ungurilorŭ, carĭ, spre a mulțămi lui Leopold, îl rugară să grăbéscă a face serbarea încoronărei ca rege al Ungariei.

(1) Locŭlŭ de adunare fu lungŭ timpŭ discutată. Pórta propuse Bucureșciĭ ori Șumla, în fine în Septembre 1790 stilŭ vechiŭ. Ată ce se scrie la 8 Octombre 1790 stilŭ noŭ, din Constantinopole.

«Le Congrès se tiendra probablement à Bucarest ou à Chumla, le Grand Seigneur exigeant absolument qu'il se tienne sur son territoire».

. . . . . .

Du 1-er Octobre. — Le Drogman s'est rendu aujourd'hui che MM. les Ambassadeurs d'Angleterre et de Hollande pour les inviter de la part du Grand Seigneur à se rendre à Bucarest et faire valoir la médiation de leurs cours pour terminer l'ouvrage de la paix entre la Porte et le Roi de Hongrie.

(2) Beaulieu, vol. VIII. pag. 132.

Din partea Turciei era — scrie En. Văcărescu — «pré slăvitulŭ Reiz Efendi Biri Abdulah şi pré învĕţatulŭ Meche Molasin şi Ordu-Cadisi, Ismet Bei-Efendi şi slăvitulŭ Oruznamegi Etendi Duri Mehemet. Dragomanŭ fu Alexandru Moruzi» (1). Din partea Prusiei era Comitele Luchesini.

Spătarul Ion Cantacuzino, personagiŭ importantŭ în timpurile de care ne ocupămŭ, nu atâtŭ prin lucrarea lui în ţĕră, cât prin cunoscinţele ce avé cu bărbaţiĭ la putere în Rusia şi pe aiurea, ne a lăsatŭ în unŭ memoriŭ alŭ sĕŭ, în limba ruséscă, unele informaţiuni ce n'aflarămŭ nicăiurea, relative la Congresulŭ dela Şiştovŭ. Aşĭa el ne spune, că după cererea lui Luchesini, Divanulŭ din Bucuresci trămisă pe el, Ion Cantacuzino, ca să arĕte Congresului şi în deosebi lui Luchesini, dorinţele şi drepturile ţĕrei. «Scopulŭ lui Luchesini — scrie Ion Cantacuzino — era d'a scuza purtarea Turcilorŭ şi de a depărta pre Români din partida Rusiei şi Austriei, căutândŭ să dovedéscă, că unirea cu aceste puteri nu le va fi de nicĭ unŭ folosŭ, de vreme ce cu tóte făgăduelile lor, sórta acestorŭ ambe ţĕri nu se va putea hotărî fără cele-l-alte puteri ale Europei». La aceste vorbe. Cantacuzino îĭ respunse hotărîtŭ şi cu vrednicie: «Cu nedreptŭ, marchise, imputezi Românilorŭ necredinţa cătră Turci. Ţĕra Românilorŭ este o ţĕră liberă, ea îşĭ are drepturile sale; şi acei ce vorŭ voi a le despreţui, séŭ a le silui noi îĭ vomŭ numi şi pe dênşiĭ tirani şi îĭ vomŭ urî ca şi pe Turci. Aplecarea cătră Rusia se póte erta privindŭ tractatele dela Kainardgi şi conferinţa dela Aĭuncavac şi nicĭ una din puterile Europei n'aŭ făcutŭ până acum pentru ţĕră aceea ce aŭ făcutŭ Ruşiĭ. Nu uita, domnule, că ţĕra Românéscă în vreme de trei vécurĭ s'a luptatŭ cu Turciĭ, pe când Turcia era în temeliulŭ puterei séle, şi când ea făcea să tremure Europa. Silită de împrejurărĭ fatale, ţĕra Românéscă trebui în urmă să se plece, să se recunóscă sub protectoratulŭ Turciei, iar nicĭ o dată aĭ fi róbă». Cantacuzino în urmă adăogă: «Pentru ce Prusia în locŭ d'a apĕra interesele Porţiĭ nu ia sub protecţia sa ţĕra Românéscă, care ar fi maĭ multămită să fie sub protecţiea eĭ decât sub a unorŭ State vecine tari

(1) Tesaurŭ II, pag. 301.

și puternice, și prin urmare tot-d'auna primejdióse pentru dênsa în rivalitatea lor? Prusiea prin posiția sa geografică nu póte fi primejdiósă pentru țéra Românéscă, dér interesele, mai cu sémă cele comerciale le ar fi comune. Ea ar putea vinde Principatului productele sêle manufacturiale, și să priméscă în schimbŭ producte brute. Mĕ mirŭ cum Marelui Frederic II i-a scăpatŭ acésta din vedere, și iată acum o ocazie care ți se înfățișézĕ ca să faci fericirea Principatului întemeiatŭ fiindŭ pe interesele Prusiei. și eŭ creduŭ că în împrejurările de acum, domnia-ta, vei putea cu înlesnire să dobândescĭ învoirea și rĕzĕmulŭ Porții pentru acésta». Ioan Cantacuzino în urmă, cu curățenia de inimă ce îl caracterisa, făcu cunoscutŭ acestŭ cuvêntŭ Prințului Potemkin.

«Ministru Olandezŭ, mulŭ bĕtrânŭ slabŭ ce ocupa postulŭ de ambasadorŭ la Constantinopol, era mai de totŭ ultatŭ de cabinetulŭ sĕŭ. El își arĕta intusiasmulŭ pentru totŭ ce era orientalŭ, iubea prĕ multŭ portulŭ boerilorŭ și era mândru că vorbesce turcesce. Gelosŭ de influința ce Marchisulŭ Luchesini începuse a dobândi între boeri, el începu a-i încredința, că nu trebue să dea nicĭ unŭ creduĕmêntŭ acestui ministru, căci el nu are nicĭ o instrucție dela cabinetulŭ sĕŭ, decât numai ca țéra Românéscă să se întórcă Turcilorŭ, fără nicĭ o condițiĕ. Ministrulŭ englezŭ era prea rece cu boerii și întemeia numai vorbele Ministrului olandezŭ. Aceste împrejurări credemŭ că făcură ca relațiile între boeri și Ministru prusianŭ să înceteze (1).

Trăgănarea lucrărilŭ Congresului o esplică Văcărescu prin aceea, că Rușii, avêndŭ succese bellice contra Turcilorŭ, Austria voia să le dée timpŭ să înainteze, ca să-și impună și ei condițiunile de pace (2). Mai multŭ credemŭ că trăgănarea vem de acolo, că Austria spera să dobândéscă la tratatŭ cu atâtŭ mai bune condițiuni, cu cât Turcia va fi mai rĕŭ încolțită de Muscalĭ. .

(1) Vedĕ Magaz. Ist. p. Dacia. T. I. pag. 197

(2) Și cu tóte că se începuse Congresulŭ dela Noembrie 1790 și preliminările păcei eraŭ hotărîte, vĕdêndu-se însă biruințele Moscalilorŭ, Nemții, după datoriă, prelungia pacea, potrivindŭ vremea de a o sevêrși, sĕŭ de o dată cu Moscalii, sĕŭ oreși-ce mai naiute .

Văcărescu Tesaur II pag 301

In adevĕrŭ, la începutulŭ lui Octombre, armata ruséscă cu Potemkin, ajunsese la Bender şi — cum vĕdurămŭ — luă cetatea — fiă şi prin cumpĕrarea Paşeĭ ce o apĕra.

Luarea Kilieĭ, totŭ în Octombre, după optŭ ḑile de bombardare, de leitenant generalulŭ Gudovicĭ, deschise oştireĭ rusescĭ calea spre Tulcea. La 1 Noembre 1790, Ruşiĭ intrară în Tulcea (1); de şi era apĕrată de 6000 cavalerie turcă, 400 muscalĭ temerarĭ intrară în oraşŭ şi Turcii speriaţi fugiră (2) fără de a cerca să lupte!

LXIX.

Luarea Ismailului.

La 12 Noembrie, flotila ruséscă strĕbătu pe Dunăre la Isaccea, luă iar fără luptă şi acestŭ oraşŭ unde aflară 48 tunurĭ şi multe muniţiunĭ de rĕsboiŭ şi proviziunĭ, ca şi la Tulcea.

Dela Isaccea, flotila merse de organisă asediulŭ Ismailului, din insula Cetal, după ce susţinu o harţă pe Dunăre cu flotila turcă, care se retrase sub bătaia focului din Ismail. Pe când la Versailles se credea, că campania anului 1790 s'a terminatŭ şi că Potemkin «va prendre ses quartiers d'hiver à Iassy» (3), iată că în nóptea dela $^{10}/_{21}$—$^{11}/_{22}$ oraşulŭ Ismail fu luatŭ de Muscalĭ sub Suvaroff: «La prise d'Ismail — ḑice Langeron — est certainement le plus extraordinaire de tous les événements de guerre arrivés depuis bien des siècles» (4).

Ruşiĭ trecură sub ferulŭ spadeĭ 27000 de ostaşĭ turcĭ din gar-

(1) «Une partie de l'armée russe a passé le Danube et s'est portée à Babadag Un corps assez nombreux de Tartares qui occupait ce poste s'est promptement replié sur l'armée du Grand Vizir, toujours campé à Chumla. Constantinople, 8 Decembre, 1790».

(2) Memoriulŭ lui Langeron. Hurm., pag. 96.

(3) Hurm Doc. CXLII, tom. II, supl. I, pag. 79.

(4) Hurm., pag. 97. Memoriulŭ Langeron. „Luarea Ismailului este în adevĕrŭ unulŭ din cele mai extraordinare evenimente de resbelŭ întêmplate de mai multe secole" Amintimŭ că fortificarea Ismailului de Turcĭ s'a făcutŭ după îndemnulŭ lui Moruzi, Domnulŭ Moldovei.

nuzona Ismailului (1). La Sistov însă cu gresulŭ, la data acésta «*continue tranquillement ses seances*» (2) La Constantinopole càndŭ vénu sciurea càderei Ismailului, putinŭ de nu isbucnesce o revolutiune

(1) Les détails qui vous seront parvenus directement sur la prise d'Ismaïl ne sont que trop vrais. Les Russes irrités d'une horrible perfidie, conseillée par un Prince Tartare, ont emporté la place d'assaut et passé au fil de l'épée 27 mille hommes qui y étaient enfermés. Les chefs n'ont pu parvenir à modérer la fureur du soldat et ont à peine preservé deux ou trois cents hommes de ce massacre general. Le Prince Tartare, frère du Kan, et deux ou trois Pachas ont péri les premiers.

Chossi câtre Montmorin, în 22 Ian. 1791 pag. 74, Tom II, cap I Hurm

Vedi Peschiera «Universal» Hist. de Turquie etc. Tom. II, pag. 361. Bestuzhef în proiectul lui Saint-Priest despre «état présent de la nation Turque» Tom. VIII, pag. 210

«Dopo la pace di Kainardgi la Porta si era determinata a fortificare Ismailli e renderla un antemurale de la Romania per consiglio di Moruzi allora Hospodare di Moldavia, e quelle opere consistenti in una triplice fossa con un grandissimo argine della maggior consistenza fortissimo ed erto con palizzate duplicate erano state construtte negli anni 1776 e 1777, sotto la direzione di un Ingegnere Italiano di Catalogna il quale trovandosi nel 1771, in Polonia si era impegnato al servizio di Mustafà III. Avevano costate queste qualche milioni di piastre dovute sborsare dai Moldavi e Valacchi, che furono inoltre obbligati a somministrare provvisioni, operaj, e tutti i materiali nella maggiore abbondanza. Il gran Visir, che conosceva l'importanza di questa gran fortezza, e che l'apprezzava come l'unico baluardo degli Stati del suo padrone, distaccò dal suo esercito un Serascchiere, due Bassà, tra Principe della deposta famiglia di Crimea, tutto il corpo de suoi Gianizzeri, ascendenti intorno a diciasette mila, e tredici mila Asiatici armati, con precisa istruzione di morir tutti prima che vedere o parlare di rendersi. L'assedio incominciò verso il dì 25 di Novembre, e il bombardamento nel dì 9 Decembre, ma il numeroso presidio che potea bisi piuttosto un armata, non lasciava avanzare di un passo gli assedianti, che non ascendevano più che a 25 mila uomini. Non era mai forse avvenuto in guerra che un corpo sì poco numeroso ne assediasse un altro di 32 mila. Il Principe di Potemkin vedendo, che le operazioni erano per andare in lungo, e temendo la cattiva stagione, e che una gran parte delle sue truppe non restasse consunta dalle vigorose sortite della guarnigione, scrisse risolutamente al Ten. Generale Conte di Suwaroff (che si trovava sulla sponda sinistra del fiume Sireth per tenere a freno di quanto si è detto intercetta la comunicazione tra Ibrail, e l'assediata piazza) facendogli sapere, che egli voleva ad ogni costo Ismail nelle mani, e che perciò se affidava l'impresa al suo sperimentato valore. Il grave pericolo di cui abbiamo già annunciato le azioni, e la gloria acquistata unitamente al Principe di Cobourg, nelle due vittorie di Foskani, e di Martinesti, ricevuta appena questa commissione si trasferì a gran passi nel faccia ad Ismail con una scorta di circa quattro Cosachi che gli servivano di guardia, lasciando al Seret il Generale Kamenskoi per comandare alle sue genti.

(2) Hurm. Tom II cap I pag. 70.

LXX.

Administrațiunea țĕrei sub Nemți.

Pe câne Congresulŭ caută la Sistov să ajungă la o pace ce întârdie iar Muscalŭ pasescŭ din victorie în victorie la Basarabia și

Giunto al campo, venne ricevuto con i maggiori applausi, e visitati i posti comando le disposizioni perchè fosse disposto l'assalto senza perdita di tempo, destinandone la memorabil giornata. Prese tutte le opportune misure, fu diviso tutto l'esercito, rinforzato da varie Pulke di Cosacchi, in sette colonne di due mila cinquecento uomini per cadauna compresi quelli del Generale Ribas, e distribuiti vennero agli Uffiziali le respettive incombenze. Si pose egli alla testa delle due prime colonne e per incoraggire i soldati tenne loro in brevi parole il seguente energico discorso: *Ricordatevi amici, che non vi è mai stato assalto per gli eserciti Russi, che non sia loro riuscito. Non ci possono essere per anche sfuggiti dalla memoria quelli di Ocrakow, di Kubarn, e di Kilin, in cui avete sempre trionfato. Non ostante le numerose forze degli Ottomani voi gli avete sempre battuti.* Il rimbombo uniforme delle voci feci comprendere l'universa, desiderio di venire alle mane, onde immediatamente comparvero i segnali per avanzarsi ad assalire le combattute mura. I difensori trovavansi già preparati per la resistenza, essendo già stati minacciati di morte se si dimostravano negligenti e vili, e al contrario allettati colla speranza di doviziosi premi se opponevano una coraggiosa difesa, talchè la loro costanza, ostinazione, e ferocia non poterono esser maggiori. Il Suwaroff prima di eseguire il suo piano avea fatta intimare la resa alla Piazza su della quale aveano i Musulmani tanta fiducia, che le aveano dato il nome di *Horan Kalessi*, o sia Fortezza dello Stato. *Ajdaj Meemet* Bassà a tre code, che ai comandava colla dignità di Seraschiere, contando sulla validità della città, e sul numero e risoluzione de' Giannizzeri dette una risposta piena di disprezzo, ed aggiunse anche alla fierezza l'insulto. Gli fu soggiunto, che se volea attendere l'estrimità le sue truppe sarebbero passate tutte a fil di spada, e gli fu mantenuta la parola. I Russi cominciarono animosamente l'assalto, la matina del dì 2 Gennaro 1791, secondo il nostro stile, verso le ore sette di Francia, vale a dire cinque ore avanti il mezzo giorno. I Turchi oltre quello di fuori aveano eretto un trinceramento interno guarnito con cinquanta quattro cannoni di bronzo. Le batterie della Flottiglia incominciarono il cannoneggiamento nel giorno precedente, che durò per ventidue ore continue. Dalla parte di terra quattro mila Cosacchi furono le prime a montare le scale. Dalla parte del fiume ne seguirono l'esempio dieci battaglioni, e tre altri mila de' predetti Cosacchi. Ogni colonna fu ricevuta con un fuoco infernale a mitraglia, di fucili, granate, carcasse e altri strumenti di morte. Malgrado questi ostacoli, restò eseguita la scalata, e giunti che furono gli aggressori sul baluardo, attaccarono colla picca e la bajonetta i Turchi armati di lance, spade e pugnale, e dopo non lunga resistenza ne fecero prigionieri cinque mila. Incalorito sempre più il combattimento, i Giannizzeri battendosi comme disperati, respinsero i Russi per ben cinque volte, e in tal congiuntura

Dobrogia, să aruncămŭ o retrospectivă ochire asupra administrațiunei țerei muntenescĭ sub Coburg.

Deja am menționatŭ, că Principele Coburg mănținese administrațiunea țerei Muntenescĭ prin Divanŭ, cu adăogire de câțiva representanți austriacĭ. Despre acéstă regulare memoriulŭ rusescŭ alŭ lui Ion Cantacuzino scrie, că avu poruncă Coburg din Viena de a con-

molti restarono uccisi e non pochi feriti da ambe le parti. Il Generale Suwaroff fermo sempre ed intrepido senza niente alterarsi, si occupava ad ispirar coraggio alle milizie, e sostituendo nuovi soldati agli estinti, ordinò in sesto attacco col rinforzo di alcuni Reggimenti di cavalleria. Questo ebbe luogo con tal bravura buona direzione, e ordine, che fu inutile ogni riparo, e fu superata la breccia fatta già a forza di continuo fuoco. Le colonne Russe entrarono furibonde nella fortezza tagliando a pezzi, chiunque loro si presentava davanti. Più di 26 mila Turchi rimasero trucidati colla più orribile carnificina che forse siasi veduta in questo secolo; il rimanente fino a 42 mila uomini oltre gli abitanti si gettarono in ginocchio chiedendo la vita, il che non dee recar maraviglia, quando si consideri esser la Città di dieci Verste o siano intorno a sette miglia Italiane di circuito. Cinque e più mila Russi perdettero la vita ne' diversi attacchi senza annoverare i feriti, contandosi fra gli estinti molti Uffiziale dello Stato maggiore e tra secondi il Generale Besborodoko fratello del primo Ministro nel dipartimento degli affari esteri della Corte di Pietroburgo. E questa la maggior perdita di gente, che essi abbiano fatta in tutto il decorso della presente e forse anche della decorsa guerra, perchè i Turchi discacciati da' baluardi, si barricarono nelle strade, ed ogni edifizio può dirsi, che sostenesse un particolare assedio, onde vittime furono del lor coraggio tre Generali maggiori, un Brigadiere, sei Colonnelli, più di quaranta tra Tenenti Colonnelli e Maggiori, cento sedici Capitani, e cento ottanta quattro altri Uffiziali subalterni. Il comandante Musulmano, scorgendo i vincitori penetrare per ogni dove, si rinchiuse con una scelta truppa di più di mille uomini chiamati bravi, entro una Moschea ove si difese fino all' ultimo sangue ricusando di abbassare le armi, fino a tanto che vendette cara la sua vita unicamente a tutti i suoi seguaci. Uno spaventevole saccheggio seguì l' orrendo conflitto, e non terminò se non passati due giorni, avendo guadagnato i vincitori un bottino considerabilissimo. Furono ritrovati tante ne due argini, che nelle opere, e sulle batterie erette alle sponde del Danubio dugento e sessantacinque cannoni, trenta mortari, quattromila porzioni di polvere da cannone, sedici stendardi, ventotto bandiere e infinite provvisioni da bocca. I prigionieri ascesero a sedici mila cinquecento, compresi gli Ebrei, ma tre mila in circa ne morirono in pochi giorni mille distribuironsi tra gli Uffiziali, e il rimanente fu spedito a Nikolaw sul fiume Volga. Oltre al Seraschiere *Aydos Mecmeth* perirono nella strage quattro Bassa a due code, e sei sultani Tartari avanzo dell' infelice famiglia de' Gueray proveniente dal famoso Gengiskan, che ne' tempi delle Crociate avea soggiogata quasi tutta l'Asia. Tutti gli Ingegneri esteri vale vale a dire, Prussiani, Francesi, e Inglesi che si trovarono in Ismail perirono nell' assedio, e il sanguinoso macello fu tale, che fecero rosseggiare le acque del fiume in molta distanza della Piazza. Siccome nel tempo dell' attacco la flottiglia Russa combatteva con ugual valore contra la squadra leggiera Ottomana, che si trovava in un braccio del Danubio

serea intru tote legile țărei. Imperatorele losî numi însă direct pre Ion Cantacuzino *Spătarŭ* și pre Scalat Câmpineanu *Agă*, ca prin mai ce-l cunoșcea de când fugise la Sunŭ abandonându pre Mavrogheni. Cei-alți membri ai Divanului după memoriulŭ lui Ion Cantacuzino fură Președinte Principele Cobarg, Vice-președinte Generalŭ Entenberg, secretarŭ și translatorŭ Hotrath Markelius, Mitropolitulŭ Cosma Filaret Episcopulŭ de Rômnic Episcopulŭ de Buzĕŭ Dositeiŭ marele Banŭ D. Ghica, marele Vistierŭ Scarlat Cantacuzino, marele Vornicŭ Radu Săhineanu, marele Logofĕtŭ Radu Golescu, Ion Dumali, Const. Drăgănescu, Vistierulŭ Matei Fălcoianu.

in soccorso degli assedianti, con una pioggia incessante di palle incendiarie, e infuocate getto a fondo una gran porzione de bastimenti Turchi, e astrinse il rimanente a rendersi con tutte le munizioni e cannoni. Tra gli Uffiziali trovati a bordo vi erano non pochi Svedesi e delle altre sunnominate nazioni, che tosto colla morte ricevettero il giusto castigo di avere impugnate le armi in favore de' Maomettani contro i Cristiani loro fratelli. Non si sa comprendere come a fronte di tanti infelici esempj si trovi tra gli Europei, chi osi passare in servizio de' Turchi, quando l'esperienza ha fatto vedere, che l'esser guidati i Musulmani indisciplinati e inesperti nella tattica da Uffiziali Cristiani ben poche volte è servito a far conseguir ad essi delle vittorie. Il Duca di Lorena e il Principe Eugenio ne aveano sacrificati al loro giusto sdegno quanti ne aveano potuti aver nelle mani.

Fu detto che il Principe di Potemkin avesse prescritto che non si desse quartiere ad alcuno in questo memorabile assalto, non in vista della insolita ostinata resistenza, ma per aver saputo, che i Costantinopolitani erano stati poc'anzi a sangue freddo trucidati tutti i prigionieri presi ultimamente dagli Algerini sopra la piccola squadra del Landsberg Cazionoi nell'Arcipelago contro ogni costume e diritto della guerra. Il Harem o sia il serraglio delle vaghe donzelle, e degli Eunuchi del Seraschier, procurò salvarsi alla riva sui navigli appostati sotto il medesimo, ma caddero tutte in mano de' Cosacchi Zaporowiensi che erano smontati da cavallo per sostenere i loro compagni destinati a salir le scale. Il *Cadì* e il *Capop Beche* il figlio medesimo del già Kan di Crimea *Kerim Gueray*, il figlio del Seraschiere i Bassà di Kilia, e molti altri Uffiziali e Ministri ottomanni di primo grado si gettarono prostesi a terra avanti il vittorioso Generale Suwaroff che poco di modesta avea scritto al Principe di Potemkin per avviarlo dell'ottenuta conquista in quest termini: *Le mura e gli alti di Ismail sono sottomessi a piedi di S. M. Imperiale. L'assalto è stato accordato ed io ho l'onore di farle i miei complimenti per sì grande acquisto. Il Gran Bali fu preso a viva forza sotto i bastioni. Tutti i soldati si sono arricchiti. Vi erano i pascià, il tutto la spiaggia dietro del Danubio [illegible] di cavalli di gran [illegible] sono di tutte le sorte e di ogni [illegible]. Vi bastimenti Turchi ancora [illegible] del Gran Signore [illegible] pattuglie sono [illegible] quali sono [illegible] sono tutti pieni [illegible] pascià [illegible] pezzi di [illegible]*

[illegible] Storia [illegible] Vol. pag. [illegible]

Negreșită că în Divanŭ esercită o deosebită influință *Spătarulŭ* Ion Cantacuzino și cu *Aga* Câmpineanu, ca cei cari fuseseră direcțiĭ dela Viena recomandați lui Coburg.

Acestŭ Divanŭ va fi nu mai puținŭ în secrete legături cu Enache Văcărescu din Giurgiu, din răsboiŭ turcéscă și după pacea dela Șiștov va primi îndată modificări în sensulŭ vederilorŭ lui Enache Văcărescu.

Este locululŭ să înregistrămŭ aci ceea ce Ion Cantacuzino *Spătarulŭ* ne spune despre modulŭ curiosŭ cum Divanulŭ prestă lui Coburg jurământulŭ de credință.

Coburg ceru asemenĕ jurământŭ după unŭ formularŭ scrisŭ în limba germană și românéscă. Acestŭ formularŭ coprindé că nemții mântuindŭ țéra de robia Turciloră, numaĭ prin puterea armeloră Românĭ jură pentru dênșiĭ și pentru urmașiĭ lor, credință și supunere Austrieĭ **„ca unii ce aŭ fostŭ o dată tributari Regiloră Ungariei“.** Spătarulŭ Ion Cantacuzino și boierii ne găsindŭ cu cale a recunósce prin jurăméntŭ acéstă aserțiune a Austriacilorŭ, cată cum I. Cantacuzino isbuti a face ca țéra să nu jure pe *formularulŭ* întocmitŭ de Coburg. «Scindŭ că prin împotrivire n'ar câștiga nimica hotărî (I. Cantacuzino) cari li mai bine a înșela pre Nemți. Nedescoperindu-se Divanului, el merse numaĭ la Mitropolitulŭ și-l dise să numéscă o comisie secretă, care să cerceteze jurăméntulŭ propusŭ. Se întocmi comisiunea din Episcopulŭ Filaret, Cornescu și Ion Cantacuzino. Des de dimineță se adunară aceștia, în ținua când la oră 12 boierii aveă să depună jurătmentulŭ la Mitropolie. Cantacuzino dise colegiloră seĭ: Nemții sunt prevĕțetoriĭ, noi însă le vomŭ dovedi că suntemu mai isteți decât dênșiĭ când e vorba de fericirea patriei nóstre să aruncămŭ dĕi jurăméntulŭ românéscŭ scrisŭ de dênșiĭ și să scriemu altulŭ întemeiatŭ pe reliŭ mai mare folosŭ alŭ țĕrei. Noi îl vomŭ da apoi Mitropolitului ca să-lŭ scóță din sînŭ în minutulŭ ce va trebui a jura. Nemții nu voră pricepe nimicŭ; translatorulŭ Markelius să fiă încunjurată de boieri, cari să-l caute a-l distra și să facă sgomotŭ multŭ în câtŭ el să nu audă articolele jurăméntului» (1)

Nouŭ mijlocŭ de a eludă proiectele Austriacilorŭ asupra țĕrei

(1) Apud. Barcianu. Magyarok története pár szóban. Pesta, 1 f. pag. 134-135

Totuşi istoricului caută să ţină sémă boleriloră şi în deosebi Spătarului Cantacuzino şi pentru intenţiune.

Din fericire jocului politicei Prusiei, al Angliei şi alte împrejurări apérară la Şistov ţéra în modă mai eficace de incorporare la Austria decât *intenţia* boerimei la prestarea juramêntului

Déca faţă cu Austria Divanulă se pórtă destulă de românesce, reacţiunea boerésca contra regimului ce l'amă puté numi *democratică*, al lui Mavrogheni fu estrema. Oamenii lui Mavrogheni fură persecutaţi şi ţéranii nu mai puţinu . . Par-că boieri voiaă să'şi rêsbune asupra loră de puţina considerare în care Mavrogheni îi avusese pre ei boerii. Însăşi Austria era în mirare vêdêndă pre boerime cum îşi apéra privileghiele fără nici o consideraţiune pentru îngenuchiarea de tot a contribuabililoră ţéraui. In Moldova Coburgă totă râbuti să facă pre boerii din judeţele ocupate de óstea austriacă, să té şi ei parte la nevoile rêsbolului, contribuindă ca şi ţéranii cu care, proviant etc. Coburg cercă să dobândéscă acesta şi dela Divanulă Muntenescă. Dar eată ce réspunsă energic cât şi reacţionară, şi dușmănescă pentru ţéranî, dă Divanulă la cererea lui Coburg:

Către Prințul, dela Divană

Am primită cu plecăciune vredniculă de închinăciune pre luminatulă ordérulă Înălţimei Tale prin care ni se porunceşce cum că, fiind-că ţéranii cei-l-alţi tragă tóte greutăţile oştiriloră, să facemă porunca Divanului către d-lui vel Vistieră ca să dea şi *scutelnicei boerâscă luturoră* câte unui cară de fênă şi câte unui cară de lemne cu cuvêntă că scutelnicii aă fostă până acum nesuparaţi de nimică. Acéstă porucă după cum şi cele-l-alte am fi vrută să o sêvârşimă cu osardie, când nu am fi avută datorie să arêtămă către Măria Ta aceea ce aduce prihană la obladuirea Înălţimei Tale, ce aî asupra ţêrii, împotriva hrisoveloră lăsătóre de Măriei Tale şi ale Înălţimei Sale Feldmarechalul Lasi, tipăritî, şi împotriva firescei şi obicinuitei milostiri ale pre puternicului Împêrată şi Crailui, spre a se păzi privilegiurile. Tótă lumea scie că la fiiesce ţeră *o parte care se numesce boieri neamuri, aă privilegiuri* **cu care se deosibescă dintre ţéranî,** ce nu aă, şi aceste privilegiuri, razimă la hiersiţela ce aă şi la ostenelile ce facă cu sângele lor acestia, ca să părăscă forma obladuirei. De a avea *boieri scutelnici razima la voi mai mare, unii vechiă privilegiă, care-lă dobândise din dughele şi lor vitejia lor, unde cei vechi Domni cutra respăsbirea vre-unei mari slujbe ce aă sêvârşită către densii şi către patrie, le-aă hărăzită sate întregi* **robi,** *cari se* **numea veciniă şi rumâniă;** *ce după unele Domni, ce quadă trăiescă vremile să surpe neamulă boieresca* l-aă lipsită de acestă mare privilegiă, şi pentru ca să-i mângâe óreşi-cum, în locă de câte 500 şi de câte 1000 şi mai multă, care avea

mulți, le-aŭ datŭ mai nainte câte 200, 300 ómeni din birnici și celor-l-alți după analogie mai cate puținŭ, ca să le slujéscă la vii, la mori la adusŭ de lemne la bucate, întocmaĭ ca să împlinéscă cu sluba lor locului robilorŭ, ce îĭ luase și-ĭ făcuse birnicĭ: care acestŭ privilegiŭ l-amŭ avutŭ tot-d'auna deplinŭ, mai virtosŭ în vremea resmeriței cei-l-alte, amŭ avutŭ și celŭ din urmă privilegiŭ, spre a avea scutelnicĭ, și amŭ întărîtŭ și celŭ d'întâiŭ privilegiŭ spre a avea *salgarduri și osebite sate* întregĭ precumŭ avemŭ la acesta și dovedĭ în scrisŭ. După încheerea păcĭ dela *Cimarin* eĭ tote că era *a tractată să avemŭ tote privilegiurile, dar Domnul iarăși după trimisa cartă* care avea *să ne dea privilegiŭ de o sama mare de ómeni a nedajnicilorŭ sate*, cu tote acestea ne-aŭ lăsată cel-altŭ privilegiŭ, adecĭ *a avea scutelnicĭ și poslusnicĭ, până la Domnia lui Mavrochem Vodă*, acesta iarăși a păzitŭ după vecerea omeniĭ vechiŭ, și aŭ datŭ scutelnicĭ cu peceteluri și poslusnicĭ, dar după ce s'aŭ deschisŭ resboiulŭ, fără de a mĭ-i strica de totŭ, lăsandŭ numaĭ numele lor ĭ-aŭ pusŭ de aŭ datŭ zacherele, fênŭ, care și orĭ-ce da și birurile, până într'atâtŭ, cât s'aŭ prăpădituŭ vitele și tote ale lor, de nu putea să ne fie lor nici o treburiță, seŭ folosŭ întru nimicŭ: acum după buna venire a creștinesciloru împĕrătescĭ oștirĭ, după ce aŭ rămasŭ dela visterie a fi nesupĕrați și nu s'aŭ pus la zacherele și la altele, nu potŭ a ne fi iarăși de nicĭ unŭ folosŭ, seŭ de vre-o trebuință întru nimicŭ, mai virtosŭ de se întemplă a avea cineva vite și care, cărĭ *spaimacu fără de porunca Visterieĭ îĭ ia în slujba ostirdanŭ, iar unde pe unde se află pulerile îĭ iaŭ însuși ostașiĭ* cu totulŭ și îĭ metachirisescŭ în slujbele sêle fără de a mĭ-i slăbi nimicŭ. și nedreptă este această aĭtare ce s'aŭ făcutŭ către Înălțimea Ta cum că scutelnicĭ aŭ fostŭ nesupĕrați până acum și nu aŭ datŭ nimicŭ, căcĭ întru nimicŭ oseluți de cei-l-alțĭ n'aŭ fostŭ, ci și tenuri care și vite le-s'aŭ luatŭ, unĭ mai cu asupra lor decât celor-l-alțĭ, ponoslundu-se și pismuindu-se că aŭ nume de scutelnicĭ boerescĭ, și sunt acum chiar în slujbele ostașilorŭ ei și carele și vitele lor. Deci ca să fiŭ *porunca Domniei tale către cei ce vor spre a pune pe scutelnicĭ a da câte două cară de fênŭ și câte două cară de lemne, aceste este bine și se cade privilegiulŭ boierescŭ și tot această este care face mare prisosŭ la Înălțimea Ta, cum că sunt stricate privilegiurile țerĭ, care bine datore să adevĕrată pe sâmeși a arăta Măriĭ Tale, ce cine ce are această nădejde să ceară dela Înălțimea Ta* **ca să ne înoescĭ celŭ mai vechiŭ privileghiŭ, spre a ne da sate întregĭ precum am avut dela cei vechĭ Domnĭ,** și noĭ a avea în vremea resmeriței cei-l-alte și totŭ o dată năcăjiță amŭ să ne întărescă Înălțimea Mărieĭ Tele și celŭ de al duoilea privilegiŭ spre a nu se supĕra scutelnicĭ și poslusnicĭ ne către ispravnicĭ și de către pălcurile ostășescĭ. Dreptŭ aceea, cu plecăciune rugăm pe Înălțimea Ta, pentru un obiceĭ ce să cuvine și noĭ cum că am vĕzutŭ *obiceĭul cu care cu vremea s'aŭ apucatŭ împĕrătescilorŭ oștirĭ, se cumcă să ceară sate și până acum când a eșitŭ cartea în vremea trăsporilorŭ de la pace, ce au eșitŭ după pomenitele cărțĭ, și ei au cerutŭ spre mai multă cinste a se pune numirea Măriĭ Tale și numa scutelnicĭ ca să aibă dreptate a cere în vremea resmeriței cei-l-alte și de ce mai mult în vremea păcĭ cum s'aŭ făcutŭ, ce se cuvine acum, ca să vegĭ Măria Ta nedreptatea, ce ne-aŭ făcutŭ și ne-aŭ luatŭ și ce puține ce ne-aŭ rămasŭ într'această vreme.*

1 Cod. No. XVIII, f. 348.

Acestû documentû iscălitû de toţi boierii Divanului negreşitû va intrista pe toţi acei, cari s'aû deprinsû cu procedeulû istoricû adoptatû până astăḑi, de a pune tote relele pe vina Domnilorilorû, nu numai fanarioţi ci şi naţionali şi de a atribui totû binele la clasa boerescă. Vaḑă-se o dată mai multu cum acéstă boierime, tocmai in momentulu când in Francia se punea capătû privilegiuriloriû boerescî şi alăturea cu Ardealulû unde Horia şi alţi sêi cerusera expunêndu-şi capulû, dreptate pentru ţêrănime, vaḑă-se diceriû, cum ră'ra învelatû numecî şi cere înlăturarea la hrupurile iobagiei, desinţate de Mavrocordat.

Eată şi altû Documentû de valorea acelui de susu:

Către Domnu, ca pentru cerbură ce aû pusû să dea boerii la oste.

«Am primitû cu plecăciune vredaricû de închinăciune pre luminatulû ordei a Înălţimei Tăle, prin care ne arêţi Măria Ta că in anulû trecutû arêtândû Înălţimea Ta *boerilorû Moldovei cum că ca să nu se sapere numai ţêrnaî, să aibe şi D-lora la care de oste şi cunoscendu-o D-lora că este spre folosû, acestă arêtare aû dat le bună-voia D-lor* 240 care pentru slujba ce urmeză şi cum că, după pilda Moldovenilorû trebue şi noi de bună-voia nóstră să dămû 600 care cate cu 4 boi şi cate cu unu omû si osebiţi 200 de cărăraşi, ca o mai mare ce este ţara romanescă decâtû judeţele Moldovei. Pre Înălţate Doamne, adeverâtû nici o dată *nu pomenim a fi mai josû decâtû Muntenii la ostea slujbei* către oştirile impêrăteseî precum nici suntemû mai josû *la bucăţele câ aceî din munte turcescî prin multele hrisoave ce aû dăruitû împăratesc ostiri*. Numai ne rugămû să primnescă înălţimea Măriei Tale a lua sema, că *Moldova n'a avutu aceî o asemănare ca ţera Românescă nici in vremea păcii, ca unii ce aû avutû Domnii creştini şi câtû era prin putinţă mai nu este ca unpotrivi turcului hotarele, însă noi am avutû Domnă pe Mavrocordatu-Vodă, carele mâ multe şi pamêtate mai nainte vesmeriţi deschise ostăşiile către hotarele le tăgane câtră horî şi câtră tătarî ca să i mănânce, îi trămisese, cum mai ca vreunu vesmeritu; câci răspunsu-i aû descusu la 5 ale lunei lui August şi la 1prelo ne pohtuiţi de sase, sapte luni toamna şi iarna s'a mantuat ce câtre turci Moldova, pana a nu sosi mohorîrea vesmeriţei, noi am avutu cum dicemu şi pe Mavrogheni Domnu se o satû mie de turci amecî alţi ani doui şi jumetate după desondarea vesmeritu cu care vremu mantuit Domnû despre o parte şi tacut despre altă parte, aû prăpâditû cu totulû ţera şi adeveratû aû pătimitû multû ţêranii, *der acei sapu tardoiû şi hramuriloriû nostri aû fostu cu mai multă urîtate asupra noscarei hume si osebi o boerdea* (1), asupra

1 Aşa dar nă'torăsesc cugetul boerilor cari credeau Mavrocordat cel bunu. Mai la vale boierii redu-şi postulatu refuzatu de la Ţarigradu, pe cuvêntulu că voru înlătura tote cărcile de la Vrancea. Dar ce e de cetitu cu evidenţia unui martoru in cause! Turcii erau in putere la Gurgiu şi Dan are Vrancea i adusese şi ce care şi arcuri cu pentru Gurgiu? In sfârşitu ţera era îngenunchiată de vecinî peste totu, dar şi boerii sacrificaţi de boerii cei mai mulţi fugari peste dare.

a se face cere care socotimŭ că îndestulŭ va fi chiria, şi nici o împotrivire sŏŭ discolie se va găsi; ci luandŭ porunca, numaĭ decât să căutaţi să faceţi aceste care să fiĭ care bune, tocmeala să pótă lua povară de 30 saci cu ovĕs, şi de treĭ burie cu făină, însă să nu aibă carele cu câte optu caĭ şi doŭi căraşi, şi făcendu-se carele pe deplinu, ca tote ale lor, după cum vi se scrie, să le daţi în mâna Mo nlaşirului şi la mana unui armaşŭ, sŏŭ slujitorŭ, ca să le ducă dreptŭ la Focşanĭ, şi de acolo aŭ să-şi ia chiria lor pe o jumĕtate de lună dela boerulŭ celŭ orînduitŭ, şi vinduŭ cu povara ceĭ la Bucureşcĭ, işĭ va lua şi cea-l-altă chirie pe jumĕtate de lună, dar până la sfîrşitulŭ acesteĭ luni negreşitŭ să se afle tóte carele luse la Focşanĭ, socotiţi-vĕ der, că nu puteţi găsi nicĭ o pricină sŏŭ împotrivire, să ziceţi că nu sunt care, pentru că noĭ vedemŭ aicĭ tot-d'auna vinduŭ care cu caĭ cu boiŭ şi cu altele, nu potŭ să găsescă pricină şi să zică că umblă în angarale, pentru că îndestulată chirie li se dă pe o lună şi scapă şi de atagara, şi este dela Dumnezeŭ şi vară vreme bună, şi fără nicĭ o cheltuială işĭ îngrăşescŭ caiĭ socotiţi-vĕ câtă trebă delicată este, care este în grabă să se adună acestă zăbavea, ca să nu se întemple lipsă la ordie; să nu cumva să urmaţĭ cu amĕnare, sŏŭ cu vre-o nebăgare de semă la acestă poruncă pentru că nu va ajunge cu pedepsă de a scăpa, ci să sciţi că veţi cădea în primejdie de viaţă şi să vedemŭ răspunsŭ (11. 1790. Maiŭ 2.»

(1) Cod No. XVII, fil. 181.

«Poruncă ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ raportului comisiei visteriei pentru cisla nemerilorŭ, de banĭ ce s'aŭ pusŭ a da pentru carele de căratu ŭ zaharelei, care cislă porunceşte Divanulŭ să se facă după puterea fiesce-căruia, şi să o dée la d-lui vel spăt. ca după aceea să facă tocmelu banilorŭ». 1790. Iunie 13.

Răspuns, glorierul-feld-marschal-leitenant, *Rănuse Filmut*, *Dumitru Ghica Ioan Radu Slătineanu Vasilie*.

Dată de şi două alte acte relative la carele de transportu ale ostirei unulŭ din 2 Ianuarie 1790 şi alu doilea din 16 Februarie 1790.

Dela Divanulŭ Principatului Ţĕrĕ Românesci către a-lui cel Vest

«Măria Sa prea înălţatulŭ Principe, prin luminatulŭ orderă dela Februarie 2 ale acestui următorŭ anŭ porunceşte la Divanŭ, cum că carele cu transporturile ostăseşci, fără pricină că nu sunt sub povaţă ostăşescă, nu numaĭ carele se strică ci şi omenii dela care se năpăstuescŭ şi fugŭ din lipsa hranei unde n'aŭ purtare de grijă să se căpătuscă de Vist. şi porunceşte Măria Sa ca Divanulŭ să dee a grabă poruncă, să se facă cislă pe tóte judeţele, de optŭ sute de care, şi până la dîi 15 ale lui Martie să fie tote aceste care strînse la unŭ locŭ, ca să se pótă da la magasie spre a se aduce transporturile mai în grabă, să nu aibă locuitorii mai multŭ supĕrare, ci să aibă fiesce-carele vreme să se apuce de lucru pămentului, şi să-şi cunte de muncă spre roditrea pămentului. Deci Divanulŭ nu lipseşce a scrie şi a face înştiinţare cunoscutŭ poruncă acesta, ca îndată după primirea acestui pitacŭ, numaĭ decât să se facă de către Domnia Ta cisla acestor 800 care pe fiesce-care judeţŭ, după starea lor, şi cum mai fără zăbavă să se porniască cu unŭ cĕsŭ mai nainte poruncĭ către ispravnicĭi din tóte judeţele ca în ziua soroculuĭ să fiă tóte carele gata, veĭ socoti însuşi Domnia Ta, câtŭ este

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Idem. După mulțămirea [illegible] pentru carele ce [illegible] ne [illegible] pentru [illegible] la d-lui vel vistiern că le [illegible] pentru cărele gata [illegible] și dar cele [illegible] numai să hă tepere [illegible] să se [illegible] 1760, Februarie 10.

Cop. No. XVIII, fila 5.

(1) *Cartea ce s'a dată d-lui Vist. Grădiștenu pentru epistasia carelorŭ. Data Domnulŭ Constantinŭ Vodă Racoviță, către d-lui vel Vist. Manolache Grădiștenu Incunoștințată.*

«Pentru două sute care mocănești ce s'aŭ rătocitŭ a se face dintr'aceste 12 județe pentru cărăturŭ a patru-dieci de mii saci, cu ovăsŭ și două mii butoce a fărâ dela Focșanŭ până în Bucuresci, cu plată de chirie pe lună câte taleri 60 unŭ carŭ Divanulŭ a găsitŭ cu cale pentru buna săvârșirea acestei trebi, a prime-i-la asupră-ți atașŭ epistasia carelorŭ ce aŭ venitŭ până acum și vorŭ veni și de acumŭ înainte, spre a le prime cu zaptiĭ dumneta, câtŭ și a socoteli banilorŭ de plata chiriei acestorŭ care prin mânele dumitale, cum și purtarea de grijă și silință până în sfârșitŭ a cărăturiĭ acestei zahărele din Focșanŭ până aici cu orânduitele care și cu oamenii cei trebuincioși ce se vorŭ rândui lângă dumneta.

1. După primirea acestui, mai întâiŭ să cere d-le dela comisia Vistieriei suma orândueleĭ careleiŭ la care județe anume sunt orânduite, și câte cară dela fie-care județŭ, și care județe sunt poruncite de a trămite carele dreptŭ la Focșani și cu ce mijlocŭ, și care județe sunt poruncite de a veni dreptŭ aici la București, ca de aci să se trămită dreptŭ la Focșani să încarce zăhărea, din care avemŭ raportulŭ dela comisia Vistieriei, că aŭ și venitŭ, spre a avea dumneta scire de unde să aștepți orânduitele care ce sunt pentru treba acesta.

2. Pentru ajutoriulŭ dumitale ți orânduiesce Divanulŭ și pe . . . . . cu să-lŭ meșăruiești la treba acésta a carelorŭ luptă bună socoteală a dumitale și el să aibă a urma după porunca și povățuirea dumitale, fiindŭ cu lefă ce are orânduită pe lună tal. . . . Așĕdarea să ceĭ dumneta dela comisia Vistieriei patru din boerașĭ, carĭ sunt orânduiți cu lefă de la cămara Crăiască a sluji la întemplătoarele trebĭ le acestea, câtora li se va face și dela Divanŭ ajutorŭ, carĭ aŭ orânduiescĭ dumneta arătŭ peste cifre 50 care, carele acelŭ boerașĭ are a merge de împreună cu carele la Focșani, tămpănându-le dumneta dreptŭ la Pitarŭ

Şi pre când boerii refusă să contribuiască la greutăţile ţărei, ca şi ţăranii, fiindcă ei sunt boeri ei cerû *Privilegiulu* a istoriceşti adăogire de venituri prin următorulû raportû

Respunsû alû Divanului catra Prinţipû, pentru slugile boereşti asupra Divanului.

Rezumându-ne la bunătatea Înălţimei Tale mulţămimu-i rugăm pe Înălţimea Ta pentru ventrilû lui vel cămărăşû, vel căminarû, vornicului Grigorie al lui vtor armăşû al lui vtori spătarû, al lui vel comisû, a lui vel clucerû, ca să le dă-

Asanache Robescu, ce este orânduitû acolo la Focşani pentru încărcatulû acestii zaharele, ca să le încarce cu zaharea, şi iarăşi de împreunâ cu carele încărcate cu zaharea să vie la drumû până aici, şi până se va descărca zahareaua aici în Bucuresci, a lăsa şi protr'însulû să se lesace la magazia provisantului, şi să iae adeverinţă dela magazierû pe câte bucăţi cu făinâ, oi saci cu ovăsû aû făcutû teslimû şi în câte carâ, care adeverinţe să le strângi în mânile dumitale ca să-ţi dai sema

3. Acestorû care aû să se înceapâ plata chiriloră din ziua ce se vorû încărca cu zaherea din Focşani, cărora să le socotescî dumneta cuiria pe lună câte taleri 60 precum s'aû tocmitû, dreptû aceea să te aşezi dumneta cu numitulû Pitarû Asanache Robescu dela Focşani, ca să te înscinţezi pentru fiesce-care cărăuşu, câtu s'au ce-l aû încărcatû şi aû plecatû din Focşani dându numitulû orânduitu fiesce-cărua cărăuşû chitanţă la mână cu arătare anume câtare din câtare judeţû, în câtare satu, din câtare cetâ, a încărcatu în câtare zi ataţia saci, seu mâţea bune, sub partarea de grijâ cătăniia boerească precum şi d-lui asemenê îi vei da scire când trimiţi de aici carele, cu cine anume din postelnicei le trimiţi prin fôe, şi când s'aû pornitû de aci

4. Fiindû câ la orânduiala de suma acestorû două sute care, a socotitû Divanulû şi povaru ceea ce poate încărca fiesce-care cu câtă dintr'acea sumâ de zaharea, cu mêsură şi pe puterea dobitôcelorû. De aceea der dumnâta să povăţuescî şi să porunceşti cranîlâilorû ce merg cu aceste care, a grigi ca fiesce-care chinigiû să fie datorû a încărca într'unû carû câte 30 saci, ca să pótâ încărca în fiesce-care carû şi câte două batoie cu făinâ, pentru care să nu-l îngâduiască a face zăovâ la călătorie âmblându încetâ, cu gândû de a le trece lâna numai cu unû cărutû seû două, spre a lua plata de 60 de leî, ci să âmble cu sihintâ ca fie ce carû să care într'o lună măcarû de trei orî câte atâta povară.

5. Banii pentru chiria acestorû care sunt rânduiţi a se da dela prêsfinţia sa părintele Mitropolitu, pe mânăstiri, preoţi, dela prêsfinţia sa părintele Buzeu şi dela comisia Visteriei ce vinû de pe la judeţe şi dela d-lui vel Spătaru, carî împlinesce după cisla ce aû făcutâ Divanulû prin catastihû anume pe Bucuresci, ci der dumneta să ceî dela d-lui cu cartea acesta a Divanului banii ce va fi trebuinţă şi dându-i-o la pământulû arenderû cum şi mai pe urmâ la pornirea fiesc-cărei cete, unde vei da dumneta adeverinţă ce banî se primescî, iar dumneta banîi chinigiloră pe mâna întâia, să iai dela mânile lor chitanţă cu numele, porecla satu şi judeţû a cărora plată de cumpărătorii este alu socoti dumneta, precum

ruinescă înălțimea Măriei Tale la Divanŭ, fiindŭ-că acestŭ felŭ de venituri era tot-d'auna cășțiguri boerescĭ, și nici o dată nu intra la veniturile Domniei-sale și fiindŭ-că fiesce-ță ară are venitur ile ei în parte ale sele; cu acestă bunătate a Măriei Tale, Divanulŭ va puté lucra fapta bună la scăpătați, vrednicĭ de ajutorŭ, la îngropări, la cădire și la alte locurĭ cuviincioase ca acestea; suma este pré mică, iar mulțămirea va fi pré mare. Și tote acestea faceri de bine se vorŭ adăoga la bunătățile Măriei Tale (1). 1790, Octombre 21.

Ne existándŭ Domnŭ, nu eraŭ numiți slujbașiĭ: vel cămărașŭ vel cămmarŭ, vornicŭlŭ Curței, armașulŭ al 2-lea, al 2-lea spătarŭ, vel cuparulŭ, ielcioiodarulŭ.... Boeriĭ rămașĭ din Divanŭ vor să cumuleze veniturile acestorŭ oficiĭ.

O slujbă a Curței, dispărută sub regimulŭ Austriacŭ, a fostŭ și *cel cafegiulŭ*. Avactulŭ acestei slujbe era dela *cafenele*. Abuzivŭ acestŭ venitŭ, 10 taleri de cafenea, în 1789—90, îl percepu pentru sine vel aga Divanulŭ otărésce în 21 Octombre, 1790, ca venitulŭ să se percépă în folosulŭ cutieĭ mulțelorŭ, afară de taleri 10 pe lună cari se

---

dicemŭ dumitale mai susŭ, din ḑua ce încarcă zalmeaua dela Focșanĭ și pleacă la Bucurescĭ și de aicea înainte de rândŭ pe cată vreme vorŭ face mergendŭ și viindŭ până la sfârșitulŭ căratuluĭ a totei sumeĭ de numita zaharea are a le âmbla chiria aceasta și acum îndată să porniscĭ dumneta fără zăbavă o cetă re va fi gata carele în Bucurescĭ, ca să plece la Focșanĭ, fiindŭ-că strigă și se jăluescŭ cărăușiĭ cum că ședŭ de-și perdŭ vremea, cărora să le daĭ lumeță acum înainte bariĭ pe cate o jumătate de lună, ca să afibă de chieltuială.

6. Seversindu-se căratulŭ de totă suma acestei zahareĭ și făcendu-le teslimŭ la magasia provianturilor, să aibă dimineța să-ți daĭ sema la Divanŭ pentru isprăvirea trebiĭ, ca cu chitanțele magasieruluĭ de teslimatulŭ acestorŭ patrudeci de miĭ le sacĭ cu ovesŭ, și două sute hulube cu fănă, cu care împreună să arăți dumneta Divanuluĭ și socotela banilorŭ prin cătastih anume iscălită câți baniĭ ai primitŭ dela d-luĭ vel spătarŭ, câți aĭ plătitŭ la căratulŭ acesteĭ zahareĭ cu chitanțele chirigiilorŭ deosebitŭ ale fie-căruia, arătandŭ și adeverințele Pitarului Asanache, cu ḑua ce aŭ incărcatŭ fie-care din Focșanĭ și cu vremea de când și până când a âmblatŭ acestă chirie, și în câte rânduri aŭ făcutŭ povară, și câtă chirie a luatŭ fie-care, așteptându-se cumnéta porunca Divanuluĭ pentru slobodirea carelorŭ; deci pentru urmare spre sevêrșirea acesteĭ trebĭ poți dumneta a te ajunge și cu comisia visterieĭ, și cu ispravniciĭ județelorŭ, unde sunt orânduite acele care precum și dela Divanŭ se va da dumitale oreși ce ajutorŭ și porunci vor avea trebuință, și adese să raportnescĭ dumneta Divanuluĭ de urmarea trebiĭ aceștia, pentru sfârșirea fără de zăbavă. 1790 Iunie 14.

Cod. XVIII, fila 205.

1 Cod XVIII fila 314

vorŭ da ca léfă vătafuluĭ de coşarĭ, organisatŭ în interesulŭ buneĭ grije de incendiŭ (1).

Luĭ vel aga Scarlat Câmpineanu, i se dă însă îndată o compensare pentru acestŭ avaetŭ ce i se luâ. Se vede că aga Câmpineanu reclamase că i s'a scăḑutŭ venitulŭ. Decĭ Divanulŭ rênduesce la Noembre 1790, o cercetare: care anume fost-aŭ avaeturile *ab antiquo* ale agieĭ?

Dela Divanulŭ ţĕriĭ Românescĭ, cătră d-luĭ Stolnicu Dumitrache i cătră d-luĭ Stolnicu Niculescu.

«Pentru avaeturile agieĭ dela vătăjiile rufeturilorŭ din Bucurescĭ, fiindŭ că s'aŭ hotărîtŭ dela Divanŭ, că acele avueturĭ pe câtŭ era în vremea Domniisale Alexandru Vodă Ipsilant, i a domniisale Mihaiŭ Vodă Şuţul, şi a Domnieĭ sele Mihaiŭ Vodă Caragea să se dee la dumnéluĭ *vel aga Scarlat Câmpineanu*. Divanulŭ orânduesce pe dumnevóstră amêndouĭ ca nisce practicoşĭ şi cu sciinţe de aceste, ca împreunându-vĕ la unŭ locŭ unde aducêndŭ şi pe vătaşiĭ rufeturilorŭ atâtŭ ceĭ ce sunt acum, câtŭ şi ceĭ ce aŭ fostŭ, bĕtrânĭ maĭ de înainte, şi pliroforisindu-vĕ dreptu intru adevĕrŭ atâtŭ din cercetarea acestora, câtŭ şi din alte doveḑi, câtŭ era obiceiulŭ de se da în vremile a treĭ Domniĭ, după acelŭ obiceiŭ urmându-se şi acum să aibă a se da avaetulŭ d-luĭ vel aga, care avaetŭ împlinindu-lŭ dumneta Stolnice Costandine Nicolescule, după porunca ce aĭ, să-lŭ facĭ teslimŭ la d-luĭ vel aga şi să raportuescĭ Divanuluĭ». 1790, Noemvre 15.

Enteberg, feldmarschal-leitnant, ot *Rómnic Filaret*, *Dumitrache Banŭ*, *Ioan Logof*, *Costandin Ştirbeiŭ*.

---

(1) *Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă cătră boeriĭ epitropĭ.*

«Dela cafenele din Bucurescĭ obiceiŭ era de se lua de cătră vel cafegiŭ pe tótă luna avaetŭ care era venitŭ al sĕŭ, fără de a nu avea a face nicĭ zapciĭ targuluĭ, nicĭ altŭ nimenea la acelŭ avaetŭ; acum fiindŭ că vel cafegiŭ lipsesce şi fiindŭ-că s'aŭ adeveritŭ Divanulŭ cum că pe tótă luna plătescŭ la agie tótă cafeneaua câte talerĭ ḑece, fără de a nu fi avutŭ *agia acestŭ obiceiŭ*, Divanulŭ a găsitŭ cu cale, ca acestŭ avaetŭ, câte talerĭ ḑece pe tótă luna de tótă cafeneua, să se facă venitŭ la *cutia milostenie* de obşte, din care să se plătescă *vătafuluĭ de coşarĭ*, care slujesce ĭarăşĭ pe tótă obştea, lefa luĭ câte ḑece talerĭ pe lună, ĭar ceĭ-l-alţĭ banĭ să se cheltuiască cu scirea Divanuluĭ la milostenii de săracĭ şi văduve care este folosŭ sufletescŭ de obşte. Decĭ poruncesce Divanulŭ d-vóstră ca să luaţĭ în scrisŭ câte cafenele sunt în tótă poliţia Bucurescilor, şi de tótă cafeneua să aveţĭ a lua câte talerĭ ḑece pe lună, care să-ĭ stringeţĭ la cutie, din care dândŭ pe tótă luna vătafuluĭ de coşarĭ câte talerĭ ḑece, pentru ceĭ-l-alţĭ să aveţĭ a vĕ da socotela, trecendŭ şi acestŭ avaetŭ alŭ cafenelilorŭ între cele-l-alte veniturĭ ale cutieĭ». 1790, Octombre 21.

Dumitrache Banŭ, *Ioan Damaris*, *Matheiŭ Fălcoianu*.

Cod. No. XVIII, fila 285.

Boierii âncă cerŭ regimuluĭ Austriacŭ ca să li se dée și sare gratis din ocnele țĕreĭ:

Cătră Prințipŭ pentru obiceiulŭ ce aŭ avutŭ boeriĭ de a li se da sare.

«Cu plecăciune insciințămŭ Inălțimeĭ Téle, că din sarea ce lasă din ocnele acesteĭ țeri, am avutŭ totŭ-d'auna orînduíală la toți Domniĭ dupe vremí, de se da la boerí pământenĭ cum și la jupanesele vĕduve, sarea cea trebuinciósă pentru casele nóstre fiesce-căruía după trebuința stăriĭ sele, care acestŭ obiceiŭ s'a păzitŭ și se da de către cămărașĭ în toți aniĭ și cand era ocnele vêndute și când era în credință; pentru care rugămŭ pe Inălțimea Ta să bine-voescĭ a porunci la d luĭ epistatulŭ ocnelorŭ ca să nu fim isterisiți de acestŭ obiceiŭ din mataculŭ pămêntuluĭ nostru, să ne împărtășimŭ pentru trebuința caselorŭ nóstre cu acéstă orînduíală de sare după obiceíulŭ ce l-am avutŭ din vechime» (1). 1790, Ghen. 26.

Iată și douĕ pitacurĭ pentru aprovisionarea cu sare a oștireĭ austriace:

«Cătră Căminariŭ Hagi Moscu. După insciințarea Vistieruluĭ Ghiurghiu, că este trebuință de sare la lagărŭ în județulŭ Ialomița, pentru vândare aŭ îndestulare, i se poruncesce a griji de acésta și dela Ocnele ce vor cădea maĭ aprópe să trimiță sare cu îndestulare la lagărŭ, ca să cumpere sare ostașiĭ, și de n'are mijlocŭ de cară să scrie Vist. . . . ., ca orĭ din carele lagăruluĭ, séŭ din județŭ să trimită să o încarce».

«După orderulŭ pré Inaltuluĭ Prințipŭ s'a făcutŭ poruncă la Căminariŭ Hagi Moscu, epistatulŭ Ocnelorŭ, ca să scótă sare din destulŭ, și Ocna Slăniculŭ ce până acum era închisă să se dée întru ajutorulŭ celor-l-alte spre a se scóte sare de ajunsŭ adecă 200 séŭ 300 de cântare, și să nu se facă vre-o risipă din folosulŭ cămăriĭ împĕrătescĭ, iar cheltuíala ce-i face-o la trebuința acestuĭ lucru, să se dea din baniĭ venituluĭ alŭ Ocnelorŭ și alŭ vămiĭ». 1790. 5 Iulie.

Și o dată porniți în acéstă dicecțiune, de ce să nu céră boeriĭ Divaniștĭ și alte privilegiĭ? In interesulŭ aprovizionăreĭ oștirilorŭ se opresce vîndarea în țéră și exportulŭ vitelorŭ de tótă specia. De grabă boerilorŭ le vine în minte, să céră administrațiuneĭ austriace scutirea boerilorŭ de așia proibițiune. Țĕranulŭ, omulŭ din prostime nu va cumpĕra, séŭ vinde o vită, măcar orĭ ce nevoie arŭ avea . . . Boerulŭ însă, va puté face acésta, de asemené mŏnăstirile și preoțiĭ . .

1 Cod. XVIII, fila 346—347.

In actulŭ acesta ce dămŭ in notă aci, maĭ este amestecată şi altă disposiţiune, ĭar ca escepţiune, pentru boerĭ. «Ceĭ ce se întêmplă in vinovăţiĭ şi greşelĭ» urméză a se pedepsi cu bătaie..... «Dar fiindŭ-că intre ceĭ-l-alţĭ proştĭ potŭ să cadă la vre-o vină şi vre-uniĭ din ceĭ de cinste, carĭ nu se cuvine a se pedepsi cu bătaie, Divanulŭ a socotitŭ că aceĭa să se osîndéscă cu strafŭ, după mêsura vineĭ luĭ care acestŭ strafŭ s'a făcutŭ venitŭ la cutia milosteniei» (1).

(1) Eată acestŭ actŭ

Publicaţiĭ la 12 judeţe, şi una la Caminaru Moscu pentru vite a fi opriţĭ lŏcuitoriĭ să vindă şi negustoriĭ să cumpere.

«Măria Sa pré Inălţatulŭ Prinţip, poruncesce prin luminatŭ orderulŭ Inălţimeĭ Séle, ca nimené din lŏcuitorĭ să nu aibe voĭe a vinde vite, căcĭ cu acésta să pricinuesce mare stingherelă la trebuincĭóse care şi vite de slujbă, şi cum că acéstă voĭe este să o aibă numaĭ partea boeréscă şi bisericéscă, care nu daŭ care la trebuinţa oştirilorŭ, a-şĭ vinde vitele lor ce vorŭ avea de prisosŭ, şi cum că pentru ca să fie îndestulare în ţéră, atâtŭ pentru hrana oştirilorŭ, câtŭ şi pentru trebuinţa ţĕriĭ, poruncesce Inălţimea Sa, ca dela di ânteiŭ a luniĭ viitóre, după carindariŭ noŭ, să fie opritŭ a nu maĭ trece de aicĭ, nicĭ la Ardeal nicĭ la Banat nicĭ careva vite: boĭ, vacĭ, oĭ, seŭ capre. Decĭ după inaltŭ orderulŭ Inălţimeĭ Séle, vĕ poruncesce Divanulŭ să fiţĭ următorĭ şi după ce veţĭ publicui acéstă poruncă atâtŭ la toţĭ lŏcuitoriĭ şi negustoriĭ de vite i la vameşiĭ tĕrgurilorŭ, câtŭ maĭ vertosŭ la vătaşiĭ plaiurilorŭ, să aveţĭ apoĭ purtare de grijă, ca nimené să nu cuteze printr'ascunsŭ a face vĕndare, căcĭ şi celŭ ce va vinde se va osândi şi celŭ ce va cumpĕra va păgubi şi va lua şi pedépsă, cum şi pentru de a trece vite de aicĭ din ţeră cu totulŭ să fie opriţĭ. Pe lângă acesta vĕ maĭ insciinţămŭ, că la .... ale luneĭ aceştia s'aŭ trimisŭ d-vostră publicaţiĭ pentru ceĭ ce se intêmplă în vinovăţiĭ şi greşelĭ de a nu se globi cu dare de banĭ, dér fiindŭ-că intre ceĭ-l-alţĭ proştĭ potŭ să cadă la vre-o vină şi vre uniĭ din ceĭ de cinste, care nu se cuvine a se pedepsi cu bătaie. Divanulŭ a socotitŭ ca numaĭ aceĭ să se osândescă cu strafŭ după mêsura vineĭ luĭ, care acelŭ strafŭ s'a făcutŭ venitŭ la cutia milosteniei de oşte, ci dér asĭa să urmaţĭ şi să aveţĭ a insciinţa Divanuluĭ pentru uniĭ ca aceĭ vina luĭ şi starea şi pârlegiulŭ întru care se află, dreptŭ într'adevĕrŭ, după care să socotiţĭ câtŭ este cu cale a da după vinovăţia luĭ, care să-ĭ şi împliniţĭ şi să-ĭ trimeteţĭ dreptŭ la Divanŭ, cu insciinţare în scrisŭ, ca să se dée la cutia de milostenie fără de a nu se face alte urmărĭ în potrivă, seŭ a se mistui acestŭ venitŭ alŭ cutieĭ. Veţĭ sci că acum intr'acestŭ ciasŭ veni alŭ duoilea orderŭ alŭ Inaltuluĭ Prinţipŭ prin care intăresce fórte straşnisŭ porunca oprireĭ a vindĕreĭ vitelorŭ cu notărire de a nu avé nimenea voie să cumpere vite dela lŏcuitorĭ, căcĭ de se va face impotrivă aveţĭ a cădé în mare osîndă de pedépsă, iar orĭ negustorĭ, seŭ liferanţĭ, adică cumpărătoriĭ impĕrătescĭ de se va intempla a ambla să cumpere, *să aibă voie numaĭ dela mŏnăstirĭ boerescĭ, popĭ ce vorŭ fi avêndŭ de prisosŭ* şi de vindarea cărora li se vorŭ da păşuşurile cele cuviincióse fără de plată; aşişderea intăresce Inălţimea Sa

Sub totŭ regimulŭ austriacŭ, noĭ n'amŭ aflatŭ renoire de privilegiŭ pe la mŏnăstirĭ. Posedĕmŭ unŭ singurŭ actŭ din 19 Aprilie 1790, în favórea mŏnăstireĭ Radu-Vodă. Se scutescŭ de beilicurĭ lemnarii și zidarii, carĭ lucră la mŏnăstire:

«S'a făcutŭ pitacŭ cu poruncă către dumnéluĭ vel spătarŭ i vel aga, după jalba luĭ David, epitropulŭ mŏnăstirĭĭ Radului Vodă, a nu se supĕra cherestelele și alte trebuințe de lucru mŏnăstirii, care le va avea tocmite a se lua la beilicurĭ, cum și pentru lemnariĭ i zidariĭ ce se însemnară mai josŭ, să nu se supere la fie ce beilicŭ, fără de numaĭ când va fi o trebuință grabnică, să iconomiséscă a nu rĕmânea nicĭ lucru mŏnăstirii josŭ cum și pe lemnariĭ să-ĭ supue după aședementŭ a lucra, ca să nu găséscă pricină cu beilicurile și să facă alte meșteșugurĭ și ioșelăciunĭ mŏnăstirii» (1). 1790, Aprilie 19.

Lemnarii: Manole Grecu, Oprea, Manea, Sima, Stoica. Petre, Ștefan, Gheorghe, Ioan, Stoica, Marin.

Zidarii: Dumitru Tipografu, Ioan, Dinu, Dumitru, Gheorghe, Paraschiva, Nicola, Sandul, Ioan, Petre, Neacșul.

Din causă că toțĭ lemnariĭ, dulgheriĭ, se requisiționaseră la lucrulŭ podurilorŭ pe căile de comunicațiune, era fórte greŭ a se afla meșteșugariĭ de aceștia în Bucurescĭ (2).

Amŭ dĭsŭ că scutirĭ deosebite, orĭ reînoirĭ de milĭ la mŏnăstirĭ nu aŭ făcutŭ regimulŭ Austriacŭ. Adevĕratŭ că în 23 Ianuarie 1790: «S'aŭ făcutŭ P.tacŭ la pré sfinția sa părintele Mitropolitŭ, a da de scire tuturorŭ egumenilorŭ și epitropilorŭ mŏnăstirilorŭ, spre a-ș

---

oprirea trecerĭĭ, dicendŭ că póte să se întêmple cu nume de lucrurĭ câștigate în rĕsboiŭ, a se trece în țĕrile acelea cu linișcire caĭ, boĭ, vacĭ, oĭ și capre de aicĭ din țĕră și totŭ cu acéstă numire să se pricinuiască și paguba cămăreĭ de a nu plăti nicĭ vamă, de aceea dĕr cu totulŭ sunt oprite a nu eși din țĕră acestŭ felŭ de vite, atâta numaĭ caiĭ ceĭ ce vorŭ fi de prețŭ peste 30 galbenĭ și cu adevĕrŭ că sunt câștigațĭ la rĕsboiŭ, aceĭa să fie slobodŭ a-ĭ trece, ci dĕr să întăriți strajnicŭ paza acésta, maĭ vêrtosŭ vătașiĭ de plaiurĭ». 1790, Maiŭ 20.

(1) Cod. XVIII, fila 106.

(2) «După raportulŭ dumnéluĭ vel Vist. ce a înștiințatŭ dumnéluĭ vel Aga, că nu maĭ póte găsi dulgherĭ să lucreze la trebuințele spitaluriloru și la casele dumneluĭ Vornicului Văcărescu, s'a datŭ poruncă către dumnéluĭ vel Vist. ca din 73 de dulgherĭ ce sunt arĕtațĭ în fóie, să facă treĭ cete, cea d'întâiŭ câte 20 dulgherĭ care să se iae după analoghia ce va găsi dumneluĭ cu cale, și să lucreze câte 3 dile de rândŭ, apoĭ să se schimbe să intre altă cétă».

Cod. XVIII, fila 118.

arĕta hrisóvele i sineturile de milele ce va fi avĕndŭ, ca să și le înoiască» (1).

Acéstă poruncă n'avu însă nicĭ o consecință. Din respectulŭ bisericeĭ nu aflămŭ decât unŭ actŭ de constituire de léfă pentru preotulŭ duhovnicŭ alŭ pușcărieĭ (2) și o curiósă notă a Divanuluĭ către *«Inalta Crăiască gubernie a Principatuluĭ Transilvanieĭ în scaunulŭ cetățeĭ Sibiŭ»*, cerêndŭ restituirea dela unŭ preotŭ dela biserica grecéscă din Brașov a capuluĭ st. Acsentie, dela mŏnăstirea Cotrocenĭ (3).

---

1 Cod. No XVIII, fila 6—7

(2) *Porunca ce s'a făcutŭ în dosulŭ jălbiĭ popi Barbu duhovnicŭ ot pușcărie și în dosulŭ anaforaliĭ d-luĭ vel Armașŭ, ca să i se déc léfă dela Visterie câte talerĭ 5 pe lună*

«Fiind-că s'a adeveritŭ Divanulŭ și dela Comisia Visterieĭ cum că a avutŭ preotulŭ, duhovniculŭ pușcărieĭ, léfa acésta, și fiind-că după slujba sa în care se află cu primejdia vieții luĭ, i se cade cu tótă drepratea a-șĭ avé orânduiala ce a avutŭ, poruncesce Divanulŭ dumitale vel vist. ca din veniturile țĕriĭ să i să dé pe tótă luna câte aceĭ talerĭ cincĭ léfă, așeḑendulŭ în catastihulŭ lefilorŭ, de care nu suntemŭ la îndoială că și Măria Sa pré Inălțatulŭ Prințipŭ cu bună voire va primi acéstă puțină lefă, ce cu tótă dreptatea se cuvine numituluĭ Preotŭ; așișderea poruncesce Divanulŭ, ca să i se păzéscă și privileghiulŭ scuteliĭ de orĭ ce dărĭ și angariĭ» 1790, Maiŭ 17.

Entenberg feldmarșalŭ-leitnantŭ, ot *Rómnic Filaret, Ioan Damaris, Constantin Știrbei, Matei Fălcoianu.*

(3) «Către Inalta Crăiasca gubernie a Prințipatuluĭ Transilvanieĭ, în scaunulŭ cetățiĭ Sibiuluĭ, insciințare după arĕtarea ce a făcutŭ la Divan Ignatie Egumenu mŏnăstireĭ Cotrocenĭ de aicĭ de lângă politia Bucurescilor, ce este închinată la obștea mŏnăstirilorŭ ot sfetagora, cum că unŭ eromonahŭ și duhovnicŭ, Hristofor sfetagorețulŭ dela mŏnăstirea *Cseropotamulŭ*, ce de mulțĭ anĭ se află preotŭ slujitorŭ la biserica grecéscă a companieĭ din Brașov, a fostŭ primitŭ în păstrarea sa, prin mânele dumisale vel Ban Ghica Divanistulŭ, în cea-l-altă rĕsmiriță trecută, capulŭ sfântuluĭ Acsentie celŭ noŭ și mâna sfântuluĭ Acsentie celŭ vechiŭ, trimise de aicĭ dela egumenulŭ ce era la numita mŏnăstire Cotrocenĭ; dintr'acăruia păstrare căḑêndŭ aceste sfinte móște la mânele sfințieĭ sele părintelui episcopŭ Ardeluluĭ Chiru Gherasim și se află și acum sub pecetea sfințieĭ sele; pentru care aŭ adusŭ egumenulŭ Cotroceanu, la Divanŭ, doveḑĭ inscrisŭ dela toțĭ părinți sfetagoreți câți se află aicĭ, anume sfinția sa părintele archiereŭ Chir Gregorie Stavropoleos, cuviosulŭ archimandritŭ, David, epitropulŭ mŏnăstireĭ Raduluĭ-Vodă și cuviosulŭ archimandritŭ Chiril, egumenulŭ mŏnăstireĭ Mihaiŭ-Vodă, cum că aceste sfinte móște nu aŭ fostŭ ale numitululuĭ Hristofor, ci trimise dela egumenulŭ mŏnăstireĭ Cotrocenĭ în păstrarea sa pentru turburarea vremiĭ, ca când

Administrațiunea Austriacă, în țéra Muntenéscă este anevoie de a se califica în două vorbe; în genere ea lasă să subsiste vechile deprinderĭ și obiceiurĭ.

Maĭ înainte de tóte să amintimŭ aci, din noŭ, că nu numaĭ Coburg are administrațiunea țĕriĭ, ci că pentru administrațiune s'a maĭ trămisŭ dela Viena și pre Baronul Tugut și consiliarulŭ Impĕrătescŭ Raicevicĭ. N'amŭ aflatŭ nicĭ unŭ act de administrare semnatŭ de acesta, dar maĭ aflarămŭ semnațĭ adese și pre duoĭ cancelariștĭ aĭ curțeĭ și aĭ statuluĭ, pre Marchelie și Raab. Amŭ vĕḑutŭ pe *Raab* numitŭ în comisiunea socotelilor. Toțĭ aceștia primiaŭ lefĭ și taimurĭ dela visteria țĕriĭ (1).

«Prințipul» avé cancelaria proprie, la care dela 1 Maĭ, 1790 stilŭ noŭ, funcționa unŭ cancilaristŭ român anume Dimitrie și unŭ scriitor *Anton fon Fișer Mazurcovicĭ*. Primuluĭ i se plătia 25 taferĭ

---

se vorŭ cere ĭarăși să le dée, precumŭ și d-luĭ vel Banŭ Dumitrache Ghica Divanistulŭ asemene dete mărturie și pliroforie Divanuluĭ, și fiindŭ că acumŭ se cerŭ acestea de părintiĭ sfetegorețĭ, ca unŭ lucru al lor, pohtesce pre Inalta gubernie, ca să bine-voiască a insciința sfinției sele părinteluĭ episcopuluĭ Ardeluluĭ spre a da aceste sfinte moște la orânduitulŭ epitropŭ, ce aduce cartea acesta, ca să le trimită aicĭ cu siguranță, la loculŭ lor».

Cod. No. XVIII, fila 194—195.

(1) «După orderulŭ pré Inălțatuluĭ Prințipŭ pentru Escelența Sa Baronulŭ Tugut, i consilierulŭ Impĕrătescŭ Raicevicĭu și ceĭ doĭ cancelariștĭ aĭ Curțeĭ și aĭ Statuluĭ, d-lor Marchelie și Raab ca să li se dée pe ḑi, pentru Escelența Sa Baron Tugut, 12, pentru d-luĭ Raicevicĭu 6, la douĭ cancelariștĭ de fie-care câte patru adecă porțiónĭ de fenŭ, i de orzŭ, după care s'a făcut pitacŭ către d-luĭ vel Vist. ca intocmaĭ să dée acele porțiónĭ dela ḑi. ântelŭ a luĭ Martie». 1790, Februarie 25.

Cod. No. XVIII, fila 35. (Veḑĭ și pag. 327).

Porunca ce s'a dată către d-luĭ cinst. vel Vist. în dosalŭ copicĭ d-sale sinior Marchelis, oficheluluĭ Impĕrătescŭ, pentru tainulŭ d-sele.

«Veĭ vedé d-ta nota d-sale Sinior Marchelis oficialulŭ Impĕrătescŭ, cum și cuprinderea luminatuluĭ Orderŭ alŭ Mării Sele pre Inaltuluĭ Prințipŭ, și să aducĭ d-ta pre Ispravnicĭ să-ĭ întrebĭ, cu ce cuvintŭ să împotrivescŭ a nu da acéstă orânduială de orzŭ, i fĕnŭ, și de aŭ altă poruncă împotrivă să arĕte, iar de nu, datorĭ sunt după Porunca Inaltuluĭ Prințipŭ, a arma și a da deplinŭ acéstă orânduială». 1790, Sept. 6.

Cod. XVIII, fila 253.

și celuĭ din urmă (Mazurcovicĭ) 35 talerĭ pe lună (1). Acésta se vede din «cartea pentru léfa ce se orânduesce la unŭ canțelistŭ și unŭ scriitorŭ de la Escelența sa generalŭ», dela Divanul Principatuluĭ țĕreĭ Românescĭ cătră *Comisia Visterieĭ*

Chiar din intitulatura actuluĭ de susŭ se vede, că pentru administrațiunea financelorŭ țĕreĭ era rânduită o *comisiune*, qisă «*a Visterieĭ*». In acéstă comisiune intră și Raab, de care amŭ grăitŭ maĭ susŭ. Comisiunea ave condicarŭ specialŭ pentru tóte lucrările séle.

Divanulŭ compusŭ din boierĭ și prelațiĭ deja numițĭ de noĭ maĭ susŭ, era esecutorulŭ ordinelorŭ luĭ Coburg și alŭ celor-l-ațĭ capĭ trămișĭ dela Viena. De-altmintrelea Divanulŭ ține, ca și în trecutŭ, condică de tóte lucrările séle. In Ianuarie 1790, Divanulŭ ceru luĭ Coburg rânduirea logofĕtuluĭ Raduc, ca condicarŭ (2).

Rînduirile în slujbe la județe, le făcea Divanul, dar negreșitŭ maĭ adese după indicațiunile capilorŭ Austriacĭ.

---

(1) «Măria Sa pré Inaltul Prințip, după reportulŭ Escelențiĭ Sale Feldmarșal-Leidnant Baron fon Ențenberg poruncesce prin luminatŭ Orderulŭ Inălțimi Sale, ca de la ḑi ânteiŭ de Maiŭ după calendarul noŭ, să intre la léfă cu totŭ 25 pe lună unŭ canțelaristŭ anume Dimitrie, ce slujesce la canțelaria Escelențeĭ, și osebitŭ să intre la léfă și altŭ trebuinciosŭ scriitoriŭ la canțelaria Escelențieĭ Sale, anume Anton fon Fișer Mazurcovicĭ, cu totŭ 35 pe lună, de la 27 ale luĭ Maiŭ după calendarulŭ noŭ, spre a li se da aceste lefĭ, fiind-că slujăscŭ, pentru care poruncesce Divanulŭ, să bine voiască, cinstita comisie aĭ așeḑa la catastifu lefilorŭ și a li se da hotărîta léfă dela numitele ḑile». 1790, Maiŭ 22.
Cod XVIII, fila 159.

(2) *Cătră Prințip, dela Divanŭ*

«Insciințămŭ Inălțimeĭ Tele, că la Divanulŭ celŭ mare este mare trebuință de unŭ condicarŭ cumŭ este la Comisia Visterieĭ, deosebitŭ, numaĭ la treba acésta, adecă ca să ție condica Divanuluĭ și să fie cu grijă de a se trece tóte luminatele Măriei Tele ordăre și raporturĭ ale Divanuluĭ și or-ce poruncĭ și cărțĭ sĕ daŭ dela Divanŭ afară în țéră pentru orĭ-ce trebă. Pentre care nu lipsim cu plecăciune a ne ruga Măriei Tale, să bine-voescĭ a sĕ orândui unul ce va fi vrednicŭ, anume Raduc logofĕtŭ, căruia să i sĕ orânduiască dela Măria Ta léfă, câte talerĭ 30 pe lună, cum este și alŭ visterieĭ.» 1790, Ianuarie 18.
Cod No XVIII, fila 3[illegible]5.

Austria avé două categorii de amici pre cari ţiné să-i resplătéscă şi în favórea cărora intervinea pe lângă Divanu. Ori erau individi, cari ajutaseră în unŭ mod óre-care, descinderea în ţéră a oştirei Austriace, ori boiarii pre cari voia să-i căpătuiască cu slujbe. Aşa în 4 Ianuarie 1790, după ordinulŭ lui Coburg «s'a datŭ cartea Divanului lui Panait şi Ion fraţi sin Dămian vătaful i Radului Bărleanu de la satulŭ Brăescĭ jud. Buzéu, pentru slujbele ce aŭ arĕtatŭ la venirea armelorŭ chesăricescĭ, să fie aparaţi de tóte orânduelile şi dările ce vor fi pe ţéră (1).

Unia din boiari se făcéŭ cunoscuţi Austriei, însocindŭ óstea lorŭ prin judeţe. Eată unŭ exemplu:

«S'a datŭ cartea Divanuluĭ, cu poruncă către dumnelor ispravnicii Ialomiţei, că s'a rânduitŭ dumnelui Ghiurghiu, lângă Escelenţa Sa gheneralŭ Horvat, şi dumnélor să-i dée totŭ felulŭ de mână de ajutorŭ cu mazilii breslaşĭ i slujitori de ajunsŭ la cele ce va avé trebuinţă, şi de va fi trebuinţă să fie şi unulŭ din dumnélorŭ ispravnicii lângă dumnelui». 1790, Aprilie 27.

La fila 36 a cod. No. XVIII, din timpulŭ regenţei Austriace, aflu asemenea că «după orderulŭ pré Inaltului Prinţip s'a făcutŭ pitacŭ la d-lui vel Vist. pentru Constandin Duca, pentru care voesce pré Inaltulŭ Prinţip, ca unde va fi prilegiŭ, să se orânduiască Ispravnicŭ la vre-un judeţŭ şi-lŭ curtenesce către Divan». 1790 Februarie 24.

Câte odată Divanulŭ cutéză să resiste la unele ordine date în favórea vre-unui boiăr de a fi rânduit în slujbă, ori pentru a destitui pre unŭ altulŭ. Eată unŭ casŭ:

«Amŭ primitŭ luminatulŭ orderulŭ Inălţimei Téle, dela Fevruarie 11, prin care ni se arĕtă cu mâhnirea Inălţimei Téle, cum că Divanulŭ n'a fostŭ următorŭ la luminatulŭ orderulŭ Inălţimei Téle ce s'a datŭ dela No. 38 pentru Ioniţă Drăgănescu dela Vlasca, ca să se scotă din isprăvnicie, ci am făcutŭ împotrivă arĕtare. Pre Inălţate Dómne, noi nu cutezămŭ la nici o luminată poruncă a Inălţimei Téle, a ne arĕta neurmătorĭ, ci fiindŭ-că s'a întemplatŭ de a venitŭ aici Armaşulŭ Nicolae ce este rânduitŭ epistatŭ să facă vasele podului a arĕtatŭ că n'a fostŭ Ioniţă Ispravniculŭ pricina de cusurulŭ lemnelorŭ podului, ci altă pricină a fostu, unde adaudu-se aici şi d-lui constitulŭ Maiorul ce a fostŭ răportuitŭ pentru Ioniţă Drăgănescu, aŭ mersŭ Paharniculŭ Alexandri, socrulŭ numitului Ioniţă de a grăitŭ cu d-lui, iertându-i greşela, i-a datŭ făgăduinţă că va răportui de acelo Inălţimei Tele spre a-i da iertăciune. Acum dar, după lumia

(1) Cod. No. XVIII fila 5.

natulŭ orderulŭ Inălţimeĭ Téle, numaĭ decât lipsindŭ pe numitulŭ Ion ţă intr'acest ceasŭ am făcut şi ispravnic în locul luĭ pe Vtore Vist Răduc. Fărcăşanul, căruia ĭ-amŭ trimisŭ şi cartea Divanuluĭ de isprăvnicie, şi osebită poruncă pentru graba lucruluĭ vaselorŭ podului (1). 1790, Febuarie 1.

Regimulŭ Austriacŭ caută a-şĭ apropia şi pre boierĭ pribegiţĭ în Turcia şi pe aĭurea, din timpulŭ luĭ N. Mavrogheni. Eată unŭ actŭ relativŭ la familia Filipescilor:

«După Orderulŭ pré Inalţatuluĭ Prinţipŭ dela 27 ale luneĭ aceştie pentru cocóna Smaranda şi Zoiţa Filipescilor, ale cărora boerĭ se afla în ticăloşie surghiuniţĭ, aŭ făcutŭ rugăciune Mării Sale să nu li se supere ţărani, ci să-ĭ lase să fie pentru slujba d-lor, s'aŭ poruncit prin pitac la d-luĭ vel Vist că fără de a se pricinui ne isprava la binele obştieĭ, şi la slujba ostăşască, să le facă uşurare şi ajutoriulŭ acela ce va fi prin putinţă». Februarie 22.

Din propria sa iniţiativă Divanulŭ încă intervine pe lângă vre unulŭ din miniştri, în favórea a câte unŭ personagiŭ. Aşia în Fevruarie 15, anulŭ 1790 «după rugăciunea ce în scrisŭ a făcutŭ Divanuluĭ biv. vel Ban Ienacache, s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ la d-luĭ vel Vistier, ca să se orînduiască filulŭ d-luĭ Banuluĭ Ispravnicŭ la unŭ judeţŭ şi în loculŭ ce va găsi cu cale să răportuiască Divanuluĭ»(2).

Unele numirĭ în funcţiunile judeţene le face Divanulŭ după găsirea cu cale a ispravnicilorŭ respectivĭ:

«S'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ la Ispravniciĭ Buzĕuluĭ pentru Dinul, ce aŭ fostŭ vătafŭ la plaiulŭ Pârscovuluĭ şi după arĕtarea d-lor s'a orânduit în locu-ĭ Petre Mateĭ, fiind-că şi cel-l-altŭ iar după arĕtarea d-lor s'a orânduitŭ, să caute să nu fie şi acesta ca cel-l-altŭ»(3). 1790, Februarie 24.

Orĭ şi câtă umbră de autoritate maĭ lasă regimulŭ Austriacŭ Divanuluĭ de boiarĭ alŭ ţĕreĭ, se găsiră unia boierĭ, carĭ nu maĭ vorŭ să scie de acestŭ divanŭ. Aşia aflămŭ, bună óră, un rebelŭ contra Divanuluĭ, în Ianuarie 1790, pre Postelniculŭ Hieruţă Bocşănescu, numitŭ în actulŭ următorŭ:

Cătră Prinţip pentru Hieruţă Bocşănescu Post.

«Am vĕdutŭ luminata poruncă a Inălţimiĭ Tele, ce s'aŭ datŭ pentru Heruţă Bocşănescu Postelniculŭ, ca să-şĭ ceră în scrisŭ ertăciune dela Divanŭ, şi să sĕ osândescă cu închisore de treĭ ḑile în casa luĭ; mulţămiţĭ suntemŭ Măriei Téle,

(1) Cod. No. XVIII, fila 352
(2) Cod. No. XVIII fila 8
(3) Cod. No. XVIII fila 35.

pentru care aducêndŭ pe Heruță în Divanŭ i s'aŭ cititŭ întra aa ță luminatulŭ ordenŭ a înălțimei Tale, ca despre o parte să-și cunóscă greșala, și să înțeleagă porunci a-și cere iertăciune în scrisŭ; despre altă parte să ne arĕte pe Polcovnicŭ anume și unde se află, ca să trimitemŭ sĕ-l aducă spre a intra cu dînsulŭ în judecată, să-i căutămŭ dreptatea ce are cu acelă Polcovnicŭ care și dinaintea acesta, i-amŭ qis-o tŭtŭ de a nu-lŭ opri, ci i-a cere zapisŭ pentru polcovnicŭ, și elŭ fără-și următorŭ i aŭ fostu, nici iertăciune a-și cere în scrisŭ, nici pe Polcovnicŭ a nu-lŭ arĕta; dreptŭ aceea s'aŭ pusŭ aici la caraula Divanului ță ună să-și ceră, după luminata poruncă Mărei Tale iertăciune în scrisŭ spre a se întórce asupra lui neciu-tea areca, care o ceremŭ de la Măria Ta, fiindcă cinstea Divanului este cinstea Mărei Tale» (11 Iulie 1790, Ianuarie 19).

Cum nici regimulŭ Austriacŭ, nici Divanulŭ nu puteaŭ da slujbe tuturorŭ boierilorŭ, cei rĕmași afară din budgetulŭ țĕrei după obiceiulŭ lor, grăiaŭ de rĕŭ pre Austriaci și lăudaŭ administrațiunea ruséscă dela Iași, ori nu deșertaŭ antecamerile capilorŭ Austriaci, făcêndu-le ție rele, ca solicitatori de slujbe. E probabilŭ chiar, că una din ei, nemulțămiți că nu capătă slujba dorită, eraŭ gata de a conspira acum contra Austriacilorŭ, cum conspiraseră altă dată contra lui N. Mavrogheni. De aceea Austriacii rĕŭ unele mĕsuri de ordine politienéscă, interesându-se linistea și buna rêndueală a țĕrei. Intre acestea fu și izgonirea din București a tuturorŭ boierilorŭ, *cari n'aveaŭ slujbe*, trămițêndu-i pre toți pe la moșiele lor. Nu-i vorbă, pitacului cu acéstă dispositiune, se întemeéză pe nevoi igienice ale Capitalei»...(2).

---

(1) Cod XVIII, fila 344.

(2) *Dela Divanulŭ Prea-patrulu țĕrei Românesci, Poruncă către d-lui cel Spătară și d-lui cel Aga.*

«Măria Sa pré Înaltulŭ Principŭ, prin luminatŭ orderŭ Înălțimei Sale, porunceșce pentru toți boierii și boerașii, ce se află în București, câți nu sunt la slujbă, *ca să le să dee de scire, și să fie sĕliți a ese afară pe la moșiile lor, căci din multimea și multu cotonaua a norodului în București, să pricinuesce ne numai scumpătate, ci și ne ajunge la tóte ce să bolele se înmulțescă, acum mai vĕrtosŭ în vremi ne răbdătóre de vară*, decî după luminatŭ orderulŭ Înălțimei Sale, Divanulŭ porunceșce d-vostră, ca să înscriuți porunca la toți, câți sunt fără nici o slujbă, seŭ trebă în București, și să-i silițî cu negreșită să iasă afară fără de zăbavă, și să vĕtați Divanului de urmarea porunci» 1790, Iunie 13.

Entelberg, ghiveral-feld-marschal-leitenant, *Dimitrie Bană, Răducanu Sălăneanu, Ioanna Filipescu, Mavrodin*.

Cod No. XVIII, fila 196.

Mĕsura acéstă contra boierilorŭ fu precedată de o altă mĕsură contra călugărilorŭ *strĕinĭ*. . Pare-se că vineaŭ pré mulţĭ, carĭ făceaŭ — la adăpostulŭ raseĭ — meserie de spionĭ. Mitropolitulŭ — de sigurŭ la intervenirea luĭ Coburg, orĭ a luĭ Tugut — cere Divanuluĭ asemené poruncă de oprire de intrare a călugărilorŭ streinĭ, la ocasiunea isgonireĭ din ţéră a luĭ Iosif Proin-Radul-iotul şi Diaconul Eugenie (1).

(1) Eată ordinea ad hoc

«Aŭ cetitŭ Divanulŭ acéstă insciinţare a pré sfinţiĭ sele Metrop şi s'aŭ găsitŭ cu cale socotea pré sfinţiĭ sele, şi de trebuinţă, şi eata pentru Iosif Proin-Radulhotul şi Diaconulŭ Evghenie ce aŭ fostŭ izgoniţĭ de aicĭ pentru ale lorŭ rele urmărĭ, şi aŭ cutezat a se intórce iarăşĭ aicĭ in ţéră fără de scirea şi fără de voia Divanuluĭ şi a pré sfinţiĭ Séle, s'a făcutŭ porunca Divanuluĭ cătră d-luĭ vel spătariu, ca să-ĭ rădice in pază să-ĭ trimiţă spre a-ĭ scóte afară din hotarele ţĕriĭ, unde aŭ fostŭ făcut surghiunţĭ, dându-se şi poruncă Ispravnicilorŭ mărgineni de a nu-ĭ lăsa altă dată a se maĭ intorce, nicĭ să calce maĭ multŭ in pămîntulŭ ţĕriĭ, iară pentru ceĭ-l-alţĭ călugarĭ ce se vorŭ intimpla de acumŭ inainte a veni aicĭ in ţeră, intocmaĭ după cum aŭ găsitŭ pré sfinţia sa cu cale, s'aŭ făcutŭ poruncile Divanuluĭ şi cătră Ispravnicii judeţelorŭ margenĭ şi cătră Vătaşiĭ de plaiŭ, ca nicĭ de cumŭ să nu-ĭ lase a intra in ţeră pre călugărĭ, ci poprindu-ĭ la hotarŭ şi cercetându-ĭ cine sunt, de unde sunt şi din ce locŭ vine, şi cu ce trebă şi unde cere să mergă, să insciinţeze Divanuluĭ, şi Divanulŭ arĕtândŭ pré sfinţieĭ vostre de vorŭ fi primiţĭ de sfinţia ta a veni, aşa li se va da sloboḑenie, iarŭ de nu, vorŭ fi popriţĭ, izgonindu-se inapoĭ». 1790 Martie 20.

Cod XVIII, fila 67.

Septe cărţĭ totŭ după acéstă hotărire la Slam-Romnic, Buzeu, Saac, Prahova, Dambovița, Mușcel și Argeș.

«Pre sfinţia Sa părintele nostru Mitropolitulŭ ţĕriĭ aŭ insciinţatŭ Divanuluĭ dela 15 ale lunii aceştia, pentru mulţimea călugărilorŭ străinĭ, carĭ ne cercetaţĭ şi nesciuţĭ de unde sunt, şi cu trebă şi ce feliŭ de ómenĭ sunt, vinŭ in ţeră sloboḑĭ, din care pote uniĭ să fie goniţĭ din locurile lorŭ de ómenĭ rĕĭ, pentru care sfinţia ta aŭ găsitŭ cu cale, uniĭ ca aceştia ce sunt fără de nicĭ unŭ căpătâiŭ şi ne sciuţĭ, să fie opriţĭ şi ne primiţĭ aicĭ, şi să lipséscă acestŭ rĕŭ obiceiŭ, maĭ *vărtosŭ acumŭ intr'acéstă vreme*, cerendŭ prea Sfinţia sa ca de acumŭ inainte să se facă anteĭ cercetare la hotarŭ unora ca acelora, care acesta găsindu-o şi Divanulŭ cu cale şi de trebuinţă *intru acéstă vreme*, iată sĕ poruncesce atât d-stre, catŭ şi vătaşilorŭ de plaiŭ, să aveţĭ purtare de grijă, de acum inainte şi cândŭ sĕ va arĕta vre-unŭ călugărŭ, verĭ din o parte ale vecinătăţĭ orĭ străinŭ, orĭ pămentenŭ, oprindu-lŭ, să-lŭ cercetaţĭ cu deamăruntulŭ, orĭ străinŭ orĭ pămantenŭ, cine este? de unde este şi la ce vine? şi făcendŭ insciinţare Divanuluĭ, după porunca ce vĕ va veni, veţĭ fi următorĭ, orĭ al sloboḑ, să vie, orĭ a nu-lŭ lăsa să intre in pămêntulŭ ţĕriĭ intorcêndu-lŭ inapoĭ; căutaţĭ insă de fiţĭ următorĭ, că apoĭ veţĭ ave a rĕspunde». 1790, Martie 20.

Cod No. XVIII, fila 68

De sigurŭ asemené mĕsurĭ interesaŭ de aprópe mersulŭ rĕsboiuluĭ. Totŭ cu vedere la resboiŭ, în timpulŭ noueĭ campaniĭ din 1790, aflămŭ date de Divanŭ ordinele următóre, oprindŭ, în Aprilie 25, și maĭ departe orĭ-ce comunicațiune a țereĭ, a comercianțilorŭ și de orĭ-ce natură cu ceĭ de preste Dunăre.

Eată aceste două ordine:

«Poruncă către d-luĭ vel Spătarŭ și către d-luĭ vel Aga, fiindŭ-că s'a apropiatŭ vremea de a eși oștirile afară la lagheŭ să insciințeze la toțĭ de obște, că orĭ-câțĭ vorŭ fi avêndŭ până acum comunicațiónŭ și alișverișŭ la marginele Dunăriĭ, de acum înainte să conteneze, ca nicĭ să ducă nicĭ să aducă marfă, nicĭ pentru altŭ alișverișŭ seŭ trebuințĕ, căcĭ orĭ-care se va prinde, totă marfa aceea se va lua și se va și pedepsi, iar de va fi altulŭ cu târgulŭ și cu Ocna se va pedepsi; să nu găsescă vre unulŭ pricină că n'a sciutŭ». 1790, Aprilie 25.

«Poruncă către Căminariulŭ Hagi Moscu, cum că toțĭ ceĭ ce se află cu trebĭ de vămĭ și cu altŭ alișverișŭ de negustorie, orĭ de altă comenecațiónŭ cu marginea Dunariĭ, trebue să se tragă, fiind-că este să iasă oștirile la lagărŭ afară să arate d-luĭ pe toțĭ ceĭ ce vor fi orânduițĭ, prin fóie anume Divanuluĭ, orĭ la trebĭ de vămĭ și de ale ocnelorŭ la schelĭ, împreună cu ómeniĭ lor, și la ce locŭ se află, în ce județŭ, și cu ce trébă este orânduitŭ care arĕtare să o facă fără de zăbavă». 1790, Aprilie 26.

Cu referință la *vămĭ*, dămŭ în note o colecțiune însemnată de documente, unele relative la arendarea lor, la condițiunile de arendarea lor, altele arĕtândŭ ce articole nu se puteaŭ importa, orĭ exporta și în genere mĕsurĭ luate pentru regulata percepere a vămilorŭ din tóte părțile țĕreĭ românescĭ (1).

---

(1) *Dela Divanulŭ Prințipatuluĭ Țĕriĭ Românescĭ. Poruncă către d-luĭ Camin. Hagi Moscu epist. vămilorŭ.*

«Pentru trebuința obșteĭ spre a fi sĕŭ din destulŭ la luminările de aicĭ, este cu cale a fi popritŭ totŭ sĕulŭ, să nu iasă afară din țeră, nicĭ de cumŭ, până nu se va face indestulare și împlinire de suma cĕ trebuincioasă aicĭ, dreptŭ ace Divanulŭ poruncesce d-le, că câte seurĭ se află aicĭ acumŭ, și pe afară și vorŭ vré ca să le radĭ ca să le întrecă în alte părțĭ, d-ta să nu laĭ nicĭ le cumŭ voe de a se rădica, nicĭ Tescherele de trecĕtóre, până cândŭ cumŭ disemŭ se va face indestulare trebuințĭ ce avemŭ aicĭ, de care cumŭ că s'aŭ făcutŭ indestulare trebuințiĭ, atuncĭ numaĭ să te incredințezi d-ta când veĭ vedea adeverință hi scrisŭ a d-luĭ Biv. vel Stolnicŭ Constandin Neculescu, cuprindĕtóre care să dică așa, că s'aŭ împlinitŭ slujba cea trebuincioasă aicĭ, ca pe unulŭ ce pre d-luĭ lŭ are Divanulŭ încărcatŭ cu tréba Narturilorŭ târguluĭ, și are a griji de a nu fi lipsă

Se iaŭ negreşitŭ mĕsurĭ extraordinare în Bucurescĭ, în timpulŭ ocupaţiuneĭ austriace. Eată ponturile cu care sunt să se urmeze ni-

---

în oraşŭ, şi de a nu se precupi de cătră vêndêtorĭ cu preţŭ nesuferitŭ; şi după ce veĭ vedea acestŭ felŭ de adeverinţă a d-luĭ, apoĭ pentru seulŭ ce va maĭ prisos, peste suma cĕ trebuinciósă aicĭ, acela va fi slobodŭ de a se rădica şi a se vinde la alte părţĭ; ci intra acestŭ chipŭ, veĭ protacsi d-ta şi porunci la toţĭ vameşiĭ de pe la tóte schelele ca sĕurile să nu le slobodă a trece nicĭ de cumŭ până nu vorŭ avea alŭ doilea insciinţarea d-luĭ de slobozenie» 1790, Octom. 18.

Enteberg, gheneral-feld marschal leitnant, *Cozma* alŭ Ung. Vlah. *Ioan Log.*, *Marchelu* oficialul Impĕrătescŭ.

Cod. No. XVIII, fila 297.

Dela Divanu Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă cătră Ispravnicĭ ot sud....

«Ve facemŭ în scire pentru vînzarea vămilorŭ a anuluĭ viitorŭ leatŭ 1791, să faceţĭ într'acesta-şĭ chipŭ, adecă cea d'ăntâĭ strigare fiind-că aŭ fostŭ la 15 ale acesteĭ lunĭ, a doua strigare este să sĕ facă la sfârşitulŭ acesteĭ lunĭ, după noulŭ călindarŭ, iarŭ a treĭa strigare candŭ cu hotărîre este să se dea vămile, este să se facă la 12 a luĭ Ianuarie, létŭ 1791 după noulŭ călindarŭ, care vine la ḑi 1 de Ianuarie după vechiulŭ călindarŭ, începutulŭ anuluĭ cum sĕ obicĭnueşte în ţera acésta: ci darŭ acésta sĕ o publicarisiţĭ în tóte judeţele şi la toţĭ ceĭ ce vor vré a fi muşteriĭ, ca să o audă şi sĕ o inţelegă, spre a veni fieşcecare în vreme să se afle or-ce muşteriĭ aicĭ, căcĭ în urmă de se va găsi cineva şi că n'aŭ sciut, veţĭ fi d-stră în vină». 1790 Decembrie 12.

Enteberg, feld-marschal-leitnant, *Rômnic Filaret*, *Ioan Log.*, *Manolache Grădişteanu*, *Const. Stirbeĭ*, *Marchelie*.

Cod. No. XVIII, fila 336.

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Româneştĭ. Poruncă către Ispravnicĭ ot sud Teleorman.

«S'aŭ cititŭ la Divanŭ insciinţarea d-stre, ce faceţĭ de la Noemvrie 29 pentru 29 buţĭ ce a'ţĭ găsitŭ descărcate acia în Zimnicea, trecute de peste dunăre în pămîntulŭ ţĕriĭ în potriva prileghiuluĭ ţĕriĭ şi a poruncilorŭ Divanuluĭ, pentru care macarŭ că scrieţĭ d-stră cum că cercetandŭ v'aŭ arĕtat omul cel orînduitŭ asupra căminăritului, cumŭ că sunt trecute cu o lună înainte, dar acestea sunt cuvinte de îndreptare, pentru că oprirea vinurilorŭ este încă de maĭ înainte din vremea domniilorŭ, care acelŭ obiceiŭ fiindŭ sciutŭ şi împotrivă făcendŭ, acestă urmare era vinovaţĭ de a-ĭ osândi să păgubéscă totŭ vinulŭ acesta, cu câtŭ maĭ vârtosŭ, că aŭ întăritŭ şi Divanulŭ acumŭ acelŭ obiceiŭ alŭ opririĭ vinurilorŭ străine după cumŭ aŭ fostŭ. Pentru aceia darŭ, Divanulŭ poruncesce ca tóte aceste vinurĭ să le întorcă înapoĭ şi pentru ca să nu se facă alte mijlocirĭ, fată într'adinsŭ orânduitŭ şi acestŭ mumbaşirŭ sluga Divanuluĭ, carele să sté acolo mumbaşiru până cândŭ se vor trece tóte aceste vinurĭ înapoĭ, cu carele sĕ aveţĭ a insciinţa Divanuluĭ cumŭ că s'aŭ săvîrşitŭ şi s'aŭ împlinitŭ porunca,

zan ulŭ atîtŭ în lăuntrulŭ tîrgului, căt şi prin mahalale, prin boieri Spătarŭ şi Aga

«Dumnelui vel Spătară să aducă pe toţ' langiĭ ce pe la hanuri, cum şi pe la mînăstiri, unde şedă boierii şi negustorii să-i pue să dea catastihŭ le-

tindă şi de acumă înainte cu luare aminte şi cu priveghiere, şi lavilŭ în scire la toţi ca să nu să cuteze cine-va de a trece vin de peste Dunăre aici în pămîntulŭ ţării, căci le vorŭ pierde cu totŭ». 1790, Decembrie 10.

Entelberg gheneral-fe d-marscha -leitenant, *ot Romanic Filaret Dumitrache Banul, Radu Stătescu, Ioan Log., Damaru, Matei Fălcoianul Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 339

Publicate la bîte juletele şi la Spătari i Agi cumă şi la Cămnarca Mosca pentru ceră că este oprită.

«Să face d-stre în scire pentru céra ce aŭ fostŭ slobodă pe acestŭ arŭ trecutŭ a eşi din ţeră, că dosebitŭ de lipsa şi scumpătatea ce aŭ pricinuit acéstă slobozenie fără de socotelă ce aŭ ajunsŭ luminările la unŭ preţŭ fórte mare, şi la o lipsă ncătŭ pătrunesce politia şi totŭ norodulŭ de obşte; dară este cunoscutŭ că va să rămăe lucru a nu să pute găsi nicĭ pentru trebuinţa sfinteloră biserici. Deci ca să nu ajungă trăba la o lipsă ca acéstă desăvîrşită, să porunceşte d-stre ca să înştiinţăţi la toţi că cera este oprită a nu eşi din ţeră mai multŭ fără de scirea şi porunca Divanului în scrisŭ, pănă nu se va îndestula antéia trebuinţă le obşte a poştiei şi a ţerii; pentru care să aveţi a urîta porunca Divanului la Vătăşeii de olanuri, la Vameşii scheleloră şi la căpitanii de margine, ca să nu să cuteze a slobozi macară o ocă de ceră fără de cartea Divanului, iară de se va întîmpla a face cereare vre unulă fără de porunca Divanului în scrisŭ, nu numai acela ce va da slobozenie se va pedepsi, ci şi cera se va lua contrabandă». 1790, Decembrie 19.

Entelberg gheneral-feld-marschal-leitnant, *Romanic Ioanet, Radu Stătescu Ioan Log Manolache Crătăsteanu, Constantin Starbei, Marchelie.*

Cod. No. XVIII, fila 340

Cătră cinstita dregătorie a Împărătescii vămi, dela crăiasca cetate a Braşovului

«La 2 ale nóstre de Martie, primindŭ Divanulŭ cartea Împărătescii vămi, sub No. 402 dela 2 ale lunei lui Martie letului 1790, pentru negustorulŭ Friderich fiul ger Remunc, carele a tălmăcitŭ în vama Imperătescă unŭ cóşcă pieŭ le aurŭ, preţŭ de 22 galbeni, seŭ 99 florinţi, am scrisŭ pe numitulŭ Ioan Friderich faţă la Divanŭ, spre a-lŭ îndatori la cererea Împărătescii vămi, ca să facă tesimŭ ori la negustorulŭ *Scupa*, séŭ la vama Imperătescă la Braşov acestă sumă de bani şi dete răspunsulŭ lui înscrisŭ sub a lui iscălitură de curgerea primei, al căruia răspunsŭ, nu lipsimŭ după pretenésca vecinătate a-lŭ trimite alăturatŭ cătră cestă carte a Divanului, dela care va vedé cinstiţi dregătoriĭ ai Împărătescii vămi, cum

care hangiŭ de toţĭ câţĭ sunt de şedŭ în hanurĭ şi în mŏnăstirĭ, anume cum îlŭ chiamă? de unde este? de cată vreme a venitŭ? şi cu ce trébă? şi egumeniĭ şi hangiiĭ să aibă datorie a da în scrisŭ pe tótă ḑiua cine a lipsitŭ dintr'acelŭ hanŭ şi mŏnăstire, şi cu chiezăşie a lipsitŭ, şi cu ce trébă şi unde s'aŭ du[illegible] cum şi

că acéstă pricină este încheiată prin cinstită administraţie a crăescilorŭ vămĭ ale Transilvaniĭ dela Sibiŭ, de care nu lipsimŭ a face insciinţare spre réspunsulŭ la maĭ susŭ numita carte a Impĕrătescĭĭ vămĭ, şi de va fi vre unŭ cusurŭ iarăşĭ va avea Divanulŭ în scire». 1790, Martie 12.

Cod. No XVIII, fila 53.

«La ispravniciĭ ot sud Slam Rómnic; s'a făcutŭ réspunsŭ la ispravnicĭ pentru vameşiĭ dela Focşani, care nu urméză obiceiuluĭ vechiŭ la luatulŭ vămiĭ, ci face superărĭ în potriva ponturilorŭ; s'aŭ poruncitŭ ispravnicilorŭ ca să nu îngăduiască a urma în potriva obiceiuluĭ, trimiţendu-li-se din ponturĭ şi capulŭ al 19, care este pentru Focşani ritos, şi de vor maĭ face vameşiĭ şi de acum înainte nescarĭ luărĭ în potrivă, să-ĭ pue să plătescă îndoitŭ». 1790, Aprilie 3

Poruncă către ispravnicii ot sud Saac.

«Fiindŭ-că dumneluĭ Hagi Moscu, epistatulŭ vămilorŭ a arĕtatŭ la Divanŭ, că cu porunca ispravnicilorŭ, ce aŭ datŭ vătafuluĭ plaiuluĭ nu îngădue de a intra înlăuntru uniĭ-alţiĭ cu lucrurĭ de cele ne poprite, şi aşia se păgubescŭ vameşiĭ de Vălenĭ, li s'aŭ poruncitŭ să dée poruncă dumnelor, ca pentru cele ce sunt slobode a intra în lăuntru să nu se popréscă nicĭ de cum, fiindŭ şi folosulŭ cămăriĭ Impĕrătescĭ». 1790, Martie 13.

Cod. No XVIII, fila 48

«După insciinţarea ispravnicilorŭ dela Muscelŭ, pentru jafurile ce face lŏcuitorilorŭ, trimişiĭ şi Mortasipiĭ vameşilorŭ dela Pitescĭ, s'a datŭ poruncă la ispravniciĭ dela Argeş a nu-ĭ îngăduĭ să facă urmărĭ în potriva catalogului şi a ponturilorŭ, şi ceea ce va fi luatŭ rĕŭ să-ĭ întórcă. Asemenea şi la ispravniciĭ Muscelului s'aŭ făcutŭ réspunsŭ a nu îngădui pe Mortasipi, cum şi la căminarulŭ Hagi Moscu, epistatulŭ vămilorŭ, s'a poruncitŭ a scrie vameşuluĭ ca să se părăséscă de acelŭ felŭ de urmărĭ, că va cădea în grea pedépsă». 1790, Ianuarie 25.

Cod. No XVIII, fila 11.

Poruncă către ispravnicii ot sud Prahova ca să apuce pre cumpĕrătoriĭ de rachiŭ din Podgorie să dée vamă.

«S'a jăluitŭ la Divanŭ cumpĕrătoriĭ vămeĭ aceluĭ judeţŭ alŭ Ploiescilorŭ, cum că de pe la Podgorie aŭ cumpĕratŭ şi cumpĕră negustoriĭ sumă de rachiŭ pentru vinḑare şi pentru alişverişulŭ lor dela care rachiŭ cerendŭ vameşiĭ dreptul vămiĭ, nu se supunŭ a plăti, nicĭ vinḑĕtoriĭ podgoreni, cu cuventŭ că n'a fostŭ obiceiŭ, nicĭ cumpĕrătoriĭ negustorĭ, pentru care căutându-se catalogulŭ vămilorŭ, se găseşce pontŭ anume pentru acesta, unde ḑice chiar aşia: «rachiulŭ ce-lŭ aducŭ

ceĭ ce vinŭ de unde aŭ venitŭ? cu ce trébă şi cu ce credinţă? şi să li să iae zapise bangiilorŭ din mână cum că vorŭ păzi acestŭ nizamŭ, şi cum că de se va intêmpla vre unŭ furt şagŭ seŭ în altă pricină, vre-unulŭ dintr'aceĭ bangiĭ să dée sema, ĭar care bangiĭ nu va urma acésta, lumnélor Spătar şi Aga să-ĭ arete cu raportŭ la Divanŭ, ca să-şĭ iae pedepsa.

---

dela Podgorie, are a plăti vameşuluĭ deciuĭală la ḑece banĭ unulŭ»; deci după acestŭ pontŭ dreptate are vameşulŭ, ca dela totŭ rachiulŭ acela ce-lŭ coboră şi-lŭ aducŭ negustorii dela Podgorie, a lua ḑeciuĭală, adecă dela cumpĕrătorĭ, iar cu vinḑetoriĭ Podgorenĭ, să nu aĭbă a face alta, fără de numaĭ detorĭ sunt aceĭ vinḑetorĭ a arĕta intr'adever suma ce aŭ vindutŭ, şi la cine aŭ vindutŭ; Ireptŭ aceea Divanulŭ vĕ poruncesce, să aveţi a da totŭ ajutorulŭ celŭ cuviincĭosŭ vameşuluĭ, ca aceĭ cumpĕrătorĭ să dée totŭ venitulŭ vămilorŭ la tótă suma vedrelorŭ ce aŭ adusŭ, seŭ vorŭ aduce dela Podgorie, fără de a nu maĭ aştepta altă poruncă, der şi pe vinḑetoriĭ podgorenĭ să-ĭ apucaţĭ ca să aĭbă a-ĭ arĕta intru adevĕrŭ tótă suma rachiuluĭ ce aŭ vindutŭ şi vindŭ, ĭar ne urmândŭ a arĕta, atunci ca pe nisce vicleni şi inselătorĭ ce sunt de venitul cămariĭ Impĕrătescĭ, să-ĭ apucaţĭ să plătescă totŭ venitulŭ vămiĭ. 1790, Iulie 1.

Entenberg, Cozma alŭ Ungro-Vlahieĭ *Romnic Filaret, Vel Banŭ, Ioan Damaris.*
Cod. No. XVIII, fila 218.

Cătră d-luĭ Căminaridŭ Moscu, epistatulŭ vămiĭ

«După erinduĭala ce s'aŭ făcutŭ la 21 ale luĭ August, leatŭ 1790, ca din ḑiua dint'âiŭ a luĭ Septemvrie incependŭ, câte vite se vorŭ scote din ţeră să se plătéscă la acelea adăogirea cea hotărîtă, fiindŭ-că până acum nicĭ unŭ felŭ de socotélă nu s'a datŭ, nicĭ baniĭ acestuĭ venitŭ nu s'aŭ rĕspunsŭ la cămară, şi fiindŭ-că la sfârşirea anuluĭ după călindarulŭ noŭ trebue să se inchee socotela, şi apoĭ inainte la tótă luna trebuie să se dea baniĭ acela la camera crăiască. Pentru acesta der, Divanulŭ poruncesce dumitale, indată după primirea acestela, să albĭ a face in scrisŭ acestă socotelă şi cu toţĭ baniĭ impreună să se adune ca să se dea la cămară». 1790, Dec. 29.
Cod. No VXIII, fila 342—343

Publicaţie la tóte judeţele i la Spătarŭ şi Aga, pentru vămĭ ce vorŭ să se vindŭ.

«Fiind-că la 13 şi la 20 ale luĭ Decembrie după călindarulŭ noŭ este să se strige vinḑarea vămilorŭ a anuluĭ viitorŭ, iarŭ la 27 se vorŭ vinde aceĭ la Divanŭ, şi celŭ ce va da maĭ multŭ la cochiĭ-vechĭ acela le va lua, se poruncesce d-stre să insciinţaţĭ de obşte făcându-o acesta cunoscută la toţĭ, spre a sĕ afla la ḑiua ace orănduită or-care va fi muşteriulŭ, cărora li-se incredinţeză că vinḑarea acestorŭ vămĭ va avea tote acelea după cumŭ le-aŭ avutŭ şi în anulŭ trecutŭ; incă maĭ are acestă deosebire, că în anulŭ trecutŭ tóte câte sĕ aducea pentru armie nu plătea vamă. Iarŭ acumŭ tóte sunt să se plătescă, afară numaĭ din vinŭ i rachiŭ, verdeţurĭ şi fămă ce va aduce pentru trebuinţa armieĭ acelea nu vorŭ plăti vamă, pentru care este şi lucru veḑutŭ că a patra parte nu aŭ rĕmasŭ ostaşĭ incatŭ aŭ fostŭ în anulŭ trecutŭ». 1790, Noembrie 24.

Enteberg, gheneralŭ, *ot Romnic Filaret, Const. Ştirbeĭ.*
Cod. No. XVIII fila 321—322.

«Dumnélui vel Spătarŭ i d-lui vel Aga, atâtŭ prin targŭ câtă şi prin mahalale, să aşeḑe vătăşei în tote mahalalele, oameni de ispravă şi cu bună credinţă, a cărora nume să se trecă în condica spătăriei şi agiei.

Pentru 30 creiţari ce este a se lua de mână rumâtori la sloboḑenie cu carâ din ţeră după raportulŭ caimacamului Hagi Moscu şi'i fie ca acestŭ carte cătră numitulŭ Hagi Moscul şi ceilalţi la Dreptulŭ Crucei s. la cari judeţe

«Cătră cămitaru Hagi Mosc. epistatulŭ vămilorŭ şi oneloră Fiind-că rimătorii aŭ fostŭ popuşi a eşi din ţeră, iarŭ la începutulŭ 25 ale acestui următorŭ lunŭ aŭ datŭ Măria sa pre înălţatulŭ Prinţipŭ Ordinŭ la Divanŭ, cumŭ că celŭ ce va vrea a scóte rimători să le pue peste obicinuita vamă câte trei-ḑeci creiţari de unŭ rimătorŭ pentru sloboḑenie, care bani să se deă la cămara împărătéscă, iată s-aŭ făcutŭ porunca Divanului şi cătră ispravnicii şi vameşii din cinci judeţe ot peste Oltŭ, după raportulŭ d-tale, ca să ne următori a lua dela rimătorii ce vorŭ trece înlăuntru câte acei trei-ḑeci creiţari peste obişnuita vamă, dară deosebitŭ să dă d-tale porunca şi voiniciei, ca să aibă a cerceta şi pe cine veĭ ḑovedi dela venirea ştirilorŭ şi până acumă, orĭ ispravnicii judeţului, orĭ din zapcii, orĭ din vameşi, séŭ veri cine că aŭ luatŭ dela negustori de rimători, orĭ aceştĭ câte trei-ḑeci de creiţari, orĭ mai multŭ, séŭ mai puţinŭ, şi peste porunca aŭ sloboḑ tŭ nescareva rimători, pe unii ca aceĭ să-i apuci să împlinéscă banii ce vorĭ fi luatŭ, cu să-i respunḑi la cămara Împărătéscă». 1790 Aprilie 10.

Cod No. XVIII, fila 89

«Cătră d-lui vel Vist După raportulŭ d-tale vataşiĭ de plaiŭ şi Potecaşi carĭ prinḑŭ pe unii-alţi, carĭ trecŭ peste plaiŭ cu lucruri cele oprite şi furtişagurĭ, şi cerŭ a avé sloboḑenie, câtŭ vorŭ găsi asupra lorŭ să fie ale lorŭ, Divanul a datŭ respunsŭ la aceasta, că pe cine va prinḑe să aibă a înştiinţa Divanului pe cine anume aŭ prinsŭ şi cu ce-şi Divanulŭ va orînḑui ce să ḑee vătaşiu şi ce să iee potecaşu, şi unul acestŭ crapu să răspunḑă d-lui vist vătaşilorŭ şi potecaşilorŭ i ispravnicilorŭ judeţului» Maiŭ 11

Dela Dreptulŭ Protopopului ḑeĭ Românesci.

«Pentru 12 butĭ cu viu şi 12 butĭ cu struguri ale Radului Catana Braşovenului, ce aŭ făcutŭ în viile sale, care le are aicĭ în ţeră se porunceşte înstre ispravnicilorŭ i vataşilorŭ de plaiŭ i vameşilorŭ dela schele, să aveţi, a da voie ca să şi le răḑice şi să le şi treacă înauntru la Braşovŭ, fără de nicĭ o oprire, după cumŭ sloboḑi aŭ fostŭ Braşovenii în toţi anii a-şi trece viinurile lorŭ nu oprit, pentru care să aibă a-şi plăti vama ca unŭ sudituŭ ce este, după tarifă, câte vreĭ la sută, fără altă supĕrare numai să grijiţi, ca pe lângă aceste viinuri din viile sale, să nu răḑice şi altele de cumpĕrată, bucuréă cu aceasta se plăteşte ventitulŭ vămeĭ». 1790, Octombrie 29.

Enḑelberg, ghenerarŭ, *Carmen* alŭ Ungro-Vlahiei, *Dumitrachi Ban* ot *Vistiarnic Log*, *Constandin Stirbeĭ Marcheliu*.

Cod No XVIII, fila 300

«Preotulŭ mahalalŭi şi vătăşeii acela ce se vorŭ aşeda să aibă datorie acum grabă să dea catastihulŭ de toţi câţi sunt şedători, anume, ne când şi cu ce negustorie, seŭ altşcrişŭ, ntâtŭ pământeanŭ sŏŭ streinŭ, insuratŭ seŭ ne insurat»

«Să aibă parture de grijă, ca pe totă diua a da în scrisŭ târgovéţii la d-ta vel Aga şi mahalagii la d-lui vel Spătarŭ câţi vorŭ veni de afară, ori pământeanŭ

S'aŭ făcutŭ poruncă către Ispravnicii din sud Prahova, că aŭ înaintă Divanului înscinţare, cumŭ că în locŭ de a da mână de ajutorŭ vameşilorŭ a lor se primescŭ pagubă la venitulŭ cămării împerătesci, ei sunt priciniă a nu pune face târgă, că descarcă mărfurile şi iaŭ sarele şi vitele, şi li se porunceşce a se părăsi de acestŭ felŭ de urmări, acă să dee mână de ajutorŭ vameşilorŭ după pontul şi catalegŭ la venitulŭ vămii, că vor fi datornicŭ a respunde pagubele ce li se va pricinui. 1790, Aprilie 17.

Cod. No XVIII, fila 191

Poruncă către ispravnicii ot sud Oltŭ după jalba vameşilorŭ de acolo, cumŭ că mergendŭ cu pruncă Divanului la ispravnici, ca să le împlinescă banii dela începutulŭ anului până a se vinde vămile şi să şi iae ispravnicii de nuală, următori unŭ lostŭ a da banii şi să-şi iae ispravnicii jeciuială, ci se află oranduitulŭ vameşŭ pagubaşă, le nu are cu ce răspunde sorturile la cămară: au mai făcutŭ vameşi aretare, împreună cu preoţii i orăşenii şi toţi locuitorii dintr'acelŭ judeţŭ cumŭ că d-lor ispravnicii i zapcii d-lor aŭ datŭ poruncă de aŭ oprită târgurile, după cumŭ aretă vameşiulŭ răvaşŭ a lui Vasache Mardarie zapcinlŭ plăşii Vedii, în care scrie, că negreşită să trimeţă parola de ceri că apoi eni odisesce targulŭ; jalba lorŭ rămânduse la d-lui căminaru Iuga Moscu, ca să înscinţeze Divanului de este vre-o poruncă pentru oprirea târgurilorŭ, şi înscinţézŭ că acumŭ nici o poruncă de a se opri targurile nu este, fără numai când era turci, pentru reutăţile ce făcea în ţéră, era poruncă dată a fi oprite targurile de pe la vale, iarŭ acumŭ fiindŭ linişte de turci, nici o poruncă nu aŭ a opri targurile. S'aŭ trimisŭ mundaşir a aduce pe acelŭ zapcŭ, osebitŭ s'aŭ mai jăluitŭ vameşii i târgovéţii şi toţi locuitorii de acolo cumŭ că zapcii şi slujitorii de judeţŭ, cu nume de havaetŭ unŭ cate o leuţă şi, unŭ zlotŭ de pe la ispravnici cu cavutŭ de dulcei, care aceste rele urmări mai-că s'aŭ rădicatŭ încă din domnia mării sale Alexandru Vodă Ipsilant, Divanul le porunceşce, ca să se părăsescă de acestŭ felŭ de rele urmări, că de vorŭ mai face şi se va mai înscinţa Divanului, se vorŭ aduce şi se vorŭ pedepsi. 1790, Iunie 10.

Cod No XVIII., fila 191.

Dela Divanulŭ Principatului ţérii Românesci, către ispravnicii ot sud...

Se face dumnevostră în scire că în potriva obiceiului şi privilegiului ţérii a înţelesŭ Divanulŭ cum că unii alţii aduc vinuri streine de peste Dunăre şi nici o vamă nu plătescŭ, care pentru aceasta mai-că nu s'a datŭ numai vre unŭ pasŭ de slobojenie, nici a avutŭ voie cineva, de aceea se porunceşce dumnevostră, ca să cercetaţi în totă judeţulŭ, şi câtŭ vinŭ se va găsi aci în judeţulŭ dumnevóstră, streinŭ, seŭ rachiŭ adusŭ din ţéra turcescă, să aveţi a-l pune pe acela cu stăpânire să plătescă vama indoită. Din care banii drepţi ai

ori stróinŭ, de unde aŭ venitŭ? cu ce tróbă aŭ venitŭ şi la cine este în gazdă? cărora acestora veniţi de pe afară le va face dumnelorŭ cercetare după porunca ce aŭ.

Dumnĕlui vel Spătarŭ să urmeze a ave căpitani, zapcii de ispravă şi cu străjari la podurile cele mari, la margini, şi la strîmtele drumurilorŭ ce sunt

---

vămii să se dée la cămara Impĕrătéscă, iar îndoîtalu să aveţi a o trimite aici cu însemnătarea dumnevóstră în scrisŭ, şi cu fóle arătate dela cine şi pe câte vinuri care o şi aşteptămŭ măcar că se căutea acele vinuri şi rachiuri să se facă contrabontŭ, ca unile ce şcrutŭ a fostŭ acestŭ obiceiŭ de curîre încă din dilele Domnilor, dér de acestă dată a făcutŭ Divanulŭ milóserdie cu dosul şi aŭ lăsatŭ a plăti numaĭ vama îndoită, fără după acésta în urmă de vor mai veni şi alte vinuri şi rachiuri străine, să aveţi dumnevóstră a le face contrabontŭ pe tóte fără de a nu aştepta a lua porunca, şi luându-le în scrisŭ, numaĭ decât să daţi scire Divanuluĭ, ca să se vîndă şi să se dea banii la cutia milostenieĭ de obşte; aşişderea şi pe aceĭ, carĭ, prin mijlocirea lor, se vor slobodi acele vinurĭ să-ĭ arătaţi, ca şi eĭ să se pedepsescă şi să se stăvilască, dér să aveţi a înscinţa la toţi de obşte, făcendŭ porunca acésta cunoscută ne-căruia, că sunt oprite vinurile i rachiurile străine a veni în ţĕră, precum a fostŭ obiceiulŭ; de care măcar că s'a datŭ strașnică poruncă şi la dumnĕlui vel Spătarŭ, ca să întărescă paza marginilorŭ, dér şi dumnevóstră să aveţi grije de acésta. Aşişderea se porunceşce dvóstră, ca să daţi în scire vătăşilorŭ de plaiŭ, i vameşilorŭ mărginenĭ, cum şi căpitanilorŭ, ca fără de paşaportulŭ meŭ, al feldmareşalului-leitnant Baron fon Entenberg, nicĭ vinŭ, nicĭ rachiŭ, nicĭ zahărea, nicĭ de alte mâncărĭ, orĭ de ce, să nu lasă din ţĕră, şi tóte acestea ce se vor găsi fără de paşaportulŭ meŭ, să se facă contrabontŭ şi să se arete». 1790, Noemvrie 1.

Eutenberg, ghenerălŭ. *Filaret Bănuceanu, Dumitrache Bazil, Ioan Leapt, Manolachi.*

Cod No XVIII fila 303

«Asemenĕ poruncă s'a făcutŭ şi către cămăraşulŭ Moscu, ca să găsescă pre toţi cei ce aŭ adusŭ în Bucuresci vinurĭ străine, să-ĭ apuce cu stăruinţă, şi după ce va lua dela dînşiĭ vama dréptă care să se dée la cămara Impĕrătéscă să-ĭ apuce să plătescă îndoîtalu, pentru care îndoîtă să răspundă Divanuluĭ anume de câţi bańĭ sunt, iar de acuma înainte de vorŭ mai veni alte vinurĭ să se facă contrabontŭ pe sĕma cutiei milostenieĭ obştieĭ. Aşişderea s'aŭ mai înscinţatŭ pe la tóte marginile, ca nicĭ vinŭ nicĭ altă zăhărea de ale mâncărĭ să nu lasă din ţĕră fără de paşaportulŭ escelenţiĭ sale ghenerarului cĭ darŭ să dă în scire şi d-lor de acésta». 1790 Noembrie 1.

Cod No XVIII, fila 304

La hotarŭ cătrepă pentru vinurĭ şi rachiurĭ străine ce se vorĭ mai aduce să se facă contrabontŭ pe sĕma cutiei.

«Pentru cel ce de aicĭ înainte vorŭ aduce vinurĭ şi rachiurĭ străine, din ţĕra Turcéscă, în urmă dupĕ însemnătarea acestuĭ poruncĭ, s'aŭ făcutŭ hotărâre, ca tóte acele vinurĭ şi rachiurĭ să se facă contrabontŭ şi vîndêndu-se, banii iar să se

alăturea, carĭ să privegheze neadormiţĭ ḑiua şi nóptea, să răportuiască de toţĭ ceĭ ce vorŭ eşi din Bucurescĭ, unde mergŭ şi cu ce trébă? carĭ aceĭ toţĭ câţĭ vorŭ eşi din Bucurescĭ, orĭ slugĭ, ómenĭ boĭerescĭ, orĭ alţĭ ómenĭ, verĭ ce felŭ, să aĭbă răvaşulŭ d-luĭ vel Spăt. câtŭ şi de ceĭ ce vorŭ intra, de unde vinŭ şi cu ce trébă? care de aceştia toţĭ pe fie-care séră să răportuĭască dumnéluĭ vel Spătarŭ cu catastihŭ la Escelenţa Sa Gineralulŭ, ĭar fără de răvaşŭ pe nimenea să nu lase a eşi din Bucurescĭ afară.

«Dumnéluĭ vel Spătarŭ şi dumnéluĭ vel Aga, după datoria ce aŭ, atâtŭ ḑiua câtŭ şi nóptea să ămble prin târgŭ şi mahalale, străjuindŭ pururea cu priveghere, câtŭ şi toţĭ zapciiĭ dumnélor, marĭ şi micĭ, cu ómeniĭ lor din preună, cercetândŭ pentru ceĭ cunoscuţĭ, cât şi pentru ceĭ necunoscuţĭ, făcêndŭ cercetare tot-d'a-una, cu mare luare aminte pentru d'alde acestŭ felŭ de ómenĭ.

«Dumnéluĭ starostea de negustorĭ, cu ceĭ 24 de negustorĭ, să aĭbă datorie cu negustoriĭ şi cu rufeturile a străjui nóptea pentru prăvăliile lor, orânduindŭ din tóte rufeturile pe rândŭ cu strajă, ca să nu se întêmple vre-o primejdie de focŭ, orĭ din felinare, séŭ din uscăcĭunea ce este, séŭ din altă întêmplare.

«Toţĭ prăvăliaşiĭ, atâtŭ marĭ şi micĭ, pe la prăvăliele lor, câtŭ şi . . . . se aĭbă tocitorĭ şi putinĭ pline cu apă tot-d'auna, care pentru acésta, cum şi pentru felinare, cu priveghere să aĭbă purtare de grijă d-luĭ vel Aga, după cum din inceputŭ a fostŭ acestŭ nizamŭ obicĭnuitŭ, şi pe care va dovedi că n'are putină, séŭ tocitóre plină cu apă, îndată *ridicându-lŭ la grosŭ*, să-lŭ aréte la Escelenţa Sa Generalulŭ, ca să se pedepséscă pentru nesupunerea luĭ; cum şi pentru ogeagurĭ datorĭ sunteţĭ de obşte a griji de curăţenia lor.

Toţĭ boĭeriĭ marĭ şi micĭ, parte bisericéscă, séŭ mirenéscă, *până la treĭ* [illegible] *de nópte să ămble fieşi-care* la tréba sa, ĭar dela treĭ césurĭ să nu maĭ [illegible] nimenea, ĭar carele nu va urma, se va pedepsi la inchisóre, însă dela unŭ [illegible] să ămble toţĭ cu felinare.

«Fiindŭ-că la cafenele se face adunare numaĭ de ómenĭ strĕinĭ şi netrebnicĭ, [illegible] şi foculŭ ce arde intr'ênsele necontenitŭ lucru de primejdie, găsimŭ cu [illegible] să se inchidă tóte cafenelele şi să stée inchise o lună de ḑile.

«Dumnelor, boĭeriĭ zapciĭ, după cercetarea ce vorŭ face apururea, pentru [illegible] şi bănuĭală, numaĭ decât pe care vorŭ cunósce în vre-o bănuĭală [illegible] Escelenţeĭ Séle Generaluluĭ şi cu grabă să urmeze a-ĭ şi scóte unde [illegible]

[illegible] Dumnelui vel Spătarulŭ să aĭbă datoria a pune pe mahalagii de pe mar- [illegible] să inchidă cu gardŭ tóte drumurile şi locurile deschise, unde nu sunt

[illegible] de milostenie, ca unile ce şi maĭ mainte aŭ fost oprite, şi aŭ căl- [illegible] şi prevelegiulŭ ţĕriĭ şi porunca Divanuluĭ, afară din vinurile ce [illegible] de aŭ adusŭ până acumŭ, la care aŭ făcutŭ Divanulŭ milostivire de [illegible] să plătéscă vama îndoită, din care vama dréptă este a cămăriĭ [illegible] care acestă hotărire s'aŭ insciinţatŭ şi la ispravniciĭ judeţelorŭ pe [illegible] poruncitŭ să se urmeze în faptă, ci dér şi d-stră să aveţĭ a [illegible] vinurile i rachiurile ce se vorŭ maĭ aduce în urma porunci- [illegible] 1790, Noembrie 1.

[illegible] gheneralŭ, *ot. Rómnie Filaret, Dumitrache Ban, Ioan Log.*

[illegible] XVIII fila 304.

străjĭ, pe care esŭ din Bucurescĭ, ca să nu rĕmâe mai multŭ locŭ slobodŭ, decât acolo pe unde sunt străjile, care la acésta cu mare străjnicie să facă strînsóre fieş-cărula, ca în grabă să se închidă tóte marginele Bucurescilor de jurŭ împrejurŭ.

«Pentru marchitanii şi soldaţii ce se află risipiţi în Bucurescĭ, şedêndŭ prin mahalale fără de nicĭ unŭ cuvêntŭ, să bine-voescĭ Înălţimea Ta, a da porunca, ca să se ridice aceştia toţĭ să ésă la lagărŭ, séŭ să se dée voie şi porunca Escelenţeĭ Séle feld-mareşal-leitnant Baron von Entenberg, *ca să-ĭ ridice să-ĭ scóţă pe toţi la lagăre.* Fiindŭ-că catanele aŭ începutŭ de strică şi sfarămă gardurile acele ce sunt în préjma Bucurescilor, la viĭ, i grădinĭ, care acestea sunt pentru o pază şi oprire de intratŭ şi eşitŭ din năuntru politieĭ Bucurescilor, la ómenĭ rĕĭ şi furĭ de vite şi de altele; ne rugămŭ Înălţimeĭ Téle să bine-voescĭ a da porunci strajnicĭ, ca să nu strice acele gardurĭ, fiindŭ, cum ţicemŭ, pentru a politieĭ străjuire»(1).

Cu tóte mĕsurile escepţionale luate, justiţia continuă a se da în Divanŭ şi în Departamenturĭ.

Puţine prefacerĭ în personalulŭ Departamenturilorŭ aflămŭ sub Austriacĭ. Ei nu lasă pre toţĭ boleriĭ ce-ĭ află la intrare, dér remânŭ mulţĭ neschimbaţĭ. In Februarie 1790, «prin pitacŭ s'a orînduitŭ judecătorŭ la Departamentŭ Sărd. Dumitrache Brezoianu, în locŭlŭ Clucerului Istrate Creţulescu»(2).

Cu deosebire a ţinutŭ Coburg să favoriseze pre unulŭ din judecătoriĭ Departamentului, cu numele Saul. Acesta a motivatŭ următórele treĭ acte:

«Către Comisia Visterieĭ, că alaltă-erĭ s'a făcutŭ poruncă Divanului către Comisia Visterieĭ pentru dumnéluĭ Paharniculuĭ Saul, ca până la Martie 1 să i se dée pe patru luniĭ trecute câte talerĭ 40, iar dela Martie de când aŭ intratŭ la judecătorie să iae câte talerĭ 150. Dér fiindŭ-că Înălţimea Sa pré Înălţatulŭ Prinţip a bine-voitŭ şi prin orderŭ cu hotărire porunceşte ca dela ĭi întâiŭ de Noemvrie să i se dée léfă deplinŭ câtŭ unuĭ Divanistŭ, care i s'a şi orînduitŭ câte talerĭ 150, trebue să urmeze întocmaĭ. Şi porunceşte Divanulŭ ca din veniturile Visterieĭ ţĕrĭĭ să dée câte talerĭ 150 dela ĭi întâiŭ de Noembrie şi să orînduiască pe Saraf ca astăzĭ să-ĭ dée negreşitŭ şi cu cartea acésta şi cu orderulŭ Inaltuluĭ Prinţipŭ se va ţinea în sémă la socotĭală». 1790, Martie 15.

«După Orderulŭ Inaltuluĭ Prinţipŭ s'a făcutŭ poruncă către Comisia Visterieĭ, pentru Paharniculŭ Saul, judecătorŭ dela Departamentŭ, ca să aibă léfă ca şi boleriĭ Divanistĭ, şi din ţiua d'întâiŭ a luĭ Noemvrie 1789, până la sfîrşitulŭ luniĭ luĭ Fevruarie să i se dée ceea ce i se face, pentru care Divanulŭ orân-

(1) Cod. No. XVIII, fila 241—243.

(2) Cod. No. XVIII.

duesce pe lună câte tal. 150, adică tal. 60 aĭ judecătorieĭ și 50 aĭ nomocratorului și tal. 40 prisosŭ după orderulŭ Inaltului Prințipŭ; deĭ fiindŭ-că léfa judecătorieĭ și a nomocratoruluĭ până la sfîrșitulŭ luneĭ luĭ Fevruarie, s'a datŭ celorŭ ce aŭ slujitŭ, rĕmâne a i se da dumnéluĭ dela Noemvrie până la sfîrșitulŭ luĭ Fevruarie câte tal. 40, ĭar de acolea înainte pre ceste-l-alte lunĭ până la sfîrșitulŭ luĭ Aprile fiindŭ-că a luatŭ câte tal. 150, să i se dée și aceĭ tal. câte 40 și a i se urma pe fie-care lună, de acum înainte câte tal. 150, darea lehĭ pe fie-care lună».

«Cătră dumnélorŭ boerii epitropĭ poruncă, după arĕtarea Paharnicului *Saul*, că a avutŭ maĭ nainte dela epitropie orânduĭală de i se da câte tal. 50 pe lună, fiindŭ-că Inaltulŭ Prințipŭ voiesce a i se păzi acestă orânduĭală, Divanulŭ nu a lipsitŭ a-ĭ insciința». 1790, Maiŭ 8.

Avemŭ de înregistratŭ în privința Departamentelor acestora, noua lor regulare — maĭ uniformă cu deprinderile apusene, prin următórea

Porunca Divanuluĭ pentru buna orânduĭala și nizamulŭ Departamentuluĭ. In dosulŭ Anaforaleĭ:

«Aceste raportuite de cătră dumnévóstră, făcêndu-se cunoscute la Divanŭ, s'a veḑutŭ că cu bună orânduĭală și cu cale este cererea ce face printr'acesta, și primită fiindŭ arĕtarea dumnévéstră, s'a și poruncitŭ a se pune tóte în lucrare, și s'a și rânduitŭ casă într'adinsŭ pentru a se căuta judecățile, cu masă numaĭ în mijlocŭ și cu scaune în prejurŭ, fără de paturĭ, séŭ lăvițĭ, precum și soldațiĭ Impĕrătescĭ de pază la ușa caseĭ de judecată s'a rânduitŭ; pentru care se poruncesce și tuturorŭ zapciilorŭ Divanuluĭ, ca în vremea judecățeĭ nu numaĭ însi-vĕ să stațĭ cu *sevasŭ* ce se cuvine și cu luare aminte la *isihie*, ci încă să fițĭ cu priveghere și asupra celorŭ ce se judecă, ca să stée cu sfială, și să nu se îndrăsnéscă nimenea a cuvênta nimicŭ până nu se va întreba de judecătorŭ și se grăiéscă numaĭ ale judecățiĭ, și deosebitŭ să avețĭ a rândui pe tótă ḑiua câte unŭ zapciŭ de ceĭ micĭ, ca să stée afară la ușă împreună cu soldațiĭ ceĭ rânduițĭ carele să fie détorĭ a sloboḑi intrarea în lăuntru numaĭ acelora ce vorŭ fi trebuincioșĭ și cu pricină vrednică, ĭară altŭ pe nimenea să nu lase a intra în lăuntru fără trebă, ĭară când óre-cine nu se va arĕta cu supunere și nu va fi următorŭ poruncii, ci se va obrăsnici nepăzindu-se orânduĭala ce se cuvine, pre unulŭ ca acela dumnevóstră boĭerĭ judecătorĭ avețĭ a-lŭ arĕta cu Anafora în scrisŭ»(1) 1790, Ianuarie 28.

Avêntulŭ ce iĕ influința Austriacă în urma intrăreĭ oștirilorŭ cu Coburg în Bucurescĭ, este atâtŭ de mare, că până și negușitoriĭ Austriacĭ căuta, la umbra aceleĭ înrîurirĭ, a se impune Românilorŭ până la abusŭ. Nu unŭ casŭ avemŭ, ci numeróse, când vedemŭ

1) Cod. No. XVIII, fila 21

negustorĭ şi meseriaşĭ românĭ daţĭ afară din propriele lorŭ prăvălĭ. ca să se instaleze în acele sudiţĭ austriacĭ.

Iată unŭ raportŭ alŭ Divanuluĭ cătră «pré Inaltulŭ Prinţipŭ» prin care, în 8 Februarie 1790 constată acéstă invadiune de marchitanĭ Austriacĭ în proprietăţile Românilorŭ:

«Istrate Isticarul de aicĭ din Bucurescĭ, aŭ jăluitŭ divanuluĭ, că în prăvălia unde-şi lucra meşteşugulŭ séŭ de-şĭ scotea hrana cea din tóte dilele, nouĕ săptămânĭ de când aŭ intratŭ unŭ marchitanŭ cu niste marfă de Bécs, prăvălia nu este a luĭ Istrate ci o are luată cu chirie, aŭ datŭ şi banĭ jumĕtate înainte, aŭ cheltuitŭ şi talerĭ 10 de aŭ dres-o, altă prăvălie nu mai are ca să se pótă chivernisi, cincĭ soldaţĭ împĕrătescĭ ţine în casă, cu lemne, cu luminărĭ şi cu alte trebuincióse; Divanulŭ după jalba luĭ aŭ poruncitŭ d-luĭ vel Agă, ca să facă pe acelŭ marchitanŭ să ésă din prăvălia jăluitoruluĭ; d-luĭ Aga înscinţézĕ Divanuluĭ, că trămiţĕndŭ de-a chiama pe acelŭ marchitanŭ, nicĭ aŭ vrutŭ să vie cu să stea faţă. Decĭ nu lipsimŭ a înscinţa Inălţimeĭ Téle de acésta şi a arĕta, că acestŭ jăluitorŭ datoria ca fieşce-care pământénŭ şi o împlinesce, fiind-că ţine cincĭ ostaşĭ împĕrătescĭ în casa luĭ, pentru prăvălia acésta elŭ plătesce chirie, când va fi scosŭ din prăvălie, ne avêndŭ unde să-şĭ lucreze meşteşugulŭ, urmézĕ să fie lipsit şi de hrana vieţiĭ; marchitaniĭ aceştia se cuvine a-şĭ găsi prăvălie să intre cu învoĭală, fiind-că facŭ alisverişŭ pentru folosulŭ lorŭ. Să bine-voĭéscă Inălţimea Mărieĭ Téle, ca cu luminata poruncă orĭ cătră d-lor cinstiţiĭ comandanţĭ, aĭ părţiĭ ostăşescĭ, séŭ cătră d-lor zapciiĭ dregătorĭ aĭ politieĭ, să scótă nu numaĭ pe acelŭ marchitanŭ din prăvălia jăluitoruluĭ, ci *şi pe alţĭ marchitanĭ, care asemenea aŭ intratŭ cu sila pe la alte prăvălĭ,* precumŭ din jalbile stăpânilorŭ prăvăliilorŭ ce pururea daŭ la Divanŭ ne-amŭ adeverit, ca sĕ rĕmâe slobodŭ ca să se hrănéscă şi săraculŭ acesta»(1). 1790. Februarie 8.

Cătră Prinţipŭ.

«Punemŭ într'acestŭ plecatŭ rĕportŭ jalba ce aŭ datŭ la Divanŭ Stefan Polc. ca să se védă de Inălţimea Ta; pentru care să bine-voescĭ Inălţimea Ta a porunci pentru aceĭ marchitanĭ, că orĭ să se plătéscă chiria după dreptate şi aşa sĕ şéţă să-şĭ facă alisverişulŭ şi căştigulŭ lor, orĭ se slobózĕ prăvălia jăluitoruluĭ să se pótă chivernisi cu alŭ séŭ (2)». 1790. Ianuarie 26.

Urmărirea contra amicilorŭ luĭ Mavrogheni şi a conluptaşilorŭ, carĭ i-aŭ rĕmasŭ mai lungŭ timpŭ credincioşĭ, nu e una din cele mai

(1) Cod. No. XVIII, fila 357—358.

(2) Cod No. XVIII, fila 341.

micĭ preocupaţiuni a Divanului ocupaţiunei Austriace. în decursulŭ anului 1790 (1)

După arĕtarea d-lui vel Log. Golescu s'a orĕndnitŭ Mumtazŭ a strînge ravaşele slujbaşilorŭ visătăceri ca să se potrivéscă catastihu spre a se vede detasmosulŭ şi hartişagulŭ ce aŭ făcutŭ slujbaşi. 1790 Ianuarie 22

---

(1) *Carte ce s'a dată dela Divanŭ pentru opriia mărfii Turnavitului*
Către starostea l. Negustorĭ

«Astă-dĭ aŭ datŭ jalbă la Divanŭ d-lui vistu Mateiu Fălcoianu cumŭ că l-a prădatŭ Turnavitulŭ cu 17 pungi de bani şi taleri 150, osebi de 50 pungi ce i-aŭ luatŭ domnul Mavrogheni, agiuderea şi cămăraşiu Hagi Moscu aŭ datŭ jalbă cumŭ că l'aŭ jăfuitŭ Dumitrache Turnavitu şi căpităneasulŭ tatău Mavrogheni cu taleri 2500, osebi de taleri 800 ce i-aŭ luatŭ juvaergi Domnul Mavrogheni şi iarăş cămăraşiu Hagi Moscu, aŭ datŭ jalbă cumŭ că aŭ oprităŭ Dumitrache Turnavitul bani ai cocoânaşilorŭ dela Tergoviştea taleri 800 şi ai cocoânaşilorŭ dela Stănineşti taleri 1200. Asĭderea şi Sultana Melelucereasa aŭ datŭ jalbă, cumŭ că are să ne dela Turnavitul taleri 1845 şi bani 74, cu hotărîre de judecată şi aŭ făcutŭ cerere la Divanŭ, prin jalbile d-lor, ca ori să dée tăgăduiţa în scrisŭ Dumitrie Arnăuţoglu comisionerulŭ Turnavitului, la care este marfa a Turnavitului trimisă, cumŭ că le va plăti acestŭ banĭ, orĭ să dée porunca Divanulŭi a se opri marfa Turnavitului după analogon sumeĭ banilorŭ, şi osebitŭ de acestia aŭ mai jăluitŭ şi alţi cumŭ că aŭ să iae dela Turnavitulŭ, şi aŭ cerutŭ dreptate şi ajutoriulŭ Divanului, unde viindŭ de faţă şi Dumitrie Arnăuţoglu, comisionerulŭ Turnavitului, la care se află marfa Turnavitului trimisă, s'aŭ întrebatŭ ce respunde la acestea jălbi de pricinĭ de banĭ ce să jăluescŭ numiţi că aŭ să iae dela Turnavitul, şi aĭ datŭ Divanului respunsŭ hotărîtŭ, că nu-i este vecinului Turnavitului a respunde la pricinile luĭ, nicĭ să amestecă la plată de vreo datorie a Turnavitului, deci Divanul nepotendŭ a ascultă pe cĕĭ ce daŭ jălbĭ şi cerŭ dreptate, acumŭ cîndŭ se află marfa Turnavitului aicĭ, şi fiindŭ sfătuitŭ Divanulŭ a face adăstularea jăluitorilorŭ până răspunsulŭ numitului comisionerŭ alŭ Turnavitului, cumŭ că de vreme ce elŭ să lepădă şi nu va să răspundă la jalbile acestea să ştie că marfa Turnavitului este oprită, iar d-tale ĭi porunceşce Divanulŭ, că îndată după primirea acestĭ porunci să mergi la Arnăuţoglu la care sunt 27 tenceri cu mătase ale Turnavitului, după mustafa arătarea numitului Arnăuţoglu, care tenceri să le pecetluescĭ cu pecetea starostelŭi şi cu pecetea numitului Arnăuţoglu, comisionerulŭ Turnavitului, şi făcîndu-le totŭ zapisŭ, să daĭ adeverinţă scăluită la mînile comisionerului pe atîtea tenceri pecetluite cu mătasă, cumŭ că le aĭ făcutŭ zapisŭ din porunca Divanului după jălbile numitilorŭ jăluitorĭ, şi să iei şi d-ta adeverinţă dela mînile comisionarului în scrisŭ, pe atîtea tenceri pecetluite, cu mătase, ce sunt ale Turnavitului, care tenceri cu marfă să aibĭ a le păstra într'unŭ locŭ sigurŭ într'o bană păzită şi păstrare a nu se strica, şi a tu li se înfăţişa la vre-unŭ pericolŭ, unde să stăĭ poprite până se va face hotărîre pentru jălbile ce s'aŭ datŭ asupra Turnavitului şi precum ţi se va porunci ca altŭ dobîndă poruncă a Divanului aşa veĭ urmă întocmaĭ». 1790 Martie 17.

Intendentŭ, fost marschal locotenent *Costaki* al Ung. Vlah.. *Boerii Divanului*, *Marcachi*, *Ioan Dumitru*, *Manolache Cantacuzin*, *Constandin Stirbeĭ*, *Ioan Sacelarie*,

God No XVIII fila 105

Puţinŭ timpŭ după acésta boierii se împacă cu Turnavitu şi mijlocescŭ acéstă poruncă nouă, din 5 Iulie 1790:

Poruncă către starostea de negustori pentru slobodenia Mărfii Turnavitului.

Marfa Turnavitului, care după jălbile boierilorŭ jăluitori este oprită, fiindcă insişi acei boieri jăluitori aŭ datŭ acumŭ iscăliturile d-lor in scrisŭ la Divanŭ ca să se slobódă, să aibă dară a o face totă teslimŭ in manile lui Armaşopulon comisionerulŭ Turnavitului, carele aŭ datŭ la Divanŭ adeverinţă sub iscălitura sa in scrisŭ cumŭ că aŭ primit'o totă intrégă precumŭ aŭ fostŭ, care adeverinţă s'aŭ pusŭ in păstrare la canţilaria Divanului langă jălbile jăluitorilorŭ ce aŭ cerutŭ oprirea aceştii mărfi şi aŭ primitŭ acumŭ slobodenia ei» (1). 1790 Iulie 5.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, *Roman Filaret, Ioan Damaris, Costan, Ştirbeiu, Mateiu Fălcoian.*

Nu numai in averea lor aŭ fostŭ isbiţi amicii nefericitului N. Mavrogheni, ci şi în viaţa lor. Sub acusare de «*mare viclenie şi de vindĕtori de patrie*», sunt spânzuraţi în August 1790, duoi nenorociţi foşti slujbaşi Gheorghe Logofĕtulŭ şi Cămăraşulŭ Gheorghe Poliz (1).

(1) *Două publicaţii şi la Spătarŭ şi la Aga pentru duoi inşi ce s'aŭ hotărîtŭ de spânzurată, către ispravnicii ot sud.*

Gheorghe Logof. şi Gheorghe Poliz Cămărasŭ, prin corespondenţa ce aŭ făcutŭ cu partea crăsnaşului, s'aŭ aflatŭ pirători urmatori de mare viclenie şi vindĕtori de patrie, după a cărora fapte judecata ostăşescă i-aŭ hotărîtŭ a se osindi cu pedepsa funiei, care judecată din porunca pre Inaltului Prinţipŭ la 27 ale acestei luni, după calindarulŭ noŭ are a se implini cu mai susŭ numiţii; deci pentru pilda tuturorŭ să aveţi d-vostră ispravnicii a publicui acesta făcĕndu-o scuită şi cunoscută tuturorŭ de obşte». 1790. August 15.

Cod. No XVIII

Esta şi alte două iete, unulŭ urmarince o intrégă serie de slujbaşi ai lui Mavrogheni şi al duoilea de surgiunire din ţĕrŭ, a unuia din omenii lui Mavrogheni.

Dela Divanulŭ Prinţipatului ţĕrii Romanesci.

«De vreme ce ispravnicĭ, menzilari, taingii şi sameşi, ce aŭ fostŭ la judeţulŭ Buzĕului in vremea Domnului Mavrogheni, a cărora nume s'aŭ insemnatŭ mai josŭ insi-şi s'aŭ deveditŭ pe sine in Divanŭ cu câştiguri nedrepte şi dobăndi de mancătorii de pe la săracii lŏcuitori, prin implinirĭ de rĕmăşiturĭ din rânduelĭ ale Visteriei, luate din judeţŭ şi impărţite intre denşii, fără de a le arĕta la Visterie că le-aŭ implinitŭ, şi prin alte felurimi de hoţii cu mĕsurăturĭ nedrepte zabare-

Décă amicii Turciei şi ai lui N. Mavrogheni, erau maltrataţi, surghiuniţi când nu spânzuraţi, de Austriaci, erau óre mai bine trataţi Românii în genere din téra Românéscă?

lelorŭ spre paguba şi înfrîcătura străcilorŭ şi spre nenorocirea şi paguba soco-
telorŭ Visteriei ţĕrei, dobândindu-se pe sineşi, pe cari furtişagurĭ şi câştigurĭ
nedrepte, neputendu-se învoi şi a se împărţi între dênşii, nu cutezată a se îndrăsni
de a eşi şi la marele Divanŭ fără de nici o sfială, unde sau vĕjutŭ de faţă
relele urmărĭ ale lor, ne tăgăduite de înşişi acele câştiguri şi hoţii, tal. 7050,
carele le-au luatŭ unii josŭ numiţii, cerêndŭ asemenea dreptŭ a le împărţi acestă
hoţie la toţi tovarăşii, şi pe urmă, după ce dinŭ Divanului acestă pironire şi
aretă de faţă acestă hoţie a lor, facŭ întradinsŭ învoelĭ şi sulfure de împărăcliune
întorcêndŭ unulŭ altuia, care aceste urmărĭ ale lor nemulţĭmindŭ cuvinţă şi cu cinste
Divanului a le primi, sĕ ale trece cu vederea, după ce sa făcutŭ de faţă vĕjutele
şi datorŭ fiindŭ Divanulŭ a face pildă pentru alţi slujbaşi şi dregătorĭ, osândindŭ
pe toţi aceştĭ tovarăşi de furtişagurĭ să dee din însuş acelŭ câştigŭ de tal. 7050
ună mie galbenĭ Împărăteştĭ la cutia mahalalei sărăcilorŭ de cĕste, pentru care
rânduindŭ zapciŭ pe . . . . . cu atâtŭ pe aceştĭ ce sunt aicĭ dimpreună să-l apuce
cu stăruinţe să împlinéscă dela toţi acestea cu analoghie partea lor, cătŭ şi pe
Panait Slujeru, Visterĭu Neagu şi Sameşu Gheorghe, ce se află afară în Bizĕu,
să împlinéscă dela toţi acestă mie de galbenĭ în sorocŭ de dile . . . . cătră
niciunŭ felŭ de pricinuire să nu primĕscă, ci până la numitulŭ sorocŭ de nu
va împlini acestă sumă de galbenĭ, *să-i ridice pe toţi cu furcă, pe toţi să-i aducă*
la Divanŭ, pentru care porunceşte Divanulŭ şi dumnia-e orânduitulŭ zapciŭ
Mumbaşirŭ, de nu vei face împlinire să ştiĭ că te vei cunósce de nevrednicŭ şi
vei fi căştigatŭ din orânduiala slujbei tale. 1793, Iulie 2.

Câştigurile ce aŭ fiecare după socotéla Comisiei dela Mart 11, 1793.

Taleri	
2000	Stolnicului Răducanu cu tal. 500, răsura semilorŭ obicinuite ce aŭ luatŭ tără a nu eşi din judeţŭ
1500	Ilie Cămătaşul cu tal. 500, răsura acestei semĭ, tal. 1000, luaţi din judeţŭ cu nume de a se cheltui la trebile judeţului şi pe care aŭ cheltuitŭ, fără tal. 300 daţi Pit Genet, ce a slujitŭ la magazie
1000	Iamac di Căpitanului
1600	Hagi Ene.
300	Panait Slujeru.
250	Visterulŭ Neagu.
400	Sameşulŭ.
7050	

Alta. S'a făcutŭ volnicie cu mumbaşirŭ să aducă pe Medelnicerul Iamache dela satul Dumboviţa ce a fostŭ ispravnicŭ în ţĭnutul Valcea la leatulŭ 1788, tovarăşŭ cu Marcu Portarulŭ prin scrisorea ispravnicerască, aci la Divanŭ, ca să răspundă pentru
a lăcrea ce a făcutŭ către Domnulŭ Mavrogheni atunci la fuga numitului Portarŭ
Marco în Sĕliştĭ cum că a luatŭ numaĭ Portarŭ din judeţŭ tal. 14204 banĭ ai
Măriei Sale, după care s'a porunculŭ numitului Domnŭ de a luatŭ dela sumiţi
Austriecesci, taleri 9028 . 1793, Iulie 5.

Cod No. XVIII, fila 223

Nu numai pe capulŭ sĕŭ nu era sigurŭ nime, darŭ nici pe proprietatea şi avutulŭ sĕŭ. Trebue administraţiunei Austriace, în Ienuarie 1790, casa de şcólă şi de bibliotecă de la st. Sava? Şcóla încétă, iar biblioteca şi museulŭ didacticŭ erauŭ strămutate orî şi unde (1). In localulŭ şcólei, Austriacii făcură spitalŭ militarŭ. Darŭ nu se respecta mai multŭ proprietatea privată. Se dă afară din casele sĕle clucerului Otetilişanu, fiind-că convinŭ casele lui Oberfervalterului spitalului din st. Sava. Pivniţele lui Lehliu şi a clucerului Racovitză se deşértă cu sila spre a le ocupa Austriacii... (2)

Alta. «După jalba lui Dumitrache Sandagiul şi după anaforaua dumnĕlui vel Spătarŭ pentru închisórea ce se află cu prepunere de bănuială pentru cel *ce aŭ fugită din ţera Turcéscă*, şi arétă dumnĕlui vel Spătarŭ că el a fostŭ şi isgonitŭ aicî, *ca unŭ omŭ al lui Mavrogheni* şi în potriva porunciî prĕ Inaltului Prinţipŭ s'aŭ întorsŭ, s'aŭ găsitŭ cu cale de către Divanŭ şi s'aŭ porunciţŭ dumnĕlui vel Spătarŭ ca să-lŭ surghiunéscă de aicî din pămêntulŭ ţĕrii, trimiţendu-lŭ cu pazniciî, de unde să nu mai aibă voiea se întórce, şi se însciinţeze şi pe isprăvniciî Foşanilor de a nu-lŭ lăsa să mai calce în pămêntulŭ ţĕrii; asemenĕ şi pentru o muiere ce era în sănătóre fără cununie şi umbla cu jălbi numindu-se de bărbatŭ, să grăiescă prĕ sfinţiei sele părintelui Mitropolitŭ ca să cerceteze şi să facă cuviincioasa îndreptare la acesta». 1790. Martie 24.

(1) «S'aŭ datŭ porunca Divanului prin pitacŭ la d-lor boerii epitropi, după orderŭ ce aŭ venitŭ la Divanŭ, ca să se deşerte o odae ce este în sfîntu Sava Vasiliotichi, fiindŭ trebuinciósă a se pune într'însa hainele bolnavilorŭ ostaşi împĕcătoşeî, să rămâie acéstă d-lor un gramaticŭ cu şcinţă de învĕţătură şi cu *dascălŭ de scăldată latinŭ*, ca să facă catastihŭ de tóte cărţile anume, cumŭ şi de alte meşteşugarî ale învĕţăturei şi să se aşeze orî în mănăstirea sfîntului Gheorghe sĕŭ în altă parte, unde vorŭ socoti locŭ bunŭ a nu se strica». 1790 Ianuarie 28.

Cod No. XVIII, fila 14.

(2) După raportulŭ d-lui vel Aga, ca după cererea d-lui Retmistrŭ a i se da o pivniţă să ţie depositorium atŭ spitalului dela sfîntu Sava, ai urmatŭ porunca Divanului, ca orî pivniţa din curtea ce veche să i se dée, seŭ a paharnicului Lehliu, ci pentru pivniţa din curtea ce veche aŭ latŭ rĕspunsŭ că este pentru altă trébă a spitalului de acolo, iar pivniţa dela păharnicul Lehliu vĕdendu-o i-aŭ prientŭ, dar aŭ coratŭ şi casele de desupra tote ca să scoţă Oberfervalterulŭ spitalului, în care case fiindŭ că şede clucerul Otetilişan cu chirie, i-aŭ fostŭ dat şi aŭ prinsŭ numai casele jumĕtate, şi cere porunciî ca să scoţă caldabaşiniile din pivniţă şi să şeadă şi clucerul în jumĕtate casele; s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ către domnului vel Agă că pivniţa clucerului Racoviţă nu s'aŭ luatŭ, căci are vinuri întrensa, apoi ..... ne arétă îi de sunt vinuri în pivniţa Lehliului, cumŭ şi pentru a şedé cu clucerul Otetelişan în jumătate casele, iarăşi nu arétă de s'aŭ mulţămitŭ şi clucerul, ci să deschidă pivniţa

In orașŭ nu mai putea resbate nime tără de a li pungășŭ. Țeranulŭ care aducé la Bucuresci de vîndare din produsulŭ câmpului sĕŭ, zaherele, lemne, legume etc. era disponatŭ de ele de cătră soldați, *«luaŭ dela ei cu deusila, cu hrăpire, fără de plată, dintre cele ce aducŭ de vîndare; dela alții iaŭ banii la drum, și așa nu mai îi slobod de merg»*...

Numai în 5 Februarie 1790 Divanulŭ isbutesce a dobîndi voia să trămită la județe și la spătarulŭ Aga din Bucuresci următorulŭ ordinŭ pentru stăpînirea acelorŭ jacmănĭ austriace:

Publicații la 12 județe pentru cei ce facŭ rĕutăți celoră ce aducŭ de vîndare cele trebuincióse la târgŭ. Dela Divanulŭ Prealuminatului Domn al Țĕrii Românesci. Poruncă către cel. Ispravnicĭ ot sud...

«Fiind-că de aparurea viișŭ jălbĭ Divanului, cumŭ că omenĭ ce arŭ fi vinduți dela țeră cu lemne, la târgŭ, cu zaherele, legume și orĭ-ce de ale mâncărĭ se supĕră, se necăjescŭ, și se păgubescŭ de ómenĭ rĕĭ, și *de cătră soldați*, luându-le cu desla, cu hrăpire, fără de plată, dintre cele ce aducŭ de vîndare, dela alții iaŭ banĭ la drumŭ și așa îi slobodŭ de mercŭ, din care acésta speriându-se locuitorĭi, se emboldesce de a aduce cu tragere de inimă cele trebuincióse la târgŭ de vîndare, și se prilonesce dintru aceasta și lipsă în obștea norodului, cum și mercerĭ locuitorĭ țicăloșe; decĭ unĭ, pentru partea ostășéscă, iată amŭ datŭ cu feldi-marșalŭ-leitnant strașnice porunci cu jurămentŭ tare, cumŭ că pe carĭ din ostașĭ se va găsi în faptă dintr'aceasta, pe unulŭ ca acela îlŭ voiŭ vedea întocmaĭ ca pe unŭ boțŭ drumașŭ, și după judecata ostășéscă i se va orîndui pedepsa lui cu mórte, și comandanții companieĭ ce nu va ținea în orînduială ómenii sĕĭ se voiŭ pedepsi și mai strașnicŭ, iar pentru ceĭ-l-alți ómenĭ rĕĭ și hrăpitorĭ carĭ supĕra pe locuitorĭi ce aducŭ unele altele de vîndare la târgŭ, s'aŭ porunciți la d-lui spătaru, la d-lui Agă, și la d-lui Armașŭ ca mișce zabiții ce stați să deo tare pe unŭ a zăpcilorŭ d-lor de pe la margini și de pe la răspântĭ și din lăuntru politeĭ, cumŭ și pe afară, în drumurile care ducă la Bucuresci, să randuiescă ómenĭ de pază, ca să străjuiescă, de față și prin tainŭ ascunsŭ cu privighetore mai vertosŭ în târgurĭ în lăuntru, și pe orĭ-care va vedea că se ... cu obrăznicie a face *hrăpirea batalŭ țiganĭ*, orĭ a-ĭ face verĭ-ce supĕrare, ... să ósă întru ajutorŭ și priiașinduși pe acela și legandulŭ, de ... să-lŭ aducă la mine împreună și cu tovarășiĭ lui, iară de unul va ... să lŭ aducă la Divanŭ, ca să-i facă cu pedepsa lui pildă la toți, iarŭ ... să-și ... cineva-și la aducere, îndată fără altă să-i împușce. Decĭ se po...

... de cĕĭ ce vorŭ să nesocotéze Divanului și să vatre altŭ pricină împregiurĭ ... acele calaĭ alacurĭ să le scotă; iar pentru casă fiind-că aretă la ... Vel Vistiernicul Văcărescu, că numaĭ treĭ odăĭ sunt dresse în care șede elcerul cu ... strivate, ci să grăiescă elcerul cu stăpânul casiĭ, ca să se ... strivate, la care să deo și d-lui ajutorŭ.

... No. XXVI, din 14

runceşce şi d-stră ca acestŭ Nizam, să-lŭ faceţi d-stră cunoscutŭ şi la toţi *locuitorii cei înfricoşaţi ca fie-care să se îndemne la drumulŭ şi venirea lui, şi când ca fi supĕratŭ de cinevaş, să strige cu glasŭ mare la poteraşi şi la paznicii zapcii să le mérgă întru ajutorŭ să-i prindĕ, şi deosebi să porunceşce şi zapciilorŭ, căpitanilorŭ de poteraşi de pe afarŭ*, ca să fie şi ei cu purtare de grijă pentru acésta; care aceste porunci ce s'aŭ dat la d-luĭ spătaru, la Aga, la Armaş şi la d-tre, veţi şci că le-amŭ făcutŭ eŭ feld-marschal-leitnant cunoscute şi la partea ostăşéscă ca să le şcie» (1). 1790, Noembrie 5.

Asemenea s'aŭ făcutŭ şi la spătaru Aga şi Armaşu, ca să privegheze în Bucuresci şi pe la margini.

Aga oraşuluĭ nu póte apĕra pre nimenĭ şi nimica de oşteniĭ Austriacĭ; nicĭ chĭar ruinele curţilorŭ domnescĭ arse nu le póte protege: Austriacii fură lemnulŭ, ferulŭ, desgrădescŭ curtea «cărora n'aŭ pututŭ căpitanulŭ agiescŭ să le sté împotrivă»(1).

(1) «După porunca ce aŭ datŭ Divanulŭ încă de când s'aŭ arsŭ casele *curţiĭ nouĕ*, la dumnéluĭ vel Aga, ca să rândulóscă paznicĭ a nu se lua de cătră cinevaşi herulŭ, petrele, cărămida şi orĭ-ce din cele rĕmase, aŭ reportuitŭ Divanuluĭ d-luĭ vel Aga la Decemvrie 11, *cum că soldaţii luaŭă alte mărunte de fierŭ ce aŭ luatŭ, de care aŭ spusă de atunci şi d-séle cinstitului comandantŭ, aŭ luatŭ şi o uşă de fierŭ;* acum larăşi aŭ reportuitŭ Divanuluĭ d-luĭ vel Aga dela 6 ale acesteĭ lunĭ, cum că ostaşiĭ nemţi aŭ mersŭ la două grajdurĭ ale curţiĭ despre viĭ, afară din cuprinsulŭ curţiĭ şi le-aŭ desgrădituŭ de jur-împrejurŭ de uluce, cărora n'aŭ pututŭ căpitanulŭ agiescŭ să le stea în potrivă; pentru care nu lipsimŭ cu plecăciune a înscĭinţa Înălţimei Téle». 1790. Fevruarie 8.

Dér décă în oraşe Austriacii dădeaŭ *ţureşŭ* în avutulŭ şi casele ómenilorŭ, ce se urma pe afară, prin judeţe? Ţéra mai era devastată şi de aşĭa ḑişiĭ *volintirĭ*, carĭ, sub pretextŭ că sunt partizanĭ aĭ Austriei, vagabondaŭ, prădaŭ, jăfuiaŭ.... Însuşi Coburg fu silitŭ a-şĭ purta atenţiunea asupra acestorŭ *hoţĭ*, carĭ organisaţi în cete, cu steagŭ, neliniştiaŭ ţéra întrégă.

Aşĭa, în 25 Ianuarie, 1790, Divanulŭ ordonă vel Spătarului, *să se ié la caraulŭ pre Radu Căciulă, Radu Herghelegiu, Toder Morarŭ, Stan Drăgan, Voică Trăistarul şi Gheorghe Vasile, foştĭ «în slujba ostăşéscă lângă Dumitrache Strajmaistru sin Mi-*

(1) Cod. No. XVIII, fila 305.

halache, care după netrebniciile lor s'aŭ scosŭ dela slujba ostăşéscă, să-i pedepséscă cu câte 30 de toiage la tălpi» şi cu orna pe tóta viaţa la recidivă. Aceştia sunt trecuţi la birŭ ca pedépsă, şi *«vel Vist. va încărca satele cu numele lor, «iar Dumitrache Strajmaistrulŭ s'a datŭ la spitalulŭ Colţei fiindŭ bolnavŭ* (1).

Alţi 27 de volintiri ai Majorului Stefani pradă lŏcuitorii din Dâmboviţa. Aceştia sarŭ cu toţii şi obligă pre Maiorulŭ Stefani să dee zapisŭ că din léfa acelor 27 de hoţi — ḑişi volintiri, — va plăti cu încetulŭ tóte pagubile. Divanulŭ intervine în 28 Februarie, 1790, la ḑisulŭ Maiorŭ Stefani *«ca unulŭ ce iubesce dreptatea (?) şi nu voiesce a se ponoslui numele dumnéluĭ, să facă îndestulare»* la cererea celor cu zapisulŭ (2).

Eată unŭ altŭ casŭ în care intervine Divanulŭ cu raportŭ la Principele Coburg, ca să se aducă la Divanŭ unŭ altŭ voluntarŭ hoţŭ. ***Hristea Bulucbaşa:***

«Insciinţămŭ Măriei Tele pentru unŭ Hristea Buluchaşa volintirŭ, ce se află în slujbă lângă Maiorulŭ Nicola, pentru care jăluindu-se la Divanŭ Spătarulŭ [illegible] cum că este dătorŭ cu [illegible], aşişderea jăluindu-se şi unŭ Gheorghe [illegible], ca aici în Bucurescĭ l-aŭ jefuitŭ de totŭ ce aŭ avutŭ asupra lui, aŭ [illegible] Divanulŭ la Maiorulŭ Nicola ca să-lŭ trimită spre a se judeca cu davagii [illegible] mada-că numitulŭ Hristea de sineşi venise în Bucurescĭ, aŭ mersŭ [illegible] Divanului cu cartea ce era scrisă pentru densulŭ de i-aŭ arĕtatŭ chia[illegible]-lŭ să vie la judecată, şi anteiŭ a ḑisŭ că va veni a doua ḑi însu-şi la [illegible] iar după acesta mergendŭ zapciulŭ să-lŭ chiame, nu numai n'a vrutŭ [illegible] ci ancă luândŭ cartea Divanului din mânele zapciului, cu înşelăciune, a [illegible] să piece; şi cerendu-i zapciulŭ cartea să i-o dea, el l-a şi gonitŭ [illegible] cu scara calului şi aşia în silă a luatŭ şi cartea Divanului din mânele [illegible] s'aŭ dusŭ, nevrendŭ să dea nici o ascultare. Pentru care să bine[illegible] Ta a porunci să se aducă acestŭ Hristea la Divanŭ, ca să se [illegible] prin judecată aceste jălbi ce sunt asupra lui» (3). 1790 Ianuarie 30.

(1) Cod. No. XVIII fila 10.

(2) «După jalba lui Bucur i Neculae şi Radul din Valea-lungă sud. Dâm[illegible] 27 volintiri [illegible] Maiorului Stefani ce i-aŭ prădatŭ şi a luatŭ zapisŭ [illegible] Maiorŭ, ca din léfa lor să le plătescă cu încetulŭ; care l-aŭ arĕtatŭ [illegible] de s'aŭ vĕḑutŭ, s'aŭ scrisŭ Maiorului Stefani, ca unulŭ ce iubesce [illegible] a se ponoslui numele d-lui, se facă îndestulare de drep[illegible] Februarie 18.

(3) [illegible] fila 351—352.

Mai inserămu in notă şi altu documentu de acestă natură (1).

In 10 Augustu, 1790, Divanulu căpăta invoire dela Coburg să ia mesuri mai serióse spre stârpirea hoţiloru şi jafuriloru aşia dişiloru ostaşi şi voluntari Austriacesci.

Publicată la 12 palete şi la Craiova pentru hoţi şi făcetori de rău

«Fiindu-că intr'acéstă vreme de primăvéră, mulţi din ceî năravîţi de mai din nainte la fapte rele, vor cuteza a cerca gandurile lor cele deserte spre a se porni in noţii, şi răutăţile ce era obicinuiţi, alţi din próstă nunte a lor, indemnaţi de ceî réi, socotindu să se folosescă cu agonisell nedrepte, se voru înşela la aceste netrebnicii, carî pentru ca să amăgescă norodulu, să póta a-şi săvărşi relele faptelorú lor, se voru şi schimba in haine ostăşesci, spre a nu fi cunoscuţi de hoţi, Iată anteiu pentru ostaşii ceî buni spre a fi cunoscuţi, Escelenţa Sa Feldmarechalul-cetnaut, din porunca pre Inaltului Prenţipu, au datu nizamulu celu cuviincios scrisu la tóte tistarile ostăşesci pe afară in ţeră, ca ori-care din ostaşi, veri cu ce trebă ar fi orânduiţi in juleţu, să aibă dela comandirulu regimentului adeverinţă la mâni iscălită, *cum că este ostaşu Impĕrătescu*, şi cum că este orânduit a fi trimisu cu cutare trébă, spre a fi cunoscutu; iară carele se va găsi fără de lovadă in scrisu la rânduiala lor, umblandu dupâ tâlhării şi fapte rele, cu prieumă că este rănduitu la trebă, fără de dovadă la mâni, să fie luat şi omorît ca

(1) *Hotărirea ce s'au făcutu in desulă anaforalei departamentului de cremenalionă pentru Ştefan feciorul Bratului a se trimete la ocnă, şi alţi doi a se slobodi pe chizăşiă, cu porunca către locuitorii de la acelă departamentă.*

«Catră pentru Ivan Turculeţ şi Grigorie Ticianu fiind-că după arĕtarea d-vstră n'au pe nimeni Dovagiu, prin chiezăşie vrednică, (că ori căt de se va arăta pe urma lorú vre-unu păgubaşu să aibă a-lu da de faţă), să se slobódă dela închisóre, iarú pentru Stefan feciorul Bratului, măcarú că arĕtaţi că nici acestu n'are pe nimeni Dovagiu, iară pentru aceştî feciori aî Bratului destui părinţi le sunt inseşi faptele lorú ce de atâta sui până acumú, apucarea unoru contenitu din jăcmănii şi tâlhării, scute de obşte, precumú chiar şi acumú la venirea armiei *cu mojlou că au intrat voluntari la slujba impĕrătescă, asemenea au incepută rele urzări şi tâlhării ale lorú, după cumu insuşi dela comandura lorú au luată Divanulu inscriptare, că pentru aceste urîte fapte, cu pe unşce tâlhari s-au şi izgonită din comanda sa*; dreptă aceea divanulu porunceşce d-tale vel Armaş, ca indată ce vei prinde porunca acesta, numai decâtă pe acestu *Ştefan feciorulu Bratului să-lu pornesci cu grabă la Ocnă, ca să stie acolo in pedepsă*, şi fără de porunca Divanului, nici de cumú să nu fie slobodu a eşi». 1790, Martie 16.

Cod No. XVIII, fila 61

Porunca cu Mumbaşiu către cămărăşul dela Ocna Telega, ca să pue in Ocnă pe Ştefan feciorul Bratului, şi fără de porunca Divanului să nu-lu slobodă, dându adeverinţă la mâna Mumbaşiului că l'au făcutu teslimu. 1790 Martie 16.

acela, aŭ vede lĭenitorĭi să sară cu toţiĭ să-i prindă şi cu pază să i trămeteţi cumănĭvostră la tĭsturile ce voră fi mai aprope. Deci de altă parte îndemnăm-vă să întăriţi străjuirea şi paza cea cuviincĭosă în tot cuprinsulŭ acelui ţinutŭ pentru hoţi, o îndoită poteră şi întrădinsă la părţile locului celo trebuincĭose, şi la drumurĭ pe l'aproapele judeţului cu toţi puterasşi lui, căutându cu sîrguĭnţă bine, cum şi ziua şi nóptea de prin plăşi, să le dați porunci a priveghea de aceea, carĭ să facă tocŭ şirŭlŭ de străjuire cu toţi spre tĭsuţi şi a cunósce mai dinainte pe acei ce aŭ cutezatŭ acesta şi sunt porniţi spre faptele ca mai nainte să-i întâmpine, nedându-le vreme a săvârşi vre unŭ reŭ; iar întâmplându-se a'lăa pe cĭnevaşi ori la casele lor, seu la drumurĭ spre a-i jăfui şi a le face vre un reŭ, numaĭ decât prostăcasscă cu unŭ cĭusŭ mai bunte poterasşi şi cu satele din prenmă, mare seŭ mic, să sară cu toţi, să-i prindă, să nu scape, seŭ de se vorĭ dejărăta să le ce urmă şi să-i puneţi în mână negreşitŭ, vătă pe dânşiĭ cătŭ şi pe gazdele lor, căci hoţi fără de gazde nu potŭ fi, şi să-i trimeteţi în bună pază la cesmănnulŭ lorŭ aci; pentru care să şi faceţi cercetare în tot cuprinsul judeţuluĭ de arnăuţi veliteriĭ şi depărtaţi dela comănd.ile lorŭ, serbi seŭ şi din pămenteni, carĭ umblă încunjurându-se prin judeţŭ, cu arme asupra lorŭ, ca să vĕ doe semă cu ce treburĭ să este? de cine este orânduitŭ? şi cu ce dovadă în scrisŭ la mânile lorŭ? şi pe acei ce-i veţi găsi fără aceĭ un căpătâiŭ şi fără de trebuinţă cunoscută, ne şcutată şi cu băuturată, să aveţi a-i prinde şi cu pază să-i trimeteţi aci la Divanŭ cu însoţirea destră în scrisŭ, iarŭ mai vêrtosŭ pentru ţigani ce sunt îmbătrâniţi în ţeră, orĭ domnescĭ, mănăstirescĭ, seŭ boerescĭ, să aveţi a chiama pe toţi vătavĭiĭ lorŭ să le luaţi chezăşie bună dela mânile lorŭ, ca să-şĭ pórte grijă fieşecare vătavŭ pentru toţĭ oţaşiĭ lui a nu cugeta la cătŭ de prinsă hoţie, şi a se părăsi de năravurile lorŭ, căci pe lângă hoţi şi însuşi vătarul acela se va pedepsi străşnicŭ, aşĭderea şi pârcălabiĭlorŭ, preoţilorŭ de prin sate, şi truntaşilorŭ orăşeni de prin oraşe să le daţi în scire şi să le porunciţi, ca hoşce care să grijască în satulŭ seŭ, seŭ în oraşŭ a nu se afla vre-unŭ omŭ reŭ necunoscutŭ, seŭ gazdă de hoţi; să aibă şi datoria aceasta, şi pentru cei ce vorŭ fi în bănuială orĭ de hoţi seŭ le gazdă de hoţi, fără de a nu-lŭ trece cu vederea, să-lŭ deo la şcire la ispravnicĭ, că de se va dovedi în urmă, că din satulŭ şi oraşulŭ acela aŭ eşit vre-unŭ omă reŭ, pe lângă acelŭ hoţ va fi şi pârcălabulŭ în osîndă; drept ace dară să grijiţi fórte de această bună petrecere a locuitorilorŭ şi drumeţilorŭ, fără de grijă şi temere de hoţi şi ómenĭ reĭ, ca aişce deregătorĭ aĭ judeţuluĭ ce sunteţi, căci veţi fi vinovaţi când nu veţi avea această purtare de grijă, mai vêrtosŭ că unĭi ca aceştĭ tâlhărĭ de reŭ ne înfrânaţi fiindŭ, s'aŭ cutezatŭ în vremurile trecute şi la omenĭ, oftori Împărăteştĭ a face uciderĭ de morte, şi socotiţi-vĕ când se va întâmpla una ca aceasta în ce nevoĭe veţi intra!»(1). 1790, Aprilie 13.

Acéstă circulară e repetată sub o altă formă numaĭ 2 ĭile după aceea, însă cu acésta de a doua circulară Divanulŭ iĕ, cu o dulcoşie care tocmaĭ bine nu-lŭ prinde, apĕrarea ţĕranuluĭ şi ordonă ispravnicilorŭ să le facă dreptate la jalbele lor. Dice Divanulŭ şi aceea, că «*la orânduiala obĭăduirei ce ne aflămŭ*», adecă sub regimulŭ

(1) Cod. No XVIII, fila 97-98

Austriacu nu incepe că pentru una și aceiași afacere Divanulŭ să repeţe zadarnicŭ ordinulŭ ce dă *după cum urmă ispravnicii rĕu obiceiŭ din trecutŭ* ....

Iată intregulŭ actŭ.

Poporanii la 12 jalbe, cătră ispravnici, pentru cari ei au fostŭ vĕstiţi, să-i asculte Divanulŭ, cumŭ se la pricinile de pădure ori-ce porunci le vinŭ să le urmeze, carii să nu lase pe locuitori a se mustra in deşert.

«Macarŭ că și alaltăieri prin cărţile ce vi s'aŭ trimis dela Divanŭ pentru nizamulŭ Ţerilorŭ, s'aŭ aretatŭ cumŭ că locuitorii aŭ voie să sată să pranjă pe care din ostaşi voră ăsi la lupă afară și după fapte cercetuindu-i și necăutându-i, fără le a ave la mănile lorŭ paşuşă și dovadă de scrisŭ dela mai mari comăndicrŭ, cumŭ că este vinovatŭ cu vre-o trebă; dară iată acumu mai'nainte să porunceşce d-stre, ca să aveţi in grijă pentru tuţi cei ce se voră găsi in judeţă fără de paşusŭ și fără de dovadă in scrisŭ la mănile lorŭ cumŭ că este răsluitori cu trebă, să-i puneţi să-i prinză negreşitŭ, și să-i trimeteţi in pază la tisturile ce voră fi mai aproape; pentru că aşia s'aŭ și datŭ porunci la tote tisturile ostăşesci de pe afară, că și cei ce cu trebă nu au voiă să ceră dela ispravnicii judeţului tremuţece lorŭ ostăşesci, iară de sineşi nu sunt voinici a scăpera și a necăji pe locuitorii intru nimicŭ, pe lăngă acesta ve insemnămŭ de obşte, că multe porunci pentru multe feluri de pricini, judecăţi și de alte ce să iaŭ odată dela Divanŭ, d-stră ne urmanau-le, ne săvîrşiţi le se intorcŭ jăluitorii in deşertŭ, fără de nici o speranţă și fără de nici un răspunsŭ, seŭ insciinţare dela d-stră, de li se pricinuşcŭ cheltueli și trepădi perdendusi vremea locului lorŭ; asişderea se pentru alte trebuinţe ostăşesci și Nizamii ale ţerii, cîte două trei rendari de porunci vi se trimet până le puneţi in faptă cu lucrarea, pentru care să scuţi, că acestŭ rĕŭ obiceiŭ ca care aţi fostŭ invĕţaţi, de a astepta pentru o trebă cîte două trei porunci, nu este acumŭ suferitŭ la oŭăduiala obşteasca ce ne aflarii, ci pentru ori-ce prichină mare seŭ mică porunca Divanului ce s'aŭ datŭ o dată, are aşi ave putrea și urmarea ei fără de a nu remănea josŭ, supunendu pe cei ce sunt inlaturaţi la ace hotărire și porunca Divanului a fi urmatori fără de voia lorŭ, și mai multi să nu asteptaţi alŭ doilea și alŭ treilea porunci, căci aceste de al doilea porunci să scuţi că au a ve veni cu urgie și cu mare osteală; asemenea și pentru saperările ce se jăluescŭ locuitorii pe tote ţilele, că aŭ de cătră ostaşi, ve porunciţi Divanulŭ, ca fără de a nu lăsa pe săraci să se trepede pe ei cu jăluri perdendusi vremea lorŭ, să aveţi d-stră ispravnicilorŭ, ca nişce dregători ce sunteţi cu datorie a ajuta pe locuitori, la păsurile lorŭ, unde veţi afla că aŭ făcutŭ veri care din ostaşi vre-o saperare la vre-un sată, și să luaţi de sineşi, ori vite, ori care, ori bucate, seŭ veri ce să aflaţi pe acei ostaşi dela cari urgisiţi aceste sunt, și cu grabă să insciinţaţi Divanului, că intr'altă chipŭ cu pop face Divanulŭ zaptiului acela ce se cuvine, să pădească acelui ostaşŭ și implinire de dreptatŭ săracilorŭ, cînd acei ostaşi ei sunt scuţi și cunoscuţi, și pe lăngă insciinţarea ce regăsitu lorŭ, să aveţi a insciinţa Divanulŭ și pentru hîrtiile ce arată pîrcălabii că li s'aŭ făcutŭ atŭ și ce s'aŭ aflatŭ aŭ făcutŭ beşlîie, cu dovadă, fără de abatere mai multŭ (1). 1790, Aprilie 17.

(1) C. I. No XVII, fil. 112.

La 9 Iulie 1790 nouă circulară la cele 12 județe și la Divanulŭ Craiovei și la cel spătaru, pentru voluntirii ce ămblă prin județi fără nici o trebă, ci numai spre a jăfui. (1)

Totuși asemene circulară n'aŭ fostŭ de vr'unŭ realŭ ajutorŭ terei decă judecămŭ dupŭ faptulŭ că ele mereŭ se repetă.

O asemene repetițiune găsimŭ în 1 Noembrie 1790. De astă dată Divanulŭ apelă la locuitori să se înarmeze și să sară, ca să prindă *voluntarii*, să-i desarmeze și să-i trecă ispravnicului peste hotarŭ în Austria, darŭ să nu-i lase a trece la Turci ori la Rușĭ

Dela Divanulŭ Prințipatului țĕrĭ Românești, către ispravnicii de sud

Fiindŭ că mulți arnăuți și voluntiri ce s'aŭ lăsatŭ din slujba ostășĕscă merg înarmați și călări prin țară, fără de nici o trebă și prin târgurĭ bulucĭ

(1) *Poruncă la 12 județe și la Divanulŭ Craiovei, și la cel spătaru și la cel Aga, pentru voluntirii ce imblă prin județi fără nici o trebă cu să sară să-i prindă Dela Divanulŭ prințipatului țĕrĭ Românești*

«Ia multe rândurĭ s'aŭ arătatŭ că este porunca Mării Sale pre înălțatulŭ Prințipŭ pentru voluntirii ce ămblă răzleți din comăndiile lorŭ înapoia lagărilorŭ, prădălăndŭ jăfuindŭ și făcendŭ totŭ felulŭ de răutăți, ca pe unii ca aceia cu orice înjocŭ se va pute să se desbere, mcătŭ și voie s'aŭ datŭ puterilorŭ, ca să-i prindă și să-i ducă la lagărulŭ celŭ mare; acumŭ darŭ fiindcă aŭ înțelesŭ pre înaltulŭ Prințipŭ bună plinătate, cumŭ că mulți omeni străini cu nume de voluntiri se respândescu și amblă prin tóte locurile, făcendŭ felŭ de felŭ de superări, jafurĭ și alte netrebnice urmărĭ, pentru care cu totă puterea pre înaltulŭ Prințipŭ se dă slobozenie la toți căpitanii, sluțitorii, părcălabii și sătenii, ca orĭ-unde se vorŭ afla acestŭ felŭ de ómeni amblândŭ fără de căpătaiŭ și prădăluindŭ, jăfuindŭ, făcendŭ tâlhărescĭ, să sară cu mic cu mare să abată ca să-i prindă, și legându-i să-i aducă dreptŭ aicĭ, darŭ de nu-i va pute prinde vĭi, să le sĕ strice, ucă de care cumvaș vorŭ fi și rescare-va căpitanii, tustarii românĭ. Deci lorŭ să le fiă asemenea ca unora ce se ŭ ómeșcŭ dețșu la urmărĭ de fapte rele. Deci Divanulŭ vĕ porunește, ca să știți atâtŭ d-voastră ispravnicilorŭ, cătŭ și la toți de oste să luați cunoștință, că acéstă voie aŭ fostŭ dată numaĭ înaintea înălțatuluĭ Prințipŭ, și negreșitŭ să puneți în lucrare porunca acesta fără de a nu se sfĭi cumenea de a face cu tótă silința să-i prindă pe unii ca aceĭ, și legându-i să-i aducă dreptŭ aicĭ, de care așteptămŭ și respunsŭ cumŭ s'aŭ publicatŭ porunca acesta întru auzulŭ tuturorŭ de obște, atâtŭ la târgurĭ, cât și la toate satele județului. 1790, Iulie 9.

Untenberg, feld-marschal-leutnant, *Filaret Românovu*, *Marchela apchi a Impĕrătesci*, *Manolachi Cristinescu*, *Constantin Stirbeĭ*.

Col. No. XVIII, fil. 221.

care cei mai mulți sunt le alte țări și nu locuitori de aici din țera Românescă căsătoriți care de multe ori s'aŭ întemplatŭ a face hoții și jafurĭ și pote negresitŭ și acumŭ asemenea rele numite să aibă. Divanulŭ porunceșce strașnicŭ, ca pe toți ca aceștĭ ce aŭ fost în slujbă ostășescă găsindu-i în țeră ămblandŭ, armațĭ séŭ voluntirĭ, să aveți a-i opri cu bine séu cu silă, luându-le armele lorŭ cu puterea poterașilorŭ, a zapcilorŭ și a slujbașilorŭ de județĭ, séŭ la întemplare de trebuință, când vorŭ fi mai mulți să vedeți și omerĭ în țeră armați spre a-i luce și a-i scote cu pază bună peste hotarŭ, unde să fie depărtați, și dela ostea Rusescă și dela ostea Otomanicescă, și mai vertosŭ a nu se pute împrejura între dereș, și după ce se vorŭ trece peste hotarulŭ țerii Craiscĕ, atunci să li se dee armele, ca să meargă unde vorŭ vre, iar împotrivindu-se unuĭ ca aceia a da armele lorŭ vieți a se lăsa ca să-i luce și, nu arŭ vre ca să asculte la cuvintele cele bune, să li se întâmpinesce și silă unora ca acelora; de care se cade și d-stră ispravnicilorŭ să deșteptați pe locuitorĭ, și să-i povățuiți ca să fie sfătorĭ pentru folosulŭ și odihna lorŭ, spre a se înarma și ei și a sări, care cu arma, care cu ce va pute; asișderea să dați ajutorŭ unuĭ ispravnicŭ altuĭ ispravnicŭ de alăturea județului la prinderea unora ca aceștia, de care mai nainte să dați șcire locuitorilorŭ pentru venirea și trecerea unorŭ făcătorĭ de rele ca aceia, făcendu-i cunoscuți locuitorilorŭ și când se vorŭ întâmpina, și nu va fi altŭ mijlocŭ a se prinde, să dee să-i omóre, ci darŭ așĭa să urmați»(1). 1790, Noemvrie 1.

Antenberg ghenărar, *Istoriel Romînen. Dendrachi Ban Ioan Log. Marchelu*

Negreșitŭ că de asemene fapte ale voluntirilorŭ vagabonzĭ ba chiarŭ și ale ostașilorŭ regulați, nu vomŭ face respundĕtorĭ pe căpeteniile Austriace (2), darŭ nu mai puținŭ ele aŭ fostŭ causa de grele suferințĭ pentru țĕră, cumŭ se póte înțelege și constata și din actele ce aduserămŭ mai susŭ.

Dreptatea cere să adăogămŭ încă, că multe din acele rele dommaŭ contra voinței capiloru oștirei Austriace, grație convenției cu hoții și voluntirĭ vagabonzĭ, a slujbașilorŭ naționalĭ din județe. Că lucrulŭ așa este, se póte vede din următórea circulară ce Divanulŭ adresézĕ la toți ispravnicii:

(1) Cod. No XVIII, fila 302.

(2) Și cu toate aceste tatĭ Laurențiu crede că relele acestea se potu repartisa la toți și în care carŭ Divanulu întunecosu are inerțiu d'a cauta și a cerĕ dreptate de la Cobenzl.

Către Pristavă pentru doi husarĭ.

«Cu plecăciune înștiințămŭ, că ispravnicii dela Ialomița ne anunță la comisia visteriei și comisia însărcinează Divanului, că un domn căpitan Baicu von Keresztu, de husarĭ, trimițendŭ doi husarĭ la țera ungurescă la întorcere aŭ mai venitŭ cu alțĭ trei, aducendŭ haine și alte calabalâcurĭ și vindŭ pe la satulŭ

Căpii la toate judeţele pentru hoţii ce se prindu, că sunt însciinţaţi Divanulu că nu urmează obiceiulu a-i trimite la spătărie

«D-stră ispravnicilorŭ ot sud..., sănătate. Vĕ facemŭ ştire că înaltul Divanulŭ înscinţare cumŭ că mulţi hoţi s'arŭ fi prinsŭ la acelŭ judeţŭ dela venirea armiei înfrăce, unii cu vinovăţii de uciderĭ, alţii căzutorĭ de ómeni, tâlhi de dobitóce şi borfaşi, şi d-stră prin *neplecarea de a-i slobodi*, presumŭ acestor pricini s'aŭ şi cercetatŭ spre deplinire unele şi s'aŭ cunoscutŭ cine şi ce feliŭ şi voiţi că sunt a vi să areta d-stre unii ce este unii aceste pricini de cari vinovaţi aţi slobodită şi voiŭ hi să se córă, dară până a se săvârşi cercetarea acesta şi a se pi rotorisi Divanulŭ mai desăvârşitŭ, iată dela Divanŭ vĕ se porunceşte, să ştiţi că orânduiala acestei pricinĭ a otlorŭ este întru acestŭ chipŭ, adecă oricefeliŭ de hoţi s'ar prinde în judeţi, un sunteţi volnici a întra mai multŭ de cât ţile la giocŭlŭ d-stre, ori unguri fie-ce căzutori de ómeni, seŭ fură dobitóce, seŭ borfaşi, iar a patra de sunteţi datori a-i trimite la Bucuresci cu examenu lorŭ, dreptŭ la d-lui vel spătar, după obiceiŭ, şi d-lui are a-i la la cercmenaliaŭ şi acolo aĭ a se cercetă şi după canonele, după oânduiala pravilelorŭ are a li să hotări pedeapsa, după vină; ci dară acestea ce aţi urmatŭ până acumă, să nu vĕ încrăzniţi a le mai urma de acumŭ înainte, şi orî-ce vinovaţi vi se va afla în grosŭ, în ţina ce veţi primi cartea aceasta cu orî-ce pricină de hoţie, numai decâtŭ cu examenulŭ lorŭ să-i porniţi să-i aduceţi dreptŭ la d-lui vel spătar, şi pe câţi veţi fi apucatŭ *a-i slobodi cu mituire, să-i prindeţi şi cu examenele lorŭ să-i trimeteţi, până a nu rămâne locu să se céră cu mustre, şi de acumŭ înainte să vĕ fraţi să nu se mai audă la Divanŭ, ci să urmaţi faptele ca acesta*, ci după cumŭ mai susŭ vĕ spuseruŭ, orî-ce vinovaţi de hoţie să vor prinde, după trei ţile să-i trimeteţi dreptŭ în d-lui vel spătarŭ, că ne urmăndŭ după cumŭ vĕ se porunceşte veţi fi învinovăţiţi fără de cuvântŭ de îndreptare; acésta şi fiţi sănătoşi.»

Iacă şi altŭ actŭ de aşa natură:

«D-stră ispravnicilorŭ ot . sud Buzeŭ . aceĭ la Divanŭ venură cu jalbă Gheorghe Tunsoiu i Nica Marda dela Istriţa sud Saac, arătându, că nouă căluşerŭ, care este purtătorŭ de grijă pe moşia Istriţi a m-rii sf. Gheorghe i-apucă pe ei şi pe alţi sătenĭ din satulŭ lorŭ, să plătească taleri 213, pagiba ce dice că sunt fă-

---

Jilava şi întâmplându-se masul acolo, aŭ apucatŭ pe Părălabu satuluĭ de l-aŭ dat doĭ locatori să păzească de stranĭ nóptea la carele în care era acele bani pe care locatorĭ peste nópte i-aŭ pierdutŭ. Ie taleri 213, şi aŭ luatŭ din satŭ trei boĭ; acuma vel sănătĭ stăpânii boilorŭ îşi cerŭ vitele lorŭ, no tu îi a mai vinovaţi şi cerŭ ispravnicii lor i ata porunca a doilea de la d-lui vel căpitan de husari baronului von Kereszti ca să de boi stăpânilorŭ ca să hrănească până în timpul mării Sale a se afla această porunca, căci nu se pare că ar fi avut dată să pună locatori să păzească la stranĭ, ci să fi pusŭ câţiva să păzească care şeaŭ obiceiulŭ, seŭ macar să nu fi trimisŭ peste nópte cu ani să-i aducă.

1790, Ianuarie 26.

Cod No. XVLI, fila 346.

cătă de către o sumă de hoţomani, cari la venirea armiei l'au călcată şi l'au prădatŭ, cu scontŭ că şi ei aŭ fostă atunci împreună cu aceĭ hoţomani la acĕ pradă, de care lucru ţĭ grăitorĭ vrută, că cu adevĕratŭ de aĭ şi fostŭ împreună cu aceĭa, dară ei n'aŭ luatŭ nimicŭ dela acelŭ călugărŭ, ce voiŭ fi luatŭ toţi ceĭ-l'alţĭ hoţomani, şi cumŭ că atunci la venirea armiei, prinsă huiĭ aĭ scăpatŭ la mănăstirea d-stră, şi după ce aĭ s'aŭ luatŭ de către d-stră tot ce aŭ avutŭ asupra lorŭ, le-aĭ luatŭ şi globă câte 7 inşi din satulŭ lor câte taĭ. 27 le omŭ şi i-aĭ slobozitŭ şi ceĭ acumŭ leptate a nu fi apucaţĭ ca să plătescă acĕ pagubă câte taĭ 213, ca unii ce ei totŭ ce aĭ avutŭ la s'aŭ luatŭ de către d-stră şi aŭ datŭ şi globă pentru vina lorŭ; deci sciutŭ este Divanului, că atunci la venirea ţĕrei puternicei ostiri aceĭ în pământulŭ ţĕrei, prindeudu-se 43 le hoţomanŭ, cari jăfuiaŭ pe mulţi, s'aŭ făcută jeluinĭ toţi la înălţimea d-stre, cu tóte urile ce s'a găsitŭ asupra lorŭ dându-se porunca de către d-lui cinstitulŭ vechilŭ împărătescŭ vornicŭ Marcovelie, ca să ste la închisóre până voiŭ veni toţi păgubaşi să-şi ĕe fiecare dreptulŭ seu dela acei hoţomani şi în urmă aĭ lăsată mulţumită Divanului, pentru că acei hoţomani, spărgându grosulŭ unde s-aveţi luchi şi, aŭ scăpată şi aŭ fugit, ci bine-că acumŭ după aretarea jăfuitorilor, se vede că d-stră aţi făcutŭ însemnare divanului ne adevĕrată fiindcă nici aŭ spartŭ de sine, ci însuşi cu mâna d-stre i-aţi slobozitŭ, luându-le de omŭ câte 27 de leĭ ruşfetŭ, ca să-i lăsaţi, care urmare a d-stră este împotriva porunceĭ ce aţi avutŭ, ca să nu-i lăsaţi până voiŭ veni toţi păgubaşi, şi fiindcă această faptă a d-stră vĕ face tovarăşi cu aceĭ făcĕtori de rele, dreptatea silesce ca Divanulŭ să nutrăscă pe d-stră a plăti tote pagubele la orĭ câţi păgubaşi se voiŭ arăta de acumŭ înainte înfăţişaţi de către acei hoţomani, însă, care pagube aŭ pute să le dovedescă cu bune şi vrednice dovedi, pentru care şi se porunceşte d-stre, ca jăfuitorilorŭ supĕrare nicĭ într'unŭ chipŭ să nu li se facă, fiindcă ei aŭ eşitŭ numaĭ cu trupa din înălţimea d-stre, şi vina lorŭ s'aŭ plătit-o la d-stră cu câte 27 de leĭ; ci darŭ aşa să urmaţi negreşitŭ, că mai vĕndŭ şi jăfuindu-se vr'unŭ din păgubaşi orĭ ensuşi aceştia să scrie că veţi fi aduşi cu trepĕdŭ şi după ce veţ plăti pagubele, se veţi şi necunoşte.

Dumitrache Bana, Manolache Grădişteanu, Damdache Log. Marchelie oficĕrĭ înălţătescĭ.

Cod. No XVIII, fil. 20-24.

Şi când fapte de asemenea natură se petreceaŭ în tótă ţĕra, reacţiunea boerésă contra ţĕranilorŭ este în tótă plenitudinea. Monastirile şi boerĭ, beneficiaţĭ sub N. Mavrogheni, cât privesce *claca* respusă sub regimulu austriacŭ, care dă aspre ordine, orăndnindŭ *numărătorĭ* să facă locuitorilorŭ zapcélicŭ spre a se supune la tóte cele prevĕlute de *pontură* şi le sosiaŭ şi peste pontură[1].

1 Ceiace în cod. în turce.

«S'aŭ luată două cărţi ale divanului M-reĭ Dedelŭ din Sud-Dambovița, pentru locuitoriĭ ce sunt sedetorĭ pe moşiile M-reĭ că nu urmeză a dăĭ lorŭ a-şĭ face clasa şi a-şi da după pecuniă şi la celelalte obligaţiuni; sau pronunciată la ispravnicu judeţului ca după cum va să-i supue».

Iată acestă situațiune grea pentru țeranii, causa pentru care un intreg satu. Neculescii, din județul Rămnicului sărată, a fugită din țera Muntenescă in munții Vrancei ai Moldovei 1), ori sporul rusi aŭ indemnată la acestă actă pre sătenii, ca să arete țerei Muntenesci că Romănulŭ e mai ferice sub administrațiunea muscălescă? Póte că ambele explicațiuni sunt bune.

Dar atunci și Coburg se puté felicita cu 30 de familii, cari emigrară din raiaua Giurgiului și cerură regimului Austriacŭ locŭ de așezare in altă parte a țerei muntenesci. Acestŭ locŭ li s'a datŭ in județele muntene și lură și scutiți de biruri (2).

S'aŭ făcută cartea Divanului cu Mumbașir, dupa anaforaua pre sfințitul Părintelui Mitropolit, pentru locuitorii de pe la moșia Obergletu din sud. Iar, că nu vor să urmeze la obiceiurile și adetinile mosiei, porunciudŭ a le tace și a le implini tote adeturile, și a-i opri dela vădărea vinului și a rachiului.

(1) După louă inscințări de ispravnicilorŭ ot sud Slam Rămnic și după reportul d-lui vel Vist, s'a făcutŭ respunsŭ la d-lui vel Vist, ca pentru satulŭ Neculescŭ ce aŭ fugitŭ in Moldova i pentru niște volinți rusescĭ ce trecŭ dincolo in pămentulŭi țĕrii și aŭ stricăciuni, s'aŭ făcutŭ rĕportŭ la pre înaltulŭ Principŭ, ca să scrie unde va socoti cumŭ și pentru trei sute scaidării, 70 cosorovi, bună este urmarea ce-aŭ făcută și pentru căratul grăielorŭ să facă slințe, iarŭ pentru vitele ce i se cerŭ să se la tăiat și să plătescŭ ocaua pe parale patru aretă-discolă, că nu se potŭ găsi. la acestŭ respunsu dă Divanulŭ că și d-lor era latori a nu lăsa să trecă vite din județulŭ d-lor in Moldova, căci boii impĕrățești acuma nu se potŭ aduce și să economisescă d-lor a nu li lipsi. 1790, Februarie 25.

A mai emigratŭ și altŭ satŭ in Aprilie 1790, anume *Jitia*, cumŭ se vede in acestă actŭ.

Răspunsŭ la Ispravnici din Slăm. Rămnic: la insciințarea ce aŭ făcutŭ pentru unŭ satŭ anume Jâtia din plaiu Rămnicŭ ce aŭ fugitŭ in Moldova la vornicia *Vrancei*, in ținutulŭ Putnei, care era postavŭ in Rămnic, care ținutŭ hotĕrîtŭ in stăpânirea Austriecescă, aŭ scrisŭ escelența sa generalŭ Feld-marschal-leutnant baron ton Elzenberg la Roman, ca să porunciască a da acești oameni, numai și d-lor ispravnici să caute a trimete fóie de numele lorŭ și cercul de pază lorŭ la hotarŭ spre a-i aduce. 1790, Martie 8.

(2) «Pita. cătră d-lui vel Vist pentru 30 familii ce aŭ esită de Raiaua Giurgiului, cărora li s'aŭ datŭ la munții Ilimnicului, semnată al înaltului Principŭ pentru odihna cată în pămentulŭ țĕrii, aci, și fiindcă la locul ce cerŭ ei a se aședa, aŭ socotitŭ Divanulŭ că nu vorŭ ave odihnă, s'aŭ trimisŭ la d-ta cu vătaiu de visterie ca să socotescă un locŭ in partea muntelui, la Prahova seŭ la Dâmbovița a se aședa și să li să dee și cuviincosă carte cătră ispravnicii de apărare». 1790 Martie 13

Nevoile și greutățile ce apăsaŭ pe țéră din cauza ocupațiunei stréine și a résboiului nu impedicaŭ pe poporŭ d'a mai petrece, după deprinderile strébune, la ocasiunea sérbătoriloră bisericei. Așa vedemŭ, că bucurescenii petrecŭ totŭ una în baluri și mese cu Austriacii, iarŭ și starea negustorésca și cé de jos nu lipsescŭ a'și petrece pastele la jocuri și la dulapuri. Aceste din urmă nu lipsescŭ a se înființa cu anume voie a Divanului (1).

Birurile și veniturile țĕrei se aduná după obiceiŭ prin comisia Visteriei, în care este representantulŭ Austriacŭ Raab (2).

Dămŭ în note acte relative la darea fumăritului pe 1790 (3).

---

(1) *Carte pentru Dulapŭ.*

«După obiceiu ce s'aŭ urmatŭ din vechime în toți anii, s'aŭ datŭ prin acéstă carte a Divanului sloboḑenieĭ Bălaș Săraciul, Ianeu Cioholarul și Panait Bacsarŭ și luĭ Dimitru Căpitanu, ca sŭ aibă voie a face la Rîul Vodă dulapulŭ celŭ obicinuitŭ la serbătorile shatelorŭ paschi ale Învierĭ Domnuluĭ ce ține treĭ ḑile de rândŭ, pentru mulțaerea și privéla norodului de obște și pentru órașĭcare agonisélă și chivernisela lorŭ, cu care se folosescŭ cu dela venitu acestuĭ dulapŭ, pentru cheltuiala și osterela ce facŭ, urmându-se rânduiala acestuĭ dulapŭ întocmaĭ după obiceiu ce s'aŭ urmatŭ și mulți anĭ; pentru care se porunceșce și dl-stră zapciilorŭ politiei supĕrare să nu li să facă împotriva obiceiului, ci să fie slobodĭ». 1790. Martie 13.

Cod. No XVIII fila 75.

(2) După orderulŭ prea Înălțatuluĭ Prințipŭ s'aŭ făcutŭ știuciŭ la d-loĭ cei Vist. că s'aĭ orânduitŭ din preună cu ceĭ-l-alțĭ la comisia socotelilorŭ, d-luĭ cavalir Raab, ca să fie nelipsitŭ dela acestă treabă». 1790, Februarie 25.

Cod. No XVIII, fila 99.

(3) *Cartea ce s'aŭ dato la mâna jumarului, cu pontul, dela cine are a lua fumăritŭ. Dela Divanulŭ Prințipatului țerĭ Românesci.*

«Fiind-că slujba fumăritului din Bucurescĭ este venitŭ alŭ cămării crăescĭ, care s'aŭ vîndutŭ din porunca Mărieĭ Sale pre luminatulŭ Prințipŭ obladuitorulŭ țĕrĭl la mezatŭ în Divanulŭ țĕrii, pentru care răspunde cumpĕrătoriulŭ avaeturile boiarilorŭ pe totă luna la cămara crăiască și fiind-că aĭ jăluitŭ Divanuluĭ cumpĕrătorulŭ acestŭ slujbe, cumŭ că ceĭ mai josŭ numiți nu voruŭ să plătescă acestŭ obicinuitŭ venitŭ al cămării, dară latoria lorŭ, pentru prăvăliile și cârciumele cu care se negustoresc și își facŭ alŭ orisulŭ pentru folosulŭ și câștigulŭ lorŭ; s'aŭ datŭ de la Divanŭ acestă carte, de volnicie la mânile cumpĕrătoriului de fumăritŭ, prin care să porunceșce pentru fieș-care în parte să se urmeze pre-

Nu mai putu continuă a se percepe şi dreptul cămărăritului de

cumpără să cupruză mai pe urmă. 1) Pentru sudiţi pentru marchitani, pentru vinul, caii şi dobitoacele ţinută prăvăliî de se negustoresc aicî în târgul politicî Bucureştilor, ori prăvăliile cu totu mărfurile, seu cât mai cu semne de vînă şi fasole, toţi aceştia sunt datori a plăti a câştă vamă în câmară, fără de nicî o împotrivire, după pontul şi după vechiul obiceiu, şi numai mărcuţanii şi negustorii oraşelor, carî sunt în legătură cu ţinută prăvăliile lorî asupra de vinduţi mărfurile cu amăne, aceştia nu sunt supăraţi de nimenea şi în bună pace, dar trebuie cu pontul Bucureştilor târgului alesei vinul şi cei-l-alţi prăvăliaşi ai politicî trebuie să păstreză obiceiurile vechiu ale câmărei, cumu păstreză cei-l-alţi prăvăliaşi a politicî faţă de toţi ocolitorii, pentru că nu potî a pretinderisi sudeţilă ca unu de marchitanî şi sudeţi, cîndu ei se negustoresc aicî în politie, iară nu la armie, pentru care se porunceşte d-tale vel Agă să orînduţi zaptiî hatarî, ca cu ajutoru şi dera d-tăi plătnicilorî să facă implinire dela toţi acel de acestă vechiu ai câmără.

2-lea. Pentru câţi ca cîumarî şi negustorî prăvăliesi aă luată cărţi ale Divanului dela boerimaşi şi dela alţii ce aă privilegiurî de scutelă tocmă-că în privilegiumile şi cărţile lorî scrîă să scutescă drepte bucatele lorî, iară nu de altorî străinî dela aceste cărciume şi prăvălii ce se vorî dovedi ca nu sunt bucatele privegheţătilorî nici cărciumele seu prăvăliile lorî, ci aă vendută privilegiula sută la cîumarî şi prăvăliaşi, să se ia acestă vechiu alu câmără, şi d-ta vel spătară şi d-ta vel Agă să îi dimarulu tot cuvenitosulă ajutorî a se împlini preptulă sără dela fiecare cu zapciu orînduitu întrînsulă, afară numai din logofeţi Divanului şi ai Visteriei, după anaforaua ce s'aă vedută la Divanu dela lot 1785 Septemvre a 3 lorî boerilorî Divanului ţărî, întărită şi cu hotărire de judecată Împărăţească a Mărei Sale Mihaiu Vodă Sutul, acestia câţi să afla în slujbă, care slujescă cu credinţă de obşte dreptu şi răptea în tută vremea ne lipsitu şi fără de nicî unu felu de rîndă, să aibă a scuti cate o pivniţă, măcară a lorî măcară străină, să fie în pace şi nesupăraţi păzindu-lise privilegiumile şi la acele carciume ale lorî să nu aibă a fi cu tainu, nici o supărare.

3-lea. Pentru mănăstirî scrie la Porunca Divanului, capulă II ală vinitorî fămărîtului, cumu că mănăstirile celi mari, după vechiulă obiceiu, aă scutită câte o pivniţă, care pentru acel cate o pivniţă să nu aibă a face fărîmulă nici o supărare, iară pentru celelalte cărciume seu prăvălii varu fi pretenderisindu a scăti mai multe trebue să aibă privilegiurî domnescî de mulă deosebită pentru care privilegiumi unulu cî atatîă le obşte sau datu porunca Divanului încă de astă iarnă după venirea ostireloră, catu şi însuşi la poruncile de vindarea vămilorî şi a slujbelorî câmării, care s'aă publicată de faţă în auzulă tutu-rorî, scrie la capulă 30 cumî că privegheţătile dela trei ocnile Alexandru Vodă Ipsilantă, Nicolae Vodă Caragea şi Mihaiu Vodă Sutul, negustorie nu să ia acestu-le la Divanu să se întărî seu cu cartea Divanului, şi astă să ne pîarde şi amănate urmează iară după cuprinderea acestorî ponturi şi după ori-cinstea de cuviinţă, că cei vorî ave privilegiumile lorî întărite cu cartea Divanului să li se păzească, să fie nesupăraţi de împărăţi pre cele prăvălii seu carciume le ca n scrisă cartea Divanului, iar care nu vorî ave cartea Divanului să aibă măcară mănăstire negustorî să dea cumpărată; acestă ce să cuprinde dela vel Spătară i d-tale vel Agă, după vechiulă obiceiu să urmaţi.

numai la orașe, cumu resultă din actulu ce dămu în nota din 8 Noemvrie 1790 (1).

Birulu țiganiloru este de aprópe urmăritu (2). Austriacii reintroduseră

și să-l dați ajutorulu celu cuviincîosu a se împlini dela fie-care dreptulu fumaritului». 1790, Iulie 3.

Ecaterberg, feld-marschal-leitnant, Crezeanu, alu Cap. Vlah. Dumitru Bau, Ioan Dumitrescu, Manolache Grădișteanu Rec. cel Vest., Constantin Slătineanu, Matein Fălcoianu, Marchelu ot'chelă împărătescu.

Cod No XVIII, fila 216.

(1) *Dela Divanulu Principatului țerei Românesci.*

«Dela Divanu au venitu jalbă dela tóte satele plăiesesci din Plaiu, despre Buzeu sud. Sfânt-Hărmic, cumu că orânduitulu ce este cu slujba căminăritului la partea locului în potriva vechiului obiceiu, a cărții Divanului și a pentariloru de acestă slujbă ce au datu la mâ.ă, au supĕratu și supĕtă pe locuitorii de prin satale acestui plaiu, ca să plătescă căminăritulu, cu pricina că au plătitu în anulu trecutu alu Domnului Mavrogheni., pentru care *fiindcă obiceiu au fostu a se lua căminăritulă numai prin orașe și târguri, iară nici prin sate plăișesci în plaiu nici în satele celor-alte dela vale nici o dată căminăritulu n'au fostu*, după care obiceiu vechiu și Divanulu urmându au datu la mana căminarului cărți cu asemenea cuprindere, anerisindu nedrepta urmare ce s'au făcutu în anulu trecutu alu domnirei lui Mavrogheni și s'au datu acestă carte a Divanului la mânile tuturoru satelorii dintr'acestu plaiu, să se apere acumu și tot-de-una de slujbașii căminari, și pentru că au făcutu orânduitulu cu acestă slujbă a căminăritului estimpu urmare în potriva vechiului obiceiu a pentariloru Divanului, spre a jăfui pe locuitori se dă voinicie slugi Divanului., să meargă și prin silința d-loru ispravnici județului, după ce va împlini dela dânsulu totu înapoi ce au luatu dela locuitorii plăși, apoi rădicându pe acelu căminaru ce-lu va găsi în plaiu făcendu supărare satelorii, să aibă al aduce la Divan., de care se poruncesce și d-stră ispravnicilorii ai județului să aveți a lua șcire și celorl-alți tovarăși căminari în cele-l-alte plăși ale județului ca să se părăsescă de acestu felu de urmări, și să nu supere pe locuitorii de prin sate pentru căminăritu, ci numai prin orașe și târguri să aibă a umbla». 1790, Noemvrie 8.

Enteleg, feld-marschal-leitnant. *ot Romne Vlăreta, Dumitrache Bau, Ioan Leg. Mateiă Fălcoianu, Marchetu.*

Cod No XVIII, fila 310

(2) *Către d-lui cel Armaș pentru birulă țiganiloru.*

«După orderulu pre înălțatului Printipu, cumu că voiesce Măria Sé a sci câtu trebue să plătescă birulu celu trei feluri de țigani, ad. rudari, ursari, și spălători de aurŭ, și în ce vreme acești bani trebue să se dée? care acestă arĕtare o cere Măria sa până în trei ole, ci darŭ înlată ce veți primi d-ta porunca acesta numai de câtŭ să răportuiască Divanului în grabă, care arĕtare să o facă după tenerea ce lucru i, adecă, după condică și catastișe pecetluite, că este să se reportuiască înaltului Printipu». 1790, Martie 14.

Cod. No. XVIII, fila 50

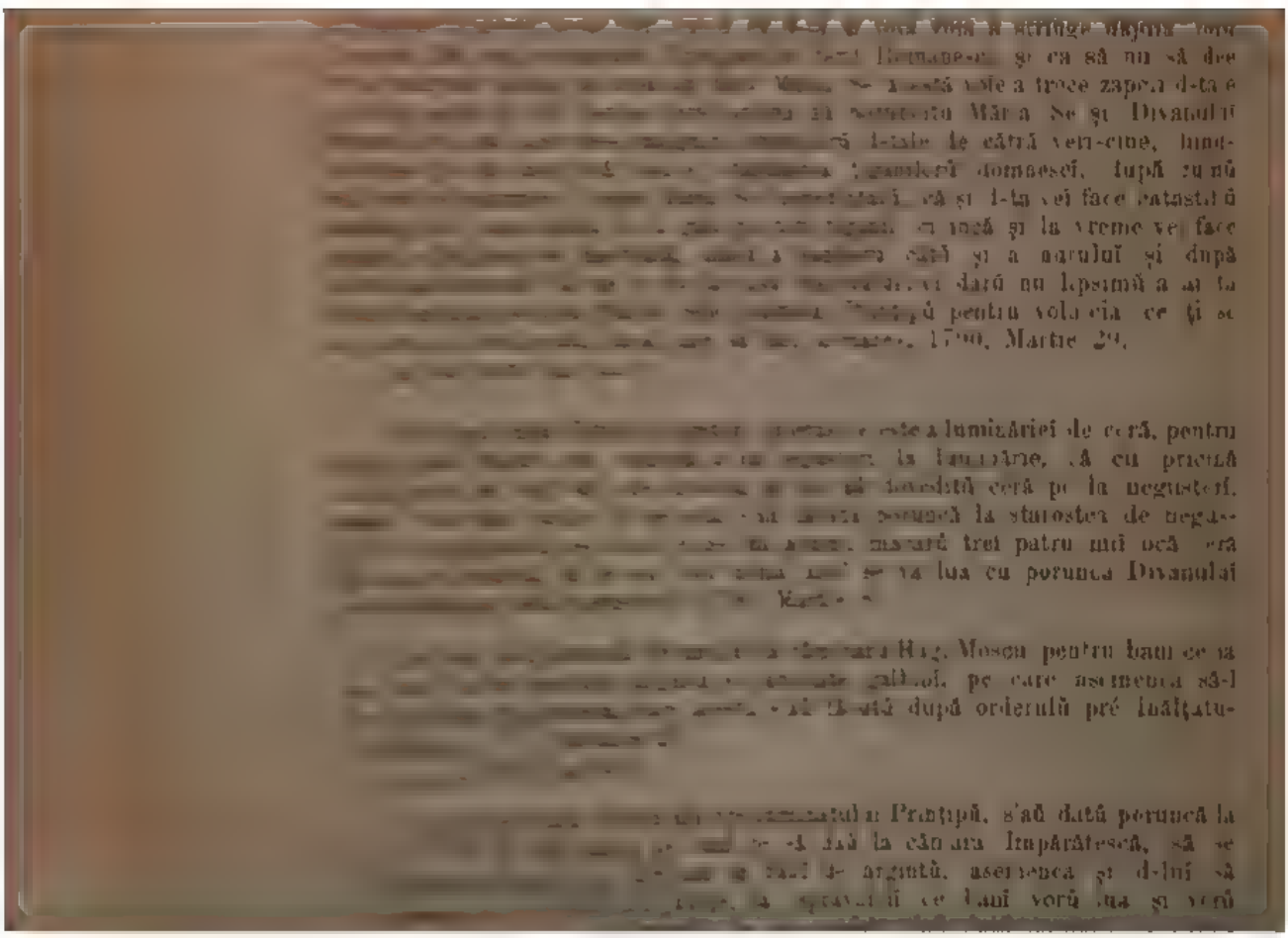

puse sub pază de soldaţi austriacĭ şi venitulŭ acestorŭ puţurĭ — prin arendare — atribuitŭ cămăreĭ împĕrătescĭ (1), seŭ că proprietariĭ puţurilorŭ fură requisiţionaţĭ de ea.

seŭ să schimbe, unulŭ ca acela va fi osânditŭ pentru unŭ galbenŭ să dée altulŭ, şi de-ĭ va fi marfa de maĭ multŭ preţŭ va fi osânditŭ să dée musteriului globă preţulŭ mărfiĭ, ne fiindŭ cu cale a lăsa pe negustorĭ să câştige indoitŭ câştigŭ cu acestă urmare; decĭ Divanulŭ poruncesce d-stră să insciinţaţĭ acestă poruncă prin tote oraşele i târgurile şi satele acelui judeţŭ, ca fieş-care să scie că celŭ ce nu va vré nici a lua nicĭ a schimba galbenu intru acestŭ maĭ susŭ numitŭ preţŭ, hotărîtŭ bine să scie, că se va osindi cu osanda acesta negreşitŭ, ce poruncesce Inaltulŭ Prinţipŭ, de care să şi aveţi purtare de grijă, ca să aflaţi pe unulŭ ca acela ce nu va fi următorŭ, şi numai decatŭ să insciinţaţi Divanuluĭ». 1790, Februarie 17.

Asemenea s'aŭ făcutŭ pitacu ŭ Divanuluĭ către d-luĭ vel Agă, pentru Bucurescĭ, cumŭ şi către d-luĭ vel Vist.

Cod. No XVIII, fila 27—28

Publicaţiĭ de la Visterie la căminarŭ Moscu, la spătacŭ, la Agă şi la toţĭ ispravnicĭ pentru galbeni, ca să se primescă la tote dările câte talerĭ 5.

«Până acumŭ galbeniĭ şi în alte dăjdiĭ a ţĕriĭ aŭ urmatŭ şi s'aŭ primitŭ la casa ostăşască câte 5 leĭ şi 10 parale, iarŭ acumŭ în ţĕră la obşte nu se potŭ da galbeniĭ maĭ multŭ decât talerĭ 5 şi cămara nu sufere maĭ multŭ paguba acesta, se face d-tale în şcire, că din ḑiua dintâiŭ a luĭ Noemvre după călindarulŭ noŭ, galbeniĭ în orĭ-ce felŭ de dare nu se va primi la casa ostăşéscă maĭ multŭ decatŭ talerĭ 5, precum nicĭ casa nu-ĭ va da în maĭ mare preţŭ, pentru care se dă d-tale în şcire maĭ de vreme, ca cu acestă oranduială să urmezi d-ta a primi şi a da galbeni la cămara crăiască, de care s'aŭ datŭ în ştire şi pe afară la ispravnicĭ, şi la slujbaşĭ şi la toţĭ de obşte». 1790, Oct. 8.

Cod. No XVIII, fila 27.

(1) «Cumpĕrătoriĭ ce aŭ cumpĕratŭ estimpŭ vama dela Câmpina cu păcurile de acolo aŭ datŭ jalbă Divanuluĭ cumŭ că la puţurile cu păcurĭ păzescŭ soldaţĭ şi nu-ĭ îngăduescŭ a lua pĕcura ce este obicinuită a vameşilorŭ, pentru care fiind-că păcura ce iese dintr'acele puţurĭ peste orânduelile curţiĭ este venitŭ alŭ cămăreĭ împĕrătescĭ, care s'aŭ vîndutŭ la mezatulŭ Divanuluĭ, pentru care vameşiĭ rĕspundŭ sferturile de banĭ aicĭ la camera resboiuluĭ, să bine-voeştĭ înălţimea Ta a poruncĭ să se ridice aceĭ soldaţĭ şi să fie slobodi vameşiĭ a-şĭ lua păcura, ca să nu se pricinuiască nedreptate cumpĕrătorilorŭ vămiĭ; aşişderea jăluesce numitulŭ vameşŭ că acolo la Câmpina i s'aŭ pusŭ şese soldaţĭ în cfartirŭ, pentru care sĕ rogă Măriei Tele a se porunci la d-luĭ ofichelu ce este acolo la Câmpina spre a i se slobodi casa vămiĭ de cfartirŭ, să pótă căuta treba şi stringerea banilorŭ camăriĭ; pentru care nu lipsimŭ şi de acesta a arĕta Măriei Tele». 1790, Februarie 3.

Cod. No. XIII fila 356.

nile țăranului român și ale celorŭ de peste Dunăre. Iată un perr
de importŭ de cose din Gratz.

Către Maria Sa

Constantin Grigoriu negutătorŭ alŭ țerii de aici *cere [illegible]* [illegible] pentru care fiindcă Divanulŭ l'aŭ pusŭ de aŭ datŭ raposŭ aici la Divanŭ [illegible] de trebuința țerii, iar dovedindu-se cu câtŭ de puținŭ că aŭ tr[illegible] [illegible] ajută atarea să se pedepsească cumŭ va fi mai greŭ, să bine-v[illegible] [illegible] Ta v-i da pasaport și slobodenie a aduce numitele șepte buți cu cóse [illegible] Ianuarie 26.

«S'aŭ făcutŭ Pitacŭ la Divanŭ către căminaru Hagi Moscu epistatulŭ [illegible] a scrie la rameșu dela hotarŭ pentru șepte buți cu cóse ce [illegible] Constantin Grigoriu pentru trebuința țerii aceștia, ca să le [illegible] [illegible] cama ce obicinuită» [illegible], Februarie [illegible]

Credŭ că acelaș motivŭ esplică și controlulŭ vînjĕrei ierb[illegible] [illegible] a plumbului. De asemene plumb și ierbă de puscă fusera [illegible] dela Turnavitu, cunoscutulŭ credinciosu alŭ lui N. Mavrog[illegible]

«S'aŭ făcutŭ Pitacŭ dela Divanŭ la Februarie 7, 1790, către staros[illegible] [illegible] dupa anaforaua starostii ce s'aŭ cetitŭ la Divanŭ pentru [illegible] [illegible] pentru [illegible] [illegible] plumbŭ [illegible] [illegible] [illegible] de puscă [illegible] [illegible] pentru [illegible] [illegible] [illegible] la starostie din magazia lui [illegible] Dumitrache Turnavitu [illegible]

[illegible]

s'aŭ găsitŭ musteriŭ ale cumpĕra acestea, insă plumbulŭ orata pe banĭ 60 iarba ocaua po talerĭ 1, fisicurile suta de testele talerĭ 14. ci fiindu-că pe acestŭ preţŭ nu sĕ implinesce lefa ce aŭ a lua Neteriĭ, să cerceteze starostea cu ce preţŭ le vindŭ aceĭ musteriĭ, ş. de este indestulŭ acestŭ preţŭ la analogul vindĕrĭ, ca să nu se dée in paguba şi aşia să urmeze a le da, reportândŭ şi Divanului ĭ ce sumă aŭ esitĭ, ca să iae porunca».

Lipsa de importŭ era şi ea mare Nu mai era ferŭ de ajunsŭ in Bucuresci (1) şi pentru trebuinţa podurilor se adusă din Roman Acéstă lipsă motiva următórele ordine din 22 Ianuarie 1790:

S'aŭ făcutŭ porunca la starostea de negustorĭ, ca indată să cerceteze fórte cu de amănuntulŭ in totŭ târga pe la toţĭ negustorĭ unde se află ferŭ de vindare, şi la ori-cine va găsi, orĭ câtŭ ferŭ, anume in grabă să reportuiască Divanului». 1790, Aprilie 18.

«S'a datŭ porunca p in pitacŭ la starostea de negutitori, după orderulŭ pre Inaltului Principu, ca să dé in scire la toţi negutitorii că cei ce vorŭ vre a cumpĕra ferŭ să mergă, seŭ să trămită să ridice dela Sibiŭ, fiindŭ indestulŭ, şi după locŭ are sĕ-lŭ plătescă funtul... creiţarĭ seŭ opt. orĭ-ce felŭ de fierŭ arŭ vré». 1790, Ianuarie 22

Starea acesta de decădere a comerciului nu se puté împuţina, de sigurŭ, cu ordine ca acesta:

«S'aŭ datŭ porunca Divanului la ispravnicĭĭ ot sud Sanc pentru târgu Găjeni. Orlaţi cu Bucov, să se siléscă ispravnic, pentru strîngerea târgurilorŭ şi pentru facerea obótelorŭ a nu se intâmpla paguba vămiĭ ce este ventŭ alŭ cămărel impĕrătesci». 1790 Februarie 16.

Cod XVIII, fil. 27

«S'a facutŭ Pitacŭ la starostea de negustorĭ, după luminatu orderŭ dela 6 ale aceştiĭ anĭ şi după catalogu de o sumă de cârţĭ ce aŭ datŭ, care sunt de vindare, să dée de scire la toţi de obşte şi care va vré să cumpere să arete la cinstitulŭ Stabs arhitorulŭ, unde este să se facă rezatulŭ acestorŭ cârţi». 1790, Februarie 25.

Cod XVIII.

Şi acéstă stare decăduta a comerciului provine in mare parte şi din causa requisiţiunilorŭ de tótă natura in folosulŭ oştirilorŭ de ocupaţiune. Requisţiunile avéă a se face, ce-l dreptulŭ, cu *cislă*, pe judeţe şi cu óre-care plăţi minime Acésta se vede din următórele

(1) Cod No XVIII, fil. 22

ordine ale Divanuluĭ, unulŭ dela 25 Ianuarie 1790 și altulŭ din 29 Ianuarie:

«După reportulŭ d-luĭ vel Vist. pentru a maĭ ave locu toril unde sunt ostașĭ ușurare, cumu și ostașu a nu ave lipsă de carne, s'aŭ datu dela Divanŭ respunsŭ d-luĭ, ca să poruncescă să facă cislă pe doue plășĭ la Hlovŭ unde nu sunt ostașĭ ispravnicii judeţuluĭ, la care să se dee totŭ felulŭ de strașnice porunci, a nu găsi cine-va mijlocu de vre-o mancătorie, fără de numaĭ cisla să fie de cinsi-decĭ de vacĭ și ceĭ ce vorŭ da vitele să-șĭ ie peile și plată cate parale *treĭ pe oca*».

După reportul d-luĭ vel Vist. pentru judeţu Buzeuluĭ, că nu maĭ are vite a se da la hrana oștirilorŭ, până și vacile cu viţeĭ s'aŭ tăiatŭ, că să taie pe totă ḑiua câte 15 vacĭ, cum și pentru satele plaiuluĭ, i ungurenĭ că aŭ potŭ a respunde zahareaua în natură, s'aŭ datŭ poruncă la comisia Visterii, ca să facă orânduială la vre-unŭ judeţŭ, de vite, în puţină vreme până vorŭ sosi vitele împărătescĭ, cumŭ și pentru ceĭ ce nu aŭ a respunde zahareaua în natură, să o respundă în banĭ și intaiŭ darea de banĭ să se dee pentru împrumutarea ce aŭ făcutŭ Divanulŭ prin zapis, și să se iae zapisulŭ. 1790, Aprilie 29.

«După inscinţarea ispravnicilorŭ dela sud Teleorman și după reportulŭ d-luĭ vel Vistier pentru vitele ce se mănâncă de ostașĭ, ca se taie pe fiesteare ḑi cate patru-ḑecĭ vacĭ și până acumŭ numaĭ dintr'acelŭ judeţŭ s'aŭ datŭ, aŭ găsitŭ și Divanulŭ cererea ispravnicilorŭ dréptă și reportuirea d-luĭ vel Vist. cu cale, spre a se da vite și din judeţulu Oltuluĭ și s'aŭ datu respunsŭ la d-luĭ vel Vist. ca sĕ facă orânduială și la Olt de vite.

Decĭ: *treĭ parale pe oca de carne* era preţul ce se promite de Austriacĭ.

Pentru tăierea vitelorŭ requisiţionate ast-felŭ câl pe ce să se *requisiţioneze* și măcelarĭ românĭ. A trebuitŭ să intervină unŭ noŭ ordinŭ în 20 Maiŭ 1790 ca să se impedice asemene requisiţionărĭ (1). Măcelariĭ n'avéŭ voie să cumpere vite tinere pentru consumaţiunea orașelorŭ. A trebuitŭ intervenirea uneĭ jălbĭ a lorŭ, din Aprilie 1790, ca să li se dee voie.

(1) «După reportulŭ d-luĭ vel Agă că nu vorŭ măcelarĭ a merge cu carne de tăiatŭ la lagăre s'aŭ datŭ respunsu că de vreme ce arată, că porunca este a nu face silă, ci de bună voie cine-va vre să mergă, nu încape poruncă, răsĭ orânduială a face». 1790, Maiŭ 24.

Cod. No. XVIII, fila 162

La jalba măcelarilorŭ din Bucurescĭ ce aŭ datŭ, că nu îĭ îngăduescŭ marchitaniĭ ostăşescĭ să cumpere vite tinere, şi d-luĭ vel Agă le face sciletŭ a fi carne la scaune indestulă, să rógă a ave voie să cumpere vite cumŭ vorŭ găsi: li s'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ, că vite tinere nu sunt slobodĭ a cumpéra, ci d-luĭ vel Agă să arete numele măcelarilorŭ câţi sunt adevĕraţĭ măcelarĭ şi să li se facă cărţile Divanuluĭ la mâni, spre a ave voie să cumpere vite, ne maĭ superându-i marchitaniĭ cu luarea vitelorŭ, avend şi câte un ostaşiŭ împreună». 1790 Aprilie 17.

«După insciinţarea d-luĭ vel Ghiurgiu i s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ că fiesce-care regimentŭ are a griji pentru măcelarĭ, fiindŭ orânduită plata lorŭ, ne fiindŭ ţera datóre, iarŭ de nu aŭ ómenĭ cu acestŭ meşteşugŭ s'aŭ scrisŭ la ispravnicĭ Săcuienilorŭ i Prahova, ca să trimiţă şi să slujescă cu plată dela regimenturĭ; s'aŭ datŭ poruncă şi la d-luĭ vel Agă, ca câţĭ vorŭ vré din negustorĭ, să mergă cu cele trebuinciόse de mâncare la lagărŭ ca să vindă cu folosulŭ lorŭ». 1790, Maiŭ 3 (1).

Dămŭ în note o serie de ordine relative la requisiţiunĭ militare şi la modulŭ cumŭ se prelevaŭ. Iată însă unŭ documentŭ care probéză că asemene requisiţiunĭ nu se făcéŭ tot-déuna în modŭ regulatŭ şi după o anumită *cislă* (2), ci ca o adevĕrată jăfuire

«După insciinţarea ispravnicilorŭ dela sud Teolerman pentru ostaşiĭ ce trecŭ în susŭ şi în josŭ, că aŭ luatŭ dela lŏcuitorĭ şi care şi vite şi fen şi porumb şi orĭ-ce aŭ găsitŭ de l'aŭ mâncatŭ, încâtŭ s'aŭ speriatŭ lŏcuitoriĭ, s'aŭ făcutŭ respunsŭ că intru atâtea rândurĭ li s'aŭ scrisŭ ca să afle pe ostaşiĭ ce facŭ rĕŭ, dela ce regimentŭ sunt, şi cumu chiamă pe comandiriĭ şi tisturile acelorŭ regimenturĭ şi n'aŭ urmat'o acésta, din care sunt vinovaţĭ, căcĭ din pricina acesta nicĭ unŭ respunsŭ sevârşitŭ nu potŭ lua, ci să caute să insciinţeze numele comandiruluĭ i regimentuluĭ, ca să se scie spre a se pute face îndreptare şi să insciinţeze dreptulŭ adevĕrŭ cea ce s'aŭ luatŭ dela lŏcuitoriĭ de ostaşĭ, iarŭ să nu scrie vre-o minciună, că vorŭ câde în mare urgie şi se vorŭ scóte şi din isprăvnicie» (3). 1790, Aprilie 24.

---

(1) Cod. No XVIII, fila 125.

(2) «*Cisla* era maĭ multŭ o vorbă gólă, căcĭ se luaŭ dela unele judeţe tóte vitele. Iată dovadă:

«După insciinţarea ispravnicilorŭ judeţuluĭ Ilfov şi după raportulŭ d-luĭ vel Vist, pentru trebuinţa ce este de vite a se tăia la ostaşĭ din cvartirŭ dela acestŭ judeţŭ, căcĭ vite nu se maĭ găsescŭ în judeţulŭ Ilfov, s'aŭ datŭ respunsŭ la d-luĭ vel Vist, ca suma ce va găsi cu cale şi în care judeţe va socoti din Dâmboviţa, Argeş, i Saac, să cisluiască, care cislă să o arete şi Divanuluĭ». 1790, Februarie 19.

Cod. No XVIII fila 31

(3) Cod. XVIII, fila 113

Şi nu numaĭ proviziuni în natură şi vite se requisiţionaŭ. Morile particulare eraŭ luate în serviciulŭ manutanţeloroŭ oşt.riloroŭ (1).

Lemnulŭ la podurĭ pe căile de comunicaţiune, se taie şi se cară requisiţionalmente. Ba chiar vase de plutire pe Dunărea, Olt se fabrică în acelaşĭ modŭ (2).

---

(1) *Către d-nă stolnicălŭ Constandin Neculescul pentru cheltuiala morilorŭ ce se face, unde se macină zaherea Împărătească.*

«După orderulŭ pre înălţatuluĭ Prinţipŭ, dela 3 ale luĭ Aprilă, pentru măcinişulŭ zaherelilorŭ ce se facŭ la morile de aicĭ şi cerŭ stăpânii morilorŭ a nu remânea de totŭ păgulaşĭ având multă cheltuială şi oium nu l se dă şi că voesce Măria sa i arăta stăpânilŭ morilorŭ cheltuiala ce aŭ la merenetulŭ grâŭ va lua plata, s'aŭ facutŭ i porunecă către stolnicululŭ Constandin Neculescu şi către alţĭ stăpânĭ de morĭ, ca să arate cu catastihŭ totă cheltuiala ce aŭ la merenetulŭ morilorŭ, aretându-se cuprinderea luminatuluĭ orderŭ întocmaĭ. 1794, Martie 28

Cod No. XVIII, fila 79

(2) «După orderulŭ pré înălţatuluĭ Prinţipŭ dela Martie 3, cumŭ că d-luĭ maĭorulŭ de Podarĭ Hoembruc, aretă, că afară din 8 vase ce surt făcute la Căscióre s'aŭ isprăvitŭ şi treĭ şerĭ din cele 12 porunecte şi s'aŭ pusŭ şi pe apă, şi cumŭ că de arŭ fi fierulŭ celŭ trebuincioşŭ s'arŭ isprăvi şi celelalte până la sfârşitu luĭ Martie şi cumŭ că fierulŭ dela Romanu ce s'aŭ adusŭ în Focşanĭ este trebuincioşŭ a se aduce în grabă şi cumŭ că maĭ face trebuinţă de lemne, de scândurĭ şi de funie grose ca să maĭ rédză: de care porunceşce, ca isprăvnicu judeţuluĭ Vlăşcĭ celŭ din urmă celŭ află la Căscióre, să facă gătirea cé cuviincióşă şi se ducă tóte ale podului la loculuĭ celŭ orânduitŭ şi să-lŭ şi facă. Asemenea arétă Măria Sa, cumŭ că pentru acelea 12 şaicĭ este trebuinţă de 220 de fulăĭ la lopeţĭ, care trebue să se dee din judeţu Vlăşcĭ şi al Ilfovuluĭ şi cumŭ că să se porunceşcă armaşuluĭ Nicolae să pórte grijă ca până la sfârşitulŭ lunei aceştia ómeniĭ să fie strunşĭ şi ca să rămâe şi să stee aceştĭ ómeniĭ în slujbă să nu fugă, să cuvine să nu se supere de dărĭ şi să se plătéscă fieşcăruia pe zi din capitalulŭ ţerĭ câte dece creiţarĭ şi câte o ocă mălaiŭ de porumbŭ şi după trebuinţă să-i schimbe, pe lună, seŭ câtă, cu rândulŭ; pentru care aceasta póte să pórte grijă şi să ţie socotélă armaşu Nicolae care aŭ slujitŭ la rămurăţa trecută la muscalĭ lângă întraşiĭ vaselorŭ şi are scuinţa apeĭ şi a locurilorŭ şi trebue să âmble după porunceloŭ ce i se va da: pentru care aceste tóte porunceşce să se facă rânduelile cele cuviincióse în grabă şi fără de mică zăbavă. Iar după luminatu orderŭ Mării Séle, care întocmaĭ pe largŭ arétămŭ d-talŭ, să provăzuiatatŭ pentru hiera, pentru lemne, pentru isprăvnicu Vlăşcĭ, pentru lopătarĭi din judeţu Vlăşcĭi şi Ilfovuluĭ, cu rândueala mâncăriĭ şi plata lorŭ i pentru armaşŭ Nicolae, a face trebuincióselo porunciĭ pentru rândueiatu şi numărea săvârşinĭ şi împlinirea acestora în vreme fără de zăbavă». 1710, Martie 12.

Cod No. XVIII

Serviciulŭ requisiţiuniloru (1) pentru armata austriacă nu se

Către Dumnelui vel Vist.

(1) «După orderulŭ pré înălţatuluĭ Prinţipŭ dela 24 alu luĭ Martie cumŭ că de vreme ce slujba *cere a se lua socotela zahareleloru ce s'au datu pentru ostaşi din judeţele de peste Olt şi a se face rondulŭlă atatu pentru cari ce trebue să di di acumŭ inainte, cătu şi pentru datoria careloru şi alte slujbe pentru campania viitóre* şi aşia să se facă mesurile cele trebuincióse atatŭ pentru vremea trecutŭ, cătŭ şi pentru vremea viitore: Divanulŭ să porucescă d-tale şi să te insciinţeze, că trebue să mergi la Craiova cu d-lui Oberst-Laitnant *datorilora zahareloră Hetşer*, ca să intocmiţi acolo cu Divanulŭ şi să faceţi orăndueliele obicinuite atatŭ pentru bucle slujbei, cătŭ şi pentru mănţinerea ţĕrii şi să faceţi reportŭ de tóte ce se veru face de d-ta acolo; pentru care nu lipsesce Divanulŭ a insemna cuprinderea orderului spre a fi următorŭ». 1790, Martie 16.

Iacă şi diverse acte relative la requisiţiuni, ace promise mai susŭ, la pagina 386:

«Dupŭ insciinţarea comisii Visteriei ţĕrii şi după raportulŭ d-luĭ vel Vist. la pricina ce este intre Ienache Crapescu cu locuitorii dela Fulga pentru bani ce i să cere de zaharelele ce aŭ luatŭ, fiindcă elŭ tăgăduesce că nu aŭ luatŭ bani din judeţ dela ispravnicii ce nu aŭ fostŭ şi că sunt şi la alte sale ne plătiţi, aŭ făcutŭ Divanulŭ respunsŭ la d-lui vel Vist că s'aŭ orănduitu stolnicu Movilă ca impreună cu Poleovnicu Izvoranu şi cu Crapescu să facă cercetare de aŭ luatŭ ispravnicii din judeţŭ acei bani şi lui nu-i aŭ datŭ, la care să facă cărţile comisii Visteriei». 1790, Februarie 15.

Cod No. XVIII, fila 28

«Dupŭ insciinţarea ce face d-luĭ vel Vist. cumŭ că la cuptórele unde se cóce pânĕ ostăşescă arŭ fi fostŭ trebuinţă de 4 care cu *bani* să care apă şi fiindcă era mare cheltuiala, s'aŭ făcutŭ unŭ puţŭ după arĕtarea luĭ Constantin Gramaticu epistatul dela cuptóre, ca Divanulŭ să răporteiască către înaltulŭ Prinţipŭ, ca să slobódă aceştĭ bani ai cheltueli să se dée celoră ce aŭ făcutŭ, d-lui vel Vist. să facă cercetare prin vederea lucrurilorŭ de faţă cele ce s'aŭ lucratŭ la acelŭ puţŭ de sunt precumŭ le arĕtă orăndueltulŭ epistatŭ şi de este cheltuiala lorŭ atata, ca să nu fie arĕtarea luĭ ca prisosŭ». 1790, Aprilie 22.

Cod No. XVII., fila 210.

«Dupŭ raportulŭ d-luĭ vel Vist pentru lude 36 ce are a ţinea ispravnicu de curte, pescari, acumŭ se află numaĭ 24, din care aceştĭ lude 7 sunt la Vlaşca, de unde nu potŭ aduce pesce şi cere vel ispravnicu a se schimba şi să i se dée dela Ilfovŭ cumŭ şi ceĭ ce lipsescŭ, să i se dée din ceĭ intraţi in orandueli, s'aŭ făcutŭ respunsŭ la d-lui vel Vist. ca pe ceĭ dela Vlaşca să-i schimbe precumŭ cere, iarŭ pentru ceĭ ce lipsescŭ să fie îngăduitorŭ până se va istovi zaharea şi să i se dée». 1790, Aprilie 26.

Şi se cărţi cu 6 Mum-başiĭ orănduiţi la 6 judeţe pentru care i salahorii ce aŭ fostŭ parinceţi şi nu s'aŭ implinitu, care sunt trecuţi din curmată în curmată cu datoria peş-carunu judeţu, arătate pe nume.

«Fiindcă pentru carăle i salahoriĭ ce sunt mai josă arĕtaţi, cariaŭ fostĭ orănduită a veni dela judeţu Vlăşcĭ pentru trebuinţa lagărului cu ţi de soroc

facé numai de boierii rînduiți de Divanŭ, ci era unŭ [illegible] Di-

---

[illegible]

Cod. XVIII [illegible]

[illegible]

[illegible]

rectoră alŭ zaherelelorŭ, oberleutenant Helişer.

---

nu este cuviinţă a se da, să scie de acumŭ înainte a nu se mai da; şi face trebuinţă a se vedea acelŭ catastihŭ la Divanŭ. 1790, Maiŭ 23.

Cod No XVIII, fila 157

«După orderulŭ pré înaltuluĭ Principŭ dela 13 ale acestuĭ lunĭ, că după înscinţarea ce aŭ luatŭ Măria sa dela directorulŭ zaherelelorŭ polcovnicului Helişer la socotela ce aĭ arătată de zaherele ce aĭ dată ţeraĭ şi armatei, pentru brutarĭ de acei care-şi cerŭ plata lorŭ pentru pânea ce aŭ lucrŭ dintr'aloĭ la vremea oştirilorŭ în ţeră şi porunceşte Maria Sa ca să încarce pre d-lui vel Vist. ca din banii ce vorŭ de pe afară de pe zaherele să mulţămească şi pre acești brutari şi teschereleleŭ ce dare se va scade la socotelă de către directorul, ca să facă urmare şi săvârşire acestuĭ porunci, de care se arată şi Divanulŭ ca să răportuiască pre Înălţatulŭ Principŭ». 1790, Martie 1.

«Către d-lui vel Vist ca să orânduiască a se face mermet ce trebue cherestea la grajdu din mănăstirea Sărindarŭ, ca să se pue caĭ escelenţa Sa locotenentulŭ Major Salm ce este în conacŭ la d-luĭ voruncului Vătuianu, ne având locŭ în curtea d-lui a pune». 1790, Aprilie 26.

După raportulŭ d-luĭ vel Vist. şi după înscinţarea ispravnicieĭ Muscelŭ, pentru scăderămîntŭ ce cerŭ la judeţŭ, s'aŭ lăsatŭ respunsŭ, ca însemnarea să facă şi la acestŭ judeţŭ cumŭ s'aŭ făcutŭ la judeţele Prahoveĭ, spre a face ispravnicul estractŭ cumŭ este starea judeţuluĭ şi puterea si atunci ceea ce se va găsi cu cale se va face scăderementŭ. 1790, Ianuarie 25.

«După raportulŭ d-luĭ vel Vist, pentru tal. 70 60 ce s'aŭ cheltuitŭ la facerea a treĭ cuptore la *Crapaŭ* şi unulŭ la Ruĭ, în sad Teleormanŭ şi după adeverinţa ce aŭ arătatŭ a oficialuluĭ Împărătescŭ de acolo, s'aŭ lăsatŭ respunsŭ d-luĭ Vistieruluĭ, că ori dela Visterie séŭ din judeţŭ să se dé acei banĭ». 1790, Ianuarie 25

Carte pentru îndreptarea drumuluĭ şi păzirea comunelorŭ de arturile ce vinŭ pelu Câmpu Lungŭ.

Astă-dĭ... Martie luănŭ orderuluĭ mărit Sale pré înălţatuluĭ Principŭ, întru care ni se porunceşte pentru artileria ce vine de lăuntru pe drumu Câmpu-Lungului, să dăruimŭ unŭ boerŭ pentru purtare de grijă, credincios, cu praesis, ipolipsis şi cu vredniciĭ; derĭ dară Divanŭ aŭ ales pe d-ta.. de a merge la Câmpu-Lung şi acolo unde întâlnindu-te cu d-luĭ vel da porunca ce ţi se va dela comisia d-luĭ constitulŭ Gheneral Oberleutnant Elhser, unde aĭ a urma întocmaĭ după cumu maĭ josŭ ţi se arată, şi dimpreună cu artileria a d-luĭ a veni până în Bucureşcĭ şi a purta de grijă de tote celea trebuincioase, însă de Bucureşcĭ până la Câmpu-Lung tote podurile pe unde vorŭ fi strecate să daĭ porunecă *ispravnicilorŭ, boerilorŭ, mazililorŭ, breslaşilor* să dregă podurile după poruncirea d-lor, pe unde vorŭ fi gioarŭ şi noroe, să astupe cu tufe şi cu pământ ca să potă dăinui trecerea fără primejdie.

de mari le producte agricole avură și alte con-
ri o industrie care era pe la 1790 forte respândită
sporiră din grâne și porumburi. Ca să nu se im-
pentru magazimele oștirilorŭ, *porcrnele* întîmpinară
cari nu mai putură lucra decâtŭ fórte reduse
mă cu mari garanții și pedepse, pentru proprietarii
vorŭ lucra decâtŭ producte agricole stricate.
acestea din actele ce dămŭ în note tote din

... vite cu 1200 vite, în 1670 cai și 140 boi, pentru pome
... orzŭ de cai este de a li se da dela magazia Pitest-
... la fiesce-cine conacŭ trebue 1070, tăuri de orză, po-
... fiecărŭ ispravnic care să-lŭ încarce d lor și să-i
... orînduite și la locurile ce veți socoti d ta împreună
... de poposală, veți orînduí de a pune câte 1200 por-
... ispravnicilorŭ, ca negreșitŭ fînulŭ fără zăbavă să lŭ
... care 12 de măsură, în fiesce cărŭ câte so
... să 5, pentrŭ d-stră și omeni sănătoși să lege fenulŭ
... se risipescă și să nu de iama chargiii a lua fără
... a alege îndoitŭ și întreitŭ
... poruncă, ca să orînduiți boerii și boerinași de în-
... pentru întesnirea trebii și pentru discordia carelorŭ de a
... grâunțele cailorŭ de unde vorŭ găsi să me ș. cu fo-
... Brăili de 210 oră po tal 7, care poată se va
... și cu știința d-lui se vorŭ ține în semă la Vasterie.
... dobitoce ce vinŭ cu artileria, cŭ și boi, este să se
... este de a se pune iarăși la acele orînduite conace
... și la alŭ doilea venire ce este să se mai aducă
... altolŭ la al doilea întorcere, iarăși d-lui să aibă pu-
... ispravnicii județelorŭ, de împreună și cu boerii, ma-
... să strîngă fenulŭ să-lŭ aibă tăiatŭ gata portrase, să
... gata bătutŭ, fapt cumŭ dicemŭ cî se plătesce dela
... locuitorii pentru care, ci lăuții I-lui poruncă Di-
... să purceadă și în faptă să pui tu ba, dară poruncă
... zăbavă să se pue fenulŭ și porumbulŭ la locurile de
... orînduindŭ câte un mazilŭ și câte unŭ slugitorŭ a
... porumbului, ca în vreme să se dée iarăși cu po-
... scrisŭ în scrisŭ dela d-lui, că aĭ primită porunca, și d
... faptă cumŭ ți se porunceșce și fiĭ sănătosŭ».

... ce ni s'aŭ datŭ prin instituțiŭ putaceĭ altŭ Divanului supu-
... mersŭ înșine la povarna ce o are unastasie Negasteriŭ din

Orĭ-câtŭ de nesuferitŭ regimul requisiţiunilorŭ, totŭ s'arŭ fi în

mahalua Gorganuluĭ, carele acestŭ Anastasie acumŭ se află la Rusia şi la numita povarnă, găsirămŭ pe Constandin nepotulŭ séŭ, ce-lŭ are lăsatŭ vechilŭ pentru acéstă trebă a povernii, căruia cerêndu-ĭ ca să ne arête bucatele ce le are strînse pentru lucru povernii, ca să le vedemŭ de sunt stricate, netrebnice pentru hrana, mancarea obştieĭ, séŭ de sunt bune, precumŭ aşia ni-se poruncesce de către cinstitulŭ Divanŭ, nĭaŭ arĕtatŭ treĭ feliurimĭ de bucate, însă vre-o 10 chile de porumbŭ, i vre-o 10 de meiŭ şi vre-o 2000 ocă de mălaiŭ şi porumbŭ măcinatŭ, care aceste bucate ni le-aŭ arĕtatŭ: tóte sunt stricate, cu adeveratŭ netrebnicĭ de hrana obştieĭ, fără numaĭ de trebuinţa povernii; intrebândulŭ de maĭ are la altŭ locŭ aicĭ în Bucurescĭ alte deosebite bucate strînse, ca să mergemŭ să le vedemŭ de sunt stricate séŭ bune şi ne dete respunsŭ, că elŭ până acumŭ alte bucate nu are strînse fără numaĭ acestea ce arĕtămŭ maĭ susŭ şi că este să mérgă afară prin judeţŭ unde va afla bucate stricate să cumpere şi să le aducă; după acésta l'amŭ dusŭ la epitropie şi după porunca cinstituluĭ Divanŭ l'amŭ pusŭ de aŭ datŭ zapisŭ prin chezăşia unuĭ Diamandi Angheni negustorŭ, cuprindetorŭ întocmaĭ după porunca cinstituluĭ Divanŭ, prin care se legă elŭ şi cu chiezaşulŭ luĭ, că în tótă vremea câtŭ va lucra acestă povarnă aicĭ într'unŭ chipŭ nu va face vicleşugŭ de a cumpĕra bucate bune, ca să le lucreze împreună cu celea stricate, fără numaĭ pre câtŭ i se va da voie dela cinstitu Divanŭ, la o sută de chile bucate stricate, cincĭ chile de bucate bune, iarŭ maĭ multŭ nu, iar dovedindu-se cu vre-un vicleşugŭ că aŭ cumpĕratŭ bucate bune pentru trebuinţa povernii maĭ multŭ peste acelea cincĭ chile la sută, atuncĭ deosebitŭ de strafulŭ ce se va hotărî de către cinstitul Divanŭ ca se dé unde i se va porunci, ci să se osândescă şi *cu pedepsa de perderea vieţiĭ*, elŭ şi cu chiezaşu luĭ, ci noĭ după porunca cinstituluĭ Divanŭ nu lipsimŭ a face insciinţare, ca să i se facă cuviinciósa hotărîre, cumŭ Dumnedeŭ va lumina cinstitulŭ Divanŭ». 1790, Martie 12.

Constandin Clucerin, Nicolae Păhar, Stefan Medel.

Intărirea Anaforalĭ dela Divanŭ.

«După încredinţarea ce aŭ datŭ Divanuluĭ prin chezaşŭ la epitropie cumŭ se vede într'acéstă Anafora a epitropilorŭ, i s'aŭ datŭ slobodenie, ca să aibă voie a lucra numitele bucate ce are şi altele ce va cumpĕra stricate, pentru care se poruncesce d-tale vel spăt, i d-tale vel Agă şi tuturorŭ câţĭ se cuvine, să nu fie povarna oprită maĭ multŭ, ci slobodă a lucra cu acestŭ felŭ de bucate, fără de a nu se supĕra de către zapciĭ intru nimicŭ». 1790, Martie 12.

Cod. No. XVIII, fila 55.

Pitacŭ către boerii epitropĭ pentru povernĭ.

«S'au cetitu la Divanŭ Anaforaua d-vóstră de cercarea ce aţĭ făcutŭ bucatelorŭ luĭ Anastasie povarnagiu şi de chezăşia ce a-ţĭ datŭ, căruia după chezăşia ce aŭ datŭ, i s'aŭ datŭ slobodenie dela Divanŭ a lucra ne opritŭ, ci darŭ să grijiţĭ d-vóstră de acéstă trebă a povernelorŭ, după porunca ce ne-aŭ venitŭ şi dela Măria Sa pré Inaltulŭ Prinţipŭ, prin orderŭ dela 22 ale luneĭ acestia, prin care poruncesce Divanuluĭ, (ca să iae aminte Divanulŭ a nu

dulcitū, déca, precumū se promitea, se plăteaū requisiţionatele pro-

se cheltuu bucate bune la acestū lucru de băutură şi că să se lucreze acestū lucru numai de acei ce s'aū brănitū cu acestă meseriă şi atatū acesta Anastasie să nu aducă bucate bune peste porunca slobodeniĭ ce i s'aū datū, căci şi alţi, cari auzimū că lucrezā bucate la poverni în Bucuresci seū afară să cercetaţi d-voastră, cine sunt, cu ce voinicie şi cu ce porunca aū deschisū poverni de lucru? şi cu ce felū de chezăşie? cumū şi ce felū de bucate lucrezā la poverni? şi să arătaţi negreşitū Divanului. Deci este Divanu datorū, după orderniū Inaltului Principū a face cercetare de acestă trebă şi a nu piroforsitū pentru fieşcare povarnă; cu care purtare de grijă sunteţi dela Divanū, d-vostră încărcaţi şi aveţi a respunde şi fără de cartea Divanului nu este slobodū nimeni. 1790, Martie 1..

Cod. No. XVIII, fila 58.

11 Căţi, publicaţi la 11 judeţe, afară din Muscel, pentru povarnagii ce voră să cumpere bucate stricate.

«După jălbile unora din povarnagii ce aū fostū obicinuiţi a se hrăni cu acestū lucru a povernelorū şi din porunca aū fostū opriţi, răporturndū Divanului către Măria Sa preă Inălţatulū Principū, s'aū milostivitū Măria Sa atata pentru dușii, spre a nu li lipsiţi de hrana acei cu care aū fostū obicinuiţi, dară şi în locū chezăşie a ce la Divanū şi Divanulū să li dee slobodeniĭ numai pe bucate stricate ce nu voră face alte trebuinţe fără de numai de lucru povernilorū, căci şi asupra acelora ce aū acestū felū de bucate stricate, ca să potă prinde cevaşū pe dinsele să nu le perdă cu totulū, pentru care ne-aū datū Măria Sa Principū orderu la Divanū, dela 22 ale lunei aceştia, cum-că Divanulū să iee aminte şi să porte grijă a nu se lucra pe langă acelé stricate şi bucate bune şi să se încredinţeze bine la acestū Divanū; Deci Divanulū aū orănduitū trébu acesta asupra epitropilorū ca să nu chezăşie dela fieşce-care după porunele ce li s'aū datū şi arătatulū Divanului cu Anatora, să li se dee cărţile Divanului de slobodeniĭ, căci altū-altū chipū, fără de cărţile Divanului, nu sunt slobodi nimenea, dar cu tote acestea Divanulū vă porunceşce şi d-vostră ispravnicilor, să nu cumva vre-unulū din ceĭ ce li se va da voĭe de bucate stricate prin cartea Divanului să rădice şi se aducă de pe afară la acestū felū de lucru de băutură şi bucate bune, să căutaţi să puneţi de grijă, porunciudū şi zapciilorū ca să nu îngăduiască a face împotrivire la Inaltă porunca Măriĭ Sale Inaltului Principū, spre a rădica bucate bune, unde să ne slobodi a lucra pe afară cinevaşi povarnă fără de cartea Divanului şi de este acea în judeţu d-vostră vre-o povarnă, să aveţi a cerceta, cine este acelū povarnagiŭ? şi cu ce porunca şi slobodeniĭ lucrează? şi negreşitū să înscrieţi Divanului, oprindū negreşitū pe celū ce nu va cărţile Divanului». 1790, Martie 15.

Cod. No. XVIII fila 65.

Carte către Iordache Ni desco, ce s'aū orănduitū de Divanū asupra poverniloru.

Ĭĭ facemū în scire, că nimenea nu este slobodū a avea povarnă şi a lucra lucru de băutura ce se face cu bucate, unde în Bucuresci, unde afară la ţeră, fără

ducte fie și cu prețurĭ derisoriĭ, dar promisiunea nu se realisa maĭ

---

de numaĭ celŭ ce va avea cartea Divanuluĭ de slobodenie pe bucate stricate, după porunca și hotărîrea pré Inălțatuluĭ Prințipŭ, prin orderulŭ ce aŭ datŭ la Divanŭ, dela 22 ale luneĭ luĭ Martie lét 1790, în care scrie chiarŭ așĭa, că paza ce se face intr'aceste vremĭ de a nu se lucra rachiŭ din grâŭ bunŭ este pre bună și trebuința este de a lua aminte Divanu, a nu se pune la facerea rachiuluĭ bucate bune, decatŭ stricate și rachiulŭ să se facă numaĭ de aceĭ ce s'aŭ hrănitŭ până acumŭ cu acestă meserie; decĭ amŭ socotitŭ să orânduimŭ intr'adinsŭ unŭ boerŭ cu bunŭ epolipsisŭ, asupra căruia să dămŭ tréba acésta a Nizamuluĭ povernilorŭ spre a păzi să nu se facă în potrivă urmărĭ, iată Divanu aŭ alesŭ pe d-ta și-ți dămŭ treba acésta asupră cu asfetulŭ celŭ cuviincĭosŭ dela d-luĭ vel spătarŭ, ca maĭ întâiŭ dupe ce veĭ primi porunca acésta a Divanuluĭ să aibĭ a face cercetare în toțĭ Bucureșciĭ și afară ca să afli unde și cine lucreză povarnă și cu ce poruncă și slobodenie și pe cela ce nu va avea cartea Divanuluĭ numaĭ decâtŭ să-lŭ popresci, să-lŭ închidĭ și să pecetluescĭ povarna, ca unuia ce aŭ făcutŭ îndrăznelă impotriva luminateĭ poruncĭĭ Mării Sele Inaltuluĭ Prințipŭ, care din începutŭ aŭ fostŭ dată prin orderŭ spre a fi poprite povernile, pe care să-lŭ arețĭ Divanuluĭ de când și ce felŭ de bucate aŭ lucratŭ și veĭ avea poruncă; de altă parte, să facĭ cunoscutŭ la toțĭ povarnagiĭ vechĭ, carĭ se hrănescŭ cu lucru acesta, spre a șci cum-că escĭ orânduitŭ de Divanŭ asupra Nizamuluĭ povernilorŭ, insciințândŭ pe unii ca aceia, că Măria Sa Inaltulŭ Prințipŭ s'aŭ milostivitŭ atâtŭ asupra povarnagiilorŭ spre a nu se isterisi de acestŭ alisverișŭ cu care aŭ fostŭ obicinuițĭ de s'aŭ chivernisitŭ, câtŭ și asupra celorŭ ce vorŭ avea bucate stricate spre a puté prinde pe dinsele cevașŭ să nu le piardă cu totulŭ și le dă voie, însă cu acestă orânduială, să aibă întâiŭ a da cheșazŭ la d-ta în scrisŭ cum că nu va strica bucate bune ce sunt de trebuință mâncăreĭ, la acestŭ lucru de bĕutură peste porunca d-luĭ, iarŭ de se va prinde, atuncĭ să se pedepsescă și să piardă și bucatele acelea și d-ta luândŭ acestă chiezășie și pliroforisindu-te bine, ca unuiŭ ce însușĭ aĭ a respunde la întâmplare impotrivă, să arĕțĭ Divanuluĭ cu Anafora în scrisŭ unde și cine anume? ca să se dée cartea Divanuluĭ de slobodenie a lucra și a face hrana sa și așia cu cartea Divanuluĭ va fi slobodŭ, dreptŭ acea se poruncesce d-tale vel spăt. să orânduescĭ un zapciŭ cu cațĭ-va slujitorĭ, ca să se afle la tréba acésta, lângă numitulŭ stolnicŭ». 1790, Martie 20.

Cod. No. XVIII fila 77—78.

Către stolnicul Iordache Neculescu pentru povarnagii ce li se dă voie să lucreze.

«Vasile Grecu ce ține povarna Ianculuĭ la Fântâna Bouluĭ, după obiceiŭ vechiŭ, după chezășia ce arĕțĭ prin reportulŭ d-tale dela patru ale luneĭ luĭ Aprilie, că aŭ datŭ prin zapisŭ în scrisŭ, iată i s'aŭ datŭ slobodenie, ca să aibă voie a lucra rachiŭ de bucate stricate, pentru care s'aŭ datŭ la mânile luĭ cartea Divanuluĭ de slobodenie ca să nu fie popritŭ, ci darŭ să grijescĭ bine, ca să nu se cheltuiască la acestŭ lucru de bĕutură zahare ce este bună de mâncare, peste orânduiala și peste porunca ce este dată, căcĭ nu numaĭ el va cădé în mare vinovăție și va păgubi cu totulŭ acele bucate, ci și d-ta veĭ avea a respunde, ca un orânduitŭ asupra acesteĭ trebĭ». 1790, Aprilie 6.

nici odată și ómenii remâneaŭ cu «htanții» neplătite, ba une-ori contestate, sub unŭ cuvêntŭ ori sub altulŭ (1).

Apoi pe lânga nevoile requisițiuniloru mai se impunêu, ca în timpuri lmișite și narturi Adevêratŭ că «boerii epitropi» se cam sfiaŭ de a impune narturi, dêră Divanulŭ, impinsŭ de regimulŭ Austriacŭ, cere acele narturi și otărîa, bună-óră, ca carnea de mielŭ să se vindá cu nartŭ la scaune dupe sf Gheorghe.

«Dupe» reportulŭ d-lui ve Agă, cumŭ să se urmeze pentru carnea de mielŭ a o vinde măcelarii la scaune» hmil-că sfetu Gheorghe» aŭ trecutŭ, s aŭ datŭ porunecă către boerii epitropi ca să cerceteze atatŭ pentru aceasta, cătŭ și pentru celelalte treburmi de cărturi și nartul ce se va găsi cu cale să-lŭ arete Divanului și d lui vel Agă să dueă pe măcelarii la boerii epitropi și să aducă Anatora. 1790, Aprilie 24.

«Porunecă către boerii epitropi că din diua sfinților Impărați Constandin și Elena aŭ avutŭ porunecă a pune nartŭ la carne și nici pînă acumŭ nu s aŭ vedutŭ nici o urmare, ci dară dupe porunca ce aŭ să facă nartŭ și se arăte Divanului Nartulŭ celŭ cu mai mosŭ, la care d-lui vel Agă să facă epistasia a se urma porunca». 1790, Maiŭ 21.

Dămŭ în note precióse documente referitóre la diverse narturi stabilite sub regimulŭ austriacŭ, între carî:

«Lui Dumitru Greca povarnagiŭ ce are povarnă nouă în Bucuresci la Fontana Boului după raportulŭ stolnicului, dela 5 ale lui Aprilie, asemenea carte i s aŭ datŭ». 1790 Aprilie 6.

«Lui Gheorghe Greculŭ povarnagiŭ ce are povarnă nouă în Bucuresci la Fontana Boului dupe reportulŭ stolnicului dela 5 ale luĭ Aprilie asemenea carte i s aŭ datŭ» (1). 1790 Aprilie 6.

Cod No. XVIII, fila 8'.

(1) Încă un exemplu

«Dupe reportulŭ d-luĭ vel Vist, pentru ceĭ ce li s'aŭ batŭ bucate în vremea crâsmeseiloru știrĭ și li s'aŭ datŭ ntanții, cumŭ și pentru două ntanții ale mogaziniloru i a d-luĭ vel Agă, ce s aŭ luatŭ bucate dela Ionită Nicolae Salvaragiŭ, i Dragomir i Tudorache și Pilat evreiulŭ, de acĭ bt Bucuresci cumŭ în catastifŭ s aŭ datŭ mogaziern nu se găsescŭ trecute, că de unde este porunca a li se plăti banii-că și cerŭ împlinirea orânduelŭ cruce s aŭ datŭ respunsŭ la d-luĭ vel Vist că pentru acele ntanții va face Divanulŭ însemnare cătră vistierŭ pentru plată, dupe cumŭ și d-lui găsesce cu cale, să fie încredințat, până se va mărgini și otărîrea județului». 1790, Februarie 18. Ad. colendargasesc'

Cod No XVIII, fila 30.

a) Nartulŭ pe verdeţurĭ şi legume din 15 Septemvrie 1790 *b)* Nartulŭ pe lucrurĭ de băcăniĭ, din 8 Noemvrie 1790. *c)* Nartulŭ pe carne, 15 banĭ oca. *d)* Nartulŭ pe pâne. *e)* Nartulŭ pe luminărĭ de seŭ. *f)* Nartulŭ pe luminărĭ de céră şi altele (1).

---

(1) *Nartulŭ luminărilorŭ în ce chipŭ s'aŭ găsitŭ cu cale a vinde ocaua de luminărĭ de céră. Către luminatul Divanŭ atŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ românescĭ, dela noĭ ceĭ maĭ josŭ numiţĭ, Anafora.*

«Dupe jalba ce aŭ datŭ luminatuluĭ Divanŭ celŭ ce ţine pe acestŭ următorŭ anŭ, cherhaneaua vîndĕriĭ făcliilorŭ de céră, dupe poruncă ni-amŭ adunat la unŭ locŭ şi prin cercetare indestulându-ne de cumpĕrătórea materialurilorŭ la acéstă vreme şi de alte cheltuelĭ, iată se arétă maĭ josŭ:

Părale

70 Cumpĕrătórea uneĭ ocă de céră.
7 Se încarcă la ḑece una scăḑemêntulŭ ceriĭ la topitŭ şi lucru.
3 Pentru 9 dramurĭ bumbacŭ ce intră la ocă.
7 Pentru lemne, chiria prăvălieĭ şi simbria slugilorŭ.
7 Caştigulŭ luminăraruluĭ, la ḑece unulŭ, dupe preţulŭ cumpĕrătóreĭ uniĭ ocă
94 de céră. Insă cu acestŭ nartŭ va pute fi până la vremea strînsuluĭ de miere, iarŭ atuncĭ razemă treba iarŭ la porunca luminatuluĭ Divanŭ; de acésta înscinţămu şi ce desăvarşită hotărîre se va face de către luminatulŭ Divanŭ»

Dumitrache Stolnicu, Ioniţă Căminariu

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

«De vreme ce s'aŭ cunoscutŭ de faţă paguba luminăraruluĭ, poruncesce Divanulŭ ca să aibă voie, de acumŭ până la vremea strînsuluĭ de miere, a vinde ocaua de făcliĭ de céră rosie câte părale 94. Insă făcliile să fie de ciară curată, far de amestecătură şi fitilulŭ dupe potrivă, iar atuncĭ eşindŭ céră nouă va face Divanulŭ cercetare şi va pune nartulŭ celŭ cuviinciosŭ; dreptŭ acea să aibĭ scire şi d-ta vel Agă, spre a face cuviinciosa publicaţie».

Cod. No XVIII, fila 93

Pentru luminările de céră cu ce preţŭ póte să le vîndă ocaua luminăraruluĭ.

«S'aŭ făcutŭ poruncă la căminariulŭ Moscu epistatulŭ vămilorŭ şi al ocnelorŭ i către stolniculŭ Dumitrache judecătorulŭ i către sărd. Chiriac Arnut, dupe jalba luminăraruluĭ ce ţine cherhanaua de céră, ca sĕ socotescă cumpĕrătórea ceriĭ câte parale 70 ocaua i cheltuiala ce are la bumbacŭ i la lucrătorĭ şi orĭ-ce şi se arete Divanuluĭ câtă 'lŭ ţine ocaua cu tótă cheltuiala luĭ, ca sĕ se pótă cunósce cumŭ pote să vîndă şi elŭ luminările». 1790, Aprilie 8.

Din causa acestorŭ narturi nu mai aduceaŭ sătenii lucruri de

Dela Divanulŭ Principatului ţĕrei Românesci.

«Porunceşce Divanulŭ d-vóstră boeriloră epitropi ca din preună cu d-luĭ stolnicŭlŭ Constandin Nicolescul (pe carele ilŭ are Divanulŭ încărcatŭ cu trebile narturiloră târgului) să mergeţi la d-luĭ vel Vist. unde făcându-se cercetare la tóte aceste ce se jăluescu zalhanagiiĭ cu drŭ şi de s'aŭ urmatŭ şi în anŭ trecutŭ a se lua s'uri de pe la zalhanagiĭ şi câtă sumă de ocă s'aŭ luatŭ şi cu ce preţŭ s'aŭ vîndutŭ seulŭ an şi anterţŭ şi cu ce preţŭ se vinde acumŭ să se facă o chibzuire în ce chipŭ s'arŭ putea face îndestulare pentru suma seuluĭ ce este trebuincĭosă a se cheltui peste anŭ, anŭ, şi a nu se precinui scumpete luminărilorŭ şi dupe ce se va găsi mijlocŭ şi se va face îndestulare şi împlinire de suma cea trebuincĭosă, apoĭ veţi urma d-vóstră a pune şi nartulŭ celŭ cuviincĭosŭ, ca ce preţŭ să vîndă luminărarĭĭ ocaua de luminărĭ la obşte, care nartŭ ce veţi găsi cu dreptate a se pune, să-lŭ aveţi alŭ aréta Divanuluĭ în scrisŭ, ca să se dée porunca către d-luĭ stolnicŭlŭ, Nicolescu, spre a grĭji ca să fie nartulŭ păzitŭ, şi să urmieze fără de a se face vre-o înşelăciune la vîndare». 1790, Octomvrie 18.

Enzenberg feld-marschall-lieutnant, Cozma alŭ Ung. Vlah. Marchidanŭ opincarŭ Împĕrătescŭ, Ioan Lupŭ

Cod. No. XVIII, fila 280.

Boeriloră epitropi, pentru nartulŭ cărnii.

«Dupe înştiinţarea d-luĭ vel Agă şi aiarulŭ ce s'aŭ făcutŭ pentru carnea de vacă, că nu potŭ să vîndă măcelarĭĭ după nartŭ, fiindŭ vitele scumpe şi se încarcă oaua de carne cate banĭ 15 afară din cheltuiala lorŭ, s'aŭ orânduitŭ dela Divanŭ la d-loru boerĭ epitropi şi la d-luĭ stol. Dumitrache, ca să alegă preţulŭ celŭ dreptŭ cu care se cuvine a fi vîndarea cărnii, vĕzîndŭ şi aiarulŭ ce s'aŭ făcutŭ de d-luĭ vel Agă şi să însemneze Divanuluĭ în ce chipŭ voru găsi cu cale». 1790, Martie 12.

Cod. No. XVIII, fila 56.

Către d-luĭ vel Agă pentru narturĭ.

«S'aŭ făcutŭ porunca către d-luĭ vel Agă, dupe orderulu prea înaltuluĭ Principŭ, ce aŭ datŭ la Divanŭ, Aprilie 3, pentru nartŭ, ce s'aŭ făcutŭ de astă-tomnă sore a se vinde cele trebuincĭóse zaharele de hrana vieţi şi nu s'aŭ urmatŭ de d-luĭ vel Agă, i s'aŭ datŭ străşnică porunca să urmeze negreşitŭ, arĕtându-i-se şi cuprinderea orderuluĭ întocmaĭ». 1790, Martie 26.

Către d-luĭ vel Agă, pentru nartulŭ cărnii.

«Dupe orderulŭ prea înălţatuluĭ Principŭ, că s'aŭ plînsŭ către însuşi Măria Sa, că nu potŭ măcelarĭĭ să vîndă oca carne cate banĭ 12 şi au hotărîtŭ a vinde

vîndare în oraș. Așia că Austriacii silți fură a publica, că unele arti-

---

gină a sfîntul Gheorghe o-a carne câte bani 17, s'aŭ datŭ porunca Divanului la d-lui vel Agă arĕtîndu-se și cuprinderea ordeiului întocmai, ca să porte grijă a se lua acestă marfă și să fie carne de îndestul și bună». 1790, Martie 27.

Cod No. XVIII, fila 78

«S'aŭ datŭ poruncă la d-nii vel Agă pentru brutari, ca Nartulŭ să-lŭ păzéscă și să fie îndestulare, ruŭ în parte să aibă voie a amesteca mălaiŭ de meiŭ cu cel porumbŭ și să scóță la tîrgŭ și vînare, iară pentru cele-l-alte rufe uri care la vorŭ lua nartulŭ, pe care-lŭ va dovedi, să-l aducă la Divanŭ». 1790, Aprilie 17

Cod No. XVIII, fila 101

«După înscințarea beriilorŭ epitropi pentru rîndulŭ măcelarilorŭ, că la se poată a se pune nartŭ, fiindŭ vrele totŭ slabe, li s'aŭ datŭ porunca, ca să grijască la vreme, fără de altă poruncă să pue nartŭ». 1790, Maiŭ 6.

Poruncă ce s'aŭ dată la dosulŭ raportului vel Agă pentru nartulŭ cărnii de vacă.

Fiind-că a se face niarŭ la carnea de melŭ este orînduitŭ I-lui vel logf. Ioniță și cu d-lui sinor Marchelie obșteștiul împărătescŭ, orînduesce Divanulŭ și pentru carnea de vacă, iarăși la d-lor, unde vîndŭ și chirŭ Panait Dumancea să facă și la aceasta niarŭ celŭ cuviincioșŭ și să arĕte d-lor Divanului prețulŭ celŭ dreptŭ după care să se dee nartŭ măcelarilorŭ, ci dacă d-ta vel Agă să ai altŭ celŭ cuviincioșŭ la d-lor pentru treaba acesta». 1790, Iunie 21.

Cod No. XVIII, fila 118.

Poruncă ce s'aŭ făcută la dosulŭ Anaforalei Epitropilorŭ, pentru nartulŭ cărnii. Dela Divanulŭ Prea Luminatului frate Romanescŭ, Poruncă către d-lui vel log. Ioniță Dumanis și către sinorŭ Marchelie.

«Veți vedea d-vóstră această carte ce aŭ făcută d-lor boerii epitropi și nartulŭ ce purŭ la vinzarea cărnii, care îl audŭ că nu se pare a li scumpă, acumŭ într'această vreme, când rîul crescêndŭ s'aŭ mai îngrășatŭ, d-vóstră să bine-voți ca însuvĕ să faceți cercare acea ce socotiți că trebue pentru buna cunoscință și de față vederea prețului ce-i cuviincios, deci împreunându-ve amândoi în curtea Consiliului d-sale sinor Marchelie unde aducêndŭ și pe chir Panaiot Dumancea cu un praznicos în ale vitelorŭ, să faceți d-vóstră niarŭ ce urmează cu bună luare aminte, ca pentru o trebă ce este a obștiei și se arĕtați Divanului în scrisŭ nartulŭ celŭ dreptŭ, care se cuvine într'această vreme a se da măcelarilorŭ; pentru care porunciesce Divanulŭ și D-tale vel Agă să urmezi la cea ce vorŭ avea d-lor trebuință asupra trebei acestia». 1790, Iunie 17.

Feld marșal ghenaral leitenant baron de Kalenberg, Cezarul și Împăratul Vlahiei, Ramnic Filaret, Ruba Slătineană.

Cod. No. XVIII, fila 203.

cole, necesare la spitale, se voră cumpăra tări mari cu preţuri bune [1].

Dela Divanul Prut-patule către Banul

«Aducemu-se fată cu Divanul, atătu pe lumânărari, cătu și pe unii din negustori, mai anteiu, pentru că, lumânările ceară sînt cu totul în mâna lorŭ, arătându că și în alți ani aŭ fostu întocmite cătu-va lucruri, ca să nu aibă voie a-și face cătă sumă voră ei, și că și acum voră veni la Bucuresci liverele la negustorii din țera Românească, dară acestea le voră trimite la o parte anumită numai acesta să aibă, atâtă până a nu se face numărătorea de era vorba mai eftină, de către aceea și ei voră putea să-și vândă marfa, și cu prețulu lorŭ mărginitu, că altcumu era mai bine fără acesta de nevoiți atâtă pentru ce atunci când era vorba mai eftină nu voiaŭ ca să de capătu acelŭ celŭ trebuincios, este apoi ca unii ce și-aŭ mai multă lucrată să le vândă de lumânări. Să mai adaogă și acea vorbă a lorŭ că lipsă ei altii să nu fie voitori a desface de lumânări decâtă numai ei, la aceasta nu aŭ dată nici una cuvântu vrednicŭ de respunsŭ, căci mai întâiŭ de toate ce știŭ că li s-aŭ fostu dat în alți ani seŭ dela zaimanagii și, acesta voră să facă și ca unii obicinuiți a tărîa să aibă la Divanŭ vreo carte de porunca Domnească, prin care să se hotărască ca să fie datori zaimanagii în toți anii să le dee cătă o sumă ca de sine, ce să aibă, fără cumai cu gura vorbă, să-și-o arate, deci acestu problemă a lorŭ ne dădu carte și hotărîre Domnească în mâini că, Divanu nu poate să o primească ca un obiectu hotărîtu și mai virtosu, că de cumpăra ei seŭ din vreme, pe când era eftinŭ, acumu nu arŭ fi având nici o tragere de inimă de a cere seŭ dela zaimanagii, macarŭ și carte Domnească să li fie ei pentru pedepsa vinovăției lorŭ. Divanu, ce a stătu de obște, aŭ hotărîtu ca lumânărarii să aducă seŭ ori unde voră putea găsi și cu cât prețu se voră putea face și vinjarea lorŭ la toate să fie ocaua de lumânări pe parale 20, iarŭ nu mai multă; ci iarŭ după acestă hotărîre porunceșce Divanu și dealeltă stăruință Neculescilor, ca să priveghieze a nu se vinde lumânările mai scumpe, ci să se păzească hotarulŭ acesta fără de nici o schimbare, iarŭ pe care din lumânărari se va luă de știință că urmează în potrivă și vinde lumânările, ori cu lipsă din suma cramurilorŭ ocalii, ori cu prețu mai susŭ seŭ va pune în lumânări amestecături de unsă va acela să-lŭ pârpesci d-ta cu bătaie în fața prăvăliei lui pentru pricina și vegherea celor-l-alți tovarăși ai rușfetului lorŭ; lângă acesta să le arăți d-ta că totŭ seulŭ de aci din țeră, voiu a cui va fi, cu porunca mo feld-marschal-leitnant baron von Enzenberg este de totŭ opritŭ a nu eși din țeră la nici o parte și poruncescŭ lumânărarilorŭ ca să cerceteze și ori unde voră dovedi seŭ se voră ca să-lŭ treacă în alte părți voiu a cui va fi să-lŭ ia contrabontă și jumătate în tezaurulŭ seŭ să se ia pe sema căpitanilorŭ împărătești, iarŭ jumătate să se ia pe sema lumânărarilorŭ, fără de nici o plată». 1790, Noemvre 11.

Enzenberg, Cozma al Log. Vlăicĕ, Dumitrache Banŭ, Ioan logf.

(1) «Porunca către spravnicii ot sfat Ilov ca să dé în scris la toți de obște ce voră avé unții găini cu lapte de vânzare, să le aducă în Curtea cea veche ca să le vânză pre bun prețŭ» 1790, Maiŭ 10.

LXXI

Abusulŭ cu sudiţii, Evreiĭ, Turciĭ

In vedere cu greutăţile ce apĕsaŭ asupra ţĕranuluĭ şi spre a le maĭ uşura, Divanulŭ se tânguesce luĭ Coburg, în 12 Februarie 1790, că «Ungureniĭ» *«ce sunt cu locuinţa şi legaţĭ cu darea şi rîndulŭ ţĕriĭ»* acumŭ, de cândŭ aŭ intratŭ óstea austriacă în ţéră, mergŭ la cancelaria luĭ Coburgŭ şi capătă pasporturĭ cu carĭ se ducŭ la Transilvania.... Divanulu ḑice, că «ţera este incărcată la suma liuḑilorŭ cu toţĭ ungureniĭ, la darea datorieĭ zaharelelor», apoĭ décă eĭ sunt sloboḑĭ a se duce în Ardél, cumŭ remânŭ satele încărcate cu quot-partea lorŭ?

«Poruncă către d-luĭ vel Agă, fiindŭ că la spitalurile din Bucurescĭ este trebuinţă a se cumpĕra untŭ, oue, găinĭ, lapte, s'aŭ poruncitŭ d-luĭ să dée în scire prin mahalale i celorŭ ce vinŭ la târgu cu de acestea de vinḑare, pentru drana soldaţilorŭ bolnavĭ, ca să se strîngă în curtea cea vechiă pe marginea gârlei, făcendu-se ca unŭ târguşorŭ unde să-şi vinḑă lucrurile lorŭ cu preţŭ şi cu tocmelă tăr de a li se face vre o silă, seŭ a li se pune nartŭ, ci darŭ intr'acestasă chipŭ să urmeze d-luĭ». 1790, Maiŭ 11. Iacă aci avemŭ originea halelorŭ actuale din Bucurescĭ de pe malulŭ gârlei.

Cod. No. XVIII, fila 141

Cărţĭ la opt judeţe pentru scurĭ de trebuinţă a luminărarilorŭ.

Dela Divanulŭ Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ. Poruncă către ispravnicĭ, ot sud.

«Find-că pentru lipsa ce este de luminărĭ aicia în oraşu Bucurescilorŭ, aŭ hotărîtŭ Divanulŭ, ca toţĭ neguţătoriĭ ce aŭ strînsŭ vite aicĭ în ţeră şi le-aŭ tăiatŭ la zalhanale să dee o sumă oca de sĕŭ la luminărari de aicĭ din Bucurescĭ, ajutorŭ pentru trebuinţa obşteĭ, din care sumă după analogia ce s'aŭ găsitŭ cu cale, s'aŭ orinduitŭ şi la acelŭ judeţŭ ca să dée neguţitoriĭ ce aŭ strînsŭ vite oca sĕŭ:.... Dreptŭ aceea primindŭ d-vóstră porunca acésta a Divanuluĭ, numaĭ de câtŭ să aduceţĭ neguţiteriĭ cuţĭ vorŭ fi strînsŭ vite şi le vorŭ fi tăiatŭ la zalhanale aciia în judeţulŭ d-vostră şi puindu-ĭ să-şĭ facă cisla eĭ între eĭ să aveţĭ a împlini dela toţĭ acéstă suma oca de seŭ ce maĭ susŭ sĕ arétă, şi aducend-o aicĭ să o facă teslimŭ la vătafulŭ de luminărarĭ, cărora să li se plătescă de luminărarĭ mia de oca câte taleri 470, iarŭ nu maĭ multŭ, ca să pótă vinde şi luminărarii la obşte după nartulŭ celŭ hotărîtŭ, care banĭ prin marafetulŭ d-luĭ stolniculŭ Constandin Necilescul epistatulŭ narturilorŭ tîrguluĭ, să li se împlinescă pe şinŭ dela luminărari, adecă cu o mână să dee sĕulŭ şi cu alta să primescă banĭ». 1790, Noemvrie 15.

Lutenberg, Cosma ulŭ Ung. Vlachiĭ, ot Romnie Edarei, Dumitrache Bana, Constandin Ştirbeĭ.

Cod. No. XVIII, fila 318.

Iacă anaforaua Divanuluĭ:

«Inălţimeĭ Téle cu plecăciune insciinţămŭ că dela o sémă de vreme incóce vedemŭ că unii dintre ungurenĭ de aicĭ, ce sunt cu locuinţa si legaţĭ [illegible] darea in rindulŭ ţĕriĭ, vinŭ la cantelaria Inălţimeĭ Tele şi luându-şĭ pasaporturĭ merg şi la d-luĭ vel spătarŭ şi scotŭ răvaşŭ de drumŭ, ca să mergă in Transilvania cu casele lorŭ, precumŭ veĭ vedea Măria Ta şi pe aceste cinci case ce s'aŭ scosŭ paşaporturĭ a merge şi Divanulŭ dela Inălţimea Ta n'are nicĭ o poruncă ca să scimŭ de sunt sloboḑĭ a merge din d'aceştĭ in Transilvania; atâta scimŭ, că ţera este incărcată la suma luḑilorŭ şi cu toţĭ ungurenii la darea datorieĭ zaharelelorŭ, precumŭ s'aŭ datŭ inălţimeĭ Tele insemnare de totă suma ungurenilorŭ; şi de sunt dintre dânşiĭ sloboḑĭ a merge in Transilvania să se dea luminată poruncă Inălţimeĭ Téle la canţelaria Măriei Tele, ca candŭ li se dă pasporte să-i trimită la comisia visterieĭ, ca *să se scotă cu numele lorŭ din catastihulŭ unguresculŭ*, ca să nu rĕmâe ţéra incărcată cu numele lorŭ şi pentru acestia adevĕrulŭ arĕtămŭ Inălţimeĭ Téle, că la let. ....., prin silinţa d-luĭ sinlorŭ Marchelie ofiţerŭ împĕrătescŭ, aŭ fostŭ sloboḑĭ şi ne opriţĭ a merge in Transilvania, şi nicĭ aŭ avutŭ voie sĕ mérgă, acumŭ vĕḑĕndŭ acestia că s'aŭ imulţitŭ aicĭ la ţéră podveḑile şi trebuinţele eştirilorŭ împĕrătescĭ, cerŭ să mergă şi iară-şĭ peste puţină vreme ne astâmpărându-se la un locŭ, potŭ iară-şĭ a veni, ci să scimŭ şi nicĭ de sunt sloboḑĭ de către Inălţimea Ta, iarŭ de nu sunt sloboḑĭ iarăşĭ să se poruncéscă a nu li se da sloboḑenie şi atâtŭ pentru acestia ce s'aŭ scosŭ acumŭ paşapórte cât şi pentru alţii ce s'aŭ mai dusŭ şi alţii ce vorŭ vrea să mergă ci de acumŭ inainte să avemŭ porunca Inălţimeĭ Tele [illegible] ce chipŭ să urmămŭ» [illegible] 1790, Februarie 12.

Contra altuĭ némŭ de prigilegiaţĭ încă se tânguesce ţéra şi Divanulŭ obţine învoirea a se pune la birŭ toţĭ *ovreiĭ*, făcêndŭ o specială catagrafie «că âmblă cu înşelăciunĭ, ca se potă fi apĕraţĭ, şi nu daŭ nicĭ o dare nimicŭ, nicĭ în terile împĕrătescĭ **de unde vinŭ**, nicĭ aicĭ în pămîntulŭ ţĕriĭ dupe ce sosescŭ, şi pricinuescŭ numaĭ o greutate ţĕriĭ» (2).

Publicaţiĭ la 12 judeţĭ şi la Craiova pentru ovreĭ, a se pune la birŭ.

«Fiindŭ trebuinţă a se sci câţĭ ovreĭ se află cu lĕcuinţa aicĭ în pămîntulŭ ţĕriĭ, atâtŭ ceĭ căsătoriţĭ şi intemeiaţĭ cu familiile şi casele lorŭ, câtŭ şi ceĭ ne căsătoriţĭ, ce se ţinŭ cu felŭ de felŭ de negustoriĭ şi meşteşugŭ, intre carĭ

(1) Cod. No. XVIII, fila 360—361.

(2) «Deci acestŭ actŭ spune de evreĭ, că vinŭ dela împĕrăţiile vecine, şi se arĕtă câtŭ de intemeiată e teza evreilorŭ autochtonĭ în Dacia şi în ori-ce casŭ câtŭ de puţini eraŭ evreiĭ pămînteni în Muntenia, pe la 1790! Se va vedĕ acesta şi din actele ce succesivŭ vomŭ maĭ publica, intre carĭ o minunată statistică a Bucurescilorŭ din 1820.

se găsescŭ mulţi ovrei, care ămblă cu nume că sunt veniţi din năuntru din ţările Impĕrătescĭ şi cu altŭ cevaşŭ numĭrĭ nu sunt iotraţi in vre-unŭ felŭ de dare, ci ămblă cu inşelăciunĭ, ca se pótă fi apĕraţi, şi aşĭa dupe vicleşugulŭ cu care se pórtă nu daŭ nimicŭ, nicĭ in ţările Impĕrătescĭ de pe unde vinŭ, nicĭ nicĭ in pómintulŭ ţĕrĭ dupe ce sosescŭ şi pricinuescŭ numaĭ o greutate ţĕrĭ, fără de a nu se folosi cămara Impĕrătescă cu nimicŭ dela eĭ: pentru care fiindŭ la toţi datorie intregă, ca după starea, puterea şi mesteşugulŭ ce are fiesce-care să facă cuviosŭ ajutorŭ şi folosŭ cămărĭ, iată cu sfatŭ de obştc se găsi cu cale şi se poruncesce d-vóstră, să faceţi cercetare cu amĕruntulŭ in totŭ judeţul acela, şi să-i luaţi in scrisŭ pe toţi evreiĭ cátĭ se vorŭ fi aflándŭ, arĕtándŭ pe fiescecare cu famil a luĭ şi ce mesteşugŭ şi negustorie are şi de unde se numesce că este: aşĭa făcendŭ catastihŭ curatŭ, intocmaĭ precumŭ vi se poruncesce, să aveţi a trimite la comisia visterneĭ, insă pănă la 11 ale viitóreĭ lunĭ luĭ Martie după numĕrulŭ testamentului celuĭ vechiŭ şi să seţĭ d-vóstră şi acesta, că orĭ-care ovreiŭ căsătoritŭ, seŭ necăsătoritŭ, aşedatŭ, seŭ ne aşedatŭ, se va afla slujindŭ marchitanŭ in tréba armadiĭ Impĕrătescĭ, aceĭa sunt a fi fără de dare, iară totŭ trebue să se iae in scrisŭ şi să fie arĕtaţi in catastih cu deosebire, unde slujescŭ, iară ceĭ-l-alţĭ aŭ să plătéscă la Visterie, dela ĭ áutĕriŭ de Noemvre lĕt 1789 pănă la sfirşitulŭ luĭ Octomvre lĕt 1790, pe unŭ anŭ intregŭ câte tal... cea-ce veţi găsi cu cale şi cu dreptŭ să arĕtaţi in catastihŭ pentru fieş-carele, cumŭ şi zaharelele celea orănduite, precumŭ respundŭ şi locuitoriĭ ţĕrĭ şi care din ovreĭ ce vinŭ din alte ţĕrĭ se vorŭ adeveri că şi-aŭ plătitŭ darea luĭ acolo, pentru anulŭ

Continuăm cu actele relative la *narturi* începute a pagina 395

«Poruncă către Aga Ischistambol şi Armaşu Arenda, că nu sunt următori zapisului şi prinsorei ce aŭ datŭ pentru pănea a o scóte mai mare şi deplinŭ .a dramuri după zapisŭ şi Divanulŭ după zapisulŭ ce aŭ datŭ are a le cere răspunsŭ, ci primindŭ porunca să aibă a da nizamuluĭ celŭ cuviosŭ, ca să se facă pănea după nartŭ şi prinsórea ce aŭ datŭ, să nu cadă in vină pentru catalirisisŭ alŭ trebiĭ aceştia» 1790, Iunie 24.

Cod No. XVII, fila 211

Către d-luĭ vel Agă pentru nartulŭ vinuluĭ.

«S'aŭ datŭ poruncă de.a Măria Sa Ghenerarul Entenberg şi dela ceĭ-l-alţĭ Divanţĭ, la d-luĭ vel Agă, pentru nartulŭ vinuluĭ: a se vinde ocaoa dréptă şi vinulŭ ne amestecatŭ, pe părale şése». 1790, Martie 31.

Cod No. XVIII, fila 80.

Narturile pentru lucrurile mâncărŭ in ce chipŭ s'aŭ găsitŭ cu cale a se vinde.

	Părale		Părale
Unt de lemn	40	Săpunul celŭ bunŭ	36
Orezu	16	Fideua de Veneţia	50
Năhutul	12	Pastrama de vacă de zalhana . .	12
Măslinile	20	Săpunul prostŭ	20
Brânza de oĭ din Burduf	16	Meiul	24
Cascaval	22	Icrile tescute	50

acesta acela va fi apĕratŭ de zaharele, iarŭ nu şi de darea ce se face acumŭ hotărire, insă acéstă dare vorŭ respunde cu cislă între ei, ca să nu simţă vre

	Pâra		Pâra
Icrele negre moĭ	46	Morcovĭ ocaua	3
Mălaiul de porumb măcinatŭ	3	Capere	2
Mălaiŭ meiŭ măcinat	2	Gulia mare una	2
Făina de orzŭ	2	Gulia de mijlocŭ una	1
Clapă	4	Guliile cele mărunte 2	1
Fasole	6	Ridichile, 6 de lună	2
Lintea	6	Rădichile cele marĭ, ocaua	2
Mazărea	8	Ţelina ocaua	4
Bobul	10	Merele creţescĭ 8	1
Prunele uscate	5	Merele amestecate 15	2
Usturoiŭ 6 căpăţinĭ	1	Nucile 30	1
Prazul celŭ mare 5 fire	1	Apa, în ocolulŭ Agescu, sacaua	4
Prazul măruntŭ 10 fire	2	In mahala, apa, săcaua	5
Spănac ocaua	4	Orzul ce se vinde la hanurĭ şi la băcăniĭ ocaua	4
Pătrănjel ocaua	6		

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

»După acestŭ nartŭ ce s'aŭ găsitŭ cu cale a fi vîndarea acumŭ într'acéstă vreme la fieş-care felurime, precumŭ maĭ susŭ se arétă, poruncesce Divanulŭ d-tale, biv. vel stolnice Neculescule, să daĭ cuviinciosulŭ nizamŭ, ca cu acestŭ preţŭ să fie vîndarea lucrurilorŭ ce se numescŭ maĭ susŭ, iarŭ nu maĭ scumpe» 1790, Noemvrie 8.

Eutenberg, Dumitrache Banŭ, Ioan logf. Constandin Ştirbeiu, Mateiu Fălcoian, Marcuche.

Cod No. XVIII, fila 313.

Poruncă către boeriĭ epitropĭ pentru nartulŭ pâniĭ.

»Fiind-că Aga Ischi-Stambol şi cu Armaş Arcuda ce aŭ avutŭ asupra lorŭ nizamulŭ pentru nartulŭ de pâne aicĭ în Bucuresci, aŭ fostŭ datorĭ ca numaĭ până la graulŭ noŭ să aibă acea epistasie, acumŭ dară, d-vestră să daţĭ nizamulŭ acesta, adecă să cercetaţĭ preţulŭ graulul noŭ cu care-lŭ cumpĕră brutarii din tîrgŭ, atatŭ celŭ de frunte, catŭ şi celŭ de alŭ doilea şi alŭ treilea, să faceţĭ apoĭ şi cea cuviinciosă socotelă brutarilorŭ, după preţulŭ grâului ce cumpără, cu ce nartŭ se cuvine a vinde pânea în Bucuresci? însă căutaţĭ bine să nu faceţĭ vre-unŭ cusurŭ la acéstă socotelă, precumŭ nu aţĭ făcutŭ cercetarea cea dreptă şi cuviinciósă la graulŭ vechiŭ şi s'aŭ aflatŭ aceĭ doĭ boerĭ, de aŭ luatŭ treba asupra lorŭ, cu multă deosebire şi folosŭ norodului; şi nu numaĭ acumŭ să faceţĭ acéstă urmare şi să arĕtaţĭ Divanuluĭ în scrisŭ, ci tot-deuna, în vremi, să cerce-

unulŭ năpăstuire, asemenea și la altă cheltuială ce vorŭ respunde rufeturile» (1). 1790, Aprilie 14.

---

tați prețulŭ grâului și după aceea să urmați a face și nartŭ brutarilorŭ și iar să arĕtați Divanului, de care asteptămŭ respunsŭ» 1790, Septembrie 13.

Ionită Logofĕtŭ, Mateiu Fălcoianu Marchelie, Bn. vel Sărdariu.

Cod. No. XVIII, fila 259.

Anaforaua epitropilorŭ pentru nartulŭ precupeților.

«După luminată poruncă amŭ făcutŭ cercetare, pentru legumile și verdețurile ce vîndŭ la obste precupeții în târgŭ și vedemŭ cumŭ că vîndarea le este cu prețŭ ne suferitŭ, darŭ noĭ după cercetarea ce facemŭ de prețulŭ cu care cumpără precupeții de pe la lŏcuitorii de pe afară și de pe la grădinarii de aicĭ din Bucuresci și după starea vremii, socotimŭ a fi cu cale să se vîndă legumile și verdețurile cu prețulŭ ce insemnămŭ mai josŭ, însă acumŭ de o camŭ dată, dar maĭ asupra tómnii de se vorŭ maĭ eftini vomŭ purta de grijă și în ce chipŭ va fi atunci vîndarea vomŭ face deosebita plirotorie cinstitului Divanŭ, ci pentru ca să se păzéscă vîndarea cu acestŭ prețŭ, să fie luminată porunca cinstituluĭ Divanŭ către d luĭ vel Agă, ca să dée poruncă tuturorŭ precupeților în ce chipŭ să le fie vîndarea, de acésta insciințămŭ cinstitulŭ Divanŭ». 1790, Septembrie 10.

Costache Cluceru, Nicolache Păhar.

Cod. No. XVIII, fila 261

	Părale		Părale
Fasolea oca	7	Pătrănjel fire 15	1
Lintea oca	6	Morcovĭ fire 10	1
Mazărea oca	10	Gulia una	1
Bobul oca	8	Brojbe două	1
Ciapa oca	5	Sfecle maĭ marĭ 3	1
Varza, căpățina mare	2	Sfecle maĭ mici 6	1
Iar cea mică	1	Spănac, ocaua	6
Usturoiŭ, căpățini opt	1		

Divanulŭ Prințipatuluĭ țĕriĭ Românescĭ Poruncă către d-luĭ vel Agă.

«Cu acestŭ prețŭ ce aŭ socotitŭ cu dreptate întru acéstă vreme, să poruncesci d-ta precupețilorŭ de a fi următorĭ spre a vinde fiesce-care felurime de legumă, supuindu-ĭ fără de voĭa lorŭ la acestŭ nartŭ; iarŭ pe celŭ neurmătorŭ se va pedepsi, arĕtândŭ d-ta tuturorŭ de obște prețulŭ acesta, ca să fie sciut la toți cei ce cumpără». 1790, Septembrie 15.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, ot *Romnic Filaret, Ioan Damaris, Manolache Grădișteanu, Constantin Știrbeiu.*

Cod. No. XVIII, fila 262.

(1) Cod. No. XVIII, fila 104.

O altă categorie de locuitori de care se preocupă regimulŭ austriac în Muntenia, sunt turcĭ La favórea armistiţiel, negustorii turcĭ aŭ voie să vie în ţéră, pe timpŭ limitatŭ şi cu *păşuşĭ* dela feld-merschal-leitnant Entenberg. Se face însă catagrafie de toţi turcii remaşi în ţéră, ascunşi pe la locuitorii ţĕreĭ, cu scopŭ de a fi consideraţi ca «robĭ» şi a servi apoi la schimbulŭ pe prizonierii austriacĭ, robiţi de turcĭ. Iată actele relative la acéstă categorie de locuitori:

Publicaţie la tóte judeţele şi la Agă şi la Spătar, pentru turcĭ.

«Dela Divanu Prinţipatului ţĕriĭ românescĭ.

Porunca către ispravnicĭ ot sud....

Pentru negutătorii turcĭ ce vinŭ cu firmanurĭ, aţĭ avutŭ porunci date dela mine feld-marschal-leitnant, că unii ca aceştia ce vinŭ cu firmanurĭ să aibă în mânile lorŭ şi paşaportile mele, în care paşaporturĭ cu deosebire să poruncesce d-vostră, că numai în locurilŭ unde este şederea ispravnicilor să aibă a se negutători, fără de a nu âmbla prin sate, care aŭ voie a rĕmânea numai până când vorŭ fărşi negustoria lorŭ; acumŭ amŭ înţelesŭ, după cumŭ şi însuşi cei mai cinstiţi turcĭ se jăluescŭ, că o mulţime de turcĭ fugarĭ şi alt-felŭ de ómenĭ rĕĭ arŭ fi fugindŭ de peste Dunăre şi arŭ fi venindŭ aicĭ în ţéra românéscă fără de niciunŭ felŭ de firmanŭ şi s'arĭ fi ascunzêndŭ pe la locuitorĭ prin păduri şi în alte locurĭ; pentru care strașnicŭ se poruncesce d-vóstră, ca să aveţi a urma după poruncile ce aveţi date dela mine feld-marschal-leitnant şi pe acelŭ felŭ de turcĭ fugarĭ, ce n'aŭ firmanurĭ, séŭ paşaporturĭ dela mine, să aveţi a-ĭ prinde, meteherisindŭ înteiŭ cuvinte dulcĭ, după cumŭ aveţi povăţuire şi să le luaţi armele dându-se la celŭ mai de aprópe comandantŭ ostăşesc, ca să-ĭ trimiţă la mine, împreună cu armele lor (iarŭ mai virtos d-vóstră ispravnicilorŭ i căpitanilorŭ dupe margine fórte să străjuiţi marginea şi turc fără de firmanŭ să nu lăsaţi a trece şi intra în ţeră, dar să urmaţi negreşitŭ» (1). 1790, Noemvrie 22.

Entenberg, feld-marschal-leitnant, ot *Rómnic Filaret*, *Ion Damaris*, *Const. Ştirbeiu*, *Matei Fălcoianu*.

Publicaţie la tóte judeţele şi la Spătar şi Agă, pentru turcii ce se voră fi aflândŭ rĕmaşi în ţeră.

«Copie întocmaĭ dupe orderulŭ excelenţeĭ Séle feld-marschal-leitnant baron von Entenberg, care aŭ datŭ la Divanulŭ ţĕriĭ.

Suntemŭ pré încredinţaţi, că atâtă pe la ţéră, câtŭ şi cu deosebire în oraşŭ în Bucureşcĭ, maĭ înaintea intrărĭ armieĭ Cesaro-crăescĭ în ţéra românéscă şi la vremea când intra armia şi după ce aŭ intratŭ, mulţi turcĭ, de locuitoriĭ ţĕriĭ aŭ fostŭ luaţi în slujbă şi ântêiŭ că s'aŭ opritŭ aicĭ în ţéră, séŭ subt altŭ chipŭ, după cumŭ toţi aceştia ce sunt de legea luĭ Mohametŭ, uniĭ fiindŭ în slujba înalteĭ porţĭ, aŭ purtatŭ arme asupra armelorŭ crestinescĭ şi aŭ căzutŭ

(1) Cod. No. VXII, fila 320—321.

robĭ la noĭ, carĭ sunt a se metaherisi întru asemenea chipŭ, precumŭ şi eĭ metachirisescŭ pe aĭ noştriĭ; decĭ să bine-voiască cinstitulŭ Divan a face cele maĭ straşnice poruncĭ pe largŭ, atâtŭ pe la isprăvnicăturĭ, câtŭ şi la spătărie i la alte, dregătorie, ca fiesce-care în ţinuturile şi în popórele lorŭ să cerceteze cu amĕruntulŭ: unde şi câţĭ turcĭ se află? să se trimită foĭ la cinstitulŭ Divanŭ, care dregătoriĭ să aĭbă a ţinea în pază acestŭ felŭ de turcĭ, séŭ să se lase cu îndestulată chezeşie, ca când vorŭ fi ceruţĭ să se dea, ca să se pótă da la comisionulŭ schimbăriĭ de robĭ: numaĭ politescŭ pe cinstitulŭ Divanŭ, ca îndată ce va veni foile de pe la judeţe şi dregătoriĭ, să facă unŭ catastihŭ de tóte şi să ni se trimiţă». 1790, Decembrie 9. (st. n.)

Entenberg, feld-marschal-leitnant.

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Poruncă către ispravnicĭ, ot sud...

«După coprinderea maĭ susŭ arĕtateĭ poruncĭ, poruncesce Divanulŭ să aveţĭ a urma întocmaĭ, de care asteptămŭ făr de zăbavă respunsŭ cu fóie anume» (1). 1790, Noembrie 29

Entenberg, feld-marschal-leitnant, ot *Rômnic Filaret, Radu Slătineanu, Ioan Damaris, Marchetie.*

LXXII

Edilitatea sub Coburg.

Ocupaţiunea austriacă făcu óre-care bine, dóră în direcţiunea edilităţeĭ. Pentru prima dată se gândesce guvernulŭ ţĕreĭ la regularea pieţelorŭ publice, la curăţenia şi pavarea stradelorŭ din alte oraşe decâtŭ Bucurescii. Acésta grijă este energică, maĭ alesŭ spre finea anuluĭ 1790, din causa bóleĭ ciumeĭ, care ameninţa ţéra, la acéstă dată.

Acéstă curăţenie a oraşelorŭ, în interesulŭ igienicŭ, cumŭ şi mĕsurile de luat cu referinţă la tăierea vitelorŭ, le aflămŭ în circulara Divanuluĭ, către tóte 17 judeţe, din 6 Aprilie 1790. Se otărescŭ pedepse bănescĭ dela contravenţiunĭ, în folosulŭ *caseĭ spitaluluĭ*. Dămŭ în note actele relative. (2) Eată ordinul relativ la Bucurescĭ:

(1) Cod. No. XVIII fila 328.

(2) *Cărţĭ la 17 judeţe pentru curăţitulŭ uliţelorŭ de prin oraşe.*

«Fiind-că curăţenia politiilorŭ şi a oraşelorŭ, de spurcăciunĭ, de leşiurĭ, de gunóe şi de orĭ-ce murdarlicurĭ şi putorĭ, este paza sănătăţeĭ de obste, căcĭ aceste molipsescŭ aerulŭ celŭ sănătosŭ şi pricinuescŭ bóle; iată se poruncesce d-vóstră,

Dela Divanulu Principatului Țerii Românesci. Porunca către d-lui vel Agă.

«Curățenia unei polițiĭ plină de norodŭ și de alisverișŭ are deosebire [illegible] sănătatea obștiei și în o bună ocarmuire de orânduiala țĕriĭ (1); ista undŭ deosebi[illegible] lucru care învrednicesce luare de semă la toțĭ! Pentru aceea dară, pre bune [illegible] înțelepte orânduelĭ ale mări Sale pré Înălțatului *Principe de Saxonia Coburg* [illegible] saŭ fostŭ date Divanului d-luĭ; porunci în multe rânduri de a se alice acest[illegible] multŭ trebuincĭosŭ lucru la urmare în faptă, ca și celŭ mare și celŭ micŭ [illegible] stringă gunoiulŭ dinaintea casi sale și din curțile sele cu silință să-lŭ scotă afar[illegible] din târgă; darŭ fiind-că acestŭ nizamŭ nu se păzesce, s'aŭ făcutŭ hotărire [illegible] Divanŭ, ca nu numaĭ ceĭ micĭ, adecă prăvăliașiĭ, negustorĭ, rufeturile, mahalagi[illegible] parte mirenească, cumŭ și bisericéscă, ci și boerĭĭ toțĭ de obște să stringă din[illegible] intea casiĭ sŏlo de dorne orĭ pe septemănă și să-lŭ scotă afară din târgă, pentr[illegible] care s'aŭ rânduitŭ hotărire și glóbă de baniĭ la ceĭ ne ascultătorĭ, iar deosebi[illegible] va metahirisi escelența sa feld-marschal-leitnant silă cu execuția ostășiască stra[illegible] nică în cată celŭ maĭ dinteiŭ va sta atata vreme în casa sa nesiobodŭ pa[illegible] când va fi desevărșită așia curățenie, care este spre binele de obște: deci aces[illegible] hotărire, după ce s'aŭ vestitŭ și s'aŭ făcutŭ cunoscută în Divanŭ spre înțeleg[illegible] rea fieș-căruia obrazŭ, iată să trimite d-tale, ca să o faci publică și la tota obste[illegible] cumŭ și fieș-căruia în parte, la care acestă trăbă și porunceșce Divanulŭ strașni[illegible] să fiĭ cu purtare de grijă acumŭ și în tŏtă vremea și să silescĭ pe fieș-care [illegible]

---

să purtați grijă pentru târgurile și orașele aceluĭ județŭ, ca pururea în tŏ[illegible] vremea să fie tóte ulițele grĭjite și curățite, făr de gunóe și făr de micĭ un mu[illegible] dalicŭ, putorĭ, séŭ leșurĭ, ca tote aceste să se scótă afară din orașŭ la locu d[illegible] părtatŭ iarŭ să nu se arunce pe uliță și pe lângă zidurĭ și ulucĭ; așișderea m[illegible] cĭ-lemnilorŭ să le dați porunca și nizamŭ, ca să taie vitele la unŭ locŭ maĭ deosebi[illegible] afară, unde să arunce mărunțaiele și spurcăciunile ce esŭ din trânsele, că mu[illegible] dalieulŭ face mare putóre nesuferită, care negreșitŭ mol vesce aerulŭ sănătăți[illegible] iarŭ maĭ virtosŭ zalhana să nu fie în lăuntru târgului și a orașului, ci afară, [illegible] locu depărtatŭ; deci la acestă datorie să faceți supuși și următori pe fie-ca[illegible] iarŭ celŭ neurmătorŭ poruncĭ, să se știe, că maĭ întâiŭ are a se pedepsi cu tal[illegible] a doua ori cu tal. 4, a treia ori cu tal. 8 și așia înainte totŭ îndoitŭ să se p[illegible] depséscă, care acești baniĭ sunt să se pue la casa spitalului: să se scie, [illegible] această pedepsă fără nici o deosebire a stărilorŭ să urmeze». 1790, Aprilie 6.

Cod. No XVIII, fila 84.

(1) «După raportu d-luĭ vel Agă, pentru luminăria de ceră și pentru a[illegible] cherbanele de luminări de seŭ și de săpunŭ, cumŭ și boiangiĭ, carĭ varsă pe p[illegible] dărĭ putorĭ spre molipsirea aerului și aretă că arŭ fi bine să fie opriți cherb[illegible] nagiĭ a nu maĭ lucra în târgŭ, cumŭ și boiangiĭ asemenea, saŭ datŭ porun[illegible] către d-luĭ vel Agă, că bună este acestă socotelă a d-luĭ și să le urmeze [illegible] faptă, ca să lucreze la mahalale și să le aducă gata în prăvălĭ spre vinzare[illegible] 1790, Maiŭ 6.

Cod. No. XVIII, fila 128.

«Saŭ datŭ porunca Divanului la d-luĭ vel Agă, pentru lemnele, i fieș[illegible] cherestele ce vinŭ de vinzare la târgŭ, să pórte grijă d-lor a veni numaĭ la [illegible]

negreşită politia să fie curăţită de apurarea; aşişderea să grijescĭ d-ta şi de alte necurăţenii şi putorĭ, carĭ molivsescŭ aerulŭ sănătaţi, după povăţuirile şi poruncile ce ai date şi maĭ înnainte pe largŭ, ca să nu fie cusurŭ trebeĭ aceştia din nepartarea de grijă şi nesilinţa d-le» (1). 1790, Octombrie 23.

Entenberg feld maschal-leitnant. *Cozma ală Ungro-Vlah; Dumitrache Banul, Ioan Logf. Manolache Grădeşteană, Constantin Şărbeu, Matciu Fălcoianu, Marchelie oficial Impĕrătescŭ.*

Poruncele date în April nu avură efectele dorite, de óre-ce aflămŭ o anaforá a boerilorŭ epitropi, din 3 Maiŭ 1790, arĕtândŭ modulŭ de organizare a polcovnicieĭ podurilorŭ, atribuţiele acestuia şi beneficiile luĭ şi cerêndŭ Divanuluĭ readucerea ca polcovnicŭ a logofĕtul Stoica, spre a se ocupa serios de podurile, adecă pavelele din Bucuresci.

In urma acesteĭ anaforale aprobată de Divanŭ, acesta, în 7 Maiŭ 1790 rînduesce pre vel Spătar şi vel agă ca mumbaşiĭ pe lângă

---

curile celea orînduite, să se stringă ca să nu se maĭ primĕscă îmbulzirea carelorŭ pe uliţe, insă pe podu cal-elorŭ lângă Arsun, pe locul Leu-Ferie, de ungi şetră esa Fă-anaca, i lângă mŏnăstirea Mihaiu Vodă, pe mal-ulŭ lacă Dambovitza, i pe podu lui Şerban Vodă, anadunîndŭ unte ar ocoli tîrgului, pe podulŭ tîrgului de afară pe locatŭ Mărcuţei, de unde pe podu ce duce la Sf. Ion şi pe locatŭ Martagiului. Iarŭ pe podulŭ Mogoşoeĭ fiindu mult vinele deschise unde va socoti acela să fie adunarea carelorŭ, şi de acesta să aibe grijă şi polcovnicul vel spătariu». 1790, Iunie 2.

Porunca ce s'a făcută în divană Arnăuţilorŭ spre a lor pentru curăţitulă podurilorŭ. Dela Divanul rînduitul fără Românescĭ.

«Obiceiulŭ care aŭ fostŭ, poruncesce Divanulŭ a se urma şi acumŭ şi să albă voiniciea polcovnicu de podŭ a sta cu acestă porucă pe toţi prăvăliaşiĭ şi casnicĭ ca înaintea namestnicilorŭ sale fiesce-care să măture şi se curĕţe podu; aşişderea poruncesce Divanulŭ, d-tale vel Spătarŭ şi d-tale ve. Agă, maĭ întâiŭ să poruncescĭ la toţi străjariĭ mărginilorĭ şi respantiĕşiĭ ca să deie în scrisŏ locuitoriloru ce intră în lăuntru politiei, arĕtându-le locurile celea orânduite unde aŭ a trage fără de a se popri maĭ multŭ pe podurile uliţelorŭ, carĭ locuri datorĭ sunt d-lor boerilorŭ epitropi să le arĕte anume după cumă maĭ înainte aŭ fostŭ poruncitŭ, ca să fie sciute, atâtŭ acelorŭ locuitorĭ, cătŭ şi oşăşenilorŭ politeĭ, făcânduo acĕsta sciută, cunoscută cu publicare către toţi de obşte, apoi şi locuitorii ce se vorŭ găsi standă pe uliţă să fie siliţi a trage la locurile celea orânduite». 1790, Iulie 1.

Cod No. XVIII, fila 112.

(1) Cod. No. XVIII, fila 289

polcovnicu de podurĭ și Epitropia obștéscă, pentru ca să repare podurile din capitală.

Iată aceste acte:

Anaforaua dela boerii epitropi cu întărirea Divanului, pentru care s'aŭ orânduitŭ polcovnicu de podŭ logf. Stoica.
Către cinstitulŭ și marele Divanŭ alŭ Prinţipatului ţĕrii Românesci. Dela departamentulŭ Epitropiei Anafora.

«Insciinţămŭ cinstituluĭ Divanŭ, că polcovnicia podurilorŭ, măria Sa Alexandru Vodă Ipsilante prin hrisovŭ aŭ legat'o subt povaţa epitropiei obsteşcĭ impreună cu toţĭ omeniĭ stegului sĕŭ, asemenea urméză și la măria Sa Nicolae Vodă Caragea, i la măria Sa Mihaiu Vodă Suţul, precumŭ și la anulŭ dintâiŭ al mării Sele Nicolae Vodă Mavrogheni; fiind-că după cuprinderea hrisovelorŭ epitropia este încărcată cu purtarea de grijă a facereĭ și meremetuluĭ celorŭ patru podurĭ marĭ domnescĭ, de către epitropie să alege omŭ vrednicŭ de slujbă și credinciosŭ, pe care arĕtându-lŭ epitropia la Domnie ilŭ cinstea cu îmbrăcăminte de domnescŭ caftanŭ, dându-ĭ poruncă de a fi silitorŭ spre lucrarea și meremetulŭ acelorŭ patru podurĭ, făcendulŭ teslimŭ subt povaţa Epitropieĭ impreună cu toţĭ omeniĭ stegului sĕŭ, ca numaĭ de epitropie să asculte, iarŭ aceștia nicĭ o trebă cu elŭ, seŭ cu ómeniĭ luĭ, să nu aibă, rĕmăindŭ numaĭ și numaĭ pentru tréba podurilorŭ, ne supĕratŭ fiindŭ polcovnicu de vre-o cerere de havaetŭ, cumŭ și ómeniĭ stegului sĕŭ de alte podveḑĭ și lucrărĭ să nu se iae și așa urmându-se, podurile cele marĭ totdéuna, în curgere acelorŭ anĭ era bune, fără nicĭ unŭ felŭ de stricăciune, iarŭ dela alŭ doilea an alŭ mării Séle Nicolae Vodă Mavrogheni, ne mai urmându-se orânduiala hrisóvelorŭ și *polcovnicia podurilorŭ făcêndu-se făr de scirea Epitropieĭ, prin felurimĭ de gerimele, cu dare de havaeturĭ, nicĭ unŭ felŭ de lucrare nu s'aŭ făcutŭ la lucrarea și meremetulŭ ḑiselorŭ podurĭ marĭ*, rĕmăindŭ suma de podine grămăḑĭ pe marginea podurilorŭ ne puse la locurile unde era trebuinţă de meremetŭ, care podină tótă aŭ ars o ostașiĭ ascherlăĭ, din care pricină a polcovniciilorŭ de podŭ fiindŭ ómenĭ nealeșĭ de epitropie, însărcinaţĭ cu dărĭ de havaeturĭ și cu luare de ómenĭ din stegulŭ seŭ, la alte deosebite poslușaniĭ domnescĭ, aŭ rĕmasŭ câte patru podurile cele marĭ la o próstă stare, precumŭ este cunoscutŭ cinstituluĭ Divanŭ; pentru care ne rugămŭ cinstituluĭ Divanŭ, ca să bine-voiască a-șĭ păzi orânduiala polcovniciuluĭ de podŭ și a omenilorŭ seĭ după puterea hrisovelorŭ domnescĭ, pe alegerea ce acumŭ aŭ făcutŭ epitropia, să se orânduiască la slujba polcovnicieĭ de podŭ Stoica Logf, care este omŭ vrednicŭ, cercatŭ și credinciosŭ la tóte trebile epitropieĭ, aflându-se slujindŭ de caţĭ-va anĭ și bine-voindŭ cinstitulŭ Divanŭ a se orândui acestŭ maĭ susŭ numitŭ la slujba polcovnicieĭ, fiindŭ de înșine sciutŭ și alesŭ de vrednicŭ, avêndŭ și satele ce sunt podinarĭ aĭ epitropiĭ, mila cinstituluĭ Divanŭ de a fi nesupĕraţĭ la alte podveḑĭ, ca să pótă aduce în Bucurescĭ suma podiniĭ ce sunt tocmiţĭ, se vorŭ meremetisi câte patru podurile celea marĭ; noĭ fiindŭ pentru acéstă trébă a obștieĭ, îndrăsnimŭ a face în scire cinstituluĭ Divanŭ, arĕtândŭ puterea hrisóvelorŭ și în ce chipŭ se potŭ îndrepta podurile, iarŭ hotărîrea remane a se face cumŭ D-ḑeŭ va lumina cinstitulŭ Divanŭ (1)». 1790, Maiŭ 3.

(1) Cod. No. XVIII, fila 131.

«S'aŭ datŭ poruncă către d-luĭ vel spăt. i către vel Agă, după orderulŭ pré Inaltuluĭ Prinţipe, care poruncesce, că după altă poruncă dela 11 a trecuteĭ luni a luĭ Aprilie pentru făcutulŭ şi dregerea podurilorŭ, atâtŭ celea din tîrgŭ, câtŭ şi celea de prin mahalale şi nu s'aŭ făcutŭ nicĭ o urmare, pentru care fórte s'aŭ scârbitŭ pré Inaltulŭ Prinţipŭ şi poruncesce, ca să facă de isnóvă poruncă, că făr de zăbavă să se dregă, căcĭ şi erĭ era să se intâmple primejdie la 6 caĭ crăescĭ ş. de nu se va face de acéstă dătă urmare, nu va trece cu vederea Inaltulŭ Prinţipŭ şi făr de milă se va turbura asuprăle, ne maĭ dândŭ ascultare la nicĭ unŭ felŭ de pricinuire şi ce primejdie se va întâmpla vorŭ respunde d-lor; ci pentru podurile celea marĭ s'aŭ datŭ straşnică poruncă la boeriĭ epitropĭ, ca fără de zabavă să pue să le drégă, iarŭ pentru podurile micĭ şi de prin mahalale, să pue d-lor pe târgoveţĭ şi mahalagiĭ ale drege făr de zăbavă şi să se astupe tóte baltacurile, standŭ d-lor Mumbaşirĭ, cumŭ şi pentru curăţenia politieĭ şi măturatu podurilorŭ să urmeze porunceĭ, ce are dată dela 15 ale luĭ April şi să nu maĭ aştepte altă poruncă, ci in tótă vremea să urmeze» (1). 1790 Maiu 7.

«Poruncă către d-luĭ vel spăt. ca prin tóte mahalalele să cerceteze şi unde vorŭ fi drumurile stricate să rânduiască zapciĭ asupra mahalagiilorŭ, ca cu tufă, cu fărămătură de zidŭ, cu cenuşă, să se dregă negreşitŭ, până afară la câmpŭ, că apoi va avea d-luĭ a respunde» (2). 1790, Maiu 6 (3).

(1) Cod. No. XVIII, fila 130

(2) Cod. No. XVIII, fila 128.

(3) Iată şi alte acte relative la pavelele din Bucurescĭ:

«Insciintămŭ Inălţimeĭ Tóle, că zapciulŭ ce este purtătorŭ de grije asupra podurilorŭ, adecă polcovniculŭ de podurĭ, jăluĭ la Divanŭ, cumŭ că slujitorii ce are la steagŭ, adecă podariĭ, fiindŭ şedĕtorĭ pe afară in sud Ilfov, nu-ĭ lasă ostaşiĭ ce locuescŭ prin casele lorŭ ca să vină în Bucurescĭ să-şĭ implinéscă datoria slujbelorŭ, la treba podurilorŭ, care s'aŭ stricatŭ neavéndŭ cu cine să lucreze şi cere cuviinciósa îndreptare la acestea, ca să nu fie elŭ căḑutŭ în vină, că podurile sunt necurăţite şi stricate, ci fiind-că aceştĭ podarĭ este trebuintă a nu lipsi din slujbă, să bine-voescĭ inălţimea Ta a se da luminată porunca Inălţimeĭ Tele către comandiriĭ ce vorŭ fi printr'acele sate, ca să slobóḑă pe aceĭ podarĭ să vie spre a-şĭ implini datoria slujbelorŭ, adecă a fi înşişĭ eĭ să lucreze la trebile podurilorŭ seŭ cu banĭ să-şĭ plătescă septĕmâna la alţĭ ómenĭ de aicĭ din Bucurescĭ ca să lucreze, spre a nu se aduce podurile Bucurescilor la maĭ mare derăpănare şi stricăciune», 1790. Februarie 5.

Cod. No. XVIII, fila 354.

«După reportulŭ d-luĭ vel Agă, că i vine poruncĭ adese pentru meremetu podurilorŭ şi polcovnicu de podŭ nu-i dă ascultare, ḑicendŭ că boeriĭ epitropĭ are a-i porunci, s'aŭ datŭ respunsŭ către d-luĭ, că polcovnicu de podŭ este supusŭ la epitropie şi pentru podurile celea marĭ să fie datorŭ a areta la epitropie, iar pentru celea-l-alte să urmeze obiceiuluĭ a pune pe ceĭ cu case şi prăvăliĭ să le drégă», 1790. April 24.

«Poruncă către boeriĭ epitropĭ, ca după datoria ce aŭ a purta grijă pentru podurĭ, să fie drese, fiind-că în tóte părţile sunt stricate, să orânduiască d-lor

Reorganisarea spitalelorŭ dela Pantelimon şi dela Mărcuţa, cu scopŭ de a conţine până la 1000 paturĭ(?) încă e o disposiţiune a regimuluĭ austriacă

«După orderulŭ pré Inălţatuluĭ Prinţipŭ s'aŭ făcutŭ Pitacŭ la d-luĭ vel

---

polcovniculŭ de podurĭ, cu podină dela epitropie a drege podurile cele marĭ, iar pentru podurile celea micĭ, carĭ sunt datorĭ mahalagiiĭ şi prăvălieşiĭ a le drege fiind-că găsescŭ pricină că nu se găsesce podină, s'aŭ datŭ poruncă osebită la comisia Visterieĭ a serie cărţĭ la ispravnicĭ să pornescă pe lŏcuitorĭ cu podină de vinḑare, dar şi d-lor să oranduiască polcovniculŭ de podŭ ca să le dee ajutorŭ cu podină de cea veche, ca să dregă şi acele negreşitŭ, să nu se intimple vre-o hata că vorŭ avea a da sémă». 1790, Aprilie 28

«După anaforaua boerilorŭ epitropĭ pentru podarĭ ce sunt cu pecetluiturile comisieĭ Visterii a fi apĕraţĭ, cu pricină că se supĕră de către ostaşĭ, nu vorŭ a veni la lucru podurilorŭ, s'aŭ făcutŭ poruncă în dosulŭ Anaforaliĭ, că fiindŭ straşnică poruncă dela Inaltulŭ Prinţipŭ a se drege podurile negreşitŭ, pentru care se rânduesce Mumbaşir zapciŭ polcovnicescŭ, ca cu voie fără voie să-i aducă pe toţĭ aceĭ podarĭ nesupuşĭ la lucru şi se poruncesce şi la toţĭ zapciiĭ plăşilorŭ să nu se supere maĭ multŭ aceştĭ podarĭ; aşişderea se poruncesce şi de către escelenţia sa feld-marschal-leitnant la totă partea ostăşescă, ca să slobodă pe aceĭ podarĭ, a nu le face nicĭ o supĕrare». 1790, Maiu 23.

Dela Divanu Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.

«D-ta vel Agă fiind-că podulŭ uliţiĭ care începe dela hanulŭ luĭ Şerban Vodă şi urméză la vale până la porta din susŭ a curţiĭ domnescĭ, ceĭ vechĭ este fórte stricatŭ, câtŭ se primejduescŭ caiĭ şi vitele trecĕtorilorŭ şi fiind că podurile uliţelorŭ micĭ precumŭ este acesta sunt datorĭ a le drege mahalagiiĭ, ulicerĭ şi prăvălieşiĭ caţĭ şedŭ de rândŭ pe acestă uliţă şi de oparte şi alta, Divanulŭ poruncesce d-tale ca să puĭ pe toţĭ mahalagiiĭ, ulicerĭ şi prăvălieşĭ, câţĭ şedŭ pe acéstă uliţă şi pe de oparte şi pe alta, rânduindŭ zapciĭ asupra lorŭ, ca să-ĭ silescă a drege acestŭ podŭ negreşitŭ, precumŭ trebue, de temeiŭ, iarŭ de vorŭ pricinui că nu aŭ chereste şi podine, Divanu este pliroforisitŭ, că cherestea aŭ începutŭ a veni la tîrgŭ de vinḑare din destulă, precumŭ şi astăḑĭ vinerĭ ne-amŭ insciinţatŭ că aŭ venitŭ de vinḑare din destulă la Tîrgu-de-afară, de unde potŭ să cumpere din tîrgŭ şi să dregă podulŭ negreşitŭ». 1790, Octombre 25.

Dela Divanulŭ ţĕriĭ Românescĭ. Poruncă către d-lor epitropĭ.

«Podulŭ din pórta de susŭ a curţiĭ vechĭ peste apa Dâmboviţa şi de rîndŭ până la conacul d-luĭ Ministru Erbet fiindŭ forte stricatŭ, vă poruncesce Divanu să aveţĭ a'lŭ drege, la care să orânduiţĭ pe polcovnicu de podurĭ şi tóte locurile stricate să le impliniţĭ şi să le întocmiţĭ şi să nu rămâe maĭ multŭ stricatŭ». 1790, Octombrie 25.

Cod. No. XVIII, fila 292.

Vist. ca să orânduiască a se face celea trebuincióse pentru două spitaluri mari, unulŭ la Pantelimon şi altulŭ la Mărcuţa, în care să încapă câte o mie ómeni şi de urmarea şi începerea ce va face să aréte Divanuluĭ, ca să reporteze pré Înaltuluĭ Prinţipŭ, care aceloa să se cisluiască pe judeţe după mĕsura ce va da polcovnicu de ingineri(1). 1790, Martie 1.

În Maĭ 1790 se construesce casă de spitalŭ şi la Bănésa, cumŭ probézĕ doue acte, pe lângă spitalulŭ esistentŭ dela Colţa(2).

De aceste spitale îngrijesce încă Epitropia obştescă.

De acésta şi continuă a fi îngrijite şi podurile mari din Bucuresci Aduserămŭ mai susŭ câte-va ordine relative la podari şi polcovniculŭ de poduri, sub administrarea austriacă. Podurile mici se repară de prăvăliaşi şi proprietarii de case din stradele laterale. Îngrijirea de podurile de pe Dâmboviţa(3) şi de mĕsurile de apărare de focŭ nu

(1) Cod No. XVIII, fila 40.

(2) «Se vede acésta din nota d-luĭ siniorŭ Marchelie oficialulŭ Impĕrătescŭ pentru stufulŭ ce se găsesce de vîndare la mahalagii şi pe la sate, că cerŭ preţŭ nesuferitŭ şi trebue la spitalulŭ ce se face la Bănésa». 1790, Maiu 29.

«Porunca către comisia Visterieĭ a rândui 60 care celea trebuincióse la spitalulŭ ce se face la Bănésa, care care să nu se supere, nici să se iée la alte podvóde şi angariĭ; pentru a fi cunoscuţi să li se dée paşapoarte dela comisia Visterieĭ şi dela escelenţia sa gheneralulŭ». 1790, Maiu 29.

Cod. No. XVIII fila 173.

«Porunca către părintele Zahno Arhiereulŭ epitropŭ m-re i Colţiĭ, fiind-că s'aŭ orânduitŭ la spitalulŭ monăstiriĭ doftorŭ d-luĭ şătrarulŭ Ioan, care aŭ fostŭ şi mai naiute, ci să fie însciinţatŭ şi pe d-sa să-lŭ cunóscă de doftorŭ alŭ spitaluluĭ, dându-ĭ orânduita lefă de tal. 60 pe lună». 1790, Iunie 17.

Cod No. XVIII, fila 204

(3) «Fiind-că s'aŭ făcutŭ cheltuială din porunca la cele trebuincióse tacâmuri de treba focului, i la meremetu caseloru Divanului tal. 2459 şi banĭ 117, care cheltueli fiindŭ că sunt pentru a obştieĭ trebuinţă şi folosŭ cu care nu se îndatoresce cămara Impĕrătescă a o resplăti; Divanulŭ porunceşce d-le sard. Arbut, ca unulŭ ce aĭ fostŭ şi maĭ naiute la cisele de cheltuelile oraşului şi lefile Neferiloru, ce să plătea de rufetulŭ Bucurescilor, după acea orânduială urmândŭ, le împreună cu starostea de negustori, să cisluéşci cu dréptă orânduială acéstă sumă de banĭ, carĭ banĭ împlinindu-se cu zapcialicu d-sale vel Spătar, i d-sale vel Agă, să-ĭ faceţi teslimŭ la Visterie, ca să se pue în locŭ la cămara Impĕrătéscă de unde s'aŭ luatŭ de s'aŭ cheltuitŭ şi să aibĭ d-ta sărd. Arbut, i d-ta staroste a arĕta cisla ce veţi face, la Divanŭ». 1790, Martie 1.

Către Hagi Chiriac starostea, pentru a împlini banii după cisla ce s'aŭ făcutŭ.

«Pentru cheltuelile ce s'aŭ făcutŭ la cele trebuincióse tacâmuri ale focului i la meremetu caseĭ Divanului şi la alte trebuincióse, care s'aŭ cisluitŭ pre bres-

sunt uitate sub regimulŭ ocupaţiuneĭ austriace; spesele pentru ele şi pentru reparaţiunile la casele Divanuluĭ, le plătescŭ însă rufeturile.

In Maĭ 1790 s'aŭ strămutatŭ la turnul Colţeĭ «*foisorulŭ de focŭ*» unde maĭ fusese şi maĭ înainte(1).

Unŭ obiceiŭ vechiŭ nu se perde sub Nemţĭ: *céta masalagiilorŭ* continuă a avé cătare!.. Câte solemnităţĭ, âmblărĭ nóptea şi chefurĭ nu aŭ fostŭ luminate de aceĭ masalagiĭ, carĭ pe lângă scutire, aveaŭ dreptŭ şi la 4 rîndurĭ de cisme pe anŭ(2)!

---

lele din Bucureşcĭ după pitacu Divanuluĭ dela Martie 1 şi intrândŭ şi sfintele ḑile ale patimilorŭ şi ale sfinteĭ învierĭ, aŭ fostŭ porunca Divanuluĭ dată ca să nu se supere nimenea într'aceste ḑile; acumŭ dară, după septomâna acésta, poruncesce Divanulŭ să se iae împlinirea acelorŭ ḑile în banĭ dela fie-care, pentru care ţi se dă ajutorŭ pentru acéstă trebă pre Ioniţă cupeţ negustorŭ dintre lipţeanĭ, i pe Hagi Anton Blănariu dintre blănarĭ, i pe Hag. Nedelea dintre bogasierĭ, după orânduiala ce aŭ fostŭ maĭ nainte, ca să aveţĭ a face împlinire dela tóte breslele şi dela toţĭ, după cisla ce aŭ făcutŭ carĭ banĭ împlinindu-ĭ să aveţĭ a-ĭ face testimŭ la visteria ţĕriĭ, de unde s'aŭ luatŭ banĭ de s'aŭ cheltuitŭ, fiind-că nu este datóre cămara Impĕrătéscă a respunde cheltuelile acestea ce s'aŭ făcutŭ la trebile politieĭ ţĕriĭ; deci se poruncesce d-tale vel Spătar i d-le vel Agă, să daţĭ ajutorulŭ celŭ cuviinciosŭ cu zapciĭ şi ómenĭ orânduiţĭ din destul, carĭ să âmble a face taxilŭ banilorŭ dela fieş-carele». 1790. Martie 26.

Cod. No. XVI, fila 79.

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ, către boerĭ epitropĭ aĭ obştei

«Pentru podulŭ de peste apa Dâmboviţeĭ, care coboră către Mihaĭ Vodă, primind porunca Divanuluĭ, să aveţĭ a orândui pe polcovnicu cu podariĭ, ca să facă parmaclicurĭ de stinghiĭ pe amendone marginile pentru sprijinelă a nu se face vre-o primejdie vitelorŭ şi trecĕtorilorŭ acumŭ în vreme de iarnă pe îngheţŭ cumŭ şi meremetu găurilorŭ şi podmilorŭ stricate de acilea să le întocmiţĭ». 1790. Decembrie 3.

Cod. No. XVIII, fila 390

(1) «Cătră d-luĭ vel Agă, că s'aŭ cetitŭ raportulŭ d-luĭ pentru foişorulŭ de focŭ în care sunt paznicĭ pentru întamplare de focŭ, cumŭ că s'aŭ slăbitŭ şi paturile de susŭ s'aŭ stricatŭ şi pentru ca să nu se întâmple primejdie cere a avea voie să mute paznicii la Colţa, unde aŭ fostŭ şi maĭ nainte şi este şi maĭ înaltŭ, i s'aŭ datŭ respunsŭ, că le sunt numaĭ paturile stricate, să pule ómenĭ să le dregă, ca să se păzéscă totŭ acolo şi acea puţină cheltuială ce va merge la acelŭ patŭ va areta-o într'alte cheltuelĭ, iarŭ le este de susŭ până josŭ slabŭ, să aibă voie a muta paznicii de focŭ la Colţa şi să reportuiască Divanuluĭ, ca să se căpuiască şi pentru acelŭ foisorŭ a nu se face vre-o primejdie». 1790, Maiu 15.

Cod. No. XVIII, fila 147.

(2) «Poruncă cătră comisia Visterieĭ, după porunca Inaltuluĭ Prinţipŭ pentru vameşiĭ dela Câmpina, că din baniĭ ce sunt să dée la căminaru Moscu arŭ fi

O altă mĕsură de edilitate, dar menită a produce unŭ venitŭ, din strafurile otârîte de 3 și 6 galbenĭ, este acea ce impune neguţitorilorŭ cumperarea de mĕsurĭ cu marca ţĕreĭ, fabricate sub controlulŭ Divanuluĭ. Eată acestŭ documentŭ din 9 Iulie 1790:

Dela Divanulŭ Principatuluĭ ţĕriĭ Romaneşcĭ. Poruncă către d-luĭ vel Spătarŭ.

«Fiindŭ-că apururea se jăluescŭ atâtŭ ostașiĭ, cumŭ și norodulŭ de obște, cumŭ-că cârcĭumarii ce vindŭ vinurĭ și rachiurĭ, după ce-și iaŭ pretulŭ acelŭ dreptŭ, care este hotărîtŭ dela Divanŭ, cu folosulŭ câștigului lorŭ, fără de nicĭ o pagubă, apoĭ nu vindŭ cu oca dreaptă ci fiindŭ slobodĭ, în voĭa lorŭ, cu mĕsurĭ neînsemnate și necunoscute, facŭ felurĭ de meșteșugurĭ și vicleniĭ cu înșelaciunĭ la ocale, vindendŭ cu mĕsurĭ maĭ micĭ, din care se pricinuesce pagubă la totă partea ostășescă, cumŭ și la totŭ norodulŭ de obște, și cu acestŭ mijlocŭ nicĭ nartulŭ vinuluĭ nu se păzeșce și intru înzadarŭ este nizamulŭ ce s'aŭ datŭ la pretulŭ vîndĕrii cândŭ mĕsurile nu sunt drepte, deci fiindŭ cu cale a se pune și acésta la orânduiala cea cuviinciosă spre a avé cârcĭumarii mĕsurĭ însemnate și pecetluite cu semnulŭ Divanuluĭ, ca unŭ lucru ce este pentru trebuința și dreptatea de obște a totŭ noroduluĭ, după cumŭ și la alte politiĭ din ţĕrile europeneșcĭ să urmează, nu ca să maĭ măcească ocalele din dreaptă mĕsura lorŭ cea obișnuită, care este a ţĕriĭ, următóre din ceputŭ și până acumŭ, adecă ocaua dreptă de patru sute dramurĭ, ci ca să nu se facă înșĕlăciune și vicleșugurĭ la acelea drepte ocale a vinde cu alte maĭ micĭ mĕsurĭ, înșĕlândŭ norodulŭ; iată dar din porunca Divanuluĭ s'aŭ făcutŭ mĕsurile ce ea cuviinciose ale ţĕriĭ de her albu, pecetluite cu semnu peceţiĭ Divanuluĭ, carĭ sunt drepte și întocmaĭ la dramurĭ, adecă cea dintâiŭ oca dreptă de dramurĭ patru sute, jumĕtatea de dramurĭ doue sute litra de dramurĭ una sută, și cinţécă de dramurĭ cincĭdecĭ, care ţi sĕ dă d-tale pentru cârcĭumile ce sunt în mahalaua ţinutuluĭ spătăriĭ, spre a le împărţi și a da la toată cârcĭuma de obște câte patru de acestea, făcându-le teslimŭ în mânile cârcĭmaruluĭ, dela carele veĭ lua d-ta cheltuiala acestora pentru câte patru, tal, doĭ și un ort, care banĭ să-ĭ aducĭ d-ta toţĭ deplinŭ pe suma ocalelorŭ ce primeșcĭ, ca să se dee de unde s'aŭ cheltuitŭ, cu care aceste mĕsurĭ să aĭbă a vinde toţĭ cârcĭmariĭ, fără de a nu se cuteza să facă vre-o schimbare acestorŭ mĕsurĭ, séŭ a vinde cu altele ce nu vorŭ fi pecetluite cu semnulŭ peceţiĭ Divanuluĭ, iarŭ carele se va prinde în urmă că nu

---

opritŭ cea ce se face la păcura masalalelor, ca aceĭ banĭ să se întórcă dela Visterie d-luĭ căminaruluĭ și se va ţinea în sémă, ci dar să urmeze poruncii». 1790, Maiu 20

Cod. No XVIII, fila 153

«După reportu d-luĭ vel Armaș, pentru obiceĭulŭ ce aŭ avutŭ masalagiiĭ a li se da de patru orĭ într'unŭ an cisme și acumŭ nu li se dă; s'aŭ datŭ respunsŭ la d-luĭ vel Vistier, ca să cerceteze și de va fi avutŭ cu adevĕratŭ acestŭ obiceiŭ vechiŭ, poruncesce Divanulŭ să li să pună în orînduĭală obiceĭulŭ ce aŭ avutŭ, ca să li se dea» 1790, Noembre 22.

Cod No. XVIII, fila 320.

vinde cu acestea mĕsurĭ drepte, unulŭ ca acesta să dée șése galbenĭ împĕrăteșcĭ, și se va închide prăvălia seŭ cârcima acea, cu hotărire ca nicĭ odată în urmă să nu se maĭ facă alisverișu și vîndare întrênsa; ci darŭ după ce veĭ face teslimŭ acestea mĕsurĭ, să publicueșcĭ totŭ de odată întru o vreme nizamulŭ acesta la toțĭ de obște, ca să știe fieș-care cumpĕrătoriŭ a cere dela cârcimarŭ să-ĭ vîndă cu ocaua cea pecetluită, iar care cârcimarŭ nu va vrea, îndată să vie cumpĕrătoriulŭ la d-ta, să dée de știre, spre a se urma hotărîrea ce aretămŭ maĭ susŭ, pentru care se va face în urmă osebite cercetărĭ pe subt cumpĕtŭ de a pune în mână pe unulŭ ca acela cu însășĭ ocaua acea nedréptă și schimbată, asemenea și la toțĭ vendĕtoriĭ de untŭ-de-lemnŭ, oțetŭ, rachiŭ, să aibĭ d-ta a da mĕsurile aceste pecetluite, de care așteptamŭ și pentru aceștia asemenea foae de câțĭ sunt la numĕrŭ toțĭ pe anume» (1). 1790, Iulie 9.

Entenberg, feld-marșal-leitnant; Cozma alŭ Ungr.-Vlah.; Merchelius, oficheal împĕrătescŭ; Manolache Grădișténŭ; Costandinu Stirbeiŭ.

Asemenea poruncă ca acésta s'aŭ făcutŭ și la d luĭ vel Agă.

Dăm în note aci și altele documente relative la mĕsurĭ, ocale, coturĭ etc. din Sept. și Noemb. 1790 (2).

---

(1) Cod No. XVIII, fl a 225.

(2) *Poruncă către boerii epitropi pentru coturile de pe la prăvăliĭ.*

«Fiindŭ că s'aŭ înștiințatŭ Divanulŭ, din jălbĭ, cumŭ că ceĭ ce vîndŭ marfă cu cotulŭ în Bucureșcĭ, prăvălieșĭ, ovreĭ și bucureștenĭ, înșélă norodulŭ de vîndŭ cu coturĭ nedrepte, maĭ micĭ din mĕsura lorŭ și mincinóse, care pricinuescŭ multă nedreptate și scumpete, pentru care fiindŭ că coturile celea drepte cu care trebue să vîndă fieș-care prăvăliașŭ, sunt șciute și cunoscute, însemnate cu semnulŭ cămăreĭ Domneșcĭ și date întradinsŭ pe la toțĭ prăvălieșiĭ, care acele se vĕdŭ că le-aŭ ascunsŭ și facŭ vîndare cu altele, se porunceșce d-vóstră, ca îndată după primirea aceștiĭ poruncĭ, fără de veste și cu mijlocŭ pe sub cumpĕtŭ să cercetațĭ întradinsŭ pre la prăvălieșĭ orĭ-care va fi ca să puneți în mână de acelé coturĭ mincinóse cu care înșélă norodulŭ, și numaĭ decâtŭ să înșciințațĭ Divanuluĭ.» 1790, Sept. 6.

Carțĭ la 12 județe și la Bucureșcĭ pentru a se împărți coturĭ la ceĭ ce vîndŭ marfă. Divanulŭ principatuluĭ țĕriĭ Românescĭ.

«Pentru ca să se urmeze dreptatea de obște la vîndarea mărfurilorŭ cu cotu și să nu se înșele maĭ multŭ norodulŭ de către vîndĕtoriĭ mărfurilorŭ, care s'aŭ prinsŭ cu coturĭ schimbate și maĭ micĭ din mĕsura lorŭ, Divanulŭ cu socotélă de obște urmândŭ și obiceiuluĭ ce aŭ fostŭ, aŭ făcutŭ coturĭ drepte de herŭ carĭ saŭ pecetluitŭ la amendouĕ capetele cu semnulŭ peceții Divanuluĭ și s'aŭ datŭ ca să se împarță la toțĭ, orĭ câțĭ vîndŭ orĭ-ce felŭ de feliurime de marfă cu cotulŭ, atâtŭ aicĭ în tótă politia Bucureșcilorŭ, cumŭ și pe afară în tótă țéra, de obște, nu numaĭ la negustoriĭ pămêntenĭ, i străinĭ, ci și la brașovenĭ și la ovreĭ, fără de nicĭ o deosebire, ca uniĭ ce aicĭ în țéră negustorindu-se, sunt

Un câștigŭ realŭ avu ţéra, sub regimulŭ austriacŭ, din grija maĭ mare pusă pentru a face practicabile drumurile marĭ și de a se

---

datorĭ aşĭ vinde marfa cu cotulŭ ţĕriĭ care se urmeză la obşte, pentru care coturĭ măcarŭ că în vremea Domnilorŭ obişnuitŭ era de plătea negustorulŭ un galbenŭ, dar Divanulŭ făcendŭ uşurare şi scădere dintru acésta ce era obişnuitŭ, orânduesce cu hotărîre de obşte a se lua numaĭ câte 60 parale de cotŭ, şi fiindŭ că pricina a două coturĭ ce obicĭnuiaŭ prăvălieşiĭ de ţinea până acumŭ, unulŭ adecă maĭ mare pentru unŭ felŭ de marfă, era o lesnire a se înşéla norodulŭ prostŭ ce nu avé şciinţa a mĕsuriĭ coturilorŭ, Divanulŭ aŭ rădicatŭ de totŭ acelŭ maĭ micŭ cotŭ şi orânduesce, că numaĭ unŭ cotŭ să fie la tóte felurimele mărfĭ, cu care acela să vîndă negustoriĭ tótă marfa lorŭ, şi să-şĭ iee preţulŭ; dreptŭ acea orânduesce Divanu pe — ca la toţĭ de obşte să dee cotŭ de herŭ pecetluitŭ cu pecetea Divanuluĭ, şi să iee dela fieşĭ-care câte 60 de parale, şi împărţindŭ aceste coturĭ nouĕ, să strîngă dela toţĭ pe celea vechĭ, după obiceiŭ, ca să nu rĕmâe maĭ multŭ a metahirisi cu acelea vre-o înşălăciune, după care acestŭ nizamŭ porunceşce Divanulŭ tuturorŭ negustorilorŭ de obşte a fi următorĭ, şi fieşĭ-care cu acestŭ cotŭ să-şĭ vîndă totŭ felulŭ de marfă a lorŭ ca celŭ ce se va găsi cu altŭ-felŭ de cotŭ să şcie că se va pedepsi.» 1790, Octom. 21.

Dumitrache Ban, Ioan Logf., Mateiŭ Făleoianŭ, Marchelius.

Cod. No. XVIII, fila 288.

Publicaţiĭ la Aga şi la spăt. şi la tóte judeţele.

«Primindŭ porunca Divanuluĭ, să aveţĭ a face catastihŭ de câţĭ vîndŭ marfă cu cotulŭ în tĕrgurĭ şi în totŭ judeţul acela, verĭ pămĕntenĭ, verĭ străinĭ, verĭ ovreĭ, verĭ Braşovenĭ, verĭ care vinde orĭ-ce felŭ de marfă cu cotulŭ să luaţĭ în scrisŭ numele lorŭ şi numĕrulŭ, aşişderea să făceţĭ catastihŭ de câte cârciumĭ cu vîndare de vinŭ, i rachiŭ, cumŭ şi câţĭ vîndetorĭ de unt-de-lemnŭ seŭ oţetŭ, care vîndŭ cu mĕsurĭ de ocale în totŭ judeţulŭ acela, prin tîrgurĭ şi pretutindenea? pentru toţĭ făcendŭ catastihŭ, să trimeteţĭ Divanuluĭ, carele aşteptă aceste fără de zăbavă.» 1790, Octomvre 11

Insă în Bucurescĭ saŭ scrisŭ numaĭ pentru coturĭ.

9 poruncĭ pentru a se împărţi ocale pe afară în judeţe Dela Divanulŭ principatuluĭ ţĕriĭ Romanescĭ

«Pentru ca să se urmeze dreptatea la vîndarea vinuluĭ şi rachiuluĭ, untŭ de lemnŭ şi orĭ-ce cu mĕsurile celea drepte şi obişnuite ale ţĕriĭ, iată după hotarîrea ce aŭ făcutŭ Divanulŭ încă dela trecuta lunăluĭ Iulie 9 a acestuĭ următorŭ anŭ prin cartea iscălită de tótă obştea Divanuluĭ, făcĕndu-se ocale de fierŭ albŭ, şi pecetluindu-se cu semnulŭ peceţiĭ Divanuluĭ, după mĕsura ţĕriĭ, adecă ocaua de dramurĭ 400, adecă patru sute, iată după cumŭ şi aicĭ în lăuntru poliţieĭ Bucurescilorŭ s'aŭ urmatu, să trimite şi afară la judeţe omulu Divanuluĭ, anume, carele să aibă a da la toţĭ câţĭ vîndŭ rachiŭ, câţĭ vîndŭ vinŭ, untŭ de lemnŭ, oţetŭ şi orĭ-ce bĕutură, câte unŭ tacămŭ de patru ocale, care este una de dramurĭ patru sute, alta jumĕtate, de dramurĭ două sute, altă litră

construi podurĭ pe apele de pe căile marĭ. (1) Negreşitŭ aceste lucrărĭ se făceaŭ totŭ prin requisiţiunĭ împnătóre, dar celŭ puţinŭ totŭ se maĭ folos, şi ţéră din acele requisiţiunĭ. Principala cale îngrijită, între Muntenia şi Ardealŭ, fu acea dintre Ploescĭ-Câmpina-Timişŭ. Damŭ

---

de dramurĭ una sută, şi alta de cincĭdecĭ dramurĭ, verĭ prin têrgurĭ, prin orase, prin sate, pe la drumurĭ, pe la cârcime megieşescĭ, boerescĭ i mônăstirescĭ, şi la toţĭ orĭ câţĭ facŭ vîndare petutindenea şi în totŭ loculŭ, datorĭ să fie de obşte a primi aceste mĕsurĭ, orĭ străinĭ, orĭ pămintenĭ şi a vinde cu dînsele, pentru care aceste câte patru are a lua doĭ leĭ şi unŭ ortŭ vechiŭ, iar maĭ multŭ nu, că se va pedepsi; decĭ se porunceşce d-vóstră ispravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ să daţĭ ajutorŭ la acestă, orînduindŭ unŭ slujitorŭ de aĭ d-vóstră, de împreună cu orînduitulŭ Divanuluĭ să âmble să arĕte tote cârcimile din judeţŭ, cumŭ şi pe alţĭ ce vîndŭ cu mĕsurĭ de ocale spre a se da la toţĭ mĕsurĭ drepte, căcĭ în urmă are să se cerceteze, şi de se va dovedi că nu s'aŭ arĕtatŭ la orînduitulŭ Divanuluĭ toţĭ aceĭ carĭ vîndŭ cu mĕsurĭ, ca să li se dée mĕsurile Divanuluĭ şi că nu urmeză a vinde cu acelea, veţĭ fi învinovăţiţĭ: aşişderea vĭ se porunceşce, atâtŭ d-vóstră, i zapciilorŭ de prin plăşĭ, i căpitanilorŭ, i vatafilorŭ de plaiŭ şi altorŭ slujbaşĭ, să daţĭ totŭ felŭ de mână de ajutorŭ orînduitului acestuia, ca să pótă săvîrşi treba cu lesnire, supuindŭ negreşitŭ pe ceĭ ce se vorŭ arĕta cu împotrivire.» 1790. Noem. 5.

Entenberg, feld-marsal-leitnantŭ, Rŏmnic-Filaretŭ, Dumitrache Banŭ, Ioanŭ Damaris, Manolache Grădisteanŭ, Mateiŭ Fălcoianŭ, Marchelius.

Cod. No. XVIII, fila 307

(1) Brudina pentru trecerea pe podurĭ servia, atâtŭ statuluĭ, câtŭ şi particularilorŭ, pentru întreţinerea poduluĭ. Acestă brudină nu o plătescŭ nicĭ ostaşiĭ nemţĭ, nicĭ podvodariĭ lorŭ.

Dela Divanulŭ principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ, către ispravnicĭ ot. sud. Ilfovŭ, Vlaşca, Oltŭ, Buzĕŭ, Prahova, Ialomiţa şi Argeşŭ.

«Să sciţĭ că la transporturĭ cu trebuinţe ostăşescĭ, cumŭ zaharele şi altele, cumŭ şi dela ostaşĭ şi ómenĭ împĕrătescĭ nu are a se cere nicĭ o plată la trecerea podurilorŭ peste apă, nicĭ de către stăpâniĭ moşiilorŭ, nicĭ de către cumpĕrătoriĭ veniturilorŭ acelorŭ podurĭ, nicĭ de către căpitanĭ seŭ podarĭ, pentru care Divanulŭ vĕ poruncesce straşnicŭ să înscrinţaţĭ de acestea la toţĭ, ca să nu se cuteze nimenea din ceĭ ce aŭ podurĭ peste ape, a face vre-o supĕrare cărăuşilorŭ cu acestŭ felŭ de transporturĭ, spre a le cere vre-o plată de trecĕtóre, nicĭ să le facă podariĭ dintr'acésta pricină vre-o zăbavă la trecere, căcĭ nu numaĭ unulŭ ca acela va întorce îndoitŭ şi întreitŭ, ci încă se va şi pedepsi.» 1790, Iunie 13.

Entenberg, gheneral-feldmarsal-leitnantŭ, Dimitrie Banŭ, Răducanŭ Slătineanŭ, Rómnicŭ Filaretŭ, Marchelius.

Cod. No. XVIII, fila 195

«Către comisia visterieĭ după notă d-luĭ cinstituluĭ obers-leitnantŭ fon Kli-

în notă (1) actele din 30 Ianuarie 1790. 5 Maiŭ. 23 Iulie, 7 Sept.,

---

ţerŭ, proviant-maisterŭ, pentru drumurile şi podurile ce cadŭ dela Focşani pînă în Bucuresci, mai vêrtosŭ pentru podulŭ dela Mołpoveni, ca să facă fără de zăbavă întocmirea şi dregerea lorŭ, pentru care acésta s'aŭ mai datŭ în multe rînduri porunci către comisie, şi să facă cumŭ mai în grabă, ca unŭ lucru ce este de mare trebuinţă.» 1790, Maiŭ 27.

Cod. No XVIII, fila 167.

Pentru podulŭ dela Moldoveni s'a mai scrisŭ deja în Aprile.

Pentru podŭ dela Moldoveni saŭ Ialomiţă și pentru dregerea drumuriloră.

«După orderulŭ pré Înălţatului Prinţipŭ, astădi, la Aprilie patru, s'aŭ făcutŭ poruncă la ispravnicŭ Ialomiţii, ca să facă podŭ stătătorŭ a Moldoveni, porunculu-le ca cu grabă să se facă şi să dregă şi drumulŭ bine, care s'aŭ trimisŭ cu hîrtiă întradinsŭ la Aprilie 3 dimineţa, şi osebită poruncă s'aŭ făcutŭ şi la ispravnicŭ Ilfovului, ca să dregă drumulŭ ce cade într'acestŭ judeţŭ.» 1790, Aprilie 4.

Cod. No. XVIII, fila 82.

«După reportulŭ d-luĭ vel vist, că după înscinţarea lui Nicolae Andronescu, ce este asupra podurilorŭ ot Câşcioare, că n'are cuiniţe de ajunsŭ, s'aŭ făcutŭ poruncă la d-luĭ ve. armaşŭ ca să proftacească cuiniţe negreşitŭ.» 1790, Februare 20.

Cod. No. XVIII, fila 32—54

1 *Către Prinţipŭ, pentru Ioană sin Manole.*

«Amŭ înţelesŭ luminata porunca a Mariei Tale ce mi-se dă pentru Ioanŭ sin Manole, carele în drumulŭ Timeşului aŭ făcutŭ cârciumĭ în care va să puie vinŭ şi alte trebuincióse pentru comoda călătorilorŭ Transilvaniei; pentru care să dea Divanulŭ părunca a nu fi supĕratŭ de vamă, nu lipsimŭ cu plecăciune a înscinţa Mariei Tale, că pentru acestă pricină dandŭ stăpînulŭ moşiei jalbă Divanului, amŭ reportuitŭ înălţimei tale cum-că Divanulŭ aŭ socotitŭ pentru ca să nu-şi pîardă nici stăpînulŭ moşiei stăpînirea aceea ce are asupra pămîntului sĕŭ după dreptate, şi nici acestŭ jalnitorŭ care aĭ apucatŭ de aŭ făcutŭ cârciumele să nu se págubescă întru nimicŭ, să bine-voescĭ, Maria Ta, a ne porunci ca să punemŭ pe stăpanulŭ moşiei să plătescă nu numaĭ cârciumele pe cătŭ va fi cheltuitŭ pînă la unŭ banŭ, ci şi vinurĭ, feunŭ, orzŭ şi orĭ-ce va fi adusŭ să le plătescă cu preţulŭ acela ce arŭ fi pututŭ viude ca folosulŭ luĭ şi să remâe cârciumele la stăpanulŭ moşiei; pe carele să-lĭ îndatorescă Divanulŭ a purta grije de-a avé tóte cele trebuincióse drumuluĭ pentru odihna călătorilorŭ, la care réspunsŭ cu plecăciune rugămŭ pe Măria Ta să bine-voescĭ a o primi acéstă, pentru ca să nu se facă nicĭ stăpanuluĭ moşiei nedreptate cu a-şi pierde pămentulŭ sĕŭ, nicĭ paguba ceniia ce aŭ făcutŭ cârciumele acestea întru nimicŭ şi va fi îndatoratŭ stăpînulŭ moşiei a avé tóte cele trebuincióse pentru odihna călătorilorĭ.» 1790, Ghenarie 30.

Cod. XVIII, fila 350—351.

18 Noembre și 22 Noembre 1790 care se ocupă, fie de repararea căleĭ, fie de așeḑare de «*trahtirurĭ*» pentru călĕtorĭ pe acéstă cale

«Poruncă către ispravnicĭ ot sud Prahova, după cererea d-luĭ Eperieșă, comisareșulŭ țĕrĭĭ, pentru dregerea drumuluĭ dela Sinaia, că are înscriințare dela comisareșulŭ Ungarŭ a-i se da pe tótă ḑiua 150 lucrătorĭ și să i-sĕ rânduiască două sate séŭ maĭ multe din plaiŭ, se poruncéșce ispravnicilorŭ ca să se ajungă cu comisareșulŭ ungarŭ, ca nicĭ lucrătoriĭ să nu rĕmâe fără de arăturĭ, și de urmarea ce vorŭ face să aibă rĕspunsŭ Divanulŭ.» 1790, Maiŭ 6.

Dela Divanulŭ Principatuluĭ țĕrĭĭ românescĭ, către Egumenulŭ Sinaiĭ.

«S'aŭ cititŭ la Divanŭ rĕspunsulŭ ce facĭ pentru unŭ trachtirŭ ce este trebuinciosŭ a se așeḑa acolo, cu toate cele trebuincióse, intru care arĕțĭ, că pentru trebuința călĕtorilorŭ aĭ făcutŭ doue cârcime, una din susŭ și alta din josŭ m-reĭ, care aceste carciumĭ potŭ fi pentru a conăci ceĭ proștĭ, iarŭ cându se va intempla a trece alte persóne și obraze cinstite, trebue să-ĭ primeșcĭ înăuntrulŭ m-reĭ; pentru care Divanulŭ aŭ socotitŭ, ca înăuntrulŭ m-reĭ să facĭ cuvioșia ta, o despărțire cu unŭ rindŭ de ulucĭ și în partea despre rĕsăritŭ unde este și portița de intratŭ și eșitŭ cu cate-va odăĭ până intr' acéstă parte, seŭ partea despre amiaḑă-ḑi, unde cade și culmea cu cate odăĭ sunt la acea parte să le deosebescĭ cuvioșia ta, cumŭ ḑicemŭ, descuiḑendŭ și o portiță pe unde să aibă intrarea și eșirea musafiriĭ, gătindŭ acele odăĭ și puindŭ cele trebuincióse pentru odihna și mulțămirea ofițerilorŭ și altorŭ persóne cinstite, spre folosulŭ m-reĭ, ca cu acesta să se facă și trebuința, și să fie și biserica i mănăstirea nesupĕrate: ci darŭ acestă gătire trebue să o facĭ, cuvioșia ta, negresitŭ și fără de zăbavă.» 1790, Noembre 22.

Cod. No. XVIII fils 319—20.

Dela Divanulŭ Principatuluĭ țĕrĭĭ Românescĭ. Poruncă către Medel. Grigorie Hrisoscoleo.

«Ti facemŭ în scire, că încă de astă-iarnă după buná-venirea ostirilorŭ crăescĭ s'aŭ datŭ în scire, prin ispravnicĭĭ județuluĭ Prahova, la toțĭ stăpaniĭ moșiilorŭ din drumulŭ Timisuluĭ, ca să se apuce să facă cârciumile aceluĭ drumŭ la locurile celea obicinuite, unde să aseḑe și tóte celea trebuincióse de conacŭ, ca să găsescă călĕtoriĭ și ómeniĭ Impĕrătescĭ ce mergŭ și vinŭ pe acelŭ drumŭ, cu zaharele de brana ostirilorŭ și cu alte trebuințe, adăposturĭ pentru dânșiĭ și pentru vitele lorŭ și cele trebuincióse, cu plată de banĭ, cu folosulŭ și câștigulŭ lorŭ, fără de nicĭ o pagubă, și ne urmândŭ stăpâniĭ moșiilorŭ a grijĭ de acesta, aŭ pătimitŭ rĕŭ atâtŭ călĕtoriĭ ce venea din lăuntru și cărăușiĭ ce aducea proviantŭ, de lipsa celorŭ trebuincióse și de iuțimea vremiĭ de iarnă, ne avêndŭ conacŭ de adăpostire, în câtŭ unora li s'aŭ întimplatŭ și mórte din viforulŭ ce aŭ datŭ întâiŭ; dreptŭ acea trebuință aŭ silitŭ a face Inaltulŭ guvernŭ o urmare cuviinciosă la acésta și s'aŭ așeḑatŭ unŭ Ioan Manole cu tovarășulŭ séŭ, marchitaniĭ, de aŭ făcutŭ cârciume din pagiște cu cheltuiala din cămara crăiască, unde aŭ pusŭ de tóte cele trebuincióse pentru odihna și îndestularea călĕtorilorŭ,

Altă cale îngrijită în cât-va fu cé dela Focșanĭ la Bucurescĭ.

după cumŭ să urmeză și până acumŭ, darŭ fiind-că d-ta aĭ datŭ jalbă Divanuluĭ pentru cârciuma din valea Ursuluĭ, ce este pe moșia d-tale, bănuindŭ pentru ce să facă acestŭ alisverișŭ pe moșia d-tale altulŭ, și aĭ cerutŭ a o ținea d-ta și rĕspundĭ cheltuiala ce aŭ făcutŭ: Divanulŭ primesce acéstă cerere a d-tale după dreptatea ce aĭ, ca o moșie ce este a d-tale, care nicĭ Imperăția nicĭ Inaltulŭ Prințipŭ nu voesce acésta a te păgubi, séŭ a te isterisi de venturile însă fiind-că banii cheltuelilorŭ ce s'aŭ făcutŭ la aceste cârciumĭ se cerŭ acumŭ la cămara crăéscă, după cumŭ și orderulŭ dela Inaltulŭ Prințipŭ s'aŭ datŭ la Divanŭ în doue rândurĭ pentru acesta și pe lângă acésta fiind-că celŭ ce va să ție cârciumele de iarnă, trebue de acumŭ să fie așeḑatŭ spre a putea căpui atâtŭ fenulŭ celŭ trebuinciosŭ de conace alŭ găti și alŭ strînge de acumŭ până nu trece vremea fĕnuluĭ, cumŭ și grăunțele și tóte cele-lalte trebue din vremea lorŭ să le căpuiască, la care aceste, cere Divanulŭ bună încredințare și siguranță dela d-ta că le veĭ păzi, după cumŭ și numitulŭ Ioan Manole asemenea este legatŭ la malta Gubernie, iată într'adinsŭ să scrie d-tale acéstă poruncă, la care ceremŭ respunsŭ hotărîtŭ dela d-ta în scrisŭ până în cincĭ-sese ḑile, adecă de vreĭ d-ta să ieĭ cârciuma asupra d-tale, să plătescĭ acumŭ baniĭ cheltuițĭ, ce s'aŭ făcutŭ la cârciumă și la împrejmuirile eĭ, care sunt să se dee la cămara crăéscă, să plătescĭ d-ta și luĭ Ioan Manole natura ce va fi strînsă la cârciumă, cumŭ vinŭ, rachiŭ, bucate pentru trebuința călĕtorilorŭ, cu prețulŭ ce le-arŭ fi vîndutŭ elŭ, și pentru ca să fie Divanulŭ bine nădăjduitŭ, că d-ta veĭ fi însuși silitorŭ, a avea tote cele trebuinciόse pe iarna viitóre, cumŭ: vinŭ, rachiŭ, pane, fenŭ, grăunțe și adăpostire de odihnă călĕtorilorŭ și nu se va face vre-unŭ cusurŭ, să puĭ d-ta la Divanŭ, ca unŭ amanetŭ, tal, doue miĭ să ste în păstrare, ca cândŭ se va face vre-unŭ cusurŭ și se va întâmpla a pătimi călĕtoriĭ vre-o lipsă de cele trebuinciose, seŭ primejdie din neaflarea adăpostireĭ să respunḑĭ cu acestŭ amanetŭ, iarŭ cândŭ d-ta aceste nu le veĭ primi a le face, atuncĭ va rămânea asupra numituluĭ Ioan sin Manole, încatŭ numaĭ va fi vremea rezmirățeĭ, iarŭ nu maĭ multŭ, pentru că d-ta aĭ dreptate adeverată, ca unu stăpânŭ alŭ moșieĭ, a le ținea acestea, dară și trebuința vremeĭ resboiuluĭ urmeză a mlesni trebuințele oștirilorŭ și acelorŭ ce călĕtorescŭ pentru oștirĭ care este folosŭ alŭ țĕrĭ și bine de obște, ci darŭ la una dintr'aceste doue așteptămŭ respunsŭ hotărîtŭ». 1790, Iulie 23.

Asemenea poruncă și la Egumenu Mărgineanu, cumŭ și la Egumenu Sinaiț.

Cod. No. XVIII, fila 235.

«Divanulŭ aŭ luatŭ înscrințare dela Escelenția Sa comandantulŭ Sibiuluĭ prin Măria Se pré Inaltulŭ Prințipŭ, pentru drumulŭ ce urmeză dela Câmpina în susŭ spre Timiș până la valea Ursuluĭ, cumŭ că după poruncile ce li s'aŭ datŭ nicĭ unŭ dresŭ n'aŭ făcutŭ; se dă dar de iznóvă poruncă a pune totŭ felu de silință, ca cu un ciasŭ maĭ nainte să facă totŭ dresulŭ celŭ cuviinciosŭ la aceste trebuinciόse locurĭ, fiind-că acumŭ este să trécă oștirea și alte transporturĭ pe acelea drumurĭ și la fieșcare trecere a oștirilorŭ să orânduiască câte unŭ boerinașŭ din conacŭ în conacŭ pentru a întórce carele înapoĭ, iarŭ alte care să se afle înainte de schimbatŭ». 1790, Septembrie 17.

Cod. No. XVIII, fila 203.

Căile din ditecţiunea Ialomiţei spre Dunărea, în vedere cu mişcarea ostirei în primăvéra anului 1790, aŭ preocupatŭ de timpurĭŭ pe Divanulŭ ţĕrĭ. Încă din 31 Martie s'a scrisŭ despre podulŭ dela *Moldovenĭ* de pe Ialomiţa (1).

In Maĭ se repetă ordinile pentru podurĭ pe Argeş şi în genere peste apele din Ilfov, Buzeu, Ialomiţa (2).

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕrĭ Românescĭ. Poruncă către Egumenulŭ sfintei mănăstirii Sinaia

«Trebuinţă este negreşitŭ atâtŭ pentru ostaşiĭ Impĕrătescĭ şi pentru ómeniĭ călĕtorĭ şi ămblătorĭ în slujba Impĕrătescă, ca acia la mănăstirea Sinaia, ce este aprope la hotarulŭ Ardeluluĭ, să se orânduiască unŭ trahtirŭ, care să aibă atâta iscusire şi avere ca să pótă găzdui ofiţirĭ şi alţĭ ómenĭ de cinste; decĭ Divanulŭ protimisesce pe cuviosia Ta la acestŭ alisverişŭ, catun stăpanŭ alŭ moşieĭ, după dreptate şi iată intr'adinsŭ cu acestŭ lipcanŭ şi seriemŭ de voescĭ a lua asuprăţĭ şi a face trahtirulŭ acesta, cu de tóte cele trebuinciose şi fără de cusurŭ a putea găzdui cumŭ dicemŭ, ofiţiriĭ şi alţĭ ómenĭ de cinste, să aibĭ a da respunsulŭ d-le, trimiţendŭ şi incredinţare în scrisŭ subt iscăliturăţĭ, cumŭ că veĭ avea purtarea acesta de grijă cu tóte cele trebuinciose şi îndestulare pentru găzduire şi bună odihnă; care acestŭ respunsŭ 'ŭ aşteptămŭ fără de zăbavă şi fără a trece iarăşĭ cu tăcerea, că iată vremea este şi trebue a se afla în grabă trahtirulŭ gătitŭ, iarŭ de nu, să avemŭ iarăşĭ respunsŭ şi va orandui cinstitulŭ gheneralŭ — comandă altŭ omŭ vrednicŭ acolea, căruia i se va da totŭ felulŭ mână de ajutorŭ pentru câştigu luĭ». 1790, Noembrie 18.

Enteiberg, ot Rómnic Filaret, Dumitrache Banu, Ioan Logf, Mateiu Fălcoianu, Marchelie.

Cod. No XVIII, fila 308.

(1) *Către comisia Visterieĭ pentru a se face podu la Moldovenĭ peste Ialomiţa, i a se trimite fierulŭ celŭ trebuinciosŭ la Herăşcĭ.*

«Dela April 10 prin luminatŭ orderulŭ Mărie Sele pré Inaltuluĭ Prinţipŭ, insciinţeză la Divanŭ, cumŭ că este trebuinţă a se face la Moldovenĭ, peste Ialomiţa, podŭ pe vase stătătorŭ şi visteria are datorie a trimite fierulŭ celŭ trebuinciosŭ la podu Herăşcĭ ocă 200, 6 Ţiganĭ meşterĭ de luer, 15 podarĭ şi poruncesce Măria Sa Divanuluĭ, ca numaĭ decâtŭ să aibă purtare de grijă a se pune la oranduială, comisia Visteriĭ să aibă a face cu urmarea şi săvârşirea trebiĭ în grabă, la aceste poruncite de Inaltulŭ Prinţipŭ, fără zăbavă». 1790 Martie 31.

Cod. No XVIII fila 82

(2) «Poruncă către ispravnicĭ ot sud Ialomiţa, Buzeu şi Ilfov, fiind-că d-luĭ Zape meşterulŭ de podurĭ, din porunca Măriĭ Séle prea Inălţatuluĭ Prinţipŭ, pentru întocmirea şi aşeḑarea podurilorŭ peste apele din Ilfovŭ i din Ialomiţa şi

LXXIII.

Postele. Ispravnicii de judeţe. Mesurĭ administrative. Cutia milelor.

Pentru nevoile administraţiuneĭ şi ale oştireĭ, continuă a esista menzilurile, darŭ nu parŭ a fi în bună stare. Oficeriĭ austriacĭ iéŭ dela menzilurĭ caĭ fără sémă şi serviciulŭ sufere. (1) Se iéŭ unele disposiţiunĭ de îmbunătăţire.

Buzeŭ, Divanulŭ le poruncesce ca totŭ ajutorulŭ ce va fi trebuinciosŭ de salahorĭ i cherestele, meşterĭ şi orĭ-ce să aibă a le da negreşitŭ şi în grabă fără de zăbavă să proftecsască cele ce va cere, fiindŭ trebă mare şi delicată, că de va scrie că din pricina d-lor nu se pote sevărşi întocmirea, vorŭ fi în vină». 1790, Maiu 12.

Cod. No. XVIII, fila 142.

«Poruncă către Fotache Ştirbeiu serd. fiind-că este mare trebuinţă, pentru podulŭ ot Prisiceni de peste apa Argeşuluĭ a se întemeia, că este să trecă artileria pe acolo şi fiind-că după inscimţarea ce aŭ luatŭ dela vel Vist. că i aŭ datŭ şi patru ómeni de posluşanie la podŭ, cumŭ şi poruncă către ispravnicĭ a-ĭ da ajutorŭ, dela alŭ căruĭ venitŭ este să se foloséscă, iĭ poruncesce Divanulŭ, ca să pue totă silinţa să-lŭ facă şi să-lŭ întăréscă bine, tocmindŭ două vase cu cheltuiala d-luĭ şi altele ce va fi trebuinţă şi câtŭ maĭ curendu fără de zăbavă să-lŭ săvârşéscă, fiind-că este strasnică porunca Inaltuluĭ Principŭ, la care s'aŭ oranduitŭ şi Mumbasir să stée asupră-ĭ să-lŭ săvârşéscă». 1790, Maiu 15.

Cod. No. XVIII, fila 146.

(1) «După inscimţarea escelenţieĭ sale baronŭ Entenbergh ce aŭ făcutŭ la ispravnicii Argeşuluĭ, pentru aşeḑarea şi îndreptarea poştelorŭ de dincoce de apa Oltuluĭ şi de dincolo de apa Oltuluĭ, s'aŭ oranduitŭ dela Divanŭ cu carte către Escelenţia sa, ca dincoce de apa Oltuluĭ, şi ceĭ de dincolo de apa Oltuluĭ, ajungéndu-se între dînşiĭ să facă aşeḑarea şi îndreptarea poştelorŭ, la care să bine-voiască escelenţia sa a se face acesta bună întocmire şi aşeḑare.» 1790, Ianuarie 26.

Anafora la Coburg pentru poşte.

«Din alăturatulŭ reportŭ ce se pune într' acesta, alŭ epistatuluĭ poştelorŭ veĭ înţelege Măria Ta supĕrările ce aŭ postele.

Pentru care Divanulŭ cu plecăciune arĕtă înălţimeĭ Tale părerea sa pentru îndreptarea lorŭ, spre a lipsi aceste supĕrărĭ, prin luminatele poruncile Mărieĭ Tale, ca să nu se prapădéscă şi poştele şi va avé şi Divanulŭ mustrare pentru zăbava şi zăticnirea trebilorŭ din pricina stricăciuneĭ poştelorŭ.

1. D-lorŭ oficeriĭ, ce sunt afară, în cfartirurĭ, séŭ omenĭ d-lorŭ, îmblândŭ

Dêcă regimulŭ austriacŭ introduse unele modificări în compunerea Divanului, cumŭ vêdurămŭ, elŭ lasă neschimbată compunerea autorităților județene, alăturându numai la acesta, pe alocuri, câte unu «*ofichial Cesaro crăescu*». Totŭ doi isparvnici administreza

prin țără cumŭ și la Bîrlești vinăi întorcêndu-se, pentru treba d-lorŭ, să nu supere poștele ci să âmble cu caii d-lorŭ.

2. Pentru câți slujbași împerătești mergŭ și vinŭ cu forșpanuri, să nu se supere poștele ci să âmble cu caii forșpanurilorŭ.

3. Pentru d-lorŭ otcerni și ostași ce sunt la cărturi prin satele poștelorŭ, să se dee porunecă, ca trebuințele ce voru avea pentru cărătulŭ zacherelei să și le facă cu carul cu boi ce sunt printre acele sate, iarŭ să nu opresă pe posteii caĭ sunt datorĭ a veni cu caĭ la slujba poștiĭ, fiind-că se prepădescŭ caĭ poștiĭ de acĭ.» 1790, Februarie 9.

Cod. No XVIII, fila 359.

«După orderulŭ escelenției sale ghenărulŭ Entenburg ce aŭ luatu înștiințare dela otcinaŭ ce este în județulŭ Dâmbovița, pentru satulŭ Voinescĭ și Gemenele, că póttă poșta și se supere și de care la cărătu zacherelĭ, și că portea ce aŭ fostŭ la podu Bărbieriului s'aŭ rădicatŭ, din care se pricinuesce prăpădenie caiorŭ, neputêndŭ trece 12 cesuri, s'aŭ dătŭ porunecă la d-lui vel vist. ca îndreptarea ce va găsi d-lui cu cale a se face să crăte Divanului înscrisŭ.» 1790, Aprilie 29.

Cod No XVIII, fila 118.

Publicații la tote județele pentru poști. Dela Divanulŭ Principatului Țării Românescĭ. Porunecă către isprăvnicĭ ot sud.

«Fiind-că Măria sa prea înaltulŭ Printipŭ are hotărîre și porunecă strășnică dată atatŭ la Meleancerŭ Grigorie epistatulŭ poștelorŭ, catŭ și la tóte stăpânirile din acestă țeră ca pururea să se afle în totŭ cesulŭ gata cei alegĭ, la fie-care poștă, pentru curieri și estafeturĭ, adecă câte 12 cai cu hamurĭ, șese surugĭ și trei căruțe, și fiind că s'aŭ făcutŭ socotelă, cumcă de multe orĭ se va întêmpla a nu puteà epistatulŭ poștelorŭ să ajungă cu cercetarea ce este datorŭ a o face ades, de acea Divanulŭ porunecesce d-vostră strășnicŭ, ca în totă vremea să aveți a fi cercetare pe tote septemânile de câte două orĭ, pe la poștele ce se află într' alŭ fie-cărma județŭ și de veți găsi nescaĭ caĭ lipsă, seŭ surugiĭ seŭ căruțe, îndată, fără de a mai aștepta altă porunecă, să-i împliniți dela postagĭ, ce sunt datorĭ a avea caĭ acestia de slujbă, căci de se va întêmpla, ferească Dumnedeŭ, a se pricinui vre-o zăbavire, vre-unuĭ curieru din pricina că nu s'aŭ aflatŭ caĭ, negreșitŭ veți răspunde și d-vostră întemnițați de ispravnicŭ cu epistatulŭ poștelorŭ; lângă acesta ve mai înștiințămŭ, că nu sunteți volnicĭ d-vostră ispravnicilorŭ precumŭ nicĭ alțĭ pumenea a lua caĭ de poște, și ați dăruri de unde și în cobze ci darŭ vŏ porunecesce Divanulŭ și pentru acesta, să nu vă îndrăzniți mai multŭ a lua caĭ de poște.» 1790, Iunie 15.

Cod No XVIII fila 202.

judeţulŭ, cumŭ se vede şi din circulara următóre adresată acestorŭ ispravnicĭ din tóte judeţele, in 22 Aprilie 1790:

Publicaţiĭ la 12 judeţe şi la Craiova pentru ispravnicĭ, a âmbla prin judeţe, iarŭ să nu şedă amêndoĭ la scaune.

«Fiind-că s'aŭ insciinţatŭ Divanulŭ pentru toţĭ ispravnicii de obşte, cumŭ că maĭ nicĭ o dată nu se mişcă din locŭ a eşi înşişĭ prin judeţŭ, atâtŭ pentru trebuinţa ostaşilorŭ ce se află în judeţŭ, ca să căpuiască de celea ce trebue să căpuiască, de celea ce trebue, care le sunt orânduite, câtŭ şi pentru locuitorĭ să vadă cumŭ petrecŭ, despre zapciĭ şi slujbaşĭ, ci amêndoĭ staŭ la un locŭ şi poruncile şi trebuinţele ce sunt le trimetŭ numaĭ cu zapciĭ şi cu slujitorĭ fără de a se arĕta eĭ pe la d-lor comandiriĭ şi tisturile ostăşescĭ, ca să grăescă şi să pue la cale de trebuinţele ce sunt şi fără de a face alte cercetărĭ pe urma zapciilorŭ şi acelorŭ orânduiţĭ, ci precumŭ vorŭ aceĭ zapciĭ şi slujbaşĭ, aşia necăjescŭ şi supĕră pe lŏcuitorĭ cu urmărĭ şi cu cererĭ maĭ multŭ peste cele orânduite pentru interesurile şi câştigurile lorŭ; şi iarăşĭ la celea obicĭnuite ale lorŭ de maĭ nainte aŭ cădutŭ zapciiĭ şi slujbaşiiĭ şi pe lângă greutăţile trebuinţelorŭ aŭ şi de către d-uşiĭ jafurĭ cu luărĭ maĭ multŭ peste cererile ce sunt cu poruncă, şi de acesta d-vostră nimicŭ nu grijiţĭ; pentru care Divanu vĕ poruncesce: fiind-că la totă judeţu sunteţĭ câte doĭ, să cautaţĭ unulŭ din d-vostră să aveţĭ tot-déuna a eşi in judeţŭ, ca să vĕ incunjuraţĭ pe plăşile şi satele judeţuluĭ, una pentru a griji de trebuinţele ostăşescĭ şi de poruncile ce v. se daŭ, alta pentru ca să cercetaţĭ urmările şi faptele zapciilorŭ d-vostră, să ve pliroforisiţĭ inşivă de adevĕrulŭ lucrurilorŭ, in ce chipŭ să portă şi cumŭ metanirisescŭ slujbele ce li se daŭ; care acestă datorie să o urmaţĭ acumŭ şi tot-deuna: a eşi câte unulŭ in rândŭ, iarŭ să nu sedeţĭ amêndoĭ la unŭ locŭ, fiind-că acésta este de mare trebuinţă a vedea inşivă cele ce urméză zapciiĭ şi slujbaşiĭ d-vostră şi cumŭ petrecŭ lŏcuitoriĭ». 1790, April 22.

Măsurĭ de incetare a jafurilorŭ administratorilorŭ aŭ luatŭ Divanulŭ sub administraţia austriacă, de şi nu în genere, căcĭ nu voia Coburg să-şĭ instrăineze aci boerimea, care trăia din acele abuzurĭ. Este unŭ casŭ insă in care, la 28 Ianuar 1790, vedemŭ cumŭ se dă poruncă de Divanŭ, ca cu Mumbaşir să mérgă la Câmpu-Lung să se cerceteze jalba orăşenilorŭ din Câmpu-Lungŭ, de către Gheorghe Slujerul ispravnicu ot cu Mumbaşir dinpreună pentru jafurile ce adecă s'aŭ făcutŭ de către Sterie ce aŭ fostŭ judeţŭ şi să aducă insciinţare orînduitulŭ Mumbaşir impreună şi pe piritulŭ judeţŭ ca aicĭ să se facă implinire, iarŭ nu acolo (1).

In interesulŭ buneĭ orânduelĭ s'a dispusŭ, in 5 Iulie 1790, facerea uneĭ catagrafiĭ de tóte casele, unde se vinde vinŭ şi in genere de cârciume, spre a se veghia asupra lorŭ (2).

1 Cod. No. XVIII, fila 107.

(2) *Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕrcĭ Românescĭ. Poruncă către d-luĭ cel spăt.*

«Indată ce veĭ primi d-ta porunca Divanuluĭ, numaĭ decâtŭ să puĭ pe

Cutia mililorŭ și în genere Epitropia obștéscă a fostŭ bine-v
ḑută de administrația austriacă. Acestŭ organŭ administrativŭ, orĭ
idilitate, fu menținutŭ. Veniturile caseĭ Epitropieĭ obștescĭ aŭ fos
îmbunătățite. Maĭ alesŭ cutia milelor aŭ primitŭ adause de venitu
cumŭ deja vĕdurămŭ bună óră din venitulŭ cafenelelorŭ din oraș
Ispravnicii și în genere slujbașii, cumŭ amŭ arĕtat, eraŭ ținuțĭ a
la cutia milelorŭ o sumă de banĭ, la *«orânduire»*. Aceștĭ banĭ
pré intraŭ regulatŭ în casă și de aceea Divanulŭ expediă circula
provocându la respectarea dispozițiuneĭ (1).

---

vătavu de cârcĭumarĭ ca să facă foie anume de câte cârcĭumĭ marĭ séŭ micĭ su
în totŭ cuprinsulŭ plășilorŭ d-tale, de prin mahalale, câțĭ facŭ vindarea de vin
verĭ cine arŭ fi, pămênteanŭ seŭ strămŭ? pe tote să le arĕte în numerŭ cu c
tastihŭ, care catastihŭ să-lŭ trămițĭ fărĭ de zăbavă la Divanŭ, fiind-că are a
Divanulŭ prin d-ta mĕsurile celea cuvinciose la vindarea vinuluĭ, cu care și
să se folosescă la alișverișulŭ lorŭ, darŭ și dreptatea cumpĕrătorilorŭ să se p
zéscă cu bună orânduială, însă trebue să ĭ arĕțĭ d-ta vătavuluĭ de carcĭumarĭ,
scie, că Divanulŭ are a face deosebită cercetare în tótă politia Bucurescilorŭ,
care cârcĭumă, séŭ magasie, séŭ casă cu vindare de vinŭ mare, séŭ câtŭ de mic
verĭ a cuĭ va fi, nu se va găsi arĕtată în catastihulŭ vătafuluĭ, nu numaĭ elŭ
va pedepsi, ca unŭ înșelătorŭ la porunca Divanuluĭ, ci pe lângă densulŭ va p
timi și acelŭ cârcĭumarŭ; ci darŭ așteptămŭ câtŭ maĭ curandŭ acea fóe, câtŭ
pe alțĭ orĭ câțĭ vindŭ, orĭ untŭ de lemnŭ, oțetŭ, rachiŭ, cu mĕsurĭ, pentru t
să facĭ foie.» 1790, Iulie 5.

Cod. No XVIII, fila 221

(1) *Cărțĭ la 17 județe pentru havaetu cutieĭ.*

«Vĕ facemŭ în scire pentru obișnuitulŭ avaetŭ alŭ cutieĭ de milosten
care sunt oranduițĭ de daŭ ispravnicii câte tal 50, după hi sovele Domnescĭ
s'aŭ urmatŭ tot-deuna fiind-ca acestŭ puținŭ ajutorŭ ce făcețĭ d-vóstră la cut
milosteniei, este trebuința obștei cumŭ și însășĭ d-vóstră, și l'ațĭ trecutŭ cu v
derea, maĭ aducendu-vĕ aminte de acesta datorie, care de asta nebăgare de sem
va fi pricinuitóre de sminteală, în vreme candŭ de lume este șeratŭ câte dărĭ
da de ispravnicĭ maĭ nainte, de unele cu rușfetŭ, de alțĭ prin sila tiraniei ce s
gruma pe toțĭ; iată vĭ se poruncesce, primindŭ cartea acésta să aveți a trămi
acești banĭ fărĭ de altă prelungire la Epitropie, luândŭ adevĕrință de primir
cu încurinandŭ din proerisis a vĕ împlini datoria d-vostră cu acestŭ puținŭ aj
torŭ, să șcițĭ că vĕ veți osândi la maĭ mare strafŭ.» 1790, Aprilie 6.

Cod. No XVIII, fila 89.

Câteva dile apoi, cu ocasiunea unei circulări de aflarea unoru cai austriacesci. Divanulu repetă ordinea in cestiune. Apoi in Decembre 19, anulu 1790 nouă repetire. (1)

Divanulu dela Craiova credușe unu momentu, că banii avaetului dela cele 5 județe oltene să-i oprésca la Craiova. In 19 Maiu 1790 Divanulu dela Bucuresci scrie celui din Craiova:

«Către Divanulu Craiovei. După raportulu ce ați trimisu dela 16 ale lui Aprilie pentru taleri 50 de pe la ispravnici, ai cutiei de milostenie, ce cerți a se opri acolo s'au datu porunca Divanului, ca să se trimită aici, fiind-că in hrisovele de orânduiala acestoru bani ai cutiei scrie să se trimită aici, iarii nu acolo 2 » 1790, Maiu 1.

(1) *Poklonitu la 13 județe pentru doi cai ce au fugitu dela Afumați și pentru avaetulu cutiei a-lu trimete.*

«D-vóstră ispravnicilorii, vĕ facemu in scire că la 28 ale lunei lui Aprilie, după carendariu nou, au fugitu doi cai dela satu dela Afumați din câmpu de unde păștea, amĕndoi caii 'nalți de mijlocu, la tote picerile potcoviți cu potcove nemțesci, unu calu este vinĕtu, altulu este murgu și comate la amendoi sunt in dreptu, cari acești cai sunt ai lui Danilu Borsu Popa dela regimentulu Oros, pentru care bratu Iacșiș are a capĕta acela la care se va găsi acești cai, ci d-vostră să dați in scire la toți de obște pentru acésta. Vĕ mai insemnămu pentru avaetulu cutiei, de ispravniciu, pentru care vi s'au mai poruncitu, și nu s'au arĕtatu dela d-vóstră nici o urmare, căutați de nu faceți prelungire, ca să nu vĕ păgubiți cu trepede.» 1790, Aprilie 25.

Cod. No. XVIII, fila 114.

Dela Divanulu Principatului țĕrei Românesci

«Fiind-că d-lorii mai josu numiți boeri ce au statutu ispravnici la numitele județe, n'au urmatu a da obicinuitulu avaetu la cutia de milostenie după orânduiala hrisovelorii Domnesci, care iaste cu cale și drept. Și fiind-că epitropii cutiei sunt siliți din porunca Divanului a-și da socotéla de tote aceste venturi ale cutiei, cari prin report făcuta arĕtare Divanului in scrisu, că de la acești mai josu numiți boeri ce se afla acumu in Bucuresci, nici pân' acumu n'au pututu prin acești bani, după doue porunci ale Divanului, ce li s'au scrisu, se da volnic ordinutului de la Epitropie, carele să apuce pe fiĕcu-carele din d-lorii cu strinsóre să impliniscă negreșitu acești bani la cutie, pentru care porunnesce Divanulu și d-vostră numitilorii boeri, fiind-că acestu avaetu este obicinuitu să aveți a-lu da fără de prichină de impotrivire, căci veți fi siliți și cu alte mijloce a-lu da fără voia d-vostră.» 1790, Decembre 19.

Eutudoru fiu-marșal-la taurl, Osmu al Ungro-Vlahei, Romanu Filaret, Radu Slătineanu, Ioan Leoș., Manolachi Crăiășteanu, Const. Știrbei, Matei Pălcuanu, Manolachi.

Cod. No. XVIII, fila 340—341.

(2) Cod. No. XVIII, fila 15.

In 10 Octombrie 1790, s'a cerută dela epitropia obștéscă semă generală de gestiunea fondului Casei(1).

LXXIV

Rechiămarea băjenarilor. Mĕsuri relative la agricultori

Intru mĕsurile de administrațiune, de sub guvernulŭ austriacŭ, se cuvine a cita și silința ce-și puse elŭ a rechiăma în plaiuri pre locuitorii fugiți. In felulŭ acesta este cartea din 4 Ianuarie 1790(2).

Cu circulara din 8 Aprilŭ 1790, aŭ fostŭ invitați sătenii a cultiva pămîntulŭ, alŭ semăna, promițêndu-li-se, că de acumŭ înainte nu li se vorŭ mai lua bucatele fără de prețŭ. Regimulu austriacŭ nu ezită de a pune chiarŭ Mumbașiri, pre soldații sĕi de prin sate ca să scotă țĕranii la arături și semănături de primăvĕră.

Ordin către Ispravnicii de județe și către Divanul Craiovei, către ispravnici, ca îndemne pe locuitorii la semănături.

«D-vostră ispravnicilorŭ ot sud.... Sănătate. vĕ facemŭ a scire pentru multa semănăturilorŭ de bucate, că trebuința o cunoșceți cătŭ este de mare, spre a îndemna și a sili pe locuitorii toți de obște, să iasă cu plugurile lorŭ a face arături de bucate mai cu îndestulare decâtŭ în alte vremi, ca să potă fi și pentru împlinirea datoriilorŭ ce aŭ către hrana ostirilorŭ ce se află în țĕră de pază și ocrotirea lorŭ de către vrășmași și de alte prisosi și pentru alisverișŭ și

(1) «D-vóstră boeriloră epitropi, care sunteți după cărțile hrisovelorŭ patru la numĕrŭ, ad. d-lui biv. vel Clucer Costache, i d-lui paharnicului Nicolae, i d-lui biv. vel Clucer Iordache Cottescule ce te-ai fostŭ orînduitŭ în locŭlŭ reposatului stolnicu Iancache Palade și d-vóstră biv. vel Medel Ștefănița, primindŭ portarea Divanului, să aveți a veni înaintea mitropolitului și a părinților lorŭ epitropi, ca să vĕ dați socotélă de tote venturile cutiei până la ora-ce, i de cheltueli, împreună cu tóte pitacurile și semnăturile datorilor, care socotélă cătănutu-se cu tamămănuntulŭ de sinuțiia lorŭ părinții Arhiereî. Dupĕ orînduirea hrisovelorŭ și iscălindu-se să se adaoă la exemplariul Sa feld-marșal-leitenant baronu Entenberg, fără de zăbavă». 1790, Octombrie 10.

Cozma Mitropolit Dumitrache Ban, cel Mic, Ioan Logof. Manolache Grădișteanu, Constandin Știrbeiu, Matei Vĕcărescu, Radu Golescul.

Cod. No XVIII fila 272

(2) «S'aŭ datŭ cartea Divanului lui Damian ca aŭ fostŭ vătavŭ, ca să fie epistat și Nazir peste vătași de plaiŭ, la dece plaiuri a sudŭ Buzeu și să povățuiască pe locuitori a-i strînge și a urma lorŭ și a păzi Nizamulŭ cumŭ se cade». 1790, Ianuarie 4.

câştigul lorŭ întru acéstă vreme, când acumŭ nu li se maĭ iaŭ bucate fără de preţŭ, ci se câştigă şi se folosescŭ cu preţŭ, care la alte vremĭ nu-lŭ aŭ şi când se vorŭ sili a face arăturĭ de bucate maĭ îndestule este însuşĭ folosulŭ şi interesulŭ lorŭ; dară fiind-că unĭĭ din lŏcuitorĭ aŭ venitŭ cu jălbĭ la Divanŭ jăluindu se, că nu-ĭ slăbescŭ şi nu-ĭ lasă tisturile şi ostaşiĭ ce sunt la fartirurĭ aşĭ putea face arăturile lorŭ, alţiĭ din lŏcuitorĭ pote din lenevirea lorŭ se vorŭ zăbovi şi nu vorŭ sili la acéstă trebuinciósă lucrare a pămîntuluĭ; de acea dară, iată că Măria Sa ghenăralu feld-marschal pré Inaltulŭ Prinţipŭ aŭ datŭ poruncĭ la tóte tisturile ostăşescĭ de pe afară, ce sunt la fartirurĭ, ca şi însuşĭ să fie Mumbaşir a îndemna şi a sili pe toţĭ casniciĭ şi familiaşiĭ unde se află la cfartirurĭ să iasă cu vitele lorŭ şi cu plugurile lorŭ la arăturĭ de bucate şi nu vorŭ fi lŏcuitoriĭ maĭ multŭ opriţĭ de către ostaşĭ, nicĭ eĭ, nicĭ vitele lorŭ şi rămâne acumŭ numaĭ la a d-vóstră silinţă de a pune acéstă faptă în lucrare, ca să orânduiţĭ omenĭ într'adinsŭ de a scote pe fieşce-carele cu plugŭ la arăturĭ de bucate şi îndemnândŭ să facă câtŭ de multŭ semănăturĭ: dreptŭ acea dară căutaţĭ de nu faceţĭ cusurŭ la acéstă trébă, care este cea dintâiŭ şi maĭ mare a ţĕriĭ, ci mare silinţă să puneţĭ până nu trece vremea arăturilorŭ, şi faceţĭ pre lŏcuitorĭ a se îndemna şi însuşĭ eĭ cu tragere de inimă pentru folosulŭ şi alisverişu lorŭ, şi pentru îndestularea ţĕriĭ şi să avemŭ respunsŭ» (1). 1790 April 8.

O altă mĕsură luată, sub regimulŭ austriacŭ, cu referinţă la agricultură, fu oprirea de a se da *pârjóle* la ţĕrinĭ (2).

(1) Cod. No. XVIII, fila 86.

(2) *12 Cărţĭ la 12 judeţe pentru lŏcuitorĭ a nu avea voie să dée pârjole, şi a-ĭ îndemna la hrana pămîntuluĭ. Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ.*

«D-vóstră ispravnicilorŭ ot sud... sănătate: pré Inaltulŭ Prinţipŭ oblăduitorŭ ţĕriĭ prin luminatu orderŭ Măriĭ Sele dela 3 ale luĭ Februarie de acestŭ anu 1790, înscinţeză la Divanŭ pentru pârjolele ce se obicĭnuesce într'acéstă ţĕră în primăvéră a se da pe la l'veḑĭ de fêneţe şi peste câmpurĭ, că lipsa ce este de fenŭ nu slobóde a se urma estimpŭ acestŭ obiceiŭ; pentru acea poruncesce Inălţimea sa a se zătigni acéstă urmare de pârjole pe la luna luĭ Aprilie spre a putea găsi păşune dobitócelorŭ, transporturilorŭ, asemenea şi pentru holdele de bucate poruncesce Inălţimea Sa, să începă ţĕraniĭ a lucra din vreme, ca să se facă îndestulare de bucate, căcĭ afară din hrana ce-şĭ dobândescŭ prin buna lucrare a pămîntuluĭ vorŭ avea mare câştigŭ din vînḑarea bucatelorŭ lorŭ la mulţimea oştirilorŭ Impĕrătescĭ ce se află în ţeră, căcĭ tote li se vorŭ plăti cu banĭ gata cu deosebită urmare dintru a oştirilorŭ otomanicescĭ. Deci după luminatŭ orderŭ Inălţimii Sele, Divanulŭ poruncesce d-vóstră, să faceţĭ cunoscută şi scrută porunca acésta la toţĭ de obşte în totŭ cuprinsulŭ judeţuluĭ aceluia, ântâiŭ pentru pârjole, maĭ multŭ pe locurile unde sunt trecĕtórele transporturilorŭ şi pe lângă drumurĭ să nu se facă până la luna luĭ Aprilie spre a putea găsi vitele păşunea lorŭ fiindŭ lipsă de fenŭ, a doua pentru holde, să-ĭ îndemnaţĭ pe toţĭ lŏcuitoriĭ ţĕriĭ de obşte, prin arĕtărĭ cuviinciose, ca să se siléscă din vreme a le lucra şi a face arăturĭ cu îndestulare pentru binele şi folosulŭ lorŭ, făcêndŭ

Acésta disposițiune fu repetită și în 14 Noembre 1790. (1)

In interesulŭ agriculturei, regimulŭ austriacŭ aŭ menținutŭ și întăritŭ vechile disposițiuni, ca țeranii să nu fie trași în judecăți în cursulŭ lunilorŭ Iulie și Octobre, ca săși pótă cauta de trébа cămpuluĭ, a viilorŭ și a culesuluĭ porumburilorŭ. Numaĭ pentru Bucurescĭ funcționézăă Divanulŭ odată pe septemănă în Octombre.

Publicație la 12 județe a nu se trage nimenea la judecată în tótă luna lui Iulie.

«D-vóstră isprăvnicilorŭ ot sud.... fiind-că aprópe este vremea secerișului bucateloră cumŭ și cositura fânețeloră și strugerea a tuturorŭ sémănăturiloră, căndŭ într'acesta vreme trebue să contenéze pricinile de judecăți și de jălbi între locuitoriĭ țeraniĭ precumŭ și obicciulŭ aŭ fostŭ, Divanulŭ vĕ porunceșce să publicarisiți porunca acesta la toți de obște, ca să scie, că în tótă luna lui Iulie pricinĭ și jălbi de judecăți nu se caută și fieș-carele săși caute de lucru, fără de a nu trage și a duce d-vóstre pe nimenea într'acesta vreme la judecată, ci încă și pe cei ce sunt întrați în judecată să-ĭ slobodiți, dându sfîrșitŭ pricinilorŭ în grabă, fără de a ținea maĭ multŭ, ca să nu-și pĕrdă acésta trebuincĭósă vreme.» 1790, Iunie 21.

Publicați la 12 județe pentru luna lui Octomvrie că este oprită.

«După obicenŭ ce aŭ fostŭ și după trebuința ce urmézăă în vremea culesuluĭ viilorŭ și a porumburilorŭ, a nu trage nimenea prin judecăți, sĕ porunceșce

---

pe toți să înțelégă, că are a lipsi dela acea, ca în vremile trecute, și re a li se lua bucatele fără de plată și fără de prețŭ, ci toți vorŭ fi trebuiți și căștigați din munca lorŭ; dreptŭ acea și pe cei leneși să-ĭ silițĭ la acestă folosŭ și înlesnirea lorŭ și în faptă să urmați porunca acesta, de care să avemŭ respunsŭ». 1790, Ianuarie 26.

Cod No. XVIII, fila 14

(1) *Publicați la 12 județe către isprăvnicĭ pentru parpale.*

«Pentru parpale s'aŭ insemnatŭ d-vóstra încă de astă primăvĕră din porunca Mariei sale pre maltuluĭ Prințipĭ Coburg, că trebuința ce este într'acesta vreme de oștiri pentru a putea găsi vitele împĕrătescĕĭ hrana lorŭ peste cămpuri nu s,ob de acestŭ obiceiŭ, maĭ vĕrtosŭ acumŭ în vreme de iarnă, căndŭ nu sunt alatŭ trebuincĭose parpalele, iar vitele aŭ putea găsi păsunea lorŭ peste cămpĭ, deci fiind-că audimŭ că acea porunca nu se păzesce, ci în totŭ locululŭ se dă pârțóle, Divanulŭ vĕ porunceșce strașnicŭ, să aveți a opri negreșitŭ spre a nu se maĭ da pârțole, maĭ vĕrtosŭ acumŭ căndŭ nu sunt, după cumŭ dicemŭ, atâta trebuincĭose, căcĭ de se va maĭ întêmpla undevașĭ, să scițĭ că isprăvnicilŭ acelui județŭ se va pedepsi și se va scote [illegible]» 1790 Noemvre 14.

Eutenberg, Ioan Lapteță, Mat[illegible] Intercian

Cod XVIII, fila 315

d-vóstră să faceţi publică în totŭ ţinutulŭ, că în tótă luna luĭ Octomvre este vacanţie şi Divanulŭ se face numaĭ odată pe sĕptemană Vinerea pentru trebĭ ale Bucureşcilorŭ, ci darŭ fiesce-care într' acestaşŭ lună să se astimpere de judecată şi să-şĭ caute de culesulŭ viilorŭ şi de arăturile bucatelorŭ.» 1790, Septembre 24.

Vorbindŭ de justiţie, e loculŭ să ne otârîmŭ a anexa la acestŭ volumŭ o serie de acte din 1789/91 cu referinţă la diverse procese cercetate de departamenturĭ şi de Divanŭ. Din aceste anexe lectorulŭ va puté aşĭ da sémă de progresele şi schimbările întêmplate în legile şi obiceiurile ţĕreĭ romanescĭ, la finele secoluluĭ alŭ XVIII-lea.

LXXV.

Licenciarea volintirilorŭ. Noulŭ neamicŭ: Ciuma! La Sistov. Muscaliĭ victorioşĭ în Basarabia şi Dobrogea. Vizirulŭ strangulatŭ pentru uciderea luĭ Mavrogheni. Bucuria la Petersburg. Condiţiunile de pace. Intervenirea Prusieĭ. Rescóla Şistovenilorŭ contra plenipotenţiarilorŭ. Turciĭ cu Văcărescu vorŭ să apuce pre Ruşĭ pe la spate. Coburg face diversiune. Semnarea păceĭ la Şistov. Analisa tratatuluĭ.

Amŭ întârdiatŭ pre lectorulŭ nostru cu cercetarea şi documentarea administraţiuneĭ din aniĭ 1790/91, dar istoria nu maĭ este numaĭ înşirarea de nume propriĭ şi de date de rĕsbóie, ci tocmaĭ cercetarea evoluţiuneĭ culturale a naţiuneĭ, iarŭ acéstă evoluţiune se manifestă tocmaĭ prin documentele de categoria celora care le amŭ adusŭ maĭ susŭ.

Finea anuluĭ 1790 se semnaléză prin licenciarea tuturorŭ cetelorŭ de volintirĭ, formate de Coburgu în ţéră. Divanulŭ vestesce ţinuturilorŭ, prin circulară din 30 Decembre 1790, acéstă desfiinţare şi reintrarea cetaşilorŭ sub legea comună, fiind-că *într'acéstă* vreme «*nicĭ unulŭ n'aŭ rĕmasŭ trebuinciosŭ maĭ multŭ în slujbă.*»

Actulŭ acesta, prin unŭ amestecŭ de lucrurĭ, ce nu face onóre cancelariştilorŭ Divanuluĭ din 1790, coprinde şi o întrebare către ispravnicĭ, décă eĭ cu adevĕratŭ ş'aŭ arogatŭ dreptulŭ de a lua câte treĭ leĭ de fiĕ-ce vita ce se vinde în ţéră, séŭ să esportă? (1)

(1) *Publicaţie la tóte judeţele pentru volintirĭ şi pentru vitele ce se slobodŭ.*

«Se face d-vóstră în scire pentru toţĭ câţĭ aŭ fostŭ volintirĭ în slujba

Dar ţéra abia scapă de cetele de vagabonḑi, de volintiri, si ea este amenințată greŭ de bóla ciumei. Se iéŭ încă din Decembre 1790 mésurĭ profilactice contra întinderei acestei complite bóle, care în 1791 este violentă în multe părţi ale ţerei și în totŭ Orientulŭ Europei. Instrucţiunile necesare date vorŭ urma în anexă. (1)

Pe când la Șistov, cumŭ vĕḑurămŭ, continua molatecŭ negoţiările de pace între Austria și Turcia, muscaliĭ culegeaŭ succese repeţite la Dunărea, în Basarabia, în Dobrogea. Vizirulŭ Hasan fu spânzuratŭ și capulŭ luĭ expusŭ, în Februarie 1791, la Constantinopole, la porta Seraiuluĭ, cu o inscripţiune, că era leneșŭ, ineptŭ și trădătorŭ. I se imputà și uciderea luĭ Mavrogheni, fără scirea Porţeĭ și a Sultanuluĭ

---

oștirilorŭ chesaro-crăescĭ, că intr'acéstă vreme nicĭ unulŭ n'aŭ rĕmasŭ trebuinciosŭ maĭ multŭ în slujbă, ci toţĭ de obște să sciţĭ, că sunt ridicaţĭ, lipsiţĭ și fără nicĭ unŭ felŭ de slujbă séŭ pretenţie. Decĭ, pentru ca nu care cumva unii ca aceștia purtândŭ totŭ numele acela de volintirĭ, se vorŭ împotrivi, orĭ a nu merge la judecătoriile ţĕriĭ, cândŭ se va întêmpla a avea vre-o pricină de judecată cu cineva-și, orĭ a se purta cu nescare-va urmărĭ netrebnice, de aceea vĕ dămŭ în scire, că nu numaĭ d-vóstră să o sciţĭ acesta, ci și la toţĭ de obște să o faceţĭ acésta cunoscută, că fieș-carele dintr'înșiĭ are a fi următorŭ la poruncile ispravnicilorŭ, ale dregătorilorŭ și la datoriile ţĕriĭ. Pe lângă acesta vĕ maĭ insciinţămŭ, că pentru tótă vita ce se vinde în ţéră și se scóte din ţéră s'aŭ auḑitŭ, că ispravnicii ĭaŭ câte treĭ leĭ; pentru care asteptă Divanulŭ rĕspunsŭ dela d-vóstră de aţĭ făcutŭ vre-o urmare ca acésta, orĭ de aŭ luatŭ altŭ-cineva, séŭ cumŭ este pricina acésta?» 1790, Decembre 80

Cod. No. XVIII fila 342.

(1) *13 Copiĭ după orderulŭ gheneraruluĭ la tóte judeţele și la Aga i Spătar pentru lăzăretulŭ de ciumă și la fiesce-care s'aŭ făcutŭ câte o poruncă cumŭ este maĭ josŭ.*

«Dela Divanulŭ Prinţipatulŭ ţĕriĭ Romanescĭ.

Cătră ispravnicii de sud.....

Veţĭ vedea d-vóstră orânduiala ce s'aŭ făcutŭ de acestea lăzăreturĭ la numitele locurĭ pentru care Divanulŭ vĕ poruncesce ca să le faceţĭ cunoscută la toţĭ de obște după poruncă». 1790, Decembre 8.

Eutenberg feld-marschal-leitnant, Rómnic Filaret, Rada Slătineanu, Ioan Damaris, Mateĭ Fălcoianu, Marchelic. (Veḑĭ instrucţiunile în anexă).

Cod. No. XVIII fila 341.

«Și în urmă (a uciderei) *aŭ făcutŭ dómna lui Mavrogheni dare la impĕratulŭ cu harzoval, cumcă Domnulŭ et a fostŭ credincĭosă impĕrăției, aŭ slujit cu dreptate în oștire, Impĕratulŭ aŭ poruncitŭ de aŭ tăiatŭ capulŭ vizirului, învinovățindulŭ că aŭ tăiatŭ pe Mavrogheni cu firmanŭ viclean*», scrie Dionisie Eclesiarchulŭ (1).

Pe cătŭ era spaimă și tristeță la Constantinopole în urma succeselorŭ Rușilorŭ, pe atâta mare era voia-bună la Petersburg. Medalĭ de aurŭ se bătură în onórea lui Suvaroff, o scrisóre autografă trămise Ecaterina lui Potemkin, cu darŭ unŭ palatŭ.(2) Se ținu aci în Martie consiliŭ nouŭ pentru continuarea noueĭ campanĭi, ba și a posibilului resboiŭ contra Prusienilorŭ. Se decisă, ca Potemkin și Suvaroff să lase comanda armateĭ dela Dunărea lui Repnin și Solucoff, carĭ să se țină în ofensivă, iarŭ Potemkin și Suvaroff să mérgă la corpulŭ de armă à destinatŭ a se bate cu Prusia, spre Livonia, Polonia, Rusia Albă. In Aprilie 1791 Rusia avea gata 340,000 oșlași: *il che rendea estatici tutti gli emuli di questa potenza* ad. «Ceea ce făcusă să încremenéscă toțĭ protivniciĭ acesteĭ puterĭ.» (3)

Austria deși negoția la Șistov, ținé strinse relațiunile cu Rusia. Potemkin era directŭ informatŭ, la Iași 4), de toțĭ pașĭ ce făcea Austria la Șistov. (5)

(1) Dionisie Fotino încă scrie, că firmanulŭ pentru tăierea capuluĭ lui Mavrogheni fusese falșŭ, fără scirea Impĕratului, fiind-că faimosul vali de Kethudasi, care era Taraphana Eminis, fiindŭ ucisŭ aiŭ lui Mavrogheni, a mijlocitŭ mórtea sa prin Sala Mahmud, ce fusese crescĕtorulŭ lui Sultan Selim și cu tote că vizirulŭ a trămisŭ la Constantinopole capulŭ lui Mavrogheni descriindŭ culpa ce a cerutŭ mórtea sa, dar Sultanulŭ s'a supĕratŭ fórte; pentru acésta unŭ averile lui nu s'aŭ vîndutŭ în folosulŭ hazneleĭ impĕrătescĭ, după obiceiu, ci s'aŭ lăsatŭ dómneĭ și copiloruŭ seĭ» T. II. pag 180 și 181. trad Sion

(2) Becat 8, pg. 225.

(3) Becat vol. 8, pg 228

(4) Potemkin petrecé la Iași în ĭérna 1790—91. Vedĭ descrierea petrecerei dela Iași de Langeron la pg. 98 In Martie 1791 elŭ merse la Petersburg, unde cheltui în petreceri 4 milióne și apoĭ fu silitŭ de impĕrătesa să se întorcă la óste în principate La finea lui Iulie 1791 e în Galați. (Hurm. Langeron pg. 104).

(5) Becat 9 pg 231

Victoriile Rușilorŭ la Ismail, Isaccea, Tulcea nu puținŭ contribuiră a mina cerbicea plenipotențiarilorŭ turcĭ dela Șistov. De unde turcii susțineŭ mereŭ, că prin vorbele «*statu quo ante bellum*» să se înțeléga întorcerea la Moldova a Bucovineĭ și a tuturorŭ pamînturilorŭ ocupate de austriacĭ în timpulŭ resboiuluĭ, acum, influențată de victoriile de peste iérnă ale Rușilorŭ, Porta prim, în 27 Ianuarie, *statuquo* relativŭ la posesiunile din ajunulŭ resboiuluĭ, decĭ recunoscu din noŭ spoliațiunea Moldoveĭ de Bucovina. Totușĭ Turcia îndemnată de Prusia cere să se facă mențiune în tratate, ca lucrare preliminară, convențiunea dela Reichembach. In ruptulŭ capuluĭ nu primi Imperatorele austriacŭ acésta și Prusia îndémnă pe Pórtă să nu mai insiste, destulŭ fiind-că Austria să priméscă în tratatulŭ seŭ cu Porta, la Șistov, acelea condițiunĭ folositóre Porțeĭ, ce fură prevĕdute la Reichembach. Austria puse în Maĭ 1791 următórele condițiunĭ pentru pace: I. Să i se cedeze de Turcia totŭ teritoriulŭ Croațieĭ turce, până la apa Unna. II. Să i se cedeze cetatea Orșoveĭ vechĭ cu totŭ districtulŭ seŭ, fiind-că Pórta nu împlinise articolulŭ din tratatulŭ dela Belgrad. Acelŭ articulŭ dispuné, că acé fortereța și vecinanțile eĭ vorŭ fi înapoiate Imperatoruluĭ «se dentro un anno, la Porta non avesse a sue spese fatto prendere altro corso al fiumicello Cerna, e fatto in modo che circuisse il distritto della medesima, affinche fosse intieramente separato dal territorio appartenente al Bannato di Temiswar(1). III. Libertatea de navigare și comerciŭ pentru supușiĭ Austriacĭ pe Dunărea și pe Marea Négră și pe tote mările, fluviile și porturile, șcalele și radele Turcieĭ. IV. Despăgubirea supușilorŭ Austriacĭ de tote pagubile suferite din causa resboiuluĭ. V. Să se anuleze articolulŭ din pacea dela Belgrad, care opresce pre Austria de a construi cetățĭ pe Dunărea și pe Sava și pe ori-ce hotarŭ despre Turcia. VI. Finalmente, că Hotinul și Principatele vorŭ remâne ocupate de Austria până când va dura resboiulŭ Turcieĭ cu Rusia.

(1) «Décă în unŭ anŭ de ḑile Pórta nu va fi datŭ, cu spesele séle, altŭ cursŭ apeĭ Cerneĭ într'așa feliŭ că ea să încunjóre districtulŭ aceleĭ cetățĭ, ca să fie cu totulŭ separată de teritoriulŭ aparținend Banatuluĭ Timișoreĭ. In calea spre Mehadia, călĕtorulŭ vede și astăḑĭ resturĭ de apaducte imense, din lucrarea încercată de Turcia, ca să conducă pe acolo *Cerna*. Acéstă lucrare nu se realiză și Romănia perdu o bună parte din teritoriulŭ seŭ.

Acestu *ultimatum* surprinsă și înmărmuri pre plenipotențiarii otomani. Ei cerură instrucțiuni dela Constantinopole.

Acumu era terminată și luna lui Maiu și armistițiulu avea să înceteze, când sosi la Șistov chiarū marele noulū Vizir Iusuf Pașa. Acesta credu, că arū putea să intimideze pre plenipotențiarii austriaci, resculându (1) contra lorū pre poporulū din localitate. «Puținū lipsi ca (plenipotențiarii) să nu remână victime ale turbărei plebee» (2), scrie Becattini (vol. 8 pg. 262). Siliū fură plenipotențiarii să fugă și să se adăpostéscă la Bucuresci (3). Asemene purtare a lui Iusuf Pașa displăcu multū ministriloru Olandezū, Prusianū și Englezū, mediatorii dela Șistov. Ei espediră curieri la curțile lorū, cari protestară contra acelei purtări.

Turcii surescitați unu momentu de cutezanța plebei dela Șistov, se declară gata a începe campania cu vigóre. Marele Vizir spera triumfuri. El aruncă, ajutatū de Văcărescu, în secret, unele podури pe câte-va apę în Valachia și pe Dunărea, lângă Silistria, cu gândū de a lua pe muscali de pe la spate, prin Valahia. Acestu planū nu isbuti. Rusia și Austria prinseseră de veste. Austriacii făcură grabnică diversiune cu óste spre Cladova și întăriră óstea lui Coburg, din țéra Românéscă. Rușii înaintează grabnicu și ei în sinulū Turciei. «a gran passi si aprivan l'adito per penetrare lino sotto le porte del serraglio» (4). «Cu mari pași își deschideu intrare ca să strebată până sub porta Seraiului.»

Puterile mediatóre amenințaū la rêndulū lorū. Ele provócă reînnodarea negoțiațiuniloru la Sistovū. Lucrarea se grăbi ce astă dată

(1) Dămū în anexă corespondențile ce publică Monitorul francesū din 1791, cu referință la cele ce se petreceū în orientū și în deosebi cu referință la resboiulū de care ne ocupărămū și ne ocupămū.

(2) *„Poco mancò che non restassero quelli ultimi del furore plebeo"*.

(3) Choiseul scrie la Paris în. 25 Iunie 1791 (Doc. CXLV Hurm. II supl. I, pg. 80) «M. de Noailles vous aura instruit exactement de la marche du Congres de Sistowa et des difficultés qui, au dernier moment, ont amené une declaration très-ferme des Ministres autrichiens, et enfin leur retraite à Bucarest. Quoiqu'ils aient en même temps évité tout ce qui pouvait donner à cette démarche l'apparence d'une vraie rupture, et quoiqu'ils aient menagé aux Plénipotentiaires ottomans toute facilité pour renouer la négociation, elle me paraît cependant exposée à de grands dangers».

(4) Becat. vol 8, pag 264.

și în 5 Augustŭ, și credută faustă de superstițioșii Turci, se semnézà la Sistovŭ pacea «*permanenta et perpetua*» și îndată se semnă și convențiunea anexă separată. (1)

Să analisămŭ tractatulŭ:

In art. I alŭ lui, Turcia acordă amnestiă completă tuturorŭ supușilorŭ ei, din Valachia și Moldova, carî aŭ luatŭ armele contra ei și vorŭ avé dreptulŭ a se întórce liniștiți în țéră și la moșiile lorŭ. In art. II Pórta recunosce și ratifică din noŭ «convențiunea din 7 Maiŭ 1775» *relative alla cessione della Bucovina, quella de 22 di detto mese 1778, sulla fissazione de' limiti de detta provincia.*» «Relativă la cesiunea Bucovinei, și cé din 22 Maiŭ 1778, asupra fixărei hotarelorŭ disei provincii.» (2)

In art. III se dispune, între alte asigurări date, libera navigațiune a supușilorŭ Austriaci și Toscani și reînnoirea firmanului din 1786, relativŭ la dreptulŭ de mutrare, petrecere și eșire din Moldova și Muntenia a ciobanilorŭ românî (Morcani).

In art. IV Austria se légă a restitui Porței și a le evacua, tote țerile, provinciele, posesiunile, terenurile, cetățile, fortărețele, cu tota artileria și palancele ce a ocupatŭ în timpulŭ resboiului, coprinzêndu-se «*tutto il Principato della Valachia e i distritti dela Moldavia ocupati dalle trupe imperiali.*» și a restabili otarele cumŭ eraŭ la 9 Februarie 1788 cândŭ s'a proclamatŭ resboiulŭ.

Art. V dispune, că Cetatea Hotinului cu *raiaua* sa se vorŭ restitui Porței numaĭ în ființa cândŭ ea va fi făcutŭ pacea cu Rușii, până cândŭ acésta cetate va sta în mânile Austriacilorŭ, neamestecându-se însé nicĭ directŭ, nicĭ indirectŭ în resboiulŭ Rusiei cu Turcia.

Evacuațiunea, dice art. VI, se va începe îndată după ratificarea păcei și se va termina în 30 dile.

In fine prin actulŭ separatŭ, la art. 6, se légă Austria din noŭ, a evacua principatele până în 30 dile dela ratificarea păcei.

Acésta pace fu de mulți aplaudată și de mulți criticată. Noi Românii scaparămŭ de a fi incorporați la Austria și Rusia, grație intervențiunei Angliei, Olandei și a Prusiei.

---

1 Vedi în anexă întregul acte, după Recattini vol. 8, pag. 264—278.

2 Recattini vol. 8.

LXXVI.

Deșertarea Munteniei de Austriaci. Actulŭ de predare a țĕrei în mânile guvernului Românescă.

Ocupațiunea austriacă, mai alesŭ cu Oltenia, dură încă și peste timpulŭ otăritŭ în tratatŭ. «Néoa căduță în munții vecini Banatului întârdiară resistențiunea micii Valachii.» (1)

Deja noulŭ Domnŭ alŭ țĕrei Muntenescĭ este numitŭ de Pórtă. Măcarŭ că, după cumŭ veḍurămŭ, îndată după uciderea lui N. Mavrogheni fusese numitŭ în loculŭ acelula Alex. Mavrocordat Delul, dar Austria și boerii isbutiră, după pacea de la Sistovŭ, să fie înlocuitŭ acestŭ Domnŭ, care nicĭ o ḍi nu domni în Muntenia, prin fostulŭ Domnŭ Mihaĭ Suțul. Deși țéra era încă ocupată de o parte din oștirea austriacă, Suțu veni în Septembre 1791. Coburg însă nu mai este în țéră: (2) Capĕlenie oștirei de ocupațiune este comitele de Mitrowski. Acesta predă definitiv țéra, prin representanții sĕi Comitele Strasoldo .ocot.-colonelŭ și Cavalerufŭ de Caballini Ehrenberg major, în primurea representanțilorŭ noului Domnitorŭ Șuțu, cu actulŭ din 9 Septembre 1791, anume marele serdarŭ Dumetrakĭ și cancelarulŭ Domnitorului, Panaitache Codrică.

Dămŭ în notă în limba originalului, actulŭ într'o próstă redacțiune francesă, prin care aceste 4 persóne recunoscŭ împlinită misiunea lorŭ iar aci eatălŭ în trăducere. «Stipulatŭ fiindŭ în tratatulŭ de pace dintre înaltă Pórtă otomană și Curtea de Viena prin plenipotențiarii acestorŭ doue puteri, în 4 Augustŭ, că trupele M. S. I. și R. A. vorŭ deșerta marea și mică Valachie, cumŭ și județele Moldovei de dincóce de Siretŭ. A. S. Principele a tótă Țéra Românéscă,

(1) „Le nevi cadute per tempo sulle montagne limitrofe al Banato, ritardarono a restituzione della picola Valachia" Becatini 8, p. 270)

(2) Vedi Fotino II, pag. 181.

Ioan Mihail Constantin le Sutu, graţiosulŭ mĕŭ Domnŭ, în virtutea deplinei sele împuterniciri, destinându-ne pre noi doi pre marele seu Serdarŭ şi pre mine în calitate de secretarŭ alŭ seu, ca să asistemŭ din partea sa ca representanţi ai autorităţei Domnului Nostru la cesiunea formală a disei ţeri, ce d-vostră domniea destinaţi din partea E. S. Comandantului generalŭ comte de Mitrowsky aveţi a o face în calitate de plenipotenţiarĭ, representându autoritatea E. S. Noi doi nu putemŭ decâtŭ a ne fórte măgulĭ de a avé ocasiunea să implinimŭ cu tote formalităţile cerute, comissiunea nostră. Noi doi vĕ putemŭ asigura, d-loriĭ, mai denainte că M. S. graţiosulŭ nostru Principe este îndemnatŭ cu bună-voinţa a acorda supuşiloriĭ M. S. I. şi R. A. totŭ ce cere bun'a armonie care esistă între cele dóue puteri respective, câtŭ şi totŭ ce pote proba propriele sêle sentimente. La Bucuresci, în 9 Septembre, 9 óre dimineţă, 1791. »(1)

---

(1) «Avant été stipulé dans le traité de la Paix entre la sublime Porte ottomane et la Cour de Vienne, par les plenipotentiaires de ces deux Puissances, le 4 d'Août, que les troupes de S. M. I. et A. A. évacueraient la grande et la petite Vallachie, aussibien que les districts de Moldavie en deçà la Schiret, S. A. R. le Prince de toute la Vallachie Jean Michel Constanti de Sutzo, mon très-cher Prince, en vertu de son plein pouvoir ayant destiné vous, le sr. son grand serdar et moi en qualité du son secretaire, pour assister de sa part comme representant l'autorité de notre Prince à la cession formelle du dit pays que Vous M. M. destinés de la part de S. E. M. le Commandant. general Comte de *Mitrowsky* devraient faire en qualité de plénipotentiaires representant l'autorité de S. E. Nous deux ne pouvons que d'etre bien flattés d'avoir à remplir avec toutes les formalités requises notre Commission.

Nous deux pouvons vous assurer MM. d'avance que S. A. S. notre très-cher Prince est porté de bonne volonté à accorder aux sujets de S. M. I. et R. A. tout ce que la bonne harmonie qui existe entre les deux puissances respectives exige, aussi bien que tout ce qui peut prouver ses propres sentiments. A Bucarest, le 9 Septembre, 9 heures du matin, 1791.»

Δημήτραχη μεγας σερδαρης.
Le Comte Strasoldo m. p.
lieut-colonel.

Le Secrétaire de L. A. S.
Panaghiotaky Conesplo m. p.
Le Chiler de Cabalkini
Ichrestaro m. p. trad.

Hurmuzaki, vol. VII, pag. 478.

LXXVII.

Rusii continuă resboiulŭ. Batalia la Macin. Incendiĭ la Constantinopole. Tulburărĭ în capitala Turcieĭ. Intervenirea luĭ Pitt. Intervenirea Danimarceĭ. Cererile Rusieĭ. Repnin. Negoţiărĭ de pace la Galaţĭ, cu Potemkin. Apoĭ la Iaşĭ. Planurile luĭ Potemkin, după Langeron. Mortea luĭ Potemkin. Negoţiările continuă după mórtea luĭ Potemkin. Scriitoriĭ românĭ despre Potemkin. Inscripţiune la Golia.

Muscaliĭ continuă résboiulŭ şi după semnarea păceĭ dela Sistov. Principele Galiţin, sub comanda luĭ Repnin, cu 25000 ruşĭ (1) maĭ bătu pe Turcĭ, la Maiŭ în 17, în anulŭ 1791. Aci Ruşiĭ luară 500 corturĭ, 26 tunurĭ, 5 steguri, 26 bandiere şi alte trofee şi numĕroşĭ prisonierĭ. Repnin ameninţa Varna. Iusu Pasa, de a doua oră vizirŭ, era neconsolatŭ de atâte perderĭ cu atâtŭ maĭ multŭ că scié, că tota Turcia doria pacea, căcĭ toţĭ eraŭ convinşĭ, că Rusia nu va maĭ puté fi oprită de a merge înainte. Nenorocirĭ neaşteptate adaogŭ la spaima de Ruşĭ în Constantinopole. 4 incendiĭ nimiciră acolo dela 20 Maiŭ la 26 Iunie la 9000 de case, prăvăliĭ, averĭ colosale. (2) Satirele şi pamfletele se înmulţiaŭ în Constantinopole contra Porţeĭ. . . Chiarŭ sultanuluĭ Selim III i-se aruncaŭ Vinerea, mergêndŭ la moschee reclamaţiunĭ cerendŭ pacea. . . (3)

Divanulŭ Otomanŭ veḑêndŭ mişcarea acésta caută să provóce pre Prusia şi Anglia a se ţine de promisiune şi a ajuta Turcia cu oştire, ca aşa Rusia să fie silită a face pace. Ambele cabinete se marginiră la intervenţiunĭ diplomatice, iar nu bellice. In Londra ministrulŭ Pitt declară, ce-ĭ dreptulŭ, că va espedia o flotă de 35 vase în Baltica, ca să oblige pre Ecaterina a accepta pacea cu Pórta pe basa de *statu-quo*, se pregătia chiarŭ flota de plecare, dar lucrulŭ se margini la plecarea uneĭ singure fregate de resbelŭ cu două bas-

(1) Vedĭ Schlangenau pag. 101.

(2) «De Salaberry in Histoire de l'Empire Ottoman, vol. IV, pag. 139, dice că aceste incendiĭ eraŭ puse anume: «chaque nuit le feu était mis dans un quartier de la ville ou dans un autre; des malintentionnés étaient les auteurs [illegible] de ces [illegible] impuns. Le tabac, le quartier des princes grecs, fut incendié presque en entier».

(3) Vedĭ Lecuttine t. 8, pag. 285.

timente armate. Aceste se marginiră a face recunóscerĭ în Beltulŭ mare, apoĭ se duseră la St. Elena. Parlamentulŭ englezŭ nu aproba intervenirea armată. Poporulŭ englezŭ nu voia nicĭ elŭ resboiulŭ cu Rușiĭ, ca să nu pérdă comerciulŭ cu eĭ. Pitt nu putu învinge nicĭ Parlamentulŭ, nicĭ opiniunea negutitorilorŭ. Curtea de Danemarca, vechia amică a Rusieĭ, se interpusă, ca să impedice ruptórea cu Anglia. Ea declară la Londra și la Berlinŭ, că Ecaterina nu va subscrie pace cu Turcia, silită de intervenirea cuiva, dar că décă cabinetele de Londra și Berlinŭ aŭ niscaĭ-va propunerĭ equitabile și acceptabile de făcutŭ în asemenea scopŭ, Rusia le va audi cu plăcere, căcĭ ține să scie lumea că la orĭ-ce glorie preferă pe aceea de a reda Europeĭ liniștea, destulŭ că acésta să fie împacată cu onórea sa și ca să se stabiléscă o nouă fruntarie, care să nu fie favorabilă Turcieĭ pentru planurĭ ofensive (1).

«Unŭ asemenea rĕspunsŭ, scrie Becattini,(2) conceputŭ cu atâta demnitate (cŭ Urechiă, voiŭ dice, astuție) a făcutŭ să înțelégă Cabinetulŭ britanicŭ și celŭ prusianŭ, că nu era posibilŭ nicĭ cu amenințările nicĭ «colle offerte» (cu propunerile) de a sdruncina otărîrea celuĭ dela Petersburgŭ. De aceea ministrulŭ Pitt trămise pe Fawkener în Rusia, ca să intre în negoțiărĭ, pentru a obține pentru Turcia cele maĭ bune condițiunĭ posibile. Cu acestŭ scopŭ trămisulŭ Angliei și al Prusieĭ, presentară împĕrăteseĭ Ecaterina unŭ memoriŭ, în 27 Iuniŭ, la care guvernulŭ rusescŭ rĕspunsă cu o lunga notă adusă de abatele Becattini (3). Guvernulŭ rusescŭ a înțelesŭ cu plăcere dorința sinceră și leală a Angliei și Prusieĭ d'a vedé restabilită pacea între Rusia și Porta. Dar de óre-ce Rusia a suportatŭ greutatea resboiuluĭ, i-se cuvine să caute o pace care s'o resplătéscă de sforțările făcute. Ce cere Rusia este justŭ și moderatŭ.» Ce cere?

Cele douĕ curțĭ aliate oferă să propună Divanuluĭ de a ceda pe tot-deauna Rusieĭ districtulŭ Oceakov, dela Bog până în Nistru, «*in tutta proprietà e sovranità*». Rusia va demantela însă cetatea

(1) Curênd și Choiseul din partea Franciei consilia pre Turcĭ să fie moderațĭ și să primésca condițiunile paceĭ. Vedĭ Hum. pg. 81. Doc. CXLVII din 1791, Iulie 13.

(2) Tom. VIII, pag. 278.

(3) Tom. VIII, pag. 279.

Oceacovuluĭ spre liniștea Turcieĭ. Turcia va conserva tóte cetățile de pe țermulŭ Nistruluĭ și de dincóce. Turcieĭ vorŭ rémâne tóte țerile de dincóce de Nistru, căcĭ Rusia nu ș'a pusŭ în gândŭ să-șĭ mărésca teritoriulŭ cu paguba Turcieĭ (¹). Insă cere, ca Turcia să nu împedice navigațiunea liberă pe Nistru, ci încă s'o protégă. Rusia nicĭ odată nu s'a gânditŭ la distrugerea Monarchieĭ Otomane, nicĭ la daunarea equilibruluĭ generalŭ, cumŭ aŭ birfitŭ numaĭ neamicĭ sĕĭ (²). Asteptă Rusia să vadă ce voru face, în acestŭ sensu puterile amice ale Angliei și Prusieĭ.

Cele două cabinete acceptară propunerea Rusieĭ: *«Il popolo inglese non volea sentir parola di guerra, il re di Prusia giudicava di non dovere entrare egli solo in un impegno si grande.»* (1)

Marele vezir, cumŭ vĕḑurămŭ, între aceste fusese reŭ bătutŭ de Rușĭ. Atâte disgratiĭ și informațiunile primite de Porta, că Anglia și Prusia o abondonă, décă nu va accepta condițiunile de pace ale Rusieĭ, în unŭ momentŭ cândŭ oștirea rusésca avé cale deschisă spre Constantinopole, ilŭ îndemnă se espedieze la tabăra luĭ Repnin plenipotențiarĭ, ca să céră pacea și să semneze o suspensiune de arme. Comandantulŭ rusescŭ respunse, că pacea se póte acorda numaĭ cu condițiunile următóre:

I. Să nu maĭ fie vorba în congres despre Crimeea și de Tartaria mică, carĭ vorŭ remâne pe deapururea cumŭ sunt, sub suveranitatea Imperiuluĭ Rusieĭ, conformŭ convențiuneĭ din 20 Ianuar 1784, care convențiune va fi confirmată în tóte părțile eĭ și considerată în deplină vigore.

II. Cesiunea de Pórta către Rusia a cetățeĭ Oszacov cu totŭ districtulŭ seŭ, Nistrul devenindŭ hotarulŭ între Rusia și Turcia.

III. Libertatea de navigațiune pe Nistru pentru ambele țĕrĭ.

IV. Tractatulŭ dela Kuciuk-Kainardgi din 1774 în tóte articolele luĭ, cu referință la libera navigațiune a bandiereĭ rusescĭ pe tóte fluviile și mările supuse Porțeĭ Otomane, și specialmente în Marea Negră, cumŭ

(1) „Poporulŭ englezŭ nu voia s'audă vorbă de resbelŭ, regele de Prusia socotie că nu trebue să se bage singuru în asta gre trébă."

și tóte convenţiunile posterióre, principalmente cé din 1779 vom remâne în deplină vigóre.

V. Turcia va putea construi orĭ restaura fortăreţe, dar departe de Nistru, ca să nu supere navigarea liberă.

VI. Liberarea prisonierilorŭ de ambele părţĭ, fără rescumpĕrare.

VII. Porta nu va fi în dreptŭ, pe viitorŭ, sub cuvintŭ de felonie de a schimba ospodariĭ de Valahia și Moldova, și nicĭ unŭ turcŭ nu va maĭ putea pe viitorŭ a-șĭ stabili domiciliu în aceste doue principate.

In fine, ca ultimă condiţiune, Rusia propune, după primirea preliminariilorŭ de susŭ, unŭ armistiţiŭ de *optŭ lunĭ* pentru a conveni în acestŭ timpŭ și de cele-l-alte puncte remase indecise(1).

Perderea de turcĭ a uneĭ bătăĭ navale în faţa Varneĭ și bola ciumeĭ care decima ostirea lorŭ, (dealtmintrelea și pre cé Ruséscă(2), adaose aceste la tóte cele-l-alte, silescŭ pre Pórtă să negoţieze grabnicu pentru pace. Decĭ, la 11 August 1791 (stilŭ noŭ), se deschiseră negociările, la Galaţĭ, unde Potemkin se afla, urmându-șĭ viaţa sa de lucs, ca unŭ adevĕratŭ Suveranŭ.

Potemkin deși muria lumea în jurulŭ seŭ(3), persista a sta

(1) După Choiseul fată ultimele condiţiunĭ primite de Vizir dela Repnin (pag. 81 vol. 1718—1781 Harm.)

«Le Reis-Effendi me fait communiquer en ce moment, Mr., les conditions de l'acte preliminaire, signé par le G. Visir et par le P-ce Repnin.

Ils se réduisent à trois articles très-succints et qui seront susceptibles de grandes discussions lorsqu'il faudra les traiter definitivement.

1°. — Une suspension d'armes de huit mois, à compter du 1-er Aout jusqu'au 1-er Avril (vieux style).

2°. — Le Dniester formera la limite des Empires mais avec des modifications sur la maniere dont sera possédé le terrain cede à la Russie.

3°. — Il sera apporte en faveur des Turcs des modifications à quelques articles des anciens traites.»

. . . . . .

(2) L'Epidémie dont on avait commencé à sentir la maligne influence des le mois de Juillet, augmenta bientôt dans toute l'armée avec une fureur indicible. A Galatz surtout, ou, dans les années précédentes, on avait enterré légèrement un grand nombre de victimes des batailles.... les maladies furent affreuses. Tout ce qui habitait cette ville en fut attaqué (Langeron pg. 104).

(3) Murisă și junele Principe Carol de Wirtemberg (Langeron pag. 104).

acolo (1), negociândŭ. Atinsŭ însă de bolă și elŭ, se grăbi să se ridică să mergă la Huși...(2). Apoĭ, urându-i-se și aci, trece în cinci șése locurĭ diferite, scrie Langeron (pg. 104) și în fine merge la Cerdam «jolie maison de campagne à 5 verstes de Iassy».

Cerdam pare să fie Cerdacul lui Ferentz. Deci Potemkin a trebuit să locuéscă la palatulŭ lui Duca Vodă, la Cetățuie.

La Huși câtŭ stătu, congresulŭ pentru pace se ținu și acolo după Becattini.

Congresulŭ se continuă apoĭ la Iașĭ. Aci sosiră plenipotențiariĭ turcĭ cu o suită de 3 la 400 persóne.

Potemkin, care nu isbutise în projectele luĭ de a domni asupra Curlandeĭ și a Polonieĭ, acumŭ nutrea speranțe să-șĭ țină pentru sine Moldova, póte și Valahia. Langeron recunosce, că decă Potemkin trăia, s'arŭ fi opusŭ la retrocedarea Moldoveĭ: «Acéstă dorință din parte-i nu era condusă de dorința binelui patrieĭ sale, ci de al seŭ. Măgulit cu gêndulŭ plăcut și nu chimeric de o suveranitate independinte, după ce nu isbuti în projectele sele asupra Curlandeĭ și a Polonieĭ, Potemkin considerasă Moldova ca ceva al luĭ și avênd asemene project, el alcătuisă acele doue monstruóse regimente de 12 batalione de grenădirĭ fie-care și de 12 escadróne de cuirassierĭ, ceĭ maĭ frumosĭ și maĭ bunĭ soldațĭ. El destină aceste batalióne Principeluĭ Moldoveĭ și speră că Imperatésa i le va da luĭ.» (3)

Langeron chiamă monstruóse acele regimente pentru că Po-

(1) «Le Prince était fort bien établi à Galatz. Il y avait fait richement meubler une très-jolie maison; le grand visir lui envoyait tous les jours des fruits et de la glace. Que lui importait le reste?» (Langeron pg. 104).

(2) «Il vient à Huși, joli village, à 80 verstes de Iassy. Sa maladie augmente, il pleure, il gémit, il invoque tous les saints, se confesse, communie, maltraite valets et médecins, envoie cinquante courriers par jour, l'un cherche un fruit à Iassy, l'autre un légume en Crimée, un troisième un joujou à Moscou». Langeron pg. 104.

(3) Pag. 105. «Ce désir de sa à part n'était pas dirigé par celui du bien de sa patrie, mais par le sien propre. Lorsque de l'idée flatteuse et non chimérique d'une souveraineté indépendante, après avoir échoué dans ses projets sur la Courlande et sur la Pologne, il avait regardé la Moldavie comme un bien qui lui appartenait et c'est d'après ce projet qu'il avait composé ces deux monstrueux régiments de 12 bataillons de grenadiers et de 24 escadrons de de cuirassiers des plus beaux et les meilleurs soldats de l'armée. Il destinait ces deux corps au Prince de Moldavie et espérait que l'impératrice les lui donnerait.»

temkin, ca să se conforme unei stipulațiuni ce se negoția de Turci că Rușii după reînnoirea pacei să nu aibă dreptulŭ a ocupa Moldova cu mai multă óste decatŭ două regimente și două escadrone ca să respecte *litera* învoielei, dar să aibă óste în Moldova. Potemkin mări regimentele și escadrónele și în locŭ de câteva mii de ómeni, voi să țină în țéra 24000 de muscali în cinci când ar deveni Domnitorŭ.

Darŭ planurile omului fie acelŭ omŭ chiarŭ gloriosulŭ și nemuritorulŭ în mărirî Potemkin, sunt nimicite de sórtă . . . . Potemkin nu putu ajunge să semneze pacea; bola lui se înrăi. La finea lunei Augustu 1791. Potemkin refusă orî-ce remediŭ, trăindŭ câtva timpŭ prin forța temperamentului séu. Apoi bola se întețesce . . . . In o di când credé, că este mai bine, anunță projectulŭ de a lăsa Iași, a se duce la Nicolaiew. Medicii se opunŭ, elŭ îi maltrată. Ei tăcură și elŭ plecă din Iași, pe calea Copoului. în 25 Aug. (6 Sept.) cu Massot, chirurgŭ francesŭ. Timan doctorŭ germanŭ și cu nepóta sa Comtesa Branitska. In cale se opri, ne mai putêndŭ continua călĕtoria. «Il descendit de voiture et ayant fait jeter un matelas par terre ce coucha dessus et expira.» (1)

Petrecerea lui Potemkin în Iași a rămasŭ legendară prin luxulŭ desfășuratŭ. «După povestirea bĕtrânilorŭ din véculŭ alŭ 18-lea, s'ar puté alcătui, (scrie altŭ bĕtrânŭ istoricŭ, Draghici(2) unŭ tomŭ întregŭ, la istoria țĕrei de era prin putință a se ține unŭ jurnalŭ de tóte urmările cele mai însemnate ale viețuirei sale dilnice.»

Și fiind-că citămŭ pe Draghici, să amintimŭ că elŭ scrie, că Potemkin se ducé la Petersburgŭ, fiind-că căduse în opiniunea Ecaterinei și că «în drumŭ aŭ murilŭ pe teritoriulŭ Moldovei, *otrăvitŭ* precumŭ spunŭ, de dușmani, de unde întorcendu-lŭ la Iași, i-aŭ făcutŭ operație (voesce să dică *autopsie*) și mărunțaiele le-aŭ îngropatŭ

(1) «Langeron dice, că corpulŭ lui Potemkin fu dusŭ la Kherson și îngropatŭ în monăstirea Cetăței, unde rămasă, cu tóte ordinile contrarie ale împăratului Paul.» (Langeron, pg. 105).

(2) Tom II, pag. 55 a Istoriei Moldovei.

unde și aŭ datŭ sufletulŭ, iarŭ trupulŭ, balsamându-se, le-aŭ trimisŭ la Petersburgŭ (?) spre a se înmormenta» (1).

Potemkin fiindŭ mortŭ (2), negoțiațiunile continuară după câtva timpu prin comitele *Bedborodko* (3). Acesta fu maĭ conciliant, de și cerŭ și elŭ în numele Ecaterineĭ 12.000.000 leĭ ce pretindé Rusia ca spese de resboiŭ. Pacea fu semnată în fine, la *Iașĭ în 9 Ianuarie 1792* (4).

Ecaterina ca să se arĕte magnanimă și generósă în fața Europeĭ, iertă Turcieĭ cele 12.000.000 leĭ (5).

Ast-felŭ se termină acestŭ resbelŭ, în paguba Turcieĭ, de și ea sperase a eși învingătóre prin ajutorulŭ Angliei, a Prusieĭ, a Suedieĭ și chiarŭ și a Polonieĭ. Dămŭ în anexă întreg tretatulŭ Păciĭ dela Iașĭ (6).

Consecința cé maĭ daunătore a acestuĭ resbelŭ, pentru Principate, fu stabilirea în mintea Românuluĭ a convingereĭ, că Rusia până în puținĭ anĭ va nimici pre Turcĭ și decĭ totŭ maĭ mare deveni înrîuri-

(1) O curiósă otărire luase unŭ momentŭ consistentă în capulŭ luĭ Potemkin: elŭ voia să pună a se traduce și tipări la Iașĭ operile luĭ *Horațiu*.» Vom reveni asupra acesteĭ informațiunĭ.

(2) CXLIX. Choiseul către Montmorin, despre mórtea principeluĭ Potemkin și intârdiarea lucrăriloru Congresuluĭ din Iașĭ. Constantinopole, 31 Octombre 1791.

. . . . . .

«La mort imprevue du P-ce Potemkin apportera nécessairement quelques délais aux opérations du Congrès de Jassy. Les trois Ministres plénipotentiaires ont déclaré qu'ils n'avaient reçu leurs pouvoirs que du P-ce Potemkin et qu'ils étaient, par conséquent, obligés d'en demander de nouveaux à l'Impératrice.»

. . . . . .

(3) CL. Choiseul către Montmorin, despre reînceperea negociațiunilorŭ la Iașĭ. Constantinopole, 12 Decembre 1791.

. . . . . .

«Le C-te Bedborosko, arrivé à Jassy déjà depuis quelques jours, a repris les négociations entamées par le feu P-ce Potemkin, et il paraît que ses manières conciliantes, si différentes de celles qu' affectait son prédécesseur, achèveront de lever les difficultés qui s'opposaient encore à la paix.»

. . . . . .

(4) Becattini pune data de 11 Ianuarie (loco citato). Cu acéstă pace se termină scrierea luĭ Becattini și a luĭ de Salaberry.

(5) «Avendo avuto l'imperatrice la generosità di condonare alla Porta 12.000.000 di piastre di cui andava creditrice per le spese» (*Becat.* pag. 293, vol. 8).

(6) Vedĭ anexa.

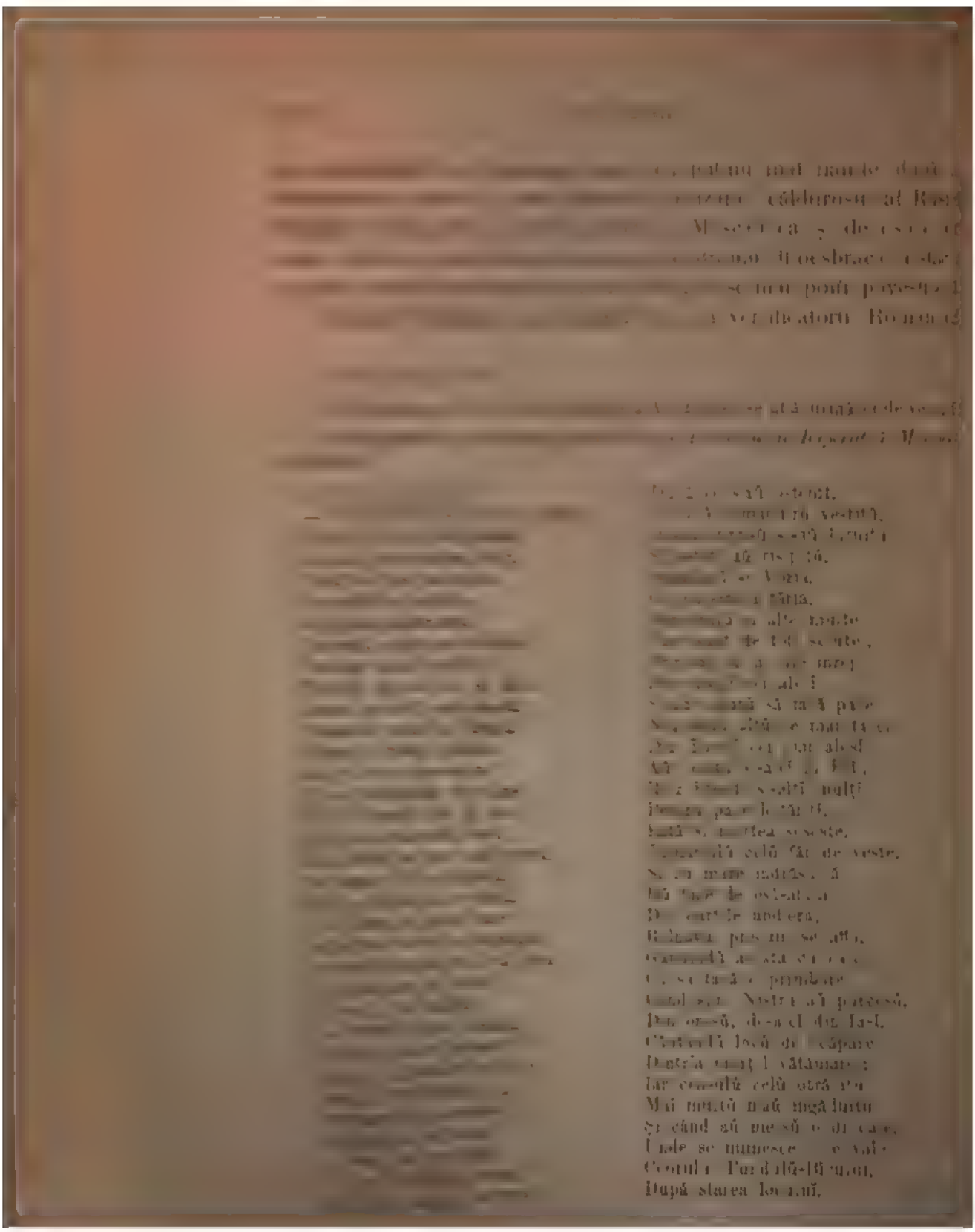

și pe zidul intern alù bisericei Golia se inscrie numele, titlurile lui și ziua morței. E-le ultime amintiri ce remasă în Moldova dela Potemkin.[1]

Și vădîndu-și că ajunge
Mortea carea i-a venit,
Acolo dă poruncitù
Să i așterne pre pămîntù,
Să îngâne puțin.
Stăndu-i careta în drumù.
Deci privindu în tote părți
La câmpi frumoși și verdi,
Din ochi lacrămi îi curge
Lumei dându-i le'al mare
Cumcă mei mù prețù nu are
Că cel-ce tare o urnesce
La sfîrșitù multù se căesce.
Aù dîsù și cuventi mai tare
De-a vieței sale scurtare:
„Voi aveam me ce multi
Acumù nimicù nu-mi ajută.
Diamanturi și berlanturi,
Nu-mi trebuiți stați-in laturi!
Cîmpuri și cavaleri,
Acumù vă lasù celorù vii!
Prietenii cei luminoși
Acumù sunt neputincioși
Și de âtù rudele tóte
Mortea este mai aproape
Și grăbesce cu tărie
Făcendù a sa datorie.
Iar puterea ei e tare
Lumă de noi neaflată!
Venitî ostași într'arma,ți!
Gătiți cai, urnămați.
Ca să mă pornescă îndată
Unde n'am fostù nici odată.
Să lasù ai mei cunoscuți
Să mergù la cei necunoscuți...“
Deci cerù să-i de la sine,
Iera să i se închine
Și spre ei a căuta
Aù strigat să vie toți
Ostașii lui înarmați.
I-aù învățatù cu cuvinte
Ca cumù le-aru fi fostù părinte
Și le adrese aminte
Ca pre densulù să nu'lù uite,
Că anulù ce vede bine
Că perù tóte de la sine.
Iar după aceste tóte
Schimbă vința lui spre morte
Și se dusă sprintenit
La polculă cel'aù gătitù,
Și iè a sa resplătire.
Ori rîlă, ori osîndire...
. . . . . .

Acestù cîntu s'aù sevîrșitù la anulù dela Hristosù 1791 (fila 33—36 din codex 174 al Academiei. Codicele e o copie din 1807 în 4°.)

(1) În mănăstirea Golia dela Iași, pe părețele din dreptul ușei o lungă inscripțiune rusescă cu litere aurite, cu referință la Potemkin. Iată traducerea dată de P. S. Episcop Melchisedec

«Răposatulu în Dumnedeù prè luminatulù Knéz Grigorie Alexandrovici «Potemkin Tavricul, generalù feld-marschal alù Rusiei, comandantù șefù alù armiilorù rusesci operâte în sud, alù totei cavaleriî, ușóre, regulate și neregulate alù flotelorù din Marea Negră, Azov, Caspică și Mediterană, Senatorù, președintù a Collegiului o tăgăsescù alù statului, generalù guvernatorù alù Tavriei și Catarcovului, generalù adjutantù, actualù camerierù alù M. Sale Imperiale, generalù inspectorù alù oștirorù, ub colonelù alù Leib-gardiei, alù polculuì preobrajenski, șefù alù corpuluì cavaler-gardieriù, alù polcuriì de Churasieri, cu numele seù, alù polculuì de dragoni de Sant Petersburg, alù celuì de granadirì ce Leate moscav, supremulù șefù alù palatuluì fabricărei de arme și cavalerù alù ordinelorù rusesci, alù st. apostolù Andreì celù întîiù chiămatù, alù

[illegible] a [illegible] re-belului fu [illegible] [illegible] poporului contra vechei [illegible] [illegible] în tote curțile crestine [illegible] Shaberry (pag. 148 vol. 4 [illegible] couronnées de l'Europe [illegible] trainée contre une seule [illegible] grandes fautes devaient préci[illegible] Un sentiment spontaneu de [illegible] pe tote capetele incoronate ale [illegible] fu urzită contra unei [illegible] mari greseli aveu s'o precipite [illegible]

[illegible] marelui martir Gheorghe [illegible] Vladimir, de clasa I-a, [illegible] alu st. Stanislau, alu [illegible] alu ordinului suedez; alu [illegible] Hohenstein, grafu alu Rusiei, mare hetmanu [illegible] de Marea Negră celu mai zelos [illegible] Patriei, carele a intrunitu cu Imperiulu [illegible] intemeitorulu și ridicatorulu flotelorŭ [illegible] puterilor turcesci, pe uscatu și pe mare [illegible] Benderului, Akermanului, Kilier [illegible] Isac, a alu insulei Berezan [illegible] sa tremure capitala și a sguduitu mima [illegible] pe mari, carele a acoperit de glorie armia [illegible] glorioseĭ păci cu Porta otomană, [illegible] protectorulu scuntelorŭ, industriei [illegible] tote virtuțile publice și cu cucernicie, [illegible] în Principatulu Moldoveĭ, la 17 [illegible] ale lui Octombrie la alu 52-lea an [illegible] mănăstirei nu numai pre toți aceia cărora [illegible] cunosceau.

[illegible] la [illegible] delulu *Bucul*, care se intinde la nordu [illegible] a [illegible] monumentulu ridicatu acolo lui Potemkin [illegible]

[illegible] pe unu Roman Basarabian, ce este acelu stîlpu, acela [illegible]

[illegible] Roman dăde lui Potemkin vechiulu lui titlu de [illegible]

— Dacă de ce cuiamă așia, ilu intrébă Episcopulu roman.

— Pentru că a *spelitu aici!* respunde glumețulu roman. [illegible] *Bucuresci 1885 pag. 243.*

ANEXE

LA TOMULŬ III

Tomul I din seria 1786—1800

rea musculoasă în Împărăție, unde cu puțină mai multe cuvinte firmațiunea chiaru a unui istoricu, pentru a nu cădea în [illegible] Dragnici «Poporulu se teme adunci de Moscali ca și de ciuma cea scă, fiindu ca ăsta omenimea pe dinafară întreagă o stinge și face unile necuvintate pe la case cu totul se nu mai pomenească.

Acumu Potemkin este cântatu de unu versificatoru Rostovu (2)

(1) Tom II pag. 36.

(2) In codicele No. 151 din Biblioteca Academiei se află o mănunțită descriere a *Intemplărilor carii feldmarșalul Comța Petru Alexievici le pe[illegible] Moscalii*.

O! tu deșértă lume!
— Ne putendu a-ți da alt nume
Pentru ale tale schimbări
Ce faci într'acestu stări,
Vedu în tine o pieirea
Coverșită cu mărire.
Cu atâta agiutoriu
Ca-cumu n'aru ave sfârșitu.
Perdeau când o ridici.
Te uiți în sus ce să dici...
Atunci te arăți schimbată,
Precumu fiera ți-i lățată.
Ori-cu a morței grăbire
Seu cu vre nenorocire
Și ne întrebămu de nime
Ești le darulu ori la tine
Iară pre toțalsuflu omu
Lu dărumi ca pre unu pomu,
De cinste și de dulcață,
Mai pe urmă și de viață,
Și'lu aduci la așa stare
Delu faci vermilor mâncare
Precumu acumu voiu să qicu:
Și la mare și la uscă
În lume s'au auditu
De Potemkin celu vestitu,
C'ă acestu mare bărbatu
Pindu colu întâiu de statu,
Ministru împărătescu,
Feldmarșalulu ostășescu,
Viteazulu celoru mari
Ai Rușilor cei mai tari,
De care 'ntr'acestă vreme
Silții sunt muiți a se teme.
După ce până astădi,
Cu unu cuvântu vestiți,
Deseori supusi sterău lumei
Și celți ai Asiei
Ismailulu și Varșa,
Cu puteri că țâra,
Betogradu și alte multe
Care sunt de toți scrise;
Prusacii în a lor dreptu
Pre viteazi cei aleși
Steau cruți să le dă pace
Neavendu altu ce mai face.
Din Taurii cei mari aleși
Au venitu seauri în Eși,
Reze bărbați scăpați multi
Pentru pace întâiu
Iată și morței soției,
Întâiulu celu far de veste
Și cu mare ostășeală
Din fire de eșă-ați la
Din curțile undera,
Bolnavă precum se afla,
Cruțându viața cu ea
Ca să facă o primblare.
Când spre Nistri ăi porniră,
Din oraș, de acei din Iași,
Câtumlu locu cu scăpare
Pentru a morței vătămare;
Iar coastă celă otrăvită
Mai nu tu n'au ingăduită
Și când au mersu o qi cam
Unde se numesce o vale
Cudrulu, Turcului-Bieului
După starea lo ului,

și pe zidul intern alu bisericei Golia se inscrie numele, titlurile lui și ziua morței. Este ultima amintire ce remasă în Moldova de la Potemkin (1).

Și vëțenii ca ajungă
Moartea carea îl gonă.
Acolo aŭ porniciu
Să-i vatemă pre pămentu.
Să ingâdue puțin.
Standu-i carulu în drumŭ.
Deci privindŭ în tote părți
La câmpii frumoși și verdi,
Din ochi lacrimi îi curgu
Lumei lându-i defăimare
Cumcă mei unŭ preță nu are
Că celŭ-ce tare o urâsce
La sfîrșitŭ multŭ se căiesce.
Ar fi să și cuvintă mai tare
De-a vieței lui scurtare:
„Nici averea me ce mi-ță
Acumŭ morței n-mi ajută.
Diamanturi și berlanturi,
Nu-mi trebuți, stați-ar laturi!
Curți și cavaleri
Acumŭ vĕ lasŭ eloru vii!
Prieteni credincioși
Acumŭ sunt neputincioși
Și lecătŭ rudele tóte
Moartea este mai aprope
Și grăbesce cu tărie
Făcendă a sa datorie.
Iar putere ei ce dată
Taină de nei neaflată!
Veniți ostași intr'armați!
Gătiți cai, înhămați,
Ca să mĕ pornescŭ îndată
Unde n'amŭ tostŭ nici o tată.
Să lasŭ ai mei cunoscuți
Să mergŭ la cei necunoscuți...
Deci ceru să-i dă la sine,
Icona să i se închine
Și spre ea a căuta.
Aŭ strigat să vie toți
Ostași lui înarmați.
I-aŭ învĕțată cu cuvinte
Ca a unŭ le-ară fi fostŭ părinte
Și le vîrce aminte
Ca pre denșulŭ să nu'lŭ uite.
Ca unulŭ ce vrea bine
Că pecŭ tote de la sine.
Iar după aceste tóte
Se întorna viața lui spre morte
Și se grăbi sprintenu
La polculŭ celŭ'aŭ gătitŭ,
Să fie a sa resplătire:
Ori milă, ori osândire...
. . . . . .

Acestŭ cîntecŭ s'aŭ seversitŭ la anii dela Hristosŭ 1791 (fila 13—16 din codex 154 al Academiei. Codicele e o copie din 1837 în 4.)

(1) În mănăstirea Golia dela Iași, pe părețele din dreptu, este o lungă inscripțiune rusescă în litere aurite, cu referință la Potemkin. Iată traducerea dată de P. S. Episcop Melchisedec.

«Repausatului în Domnedeŭ prea înnaltatului Knenz Grigorie Alexandrovici «Potemkin Tavricul generalŭ feld-marschal alŭ Rusiei, comandantŭ șefŭ alŭ armatelorŭ ruseșci operătore la sud, alŭ toței cavaleri, ușore regulate și neregulate alŭ flotelorŭ din Marea Neagră, Azov Caspică și Mediterană, Senatorŭ, președintŭ al colegiului ostășescŭ alŭ statului, generalŭ guvernatorŭ alŭ Lavriei și Chatenovului, generalŭ adjutantŭ actualŭ camerierŭ alŭ M. Sale Imperatore, generalŭ inspectorŭ alŭ oștirei, sub colonelŭ alu Leib-guardiei, alŭ polculŭi preobrajenski, șefŭ alŭ corpului cavaleri-gardelorŭ, alŭ polculŭi de Cuirasieri, cu numele seŭ, alŭ polculŭi de dragoni de Sant Petersburg, alŭ celui de grenadieri de Ecaterinoslav, supremului șefŭ alŭ palatului fabricei de arme și cavaleriei alŭ ordinelorŭ ruseșci: alŭ sf. apostolŭ Andrei celŭ antêiŭ chiămatŭ, alŭ

Ceea ce nu puţinŭ contribuí la terminarea resbelului fu şi marele evenimentŭ din Franţa, *revoluţiunea* poporului contra veceĭ monarchi. Acestŭ evenimentŭ aruncă panica în tóte curţile creştine. «Un sentiment spontané d'alarmes, scrie Salaberry (pag. 148 vol. 4) et de haines saisit à la fois toutes les têtes couronnées de l'Europe et une croisade presque universelle fut tramée contre une seule nation, que de grandes erreurs et de grandes fautes devaient précipiter dans le gouffre de l'anarchie». Un sentimentŭ spontaneŭ de înfiorare şi de urĭ coprinde totdeodată pe tóte capetele încoronate ale Europeĭ şi o cruciadă aprópe universală fu armată contra unei singure naţiuni pre care mari erorĭ şi marĭ greşelĭ avéu s'o precipite în prápastia anarchieĭ.

«st. Alexandru Nevski, alŭ ordinului ostăşescŭ alŭ st. marelui martir Gheorghe «purtătorul de biruinţe şi al st. întocmaĭ cu apostolĭ Cneaz Vladimir, de clasa I-a «al ordinilor regale polone: al vulturului albŭ; alŭ st. stanislaŭ, alŭ ordinului «prusianŭ vulturul negru; alŭ elefantului danez; alŭ ordinului suedez, alŭ serafimilorŭ şi alŭ marelui Principatŭ Holstein, grafŭ alŭ Rusieĭ, mare hetmanŭ «alŭ oştirilorŭ căzăcescĭ de Ecaterinoslav şi de Marea Neagră, celŭ maĭ zelos pentru Domnitorŭ, credinciosŭ fiŭ alŭ Patrieĭ, carele a întrunitŭ cu Imperiulŭ rusescŭ Crimeea, Tamanul şi Cubanul, întemeitorulŭ şi ridicătorulŭ flotelorŭ victorióse în mările sudice, învingătorulŭ puterilor turcescĭ, pe uscatŭ şi pe mare «cuceritorulŭ Basarabieĭ, alŭ Oceacovului, Benderului, Akermanului, Kiliei Ismailului, Anapeĭ, Sugiuc-cale, Sunieĭ Tulceĭ, Isacciei alŭ ostroveĭ Berezan, Hagi-Beiului şi Palanceĭ carele a făcut să tremure capitala şi a sguduitŭ tronul Imperiului Otoman prin victoriile pe mări; carele a acoperit de glorie armele ruseşcă în Europa şi Asia şi a pus temelia glorióseĭ păcĭ cu Porta otomanŭ, fundatorulŭ şi ridicătorulŭ a multe oraşe protectorulŭ scuntelorŭ, industrieĭ şi «comerciului, bărbatŭ împodobitŭ cu tóte virtuţile publice şi cu cetăţenice, a terminatŭ gloriósa cursere a vieţeĭ sale în Principatulŭ Moldoveĭ, la 37 verste «dela oraşulŭ capitaleĭ Iaşi, în 5 qui ale lui Octombrie la anŭ 52-lea al vieţeĭ «nascere, aruncându în abisulŭ mărimeĭ nu numaĭ pre toţi aceĭa cărora le-a «tăcutŭ bine, ci şi pre aceĭ carĭ l'ŭ cunoscéu».

Locul unde muri fu polele delaŭ *Bacal* care se întinde la nordulŭ Basarabieĭ. P. S. Melchisedec a vizitatŭ monumentulŭ ridicatŭ acolo lui Potemkin vremuĭ la 1851 dela Kiev.

Întrebându-se pe unŭ Român Basarabian ce este acelŭ stâlpŭ, acela i-a răspunsŭ că-ĭ *stâlpul lui Sfitlen*.

Bietulŭ Român dădea lui Potemkin vechiulŭ lui titlu de «Svetleĭ» «pre luminat».

— Daŭ de ce el ĭ-a mai dată aşĭa, ĭl întrebă Episcopulŭ român.

Pentru că *a sfetli a arde*, respunde glumeţulŭ român. *Notiţe istorice şi archeologice*, Bucuresci 1886 pag. 244.

ANEXE

LA TOMULŬ III

Tomul I din seria 1786—1800

ANEXE LA PAG 15

D. de Chaisel câtre d. de Vergennes despre intrigile ce se fac la Port[a] p[en]tru a[ce]a Mavrogheni la domnia Țării rumînești.

«J'ai eu l'honneur de vous informer avant-hier par le courrier de Vienne du changement general arrivé dans le Ministere et de l'elevation de Yussuf Pacha de Morée, qui, après avoir été l'un des derniers valets du Capitan Pacha, avait obtenu depuis peu de temps toute sa confiance. Les grands de l'Empire, tous ceux qui ont déja occupé les premieres places voient avec peine l'usage violent que le Gid annual fait de son credit et, malgré la terreur qu'il inspire, les gens de loi ne dissimulent point leur mécontentement. Je crains, Mr. que le nombre de ses adversaires n'augmente encore si, comme on me l'assure, il persiste à vouloir faire son drogman Prince de Valachie. Il l'avait tenté vainement il y a quelques mois, et je ne vous informai point de cette intrigue, parceque je ne pensais pas qu'elle put se renouveler. Les circonstances sont changées, et ce genre d'evenement autrefois tres-indifferent, pouvant avoir aujourd'hui des suites embarrassantes, je vous prie d'excuser quelques details dans lesquels je vais entrer.

Le G. S. etant venu l'été dernier passer la journée dans la maison de campagne du Capitan Pacha, celui ci se jeta aux pieds de S. Hautesse et lui demanda la Principauté de Valachie pour son drogman. Le G. S., suivant son usage, la lui accorda sur le champ, donna sa parole imperiale de deposer le lendemain le Prince de Valachie contre lequel il n'y avait aucunes plaintes, et de nommer à sa place Mavrogheni, mais lorsqu'il voulut faire dresser le Hatishérif, ses Ministres lui representerent le danger d'un changement qu'il n'avait pas conseillé et il fut entierement de leur avis. Toutes les grandes familles grecques, malgré la haine qui les divise toujours, se reunirent pour empecher un paysan de l'archipel de leur enlever une place qu'elles regardent comme leur patrimoine et se coalisérent pour convaincre tout le Divan de la capacité de Mavrocordato. Cependant celui-ci ne desespérait point encore de son elevation, voulut s'assurer que la Russie n'y mettrait point obstacle et vint me demander les conseils que je me gardai bien de lui donner; mais l'ambassadeur d'Angleterre, moins prudent ou plus empressé de l'obliger, lui offrit, avec les assurances les plus positives d'un plein succès, des services qu'on ne lui demandait pas et fit avec beaucoup d'eclat et de gaucherie à Mr de Bulgakov des offres que ce Ministre rejeta avec humeur. Cette fausse demarche avant bientot transpiré, il crut même devoir te

moigner encore plus fortement son indignation. Il déclara dans un office remis à la Porte que Sa Souveraine ne souffrirait jamais l'élévation de Mavroieni et que, satisfaite de la conduite du Prince actuel, elle exigeait qu'on le maintînt dans sa dignité.

Cette affaire parut alors absolument manquée, mais elle va se renouveler. Mavroieni qui, à beaucoup d'esprit joint l'audace la plus inébranlable, a su persuader à son maître que son honneur était engagé à emporter une grâce qui lui avait été enlevée publiquement et Hassan Pacha m'a dit à moi-même qu'il saurait tôt ou tard venger cet outrage.

Je ne doute point, M-r, que la Cour de Russie ne s'oppose à ce changement par une suite de l'extension qu'elle donne à tous les articles des traités qui peuvent être utiles à ses vues. D'ailleurs, le Prince actuel de Valachie a fait passer des sommes considérables à Pétersbourg, et on le dit fort protégé de M. de Bulgakow, dont la conduite est sans doute fort approuvée de l'impératrice, puisqu'elle le comble de bienfaits.

Vous saurez apprécier, M-r le Comte, le degré d'importance que l'on doit attacher à cette intrigue».

D. de Choiseul către d. de Vergennes despre numirea lui Mavrogheni la domnia țărei românești. (10 Avril 1786).

«La négociation de la mer Noire, dont je suis occupé, est encore dans une situation qui ne me permet pas d'en prévoir les suites et de hasardées démarches.

Le Drogman du Capitan Pacha, ce Mavro-Ieni dont par là l'honneur de vous entretenir, Mr. dans ma dernière dépêche, vient d'être nommé Prince de Valachie, lorsqu'on s'attendait le moins au succès de ses intrigues et je n'espère plus qu'après avoir profité de l'influence qu'il avait sur le Visir pour ses propres intérêts, il apporte le même zèle à seconder nos projets. J'ignore encore, Mr si la Russie avait été consultée sur ce choix, auquel son Ministre s'est opposé longtemps. On assure que son Drogman a témoigné quelque humeur, mais on ne peut juger par là des véritables dispositions de sa Cour. Il n'est cependant pas vraisemblable que la Porte ait voulu contrarier ouvertement une Puissance pour laquelle elle est accoutumée d'exagérer les ménagements».

Bulgakow către Simolin despre nemulțămirile Rusiei față cu Turcia pentru schimbările de domnii în țările române. (2 Mart 1787).

«La Porte ne se montre pas mieux disposée relativement à ce qui se passe dans la Cuban et aux environs d'Oczakow. Elle ne prend aucunes mesures pour contenir ces peuples et donne même asile aux transfuges qui passent de la Russie dans son Empire. Il est vrai qu'il a été publié des firmans pour mettre ordre à ces divers objets, mais ils restent sans exécution.

D'un autre côté, elle se permet toutes sortes de vexations contre les peuples de la Valachie et de la Moldavie qu'elle ruine par de fréquents changements d'Hospodars, dont le choix fait même peu d'honneur à son humanité, car celui de Valaquie, par exemple, gouverne de la manière la plus tyrannique.

Ces griefs ne sont pas les seuls que la Russie ait à reprocher aux Turcs.

Chiamul către Apusenii străini despre pregătirile Turcii pentru resboiŭ cu Austria.

«Le Ministre d'Internonce paraît bien convaincu que l'Empereur est plus intéressé qu'aucune puissance à la conservation des Turcs, dont le voisinage peu inquiétant lui permet de porter ses forces sur ses autres frontières et dont l'anéantissement ne lui offrait d'ailleurs, en compensation d'un avantage si réel, que l'acquisition de quelques provinces pauvres et difficiles à réduire par leur étendue, leurs montagnes, la résistance; mais il est possible que M. d'Herbert ignore les projets de sa cour ou veuille les cacher et peut-être même son affectation à démontrer ses principes pacifiques doit-elle être pour moi un nouveau motif d'observer ses démarches. Il a profité de la visite que les Ministres ont faite au nouveau Pcs de Moldavie pour rester enfermé avec lui plus de deux heures et, depuis quelque temps, il a pris divers prétextes pour multiplier ses agents en Valachie et en Moldavie. Afin de me ménager les moyens de savoir tout ce qui se passera dans cette dernière province, où les troupes turques ne tarderont pas à se rassembler, j'ai placé près du Prince Ypsilanti, en qualité de secrétaire, un Français aussi sûr qu'intelligent et qui, dans l'espérance de mériter vos bontés, ne négligera rien pour se rendre utile.

Mes mesures sont également prises, M. le Cte, pour être bien instruit de toutes les déterminations que la Porte pourra prendre et de la disposition où seront successivement les esprits. Dans ce premier moment, la nation s'indigne de la perfidie qu'elle éprouve. Elle sent qu'elle a épuisé tous les sacrifices qui pouvaient éloigner l'orage, et les regrette, puisqu'ils n'ont servi qu'à encourager de nouvelles usurpations. Le même sentiment des Ministres a passé jusqu'aux derniers soldats et la fermentation est extrême. Les Fetfa du Mouphti ont été envoyés dans les provinces avec ordre d'y rassembler sur-le-champ toutes les troupes, et 60 mille hommes sont désignés pour former une première armée d'observation en Moldavie. Depuis quatre jours on enlève tous les charpentiers de la ville pour le service de l'arsenal et tout ce qui existe de vaisseaux est mis en armement».

ANEXE LA PAG. 17

Istoria frățiloră lui Mavrogheni Vodă și a rĕzmeriței din timpulu lui pe la 1770. Scrisă la 1817 de păharnicul Hristache.

O poveste minunată
Când s' întêmplă câte o-dată,
La vre o parte de locŭ
Din alŭ acei țerĭ norocoŭ,
Tótă lumea e pornită
A n'o avea tăinuită,
Ci pentru o pomenire
O punŭ în publicare,
Ca după vremĭ să citească,
Ce nu șciŭ, să pomenească:
Drepți aceea dar și eŭ,
Cu mila lui Dumnedeŭ
Începŭ după a mea ideĭ,
Cu vr'o câte-va rendeĭ.
Povestea Mavrogheneșcă
De la țeră Românéscă,
Că nu e după dreptate
A o lăsa la o parte
Pildă lucrurĭ minunate
Și peste fire ciudate,
Întêmplărĭ nepomenite
Și fapte nemaĭ-auzite.
Care de le-oĭ scrie pe tóte
Mavroghenescile fapte,

Nu'mi ajunge mulţi hartie
Nici condeiu 'n mâni să'mi fie,
Ca din cele mai mărunte,
Să nu vi se pară multe,
Şi vă rogu voi câţi mi scuţi,
Ascultaţi să pomeniţi.

La lentu optu-deci şi şese
După ce s'arătease,
Cu Domnia din norodu
Mihai Şutulu vo vodu,
Na trecu cate-va dile
S'audimu de Domnu, că vine.
Fatiu ce a fostu in trebă
Dragomiru pe marea Albă.
Ce'i dice si Mavrogheni
Iscustu şi omu alu treb,
Si mică unu daru trimite
Căci e omu şi vitezu mare;
După care audie,
Cu atâta'mpodobire,
Toţi cu mare veselie
Lu aşteptamu ca să vie.

După ce intră 'n Bucuresci,
La ce arcei să privesci?
La galantomu mare,
Seu la blanchi căutare?
Câtu vedeai c' plecămune,
Incâtu era o minune.
Şi cu e galantomie
Plină de efterie,
In tote părţile dambi
Bacsisuri si aruncându,
Lei, essidari si groşi
Sta asvârliţi pe drumu groşi
Iar decă sosi la curte
Să mai vedi bacşisuri multe!
Sta revârsaţi prin tipsii
Totu stambóli si fondachi.
Si cari din toţi mergea
Mata de n'a sămăta,
Vedeai cum li aturnă
Cu galbeni galbeni pri mână.
Ne mirarămu toţi, ce să fie
Acésta galantomie?
Si nimeri la prilegiu
Acesta ce înţelegea,
Şi toţi mulţămiamu, dicerămu,
Că amu dobândită Domnu blându.
După ce s'a aşezatu,
De nizam s'a orânduitu:
Şi puse tóte la cale
După a s'a cugetare,
Arătându o bărbăţie,
Cu o mare stăruinţe.
Dete ştiru porunca mare
Ca toţi să'i dea ascultare
Că cele ce elu va dice
Nimene să nu i le strice
Fie bune, fie rele,
Elu şi-o da sema cu ele.
Apoi mai dete-unu uzanu
Să nu fumbămu cum fumbamu
In zarurile si'n plumbăti
Şi n alte destrăbări.
Ci mieşi ce mai feriţi,
Ci'apoi vomu fi pedepsiţi.
Noi, după a lostă lue,
O scotiamu ingrozue.
Ci care Domnu s'arată
Puţinu, âtu, d'o-cam-dată
Si totu nu'i damu credemetă
Vedendu'o la ture vapnu.
Ci o socotamu dreptu glamă.
Dar vâjurămu că nu'i bună:
Că ce o mică prenă
Te pomenui cu'lu atinu
Numai cu'a vedeai d'o-lată
Prin târgu trecendu, fără gloă
Cu vr'o doui trei, din preună
Cu câte o sopă 'n mână,
Şi după ce se întorcea
Vedeai colea şi colea
Câte unu atârnată
De vre'o grindrama legată
Iar pe afară pri câmpuri
Stau ţepele mulţe pieri,
Pe unii în ţepi răzmuia
Iar pe alţi spânzurându
In catu ne cam sperariamu
Şi toţi la grijă rotariamu.
Vedendu fapte ascunse
Si lucruri deosebite,
Care altulă n'au avutu
Dar câtu Domnu amu petrecutu.
Dacă mergeai so la curte
Vedeai altele mai multe.

Te uitai prin spătărie
Românoi la aporie,
Vedeai săbii ferecate
Totu prin pareți spânzurate,
Mai pistóle, hasdugane,
Măsdrace și iatagane.
Suliți, angere, cuitate,
Ca acile ascuțite,
Măciuci, mai pușei ghintuite,
Tóte prin pareți lipite:
Apoi stai, te socotai
Și'n rostu nu puteai să'i dai
Vedeai casele d'o parte
Numai de arme încarcate,
D'altă parte te uitai
Și la elu și inghetai
Că'lu vedeai cunu hârzu stătutu
Nu'și semăna a creștinu.
Când'lu auțiai vorbindu
Incremeniai tremurându,
Din damuntu și din chiufărū,
Și din as și din căldără,
Nu'lu mai puteai potoli
Nici a'lu mai inconteni.
Atâta unu darū avea
Forte-evlaviosu era.
Și la cel e-l-alte tóte
La ch pū la vorbă, la fapte.
Nu avea deosobire
Dintr'unu păganu d'altă lire
Avea câți-va spânzurați
In portu schimbatu umbrăcați,
Cu nisce mintene scurte
Numai pân' a brâu făcute,
Cusute cu gătanuri
Și la brâne iatagănuri.
La capu cu saluri turcesci
Cu salvari largi incâltati.
Și cuța pân' la genuche
Cu gaitanuri pe mânche.
Cu imini in pieptre
Și cu genuchile góle,
Cu mânicile sumese
Și prin mâni glonțele dese.
Galeongii, le dicea,
De langă elu nu lipsea
Cându'lu facea vre-o plimbare
Nu mergea cu pompă mare,
Ci călare voinicesce.
Și la capu legați turcesce:
Cu galeongi din premă
Și mazdracu tundu n mână
Și pe unde un gudeai,
Pe unde'lu intâlniai,
Teptilu, pe posti și călare.
Prin tingi și prin mahalale:
Une-ori in portu turcescu,
Alte-ori căugăresc u.
Mi-i avea obicinuitu
Unu tunu, sera nelipsitu,
La unu ceasu chiu slobodu.
Indată stăpâle se porniu,
Ca să tie somnu de strajă.
Micu și mare saibă pază,
Dela un ceasu să nu aibă
Numai, nici a se mai plimbe
Nici călare, nici cu sutea,
Că stavngulă li va fi mintea.
Deci no, pe unde speriarămu,
De plimbări ne mai lăsarămu;
Și cumu auzeamu, dandu tunulu,
Numai toți pe casa drumulu;
Și minenî nu indrăsnea
Să stea la minsaverea
Că câtu era nóptea mare
In straja făcea preumblare
Și te pomeniai cu elu,
Teptilu, in portu feșu de felu:
Turcescu, călugăresc,
Schimbatu ca limne ferescu.
Apoi dacă mai treceu
Altu ceva mai nou făceu:
Dete strașnică porunca
De nise pe poți a mână:
Ca, cate biserici sunt
Și căte se voru fi aflandu,
Să stea porțile deschise,
Și cu lumnări aprinse;
Și popa să cu hyscosă
De langă ei, să'i păzească.
Pentru creștinu intemplare
Ori de morte, seu de bóle:
Ca, când'lu va căuta
Să'lu pota curendu afla.
Săracii popi, ce pătise
Și ce potopu le sosise,
Ce rusine și ce canonu
Că nu lipsiai la amvonu:

Câtă era ḑiua de mare
Sta priveghindŭ in picióre.
Cu ochiĭ pe drumŭ sticliţĭ,
Şi cu dinţiĭ totŭ rinjiţĭ,
Să nu cum-va să soséscă
Şi pote să nu-ĭ găséscă:
Că scia c'olucĭnuesce.
Deci lovea totŭ târ' de veste,
Cândŭ nu le trăsnea prin gându.
Atunci 'lŭ vedeaĭ venindŭ,
Orĭ cu vr'o celma in capŭ
Seŭ câte unŭ camilafŭ,
De nu puteaĭ să'ĭ alegĭ,
Nicĭ ca să'ĭ maĭ intelegĭ,
Ci sta bieţiĭ popĭ săracĭ,
In sbangă, şcĭ, ca soldaţĭ,
Totă ḑiua nelipsiţĭ
Uitându-se pe la sfinţĭ,
Avendu'ĭ parigorie
La a lorŭ melancholie.
Iar, colea, maĭ inseratŭ,
Cânnŭ gândeaŭ că aŭ scăpatŭ,
Incepea iar a toca,
Şi iar la slujbă intra,
La ortonŭ de diminéţă....
Apoĭ iată, uite viaţa,
Apoĭ le maĭ porunci,
Şi alta'ĭ maĭ sfătui:
Ca toţĭ să pue in capŭ
Câte unŭ grecescŭ potcapŭ;
La nimenĭ să nu'lŭ maĭ ea,
Cumŭ uniĭ obicĭnuia,
Ci ca unŭ darŭ neclătitŭ
De totŭ să fie opritŭ.
Decĭ s'acesta o urmară,
Toţĭ căciula lepădară.
Gata la poruncă fuse
Şi toţĭ potcapiurĭ puse:
Că n'avea cumu să nu pue
Vĕḑendŭ că nădejde nu e
A'ĭ maĭ sta cu impotrivire,
Seŭ a'ĭ maĭ da sfătuire;
Că se temea de elŭ forte
Să nu 'ncapă la vr'o morte,
Că'ntru nimicŭ nu avea
A tăia ş'a spendura,
Incă elŭ făcea unŭ hazŭ
A ḑice *al* şi nu *az*.
Ci ce cântecŭ le cânta
Acele si eĭ juca.
Ne miramŭ toţĭ ce să fie
Acestŭ focŭ şi greu urgie?
Şi nimenĭ nu putea s'afle
Ce inchipuescŭ aste fapte?
Uniĭ ḑicea că ĭ omŭ bunŭ,
Ceĭ maĭ mulţĭ că e nebunŭ:
Alţĭ 'lŭ ţineaŭ de prostŭ,
Şi nimenĭ nu-ĭ da de rostŭ
Cândŭ şedeaĭ cu elŭ la sfatŭ
Chiarŭ nebunŭ adevĕratŭ;
Cândŭ incepea numa'ţĭ spune,
Nisce basne de minune.
Cumŭ şi se felŭ s'aŭ purtatŭ
Şi noptea ce a visatŭ
Unele ilŭ intrebaĭ
Alte rĕspunsurĭ luaĭ.
Iar la ḑile 'mpĕrătescĭ
Cândŭ vreaĭ să'lŭ heretisescĭ,
In locŭ de logosŭ să facă
Spunea după Marea Albă,
Apoĭ uite-te şi veḑĭ
De puteaĭ să'ĭ maĭ alegĭ.
Ci care, cumŭ ḑicŭ vorbea,
După cumŭ să pricepea
Şi nimenĭ de nicăirea
Nu putea să'ĭ afle firea
Şi maĭ avea incă una:
Că credea lesne minciuna:
La dĕnsulŭ câtŭ te-aĭ fi dusŭ
Vr'o minciună să'ĭ fi spusŭ,
Pe locŭ intrai la nazarŭ
De te avea maĭ mandarŭ,
Insă ce felŭ de minciună,
Cu zavistia 'mpreună
Să sciĭ să paradoseşcĭ
Şi să categoriseşcĭ,
Pe uniĭ de bunĭ d'o parte,
P' altulŭ de rĕŭ d'altă parte:
Şi-aşa prohoriseaĭ
Şi cinste iţĭ dobândeaĭ
Numaĭ să te ţiĭ şi bine
C'apoĭ rîde-orŭ toţĭ de tine,
Cumŭ păţi bietulŭ Deşliŭ
D'o pomenĭ mortŭ şi viŭ.
Aşa 'ntrase d'o-cam-dată
Şi elŭ la acéstă treptă,
Avendu'lŭ la unŭ nazarŭ,
Incătŭ iĭ dete caftanŭ,

De armașiŭ mare, pofta
  După slujba ce'ĭ făcea,
Și așa o surdisi
  Până cândŭ o și greși.
Cătăta mi'lŭ forfecară
  De nu ne-nerea pe scara:
S'ĭ fuse intr'unŭ zădarŭ
  Mavroghenesculŭ nazarŭ,
Și să fi scutŭ sĕrmanulŭ
  La ce-o să-lŭ scóță caftanulŭ
Maĭ-maĭ că, s'ar fi lăsatu,
  D'acestŭ caftanŭ pipĕratŭ.
După ce'șĭ perdu nazarulŭ
  Intră de rândŭ Perdicarulŭ,
Cu minciunĭ, ghicendŭ că șcie,
  Fórte bine astronomie.
Adicăte că-ĭ ghicitorŭ
  Și de stele cititorŭ.
După care amăgire
  Credea 'ntr'ênsulŭ peste fire,
Șciĭ, ca Turc, 'n Moametŭ
  De'lŭ ține omŭ sântŭ și dreptŭ,
Ast-felŭ și elŭ ilŭ ținea
  Și de tóte ilŭ credea;
Nóptea căuta pe stele
  Ḑiua venea cu mușdele.
Arĕtândŭ luĭ Mavrogheni
  Cursulŭ anilorŭ, și alŭ vremi,
Și cele intemplătóre
  Ale vremeĭ vutóre.
Apoĭ nicĭ elŭ n'o lungi,
  Că începu a'lŭ părăsi.
Pentru că vedea că'ĭ spune
  Nisce minciuni de minune.
Une orĭ pietŭ le ghicea,
  Iar maĭ adesea mințea.
După ce eșĭ și elŭ
  Dintr'acestŭ meșteșugelŭ.
Apoĭ altu'n locŭ căḑu
  Care pan'in sfârșitu iu.
Adecă-te: Turnavitulŭ
  Dimitrache, procopsitulŭ;
Cu șoptele, cu momele
  De'ĭ intrase pe supt piele,
Orĭ-ce i-ar fi arĕtatŭ
  Nu eșa dintr' alŭ luĭ sfatŭ.
Atâtŭ i-se 'ncredințase,
  Incâtŭ pe toțĭ ii uitase.
Numai, avea și dreptate
  Că iĭ semăna la tóte.
Adevĕratŭ, ișĭ găsise
  Omulŭ după cum poftise,
Cu tote incoronatŭ
  Chiarŭ Iuda colŭ spĕnzuratŭ.
Acumŭ dar să maĭ lăsămŭ
  S'altă vorbă s'apucămŭ

La letulŭ optŭ-ḑecĭ și optŭ
  Dete spaimă in norodŭ
Auḑindu-se că vine
  Oste turcescă mulțime,
Avĕndŭ Turcii și 'l Tătarĭ
  Grosnicŭ rĕsboĭ cu Muscaliĭ.
Decĭ iarăși luarămŭ veste
  De rĕsmirița că este
Și vĕḑurămŭ ca unŭ aslanŭ
  Pe Mavrogheni in divanŭ.
Incepêndŭ a se găti
  Rĕsboiulŭ a'lŭ intocmi,
Și de grabŭ sabia scote
  Și in spătărie o trase,
Din técă pe jumĕtate
  Cu pioșchiolurĭ atârnate.
Și a colea o spânḑură
  Semnŭ de rĕsboĭ aretă.
Apoĭ scote și sangeculŭ
  Adecă: tuiulŭ și stegulŭ
Și le așeḑă in curte
  A fi la toțĭ cunoscute,
Că sunt puse intr'adinsŭ.
  După cum maĭ susŭ am disŭ.
Dup'aceea porunci
  Să facă catagrafi.
De cațĭ Nemțĭ se află 'n țéră
  Și pe toțĭ să'ĭ scoț' afară;
Pe sudițĭ și cei-l-alțĭ
  Și cațĭ sunt lorŭ inchinațĭ.
Cum maĭ in grabŭ să'ĭ pornescă
  Să plece 'n țera nemțescă;
Avendŭ și cu eĭ bătae
  Graonică și forte mare.
Că pan' a 'ncepe cu Rusia
  Să sculase ș' Austria.
Iar după ce iĭ porniră
  Tote scheile se porniră;
Și porunci cărțĭ le scrise,
  Pi'n județi le trămise.
Intr'anḑŭ să le citescă

Prin tótă ţéra românéscă;
Cu bună pliroforie
De acéstă bătălie,
Şi nimenĭ să n'aibă frică,
Ci să stea toţĭ în odihnă,
Că pe toţĭ iĭ va păzi,
Nimicŭ nu vorŭ pătimi,
Numaĭ să stea cu credinţă
La acéstă rĕsmiriţă;
Că intrase 'n bănuélă
După a luĭ socotelă
Să nu fugă cine-va
La vrăjmaşŭ care cum-va,
Seŭ să facă ceaşitlicurĭ
Ş'alte multe hamlicurĭ,
Cu carĭ sunt obicĭnuiţĭ
De le facŭ în rĕsmiriţĭ;
Care acea bănuélă
O avea fără 'ndoială,
După vremile 'ntimplăreĭ,
Maĭ multŭ pe boeriĭ ţĕreĭ,
Ca ceĭ ce sunt maĭ semeţĭ
Şi la tóte maĭ isteţĭ:
Pentru că cumŭ maĭ trecu,
Nu sciŭ ce-i-se păru, —
Pe boeriĭ Filipeşcĭ
Îĭ surghiuni din Bucureşcĭ
Cu feluri de cazne multe,
Tocmaĭ într'unŭ vertŭ de munte.
Iar după ceĭ surghiuni
Dreptŭ la case năvăli
Şi tóte zaptŭ le făcu
Scule ş'i alte ce avu;
Butcĭ, rădvane şi carete
Ş'alte lucrurĭ maĭ mĕrunte.
Decĭ până Turciĭ sosi
El cătă vreme a găsi,
Să strîngă şi de aicĭ
Vre-o sumă de voinicĭ
Să dea o ajutorinţă
La acéstă rĕsmiriţă.
Óste începu a strînge
Pentru vĕrsare de sânge;
Toţĭ condoraţiĭ, cismariĭ
Precupeţiĭ, cârciumariĭ,
Osebit Românĭ de ţéră
Ce'ĭ strînsese după afară;
Şi le făcu baeracŭ
După cum l'era pe placŭ
Făcêndu'ĭ totŭ cete cete,
Inarmaţĭ, cu puşcĭ pe spete,
Rînduindu-le şi lefă
Numaĭ ca să facă trébă,
Iar pe Românii de ţéră
Ce'ĭ strînsese dup'afară,
După ce le făcu lefă
Iĭ maĭ puse la o trebă:
Ca să înveţe şi mustra
Să scie să dea cu puşca.
Apoĭ să staĭ să priveşcĭ
Şi cu dragŭ să pomeneşcĭ
De Românaşiĭ voinicĭ,
Incă taţĭ totŭ cu opincĭ!
Să te fi datŭ la o parte
Să vedĭ regule curate,
Catŭ eraŭ de drăgălaşĭ
Şi născuţĭ a fi puşcaşĭ!
Se mira cine ĭ vedea
Şi gura la eĭ căsca,
Căcĭ părea c'aŭ fostŭ catane
De candŭ aŭ eşitŭ din fole!
De aşa mustră curată
Se totŭ mira lumea totă,
Cumŭ mergeaŭ peste campie
Mândri şi cu veselie!
Grecii ca nisce măgarĭ
Se mira de opincarĭ,
Care de candu s'aŭ născutŭ,
Puşca în ochĭ n'aŭ vĕdutŭ,
Pe carĭ iĭ credea mişeĭ
Ne slujindu-se cu eĭ,
Căcĭ eĭ candŭ veneaŭ în ţéră
Intraŭ cu ómenĭ d'afară;
Bunĭ pentru ostăşie
Nu credeaŭ Românĭ să fie.
Ş'acumŭ în óste de'ĭ punea
Maĭ multă lală făcea
Iar după acestea tote
Vĕdurămŭ că alte scote:
Dete straşnică poruncă
Boerilor să se strîngă
La curte, toţĭ inarmaţĭ,
Pe caĭ bunĭ încălicaţĭ;
Carĭ după ce veni,
De rĕsboĭ 'ĭ sfătui
Şi'ĭ trimise spre Focşanĭ
Să dea rĕsboĭ în Muscalĭ,
Boeri plecândŭ se duse;

Până la Buzĕŭ n'ajunse
Şi trimise să se-ntorcă
Zicêndă să nu mai facă,
Nici ţi-meteu d'altŭ ceva
Numai frea le-o 'nverşuna,
Ca să vagă cumŭ s-arată:
Sapiţi soŭ hură d'odată?
Iar cluceriulŭ Campineanulŭ
Ca să scape de ruşinea,
Adecă de Mavrogheni,
Apucă drumulŭ Viena,
Spre părţile ţĕrei Neamţeşti,
Lăsandu'şi tote 'n Bucureşti.
Numai câţiva, cu trupulŭ,
Ca ca cănŭ vede lupiulŭ.
Mavrogheni cumŭ sosiţi,
Ca unŭ balaurŭ scrâşni,
Şi de grabă orăcăi
Casa de peceţi,
Ordinulŭ într'adinsă
De le aŭ luatŭ tote 'nscrisŭ.
Haine, scule, arguţăriĭ,
Carete, moşiĭ şi vii,
Şi ori-ce aŭ mai aflatŭ
Pe tote le făcu ziptŭ.
Atunci să fi vĕzutŭ jale
Şi plângere fórte mare,
Că după ce i le luă,
Pre coconi îi răsică,
Din preună cu copii
De'i supuse la largiĭ:
In Ţarigradŭ îi trimise
Acolo îi surghiunise.
Iară decă mai trecu
Şaltulă nu aşa făcu:
Spătar Iancu Măgureanulŭ,
In urmă după Ipsilanulŭ,
Vedă cumŭ vĕdu aşa
Că începura-a se căra,
Câte unulŭ, câte unulŭ,
Numai lăsa pe nici unulŭ.
Şi'i porni pe ţera Turcéscă
Ca să nu li mai necăjescă.
După ce dar îi porniră
Iată şi Turcii sosiră,
Nenumerată mulţime
Cu tunuri şi cu tărime.
Unulŭ şi unulŭ dolŭ
Beşgăşeuă şi vindelii
Hoţoveni şi Nicopeni
Sistovenĭ, Turtucăeni,
Mustafi, Arapi, Anatoleni,
Daneziieĭ şi Giurgiuveni,
Ortale peste ortale
Cu feluri de saltanale.
Demeu ţera românescă
Numai le óste turcescă,
Cari după ce veniră
La romane năvălură,
Deserţîndŭ casele tóte
Ce era mai îmbrăcate,
Toţi cei mai mari, agale
Ce aveaŭ pompă mai mare;
Iar cei mai mici năvălă
Care pe unde puteră,
Ămblândă totă inversunaţi,
Scoţi, ca nisce câni turbaţi;
Nimeni n'avea să le dică
Vre o vorbă câtŭ de mică,
Că cumŭ te ar fi audităŭ
Punea mâna pe cuţităŭ:
Mĕ cutremuruŭ când gândescŭ
La acelă fursaltŭ turcescŭ
Şi la acelŭ căpătăiŭ
Ce lŭ avea Turciĭ întĕiŭ!
Atuncĭ avea semeţie
De nimeni nu vrea să scie
De *arrual* şi *d'unasma*
Patrici se îngroşase gluma.
Mulţi se lipsiră de case
Şi toţi prin hanuri intrase,
Ne fiindŭ obicinuiţi
A şedea cu atâţia Turci;
Cariĭ deca mai trecu
La zumbale începu,
Şi la alte multe rele
Ce era deprinşi cu ele.
Nu era ţi nebiecată
A nu fi zurba făcută,
Numai arjuri 'n mânŭ udŭ
Pistóle, puşci slobodindŭ.
Iar vĕzendu Mavrogheni
Ca unŭ norocitŭ ală vremi
Şi ca unŭ carmuitorŭ
Strajnicŭ obladuitorŭ,
Având putere deplină,
Dată prin firmanŭ în mână,
Ce va face, ce va dice,

Nimene să nu le strice,
Să spânzure și să taie.
Fie mărarŭ cătă de mare.
Îndată ordină
Pazuri spre a străjui
Dându strașnic porunci tari
Întru pe la cei mai mari.
Să te cu pringhere
Spre tăcerea de rele.
Că nu urmă mai simțeaŭ
Pe vro nrŭ Turcŭ rău făcătoriŭ
Deca ori ce viermeŭ,
Aga e vine de lacŭ;
Asemeni fu porunciți
Și ce'l-ei i ai lui zabiți,
Adecă, Spătarulŭ, aga
Cumŭ și a lorŭ tată tagma
Unde vor simți oscași
Făcendŭ vrurŭ rău nelevași,
Fără de altă întrebare
Să'ŭ prindă și să'lŭ omóre.
Apoi d'aci să te ții,
Să vedi bătăi la zapeu,
Totŭ cu sopa neghiobesce
Vederi numai căi lovesce.
Nu căuta mei de mără,
Nici de pierorŭ, nici de gură,
Unde le veneu lovea.
Vaĭ! de ei ce pățirea'
În cătŭ și ei se sperdese
De aceste dătăi dese,
Ce pățineu beți Turci,
De zăpeli și de-amărâți.
Atatŭ de ceĭ spătărescĭ,
Mai vi tosĭ de ceĭ agescĭ.
Că cutăi rudia de aga
Tremura Turcu ca varga,
Pentru-cŭ e dehŭ
De la ghiea Hungerhŭ
Atătŭ o luase frica
De nu mai ghiea nimica;
Căci lŭ vedea prin târgŭ trecendŭ
Se scula toți închinandŭ,
Șeĭ, ca când ar fi trecutŭ
Vr'unŭ Tur i mare, cunoscutŭ,
Așa se scula la randŭ
Toți cu toți închinandŭ.
Bravo, Mavrogheni vovo,
Altul ca tine nu'i slava
Așia totŭ gracinlŭ să'și tie,
Cu atata stăpânire;
Unde sau mai audită
Și unde s'au pomenită
D'unŭ giaurŭ să se 'ngrozească
Atata este turcească,
Și cu făcorile nouna
Să și stăpâ, fiescă slugile?
Mi rogŭ ce putere tare
Și ce străbatere mare,
Ce avea cinsti lui,
De întrebŭ mie să'mi spui
De n'aŭ fi fostŭ Mavrogheu
Sau fi semeță puterii
Cu un făcoare lui
Se terma și le ai lui,
Că toți Turcii îl sciea
Ce înțeleptŭ mare avea.
Vederi gogonite pași
Și ațiți mari bombași,
Cu barbele lungi, lăsate,
Până a brâŭ spânzurate,
Așteptandŭ pe la perdea
Ne putendu-i găsea vreme'
Apoi vovodŭ era.
Sŭ a vizută semănă?
Care Domnŭ aŭ mai stătută,
Trei tumuri să fi avută?
Și care altŭ să se bată
Cu doi împărați d'odată?
De mare cinste e vrednică
Mavrogheu celu puternică.
Adevăr, spuni, că prădă,
Dar nevoia lŭ îndemna
Cineva era să odihnească
Atata oste turcească?
Și de ar fi ostea altŭ Domni
Ar fi mie scăpatŭ vr'unŭ omŭ,
Că atata mare-oste
Ce năjnge pe creștini?
De ate ori sau sculată
Și 'n câte rânduri s'au pornită
Să dea focŭ și să prescă
Și să innală hrisă?
Și chŭ, cu a sa putere,
Iaŭ gonti le aste pleci!
Pe câți pași și Turci vestiți
I-a omorâți, surghiuniți.
Numai ceĭ se spăsise

La rĕŭ, tar nu se și pornise?
Laponĭ la așĭa amarŭ
Nu ĭ era banĭ zadarŭ.
Ore n'aĭ fi bucurosŭ
Dela mórte să fiĭ scosŭ
Și să dai pentru scăpare
Și cămașa din spinare?
Vreĭ să ziĭ că, păfuca..
Jătuen unde scia...
Pe care scia că n'are
Nu ĭ mai făcea supĕrare.
Ci unde vedea mai gloabă
Pe colo da cate o rotă
Să lăsămŭ dar pară mai
Să începemu de resmirțĭ.

Vezĭ vrunca să pornească
Oste spre țara Nemțească:
Deci făcu mare gătire
Pentr a Turcilorŭ pornire;
Și gătĭ vr'uo dece mie
Cu o mare protimie,
Tuturorŭ lefi impărțĭ
Și spre Brașovŭ ĭ porni:
Iar pe cei mai mari agale
Ĭ îmbrăcă și cu blane;
Sfătuĭ-lu-i cum se facă
Și pe la ce locurĭ să trécă.
Pentru Brașovŭ cu să-lŭ ia,
Dupe cumu năĭ dzisŭ ia.
Apoĭ dupe ce-ĭ porni
Altă oste mai gătĭ,
Atată Turcĭ cătŭ și Tătarĭ
Și-ĭ trămise spre Muscălĭ.
Iar peste puține dile
Primi o rea vestire,
Cumŭ că Rossia s'a întinsŭ
Și Moldova a cuprinsŭ,
Și din cățĭ Turcĭ s'ŭ aflatŭ
Mai nicĭ unulŭ n'a scăpatŭ
După care audzĭ e
Iarăși mai făcu oștire
De ostași să mai trămită
Spre a-la adjutoratĭ.
Ca să mergă drept la Iași
Să gonească pre vrăjmașĭ,
Și porni o sumă mare
De ienicerĭ și ertăle
Înbarbătatu-ĭ cu voĭba
Ca să stea să ia Moldova.
Ĭară cumŭ plecă din loeŭ,
Seĭ, ca carlĭ ĭute pe foeŭ,
Ca toțĭ Turcĭ se topiră.
Nicĭ unulă n'a mai venită.
Apoĭ vĕzendŭ că nu pote
Pe Muscalĭ ei lasĭ a-ĭ scote.
Se mai lăsă de Moldova
Și s'apucă de Europa:
Că ĭ vedea că cam spre Nemțĭ
Veniă Turcĭĭ mai semeți;
Iară în colo spre Rușĭ
Cam se ducea era dusĭ:
Rară când unulă de scăpa
De voĭnreŭ se lăsa.
Deci pan'a gătĭ oștire,
Și veni luntă vestire
Că cei dispre Austrie
Aŭ făcutŭ o viteje,
Adecă mergendŭ în sasă
Pân' la vamă aŭ ajunsŭ
Și că vamia aŭ copleșitŭ
Pe Nemțĭ cu totulŭ i-aŭ stinsŭ.
Deci de grabŭ și porunci
Tunurile-a slobodi:
Pe atunci trăsnia tunurile
De le mergea fumurile
De trăsnetŭ multŭ și le presmetŭ
Îți sbura pĕrulŭ din crestetŭ.
Ear peste puține ție
După acea isbundire,
Vĕzurămŭ numai că vine
Vro sută de Nemțĭ, mai bine.
Adducendu-ĭ din apoĭ
Turcia, ca pe niște oĭ:
Unĭ vii, alțĭ rănțĭ
Alțĭ pe mușcate 'nțipțĭ
Vedeaĭ din Turcĭ pe oĭ-care
Cu câte-unŭ cașŭ a spinare.
Iar Mavrogheni vĕzendŭ
Atâtea Nemțĭ aducendŭ.
Cu tunuri cu cerbanace
De earbă și de ghiulele,
Cu tunuri cu cerbanace
De earbă și de ghiulele,
Cu tunuri cu cerbanace
De earbă și de ghiulele,
Cu tunuri cu cerbanace
De earbă și de ghiulele,

Atâta era de dese
Nori mari îmi remâsese
[illegible]
Şi săracii arşinari
Nu mai puteà toți locuitorii
Blane, colenchiuri tăcându-lu. —
Apoi după ce-i cu tră
Iar înapoi îi porniră,
Drept'n la Braşovu, ca să-lu ia
Dară nimicu nu folosia,
Că ostea de tot slăbise
Şi Turcii se mai rărise,
Unii la resboiu perise,
Alții de frică fugiă,
În casă a se mai întinde,
Seu a mai merge 'nainte,
Vedeà că nu isbutise
De câte ori se pornise
Da numai cate-o năvală
Şi se opriă îar la vamă.
Şi de la vamă prin gurnu.
De făcea câte unu ceaburu.
Gâsia sat' o caraulă.
Cumu amu dice mură 'n gură,
Şi caadu le veniă 'ndemână
Stergea câte-o căpătână.
Şi la Bucureşci năvală
Că să le de Vodă mană.
Astu le eră isbânda,
Totu câştigulu şi dobenda.
Dăntemu de nu borbona
Incai totu mai frundăria.
Iar de la o vreme-ncoce
Aşa-i vedea-i că se 'ntorce
Vederdu aşa Mavrogheni,
Că se deleserà leni,
Se socoti, ce-să fie
Acest'a loru miselie
Şi impotrivă norocu
Că cumu mergu aşa se 'ntoreu?
Şi fiind-că pentru leà
Nu-l tragu mâna la trebà
Şi nu scia că în fire
Şi din a lor norocire
Nu potu să prihnescă
Pe vrăşmaşiu să-lu derucscă
Deci dup ale-alte multe
Cu mari şi mărunte,
Ce le prosăra prin tară,

Atunu aici earu şăfară,
De ce basemu de gazdiri
Cu oste totă randuri şi rasfiri,
Mai află unu vicre-ungu
Să-i ia cu altu meşteşugu
Şi începu a se porni
Spre ceî roiei a-i boeri,
Făcu lu pe unii şetrari
Pe alții pitari, serdari
Ca să vadă ceî mai mari,
Să se 'nlemne a da tunu
Apoi d'acu să te ții
Şi să mai veji boerii'
Alergandu care de care
Să ia cattarulu mai mare
Măturându totu de pe casa
Şi dacă până la căimaşă.
Numai şi numai să he,
În rendu 1 armontologe,
Să nu remâe mai josu
Decatu unu altulu mai prostu;
Chiarn se punea şi ţe-anul
De da cu dunumulu banii
Şi care nu-şi trecea 'n gându
Vedeai cattanu imbrăcându,
Şi dintr'un moşiu plugaru
L'auşai arbon setraru!
Deşi cu mujlocul subtire.
Ii spălese pe toți bine.
Apoi vădendu că ostirea
Totă nu-şi părăsesce urma
Să facă şi ei v'o treabă
După ce le dete leşa:
Nu, ce se ducea cu munții
Şi se 'ntorcea jumuruzi.
Căşi dar a lu cu care
Ca insuşi să se pogore
Cu toți Turci după elà
Să 'şi alegă a unu bâtu,
Ori spre bine, seu spre reu
În mila lui Duranegu,
Că se supărase forte.
Vederdu că nici cumu nu pote
Nici Braşovulă ca să-u ia,
Nici Turcii spre Roşi mergea.
Începu a se găti
Spre crăiuaşi a se porni
Şi strânse totă turcimea
Şi otta lui boerimea

Și aĭ curțiĭ marĭ și micĭ
Ciohodarĭ și ecpaicĭ
Spătarŭ, aga, dorobanțĭ
Și zapciĭ toțĭ ceĭ-lalțĭ,
Și merse ântêiŭ c' urdiă
In câmpŭ sub Mitropolă:
Șeḑu darŭ câte-va ḑile
Acolo sub monastire,
Apoĭ ĭar se rĕdică
Și dreptŭ în susŭ apucă.
Luându-șĭ oștirea totă
Spre vrăjmașĭ, ca să se bată.
Iar aicĭ în Bucurescĭ
'Țĭ era scârbă să privescĭ:
Că 'și lăsase pe iubitulŭ,
Adecă pe Turnavitulŭ,
Vechilŭ în locu-ĭ să fie.
Apoĭ veḑĭ blăstemăție!
Din câțĭ boerĭ remasese,
Pe dinsulŭ ilŭ alesese
Maĭ harnicŭ, maĭ credinciosŭ
Și la trébă practicosŭ,
Moșicŭ grosŭ și necioplitŭ
Și unŭ fudulŭ deosebitŭ.
Var' o țeră Românescă
Veḑi cin' să te stăpânéscă?
Unŭ Dumitru Turnavitŭ,
Care maĭ fi maĭ gânditŭ.
Păĭ să te fi datŭ d'o parte
Și să veḑi ale luĭ fapte!
Că făcea prin Bucureșcĭ
Totŭ tarturĭ Mavrogheneșcĭ;
Apoĭ avea o mândrie
Lipită de mojicie
Și atâta o semețe,
De nimenĭ nu vrea să scie!..
Venia la dinsulŭ boerĭ
Pentru niscare trebĭ,
Ca la unŭ stăpânitoriŭ,
Tĕrei oblăduitoriŭ:
Iar elŭ, ca unŭ blăstematŭ,
Ședea în patŭ resturnatŭ
Și boerii în picióre
Stândŭ cu capetele gole.
Alte orĭ sta prin privdorŭ
Până se scula din somnŭ.
In scurtŭ se afla alŭ vremi
Alŭ doilea Mavrogheni.
Avea în capŭ o căciulă
Țuguétă, ca o sulă,
Și o ghelă în spinare
De nu făcea cincĭ părale.
De aba roșie ruptă
Cu ață albă cusută;
Cu poturĭ, cu imineĭ, —
Se deprinsese cu eĭ.
Iar să-lŭ fi vĕḑut călare
Chiarŭ vatafŭ de haimanale,
C'o grămadă de voinicĭ
Totŭ arnauțĭ, socaricĭ,
Avendu-ĭ pe lingă dinsulŭ
De nu puteaĭ să 'țĭ țiĭ risulŭ:
Și da prin tirgŭ cat'o raită
Ca să lŭ vaḑă lumea tótă
La ce treptă a adjunsŭ
Și câtŭ s'a nălțatŭ de susŭ.
Afferim Dimitrăchiță
D'ar maĭ fi vr'o rĕsmiriță
Și unŭ Mavrogheni Domnŭ,
Șciŭ că tu te-aĭ face omŭ!
Acumŭ iațĭ nădejdea, frate,
Că aia nu se maĭ pote.
Ce gândiaĭ? c'a ta Domnie
Până în sfîrșitŭ o să ție,
De ămblaĭ așa pe susŭ
Câtŭ fu Mavrogheni dusŭ?
Nu socoteaĭ că e ventŭ
Asta ce ămblaĭ făcendŭ,
Care suffândŭ te 'ngrozesce
Apoĭ ĭar se potolesce?
Nu scieĭ să lumea este
O rotă ce se 'nvîrtesce,
Care altă trebă n'are
De câtŭ să sue, pogore?
Cu tote aceste dar
Să ḑicemŭ că e unŭ dar
Și unŭ noroc negânditŭ
De la Dumneḑeŭ venitŭ
Că tote la omŭ candŭ vine
Orĭ rele vorŭ fi, orĭ bune,
Sunt totŭ după norocire,
Iar nu născute din fire.
Darŭ să le lăsămŭ d'o parte
Să începemŭ de alte alte:
A vedea sfîrșitulŭ trebi
Ce a făcutŭ Mavrogheni.
După ce eși afară,
Se plimbă cât-va p'afară

Istoria lui Nicolae Mavrogeni, Domnulŭ ţerei Românesci.

(Pregătită în Arhivele, sŭ. Manuscriptele omului grec în secolulŭ XVIII.)

I.

SUMARIU

Ambiţiosa se oferă cu mesă merge în Valachia în Mavrogeni, care apucase domnia în acea ţeră. — Turcia îi numesce şi Domnia şi se întalnesce cu mişcătorii francesi. — Indoiala omului grecu. — Elu întâlnesce pe Canaris, care lăsase serviciulŭ lui Mavrogeni.

De multŭ timpŭ aveamu dorinţa de a merge în Valachia, să cercŭ norocululŭ meŭ pe lângă Mavrogeni, care se făcuse Principe alŭ acelŭ provinţe. Din Egipt trecuĭ la Constantinopole în timpulŭ acela Iusuf fusese înălţatŭ la demnitatea de Mare Visir. Din momentulŭ numireĭ sale, Iusuf pregăti rumperea păcĭ cu Rusia şi resbelulŭ isbucni fără declaraţiune formale. La 18 Augustŭ 1787 Turcia făcu ambasadoruluĭ acesteĭ puteri politeţa de a-ĭ da unŭ apartamentŭ la septe turnuriĭ (1) pe socotela Sultanuluĭ şi garnisona turescă de la Ocniţa atacă fortăreţa de Kinburn într'unŭ momentŭ în care acesta se credea în pacea cea maĭ deplină. Cu arŭ fi dobândităŭ turciĭ succesulŭ celŭ maĭ complectŭ într'acestă lovire, totŭ n'arŭ fi pututŭ să fie aperaţi de pata acesteĭ fapte de rea credinţă, dar neîndemânarea loru adaogă mai multŭ rusinea pentru dânşiĭ. Imperatulŭ găsi acumŭ unŭ pretextŭ seriosŭ pentru a se uni cu Rusia şi declară resbelŭ Porţeĭ la 9 Februarie 1788. Acestă întâmplare se păru că va face depărtatŭ din Valachia teatrulŭ resboiuluĭ în cursulŭ campaniei următore, şi de acea se îndoi dorinţa mea d'a merge în acea provinţie. Dobândiĭ dela Hassan scrisore de recomandaţiune către Iusuf şi către Mavrogeni.

Marele visir tăbărise oştirea sea la Daud-Pacha şi arăticase stindardulŭ sacru alŭ Profetuluĭ: elŭ adunase în jurulŭ sĕŭ marea óste a credincioşiloru pentru apărarea Imperiuluĭ Otoman. Aveamŭ proiectulŭ de a-ĭ face o visită în tăcută; dar sperandŭ a juca unŭ rolŭ maĭ strălucitŭ pe pământulŭ Valachieĭ, mĕ otărîĭ a merge la Mavrogheni.

Cu tote că tote dispoziţiunile şi scrisorile de recomandare 'mi eraŭ luate pentru plecare, mai petrecuĭ însă încă vre-o patru ţile în capitala Turcieĭ pentru a me deda la tote plăcerile ce acestŭ scurtŭ spaţiŭ de timpŭ îmĭ permitea d'a'mĭ procura. După ce 'mĭ luaĭ adio într'acestŭ chipŭ dela Constantinopole, plecaĭ către teatrulŭ resbeluluĭ şi alŭ periclelorŭ alu căroru dumnu este adesea însoţuratŭ de mai puţine perice decât alŭ plăcerilor. Echipagiurile mele eraŭ forte uşore: ele nu consistaŭ decât în cea ce calulu meŭ putea să pórte, pe lângă persona mea. Nehotărîtŭ încotro să îndreptŭ pentru a'lĭ da o escortă numerósă, credeamŭ că voiŭ călători în chipulŭ acesta cu mai puţină temere decât când aşĭ fi tóstă însoţitŭ de unŭ cortegiŭ neîndestulătoriŭ spre a me apăra.

Merseĭ în tabăra lui Iusuf. Visirul nu'mĭ era cunoscutŭ de mai înainte de cât era Kehaia al lui Hassan. În lată ce el mărĭ numĕrulŭ scrisoriloru mele

(1) Interzicerea de Stat la Curtea Imperială a Porţii fu cea de întâiu [illegible] acestă pe Mavrogheni pentru a [illegible] pe [illegible] d'a [illegible] de mulţime pe [illegible]

către Mavrogheni, înainte-mi călătoria mea, căci și ussul se pregătea pe curând să pornească cu óstea sa în câte-va locuri însemnate, unulă după altulă, pentru ca să dea timpă Zaimilor și Timariotiloră de prin tote provinciele Imperiului a mări numĕrulă armatei sale și dorindă să întâlnescă în calea mea cât se va putea mai puține din acești despărțiți de dreptă credincioși de măriei Sale, cari sapuindu-se chiămărei ce le făcea Vizirulă Protetorulă (1), erau să alerge din tóte colțurile să se așede subt ordinele locotenentului său.

Dela Daud-Pașa până la Heraclea nu mi se întâmplă nimic ă extra-ordinară. Trecerea Balcanului arĕ fi putută da plăceri mari unui omă decât mine. Eŭ însă cine eramă multă mai puțină d'a cunósce stilurile Imperatorilora fără începutulă lorŭ, fusei încântată în clina când vĕjui muntele Emu la spatele meŭ și cu atâtă mai multă când măiestosa Dunăre începu a rostogoli sub ochii mei valurile sale mărețe. Iar după ce trecui acestă rĕu mănosu și pusei picioruli pe câmpiile bogate ale Valachiei atunci bucuria mea nu mai avea margini.

Spre a putea pe cât îmi era cu putință de bine înțelege Cristianismulă în România dau o probă de stimă ce purtamă către sfinții institutorii sale, îmi propusei a petrece întâia nópte după trecerea mea pe unu pământă creștinescă, într'o mănăstire ce era în drumulă meă și în care călugării aflasemŭ că vinulă în abundență și că puteaŭ cu înlesnire să dée călătorului din legatele rămăștie ale mesei lor, și din dormitorulă lor unu cotță pentru odihnă. Mănăstirea se și numia cu o oră mai înainte de către o ceată de Francezi ce călătoreau asemenea la ordinele otăritóre dela guvernul provinciei pentru a fi bine primiți și aspățiați ori unde în calea lor.

Locul că să sfințiă era cotropită de dènșii, cari numărândă stăpânii slugilor, curierii, mesagerii (2) și dragomanii credeă că nu eraŭ mai puțini de treideci și călugării fuseseră siliți le prin chiliele lor pentru a face locă acestoră numeroși ospeți. Credui mai întâiŭ că o măsură așa de estraordinară, trebuie să aibă o causă de aceeași importanță, și că negreșitŭ capulă acestei cete va fi vrednică pentru un trămis al vre unei puteri creștine, dacă se duce a Porta spre a trata vre o afacere importante. Me otărâi dar în lungul meŭ drumă calul în orî-ce colț să mi se aștepte. Vrusei cu tóte acestea să mă asigurŭ dacă bănuelele mele eraŭ adevărate, și atunci-mă la unŭ felŭ de cuier jumătate elvețiană jumătate italianŭ, carele dădea ordinele sale către economulă mănăstirei într'o limbă amestecată cu italienesce și elvețienesce, fără ca economulă să înțeleagă nici singură cuventă din vorbirea lui. Și totă ce putui descoperi fuse că domnul T*** patronulă său era unŭ tenorŭ posesorŭ de o stare mare și care, desgustându-se d'a găsi acasă a despărți totă ce mai de-aș vedea ordinile esecutate îndată ce le lelea, s'a apucată să călătorescă prin lume, pentru a'și procura plăcerea, seŭ în se calca fără cruță, seŭ d'a continua călătoria sa fără a se obosi cu nimicŭ patră. De aceea mi-eraŭ ordinele să se oprescă numaĭ la Constantinopole; dar de aceea mi-eraŭ otărîte mai de vreme la China pe uscatŭ, seŭ la Peru pe mare, acesta nu se știe încă.

---

(1) Acest cuvântă se putea da Sultanului cu numirea sa Califă. În tote timpurile și în contra puteriloră străine creștine, stăpânitorii sacrului Profetă au întrebuințată de față spre a face pe poporulă seŭ să creză, că tractatele ce aŭ fostă pentru bine pentru ei nu pentru Mahomedani.

(2) Împregiurul ce se întâmplă în Ungaria la fie-care pași ce face călătorul este pricinuit de întârzierea ce aŭ impusă curierii ce aŭ

De și invasiunea francilor lipsise pentru puținŭ pe călugări de chiliuțele lor, dar starețulŭ nu avusese nici o supĕrare. Eŭ înțelesesemŭ, că acesta vĕdĕndu-mĕ că mĕ făcusemŭ familiarŭ cu ospetiĭ sĕĭ în ultima trecută și că aveamŭ către denșĭ o purtare puțin conformă unuĭ mahometanŭ, începuse a prinde bănuelĭ despre mine. Temendu-mĕ dar să nu facă la Brașovĭ vre-unŭ raportŭ rĕŭ în contra mea, credĕamŭ că pentru astă dată asĭ putea fără cănță să mĕ lĕpădŭ de Profetulŭ. Il trăsei dar la o parte și-i disei cu unŭ tonŭ de confidență misterosă, că eŭ sunt unŭ grecŭ venitŭ tiptilŭ, ceea ce-i fu ușorŭ de credută audindŭ vorbirea mea în limba grecă, și că sunt unŭ emisarŭ a Rusiei, însărcinatŭ a afla despre-țiunile călugărilorŭ de religiunea grecescă către marea împĕrătesă. Atunci elŭ mulță 'mĭ deschise inima sa, 'mĭ arătă cea mai vie admirațiune pentru Ecaterina, și mĭ ruga s'o asigur cu cea mai intimă ocasiune, că părintele stareță Kirĭl este unulĭ din cei mai devotațĭ partisanĭ aĭ eĭ adăogîndŭ chiar, că schitaniĭ ar fi avĕțĭ mari mulțumiri dacă s'ar întreține o corespondință secretă între personele distinse d'a serví interesele acelei principese. N'amŭ datŭ uitărei buna sa voință căci, mai în urmă, avuĭ trebuință d'a supune la contribuțiunĭ, seŭ da trimete în acelŭ districtŭ oștirĭ pentru a sta în cartiere.

Ĭĭ luaĭ naĭ și drumulŭ, cufundatŭ în gănduri, printre aceste locurĭ băltóse pre unde prea încetŭ puteamŭ merge, astfel încătŭ abia zărĭ pe unŭ călăreță al cărui echipement nu prețuia mai multŭ decât calulŭ seŭ, și carele venea din partea către care mĕ dirigeam eŭ. — La cătĕva pașĭ departe de mine, el își opri calulŭ strigîndŭ: «Selimel» și tot într'unŭ timp strigaiŭ și eŭ: «Condin!»

Domnulŭ Condin ce era o dată catolic romanŭ avusese de întâĭ soțiă p'o soră a lui Mavrogheni, prin urmare o grecă. Rĕmăindŭ vĕduvŭ peste optŭ-spredece lunĭ după căsătoria lorŭ, credea că celŭ mai bunŭ mijlocŭ d'a proba dorul și iubirea sa către soția ce perduse era d'a îmbrățișa religiunea ce ea profesase; cu tote acestea însă el se recăsură cu o catolică romană înainte d'a împlini anulŭ doliului. — Părăsi și pe acestă a doua soție pentru a intra în o monăstire, și eși și din monăstire, pentru a se însura d'a treia óră cu o femee mai jună decât cele două d'întâiŭ. — In politică el nu fusese mai statornicŭ decâtŭ în amóre: Consulŭ alŭ Veneției la Canea, el vîndusse turcilor interesele republicei; și trecîndŭ apoĭ de turcĭ la Zante, l'aŭ trădat pe acestia în favórea Venețianilorŭ. — Eŭ 'l cunoscusemŭ la Constantinopole, unde și da aere de importanță, ca cumŭ în mâneca luĭ ar fi purtatŭ trăsnetulŭ luĭ Ione — Caul Mavrogheni fusese însărcinatŭ cu principatulŭ Valachieĭ, trămise înaintea sa aci pe acest demonŭ carnivorŭ alŭ sĕŭ, ca Caimacamŭ din parteĭ. — Candŭ sosi el însuși, îl numi Cămărasŭ al sĕŭ și l credeamŭ esercitîndŭ încă acestă funcțiune din urmă.

— Unde aĭ plecatŭ Iordache? îl întrebaĭ, la Constantinopole, seŭ la Tabără?

— Unde m'o mâna noroculŭ, îmĭ respunse elŭ, căci iacă-mĭ iarăși obligatŭ a'lŭ căuta.

— Asta este o întâmplare cu care te veĭ fi obicinuitŭ, îĭ disei. — Dar Mavrogheni de ce te-a alungat?

— Spună cine poteĭ! îmĭ răspunse el ridicîndŭ din umerĭ, căci eŭ unulŭ nu potŭ. Candŭ un omŭ are unŭ spiritŭ familiarŭ de care se conduce tot-deuna, noĭ ăștia bieți muritorĭ nu mai suntemŭ admișĭ după perdea. Aceĭ ce lucrezŭ prin respirațiune potŭ face orî-ce le trece prin capŭ. Veĭ fi auditŭ negreșitŭ

vorbiă de bogatulă Văcărescu, Cresus al boieriloră, care credea că s'a putut apera de ori-ce prădare din partea lui Mavrogheni prin nevenirea sa mică o dată la curte şi prin nepunerea ori-cărei funcţiuni sôă distincţiuni. Ei bine, Mavrogheni, grăţiă consilieriului sôă celui nevăzută, a aflată mijloculă d'a dezgropa pe Văcărescu. — I a trimis respunsă că cei umiliţi urmeză a fi înălţaţi, şi că interesulă ţerei cere, ca el să ocupe unulă postă eminente.

Şi pe semne n'a găsită tocă aceeaşi raţiune pentru a te opri pe d-ta în servitialulă seă?

— De numirea sêu celă famenară 'i-a băgată în capă, că numele sêu grecescă este o corupţiune, că el se trage dintr'o veche şi nobilă familiă venetiană, Morosini, şi acum se dă numele de Maurocenu. Limba mea din nenorocire a nimicată intr'o zi şi i amă dată numele ce purta tată-sêu, şi pentru acestă crimă elă mi'a condamnată, pe mine cumnatulă seă, consilieriulă sêu, cămărăsulă sêu, că care aveamă dreptulă c'a gusta tic-ce păhară cu vină ce bea elă, m'a condamnată, Jic, să viu tuescă cu pâne şi apă în ocnele de sare! — Amă găsită ca cale mai bune să mă facă nevădută mai înainte de executarea sentinţei, da după ce voiă trece otarele principatului sêu, atunci voiă orbi!

Mi păru că d-lui Condili nu aştepta momentulă acela pentru esecutarea sinceritătei ce făcea, dar ne voindă a'mi perde timpulă în care nu aşteptamă să găsescă nici unulă cuvintă de adevêrată: «Iordache îi ciseă, d-ta care pleci, poţi avea raţiunea d-tale de a vorbi, dar eă care sosescă abia, aşi fi greşită când te aşi asculta. Cunoscu lumea indestulă pentru a şei, că aerulă ce înconjură pe unulă omă disgraţiată este contagiosă, şi nu potă să desaprobi, deca ai fostă şi d-ta tratată astă-felă precumă ai fi tratată şi insuţi pe alţii în asemenea casă. — Aşa dară, adio; 'ţi doresc tote fericirile.»

După aceste cuvinte me depărtai, dar, cu totă graba plecărei mele, totă nu putui să nu audă pe Condili strigându, că va îngriji pe drumulă sêu să porunciscă a se ţine calu gata pe la postii pentru întorcerea mea. Nu mă mai apucai să dau respunsă şi, făcendu totă putincioasa silinţă, sosii chiară în sera acea la Bucuresci.

II.

SUMARIU

Armatele sosesc la Bucuresci — Curtea lui Mavrogheni. — Elă se presintă la vechiulă sêu patronă — Servitorii sale sunt pruncte. — Politica lui Mavrogheni — Amestecă se cuvenesce capă cu Armaţiloră gardei — Străjuirea unui ospodară — Stăpânirea lui Mavrogheni — Mersulă armatei către Focşani.

Din momentulă când resbelulă se declarase contra Austriei Mavrogheni, prevăduă că Valachia va deveni teatrulă lăţăiei, îşi trimise mapol la Constantinopole pe Bonna sa cea grosă d'împreună cu totă escorta ei, mă mirai mai multă de această înţeleptă măsură, care mi păru a fi de bună anunţă pentru acea, ce se pune în stare d'a purta cheltuelile trebuincióse la apărarea principatului sêu el puteă contribuiuni grele, nu numai asupra mirenilor, dar chiar asupra averilor clerului, cari, ca miniştri ai păcei, nu pricepeaă în ce mod ar puteă pretinde pe deşertă resbelulă, căci ei credeaă, că nu trebuia a se preface în ostaşi pentru scăparea ţerei lor. Ocupată de acestă prin-

cipele trimisese în esiliŭ în Iureia, seŭ pusese la oprelă în ţéră, pe acela d'intre boerî pe carî îi bănuia, că întreţinŭ înţelegeri secrete cu Austria. Celŭ încredinţase la vre-o şépte, seŭ optŭ mii de semeni, seŭ schilaţi provinciali, paza gurelor şi a potecelorŭ ce formézá singura trecetore printr'acea întinsă şi neîntrerupte sariá de munţi care desparte Transilvania de ţera Românilor. Prin ingrijirile séle, Bucurescii, oraş d'o întindere forte mare, aşegatŭ într'o câmpie, pentru apărarea căruia natura n'a făcutŭ nimicŭ, şi artea n'a pututŭ face mai nimicŭ, Bucurescii, dicŭ, deveniră unŭ oraşŭ aşa de bine întăritŭ pe cât situaţiunea a putu permite. Fiecare han fu prefăcut într'unŭ fortŭ; tote mănăstirile fură schimbate în fortăreţe; palatulŭ archiepiscopului şi biserica mitropoliei chiar, clădite pe singura înălţime ce putea servi ca punctŭ de apărare, se transformară într'o cetăţue; şi, unŭ scandalŭ neauditŭ pentru Români, se vediură soldaţii principelui locuindŭ acolo unde până acî nu se audise decât sunetele serviţii, ghiulele de tunŭ se grămădiră acolo unde era înfiptă st. cruce, puşti şi sabii staŭ înţesate acolo chiar unde preotulŭ presenta sfintele taine închinătorilor credincioşi rugători.

Tocmai pe când se făceaŭ aceste pregătiri de resbelŭ întraiŭ şi eŭ în Bucuresci. În apropierea acestei cetăţi, nu întâlnirea călătorulŭ altŭ decât cete de familii ce fugeaŭ dintr'insa înspăimentate şi lăcrimându, şi despărţiri dintr'o oştire turbulentă care năvăleaŭ înăuntru. Orî pe unde'mi opriamŭ mersulŭ meŭ în cetatea acésta n'auţiamŭ vorbindu-se decât de esiluri, de strafuri, de confiscări, de arestări, de recrutări, de fortificări şi de planuri de atacŭ şi de apărare. «Fórte bine!» disei în gandulŭ meŭ, «tote aceste sunete discordanţi sunt pentru urechile mele o armonie desfătătore. Ele'mi promitŭ acea ce'mi trebuesce, acea ce'mi place mie mai multŭ decât ori-ce: confusiunea şi turburarea, carî se parŭ c'ar fi ajuns a fi elementulŭ meŭ; resultatulŭ şi eŭ aci şi o să înotŭ acumŭ în largulŭ meŭ». De auţiamŭ vorbindŭ că vre-unulŭ din cei mai d'întâi tunetători ai statului ar fi scăzendŭ din favóre, seŭ că se anunţă pe curândŭ căderea vre-unuia din cei mari: «Bravo!» 'mi diceamŭ în sine'mi; «este trebuinţă ca să mi deschidă şi mie cineva loc». Mă asemenămŭ cu acele păseri răpitore pline de esperienţă, care chiar din momentulŭ ce se începe bătălia, batŭ deja din aripe aşteptandŭ căştigulŭ ce li se pregătesce.

Insă, după ce se astimpărâ prima furie a simţurilor mele, când mă găsii cufundatŭ pe gânduri în singurătatea camerei mele, visurile de măriri nu'mi mai furâ tot aşa de strălucitóre. «Amŭ intratŭ» 'mi diseramŭ, într'o ţeră unde n'amŭ nici unŭ amicŭ, nici măcarŭ unŭ cunoscutŭ, unde fie-cine numéză a mă privi ca pe un trântorŭ, contra căruia toţi aŭ interesŭ a se uni; sunt în mâna unuiŭ singurŭ omŭ, şi omulŭ acela este Mavrogheni! Mavrogheni care, chiar în vechea sa posiţiune dependinte, nu putea crta să'l contrariedă cine-va; care se guverna mai multŭ de capriciulŭ seŭ decât de raţiune, şi care în vechia sa condiţiune ne supusŭ, după ce atata timpŭ s'a luptatŭ cu setea sa pentru gloria ce acumŭ a câştigat'o, se îmbată astă-di în fie-ce minutŭ din cupa înghiţirilor şi a puterei! Este adevěratŭ că portŭ în sinulŭ meŭ calităţi de acelea carî, în situaţiunea sa de astă-di, urmezá a li preţiose în ochiî séi, şi în buzunarulŭ meŭ amŭ recomandaţiuni pe care propriulŭ seŭ interesŭ îlŭ va obligá ale lua în óre-care băgare de semă. Cu nisce scrisori aşa de favorabile pentru mine, din parteâ celor doue personage, carî sunt mai puternice în imperiulŭ Otomanŭ marele-vizirŭ şi Căpitan-paşa, ar trebui abia să aibŭ timpulŭ de a mi declina numele şi de a declara ceea ce doresculŭ, pentru a dobândi totulŭ. Dar de unde şciŭ eŭ, decă Mavrogheni, cu tote că nu e nici elŭ prea scrupulosŭ în materie de religiune, nu va privi schimbarea meŭ de lege

ca o pedică la înaintarea mea în principatulŭ său grecescŭ. Nu cumva va fi conservatu vre-o rea suvenire despre munc[illegible] puţinŭ cavalerescă a eşirei mele din casa sa? Nu este probabilŭ iarăşi, ca să fie superatŭ că n'amu mai mersŭ mai odată să-l întâlnescŭ, să cerŭ protecţiunea luĭ, şi umilirea mea sub arpele seu? In faptă mĕ încredinţasemŭ în mai multe rendurĭ, că era fie-o fire aşa de neapropiată, încât, de ce laĭ fi strinsŭ mai de aprope, de aceea ţĭ-ar fi opusŭ mai multă resistenţă. Aveamŭ dar a mĕ teme, că recomandările mele vor să servescă numai spre a-mi da ocasiunea d'a aflăta îndepărtarea s... neluându-le de locŭ în semă: aşa dar cu tóte frumusele mele speranţe, viemŭ să fiŭ pregătită a suferi primirea cea mai rece şi otărî a înainta cu atâta prevedere, încât unŭ refusŭ să nu potă mĕ compromite, nicĭ a mĕ rușina.

După planulŭ acesta, departe de a face o toaletă completă pentru a mĕ duce a dona di la audienţa lui Mavrogheni departe d'a prevesti pe toţi trecătorii pe uliţe, prin aerulŭ meu de importanţă, că me duceŭ la Curte; departe d'a anunţa printr'unŭ tonŭ d'autoritate, la sosirea mea în prealŭ, că aducŭ cu mine recomandaţiunile mareluĭ-vizirŭ, ale marelui amiralŭ şi ale primuluĭ dragomanŭ ală marinei, amŭ datŭ chiar în escesulŭ contrariŭ; şi nevoindŭ a rădica tonulŭ meŭ să mĕ vĕdŭ silitŭ să l coborîŭ la casă de nerenuşire, veniĭ într'o îmbrăcăminte aşa de simplă, intraĭ în sala de audienţă cu atâta modestie, în partea cea mai retrasă a apartamentuluĭ cu mascle virite pe mânecă încât o ceată numerosă de curtesanĭ ce sta în mijlocŭl sălei spre a atrage tote privirile, şi alĭ că ora aerŭ costumŭ şi maniere anunţaŭ pretenţiuni înalte, abia zărită că mĕ aflamŭ şi eŭ acolea.

Eĭ nu întrerupseră pentru mine nicĭ desele şi lungele lor căsături ce le dedea unŭ aerŭ de neastâmpărŭ nicĭ convorbirile lor ce păreaŭ destinate a ajunge până la urechile auditorilor celor mai depărtaţĭ şi se atingeaŭ când de celŭ din urmă *bon mot* ce fiecare banulŭ Craioveĭ, când de cea din urmă bâgare de semă făcută de d. Cămărăşŭ, când de cea din urmă trăsură de spirit a d-luĭ Spătar.

Audiseminŭ şi eŭ, că arŭ fi unŭ locŭ unde modestiŭ se voră înălţa prin laude, dar locŭlŭ acela negreşitŭ că nu era anticamera lui Mavrogheni. Credinciosŭ şi nu părăsiŭ de locŭ dispuşi a acorda unuĭ străinŭ o poziţiune mai onorată decât aceea ce elŭ însuşi voia să şĭ dea, ce ĭ arŭ fi lăsată deplină mulţămire a dorinţelorŭ sale dacă arŭ fi găsitŭ elŭ cu cale l'a se ţine la coadă. Esta prea adevĕrată, că din timpŭ în timpŭ primeaŭ a mĕ onora cu atenţiunea d-lor, dar acesta pentru a mĕ măsura cu ochiĭ dela capŭ până la piciore, iar mai de cumŭ pentru a me invita prin ochiĭ loră măcarŭ să iaŭ parte în nobila lorŭ ceată. Acelŭ examenŭ tăcutŭ merse atâtă de departe, în cât în sfârşitŭ perdui răbdarea şi începuiŭ şi eŭ, la rendulŭ meŭ, a'ĭ examina cu atâta mândrie în câtŭ puţinŭ cate puţină le cumŭ târĭ potŭ de vorbă şi sânĭ putură le face mărturie a se schimba într'o ultare silită. Unulŭ d'întrensiĭ, în sfârşitŭ otărît a se ridica în luptă, se deslipi din ceată şi veni surîzîndŭ, cu unu fel de politeţă muscălore până la scaunulŭ unde şedeamŭ şi me întrebă cu unŭ aerŭ insolent: dacă societatea d-lor are onorea d'a-mi fi plăcută? Fără altă întrevorbire eramŭ să i respundŭ că nu, când totŭ odată se deschise uşa cabinetuluĭ lui Mavrogheni şi toţi aspiranţiĭ la onórea audienţeĭ sale se aşezară în cercŭ în jurulŭ camerelĭ pe când unulŭ din ofiţeriĭ sĕĭ se înainta spre a anunţa pe acelŭ fericitŭ muritorŭ pe care 'lŭ va presinta mai întâiŭ înălţimeĭ Sale.

Fie-care din eĭ, sperandŭ această distincţiune, se mărgini să tresă cu câteva degete mai înainte de burta vecinuluĭ sĕŭ. Câtŭ pentru mine în acelŭ mo-

mentŭ criticŭ, eramŭ cea maĭ de pe urmă persónă de care 'şĭ ar fi adusŭ aminte eĭ să se ocupe. Şi m'ar fi uitatŭ cu totulŭ, de n'aşĭ fi informatŭ pe uşierŭ de presenţa mea, ridicândŭ mâna peste capetele tuturor celora ce se impingeaŭ d'inaintea mea şi arĕtând nisce hârtiĭ care fură un talismanŭ la vederea căruia uşierul impinse cu grămada pe ceĭ ce staŭ d'inaintea mea şi mĕ trase spre elŭ. Iĭ dedeĭ atuncĭ scrisorele mele de recomendare şi 'mĭ făcuĭ plăcerea viclenă d'a numi în gura mare pe aceĭ ce le scrisese. Elŭ le duse îndată principeluĭ, şi întorcenduse chiar în acea clipă, 'mĭ ḑise, să intru în cabinetulŭ sĕŭ. Imĭ aruncamŭ ochiĭ asupra celora ce lăsamŭ în anti-cameră; şi păreaŭ c'aŭ fostŭ d'odată isbiţĭ d'unŭ trăsnetŭ. Unulŭ era palidŭ de consternatŭ, altul roşiŭ de necazŭ; toţĭ se trăgeaŭ cu respectŭ să mĕ lase să trecŭ, şi fie-care părea că se ocupă a afla mijloce să repare cu dibăcie imprudinţa sa, când marele personagiŭ ce se presintase incognito va trece iară-şĭ prin anti-cameră.

Dar, de şi amŭ fostŭ chiămatŭ aşia de iute de principe, nu dobândiĭ pentru acestă o primire maĭ mulţămitóre. Mavrogheni nu vru nicĭ măcarŭ să 'mĭ adreseze o privire plină de surprindere la care mĕ aşteptamŭ. Elŭ continua a da atenţiunea sa trebilor celŭ ocupaŭ, fără a arĕta că a băgatŭ de seamă că mĕ aflu în faţa sa, lăsându'mĭ totă înlesnirea d'a privi dărăpănarea ce a săvârşitŭ ambiţiunea maĭ multŭ decât vîrsta în trăsurile feţeĭ séle, ce eraŭ de felŭ comune şi grosolane. Pasiunea sa dominantă, prin întunecarea naturală a ochiuluĭ sĕŭ celuĭ dreptŭ, adăogase în ast-fel de gradŭ uitarea crucişă a ochiuluĭ stîng, încât privirea sa devenise cu totulŭ prevestitóre de rĕu. Elŭ se uita în vecĭ în lăturĭ. Pentru a vedea bine pe celŭ ce 'ĭ vorbia în faţă, 'şĭ întorcea capulŭ într' o parte. Este adevĕratŭ, că partea de josŭ a obrazuluĭ sĕŭ compensa ciudata asprime a părţeĭ de susŭ. Barba şi mustăţile pe care le îngrija forte multŭ, eraŭ negre ca cernéla, surisulŭ ce esia din buzele séle ast-fel încongiurate era atîtŭ de dulce pe câtŭ era de spăimântătóre posomorirea sprincenelor sele; buzele séle desvĕleaŭ când vorbia două rînduri de dinţĭ albĭ ca zăpada, şi nimenĭ nu şcia maĭ bine decât densul a'ĭ arĕta la orĭ-ce ocasiune.

Tocmaĭ după ce săvarşi d'a dicta o scrisore de treĭ feţe către Reis-Efendi, şi după ce termină tóte cele alte treburĭ ale sele, chiar şi curăţitulŭ unghielor pe care le îngrija în cea maĭ perfectă linişte, abia atuncĭ Mavrogheni, prefăcenduse în sfîrşitŭ, că mĕ zăresce, mĕ întrebă cu unŭ tonŭ posomoritŭ, décă eŭ sunt celŭ ce 'ĭ a adusŭ acele trenţe de hârtiĭ, arĕtându'mĭ bietele mele scrisorĭ, ce eraŭ asvârlite pe sofa, fără sĕ fie deschise? Iĭ rĕspunseĭ, că da, şi mĕ plecaiŭ cu unŭ aerŭ respectuosŭ. «Dar m'amŭ însărcinatŭ cu dênsele din întâmplare, iĭ adăogaĭ, căcĭ sciŭ eŭ fórte bine, că recomandaţiunile sunt cu totulŭ de prisos către Inălţimea Vestră; că chiar talentele nu sunt de ajunsŭ, décă se înfăţişéză lăsăţite de îngâmfare, şi că trebue numaĭ ca o radă din bunătatea Inălţimeĭ-Vestre sĕ pice de bună-voiĕ asupra aceluia ce veţĭ avea bunătate să 'l favorisaţĭ».

Acestŭ complimentŭ, făcutŭ caracteruluĭ independinte al principeluĭ, 'mĭ păru că maĭ tocesce spiniĭ cu carĭ era sbârlitŭ. Trăsurile feţeĭ séle maĭ perdură din asprimea lor; 'mĭ păru că vĕḑuĭ unŭ felŭ de surisŭ de mulţămire, şi în sfîrşitŭ 'mĭ mărturisi chiar prin vorbă satisfacţiunea sa. «Aĭ dreptate, 'mĭ ḑise, voinţa mea este singura mea lege. D'aĭ fi măcarŭ Archangelul Gabriele, coborîtŭ din înălţimea cerurilor, trebue maĭ întâiŭ să găsescĭ mijlocŭ d'a 'mĭ plăcea mie, pentru ca sĕ capeţĭ de la mine vre-o favore, în Valachia celŭ puţinŭ.» «Dar, 'mĭ adăogă desposomorindu-se cu totulŭ, tu scĭĭ că cu tóte nebuniile tale eŭ totŭ te-amŭ iubitŭ tot-deuna. Eraĭ vestitŭ în sburdălniciĭ la tinereţe; sperŭ că

conversaţiunea sa descoperiamŭ o grentate staţionară, ce 'l apĕsa anima, precumŭ se vede în stanca remişcată subt undele limpedi, carĭ în cursulŭ lor o acopere, dar nu o ascundŭ. Cuvintele ce 'mĭ dise nu se părea a fi pregătite din 'nainte, dar ţinta lor evidentă era d'a descoperi în ce chipŭ vorbesce lumea despre densulŭ. «Nimicŭ mai plăcutŭ, 'mĭ dise elŭ, decât d'a şci ce dice lumea de noi, şi nimenuĭ ca omulŭi străinŭ (pe care nu 'lŭ cunosce nimenĭ, şi de care nu se sfiesce nimenĭ) nu 'i vine mai bine să afle acestă, din causă că elŭ nu ţine de nici o partită. Unŭ omŭ nouŭ venitŭ aude adesea lucruri pe care omulŭ celŭ mai iscusitŭ nu pote isbuti a le sci de la dumnă. — «Sulaiman celŭ dreptŭ, de gloriosă memorie, îĭ dicĕ cu o mare seriositate, orĭ de cate orĭ se 'ntîmpla ca supuşiĭ sĕĭ să desaprobeze faptele sale, avea obiceiŭ d'a tăia nu numaĭ limba la ceĭ ce vedeaŭ, dar chiar şi urechiele la ceĭ ce 'ĭ auziaŭ.»

— «O înţelepte Solimane! strigă elŭ, cu unŭ suspinŭ, însă fiind-că nu sunt supremulŭ arbitru al imperiului, ar putea fi o desfătare pentru mine să audŭ diferitele opiniunĭ ce are lumea despre meritatŭ administraţiunea mele.»

— «Stăpâne, îĭ respunseĭ eŭ, la mare îndoială că 'ĭ ar putea face plăcere să audă opiniunĭ, carĭ tote se sfârşiaŭ cu o defăimare, ce ar putea să afle Înălţimea Vóstră, decât că supuşiĭ se întrecŭ care mai de care să vorbescă de Măria Vóstră cu mai multă iubire şi respectŭ»?

— «Dar care este virtutea mea pe care o laudă mai multŭ din tóte» respunse elŭ? «Fi-va óre blandeţea, seŭ neinteresarea mea?»

Acestă întrebare mĕ punea pe unŭ terenŭ forte alunecosŭ. Aci trebuia sĕ mă linguşescu cu nesaciŭ, şi, ishindu'mĭ astfel despre partea cea mai slabă a sa, trebuia să-lŭ expuĭ a lovi şi a răni pe ceĭ ce 'lŭ uraŭ, de şi avea tótă bunavoinţă de-a se arĕta numaĭ cu iubire şi cu mângaiere. Laudele prin cuvinte deşerte şi generalĭ, câtŭ de puţinŭ meritate sĕ fie, îşi găsescu locul tot-déuna cu înlesnire. Dar, în momentulŭ acesta, Mavrogheni se părea a fi astfel de setosŭ de laudele celе mai nepotrivite cu constituţiunea sa, încât mĕ temuĭ, că n'ar putea să mistuiască tóte laudele câte dorea sĕ i se facă. Acestă întrebare ce 'mĭ făcea elŭ, nu era óre o cursă pentru a descoperi pe linguşitorulŭ, şi a 'şĭ râde apoĭ de mine? Mĭ mustreamŭ să citescu pe faţa sa ceea ce trebuia să credŭ: dar trăsurile luĭ eraŭ în nemişcare, fisionomia sa era nemişcată şi nimic nu putuĭ afla.

Îĭ trebuia însă unŭ respunsŭ. «Stăpâne» îĭ dicĕĭ, cine nu cunosce câtŭ de bunŭ şi de dulce este caracterulŭ Măriĭ Tale, şi tótă lumea este încredinţată că, decă cate o dată escĭ sforţatŭ să daĭ o ordine cu asprime, âninia cea mult bună a Măriĭ Tale geme de nevoia care te-a îndatoratŭ a o face.»

«Vĕdŭ, mĭ răspunse elŭ cu neîndărare, că n'o sci pot scote nimicŭ de la tine. Dar 'ţĭ voiŭ proba că n'amŭ trebuinţă să 'mĭ răspundĭ la cestiunea ce ţĭ amŭ adresatŭ. Lumea dice că sunt o fiară nesătulă de răpire şi de rĕutate.»

Me arĕtaĭ forte surprins de aceste cuvinte.

— «Dar, continuă Mavrogheni,» se dice că sunt cumplitŭ ca Alcorone rîul înecurilor, şi ceĭ mai lacomĭ ca Satana, şi cu tótă mirarea ce vreĭ să 'mĭ arĕţĭ despre acestă, o cunoscĕĭ însă şi tu ca şi mine. Dar ceea-ce nu adevĕrŭ pote că nu scĭĭ, este că publiculŭ ar trebui sĕ 'mĭ fie recunoscĕtorŭ că sunt astfel precumŭ sunt.»

Pentru acestă dată mirarea mea devenĭ adeverată, dar mĭ-fenĭ d'a 'ĭ o arĕta.

— «Sunt dou lucruri, dise Mavrogheni, pe care credŭ că nu le poţi tăgădui.»

Eramŭ să 'ĭ respundŭ: negreşitŭ aşa este! dar mĕ oprĭĭ la timpŭ». — Una este

că acéstă provinţie trebue să fie apĕrată; alta, că nimeni nu e maĭ în stare de cât mine a o apĕra».

Făcuĭ din capŭ unŭ semnŭ de aprobaţiune.

«Spune-mĭ acumŭ, cumŭ este cu putinţă fără banĭ să respingŭ o invasiune şi să mĕ menţiŭ şi eŭ la putere? Decă nu voiŭ aduna sumele necesare pentru a face soldaţĭ şi a întreţine o armie, Austriacii vor intra peste o lună de ţile în Bucurescĭ; şi decă nu voiŭ porni mereŭ, ca până acumŭ, darurĭ şi peşcheşurĭ luĭ Căpitan-Paşa, marelui visirŭ şi Sultanuluĭ, mĕ voiŭ vedea destituit până la anulŭ. Lorŭ dar trebue să se impute răpirile mele, căcĭ, de aşĭ fi generosŭ şi indurătorŭ, eĭ m'arŭ acusa de acesta ca de o crimă.

«Câtŭ pentru asprimea mea, adăogă elŭ după ce 'şĭ maĭ trase resuflarea, pentru ce gândescĭ că a făcutŭ Pórta în favórea mea o escepţiune fără exemplu până astă-ḑi în regulele sale obicinuite?

Pentru ce gândescĭ că 'mĭ a acordat tot de o dată şi rangulŭ de Seraskier turcescŭ şi prerogativele unuĭ hospodar grec? Pentru ce îmĭ a dat ea comanda a maĭ multorŭ miĭ de soldaţĭ musulmanĭ? Nu mĭ le-a dat óre pentru a mĕ pune în stare de a înlătura printr'o tărie estraordinară tóte periclele ce ameninţaŭ acestă provinţie? Aşĭa dar, când în posiţiunea rară în care mĕ pune nascerea mea într'una din insulele grecescĭ, calitatea mea de supusŭ alŭ unuĭ principe mahometanŭ şi religiunea grecescă ce profesezŭ, vĕdŭ pe grecĭ că mĕ urescŭ ca pe unŭ trântorŭ venitŭ de arurea, pe romanĭ că favoriză intĭ ascunsŭ pe Austriacĭ şi pe Musulmanĭ că mĕ despreţuescŭ ca pe un ghiaur şi raia şi că toţĭ aceştia se unescŭ spre resturnarea mea; când vĕḑŭ că trebue să mĕ apĕrŭ de gelosia celuĭ d'ântĕĭ, de veclenia celuĭ d'alŭ doilea şi de fanatismulŭ celuĭ d'alŭ treilea; când şciŭ că blândeţea s'arŭ lua dreptŭ slăbiciune şi n'arŭ aduce decât îmbărbătare cutezanţeĭ lorŭ şi ar grăbi căderea mea, în sfîrşitŭ când nu 'mĭ potŭ ascunde, că ruina mea ar trage după dinsa chiarĭ ruina provinţieĭ mele, nu este óre datoria mea să preîntâmpinŭ, printr'o apĕsare estraordinară, nisce elemente carĭ sunt gata a isbucni? Trebue óre să mĕ oprescŭ înaintea mulţioselorŭ forme ale legeĭ, în locŭ de a avea recursŭ la o dreptate grabnică, pentru a lega mânele omuluĭ bănuit, a paralisa pe vîndĕtorŭ şi a perde pe criminalĭ?»

Se opri acĭ pentru ca să vaḑă efectulŭ produsŭ asupra-mĭ prin talentele séle oratorice şi se aretă mulţămitŭ. După ce dar scuză într'acestŭ chipŭ, după plăcerea sa, necesitatea în care se afla d'a goli la lăḑi şi d'a trânti la capete fără să maĭ ceră voie dela proprietariĭ lorŭ, trecu dela treo le sele la ale mele.

«Din ora de când aĭ sositŭ, 'mĭ ḑise, 'mĭ aĭ ocupatŭ necurmatŭ gândirile. Din nenorocire, după capitulaţiunile acestorŭ provinţiĭ, este totŭ aşĭa de greŭ în Valachia pentru unŭ musulmanŭ, pre cât este în Constantinopole pentru unŭ grecŭ, ca să dobândéscă înaintare. Sunt forte puţine posturĭ la care unŭ turcŭ ar putea să pretinḑă; şi cu tóte acestea aşĭ dori pentru tine o funcţiune şi avantagiósă în sine, şi care să nu te prea depărteze de persóna mea. M'amŭ gânditŭ multŭ până să'ţĭ găsescŭ una, care să reunescă aceste douĕ condiţiunĭ. Dar în sfîrşitŭ, convinsŭ că cu talentele tale trebue să isbutescĭ, în orĭ-ce carieră, te oranduescŭ să fiĭ Divan-Efendi alŭ meŭ (secretarŭ al Divanuluĭ). Veĭ avea să schimbĭ spata pentru a ţinea pena.»

Bagatele! mĕ gândiĭ eŭ în mine: totŭ cu acea întorsură de mână cu care s'ar fi sburatŭ capulŭ unuĭ inemicŭ, se vorŭ înmulţi esercţiile de pénă pe hârtie. Îmĭ voi închipui, când voiŭ sta în cabinetulŭ meŭ să aşeḑŭ simetricesce frase şi vorbe, că aşeḑŭ companiĭ de soldaţĭ în linie de bătaie: şi acesta totŭ cu aceeaşĭ

ţintă, adecă de apĕrare şi de atacŭ către inemicĭ. Miniştriĭ vor fi neapĕratŭ onoraţĭ multŭ de noulŭ lor corespondent, şi scrisorile mele vor deveni monumente de conservatŭ, ca modelurĭ de stilŭ diplomaticŭ, pentru meditaţiunea secolilor viitore. Dar eŭ cunosceamŭ bine caracterulŭ luĭ Mavrogheni şi nu'ĭ arĕtaĭ nicĭ mirare, nicĭ nemulţămire. «Stăpane, îĭ ḑiseĭ, cu seriositate, Înălţimea Vostră a făcutŭ până astă-ḑi îndestule minunĭ, şi acumŭ va maĭ face încă una; d'a me metamorfosa pe mine de odată într'unŭ secretaru înţeleptŭ şi aşeḑatŭ, starc tŭ catŭ e ḑiua de mare pe călcaie să tragŭ la linie drepte şi să rotunjescŭ la periode. Este adevĕratŭ, că eŭ nu cunoscŭ decât dialectulŭ poporarŭ alŭ limbeĭ turcescĭ; dar mĕ voiŭ sili a studia limbagiulŭ curţeĭ, pentru ca ceĭ marĭ în capitală să nu găséscă a critica nimicŭ în scrisorile nostre cele provinţiale».

Acéstă întrebare pare că pusese pe gândurĭ pe Domnu Mavrogheni. Pe când 'l salutamŭ ca să plecŭ: «maĭ aşteptă! 'mĭ ḑise, gândurile de-al doilea sunt adesea maĭ bune decât cele d'întâiŭ, şi mi se pare c'ar fi maĭ bine să te facŭ Beşli-Aga alŭ meŭ. În calitatea acesta, veĭ avea comanda regimentuluĭ de Ianicerĭ aĭ meĭ; veĭ fi însărcinatŭ a transmite ordinele Sultanuluĭ în diferitele provinţe, a orândui escortele marilor funcţionarĭ aĭ Porţeĭ, şi şciŭ bine că veĭ îndeplini de minune sarcina acésta. Va trebui în adevĕrŭ să ţiĭ şi unŭ felŭ de tribunalŭ de justiţie, pentru a lua cunoscinţă de contestările ce s'ar ivi între Musulmanĭ şi raiele, şi să'i judecĭ după regulele condiceĭ mahometane; dar ce ne pasă? când Dumneḑeŭ ne dă o funcţiune, totŭ elŭ ne acordă şi talentele trebuitore spre a'ĭ îndeplini funcţiunile. Posteinicŭlŭ meŭ este unŭ minunatŭ ministru de Statŭ, cu tóte că nicĭ nu şcie să'şĭ subscrie numele, şi pote că din causa acesta este elŭ şi maĭ bunŭ. Vistierulŭ meŭ este fără cusurŭ, de şi nu cunósce nicĭ măcar regula de treĭ. Şi câtŭ despre spătarulŭ nu cum-va este elŭ maĭ rĕŭ ministru alŭ poliţieĭ pentru că câte odată nóptea se desfăteză spărgendŭ la ferestre pe la orăşenĭ şi făcendŭ sgomotŭ prin uliţe? Veĭ face şi tu ca toţĭ ceĭ-l-alţĭ: veĭ lua unŭ ajutorŭ bunŭ, care va fi plătitŭ maĭ puţinŭ şi care va face trébă maĭ multă decât căpetenia sa, şi ast-fel vor merge bine tóte. În casurĭ grele însă şi îndoiose, închipuesce-ţĭ tot-deauna că musulmanulŭ are dreptate şi fă'l să câştige pricina».

Funcţiunea de Beşli-Aga nu'mĭ plăcu nicĭ de cumŭ maĭ multŭ decât cea de Divan-Efendi; dar mĕ rezimaĭ pe caracterulŭ nestatornicŭ alŭ principeluĭ pentru a'şĭ preschimba óre-cumŭ proiectele sele: şi şciamŭ că pentru a le face să nu se maĭ preschimbe, era de trebuinţă numaĭ óre-care împotrivire să'ĭ areţĭ. Îl salutaĭ dară din noŭ şi me retrăseĭ fără a'ĭ face cea maĭ mică obiecţiune.

A doua ḑi iar me chiamă, şi tocmaĭ după gândulŭ meŭ se întorsese vântulŭ. «Scanavi este de părere, ḑise Mavrogheni, zărindu-me» că o să fiĭ unŭ prostŭ judecătorŭ: eŭ ḑice, că nicĭ odată n'o să aibĭ gravitatea necesară într'o sală de audienţă, şi că n'o să ţĭ placă maĭ bine să coborĭ vîrfulŭ mustăţilor decât să'l rĕsucescĭ în susŭ. Nu înţelegŭ nicĭ eŭ însu-mĭ pentru ce'mĭ parĭ că doresci aşia de tare funcţiunea acesta. Crede-mĕ pe mine, comanda arnăuţilor meĭ 'ţĭ-ar convenĭ cu multŭ maĭ bine. Tocmaĭ acesta era ceea ce'mĭ plăcea maĭ cu osebire; şi, spre a'lŭ întări maĭ bine în resoluţiunea acésta, nu'ĭ arĕtaĭ, nicĭ bucurie, nicĭ rivnă. Eramŭ chiar să începŭ a discuta asupra îndatoririlor şi atribuţiunilor acesteĭ funcţiunĭ, spre a'mĭ asigura şi maĭ bine posesiunea eĭ prin óre-care contradicţiune, pe când 'mĭ tăie cuventulŭ: «şă nu'mĭ vorbescĭ! strigă Mavrogheni, eŭ maĭ bine decât tine cunoscŭ ceea ce 'ţĭ convine. Orânduirea 'ţĭ a mŭ şi scos'o; iată-ţĭ-o: dute de ţĭ ia postulŭ în posesiune şi mulţămesce luĭ Dumneḑeŭ c'a trimisŭ predecesoruluĭ teŭ o lingore, care a lăsatŭ vacantŭ unŭ locŭ aşia de bunŭ

Orăduirea ta va face pe mulți să te rivnească, dar câte-va hapuri de pământ le va trupțini numerulu și alu acestora, pe curendu».

Me aruncai la picioarele principelui spre mulțămită de favorea sa, și după aceea nu mă mai gîndiĭ la altu, decât a mă achita de noua mea funcțiune. Făcui o minută cunoscință cu oficerii din corpulu mĕu de oștire, și ajunsei, de și cu óre care anevoință, a lobândi și supunerea de la soldați. Mai toți de meseria lor de astă-ți, cei mai mulți dintre deșii avusese meseria de bandiți și se păreau dispuși a sfârși viața lor precumu o începuse. După câte-va ore de campanie, ne învoirămu cu desevârșire.

Fiind-că nu mĕ așteptamu să stau timpu multu la unu locu, nu făcui nici cheltuială pentru instalarea mea. Lăsându principelui Brâncoveanu plăcerea d'a pune pe frumusețele sele tobe să Mi facă vinu într'un chioscu poleitu, arătându-le cu code de păuĭ albi cu mĕ mulțămiĭ d'a locui într'o casă de lemnu și cu câți-va țigani pentru a mĕ servi: este obiceiu d'a vorbi rĕu de rasa acesta de óameni ageri fiecare, mincinoși și hoți, cari închinându-se lui Mahometu cu turcii, și sunteĭ lecțiune cu creștinii. Lucrează în Valachia a storce aurii din gunoiele orașelor, cu aceeași adresă cu cari scótе foițele de aurŭ din lucrurile cristalu alu parmelor ce se coborŭ din munții acestei țerĭ. Décă țiganii s'ar sustrage în cătunele lor și ar părăsi țera acestă, provința ar rĕmânea lipsită de cântători, de dănțuitori, de muscanți și de ursitori, și nu s'ar mai găsi nici căldărari, nici lăcătuși, nici cuceri. Câtu pentru mine, n'amu fostu nemulțămitu de servitulu lor. Ei sunt prea mulți despreți pentru ca să pótă fi oneștI, dar sunt și prea sfiicioși pentru ca să se dea la crime de mare cutezime; mici o-dată nu lipsescu d'a isbuti în ori-ce meserie ce întreprindu, décă le trebue mai multă astucime decât curagiu, mai multă îndemânare decât putere.

Desorganisarea imperiului Otomanu silesce adesea pe suveranu a alerga la violență pentru a'și face dreptulu ce'i dă Constituțiunea țerei asupra vieței supușilor sĕi ceĭ adevărați. De aci vine că guvernulu turcescu înfățișézá adesea unu contrastu cruntu de înverșunată violențe, cu óre-care bună credință adevĕrată: cĕci el a observă tratatele cu mare îngrijire, și în purtarea sa față cu provințele guvernesci. Valachia și Moldavia a datu despre acestă unu exemplu demnu de mirare. Când se supusĕră aceste provințiĭ armelor turcilor, (1) ele stipulară păstrarea religiunei și, dreptulu d'a se guverna de către principi de naționea lor. Acestă capitulațiune a fostu tot-deauna păzită fără abatere. Le s'a și datu guvernatori, când d'intre nobilii țerei lor, când d'intre negustătorii din Fanar, când óneni a cărora nascere le dedea dreptu la acestu postu eminente, când însfârșit óneni ce n'aveau altu titlu spre a ajunge aci decât lașitățile lor, însă, până astă-ți, într'una ca și în cea-l-altă provință, clopotnițele bisericilor creștine se înalță mai presusu decât minaretele moscheelor turcesci, și închinătorii lui Christ au presedere asupra celor ce credi în Mahometu, celu puțină în ceea ce privesce organisațiunea unei țări căci afară de acestă, ospodarulu grecu primesce dela suveranu puterea cu care este investitu, întocmaĭ ca și un pașă turcu. Despotu în provința sa,

---

(1) Acestă scurtă espresiune cuprinde mai multe inscripțiuni istorice și amănunte lipsite de însăși o viață pe care nu le cunoscăm, fiu causa ca noi însă acestă epocă să istorie, ci ca o urmare a timpului lui Mavrogheni, cari ce le-a urmat până atunci cu care lumea asupra celor ce o și asupra leșinărilor și lotmelor le pe Dunăre, care sunt [illegible] *Nota II de jos.*

dar sclavŭ cu tote acestea alŭ sultanului, capulŭ sĕŭ pote in orĭ-ce momentŭ, să se găséscă numeratŭ intre acele patru-spre-dece ce are dreptulŭ să ceră dela supușiĭ séĭ pe fie-care di, fără a da vre-o seamă de deselo impĕrătescului datorŭ de ómenĭ (sultanului): acesta este o impregiurare ce in adeca multor ómeni ar scădea cît-va din fericirea d'a posede o curte aleăturită, in tote departamentele sele, numai după curtea foștilor impĕrați greci.

Cu fie-care principe nou sosesce din Constantinopole o ceată nouă de funcționari de Statŭ și de curtisanĭ. Mai tot-deuna ei sunt radeni a o suveranului lor până la a doui-decilea spiță; dar Mavrogheni, seninlŭ cestŭ sunt de setose chiar de sângele apropelui lor aceste lipitóre financiare, avea impregiurarea sĕŭ unŭ numĕrŭ multŭ mai micŭ decât orĭ-care altulŭ d'intre predecesorĭ lui. Sosirea meu dar făcu societățeĭ sele intime unŭ adaosŭ, care nu'ĭ fu neplăcutŭ. Abia trecea cate-o di fără să trimită să mĕ aducă, ca să'mĭ plătescŭ partea mea la petrecerile séle, eŭ se sfiam de grecĭ și se temea de Turcĭ. Ĕĭ eramŭ unŭ felŭ de dobitocŭ amfibiŭ pe care'lŭ privea ca neavêndŭ nicĭ ghiare, nicĭ aripĭ de mantată; elŭ dicea adesea orĭ: «n'amŭ fricĭ că Selim să mĕ sfasie, seŭ să'mĭ altuece din trâna».

Favórea lasă de care mĕ bucuramŭ nu era și ca fără óre-care inconvenințe. Barometrul dispositiunilor Principelui era tot-déuna la variabile: adesea se radica la tunpŭ frumosŭ; adesea iar se cobora la furtună. și in casulŭ acesta Marea Negră chiar nu se aretă mai furtunosă, in luna lui Martiŭ, decât elŭ. Aceste variațiunĭ depindeaŭ mai cu osebire dela știrile ce'ĭ veneaĭ din Constantinopole. Când vedeamŭ venindu vre-unŭ trimisŭ dela Portă, aveamŭ grijă a mĕ ține in lături până ce se afla obiectulŭ misiunei aceluia. Intr'una din dile 'lŭ găsĭ așa de spăimantatŭ, ca când Parcele ar fi venitŭ să'lŭ sulécă să le urmeze. «La citeșce colea, 'mĭ dise cu unŭ tonŭ de desperare, ia veți ce scrie aici». Eŭ mĕ așteptamŭ celŭ puținŭ să găsescŭ vre-unŭ hatișerifŭ confiindu s'ŭ Steroea sa din Domnie. Dar nicĭ de cumŭ, era o gazetă de la Viena; și acea mare nenorocire nu consistea decât intr'unŭ articolŭ trimisŭ din Bucurescĭ, in care intr'adevĕrŭ elŭ era fórte maltratatŭ. «Acésta diatribă miserabilă, continuă elŭ, compusă in vre-o cafenea de la Viena pentru a face petrecerea celor ce n'aŭ de lucru, se va culege de toți blăstemații de scriitorĭ de țiare din Germania spre a se tipări; va fi privită in totŭ restulŭ Europeĭ ca unŭ documentŭ autenticŭ, și in stirșitŭ istoriografiĭ serioși ĭ vor da unŭ caracterŭ durabilŭ și o vor face să treacă in istorie, pentru viitorŭ, ca unŭ adevĕrŭ netăgăduitŭ. Voiŭ fi defăimatŭ de strămoși in tote secolele viitóre, și nicĭ unulŭ din concetățenĭ mei nu va intreprinde pena sa spre a mea justificațiune. Ah! de ce m'a asvarlitŭ sórta in mijlocŭ unui neamŭ atât de miserabilŭ? Eŭ aveamŭ in mine generositate, o mandrie onorabilă, multă noblețĕ in sentimente; și numaĭ când vĕdui că virtutea costă mai multă necredere decât viciulŭ, și viciulŭ fericitŭ răpidŭ pentru domnulŭ laudele cuvenite virtuții, atunci și eŭ amŭ părăsitŭ calitățile ce nu puteaŭ să semene decât pedicĭ in drumulŭ cariereĭ ce'mĭ propuneamŭ să petrecŭ. Atunci devenĭ și eŭ ca ce'l-alțĭ: falșŭ, invidiosŭ, fără credință. Nu trebue dar să cadă vina asupra mea, greutatea greșalelor mele și responsabilitatea lor este a acelora ce aŭ storsŭ spre rĕŭ dispositiunile mele cele bune».

Pote conchide cine-va din aceste cuvinte ale lui, că una din principalele slăbiciuni ale lui Mavrogheni era dorința sa cea mare d'a figura in istoria. Adesea faptele séle n'aveaŭ altŭ scopŭ decât d'a le geĭ aședate in analele timpilor. Eŭ afla chiar unŭ felŭ de mulțămire in evenimentele acelea, la care de și nu era ei amestecatŭ insă in stare trebuia să aducă unŭ subiectŭ de intristare generală.

De esemplu, decă s'ar intâmpla unŭ cutremurŭ, o inundare, unŭ focŭ, care să cenuşéscă jumĕtatea unui orasŭ, elŭ atunci bătea din palme, şi striga cu unŭ aerŭ de satisfacţiune: «Eată câte-va pagini pentru istorie. Urmaşii noştrii vor ḑice. Acesta s'a intimplatŭ sub domnia principelui Mavrogheni». Şi pentru a face pe urmaşi să'lŭ pomenescă, gândescŭ c'ar fi fostu în stare, ca Nerone, să dea focŭ capitalei séle. Acestă sete de o glorie după mórte, da tuturor faptelor sele o turnură teatrală, care era cu totulŭ cuidată pentru unŭ ospodarŭ alŭ Valachiei, şi care'lŭ făcea să facă lucruri de acelea ce în tĕrile creştine catolicĭ l'ar fi înălţatŭ până la cerŭ, de óre-ce, ţera acésta, ilŭ făcea să treacă dreptŭ unŭ lipsitŭ de minţĭ. Nimicŭ nu'lŭ spăimânta ast-fel ca amerinţarea de-a fi luatŭ în risŭ în una din scrierile publicate în ţéra francilor (1), şi aşĭ putea numi două seŭ trei capete carĭ rĕmaseră între umerii posesorilor lor, numai din frica ce avea Domnulŭ ca nu cum-va să'lŭ sfâşie jurnalele Vieneĭ când le-ar fi tăiatŭ. Adesea îĭ venea să imite pe principele Cantemir şi să scrie elŭ însuşĭ istoria timpuluĭ sĕŭ, pentru a fi sigurŭ cu chipulŭ acesta, că va figura acolo aşia precumŭ elŭ dorea; dar n'avea îndestulŭ timpŭ ca să se ocupe de acésta, şi amâna acestă lucrare după linitulŭ resbelului. Alte orĭ gândea să mĕ facă pe mine istor grafulŭ sĕŭ. Ceea ce'lŭ oprea, era că nu i se părea că spiritulŭ meŭ ar fi îndestulŭ de serioşu, şi se temea să nu facă pe cititorĭ să rîdă. Alte orĭ i venea dorinţa s'aducă lângă sine vre unŭ învetatŭ francesŭ; dar tóte capetele lor era smintite prin ideile cele revoluţionare şi unŭ asemenea omŭ ar fi pututŭ face să résune şi în Turcia strigarea de libertate. Până a se otărî însă la unŭ felŭ asupra acestuĭ subiectŭ elŭ se silea d'a acorda dovedĭ de distincţiune tuturor acelora pe carĭ 'ĭ credea capabilĭ d'a-ĭ da luĭ ore-care celebritate, fie în versurĭ fie în prosă; şi Bucureşcĭ ar fi devenitŭ o grădină de scriitorĭ de ode şi de sonete, deca nu ar fi fostŭ fórte anevoie d'a-ĭ intra în placŭ. In mijloculŭ laudelor celor maĭ estravagante, nu trebuea adesea decât unŭ cuvêntŭ pentru a întărita mânia sa, şi obicinuia a trimete pe autorŭ să corigă cuvêntulŭ acela la ocnele de sare, locŭ numinatŭ pentru a răci intusiasmulŭ poeticŭ şi a face să se stârpescă orĭ-ce născocire literară.

Acestă temere însă nu putu îngheţa curagiulŭ unui fiŭ pocitŭ alŭ luĭ Apoline, carele se credea destinatŭ a restabili în Grecia modernă gustulŭ elinescŭ în tótă a sa curăţenie. Acela presintă luĭ Mavrogheni o odă în onorea sa compusă în forma odelor luĭ Pindar. După esemplulŭ poetuluĭ ce luase de modelŭ elŭ turnase laudele principeluĭ în câte-va cuvinte, şi se întinsese fórte multŭ asupra căderiĭ Babilonuluĭ şi asupra cutremuruluĭ dela Lisabona, subiecte ce 'ĭ dedeaŭ ocasiune să facă o mulţime de perioade resunătóre, după placulŭ sĕŭ. Acésta însă nu era şi gustulŭ maĭ puţinŭ clasicŭ alŭ ospodaruluĭ, şi poetulŭ vĕḑendŭ că versurile séle nu produceaŭ impresiunea la care s'aştepta, îlŭ rugă cu umilinţă d'a sterge dintr'insele cele ce nu ĭ-ar plăcea, şi atuncĭ Mavrogheni luă condeiulŭ şi înegri tótă scrierea osebitŭ de numele seŭ, ḑicênd că acel cuventŭ singur ḑice maĭ mult decât versurile luĭ tóte.

Autorulŭ închisă în mica sa persónă tótă mânia de care este capabilŭ unŭ poetŭ şi unŭ cocoşatŭ. Nu rĕspunse nimicŭ Domnuluĭ; dar 'şĭ vendu casa ce avea, desfăcu şi starea sa miscătore totă, şi se retrase în Austria. De acolo, ne

(1) Turcii numeau pe atunci francĭ pe toţĭ Europeiĭ apuseni fără cacheie, carĭ locuiau din afară din hotarele imperiuluĭ Otoman.

maĭ avéndŭ a se teme de ocnele Valachieĭ adresă principeluĭ o scrisóre, pentru a'lŭ vesti, că elŭ avusese proectulŭ d'alŭ alege pe dansulŭ croulŭ uneĭ poeme epice, dar că de ore-ce versurile sele n'aŭ avutŭ noroculŭ să'ĭ fie pe placŭ, elŭ o să se mulţăméscă să scrie în prosă; că a făcutŭ tocmélă cu unŭ librarŭ dela Lipsca pentru a compune istoria resbeluluĭ, şi că nu va uita nicĭ una din faptele principeluĭ Mavrogheni.

Dar pe acelŭ timpŭ principele începea a avea ocupaţiunĭ maĭ seriόse decât aceea d'a se gândi la producţiunile muselor. Graniţa despre meḑă-nópte a Principatuluĭ sĕŭ, deşi lipită cu Austria, dar 'ĭ pricinuia temere puţină. Natura o întâi se îndestulŭ printr'o barieră de munţĭ, între carĭ nu se afla decât câte-va potecĭ strimte, ale cărora înălţimĭ fiind maĭ peste putinţă d'a se apropia, apărarea lor devenea lesnicióză şi trecerea prin ele cu desăvârşire primejdiosă. Partea cea lesne de isbitŭ a Valachieĭ era despre răsăritŭ şi lesne putea cine-va să résbescă într'însa despre Moldavia, care era deja ocupată de Ruşĭ; chiar de când s'a deschisŭ resbelulŭ, aceştĭ barbarĭ intraseră în provincia acésta, luaseră capitala eĭ Iaşiĭ, şi făcuseră prisonierŭ pe principele Ipsilante, ospodarulŭ eĭ; şi cu tóte că fuseseră în urmă respinşĭ spre Hotin, eĭ amerinţaŭ în fie-care ḑi d'a recâştiga tĕremulŭ ce perduseră şi d'a se înainta până la unŭ pârîŭ ce curge pe unŭ locŭ şesŭ şi formézá linia despărţitóre dintre Moldavia şi Valachia.

Spre apĕrarea otaruluĭ despre partea acésta, care era celŭ maĭ tare amerinţatŭ Mavrogheni 'şĭ ficsase încă de maĭ înainte ca *rendez-vous* alŭ puterilor sele celor maĭ tarĭ, câmpia Focşanilor, care portă acestŭ nume după unŭ oraşŭ fără de ziduri, aşeḑatŭ la hotarulŭ amendorura principatelor, şi din care oraşŭ fie-care principatŭ posedeză pe jumĕtate. In Aprilie primiŭ ordine d'a merge acolo, din Bucuresci, cu arnăuţiĭ, a cărora principală divisiune o comandamŭ eŭ, şi cu orĭcâţĭ seimenĭ, orĭ enicerĭ s'ar fi pututŭ aduna din provincie. Se porni totŭ odată dela Sofia, totŭ asupra acestuĭ punctŭ maĭ multe divisiĭ de infanterie şi de cavalerie din oştirea cea mare, căcĭ acolo 'şĭ avea Marele visirŭ cartierulŭ generalŭ alŭ sĕŭ, compuse acele divisiunĭ de enicerĭ cu lefă subt ordinele sangiacilor lor (seŭ şefĭ prin înaintare), şi de oştirĭ ţinutale de spahiĭ subt ordinele agilor lor (seŭ comandanţĭ cu dreptulŭ de moştenire). Când se reuniră la Focşanĭ puterile acestea tote, ele puteaŭ să se ridice la vre-o douĕ-spre-ḑece séŭ treĭ-spre-ḑece miĭ de ómenĭ. Dar cu trupele acestea nu putea cine-va a se răzima decât asupra arnăuţilor, ce eraŭ din natura lor bravĭ, şi cărora nu le lipsea decât disciplina şi óre-care cunoscinţă în tactică. Maĭ toţĭ enicerĭ şi infanteria veneaŭ din Anatolia. Eraŭ omenĭ obicinuiţĭ a se ocupa de profesiunĭ pacinice şi nu mergeaŭ pe josŭ decât când eraŭ în neputinţă d'aşĭ procura caĭ Spahiiĭ din contra, carĭ formaŭ cavaleria, eraŭ în cea maĭ mare parte omenĭ carĭ căpătaseră dela vre-unulŭ din oameniĭ marĭ aĭ imperiuluĭ unŭ Ziamet saŭ unŭ Timar (1) ca titlu de rĕsplată pentru serviciile lor casnice; şi adesea chiar eraŭ locţiitorĭ trimişĭ de către titularĭ lor, carĭ titularĭ era chiar o femee seŭ unŭ copilŭ. Abia scieŭ aceştia să stea pe caĭ şi ar fi avutŭ înfăţişare maĭ bună ca pedestrime. Indatoraţĭ a'şĭ îngriji înşile de îmbrăcăminte şi de hrană, n'avea altă grijă decât d'a calcula timpulŭ absenţeĭ lor de a casă şi minutulŭ unde ar putea să se

(1) Ţinuturĭ dăruite militarilor, care se deosebescŭ între deosebe numai după numerulŭ de oştaşĭ de cavalerie ce titularĭ sunt obligaţĭ d'a da guvernuluĭ în timpŭ de resbelŭ pe a lor socotélă.

ntórne în vetrele lor. Ei nu stăi subt steguri decât atâtă câtă găseaă mijl ce să trăiasă făcămănilă pe amici şi pe inamici; şi îndată ce acestă mijlocire le ar fi lipsitu, ei se credeaă descărcaţi de orî-ce obligaţiune, şi se făceaă aşeşaţi, fără conceaă. Provisiunile date de guvernă, si asupra cărora capii făceaă negoţă, eraă după obiceiă, neîndestulătóre şi de calitate prostă; astfel încât era aprópe de a ghici care era causa adevărată a celei mai mari mortalităţi, înbelşugarea seă fometea? Neavendă nici unu felă de magasii în regulă, oştirile ar fi fostă bântuite de mórte din pricina hranei celei rele, séă a fometei, de n'ar fi avută o mulţime nemăsurată de telali, séă împrumutătorî de l unâ-voie de carî tot-deuna se găsescă în suita unei armii turceşcî, care împedecă marşulă ei, şi popresc retragerea sa. Când léta soldaţilor se întâmplă a nu le fi de ajunsă, aceî omeni, ce se împacă cu puţinu, primescă în locă de bani armele, obiectele de echipamentă, caiî: de unde resultă, în momentulă bătaî, că jumătate din infanterie este fără arme, şi jumătate din cavalerie fără caî.

Mavrogheni vedea tóte neorânduelele acestea, dar nu putea să le aducă nici o tămăduire. Principatulă séă nu dedese decâtă o parte din oştirile adunate la Focşanî, şi se temea d'a aduce aminte celor-alţi că omulă pe care lă pusese în capulă atâtor musulmanî nu era altulă decâtă unu grecă, unu ghiaură. Când usă sosi la tabără şi vădu acea adunătură gróznică de trupe nedisciplinate, să spăimântă şi tremură că sfârşitulă nu va corespunde de locă dorinţe or sale. Într'o di când merse să dea o rotă cu trupele, să se asigure dacă se esecuta unele regulamente nouă, la care vădu că nu se conformaă cu nici unu chipă, nu puta să se oprescă d'a striga: «Selime, scii bine că eă laşă nu sunt; amă dată dovedi de viteje chiară pe când postulă ce ocupamă cerea dela mine să hă maltă mai prudentă. De nu ne-ar trebui alcî altă decâtă curagiă spre a se asigura isbânda, nu m'aşi teme de locă c'o să mă biruiască; dar, privesce oştirea ce avemă, vedi de are cine-va pe ce să reţina spre a se feri de-a eşi biruitor?— «Asupra focului aceluia netăgăduitu ce lipsesce cu totulă dela bandele acestea de creştini, aşia de rău disciplinate şi dănsele, îi răspunsei pentru a nu popri de-a se preda la descurajare, reazimă-te pe ceea ce ţine locă de ordine, de tactică şi de subordonaţiune între rîndurile soldaţilor turcî; reazimă-te pe fanatismă, pe acelă entusiasmă a privi mórtea fără spaimă, fiind-că o crede unu paşportă sigură pentru a ajunge la fericirea eternă».

Acestă discursă se păru că'lă însufleţesce. «Este de mirare, îmi ţise elă zimbindă, că tocmai unu grecă să dorescă aşia tare să se conserve focului fanatismului turcescă, să caute a popri glotele celor cu caî albi despre Nord d'a veni să mântuiască din nouă sfânta Cruce pe malurile Bosforului! sorta mea cea neînţeleaptă voieşte astfelă, şi aducă cerului rugăciuni ferbinţi să'mî acorde graţiosa aceasta».

III.

SUMARIU

Legătura cu Austriacii. Avantagiurile dobândite în câtre Anastasie. Voieşce să trecă Strimonul pentru a merge spre Brusa. Este respinsă. — Corpulă de oştire turcescă se retrage în Valachia.

Marele visiră şeduse astă multă în nelucrare la Sofia, încată pe la Constantinopole începuse a se murmura în gura mare. Pentru a se restabili vesela în

capitală. Iusuf otărî să sacrifice o parte din armia sa. Banatulŭ Temişóreĭ fu teatrulŭ ce elŭ îşĭ alesese pentru acéstă tragedie. Trebuinţa era însă să încépă a trage asupra vre-unuĭ altŭ punctŭ băgarea de sémă a oştirilor austriace, ce ocupaŭ provinţia acesta. Avêndŭ planulŭ acesta, generarulŭ primarŭ ordonă luĭ Mavrogheni să atace una după alta tote pasurile munţilor, ce se aflaŭ între Valachia şi Transilvania, şi îĭ trimise unŭ adaosŭ de patru miĭ de ómenĭ de oştire prospătă, jumĕtate infanterie, jumĕtate cavalerie. Cu puterile acestea şi cu cele ce putu scote din câmpulŭ Focşanilor, principele cercă una după alta să învingă îngrozitórele strimtorĭ dela Terzburg, dela Vulcan şi dela Turnul-Roşu. Dar după ce vĕḑu că nu isbutesce la nicĭ unŭ unŭ punctŭ, dori să renunţe la nisce cercărĭ atâtŭ de omorîtóre pe câtŭ eraŭ şi de nefolositóre. Dar acésta nu intră în planurile vizirului. Acesta trecêndŭ Dunărea la Vidin, şi înaintândŭ cu armia d'a lungulŭ otaruluĭ despre apusŭ alŭ Valachieĭ, dete principeluĭ ordine noue de a'şĭ îndrepta armele séle spre strimtorile ce mergŭ la Braşovŭ, oraşŭ bogatŭ şi forte comerciantŭ, unde boeriĭ fugiţĭ din principatŭ trămisese avutiile lor, ca într'unŭ locŭ de siguranţă. In urmarea acestuĭ atacŭ Mavrogheni organisă la Vălenĭ o nouă tabără alcătuită din vre-o treĭ miĭ de spahiĭ, care maĭ fusese întrebuinţaţĭ deja la atacurile precedente, şi din două miĭ cincĭ sute de ómenĭ de oştire próspătă, arnăuţĭ şi enicerĭ, scoşĭ din tabăra dela Focşani, şi încă neobicinuiţĭ la resbele de felulŭ acesta. Caţi-va desertorĭ Nemţĭ ce cunosceaŭ bine potecile şi puncturile ce eraŭ păzite le serveaŭ de călăuze, şi otărî să atace maĭ întâiŭ strimtorea dela Bozan (?).

Pe mine mĕ alesese, ca să conduc espediţiunea acesta. Eŭ eramŭ chiamatŭ să'ĭ daŭ gloria, séŭ să'ĭ suferŭ ruşinea; de acea mĕ şi otărîĭ a nu uita nicĭ una din îngrijirile şi din privigherile, carĭ ar fi pututŭ servi spre a'ĭ asigura succesulŭ, căcĭ este de prisosŭ să maĭ adaogŭ vre-o vorbă pentru curagiulŭ meŭ. La 9 August porniĭ, din Vălenĭ, şese sute de spahiĭ, carĭ ajunseră totŭ în ḑiua acea în mare apropiere de Austriacĭ, şi care luaseră posiţiune în faţa liniilor lor. La 10 mĕ puseĭ pe drumŭ, în fruntea divisiuneĭ principale, compusă din optŭ sute de arnăuţĭ şi din 200 de spahiĭ. Mĕ opriĭ la treĭ leghe depărtare de ante-garda mea, şi peste câte-va ore, îmĭ sosi restulŭ cavalerieĭ şi infanteria totă. La 11, dimineţa, tóte puterile nóstre eraŭ concentrate pe vîrfulŭ dela Poru Ilki, primulŭ punctŭ pe care era nevoie a ne face stăpânĭ.

Pe câtŭ era de importante, totŭ atâtŭ era de anevoie de-a lua în stăpânirea nóstră înălţimea acésta, care domnea tóte jururile loculuĭ. Ea se cobora spre linia Austriacilor printr'o clină uşóră; şi îndată ce eĭ ar fi prinsŭ de veste de planulŭ nostru, n'ar fi lipsitŭ de-a pune s'o impresore printr'o cétă de cavalerie aşeḑată în observaţiune despre partea lor cea dreptă. Pentru a înşela corpulŭ lor, împinseĭ pe spahiĭ şi pe enicerii meĭ, ca şi când n'aşĭ fi avutŭ altŭ gândŭ decâtŭ de-a ocoli muntele acela. Pe când colóna lor prelungită şi înaintându-se cu încetulŭ deştepta băgarea de sémă a inimicilor, arnăuţiĭ meĭ ascunşĭ ochilor lor de către acelŭ munte, se urcaŭ din partea opusă peste stâncĭ, cu o greutate necreḑută; şi tiraŭ acolo după dênşiĭ artileria nóstră. Când veniseră fórte aprópe de vîrf, şi până a nu'ĭ afla Austriaciĭ, trămiseĭ ordine oştirilor celor-l-alte de-a se întórce cu spatele şi de-a urca şi dênşiĭ stâncile munteluĭ. Indată ce cavaleria inimică veḑu mişcarea acésta, ghici intenţiunile nóstre, şi plecă în fuga mare să şĭ apuce locŭ pe poiana acea; dar într'acelaşĭ momentŭ ea ḑări vîrfulŭ munteluĭ copleşitŭ de arnăuţiĭ noştriĭ, carĭ răciundŭ în gura mare, asvârliră îndată la focurĭ din bateriele nóstre ce le şi aşeḑaseră.

La acésta vedere neașteptată austriacii se opriră și priveau încremeniți căci pe arnăuții, carí erau stăpânii aí înălțimei, căuí spahii, carí se mirau pe unde nu puteau fi atacați. In sfîrșitu se trasera înapoi și mersera să'și ieă posițiunea lor cea d'întei.

Era o frumosă priveliște să fi vădutu acele oștiri carí până aci mersera în liniște prin fundulu strimptorei, încuragiate de strigările de bucurie ale camaradilor lor carí ocupaŭ deja înălțimea, cum se repețeaŭ pe costele cele răpețí ale stâncilor, cumu își făceaŭ drumu de trecere prin tufărimi și crengi, cumu se suiaŭ pe nisce înălțimi ce se păreaŭ a fi neapropiate, cumu săreaŭ ca niște căprióre dintr'unu vîrfu de munte într'altulu, cumu picaŭ josu și se ridicaŭ, ajudeaŭ unii altora cu autoru, făcêndu-se pio și scară, și tóte acestea sub focu neîntreruptu alu inemicului, alu cărui sgomotu era năbușitu, potu dice, de strigările de mulțămire ale soldaților noștri.

In fine, ómenii din aripa mea cea stângă biruiră tóte pedicele și tóte nevoile și prinseră și eí locu pe poiana acea d'împreună cu camarazii lor din aripa dreptă, care de cat-va timpu deja o luaseră în posesiunea lor.

Nóptea o petrecurămu în posițiunea acésta respectabile, comandând în frunte liniile Austriace și protectați la spate printr'o perdea de pădure fórte desă, care nu permitea inemicului să cunoscă puterea nóstră séu să cerce a o muta din loc. Noptea fuse frumósă, și stelele lucraŭ pe firmament ca nisce diamante; dar în revărsatulu ziornorú se înălță o ceață așa de desă în cât se părea că acopere natura întrégă cu unu vélu nepătrunsu și obiectele deveniră atunci și mai întunecóse în orele dulci de cumu fuseseră în orele nopței. Voi. lu să profitu de acea perdea nepipăită ce ne copleșia, puseí să atace cavaleria austriacă în șanțurile ei primu ante-garda mea de spahi; și acești eroi, nepotându-lu cunósce numĕrulu nostru, fură copriși de spaimă, apucară la fugă chiaru dela întâiulu focu ce dederămu și părăsiră în mânile nóstre minunata posițiune ce țineau.

Coborâiu atunci corpulu meu de armie după munte. Eramu protejați în drépta prin continuațiunea tufișului de pădure, prin întru cărei pătrunseseră arnăuții mei; și în tată-ne avemu cota aceea care nu ne lăsa nici să vedemu nici să fimu văduți de cătu pĕnă în depărtare de vre-o două-deci de pași.

Unu încă puitu desertoru austriacu se angajase a ne arăta drumulu celu mai bunu pentru a da ocolu șanțurilorú inamicului. Misĕulu acela mergea alăturea cu mine, dar fiind-că 'lu bănuiamu, îi priveghiamu cu multă grijă tote mișcările sele. De odată lu vădui oprindu-și calulu; se întorce cu cat-va pași înapoi sub unu pretextu de nimicu și credendu că a nemeritu unu momentu favoralu-u și porni calulu în fuga cea mai mare.

Ajutoratu de ușurința și de iuțeala sa, inamicului ar fi allatu tocmai în momentulu celu mai criticu și sosirea nóstră și numĕrulu nostru și dispositiunile nóstre. Ómenii calulu după acestu trădătoru în fuga cea mai răpede, trăsei și eu amendouĕ pistólele în direcțiunea ce elu luase, căci să 'lu ochiescu ca pe cerbu, fiind-că ceța mi lu furase dinaintea ochilorú chiară din momentulu fugei sele. Dar eu profitá de înșelătoria lui; fabia făcui o sută de pași, și auzi unu sgomotu surdu ca când ar fi picatu ceva greu dintr'o înălțime; totu de o dată mă pomenii și eu pe marginea unei ripe și din fundulu ei auzi esindu nisce gemete care 'mi deteră să prícepu că trădătorulu nu scăpase de glonțele mele decâtu pentru a își zdrobi óse le peste stâncí

In tutela nóptei, eu mă depărtasemu óre cumu de ómenii mei și ocolisemu după unghiulu unei stancí pentru a-i reîntalni, când trezu de odată în mijlocu

uneĭ cete de husarĭ austriacĭ, carĭ eşiseră din rêndurile lorŭ pentru a face o recunoscere şi pe care i atrăsese în partea acesta sunetulŭ pistoleloră mele. La a lorŭ intâlnire, eŭ mĕ credui perdutŭ. Vruseĭ însă să facŭ o încercare pentru a le scăpa maĭ înainte d'a mĕ preda ca să facă cu mine orĭ-ce arŭ vrea. «Amicĭ, le ţiseĭ în limba italiană, auţit-aţi semnalulŭ meŭ? veniţĭ în ajutorulŭ unui creştinŭ, care caută să fugă; scăpaţi-mĕ le turbanulŭ acesta din capŭ şi curîndŭ daţi-mĭ vre-o căciulă».

La aceste cuvinte, mĕ primiră cu marĭ strigărĭ de veselie; fie-care luă în mână-şĭ căciula ce purta şi o ridică în aerŭ, dar profitândŭ de momentulŭ unde mânele lorŭ eraŭ ast-felŭ prinse, porniĭ în galopulŭ celŭ maĭ mare. Auţiamŭ deja sgomotul mersuluĭ oştirilorŭ mele şi în puţine minute ajunseĭ iară corpulŭ meŭ de oştire. Husariĭ, auţindŭ şi eĭ acelŭ sgomotŭ, ce le vestea că îĭ ajunge inamiculŭ, nu maĭ credură de trebuinţă să mĕ urmărescă, ci se înturnară trimiţendu-mĭ dreptŭ escortă câte-va glonţe, carĭ, mulţămită ceţeĭ, şuerară pe lângă urechile mele, dar mĕ lăsară să trăescŭ. Maĭ făcurămŭ încă vre-o doue sute de paşĭ şi cêţa se respândi îndată şi ne vĕdurămŭ numaĭ la o bătaie de puşcă departe de liniile austriacilorŭ. Un foc spăimântătorŭ din tóte bateriile lorŭ ne salută de o dată. Eŭ le respunseĭ dândŭ semnalele de năvălire, şi pe când spahiiĭ, carĭ respinseseră corpulŭ de cavalerie, loveaŭ pe inamicŭ în lature, eŭ mergeamŭ dreptŭ intr'însulŭ cu ostea cea-l-altă.

Arnăuţiĭ noştriĭ ajutoraţĭ de săbiile lor, se suiră peste redutele asupra cărora eraŭ puse bateriile, şi ericeriĭ noştri scóseră cu dinţiĭ lor fitilulŭ dela tunurĭ; rupseră îngrădirile de castramente, şi implură şanţurile cu corpurĭ grămădite, căcĭ mulţĭ bravĭ periră maĭ înainte de-a se întări liniile. In sfîrşitŭ foculŭ inemiculuĭ începu a se domoli şi numĕrulŭ luĭ a se împuţina. Ne făcurămŭ cu tunulŭ unŭ drumŭ prin eĭ şi trupele nostre năvăliră din tóte părţile ca o garlă răpede. Găsirămŭ o tabără grămeţĭ de morţĭ, dar nicĭ unŭ corpŭ cu viaţă. Austriaciĭ fugiseră cu atâta zorŭ mare, încâtŭ nicĭ nu astupaseră tunurile ce părăsiseră.

Inaintându-ne spre contumaţă (vamă) şi cele-l-alte clădirĭ, din dosulŭ tabereĭ, le găsirămŭ asemenea pe tóte pustiĭ. Din delulŭ de unde se aflaŭ edificiurile acestea, se vedea prea lămuritŭ trupele inemice, carĭ eraŭ deja la o distanţă însemnată, şi cercaŭ să apuce pasulŭ ce ne despărţea de Braşov. Cronstadtŭ, prin partea cea maĭ strimtă a aceluĭ pasŭ. Câtŭ eramŭ de prăpădiţĭ de osteneală nu vruseĭ să oprescŭ mersulŭ nostru nicĭ unŭ singurŭ minutŭ, ci continuarămŭ a urmări pe fugarĭ. Ajunserămŭ peste puţinŭ la o ripă, unde treĭ sute de ómenĭ otăţĭ ar fi pututŭ lesne să oprescă o armie întregă. Dar ameţela Austriacilor era aşĭa de complectă, în câtŭ fie-care soldatŭ fugea deosebitŭ. Vre-o treĭ ţecĭ însă se raliară şi vrură cât-va timpŭ să se opue mersuluĭ nostru, dar nu le folosi acesta la altŭ nimicŭ, decâtŭ de-a se preda singurĭ în mâna morţiĭ.

Indată din vîrfulŭ unuĭ dealu, zărirămŭ de departe câmpia în care da strimtorea aceea; şi la a eĭ vedere, speranţa şi chiarŭ încredinţarea de-a putea ajunge până la Braşov scóse din peptulile nóstre strigărĭ de o bucurie generală. Unŭ singurŭ lucru ne cumpĕta: Austriaciĭ păreaŭ a se rălia din noŭ la gura poteceĭ şi a se pregăti să intre iară într'însa pentru a ne disputa trecerea. Credurămŭ inteiŭ, că ne înşelaŭ ochiĭ noştriĭ, dar ne încredinţarămŭ în curêndŭ că acésta nu era o ilusiune de optică. Indată ce se aflase la Braşov, că trecĕtórea strimtoreĭ dela Bozan fusese învinsă, se trămisese treĭ miĭ de ómenĭ, ce formaŭ garnizona acesteĭ cetăţĭ, ca să vie în ajutorulŭ corpuluĭ austriacŭ ce fu-

sese învinsŭ de armele nóstre: eĭ întâlniră pe fugarĭ, se întruniră cu dênşiĭ, şi'ĭ aşeḑară la arier-gardă, ca să isbescă cu trupele cele odinite pe soldaţiĭ noştriĭ ceĭ obosiţi.

Nu eramŭ în stare să luptămŭ cu năvălirea uneĭ cavaleriĭ ce nu trăsese încă nicĭ unŭ focŭ, şi într'o clipă trupele acestea nuoĭ, pornindŭ din delulŭ în vîrfulŭ cărnia le vĕḑuserămŭ, căḑură peste noĭ cu totŭ avantagiulŭ ce le da clina terimuluĭ. Otăriĭ cu tote acestea să le ţinŭ peptŭ, numĕrulŭ lor nepărêndu-ni-se prea considerabilŭ; dar când vĕḑuĭ, după resistenţa mea la lovirea acesteĭ d'inteiŭ divisiĭ, că maĭ ese totŭ de pe délulŭ acela încă o a doua divisiune şi maĭ numerosă, simţiĭ bine, că nu maĭ e speranţă de-a reuşi, şi că nu ne maĭ rĕmânea altă partidă de luatŭ decâtŭ de-a ne întorce înapoĭ.

Când vĕḑusemŭ pe inemicŭ că începea a se reuni, înţelesesemŭ că trebuia să alergŭ la mijloce estraordinare spre a reînvia ardorea soldaţilor meĭ obosiţi, prin urmare le împărţisemŭ câte unŭ paharŭ mare de *curagiŭ*, sub formă de *rachiŭ*. Acestă doctorie făcu efectŭ: le încălḑi inima, şi aburiĭ eĭ li se urcă în capŭ. Câţi-va din eĭ se simţiră aşia de inflăcăraţi de dorinţa de-a se sui la cerŭ prin drumulŭ celŭ maĭ scurtŭ, încâtŭ nemulţămindu-se d'a fi ucişĭ în ripă se suiră pe munţiĭ din prejurŭ. De acolo asvîrleaŭ ca ploe arborĭ, petre, bucăţĭ din stâncĭ peste Austriacĭ impedecându-le ast-felŭ mersulŭ, pe când restulŭ armieĭ isĭ sĕvârşea retragerea în bună ordine. Dederămŭ focŭ vămeĭ în trecere; şi părăsindŭ tabăra cea cu şanţurĭ, unde plătiserămŭ atâtŭ de scumpŭ cea d'inteĭ victorie, reintrarămŭ în Valachia, fără altă perdere decâtŭ a câtor-va intusiaştĭ dintre noĭ, carĭ prea multŭ se devotaseră. Noptea în sfârşitŭ veni şi ea, ca să maĭ domolescă atâtŭ gona ce ne daŭ Nemţiĭ, câtŭ şi iuţela fugeĭ nóstre şi ast felŭ puturămŭ cu ceva orîndumlă maĭ bună să reintrămŭ în partea Vălenilor.

O imprejurare pricinuĭ o simţitóre mâhnire trupelorŭ mele, căcĭ perdurămŭ în timpulŭ retrageriĭ nostre pe ceĭ maĭ mulţĭ dintre prisonieriĭ ce prinseserămŭ în gona nemţilorŭ. Ceĭ maĭ voinicĭ şi maĭ activĭ găsiseră mijlocŭ să scape la primulŭ momentŭ de confusiune şi ne remăsese numaĭ din ceĭ răniţĭ şi obosiţĭ de ostenélă, carĭ maĭ multu ne impedecaŭ mersulŭ decât ne folosaŭ. O parte din eĭ avură norocŭlŭ d'a muri pe drumŭ: cât pentru ceĭ ce se păreaŭ dispuşĭ să trăiască, fără altŭ motivŭ decât d'a ne încurca drumulŭ, nu fuse bine de dênşiĭ; maĭ toţĭ suferiră o operaţiune hirurgicală, care ţintea a deosebi trunchiulŭ de extremitatea superioră a corpuluĭ, căcĭ soldaţiĭ meĭ nu primeaŭ a se încurca cu calabalicŭ de prisosŭ şi capulŭ unuĭ inamicŭ le era îndestulŭ a căpăta recompensa obişnuită. Mĕ siliĭ să conservŭ pe la loculŭ lorŭ câte-va capete care îniĭ insuflaŭ milă: dar vĕḑuĭ că mijlocirea mea la acésta, nu plăcea eroilorŭ meĭ: «Eĭ vreaŭ, ḑiceaŭ eĭ, să le lasŭ sarcina asta asupră-le s'o săvârşiască după voia lor».

După ce ămblarămŭ maĭ tétă nóptea fără a ne opri, odinirămŭ la cele dintâiŭ raḑe ale auroreĭ. Plecarămŭ apoĭ şi séra reintrarămŭ în Valenĭ, unde nu fuserămŭ lăudaţĭ multŭ pentru lauriĭ ce udaserămŭ cu sângele nostru, cu tote că noĭ făcuserămŭ multŭ maĭ multŭ decât toţĭ aceia ce cercaseră, maĭ înainte de noĭ, a lua vre-o strimtore. Şi apoĭ noĭ aduceamŭ şi prea puţine capete şi mĕ temŭ, că arnăuţiĭ meĭ ar fi luatŭ ca să-şi impie saciĭ, chiarŭ capete de ale tovarăşilorŭ lorŭ ucisĭ, décă soldaţiĭ musulmanĭ n'arŭ fi avutŭ înţelepta îngrijire d'aşi rade capetele, pentru a nu se întâmpla greşele ca acestea.

Decă cititorilorŭ li se pare că amŭ datŭ o socotélă pre amănuntă despre spediţiunea acesta, îĭ rogŭ să se gândescă, că eŭ scriŭ pentru petrecerea mea

maĭ multŭ şi apoĭ care evenimentŭ din resbelulŭ acesta póte fi pentru mine maĭ interesantŭ, decât bătălia dela Bozan, în care eramŭ chiarŭ eŭ însumĭ erculŭ?

La Vălenĭ, aflarămŭ îndată nuvela, că nu numaĭ strămtorea acesta, darŭ tóte câte ducŭ în Transilvania, fuseseră fortificate şi se păziaŭ, pentru a nimicĭ orĭ ce nouă încercare d'a le maĭ lovi. Renunţarămŭ dar la acestŭ proectŭ şi mi se dete ordine d'a porni totă oştirea spre Focşanĭ, punctulŭ către care din tóte părţile se păreaŭ a veni să se grămădescă norĭ noĭ.

IV.

SUMARIU.

Frigulŭ aduce unŭ armistiţiŭ cu nemţiĭ. — Luarea Ocziacofuluĭ de către Potemkin. — Sedin succede luĭ Abdul-Hamid la 7 Aprilie 1789. — Disgraţia luĭ Hassan şi a luĭ Iussuf. Incurcătura în care se află Mavrogheni. — Armistiţiŭ la 20 Maiŭ 1790. — Mortea luĭ Hassan. — Stefan nepotulŭ luĭ Mavrogheni este înlocuitŭ prin Hangerlin. — Reînceperea ostilităţilorŭ cu Austriacii. — Cele din urmă lupte ale luĭ Mavrogheni. — Esecutarea luĭ.

Ruşiĭ sub comanda luĭ Romanţof luaseră ĭarăşĭ Iaşiĭ, chiarŭ dela deschiderea campanieĭ. Austriaciĭ, subt ordinele luĭ Coburg, se înaintaseră până la Ajud. Departe de a se sfiĭ de unŭ bimbaşă (colonelŭ turcŭ), ce trămisese Mavrogheni cu 1800 de ómenĭ, pe la jumĕtatea luĭ Octombre, ca să scóţă ante-posturile lorŭ din acelŭ oraşŭ, eĭ continuaseră mersulŭ lorŭ şi luaseră în sfârşitŭ şi oraşulŭ Focşanĭ.

Valachia se părea atuncĭ a fi în cea maĭ mare primejdie; numaĭ din pricina apropiereĭ ierneĭ se maĭ amână sfirşitulŭ. Armiele combinate, credendŭ că este îndestulŭ pentru anulŭ acela biruinţa Moldoveĭ întrege, se aşedară în cuartirurile lorŭ de iarnă, Ruşiĭ la Iaşĭ şi Nemţiĭ la Roman; ĭar noĭ stamŭ destulŭ de rĕŭ în tabăra nóstră nu departe de Focşanĭ.

Trebile nu înfăţişaŭ unŭ aspectŭ maĭ favorabilŭ dincolo de Valachia. Prin năvălirea sa în Banatulŭ Temişóreĭ, visirulŭ Iusuf împlusese imperiulŭ otomanŭ întregŭ de cea maĭ mare veselie, şi apoĭ de odată cufundase tote inimele într'o forte mare întristare. Luarea acesteĭ provinţe fusese aşia de grabnică, spaima rĕspândită prin succesulŭ vizirului fusese atâtŭ de mare, încâtŭ Buda şi chiarŭ capitala Austrieĭ credea deja, că vĕdŭ pe Turcĭ la uşa lor; dar o mână maĭ puternică decâtŭ cea omenescă însemnase Mehadia ca termenulŭ celŭ din urmă alŭ progreselor luĭ Iusuf. Sub zidurile cetăţeĭ aceşteia, aerulŭ ciumatŭ alŭ acestuĭ locŭ mlăştinosŭ, se făcu îndoitŭ vătĕmător sănĕtăţeĭ, din pricina timpuluĭ umedosŭ, şi decimă aşia de teribile rîndurile soldaţilor sĕĭ, încâtŭ pentru a nu'ĭ perde pe toţĭ, se vĕdu silitŭ d'a părăsi cu cea maĭ mare grabă biruinţele sele. Totŭ cu acea iuţélă cu care condusese în Banatŭ o oştire numerosă şi plină de ardóre, totŭ aşia de răpede scóse elŭ înapoĭ o mână de trupe slăbănogite prin bole, şi se vĕdu silitŭ la sfîrşitulŭ anuluĭ, d'a închia, pentru treĭ lunĭ, cu Nemţiĭ, unŭ armistiţiŭ umilitor.

Confidenţa Turcilor în comandantele puterilor lor pe mare încercase o isbire totŭ aşia de completă. La începutulŭ primăvereĭ din 1788, când Hasan, căpitan-paşa, se suise în Marea Negră cu optŭ-spre-dece corăbiĭ de linie, douĕ-decĭ de fregate şi o sumă nenumĕrată de şalupe canoniere, pentru a merge să lovescă escadra ruséscă lângă Kinburn, imperiulŭ întregŭ avea cele maĭ strălucite speranţe de reuşită; dar când trecu timpŭ după timpŭ şi primiră bătăĭ după bătăĭ;

când intéi şalupele canoniere ale luĭ Hasan fură prăpădite în Liman de către Nasaŭ, când apoĭ flota sa se respinse cu o perdere însemnată de către Paul Ionela Gluboca; când în fine tótă pregătirea corăbiilor sele de resbelŭ fu prăpădită prin aceşti doĭ comandanţĭ de maĭ susŭ, împreunaţĭ în dreptulŭ Kinburnului, atuncĭ nimile tuturor musulmanilor se implură de spaimă şi de temerĭ, toţĭ se acoperiră cu sacĭ şi cu cenusă, toţĭ vĕḑură mâna luĭ Dumneḑeŭ ridicată în contra celor ce aŭ turburatŭ pacea.

Câtŭ fu de mare desperarea bine-credincioşilor când, la 17 Decembre, Potemkin se făcu stăpânŭ peste importanta cetate dela Ociacof! Efectulŭ produsŭ prin evenimentulŭ acesta este maĭ presusŭ de orĭ-ce descriere. După unŭ anŭ ca acesta, însemnatŭ prin ameninţătorulŭ pericolŭ alŭ Valachieĭ, prin perderea Moldavieĭ, desfiinţarea armieĭ turcescĭ, nimicirea floteĭ otomane, rusinosulŭ armistiţiŭ încheiatŭ cu Austria, şi luarea unuia din bulevardele imperiuluĭ de către Rusia, calamităţile se păreaŭ că nu vor maĭ înceta decâtŭ după ce nemulŭ luĭ Osmanŭ s'ar fi isgonitŭ din Europa cu deseverşire. Poporaţiunea a căreia nemulţămire oricinuită de tóte aceste nenorociri se maĭ amărîse şi maĭ tare vĕḑeadŭ mereŭ despărţirĭ din armia mareluĭ visirŭ, că se întorceaŭ în tóte ḑilele, trecendŭ Bosforulŭ, în starea cea maĭ miserabilă; începu atuncĭ poporulŭ să ceră capulŭ luĭ Iusuf, totŭ aceleaşĭ strigărĭ furióse cu carĭ maĭ înainte ceruseră numirea sa de visirŭ.

Insă, renunţândŭ la orĭ-ce proectŭ de resbelŭ ofensivŭ, visirulŭ otărî să concentreze, pe câtŭ va fi putinţă puterile sele la unŭ locŭ, spre a se ocupa de apărarea imperiuluĭ. Trimisese luĭ Mavrogheni unŭ adaosŭ de cincĭ maĭ de omenĭ carĭ împrăştiindu-se între Curtea de Argeş, Romnicŭ, Brancovenĭ, Vălenĭ şi Câmpina, se păreaŭ a fi de ajunsŭ spre apărarea otaruluĭ Principatuluĭ seŭ, şi intră apoĭ şi elŭ însu-şĭ în Basarabia, pe când ostilităţile se suspendaseră.

Işĭ rădică deja mâna spre a da în acea parte o nouă lovitură în Moldavia şi'şĭ promitea, că succesele sele de maĭ înainte se vor renoi, când o împrejurare neaşteptată veni să vestejéscă tóte speranţele Turcilor şi să ne paraliseze puterile.

Acesta fu mortea Sultanuluĭ Abdul Hamid, căruia îi succese nepotulŭ seŭ Selim, şi la împrejurarea acésta nimenĭ nu era pregătitŭ. Fără a fi putută prevedea o aşía mare preschimbare, acestŭ Principe trecu de odată, la 7 Aprilie 1789, din umbra haremuluĭ la splendoarea tronuluĭ despoţilor otomanĭ.

Ca ceĭ maĭ mulţĭ tinerĭ, Selim se ocupă a strica totŭ ce făcuse îpredecoruluĭ seŭ. Barba luĭ abia era de cincĭ-spre-dece ḑile şi aceĭ doĭ favoriţĭ principalĭ aĭ unchiuluĭ seŭ, Iusuf şi Hasan căḑură îndată din posturile înalte ce ocupaŭ. Nu-ĭ trată însă de totŭ cu asprime. Vîrsta luĭ Hasan, îndelungele sele servicii, vechile sele isbânḑĭ, inspiraŭ încă pentru acestŭ eroŭ veteranŭ unŭ felŭ de veneraţiune, la care era lumea obicinuită şi căria noulŭ monarhŭ creḑu că trebue să se plece. Işĭ ascunse dar disgraţia sa prin aparinţa uneĭ favorĭ noui, şi îlŭ orânduĭ Begler-beĭ alŭ Rumelieĭ, iar pe căpitan-beĭ (care era până acĭ comandantŭ alŭ marineĭ, subt ordinile sele), anume Geretlu-Hascin, îlŭ puse în loculŭ mareluĭ amiralŭ.

Nu numaĭ că Hasan se depărta cu acestŭ chipŭ de elementulŭ seŭ naturalŭ, dar, osebitŭ de acesta primi ordinŭ de-a pleca în fruntea armieĭ din Basarabia, în calitate de Seraschier, să desrobescă fortăreţa Ociacovuluĭ. Iusuf, ce era cu mult maĭ puţinŭ întemeiatŭ în dragostea poporuluĭ suferi o disgraţie maĭ complectă. Din rangulŭ de vizirŭ mare îlŭ kobori la acela de paşă de Vidin, şi spre a învenina şi maĭ multŭ săgeta cu care îlŭ răni, demnitatea ce elŭ perdea, fuse dată guvernatoruluĭ acesteĭ cetăţĭ, chiarŭ inemiculuĭ seŭ celuĭ maĭ de-

claratŭ. Acestŭ noŭ comandantŭ primarŭ era supranumitŭ Dgenase, adică Mortulŭ, supranume ce i se dedese din causa slabeĭ sănĕtăţĭ.

Câtŭ despre Mavrogheni, nu i se făcu îndată vre-o schimbare în situaţiunea sa. Pe câtŭ timpŭ era primejdia încă mare, şi era trebuinţă de multă energie, elŭ era trebuinciosŭ; dar căderea protectoruluĭ luĭ puse în mişcare tóte limbele invidieĭ, şi în secretŭ se pregătiră o mulţime de acusărĭ pe care îşĭ propuneaŭ inemicii sĕĭ să le asvîrle asupra luĭ la cea maĭ d'intelŭ ocasiune favorabilă. In faptă, nu esistă nicĭ o crimă, séŭ greşală, care să nu-ĭ o impute. Se ḑicea că administrase rĕŭ treburĭ cu care nicĭ odinioră nu le primise; că tăiase capete, care încă staŭ forte solide pe umeriĭ lor. Decŭ adevĕrulŭ s'ar afla între amendouĕ estremele, s'ar fi pututŭ privi elŭ ca omulŭ celŭ maĭ perfectŭ, căcĭ i se făceŭ imputările cele maĭ contradictorie şi cele maĭ nepotrivite. Totŭ de odată il făceaŭ şi cumplitŭ şi risipitor, şi laşŭ şi îndrăsneţŭ, şi superstiţiosŭ şi ateŭ; şi prea blândŭ, şi prea aspru; şi prea prudentŭ, şi prea nesocotitŭ. Dar deşi nu era prea lesne de-a vedea cu desluşire, care-ĭ eraŭ crimele, totŭ era evidentŭ, că pedepsa lĭ era neînlătuarată şi că i se va face, îndată ce sentinţa se va putea pune în lucrare fără primejdie, căcĭ era deja pronunţată în secretŭ. Despre acesta era chiar elŭ convinsŭ; şi pe orĭ-ce Grecŭ vedea plecândŭ spre Bucurescĭ i se părea că o să fie unŭ păritorŭ, care mergea să dea dovadă în contra luĭ, asemenea şi pe orĭ-ce turcŭ vedea că sosesce acĭ, gândea că este vestitorulŭ însărcinatŭ a-ĭ aduce disgraţia sa.

Aflându-se în posiţiunea acésta şi ştiindŭ, că perderea principatuluĭ sĕŭ va trage după sine şi perderea luĭ chiarŭ, no avêndŭ să aştepte nicĭ unŭ ajutorŭ de la noulŭ vizirŭ, care dorea să 'l vadă încercândŭ pagube în resbelŭ maĭ bine decât isbânḑĭ, Mavrogheni îşĭ slei visteria sa privată pentru a ridica cu a sa cheltuială unŭ corpŭ noŭ de oştire; şi alăturândŭ pe lângă acésta şi óstea ce maĭ putu aduna din tabăra dela Focşanĭ, porni spre Romnic, pentru a organisa acolo unŭ atacŭ generale, care să se pótă da tot într'unŭ timpu în contra tuturorŭ strimtorilorŭ Transilvanieĭ, avêndŭ speranţă că inamiculŭ, vĕdendu-se silitŭ d'a se apăra din tóte părţile de o dată, s'arŭ putea afla descuisŭ maĭ multŭ din vre-o parte. Mavrogheni se şi încărcă a carmu însu-şi elŭ spediţiunea în contra strimtoreĭ dela Timiş. Dar, seŭ că aŭ aflatŭ Austriacii scopulŭ sĕŭ, séŭ că l'aŭ bănuitŭ, căcĭ eĭ îĭ apucară înainte printr'unŭ atacŭ atâtŭ de puternicŭ, în cât chiarŭ până să nu aibă timpulu d'a da semnalele lovirĭ, ce combinase elŭ, fuse respinsŭ cu o perdere considerabilă şi silitŭ de a se înapoia spre Ploescĭ. Vĕdendu-şĭ dar ast-felŭ proectele zădărnicite până a nu avea timpulŭ de a le îndeplini, îşĭ rechiămă trupele sele dela otarele Ungarieĭ şi se întorse descuragiatŭ cu totulŭ, la Romnic, unde îşĭ aşeḑă cartierulŭ generalŭ.

Dela începutulŭ focului eŭ fusesemŭ rănitŭ la copsă printr'unŭ glonţŭ, care, atingendu-mĕ la osŭ produse încetŭ încetŭ o esfoliaţiune fórte durerosă. Rana acesta mĕ pusese pentru cât-va timpŭ în neputinţă d'a servi, de aceea părăsiĭ Romnicul şi mĕ întorseĭ la Bucurescĭ, unde chirurgulŭ luĭ Vodă, singurulŭ tăetorŭ de óse de omŭ din principatŭ, carele era în stare d'a deosebi unŭ osŭ de piciorŭ dintr'unŭ ciocănelŭ de tobă, fu trimisŭ de vre o doue orĭ la mine pentru a-mĭ grăbi vindecarea.

Nu voiŭ maĭ întreprinde să desluşescŭ aicĭ în ce chipŭ, după evenimentele acestea maĭ mărunte de care vĕ vorbiĭ, fură scăpaţĭ de douĕ orĭ Coburg şi Austriacii, prin activitatea fără esemplu a luĭ Suvarof, căcĭ de doue orĭ eraŭ să fie prăpădiţĭ de către turcĭ. Suvarof bătu cu desĕvârşire pe turcĭ, odată la

Focşanĭ şi alŭ doilea la Rômnic; acestea sunt fapte pe carĭ analele neultate ale istorieĭ le-a scăpatŭ din întunericŭ. Ast-felŭ, de mare era ameţéla turcilorŭ la Romnic, în cât, cu tóte ca Dgenaze, comandantele lorŭ, ordonase să se împuşce chiarŭ soldaţiĭ sĕĭ, carĭ arŭ fugi, dar tótă tabăra otomană căḑu în puterea inamicilorŭ lorŭ. Cursulŭ Dunăreĭ se opri prin numĕrulŭ multorŭ care ce rĕmăseseră intr'însa şi prin trupurile acelorŭ, carĭ cercară să trecă undele sele împlute de sânge.

In Bucurescĭ, tótă lumea, dela mare până la micŭ, eraŭ în consternaţiune: ceĭ maĭ mulţĭ dintre curtisaniĭ luĭ Mavrogheni îl părăsiră, până chiarŭ şi rudele luĭ cele maĭ de aprópe şi nepoţiĭ luĭ. Unele dintre persónele insemnate ale ţĕreĭ părăsisă capitala, înainte de plecarea principeluĭ şi pe când principele eşia din oraşŭ pe o portă spre a merge în Turcia, boeriĭ sĕĭ eşiaŭ pe alta pentru a complimenta pe nemţĭ, carĭ, după bătălia dela Romnicŭ, porniseră îndată spre Bucurescĭ.

Cât despre mine, fără a căuta să mĕ laudŭ de credinţa mea şi cu tóte că aşĭ fi pututŭ găsi causă pentru a rĕmânea în Bucurescĭ, căcĭ rana mea mĕ silea a schiopăta în suita principeluĭ, făcuĭ nerodia de a merge după dênsulŭ. Temerea mea cea maĭ mare era, că 'lŭ vedeamŭ cufundatŭ intr'o desĕvârşită întristăciune de a părăsi suveranitatea a căreĭ căpătare 'lŭ costase atât de multŭ, dar mĕ vĕḑuĭ cu mulţămire înşelatŭ asupra acestuĭ punctŭ. Cu tóte că atâtea resbele, perdute unulŭ după altulŭ, dedeseră gândurilorŭ sele o colore pré întunecósă, călĕtoria păru a-ĭ schimba gândurile şi a-ĭ rechiăma veselia: «Cine s'a pusŭ vre-o dată pe unŭ tronŭ, îmĭ ḑise elŭ, şi a pututŭ sta pe dênsulŭ în linişte? Cine a alergatŭ ca mine după favorea vre unuĭ Sultan, fără să aibă a se teme de perderea capuluĭ sĕŭ? Vie dar mortea, când va pofti; destulŭ amŭ trăitŭ, décă amŭ fostŭ principe».

Acestă disposiţiune de spiritŭ se schimbă însă, când sosirămŭ pe malurile Dunăreĭ. Vĕḑendŭ acestŭ măreţŭ fluviŭ, pe care 'lŭ trecuse, cu câţi-va anĭ maĭ înainte, pentru a merge să ia în stăpânire demnitatea cea maĭ înaltă la care elŭ putea să aspire, şi pe care se gătea să 'lŭ trécă acumŭ înapoĭ, fugarŭ şi despoiatŭ de tótă mărirea. Mavrogheni, cu tóte că fusese principe, se opri spre a'şĭ arunca ochiĭ în urmă, cu malmire, şi nefiindŭ în stare să se smulgă de odată dela totŭ ce fusese obiectulŭ ambiţiuneĭ vieţeĭ sele întregĭ, elŭ refusă d'a merge maĭ înainte, până nu se va încredinţa de-a intratŭ în adevĕrŭ Coburg în capitala sa. Dar şcirile rele aŭ aripĭ; elŭ află îndată, că inemicii nu numaĭ aŭ intratŭ în Bucurescĭ, dar chiarŭ că nobiliĭ 'ĭ aŭ primitŭ cu braţele deschise; şi ast-felŭ, ḑicendŭ adio pentru tot-deuna principatuluĭ sĕŭ, elŭ intră în barca care'lŭ aştepta.

Binele cate odată se nasce din rĕu. Perḑendŭ bătaia dela Romnic, Djenaze perdu şi demnitatea de mare-visirŭ; dar, fiind-că elŭ chiarŭ de acumŭ purta numele de mortŭ, Sultanul Selim, credu, se vede, că pote să'ĭ lase viaţa. Insă neisbutirea locotenentuluĭ sĕŭ şi a celor-l-alţĭ generalĭ aĭ sĕĭ ilŭ desgustaseră de resbelŭ, şi elŭ alese, pentru a înlocui pe Djenaze, pe vechiulŭ nostru Căpitan-paşa, Hasan, ale căruia sentimente pacĭnice conveneaŭ maĭ bine disposiţiunilor celor nouĕ ale suveranuluĭ. Cumŭ se orândui, noulŭ visirŭ se duse la cuartierulŭ generalŭ, la Şumla; şi Mavrogheni recăştigândŭ nitelŭ curagiŭ şi speranţă după aflarea acesteĭ noutăţĭ, se duse de grabă să'lŭ întâlnescă.

Stoiculŭ celŭ maĭ nesimţitor, n'ar fi privitŭ pe aceste douĕ personage fără a simte óre-care plăcere, cândŭ 'şĭ frecaŭ barbele unulŭ de altulŭ îmbrăţişându-se pe când eĭ se cunosceaŭ aşia de bine între eĭ. Se ḑice, că la cea inteĭ a lor să-

rutare, emoţiunea ce simţiră amêndoĭ fu aşia de mare, încâtŭ pleopele lor de aramă vărsară chiar lacrime de bucurie. In faptă, vizirulŭ şi principele eraŭ cu totulŭ unulŭ pentru altulŭ. Luĭ Hasan i se părea, că ajutorulŭ luĭ Mavrogheni ĭ ar chezăşui ceva succese diplomatice, şi luĭ Mavrogheni ĭĭ părea reazimulŭ luĭ Hasan maĭ necesarŭ decâtŭ esistinţa; dar vaĭ! bucuria celuĭ din urmă fu scurtă. Intocmaĭ ca Moisi, Hasan era destinatŭ a privi numaĭ de departe obiectulŭ tuturor dorinţelor séle, ţinta tuturor bucuriilor séle: pacea cea de multŭ căutată, şi pe care în sfîrşitŭ abia o vedea licărindŭ în depărtare, sórta poruncise ca elŭ să nu guste din închierea eĭ. După o iarnă intrégă petrecută în negoţiaţiunĭ spinóse şi ostenitóre, numaĭ unŭ armistiţiŭ se incuviinţase, şi la 20 Martie 1790, Gazi-Hasan, după o zăcere care nu ţinu decâtŭ câte-va ore, termină lunga şi strălucita sa carieră. Uniĭ inculpaŭ pe inemiciĭ sêĭ de a-ĭ fi scurtatŭ ḑilele, dar era de nouĕ-ḑecĭ de anĭ când muri.

N'a maĭ rĕmasŭ acumŭ luĭ Hasan decâtŭ memoria; dar ea va trăi inconjurată de splendore, câtŭ timpŭ va ţine imperiulŭ turcescŭ. Unŭ singurŭ norŭ, ce ar intuneca sórele la apusulŭ sêŭ, n'ar putea face să se uĭte atâtea ore în timpulŭ cărora elŭ a aruncatŭ parae de lumină. Fusesemŭ martor, în tinereţea mea, la espediţiunea din Morea; maĭ târḑiŭ 'lŭ amŭ urmatŭ în Egipt, şi destinata sa esercitase asupra aleĭ mele aceeaşĭ influinţă depărtată, dar neintreruptă, ce esercitéză asupra natureĭ intregĭ marea făclie a lumeĭ. Precumŭ am vĕḑutŭ pompa ameḑiḑileĭ sóle, vĕḑuĭ şi raḑele din urmă ale apusuluĭ sêŭ; şi nu numaĭ că în timpulŭ vieţeĭ luĭ Hasan, sórta mea a stătutŭ legată indirectŭ de-a luĭ, dar încă şi după morte'ĭ sórta mea se află înfăşurată în negrulŭ intunecimeĭ ce acoperi imperiulŭ Otoman.

Intimplarea acésta ridică curagiulŭ partideĭ, care voia resbelulŭ. Un simplu agă dela Ruşciuc fu numitŭ ca succesor al luĭ, numaĭ din pricină, că, cu câţĭ-va anĭ maĭ înainte, acelŭ turburătorŭ musulmanŭ insultase pe principele Repnin (1), carele trecea, ca vestitor de pace, prin oraşulŭ ce guverna elŭ. Mânia personală fu privită ca o chezăşuire despre sciinţa militară. N'amŭ trebuinţă să adaogŭ că cu câtŭ maĭ multŭ Hasan s'a aretatŭ amicŭ alŭ luĭ Mavrogheni, cu atîtŭ succesorulŭ luĭ se creḑu dator de a-ĭ deveni celŭ maĭ neimpăcatŭ inemicŭ; dar Mavrogheni maĭ avea încă unŭ inemicŭ secretŭ, de carele nu se temea nicĭ de cumŭ, şi era cu multŭ maĭ periculosŭ decâtŭ toţĭ aceia a cărora duşmănie se declarase: acelŭ inemicŭ era chiarŭ elŭ însuşĭ.

Acestŭ inimicŭ ĭĭ inspirase, puţinŭ câte puţinŭ, o ură invechită în contra nepotuluĭ sêŭ Stefanŭ, dragomanulŭ arsenaluluĭ; şi acesta fără cuvîntŭ, căcĭ Stefanŭ era unulŭ din ómeniĭ aceĭa ciudaţiĭ, carĭ preferŭ unŭ postŭ modestŭ cu care să'şĭ pótă crea prin muncă o existinţă liniştită şi dulce, rĕsplata uneĭ oneste şi modeste industriĭ, iar nu posturĭ multŭ maĭ înalte, carĭ sunt şi cu multŭ maĭ sguduitóre şi nesigure, unde ambiţiunea este legănată pe genuchiĭ pericoluluĭ. — Ştefan, pentru a priveghia maĭ bine cursulŭ şi a preveni consecinţele intrigilorŭ, ce se urzeaŭ împotriva unchiuluĭ sêŭ, s'a abţinutŭ totŭ-dé-una, cu o neauḑită staruinţă, d'a se amesteca elŭ insu-şĭ în intrige, şi nu'şĭ slăbise puterile în strigărĭ deşerte, nicĭ nu iuţise inrĕutăţirea inemicilorŭ sêĭ prin lupte nefolositóre.

O conduită atâtŭ de diferită de a sa, urma să pară de bănuit acestuĭ unchiŭ

(1) Principele Nicolae Repnin, ambasador Rusŭ la Constantinopole, şi apoĭ generalŭ în oştirile Rusieĭ care luă maĭ multe lor nuţe în contra Turcilor.

ne cu mîrte; și omulă care se mulțămise de a se ține de datoria pe-atîtă să care vĕțuse pe Gaz-Hasan înlocuită în comanda marinei prin Hasan de la Cleta și pe acesta înlocuită prin Husseun Georgianul, carele sub favoritulă sultanului ca și sub acela căruia-i-se închina poporiă, nici odată nu s'a schimbată de credința sa către cei mai mari ai lui nici în devotamentulă sĕă pentru cei de aprope lui, nu putu aștepta dela nesocotitulă de unchiu alt-ceva decîtă o dușmănie urîă răsplătită dreptu recompensă a tutulor cantităților sale celoră bune și a serviciilor-i-fidele. În fine Mavrogeni se otărî să întrebuințeze prîtina stare și puținiulă creată ce'i mai remăsesoră pentru ca se cumpere disgrația sepotului, seă chiar și mórtea lui, decă va fi trebuință.

Spăimîntându-me de acestă otărîre a lui, a căreia esecutare trebuia neapărată se aducă ruina principelui și a tutoraș celoră de pe lîngă dînsulă, me dusei să'lă întâlnescă, și fără multe preîntinse îi pusei înainte tote consecințele cele rele ale acestui scopă nesocotită. — Dar aviărită de nenorocire, Mavrogeni ajunsese incapabile de a mai judeca cu sînge rece. Elă semăna cu unulă omă care urcându-se stîncă răpede cu o bucată tot-dé-una atîrnată către vîrfă, merge cu pasă țepeni și siguri, dar la odorîșă vĕdându prăpastia deschisă sub picioarele sale, își perde totă cumpetulă și se aruncă întrînsa chiară din fruca ce are de a cădea în întru. — Ofensatulă de îndrăsneala mea, dar incapabile de a găsi cuvinte puternice în contra argumentelorăi mele, elă mi-mi respunse la tote mustrările mele, decîtă prin ocări. «Nu sunt înconjurată decîtă de trădători», îmi strigă elă spumegandă de mînie: «ați luată cu toții parte la acelașiă complotă; toți v'ați legată ca să'mi luați viața; toți v'ați deschisă brațele, ca să'mi apucați rămășițele averei mele.»

Nu credeamă de trebuință să caută a'i da respunsulă la atâtea învinuiri nemeritate; mă mărginii a'i spune, că decă va persista a lucra după plăcerea nemicilorăi sei, răsturnandă și pe acestă din urmă rezimă ală casei sale, apoi amicii sĕi se vorăi vedea siliți a-și îngriji de siguranța lorăi, și lăsai să se mai gîndéscă la avisulă ce'i dedei.

Nu'i fuse de nici unăi folosă. Elă continuă să dirigeze pentru ingrozirea din funcțiune a nepotului sĕă; și, fiindă că omul ce elă cerea cu atîta tenacă se întîmplase a fi de acordă cu dorințele chiară ale inamicilorăi sĕi celoră mai înverșunați, elă ajunse la ținta ce'și propusese. — Stefan fu destituită din Mavrogeni avu mîhnirea de a vedea orînduită în locuă lui pe Hangerliul, a cărui urî asupra lui Mavrogeni nu avea margini.

Așă fi putută, fără vre o mustrare de cugetă, să mă despartă de dînsulă în aceste momente, dar din două motive remăsei încă cu elă: o rĕmășiță de dragoste îi mai păstramă încă, cu tote neajunsurile lui și apoi nu 'mi venea să-mi daă demnitatea tocmai în momentulă cand tînărețea mea îmi permitea de a mi relua serviciulă.

Adevĕrată este, că acelă serviciă se cunoscea că nu o să ție multă timpă. Geniulă păcei pe care 'lă vĕjuserămă azi minută intervenindă asupra acelei drasupra consiliilorăi Porței, își luase sborulă de aci spre Nordă și se oprise în Austria. Iosif II, autorulă acestui resboiă, acelă Principe, care, prin lipsa nesocotită cu care voise să se ia de capetele sĕle folositore în sine-le, dar care în locuă de a se sfîrși după dorința lui, a aprinsă focurile rebeliei în tote statele sĕle, dela Dunăre pînă la rîulă Escaut, Iosif II murise. După ce a stinsă flăcările ce elă atîțase desființandă de o dată pe patru seă de morte tote reformele ce ocupaseră cu ostenelă viața sa întregă, elă și-a datăi sufletulă împotriva

de vederea atâtorŭ nenorociri publice şi private, ce adĭparŭ cu amărăciune întregŭ imperiulŭ din urmă ale unui omŭ plinŭ de mandrie şi de semeţire. Leopold, fratele şi urmaşulŭ seŭ, care cu părere de rĕŭ părăsise malurile paciuice ale riului Arno, căci nu se bucura de a se espune vicisitudiniloră, care domniau atunci împrejurulŭ tronului imperialŭ, Leopold dedese trupeloră Austriace legiuiri de diferite dimensiuni ale trocutului, încâtŭ într'o vară întregă, ele se mulţămiră de a privi cu liniştе pe turcĭ dela unŭ malŭ alŭ Dunărei până la celŭ-altŭ. Din nenorocire, Iusuf, paşa vidinului care nu iubia odihna, vădŭ liniştirea acésta a loruŭ dreptŭ o dovadă de slăbiciune şi, şi închipui că puterile sĕle unite cu acelea ale lui Mavrogheni, aru fi îndestule spre a isgoni pe Austriacĭ din vecinătatea sa. Elŭ invită pe principele fără principatŭ să vie cu oşirea, ce-i mai remăsese, să se unescă împreună şi acesta se duse lângă elŭ îndată.

La 14 August, Iusuf porunci luiŭ Mavrogheni să trécă Dunărea, avendŭ ce gândŭ ca după ce acĕ despărţimentŭ se va întări cu sacriĭ lângă satulŭ Calafatului, din locŭlŭ cărui voia să se aşeze, să trécă apa puţinŭ mai susŭ cu restulŭ armiei sale, ca să pue pe inamicŭ între dome focuri. Dar inamicŭlŭ nepoliticosŭ, nu lăsă să se îndeplinescă acestŭ proiectŭ, ci, într'adinsŭ noptea fără a fi vĕdŭtŭ, ne atacă la 20, în faptulŭ dilei, cu ostire multŭ mai mare decâtŭ a nostră. Adevĕrulŭ este că, atăcându-i dela spate, îi făcuse a crede acŭ momentŭ, că planulŭ nostru reuşise şi că Iusuf elŭ însuşi-arŭ fi atăcatŭ; dar acestă diversiune venea prea târdiŭ spre a ne scăpa: inamicii eraŭ deja în deplină posesiune a bunuriloră nóstre.

În mijlocŭlŭ vărsăreĭ de sânge ce urma după acesta, nu sciŭ de îmi va fi iertatŭ de a vorbi despre sórta unei căldări, care, catŭ de prostŭ o lucrŭ se pare a fi şi ea, a formatŭ însă unŭ episodŭ însemnat în tabloulŭ generalŭ. De multŭ timpŭ nepomenitŭ, acéstă sculă a bucătărieĭ fusese consolaţiunea reazimulŭi punctului de împreunare alŭ unei odăi (regimentŭ) respectabile de ieniceri. Trupele acesteĭ divisiuni o căraŭ după dânsele în fugele loruŭ, cu totă iuţéla ce puteau să permită forma, mărimea şi greutatea sa, şi căldarea făcea cu maiestate retragerea sa în mijlocŭlŭ funcţionariloruŭ devotaţi serviciului seŭ, carĭ eraŭ dela bucătarulŭ primariŭ, Aşci-başa[1] alŭ odăi, până la celŭ de pe urmă randaşŭ alŭ regimentului. Unŭ despărţimentŭ de husari i de inamicului o zăriră şi otărîră să se facă stăpânĭ pe dânsa. Ieniceriĭ a căroră era căldarea, otărîră şi eĭ, pe de altă parte, să apere până la morte unŭ instrumentŭ ca acela, care de atâteori susţinuse existenţa loră şi restăbilise vigorea loruŭ. Lupta fu lungă şi sângerósă: când Austriacĭ biruitorĭ daceaŭ căldarea în triumfŭ, când ieniceriĭ, atăcându-i ca nisce desperaţi, se puseraŭ iarăşi în posesiunea eĭ. În fine, d'abia când victima pasivă a acesteĭ contestaţiuni înverşunate, târîtă într'o parte, târîtă într'alta, vĕdu că perirŭ toţi apărătoriĭ sĕĭ cei musulmani, d'abia atunci trecu în mânele bine-cre-Lucioşiloruŭ într'ale păgânilorŭ(!), fără să se mâte îngrijată de a şci cine voruŭ fi aceia, carĭ voruŭ împlea de aci înainte larga sa capacitate şi cine va fi însărcinatŭ de a mai aţâţa foculuŭ sub pântecele sale celе năprasnice.

Voi care daţi tot-de-una mai mare importanţă cuvintelor decât lucruriloră, veţi întorce capulŭ cu dispreţŭ dela o asemenea scenă şi veţi privi-o ca o lupta în viteje nebunescĭ! Aflaţi dar, că organisarea fundamentală a acestoru, face din căldarea ce servă la fertura din tote dilele punctulŭ de împreunare alŭ regimentului loră face obiectulŭ a căruia perdere umple pe acelŭ

[1] Pagubă ce sunŭ cu ştiuŭ, dar unde eraŭ bucatarii sei? Austriacii i-aŭ luat?

corpă, ce n'a şpintă s'o apere, cu o pată neştersă şi ruşinosă şi că tocmestulă este cu soldatulă să dănă unu obiectă óre-care a cărui păstrare să fie pentru densulă unu punctă de onore, căci puţinu ne pasă ca obiectulă acela să fie unu vasă de aramă séă unu peticiă de mătasă împestriţată de mai multe feţe (ca stindardulă, séă o aquilă, séă o călăre.

Divisiunea mea pătimise mai puţinu de cătă tóte în bătaia acésta a nóstră, mă interesaiu la Calafat, cu să protegă reîmbărcarea celor-l-alte trupe, dar nu putaiu opri o scenă de o grozavă confusiune. Sute de nenorociţi, neputendu ajunge la bărcile adunate pe riă, se aruncară în apă cu speranţă d'a le ajunge şi valurile Dunăre trăiescă unu numĕru mai mare de soldaţi de ai nostri, decatu armele nemţilorŭ Barca plină de soldaţi în cufundată în apă de către artilerie: o ghiulea sparse barca lui Mavrogheni chiară în mĭnutulă când elă se coborîse într'ensa şi d'arŭ în isbi-o cu o clipă mai înainte, principele şi'arŭ fi stăpînitu undele în Dunăre: dar nu era acesta mórtea ce i se destinase lui, ci alta

Fiindu-că rămăsesemŭ pe unulă pe malulă inamicului, cu o mână de arnăuţi, mă aşteptamŭ să vedu pănărulă mucenicei, cu tote că bentura acésta nu mi era de locŭ pe gustă, când zării la cati-va paşi o luntriceă pitită în stufă, pe care n'o luase nimenea de acolo, neputendu-o scóte. O arătaiu la vre-o patru ori d'între soldaţii noştri cei mai vrednici; alergarămŭ degrabă la densa şi aruncându-ne înăuntru, trasserămŭ cătă putemŭ, cu braţele o lovi de vasle către malulă turcesc. Artileria inamică găsise în noi unŭ semnă ca să lovescă, dar pentru norocula nostru rutela cursului Dunărei ne împinse curendŭ spre locula scăpărei, şi cu tote că ghiulele şuierau pe lângă urechele nóstre, nici una nu ne atinse de mórte. Mi-au lăsatŭ rane prin căruri vr-o două răni spre suvenire de ziua aceea, dar eiu m'aşi fi lipsitŭ bucurosŭ şi de acelea, cu tóte că, după cumŭ dice Caranul, din rănile făcute de armele necredincioşilorŭ se nasce mirosŭ plăcutŭ lui Mahomet, şi a atătă mai multă că turcii sunt atăt de supuşi voinţelorŭ providenţei, în cătă nici nu obiecteseŭ a fi după ospeţiele lorŭ omeni de aceea... cari strică decretele cerului şi cari se numescă chiuruţi

Reuşirămŭ astfelŭ a trece Dunărea pe stabil rămă cu gedrea în apropierea Vidinului. Printr'o întîmplare uitată trecerea nostră în Turcia se făcea chiară în momentulă când Hangerlai deşteptase în capitală vechia istorie a zaraifului Petrache şi de a da de ştire pe Mavrogheni, că s'arŭ fi îmbogăţitŭ din comorile ce perdise Saltanulă din pricina morţei sălte şi grăbirse a acestei lanchetŭ. Asemenea lovirĭ date principelui, una după alta, se păreaŭ a face neapărată perderea sa, fie care silinţă ce făcea elŭ pentru a se mai redica nu servia decătŭ pentru a răpedi căderea sa şi mai multŭ şi sorta părea să voiască să'lŭ conducă de nenorocire în nenorocire, pentru a nu voia puţinŭ cate puţinŭ ergolulă sĕŭ până la pămentŭ nevrêndŭ să-lŭ dobore dintr'o singură lovitură.

În mijlocula silinţelorŭ zadarnice ce făcea elŭ pentru a conserva măcăr sa cea bucăţică mică, se vedea într'însulŭ pe tote ţilele simptome de o perdere de minţi ce crescea necontenitŭ. Începuse să credă elŭ însuşi în voia secretă a povăţuitorului supranaturale cu care în timpii săi de fericire, îi plăcea să facă a crede pe lume, că are relaţiune; chiară elŭ se temea uneori de acelŭ posţinitorŭ: căci, în locŭ de a fi una geniŭ bunŭ acelă spiritŭ familiarŭ alu său devenise o furie resbunătore, care'lŭ munciea ziua şi noptea — Cu ochi fixaţi elŭ se adresa din timpŭ în timpŭ către acea nimică închipuită, ca unulă ce ar vedea înaintea-şi, şi'i cerea să-şi mai precurme persecutările sale sŭ alte ori se juca d'împreună cu acelŭ spiritŭ să apere şi să îndrepteze voinţa sa [illegible]

străţia sa. Intr'una din ţile, în mijlocul unui cercŭ numerosŭ, aromânlŭ cate mţelŭ, căci dela unŭ timpŭ trecŭ, somnulŭ acesta îi arăţia adesea simţirile şi dedea o odină scurtă grijilorŭ ce'lă stăpânaŭ, ŭ vĕjŭ mişcându-şi ochii cate va minute, ca şi candŭ ar fi şoptitŭ ceva către altă persónă, şi apoi scuturându-se de o dată, totŭ corpulŭ sguduitŭ de convulsiuni, deschidţêndŭ mari ochi turburaţi, şi răcnindŭ cu o voce ca tunetul «Vĕla tu mulţi, duhŭ necuratŭ! căci n'amŭ datŭ cŭ foculŭ magasieloru celoru gţle, ce se credea că sunt pline cu grâne; n'amŭ reclamatŭ cŭ l'a desertorilorŭ, cari nu părăsise nici odată stegulŭ suveranului lorŭ, nici n'amŭ ingropatŭ cŭ un câmpŭ casa cu vălŭ a ostirii, cate dupĕ depeşile mele, o răpise o ceată de ulaci neamţescĭ; nici pământulŭ cu trâvă nu 'l-amŭ datŭ.....».

Ingheţândŭ de ororĭe şi de spaimă, îi pusei mâna pe buze şi reuşii a opri acestŭ isvorŭ desvelitorŭ de taine; îl trăsei din cameră afară şi abia putuiŭ să domolescŭ rătăcirea minţitorilorŭ sale. «Seninse» unŭ qise elŭ atunci, «vina de pe urmă m. s'a aproţiatŭ, aşi fi nebunŭ de m'aşi mai mira că pot a s'o depărtezŭ; spune-mi dar cu sinceritatea cu care obicinuiaŭ, ce'ţi pare a fi mai cavalerosŭ gloriei mele: să-mi sfarşescŭ eŭ singurŭ ţilele, ca să nu lasŭ pe persecutori să triumfe după dorinţa ce aŭ, seŭ să aşteptŭ cu linişte şi curagiŭ lovitura fatală ce mi se pregătesce?»

— Stăpâne, îi respunseiŭ, ori ce voinţe, toţi cunoscemŭ că unŭ rege, unŭ generalŭ, unŭ omŭ de Statŭ, potŭ fără nici o mustrare de cugetŭ, să jertfescă unei politice rele şi nesocotite, unui necazŭ nebunescŭ, unui punctŭ de onóre amăgitorŭ, atâtea victime inocinţi pe câtŭ aŭ găsi cu cale. Cunoscemŭ iarăşi că oraŭ particularŭ póte sacrifica o parte din membriĭ corpuluiĭ seŭ pentru conservarea celor-l-alţi. Dar, ori câtŭ de uriciósă arŭ deveni existinţa unuiĭ omŭ pentru elŭ insu-şi şi pentru ceĭ-l-alţi, nu vedemŭ nicăeri să ne dică că 'i este ertatŭ de a alerga la sinucidere şi acésta este cea mai grozavă din tóte crimele.....».

— «Nu-ţi amŭ cerutŭ eŭ să-mi mustri» strigă Mavrogheni tóte teoriile şi ideile creştinilorŭ şi mahometanilorŭ, căĭ aşa. Inărdu-ne după acestĭ din urmă, ei ne arŭ qice pote că ora hotărîtă nostre fiindu-ne scrisă pe fruntea, nu este în mâna nostră le a o grăbi. Eŭ te cunoscŭ pentru a scĭ care este cea mai aceste dóue partite m'arŭ face să îngreţezŭ mai cu folosinţe instoriceĭ. Amĭ voitu, că s'a datŭ laude la unii eroi din vechime cari s'aŭ mortŭ fără nici o trebuinţă; amŭ vĕjutŭ tar, că s'aŭ cântatŭ d'intre ceĭ moderni, cari s'aŭ supusŭ răbdărei de a vieţui fără ca să mai conserve vreo speranţă nici de mică şi nu preseu care din aceştia mantă lumei mai multă admiraţiune».

«Aceia cari trăescŭ, îi strigaĭ tăia mai mult, Ceĭ cari îngreză pretutindenea multŭ mai mulţi decâtŭ morţi. Şi voiĭ afară de acesta, este şi obligamentulŭ pământeanului ast-felŭ şi este o datorie de a se conforma ei. S'aŭ bănuitŭ că vreo bólă misterióşă şi ruşinosă te a lipsitŭ de amorea strengului de mătasă şi martorii acestei fapte eroice s'arŭ putea la pedepsă pote că lisce unigiţi».

Mavrogheni pe acestŭ totŭ mai conserva câte-vare dragoste pentru viaţă. Nu numai că otărî să sufere viaţa şi să o mai stoarcă pe câtŭ îi rĕmăsese, dar, pentru a'şi asigura mai bine şi acestă rĕmăşiţă, elŭ otărî a se feri de mâna lui Iusuf, care deveni acumă inamicul seŭ.

Lŭ me dispuneamŭ încă odată a'lŭ urma, când nu mĕ puteamŭ otărî de alŭ părăsi tocmai la nenorocire; dar, spre mirarea mea cea mai mare, în locŭ de a-mi fi recunoscătorŭ de devotamentulŭ meŭ, elŭ dŭ privi ca o sarcină supĕrătóre «Amŭ voitu eŭ, imi qise elŭ, că Iusuf te are le aprope; seŭ eŭ că

escî spionulŭ lui, şi adăogă că sigurulŭ şi celŭ din urmă servitoru ce mai trebuiă să mai facă ară că unui stăpânŭ care a fostŭ pentru de bunătăţi şi de recunoştinţă pentru mine şi căruia ar fi trebuitŭ nică să-i mai dau óre-care supunere este de-a mă depărta pentru tot-de-una dinaintea ochilor săi. Cât-va timpŭ fu nepotrivit; dar vĕzêndu, că în tóte dilele îmi făcea noui mustrări nóue că n'amŭ plecatŭ, luaiu şi eŭ otărîrea de a-lŭ satisface. Bătaia dela Calafatŭ fusese pentru mine unŭ câştigŭ de onóre, şi mi mărise reputaţiunea mea militară; prin urmare eramŭ fără grijă despre destinulŭ meŭ. Căutaiu unŭ momentŭ, în care mi păru că Mavrogheni se bucura de óre-care linişte de spiritŭ şi, intrândŭ în camera sa, îi sărutaiu mâna şi îi ceruiu ordinele sale pentru capitală.

Se făcu galbenŭ ascultând vorbele mele, şi se uită la mine cu unŭ aerŭ plin de speriatŭ, ca şi când nică odinióră nu mi ar fi ordonatŭ să mă ducŭ. «Stăpânule, îi ziseiu, nu mi-ai învinovăţitŭ însu-ţi, chiarŭ eri, pricinduŭ că n'amŭ împlinitŭ a şedea lângă D-vóstră?» «Ah! strigă elŭ, trebuia tu să asculţi unŭ omŭ orbitŭ de atâtea nenorociri grămădite pe capulŭ sĕŭ? Situaţiunea mea nu-ţi va lasă nică o speranţă, se vede, de óre-ce aŭ vĕzutŭ lucrurile până aci». Şi se preumbla cu paşi mari şi cu unŭ aerŭ turburatŭ. Apoi oprindu-se şi cercându-mi se arĕta mai liniştitŭ îmi ziseiu: «Nu, nu se póte; Sultanulŭ nu voieşte să mă perdă pe mine: elŭ scie bine câtŭ amŭ făcutŭ eŭ pentru binele imperiului».

Mă în ercaiu să întăresc în minte ideea acesta mângâetóre şi gândeamŭ că şi-a mai lunatŭ puţină odihnă, când de odată sbieră cu o sălbătăcie mai mare ca tot-deuna. «E de prisosŭ să cercaŭ a'ţi ascunde aceea ce simţi. O grózavă întristare îmi apasă sufletulŭ; visce fantasme de totă felulŭ şe ţinŭ după mine şi mai terminele cele mai îngrozitóre de esme, de năluce împrejurulŭ paşilor meĭ. Chiar acuma mi-ară doui, trei, o ceată întregă de aceste esme mutăţiuzată imaginaţiunei mele prevestirile cele mai nefericite».

— «Ĭi zise, dar printre atâtea duhuri de ale întunerecului, îi ziseiu eŭ, nu se vede óre vre unŭ îngerŭ strălucitoru, care să'ţi arĕte, că dacă-mi voiŭ putea lucra pentru restabilirea posţiunei Domniei Tale? Îi este cunoscută vechia mea intimitate cu Spiridon, influenţa ce are acesta asupra tatălui sĕŭ, legăturile acestui din urmă cu Hangerhulŭ, creditulŭ ce este-l-altŭ are în Divanŭ, bogăţiile şi ambiţiunea lui Mavrocordat. Cunoscî câtŭ de multŭ o dorescŭ acesta o domnie pentru fiulŭ sĕŭ. Nu s'ar putea lua mĕsuri cu dinsulŭ, a puterea cărora elŭ să'şi întrebuinţeze starea şi creditulŭ ce are pentru a'ţi scăpa viaţa şi rangulŭ ce ocupi, sub condiţiunea însă, ca să lĭşi fiuiu sĕŭ, după încheerea păcei, tote drepturile ce ai mai puteà să aibă asupra Valachiei?»

Acesta în ca şi cumŭ aşi fi întinsŭ unu paru unui omŭ care se înecă: dar principele se agăţă de elŭ cu mare zelŭ, şi me sili să porniscŭ, ca să aduc proiectulŭ acesta la îndeplinire. Când îmi luaiu adio dela densulŭ îmi strinse mâna între mânele sale, cari erauŭ înmuiate într'o sudóre rece. «Selime, îmi ise, Selime, tu care m'ai cunoscutŭ din tinereţile tale, tu, care tot-d'auna ai despreţuitŭ bunătăţile mele; tu, pe care nică odată na te amŭ perdutŭ din ochi mei, mai chiarŭ când te gândeaiu că te părăsesemŭ cu totulŭ, accordează-mi şi tu singura résplată, care póte sta în puterea ta, nu suferi să se atribue incapacităţei în locu acea ce a fostŭ unŭ efectŭ alŭ ordinelor sórtei. Când veĭ auzi vre odată criticându conducta mea din timpulŭ Domniei, opune acelor învinovăţiri tabloulŭ posţiunei şi slăbiciunilor mijlóce ce amŭ găsitŭ, spune ce amŭ făcutŭ acolo, şi ce amŭ făcutŭ. Când s'ar uni lumea întregă să mă condamne, tu poţi uita pe vechiulŭ tĕŭ amicŭ, şi ai cutezanţa de a lua apărarea memoriei sale».

Mă simțiĭ atunci; rămăĭ în punctulŭ de a renunța la călătoria mea, dar în cele din urmă putuĭ fi de folosŭ presinței mele. Răsboiŭ atunci acel gonĭ dela mine din manele sele și-ĭ luaĭ, că soarele vedea în umilința de tine mânie sêi.

Fie pe voia lui D-deŭ, îmĭ dise elŭ, cu unŭ tonŭ mai odihnitŭ, pleacă și să-ți dea D-deŭ noroc!»

Plecaĭ, dar nu fusesĭ norocitŭ.

Mavrogheni se puse curândŭ de lângă Vidin, dar nu se depărtă prea multŭ, ci ămbla câte-va timpŭ rătăcindŭ din satŭ în satŭ, fără să se știe unde, ca și când i-arŭ fi fostŭ frică să nu fiŭ urmăresc cine-va, însă nici o dată nu se departă de lângă otarele principatului seŭ, astfelŭ încât a fostŭ de ajunsŭ câte-va cuvinte șoptite prin flacăra vre unei luminări s tot contimă a lui împrejurare, micșorându-se cercălŭ din ce în ce, până la mănăstirea Cetățuia pentru stăpânitorulŭ sĕŭ.

Mănăstirea acela fusĕ pentru Mavrogheni la Bela. Acolo văĭa sosindŭ de o dată mantiea, nu o fărâmă p'ăsuntă de mângâiațiunea sea, ci unŭ capitŭ însărcinatŭ a-ĭ aduce cununa mucenicieĭ (căci după prejudecățile musulmanilorŭ, aceea strângulaĭ de mătasă trimisă din partea Sultanului, asigură pe omeni cea-l-altă tote resplătile mucenicieĭ). Elŭ păstrase pentru sfârșitul seŭ cea mai din urmă, unŭ mijlocŭ isbăvitorŭ, în puterea căruia avea tótă credința. Luĭ dise trimisului din partea Sultanului: «De multŭ timpŭ recunoscusemŭ eŭ înșiĭ-mi, cu câtŭ este islamismulŭ mai adevĕrată credință decâtŭ tote cele-l-alte; singura mea dorință ar fi să îmbrățișezŭ în publicŭ acestă sfântă religiune și să mă prenumĕrŭ și eŭ între cei bine credincioși».

La aceste cuvinte principele scose din sînulŭ sĕŭ unŭ micŭ coranŭ pe care îl purta asupra sa cu scopulŭ acesta, îl sărută cu evlavie și ceru să-și facă profesiunea sa de credință. O asemenea cerere nu se putea refusa.

Capigiulŭ îĭ lăsă totŭ timpulŭ trebuincios pentru a-și face rugăciunile, îngenuchierile și spălările după religiunea sea ceea nouă și tocmaĭ după ce își termină tótă ceremonia îi mărturisi satisfacțiunea sa de a putea trămite la ceruri unŭ bine credincios adevĕratŭ.

Ce mai putea face Mavrogheni atunci? Nu se afla de loc acolo la îndemână unŭ poporŭ fanaticŭ tot de una gata de a lua sub protecțiunea sa pe neofitulŭ acela, a cărei etate tĕnĕră ar fi putută da naștere unei compătimiri publice în favórea sa: păcătosulŭ cu părulŭ albŭ nu avea de ajunsŭ decâtŭ unŭ singurŭ executorŭ cu sânge rece, carele nu se gândea la nimicŭ altŭ decâtŭ, a se achita de misiunea sa. Vĕdŭ bine dar că orî-ce mestecugire ceveuse netrebuincioasă, principele se armă în staruința și resolutiunea de a se supune destinului seŭ. Nu se putu opri însă de a striga îngenuchiandŭ: «Aș fi meritatŭ o altă resplătire, celŭ puțină dela suveranulŭ meŭ. Mă urĕ să mai găsescă în totŭ imperiulŭ sĕŭ celŭ întâiŭ, unŭ singurŭ grecŭ, care să-ĭ fie mai credincios decâtŭ mine!» După cuvintele acestea își goli capulŭ și lăsă să-i pătrundă strângulŭ ceŭ fatalŭ și cu chipulŭ acesta se rupse existența lui Mavrogheni.

(*Românul* din 1861 Ianuarie).

ANEXE LA PAG. 18

Unŭ strenepotŭ alŭ luĭ N. P. Mavrogheni, actualmente consulŭ generalŭ alŭ Turcieĭ la Marsilia, publică o lucrare cu titlu: «*Les Mavrogeni*», la Firmin Didot din Paris. I-am comunicatŭ, la cerere colă după colă, lucrarea mea și d-sa mi-a trămisŭ până acumŭ (Februar 1892) vre-o 5 corecturĭ pe colóne după lucrarea sa. Estragemŭ aci, cele ce scrie despre originea luĭ N. P. Mavrogheni. Este multă *fantasie* în acéstă parte a lucrăreĭ d-luĭ Consulŭ generalŭ, darŭ nu mĭ îndoescŭ, că ea va fi citită cu profitŭ de istoricĭ și că va servi la discernerea adevĕruluĭ.

«... Voilà, en un mot, ce qu'est Paros, après tantôt soixante et dix ans de régénérescence.

C'est donc encore dans son passé qu'il faut rechercher les véritables éléments qui constituent la plus solide gloire de Paros.

Le dernier des hommes remarquables qu'elle ait produit est incontestablement Nicolas Mavroyeni, auquel les Pariens, entre parenthèses, auraient dû conserver un plus fidèle souvenir, une plus constante gratitude.

Les avis sont partagés au sujet de l'origine de cette famille. On pense communément qu'elle se rattache à celle du fameux conquérant vénitien, François Morosini, qui s'immortalisa par l'asservissement du Péloponnèse à sa patrie et en reçut, comme marque de reconnaissance, le titre de «Péloponnésien».

Ceux qui partagent cette croyance, se basent sur une similitude de nom, admissible par le séjour prolongé des Morosini dans le Levant et surtout en Eubée, sur la figuration du lion de Saint-Marc au pied du blason des Mavroyéni, sur les traditions orales conservées par ces derniers à cet égard, et enfin sur le témoignage de plusieurs historiens et généalogistes, comme Félix Sales, C. M. Couma, M. Persiani, Thomas Hope, etc.

En ce qui concerne les traditions existant dans la famille encore maintenant, nous renvoyons le lecteur à ce que nous disons au sujet de la perte des papiers du prince Pierre, dans la biographie que nous consacrons à ce personnage.

L'affinité des Mavroyéni avec les Morosini par la ressemblance orthographique et vocale des noms est trop bien expliquée dans les ouvrages de F. Sales, archéologue-paléographe de Vienne, en Autriche, pour que nous cherchions, ici, à ajouter quoique ce soit à l'interprétation de ce savant.

Quant au séjour des Morosini dans le Levant, les événements qui les y amènèrent ne sont pas d'une date fort reculée et sont, par cela même, faciles à raconter; c'est la simple histoire de la conquête vénitienne en Orient et principalement sur le sol des anciens Grecs, occupé et stérilisé durant des siècles par la domination inintelligente des Ottomans.

François Morosini, qui personnifie cette conquête, fut le plus illustre des membres de cette famille renommée et un des plus grands capitaines qu'ait eu la République de Venise. Né en 1618, il ne tint pendant de longues années qu'une place secondaire dans les fastes de son pays. Le véritable point de départ de sa glorieuse fortune ne commence guère que vers 1685, pour se maintenir jusqu'à sa mort.

Débarqué en Morée au mois de juin 1685 avec une armée de huit mille

hommes, effectif alors respectable contre une nation qui s'acheminait déjà vers la décadence, François Morosini acheva la prise de possession de la Chersonèse moraïte par la bataille de Patras, le 23 juillet 1687. En décembre, une fois Athènes prise et abandonnée comme d'aucune utilité stratégique, restait encore Négrepont.

Bien que le doge Justiniani vînt à décéder sur ces entrefaites et que le conseil des Dix l'élut à sa place, le 3 avril 1688, Morosini ne s'en rendit pas moins le 9 du même mois à Paros pour y organiser cette expédition. Les préparatifs achevés, il parut le 23 juillet devant Négrepont et la bloqua sans effet jusqu'au 21 octobre. Alors, il dut lever le siège, tellement ses troupes avaient été diminuées par des combats partiels, et très-fatigué lui même, il tomba malade et fut obligé de revenir à Venise en 1689.

Cependant, la guerre continuant toujours en Orient, on crut que la présence du doge y était nécessaire. On le nomma généralissime pour la quatrième fois, quoique âgé de soixante et quinze ans. Il partit donc en 1693. Arrivé à l'armée, il mit plusieurs fois en déroute la flotte turque et prit Malvoisie, ce qui assura la conquête définitive de la Morée. Enfin, accablé d'infirmités, il tomba malade et s'éteignit à Napoli de Romanie, le 6 janvier 1694, universellement regretté. La corespondance d'Anne Akerhjelm, dame de compagnie de la comtesse Kœnigsmark, témoin oculaire, nous montre que c'est dans l'île d'Eubée que le chef vénitien dépensa le plus de temps, d'efforts et de talents. Son corps fut rapporté à Venise, où le sénat lui fit élever un monument avec cette inscription :

FRANCISCO-MAVROCENO-PELOPONNESIACO
SENATVS
ANNO MDCVIC.

Bien que les dépouilles mortelles du doge aient été ramenées dans sa patrie, nous avons tout lieu de croire qu'un ou plusieurs des siens, de ses propres enfants peut-être, demeurèrent en Eubée après sa mort et y formèrent souche, à l'imitation de celui de ses parents qui, nommé duc Crète, succomba dans cette île au commencement du dix-septième siècle, comme l'indique cette épitaphe que nous devons à l'obligeance de l'archevêque orthodoxe de Candie :

D M
DONATO MAVROGETO CRETAE DVCI
OMNI VIRTVM GENERE ADMIRA
TIONEM EXCVLTISSIMO
MVLTIS FIV. AD COMMVNE BONVM
GESTIS CELEBERIMO
ANO. SAL. MDCXIX.
ANGELO CRADONIC COSIL ET
THOMA CVRINOPLOCSIL.

C'est de cette manière, c'est-à-dire par des Morosini restés dans le Péloponnèse, que les Mavroyéni se rattacheraient au doge François.

Les Mavroyéni, dit C. M. Couma, sont originaires du Péloponèse. Ils sont

aussi qu'eux-mêmes l'affirment, une branche des Morosini, qui ont contribué à la gloire sur Venise, et que des ouvrages latins nomment Maurocenus (1).

M. Persiani est aussi explicite dans son *Tableau synoptique* publié à Bucharest en 1786. Il affirme que cette descendance est incontestable, mais la citation que nous en ferions serait beaucoup trop longue; et nous préférons renvoyer le lecteur.

Pourtant, si nous nous en référons aux autres versions publiées à ce sujet, leur origine serait beaucoup plus ancienne et remonterait au Bas-Empire, à une de ces familles chassées de Constantinople par Mahomet II. Cette filiation est indiquée par Pouqueville et a été copiée textuellement dans les œuvres de l'auteur du *Voyage en Grèce*, par tous les écrivains que la guerre de l'Indépendance a bien poussé à prendre la plume en faveur d'un peuple esclave.

«Les Mavroyéni, écrit Pouqueville, sont issus d'une de ces maisons princières qui conservèrent, après la prise de Constantinople quelques lambeaux de leur illustration passée. Leurs aïeux possédèrent longtemps des fiefs dans l'île d'Eubée; et un de leurs ancêtres, après avoir perdu la ville de Carystos, passa au service de la Porte (2).

Outre cette diversité d'opinions qui, cependant, tendent à nous confirmer l'existence de la parenté qui unit les Mavroyéni aux Morosini, nous apprenons que telle était la conviction du prince Nicolas Mavroyéni lui-même, car pour indiquer plus clairement son origine, signant tous les actes officiels de son gouvernement du nom de «Maurocenus». (3)

D'un autre côté, voulant élucider ce point, comme aussi reproduire ici avec la plus scrupuleuse exactitude et avec toute l'authenticité voulue, les armes de la famille Mavroyéni nous nous sommes adressés à des personnes dont la compétence en la matière, est indiscutable et reconnue par les archivistes paléographes les plus autorisés de France et de l'étranger. Ces personnes sont M. Louis Blancard, archiviste en chef du département des Bouches-du-Rhône, et M. de Grasset, dont les connaissances dans l'art héraldique ne le cèdent en rien à celles du savant directeur des archives de Marseille.

Consulté par nous sur le point de savoir son opinion sur la parenté des Mavroyéni avec la famille du doge Morosini, de Venise, M. L. Blancard, sur les attestations que nous lui avons fournies et après avoir pris l'avis de plusieurs de ses collègues et confrères, a exprimé un avis absolument favorable. En outre, M. L. Blancard ayant bien voulu nous adresser à M. de Grasset pour l'examen du blason des Mavroyéni, nous avons présenté, ce savant une estampe de 1700. Au-dessous de cette estampe, grossièrement lithographiée, on lisait ces vers

„Ἥρως ἐπάρχου γένος ὑπερφυῆς ἀρετῆς,
Τῷ βασιλέων σκῆπτρα πρέποντα λάβοις
„Ἥρωας ἀρετῆς μιμητὰς ἐπὶ πολλὰ πεποίηκε
Ἑλλὰς καὶ τύπους τῶν προγόνων φέρει
Μαυροκένους ἀρετὴν καὶ ἀνδρείαν καὶ σοφίαν
Ἑλλὰς καὶ τὸ γένος τῆς ἀρετῆς δείκνυσι

(1) Ὁ Μαυροκένος ἐστὶν Ἱστορικός. Ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Βενετίας καὶ τῆς Μαυροκένους οἰκογενείας ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθέντι ἐν ἔτει 1812 τ. Ι σ. 188

(2) *Histoire de la Régénération de la Grèce* V. C. H. I. P. que elle Paris 1824 [illegible] *Les Fastes de la Grèce* I. Lecointe Paris 1845 [illegible] *Les Grecs au XIXe siècle*, Tours d'Isère Paris, 1863, t. II, p. 290

« *Le corbeau [symbole de la Valachie] a nourri Elie [le Prophète] ; à toi Nicolas, le meilleur des princes et le souverain de la Dacie il l'honorera et servira d'emblème*

« *Tu connais tout mortel par tes vertus, comme tes armes ont vaincu les Allemands par la grâce de Dieu.*

« *Nous persuadé que Dieu te conservera de nombreuses années sur le trône.*

M. de Grasset après une étude attentive de cette estampe a eu la complaisance de blasonner et d'expliquer, comme suit, les armes de Mavroyéni dont nous offrons la reproduction et qui sont les seules véritables dont cette famille puisse faire usage. (?)

« *Armes. — D'argent au corbeau de sable la tête contournée à dextre tenant en son bec un rencontre d'or, sommé d'une croix de sable, accosté à senestre d'un soleil à seize rais d'or, et posé sur terre de sinople. L'écu bordé d'une guirlande de laurier de sinople orlée et becquetée d'or, environné d'un cartouche d'azur à lambrequins d'or et d'argent, posé sur une épée d'argent et un sceptre d'or en sautoir, supporté par deux bustes de hérauts, têtes et bras de carnation revêtus de tuniques de sinople sonnant des trompettes d'or, et soutenu par une tête de more de carnation ailée d'or posant sur un lion ailé au repos aussi d'or. Le tout posé sur un manteau de gueules fourré d'hermine surmonté d'une couronne princière d'or formée de gueules.*

C. M. Couma, M. Persiani, Pouqueville et autres se complètent mutuellement et nous donnent, pensons-nous, la clef de l'énigme non résolue, jusqu'à présent, sur l'origine des Mavroyéni.

Après la mort de François Morosini la possession de l'Eubée, dont il avait assuré la conquête ainsi que celle de la Morée tout entière, fut confirmée aux Vénitiens par la traité de Carlowitz, le 26 janvier 1699. Mais la République italienne, malgré son habileté politique consommée et peu scrupuleuse, ne sut point conserver cet accroissement de territoire et se laissa reprendre par les Turcs en 1715, ce qu'elle leur avait enlevé par la force de ses armes et la stratégie de son défunt généralissime. L'armée ottomane, commandée par le sultan Ahmed III et le grand vizir Damad-Ali-Pacha, débuta au mois de mai par la prise de l'île de Tinos dans l'Archipel. Elle entra ensuite dans la péninsule ; Corinthe, Napoli de Romanie, Egine, Coron, Navarin, Modon, le Château de Morée, ouvrirent leurs portes. L'île de Cerigo, et, dans l'île de Candie, la Sude et Spinalunga tombèrent tour à tour. A la fin de novembre 1715, les Vénitiens ne possédaient plus rien dans la mer Ionienne, ni dans la Morée ; les Maniotes retirés dans leurs montagnes, continuèrent à défendre leur indépendance, les armes à la main. La Grèce était redevenue ce qu'elle était au seizième siècle.

Or c'est probablement à l'issue des péripéties de cette lutte si meurtrière et si désastreuse pour Venise que nous pourrions faire remonter, — en nous autorisant de la version de Pouqueville, — la dépossession de la ville de Carystos au détriment des Mavroyéni, et leur retraite dans l'archipel de la Grèce comme nous l'indiquerons plus bas d'après C. M. Couma. L'abandon de ce domaine dut leur être très sensible, car l'Eubée, à laquelle les Vénitiens donnèrent le nom de Négrepont, était renommée dès la plus haute antiquité pour sa richesse végétative (1). On vantait son doux climat et en parlant de ses oliviers, de ses vi

(1) Les Vénitiens transférèrent volontiers la plupart des appellations locales c'est ainsi que le fief propre des Mavroyéni (Carystos, levant *Castel Rosso*) a conservé à peu près le nom qu'il avait reçu.

gues, de ses céréales et de ses pâturages comme des meilleurs de la Grèce (1). La parenté qui existait entre les Mavrogéni et les Morosini fut peut-être le motif de la fuite de ceux-ci dans les Cyclades. Les Turcs, vainqueurs et maîtres, comme on les connaissait, n'auraient certainement pas manqué de faire retomber leur courroux sur les vaincus et principalement sur la famille de l'illustre chef vénitien qui, tant de fois, leur avait livré les plus cruels combats. Pour éviter la vengeance des Ottomans, les Mavrogéni prirent la fuite. C. M. Couma, que nous citerons encore, écrit à ce propos :

« Il est incontestable que quand les Turcs conquirent le Péloponnèse, en 1715, deux Mavrogéni, Pierre et Etienne, réalisèrent leur fortune mobilière et la transportèrent dans l'île de Paros où ils achetèrent des propriétés. Ils étaient très riches, car Pierre fit reconstruire à ses frais l'église de cette île, connue à la Vierge-aux-Cent-Portes, ainsi que l'indique une inscription conservée jusqu'à ce jour. Quant à Etienne, il se rendit ensuite à Constantinople et parvint grâce à son instruction, à la dignité d'interprète de la marine. Lorsqu'il mourut, en 1700, le prédicateur Cornelius (2) prononça son oraison funèbre, dans laquelle il exalta ses vertus ainsi que son amour de la science, qui le détermina à fonder une école grecque à Paros en y adjoignant un maître, envoyé par lui à Constantinople. Pierre étant resté à Paros, y donna le jour à deux fils : Démétrius et Nicolas (3). »

A partir de cette époque, il est possible de suivre, pour ainsi dire pas à pas, l'histoire des Mavrogéni, grâce à des papiers du temps découverts tout dernièrement et que nous avons réunis et compulsés.

Pierre et Etienne ne vinrent pas seuls chercher un refuge dans les Cyclades, ils furent accompagnés ou suivis dans cette circonstance de leur père Démétrius, de leur mère Mavroussaki, de leur autre frère, Nicolas, et de leurs sœurs, Granetaki (4).

La fortune des Mavrogéni qui, d'après Couma, était considérable et leur permit d'acquérir des propriétés dans toutes les parties des Cyclades, les mit vite en évidence et chacun brigua leur alliance. Un contrat de vente, daté du 1er janvier 1725, que nous reproduisons en regard, nous informe qu'à cette date, Maroussaki (5) était décédée, que Granetaki avait épousé un notable du pays, était décédée, et que Nicolas Mavrogéni, oncle de notre héros, propriétaire au village de Kephalo-Marmara, était consul d'une nation étrangère.

Etienne, que Couma nous montre revenu de ses terreurs, après avoir fa-

---

(1) *La Grèce au deux points de vue pittoresque, de la Morée et de l'Archipel*, par H. Pepper, Paris 1821, t. II, p. 112. — *Les Iles de la Grèce*, par Lacroix, Paris 1853, p. 416. — *Lettres sur la Grèce, l'Hellespont et Constantinople*, par A. L. Castellan, Paris 1811, t. II.

(2) Corneliu, natif de Zante, fit imprimer à Venise (1688) ses deux panégyriques de Corfou. Nommé prédicateur ordinaire de la Grande Église de Constantinople, il prononça plusieurs éloges funèbres et oraisons funèbres, publiés à Venise, en deux volumes en 1688. Il mourut dans la ville qui avait vu naître, vers le milieu du dix-huitième siècle.

(3) *Ἱστορία περὶ Χίου*, par C. M. Couma, t. V, p. 389.

(4) Granetaki, ou Granitaki, est répandu aux Cyclades. Il est bien certain que ce nom, *Granitis* en grec moderne, est dérivé du mot *granit*, la terre ou la roche de granit étant très abondante dans ces îles. Nous citerons dans cet ouvrage d'autres noms dérivés de noms de pierres précieuses, *Smaragdi*, *Margaritis*, *Adamantis*, etc.

(5) Maroussaki est un des noms turcs les plus répandus de Mar

bord fut l'invasion turque avec les siens dans un lieu moins en évidence que l'Eubée, ne resta que peu de temps à Paros et passa, selon l'expression de Pouqueville, au service de la Porte. Cette dernière le choisit comme interprète de sa marine jusqu'en 1766, moment de sa mort, saisi par Cornelius pour nous exposer, dans un long discours, les qualités éminentes qui firent regretter sa mémoire. Malheureusement ce n'est qu'incidemment que cette élégiastique mentionne sa femme et pas du tout ses enfants s'il en eut. Étienne fut un homme d'une vertu exemplaire, prodigue de ses richesses, et d'un patriotisme éclairé. Il fonda, comme nous venons de le constater, une école grecque à Paros, sa patrie d'adoption, et y envoya de Constantinople un maître dont il paya les honoraires.

Pierre, auquel l'église de la Vierge-aux-Cent-Portes dut sa reconstruction, s'installa à Parikia ou plus exactement à Kephalo-Marmara où habitait également son frère Nicolas. Cet endroit était alors le centre le plus important de l'île de Paros à cause de sa proximité avec la forteresse vénitienne de Saint-Antoine, que le prince Venieri défendit avec la plus grande intrépidité contre Barberousse, qu'il ne rendit que par famine, et dont on voit encore les débris, sur une haute colline, à côté de ceux du couvent du même nom. Le voisinage du port de Trio y provoquait aussi un certain mouvement de transit. Actuellement, Kephalo-Marmara n'est plus qu'un chétif petit village de la commune Marpissa qui, avec les deux hameaux de Dragoula et de Tzipido, porte la dénomination de *villages inférieurs* [τὰ κάτω χωρία]. On y montre aujourd'hui les ruines des vastes édifices, témoins d'une certaine prospérité lointaine, ainsi que celles d'une construction plus modeste appelée par les paysans *Maison de Mavroyeni*.

Ce fut dans cette maison que Pierre Mavroyeni et Kira Pregoulina (1) donnèrent le jour à plusieurs enfants : Démétrius (2), Irène, Cendilo et Nicolas, le futur hospodar de Valachie.

Nicolas, fils cadet de Pierre Mavroyeni, naquit donc à Marmara de Paros, jadis Port-Kephalo, et non à Mycone, ainsi que plusieurs auteurs l'ont avancé sans examen, parce que, sans doute, ils avaient connaissance que Pierre Mavroyeni, qui jouissait d'une très grande richesse et était vice-consul d'Autriche dans les Cyclades, possédait également une résidence à Mycone :

— Le «Musée de la Société historique et ethnologique de la Grèce», à Athènes, possède, en effet, un fauteuil, style Louis XIII, ayant appartenu à cette maison et au-dessus duquel on lit cette mention :

346. — ΕΜΡΑΝΟΝ ΑΝΗΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΜΥΚΟΝΩ ΟΙΚΙΑΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1735. — ΑΩΡΗΤΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ.

C'est-à-dire :

346. — *Ce fauteuil provient de la Maison de Pierre Mavroyeni à Mycone en 1735. — Offert par A. Meletopoulo* (3).

(1) C'est là évidemment un surnom comme on en donne tant en Grèce, mais dont la signification nous échappe. Nous le reproduisons tel que nous le trouvons dans le *Voyage au Levant* de C. S. Sonnini, t. I, p. 150.

(2) V. la biog. de D. Mavroyeni, gouverneur de Mycone.

(3) Le Musée de la Société historique et ethnologique de la Grèce [Μουσεῖον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας Ἀθηνῶν], qui possède le fauteuil de Pierre Mavroyeni, est situé à l'Hôtel Politechnique à Athènes. Son Catalogue, non encore publié, porte cette remarque :

346. — [illegible]

La distance qui sépare les deux îles de Paros et de Myconie est insignifiante, et Pierre Mavroyeni se rendait alternativement de l'une dans l'autre, selon les cas, et aussi parce que ses fonctions de vice-consul d'Autriche devaient nécessiter sa présence à Myconie comme à Paros et dans les îles circonvoisines à des intervalles inégaux.

Il est difficile de déterminer avec précision la date de la naissance de son fils, Nicolas Mavroyeni, faute de documents certains, mais on peut la croire voisine de l'an 1735, et plutôt antérieure que postérieure à cette époque.

Ses parents lui donnèrent au baptême le prénom de Nicolas, qui était celui de son oncle, et celui d'un saint dont la réputation est considérable en Orient, surtout chez les marins, qui en ont fait leur patron et se plaisent à environner sa mémoire d'une foule de légendes, dans lesquelles il est toujours question de sauvetage en mer (1). Était-ce une prédestination de son existence à venir? — C'est bien possible. Quoi qu'il en soit, on raconte que, dans cette circonstance, un prêtre de Santorin, aux paroles duquel on croyait comme à autant de prophé-

[illegible] 1735 [illegible] 1346. [illegible] couleur [illegible] avec filets dorés et étoffe [illegible] pour le fauteuil [illegible] provenant de l'aristocratique maison de Pierre Mavroyeni [illegible] L'inscription rapportée plus haut se lit sur une petite pancarte suspendue au fauteuil [illegible] Il n'y a pas [illegible] plus anciens ainsi que semble dire le catalogue [illegible] dont nous offrons une reproduction [illegible] par le temps [illegible] recouvert d'une nouvelle étoffe de manière [illegible] on peut voir les quatre [illegible] Trois sont rouges [illegible] et [illegible] contiennent des fils d'or.

(1) Au temps des persécutions exercées par les empereurs Dioclétien et Maximien, saint Nicolas fut jeté dans les cachots [illegible], comme beaucoup d'autres chrétiens, et [illegible] à l'avènement de Constantin, sous le règne duquel il assista au concile de Nicée en 325 [illegible] prince Saint Nicolas, qui était archevêque de Myra, en [illegible] Byzance [illegible] sa mémoire fut des plus vénérées à cause des miracles qu'il [illegible] La légende, celle qui établit surtout sa réputation et le fit choisir comme le patron [illegible] marins par les Orthodoxes, est celle-ci.

[illegible] de prendre la mer pour des affaires urgentes [illegible] invoqué sa protection avant de s'embarquer. Le navire qui le portait [illegible] hors du port quand vers neuf heures du soir les matelots se lèvent pour [illegible] plus sous le vent. Notre homme [illegible] parce qu'il avait soif [illegible] en cherchant à se désaltérer [illegible] fut [illegible] au beau milieu de la mer [illegible] Toussaint Laverdure dans „Robert [illegible]" L'obscurité était si profonde et le vent soufflait avec tant de violence que [illegible] de le sauver [illegible] de la mort [illegible] leur passage. Quant à l'infortuné, ses vêtements [illegible] d'eau et il disparaît [illegible] en s'écriant: „Saint Nicolas, sauvez-moi!" Mais les desseins de Dieu [illegible] Cet homme [illegible] au fond de la mer [illegible] On [illegible] cette [illegible] les [illegible] On doit penser qu'il fut [illegible] d'eau de mer et [illegible] comme un [illegible]

tous et d'oracles, s'écria, dès qu'il le vit, sur un ton d'inspiration : « Enfant, ta carrière sera brillante mais puisse ta fin être heureuse! »(1)

Arrivée du grand amiral Dgezaerli-Hassan-Pacha au port de Trio. Nicolas Mavrocordato, assuré de sa protection, part pour Constantinople. — Les moyens dont disposait la famille de Nicolas Mavrocordato lui permettant d'étudier les lettres, comme on dit en Grèce, il s'y livrait avec une ardeur extraordinaire lorsque, ce qu'on raconte, le redoutable Dgezaerli-Hassan-Pacha, atterrit au sud-est de l'île de Paros, dans le Port de Trio, choisi par lui comme station d'été pendant l'évolution de la flotte turque dans la mer Égée et où, depuis, tous les pachas des Cyclades prirent l'habitude de venir annuellement verser les prestations et leur dîme respectives(2).

Dgezaerli-Hassan-Pacha avait eu une existence très mouvementée avant d'arriver au plus haut grade de la marine ottomane. C'est ainsi que, né en Perse et vendu comme esclave, il devint amiral du port d'Alger, d'autres disent gouverneur d'une province de l'Égypte, qu'il dut quitter pour se réfugier en Espagne à cause du Dey qui abusait ses richesses; motif des plus probables. Recommandé ensuite à Constantinople auprès de Ragueb-Pacha par le comte de Ludolf, il devint capoudan-pacha ou amiral en chef (3). Hassan-Pacha était de petite taille et si nous en croyons les historiographes, il avait toujours auprès de lui un superbe lion privé au sujet duquel on raconte que, voulant éprouver le courage de M. de Choiseul-Gouffier, ambassadeur de France, il fit un jour paraître tout à coup cet animal à ses côtés, tandis qu'il conversait avec celui-ci. L'ambassadeur français, sans donner le moindre signe de crainte, regarda froidement cette énorme bête, et dit à son hôte : « Vous avez là un bel animal! » Le pacha ne put s'empêcher de s'écrier : « Les Français sont braves » (1)! Ce bon, il le tua un jour de ses propres mains parce que dans un accès de jalousie, cette bête lui avait enfoncé ses griffes dans une cuisse. Hassan-Pacha, que les grecs sur-

vent merveilles d'une telle aventure. Enfin le naufrage leur dit : « Que s'est-il donc passé, mes frères, et comment se fait-il que vous n'ayez qu'à vous féliciter d'avoir eu à essuyer pendant un certain temps l'ennui d'être tombés à la mer, puisque, agenouillés et invoquant l'assistance de saint Nicolas, je me retrouve comme vous sur l'île, parmi vous et dans un état admirable? » Après avoir examiné attentivement ses vêtements trempés et écouté ses paroles, les matelots ne comprirent que c'était un miracle et plusieurs d'entre eux racontèrent le *Kyrieleison*. Ce fut, qui se passait à l'écart du peuple, se répandit bientôt par toute la ville et parvint aux oreilles de l'empereur et du patriarche qui appelèrent cet homme pour leur narrer ce prodige. Quand il eut achevé son récit, ceux-ci rendirent gloire à Dieu, à l'exemple de David : « Dieu est grand, et ses œuvres admirables! »

(*Officiel Orthodoxe du mois de Décembre*. Vienne 1876.)

(1) *Anastase ou Mœurs et usages des Grecs*, Thomas Hope. Paris 1830, t. I, p. 41.

(2) Le capoudan-pacha quittait tous les ans Constantinople le 23 avril (vieux style) pour aller à Sainte-Georges, pour percevoir les impôts dans l'Archipel. Cette fête, connue sous le nom de Saint-Georges, le 26 d'août, est chère aux Grecs, ce que sont Noël et la Saint-Michel dans le midi de la France. Les matelots de la flotte turque font engager avec le capitan-pacha, pour cette époque, ce qu'ils appellent leur compte, ce qui commence à la Saint-Georges et finit à la Saint-Demetrius.

(3) *L'Empire Ottoman*, Jouannin et Victor Oliver. Paris, 1840, p. 363. — *Histoire Moderne de la Grèce*, par N. Nicolas Gremos. 1828, p. 91.

(1) *Lettres sur le Bosphore*, Lecard. Paris, 1829, p. 27.

commaient «Moustaka» à cause de sa grande moustache, portait toujours le costume des *Levend* ou soldats de marine(1).

Chaque fois que le grand amiral tenait la mer pour faire rentrer les impôts, il était de règle, dans ces circonstances, soit dans l'archipel, soit sur le littoral de la Grèce, d'héberger volontairement, ou le plus souvent contre son gré, le commandant en chef des forces maritimes de l'Empire ottoman, aussi que sa suite. C'était là une marque de condescendance dont les insulaires se seraient bien passés, mais il fallait subir cet excès d'honneur, sous peine de voir des spoliations de tous genres aussi ingénieuses qu'arbitraires. Autre temps, autres mœurs; c'était admis et généralisé à la hauteur d'un principe, et le contraire eût semblé extraordinaire à l'opprimé comme à l'oppresseur.

Or l'amiral Hassan-Pacha, le jour qu'il aborda à Trio le Paros qui nous occupe, arrivait à un banquet dans la maison du vice-consul d'Autriche, Pierre Mavroyéni, à l'instigation de Nicolas son fils(2).

Nicolas, qu'un auteur nous dépeint comme un adolescent employant son savoir à des œuvres pies et comme un jeune homme plein de fougue qui, sans attendre qu'un léger duvet ombrageât ses lèvres, pour hasarder déjà avec avantage les corsaires, afin de préserver son pays de leurs fréquentes attaques et de leurs déprédations, Nicolas, disons-nous, le protecteur de cette île infortunée, souvent périlleuse avec un Turc le ce temps, tourmenté par une ambition bien rare pour son âge, trouva moyen de s'introduire assez fréquemment en présence de l'amiral et lui fit une cour si assidue, qu'il en obtint la promesse de sa protection à Constantinople s'il consentait à se rendre dans cette ville pour y exercer un emploi. C'était précisément le rêve qu'il caressait en secret. Le jeune Mavroyéni, incapable de modérer les transports de sa joie, baisa avec une respectueuse reconnaissance le pan de la robe d'Hassan-Pacha; et, acceptant avec empressement cette offre inattendue, partit bientôt pour le Bosphore, on devine aisément avec quelles espérances.

CHAPITRE III

Nicolas Mavroyéni à Constantinople. — Les différentes versions publiées sur son arrivée à cette ville. — Il rayé avec les Français. Dès son arrivée Paros [illegible] interprète de la marine turque. — Son influence sur l'amiral.

Ce que nous avons dit à propos du départ de Nicolas Mavroyéni de Paros, et de son arrivée à Constantinople, est la versions généralement adoptée, à tort ou à raison. Mais l'exactitude nous fait un devoir de transcrire les données contraires d'autres écrivains.

D'après C. M. Couma, «Nicolas Mavroyéni partit tout jeune de Paros pour Constantinople, où il apprit le turc, l'italien et le grec, langue dans laquelle il ne fit que de médiocres progrès. Sa bravoure et son intelligence l'élevèrent au poste de drogman de la marine. Il était très habile dans ses manières avec

(1) Sous le nom de *Levend*, les auteurs modernes désignent les [illegible] marine turque provenant de l'Orient [illegible] en général et de la Grèce en particulier. A la longue, ce nom est devenu synonyme de «[illegible]».

(2) *Aventures ou Mémoires d'un forçat*. Le Hope. Paris 1850, 1 [illegible] Nicolas, M. [illegible], Autocrapoule.

les Turcs à tel point qu'il en fut aimé comme un coreligionnaire. Hassan-Pacha le prit bientôt à son service, le fit nommer interprète de la marine, et le choisit comme son conseiller privé et le guide de toutes ses actions[1].»

Sec. Ahmed Djevdet, Abdoul-Raman, Imbert et Vassif-Effendi, le prince Nicolas Mavrocordato vint dans sa jeunesse de l'île de Paros à Constantinople. La, auprès de Hadji-Nicolaki, banquier de Djezaerli-Ghazy-Hassan-Pacha, il apprit la langue italienne, alors en grand usage, avec le fils de Nicolaki, Stavraki, qui devait interpréter au Divan impérial. A la prière de Nicolaki, Mavrocordato fut nommé secrétaire de l'interprète de la marine. Sa facilité d'élocution et son intelligence native attirèrent sur lui l'attention d'Hassan-Pacha qui, à peine la place de drogman de la marine vacante, le fit nommer par un *irade* ou ordonnance impériale. Les Fanariotes, bien qu'énormément vexés de voir un simple employé du banquier Nicolaki devenir interprète de la marine, n'osèrent rien dire, craignant le courroux d'Hassan-Pacha[2].

Quel que soit, au juste, la façon dont Nicolas Mavrocordato se rendit à Constantinople, nous savons d'une manière positive qu'il se familiarisa vite avec son nouvel entourage, qu'il se jeta tête baissée dans les intrigues du Fanar et sut se servir avec tant d'adresse du haut appui d'Hassan-Pacha, qu'en l'espace de trois années, pendant lesquelles il subit vraisemblablement les métamorphoses indiquées par les chroniqueurs ci-dessus, il réussit, les uns disent à supplanter, les autres à remplacer après décès, l'interprète de la flotte, Argyropoulo, homme d'une profonde érudition et d'une parfaite honnêteté.

La charge d'interprète de la flotte ou de la marine *tersanéh tercémanlyi* dont le titulaire, comme en général tous les drogmans officiels, portait le titre de *tchaouchbachi*, était dévolue principalement aux *bèch-capu-kehayas*, elle venait en troisième ligne, c'est-à-dire après l'hospodorat et l'emploi de drogman du Divan.

Jusqu'à la révolution hellène de 1821, les Grecs du Fanar conservèrent le privilège exclusif de fournir des interprètes de la marine et du Divan au gouvernement turc. Lorsqu'à cause de cette levée de boucliers, les Fanariotes ne possédèrent plus la confiance des osmanlis, on ne put trouver dans l'Empire, comme l'eût souhaité le Grand-Seigneur, un seul Turc qui fut en état ou qui eut la bonne volonté de parler une langue étrangère, on fut obligé de conférer ces dignités, abolies depuis, à des Juifs ou à des Arméniens.

Le drogman de la marine avait un traitement, revenu ou bénéfice annuel de 300 bourses. Cette somme n'était, il est vrai, qu'éventuelle, mais, l'on en mal au, elle surpassait toujours considérablement la rétribution allouée à l'interprète du Divan, qui ne touchait que 94 bourses.

Le drogman de la marine disposait en outre des places de *mousselims* ou de *moutessarifs*, espèce de petits gouverneurs civils et militaires que la Sublime Porte répartissait dans certaines îles de l'Archipel comme sur le continent grec pour y exercer, en son nom, une sorte de contrôle et de surveillance. Il achetait ces charges et les revendait au plus offrant pour son compte particulier. L'appel des jugements rendus par les premiers juges, qui étaient ordinairement au nombre de trois ou quatre par île, était porté devant l'interprète de la flotte qui décidait en dernier ressort; les insulaires préféraient s'en tenir au verdict de leur compatriote plutôt que d'en appeler au grand amiral, dont l'intervention

(1) Extrait du *Voyage sur la mer Egée*, C. M. Cousinéry, t. X, p. 340.
(2) *Le Livre de l'Empire ottoman*, Ahmed Djevdet, t. X, p. 106.

eut été considérée comme la dernière des calamités. C'était également en faisait passer les actes et ordres du gouvernement ottoman aux insulaires grecs et qui transmettait les réclamations, pétitions ou autres pièces de ce genre au Divan impérial par le canal du capoudan-pacha. — Le premier secrétaire de la communauté d'Hydra, rapporte G. D. Critsis, fut J. Orlof, homme qui possédait le plus de connaissances de son temps, rempli de sagesse et d'intelligence. Il laissa des chroniques remarquables sur son époque, dans son premier mémoire adressé à l'interprète de la flotte N. Mavroyéni, chargé de protéger les droits de ses compatriotes, et envoyé deux fois à Constantinople, comme député, il représenta son pays avec tant de sagesse et de dignité qu'il excita l'admiration de N. Mavrogénis (1).

Le drogman de la marine percevait les dîmes des îles, prélevait chaque année, l'accompagnait le grand amiral dans la tournée qu'il faisait à cet effet dans l'Archipel. Le fac-similé suivant, revêtu de la signature de Nicolas Mavroyéni et dans lequel il atteste avoir reçu cet impôt des habitants de Naxos en 1776, vient corroborer ce fait.

Actuel ce qui suit un fac-similé, Lire :

« *Nous déclarons par le présent que l'île de Naxos, autrement dit, Castro, Bourgo et Naxie ont seulement payé le dixième du bakir de l'année courante 1776, au trésor de S. . . notre illustre seigneur, cœur et grand amiral, Gihaz Hassan-Tacsim. En foi de quoi nous avons donné la présente attestation pour sauvegarde et pour valoir ce que de droit. — Le 22 Août 1776.*

NICOLAS MAVROYÉNI, *drogman de la marine impériale.*

La date précise de la nomination de Mavroyéni comme interprète de la flotte nous échappe, attendu que si l'histoire des grands interprètes du Divan a été impartialement écrite, celle des drogmans de la marine reste encore à faire. Cependant, en nous basant sur les pièces officielles que nous avons retrouvées des Cyclades et de Constantinople, nous avons établi ainsi la chronologie des interprètes de la flotte immédiatement avant et après Nicolas Mavroyéni.

Documents signés par Nicolas Mavroyéni, comme fondé de pouvoirs de l'économe du Hatti-Chérif de la marine Th. Lascaris.

1763 THOMAS DIMAKI
1766 ÉTIENNE MAVROYÉNI
.. ARGYROPOULO.
1771 (?) NICOLAS MAVROYÉNI.
1781 ÉTIENNE MAVROYÉNI (revêt. du précédent)

Une fois drogman, Mavroyéni devint une telle place une importance qu'elle n'avait jamais eue. Ses prédécesseurs n'avaient jamais été que les interprètes des commandants, comme les plus imbéciles et les plus stupides. Mavroyéni devint l'ami et le conseiller du pacha le plus exercé et le plus clairvoyant qui eut jamais été à la tête de la marine turque. La ruse dont le musulman, montrait la douceur d'un agneau avec le tact le

(1) *Histoire de l'ère d'Hydra* [illegible] de 1821 [illegible] par D. et B. Bulard Marseille 1888 p. 81

Si le bruit de quelque acte illegal commis par son drogman arrivait jusqu'à lui, le premier mouvement d'Hassan était la colère, il jurait qu'il ferait sauter la tete à l'insolent qui resistait à ses ordres; mais la vue de Mavroyeni suffisait pour desarmer son ressentiment, et il chargeait de nouvelles faveurs cette tete qu'il venait de jurer de faire tomber. Toutes les infractions du drogman aux lois et aux usages des Turcs, ne semblaient que lui assurer plus d'influence sur son protecteur, et les Grecs, aussi portes qu'autrefois à attribuer les effets, qui les surprenaient, à quelque cause surnaturelle, s'étonnerent moins de la puissance de Mavro enique de la vertu des ingredients dont il avait dû se servir pour composer un philtre» (1).

Les historiens sont unanimes à constater l'influence considerable, sans bornes, dont Nicolas jouissait sur l'esprit de Djezzerli-Hasan-Pacha qui fut, certes, l'amiral le plus remarquable de la marine ottomane. Ce musulman avait été si charme de l'esprit de son drogman et tellement captive par ses manieres, que jamais aucune intrigue, faite en vue de lui nuire, ne put ébranler un seul instant l'attachement que lui portait son maître. D'aucuns assurent qu'il poussait sa confiance en Mavroyeni jusqu'à lui permettre de le remplacer, mais sans officialite, dans ses fonctions. On a maintes fois cite le credit dont avaient joui jadis Panayotaki et Nicolas Mavrocordato, mais tout cela n'etait rien auprès de l'enorme ascendent de Nicolas Mavroyeni, non seulement sur le grand-amiral, mais aussi sur les membres composant le Divan imperial.

Emerson Tennent, un publiciste anglais de quelque valeur, nous laisse deviner la tactique mise en pratique par le drogman de la flotte pour arriver à posseder un si grand crédit. «L'audace et la presence d'esprit de Mavroyeni, écrit-il, l'adresse de sa conduite envers les Turcs, le zele qu'il montrait pour la gloire de l'Islam, et les extases dans lesquelles il tombait souvent dans le Divan, en criant d'un air inspiré «Allah! Allah!» le rendirent l'unique idole des Ottomans, aide de camp, interprete, conseiller et instrument de toutes ses entreprises d'Hassan-Pacha (1)».

ANEXE LA PAG. 19

Nu numai de la ocasiunea solemnei intrări în Bucureşti a Domnitorului vedem pitacuri organizându-şi alaiuri. Mai dămu aci alaiulu cu care eşia Domnia, afară, la Isvorul-Tămăduirei şi cu care eşia Domnia la Buzău.

In cod. XVII, fila 251 am mai aflatu un alaiu, din 1787, fără indicare de ocasiunea la care avu locu. Îl reproducemu, fiind primulu în care găsim introdusu *un tun* cu tunarii lui şi trei equipage domneşci: Careta Gospod, cu 6 telegari, Butca Gospod, cu doi telegari şi — lucru extraordinar — o sanie domnească trăsnită cu cerbi!

Orinduiala alaiului de nănte (?) ca ce chipu s'a orinduitu.

Toţ' aprozii vătăşeşti, aprodşi comuneşci, copiii din casă al vătavului de ciohodari şi paharnicesci toţi, cu corăşii şi stegarii lorŭ, înarmaţi şi călări, doi câte doi, după orinduială.

1. *Aventure ou Memoires d'un Grec*; Th. Hope, t. I, p. 4°.
(1). Emerson Tennent, t. II, p. 279. — [illegible] ... etc. Steph. Th. Xenos, Londres, 1861, t. I, p. 74.

Toţi Portăreii ot vel Portar — asemenea
6 Comişei călări cu haine roşii — asemenea.
4 salahori ai grădurilor Gospod. — asemenea.
Cămărașii şi Ipcanii, asemenea călări şi înarmaţi cu vătaful de călăraşi şi Odobaşa de Ipcanii
Tagma Logofeţilor, cei noi de Vesterii.
« « « de Divanŭ.
Hekeam Başa cu ramaculŭ sŏŭ
Toţi leventii ot vel ispravnic za curte călări şi înarmaţi, câte doi
Chehaiarŭ gospod toţi înarmaţi şi călări
6 Satir, asemenea.
6 Alaiŭ-Ceauşi, din cari doi să ambie pentra mişcarea şi îndreptarea alaiului la mergere, cu bună orînduială.
3 saraceni şi unŭ mataragiŭ, asemenea călări şi înarmaţi.
2 Trambiţaşi Gospod, călări.
Ieingalele toţi cu idechiŭ, călări şi înarmaţi, câte doi.
4 Postelnici Capuce ăi şi înarmaţi.
4 logofeţi de taină.
4 logofeţi za visterie de cei ce aŭ îmbrăcat caftane.
Al 3-lea Comis cu Caftangiu
Al 2-lea Comis cu al 2-lea pitarŭ.
Vătaful de pahărnicei cu vătaful de curte
Vătaful de aproşi. cu ceauş de aproşi.
Al treilea vist. cu al 3-lea post.
Al 3-lea logofĕt de sus. cu al 3-lea logofĕt de jos.
Vel caparŭ, cu devetaru.
Patru trâmbiţaşi gospod.
Biv vel armaş muhurdar, cu Vel Post. Matheiŭ.
Vel Pitar Stavrache, cu Pitar Mănăilă.
Serdar Gregorasco, cu Serdar Stancin.
Paharn. Călinescu, cu Pah. Nicolake.
Paharn. Iancu. cu Pah. secretar.
D-lŭ Vel Comis. cu D-lŭ biv vel clucer vechil Postelnicie

Tacâmulŭ armăşiei înaintea tunului.

Armaşii cu puşcaşi călări şi înarmaţi.
Al 2-lea armaş, cu al 3-lea armaş
Pitar Şerban
Tunul cu doi topcĭ deasupra şi toţi ceĭ-l-alţi tunari călări împrejurulŭ tunului, cu fuştele în mână.
Vel Armaşŭ cu toţi lăutarii cântându şi cu 4 trambiţaşi.
Cavasi doi înaintea cămărei şi înarmaţi.
Cămara Gospod cu 10 tufecciĭ de oparte şi 10 de altă parte, călări şi înarmaţi.
Vechilulŭ cămărăşiei şi cu Vel gramatic lupă cămară.
Haznea Emini cu totŭ tacâmulŭ lui, călăreţ şi înarmaţi.
Ordu-Agasi cu totŭ tacâmulŭ lui călări şi armaţi.
Careta Gospod. cu 6 telegari.
Sania Gospod cu cerbi.
Butca Gospod cu doi telegari (Cond. XVII. fila 251)

1787 Alaiŭ la Isvorul Tămăduirei.

«Alaiul prea iubitei Domnei Domnei mele *afară* la Isvorul Tămăduirei».

50 Seimeni polcovnicesci } călări și armați
50 « baluchășesci }
6 Postelnici toți cu capoturi și lucămŭ cuțit.

Ceauș spătăresc,	cu ceauș agiescŭ
Baș baluchaș	cu polcov de seimeni
Vtori Pit.	cu polcov de teig.
Vornic tă oarem,	cu vel căpit. de dorobanți.

50 neinți din portă, pe josŭ,
12 tostași cu darde și cu isbașa lor
8 Căpitani ai seimenilor spătărești și 4 ai gredeților urmați cu zardavelu în cap.
10 Ciohodari pe lîngă careta gospodia și cele-l-alte carete următore.

Poruncim Domnia mea, Ceauș spătăresc, să fii zapciŭ, ca să păzești acest alaiŭ joi, până în diuă» (Condica No 17, fila 177).

ANEXE LA PAG. 33.

Justiția sub Mavrogheni.

Din următorele acte se pote vedé, mai odată, că neîntemeiată este afirmațiunea unora din scriitori, că Mavrogheni judeca *turcește* și numai după voia lui.

Adevĕrată că pedepsia greĭ abaterile dela datorii ale unpiegaților justiției. Așa în 3 Aprilie 1787 a urmăritŭ pe Mitrofi zapciulŭ «să responda, căruia aŭ slobodită unŭ ucigașŭ din pușcărie, luîndŭ risfetŭ» (Cod. XVII fila 166).

Amŭ arătată că N. Mavrogheni n'a schimbată dela o lună altă judecători de la «departamenturi». În 5 Maĭ, 1878, a numită pe zeĭotalŭ slujitorĭ sele pîrâului Zăbuenți) la depart de șépte, în locul armașului N. Cantacuzino. Poruncimŭ d-lui Vel Vist să-ĭ aședĕ în catastihulă legilor între judecători. Așișderea poruncimŭ și d-lui Vel log. de țera de susŭ, să arĕți Domnescului nostru județ boerilor judecători dela acelŭ departamentŭ, ca să fie înscriptați.» (Cod XVII. fila 174)

Amintimŭ acestŭ casŭ ca să se confirme asertiunea noastră, că nu s'ară deschestiunatŭ de N. Mavr. «*Departamentarde*» și că schimbările ară ce nu eraŭ atătŭ de lese și de generale cumŭ s'ar fi pututŭ crede. Din pitaculŭ adusŭ se mai vede și aceea, că la crĭ ce numire în slujbă de judecător trebuia să participe doi din veliții boerĭ ai Divanului. Vesternicul, pentru regularea lefeĭ numitului și unulŭ din logofeții mari, ca contrasemnator alŭ aĭegerei funcționarului.

Acumŭ diversele acte mai susŭ promise.

Iată un casŭ forte curiosŭ de abusŭ alŭ unuĭ ispravnicŭ din Meedințĭ, care în locŭ de a face dreptate la jalba unui mazilŭ, îlŭ bate la tîrgă și îlŭ închide. Așa ceva nu făcea Mavrogheni, ci boerului Otetzeanu Frusin:

Carte la Ispravnicul Orăiovĕi, a lui Dumitrașco Anescul cu Costea Negoțitoriu pentru 6 oĭ.

«Zemli Vlah.... De vreme ce la Domnia mea aŭ datŭ jalbă Dumitrașco Anescul mazilŭ din sud Meedințĭ pentru Costea Negoțitoriu, cumcă în leat 1780

i-aŭ datŭ şése oĭ cu tocmélă şi tot prelungindu-lŭ nevrêndŭ să i le plătéscă aŭ mersŭ la dênsulŭ să-ĭ céră banĭ la ḑi antêiŭ a luĭ Maĭ, iarŭ numitulŭ Costea nu numaĭ banĭ nu i-aŭ datŭ, ci încă aŭ săritŭ la dânsulŭ de l'aŭ şi bătutŭ şi cumcă mergendŭ la Clucerulŭ Frusinu Ispravnicu judeţuluĭ, ca să-ĭ judece pentru acesta, numitulŭ clucerŭ, fără de a nu intra în nicĭ o cercetare ca să vadă cine este vinovatŭ, l'aŭ pusŭ la ḑi de târgŭ în falangă şi i-aŭ trasŭ 200 de toege la tălpĭ şi după aceea l'aŭ băgatŭ în puscărie în butucĭ dimpreună cu talharĭ globindulŭ şi cu talerĭ 146, fără de a nu i se da banĭ după oĭ. Pentru care, măcarŭ că aŭ datŭ zapisŭ de împăciuire la mâna Costeĭ, dar ḑice că acelŭ zapis l'aŭ datŭ de nevoie ca să scape dela închisóre. Aşisderea dimpreună cu dênsulŭ aŭ trimesŭ jalbă Domnieĭ mele şi totă brosla mazilurŭ de acolo cerêndŭ dreptate pentru acéstă straşnică pedepsă ce aŭ făcutŭ clucerul Frusinu luĭ Dumitrasco cu falanga la ḑi de tergŭ şi cu închisóre la puşcărie, avêndŭ pe acesta ca pe unŭ părinte în tarafulŭ lorŭ. Decĭ vrêndŭ Domnia mea ca să Ne plirofórisimŭ de adevêrŭ la aceste, iată scriemŭ d-le cinstitŭ şi credincioşŭ boĭerulŭ domnieĭ mele Alexandru Gherake biv. vel Post Caimacam Craiovei, ca d-ta împreună cu d-lor ceĭ l alţĭ boĭerĭ de acolo, să faceţĭ cercetare forte cu de amênuntulŭ atâtŭ pentru pricina gâlceveĭ luĭ Dumitrasco cu Costea în ce chipŭ s'a întâmplatŭ şi cine dintre amêndoĭ aŭ datŭ anteiŭ pricină de gâlcevă şi care este vinovatŭ maĭ multŭ la acesta, cât şi pentru pedepsa cu falanga şi cu închisóre ce se jăluesce că i-aŭ făcutŭ clucerulŭ Frusinu; de este adeverată şi în ce chipŭ l'aŭ bătutŭ? Care aceste să le cercetaţĭ prin omenĭ ce se vorŭ fi întâmplatŭ de faţă, iar maĭ vêrtosŭ pentru globa, care este cu totulŭ nesuferitŭ Domnieĭ mele, să cercetaţĭ cu ce cuvintŭ s'aŭ îndrăznitŭ clucerulŭ Frusin de aŭ făcutŭ o urmare ca acesta, însă cercetarea să o faceţĭ dreptă în adevêrŭ în frica luĭ D-ḑeŭ, fără de a *parti* la vre-o parte şi orĭ în ce chipŭ veţĭ dovedi se insciinţaţĭ Domnieĭ mele, cu anafora. Pentru care orînduimŭ şi Mumbaşirŭ pe boerulŭ Domnieĭ mele... Post, să stee acolo până veţĭ face cercetare şi aşteptând respunsurĭ până îĭ va veni alŭ doilea poruncă dela Noĭ în ce chipŭ să urmeze şi după cercetare, de va remânea clucerulŭ Frusinu vinovatŭ la acesta, să ia Mumbaşirulŭ trepădŭ dela numitulŭ clucerŭ talerĭ 30. Tolico pisah gsp. 1787 Apr.

1786 Aug. 19. Judecata înaintea unuĭ arbitru rînduitŭ de Vodă:

O livadă făcută pe moşie strămă atâtŭ o stăpânesce celŭ care a făcuto şi urmaşiĭ sĕĭ, câtŭ este *trăitorŭ* pe moşie; iar decă lipsesce, o perde şi revine proprietaruluĭ moşieĭ.

Judecata luĭ Nicola Gheorghiu moldovénŭ din Hârlăŭ cu Christodor Tolea din Bucurescĭ, că i-aŭ luatŭ nevasta şi din avere.

Domnitorul muntenŭ corespunde în privinţa acésta cu domnitorul moldovenŭ Alesandru Mavrocordat, care adeverindu dreptatea luĭ Gheorghiu, domnitorul muntenŭ aruncă la puşcărie pe vinovatŭ şi vinde nisce morĭ ale acestuia pentru îndestularea păgubaşuluĭ. Cond. 17, fila 125.

O carte de Judecată a luĭ Pătraşcu, pentru pricina ce are cu cumnatu-seŭ Radu, amêndoĭ poterasĭ.

«Pătraşco Poterașŭ dela Stegulŭ d-luĭ polcovnicŭ de poteră ot. satu Mârşa sud Vlaşca, aŭ trasŭ la judecată înaintea Nostră pe cumnatu-seŭ Radu poterașu

totŭ dela stégu luĭ, arĕtând că estimpŭ, după doue ḑile trecute după ḑiua sfîntuluĭ Gheorghe, în marginea satuluĭ fiindŭ unŭ stârvŭ de calŭ, s'aŭ dusŭ séra de s'aŭ urcatŭ aprope de acelŭ mortŭ calŭ, intr'unŭ copaciŭ, păzindŭ cu puşca, ca viindŭ la stârvŭ vre unŭ lupŭ să mănânce, să dée intr'insulŭ să-lŭ omóre şi peste nopte mergendŭ şi acestŭ Radu cu puşca, totŭ pentru a păzi la acelŭ stârvŭ, ca să ucigă vre unŭ lupŭ; după ce aŭ mersŭ acolo, vĕḑendŭ că nu-ĭ vine bine să dée cu puşca aŭ mersŭ de aŭ luatŭ stârvu să-lŭ tragă la locu unde iĭ venea luĭ cu îndemână ca să pótă da cu puşca şi acolea unde întindea stârvulŭ vĕḑendŭ Petraşco mişcarea stârvuluĭ, întunericŭ fiindŭ şi ne băgândŭ semă aŭ datŭ cu puşca cu alice, şi aŭ împuşcatŭ pe cumnatu-seŭ Radu printr'o mână şi pe la cóste, băgândŭ intr'insulŭ 13 alice şi peste o septemână puindu-se în carŭ, aŭ venitŭ aicĭ să jăluiască Mărĭ Sele luĭ Vodă şi elŭ ce frică aŭ pusŭ mijlocitorĭ şi aŭ făcutŭ pace şi i-aŭ datŭ tal. 26 şi acumŭ 'şĭ cere banĭ înapoĭ fiindŭ că nu aŭ muritŭ şi este sănătosŭ: faţă fiindŭ şi Radu cumnatu-seŭ, luarea banilorŭ n'aŭ tăgăduitŭ, fără numaĭ ḑise, că elŭ s'aŭ dusŭ la stârvŭ în picióre şi cu puşca la spinare şi luândŭ coşulŭ caluluĭ în mână să-lŭ tragă fiindŭ uşorŭ s'aŭ pomenitŭ împuşcatŭ şi din copacialŭ care aŭ datŭ cu puşca diestima loculuĭ până la stârvŭ este numaĭ de 5 paşĭ şi elŭ pentru că i-aŭ fostŭ cumnatŭ l'aŭ cetatŭ şi aŭ făcutŭ pace pe aceştĭ banĭ, ne mergêndŭ nicĭ la doftorŭ ca să-ĭ scotă alicele dintr'insulŭ, pentru ca să nu-lŭ scotă în cheltuială, iară de ar fi fostŭ străinŭ nicĭ intr'unŭ chipŭ nu s'arŭ fi odihnitŭ, pentru că osebitŭ de cheltuiala ce aŭ făcutŭ la căutatulŭ boleĭ, dar şi de bucatele ce aŭ avutŭ peste câmpŭ semănate s'aŭ păgubitŭ şi aŭ rămasŭ şi secatŭ de mană, încâtŭ la lucru greŭ nu pote munci: decĭ fiindŭ că şi de însuşĭ noĭ desorâcîndu-se Radu se vĕḑu semnele alicelorŭ, care sunt şi până acum în carnea luĭ ne scóse, şi maĭ vertosŭ că din copacialŭ care aŭ datŭ cu puşca cunoscutŭ lucru se vede, că este şi maĭ puţină diestimă ca de 5 paşĭ, pentru că de susŭ dândŭ vine maĭ aprope şi vederea omuluĭ stândŭ în picióre, nu face vre-o asemănare ca de lupŭ, fiindŭ jigănia cu patru picióre, ci trebue să se fi uitatŭ bine cu ochiĭ şi apoĭ să dea cu puşca, decĭ fiindŭ ca acéstă învoire aŭ făcut-o prin zapisŭ cu bună-voĭe şi rugatŭ de cumnatu-sĕŭ Pătraşco, care zapisŭ se vĕḑu şi de noĭ, cu cuprindere întocmaĭ, hotărîmŭ că Radu să fie în pace şi nesupĕratŭ de aceĭ banĭ de către cumnatu-sĕŭ Pătraşco, pentru că nicĭ acumŭ nu este litrositŭ şi vindecatŭ, aflându-se alicile în carnea luĭ, şi după vreme când se va întîmpla a se deschide rănile să aibă cu ce a se căuta: acésta! 1786, Decem. 11. (Cod. 16, fila 13).

Vel. spăt., Costandin Cocorăscu Pahar

Altă judecată:

Io. Nicolae Petri Mavrogheni V. V. i gpd. Zem. Vlas.

S'aŭ înfăţişatŭ la Divanŭ înaintea Domnieĭ mele amendouĕ părţile, şi fiindŭ doveditŭ numitŭ Gheorghe Grecu cum că aŭ fostŭ gazdă de hoţĭ, nu s'aŭ primitŭ pâra luĭ, ci hotărîmŭ ca Costandin Polcovnicu să aibă pace, dându-ĭ acesta Domnesca nostră întărire la mâna luĭ intru apĕrare. — 1787. Mart. 5 (Cond. 16 Fila 13, 3a).

Vel. Logf.

pec.

gospod.

Pre Inălțiile Domnie.

După jalba ce aŭ datŭ Inălțimeĭ tale Gheorghe Grecu, din satul Bălănescĭ-ul Oltŭ pentru dumnealuĭ Constandin vel polcovnicŭ za dorobanțĭ, arĕtândŭ că fără vină l'aŭ prepusŭ de gazdă de hoțĭ, și bătendu-lŭ cu 200 de bețe la falanga i-aŭ luatŭ și totŭ ce-aŭ avutŭ după sufletulŭ lui, precumŭ mai josŭ anume se arĕtă și isĭ cere dreptate cu împlinire, prin care jalbă ne poruncescĭ Măria Ta, să cercetămŭ și să înșcințămŭ Măriĭ Tale, după luminată poruncă, aducendu-se față Constandin polcovnicŭ pirătulŭ, s'aŭ întrobatŭ ce are a respunde? și ḑise că aicĭ în Bucurescĭ de însuși elŭ prinḑendu-se treĭ hoțĭ, anume: Dumitru, Velco și Hristea Sîrba, și la cercetarea ce s'aŭ făcutŭ de judecată în spătăria dumnelui biv vel spăt. Costache Mavrogheni aŭ arĕtatŭ, că în primăvéră aflându-se în hoție, aŭ maĭ avutŭ tovarășŭ pe unŭ Mincul, care este împușcatŭ într'unŭ pe[illegible] din bătălia ce aŭ făcutŭ dincolo de Dunăre cu potera sîmenescă i pe unŭ Costandin, ce aŭ fostŭ împreună cu dînșiĭ aicĭ în Bucurescĭ, când s'aŭ prinsŭ ei și aŭ scăpatŭ și pe acestŭ Gheorghe jăluitorŭ, numițiĭ prinșĭ hoțĭ l'aŭ arĕtatŭ ca[illegible] aŭ gazdă, la care aŭ și banĭ și arme lăsate la dînsulŭ și după acestŭ tacrul a lor, cu volnicia dată în scrisŭ a d-luĭ biv. vel spăt. Mavrogheni, aŭ mersŭ și mai înteiŭ aflândŭ pe acestŭ Mincul rănitŭ în satulŭ Cotenița dintr'acelŭ județu care fusese prinsŭ de ispravnicĭ cu o septămână de ḑile maĭ nainte de prinderea acestorŭ hoțĭ de aicĭ din Bucurescĭ, și în ḑiua ce aŭ ajunsŭ numitulu polcovnicŭ într'acestu satŭ, întru acea ḑi fusesă venitŭ și acestu Mincul dela ispravnicĭ la casa lui și prinḑendulŭ aŭ mersu asupra satului Vrișora ce este din susulŭ Cotenețiĭ diastima de locŭ de o jumătate de ciasŭ unde se află șĕḑetoriu acestŭ arĕtatŭ atâtŭ de gazdă Gheorghe jăluitorŭ și găsindulŭ și pe dînsulŭ, aŭ [illegible] putŭ a face cercetare, după porunca ce aŭ avutŭ, și întră cele-l-alte găsindŭ și pe unŭ Tudor sluga sa, aŭ arĕtatŭ, că anu în postulŭ san-Petrului, pe vre[illegible] prașiliĭ de porumbŭ, simțindu-se de poteră că aŭ venitŭ după dînșiĭ să-ĭ prindă iar acestŭ Gheorghe împreună cu Mihail tovarĕșulŭ sĕŭ pe venitulŭ mosie lăvorăle și Cotenița îĭ puse pe toțĭ acești hoțĭ de săpa la porumbŭ și într'acea chipŭ nu se putea dovedi hoțiĭ de poteră și într'o sâmbătă sera s'aŭ scuiatŭ acestŭ Gheorghe dela Vrișóra, luândŭ împreună și pe Tudor, sluga sa și mergendu la satulŭ Cotenița aŭ intratŭ în grădina luĭ Velco, ce este unulŭ dintr'acei prinșĭ hoțĭ de atuncĭ și luândŭ de subt pătulŭ luĭ cincĭ pușcĭ i doue iatagane și patru pistole șeḑendŭ la cârciuma luĭ în satŭ, la unŭ Nicola cârciumarŭ, frate acestuia Tudor slugă, de acolea aŭ încălecat Gheorghe și pe Tudor l'aŭ luatŭ totŭ pe josŭ, avendu și unulŭ și altulŭ arme în spinare să le ducă la casa lui la Vrișora, și pre drumu mergendu, aŭ ḑisŭ Gheorghe către Tudor sluga, să nu spunĭ nimenui de rădicarea armelorŭ, că după ce le va vinde la Craiova îĭ va da și lui talerĭ 10 și ajungendŭ a casă le-aŭ pusŭ în soba bordeiuluĭ, apoĭ a doua ḑi Duminică prinḑendu-se de polcovnicŭlŭ județuluĭ, acestŭ Mincul rănitulŭ, totŭ într'acea ḑi despre seră, aŭ ḑis Gheorghe către Tudor sluga, că elŭ merge la polcovnicŭ să secĕtă pe Mincul, și fiindŭ că elŭ rĕmane singurŭ a casă l'aŭ întrebatŭ pe stăpânulŭ sĕŭ Gheorghe, décă va veni cinevașĭ la dênsul peste nópte să dée pușca? și i-aŭ poruncitŭ să nu dée că-lŭ spânzură, și apoĭ după acesta vorbă ce-aŭ avut-o între dênșiĭ, luândŭ armele de unde le avea puse între le-aŭ trecutŭ în pivnița bordeiuluĭ și le-aŭ pusŭ între nișce buțĭ, și după ducerea luĭ, Gheorghe peste nópte cine va fi venitŭ nu șcie, că drept-

unde aŭ fostŭ armele aŭ rădicatŭ două scăuduri ale bordeiului şi aŭ luatŭ armele, şi la rădicarea lor aĭ rămas unŭ pistolŭ, care l'aŭ datŭ lui Tudor pentru făgăduiala de tal. 40: de care şi însuşi Nicola brat Tudor sluga pentru rădicarea armelorŭ din grădina Velculuĭ totŭ asemenea mărturisitŭ aŭ făcutŭ şi polcovnicului, şi după arătarea acestora prinseră şi pe acelu Vinaŭ tovarăşulŭ lui Gheorghe, l'aŭ certatŭ cu bătaie crudă; şi fiind-că elŭ aŭ fostŭ şi bolnavŭ de friguri, s'aŭ arătatŭ de bolnavŭ forte rĕŭ, şi cu tote ale lui mişcărĭ de scăpare ce-aĭ făcutŭ nu s'aŭ crezutŭ, şi nĕpăsându-le cari aŭ rămasŭ acolo, l-aŭ pusŭ pe amĕndoĭ în butucĭ şi l'aŭ legatŭ cu acestă Gheorghe alăturea, şi amĕndoĭ închiĭ cu unŭ cleanchiŭ, şi peste nopte adormindu-şi toţi de oboseala drumuluĭ, de lângă acestŭ Gheorghe s'aŭ scularŭ Mihaiŭ tovarăşulŭ seŭ şi cu bătucelŭ în piciore aĭ fugitŭ şi nu l'aŭ mai găsitŭ, şi pentru aceea şi pentru ca să spue armele, şi l-aŭ datŭ câte-va lovĭture la palatgă după adunarea lor aci, mărturisindu-şi mai întâiu pricinele tote părţile totŭ asemenea arătare aŭ făcutŭ hoţiĭ şi mai aŭ arătatŭ că după ce s'aŭ rămasŭ Mihaiŭ în ţera turcescă, şi întorcendu-se napoĭ, pe drumŭ aŭ întâlnitŭ unŭ Turc şi i-aŭ luatŭ calulŭ şi o puşcă şi unĭ ţigarĭ şi pe calŭ l'aĭ pusŭ pe acelŭ Mihaiŭ rănitŭ şi trecendŭ înnărea aŭ venitŭ la satulŭ lor Cotenţa, s'aŭ despărţitŭ şi le al-doilea Dumitru Velcu şi Nandrin, şi cu unu Costea, şi s'aŭ dusŭ asupra Craiovei în judeţulŭ Gorjilor pe Mirache şi aŭ lovitŭ pe unŭ omŭ ce-i dice pe porcelă Spânu şi l-aŭ luatŭ tal. 100 şi aŭ mai lovitŭ pre unŭ ciobanŭ, şi l-aŭ luatŭ tal. 40, şi dela unŭ Românŭ tal 20, şi dela altŭ ţiganŭ tal. 15, şi apoĭ lovindu-se cu potcoalele de peste Oltŭ, aŭ pentru acelŭ Costea tovarăşulŭ lor, care i s'aŭ alusĭ şi capulŭ la luminata portă gospodŭ, cumŭ şi acelŭ Tudor i brat Ego Nicula, sluga lui Gheorghe gazda, peste cele de maĭ susŭ arătate, aŭ maĭ disŭ şi aceasta, că venindŭ pe drumŭ cu Gheorgle stăpânulŭ lor, s'aŭ rugatŭ de dĕnşiĭ ca să nu spue pentru puşcĭ şi de punerea lor la acelea locurĭ ce se aretă maĭ susŭ, cumŭ şi de pistoalŭ ce l'aŭ datŭ lui Tudor sluga şi-le va da tal. 40, la care arătările lor, ceĭ Gheorghe jăluitorulŭ, mainea judecăţiĭ pentru acelea arme care le-aŭ răpitŭ dela Cotenţa şi le-aŭ dusŭ de le-aŭ ascunsŭ la casa lui, cumŭ şi le pistoiŭ celŭ rămasŭ şi l'aŭ datŭ lui Tudor, sluga sa, pentru făgăduiaşă de tal. 10 mai nu tăgăduitu atată numaĭ aŭ răspunsŭ pentru arme, că nu scie cine le-aŭ luatŭ din pravăţa bordeiului: deci dară cumŭ aŭ fostŭ Gheorghe gazdă şi ascundetorŭ de hoţi, este dovedită însuşi din mărturisirea hoţilor, şi din spusa slugilor lui, care atunci când era cu toţi de faţă aŭ rămas unapologhitos, iar pentru ceea ce arată jăluitorulŭ că i-aŭ luatŭ, nici polcovnicului n'au tăgăduitŭ, ce dică, că unile s'aŭ luatŭ de însuşi, şi altele de poteraşĭ, după obiceiŭ, căci obiceiulŭ vechiŭ este de a hoţi şi dela gazdele hoţilor, orĭ ce se vor găsi, ceĭ ce prinduŭ aĭ totŭ, şi cea dĕ nescare păgubaşĭ maĭ întâiŭ împlinescŭ pagubele, şi apoĭ ceea ce remâne este al lor, căci pentru acea este pusă viaţa în primejdie, noĭ de cercetarea ce amŭ făcutŭ şi atunci şi acumŭ, după luminată porunca înşeninţămŭ, în hotărîrea cea desăvârşitŭ se va face de către înălţimea Ta. 1787, April 29.

Ist. Post. — Costandin Cocorăscu, ort. pahar.

Cele luate de Damaschin Polcovnicul şi Poteră.

1 Unŭ celŭ cu şea.
1 Ipănguea de abă albă

1 Șolă de pĕrŭ.
1 Cburerĭ postavŭ de ţĕră.
2 Antree scurte de aslagŭ
4 Cămăşi românĕşci vechi
1 Pĕrechĭ ismene.
3 Peşchire
1 Basma albastră prostă
1 Fesŭ
½ Cotŭ postavĭ rosu.
½ Cotŭ alage
2 Petece postavŭ verde.
1 Iuzlucĭ.
1 Băsma de 12 parale
1 Mundrŭ pazŭ de Brasovŭ compusetă cu pane.
1 Călimărŭ de alamă.
1 Flontă.

tal, le, barĭ 90 Lei şi daţĭ la Ispravnicŭ de Vlaşcă spătărescă.

Ală toate de pĕrutu

1 Pĕrechĭ desagĭ de pele.
1 Cojocŭ scurtŭ
1 Fesŭ.
1 Ploscă.
1 Pĕrechĭ surutraĭ vechĭ
1 Rĕutŭ de ată
1 Cuţitŭ de 20 parale.
1 Piţernuţă de osŭ.
½ Oca bumbacŭ
1 Oca lână.
2 Oca de pĕrŭ (Cond. 16, fil. 35, 70).

Carte de paterată a lui Ioan sin Lefter Chelarŭ Merŭ Negoeşci, cum după însemnarea Dlui Ispravnicului sud Ilfacŭ, că în apropiu că are o săpată la o comoră

«Fiindĭ că după înştiinţarea boerilorŭ boerĭloră ispravnicĭ sud. Ilfov a ni-aŭ făcutŭ, că în prosma mănăstirĭ Negoeşci s'aŭ găsitŭ o săpătură de grapă cu asemănare de comoră, ş. după cercetările ce aŭ făcutŭ Dumnelorŭ, în 6 [illegible] în pivniţa mănăstirĭ Negoeşci s'aŭ găsitŭ o cazma, şi în gura ei cu rămăle lucrul remasŭ atelŭ pămentă lasă, potrivită cu pămentulŭ săpăturĭ acelĭ grapă, şi unde despărţire între dinsele n'aŭ avută, şi aŭ bănuială, că arŭ fi fostŭ la acea săpătură de grapă un Ioan sin Lefter chelaru mănăstirei care chelarŭ aducendu-se aceĭ, după cercetările ce aŭ făcutŭ ne aŭ adeveritŭ, că acea săpătură de grapă s'aŭ făcutŭ Joi noptea spre Vineri la 8 ale trecutului Aprilĭ şi chelarŭ fiind trimisŭ de igumenu de la 1 Aprilĭ cu nescăbarea sa în tempu, şi aŭ venitŭ la

15, tot a acelei luni, la mănăstire, precumŭ ne-amŭ încredinţatŭ din însăşi gura lui Iordache, ce aŭ fostŭ orăndnitŭ vătăşegiu domnescŭ că numitulŭ celularŭ a fostŭ nelipsitŭ de a Oltenița între aceste 15 dile, cum şi numitulŭ egumenŭ. Ioi, la 8 ale acelei următóre luni Aprilŭ aŭ fostŭ aici în Bucureşci şi a doua di Vineri aŭ plecatŭ de aici la mănăstire împreună cu d-lui paharnic Fereseu şi cu d-lui Costache armaşŭ; după aceste mărturisitări ce aŭ luatŭ judecata, cunoscutŭ lucru este, că rea a fostŭ arătarea dumnelorŭ ispravnicilorŭ, pentru că nici una nu aŭ eştŭ adevărate, şi rămâne Ioan chelarul a fi nesuperată pentru acesta pură ce s'a făcutŭ asupră-i. 1787, Iunie 17 (Cond. 16, fila 45).

Vel spătar, Costandin Cantăcuzin, paharnic.

Prè Înălţate Domne

«Jăluescŭ mănăstirei Măriei tale pentru dumnelui polcovnicŭ din sud. Vlaşca ce se află acum aici, că vinduiŭ cu slujitorii dumnelui la casa me, mi aŭ luatŭ cu bănuială de hoţie, ziceudŭ că aşi fi şi eŭ amestecatŭ cu cei doi hoţi ce s'aŭ prinsŭ şi s'aŭ trimisŭ unuia capulŭ aici, şi altulŭ viŭ, de care, milostive Dómne, eŭ nu mĕ scriŭ cu nici unŭ felŭ de pricină de hoţie, că suntă 6 ani de când şedŭ în satulŭ Giratia, şi pe urma mea nu s'aŭ dovedităŭ nici unŭ felŭ de hoţie, care această mie mi este căpaste, mai vertosŭ, dumitale, Dómne, am şi cartea dumnélorŭ ispravnicilorŭ din sud, Vlaşca, ce scrie către Măria Ta pentru mine şi mĕ adeverezŭ de omŭ dreptŭ şi cu laude în vesterne, cătŭ şi adeverinţa satului o am, toţi sătenii isc̆liţi; deosebitŭ de acestea, Luminate Dómne, când aŭ venitŭ polcovnicu a casă la mine de m'a luatŭ mai întâiŭ ca pre un hoţŭ, şi m'a şi glotuitŭ, de care mai în josŭ voiŭ areta Măriei tale, şi, acumŭ m'a dusŭ şi m'a închisŭ la dumnealui vel spătarŭ, luandŭ şi cartea dumnelor ispravnicilorŭ, ce scrie către Măria ta, pentru mine; cu lacrimi mĕ rogu Măriei Tale să aibŭ dreptate, cât şi celea ce mi-a luatŭ polcovnicu să ne luminată porunca Măriei tale ca să-mi împlinescă, că va fi cu păcatŭ să rămânŭ păgubaşŭ, şi ce va fi mila Măriei tale.

Robulŭ Măriei Tale.

Cele ce mi s'aŭ luatŭ de Polcovnicŭ

1 Căciulă drept. tal. 3.
1 Puşcă drept. tal. 8
1 Păreche cizme tal. 3, cătŭ şi altele

Dumitru din satul Giratia, ce mĕ aflu închisŭ la d-lui vel. spătarŭ

Resoluţie:

Dumnéta vel spătarŭ, să arĕţi Domniei mele de pricina aceasta negreşităŭ. 1787, Octombrie 30.

Raport.

«Măcarŭ că prin acéstă jalbă ce aŭ datŭ Dumitru jăluitorulŭ, arĕtă că este năpăstuitŭ, şi numai pentru o bănuială s'aŭ jăfuitŭ de către polcovnicŭ ot sud.

Vlasca, iar pentru a nu tăcerea dumnelor isprăvnicei acestui județu, ce s'au trimesu dela 25 ale trecutului Octombrie dinte'acestu următoru anu, ar fi s'au adeverită din spusa lui Vasile pârcălabu ot cătunu, cumu că Preda unchiu Berzei celui care s'a dusu mai în trecutele dile capulu la Înnalta Poartă gospod, după ce s'au împregiurătu de peteraşi acolo, l'au aflatu în casa lui de au murit si la mortea lui înadu şi preotu satului faţă au mărturisitu cumu că unu Nicolae cerşitoru sedatu în giurul Isvorului şi au avutu hodae la dinsa şi acumu este în satulu Gruntu lângă Tânase Tătaru, toţi hatmani acelui judeţu, şi are trei copii, doi băeţi şi unulu ungur, ace şi nevasta şi unu copilu, şi cărora că au arătatu că şi acesta este unu hoţu, şi după această mărturie a hoţului, ghiu dumnelor isprăvnici, că cercetându de acelu Nicolae, s'au găsitu acesta, unde Dumitru jăluitoriu sin Gheorghe, si söderea lui spusu şi ei întocmai precumu se arată mai susu, cumu că şi tote cestelalte semne întocmai s'au găsitu asupra lui, numai doară numele este schimbatu, că Preda au disu eşi-lu chiamu Nicolae, iar pe acesta-lu chiamă Dumitru, şi pentru acestu nedumiru-se credemintu jăluitorului numai pre grumu, deşi eşiri alui sau datu porunca lui Gheorghe ta a jăluitoriului, ca prin omeni cari şcitu, să incredinteze judecata de este jalba jăluitorului adevarată, anume Ioanu Vănătoriul sin Manu, cruia ca de 60 de ani, şi Ioanu sin Calu, cruia ca de 40 de ani, pe cari s'au întrebatu ce aretare şcitu să facă pentru acesta şi unii tutoru Radu au disu mărturia, că astă-zi nu la cinsia, până la o vreme nu l'au vedutu cu ochii la faţă împreună cu jăluitorulu, nici le cumu n'au vedutu pe Preda Berzei cumu la densulu, nici pe tovarăşulu lui, ni i şcie pe acelu Preda Berzei care au fostu, fiindcă nu l'au vedutu unci odată, unci n'au auditu măcaru să fi auditu vre-odată scu mergendu la casa lui, scă nu arău vorbă să fi facutu cu toţi unde vesi, ce cumu să fie la tovărăsie cu bersă pentru că de astă-vără după ce au isprăvitu Preda ce au avutu, sau mutatu tatăşi la casa lui în satulu Gratia, şi n'au fostu strămutatu dela casa lui măcaru o ori avendu-şi hrana pământului ad pomulu şi locului împreuna toţi sătenii împregiurulu satului, pară acumu căud s'au rădicatu de polcovnici cu mujloculu ce se cupuindu în pară: asemenea mărturie au datu şi Ioanu cale pentru aceste arătata mai susu, după ce l'au arătatu cu deamăruntulu tote reutăţile ce curge asupra celui ce jură strumbu, sau rindatu ca să facă şi jurămentu, şi cu tota voinţa s'au trasu a merge către jurămentu; apoi vădendu că nu se indoiesc unii cu, i-arău întorsu tarăşi înapoi, şi înnotea judecăţu făcendu-se jurămentu pe casele şi agonisitele pe copii şi pe celelalte lor, că într'acelaşi cumpu precumu se coprinde mai susu; deci de vreme ce înse aceste mărturii re-amu tocredinţatu că Jăluitoriulu au fostu nelipsitu de la casa lui, şi numai pentru o lămurală, căci s'au aflatu acestu jăluitoriu cu şederea pe la locurile ce se arată mai susu, sau jăfuitu de numitulu polcovnicu, dela jude ată se găsesce cu cale că atatu la acele jaluri să i se întoarcă înapoi, cătu şi de acumu înainte să rămâne numitulu Dumitru jăluitoriulu nesupetatu de acestă bănuială. 1787, Noemvrie 24. (Cod 16, fila 79, 80)

Vel spătar. — *Costachi Conachi vel paharnic.*

Anaforaua Înalt. sale lui Stanislav copilu din casă de Divan, pentru pricina de judecată ce au avută cu tatălă său Stanislav.

Înalte Domne.

Aniţa fata lui Stanislav copilulă din casă de Divan, mică dela 3-l alu lui Ghenarie, aretă judecăţii, cumcă slujindu la reposata Aniţa Bănesa Filipésca, earu ti făcutu haine, după cumu su lesu aretă si după ce au muritu reposata Bănésă au mersu la Nicolae Ciubucciu să slujescă ca să nu i se prăpădescă hainele, dar tată-sĕu Stanislavu au datu jalbă Măriei Sale, numcinosă, ţicendu, cumcă Nicolae Ciubucciu nu este insuratu şi o ţine ţiitóre pe la sa, care după porunca Măr. Sale aducendu pe Nicolae amu cercetatu pricina şi numitulu Ciubucciu au aretatu judecăţii, cumcă elu este insuratu şi pe Aniţa o'au luatu pentru acésta trebă, ci ca pe o slujnică şi mică mai multu ca să o mărite şi aretă cumcă au şi găsitu pe unu Todor căpitanu de au logodit-o şi după sprisa-i-au făcutu şi fóle de zestre, punendu in fóie pe creste ce le au arĕtatu Aniţa, că le are dela stăpâna sa cea cintanu, si le cere dela numitulu Stanislavu ca să le dee cand se va cununa cu Jinsulu, pe care apucandulu judecata in multe randuri, sau pusu soroce mică celuta şi zapsu au datu la cunţelaria spitărescă cu sorocu de 10 ţile şi au trecutu şi acesti sorocu şi inca totu nu le-au datu tote, ci au mai rămasu o gube de Gihermesit bătută cu turcă, o tavichie lucrată şi 15 coţi pănză subţire ci dară judecata găseşce cu cale, ca Stanislavu să implinescă tote acestea, pentru căci, una părinte este datoră mică elu să înzestreze pe fia sa, iar să nu opresca cele căstigate cu munca ei, noi de cercetarea ce amu făcutu arĕtămu Măriei Tale, iar cea de săvatsitu hotărire se va face de către Înălţimea ta. 1788, April 1. Cod 16 fil. 11—100.

Vel. spăt. — Costandin Cocorăscul vel păhar.

Anaforaua lui Costandin Logof cu Maria sotia lui Io N. Petra Mavrogheni ppdr.

Pré sfinţia ta Părinte Metropolite să binevoescă aresta şi după porunca sfintei biserici şi după pravilă aşemendu, să faci hotărirea cuvinciosă şi să ne înştiinţezi in scrisu prin anafora, pentru care porunca mi-lui vel spăt, ca cu zapisu d-tui să-i întăpşezi înaintea pre sfinţia sele părintelui Metropolitu. 1788, Noembrie 6.

Vel Logt.

pecetea

Pré Înălțate Dómne.

Maria soția luĭ Constandin Logf. s'aŭ arĕtatŭ cu jalbă la judecata acestuĭ departamentŭ ḑicĕndŭ că sunt acumŭ treĭ anĭ de când îndrăgindu-se cu o Lucsandră femee, aŭ începutŭ a i se sparge casa și cu tóte că pentru acea faptă a luĭ s'aŭ nocinstitŭ și strașnicŭ s'aŭ pedepsitŭ de cătră Măria Ta, dară iarăși n'aŭ făcutŭ părăsire, ci și acumŭ se află cu acea femee, care atuncĭ era fă[illegible] surghiunŭ de cătră Măria Ta la mŏnăstirea Dintrunŭ lemnŭ; după a căruia jalbă maĭ întâiŭ amŭ trimisŭ de aŭ rădicatŭ pe acea femee de unde se afla, dela Găescĭ sud Viașca și amŭ trimis-o iarăși la numita mŏnăstire, de unde ne-aŭ venitŭ și înșciințare că s'aŭ primitŭ de starița mŏnăstiriĭ; după acésta înfățișândŭ și pe numitulŭ Constandin cu Maria soția luĭ, n'aŭ tăgăduitŭ de acesta, fără numaĭ ḑisă că nevrăstnicŭ fiindŭ, fără de șcirea și voia părinților lui precumŭ aŭ găsitŭ: săracă și far de zestre aŭ luat-o întru căsătorie și cumcă de cândŭ s'aŭ împreunatŭ amendoĭ totŭ ré vețuire aŭ avutŭ, atatŭ pe acelea vremĭ ne destoinicŭ aflandu-se la meșteșugulŭ condeiuluĭ și ne putândŭ a se chivernisi din destulŭ, cumŭ și maĭ în urmă slujindŭ Divanuluĭ și pe la isprăvnicĭ și începĕndŭ a câștiga maĭ cu adausŭ și a o îmbrăca cu haĭne scumpe și juvaericale pre câtŭ nu i se cădea, aŭ adăugatŭ și maĭ multă nesupunere și împotrivire, mergendŭ și la maĭ rĕŭ traiŭ, necinstindulŭ cu ocară de părinți și cumŭ că nu-ĭ vrednicŭ să câștige precumŭ și alțiĭ, să-ĭ facă case marĭ și rădicândŭ și în multe rândurĭ mâna asupră-ĭ, și vĕrsându-ĭ lăturĭ în capŭ și alte multe asemenea, care aceste ne maĭ putĕndu-le suferi, și răcindu-i-se inima despre dînsa, așia aŭ căḑutŭ la pĕcatulŭ curvieĭ, dară cu tóte aceste ḑise, că de nu l'ar fi datŭ în judecată politicescă și în urgia Mărieĭ Tale de și strașnic s'aŭ pedepsitŭ, scosŭ fiindŭ și din chivernisélă, seŭ după acesta în urmă binișorŭ să fi ămblatŭ, că cu cuvêntŭ dulce și supunere să-lŭ fi apipăitŭ, iarăși arŭ fi fostu cu dînsa, suferindŭ cum arŭ fi pututŭ, după cum aŭ suferitŭ și maĭ nainte, iar de vreme ce și întâiŭ l'aŭ datŭ săboruluĭ, și aŭ pătimitŭ atâta necinste și pedépsă, în pușcărie și în butucĭ multă vreme și la *zid* cărândŭ cu targa, și iarăși în urmă nu s'aŭ arĕtatŭ cu cevaș plecăciune și părăsire de ocărĭ, ci încă maĭ multă pornire făcendŭ, i-aŭ stricatŭ și multe lucrurĭ ce le aŭ găsitŭ pentru chivernisala vieți lui, care pentru acesta cu totu răcindu-i-se inima nu pote a se maĭ lipi de dênsa, încă nicĭ cu ochiĭ a o vedea, dară iarăși ca să nu o lase de totŭ neajutorită, i-aŭ datŭ casa ce aŭ făcut'o cu a luĭ strădanie, împreună cu tóte ale caseĭ, și tóte sculele și hainele ce i le-aŭ făcutŭ, care sunt la prețŭ de tal 1000, și cu dînsa să nu maĭ fie, cum și o copilă ce o are iarăș elŭ să o înzestreze cu deosebită cheltuială, care la aceste ḑise ale luĭ Costandin, fiindŭ și însăși ea față și ascultându-le n'aŭ pututŭ tăgădui că nu l'aŭ ocăritŭ, fără numaĭ ḑise, că de năcazulŭ faptelorŭ luĭ l'aŭ necinstitŭ, adevĕratŭ, precumŭ aŭ arĕtatŭ întocmaĭ, dar judecata, după datorie, lăsândŭ netrebnicile lorŭ cuvinte și fapte, și ca să-ĭ facemŭ iarăși a se uni unulŭ cu altulŭ, amŭ arĕtatŭ maĭ antaiŭ strașnica și înfricoșata pedépsă a Mărieĭ Tale, care se întinde până a-ĭ lua și viața, că o va cerca) de nu se va uni iarăși cu dînsa și a o avea întru ale sale, precumŭ și maĭ nainte: al doilea și rĕspunsulŭ ce va să dée în cea-l-altă viață la nefățarniculŭ Imperatu: după care aceste viindu-și în socotelă n'aŭ ḑisŭ singurŭ că-și cunosce greșala și sĕ va pocăi și va fi iarăși cu soția luĭ, și va ave-o ca și maĭ nainte, dându-ne și zapisŭ, cumŭ că de nu va căuta-o precumŭ

aŭ căutat-o şi maĭ nainte, atuncĭ sĕ-lŭ arĕtămŭ Mării Tale, ca să se pedepséscă cu morte, numaĭ cerend să dee şi eu zapisŭ la judecată, că nu-lŭ va maĭ ocări, seŭ va maĭ rădica mâna asupra-ĭ, ci-lŭ va cunósce de bărbatŭ şi stăpânŭ şi va fi mulţămită, după vremĭ, cumŭ iĭ va da mâna să o caute, pentru îmbrăcaminte, hrană şi slugĭ în casă, şi unde sĕ va duce elŭ acolo să şédă, iar nu unde-ĭ va fi voia, prin străine locurĭ, fiind-că elŭ o să se ducă afară pe la ispravnicĭ după chivernisélă; care cuventŭ plăcutŭ fiindŭ judecăţiĭ, după ce, cumŭ maĭ susŭ arĕtămŭ, aŭ datŭ zapisŭ subt a luĭ iscălitură, întărindu-se şi cu alte vrednice de credinţă iscălitur, amŭ făcutŭ cercetare şi de loculŭ, care are socotela să o mute, şi ne arĕtă că aŭ poftitŭ pe logf. acestuĭ departamentŭ şi aŭ primitŭ, şi amŭ întrebatŭ şi noĭ pe logf. de-ĭ este voie cu adevĕratŭ a o primi, şi ḑicêndŭ că o primeşce, s'aŭ socotitŭ şi de judecată că este bine despre amêndouĕ părţile a şede la densulŭ, fiindŭ căsătoritŭ, cu casă de cinste după a sa potrivă şi maĭ alesŭ omŭ alŭ judecăţiĭ aflându-se, să facă şi periergiie asupra vieţiĭ lor, să vaḑă maĭ înteiŭ de cheltuiala ce-ĭ va trimite eĭ bărbatu-sĕŭ, ca să nu tăgaduiască în urmă că iarăşĭ nu o caută, cumŭ şi ea de-lŭ va maĭ catigorisi şi-lŭ va maĭ ocări, printr'ensulŭ să se dovedéscă maĭ curatŭ, din care din amêndoĭ curge pricina, şi arĕtându-ne, să şcimŭ pe care din amêndoĭ să înscinţămŭ Mării Tale a se pedepsi; şi de unadată aŭ primitŭ şi ea a da acestŭ felŭ de zapisŭ, care puindu-se de s'aŭ făcutŭ cu ifosulŭ de maĭ susŭ arĕtatŭ şi ducêndu-se la densa logf. departamentuluĭ, trimisŭ fiindŭ din partea judecăţiĭ ca să-lŭ iscălescă, nu numaĭ n'aŭ vrutŭ să-lŭ iscălescă, ci unde maĭ înteiŭ citindu-ĭ zapisulŭ celŭ dela bărbatatu-sĕŭ, cu hrăpire i-l'aŭ luatŭ din mână şi băgândulŭ în-sînŭ, ce l'aŭ făcutŭ nu se şcie, că nu l'aŭ maĭ datŭ, şi aşia nicĭ zapisulŭ bărbatuluĭ, nu-lŭ dă, nicĭ despre partea eĭ sinetŭ că nu-lŭ va maĭ ocari şi până nicĭ la loculŭ unde aŭ găsitŭ bărbatu-sĕŭ nu vru să se mute, ci încă şi pe trimisulŭ logf. cu multe necuviose vorbe l'aŭ obrăznicitŭ, şi aşia vĕḑendŭ bărbatu-sĕŭ, că piere fără de chivernisélă, s'aŭ dusu cu ispravnicii judeţuluĭ, lăsândŭ pentru îmbrăcămintea copiliĭ luĭ tal. 20 la logof. judecătorieĭ, ca să-i tîrguiască câte cevaşĭ pentru îmbrăcăminte, după care şi urmândŭ aŭ trimisŭ unŭ negustoriŭ cu şam - alagele ca să alegă, şi n'aŭ primitŭ, genindŭ şi pe negustorŭ. Deci la o nesupunere şi neurmare a eĭ, de ceea ce judecata găsise cu cale şi o aşeḑase pentru binele şi folosulŭ eĭ, şi cumŭ maĭ susŭ arĕtămŭ nicĭ într'unŭ chipŭ mulţămindu-se şi primindŭ neputendu-se dela acestŭ departamentŭ să se facă hotărire, înşciinţăm Mării Tale, ca orĭ să se orenduiască la judecata bisericéscă, seŭ după cum duhulŭ sfântŭ va lumina pe Măria Ta cu cea desăvêrşită hotărîre. 1788, Augustŭ 28. (Cod. 16, fila 138—139).

Constandin Cocorăscu pahar.

ANEXE LA PAG. 37

Maĭ dămŭ aci unŭ pitacŭ domnescŭ alŭ luĭ N. Mavrogheni, din 10 April, anulŭ 1787, către polcovnicĭ şi căpitanĭ de prin judeţe, relativŭ totŭ la stârpirea hoţilor.

... Zemli Vlah...; Bocrulŭ Domnieĭ Mele polcovnice din judeţulŭ... i vóuĕ slugilor Mele căpitanilor dela acelŭ judeţŭ, măcarŭ că prin tote Domnescile Nóstre cărţi, ce vi s'aŭ scrisŭ maĭ nainte v'amŭ poruncitŭ tot-déuna pentru hoţĭ şi pentru făcĕtorĭ de rele, ca să grijiţi dimpreună cu slujitoriĭ voştri purarea în tótă

vremen, dar fiind-că acumă în vreme de primăvără semnă că obicinuescŭ cei-ce aŭ cugetŭ rĕŭ, de a se porni în hoţiĭ şi fapte tâlhărescĭ. Iată de aceea vĕ porunciimŭ, ca mai înainte, din vreme, să fiţi toţi cu pringhiore, străjuindŭ ucheadŭ cum se cade, prin tote locurile şi cu mijlóce printr'ascunsŭ să şi cercetaţi, ca să aflaţi pe cei ce facŭ gătire de a se porni într'acestă felŭ de căi rele, să nu le daţi vreme a se porni şi a sevorşi scoposulŭ lorŭ. Ci mai înainte să aduceţi pe fiescare la grijă, cu paza cea multă, ca să vadă bună străjuirea vostră, să se părăsescă de acestŭ felŭ de gânduri: iar pe carele s'ar ispiti şi s'ar porni la fapte hoţescĭ şi tâlhărescĭ şi se va dovedi hoţŭ cu adevĕratŭ, numai decâtŭ să-l prindeţi şi în scurtŭ: hoţi şi tâlhari să nu audĭmŭ că se află în judeţulŭ acela şi nu i-aţi prinsŭ, că să *scuţi pedipsa vostrĕ va p morţea* şi acolo, *în loc, com spăimîntarea pe acela polcovnică sŭ căpitanŭ* întru a cărui *pojor* se va afla hoţ şi voi cu toţi deşteptĭ şi gata la piciorŭ dimpreună cu toţi oamenii vostrĭ, străjuindŭ ziua şi noptea. 1787. Apr. 10.

Facă şi altă carte descrisă către ispravnicĭ, vestindu-se pre ceia de s... D-tre ispravnicilor ot sud... sănĕtate. Fiind-că acumŭ în vreme de primăvără obicinuescŭ hoţiĭ şi făcĕtoriĭ de rĕŭ a se porni la câte rele, iată de aceea nouă scrisŭ poruncile Domniei Mele la polcovnicĭ şi la toţi căpitanii de obşte, ca mai înainte, din vreme, să străjuescă cu mijlocŭ de a nu se putea porni liceĭ unulĭ la fapte hoţescĭ, seŭ tâlhărescĭ, ci să întărnască paza judeţuluĭ prin tote locurile, ca să se îngrijescă toţi de paza cea bună şi să părăsescă, să se lase de acele gânduri rele: iar pe carele s'ar ispiti a se porni în hoţiĭ şi se va dovedi cu adevĕratŭ, numai decâtŭ să-l prindă, să nu scape şi în scurtŭ să nu audĭmŭ că sunt hoţi şi nu i-aŭ prinsŭ, că aveamŭ otărîre *cu morte să-lŭ pedepsimŭ spăimîntându-l şi în loc.* Dar şi d-tre ispravnicilor să sciţi, că vĕ vomŭ pune de veţi împlini din cesele vostre totă paguba câtă se va pricinui acelui prădatŭ şi jăfuitŭ, seŭ a celuĭ ucisŭ de hoţi şi veţi fi şi în urgia Domniei Mele căduţi, căci oameni din destuĭ aveţi cu carĭ puteţi a face totă străjuirea, a curăţi locurile de nu' ca ceea: şi deci fiţi la acestă trebă deşteptaţi cu totiĭ şi vă siliţi de a fi bine şi odihnă şi de a nu se audĭ nici a se sunţi răŭ de hoţi în judeţulŭ d-tre şi să aveţi a trimete degrabă porunca Nostră la polcovnicŭlŭ şi la toţi căpitanii dintr'acelŭ judeţŭ, dela carĭ să ne trămiteţi şi răspunsurile prunsei. 1787 Aprilŭ 10

ANEXE LA PAG. 48

Cumcă N. Mavrogheni era în adevĕrŭ bunŭ creştinŭ, se vede nu numaĭ din faptele arătate la pagenile 46—48, dar şi din faptulŭ că aŭ zidatŭ însuşi Dsa mănă, la acelŭ unde astăzĭ se dice la Şosea. A mai ajutat restaurarea şi de alte biserici. Însuşi Domnulŭ urmaşŭ de la 1793 recunoscu acesta prin actulŭ următorŭ.

Pre Înălţate Doamne

Închinescŭ Mării Tale, că în satul Pralova se află o Mre ce se numesce Prahovţa, hramulŭ Adormirei Născătorei de D-dieu, care tămplŭ zidită de aŭ fost în ţilele unuĭ Alexandru Vodă, şi din începutŭ s'aŭ închinatŭ Metoh la sfĭ Mre

la Ierusalim, iară după ce s'aŭ zidită aci în Bucuresci Sf. Gheorghe celŭ nouŭ, aŭ rămasŭ numită Mre Metoh la Sf. Gheorghe, a căruia zidire fiindŭ la locŭ nestătornicŭ, mişcându-se pământulŭ forte a crăpatŭ zidurile şi s'aŭ dărămatŭ, încâtă unuia nu mai cuteza a intra întrînsa. şi vre o cinci, şese anĭ creştinii locuitori de prin apropiŭ rămaseră fără de Biserică, ne mai fiindŭ alta aprópe, iară la anulŭ 1786, în vremea Domnii sale Domnuluĭ Mavrogheni înscrisŭ rŭgă-se pentru surparea acelĭ Biserice, şi cumŭ cŭ locuitorii n'aŭ având Biserică împrejurŭ, din porunca amŭ fostŭ mănăstitŭ epistat spre zidirea altei Biserici de isnovă, şi fiindŭ acestă Biserică fórte seracă şi scăpătată, neavând nici unŭ felŭ de venitŭ de moşĭe, s'aŭ fostŭ milostivitŭ, prin cartea Domnească, şi aŭ datŭ Mănăstirii cinci posluşnicĭ carĭ îi-era de ajutorŭ, până când s'aĭ începută răsnuriţa, iară de atunci încoce nu are; ci mă rogŭ Măriei Tale, ca să te milostivescĭ Măria Ta asupra Sfinteĭ Mănăstirĭ a o milui cu câţĭ poslusnicĭ te va îndura dulcĭul sufletŭ, şi va fi pomenirea Măriei Tale veşnică. 1793 Martie 16

Robu Măriĭ Tale, Mihălache Epistatu al sfinteĭ Mănăstirĭ Prahoviţa din sud Praheva.

Resolutiunea domnească.

D-ta vel log. de ţera de josŭ teorisindŭ jalba, să vedĭ hrisóvele ce are şi să arătĭ Domniei Mele

L. S. *Io. el Stolnic.*

Io Alexandru Constantin Vodă

Poruncimŭ Domnia Mea D-ta ce vel Vist să-i facĭ cartea Domniei Mele de poruncă către sprăvnicul judeţului, ca să aibă această sf. Mre cinci ómenĭ scutiţi, pentru a cărorŭ lipsei şi scăpătăciunei în care se află. 1793, Martie 20

Vel Logof.

Pre Înălţate Domne.

După urmuită porunca Înălţimeĭ Tale făcêndŭ teorie la jalba acestă, nu are sf. Mre Prahoviţa şi alte hrisóve, fără numaĭ o carte a luĭ Mavrogheni de a ţinea înde cinci scutelnicĭ, carĭ i-aŭ şi avutŭ de poslusarie şi ajutorinlă Mreĭ, aflându-se fórte scăpătată, şi fără de nici o altă mică deosebită, cumŭ că este Mre săracă şi dărăpănată, şi fără de mulţĭ Domneşcĭ, este lucru şciutŭ şi adeverată, dară la cererea ce face pentru scutelnicĭ, îndestularea razimă la creştinesca milostivire a Înălţimeĭ Tale. 1793, Martie 20. (Cond. 24, f.a 41)[1].

Al Măriĭ Tale plecată sluga. Vel Logof. Scarlat Ghica.

Sub domnia luĭ N. Mavrogheni, la 1788, întâmplându-se *apoşfare* adică sacrare de mitropolitŭ, a luĭ Cosma, urmaşulŭ mitropolitului Grigorie, celŭ care păstorise 28 anĭ mată alaiulŭ cu care a fostă dusŭ la scaunu seŭ, noulŭ mitropolitŭ : (1)

(1) Vedĭ şi documentul cu *Petiţie de Cenuşe* scosŭ la Academia română în şedinţa din 11 Noembrie 1888

Alaiulŭ ce s'aŭ orînduitŭ la curtea din mitropolie a P. S. părintelui ieromonah Mitropolitŭ.

D-lŭ vel aga cu zapciiĭ breslei d-sale şi cu totŭ alaiulŭ celŭ ce i s'aŭ dăruitŭ aŭ dumniei sale.
Seimenii spătăreşcĭ cu zapciiĭ breslei d-lui vel spătarŭ, adecă vel căpitan de letegu. başbuimchaşŭ, polcovnicĭi şi ceĭ-l-alţi cu oamenii loru după orînduiala.
D-lŭ vel portarŭ cu tŏtă breasla d-sale.

Tagma Divanului

6 postelnicĭ, căte doĭ.
Trei log. ot departament, Ionită cu log. za taină Gheorghe
Vătav de păhărniceĭ cu al 2-lea pitar
« « Divan cu vătav de vist
Trete post. cu ceaş de aprodĭ.
« vist. Halea cu bir trete vist. Alexandru şi stolnic Dumitrache.
Bir vel armaşŭ lorgache cu halca 3 log. Petrache
Al 2-lea log. comisul cu vel pitar
Protopopiĭ pe josŭ cu caţi-va preoţi, naintea caretei şi unprepur, iar ce mai mulţi in urmă.
6 fustaş. ai Divanului. cu darde iar 6 fustaşi cu darde.
3 ciohodarĭ mai 3 ciohodarĭ
Logofeţi ai Divanului iar logofeţi ai Divanului
şi preoţi şi preoţi.

Ieşirea grosului

Io N. P. Mavrogheni VV. i gad. z Vlaĭa.

Poruncimŭ Domnia mé bir vel armaşŭ lorgache, mâne dă dimineţă să gătescĭ alaiulŭ acesta, la curtea vechie şi să nu se facă cusurŭ. 1787 Sept 25 (Cod 17, fila 235 vers).

In cod. XVII fila 252 (arh. statului) se póte vede şi pompa deosebită cu care se serba ziua de Bobotează.

ANEXE LA PAG. 56

Eacă incă căte-va acte relative la bresle, comerciŭ etc.

Curtea brăgarilor din Bucuresci

Brăgarii din Bucuresci aŭ jăluitŭ Domniei Mele, cumŭ mai nainte tot-deauna din vechime şi pănă la letulŭ 1780 aŭ fostŭ slobodi şi voinicĭ de-care a se bucura cu această muncă a brăgăriei. iar la acelŭ letŭ, pentru lipsa ce s'aŭ intimplatŭ de vecale cu ţeră, s'aŭ opritŭ, ca să nu se cheltuiască zacherâua la lucru de brăgărie, până la leat 1783, când după cercetarea ce s'aŭ făcutŭ, vĕzendu-se că nu

este vrednică acéstă puţină muscă a lor a aduce lipsă ţă i, una pentru că totă lucrulă lor este numai din meiă, altă doilea că nu voiescă atata sumă incătă să cunóscă ţéra lipsă intru acésta, s'aă slobodită a se lucra iar: acéstă voiă numai dece prăvăliî orânduite de a lucra, aă remasă ceî-l-alţi, carî in decursulă acestu le-aă fostă hrana lor şi a părinţiloră or, isterisiţi de hrana acestă şi aă verată dela Domnia mea, ca după cumă din incepută, in vechime aă fostă slobodă adisvericulă acesta, fără de a se pretinde in acesta vre-o ipsă (sic. să fie şi acumă iarăşi neopriţi panâ la 20 de prăvălii, şi pentru slobodenia acesta dui care aă căştigată hrana vieţi lor, cumă şi ca pentru să nu fie slobodi a ţi mai mulţi decâtă ceî ce voră intra la numĕrulă de 20 prăvălii a lucra bragă nuoi in Bucuresci, s'aă legată a da la orfanotrofie pe una valeri 600, după care a lor cerere şi după dreptate s'aă făcută randuiala anecă dela lĕt 1786 Oct. prin carteu d-nieî Sele Mihaî Vodă Suţu cu pontuî intru acestă chipă:

1) Pentru ca să nu remâe nechuverniştî şi ceî ce s'aă aflată vecî bragagii de se hrănea cu acéstă muncă, să fie slobode petă la 20 de prăvălii aceea in Bucurescî să se hrănescă neopriţi.

2) Dintr'aceştî 20 de prăvăliaşi, ceî mai de frunte să aibă a fi căsătoriţi şi aşedaţi cu statornicia lor aci, cumă si ceî-l-alţi panâ la numĕru de 20 de prăvălii iarăşi să se facă şciuţi şi cunoscuţi şi toţi cu chezaşi.

3) Unulă dintre toţi aceştî 20 alesă dintre denşii să fie vatavă de bragagii, carele să fie datoră se respundă pentru toţi ceî-l-alţi cumă şi pentru a lucrului brăgărilor, in intamplare de trebuinţă să dee respunsulă.

4) Pentru slobodenia ce aă căştigată pentru hrana şi cuviinciosa ce doriandescă d.n acesta şi pentru oprirea a altora a nu lucra bragă nimenea, afară dintr'aceştia, s'aî porunculă, că de la tóte acestea prăvălii să se dee orfanotrofiei pe totă anulă câte taleri 600, adecă taleri 300 la Sf. Dimitru şi taleri 300 la Sf. George, precumă eî inşişi s'aă legată.

5) Nimenea altuluă afară de acelă care va intra la numĕrulă de 20 de prăvălii să nu fie voluă a vinde bragă.

6) Acestă rufetă, după obiceiulă ce aă fostă din vechime şi după cumă si tréba lor urmézá, ca prăvăliaşii tirgoveţi ce sunt, aî a sei de zabetă alî rufetuluî lor, după cumă şi la toţi asemenea prăvăliaşi rufeturi este zabetă d-luî vel Agă ală tirguluî. De aceea darâ, la d-nii vel Agî s'aă căutatî să legămă acestă rufetă şi prin d-lor s'aă porunciti să se facă căutarea şi alegerea de aceştî 20, a fi omeni sciuţi, cunoscuţi, cu chezaşi, iar ceî mai de frunte căsătoriţi şi statornicî aicea, cumă şi vătavu iarăşi prin d-laî să se orânduiască pre celă ce va fi alesă de toţi.

De aceea amă inţelesă şi Domnia mea rânduiala acésta cumă se cuprinde mai susă şi d-ta vel Agă ţinelă tote de numele or in condica agiei, cu chezăşiile lor, să nu ingăduescî mai multă decâtă aceştî 20, ceî cumă pe altulă nimenea a vinde bragă in Bucuresci, ce numaî acestea 20 de prăvălii să aibă slobodenie. 1786 Oct. 13. (Cod. 17, fila 90 verso).

Copie scosă după poruncă Măriei Sale Nicolae Vodă Mavrocordat.

Fiind-că cărămidarii care lucrézá şi vendă cărămidă de veste, s'aă năvălită a cere preţă peste orânduială şi peste dreptă scumpă şi nevoiaşă, care aă trebuinţă, si ţi inoiă de nevoie, dară preţă ce ceră cărămidarii, care acesta inoiă

fără de calo ; iata cu hotărîre amú Domnia Mea neavendú cuvêntú a se plînge cevasi, ci darú poruncescú d-lui vel spătarú i d-lui vel Agă, să areto hotărîre Domnu Mele la toţ. cărmuitorii de poşte, ca să no se cutezze a se lăcomi vel multu peste acestú preţu ce amú hotărîtú şi cărămida să facă bună, ocratată pe şi arsă bine, fermuse de tuciurime, apoi să judecenţi cu prestavú si la totú norodu de oste de Bucuresci cu să şcie fiesce cine partu cărămidi. voiatú de acestă, vedemă şi la tóte celea-l alte lucrurî preţuí fără orandinată, pentru are porunconú d lui vel Agă să aşéţi pitacu acesta al Domnii Mele d-lor vechilori veorî, ca inane strîngendu se d lor toţi la unú locú unde aducendú, d-lor şi epitropi, să socotéscă d-lorú boeri preţu cătatoriu lucrurile câte sunt trebuitore a orodului de obste ce, să vedú in Bucuresci, atatú ale manării, cat şi ori- si să se pue nartulú celú cuviinciosú la tote, după care să se facă la scrisú pitacu, sabt tocmiturile d-lor, ca să se întărescă şi de Domnia Mea. 1787, Iunie 20. (Copd. 16, fila 15d).

vel log. vel log vel tes.

ANEXE LA PAG. 67

Menzilurile continuă sub Mavrogheni după regulamentulú lui Alex Ipsilante. Iată unú ordinú relativú la transportarea prin poştă a unei *bucate* tătăresci spre Bender.

«Cătră Ispravnici şi cătră căpitanî dupe la menzeluri, pentru aznroa ce merge la Benderú, să dé slujitorî dă pază.

. . *Zemli Vlah.* . D-lorú ispravnicilorú de judeţe si voî căpitanilorú dupe la menzilurî, pe urde va veni acestú cjeac-tatar, carele merge cu bucate la Benderú, să aveţi a-i da din căpitănia u. căpitănia slujitorî din destulú de pază, ca să trecă cu *selamet*, să nu se intemple vre-o *pramaghie* şi rendurile are merge cu nu mulţu tătarú să aibă a aduce de la ispravnici Slamu. Eu mi-au respunsú către Domnia Mea, cum că aú trecutú cu selametú fără de pricopsire, că dă se va intemplà cevaşi din pricina neîndestulărei slujitorilorú, veţi avé a da semă cu capetele vostre. 1787. April 3. (Col. XVII fil. 167).

ANEXE LA PAG. 76

Mai vată două acte date de N. Mavrogheni în favórea şi pentru protecţia ţăranilorú.

«Cătră arhimandriţi, egumeni, epitropi i către toţi locuitorii dumnele, cu povăţuri :

. . . *Zemli Vlah.* Cuvioşilorú arhimandriţi, egumeni şi epitropi după la sfintele monăstiri, i molitfelorú vostre protopopilorú, preoţilorú şi diaconilorú, şi d-tre ceilalţi locuitoriloru, boeriloru şi negustătoriloru şi voue părătăbalelorú, starostilorú, şi tuturorú locuitorilorú ţărani de prin tote satele şi crăsdin toată ţera Domniei Mele ! mărturisă că şi în trecutele dile, prin dumnezeescile noastre cărţi ce v aú trămisú, heretosindu-vă de S-ta credere a Domnului Dumnezeului nostru Isusú Fristosú, atatú în partea bisericescă cat şi la tote ceilalţi supuşi ai nostri ce ne-au rendinţatu Dumnezeú, sub a nóstră stă-

dure, parte mirenéscă, trimiţându-le Domnescile nóstre blagoslovenii şi rugându pre milostivulu D-deŭ, ca să ajungeţi fiecarele cu bucurie şi indestulaţi a petrece dilele sântei Invieri şi la anulu şi la mulţi ani, amu scrisu şi alte cuviincése învĕţături şi porunci, ce sunt folosulu sufleteloru vostre si alu sufletului vostru, dar vĕtă, că ascultu şi acum, după dragostea ce avemu asupra tuturoru supusiloru voştri şi pentru neadormita grigă ce avemu pentru dinşii, nu lipsimu a trimite şi întradinsu pre credinciosu boeriu alu nostru pe d-lu Manake Pohtimosu biv vel stolnicu, cu acĕstă domnéscă carte vestitore de bucurie şi mângâiere, spre a vĕ plinitorisi dă bunu cugetulu şi scopositu nostru ce avemu Domnia Mé asupra vostră, precumu mai josu vĕ vomu arĕta şi coprinzĕtore iarăşi dă bune învĕţături pentru alu vostru sufletescu şi trupescu folosu; prin care sememu mai antaiu cuviosiloru vostre egumeni şi eptropi lupe la mănăstiri şi d-tre boeriloru şi locuitoriloru carii aveţi pe moşiile vostre sate cu omeni locuitori, *să îndemnaţi pă mai marii voştri şi pe ceilalţi prosti, arĕtându-i spre ei cu dragoste, cu dreptate şi cu milostivire, ca către unii ce sunt zidirea lui D-deŭ*, ca şi Noi; pentru că D-deŭ două lucruri cere de la voi, carii sunteţi datori a le urma, adecă: dreptatea şi milostivirea. Să-i îndemnaţi pe dinşii cu durere la cele dumnedzĕscĕi, ca să petrecă fiecarele cu fapte creştinesci şi cu pază la sfintele slujbe, fiindu că acesta *este datoria pustăriului stăpân către omeni lui* şi aveţi a da semă pentru dinşii înaintea lui D-deŭ, şi să-i povĕţuiţi spre cele bune, făcendu-vĕ însă mai întâiu voi pildă cu urmări *sufletesci, ca să vadă ei prosti se să vadă să vĕ feriţi de nedreptăţi cerându dela dinşii numai ceea ce este dreptulă*, iară mai multu peste dreptate nu vĕ siliţi a agonisi agonisulă nedreptă, că aceea nu este de nici unu harŭ. Şi când aceste le veţi urma şi vomu vedea Domnia Me buna urmare a fiecăruia, *că iubiţi pe mai marii voştri*, carii sunt şi aceia zidirea lui D-deŭ, şi-i îndemnaţi spre cele bune, şi nu-i supĕraţi peste dreptate să sciţi că şi Domnia Mé vĕ vomu iubi din totu sufletulu Nostru şi veţi avea de la milostivulu D-deŭ parte de sufletu bunu, iar dela Domnia Me veţi castiga milă şi blagoslovenie: iară când acestea nu le veţi urma, să sciţi, că intru zadarŭ vĕ este mergerea la biserică şi evlavia ce arĕtaţi, căci creştin făr de fapte nu este mântuită. *Ascultarea şi voa locuitoriloru ţĕrani şi toţi ceilalţi de obşte*, urmându domnescilorŭ nostre învĕţături şi porunci, ce vĕ avemu date, să vĕ *feriţi de cele rele, urându-vĕ cu mânecă dréptă şi să păziţi sfânta biserică*, să fiţi curaţi, ca să câştigaţi dela milostivulu D-deŭ cele bune şi lă folosu şi ca să fie rodurile vostre cu mulţumire, să cinstiţi pe mai marii voştri, să-i ascultaţi **la cele cu cale** ca să cunoscă celă micu pre celu mai mare şi să nu se *împotrivească cineva la cele drepte. Iar cată pentru odihna şi buna petrecerea vostră de cătră împărăţia, să sciţi că aceasta este la Noi cea mai d'antâiu purtare de grigă despărţirea cu milă şi cu tenere de D-deu, ca pentru unu norodu se nu s'a necredinciosa sub a nostră chiverniseare şi oblăduire, precumu veţi şi cunoscutu, ca să petreceţi în dilele nóstre odihniţi, mulţumiţi şi apĕraţi de ori-ce nedreptăţi, jafuri şi necuviinţi, nădăjduind pă numele a ce supĕra cu cată de putină sfintulu* împotriva porunceloru Domniei Mele. Şi pe lângă cele-l-alte *dorindu-vĕ* şi ocrotire ce ne vomu trudi a ave, despre tote altele să sciţi şi *pentru sfintulu dăpt două osebiri şi să fiţi bine încredinţaţi, că nu numai cu vre o mărăcătură nu veţi fi mâhniţi voi, supĕrat mai multu peste putinţa voastră şi peste banii cei drepţi ai domniei, în dilele nostre, ce încă şi păgânii* că veţi cunósce şi, unilă dela Domnia Me cu mijlocu de a sfinţi şi a cunósce *asemenea şi buna întocmire a acelor cóstre*. Iapă cumu aţi şi vĕdutu în faptă că amu mai făcutu, ca *să fiţi întru tote mulţămiţi şi ospăraţi* şi ca să ne pomeniţi.

Deci să fiţi bine încredinţaţi şi mădulariţi la acestea ale noastre bune făgăduieli să fiţi de nu numai le veţi crede şi ga, le veţi cunósce şi veţi vede nula Domnie Mele în faptă. De care lucrandu-le, pluforisindu-vă mai nainte, să vă apucaţi cu mă-dejdi bună, cu mână veselă şi cu silinţă dă semănăturile câmpului de grâuri şi de nutreţ vostă, adecă în primăvară, când este vremea de acestea, lipsindu-vă tote grijile şi să vă îndemnaţi a vă face arăturile cu îndestulare şi fără de zăbavire, ca să aveţi şi traiu casei vostre cu de peste anu şi cu să vă şi prisosească dă a vinde pentru folosulu şi interesulu câştigului vostru. Şi *de veţi vre una pésa şi ndreptate să scăpaţi că usa Domnului Domniei Mele este pururea deschisă şi pomenită pe preseara fără de supérare, cu cuvântu şi în veri ce vreme să vă aflaţi cu cătrasulă să veţi afla totă ndreptarea dela Domnia Nostră, dupe cum şi cuvântatele boeri ai pomenitei Domniei Mele dată, ori-ce ndreptăţi să vă pară pre de cale, vă potriva cu voi Domnia Mele nu vede că aă lucrători de cât ce cuvasă, să le arate Domnia mele.* Iată anu porunciţi şi numitului Ioru ce l'amu trimisu pentru vesta ca să aibi vă facă vre unu felu de cheltuială sau cerere, ori cu ce fel de nume pentru ostenéla sa, ci să fiţi bine năpăraţi. Acesta porunciumu Domnia Mea şi nu lipsiţi dupe datorie a face tot-deauna *dauie* şi rugăciune către milostivulu Dejeu pentru scumpa viaţa pre puternicul împeratu la căruia stăpânire D-jeu să o lăţescă şi să o facă mai lucrătore decâtu tote altele) şi pentru bună starea şi viaţa Domniei Mele. Tulcea pistah (cosp. 1787 Aprile 5 — (Anul XVII. fila 171)

Le Curte către ispravnici i polcovnici i căpitani de margeni cu boeri arendaşi, cu pecitani.

Zemli Vlah D-strâ spravnicilor de prin judeţe i Polcovnicilor, i căpitanilor de pe margeni şi să scrumului şi vornicilor de prin păsi, tată anu ornduitu Domnia Mea de aci boerului Nostru credincios intru al nostru pe d-lui ... cu cât le Domniei Mele către egumeni, către boieri, către preoţi, către bresnaşi i neguţitori, către pârcălabi i sudeţi şi către toţi locuitorii ţerani din tóte satele şi oraşele în tótă ţera Domniei Mele, coprinşetore de multe porunci şi noroştaturi cuviincose, arătându-le pe largu şi în ce chipu se cuvine a petrece, atâtu egumenii şi boierii ca locuitorii s cu cei mai mici ai loru, câtu şi locuitorii şi cei mai mici cumu trebue să se arete către mai mirii lor şi ce felu sunt datorii a vieţui fie-care crestinu, cu fapte bune către D-jeu, ferţi de tóte răutăţile şi neleguirile, vestindu-le lungă acestea şi cosebite mili ce avemu Domnia Mea cugetu a arăta către locuitorii ce-i-au încredinţatu D-jeu sub a nostra obladuire, ca să petrecă în dilele Domniei Mele în tote mulţămiţi şi ferţi de ori-ce nedreptăţi, jafuri şi supărări care căuţi cutundu-e şi de-strâ ispravnicilorŭ, voi polcovnicilor şi căpitanilor voi veţi vede tótă coprinderea poruncilor Domniei Mele. Ce, dar dupe ce le veţi înţelege tote acele cate unu scrisu, să căutaţi şi de-strâ ispravnicilor şi voi polcovnicilorŭ şi căpitanilorŭ, să fiţi totdeauna următori fără de cusuru şi mai întâiu vă poruncimu, să vă feriţi de ori-ce nedreptăţi şi mai ântâiu în potriva voinţei Domniei Mele: a nu sapera pre locuitori şi a jăfui pe ceilalţi cu cota, ce să umblaţi printre densi cu bună ornduială şi cu tótă dreptatea, să nu îngăduiţi pe cineva a face lorŭ supărări jafuri şi nedreptăţi în potriva voinţelor şi a poruncilor Domniei Mele, ci să-i lăsaţi pe ei cu frica de D-jeu şi cu fapte bune sufletesci. Slujba Vóstră să fie cu dreptă

credință către Domnia Mea, cu silință și vrednicie; pe slujitorii toți să-i aveți, voi polcovnicilor și căpitanilor, la treba domnească pururea gata, oameni harnici, cu arme bune și cu cai în slujbă, iar să nu vă cutezați ale lua bani și ale da drumului, pentru că Domnia Me nu-mai și numai pentru acésta am ridicatu avacturile grele ce dați mai înainte, ca să nu aveți prieună de a mai lua bani dela dânșii, sau a jăfui pre cineva. Pe toți oamenii voștri să-i povățuiți, să-i învățați și să-i siliți la cele bunecuviincioșe, a avé evlavie către cele sfinte, a ține tocmélele cu D-dieu și a petrece în orânduiala creștinească pentru binele și folosulu lorŭ, iar să nu-i lăsați în netrebnicii și fapte nelegiuite, pentru că aveți și veți a da o sémă înaintea lui D-dieu, ca acésce zabiți ce vă aflați asupra lor. Și să vă faceți înșivă pildă cu urmări de fapte bune sufletesci, ca să vadă ceî mai mari voștri și să urmeze și ei. Nizamulŭ țĕreî și marginile să le păziți întocmai după poruncile Domniei Mele. Pentru hoți și făcătorî de rele să vă siliți peste tota vremea dimpreună cu toți oamenii voștri a-i prinde și a curăți locurile de a nu se sui ciocîrlii, mai vertosŭ acumŭ în vreme de primăvéră, când obicinuescŭ de se pornescŭ la căi rele; să vă siliți cu mijlocŭ de față și printr'ascunsŭ, ca mai nainte să aflați cugetulu celor rĕi și gătirile lor spre căi rele, ca să nu le dați vreme de a face niciî începere, niciî urmare și așia să he luiște și odihnă despre partea locuitoriloru în tota țera Domniei Mele, ca nu numai locuitorii să he fără de grijă, ci și călătorii, ce mergă și vinŭ prin țera Domniei Mele să n'aibă nici unŭ felŭ de bantuială. Pentru că pentru aceea avemŭ orânduiți pretutindenea zabiți polcovnicî și căpitani cu oamenî îndestuî și deosebiți odobușî cu nefarî rînduiți. Și când acestea le veți păzi și veți sluji Domniei Mele cu dreptă credință, cu vrednicie, cu temerea de D-dieu și nu veți face niciî unŭ cusurŭ, povățuindu și pe oamenii voștri la fapte bune crestinesci, să sciți că unuiŭ ca acela ce va sluji bine, otărîre avemŭ cu numiî a nu'lŭ scote și a nu'lŭ lipsi niciî unuiŭ din slujba Domniei Mele, ci încă să'lŭ și miluimŭ; cumŭ împotrivă când vre unuiŭ va vinovăți, să scie că cu morte îlŭ pedepsimŭ. Ci dar fiți următori la tote după cumŭ ve poruncimŭ și, să nu îngăduiți întrare ișpravnicilor, cumŭ nici voi căpitanilor, pe niciî unuiŭ în locuitorî a face strămutări din locuriloru lorŭ, trecendu în alte părți și să odihnéscă fiescare în locuriloru séle, petrecendu cu liniște și cu dreptate. Și nu lipsimŭ a face *dovade* și rugăciuni către milostivulŭ D-dieŭ, pentru scumpa viața pre puternicului Nostru împĕrat (a cărora stăpânire D-dieŭ să lățéscă!) și pentru buna starea și viața Domniei Mele. Tolcea pedul. gîd. 1787.- Apriî 5. (Col XVII, pag 767).

ANEXA LA PAG. 81

Tabelulŭ pe mușama în colorî, de care amŭ făcutŭ mențiune la pagina nostră 81 a acestui tom, representă pre Mavrogheni pre Tronŭ, înconjuratŭ de Divanulŭ și împărtindu daruri la ostenî cari aŭ adusŭ capete de nemțî. La dreptă și la stînga tronului sunt inscripțiuni în limba grecescă. Pictura, forte naivă dă însă destulŭ de bine portretulŭ lui N. Mavrogheni. Panza e semnată de zugravulŭ Grigorie, la 1 Ianuar 1789.

Iată inscripțiunea în limba grécă și în traducerea ce mi-a făcutŭ activul Romanu Macedonean D. Murnu.

I

[illegible] τὸν ἥλιον ὁρίσας
Τὸ [illegible] ὅπου βολὴν τὰ ταχέα θαμάσσας
Λαμπόνει φωσφόρ᾽ ὁ ( ) πόθεν ἐς φῶς τὸ σὸν χάρμα,
Σεσηγὼν τε τροπαῖσιν ἐ φῶς τὸ τῆς ἐσπέρας
Ὅπως ὁ μὲν θεὸς ἐκ καὶ καλύπτει τὴν πάτραν,
Ἢ δὲ νύκτα ἔκτοτε . . . . . τὴν ὅλην ἀπὸ πάσαν

II

Μαρία τὸν ἔστεψε τὸν Σὸν Παναγία
Τὸ Ἀνθεστήρι τὸν Νικολὸν τὸν ὅσιο ν᾽ Δαμα.
Ὅπως τρία τὰ ἄνθη ἀπὸν ἀπὸ τὸν ἀνθὸ
Τὰ νὰ φυτρώσῃ τὸν χαρὰν τὸν Νικολὸν τὸ στεφάνι
Ὅπου ὅτ᾽ ἐν ἀπρίτου βαθὺ τὰ ἐκαμμένα
Καὶ ἡ λαμπὶ τὸν τοῦτος νὰ μένῃ ἀναμμένη.

III.

Νικολὸς τὴν πατρικὴ στρατιὰ τὸ Πατρὸς πανεύσπλα,
Ὁ καλὸς Δαμιανὸς ταχύπους τὸ Πιστοῦ στρατιώτης
Τὸν Ἀποστόλων ἀριστεὺς ὁ λαμπρὸς κλεινὸς γιὸς
Τὸν ἱεράρχων ρωμαῖος Βασίλης πατρώνης.

IV.

Νικόλαος, Νικόλαος, ὁμοιώνει τὴν κλῆση,
Οὐδόλως διαφέρει ἐ τὴν νίκη τὴν ἡττα.
Αἰγιὸ ἡ ἀνωφέλητα τὴς γνώσης τὴν ἀκτῖνα
Ὁ κόσμος τὸν ἐμίσησε Βασίλη, ὁ σὸς ἐς τὴν Νίκη.
Νικόλαε Νικολὸν πάντοτε μὲ τὸν νικόν,
Ὅπου θεὸς καὶ χαρὰ ἐς τὸ κόσμο ἐκάμαν ἀπὸν ἀρχή.

V.

Χριστὲ θεὲ ἐκαμμένον τὴν Δαμιανὸν τὴς πρώτην,
Καὶ τὸν Ἀνθεστήρη τὸν ἀπὸν μὲ δίξαν τὴν γεράν.
Στέφανος Νικόλαος, ὁ τρίτος, τὸ ἄνθος ὁλοκλήρου,
Μεθ᾽ ὁ νέα ποίησιν ἐ χρόνος ὁ Μαρία.
Πάντ᾽ τρόπο πιστεύω Σὲ ὅλης τὴν καρδίας
Βοήθει καὶ ὅλαμεν πάρεμ ποτέρας.

VI.

Δαμιανὲ τὴν Μεροκέρον ὅπου ἐκαμε τρόπον
Φῶς τὴν τὸ χρῶμα σ᾽ τὸν Μαῦρο τὸ τὴν χρῶμ
Κατὰ τὸν ἀνθρώπων καμπούς τὸν ἀπὸν χαρὰν
Σοῦ ἄνθος ἔτος χρῶμα γαρόφυλλο καὶ ἄνθος ὀρέστη
Δαμιανὲ χρῶμ᾽ ἀπὸν σὺ ἀ ὅλα ποὺ ἀπὸ τὸν ἄνθη
Ἐς τὸν χρῶμα ὁμοίως ὅλαμεν ἀπὸ χρῶμ
Τὸν ὁ ἄνθος ἀνθοῦσε ἐκαμμένον ἀρχὴν ἀνθῶν.
Τὸ Ἀνθεστήρι τὸν Νικολὸν καὶ Μαρίαν χρῶμ.

Ως ήλιον έπαθήκεν αυτόν όφλαφ θρόνω,
Ως λαμφάς και φωτίσας πάντας δίκαιους πανφ.
Πλους λαμπρός κατ' αθρανίνει παραν κτίσιν,
Νικόλαος δικαιοσύνη βρότειον εκλαμπει φύσιν
Πλους καθελκει ανθρώπειον μέγκτα.
Πετούζης τε προτίκει τ' Οθμανων τα στρατεύματα.
Ο μεν γάρ ζήλος καυπικής θεωρίας κατα.
Ο δε Νικόλαος την δαφνικ χρημάτων χάριτα
Απ' τό πρωι ανέτειλαν λαμπραι έως έσπέρας.
Μετα καιρους δε δυσεαν' α' το τέλος της ήμερας
Ματαιως κοπιάζουσιν ο Γερμανος κ' ο Ρώσσος
Προς τους άλλο μέρος κι ακουη και καμπόσα.
Ουδ' άσπρον άλλον δύναται ήλιω ανει τεινα,
Ουδε μέγαν έτερον τω Βλαχ-μπεη αντεγαι.
Δακών Τουρκών γαρ σύστημα και κόσμος εν όλο-,
Δουβάδες, πολυχρόνιους, τελούσιν ουσιωσις.
Τ' Αυδεντη, όπου φύλαξε τους παντας αβλαβεις,
Ως κόρην οφθαλμού, πους ον χ) και ευλαβεις.
Δός θεε πανευτυχεις τω ήγεμονι χρονους
Τους ούτου αναπτυς δε όσανα, συνεχεις πόνους.
Θεε την όλην στήριξον, βοήθησον τω Μαυροζένι,
Κι όλον το πλήθος των Σχλαβων, κοιμώτον, σταυτη νά γένη.

VII.

Ως ο έλατος πρόθυμος σ' τας πηγας σρμα.
Ουτω Τουρκων το στρατευμα τ'Αυδεντη καταντα
Η έλατος κινεται 'ς του ύδατος την ποτιν,
Το στρατευμα προσμένει 'ς του ξαγερε την βρωσιν.
Νερον πολυ και καθαρον τους πίουσιν όρεγαν
Χαιρετ- πολις και πολιτικος τον ουσσε δαφνιαν.
Το στρατευμα δυναμωσον, θεε, το των σημαιων,
Δια νά σβεστη την 'ατην Αυδεντης των Δουβάκων.

VIII.

Αυδεντης στράτευμα νυκ νά πάη 'ς τους Νεμτσους νά πολ,
Ο Νέμτσος στράτευμ' αυθωρει κρυ' και φευγε ότ' ημπορει.
Ρουμλοτ ο Τουρκος καμνουτιν μπρουτά τ' αιπαρόπλα
Νέμτσους νικουν και πένουσι κεφαλα 'ς τα μ τσόρβα.
Καπότα και πανιρια, ζιλέπα και μπαλτσιτσε,
Και τούνις όλα περουσι απ' τον Αυδέντην 'ντα

IX.

Πρωας τον απ' αρχης άπάτης τακουμενος,
Ως παντα υπ μεσημε τανον ο Μανουηλης.

X.

Αλλα Γερμανοι δουλευτα, άλλα σε θεος λευδει.

Ca pe unŭ sóre l'a pusŭ pe unŭ tronŭ inaltŭ.
Spre a luci și lumina pre toți drepții prin munca sa.
Sórele prin raḑele-ĭ strălucitóre incălḑesce tótă creațiunea,
Nicolae prin dreptate lumineză natura muritóre;
Sórele atrage curentele de evaporațiunĭ,
Iar Petride își atrage oștile otomane.
Sórele prin raḑele séle calde și strălucitóre.
Și Nicolae prin asul banilor imbogățesce;
De diminéță aŭ resăritŭ, ca să lucescă până séra,
Și după timpurĭ va apune pe la hotulŭ ḑileĭ.
In deșertŭ se muncescŭ Nemțiĭ și Rușiĭ,
Și pe lângă acestia și mulțĭ alțĭ și incă câțĭ-va
Nicĭ uă altă stea nu se póte compara cu sorele,
Nicĭ altŭ regatŭ nu pote resiste luĭ Vlah-Beĭ.
Dakiĭ, Turciĭ și chiar tótă lumea,
Facŭ de acordŭ rugăciunĭ și urărĭ de *mulțĭ ani*
Domnitoruluĭ, care a veghetŭ pe toțĭ nevătămațĭ.
Ca pe pupila ochiului și pe pioșĭ.
Dă, o! D-ḑeule! ani pre fericițĭ principelui,
Iar adversarilorŭ acestuia, durerĭ și muncĭ continue.
D-ḑeule al tutulorŭ, susține și ajută pe Mavroghene,
Și tótă mulțimea dușmanilorŭ să se facă pulbere și cenușă.

VII.

După cumŭ cerbulŭ cu ardore se aruncă la fontanĭ.
Toț asia óstea Turcilorŭ se supune Domnitoruluĭ.
Cerbulŭ se pornesce câtre berea apeĭ,
Ostirea alergă câtre mâncarea zahereleĭ.
Apă multă și limpedă este sănĕtate pentru ceĭ ce o-beaŭ.
Zahere multă și cu prisosŭ e inmulțire a lefeĭ.
O! D-ḑeule! imputernicesce ostirea Otomanilorŭ,
Pentru ca Domnitorulŭ se stingă forța dușmanilorŭ.

VIII.

Domnitorul pornesce ostea să mergă a invinge pe Nemți,
Nemțulŭ la momentŭ lasă oștirea și fuge câtŭ póte.
Turciĭ facŭ năvală mainte cu stindardele,
Pe Nemți iĭ-invingŭ și aducŭ capete pe sulițe,
Săricĭ și benișe, jilotce și baccise,
Și blănĭ toțĭ iaŭ in modŭ egalŭ de la Domnitorulŭ

IX.

Pe eroiĭ ceĭ de la inceputŭ, din întregulŭ Universŭ
In tóte, Mavroghene acuma i-a întrecutŭ.

X

Alte sunt gândurile Nemțilorŭ,
Și alte ordónă D-ḑeŭ

In 1 Ianuarie 1789 de pictorulŭ *Grigorie*.

PAG. 82

Slujba oieritului pe 1787 Oct. 1. coprinsă în Cod. 17. fila 228 o vom aduce mai departe, în comparare cu darea aceasta la alți ani. Asemenea și darea Tutunăritului (Cod. XVII fila 56 și 57) și acea a Vinăriciului pe anulŭ 1786 Cod. 17, fila 77 verso.

ANEXE LA PAG. 88 (și 68)

Atingêndŭ câte-va puncte despre vămĭ, la pagina 68, datorĭ suntemŭ a aduce ca anexă la pag. 88, noua regulare ce Mavrogheni făcu afacerei ciobanilor Ardelenĭ, afacere atâtŭ de multŭ vênturată cumŭ vêḑurămŭ în trecuțiĭ anĭ de agenții Austriacĭ, la Constantinopole și în țêrile române.

«Așeḑêmentulŭ ce s'aŭ făcutŭ pentru Ardelenĭ care așeḑémêntŭ s'aŭ întăritŭ și cu prea înalta împĕrătescă poruncă:

1) Ciobanii din Ardeal pentru oile ce vorŭ pasce în pămêntulŭ țĕrei românescĭ să aibă să plătescă oeritulŭ câte 10 banĭ de óie numaĭ și ploconele după obiceiŭ; asemenea și văcăritulŭ strĕinilor să-lŭ plătescă și Bârsaniĭ și Țuțuenĭ totŭ cu unŭ prețŭ iar nu cu deosebire, unĭ într'unŭ felŭ și alțiĭ într'alt-felŭ adecă: de vită mare câte banĭ 33 și de vită mică pe jumĕtate.

2) Gelepiĭ să nu se îndrăznescă a lua oĭ în silă dela aceștia, séŭ fără prețŭ în vreme ce cumpĕră și pentru trebuința Țarigraduluĭ, nicĭ altă dată, ci să cumpere cu tocmélă și cu învoire și cu banĭ gata. Insă și numițiĭ Bârsanĭ să nu se aréte cu împotrivire la vîndarea oilor pentru trebuința Țarigradului, ci să vîndă cu prețulŭ lor și cu învoire, ca să nu se pricinuescă lipsă nicĭ la oile Țarigraduluĭ.

3) Pentru perdea să aibă să dée fieș-care câte tal unulŭ și câte 1 mielŭ la stăpâniĭ moșiilorŭ, séŭ când nu vorŭ da mielŭ, să dée câte talerĭ doĭ, iar nu maĭ multŭ. Și pentru ca să nu fie pricină, perdéua să nu fie nicĭ maĭ mare nicĭ maĭ mică de câte oĭ 700 și de fiesce ce 700 de oĭ să se dee unŭ mielŭ și unŭ leŭ la stăpâniĭ moșiilorŭ, iar nu maĭ multŭ. Iar de le va fi perdeua maĭ mică asemenea iarăși să urmeze făr de pricinuire.

4) Căpitaniĭ dupe la menzilhanelile țĕreĭ să nu iée de astă-ḑĭ înainte cu sila caiĭ ciobanilor, séŭ măcarŭ și aĭ altora, iar care va îndrăsni să facă acestŭ felŭ de fapte necuviincióse, numaĭ decâtŭ ispravniciĭ județuluĭ pe aceĭ căpitanĭ să-ĭ trimiță către d-luĭ vel Spătar, ca să-șĭ iée căḑuta pedepsă și să plătescă și paguba cailor.

5) Vătașiĭ de plaiŭ să nu se îndrăznéscă să iée cu vre unŭ felŭ de numire banĭ dela aceștĭ ciobanĭ, nicĭ la mergere, nicĭ la întorcerea acestorŭ ciobanĭ.

6) Căpitaniĭ de margene să nu maĭ îndrăznescă să iée banĭ, seŭ altŭ cevaș dela maĭ susŭ ḑișiĭ Bârsanĭ, cu nicĭ unŭ felŭ de numire, că de se va îndrăzni cinevașĭ, îĭ va plăti îndoițĭ și se va și pedepsi de către d-luĭ vel Spătar.

7) Pentru vitele maĭ susŭ ḑișilorŭ ungurenĭ, ce vorŭ intra prin bucate și prin țarină, să se facă ispășire după dreptate și să plătescă paguba aceĭ cu vitele și să grijéscă d-lorŭ ispravniciĭ, când vorŭ jălui cinevașĭ că s'aŭ năpăstuitŭ, să-ĭ înfățișeze cu vorniceiĭ și ce vorŭ fi luatŭ maĭ multŭ din dreptate, să-ĭ pue să plătéscă îndărăt și să se pedepséscă.

8) Stăpânii moşiilorŭ să aibă grijă a-şi astupa gropile lorŭ de bucate şi veri-cine măcar, gropile sele, ca să nu se întêmple să cadă vre-o vită într'o gropă, găsind-o destupată. Şi d-vóstră ispravnicilorŭ aĭ judeţuluĭ să cercetaţĭ cu amĕnuntulŭ şi orĭ când se va întempla să se răpue vre-o vită cu acestŭ mijlocŭ cercetândŭ de acea gropă a cui a fostŭ, pre acelŭ ce a avut-o, prin marafetulŭ judecăţeĭ d-tre să-lŭ apucaţĭ să plătescă vita, care s'aŭ răpusŭ. Iar când stăpânii gropeĭ nu se va afla, atuncĭ să fie totŭ satulŭ datoriŭ să rĕspundă pagubă, ca să grijască cu datorie pentru toţĭ ceĭ strĕinĭ ce ară pe moşie să-şĭ astupe gropile de bucate în tótă vremea.

9) Maĭ susŭ numiţiĭ ciobanĭ să aibă voiă a cumpĕra porumbŭ şi a-lŭ aduce prin plaiurĭ pe la stanĭ, însă porumbu numaĭ cât le va fi trebuincioşŭ pentru mancarea şi hrana lorŭ şi acésta prin sciinţa vătavuluĭ de plaiŭ, pentru ca să privigheze vătafulŭ a nu trece cu acestŭ mijlocŭ ciobaniĭ zaherea de porumbŭ de vĕndare, le negutătorie căcĭ atuncĭ se va pedepsi vătafulŭ.

10) Maĭ susŭ dişiĭ ciobanĭ tundendu-şĭ vitele lorŭ, lâna ce vorŭ lua dela dênsele să o trecă în lăntru, ca unŭ lucru alŭ lorŭ fără de a nu li se cere nimicŭ de avaetŭ, nicĭ cu numele de vamă, însă şi ciobaniĭ să nu-şĭ tundă oile la baltă, ci să le tundă după vechiulŭ obiceiŭ, lingă hotarŭ.

11) Maĭ susŭ numiţiĭ ciobanĭ, munţiĭ şi delniţile şi locurile ce le vorŭ trebui pentru păşiunea vitelorŭ lorŭ să aibă a le tocmi cu stăpâniĭ acestora din preţŭ cu învoială şi mulţămită, tocmindu-se după dreptate, şi pentru plată şi chirie, în locŭ de banĭ de vorŭ da caşŭ, la caşulŭ ce'ŭ vorŭ da să nu se facă vicleşugŭ la nicĭ o parte, ci să se cântărescă cu dreptate, şi d-tre ispravnicilorŭ forte să grijiţĭ ca să nu se năpăstuéscă nicĭ o parte măcarŭ câtŭ de puţinŭ, ci la vremea cântărituluĭ să orânduiţĭ omŭ alŭ d-tre lingă cantaragiŭ, care să privigheze să nu se facă năpăstuire la nicĭ o parte.

12) Pentru brânza ce din vechime este obiceiŭ a'şĭ face pentru trebuinţa lorŭ, după ce încetéză în luna luĭ Augustŭ a da casŭ la căşărie, trecend-o în lăuntru, să nu fie supĕraţĭ de vamă, seŭ de alte cererĭ. Aşişderea şi pentru vama peilorŭ de oĭ mórte să nu se supere, cumŭ şi lâna de la vitele lorŭ, când vorŭ tunde după obiceiŭ, oile lorŭ la hotarŭ, trecendu-o atuncĭ să nu fie superaţĭ de vamă; iar când vorŭ tunde oile la vale şi vorŭ da bănuială că cu lâna lorŭ d'împreună cumpĕră şi altă lână strĕină, pentru negutătorie, atuncĭ, prin marafetulŭ d-luĭ aghentulŭ, să se apuce ciobaniĭ ca să plătéscă vama, să nu se păgubescă miria împĕrătéscă, însă pentru aceĭ ce remânŭ a câmpŭ véra cu oile şi nu la munte şi ernéză, să le tundă la vale; pentru lâna acestora aşia să urmeze vameşiĭ: să le ceră răvaşŭ de oeritŭ şi vedendŭ suma oilorŭ ce aŭ plătitŭ, să cântăréscă lâna şi să ţie în sémă din lâna ţigaie ocă una lână de fiesce oie şi de óia birsană două, iar după acestă socotélă câtŭ vorŭ ave maĭ multă, să plătéscă vama, după dreptate». 1787, Febr. 20. (Cod. XVII, fila 168 etc.).

ANEXE LA PAG. 87

Diversele firmanurĭ ce amŭ menţionatŭ la pag. 87, urmate de numirea ca Seraskier a luĭ Ali-Paşa peste o oştire de 100.000 oştenĭ, convinseră pre Enache Văcărescu, vistierulŭ luĭ N. Mavrogheni, că va fi résboiŭ. «Iudată se zugrăvi, dice însuşĭ Enache Văcărescu, (1) résboiulŭ în inima mea.»

(1) Tesaur de mon. de Papiŭ Ilarian. Tom. II pg. 239.

la mojlovăi acestă pregătiri de resboiŭ — care ocasionară jertfe romîne reale și ipotetice — N. Mavrogheni tot nu pute crede că Austria va intra în alianță efectivă a Rusiei. Fiache Văcărescu ne spune această credință a lui Mavrogheni și cum el Văcărescu a combătut-o (1). Dealtmintrele, în febr. 1787 Herbert internuntiul Austriei la Constantinopole, încă tot protesta de strînsele pacte și jurămînte ale Curții Vienei. Ternaux-Compans, în raporturile dela 10 febr. 1787, către ministrul de esterne francez arată că «*Le ministre d'Autriche paraît bien convaincu que l'Empereur est plus intéressé qu'aucune puissance à la conservation de la Turquie. Il ne le croit même pas impunément fait permis de porter ses forces sur ses autres points que ceux où l'accroissement ne lui offrait d'ailleurs en compensation que des revenus éventuels que l'acquisition de quelques provinces pauvres et difficiles à réduire par leurs étendues, leurs montagnes, la résistance des habitants....*»

ANEXA LA PAG. 88 (nota 1)

Iată pitacul lui N. Mavrogheni, din 30 febr. 1787 prin care ordonă aplicarea în țară a «*jurnalelor*» legate de Austria și Turcia, relative la sudiții austriaci:

«Înțelepți și credincioși boeri Domnei Mele, d-lor veliților boieri și d-ta Vel Spătare, și d-ta Vel Aga, și d-tre boierilor ispravnici dupe la județe, Vătășeii de plaiŭ, căpitanilor, vornicilor, zapcilor de prin plăși, vĕ facemŭ Domnia ta în știre, că pentru tŏte pricinile a sudiților nemți, ce prin d-lui consulŭ agentŭ ni s'aŭ arĕtatŭ, humilă-că s'aŭ făcută cercetare, după cerculŭ Escelenței sale solului Kesarescu, la prea înălțata Pórtă și cu ore unul împĕrătescŭ firmanŭ ni se porunceșce că tŏte aceste mai susĕ arĕtate puncturi întocmai să urmeze. Porunceșcŭ Domnia Me tuturorŭ d-tre și vouĕ deolaltă, ca în tŏte cele cuprinde mai susĕ, fiescecare la dregătoria ce vĕ aflați, să facă lucrare și săvîrșire fără de a mai aștepta altă porunc'ă a Domnei Mele.» (Cod. XVII, fila 160).

Procet Vel Vist.

ANEXA LA PAG. 109

În 14 Aug. 1787 N. Mavrogheni dete circulări, seŭ cărți deschise, către căpitanii după margineа Dunărei, să nu ingădŭiască trecerea a vr'unui Turc fără de firman.

1) „Iussuri ați voĭa să scriŭ cetacŭ la Ovidiu prin care arĕta că Nemții au mandatŭ (căci ei nu Rușii) a face pace, și le sunt și vĕpsiți, însuși el mi-a arĕtatŭ firmanul acestŭ chiaŭ il scrie. Luaiŭ în rĕbată și ce v'aș putea să'i mai respunsŭ că nu voiesc Nemții să se tragă de împĕrăția Lupeștiesci Ruseo. Auditŭ posată de răspunsu ce'i dădui? Atunci ne mai cunoștŭ ali, cari răspunsŭ ca aleanța Nemților cu Muscalii e scrisă Decii în Iulie 80 și scrisă în Iulie de 81 mesce Cesarulŭ prin solul seŭ în Țarigrad ai arĕtatŭ pre înaltea Pórtă acestă mărire și ce s'hotărîse la Ceiu și poĭ să mai fie, că n'aŭ alianță? La aceste cuvinte ce aș fi dată alt respunsŭ pre cunoștută? Deci ori să fi rămasŭ cu pecetea cu tot tăcut. Negreșit, mare ați fi fostŭ și advocatŭ bunŭ să puteaŭ să Mi dați cuvîntŭ și bunŭ ca să'i spunemŭ ce ați fi dată? Sau voiaŭ să'i dați să înțeleagă cu mirare [illegible]» Fotino II pg. 291

Aceste acte, devedescŭ cu câtă îngrijire era N. Mavrogheniĭ pentru paza liniştiteĭ petreceri a locuitorilor ţĕreĭ. (Cod. XVII. fila 216).

ANEXE LA PAG. 116 şi 204

Amŭ donatŭ Academieĭ în 1873 Iuliŭ 30, unŭ pitacŭ domnescŭ dela Nicolae Mavrogheni. Prin acesta, în Oct. 1788, Mavrogheni confiscă averea chiar şi a uneĭ boeróice, a Caliţeĭ Doicesca, căcĭ împreună cu părinţiĭ aŭ fugitŭ din patrie *«trecêndŭ la vrăjmaşiĭ împĕrăţieĭ»*. Averea confiscată o doneză Vodă la haznaoa apelor.

Io Nicolae Petru Mavrogheni VV. i gospodar zemli cluh.

De vreme ce Caliţa Doiceasca, fata luĭ Chiriţă Doicescul, pămêntênă de aci, atât ea cât şi părinţiĭ eĭ, locuitorĭ din judeţul Ialomiţa, într'acéstă vreme de resmeriţe s'aŭ sculatŭ de aŭ fugitŭ din patria eĭ, trecêndŭ la vrăjmaşiĭ împĕrăţieĭ, după a căruia fugă remâindŭ totŭ avutulŭ eĭ ce-lŭ are aice în pămentulŭ ţĕreĭ a fi domnesc, ca a unuia ce aŭ prihegitŭ din patria eĭ: iată am otărît, ca o moşie a numiteĭ Caliţa Doicésca, ce are aice în pămentulŭ ţĕreĭ, la jud. Ialomiţa... (*sters.*) dimpreună cu toţi ţiganiĭ eĭ, să fie aheromă la hazneaua apelorŭ ot *Ζιοόδοχο πηγή*, de unde se adapă şi se îndestuleză tótă obştea. Deci amŭ datŭ Domnia Mé acestŭ domnesculŭ nostru hrisovŭ ca de astăḑĭ înainte acéstă maĭ susŭ numită moşia şi cu ţiganiĭ câţi vorŭ fi, să le stăpânéscă haznéoa apelorŭ, şi să aibă volnicie epitropiĭ ce sunt orânduiţĭ de către Domnia Mé purtătorĭ de grijă veniturilorŭ aĭ zoodoculuĭ pighi să facă zaptŭ atâtŭ moşia, câtŭ şi ţiganiĭ, să le ie venitulŭ, care să se cheltuiască la trebuinţele hazneleĭ apelorŭ. Şi am întărit hrisovul acesta cu domnésca nóstră iscălitură şi pecete, care s'aŭ scris la anulŭ 1788 Oct., aicĭ în oraşulŭ scaunuluĭ Domnieĭ mele Bucurescĭ.

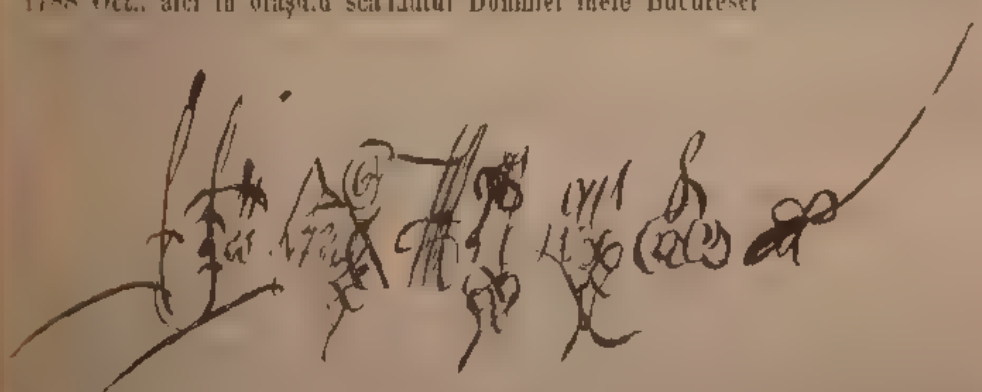

Semnătura luĭ *Io Nicolae Mavrogheni VV.*

Ioan Damari vel iog. procit. (1).

(1) Mormêntulŭ luĭ Damari este în biserica St. Ion de lângă Curtea cu jurnţĭ.

In Iunie 1788 s'aŭ fostŭ confiscatŭ de Mavrogheni averile Jianulor, şi ale lui Şerban Otetelişanu *«care s'au hainit»*. Cu pitaculŭ din 27 Iunie 1788 spătarulŭ Gemnoglu e însărcinat să administreze, ca epistat, tóte moşiile, vile etc. ale acelorŭ boeri şi venitulŭ să-lŭ dee la biserica lui Mavrogheni şi, hazneoa apeloră, cărora le-aŭ aforisit (1)

Dăm o stampă representându biserica lui Mavrogheni, aşia cum se află restaurată astăqi, la şoseaua Kisseleff. E regretabil, că afară dóră de două stesnice mari de le bătut, nu se mai conservă nimic din titorescele odăjdii — Până şi inscripţiunea bisericei este falsificată, cu dată greşită!

Etoă şi diverse acte, dela Alex. Moruzi, prin care amănuntu-se cumpărări diverse făcute de Mavrogheni dela haimaşi, saŭ restituitŭ la 1792 acele averi.

Anaforoană Serdarului Costandin, c slugera Gheorghe fraţi Măgurem pentru mosiile ce li s'aŭ luată de Mavrogheni.

Ir Alexandru Costin Moruzi Voevoda

De vreme ce prin amănuntă cercetare s'aŭ dovedită, că acestea moşii şi acareturi, nici vendute aŭ fostŭ, nici amanetă, nici date pentru cinuri de boerii, nici datori aŭ fostŭ visteriei ţĕrii vre unŭ banŭ, ci numai pentru căci s'aŭ fostŭ trasŭ atunci din ţeră din adevărată pricină a silnicielorŭ lui Mavrogheni, a cărora strămutare şi împrăştiere, fiind-că prea puternicul nostru Imperată (Domnul D-ĝeu să-i înmulţescă puterea şi bărăţia) din hiresească milostivire de obşte la toţi aŭ ertat, după care înaltă poruncă sunt şi boerii Magurem ertaţi: eată luată, după puterea pre înalteî poruncei, care ni s'aŭ datŭ spre a cerceta celea adevărate pricini ale acestorŭ feliŭ de acareturi, şi spre a da Domneştile noastre întăriri celorŭ ce li se cuvinŭ de a li se întorce lucrurile ce li s'aŭ luatŭ, ca să şi le stăpânescă, întărimă Domnia mea stăpânirea dumnéloriŭ boeriorĭ Măgarem asupra lucrurilorĭ şi acareturilorŭ acestora, şi poruncim dumnelui cinstitŭ şi credincioşŭ boerului Domniei Mele vel. log. de ţera de josă, să le faceţi hrisovulŭ Domniî Mele de stăpânire, ca să se rógă pentru sănătatea lui Dumnedeu pentru sănătăţa viaţa pre puternicului nostru Imperatŭ, şi să păzescă şi de acum înainte dreptă credinţă şi supunere către stăpânirea Imperaţiei sale, în care Hrisovŭ să se numescă cu bună plirofórie adevăratele şi dreptele acaretură ale dumnelor 1793, Augustŭ 22.

Pre înălţate Domne.

Dumnelui Serdarului Costandin, şi dumnelui slugerŭ Gheorghe, fraţi Măgurem, aŭ jăluitŭ Măriei Tale, ţiind că, în vremea acestui de acumŭ răzmiriţi trecute, nici cutr'unŭ chipŭ ne mai putendŭ suferi groza tirăniei şi a silnicielorŭ lui Mavrogheni, aŭ fostŭ silţi de acestă nevoie a-şi părăsi patria dumnelor şi a se înstrăina în Moldova, iară celea de unii din pământulŭ ţĕrii, moşii şi acareturi ale dumnelor, nici le-aŭ vêndutŭ lui Mavrogheni, nici pentru care va cinuri de boerii le-aŭ datŭ lui, care înstrăinare a dumnelor ce le-aŭ pricinuitŭ

1 Cond. XVII, f. a 303 vers

numaĭ singurŭ rĕutăţile şi tirăniile luĭ Mavrogheni, alcătuindu-o Mavrogheni pentru ponos de hăinlic le-aŭ făcutŭ zaptŭ tote moşiile, şi veĭ-ce alte acareturĭ aŭ avutŭ dumnelor aicĭ, şi le-aŭ afiorisitŭ la Biserica ot. cişmea ce se dice zoodohul-pighu, pe care după intorcerea dumnelor aicĭ la patrie-şĭ, ca nişce drepte milostivirĭ, ca să li să dea luminatŭ Hrisovŭ de întărirea dreptei stăpânirĭ pe acestea acareturĭ ale dumnelor, care maĭ josŭ anume se vedŭ aretate, întru a cărora jaloă, cu zapciŭ vatavŭ de aproḑi, ni se poruncesce de Măria Ta, ca să cercetă ni, după porunca ce este dată, şi să arĕtămŭ Măriei Tale prin Anafora, luminateĭ poruncĭ întocmaĭ fiindŭ urmatorĭ, după ce aŭ înfăţişatŭ zapciulŭ înaintea nostră pe d-luĭ slugeriŭ Gheorghe Măgureanu, cu Dionise Epitropul Bisericeĭ, unde Mavrogheni aŭ fostŭ afiorisitŭ acestea moşiĭ, i-amŭ cerutŭ să ne arĕte de are vre unŭ hrisovŭ a luĭ Mavroghene pentru afiorisala acestor acareturĭ ale numiţilor boerĭ, şi ne arĕtă o carte a luĭ Mavrogheni scrisă cu letŭ 1788, Febr. 18, care măcarŭ că se vede a fi copie, dară o văzumŭ că este cu pecetea luĭ Mavrogheni ca cumŭ arŭ fi însăşĭ cartea cea din talŭ, în care se coprinde, că atuncĭ în vremea răsmiriţĭ hainindu-se D-luĭ Slugeriŭ Iordache Măgureanulŭ şi pribegindŭ în ţera nemţescă, şi rĕmăindu-le toate lucrurile şi averile a fi Domneşcĭ, le-aŭ afiorisitŭ la cişmeua apelorŭ ot. Zoodohulŭ-pighu şi la Biserica ot. cişméoa de acolo, adecă a tria parte din moşia Măgureni ot. sud. Prahova, i din casele de acolo de piatră, i jumătate din moşia Florescĭ, i jumătate din moşia Ghedera, i jumătate din moşia . . . . . care aŭ luato dela Iordache Slatineanu cu judecată, părintească fiindŭ, i jumătate din muntele Tamaora, i jumătate din moşia Buda, i două moşiĭ la Băltaţĭ, i o moară cu două roate în apa Prahoviĭ, i câte suflete de ţiganĭ de vatră va avea, i cincĭ sute stăpânĭ din moşie Sărata ot. sud. Buzeŭ, adecă 15 părintescĭ şi 15 cumpăraţĭ de dînsul i moşiile ce are în sud Slam-Romnicŭ, i jumătate din moşia Bragareasca ot. sud. Saac, şepte pogoane vie în Dealu Buzuenĭ sud. Saac, i a patra parte din moşia Valea-lungă ot. sud. Dambovița, i câţĭ caĭ va avea, câte oĭ va avea, câţĭ rimătorĭ va avea, câţĭ stupĭ va avea, câte vacĭ va avea, şi doĭ vătăşeĭ de ţiganĭ laeştĭ, câte suflete vorŭ fi toate acestea maĭ susŭ numite moşiĭ, morĭ vite, acareturĭ, case, ţiganĭ şi dobitoace le dă în zaptul şi stăpânirea Bisericeĭ dela cişmea, care aceasta carte ḑisă numitulŭ Dionisie, căĭ s'aŭ datŭ de Mavrogheni la mânile luĭ, şi cu aceasta aŭ stăpânitŭ până candŭ aŭ venitŭ D-lorŭ numiţiĭ boerĭ le unde se instrămaseră, iară le atuncĭ încoace, şi le-aŭ luatŭ întru a lorŭ stăpânire; decĭ după cercetarea ce făcurămŭ, aretamŭ Măriei Tale, că instrămarea D-lorŭ numiţilorŭ boerĭ Măgurenĭ, cumŭ şi altorŭ boerĭ ce aŭ pribegitŭ atuncĭ în ţeră Nemţească, aŭ fostŭ numaĭ singurŭ din pricina silniciilorŭ, zmăcinăturilorŭ, prăḑilorŭ, şi a grozavelorŭ tirăniĭ ce se urma de Mavrogheni atuncĭ, aicĭ într'acestŭ (memlechet) a prea puterniciĭ Impĕrăţiĭ, care acestea înfocate urmări ale luĭ, fiinţa lorŭ aŭ fostŭ destoinică să le facă vĕḑute şi cunoscute, nu numaĭ aicĭ în pămêntulŭ ţĕriĭ, ci şi în toate laturile, iară după ce D-ḑeŭ celŭ atotŭ puternicŭ ni-aŭ miluit cu închierea păciĭ, totŭ întru aceeaşĭ vreme, ni-amŭ învrednicitŭ de amŭ câştigatŭ ne mărginită şi fericită milă, a pre puterniculuĭ Impĕratŭ prin pré înaltulu Hatehumaiunĭ, spre a fi toţĭ ertaţĭ de veri-ce greşală împotrivă vorŭ fi făcutŭ în diastima rĕsboiuluĭ, şi toţĭ aceia sa vie fieş-care la locurile şi la pămênturile sale; după aceasta dară nemărginită milă sunt şi Dumnealorŭ numiţiĭ boerĭ Măgurenĭ ertaţĭ de greşala ce aŭ făcutŭ din pricina luĭ Mavrogheni, şi pentru moşiile şi acareturile D-lorŭ se roagă Măriei Tale spre a câştiga luminatŭ Hrisovŭ dela Domneasca Măriei Tale obiăduire, pentru întemeiarea stăpânireĭ, şi nu lipsimŭ după luminată poruncă a insciinţa Înălţimi tale.»

Moșiile ce arată D-lorŭ boeri Măgurenĭ că fiindŭ bune și drepte ale Dumnealoru, le saŭ fostŭ luatŭ de Mavrogheni.

A treĭa parte din moșia Măgurenĭ ot. sud. Prahova. Jumătate din moșia Floreșcĭ sud. Prahova.
Moșia Avara sud. Prahova.
Jumătate din moșia Dambŭ ce-ĭ ḑice și Buda sud. Prahova.
O moară cu două roate în apa Prahoveĭ.
Țiganĭ de Vatră.
O mie stanj moșie la Sărată ot. sud. Buzeŭ.
Treĭ-ḑecĭ și treĭ pogoane vie cu casă în sud. Buzeŭ.
O moșie ce se numesce Marginea, însă de zestre a soțieĭ Dumnealui Sărdariului Constantin.
Jumătate moșia Brăgăr asca ot. sud. Saac.
Șepte pogoane vie în Delul Buzeenĭ ot. sud. Saac.
Jumătate din moșia Valea lungă, ot. sud. Dâmbov. (Cod. 24, fil. 372.

Filaret al Ungro-Vlahiei. Vel. Vornic Scarlat Greceu, Vel. Vornic..., Vel. Vornic..... Vel. Logf. ...

Slugeresa Maria Vergulesa cu Dionisie Egumenŭ ot. zoodoh-pighi pentru moșia ce-i s'aŭ luatŭ de Mavrogheni.

In Alecs. Const. Moruzi Ved.

«Infățișându-se la Divanŭ maintea Domnieĭ Mele Dionisie Egumenŭ cu Nicolae Vergul, unde după cercetarea ce amŭ făcutŭ și Domnia Mea, și din celea ce s'aŭ urmatŭ făcĕndu-se cunoscutŭ și bine doveditŭ mizlocul luării acestiĭ moșiĭ dela Nicolae de către Mavrogheni, pentru pricină adevĕrată de boerie, numindu-o cumpăratóre, amŭ găsitŭ anaforaua pre sfințieĭ sale părintelui Mitropolitŭ și a dumnelor boeri er bună, spre a face Nicolae Vergulŭ zaptŭ moșia, să o stăpânescă cu pace, plătindŭ numaĭ Bisericiĭ zoodoh-pighi tal. 150 pentru pomenire a lui. 1795, Septembre 13. (Cod. 24, fia 432)

Pre Inălțate Domne

«Slugeresa Maria Vergulesa din sud. Buzeŭ prin vechilul soțulŭ sĕŭ Nicolae Vergulŭ aŭ jăluitŭ Mărieĭ Tale ḑicendŭ, că cu nedreptate luându-se de Mavrogheni o moșie a sa Grabicina din sudŭ Buzeŭ, și dându-o la biserica ot. zoodoh-pighi o stăpânesce și acumŭ Egumenulŭ dela numita biserică, și cere ca pre cumŭ ale altora moșiĭ, ce cu asemenea nedreptățĭ se luaseră de Mavrogheni, și le-aŭ luatŭ fieș-care în stăpânirea lor, asemenea să i-se dee și dumne-eĭ în stăpânire-șĭ acesta moșie care e bună și dreptă a sa; cu ăcăruia jalbă vătavalŭ de pahărniceĭ, din luminată porunca Mării Tale înfățișându-ĭ naintea nostră pe Nicolae soțulŭ slugereseĭ cu Dionisie Egumenŭ ot. zoodohul-pighi. Tamŭ întrebatŭ cu ce cuventŭ stăpânesce moșia acestă a jăluitoreĭ, și rĕspunsă, că o aŭ cumperatŭ cu însușĭ banĭ cuvioșieĭ sele, dela jăluitorea și dela soțul eĭ, cu buna voința dumné-eĭ prin zapisŭ și cu dreptă tocmelă, carĭ banĭ toțĭ după zapis i-aŭ și num-

ratŭ în mâna numitului soţului jăluitóreĭ, şi aŭ primitŭ zapisŭ de vêndare iscălitŭ de jăluitórea i de soţul sĕŭ, şi încredinţatŭ cu vrednice mărturiĭ, care zapisŭ cerêndu-i-l să mi-lŭ arete, respunsă că-lŭ are trimisŭ la Tarigrad, dară ḑice că este trecutŭ în condicile Divanului şi de acolo se va vedea, după al căruia rĕspunsŭ cercetând condicile-lŭ vĕḑumŭ scrisŭ cu let. 1788 Iulie 3, iscălitŭ de jăluitórea i de soţul sĕŭ Nicolae şi adevĕritŭ de pre sfinţia lor părinţiĭ Archireĭ şi de dumnélor veliţiĭ boeri, prin care vinde luĭ Dionisie Egumenŭ ot. Zoodohul-pighi şi bisericeĭ de acolo moşia Grabicina ot sud Buzeŭ, stânjenĭ opt-sute douĕ-ḑecĭ şi cincĭ, în tal. o mie şese sute şesă-ḑecĭ, în potriva căruia rĕspunsă Nicolae soţulŭ jăluitóreĭ, că pricina acestuĭ zapisŭ este aşia, soţia luĭ şi el voindŭ a se cinsti cu cinŭ de boerie, aŭ provalisitŭ aceĭ la Mavrogheni, că pentru cinulŭ de boerie *serdarŭ* primeşce să afierosescă la schitul ot Poiana Mĕruluĭ moşia Grabicina pentru chivernisala şi măngăerea părinţilor călugăraşĭ ce locuescŭ acolo, şi neprimindŭ atuncĭ Mavrogheni, peste unŭ anŭ cândŭ aŭ adusŭ pe toţĭ boeriĭ, dela Buzeŭ cu urgie, s'aŭ pomenitŭ atuncĭ cu numitul Dionisie viind şi ḑicêndu-ĭ că pentru moşia ce voia în anulŭ trecutŭ să o de la schitulŭ Poiana Mĕruluĭ să-ĭ facă zapisŭ de vênzare pe numele bisereciĭ ot Zoodohul-Pighi, precum i-aŭ făcutŭ şi zapisulŭ ce se aretă mai susŭ, dându-ĭ şi banĭ tal doue miĭ, pe care banĭ, pe de o parte, i-aŭ datŭ Mavrogheni prin mâna numituluĭ Dionisie, iar pe de alta parte aŭ trimisŭ pe unŭ Edechiŭ icioglanŭ al sĕŭ şi luându-lŭ cu baniĭ dimpreună, i-aŭ datŭ de i-aŭ numĕratŭ la cămară, şi dreptŭ aceĭ banĭ l'aŭ făcutŭ *Serdariŭ*, care acesta, ḑise, că este sciută şi însuşĭ luĭ Dionisie, iară Dionisie tăgădui ḑicendŭ, că baniĭ aŭ fostŭ chiarŭ aĭ sĕĭ, luaţĭ împrumută de la negustorĭ, iară nu aŭ fostŭ a luĭ Mavrogheni, căcĭ baniĭ după ce i-aŭ fostŭ luatŭ Nicolae soţul jăluitóreĭ dela Cuvioşia sa, unde i-aŭ datŭ, şi pentru ce i-aŭ datŭ? Cuvioşia sa ḑise, că nu scie, atâta şcie, că spuindu-ĭ Nicolae atuncĭ că aceştĭ banĭ este să-ĭ de luĭ Mavrogheni pentru cinŭ de boerie, l'aŭ rugatŭ ca să-ĭ ducă Cuvioşia sa la Mavrogheni, după a căruia rugăciune Mavrogheni mustrândulŭ i-aŭ ḑisŭ, ca să ducă baniĭ înapoĭ de unde i-aŭ luatŭ, fiindŭ-că acela nu este datorŭ nimicŭ, şi aşia după poruncă aŭ şi urmatŭ de aŭ dusŭ baniĭ înapoĭ la Nicolae, decĭ pentru acestă provlimă a luĭ Dionisie, cum că baniĭ aceştia ce i-aŭ datŭ atuncĭ pre cumpărătorea aceştiĭ moşiĭ aŭ fostŭ chiarŭ aĭ sĕĭ împrumutaţĭ dela negustorĭ, iară nu a luĭ Mavrogheni, judecata aŭ găsitŭ cu cale, ca Dionisie să încredinţeze cu jurămentŭ, pentru care şi făcusemŭ pitacŭ judecăţiĭ către pre sfinţitulŭ Metropolitŭ, ca să încredinţeze Dionisie cu jurămentŭ, că acestă provlimă este aşa, care Pitacŭ cetindu-se intru auḑul luĭ Dionisie de faţă înaintea judecăţiĭ, dete respunsulŭ, că elŭ jurămentŭ nu primesce, după care rĕmasă de faţă cunoscutŭ, că baniĭ aŭ fostŭ aluĭ Mavrogheni daţĭ cu iconomie, adecă pre despre o parte s'aŭ făcutŭ că-ĭ dă prin Dionisie, ca cumŭ arŭ cumpăra moşia, şi pe de altă parte, i-aŭ luatŭ iarăşĭ elŭ şi l'aŭ făcutŭ Sĕrdariŭ, care se înţelege curatŭ, că moşia i-aŭ luat-o pre cinŭ de Boerie, şi fiindŭ-că tóte cinurile boerilor luĭ Mavrogheni, cum şi pecetea lorŭ, prin prea Inalta împĕrătescă poruncă şi hotărire sunt anerisite şi stricate, şi Nicolae soţul jăluitoreĭ aŭ rĕmasŭ iarăşĭ în starea ce aŭ fostŭ întâiŭ, urmeză, după totă dreptatea, ca jăluitórea acésta să-şĭ ia moşia iarăşĭ intru stăpânire-şĭ, iară hotărirea cea desăvârşită rĕmâne la Măria ta — 1793. Sept. 2. (Cond. XXIV Fil. 433.)

Filaret Al Ungro-Vlahici, Dumitrache Racovită Vel. Ban, Ienache Moruz Vel. Vorn., Manolache Vel. Vorn., Nicolae Filipescu Vel. Vornic, Vel. Logf. Ghica.

ANEXE LA PAG. 123

Cărți către arhimandriți și egumeni, epitropi dupe la tote mănăstirile, de parcgorie

Zemli vlah.. Prea cuviosiților arhimandriți, egumeni și epitropi dupe la tote mănăstirile și mei cele ot sud .... sănătate! De obștie vă facemŭ in scire, că [illegible] Domnia mea adevĕrată inscințare cu phirofone desevârșită, cum că unii din voi, rĕi mișelătorĭ farmasonĭ nebegiuțĭ și fără de temere de Dumneḑeŭ și de stăpânirea carĭ sânt vrĕmașĭ patrieĭ și impotrivitorĭ la bună oblăduirea Domniei și la [illegible] bună-voința prea puternicului deoletului impĕrăției, ce are pentru bună [illegible] țĕre, după celŭ rĕŭ năravul lor, nu lipsesc a scorni de la sineși [illegible] neadevĕrate, intr'acestă vreme și a presăra vorbe in deșert la norod cu [illegible] a și scrie afară in țĕră la sătenii și ómenii lorŭ halturĭ și vestirĭ de [illegible] spre a aduce grijă și spaimă in inimile omenilor, ca cu acestea turburându odihna și căḑend la desnădăjduire, să pricinuiască pagube de risipă la [illegible] lorŭ și strămutarea caseloru lorĭ și odihnei lorŭ, spre a putea ei să-[illegible] rele diavolescĭ rele scoposurile și interesele lor și spre a-ĭ vedea slăbiți și [illegible] de desăși, lucrurĭ care nu le sufere nicĭ Dumneḑeŭ și care ne tul[illegible] a lăsa. ci cât pentru a lor rĕsplătire avem bună nădejde și suntem încre[illegible] la dreptatea și judecata macelui Dumneḑeŭ, că nu vor rĕmânea toți aceia [illegible] acest felŭ de netrebnicĭ spre turburarea neodihnei norodului obștei, [illegible] se ostenia și pedepsa aceea ce li se cade, după scoposurile inimei lor. Iar [illegible] voastră, ca parte bisericéscă ce sunteți, să căutați fiesce-care după data[illegible] a avea, să nu ascultați nicĭ să vĕ amestecați la vorbe minciunóse ale ne[illegible] ce gândiți numaĭ de cele sufletescĭ și de ale sfintelorŭ mănăstirĭ [illegible] adevĕrnicĭ, să vĕ faceți fiĭ bisericescĭ adevĕrațĭ și credincioșĭ către [illegible] să credeți la havadișurĭ minciunóse, ce vĕ va scrie, orĭ vre[illegible] din obrazele părței bisericescĭ, seŭ vre-unuiŭ din obrazele părței mi[illegible] că Domnia Nóstră străjuimŭ ḑioa și nóptea paza și odihna [illegible] și a tuturor locuitorilor țĕrei Domniei Mele, de care aveți [illegible] vĕḑute, că mai inainte nicĭ ḑece ómenĭ harnicĭ nu se afla la [illegible] la vremĕ de trebuință, iar Domnia nóstră ținemŭ cu îndes[illegible] numaĭ și numaĭ pentru paza și odihna țĕrei, che tuindŭ și [illegible] voastre și osebit și insine ne trudimŭ și suntemŭ gata a ne [illegible] după pregetŭ de va fi trebuință și in scurtŭ, capulŭ ne vomŭ [illegible] pentru voĭ toți, ca un păstore, după cuventulŭ evangheliei ce [illegible] bunŭ sufletul își pune pentru oĭ». Și nu vomŭ ingădui [illegible] voastre a se sminti intru nimic! De aceea dar iarăși [illegible] amăgiți după relele scoposurĭ ale voitorilor de rĕŭ patrieĭ, [illegible] și in ceĭ-altă rĕsmeriță, aŭ vêndutŭ patria lorŭ și aŭ [illegible] și rĕsvrătire țĕrei, carĭ și-aŭ luatŭ plata lorŭ de la Dum[illegible] rugăciunile vostre cu rugăciuni fierbinți către milostivulŭ [illegible] sufletescĭ, care se cuvinŭ la datoria crinului vostru [illegible] ajutoriulŭ dumneḑeireĭ sale și prin multă trudă și os[illegible] petrece acestă vreme fără de nicĭ o primeḑie. To[illegible] Ianuarie 27 (1).

[illegible] anexele promise la paginile 66, 77, 81, 83, 96, 98 107 [illegible] volumului

ANEXA LA PAG. 143

La acéstă pagină s'a promisŭ ca anexă documentele ce amŭ publicatŭ, în analele Academiei şi deosebi, în 1889, sub titlu «*Memorie*». E de prisosŭ a mai publica tóte aceste documente după ce amŭ datŭ în notă, la pagina 143 chiar şi documentul citat la pag 141.

ANEXA LA PAG. 146

Dimitrie Fotino publică unŭ firmanŭ alŭ Sultanului Abdulŭ Hamidŭ către N. Mavrogheni pentru declararea rĕsboiului cu Rusia şi-l pune cu data 1787 Augustŭ 5. Acestŭ actŭ încă se cuvine să fie înregistratŭ, fiindcă cu proclamaţiunea Ecaterinei II către Românĭ, ce amŭ reprodusŭ la pagina acésta 146.

Firmanulŭ luĭ Sultanu Abdulŭ-Hamidŭ către Nicolae Vodă Mavrogheni pentru declararea rĕsboiuluĭ cu Rusia, din anulŭ 1787 Augustŭ 5.

Alesule dintre Domniĭ némuluĭ luĭ Isusŭ, temelia celor marĭ din compania luĭ Isusŭ, astă-dĭ Voevodŭ alŭ Ţĕreĭ Româneşti Nicolae Mavrogheni, pecetluéscă-se sfârşiturile tale cu succesŭ! După ce va sosi acestŭ împărătescŭ semnŭ scrutŭ să-ţĭ fie, că aşĭa precumŭ Ruşiĭ nu s'aŭ săturatŭ de folósele şi câştigurile ce aŭ dobânditŭ în articolii stipulaţi prin tratatulŭ de la Kainargi şi fiindŭ că după sfintele fetvale (capete de legĭ) trebue să se facă după comunŭ înţelegere espediţiune, este pregătire ca să rasă sangiac-şemfŭ, şi chiarŭ vechilulŭ înaltŭ deplinŭ împuternicitŭ, marele consiliarŭ, cârmuitorŭ alŭ lumeĭ, apărătorulŭ poporelorŭ, Epitropulŭ meŭ Iusufŭ-Paşa (a cărŭia strălucire D-deŭ s'o ţie în mulţĭ anĭ, şi să măréscă puterea şi fericirea luĭ!) şi, toţĭ Ogeacliuĭ, rigealurile şi alte ordine ale oştirilorŭ nóstre: şi cu ajutorulŭ lui D-deŭ momentulŭ plecăreĭ lorŭ se va arĕta prin împărătesca mea rânduială. Aşĭa dar, tu, carele escĭ Domnulŭ ţĕreĭ Româneşcĭ, voĭ înfăţişa acestă împrejurare boierilorŭ ţĕreĭ ca să ştie cu încredinţare toţĭ, că nu se va face niciŏ lovire în drepturile lorŭ din partea înaltului meŭ Devletŭ (*Adunarea generală a turcilorŭ*) şi prin urmare să fie toţĭ statorniciĭ în centrulŭ supuneriĭ, să nu aibă niciŏ grijă séŭ prepusŭ, şi să se siléscă a îndeplini ordinele imperiale, şi fie-căruia să arĕţĭ că voruŭ fi cu siguranţă şi pace sub umbra mieĭ mele împĕrătescĭ, şi tu, Domnulŭ ţĕreĭ Româneşcĭ nu lipsi pe lângă aceste a te înţelege cu seraskierulŭ Ismailuluĭ, deplinŭ împuternicitŭ şi înaltŭ consiliarŭ şi fostulŭ epitropŭ cârmuitoriŭ Ali-Paşa, spre a urma întocmaĭ după consiliulŭ şi ordinulŭ séŭ. Prin urmare să daĭ şi să primescĭ înştiinţărĭ despre mişcarea duşmanilor, purtându-te cu credinţă şi lucrându după ordinele ce se vor da, raportându şi la Înalta Pórtă acele ce merită a fi înscinţate. Dreptŭ care s'a şi datŭ acestŭ ordinŭ împĕrătescŭ alŭ meŭ.

ANEXA LA PAG. 167

Strilbiscki a fostŭ, după intrarea Ruşilor în ţĕră, unŭ personagiŭ importantŭ. El a dobânditŭ titlulŭ de protoereŭ al Moldoveĭ, Valahieĭ şi alŭ Basarabieĭ. La pagina nóstră 142 amŭ amintitŭ că Strilbiscki arĕtă că a tălmăcitŭ o corespondenţă din ruséscă, «pe câtŭ *a fostă puterea sciinţeĭ luĭ de limbă moldovenéscă*». Acestă necunoscinţă perfectă de limbă românéscă nu l'a împedecatŭ de a'şĭ face o tipografie proprie la Movilăŭ şi de a tipări acolo câte-va cărţĭ românescĭ. Aşĭa avemŭ de la el *Psaltirea* tipărită «întru însuşĭ a sa tipografie în târgulŭ Movilaului, care este între hotarulŭ Rusieĭ şi al Moldovieĭ, în anulŭ de la Hristosŭ 1786 în luna Iunie 28 în 4°. Cartea o dedicată împĕratuluĭ, împĕrătesei şi familieĭ imperiale.

ANEXA LA PAG. 163

Dăm în alăturare, după Sultzer, planulŭ Iașilorŭ, la intrarea în el a Austriacilorŭ. Asemenea planulŭ Bucurescilor (1)

ANEXA LA PAG. 200

Amŭ arĕtatŭ pregătirile de rĕsboiŭ făcute de N. Mavrogheni în primele luni din anulŭ 1788. Dămŭ aci locŭ uneĭ circulărĭ, cu care maĭ mulțĭ boierĭ aĭ luĭ credincioșĭ fură însărcinațĭ, în 12 Marte 1788, cu conăcirea și aprovizionarea oștirilor turco-române din unele județe

Iată acestă carte:

«Fiindŭ-că pe d-luĭ cinstitŭ și credinciosŭ boerŭ al D-nieĭ mele..... l'amŭ orânduitŭ atâtŭ purtătorŭ de grijă oștilor de la sud..... asupra cărora aŭ făcutŭ D-nia mea Serascher și Bimbașa pe d-luĭ Hasechi Ibraim Aga și oștilor de la sud..... cât și dinpreună silitorŭ și următorŭ pentru lovirea vrăjmașilor ce se vorŭ arĕta la părțile loculuĭ și deosebitŭ am datŭ D-nia mea porunci și povățuirĭ pentru locuitoriĭ părțiĭ loculuĭ, ca pre ceĭ strămutațĭ să-ĭ aducă la locurile lor și să le aréte tutulor de obște în ce chip trebue să se porte la acéstă vreme, cum și pentru ceĭ ce se vorŭ adăpa în cugetele rele și gândurĭ deșérte să-ĭ dovedescă, să-ĭ prindă și să-ĭ trimeță la D-nia nóstră: iată dar i dăm acéstă a nóstră Domnéscă carte, ca să aibă tótă volnicia asupra ispravnicilor de la sud.... făcêndu-le mumbașirlicurĭ cu strîmtore pentru împlinirea zacherelelor și celor trebuincióse de conacele și tainuirile ostașilor după orânduelile ce sunt făcute de la Vistieria Domnieĭ mele, ca să le împlinéscă tóte la vreme, fără de cusurŭ, cumŭ și pentru tote cele ce este orânduitŭ, să fie următorĭ ispravnicii a da ascultare cu ajutorul ce va avea trebuință; de care poruncimŭ Domnia mea, a fi următorĭ, atâtŭ la împlinirea a tote cele trebuincióse, ca să nu fie vre o lipsă de conacele Ascherliilor câtŭ și orĭ câtŭ ajutorŭ va cere numitulŭ boerŭ alŭ Domnieĭ mele, la trebile ce este orânduitŭ, să aveți a'l asculta și a-ĭ da, căcĭ pe acela ce ni va arĕta că nu aŭ fostŭ următorŭ și orĭ aŭ făcutŭ vre un cusurŭ la împlinirea celor trebuinciose ale Ascherliilor, scŭ că n'aŭ datŭ ajutorŭ de ómenĭ harnicĭ, ce i va cere și ajutor la trebile ce este orânduitŭ, unulŭ ca acela strașnicŭ se va pedepsi de către Domnia mea. Așișderea i damŭ Domnia mea volnicie, ca pre orĭ-care din boerinașiĭ județuluĭ i va fi trebuinciosŭ alŭ metachirisi la trebă și va cunósce de vrednic, să aibă voie a'l orândui și acel boerinaș să fie supusŭ și următorŭ. Și celŭ ce va sluji cu credință va câștiga milă și cinste dela Domnia mea, iar pe ceĭ ce nu vorŭ asculta, are voie sa-ĭ trimiță în fiare la Domnia mea» 1788 Mart. 12. (Cod XVII).

ANEXE LA PAG. 211

Unŭ altŭ apelŭ alŭ Domnitoruluĭ N. Mavrogheni către emigrațĭ, să se reîntórcă în patrie, promițendu-le iertare și apĕrare, avemŭ, din 12 Iunie 1788

(1) Vedĭ în Addenda anexele și pentru paginile din volumŭ 187, 190, apoĭ 205

Mavrogheni promite fugarilorŭ despăgubire dela visterie, de tóte pagubele ce ar suferi, decă l'ar asculta să se reintórcă în ţeră.

Eacă actulŭ:

«Cuvioşilorŭ egumenĭ, molitvelorŭ vóstre protopopĭ, preoţĭ şi diaconĭ, d-tre boerilorŭ i boerinaşilorŭ, mazililorŭ, breslaşilorŭ, neguţătorilorŭ, orăşanilorŭ, părcălabilorŭ, sindiilorŭ şi tutulorŭ locuitorilorŭ ţĕreĭ, ce vĕ aflaţĭ bejănăriţĭ, sănătate. De olişte vĕ facemŭ Domnia Mea în scire, că voĭ vedeţĭ în ţeră câte silinţe şi strădanie punemŭ şi câte cheltuielĭ vĕrsămŭ pentru paza vóstră de orĭ-ce primejdie întêmplătóre ale acesteĭ vremĭ ca să nu pătimiţĭ nimicŭ şi ca să puteţi sta pe la locaşurile vóstre nestrămutaţĭ. Apoĭ cu tóte aceste silinţe şi cheltuieli grele, ce facemŭ Domnia Mea pentru voĭ, auḑim că încă până acumŭ nu v'aţĭ întorsŭ pe la satele şi oraşele vostre, după poruncile ce v'amŭ scrisŭ într'atîtea rîndurĭ maĭ nainte şi staţĭ risipiţĭ şi bejănăriţĭ, acumŭ când este vremea a tótă strînsura vóstră: de cosit fînurile, de strînsulŭ bucatelorŭ.. de care ne mirămŭ pentru ce le faceţĭ aceste? în vreme când Domnia Mea şi pentru rîndul dăjdielorŭ v'amŭ făcutŭ mila aceea ce s'aŭ căḑutŭ cu îndestulare, dupe cumŭ aţĭ vĕḑutŭ din hrisovulŭ ce v'amŭ trimisŭ şi după cum aţĭ cunoscutŭ şi'n faptă că de atîta vreme sunteţĭ nedăjnicĭ..... De altă parte iată şi poruncĭ straşnice amŭ datŭ oştilorŭ nostre, ca să nu vĕ supere, séŭ să vĕ facă vre-un rĕŭ. Decĭ iată cu hotărire vĕ scriem Domnia Mea acéstă a nóstră domnescă carte, ca în sorocŭ de 10 — 15 ḑile, mult până la sfîrşitulŭ acesteĭ lunĭ, toţĭ să vĕ aflaţĭ pe la satele, oraşele şi locurile vostre, ca să vĕ apucaţĭ de munca şi hrana cea trebuinciósă caselorŭ vostre, şi de aveţĭ vre-o temere la întorcerea vóstră despre niscaĭ-va ostaşĭ, iată Domnia Mea întradinsŭ amŭ orânduitŭ unŭ buluc-başa, omŭ de ispravă, cu milă şi cu durere de creştinĭ, care ubesce pe raiale, cu 100 de neferĭ, ca să apere şi să vĕ străjuiască, cu carele să vĕ ajungeţĭ spre a vĕ da neferiĭ trebuincioşĭ de paza familielorŭ vostre, pentru întorcere şi venirea fără de grijă, ca să vĕ aşeḑaţĭ la locaşurile, unde nu veţĭ avea nicĭ o bântuială, seŭ pagubă averilor vóstre. Iar de se va întîmpla a se păgubi cine-va de către ostaşĭ, Domnia Mea tótă paguba aceluia făgăduimŭ a o pune la locŭ şi se va împlini până la una. De care să aveţĭ a merge la dregătorie şi la ispravniciĭ noştri, ca să arĕtaţĭ paguba vóstră cu adevĕrŭ, cu fiiă anume şi ispravniciĭ insciinţându ne, nu veţĭ rĕmanea păgubaşĭ». — 1788 Iunie 12. (Cod. XVII, fila 367 verso).

ANEXA LA PAG. 220

Pe când N. Mavrogheni, în Iulie 1788, îşĭ îndrepta atăculŭ asupra pasuluĭ Buzĕuluĭ, Austriaciĭ şi boeriĭ hainĭ isbutiaŭ să tragă în partea lorŭ pre unĭ locuitorĭ. In maĭ multe casurĭ găsimŭ ţĕranĭ arestaţĭ de ómeniĭ luĭ Vodă, ca *spionĭ* austriacĭ. Dămŭ aci unŭ resumatŭ de actŭ prin care Mavrogheni iertă nisce asemenea spionĭ ţĕranĭ, după rugămintea satuluĭ lorŭ:

Sătenii din Sălătruc şi din Berislăvescĭ trămitŭ la Vodă pre unchiaşulŭ Ianache Duhotarul din Sălătrucŭ să se roge pentru liberarea dela închisore, din Bucurescĭ, a luĭ Niţul Diacon ot Salatruc (Argeşŭ) şi a luĭ Radu Lotreanu din Berislăvescĭ, prinşĭ de ostaşĭ în plaiulŭ Loviste şi bănuiţĭ de spionĭ Vodă îĭ iertă la cererea ţĕranilor, pe chezăşia satelorŭ. — 1788 Iulie 14. (Cod. 17, fila 312).

ANEXE LA PAG. 229.

[illegible] N. Mavrogheni a i se supune, [illegible] a dezerta și a veni [illegible]

[illegible] 17[illegible] prin vătașii de [illegible] N. XVII, [illegible] (24). Vedi în *Addenda*.

ANEXA LA PAG. 243

[illegible] *Domnului* [illegible]

[illegible] mare căminarŭ d-nu Mano- [illegible] din alți învățați și im- [illegible] sub patronagiulŭ domnescŭ, [illegible] de N. [illegible] și Ion Lazăr din [illegible] Domnitorŭ. In anulŭ mân- [illegible] *Pagina I-a).*

[illegible] de 56 pagine. Ni-amu servitu cu esemplarulu amicului nostru d-nu [illegible]

„Ἡ λίαν ἐκτρέφεν ἠδὲ σὲ τῖσε κόραξ ὄχ' ἄριστε,
ἡγεμόνων δακίης κοίρανε Νικόλαε.
„Ἐκνικᾶς ἀρετῇσι βροτὸν πανθ', ὥσπερ ὅπλοισι,
γερμανοὺς ἤδη τῇ κυρίου χάριτι.
„Εἰς ἐτέων ἀμέλεισε θεὸς σώσειεν ἑλίξεις,
πολλὰς ἐνθώκῳ ἐς τέλος ἱδρυμένον.

O! Domnitorule Nicolae, celŭ maĭ bunŭ dintre Principiĭ Dacieĭ, corbulŭ acesta hrănia pe profetulŭ Ilie şi pe tine Tu, prin virtuţile Tale, invingĭ pe totŭ muritorulŭ, precumŭ prin arme aĭ invinsŭ pe Nemţi, cu graţia Domnuluĭ de susŭ. Să nu-ţĭ pese, că D-ḑeŭ te va mântui, şi a-ĭ să trăescĭ anĭ îndelungaţĭ şi veĭ rĕmânea până la fine statornicŭ pe scaunulŭ tĕŭ. *(Marcă şi versurĭ pag. 2-a).*

(Pag. 4-a) Pre Inălţatuluĭ, pré piosuluĭ şi pré dreptuluĭ stăpânŭ al nostru, Domnitorŭ a totŭ Ungro-Vlahia, domnuluĭ domnuluĭ Ion Nicolae Mavrogheni Voevodŭ.

Vĕḑĕndŭ şi noĭ acumŭ, o! pré *bunele Domnitorŭ* zelulŭ căldurosŭ alŭ inimeĭ pré nobiluluĭ şi invĕţatuluĭ boerŭ: a mareluĭ cămĭnarŭ, d-nu Manolache Persiani, către Inălţimea Ta, care stă d'asupra orĭ-căreĭ laude, care este fală naţiuneĭ şi subiectulŭ de convorbire alŭ principilorŭ, precumŭ şi presenta: *povestire scurtă* a luĭ despre faptele Tale cu adevĕratŭ eroice, în care le a istorisitŭ într'unŭ modŭ aşia de deşluşitŭ şi adevĕratŭ, încâtŭ a aţiţatŭ şi pe alţĭ invĕţaţĭ ca să scrie, şi eĭ fiindŭ nişce servĭ recunoscĕtorĭ aĭ Măriei Tale.

Pe lângă acestea vĕḑĕndŭ, că mulţĭ iubitorĭ de invĕtătură, atâtŭ dintre pămĕntenĭ, câtŭ şi dintre strĕinĭ de aicĭ şi din alte părţĭ, dorescŭ să posede susŭ ḑisa *scurtă povestire*, cu versurile şi eugomiile (laudele) dintr'însa, n'amŭ pregetatŭ a le edità în nóua nóstră imprimerie, cea înfiinţată cu concursulŭ domnescŭ şi strălucitŭ al Inălţimeĭ Tale, la sf. şi domnesca Monastire: *Isvorulŭ Tămăduireĭ*, care s'a clăditŭ maĭ nainte de Inălţimea Ta, cu bunŭ gustŭ şi lucsosŭ. Multe ne aŭ îndemnatŭ la editarea acesteĭ cărţĭ, pentru ca faptele Tale eroice să se perpetueze, şi pentru fala comună a naţieĭ. Decă dar, după înţeleptulŭ care a ḑisŭ: «surdŭ e bărbatulŭ, care ş'ar compara gura cu a luĭ Hercule», cu atâtă maĭ multŭ are să fie acuzatŭ şi acela, care n'ar vesti în tóte părţile, cu voce puternică, faptele iubite de Dumneḑeŭ ale Inălţimeĭ Tale, zelulŭ Tĕŭ arḑĕtorŭ către cele divine, Marea Ta şi domnescă milă către ceĭ lipsiţĭ, şi într'unŭ cuventŭ tóte vitejiile Inălţimeĭ Tale, făcute în modŭ minunatŭ. Gloria Ta sbarândŭ d'asupra întregeĭ Europe, a Asieĭ şi Lybieĭ (Africeĭ), a adjunsŭ până la limitele extreme ale pămentuluĭ. Faĭma obiciunesce a respândi pretutindenĭ faptele de obşte folositóre ale eroilorŭ aleşĭ, spre a fi admirate.

Graţie luĭ D-ḑeŭ celuĭ de susŭ, care a întăritŭ neputinţa nóstră, şi ne a pusŭ pe calea cea bună de a effectua acéstă lucrare seriósă şi forte dorită de către toţĭ.

Oferimŭ dar acéstă carte Alteţeĭ Tale, ca unŭ premiciŭ al imprimerieĭ nóstre înfiinţate de curĕndŭ prin protecţiunea domnéscă şi strălucită a Alteţeĭ Tale, implorândŭ a o primi cu obicinuita-ţĭ bună-voinţă şi a o privi cu ochiŭ veselŭ.

Iar Ochiulŭ acela care vede tote, să acorde Inălţimeĭ Tale, aicĭ pe pămentŭ, o statornicie neclintită pe tronulŭ Tĕŭ celŭ pre strălucitŭ, sănătate fericită şi viaţă îndelungată, împreună cu totă strălucita şi domnesca casă a Ta, păzindu-o în pace şi în mare fericire; iar după ilustra Ta plecare de pe acestŭ pămentŭ să-ţi acorde Domnia de susŭ şi fericirea ceea ce remâne pentru totŭ-d'a-una. Amin.

Aĭ Inălţimeĭ Tale pré plecaţi servitori

Nicolae şi Ión Lazăr, din Ianina

Către pré nobilulŭ mare căminarŭ, d-nu Manolache Persiani şi către recunoscĕtorulŭ lectorŭ.

(Versurĭ pe pagina 5-a şi 6-a

Aceluia faţă de care sirenele luĭ Omer sunt slabe şi musele luĭ Herodot tacŭ, fiind-că îl invidiéză, cumŭ aşĭ puté să-ĭ împletescŭ versurĭ elegante de laudă, lipsitŭ fiindŭ de elocinţa luĭ Nestor şi a luĭ Demostene? Mercuriŭ şi Apolone trebue să vină pe pămentŭ şi să-mĭ aducă fontâna Hipocrini, de unde se potŭ lua culorĭ pentru a-lŭ admira, dar ca să scriŭ nu mĕ potŭ lăuda. Insă scriŭ, şi de iţĭ voiŭ micşora virtuţile în mod cutezătorŭ, o facŭ din inclinarea mea şi să nu fiŭ incomodŭ. Alergaţĭ dar o! Muse din Elicon şi încoronaţĭ eroicesce cu laurĭ pe acela care este icóna nobleţiĭ, podoba secoluluĭ, pilda tinerilor, coróna medicilor; pe acela care este stîlpulŭ modestieĭ, colosulŭ înţelepciuneĭ, oglinda celor însemnaţĭ şi facla virtuţeĭ; pe acela care este regula amicţieĭ şi deliciul vorbelor, şi arĕtaţĭ, că nu m'amŭ înşelatŭ în acéstă a mea descriere. Iacă Saturn care alergŭ cu figura escelentă a principeluĭ Mavrogheni, şi-lŭ face capŭ (superiorŭ tuturorŭ). Pentru mulţămire şi acestuia nu-ĭ e lene ca să intoneze prin versurĭ şi calităţile sufletuluĭ Luĭ, şi neputêndŭ alt-felŭ fi păstrate pentru venitorŭ, a vrutŭ să se imprime spre a vede vitejiile luĭ Marte *Daciul*, ale eroului unicŭ: Nicolae Mavrogheni. Principiĭ şi generaliĭ secoluluĭ venitorŭ şi caţĭ sunt capiĭ celor patru vênturĭ. Şi se miră cumŭ de nu póte să cânte în imnurĭ mulţimea calităţilor Luĭ. Şi ca o albină, înaintéză răpede spre liveḑi şi cu ochĭ de Lynx caută în pădurĭ şi culege câte florĭ sunt de oferitŭ unuĭ asemenea principe. Acuma presenta carte a străluciteĭ epoce a luĭ Mavrogheni să se citescă cu mare băgare de semă. Decĭ celŭ ce va citi ceva greşelĭ tipografice, să nu credă că aŭ provenitŭ din ignoranţă. După cumŭ nu se póte ca cerulŭ să fie în tot-deuna fără norĭ, totŭ aşia de greŭ este a găsi şi o carte fără greşelĭ. Prin urmare, o! lectorule, priimesce acesta în modŭ veselŭ, şi fiindŭ sănĕtosŭ, să o păstrezĭ cu mare bucurie.

Mateiŭ Myreon

Ὦ σταυρὲ Χριστοῦ σὴν βοήθειαν δίδου,
Τῷ οὐσεβεῖ Ἡγεμόνονι Νικολάῳ,
Ὅπως διώκῃ πάντα ἀντικείμενον,
Ἐκ γῆς Δακῶν πάσης τε καὶ Μολδαυίας,
Ὧν σὺ σφραγὶς σὺν ὀρνέῳ τε καὶ βοΐ,
Μέσον Ἰωάννου τε καὶ Νικολάου.

Adecă:

O! Cruce a luĭ Christu! dă ajutorulŭ tĕŭ piosuluĭ Domnitorŭ Nicolae, ca să gonéscă orĭ-ce lucru rĕŭ din ţéra intregeĭ Dacii şi a Moldoveĭ! a cărora marcă escĭ tu, cu unŭ vulturŭ şi unŭ capŭ de boŭ, intre S-ţiĭ Ion şi Nicolae. *(In versuri pe pag. 8-a, cu stampa).*

Precuvêntare (1)

Câtă bucurie nu simte poetulŭ, când cu bună nemerire, mulţime de vorbe vinŭ imprejurulŭ fantasieĭ séle, aşía că fără ostenélă póte compune versurĭ metrice! câtŭ nu se înveselesce laringele sĕŭ, ca şi cumŭ ar respira celŭ maĭ uşorŭ şi elasticŭ aerŭ alŭ uneĭ atmosfere forte limpede, cand nu se împrumută cu strofe de vorbe şi cu diferite şi neinsemnate peritrase nicĭ din dicţionare, nicĭ din cărţile de laudă ale filologilor, ca să cânte virtuţile subiectuluĭ, despre care este vorba! Şi câtŭ de iute nu-ĭ merge condeiulŭ, când faptele eroice ale bărbatuluĭ istorisitŭ îĭ vinŭ una după alta in minte fără ca să întrebe pe contimpuranĭ, pe ceĭ d'imprejurŭ şi pe convieţuitorĭ, ca să i-le descerie una câte una, de ore-ce sunt marĭ şi cunoscute tutulor, şi proclamate de toţĭ fără a fi intrebaţĭ! Ce plăcere neintrecută nu încantă pe lăudătoriĭ Alexandrilor, Caesarilor, Carolilor, Petrilor, şi alţĭ atarĭ scriitorĭ! Insu-şĭ Omer scriindŭ despre bărbaţiĭ viteji aĭ secoluluĭ sĕŭ s'a arĕtatŭ aşía de mare şi de faimosŭ, încâtŭ trecerea atâtorŭ secole n'a putută nu numaĭ să-ĭ ştérgă, dar nicĭ chiarŭ să-ĭ micşoreze renumele, ci din contră, i l'a măritŭ şi-lŭ păstréză incă in flóre şi in vigóre. Cu câtŭ maĭ mare renume n'ar fi dobânditŭ însuşĭ acestŭ poetŭ, celŭ maĭ mare şi maĭ vestitŭ dintre toţĭ, décă subiectulŭ sĕŭ ar fi fostŭ armaşulŭ celebrilor Mavrocheno, prea piosulŭ Domnitorŭ, celŭ maĭ curagiosŭ eroŭ alŭ secoluluĭ, fala contimpuranilor sĕĭ Romeĭ (*neo-greci*), şi părintele, şi reazemulŭ naţiuneĭ? Cu câtŭ maĭ multŭ nu s'ar fi intinsŭ unŭ atare poetŭ, avendŭ inaintea sa unŭ oceanŭ de vitejiĭ şi de darurĭ agradabile luĭ D-ḑeŭ, ca să plutéscă in largŭ fantasia luĭ, şi o campie de graţiĭ forte intinsă şi in tot-deuna inverḑită, pentru ca condeiulŭ sĕŭ să percurgă fără a fi atinsŭ de ceva? Atuncĭ in adevĕrŭ, timpulŭ venitorŭ ar fi cunoscutŭ, până la ce gradŭ de glorie potŭ ajunge faptele cele marĭ şi demne de laudă ale unuĭ eroŭ, şi până la ce gradŭ elocinţa ingeréscă o póte ajunge gura şi condeiulŭ unuĭ atare poetŭ. Eŭ intr'adevĕrŭ n'aşĭ fi cutezatŭ să mĭ udŭ condeiulŭ.

(1) Paginare nouă in cărtitică cu No. 1, 2, 3.

nicĭ să-mi deschidŭ gura ca să scriŭ şi să cântŭ vitejiile marelui Mavrogheni, ne putêndŭ esiste nicĭ o comparaţiune între mărirea acestui bărbatŭ şi ne esperienţa mea, de óre-ce însă unŭ începutŭ necomplectŭ este trebuinciosŭ, şi ca să ḑicŭ aşa neapĕratŭ pentru orĭ-ce perfecţionare, amŭ hotărîtŭ ca să desemnezu după putere, icona vrednică de admiraţie a marelui Domnitorŭ alŭ Daciei, comparând-o cu mariĭ şi renumiţiĭ eroĭ ai secolelor trecute. Sperŭ că acéstă poemă deşi e fără artă, nu va fi criticată de lectorii iubitori de muse, nicĭ respinsă pentru lipsa de frase şi de figurĭ oratorice, precumŭ cei ce preţuescŭ multŭ ospĕţurile n'ar respinge unŭ fructŭ timpuriŭ, orĭ câtŭ de necoptŭ şi acru ar fi, ambiţionându se să-lŭ aibă pe masa lorŭ, ca *primices*. Prin urmare aşia ceva fiindŭ acéstă poemă, eĭ, cu marea lor invĕţătură şi cu eleganţa artistică să o infrumuseţeze să admire mărirea eroului, să-i divinizeze virtuţile, să-i laude înţelepciunea, să anunţe posterităţiĭ superioritatea lui faţă de cei-l-alţĭ eroĭ, să-lŭ numescă şi eĭ *Mavrogheni Dacicul*, ca pe unulŭ din strămoşiĭ sĕĭ, vreaŭ să ḑicŭ de veneţianulŭ Mavrokena, pe care alţiĭ l'aŭ numitŭ *Peloponesiacŭ*. Acesta cucerindŭ Peloponesulŭ, s'a făcutŭ demnŭ de acestŭ titlu după ce a ajutatŭ Marea Egee, după ce a cuceritŭ Manea (provincie în Peloponesŭ) cea vecinică în revoltă, după ce a liberatŭ Morea (Peloponesul) de revoluţionariĭ Albanezi, ar acela (*Mavrogheni*) după ce a scăpatŭ Dacia, care este naintea ochilor nemţilor, călcândŭ trufia acestora, cum să nu se numescă *Dacicul*?

Să-lŭ numescă dar cu acestŭ titlu, care cu dreptŭ se cuvine Alteţeĭ Sele şi cu modulŭ acesta să dobândescă renumele ce aŭ dobânditŭ atâţia alţĭ poeţĭ carĭ aŭ scrisŭ despre eroĭ. Iar mie ertându-mĭ acéstă lucrare imperfectă le urezŭ sănĕtate.

(*Versurĭ pe pagina 4—14*)

Ilustru şi faimosŭ era în Veneţia numele *Mavrokenilor*, pentru vitejia lor. Şi cu atâta întreceaŭ pe ceĭ-l-alţĭ concetăţeni ai-lor, cu câtŭ sórele întrece pe ceĭ-l-alţĭ planeţĭ. Toţĭ în Veneţia luĭ Mavrokeno îi-dăsera şi prenumele de *Peloponesiacŭ*, pentru că cucerise Peloponesulŭ şi-lŭ smulsese din jugulŭ sclavieĭ. Décă elŭ ar esiste acumŭ, privindŭ şi admirândŭ de departe una câte una calităţile atâtŭ de multe ale domnitoruluĭ Vlahieĭ, activitatea luĭ cea fără margine, veneraţiunea luĭ către cele divine, şi perfecta luĭ credinţă, *sadacatulŭ* către pré puternicŭlŭ Imperatulŭ al nostru, iubirea şi alipirea luĭ de *Devletul* Osmanliilor, ar sparge urnele şi ar rupe epigramele cu carĭ-lŭ împodobiseră Veneţianiĭ, pentru că talentele luĭ aŭ fostŭ odată escelinte şi faptele-i ilustre. Acumŭ însă ce a resăritŭ în Grecia unŭ altŭ luceaférŭ cu multŭ maĭ strălucitorŭ, şi mare în virtuţĭ, a întunecatŭ lumina acelui (Peloponesiacului), şi a începutŭ să se stinjă, precumŭ lângă sóre se perde lumina lunei.

Îndată ce s'a născutŭ Alecsandru cel noŭ, după figură şi semne părea curagiosŭ, şi de atuncĭ rudele şi străinii preḑiceaŭ mărirea şi virtutea noului Mavrokeno. Apoĭ în urmă unei vedenii şi inspiraţiune divină, familiariĭ aŭ ḑisŭ să se numescă. Nicolae, ca şi cumŭ ar fi prevĕḑutŭ victoriile ce le pregătia vitejia luĭ cea fără de margine. Cumŭ s'a făcutŭ de optŭ-spre-ḑece anĭ a începutŭ să urmăréscă pe corsarĭ spre a preserva loculŭ de pirateriile lor.

Pe urmă făcêndu-se interpretŭ al fiteĭ, cu dreptŭ cuvêntŭ era lăudatŭ de tóte lumea. Şi insuşĭ gazi Hassan-Paşa vedendŭ atata credinţa, ilŭ ave în mare favore ca pe unŭ fiŭ alŭ sĕŭ propriŭ. Dar ce n'a făcutŭ elŭ în acelŭ ciasŭ, şi câţĭ nu proclamă icramulŭ către eĭ!

Ataţia romeĭ (creştinĭ) a scosŭ elŭ din gura luĭ Haron luptându-se pentru eĭ cu sufletulŭ şi cu corpulŭ. Fiind-că în resbelulŭ contra Rusieĭ mulţĭ romeĭ aŭ datŭ semne de necredinţă, s'a mâniatŭ Sultanulŭ şi a hotărîtu să decapiteze pe toţĭ câţĭ apucaseră armele şi maĭ cu semă se jurase, ca să estermine de totŭ genulŭ Psarianilorŭ (*locuitorĭ din insula Psara*), şi pe ceĭ-l-alţĭ necredincioşĭ din alte localităţĭ, să-ĭ pedepsescă aspru înaintea omenilorŭ, spre a se da pildă ca în viitorŭ nicĭ unŭ raia să nu îndrăsnescă să se revolte cu armele în mână. Mavrogheni cumŭ află de hotărîrea Sultanuluĭ a alergatŭ cu lacrimile în ochĭ, ca să oprescă acéstă prăpădenie a naţiuneĭ şi vêrsarea de sânge. «D-ḑeŭ să păstreze în veci pe puterniculŭ stăpânŭ urmaşuluĭ al-Osman, la greşiala raialelorŭ sale să respundă cu amnistia, ca să'ĭ proclame pretutindenea neresbunarea sa. Este de datoria unuĭ rege, ca să facă dreptate amestecată cu milă. Aşia, dela începutŭ şi până acumŭ înaltulŭ *Devlet* a arĕtatŭ mare *adalet* faţă de supuşĭ. Iar eŭ pentru rĕsplata uneĭ aşia de mare bine-facere, să fiŭ numitŭ *sadică* servŭ al împĕrăţieĭ, să-mĭ vĕrsŭ şi sângele de va cere trebuinţă, să facŭ să se supună puterniculuĭ Devletŭ némurĭ, carĭ n'aŭ cunoscutŭ nicĭ o dată idaet: mândrindu-se pentru locurile lorŭ, ce cu greŭ potŭ fi călcate, şi ḑicŭ că nicĭ o dată unŭ strĕinŭ nu se pote apropia de eĭ»

Ascultândŭ Sultanulŭ aceste promisiunĭ, şi cunoscêndŭ şi bunele calităţĭ ale bărbatuluĭ, pe toţĭ l-a iertatŭ şi i-a lăsatŭ liberĭ să se ducă glorificândŭ pe Domnulŭ. Pe urmă Mavroghene pentru acéstă binefacere a servitŭ necontenitŭ cu totă inima sa, făcêndŭ *hairaturĭ* în fie-care memlechetŭ (provincie) şi acesta spre mulţămirea înaltuluĭ Devletŭ: şi se onora ca părinte al némuluĭ, era lăudatŭ şi faima luĭ neştersă. Cu tóte acestea era neliniştitŭ, până când s'a presintatŭ unŭ timpŭ forte priinciosŭ pentru supunerea Maneĭ (provincie în sudulŭ Peloponesuluĭ) A trămisŭ darŭ scrisorĭ ca să îndemne şi să înduplece pe primaţiĭ din Mania, că nu este dreptŭ ca eĭ să trăiască nesupĕraţĭ. legea luĭ D-ḑeŭ ne arĕtă curatŭ ca fie-care să plătescă tributŭ regeluĭ sĕŭ: «Daţĭ luĭ Caesar ce e a luĭ Caesar, şi luĭ D-ḑeŭ ce e a luĭ D-ḑeŭ ne ordonă Christ. Eĭ aŭ rĕspunsŭ «Ce vrea să ḑică stăpânitor şi ce caută elŭ, pe câtŭ timpŭ nimenea până acum nu s'a urcatŭ la noĭ? fiind-că castrele nostre sunt zidite de D-ḑeŭ şi înconjurate de stâncĭ ripose şi de prăpăstiĭ adâncĭ. Din ceĭ ce de la începutŭ aŭ căutatŭ să ne biruiască câţĭ aŭ scăpatŭ dintr'ênşiĭ, ca să anunţe perirea lorŭ? Să ne căutămŭ de trebă şi să nu ne pese de nimicŭ» Mavrogheni vĕḑendŭ că consiliile sale sună în pustiŭ, a începutŭ cu ameninţările. Şi în acelaşŭ timpŭ îĭ încinge pe uscatŭ şi pe mare, şi'ĭ bate necontenitŭ şi mare mulţime dintre eĭ omorâ. Locuitoriĭ vedendŭ că tunurile şi împuşcăturile cadŭ ca plóia, asta nu e glumă, aŭ ḑisŭ: «hai să plătimŭ şi neĭ tributŭ, ca şi ceĭ-l-alţĭ şi să nu păţimŭ desastre maĭ marĭ». Aŭ alergatŭ darŭ cu toţiĭ ca să se închine luĭ, promiţendŭ cu jurămentŭ, că nu se vorŭ maĭ revolta, de ore-ce a pututŭ să se urce cu uşurinţă la Mania, e semnŭ că D-ḑeŭ ilŭ însoţesce. Şi cu toţiĭ, micĭ şi marĭ, s'aŭ prosternatŭ cerêndŭ iertare la cele ce aŭ greşitŭ, şi că se vorŭ face *sadicĭ* raiale precumŭ sunt şi ceĭ-l-alţĭ din cazalele (judeţele) din Morea (Peloponesŭ). După ce 'ĭ-a consiliatŭ ca să nu maĭ cuteze să se opună cu arme în contra regilorŭ, la unulŭ dintre primaţiĭ lorŭ a datŭ puterea, făcêndu-lŭ Beiŭ în acelaşĭ timpŭ. In modulŭ

acesta Mamaţii aŭ cunoscutŭ D-deŭ şi rege, şi pe Mavrogheni îl priveaŭ ca pe unŭ altŭ eroŭ Achille, care singurŭ făcuse mai multe vitejii în Troada de cătŭ toţi ceĭ l-alţi Grecĭ cu totă armata. De aci înainte renumele celŭ mare a lui Mavrogheni se respândia dintr'o ţeră într'alta. Şi toţi în comunŭ îĭ admiraŭ marea vitejie, înţelepciunea, presenţa de spiritŭ şi mărinimia. Deci cu dreptŭ cuventŭ se bucură de respectulŭ tuturorŭ; dar tote acestea nu eraŭ bine privite de către ceĭ invidioşi carĭ în tote chipurile căutaŭ să-lŭ supere, însă n'aŭ pututŭ nicĭ chiarŭ să'lŭ atingă vr'odată. Totă speranţa elĭ o consacrase providenţeĭ lui D-deŭ şi trăia fără grijă; el dicea. «Decă D-nul D-deulŭ meŭ este cu mine, care duşmanŭ vătămătorŭ va fi vr'o dată contra mea?».

Pré puternicului şi hiruitorulŭ Sultanŭ Hamit-han, în care dreptatea e încarnată, cunoscendŭ că nisce duşmanĭ ai imperaţiei îl persecută, îl face Domnu plenipotenţiarŭ al Vlahieĭ, sperandŭ că statulŭ sĕŭ în credinţa bărbatului are să găsescă unŭ mare sprijinŭ. Deci în modŭ glorios fiindŭ proclamatŭ Domnitorŭ al Vlahieĭ, a primitŭ cu zelŭ greuele administraţiuneĭ. Şi toţi admiraŭ marea lui înţelepciune, pietatea către D-deŭ şi nemărginita-i dreptate. Pe cei bunĭ de milă, îĭ mulţumia cu abundanţă, iar pe furĭ şi pe rebelĭ îĭ pedepsia aspru. Călătorii se bucuraŭ de mare libertate, şi buniĭ locuitori de mare linişte; aşĭa că tóte mergeaŭ în mare armonie şi toţi se felicitaŭ de atâtă fericire. Dar, după cum dice Solomon, din deochiare, seŭ spre pedepsirea păcatelorŭ, séŭ după cum filosofiĭ căută să ne convingă ca observaţiunile lorŭ că orĭ-ce lucru din lume, când ajunge la culme, ne maĭ având unde să se urce, se prăvălesce îndată. Aşĭa de odată a lucitŭ o scânteie tristă, care s'a aprinsŭ în resbelŭ, şi a arsŭ orĭ-ce speranţă că în veitorŭ să maĭ potă renăscea cea d'întâiŭ pace, resbelulŭ fiindŭ de multŭ aţâtatŭ de Rusia. Aşĭa dar supuşiĭ, carĭ nu [illegible]ceaŭ bine pe Mavrogheni, s'aŭ întristatŭ de acésta, crezendŭ că Alteţa Sa se va obosi de resbelŭ îndată ce va începe, şi maĭ cu semă pentru păcatele ce-lĭ făcea să credă, că duşmaniĭ sunt tarĭ şi că vor învinge. Dicea unŭ bucătarŭ n'are frică de oĭ şi de locŭ nu se gândesce orĭ-cât de multe ar părea că sunt. Ca şi cum ar fi Ierihó, care a fostŭ atacată şi biruită de Evreĭ cântându din trâmbiţele lor. Că D-deŭ se opune celor trufaşi. Care vre odată, străinŭ seŭ familiarŭ, s'a gânditŭ ca s'o dică acésta? Armatele inimice aŭ năvălitŭ cu cutezanţă în interiorulŭ Vlahieĭ, dicendŭ: «Cine se vorŭ opune şi se vorŭ bate cu noĭ, pe câmpiŭ noĭ îĭ închidemŭ înainte de ce să înţelegă? şi aruncândŭ manifeste orĭ-pe unde vomŭ trece, pe toţi supuşiĭ lor îĭ întorcemŭ cu noĭ, şi astĭ-felŭ fără pericolŭ vomŭ ajunge până la duşmanulŭ nostru principe, care ne urésce şi ne vomŭ resbuna.» Dar îndată aŭ înţelesŭ, că adevĕrată e dicĕtórea. «alte sunt gândurile ómenilorŭ şi alt-felŭ dispune D-deŭ», căcĭ aŭ fostă prăpădiţi cum aŭ vrutŭ să înainteze şi să cuprindă Câmpu-Lungulŭ. A venitŭ îndată scirea, împreună cu capetele şi cu prisonieriĭ nemţi, carĭ tremuraŭ de frica ce aŭ luatŭ când se resboiaŭ, pentru că eĭ nicĭ că se aşteptaŭ că era să fie aşĭa de cruntŭ bătuţi. După aceste trofee s'aŭ trămisŭ şi altele maĭ multe de la Târgu-Jiŭ. Şi pe urmă veniaŭ pe rândŭ din fie-care bogazŭ (strimtore) şi le aşteptaŭ la curte ca să facă harŭ. Necontenitŭ aduceaŭ tunuri, tobe, steguri sclavi şi nenumĕrate puşcĭ; şi dicendŭ că acestea sunt de la Focşani, acelea de la Văleni, celĕ-l-alte de la Câmpina şi de la Câineni, le aşedaŭ în rândŭ josŭ în meidanŭ, şi fie-care aşteptă să ia premiulŭ. S'a respânditŭ vestea la ordiŭ armiuniu şi fie-care dorea să vedă trofeele lui Vlah-Beĭ. Şi când vedeaŭ de departe că aduceaŭ sclavi, îndată dicea.

că sciŭ că sunt d'aĭ luĭ Vlah-Beĭ, pentru că se deprinsesera auḑindŭ în fie-care ḑi, că și astă-ḑĭ aŭ adusŭ sclavĭ și capete din Vlahia. Și ast-felŭ îĭ lăudaŭ marea vitejie și îĭ uraŭ din inimă ori-ce fericire. Afară de acesta lăudaŭ *iltifatele* și mulțimea de *tamate* ce le aŭ oștirile, și léfile se daŭ la fie-care regulatŭ și în abundanță, așia că niminea nu era lipsitŭ. Ostașiĭ de huzurulŭ (traiŭ bunŭ) ce aveaŭ, păreaŭ că se ducŭ să petrecă, și nu să se resboéască. De aceea oriunde se ducŭ îĭ însoțesce victoria, pentru că și-aŭ cele necesare și ast-felŭ nimene nu fuge. Așia vorbeaŭ și felicitaŭ pe eroulŭ neamuluĭ, și laudele treceaŭ de la unulŭ la altulŭ. Cum că la *ordie* cele d'ânteiŭ capete s'aŭ trămisŭ din Vlahia, toțĭ și aducŭ aminte de acesta. Apoĭ bună-voința gloriosuluĭ Mavroghene se întinde și în alte părțĭ locuite de altŭ némŭ. Pe oștirea Nemțo-rușilorŭ, care din Bogdania sperà să trécă fără pedică în Vlahia, fiindŭ că a găsitŭ ușóră intrarea în Iașĭ, se pregătia să trecă și dincóce, Mavroghene nu o-așteptă să vină până aicĭ, ci cu armata luĭ o urmăresce cu impetuositate și o silesce să ia fuga. Și și-înavuțesce armata sa cea vitează și victoriósă cu mulțime de prăḑi și de prisonierĭ. Și elŭ remâne în Bogdania ca oblăduitorŭ, unde a dobînditŭ faimă mare, și a orênduitŭ unŭ Caĭmacamŭ, până cândŭ *Devletulŭ* (guvernulŭ turcescŭ) a alesŭ unŭ Domnitorŭ, pe care l'a pusŭ sub protecția luĭ. Și ast-felŭ s'a ștersŭ rușinea neamuluĭ prin serviciile credincióse ale Dacilorŭ luĭ Mavroghene.

Dar ce să nareze cine-va și ce să lase din faptele cu carĭ cărțĭ întregĭ ar trebui să se imple, decă ar fi narate tóte una câte una multele isbânḑĭ ce sunt cunoscute în Rumelia și în Anatolia (Asia mică) până la Bagdat? și toțĭ îĭ admiră marele *sadacat* (miluire). Se miră de pre multele cheltuelĭ ce le face și cumŭ unŭ singurŭ omŭ le previne tóte. Spiritulŭ luĭ celŭ neobositŭ, în acelașĭ timpŭ și privigherea, toțĭ admiră și laudă unŭ așia mare geniŭ. Și însușĭ marele Gazi-Sahip Devletŭ a venitŭ singurŭ să se facă lăudătorŭ ocularŭ; și lăsândŭ tótă armata în Rusciuk, a trecutŭ la Bucurescĭ cu unŭ micŭ *buluk* (trupă). Și vĕḑêndŭ regula ce domnia, a ḑisŭ din tótă inima: *Alah perhudar eĭ leie* (D-ḑeŭ să-lŭ ducă la bine) pe Beiulŭ Vlahieĭ! Cu ce regulă administréză una așia de mare mulțime de askere (óste)! Oameniĭ ămblă în totă libertatea și fie-care îșĭ face în linisce *kiarul*. Provisiunile și tote cele necesare sunt în abundență, de aceea este bine vĕḑutŭ de impĕratŭ. În hatișerifurĭ Mavrogheni este lăudatŭ, și că nicĭ odată n'are să fie destituitŭ. Căcĭ din timpulŭ luĭ Hazret-Suleiman (st. Suleima) și până acum nu s'a vĕḑutŭ unŭ asemenea eroŭ în imperăție. Deci ca unŭ servŭ fórte credinciosŭ al impĕrăției să se bucure, până când va trăi, de tronulŭ Vlahieĭ. Pe urmă îlŭ îmbrăcă cu gună (blană) și-lŭ încinse și cu unŭ hangiarŭ ce le duse cu elŭ dela *ordie* (corpŭ de armată) pentru acestŭ scopŭ. Și pentru iubirea Domnitoruluĭ, la ceĭ d'întêiŭ arhonțĭ (primațĭ) i-a îmbrăcatŭ cu *cavadié*; pe alțiĭ i-a îmbrăcatŭ cu *benișe*, și le-a împărțitŭ banĭ, dândŭ fie-căruia și câte unŭ consiliŭ. Hangiarulŭ era ornatŭ cu petre prețiose și-lŭ trămisese pré puterniculŭ impĕratŭ pentru serviciile séle în actuala imprejurare; Beiulŭ Vlachieĭ era cunoscutŭ în totŭ statulŭ sĕŭ.

Dar trebuia o gură poetică ca a luĭ Omer, ca să descrie cu cadență tóte pe întregŭ, unde fie-care să admire isbînḑile eroului și în acelașĭ timpŭ să-lŭ divinizeze; să înțelégă deosebirea ce ar fi esistândŭ între unŭ asemenea poemŭ și între Iliada și poemulŭ luĭ Voltaire ce se chiamă Henriada, și între tote poemele ce numaĭ elocința le-a făcutŭ să fie celebre fără vre-o causă mare. Atuncĭ

déca s'ar fi sculatŭ vre-unulŭ din cei vechi, ca să se compare, n'ar fi putută. Şi însuşi Peloponesiacului celŭ de aceeaşi fam lie pare cu multŭ inferiorŭ lui Mavrogheni. Căci deca ca titlu i s'a datŭ Peloponesulŭ, şi elŭ (Mavrogheni) a fostu mântuitorulŭ Vlahiei. Chiar şi insuşi Alexandru de ar fi trăitŭ, n'ar fi îndrăsnitŭ să se compare şi elŭ acuma.

Mĕ rogŭ Alteţei Sele ca să nu observe greşala mea că amŭ scrisŭ, şi să mĕ erte. Dar n'amŭ făcutŭ acésta pentru alt-ceva, decâtŭ ca să daŭ ocasiune altora ca să scrie o istorie elegantă. Precumŭ fructulŭ celŭ nouŭ, ori câtŭ de acru ar fi, fiind că apare celŭ d'inteiŭ este nostimŭ la toţi; ast-felŭ cu mare bunăvoinţă să primescă şi aceste versuri, ca *primices*, şi să nu ne lipsescă de favorulŭ sĕŭ pre strălucitŭ.

(FINE)

Tetrastihă de acelaşi

(*Versuri pe pag 15*)

Se vede cumŭ natura când se zoresce nu póte să ne arete vre-unŭ prodigiŭ pe sfera pământului. Şi cumŭ că acestă regulă o păstréză neschimbată pentru fie-care secolŭ, acesta se scie bine de toţi. Precumŭ în acelaşi timpŭ cu grozavulŭ Alexandru n'a scosŭ şi pe vre-unŭ altulŭ asîa de mare ca elŭ, totŭ astfelŭ şi acuma fama lui Mavrogheni, eroulŭ némului, a ajunsŭ departe şi pe toţi îi chiamă la laudă. Talentele şi isbăndile lui sunt cunoscute şi admirate de *Decletă*. Prin urmare Prinţulŭ curagiosŭ, Alexandru celŭ nouŭ, trebue în comunŭ să fie numitŭ ca unŭ piedestalŭ solidŭ, ca fală, şi ca singura speranţă a tuturor principilor vechi şi contimporani.

Altă alocuţiune a pre Sf. Episcopŭ a Rommeului, Domnului Filaret.

(*în versuri pe pag 16—17*)

Mulţi aŭ scrisŭ vieţile şi istoria eroilorŭ, dar posteriorilorŭ le aŭ lăsatŭ bănuiamă. ore adevĕrate să fie cele ce aŭ compusŭ, laudele şi virtuţile ce le atribue lor? Fiindŭ-că aŭ istorisitŭ lucruri ce le aŭ auditŭ, dar pe cari nu le aŭ vĕdutŭ, nici cunoscutŭ; însă acestă istorie a gloriosului nostru Domnitorŭ Mavroghene, care este fama némului orthodoxŭ, deşi este scurtă, abia atingendu-se de faptele sale, dar este adevĕrată, pre populară şi de toţi cunoscută şi dovedită prin multele trofee. Şi poetulŭ recunoscĕtorŭ, ca martorŭ ocularŭ al lucrărilorŭ, face o descriere adevĕrată a faptelorŭ celor strălucite ale gloriosului principe ale eroului acestuĭ secolŭ, care a fostŭ predestinatŭ de susŭ, ca să fie Domnitorulŭ Vlahiei. Prin limbă nu se potŭ descrie strălucitele-i fapte; toţi le proclamă, le adeveresecŭ, le divinizeză şi le pre laudă cu o singură gură comună îl botezŭ de eroŭ neînvinsŭ. Îl strigă pământe îl numescŭ mantuitorŭ, căci faptele îl aretă aşîa ceva. În grozavulŭ focŭ al resbelului, elŭ a procuratŭ linişte pentru ne-care. Şi bătendŭ cu bărbăţie armia nemţescă, multă glorie şi mare renume a adausŭ la tronulŭ Vlahiei, şi prin serviciulŭ sĕŭ celŭ credincioşŭ şi prin mare-i virtute, o epocă secolară de superioritate a Bogdanilorŭ. Şi multe alte fapte bune a făcutŭ elŭ în Vlahia, cari nu sunt scrise în acéstă istorie, unde abia sunt trecute una sĕ două; căci alt-felŭ ar trebui să se compună

cărţi intregi. Poetulŭ credŭ că e demnŭ de laudă, ş. judecŭ ca unŭ bunŭ începutŭ poemulŭ ţărei; pe care 'lŭ oferă, ca ceĭ doĭ bani aĭ vĕduvei, protectorului sĕŭ şi dătătorului de graţii. A scrisŭ o pe scurtŭ ca să arete preferinţă, iarŭ nu elegauţă de stilŭ. Scurtŭ este poemulŭ după cantitate: după calitate însă e prea mare. De aceea e demnŭ pentru imprimare maĭ multŭ ca orĭ-care altulŭ.

Altŭ, a prea nobilului arhonŭ fostă mare comisŭ d-nŭ Alexandru Calfoglu.

(în versuri pag 18—21)

In oceănulŭ lumeĭ plutiudŭ gândulŭ meŭ, e în pericolŭ să se înnece, cum în acestu ală secolŭ pămentulŭ a datŭ nascere unuĭ principe, unuĭ eroŭ teribilŭ? Unŭ principe, care s'a făcutŭ coróna şi celorŭ de acum ş. celorŭ ce aŭ fostŭ o dată, care e înzestratŭ cu marĭ talente, are credinţă şi le virtuţĭ e împodobitŭ; care are unŭ sufletŭ curagiosŭ, e credinciosŭ împĕratuluĭ, care 'lŭ stimează în totd'a-una, nu socotesce întru nimicŭ viaţa şi averea, nici altŭ-ceva asemenea şi dispreţuesce mórtea. Elŭ s'a născutŭ în secolulŭ din urmă numaĭ şi numaĭ ca să se facă vĕrfulŭ eroilorŭ celebri şi vitejĭ din vechime şi din timpurile moderne. Axia pentru credinţa acesta a fostŭ orânduitŭ de D-dĕŭ, precum o dată alesulŭ sĕŭ David. Şi inspiraţiunea divină s'a strecuratŭ în inima împĕratuluĭ care îndată l'a încoronatŭ Principe alŭ întregeĭ Vlahie, predicatorŭ alŭ adevĕruluĭ şi judecătorŭ forte justŭ; ş. din înălţimea tronului sĕŭ pe învaţă virtutea. In mijlocalŭ fericireĭ în care trăiaŭ cu toţiĭ, Rusia din rĕutatea eĭ, porniesce resbelŭ şi se pórtă duşmănesce; In acelaşĭ timpŭ şi pe neaşteptate şi Nemţiĭ aŭ deschisŭ luptă fără să dea măcarŭ de veste. De aceea justiţia divină trebuia negreşitŭ să-i lase să se umilescă. Atunci Principele Vlaniei, ca unŭ Rigă al Prusieĭ, a aşedatŭ oştirea în ordine de bătăie, şi înflată, spre bucuria generală, înfrânge de totŭ pe Nemţi; orĭ-unde aŭ scosŭ capulŭ l-a apucatŭ ameţela şi aŭ fugitŭ rĕŭ de totŭ. Se înfrozescŭ cumŭ unŭ Romeŭ, într'adevĕrŭ unŭ noŭ Hercule, îl învinge eroicesce Elŭ singurŭ învingĕtorŭ pentru întâia óră, a făcutŭ mare sgomotŭ, şi renumele luĭ a ajunsŭ să se audă în întréga Turcie, în Anadolia şi în Stambul. Nu a fostŭ le ajunsŭ victoria, ce în puţinŭ timpŭ, şi chiarŭ la momentŭ a câştigat-o în Vlahia, şi pentru care lumea se miră, ci şi în Boglania a trămisŭ unŭ corpŭ din oştirea biruitore şi strică şirurile alese ale Nemţilorŭ, le iaŭ tunurĭ, mulţime de prisonierĭ. luptându-se cu peptulŭ spre partea Ocnelor şi aŭ pusŭ în desordine rîndurile inimicilor şi norulŭ celŭ desŭ Acéstă vitejie a luĭ într'unŭ minutŭ s'a respânditŭ pretutindenea, că victoria nu aparţine altuia ci numaĭ marelui principe. Nu se mulţămesce cu atâta, ci trămite şi la Prutŭ întru întimpinarea Ruşilor şi le dise: «nu maĭ departe! nu aprope de ţera mea, căcĭ nu vĕ potŭ suferi!» Şi astfelŭ aŭ remasŭ pe locŭ şi îndată aŭ începutŭ să se retragă în Lehia. Nicĭ unulŭ n'a rĕmasŭ, scundŭ că Mavrogheni domnesce în Vlahia. Decĭ bĕtrânĭ şi tineri, Musulmanĭ şi Romeĭ, cu toţiĭ se miră, cumŭ? prin ce economie fără vre-o tulburare, tóte mergŭ de minune? Nu vŏ vorbescŭ de Europa care se miră de acestŭ principe. Cumŭ stăpânesce elŭ pisce mulţimĭ nesupuse, neobicinuite, şi li se face conducĕtorŭ? Cumŭ acestŭ principatŭ a pusŭ în desordine dóuĕ înfricoşate imperiĭ? Cuĭ să se atribue acesta? Nu este alt-ceva de câtŭ speranţa în D-dĕŭ. Toţĭ Turciĭ îlŭ glorifică şi-lŭ chiamă mântuitorŭ alŭ lor, ş. duşmaniĭ amarŭ plângŭ. Eĭ dicŭ, că cine merge contră cu Mavrogheni, armele îi sunt neputincióse. De aceea întregŭ nemulŭ şi împĕratulŭ otomanilor bine-cu-

vintéză din inimă pe Domnitorulŭ Vlahieĭ și părintele comunŭ alŭ nostru. Tóte acestea s'aŭ făcutŭ răpede; dar décă lupta va continua, vĕdŭ cu ochiĭ cumŭ are să cuceréscă locurĭ, castre, țĕrĭ și ómenĭ arĕtêndu-se mântuitorŭ comunŭ. Chiarŭ în numele sĕŭ (Nicolae) e cuprinsŭ înțelesulŭ de: victoria poporuluĭ. Elŭ este sprijinulŭ împĕrățieĭ, alŭ ortodoxieĭ și al St. bisericeĭ. Bravo o! principe curagióse și viteze, eroulŭ secoluluĭ nostru, că tu unŭ singurŭ escĭ fala nóstră a tutulor. Să trăescĭ în mulțĭ secolĭ o! tu care escĭ demnŭ de corónă, Achile alŭ timpuluĭ actualŭ. Cu bine-cuvêntarea căldurósă a divinuluĭ sf de astă-ḑi Nicolae celŭ înspăimântătorŭ.

(FINE)

Altă alocațiune a pri nobiluluĭ arhon fostŭ mare logofĕtŭ domnulŭ Ión Gianet

(Versurĭ pag. 22—27)

Când se adreséză o alocuțiune principeluĭ Mavrogheni, care este fala secoluluĭ actualŭ, pentru eleganță cuventulŭ trebue să aibă în proporțiune vocea omerică. Dar décă limba se îndoesce, găsesce în tot-deuna atâtea fapte peste mĕsură escelente, ca să laude după cum se cuvine și să facă o adevĕrată descriere. Prenumele faimosŭ de Mavrogheni, care se trage din Veneția, sub Nicolae celŭ maĭ escelentŭ între principĭ, ajunge fórte ilustru. Acestŭ principe prin ordinŭ divinŭ și aprobarea împĕratuluĭ domnesce acumŭ în modŭ slăvitŭ în Dacia. De bază are cultulŭ către D-ḑeŭ, speranța și credința solidă. De aceea biruesce pe inemicŭ și reușesce în tóte. Din copilărie a studiatŭ prudența, dreptatea, curagiulŭ și temperanța, și pe aceste patru cualitățĭ le are din cerŭ ca unŭ dar alesŭ. Elŭ a fostŭ apărătorŭ alŭ patrieĭ, și interpretŭ alŭ floteĭ: iar acumŭ în modŭ splendidŭ domnesce cu demnitate în principatulŭ Dacilor, până chiarŭ și în Moldova. Acesta este gura luĭ Christ cea nemincinósă; fiind-că are speranță în D-ḑeŭ, nu scie de totŭ ce vrea să ḑică umilință. Tóte le raportéză luĭ D-ḑeŭ și este credinciosŭ împĕratuluĭ, ca unŭ bunŭ servitorŭ; 'șĭ sacrifică și viața când regele ordonă și e pré zelosŭ pentru poruncile regeluĭ, și fórte bunŭ comandantŭ alŭ atator oștirĭ. La cele d'intêiŭ serviciŭ se arĕtă semnulŭ luĭ D-ḑeŭ și martorĭ sunt popórele, marea Egee, șcólele și templele sacre; cișmelele, stabilimentele pentru săracĭ și cele-l-alte stabilimentele pentru orfanĭ și clădirile publice; plățile lefilorŭ profesorilorŭ din casa luĭ proprie, precumŭ și ajutórele date școlarilorŭ; asemenea și țéra Maniațilorŭ (în Peloponesulŭ de sudŭ) unde cu expedițiunea-ĭ înspăimântătóre a pătrunsŭ în munțiĭ ceĭ prăpăstioșĭ; încărcatŭ de prăḑĭ, o subjugă de totŭ și înaintéză în interiorulŭ munțilorŭ; și acéstă țéră, ce nicĭ o dată nu scié ce vrea să ḑică stăpânire și supunere, o alipesce la imperiŭ și'ĭ impune să plătéscă tributŭ. De aceea s'a numitŭ interpretŭ alŭ floteĭ, și elŭ celŭ d'antêiŭ s'a numitŭ *principe* prin excelență, și este gloria împĕratuluĭ. Adversariĭ 'lŭ sub-minéză, însă în deșertŭ se muncesc, căcĭ voința împĕratuluĭ este nestrămutată. Inamiciĭ se mișcă, se tulbură; dar faptele luĭ strigă, D-ḑeŭ îlŭ chiamă. Și din iconomia luĭ D-ḑeŭ pentru acéstă anomalie noulŭ astru (stea) povestesce mântuirea și arétă datoriile fie-căruia, ca unŭ lucéfĕrŭ comunŭ. Și într'o asemenea vijelie, furtună și prea mare tulburare, se trămite ca unŭ mântuitorŭ comunŭ. Și cu pedagogia, și învĕțătura luĭ cea înțeléptă devine unŭ părinte comunŭ, și îndată insuflă tutulorŭ frica de D-ḑeŭ; și aŭ începutŭ să chiăme pe D-ḑeŭ, și să mérgă desŭ pe la bisericĭ și să fie ascultătorĭ. Și cu mare veghere și cu mare

rădolare de osteneli ingrijesce ḑi şi nopte. Si a păzitŭ ţéra într'unŭ modŭ admirabilŭ, între doi inimici, aşĭa că poporulŭ, într'unŭ timpŭ aşa de anormalŭ, o duce în mare linişte, ca şi în timpŭ de pace. Şi ruşinea pricinuită semănătorĭ de către alţĭ s'a ştersŭ de totŭ prin faptele ilustre ale lui Mavrogheni şi cerea ce mai nainte nu essistă, în timpulŭ sĕŭ a devenitŭ o mare minune. Pe nenumĕraţi fugari şi ostaşi desertorĭ îĭ întôrce regulatŭ, şi toţi fără ca să murmure se supunŭ, se întorcŭ şi uĭ frică de mórtea lui şi-şi sacrificŭ viaţa pentru Mavrogheni, pe care îl divinizézŭ mulţimea oştenilorŭ. Obiceiurile streine, glótele nesaţiate, prin voinţa divină le fiue împreunŭ subjugate, şi se opune cu mare bărbăţie la orĭ şi ce atacŭ. Între ĭ mari adversarĭ, Ruşiĭ şi Nemţiĭ, prin ajutorulŭ Mavrogheni au puterea lui Dumnedeŭ escelézŭ şi covîrşesce prin arme. Şi pentru sângele ce versă, nu e responsabilŭ nu este elŭ causa pentru acesta: elŭ din istorie respunde Nemţilorŭ, carĭ de la începutŭ aŭ pornitŭ rĕsboiŭ: de aceea şi justiţia divină îi a datŭ lui victoria; şi la Sinaia, şi la Vălenĭ, şi la Câmpu-Lungŭ şi la Cosenĭ, pretutindeni i-a bătutŭ; şi ca trofee a adusŭ prisonierĭ, desertorĭ, tunurĭ şi multe alte prăzĭ: numĕrulŭ solduriloru şi stegurilor luate de la Nemţi este prea mare: şi cine ar puteà să îĭ numere cu grămădi dacŭ nu rĕsăritŭ şi apusŭ, şi pe lângă acestea la Focşanĭ trădaţie o mare óste în contra armieloru şi de către orĭ o pune pe fugă; alte părţi ale Moldovei, ipsite de protecţiune, le liberézŭ la timpŭ, şi întrade până la Prutŭ armele bruitóre şi câştigă pe deplinŭ victoria, şi pretutindeni a devenitŭ faimosŭ pentru mulţimea prisonierilorŭ trămişi de elŭ în tabăra imperială pentru tunurĭ şi puştile luate de la inamicĭ şi altele. Pe lângă acestea a inspiratŭ zelŭ, vigóre şi curagiŭ, tabărei otomanilorŭ, şi oştirea mărgine spre elŭ, alergă pe întrecute a contra Ruşilorŭ şi Nemţilorŭ. Pentru tote aceste alese şi divine calităţi ale nemuritorului principe, şi spre resplata strădaniei a acestui servĭ credinciosŭ, Imperatulu celŭ bunŭ şi celŭ mai puternicŭ dintre toţi, al căruĭ statŭ va fi la secoli şi pe carele tŭ ferbinte ceriŭ de susŭ neîncetatŭ, care subjugă pe inamicĭ, pentru ca numaĭ sub tronulŭ să te naştereĭ, linişte şi pace, trămite Hatŭ Humaium şi face cunoscute pathosulu servitorie principelŭ Mavrogheni.

Epigramme de înălţatulŭ d-nŭ Theodoru, pe fereşt[illegible] la sf. Domineĭ dela St. Sava, academiĭ şi alte autorităţi, referitore la glorioasele părinţi la patria şi la sapaţi

Vedĕ la pag. 28—29

Scumpă te-ai prea fericitule Petre Mavrogheneu, ca să ţi vedĭ copilulŭ Domnŭ în Dacia. Şi tu, mumă Paros, de fătezŭ te, mumă pentru ilustrandul Nicolae, Domnitorulŭ Ungrovlahiei. Steaĭ şi luceşci, lucrăriĭ şi patriotilorŭ bucuraţi-ve fiindcă posedeţi unŭ asemenea Domnitorŭ.

Alta, de laudă

Mausoleŭ şi pyramide le-a făcutŭ Semiramis şi unŭ obeliscŭ Decebalŭ a făcutŭ Troyanuluĭ; iar Nicolae a făcutŭ cărţile şi a redicatŭ acestui unŭ mare trofeŭ luptându-se contra Germaniei.

Ada

O! Tu, care esci podoba principiloru, să trăeşci ani mulţi fericiţi şi să dea Domnulŭ ca să prăpădeşci oştirile Nemţilorŭ.

Alta

O! Dacie, acestŭ frumtaşŭ a venitŭ la tine, fiindŭ trămisŭ de D-ḑeŭ, ca să facă să dispară lucrurile necuviincióse

Alte versurĭ cancinice

Ca din partea Ţĭrei.

«Domnulŭ m'a salvatŭ prin înţelepciunea sa».

Din partea Domnului către Ţĭră.

«Intr'adevĕrŭ eŭ ţi-amŭ fostŭ salvatorŭ».

Din partea pieţei (comercianţilor):

«Piaţa ḑice: că acestŭ Domnŭ mi-a fostŭ intr'adevĕrŭ mântuitorŭ».

Alte versurĭ Iambice.

Acrostihă:

Acela care învinge pasiunile şi are frică de D-ḑeŭ, care este dotatŭ cu voinţă tare şi este judecătorŭ dreptŭ şi păzitorŭ alŭ legilorŭ; acela care este prea înţeleptŭ şi blăndŭ pentru toţi, a fostŭ socotitŭ de Domnulŭ celŭ de susŭ ca să domnéscă după cumŭ se cuvine asupra piosuluĭ porumbŭ alŭ Ungro-Vlahilorŭ. Cumŭ se chiamă şi cine este acela de care vorbescŭ? Acrostihulŭ de aci 'lŭ arĕtă desluşitŭ: **Nicolae.**

N
NON
NOAON
NOAΛAON
NOAΛOΛAON
NOAΛOKOΛAON
NOAΛOKIKOΛAON
NOAΛOKINIKOΛAON
NOAΛOKIKOΛAON
NOAOΛKOΛAON
NOAΛOΛAON
NOAΛAON
NOΛON
NON
N

Discursŭ de laudă compusŭ de încĕţatulŭ preotŭ şi profesorŭ, d-nu Dimitrie Zissu din Arghirocastru (Albania), şi pronunţatŭ în diua nascerei Domnului

(la prezăda pagina [illegible])

Ne a venitŭ sĕrbătorea misteriosă, sĕrbătore luminósă şi îmbucurătóre. Mulţi înţelepţi theologi, o! pre bune Domnitorŭ, găsindŭ multe exemple pentru dovedirea acestui pre mare şi nepriceputŭ misterŭ al întrupăreĭ luĭ D-ḑeŭ, n'aŭ putută însă de locŭ ca să desluşescă acéstă. Unŭ sofistŭ a ḑisŭ, că ferulŭ înroşitŭ la focŭ, ḑeşĭ a luatŭ din natura şi însuşirea focului, cu tóte acestea remâne ceea ce a fostŭ, ferŭ nesucitŭ şi neschimbatŭ; totŭ aşĭa şi natura omenéscă fiindŭ îndeĭtă prin foculŭ ḑeităţiĭ, a remasŭ ceea ce a fostŭ, natura omenéscă, fără să se schimbe în substanţa ḑeităţiĭ, precumŭ nicĭ ḑeitatea nu s'a prefăcutŭ în natură omenéscă. Esemplulŭ e minunatŭ, dar nu î-convingĕtorŭ întru tóte, căcĭ ferulŭ momentanŭ fiindŭ asemenea focului, se răcesce iute, perḑendu-şĭ căldura; pe cât timpŭ unirea misteriosă a D-ḑeŭ omuluĭ Iisus n'a fostŭ nicĭ că se va putea vre odată despărţi în două, de ore-ce amendouĕ naturile aŭ fostŭ substanţe. Atatŭ din acestŭ esemplŭ, catŭ şi din altele luândŭ în minte o obscură zugrăvire, noĭ credemŭ în adevĕrŭ, că fiulŭ şi cuventulŭ luĭ D-ḑeŭ în timpurile cele din urmă, pentru marea luĭ iubire de ómenĭ s'a făcutŭ omŭ, luândŭ trupŭ sântŭ şi fără sĕmînţă din pururea fecioră Maria, şi îngerii laudându-lŭ aŭ strigatŭ: «glorie luĭ D-ḑeŭ celuĭ de susŭ şi pe pămentŭ pace, între omenĭ oună învoire». Cumŭ însă şi în ce modŭ s'a născutŭ, aceste numaĭ Elŭ singurŭ o scie. Lăsândŭ acestŭ misterŭ, fiindŭ supra-naturalŭ şi nepriceputŭ, ca să-l esplice aceia carĭ se ocupă cu cuvĕntulŭ, eŭ să numescŭ cu voce tare cele ce se vorbescŭ şi se proclamă în gura mare de către toţĭ, relativŭ la Alteţa Vostră. Dar mĕ găsescŭ strimtoratŭ, neşciindŭ cu ce laude demne de Alteţa Vostră să începŭ. Tóte faptele Tale sunt într' adevĕrŭ marĭ şi eroice şi demne să fie perpetuate în secolĭ. Cele-l-alte sunt supuse stricăciuneĭ şi uĭtăriĭ, neputendŭ de locŭ să se opună timpuluĭ care dobóră tóte. Unde sunt dar mariĭ Semirameĭ? unde este Colosulŭ acela, seŭ Labyrintulŭ din Creta? Unde sunt oraşe şi case strălucite? Tóte acele aŭ dispărutŭ şi s'aŭ acoperitŭ cu uĭtarea. Cu virtutea însă nu merge aşia: ea trăesce în toţĭ secolĭ. Spre esemplu isbândile Tale marĭ şi în adevĕrŭ eroice din Peloponesŭ, din Mania şi din alte părţi: aceste isbândĭ nu se laudă până acumŭ de către tóte oraşele? nu se proclamă neîncetatŭ de toţĭ ómeniĭ? Acelŭ numerosŭ poporŭ, după ce a fostŭ liberatŭ din multe rele, nu-ţĭ oferă miĭ de mulţămirĭ, ţie, bine-făcĕtoruluĭ şi mântuitoruluĭ lor? Dar pentru ce vorbescu de vechile Tale fapte minunate, pe carĭ toţĭ le sciŭ, pe câtŭ timpŭ maintea ochilorŭ meĭ am o aşĭa de mare mulţime de vitejiĭ pe carĭ secoliĭ nu le vorŭ putea şterge? Tu, care ca unŭ altŭ Alexandru te aĭ aretatŭ la noĭ, n'aĭ mântuitŭ acumŭ Dacia de duşmaniĭ eĭ Nemţĭ, pe carĭ ĭ aĭ prăpăditŭ din tóte părţile, ca pe o ţesĕtură de păienjenĭ, şi pretutindene aĭ ridicatŭ trofee în contra lorŭ? (D-ḑeŭ te a favorizatŭ ast-felŭ, ca să te facă să învingĭ în tóte părţile, fiindŭ adornatŭ cu virtuţĭ divine şi cu adevĕratŭ princiare).

Aceste marĭ şi eroice fapte ale Tale, cutreerândŭ tóte lumea, ca să ḑicŭ aşĭa, nu se laudă în totŭ-d'a-una? nu escĭ proclamatŭ de mântuitorŭ şi liberatorŭ de către toţĭ pioşiĭ de aicĭ, atatŭ de ceĭ ce aŭ în mână administraţiile biserisescĭ, câtŭ şi de boeriĭ primaţĭ şi de totŭ poporulŭ? căcĭ care clericŭ, petrecendŭ liniştitŭ într'unŭ asemenea timpŭ, nu se bucură aḑĭ de cea maĭ mare bucurie?

Care boerŭ nu se bucură şi elŭ împreună care negustorŭ seŭ stă-tenŭ nu se înveseleşte şi elŭ, căutându-şi fără frică de neguţă şi lucrându-le în liniştire de câştigulŭ său? — şi cu unŭ cuvertŭ tuturŭ o viaţă prosperă şi pacinică, găsindu-se sub ocrotirea acestui eroŭ admirabilŭ? Fericiţi sunt aceia ce au avutu norocirea să trăiască sub Domnia Ta. Şi totŭ adevĕrată este ca unŭ pastoru, care nu este plătitŭ, n'ai datu somnŭ ochiloru Tei, şi pretulŭ pleopeloru tale, şi repausŭ tîmpleloru tale, ca să voiesci după David şi să-veolŭ turma rĕbĕntată şi nevĕtămată de supĕrătorii Nemţi, şi conducendu-o spre păşunea mântuirei şi apa vecinĕi, «Păstorulŭ celŭ bunŭ îşi sacrifică sufletulŭ pentru oile sale» precumŭ a disŭ însuşi Domnulŭ nostru Isus. Bucură-te tu dar o Dacie, şi înveseleşte-te în tot-d'a-una, pentru că ai fostŭ onorată de Dzeŭ mai multŭ decât tóte ţĕrile, găsindu-i pentru tronulŭ tĕŭ unŭ astfelŭ de eroŭ, căruia de aci înainte să-i dai titlulŭ de Dacicŭ pe care l'a meritatŭ pentru faptele sale, şi toţi câţi se mândrescŭ cu acestea aşa trebue să li-o mărturisească şi ei şi să-lŭ laude în scrierile lor. Şi aci încŭ, că din nouŭ a reînnoitŭ câştigŭ pentru tine, nu e trupă de dorobanţi de aci, nici aceluiŭ din Dacia nici pogone de pămîntŭ, ci mulţimi nenumĕrate de bărbaţi proşi, cari îşi ridică mâinile rugătóre către stăpânulŭ care astă-di s'a născutŭ în peşteră, şi se roagă împreună cu mine pentru binele Alteţei Tale, pentru trofee şi victorii neîntrerupte contra inimicilorŭ, pentru sănătatea-ţi veselă, pentru glorie şi statornicie pe tronulŭ celŭ înaltŭ al Ungro-Vlahiei şi pentru viaţă îndelungată. Iar eŭ mă voiŭ ruga lui Dzeŭ şi pentru altceva mai multe: şi te că este cineva în această viaţă, căruia după putinţă să-i vestescŭ şi curată marea bunătate către mine a Alteţei Tale. Iar acuma ce să facŭ? O! stăpâne, Regele tuturorŭ, pe prăbunătatitulŭ şi pre preaînaltulŭ Domnitorŭ al nostru, Domnulŭ Ion Nicolae Mavrogheni, pe voevodalŭ Daciei, pe tatălŭ vostru şi pe subostenitorŭ prea glorioşi, întăreşte-l pe pre slăvitulŭ seŭ tronŭ, împle-i sufletulŭ de roua darului Sfântului Duhŭ, supune la picĭórele sale oĭce dusmani şi adversarŭ, şi înveşnicesce-l împreună cu pre-prosa şi pre luminata nostră Domnă, şi cu pre luminaţii şi ilustrii Băieţi şi cu Domnitele sale cu P. S. S. Mitropolitulŭ şi cu Episcopii şi cu servitorii cei credincioşi şi cu tota casa lui Domnescă, şi cu renumitul oştă, să sărbătorească cu stăruinţe şi cu glorie nascerea Ta cea mântuitóre a lumei, şi acumŭ şi în anulŭ venitorŭ, şi în mulţi ani pre fericiţi, şi în perioade adăugătóre de bunătate. Amin.

Ună alocuţiune trămisă pre nobilulŭ boerŭ şi mare căminarŭ, d-nulŭ Vasile Alecsandri de către pre nobilulŭ boerŭ fostŭ mare postelnicŭ d-nu Ierotheiu din Constantinopole.

(Vedi la pagina 37–37.)

[illegible] cĕ fostulŭ [illegible] cutezendŭ să se subscrie împreună servitorŭ, cu care[illegible] [illegible]a de tinĕrĕ lui ţinei, care stă înaintea oĭ-căreĭ laude, [illegible] [illegible] atâtŭ din descrieri şi tradiţĭ vechi, cât şi din cele trămise [illegible] să nu disprecuescĭ a aduce o cinstire veselă către unŭ amicŭ.

[illegible] şi conservatulŭ tĕŭ pîrorisi-mi mintea la laudele peste pu[illegible] [illegible] zelulŭ celor ce le-aŭ scrisŭ, dar anumŭ înţelesŭ că [illegible] [illegible] — de faptele sale vitejesci, şi îngrămădŭ multă

ca să apropie cuvintele de merită, au rămasă multă inderătă. Şi nu-i cinstă acestu, pentru că faptele pentru cari nu se găsesce comparaţie, cumă va putea vre-odată cuvîntulă ca să deştepte asemenea fapte totă cumă mai cumă se cade? Mare a fostă Pompeiă, dar s'a învinsă de Cesare. Cesare a fostă curagiosă şi a mărită autoritatea găsită. Pyrru a fostă eroică, car de două ori bătută învinsă de Romani, n'a cutezată pentra a treia óră. Înspăimentătoră a fostă Alexandru, dar elă numă Grecă, cu Greci a portată în contra barbarilor. Pe când comunitatulă asemenea unui leă, eroicală învingătoră: Domnitorulă nostru, lăndă stăpânirea ca emulaţie a virtuţii, a făcută-o mai ilustră, şi n'a suferită să fie bătută de Cesar, ci elă a pusă pe fugă pe Cesar, îngrozită la faţa locului să dee îndărată şi faţa loăţimei sele ca să-şi încunune venerabilulă capă cu acei lauri de biruinţă cumă adi în ştiinţa secoli se încununa. Şi nu precumă bulă lui Filip în capulă Grecilor a portată în contra barbarilor, ci elă (Mavrogheni) cu barbarii s'a repezită în contra barbarilor, şi ceea ce e mai însemnată cu puţini în ei a bătută mulţime nenumărate, nu însă ca Pyrus de două ori, ci şi de trei ori, şi de multe ori a învinsă pe Cesari, îi învinge, şi să dea D-deă să-i învingă în totdeuna. Şi nu este acesta ceva demană şi o admire succesivă toţi secolii? De aceea şi naţiunile Europei i-au lăsată de-a dreptulă de aci mainte pe Cesar ală lor, şi aă luptată şi limba şi conclulă şi presa întru laudele celui din urmă după cumă dar celui dintâiă după vitejii dintre eroii Greci şi ori căreia alte naţiuni după acesta aă cunoscută că deşi Grecii, prin invidia sórtei aă perdată imperiulă lor, nu însă şi virtutea şi geniulă. De aci Grecia cea bătrână reînfrunteresce bătrâneţa. Dar, precumă stelele şi luna se întunecă de sórele ce stă deasupra pământului, tot aşa şi laudele acelora multă se întunecă de acestă vitézulă teă. Şi aceia lasă să li se aibă câţi fiorici de victorie a semănată în patria comună. Grecia, şi ea încă nu i-a rămasă fără ca să i-a pute la acestea. Unde sunt acumă muze de gură ale oratorilor eleganţi, să culegă grăbnice muselor spre a încorona pe Mavrogheni nostru învingătoră? Unde sunt limbile cărgătóre ca unulă isvorulă, cari să înece şi clocotele mulţi, spre a lăuda chiară una singură din vitejiile Alteţei Sele? Unde este melodia elocută a lui Nestor seă a lui Antinor frygianulă ca să laude puţinulă mulţimea de virtuţi înnăscute ale Alteţei Sele? Şi credă, că adevărulă grăescă décă pră, că cuvîntulă meşteşugitulă este ca o umbră pe lângă faptele vitejesci ale ori-căruia altă eroă; şi ori-ce discursă oratoricală şi melodiosă este ca a umbră pe lângă umbra faptelor celui mai curagiosă eroă ală nostru. Şi ori-care omă cu minte nu se miră atâta cumă de a întrecută pe Nisce aşa de mari şi aşia de curagioşi resboinici, după cumă esperienţa şi timpulă o dovedescă, câtă se miră decă vre-odată vre-unulă din urmaşi va putea să se apropie de Alteţa Sa. Şi cele de încolo de Gadera (Cadix) s'aă vădută acumă că potă fi trecute, pe câtă timpă faptele celo mari ale apărătorului nostru comună şi respectabilului comandantă în fie care limbă rămână neplătite. Din acestea se întunecă cuvîntea, se lége limba, amorţesce mâna, cade condeiulă. De aceea ne mulţumimă cumai, ca până în adâncă bătrâneţe să fie ferită şi neclintită pe glorioasulă sêă scaunulă domnescă.

Altă laudă a d-nului Gheorghe, fiulă preaînălţatului Domnă Ţerii Româneşti, dată Sătenilor, în versuri eroulegiace, cu tâlcuire vechiă, pe pag. 538-570.

Cuviinţa neamului nostru şi fala tuturoră câţi locuescă pe pământulă fericitulă ală Daciei, bellicosule Domnitorulă Mavrogheni, oracolulă celoră pioşi, al

rĕsăritŭ într'adevĕrŭ ca un sóre strĕlucitorŭ lucindŭ prin razele inimei Tale generóse, prin probele prudenţei Tale şi prin faptele experienţei Tale. Şi reputaţia Ta cea multŭ lăudată ne spune de nobilitatea Ta, de virtuţile strĕbunilorŭ Tĕi şi de înţelepciunea Ta, de pietatea, viaţa şi de caracterulŭ tĕŭ celŭ bunŭ: pe aceste patru virtuţi le face să fie vĕdute de toţi; ne grăesce de vitejiile şi de atatea fapte ale Tale minunate, şi ai fericitŭ ţera prin îmbelşugata ta cunoscinţă. Tu ai întinsŭ pentru Muse locaşurĕ măreţe şi te-ai arĕtatŭ ajutătorŭ al celoru ce iubescŭ musele. Pentru acestă causă Minerva te-a împodobitŭ cu mare înţelepciune, Apolone cu domnia şi Marte cu victoria. Şi acuma Domnia, care face gloria bărbaţilorŭ, şi care într'adevĕrŭ este o probă pentru ómenii fameşi, te-a arĕtatŭ superiorŭ. Bărbăţia ta arĕt-o să fie mai forte de a lui Hercule şi a lui Achille. Tu, prin elocuenţa şi înţelepciunea ta, escĭ mai bunŭ decât Nestorŭ celŭ dulce vorbitorŭ, séŭ decât Ulysse celŭ cu multă minte. Tu singurŭ, pentru justiţia şi inteligenţa Ta, escĭ fală tutulorŭ eroilorŭ; care posedĭ stăpânirea Ungro-Vlahiei, diadema şi sceptrulŭ ei domnescŭ pe tronulŭ Daciei. Stăpânitorŭ. — Dumnedĕŭ — care domnesce tot-d'a-una, a inspiratŭ fuga Nemţilorŭ celorŭ tumultuoşi ca nisce lupi. Pe aceştia omorîndu-i cu ferulŭ, şi luându-le armele, ai ridicatŭ unŭ trofeŭ gloriosŭ în Vlahia. Împĕratulŭ otomanilorŭ cum a auditŭ de tóte faptele rĕsbelnice, câte le-ai înfăptuitŭ în modŭ gloriosŭ, cu sfinţia Ta cea dreptă pentru favorea sa, ţi-a trămisŭ daruri înveselitóre de inimă, promiţendu-ţi pentru tot-d'a-una Domnia Daciei. Care dorindu-ţi binele îţi vorbesce cu vorbe înaripate. Bravo ţie, Mavroghene, pentru luminea ce o ţĭ; nu este altŭ bărbatŭ, nici va fi, nicĭ are să se mai nască; Tu într'adevĕrŭ escĭ celŭ mai mare între toţi Domnitorii. Tu ai curăţitŭ tronulŭ Daciei de cei rĕutăcioşi. Fericitŭ e scaunulŭ care ţi-a căzutŭ: o! fruntaşule, tu strĕlucescĭ şi prin fapte şi prin graiŭ. Fericiţi sunt prin urmare locuitorii câţi sunt credincioşi Alteţei Tale! Tu le verşi adeseori din îmbelşugatele Tale bunuri. Fericitŭ e prin urmare oraşulŭ, care este împodobitŭ cu legi bune; cu lucrări sănătóse, cu esemple de pietate, cu şepte ce versă apă rece, cu temple superbe, cu case bine construite. Pentru acesta, D-dĕŭ care vede inima şi rinichii pămîntenilorŭ, ţi-a datŭ toto câte sunt de dorituŭ. Tu escĭ bunŭ vorbitorŭ, agerŭ la minte şi prudentŭ, şi într'adevĕrŭ escĭ Justiţia încarnată. Să trăescĭ darŭ, o! fruntaşule prea faimosŭ care escĭ gloria Daciei, ani îndelungaţi şi fericitŭ.

Altă alocuţiune a d-lui Scarlată Sălătineanu, frate cu susŭ disulŭ Grecu
(în *versuri politice pe pagina 40 – 42*).

De unde să începŭ, ca să laudŭ şi să divinizezŭ pe principele Daciei? Şi câtŭ aşi dori să mi se dăruiască aci o limbă poetică, oratorică, o limbă plină de entusiasmŭ, ca să laudŭ după cumŭ se cade calităţile demne de laudă ale acestui Domnitorŭ înţeleptŭ, ale lui Mavrogheni Nicolae, care este corona principilorŭ gloria secolilorŭ! Toţi şi-aducŭ aminte celebritatea strĕbunilorŭ sĕi şi talentele lorŭ sunt lăudate în modŭ gloriosŭ. Elŭ în imperiŭ este ca o floare odoriferantă, mare şi ilustru nu numai în Dacia. Şi un leŭ rugindŭ de l'ar vedea, se va umili, modestia lui pe toţi îi îndreptĕză. Elefanţi, pardoşi şi cele-l-alte fere de asĕmenea vor vedea, i se vorŭ închina, şi acesta e o minune. Pe acesta, care în imperiŭ a lucrată cu aurulŭ strălucitorŭ şi a luată premiŭ, némurile l'aŭ admiratŭ pentru marea lui înţelepciune, pentru curagiulŭ şi geniulŭ sĕŭ, ca pe unŭ principe excelentŭ, şi mi-

nunea tutulorŭ, ca unŭ stilpŭ alŭ bisericeĭ şi ca plagă celorŭ nedrepţĭ, ca pe unŭ bărbatŭ cu minte multă, cum nu maĭ este altulŭ, care întrece pe toţi, şi mari şi micĭ. Ascultaţi-mĕ dar o! popóre, şi toţĭ auḑiţĭ; judecătorĭ de pe marginile pămêntuluĭ, învĕţaţĭ şi făceţi-vĕ înţelepţĭ. Pe eroulŭ Dăcieĭ cu toţiĭ să-lŭ lăudaţĭ, şi să vĕ minunaţĭ de isbânḑile luĭ. Că este fórte dreptŭ şi prodigiulŭ principilorŭ, unŭ părinte bine-voitorŭ şi onórea romeilorŭ (grecilorŭ). Elŭ nu este înavuţitŭ cu laude simple, ci este împodobitŭ cu mulţime de virtuţĭ. Elŭ a strĕlucitŭ ca unŭ stilpŭ de focŭ în interiorulŭ Devletuluĭ, şi tóte treburile şi popórele l-aveaŭ ca p'o oglindă; Elŭ care a întrecutŭ, prin dreptatea sa, pe toţĭ principiĭ din vechime şi până aḑi. Pe fanarioţĭ i-a arĕtatŭ multŭ ruşinaţĭ şi micşoraţĭ întru câtŭ privesce administraţia sa; şi acésta pentru că eĭ — fanarioţĭ aveaŭ în tot-d'a-una conducĕtorĭ şi sfetnicĭ, carĭ iĭ consiliaŭ ca pe nisce servitorĭ; pe câtŭ timpŭ prea înălţatulŭ şi curagiosulŭ nostru Domnitorŭ nu priimesce soţĭ şi este tot d'a-una vigurosŭ. Pe acestŭ principe prea luminatŭ m'amŭ pusŭ eŭ ca să'l istorisescŭ. Bucurie şi frică în acelaşĭ timpŭ am în inima mea pentru că m'amŭ învrednicitŭ să'ĭ narezŭ faptele; şi cumŭ amŭ cutezatŭ eŭ ca să'lŭ laudŭ, ca tóte că sciamŭ că nu voiŭ putea ajunge acolo, adecă să laudŭ precumŭ se cade cualităţile naturale ale unuĭ principe înţeleptŭ, pe acela care convorbia adesea cu Sultanulŭ şi cu marele vizirŭ. Nicĭ unŭ altŭ domnitorŭ n'a ajunsŭ ca elŭ, pentru că nicĭ unulŭ n'a avutŭ înţelepciunea luĭ. Harulŭ (darulŭ) Minerveĭ (adecă înţelepciunea) este care statornicesce faima şi ridică numele în modŭ gloriosŭ. De aceea prea puternica împĕrăţie Domnia Luĭ a onorat-o cu treĭ *tuiurĭ*. Toţĭ Domnitoriĭ câţĭ aŭ fostŭ, pe Înălţimea Luĭ trebue s'o declare cu multŭ superióră lorŭ. De înălţimea Luĭ tremură şi micĭ şi marĭ, chiar şi Turciĭ ilŭ respectă. Autoritatea luĭ se întinde peste ţĕrmurile Dunăreĭ şi în Vlaho-Bogdania. Mulţĭ înţelepţĭ l'aŭ comparatŭ cu ceĭ maĭ renumiţĭ eroĭ vechĭ şi moderni. Elŭ este protecţiunea supuşilorŭ sĕĭ şi epistatulŭ celŭ maĭ bunŭ alŭ însemnatuluĭ statŭ alŭ Vlahieĭ. Înţelepţiĭ şi ómeniĭ de sciinţă l'admiră şi staŭ cu gurile căscate, şi toţĭ ilŭ numescŭ oceanŭ alŭ inteligenţeĭ. Nicĭ unŭ altŭ consiliarŭ maĭ bunŭ decâtŭ Elŭ nu s'a arĕtatŭ vre-odată la Divanŭ: Ascunde şi întunecă pe toţĭ ceĭ-l-alţĭ, precumŭ sórele cu lumina luĭ întrece pe stele. Elŭ ca rosa odoriferantă pe lângă cele-l-alte florĭ, împodobitŭ cu virtuţĭ şi fără pasiunĭ; cu prudenţă, cu înţelepciune, şi cu inteligenţă. Ar fi trebuitŭ să trăiască Omer ca să ni-lŭ presinte şi să ni-lŭ zugrăvéscă cu tóte virtuţile séle. Puneţi-vĕ dar în minte multe darurĭ ale acestuĭ principe şi eroŭ minunatŭ. Şi cu toţĭ să ne rugămŭ luĭ D-ḑeŭ să-ĭ dée fericire, viaţă lungă şi sănătate deplină. Elŭ a întrebuinţatŭ darulŭ luĭ D-ḑeŭ, adecă Domnia, la facere de judecăţĭ drepte. De aceea judecătorulŭ celŭ dreptŭ şi stăpânulŭ tutulor l'a făcutŭ să se arete superior armelor nemţescĭ. Şi înşişĭ Nemţiĭ ilŭ proclamă de învingător, şi nu potŭ să nege acesta şi se înspăimentă de numele Luĭ. Vĕḑendŭ atâtea trofee, triumfurĭ, voinicii cu dreptŭ cuventŭ se miră de atâtea isbânḑĭ. De sigurŭ, că faima ilustră a Luĭ a ajunsŭ până la Orient şi în Apusŭ, şi principele Vlahieĭ, Domnitorulŭ celŭ maĭ bunŭ, trebue să fie admiratŭ în secoliĭ venitorĭ. Şi-Lŭ rogŭ să-mĭ primescă acestŭ dar simplu, ca celŭ maĭ bine voitorŭ nouă din toţĭ Domnitoriĭ. Şi unŭ Şahŭ alŭ Persieĭ, când i s'a oferitŭ apă nu primi numaĭ simplu acéstă bĕutură, ci şi ardórea cu care i-se oferi; şi Domnulŭ nostru Cristŭ să te învrednicescă să fiĭ în tot-deuna protector şi liberator al nostru.

(FINE)

Scrisórea a Mitropolitului Mateiu de versurile sale.

(în prosă pe pagina 44—47)

Pe d-vóstră archon căminarŭ, sărutându-vĕ cu dorŭ, în numele S. Spiritŭ vĕ bine-cuvĕntezŭ. Scriŭ-vĕ că la otrande şi sacrificiŭ să cercetezĕ mintea, nu ce ceea ce se oferă, amŭ cutezatŭ să vĕ oferŭ versurile tresperinţei mele, ca să vĕ daţi sufletŭ cu protecţiunea d-vóstre, îndreptându greşelile mele de voiŭ găsi de cuviinţă. Şi semnŭ d-vóstră, că nu în tote vremile pămîntulŭi este atată în vĕ veţi supĕra pentru zădărnicea lorŭ; ci mai decă iarăşi pentru binele mieŭ notaŭ vĕ ar plăcea vre unŭ versŭ, totŭ vĕ veiŭ îi recunoscĕ ca şi cumŭ mi-aţi împrumutatŭ culorile verşuriloră experienţei d-voastre şi trebuia ca raţiile să se întorcă iarăşi în proprul lor globŭ. Veţi primi dar cu staruinţă şi cele de întîiŭ versuri ale mele şi cele de a doua, întorcându-mĕ tot de-odată cum aveţi să împliniţ lipsele. Decĭ neîndoindu-mĕ că bunătatea d-vóstre va primi cu nobilitate cererea devinţei mele, remanŭ.

Al d-vóstre de totŭ supusŭ şi călduróssŭ întru Christos bine-cuvĕntătorŭ

Matheiu, Mitropolitulŭ Ungrovlahiei

(versuri)

De aşi avé pe Omer ca inimă a mea, pe Euripide ca mînă, pe Pindar ca condeiŭ şi pe Archimede ca minte, n'aşi sci ca să-mi mişcŭ buzele, şi cu atată mai multŭ să pronunţe o compunere a mea. Întrînsa unaĭ Alexandru tredue Apolo şi nimenĭ altulŭ să nu vorbescă chiar de ar fi Solon. Eŭ, care n'amŭ idee de practică şi teorie şi sunt de totă incapabilŭ pentru o simplă esplicaţiune, cumŭ vreaŭ să plătescŭ în Osénŭ şi să călătoresc pe josŭ în mirea Caspică? Dar cu tote acestea, preferŭ să-mi dé titlulŭ de ignorantŭ mai bine, de cătŭ să trecă de nerecunoscĕtorŭ. Şi vinŭ precumŭ odată copiii Ebreilor, şi precumŭ iarăşi copiĭ Romanilor veniaŭ la Titu, ca să oferă celŭi lui bunĭ ai vĕduvei, salvatorulŭi, protectorului şi liberatorului Daciei, ca unŭ darŭ a umilinţei mele mintee şi ca un slabŭ semnŭ, aceluia, care este admiraţiunea lumei. Surdŭ şi nesimţitŭ trebue să fie acela, care nu laudă pe cătŭ pótе pe Hercule seu pe Achile. În vremi vedemŭ, că Aníbale şi Scipione eraŭ cei dinteiŭ pentru strategemele lor. Dar şi ei de ar existe în secolulŭ cuginţătorŭ, ei nu s'ar crede să-şi pună coróna. Căci cine din generalii Greci şi Romani, şi din generalii Europeni, póte să guverneze oşteni nesupuse şi să trăiască împăratului enumeraţi presomţiile? Cine póte să guverneze atatea oşturi şi să vadă atatea judecăţi, ce se vestŭ? Care, cu tote că are atătea griji le resbelu şi de guvernare, totuşi caută şi de bine. Ar trebui ca Urania şi Melpomena să scrie faptele eroice ale lui Mavrogheni, precumŭ şi mărirea, progresulŭ, şi credinţa Lui către Dŭeŭ. Pentru că ce mai mentă ce mai în urmă să începŭ nu scĭu, nici potŭ să laudu după cumŭ merită Cel ce a dat-o lui Dŭeŭ, iar supunerea sa a dat-o regelui (soltanului) cu totŭ sufletulŭ sĕŭ, şi amendoi i-aŭ datŭ daruri. Dŭeŭ i-a datŭ sănătate şi ceea bună, iar soltanulŭ, Domnia Daciei. Europenii fără să vrea nu laudă şi-lŭ admiră pentru *slăvitulŭ* lui. Şi unŭ adversarŭ scrie şi cu asemenea virtute, pe care admiraţiunea nu vrea să o acopere cu tăcerea. Anŭ anumŭ ca Columnele Europei scrie în sigiliulŭ lorŭ în literile noştre. Unul scrie că virtutea augurŭ este cobilitate şi nu numaĭ cu arme, sigură cel-l-altŭ. Elu, fără ca să se laude le scrie de

multŭ în inima sa: cumŭ să nu scriŭ dar, când vĕdŭ mari mişcări grece, strategi, victorii şi altele? Lasŭ la o parte laudele nesulvramilor, căci Lii le-aŭ uitatŭ până chiarŭ şi temnicele Brahmanilor. Care din principii de acumŭ şi vechi avea lotrarea neoprită (la sultan) atârnată de el singurŭ? Într'adevĕrŭ providinţa divină îlŭ păstrase şi-lŭ predestinase pentru acestŭ timpŭ. Să pornească în rĕsboiŭ, să învingă prin moduri ce nu se potu spune şi, în acelaşi timpŭ să guverneze atâtea némuri de omeni. Şi deci cine-va se va gândi bine, aceasta nu este putere omenéscă, ci divină. Cine dar nu-lŭ numesce urîŭ noŭ Perseŭ, şi provĕţătoru neadormitŭ, ca unŭ altŭ Ulysse? Şi cine nu face versuri din totă inima sa, alŭ cărora echoŭ să-lŭ audă şi cei din cel-l-altŭ semi-globŭ? Toţi cu căldură se rógă celuia care a venitŭ pentru noi, care s'a născutŭ în pĕşteră la Bethleem şi a fostŭ înfăşatŭ în ieslea de caĭ, D-lui Isus Christ, care apoi a fostŭ tĕiatŭ împrejurŭ, şi pe urmă botezatŭ de Ióan, şi care pe unulŭ mortŭ l'a înviatŭ susŭ: să trăiască în ani mulţi, fericitŭ şi norocosŭ, ca să caute de noi, ca unŭ părinte. Primiţi sacrificiulŭ nesângeratŭ alŭ sufletului meŭ ca o ecatombă şi dobândiţi a tăcerei mele. Să trăiţi mulţi ani în vesĕlie şi să sĕrbătoriţi în credinţă nascerea divină.

(FINE.)

Laudă către înţelepta, puternica şi Sublima Portă a Otomanilor

(în versuri rapsice pe patru doue altele)

Pleoapele ochilorŭ Curţeĭ Otomanilor staŭ uitatŭ dreptŭ şi neclipitŭ când a vrutŭ să resplătéscă vitejiile, credinţa şi faptele Domnitorului nostru, pentru ca şi alţiĭ să-lŭ imiteze. Dare-ar D-dĕŭ ca (Sublima Portă) să fie pentru tot-d'auna fórte puternică, neclintită şi solidă, şi în tot-d'auna resplătindŭ înţeleptesce pe toţi virtuoşiĭ!

Laudă şi rugăciune către prea Înălţatulŭ nostru Domnitorŭ.

(în versuri rimate)

O! celŭ mai bunŭ dintre bărbaţi, Nicolae, principe alŭ Ungro-Vlahilor, şi fala nemuluĭ grecescŭ, D-dĕŭ să te ţie constantŭ în ani îndelungaţi şi să-ţi întindă mâna tuturor câţi ţi-o vorŭ cere, unulŭ ocrotitorŭ statornicŭ al némuluĭ nostru. Credinţa şi virtutea ta, încredinţézĕ pe Stăpânul nostru (Turcul) despre credinţa neclintită a supuşilor lor, consângeniĭ cu tine. Lasă la o parte binefacerile Tale întinse ca nisce raĭe asupra naţiuneĭ nostre şi susţinŭ rugătoriĭ către D-dĕŭ pentru fericirea Ta.

(FINE.)

De Dionisie, Egumenulŭ Sf. şi Domnescĕi Monastiri Isvorul tămăduirei.

Versuri.

Natura şi Sórta aŭ pusŭ terminŭ pe orizontulŭ acestoĭ sfere, şi staŭ liniştite. N'aŭ să ne mai scotă vre-unŭ altŭ eroŭ atâtŭ de curagiosŭ, de strategu şi de vertosŭ. Şi acumŭ ca şi mai nainte nu vorŭ mai avea nici o nălucire. Mulţi secoli nu vorŭ avea asemenea portrete şi astfelŭ de lumini. Şi cine se îndoesce,

să vină singurŭ şi îndată se va încredinţa vĕdendŭ zelulŭ, esperienţa, prudenţa, ordinea şi bărbăţia ce sunt în vigore numaĭ la mavroghene, gloriosulŭ mareşalŭ al gintei romeilorŭ (Grecilorŭ) şi are să admire pe marele Domnŭ al Vlahieĭ, care este frica şi spaima Germanieĭ. Pentru mulţi secolĭ Elŭ va fi gloria naţiuneĭ şi de principi va fi considerat ca un altŭ munte Atlas. Tu dar o faimă, proclamă-lŭ, şi tu, o! invidie, laudă-lŭ şi sfăramă-ţi sŭgeţile.

(FINE)

ANEXA LA PAG. 245

Mavrogheni pe de oparte stăruia şi el la Choiseul pentru pace, cu scrisorĭ, în iernă 1788-89, şi pe de alta făce tot ce puté să 'şĭ împlinescă golurile în şirurile armateĭ şi să reînsufleţescă partizanĭ ce maĭ afla în ţeră. Anulŭ 1789 îlŭ începu Mavrogheni cu exibiţiunea unuĭ tabelŭ cu coiorĭ — lucratŭ de zugravulŭ Gregorie,— în care tabelŭ artistul represintă pe Domnitorŭ salutatŭ de ţeră, de poporŭ şi de şcolarĭ. El împarte darurĭ la ceĭ carĭ s'aŭ luptatŭ, seŭ sunt hotărîţĭ a se lupta pentru ţeră.

Dar nu tótă ţera era de părerea pictoreluĭ. Bandele de voluntarĭ ante-turcescĭ se înmulţiaŭ. In judeţulŭ Vălcea a fostŭ chiarŭ bătaie contra unorŭ asemenea bande:

Cinstiţilorŭ D-oĭ Seraschierĭ & (*formula*),

«Iarăşĭ vĕ însciinţăm, că vre-o 300 de voluntirĭ eşindŭ în judeţulŭ Vălcea până la Olănescĭ, cu socotelă să lovescă Rômnicŭlŭ, pe carĭ întempinendu'ĭ ostaşiĭ noştri ce se aflaŭ în partea loculuĭ şi scriindŭ ai noştri la Romnicŭ de leaŭ maĭ mers şi alţiĭ îndată, aŭ lovit forte rĕŭ pe aceĭ voluntirĭ, pe carĭ înfrangendu'ĭ, mulţĭ aŭ prinsŭ viĭ şi aŭ omoritŭ, care se aducŭ aicĭ la scaunulŭ Domnieĭ mele. Pentru care nu lipsimŭ a vesti şi D-tre & (formula). — 1789, Martie 7 (Col. XVII, fila 346).

Cu sosirea primăvereĭ rĕsboiulŭ ave să ie o înăsprire mare. Austria şi Rusia sunt de se aflŭ activa energic.

ANEXA LA PAG. 257

[illegible] de resbelŭ ce anexămŭ sunt — cele maĭ multe — originale, manu[illegible] însemnată din ele le am aflatŭ în archiva Academieĭ romane iar [illegible] după stampe din cartea «Versuch einer Kriegs-Geschichte [illegible] Rimnikski» (Gotha 1795), din «Ausführliche Geschichte [illegible] Russland, Oesterreich und der Turkey,» (Wien 17[illegible]), etc. [illegible] Domnuluĭ generalŭ Fălcoyanu şefulŭ Statuluĭ Major român, [illegible] creĭ acestor planurĭ, în atelierele armateĭ.

ANEXA LA PAG. 265

«Prinz Coburg erhielt das Grosskreuz des Maria-Theresien-Ordens, und Suworow ein sehr gnadiges Schreiben des Kaisers Joseph, mit einer reichen Dose begleitet, auf welcher des Kaisers Namenszug; der Brief, im Original deutsch, war folgenden Inhalts:

«Ich habe, Herr General en Chef! Ihr Schreiben, mit ausnehmendem Vergnügen empfangen, und den glorreichen Sieg, welchen die unter Ihrem Kommando stehenden Truppen Ihro Kaiserlichen Majestat, vereinigt mit den Meinigen unter dem Prinz Coburg, bey Foxhum erfochten haben, daraus ersehe, Prinz Coburg kann Dero einsichtsvollen und tapfern Beystand, so wie jenen Ihres ganzen Korps nicht genug anrühmen, wofur ich Ihnen ganz besonders verbunden bin. Ich ersuche Sie auch dem kommandirenden General-Feldmarschall Fürsten Potemkin Tauritschewski, in meinem Namen für die Ihnen aufgetragene so eifrige Beytretung meine Dankbarkeit zu erkennen zu geben. Ich wünschte nur mehrere Gelegenheit, wo ich meine ausnehmende Bundesgenossen-Treue und werkthatige Unterstützung Ihrer Kaiserlichen Majestat beweisen könnte. Derweilen verbleiben Sie, Herr General en Chef, meiner vollkommenen Achtung, welche die von Ihnen schon mehreremals bewiesene Heldenthaten verdienen, ganz versichert.

Laxenburg, den 13 August 1799. *Joseph.*» (1)

Folgendes sind die Schreiben Sr. Majestät des römischen Kaisers und der russischen Kaiserin an den Grafen; ersteres in deutscher Sprache, letzteres aus dem Russischen übersetzt:

«Herr General en Chef!

«Wie vergnüglich mir die Nachricht des am Rymnikflusse den 11/22. September über den Grossvezier erfochtenen Sieges war, werden Sie selbst leicht beurtheilen. Ich erkenne in voller Maasse dass ich selben vorzüglich Ihrer so geschwinden Anschliessung an das Korps des Prinzen Coburg sowohl, als Ihrer persönlichen Tapferkeit und dem Heldenmuth der unter Ihrem Kommando stehenden Truppen Sr. Majestat zu verdanken habe.

Empfangen Sie also, zum öffentlichen Zeichen meiner Erkenntlichkeit, das hierbeyliegende Reichsgrafen-Diplom. Ich wünsche, dass Ihre Familie sich dadurch dieses glorreichen Tages auf bestandige Zeiten erinnern moge, und ich zweifle nicht, dass Ihro Kaiserliche Majestat aus Freundschaft gegen mich, und aus billiger Wohlgewogenheit gegen Sie, Herr General en Chef, gestatten werde, dieses Diplom anzunehmen und davon Gebrauch machen zu dürfen. Seyn Sie übrigens versichert, dass ich mit aller Hochschätzung bin

Ihr wohlaffektionirter

Wien, den 9 Oktob. 1789. *Joseph.*»

«Unserm General en Chef Grafen Suworow Rymnikskoy.

Ihr besonderer Eifer, den Sie in Ihrem vieljährigen Dienste bewiesen haben,

(1) Din „Versuch einer Kriegsgeschichte des Grafen Alex. Suworow" Tom II pag 105.

und die Sorgfalt und Pünktlichkeit in der Ausführung der Aufträge des Oberbefehlshabers, Ihr Fleiss, Kühnheit und ausserordentliche Geschicklichkeit, die Sie besonders beym Angriff der vom Grossvezier angeführten zahlreichen türkischen Armee den [illegible] Septemb. beym Flusse Rymnik gezeigt haben, wo Sie mit unsern Truppen und mit dem Korps unsers Bundesgenossen, Sr. Majestät des römischen Kaisers, unter dem Kommando des Prinzen von Sachsen-Coburg, einen völligen Sieg über die Feinde erhalten haben, machen Sie sich unserer besonderen Kaiserlichen Wohlgewogenheit würdig. Um dies zu erkennen zu geben, begnadigen und ernennen wir Sie nach der Einrichtung unsers Kriegsordens des heil. Georgs zum Ritter dieses Ordens vom grossen Kreuze der ersten Klasse, und befehlen Ihnen, die hier mitgeschickten Ordenszeichen anzulegen.

St. Petersburg, den 18. Oktob. 1789. *Katharina.*»

«*Mein gnädiger Herr Graf Alexander Wasilowitsch,*

Ihre Unerschrockenheit und Geschicklichkeit in Anführung der Armee, die Sie bey der Schlacht am Flusse Rymnik bewiesen haben, wo Sie einen vollen Sieg über den Grossvezier davon getragen, geben Ihnen das Recht zur Erlangung des Kriegsordens des heil. Georgs von der ersten Klasse.

Se. Kaiserliche Majestät hat geruht Ihrem Verdienst diese Gerechtigkeit wiederfahren zu lassen. Mit einem besondern Vergnügen übersende ich Ihnen den Gnadenbrief Sr. Kaiserlichen Majestät mit dem Ordenszeichen, und sehe den brennenden Eifer zum voraus, mit welchem Ewr. Erlauchten nach neuen Thaten im Dienst Sr. Kaiserlichen Majestät ringen werden. Seyn Sie von der wahren Hochachtung und aufrichtigen Ergebenheit überzeugt, mit welcher ich die Ehre habe zu seyn, Ewr. Erlauchten ganz gehorsamer Diener

Fürst Potemkin Tauritschewsky.»

Im Lager bey Berden, den [illegible] Novemb. 1789.

ANEXE LA PAG. 270

Serisorca Imperătesei Ecaterina

«So eben erhält ich Euer Liebden Schreiben durch den Rittmeister Hartelmüller. Ich lasse Sie selbst beurtheilen, wie sehr diese so vortheilhafte als glorreiche noch mehr aber so ganz unerwartete Nachricht Mir Vergnügen verursacht hat, und kann ich Euer Liebden nicht genug Meine Erkenntlichkeit an Tag legen. Der glückliche Erfolg dieser muthvollen Unternehmung übersteigt fürwahr alles, was man sich hätte versprechen können, und ersuche Euer Liebden, das hier beigeschlossene kleine Merkmal (das Feldmarschallspatent) Meiner innigsten Zufriedenheit, nach seinem wahren Werth aufzunehmen.»

Die russische Kaiserin schickte unserm Helden einen mit Diamanten besezten goldenen Degen, dessen Werth auf [illegible] Rubel geschäzt wird, mit folgendem Handschreiben begleitet:

«Mein Hr. Feldmarschall Prinz von Sachsen-Koburg! Ich habe mit Vergnügen die ausgezeichnete Art vernommen, mit der Se. Majestät der Kaiser den

neuen Dienst belohnte, den Sie der gemeinschaftlichen Sache durch den wichtigen Sieg leisteten, welchen Sie, vereinigt mit meinem General Gr. von Sowarow Rimnikoy, über das durch den Grosvezier selbst angeführte ottomanische Heer erfochten haben: Um ihnen Beweise meiner Theilnehmung zu geben, schicke ich Ihnen beiliegenden Degen, den ich als ein Zeichen meiner Achtung und meines Wohlwollens anzunehmen bitte. Möchte er in Ihren Händen immer als ein Werkzeug dienen, um auf der Bahn die Sie bisher mit so vielem Ruhme durchlaufen sind, neue Lorbeer zu pflücken! — Ich bitte Gott, dass er Sie Herr Feldmarschall Prinz von Koburg, in seinen heiligen Schutz nehme.»

Ihre wohl affektionirte

Katharina.

ANEXA LA PAG. 271

Den 16ten July führte der Herr Vorpostenkommandant beym Rothenthurme: Passe, Oberstwachtmeister Graf Wielhorsky von Toskana Husaren, einverständlich mit dem Hrn. Kommandanten des Volontärskorps, Oberstwachtmeister von Klein, eine Patrouille in das feindliche Gebiet, in die sogenannte *Prepora*. Als sie sich dieser Gegend näherten, erhielten sie von einem Knaben der Nachricht, dass sich der Feind in Suita befinde. Sogleich entschlossen sie sich, den Feind zu überfallen, marschirten die ganze Nacht und langten mit Anbruch des Tags dort an. Bey der Kirche des Ortes stand eine feindliche Wache, auf die unsere Infanterie zuerst stiess. Die Wache wollte sich durch eine schleunige Flucht in die Kirche retten; aber auch dahin wurde sie von den Unsrigen verfolgt und todtgeschossen. Dadurch wurde der übrige feindliche Haufen, der im Dorfe lag, und über 200 Mann stark war, allarmirt. Muthig griffen sie die Unsrigen an und zwangen sie, nach einigem Widerstande, über Hals und Kopf die Flucht zu ergreifen. Die Kavallerie verfolgte die Flüchtigen, deren so viele, als erreicht werden konnten, theils niedergehauen, theils genommen wurden. Über 50 blieben auf dem Platze, und 21 fielen den Unsrigen als Gefangene in die Hände. Auch wurden zwey feindliche Fahnen erbeutet. Unser Verlust bestand von den regulären Truppen in 3 Todten und 3 Blessirten, und von den Freywilligen in 1 Vermissten, einem Todten und 1 blessirten Pferde. Unsere Mannschaft machte ansehnliche Beute, worunter sich, ausser verschiedenen Waffen, über 40 Pferde mit Sattelzeug und Bagage und 4 Ochsen befanden. Der Oberstwachtmeister, Graf Wielhorsky, rühmte den Muth und die Entschlossenheit der ganzen anwesenden Mannschaft, vorzüglich aber des Rittmeisters Simoni, der Oberlieutenante Scheitinger und Botrazky von Toskana Husaren, des Oberlieutenants Vjenodt von Spleni, und der Kapitains Stojan und Laskari und der Offiziere Stephan und Juonitza von den Freywilligen.

Auf die sodann von mehreren Seiten dem F. M. L. Fürsten von Hohenlohe, zugekommenen Nachrichten, dass der Feind sich allenthalben in Valeni versammle, einen Hauptangriff auf den Pass bey Bocza vorhabe, und zu gleicher Zeit auch andere Pässe anzufallen Anstalten mache, traf der Herr Feld-Marschalllieutenant vorzüglich für Bocza, und dann auch an einem jeden andern Orte, wohin des Feindes Absicht gerichtet seyn konnte, die nöthigen Vorkehrungen.

Am 1 und 2ten August zeigte sich der Feind an allen Pässen, hauptsäch-

lich aber bei Tömösch und Bocza, am ersteren Orte mit beyläufig 4000, an letzteren aber mit 8 bis 9000 Mann, wovon die eine Hälfte aus Janitscharen, die andere aus Reuterey bestand, und die 6 Kanonen und 100 mit Ochsen bespannte Wägen bey sich hatten.

Da aus eben diesem die Absicht des Feindes so weit sich offenbarte, dass auf Bocza der Hauptangriff gerichtet sey die übrigen Vorrückungen aber blos zur Täuschung, und um uns zweifelhaft zu lassen, geschehen, so schickte der Herr Feld-Marschallieutenant die nöthige Verstärkung voraus, und ging selbst nach Bocza ab.

Da ein Wolkenbruch vor einigen Tagen die Verhaue im Buzauer Thale geöffnet, und alle Kommunikations-Brücken weggerissen hatte, wurden die Feldwachen verstärkt, und in der Eile zwey Kommunikation-Brücken hergestellt. Unterlieutenant Fuchs vom 2ten Szeklerregimente, und Oberlieutenant Vetsei von Oross trugen sich, jeder mit 100 Freywilligen zum Vorpostendienst an. Der erste wurde in die Waldungen rechts, der zweyte in die Waldungen links hinter die Reuter-Feldwachen detaschirt. Den 3. früh verliess Oberlieutenant Vetsei mit seiner Mannschaft den ihm angewiesenen Posten, und kam in das Thal zu den Feldwachen, vermuthlich in der Absicht gegen den Feind etwas zu unternehmen. Aber in eben demselben Augenblicke stürzte die ganze feindliche Kavallerie mit verhängten Zügeln auf unsere Feldwachen. Nur ein Theil der Freywilligen, die alle zu Fuss waren, konnten sich retten. Der Oberlieutenant Vetsei mit 50 Mann blieb auf dem Platze und der Rittmeister Imgarten von Szekler Husaren, wurde, weil er zweymal vom Pferde stürzte, gefangen.

Nun rückte die feindliche Kavallerie bis auf einen Kanonenschuss gegen unsere Verschanzungen vor; aber hier wurden sie durch unser lebhaftes Kanonenfeuer aufgehalten. Inzwischen zog sich die feindliche Infanterie rechts, und links in die Waldung, um auf die Flügel unserer Schanzung zu kommen.

Lieutenant Fuchs vom 2ten Szeklerregimente that dem Feinde in den Waldungen starken Abbruch, und retirirte sich ohne Verlust eines Mannes zum Hauptposten. Der Feind führte in der Mitte des Thales eine Batterie von 6 Kanonen auf, wovon eine auf den zweiten Schuss durch den Oberlieutenant Rossau des 1ten Artillerieregimentes, der bey dieser Gelegenheit durch einen feindlichen Schuss sein Pferd verlor, demontirt wurde. Die andern zwey Kanonen wurden von unseren Seitenbatterien ebenfalls bald zum Schweigen gebracht und von den Feinden zurückgeführt.

Da die feindliche Infanterie die Flanken des Postens, wegen der starken Verhaue, nicht gewinnen konnte, warf sie sich hinter die abgehauenen Bäume, und feuerte gegen unsere Verschanzungen, aber ohne aller Wirkung. Nur wenn sich irgend wo ein stärkerer Haufe blicken liess, wurde mit einigen Kanonenschüssen unter sie gefeuert.

Nachmittags um 5 Uhr sah man, dass der Feind, ungefähr eine starke Viertelstunde von den Verschanzungen, ein Zelt aufschlagen liess; woraus zu vermuthen war, dass der Hauptangriff den 4ten geschehen sollte, wie es auch in der Folge die Aussage der Gefangenen bestätigt hat. Gegen 6 Uhr bat der Herr Major Daniel von Szeklerhusaren den Fürsten Hohenlohe, den Feind mit der Kavallerie attaquiren zu dürfen. Der Fürst rekognoscirte die feindliche Stellung, fand die Infanterie gänzlich von der Kavallerie getrennt, und traf sogleich alle Anstalten zum Angriffe der feindlichen Kavallerie. Der Herr Major Borza von Szekler Husaren erhielt die Erlaubniss, die Avantgarde zu machen.

Sobald der Feind die Anstalten unserer Kavallerie zum Angriffe bemerkte, sammelte er sich in einen dichten Haufen, der zu 8 bis 9 Mann hintereinander, die Breite des Thals einnahm. Die Infanterie sammelte sich ebenfalls zu beiden Seiten des Thales auf den Höhen vor der Waldung. Drey Eskadronen Szekler Husaren, die durch eine Eskadron von Toskana unterstützt wurden, begannen den Angriff mit der grössten Lebhaftigkeit. Anfänglich wurde der linke Flügel des Feindes bedroht, der zwar eilig die Flucht ergriff, aber doch bey dem Verhaue eingeholt wurde, wo unsere Husaren eine grosse Niederlage unter den Feinden anrichteten. Ihrer 400 fand man auf dem Wahlplatze liegen.

Inzwischen wurden auch die zur Rechten des Thales gelagerte feindliche Infanterie durch unser heftiges Kanonenfeuer zum Weichen gebracht. Die Infanterie auf den Anhöhen zur Linken des Thales attaquirte der Oberlieutenant Pall mit einem Zuge von Szekler Husaren, und schon fieng sie an zu weichen, als 500 Janitscharen sich in ein mit Sträuchern bewachsenes Thal warfen, und heftig auf unsere Kavallerie feuerten. Der Oberlieutenant Pall liess den Zug Szekler Hussaren absitzen, und nun drangen diese wackern Männer mit dem Säbel in der Faust in das Thal und hieben den grössten Theil der Janitscharen zusammen. Nur wenige retteten sich durch die Waldungen. Indessen bestieg der Rittmeister Gagny mit einem Flügel von Toskana ebenfalls die Anhöhen auf der linken Flanke, und trieb, was sich von den Feinden noch hielt, in die Flucht. Der Herr Major Borra, die Rittmeister Damo und Ernst, und der Kadet Samuel Christoph mit 15 Szekler Husaren waren an der Spitze der attaquirenden Kavallerie, als sie einem Theil der feindlichen Infanterie in den Verhauen begegneten, wovon 45 zusammen gehauen wurden.

Wegen der einbrechenden Nacht, und des sehr üblen Terrains wurde der Feind nur bis zum dritten Verhaue verfolgt. Noch diese Nacht flüchtete er sich bis Tscherasch.

Unser Verlust bestand in 1 Vermissten von Szekler Husaren Infanterie genannt. An Todten Oberlieutenant Vetze, von Oross, 3 Korporals, 4 Gefreyte und 59 Gemeine, zusammen 67 von Oross. Von Szekler Husaren blieb 1 Korporal und 8 Gemeine todt und 10 Gemeine wurden blessirt, auch wurden 4 Pferde getödtet und 23 verwundet. Die Freywilligen von Oross nicht zu rechnen, welche das Opfer der Vermessenheit ihres Anführers wurden.

Der Verlust der Feinde muss sehr ansehnlich gewesen seyn; da ihrer gegen 600 auf dem Wahlplatze sind begraben worden, worunter sich auch Solyman Pascha von zwey Rossschweifen befand, welcher durch einen Ferman der Pforte die Vollmacht des Seraskiers hatte.

Wir haben nur 4 Gefangene gemacht; desto ansehnlicher war die Beute: 20 grosse Wagen mit Munizion, Zelten, Bagage und Proviant, 2 Fahnen, eine Kiste mit Ehrenzeichen (silbernen Federn, die unter diejenigen ausgetheilt werden, die sich bey einem Gefechte besonders auszeichnen) und 200 Pferde fielen den Unsrigen in die Hände.

Der Kommandirende in Chef war Zeuge der Tapferkeit unsrer Mannschaft; besonders wurde Major Danie, von den Szekler Husaren gerühmet, der sich durch das Anerbieten den Feind anzugreifen, und während des Gefechtes durch Geistesgegenwart und Aufmunterung der Mannschaft vorzüglich auszeichnete. Der Herr Major Borra und die beiden Rittmeister Damo und Ernst haben durch ihr Beispiel ihre ohnehin brave Truppe zu unwiderstehlicher Tapferkeit hingerissen. Rittmeister Gagny hat durch den tapfern Angriff der feindlichen Infanterie die

letzte Hoffnung des Feindes zernichtet. Oberlieutenant Roussau des 1ten Artillerieregimentes hat nicht nur unsere Artillerie mit dem besten Erfolge dirigirt, und eine feindliche Kanone selbst demontiret, sondern auch die Infanterie des Feindes, die auf den Hohen zur rechten Seite des Thales war, durch eine starke Kanonade zum Weichen gebracht. — Auch rühmte der Herr F. M. L. Fürst von Hohenlohe vorzüglich den Eifer und die guten Dispositionen des Herrn Postenkommandanten, Obersten von Schultz des Szekler Husarenregiments.

Der von dem Generalmajor Prugglach getroffenen Veranstaltung zu Folge, sind die zu einer Unternehmung auf Czapar bestimmten Truppen am 22 August in zwey Kolonnen über den Ort gegangen. Die eine, welche aus 2 Divisionen Infanterie von Oross und Spleny, einer Eskadron von Toskana Husaren, den wallachischen Freiwilligen zu Pferde, und 150 zu Fuss bestand, und eine dreipfündige Kanone mit sich führte, unter Anführung des seitdem obenangeführten Vorfalle bey Suits zum Obristlieutenant ernannten Grafen Wilhorsky, von Toskana Husaren, setzte bey Rakovicza über den Fluss. Die andere Kolonne, welche aus einer Division von Oross und Spleny und einer halben Eskadron von Toskana Husaren zusammengesetzt war, und unter den Befehlen des Majors Klein, vom Korps der wallachischen Freywilligen stand, passirte den Fluss bey Kineav.

Beyde Kolonnen trafen auf der Anhöhe von Titest zusammen, wo sie die Nacht hindurch stehen blieben.

Am 23. rückte der ganze Trupp bis in das Topologer Thal. Hier liess man in Quarreen gestellt, die Mannschaft bis Mitternacht ausruhen; hierauf aber wurde der Marsch weiter bis in die Ebene von Suits fortgesetzt, wo wieder Halt gemacht, und der Anbruch des Tages erwartet wurde.

Sobald der Tag graute, rückte der Trupp in grösster Stille gerade gegen Czapar vor, ein Flügel Husaren aber und die berittenen Freywilligen wurden rechts über die Topolog, so wie die unberittenen Freywilligen, linker Hand an das Gebirge hin abgesandt, um dem Feinde zu eben der Zeit, wenn der Haupttrupp angriffe, in die Flanken zu fallen, und demselben den Rückzug soviel möglich, zu erschweren.

Die rechts abgeschickte Reuterey stiess zuerst auf einige feindliche Fouragierer, welche sogleich die Flucht ergriffen und die in Czapar liegende Mannschaft allarmirten.

Diese bestand in 2000 Mann zu Pferde unter dem Kommando des Osma. Bin-Bascha Seraskier, und Bostan Ulu, Bin-Bascha, ferner 600 sogenannten Potteraschen zu Fuss, unter den Befehlen des Dumitru Lamesiu Arnaus.

Ungeachtet die Feinde sogleich gegen unsere Mannschaft zu kanoniren anfiengen, rückte diese entschlossen und in bester Ordnung bis in die Nähe des türkischen Lagers. Hier liess der Oberstlieutenant Wilhorsky die Truppen aufmarschieren, und dann den Feind sogleich auf beyden Flanken angreifen; er selbst, weil er bemerkte, dass schon einige Fahnen wichen, und einen Vorsprung zur Flucht zu gewinnen suchten, griff ohne Zeitverlust mit der Kavallerie von vorne an.

Nach einem kurzen Widerstande war der Feind ganz überwältiget, verliess eilig seine Schanze, und stürzte sich gegen den Wald bey Kurte Argys. Unsere Kavallerie setzte den Flüchtigen über drey Viertelstunden weit, bis an den engen Pass nach, welcher in den Wald führet.

Hier liess der Oberstlieutenant Wilhorsky die Verfolgung einstellen, setzte die Mannschaft wieder in Ordnung, und schickte dann ein Kommando gegen den

Wald, den Feind auszuspähen. Dieser hatte sich inzwischen ebenfalls wieder gesammlet, und rückte nun über 1000 Mann stark, vor, unsere Reuterey anzugreifen.

Da sich der Oberstlieutenant in Verfolgung des Feindes von der Infanterie abgesondert und entfernet hatte, die Pferde auch schon ziemlich abgemattet waren, so zog er sich der Uebermacht des Feindes ungeachtet, in besster Ordnung gegen die Infanterie zurück, welche indessen sich in ein länglichtes Viereck gestellt hatte.

Der Oberstlieutenant setzte sich mit der Reuterey an die rechte Flanke des Quarrees, und zur Deckung seines rechten Flügels liess er die Freywilligen von Oross und Spleny ebenfalls in ein Quarree stellen.

Der Feind besetzte seine verlassene Schanze wieder, und fieng an aus selbiger zu feuern.

Ohne ihm hierzu viele Zeit zu lassen, machten die Unsrigen den zweyten Angriff, indem sie mit beyden Quarrees und der Kavallerie in der Mitte, unter klingendem Spiele und anhaltender Kanonade, gegen die feindliche Schanze vorrückten.

Der Feind wurde durch den tapfern Angriff unserer Truppen sogleich wieder ausser Fassung gebracht, verliess so eilig als zuvor seine Schanze, und der Herr Oberstlieutenant verfolgte die Fliehenden mit der Kavallerie neuerdings bis über den oben erwähnten engen Pass in die Waldung, liess aber, um für alle Fälle im Rücken gedeckt zu seyn, die Freywilligen von der Infanterie ganz in der Nähe folgen.

Die Feinde verliefen sich nun gänzlich in dem dichten Walde. Da schon kein Mann mehr zu entdecken war, so versammelte der Oberstlieutenant seine Kavallerie, und zog sich wieder zu dem Quarree zurück.

Zur Erholung des ermüdeten Truppes und zugleich zu weiterer Erwartung des Feindes, blieben die Unsrigen hierauf noch gegen 2 Stunden bey Czapar stehen.

Während dieser Zeit wurde die eroberte siebenpfündige Kanone, und ein Pulverkarren, aus der feindlichen Schanze herbeygebracht.

Nebst dieser Kanone und dem Pulverkarren, hat der Feind 6 Fahnen, sein ganzes Lager mit allem Gepäcke, 96 Stück Schlachtvieh, und mehr als 100 Pferde verlohren, welche unserer Mannschaft sammt einer beträchtlichen Beute an Waffen, Kleidungsstücken und Geld von den gebliebenen Türken, in die Hände gefallen sind.

Es wurde auch einiger Vorrath von Brod, Gersten, Kukurutz, und andern Lebensmitteln gefunden, welche, da sie wegen Mangel an Wagen nicht fortgebracht werden konnten, der Truppe Preis gegeben wurden.

An Todten hat der Feind bis 200 auf dem Platze gelassen, und wahrscheinlich noch mehrere Verwundete gehabt, welche in den Schluchern und in dem Walde ihre Rettung gefunden haben. Als Gefangene sind 19 Mann eingebracht worden. Unserer Seits war der Verlust an Todten in 2 Mann von Toskana Husaren, 1 von Oross Infanterie und 1 wallachischen Freywilligen, und an Verwundeten in 9 Mann, worunter sich der Oberlieutenant Maurer von Toskana Husaren befand, der eine leichte Quetschung am Arm erhielt, endlich in einem todten, in 4 verwundeten und einem vermissten Pferde.

Die sämmtliche Infanterie hat sich bey diesem Vorfalle durch den bezeigten guten Willen auf dem langen und beschwehrlichen Marsche, wie auch dadurch ganz besonders ausgezeichnet, dass sie immer und selbst in der Nähe des von den Feinden verlassenen reichen Lagers, in der bessten Ordnung beysammen

geblieben, und nicht ein Mann aus Reihe und Gliede getreten ist, um Beute zu machen, welches die gute Folge hatte, dass die Kavallerie, da sie nach dem ersten Angriffe, weil der Feind mit Uibermacht auf das Neue anrückte, sich zurückziehen musste, mit aller Sicherheit hat aufgenommen werden können.

Die Kavallerie hat beyde Mahle mit der rühmlichsten Entschlossenheit und mit solchem Nachdrucke angegriffen, dass ihr der ungleich überlegene Feind, obschon er eine Schanze zu seiner Deckung hatte, nur einen schwachen Widerstand leisten konnte, und sein Heil in der Flucht suchen musste. Bey der Einnahme der Schanze hat der obengedachte Oberlieutenant Maurer sich vorzüglich hervorgethan.

Besonders verdienen die beyden gemeinen Husaren Johann Balint und Johann Bojer von der zweyten Eskadron der ersten Majorsdivision, angerühmt zu werden, von welchen der eine zuerst sich in die feindliche Schanze warf, der andere aber den von 3 Feinden umringten Oberlieutenant Maurer gerettet hat.

Diese verschiedenen Niederlagen der Feinde machten, dass sie wieder eine zeitlang von ihren Angriffen nachliessen und der Monat September strich vorüber, ohne dass man etwas von kriegerischen Auftritten von einiger Bedeutung an diesen Gegenden gehört hätte.»

ANEXE LA PAG. 296

Zinkeisen in vol. VI alŭ *Istoriei Otomanilor* (pag. 673) aretă că Diez, ministrulŭ Prusieĭ la Constantinopole, la începutulŭ rĕsboiuluĭ, împinge pe Turcia spre pace. Ministrulŭ din Berlin Hertzberg apoĭ făcu planulŭ, ce comunică în secretŭ luĭ Diez, ca să îndemne pre Turcia a ceda Rusieĭ Crimea, Georgia etc., şi Austrieĭ Principatele, contra intervenireĭ Prusieĭ şi Francieĭ, ca să se garanteze integritatea restuluĭ Turcieĭ, între Dunăre şi Asia. Prusia îşĭ reserva din acestă intervenire unele folóse bunicele, comerciale în Mediterana. Diez respinge planulŭ ministruluĭ sĕŭ din Berlin, ḑicêndŭ, că décă Reis Efendi l'ar primi ar fi rumptŭ în bucăţĭ de Turci. Diez probeză luĭ Hertzberg că peirea Turcieĭ va puté fi fatală Prusieĭ; că va împinge «tôt ou tard la Prusse dans de grands malheurs».

Aceste se scriéŭ în X-bre anulŭ 1787. (1)

La începutŭ Hertzberg formulă planulŭ sĕŭ alŭ politiceĭ orientale, fără de a se întreba cu regele Wilhelm II. Împotrivirea la planŭ a luĭ Diez face, ca Hertzberg să aducă în 1788 şi pre Regele a adopta vederile sĕle. Depeşa Regeluĭ către Diez, din 9 Febr. 1788 nu maĭ lasă îndoială acestuia, despre nouele ideĭ ale luĭ Wilhelm II, cât privesce politica Orientală. Hertzberg isbutesce să se trămiţă la Constantinopole un bărbatŭ maĭ apropiatŭ de vederile sele, pe lângă Diez, pre Götze (2), căruia Hertzberg, în scrisorile către el se declara «Votre trés affectionné ami». La pagina 680 et seq. (Tom. VI) Zincheisen analiséză instrucţiunile către Diez trămise prin Götze în «*Sinne der Plane Hertzberg's*». Nu le vom reproduce aci, căcĭ deja e pré mare acestŭ volumŭ. Se dispuné prin ele, că Prusia

(1) Veḑĭ scrisorile luĭ Diez în Köngl. Bibliotheque Berlin.

(2) Veḑĭ în Arhivul regal din Berlin „volume touchant la mission de lieutenant colonel de Götze à Constantinopole".

va face o diversiune armată, care va obliga pre Austria a nu apĕsa cu tótă oştirea sea asupra Turciei şi că Prusia va face alianţă ofensivă şi defensivă cu Turcia, de care amŭ amintitŭ la pagina la care aceste şiruri se referă. Până în fine «Diez geht so viel wie möglich auf Hertzberg's Ideen ein» în anulŭ 1788, dar isbutesce a suggera modificaţiuni la planulŭ politicei orientale a Prusiei, modificaţiuni ce amŭ arĕtatŭ în lucrarea nóstră, la capitolele la care anexămŭ aceste ultime observaţiuni. Numai puţin însă Diez provocă cu resistinţa sea la planurile lui Hertzberg, óre-care furtună asupră-şi. Hertzberg la finem anului 1789 cerea regelui rechiămarea de la Constantinopole a lui Diez.

Regele îi răspunde, că «il ne faut pas tarder de laver comme il le mérite la tête au S-r de Diez, mais aussi me proposer un successeur à lui envoyer, que j'attends de votre part». Cu tote aceste tot Diez puse cu Reisul Efendi conferinţele în care, în Oct. 1789, se propuse alianţa Prusiei cu Turcia pe bazele următóre:

«In dem Vertragsentwurfe waren in vier Artikeln, zufolge der Instruction vom 23. Mai, nur die Hauptpunkte herausgehoben, welche wir bereits kennen: 1) Schutz und Sicherheit der preussischen Flagge gegen die Räubereien der Barbaresken. 2) Aufnahme Preussens, Englands und Hollands in den Frieden, und Anordnung der Verhältnisse der Republik Polen, wie es ihre Sicherheit und ihre eigenen und Preussens Interessen erheischen (terminer tous les points qui concernent la sûreté et les intérêts de la Pologne et de la Prusse). 3) Unterstutzung der Pforte durch Preussen mit allen seinen Streitkräften, sobald dieselbe über die Donau hinübergedrängt werden sollte, und zwar so lange, bis sie den ruhigen Besitz aller ihrer Länder diesseit dieses Flusses und des Kuban, die vollkommenste Sicherheit für Constantinopel vom Schwarzen Meere her, und einen festen und dauerhaften Frieden erlangt haben würde. Dagegen sollte sie sich nur verpflichten, Oestreich gegen die ihm zu überlassenden Eroberungen (die Moldau und Walachei) zur Zurückgabe von Galizien und der Länder an Polen zu bewegen, welche es bei der letzten Theilung erhalten habe. Zugleich werde sie es billig finden, dass Preussen, als aufrichtiger Freund und Verbündeter der Pforte, bei der Schlichtung der noch zwischen Oestreich, Russland und Polen schwebenden Streitigkeiten auf haltbare und vortheilhafte Weise (d'une maniere solide et avantageuse) bedacht werde. 4) Nach dem Frieden Garantie aller Besitzungen der Pforte diesseit der Donau durch Preussen, England, Holland, Schweden und Polen, sowie alle übrigen Mächte, welche derselben beitreten wollen. Dann werde auch ein neuer Defensivvertrag mit der Pforte abgeschlossen werden, demgemäss sich die contrahirenden Mächte gegenseitig ihre Besitzungen garantiren und jeden Schutz und jede Hulfe gegen ihre Feinde zusagen. Sollte Russland, Oestreich oder eine andere Macht Preussen infolge dieses Vertrags schon vor seinem förmlichen Abschlusse den Krieg erklären, so verpflichtet sich die Pforte, es sofort mit allen ihren Streitkräften zu unterstützen und die Waffen nicht eher wieder niederzulegen, als bis man einen der Würde und den Interessen beider Mächte, der Hohen Pforte und des Hofes zu Berlin, vollkommen entsprechenden Frieden erlangt haben werde. (1)

(1 Nach der uns vorliegenden „Copie du Traité d'Alliance que le Sr. Diez, Envoyé de Prusse, a proposé à la Sublime Porte de la part de sa Cour, dans la Conference qu'il a eu le 5 Octobre 1789 avec Mohammed Raschid etc.", zugleich mit den darzu gehörigen Randbemerkungen des Cabinets von Berlin.—(*Zinkeisen Osm. VI. pag.* 737—738).

Resultatulŭ finalŭ alŭ negociaţiunilor Prusiei cu Turcia, l'am adusŭ, intru cătŭ a interesatŭ şirulŭ evenimentelor din 1790 etc., cu referintă la Principate, deci nu voiŭ mai prelungi acestă anexă. A se vedea detaliule in Zinckeisen la vol VI pag. 680—740

ANEXA LA PAG. 299

Cată ce scrie Becattini despre tratatulŭ Prusiei cu Polonia

«Oltre a questo Trattato (*celu cu Turcia*) la Corte di Prussia ne concluse un altro simile colla Polonia, diviso in otto articoli in vigori de' quali impegnossi nel caso che fosse la Repubblica attaccata un soccorso di 14 mila uomini d infanteria, e 4. mila di cavalleria accompagnati da un proporzionato treno d'artiglieria; e il Re, e Repubblica di Polonia in contraccambio un soccorso di 8 mila soldati a cavallo e 4. mila a piede al Re di Prussia, nel caso di guerra, e questo soccorso dovea esser somministrato nel termine di due mesi dalla data del giorno in cui ne verra fatta la domanda dalla parte attaccata, e resterà a sua disposizione per tutta la durata della guerra. Se poi fosse preferito in veci di effettivi soldati il soccorso in danare sarà questo calutato 20. mila zecchini di Olanda per mille uomini a piedi l'anno, e 27. mila per altrettanti li cavalleria, e quando tali aiut. non fossero a norma delle circonstanze sufficienti, il Re di Prussia gli aumenterà fino a 30. mila combattenti, e la Polonia 20. mila. Di Più fu stipulato per togliere affatto la Repubblica da ogni emancipazione, que se qualunque estera potenza preteso avesse a titolo d Atti, o stipulazioni precedenti, attribuirsi il diritto di frammuscliarsi negli affari interni del Governo e della Dieta Polacca, il Re di Prussia interporra subito i suoi buoni uffizj presso la detta potenza per prevenire ogni rottura rapporto rapporto a una simile pretensione, ma se questi buoni uffizj non fossero, il loro effetto, e che per tal motivo risultassero delle ostilita contro la Polonia, S. M. Prussiana avrebbe subito assistito la Repubblica colle sue forze, a norma del concertato. Quest' ultimo articolo chiara cosa era esser diretto contro l'Imperatrice delle Russie, che da molti anni osservata avea una specie di ascendente e supremo predominio sopra le risoluzioni e gli affari domestici de' Polacchi. Ciò si conobbe dal pubblico maggiormente, allorchè si vide circolare per l'Europa la seguente notificazione trasmessa dal Ministero di Berlino a tutte l'estere potenze, e la risposta della Corte di Pietroburgo, ripiene entrambe di espressioni le più singolari, che vanno a formare due documenti assai rari nella moderna istoria.

«E' generalmente noto che tutti gli antecessori di S. M. Prussiana non hanno avuto altro in mira, che mantenere una buona e tranquilla vicinanza colla Serenissima Repubblica di Polonia, ed osservare intieramente in tutte le sue parti il Trattato di Oliva del 1660. Così però non ha fatto la Corte di Russia essendo che fino dal 1764 restarono invasi da innumerabili eserciti Russi i dominj Polacchi, ed intrigossi fin da quel tempo, ugualmente, che nel 1733, nella libera elezione de' suoi Re, con voler di più dare a sua nomina, e con violenza un Duca da essa scelto e nominato alla Curlandia Feudo fino da' più remoti tempi spettante alla Corona di Polonia Nella guerra di sette anni il gran Re Federigo Zio di S. M. ora Regnante vide ripiene di soldati Russi tutte le provincie con

finanti a' suoi Stati, per invaderli come fecero, impadronendosi a forza aperta della Prussia, non meno, che di una parte della Pomerania, e della Marca Brandemburghese, ove commisero i maggiori eccessi di crudeltà inaudite tra popoli colti mettendo i Cosacchi Russi il tutto a ferro e fuoco senza risparmiare le capanne de' miseri abitatori delle campagne, aggravando i popoli di esorbitanti contribuzioni e transportando le loro mogli e figli nella più orrida schiavitù. Avrebbe potuto quel guerriero Monarca, andare incontro a suoi nemici sino sul territorio Polacco, per dove si erano aperti il passo, ma si astenne dal farlo per non turbare la quiete, e volle più tosto restare esposto a' maggiori mali. Nell 1775., e negli anni antecedenti si accinse la Russia a costituire in Polonia quella forma di governo, che era più conforme alle sue mire, strappando dal seno della patria que' Senatori, che si opponevano a suoi disegni, ed inviandoli in doloroso esilio sebbene nati liberi e non suoi sudditi, nelle nevose foreste della Siberia. Nel 1784 furono forzati molti Polachi a popolare la Tartaria, e il Cuban: le infrazioni delle promesse furono allora, mezzi più dolci di cui si servì la Russia per desolare il paese, e appena dichiarata la guera attuale da Turchi, l'Armata Russa passando e ripassando il Bog ed il Nieper, erigendo in Podolia i suoi magazzini come nel proprio dominio, ed esigendo le derrate e i foraggi con violenza, ha fatto chiaramente comprendere all' Europa, che essa considera la Polonia come uno Stato a lei totalmente soggetto e un paese di conquista. Perciò adunatasi legittimamente la Dieta Generale di quel Regno i Nunzj hanno richiesta con reiterate istanze ed interposta la mediazione di S. M. Prussiana affine di liberarsi da una tale oppressione, e la M. S. come buon vicino commosso dalle continue doglianze che gli venivano esposte, giudicò di non poterla denegare, e fece de' replicati passi presso la Corte di Pietroburgo per tutto l' anno 1788 e anche nel 1789, acciò si degnasse l'Imperatrice di ordinare, che le sue milizie evacuassero le provincie della Polonia, acciò la Dieta come indipendente potesse prendere le misure che crederà opportune a riparare i mali interni della propria constituzione, usando di que' diritti che propj sono di ogni libera Sovranità. Ma con suo dolore ha veduto il Re di Prussia, non aver finora le sue insinuazioni prodotto il desiato effetto nell animo di S. M. l'Imperatrice delle Russie, onde sembra, che in tal caso non gli resti, che prendere quegli espedienti, che verranno stimati opportuni per allontanare dale sue frontiere quell incendio che di bel nuovo pare che si avvicini rapidamente a di lui Stati, affine di preservarli de quelle calamita di cui sono minacciati. — Berlino 11 febbraio 1790.» — (*Recueil VIII pag. 82*).

La replica della Russia è di questo tenore:

«Non vi è cosa, che abbia ripieno l' animo di S. M. l' Imperatrice di tutte le Russie di stupore e maraviglia, quanto un certo scritto che si vuol far credere emanato dalla Corte di Berlino, in cui si fatto con singolare speciosità risaltare alcune amarezze di quella Potenza contro l' Impero di Russia. S. M. è si persuasa del giusto discernimento e saggia maniera di procedere di S. M. Prussiana, che non può mai figurarsi in mente, che un simile scritto abbia veduta la luce col approvazione di quel Sovrano, e piuttosto vuol supporlo opera di chi cerca suscitare il fuoco della discordia e della mala intelligenza tra S. M. Imperiale e la Casa di Brandemburgo. Troppo son note al mondo tutte le rette intenzioni della M. S. perchè si vegga in obbligo di poterle giustificare, ma a solo fine di disimpressionare alcuni menti turbide e pregiudicate, non ha voluto trasalciare

di dare al pubblico alcuni schiarimenti della sua retta maniera di procedere. Se mai S. M. l'Imperatrice ha dimostrata in ogni tempo della propensione più per una, che per un altra potenza, ciò è stato assolutamente verso la Corte di Prussia: ne fece ella non sappia, che fino dal felice suo avvenimento al soglio confermò subito col defunto Re Federigo II una pace forse artatamente e senza ponderar le condizioni, pure che fu la vera e total salute de' suoi sconvolti e quasi disperati interessi, e siccome egli potesse disimpegnarsi con decoro e senza perdita da una guerra, che avea avuto per lui, e potea aver in appresso le più infauste conseguenze. Ristabilita la pace col Trattato di Hubertsburgo del 1763., l'anno susseguente aderì l'Imperatrice alla richiesta di una rinnovazione di alleanza colla Casa di Prussia, e nella guerra, che l'Impero Russo ebbe poi a sostenere colla Porta Ottomanna, non fece S. M. passo alcuno se non di concerto con quel Monarca. Sconvolta, e messa sossopra la Polonia da' confederati di Bar, e assalito ingiustamente nella stessa sua sacra persona il Re Stanislao ugualmente assistito nelle sue giuste pretensioni al trono provenutogli da una libera elezione, dalla Prussia medesima non meno che dalla Russia: l'Imperatrice si fece un pregio di annuire a tutti i progetti che le furono trasmessi sotto gli occhi dal prelodato Re Federigo per ottenere l'intento di rimettere la quete tra i Polacchi, e togliere loro il modo di straziarsi, e lacerarsi uno contro l'altro e turbare la tranquillità de' Principi vicini. Egli fu che per mezzo del Principe Enrico ancor vivente, spedito a bella posta a Pietroburgo, mosse in campo il piano di una nuova costituzione di governo in Polonia, e quello di un consiglio permanente onde dare una maggiore attività alla suprema potestà legislativa, ed a tale oggetto offrì la propria garanzia, e ricercò con reiterate istanze S. M. l'Imperatrice a voler concorrere anch'essa colla sua influenza a un tale stabilimento creduto in quelle circostanze troppo necessario. Dall'istesso Re venne formato l'altro piano per la riintegrazione de' diritti della Casa d'Austria, della Russia, e della Prussia sopra alcune provincie possedute dalla Polonia: piano offerto all'Imperatore Giuseppe II. allorchè il Re Federigo portossi personalmente ad abboccarsi seco lui nel campo di Boemia nel 1770, e spedito contemporaneamente a Pietroburgo, e definitivamente poi effettuato nel 1773. Sopraggiunta nel 1778. la guerra per la successione di Baviera, S. M. l'Imperatrice, che trovavasi in stretta alleanza a un tempo, e colla Corte di Vienna, e con quela di Berlino, interpose la sua mediazione per un amichevole accomodamento avanti che le ostilità proseguissero con maggior furore. Si unì in tal mediazione col Re Cristianissimo, e quindi ne nacque il Trattato di Teschen, da cui ebbe il Re di Prussia non lieve motivo di restar soddisfatto mediante l'espressa condizione dell'adesione dell'Imperatrice Regina e de' suoi figli per la riunione a' suoi domini de' Margraviati di Baireith, e Anspach, destinati a formare gli appanaggi della seconda e terzogenitura della Casa di Brandemburgo. Il Re non tralasciò di renderne grazie all'Imperatrice con sua lettera, nella quale la supplicò a volersi interporre ancora per quietare alcune vertenze insorte tra esso e la Città di Danzica (che S. M. l'Imperatrice con sdegno di fare per tre volte consecutive. Questi fatti sono generalmente a notizia di ciascheduno e troppo palesi all'Europa tutta, che non vano assunto sarebbe il negarli. Se poi S. M. l'Imperatrice assalita di nuovo ingiustamente dalla Porta Ottomanna, in seguela di qualche malintesa obbligazione, per difendere i suoi domini, e stata obbligata a far passare le sue truppe pel territorio Polacco, si è servita come tante volte in addietro di quel diritto, che è in uso tra le potenze amiche e confinanti, ne ha richiesto il

passaggio al Re, o alla rappresentanza de la Repubblica, e quando ha saputo che le sue truppe hanno commessi de' danni, appena verificati e liberi da ogni esagerazione, senza perdita di tempo ha ordinato che sia dato il più pronto ricompenzamento. S. M. Imperiale non ha mai inteso con ciò di opprimere la libertà e indipendenza della nazione Polacca, ma solo si riserva a prendere quelle misure che sono coerenti alla dignità di sua corona, quando essa venga formalmente richiesta a voler sostenere quella garanzia della costituzione Polacca, che ha prestata a suggestione ed unitamente e di concerto colla Corte di Prussia, ed in ogni e qualunque deliberazione che sopra questo articolo fosse per prendere non mancherà, come ha fatto finora, di comunicarla a S. M Prussiana. Quando poi vi fosse chi sotto il pretesto politico d' intrigarsi in una guerra non appartenente che alle parti belligeranti, occultasse sagacemente il fine di alterare in qualche parte, o smembrare o per via della violenza, o surrettiziamente i domînj Pollachi in qualche minima parte, venendo così a rovesciare il Trattato di divisione del 1772, solennemente confirmato nel 1775, S. M. l' Imperatrice si trova astretta a dichiarare in faccia a tutto il mondo, che da lei non si soffrirà giammai una simile alterazione, e che vi si opporrà validamente con tutti i mezzi che Dio le ha posti nelle mani, fino a che resterà un sol uomo nel suo Impero. - Pietroburgo 15. Marzo 1789». — *Bestborosko.*

ANEXA LA PAG. 300 şi 433

Amŭ promisŭ a publica tóte corespondenţele din «*Monteur Universel*» alŭ Franciei, relative la evenimentele din Orientŭ şi din ţêrile nóstre. Le vomŭ da la finea vol. IV, căcĭ ele interesézĕ şi anii următorĭ domnieĭ lui Mavrogheni, de după pacea dela Ş ştov şi dela Iaşi 1791/2. Am reprodus însă chiar în notele dela volumulŭ acesta unele pasagiĭ din «Moniteur», carĭ nu se puteaŭ amâna de a fi cunoscute. (Vedĭ de esemplu la pag. 308—309).

ANEXA LA PAG. 311

Mavrogheni nu era urîtŭ numaĭ de boerime, ci maĭ ales de fanarioţĭ. Dintre aceştia Ipsilantescii il sunt cei maĭ înverşunaţĭ neamicĭ. Să înregistrămŭ aci rândurile pline de venin, în care Ipsilante Atanasie Comnen narézĕ domnia lui Mavrogheni în «Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς Δοῦκα Βιβλίων Η, Θ καὶ Ι» (Constantinopole 1870):

«Capetan-Paşa a cerutŭ Sultanuluĭ, ca să facă Domnŭ al Vlahieĭ pe dragomanulŭ sĕŭ Nicolae Mavrogheni, şi a luatŭ pentru acesta şi *Hatti* imperialŭ. ceea ce vĕdêndŭ Vizirulŭ şi Kehaia-Bei Nazif-Effendi n'aŭ primitŭ să se dea domnia Valahieĭ dragomanuluĭ flotei, şi aŭ opritŭ esecutarea actuluĭ imperialŭ. În luna lui Iunie. Vizirulŭ a disŭ Saltanuluĭ: «Intru ce 'Ţi-aŭ plăcutŭ clădirile acelea, pe carĭ Hassan-Paşa le-a zidităŭ din nedreptăţile şi sudorile sĕracilorŭ? după ce a ruinat insulele din marea albă, acuma cere să facă Domnitorŭ pe dragomanulŭ sĕŭ, pentru ca printr'însulŭ să ruineze iarăşĭ şi pe Valahia?»

[illegible] 1786 Comnenŭ scrie:

[illegible] = Mavrogheni a sositŭ la Bucuresci, în luna lui Martŭ, [illegible] (corabiaŭ imperialŭ, comandatŭ în ajunŭ în timpulŭ prelecesorului [illegible] dase grijă de locŭ ca să plătescă creditorilor seĭ, mai cu sămă bru[illegible] cărăuşilorŭ, gâsnarilorŭ şi măcelarilorŭ (cărora le fătora pentru mesa-i [illegible] până candŭ a fostŭ Domnŭ până candŭ a plecatŭ din Constantinopole) îm[illegible] le trimitea lorŭ câte ceva banĭ pentru aceste datorii, a construitŭ un [illegible] de *orzalŭ*, pe care l'a încărcatŭ cu 18 mii de chile de grâu [illegible] trimisă Sultanului, pe urmă a construitŭ şi un *pergiah*, pe care l'a în[illegible] tot cu grâŭ de la trimisă Sultanului. Apoĭ terminându galionulŭ (corabiaŭ), l'a [illegible] cu 40 de mii de chile de meiŭ şi l'a pornitŭ spre Constantinopole. Va [illegible] trebuĭă numaĭ ca atâta; ci fără ca să maĭ ceră ceva, scrie Vizirului [illegible] a socotită să construéscă şi un altŭ galionŭ, pe care 'l va încărca cu [illegible] de chile de orzŭ şi 'l va trămite la Constantinopole... Deseori trămitea [illegible] galbenĭ Vizirului şi femeilorŭ Vizirului şi a luĭ Capetan-Paşa, trămitea [illegible] şi hazandarului Vizirului. Luĭ Capetan-Paşa, în Misir (Egipetŭ), îi [illegible] şase florinĭ şi un costumŭ de haine cu blană de samurŭ. La Spătărie mare [illegible] mesare şi Athereilor şi boierilor visele ce le vedea. de multe orĭ le dicea [illegible] pe ușaŭ Spătărieĭ vede pe Vizirŭ şi pe Capetanŭ Paşa, carĭ îlŭ îndemnă să [illegible] pe trei boerĭ Vlahĭ. Injura pe câte-şi trei Domniторiĭ, predecesorĭ sĕĭ, nu[illegible] *chesaia*, cu acestŭ calificativŭ injura şi pe toţi primaţiĭ din Banatŭ pe [illegible] numia: *Padişah-haudeni*. Cu fie-care călăraşŭ scria Vizirului acusându [illegible] pe cei trei Domniторiĭ, predecesorĭ a. se, ca banĭ prea mulţĭ de argintă şi [illegible] luaţĭ multe şi aŭ ruinatŭ Valahiea. Ori-ce judecată şi ho[illegible] făcută de ceĭ trei predecesorĭ aĭ sĕĭ, o anula la divanulŭ sĕŭ, pre[illegible] la adresa lorŭ multe acusaţiuni. Asemenea a anulatŭ şi unele hri[illegible] ale Domniторului Ipsilante-Voevodŭ, relative la buna administrare a ţĕreĭ. [illegible] Mănăstirea St. Apostoli şi a Sf. Feciore, a cutezatŭ ingisteazŭ de D-deŭ să [illegible] în Sf. Altarĭ, şi luându singurŭ Sf. Potirŭ s'a împărtăşitŭ. In acestŭ in[illegible] de 7½ luni, noĭ capi-chehaiele la Capi-Conak în fie-care di eramŭ [illegible] şi rugaţĭ de creditorii, negustătorii, şi de sĕraĭ şi de brutaĭ, de pescaĭ. [illegible] carĭ cu lacrime în ochĭ ne rugaŭ pentru plata lorŭ. Dar din nenoro[illegible] soţul nostru Nicolae Scanavi, fiulŭ luĭ Dimitrie Scanavi, pe care Ma[illegible] l'a îmbrăcatŭ să albă daraverile din Capu-Chehaialiĭ, insulta pe cei mai [illegible] boeriĭ, carĭ îlŭ cereaŭ parale, şi nu asculta consiliulŭ nostru, ca să le pro[illegible] cum că nu aŭ să-şi perdă dreptaliŭ, ci înjurându-i şi chiarŭ bătendŭ pe unii [illegible] ei, s'a făcutŭ causă că Domniторulŭ Mavrogheni să fie vorbitŭ le reŭ, [illegible] parale, ce acesta dese-orĭ le trămitea să plătescă pe creditorĭ sĕĭ, le cedea [illegible] parale, iar pe cele mai multe le cheltuia ca să rezidescă din [illegible] un chioşculŭ măreţŭ şi costisitorŭ de lângă casa luĭ din Bucuresci, pentru [illegible] şi alte trebuinţe ale sale şi scrie Domniторului Mavrogheni tot-d'a-una [illegible] şi calomnii în contra arnăuţilorŭ (primaţĭ) şi altorŭ persone, şi acela [illegible], acestŭ înclinăciune spre reŭtate, dădea credĕmîntŭ la aceste [illegible].

[illegible] mai scrie despre anulŭ 1787:

„Mavrogheni acusându şi denigrându mai în tot-deuna pe predecesorĭ sĕĭ la [illegible] Vienă, în cele din urmă ĭ-a scrisŭ, cumŭ că eĭ în fie-care anŭ luaŭ din [illegible] câte 15 mii de pungi şi făceaŭ forte reŭ oprindŭ pentru sine aceste câştiguri

«Vizirulŭ face mari şi costisitóre pregătiri.. In afară de pregătirile de pe uscatŭ gătesce şi 40 de galióne spre a le trămite la Uzu şi încă 40 de salupe, avendŭ fie-care pe prora sa un tunŭ care trage o ghiulea de unŭ cântarŭ. A datŭ ordinŭ şi din insulele mărei Mediterane şi archipelagului să mai vină încă vre-o 300 sute de şalupe spre a le trămite la Uzu şi marea cea Neagră împreună cu galiónele. Pentru aceste pregătiri marele Vizirŭ dicea, că se facŭ după obiceiulŭ Europei, unde în tot-déuna oştirile staŭ gata, şi a oprităŭ de a se vorbi cumŭ că are să fie resbelŭ; scopulŭ lui era ca pornindŭ îndată rĕsboiŭ în contra Ruşilor să-i supra prindă nepregătiţi. A înduplecatŭ şi pe Sultanŭ, ca să consimtă şi Elŭ pentru declararea resboiului, dicêndu-i că-lŭ doresce poporulŭ; şi astfel Sultanulŭ, de frica vre-unei revolte, a consimţitŭ. A scosŭ şi *fetfaua* Muftiulŭ. Acel cari aŭ îndemnatŭ pe Vizirŭ ca să declare rĕsboiŭ Ruşilor aŭ fostŭ Reisul Feizi-Suleiman Efendi şi ambasadorulŭ Angliei, dar mai multŭ decâtŭ toţi Vlah-bei Mavrogheni, carele din rancună că ambasadorulŭ Rusiei Sergiŭ l'acusase la Pórtă, nu înceta să scrie cu fie-care poştă mareluĭ Vizirŭ raportându-i sciri mincinóse şi calomnii în contra imperiului rusescŭ aţiţându-lŭ în diferite moduri, ca să declare resboiŭ Ruşilor.

«Trămite (Mavrogheno) în ascunsŭ de noi capi-chehaialele, mareluĭ Vizirŭ, cu Vel-Capan-tugiaru Teodor Turnavit. 5 mii de florii (galbeni) şi în acestŭ alŭ doilea anŭ, ca şi cumŭ n'ar fi de ajunsŭ câte a trămisŭ în anulŭ d'inteiŭ, şi cele 1000 de pungi pe cari le plătise, ca să-lŭ facă Domnŭ în Valahia. Marele Vizirŭ vĕdendŭ astfel de mişcări şi calomniile în contra *seleftilor*, din tote acestea a înţelesŭ, că ţéra aceea e cu dare de mână şi e capabilă pentru asemenea dări, şi că predecesorii lui Mavrogheni făccaŭ rĕŭ de opreaŭ pentru sine aceste mari câştiguri. a orânduitŭ multe şi nesuferite *havalé* în Vlaho-Bogdania, pentru hrana oştirilor din Ismail, sub comanda Serascherului Sahin Ali-paşa, şi pentru ambarulŭ din Isaccea, şi pentru Hotin, Bender, Uzu, Akerman şi Belgrad....

«Mavrogheni temêndu-se, ca nu cum-va cu timpulŭ Constantinŭ Moruzi să domnéscă în Vlahia, a dat Vizirului 145 de pungi şi l'a esilat la insula Tenedos, în luna lui Iunie. Sultanulŭ a dăruitŭ Domnitorului Moldovei Al. Ipsilante cele 40 de pungi, pe cari i le cerusse (Sultanulŭ) pentru dușumeaua noului seraiŭ imperialŭ ce-lŭ zidi la Ainali-Kavaki; Ipsilante a scris cu mâna sa Sultanului starea de plinsŭ, în care se găsesce Moldova din causa rĕsboiului, şi îi cerea milă şi hărizire a celorŭ 40 de pungi... Ipsilante se purta bine şi tóte afacerile domnesci le căuta cu înţelepciune; pe catŭ timpŭ Nic. Mavrogheni se purta prostŭ şi fără milă către creştini Valahi; de câudŭ s'a făcutŭ Domnŭ nu s'a mulţămitŭ să dea turcilorŭ cătŭ îi cereaŭ, (în locŭ ca să'i róge să mai ierte ceva din cele multe ce cereaŭ). ci le dedea şi le promitea să le trămită lucruri ce nu 'i ceruseră... aşia în cursŭ de 5 luni din al doilea anŭ alŭ Domniei sale, a hărizitŭ Sultanului, pe lângă anualulŭ *mari* (tributŭ) de 625 de pungi, încă 403 de pungi şi 46 de groşi (lei), ce a dat pentru făina, grâulŭ, orduluĭ, bulgurulŭ şi untulŭ ce s'aŭ trimisŭ la ambarulŭ din Isaccea, şi pentru orzele ce s'aŭ trimisŭ la Ismail, şi altele... Acestea tóte vĕdêndu-le Vizirulŭ, şi apoi că a datŭ 145 de pungi spre a se trămite în exilŭ Const. Moruzi voivodŭ şi presupunêndŭ că în Valahia şi Bogdania se póte câştiga multŭ şi că e adevĕrată mărturia lui Mavrogheni, care 'i-a scrisŭ, că predecesorii lui luaŭ anualŭ 18.000 de pungi, l'a încărcatŭ să plătéscă 4439 de pungi. Aşia dar din causa lui, din Ungro-Valahia şi Moldova se trămiteaŭ mulţi *aspri* (bani) şi provisiuni şi cherestele. Şi a cutezatŭ să scrie asemenea lucruri vizirului, fără să se gândéscă mai 'nainte

ca să plătescă pe acela, carî l'aŭ împrumutatŭ în primulŭ anŭ alŭ Domniei sale, şi pe negoţitorî, şi pe alţi mulţi; tot le a mai plătitŭ câte ceva, dar le datoresce încă aci la Constantinopole 1200 de pungi: şi noi, capi-chehaiele sale, mai în fie-care di suntemŭ supĕraţi la capi-cehaiak şi la casele nóstre de rugămintele lor, ca să-î scriemu ca să le trămită banî, şi elŭ în locŭ să le trămită banii ce le datoresce, în 30 August scrie Vizirulŭi, că va construi 14 şalupe, pe carî le va trămite aci fără să i le cerĕ. Şi în locŭ de a se ruga pentru vre-o micĕ uşurare, elŭ caută să trămită şi lucrurî ce nu i se cerŭ, aşa că chehaia-bei Hasan-Efendi, citindŭ a parte scrisorile lui, ne-a disu că, omulŭ acela trebue să fie nebunŭ, împreună cu Divan-Efendi, sĕŭ Lutfi-Efendi, fostŭ cadiŭ la Giurgiu.»

Estragemŭ cele scrise despre 1788, de Atanasiŭ Ipsilante Comnenŭ:

«Până acumŭ Mavrogheni dădea vizirului şi promitea să'î dea lucrurî ce nu i-le cerea, numaĭ şi numaĭ spre a se recomanda; dar acum, cu venirea lui Capetan-Paşa în Constantinopole, a începutŭ în tóta Valahiă să facă brăpirî şi extracţiunî de banî şi de lucrurî, ceea-ce nicî odată nu s'a făcutŭ până atunci. . . . . Mavrogheni a calomniatŭ pe Domnulŭ Moldovei Alexandru Ipsilante la marele-vizirŭ, cărora a scrisŭ că Ipsilanti este unŭ *hainŭ*, pentru-că s'a predatŭ de bunĕ voie Nemţilorŭ şi a predatŭ şi Iaşii în mânile generalului Nemţilorŭ; prin urmare s'a numitŭ *hainŭ* şi de către marele-vizirŭ, carele în adinsŭ a primitŭ acéstă calomnie a lui Mavrogheni ca o scire adevĕrată. Deci prin ordinulŭ vizirului s'aŭ sigilatŭ tóte casele luî în 7 Maiŭ, şi s'aŭ aruncatŭ într'una din închisórele cele mai grozave şi mai periculóse, adecă în turnulŭ lui Bostangi-Paşa, mai întâiŭ fiulŭ lui Ipsilanti, Constantin, şi apoĭ ginerele sĕŭ Alexandru Manu, carele era mare logofĕtŭ alŭ Patriarhiei. A doua di, 8 Maiŭ, Patriarhulŭ Procopie a fostŭ înscinţatŭ de către Stefan Mavrogheni, dragomanulŭ flotei, să se ducă pe la elŭ spre a'ŭ întâlni Patriarhulŭ după st. Liturghia sa dusă dreptŭ la casa omorîtului zaraftŭ Petrache, unde locuesce Domna lui Mavrogheni, şi s'a întâlnitŭ cu Stefanŭ. Nu se scie absolutŭ nimicŭ despre ce s'a vorbitŭ în acéstă întâlnire misteriosă: dar unii credŭ că s'a vorbitŭ şi de logofeţie (Stefanŭ vrea să se facă mare logofĕtŭ alŭ Patriarhiei). . . . . .

«Deşi s'aŭ sigilatŭ tóte casele lui Ipsilante şi s'aŭ închisŭ în turnulŭ lui Bostangi Paşa ensŭ numitŭ, cu tóte acestea nu s'a făcutŭ *musadere*, adecă răpirea lucrurilor găsite în acele case, precumŭ obicinuia Porta să facă îndatĕ după sigilarea caselor, se vede că s'aŭ gândituŭ cumŭ că Francii dela Stavrodrom vor fi scosŭ (după mărturia dată maĭstrului Vizirŭ Iusuf-Paşa de către serascherulŭ din Ismail, Salih-Ali-Paşa), că Alex. Ipsilante fără voia sa a fostŭ făcutŭ prisonierŭ de către Nemţi. Prin urmare, ca pentru Francesi să nu dică că Porta, scosŭ pe Ipsilante peste mĕsură avutŭ, l'a calomniatŭ şi i-a confiscatŭ averea, nu anumitŭ *musadarele* şi aŭ începutŭ a cerceta lucrurile din afară din casele sale ..... După mai multe mitropere, Ştefan Mavrogheni s'a făcutŭ mare logofĕtŭ a lŭ Hurmuzachi. . Domnitorelŭ Nic. Mavrogheni aflându-se la Bucuresci înaintea norodului seŭ la Logofeţie, a jisu la Spătăria naintea boerilorŭ valahi: «Cine-va tenerĕ, care cu doi-treî anî mai înainte purta scufie roşă, să se facă Logofetŭ!» Şi a scrisŭ totŭ aşa şi patriarhului Procopie; se vede că nu i-a plăcutŭ că norodulŭ sĕŭ a reuşitŭ să facă ceea ce elŭ n'a pututŭ, pe când şi elŭ a fostŭ dragomanŭ alŭ lui Capetan-Paşa. Ştefanŭ, vĕţendu scrisórea unchiului sĕŭ adresată Patriar-

hului, a ḑisŭ; «Glumesce Vodă»..... Reisul n'a putută găsi inscrisurile pentru cele 7000 de pungi ale Al. Ipsilante, și a ḑisŭ luĭ Ștefanŭ că unchiulŭ sĕŭ N. Mavrogheni a mințitŭ; — Ștefan 'i-a rĕspuns, că Ipsilante încă de când era Vlah-Beĭ, a depusŭ baniĭ sĕĭ la Banca din Viena..... Demersurĭ se făceaŭ ca să se libereze din închisóre pe fiul și ginerele luĭ Al. Ipsilante. S'aŭ făcutŭ garanțĭ: Postelnicŭlŭ Teodorŭ, Clăciarulŭ Racoviță, ginerele Hatmanuluĭ Alex. Șuțu, zarafulŭ Lazarache și eŭ (Athanasie Comnenŭ Ipsilante).....

«Domnulŭ N. Mavrogheni și nepotulŭ sĕŭ Ștefanŭ aŭ pusŭ totulŭ în mișcare pentru ca ceĭ închișĭ să fie omorîțĭ, și punéŭ sub ochiĭ turcilorŭ calomnia, că Al. Ipsilante a depusŭ la Viena 7000 miĭ de pungĭ.. S'a cerutŭ a hereilorŭ ca să garanteze eĭ pentru persona garanților de maĭ susŭ, s'aŭ întrunitŭ în consiliŭ și aŭ ḑisŭ: «mane să nu facemŭ garanțiĭ garanților» La observația arhieruluĭ din Kesaria: «Decă nu vomŭ garanta, fraților, ceĭ închișĭ vorŭ fi omorîțĭ și noĭ vomŭ fi causa acestuĭ omorŭ», Arhier, din Kizicŭ a respunsŭ: «ducă-se în urgia luĭ Dedeŭ». Numaĭ arhiereiĭ din Nicodemia și din Arta se arĕtaŭ favorabilĭ, ceĭ alțĭ staŭ indiferențĭ de frica celorŭ doĭ Mavrogheni... In cele din urmă aŭ garantatŭ.. Tefterdarul, față cu Mehmet-Naifi Efendi, a adusŭ din închisóre pe Beizadea și pe Logofĕtŭ, cărora le-a ḑisŭ să promită 1500 de pungĭ spre a fi pușĭ în libertate și să-șĭ scape viața... După multe esitațiunĭ, sciindŭ că n'aŭ de unde să plătéscă atâția banĭ, aŭ promisŭ în fine, și aŭ datŭ Tefterdaruluĭ un înscrisŭ iscălitŭ de eĭ amendoĭ, că vorŭ plăti în treĭ căștarĭ 1500 de pungĭ; pe urmă Dómna Ecaterina, și mama luĭ Ipsilante Alex. Smaragda, și fiica Domnitoruluĭ Al. Ipsilante Ralița și mama Logofĕtuluĭ Alex. Manu, Zamfira, aŭ datŭ și ele unŭ înscrisŭ, garantând că vor plăti cele 1500 de pungĭ; s'aŭ liberatŭ din închisóre Beizadeua și Logofĕtulŭ Al. Manu, nóptea la 31 Augustŭ; apoĭ s'aŭ disigilatŭ și tóte casele lorŭ.. Beizadéua și Logofetulŭ aŭ vêndutŭ totŭ ce aveŭ și aŭ plătitŭ...

Manoli-Vodă a fostŭ făcutŭ prisonierŭ la Galați. Mavrogheni a scrisŭ Patriarhuluĭ Procopie, ca să scotă din funcțiile sele pe Mitropolitulŭ Ungro-Vlahieĭ, ca unulŭ ce s'a supusŭ Rușilorŭ, și să scotă *ecdosis* spre a se hirotonisi ca Mitropolitŭ alŭ Moldo-Vlahieĭ un altŭ, care să fie credinciosŭ Imperățieĭ, și pe care 'lŭ va găsi elŭ. Și atâtŭ prin scrisorĭ câtŭ și prin graiŭ viŭ declară pe Manoli-Vodă de *haniŭ*, cu tóte că a fostŭ făcutŭ prisonierŭ fără voia sa. Vizirulŭ a primitŭ și acéstă calomnie, cu tóte că scie că cele maĭ multe din câte iĭ scrié sunt minciunĭ și calomniĭ. Mavrogheni, după ce a primitŭ patriarhicesca *ecdosis* a îndemnatŭ pe episcopulŭ Rŏmniculuĭ și pe alŭ Buzĕuluĭ, să primescă mitropolia Ungro-Vlahieĭ; aceștia n'aŭ vrutŭ să primescă, și aŭ fostŭ lăsațĭ liberĭ numaĭ după ce i-aŭ datŭ, episcopulŭ Rŏmniculuĭ 30 de pungĭ și celŭ alŭ Buzĕuluĭ 20 de pungĭ.

Despre cele intemplate în 1789, maĭ scrie acelașĭ autorŭ:

. «Mavrogheni, după ce a stinsŭ tóte obiceiurile, și orânduelile ce existaŭ în Vlahia, a rĕsturnatŭ, a tulburatŭ și a încurcatŭ tóte *obiceiurile națieĭ grecescĭ celeĭ forte vechĭ din Constantinopole*».

Despre domnia Mavrogheni amŭ aflatŭ scrisŭ cu mâna o mică insemnare, pe un ceaslovŭ, ce l'amŭ donatŭ Academieĭ în 1888 N-mbre.

... «Intr'acești anĭ a făcutŭ Domnulŭ Nicolae Mavrogheni vodă pe toțĭ boeriĭ

[illegible] Ferată larnă cu zăpadă de şépte palme. Muritaŭ [illegible] robi şi nu se cunosce unghia boului. [illegible] Vara aŭ robitŭ Moldova tótă. Aŭ robitŭ şi [illegible]

[illegible] trecutulŭ în ţéra turcéscă şi iaŭ vêndutŭ mulţi [illegible] Mavrocordat acestă ară trimesŭ ajutor şi aŭ gonitŭ pe Turci.

[illegible] Mavrocordat aŭ păzitŭ acestă ţeră, nici unŭ sufletŭ n'aŭ perită.

[illegible] aŭ fugitŭ, apoĭ după elŭ toţi Turcii. Venitaŭ Nemţi [illegible] aŭ [illegible] şi aŭ făcutŭ pace şi s'aŭ dusŭ şi aŭ venitŭ [illegible] şi aŭ venitŭ iar Mihaiŭ Vodă domnŭ... la létu 92».

ANEXA LA PAG. 319

Nel stesso tempo della *Visirul*, al Sig. Heidelstein Inviato Svedese a Costantinopoli si proibì l'uscire, e il *Reis Effendi* gli negò per ben tre volte l'udienza [illegible], che il Ministro mostrava un sommo sdegno, e minacciava fino di [illegible] il palazzo dell'ambasciata. Spedito un corriere a Stoholm [illegible], giudicò il Re dover dare alla Porta non meno che a tutte le altre corti un discarico del suo operato, con una memoria circolare [illegible].

[illegible] cercando sempre di conservare i preziosi vincoli esistenti tra [illegible] e la Porta Ottomanna, riunendo gl'interessi del Sultano con [illegible] e del suo Regno, non ha mancato mai agli impegni contratti [illegible] per tre intere campagne in mare e in terra per salvar [illegible] e impedendo alle forze marittime Russe di transferirsi dal Baltico [illegible] che se fosse avvenuto, l'Impero suddetto, circondato da [illegible], sarebbesi ridotto sull'orlo di sua rovina. La Porta perciò avrebbe dovuto vedere con sommo [illegible], che il Re dopo essersi dichiarato in favore di [illegible] in un tempo in cui le due più formidabili potenze d'Europa congiuravano [illegible] suo danno, e non tendevano a meno che rovesciare il trono del gran Signore avea date nelle convenzioni, che hanno preceduta la sua pace colla Russia le più significanti prove delle premure ed attaccamento, che nutre per la prosperità della medesima. Quando il Re di Spagna si intrometteva a riguardo delle proposizioni fatte dalla Corte di Pietroburgo a S. M. Svedese, e gli pose per condizioni preliminari I. che la Russia dovesse far la pace nel tempo medesimo tanto colla Svezia, quanto colla Porta. II. Che la Crimea fosse assolutamente restituita a quest'ultima per rimetterne in possesso come in addietro il Kam de' Tartari. La Russia rappresentò, che altre Corti, ed in ispecie quella di Berlino rendeano co' loro maneggi sempre più difficile l'effettuazione di un tale accomodamento, e che perciò avea essa incaricato il Principe di Potemkin d'intraprendere una negoziazione particolare colla Porta senza l'ammissione di verun mediatore. Non volendo il Re sentir parole di pace separata il ministro Russo fece sotto il dì 20 Luglio la dichiarazione al Plenipotenziario Svedese, che la Russia avrebbe restituite all'Impero Ottomanno tutte le conquiste eseguite dalle sue armi di là dal Niester conforme al Trattato di Kainardgi, e che la Piazza di Bender con altre fortezze intermedie sarebbero demolite. Frattanto il Re ebbe la

disgrazia di perdere nella ritirata della sua flotta da Viburgo nove Vascelli di linea, e le di lui avanzate operazioni fin presso Pietroburgo furono frastornate dagli elementi, e da una serie di contrarie combinazioni. Il Re di Prussia stava tutto occupato a maneggiare una pace particolare tra la Casa d' Austria, e la Porta, e le potenze Marittime offerivano de' buoni uffizj, ma non supplivano al bisogno urgente di denari, e di armate, e l' impotenza assoluta in cui si trovava la Svezia di continuare la guerra; ed i soccorsi tanto solennemente promessi, che tutti mancarono a un tratto giustificano bastantemente la risoluzione a cui ha dovuto apprendersi S. M. Svedese. La guerra importava alla Svezia l' esorbitante somma di settanta milioni di piastre, e nella marina non vi erano rimasti che soli quattordici Vascelli di linea, e ciò non ostante S. M. Malgrado il desiderio unanime della nazione ricusava di sottoscrivere la pace alla conclusione della quale erano stati tolti tutti gli ostacoli. Già i Ministri Russo e Svedese si erano separati, ed il Re insisteva tuttora sopra i due punti di essere egli il solo e unico mediatore tra la Russia, e la Porta, e che la Crimea fosse puramente e semplicemente restituita. Per mezzo di tre successivi corrieri l' Imperatrice rigettò questi due articoli, e in ispecial modo il secondo, e il di lei ministro assicurò il Plenipotenziario Svedese, che la sua Sovrana non avrebbe ricusata la mediazione del Re, ma solo allorchè fosse stata conclusa la pace tra la Russia e la Svezia, e che in quanto alla Crimea essendole stata ceduta solennemente nel 1784 dalla Porta, che in seguito essa non avea offesa nè direttamente, nè indirettamente, anzi l' era stata da quella intimata la guerra, avendola validamente difesa contro ogni replicato attacco: avea determinato di azzardar tutto priachè spogliarsi del giusto possesso di detta Penisola. Cedendo il Re a tali dichiarazioni, che vennero inserite ne' pubblici atti della negoziazione, ordinò la sottoscrizione della pace, ed insistè specialmente sulla condizione, che la Russia non si mescolasse più sotto alcun pretesto o quesito colore nel governo della Svezia, e sulla promessa autentica, che l' Imperatrice assicurasse alla Porta una pace non svantaggiosa, e di più, volle che non si facesse nessuna menzione del Trattato di Abo del 1742, che avea turbato l' effetto dell' alleanza conclusa tra la Svezia e la Porta nell' anno 1739, per il che l'alleanza suddetta veniva sempre più ad acquistare una maggior solidità. Ragioni sì positive e incotrovertibili non possono fare a meno di non convincere anche gli animi i più prevenuti, e il mondo imparziale potrà facilmente discernere, che, se il Re di Svezia fosse a tempo restato soccorso, a norma delle replicate sue instanze, e gli fossero state mantenute le promesse fattigli fino dal primo anno di Vascelli, soldati, e denari, non si sarebbe trovato nella fatale e dolorosa alternativa o di soccombere a una forza superiore, o a deporre quelle armi, che avea impugnate non meno gloriosamente per se stesso, che utilmente per l' Impero Ottomanno. — Constantinopoli 18 Novembre 1790. – *Heidelstein*».

ANEXA LA PAG. 325 şi 429

Publicămŭ aci, ca anexe la studiulŭ despre administraţiunea ţĕreĭ Muntenescĭ sub Coburg, mai multe acte, orĭ estrase de acte, relative la administraţiune, orĭ la justiţie, la monastirĭ, la comerciŭ, bresle, etc.

Iată-le:

Către Divanŭ,

Jăluescŭ bunătăţiĭ d-vóstră, că eŭ âncă fiindŭ nevrâstnicŭ, rĕposase părinţiĭ meĭ şi rĕmăsesemŭ sub stăpânirea mameĭ ceĭ vitrege, căreĭa, după toţa ce se vede, i-se inplinise tótă zestrea de unchiulŭ mĕŭ Dumitru, în care toţa se cuprinde, că aŭ rĕmasŭ dietă dela părinţiĭ meĭ, măcarŭ şi de o tăgăduescŭ, şi reposândŭ şi mamă mea cea vitregă, m'aŭ lăsatŭ la unŭ cumnatŭ alŭ meŭ, Gheorghe Elefteriu, lăsându-i şi o vie cu rodŭ, căruia ce va agonisi să plătescă *la dascălŭ să învĕţă carte* şi, învĕţândŭ numaĭ unŭ anŭ, sciindŭ mesteşugulŭ cojocăriĭ, m'aŭ luatŭ dela carte să mĕ înveţe cojocăria, şi am slujitŭ fără de plată până am ajunsŭ în vêrstă, şi până a nu veni armia chesaricéscă, ca să mi descoperŭ cele rĕmase dela reposaţiĭ părinţĭ m'amŭ dusŭ la Rusciuc, unde amŭ găsitŭ pe unchiu meŭ Dumitru, carele era brigligiŭ şi apucându'lŭ cu strinsore de rĕmasele tătine-mĕŭ, elŭ, ca să nu rĕmâe de negustori, mergêndŭ la Tarigradŭ, mi-aŭ datŭ nesce zapise ale părinţilorŭ meĭ, ca să stăpânescŭ lucrurĭ de ale părinţilorŭ meĭ, adecă o vie de la Gheorghe Elefteriŭ, care vie este a mumă-miĭ de zestre, împreună cu casele celé marĭ ot. mahalaua Lucaciŭ, i unŭ zapisŭ de tal. 1.377. banĭ 6, datorie bună, cu dobânda lor, după cum se va vede şi zapisele la cercetarea ce ne se va face, cum şi pentru oca 700 céră, iarăşi o cerŭ de a Cârstea şi de la Gheorghe, pentru care mĕ rogŭ cinstituluĭ Divanŭ să mi se facă dreptate cu inplinire, şi ce va fi nula d-vóstră. — Pre plecatulŭ d-vóstră *Mihaiŭ* sin reposatuluĭ *Craia Bogasier.*

Dela Divanŭ,

Vatav. de păbarniceĭ cu păriţiĭ dela care are a cere pereusia, să-ĭ înfăţişeze la judecata departamentuluĭ, unde, de inpreună cu ceĭ-l-alţĭ boerĭ să fie şi d-luĭ stolnicŭ Dumitrache ca să cerceteze şi să ne facă anafora. 1789, Decemvre 2. (Cod. XVIII, F.l. 1).

Către cinstitulŭ Divanŭ al principatuluĭ ţĕriĭ Românescĭ, dela departamentulŭ judecaţiĭ.

Prin mum-basirliculuĭ maĭ susŭ numituluĭ zapciŭ, se infaţişară la judecată Mihaiŭ (ce până acum aŭ fostŭ nevrâstnicŭ), sin Craia Bogasier cu Gheorghe Lefteriu, cerendu'ĭ o vie din Delul Negovanilor sud. Saac, care, după mortea părinţilorŭ luĭ, aŭ fostŭ primit'o Gheorghe prin zapisŭ ce se vĕdu, cu let. 177[illegible] Ghenarie 1. Datŭ la mâna luĭ Dumitru ot. Tetova, fratele mortuluĭ Craia şi unchiu luĭ Mihaiŭ, cu tocmela ca să o lucreze in optŭ anĭ, şi să iea rodulŭ, iar la sorocu să'ĭ o dé lucrată, vie roditóre împreună cu tóte dichisele, şi vasele vieĭ câte pe anume sunt la zapisŭ scrise, şi fiind-că după aceĭŭ sorocŭ de anĭ optŭ aŭ trecutŭ până acum alţĭ anĭ treĭ, i-ceru Mihaiŭ socotélă de cheltuială ce aŭ făcut'o şi venitulŭ vieĭ; aşişderea cu altŭ zapisŭ dintr'acelaşi anŭ 177[illegible] Decemv. 15, i-maĭ ceru luĭ Gheorghe Lefteriu banĭ părintescĭ tal. 1.376 60, ce i-aŭ fostŭ primitŭ, iar prin mâna numituluĭ Dumitru, unchiu luĭ Mihaiŭ; intrebându-se şi Gheorghe Elefteriu, nu tăgăduĭ nicĭ datoria, nicĭ aşeḑementulŭ vieĭ, arĕtându-se bucurosŭ, ca să facă teslim şi să-şĭ iée şi zapisele, âncă şi socotéla vieĭ pe treĭ anĭ de cheltuială şi venitŭ iarăşĭ fu primitorŭ să'ĭ o dée, pentru

care şi dela judecată aşa să hotăresce, ca Gheorghe. Lefteriu după zapise să-şĭ plinescă tótă datoria, însă pentru vie la cei treĭ anĭ, fiindŭ Gheorghe sameşŭ să-şi tragă cheltuială, după vremi, cu dobândă la ḑeciuială şi să se plătescă şi haculŭ pentru osteneia luĭ, peste tóte ..... şi asupra luĭ Chiriţă Cupeţul care prin vechiulŭ, fiu seŭ Costandin fu la judecată faţă, cerendu'ĭ Mihaiŭ casele tătâne-sĕŭ ot mahalaua Lucaciŭ, iar Vechilulŭ luĭ Chiriţă arată zapisŭ cu letŭ 1774, Decemvre 3, iară a luĭ Dumitru Tetovĕ, unchiu luĭ Mihaiŭ, vendendŭ acele case luĭ Chiriţă în tal. 1100, de sunt anĭ 15, cu tóte acestea fiindŭ că acum se află în vêrsta cea după pravilă, are dreptate să-şĭ caute părintesca moştenire, dar fiindŭ-că vênḑĕtorulŭ, adecă Dumitru, unchiu luĭ Mihaiŭ, măcarŭ că locuesce la Tetova, dar înţelese judecata, ca alişverişulŭ este în ţéră precum şi în anulŭ trecutŭ, aŭ fostŭ aicĭ negustorindu-se, iar de acéstă dată pentru ale răsmiraţĭ întêmplărĭ lipsesce, carele face trebuinţă a fi faţă ca să îndestuleze judecata, cu ce volnicie aŭ vîndutŭ casele, orĭ după dietă saŭ învĕţătura mortuluĭ, seŭ velnicitŭ de vre-o judecată? ci acésta diafora a caseĭ se va maĭ zăbovi până va fi şi unchiulŭ sĕŭ faţă, şi atuncĭ se va face cea maĭ cu temeiŭ hotărire a judecăţeĭ, iar de se va întempla unchiuluĭ sĕŭ sfârşitŭ acolo, atuncĭ Mihaiŭ va aduce doveḑĭ de mórtea unchiuluĭ sĕŭ, şi ierăşĭ, cu alta teorie a judecăţiĭ se va face izbrănire, ier cea de sevarşitŭ hotărire pentru tóte rêmâne a se face de către cinstitulŭ Divanŭ. - 1789, Decembrie, 2. (Cod. XVIII, Fil. 2—3).

Dela Divanulŭ Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Cu acéstă anafora de judecată şi hotărire ce aŭ făcutŭ departamentulŭ judecăţeĭ, înfăţişindu-se şi la marele Divanŭ Mihaiŭ cu Gheorghe Elefteriu şi cercetândŭ şi noĭ pricina de isnovă cu amăruntulŭ, amŭ găsitŭ dréptă şi cu cale judecata departamentuluĭ şi catŭ pentru vie hotăresce Divanulŭ, să o facă zaptŭ Mihaiŭ, şi să o stăpânescă ca a luĭ bună chironomie dela părinţĭ, urmândŭ pentru socotela roduluĭ şi a cheltueleĭ din treĭ anĭ, şi osteneia luĭ Gheorghe precumŭ departamentulŭ aŭ găsitŭ cu cale, şi pentru ca să aibă Mihaiŭ îngăduială până va veni unchiulŭ sĕŭ, şi atuncĭ teorisindu-se pricina casiĭ se va hotărî, cum şi pentru banĭ să dă şi însu-şĭ Gheorghe datorŭ, numaĭ aretă, că din întemplările acestor cunoscute vremĭ trecute de rĕsmeriţă, aŭ scăpătatŭ, aŭ păgubitŭ, şi aŭ perdutŭ, nu numaĭ aceştĭ banĭ a acestuĭ copilŭ, ci şi aĭ altorŭ negustorĭ, care l'aŭ împrumutatŭ pe dênsulŭ după vremĭ, pentru care la letulŭ 1786 s'aŭ făcutŭ cercetare din poruncă domnéscă pentru acesta, şi aretă la Divanŭ anafora a judecătorilor de atuncĭ, în care se coprinde datoria luĭ de tal. 6605, unde înfăţişindu-se atuncĭ şi datornicii luĭ, şi atâtŭ din tacrirulŭ însuşĭ alŭ datornicilor, câtŭ şi din cercetarea ce în multe chipurĭ şi în multă vreme aŭ făcutŭ judecătoriĭ, pliroforisindu-se că starea luĭ este forte prostă şi că maĭ multŭ nu póte da decâtŭ tal. 500 pe anŭ la toţĭ, aŭ făcutŭ judecata hotărire, după pravilă, ca să nu-lŭ supere datorniciĭ ce aŭ luatŭ dela dênsulŭ maĭ multŭ, decâtŭ a lua cu analoghie toţĭ aceĭ tal. 500 pe anŭ; decĭ cunoscutŭ fiindŭ, că Gheorghe nu are aceştĭ banĭ gata să-ĭ plătéscă acum cu nicĭ unŭ felŭ de chipŭ, aŭ hotăritŭ Divanulŭ că de va vrea Mihaiŭ a intra şi elŭ la analoghia acelor tal. 500 pe anŭ împreună cu ceĭ-l-alţĭ datornicĭ, să aibă zapciulŭ celŭ orânduitŭ a împlini pe totŭ anulŭ analogulŭ ceĭ vine dintre ceĭ tal. 500 la suma de tal. 1576 banĭ 60 ce are a lua cu dobânda lor, până i se va plătiĭ toţĭ banĭ, iar ne primindŭ să fie îngăduitorŭ până va veni unchiulŭ sĕŭ, carele aŭ avutŭ asuprăşĭ aceştĭ banĭ aĭ luĭ Mihaiŭ dela

carele i se cade mai multŭ lui Mihaiŭ a'şi căutu acéstă pereusie, ca dela unulŭ ce in mâna luĭ aŭ fostŭ şi să-lŭ apuce pe unchiulŭ sĕŭ de dreptatea ce are, ca să-ĭ plătéscă toţi banii deplinŭ, capetele câtŭ şi dobânda şi apoĭ unchiu-sĕŭ işi va căuta cu acestŭ Gheorghe Eleftenŭ la care elŭ i-aŭ datŭ. 1789, Decembrie 20. (Cod. XVIII, Fil. 4—5).

Dumitrache Ghica, Ban; Rad Slătinénul, Vornic; Manolache Grădişténu, bir. vel. Vist, Marchelus, Ofichél impĕrătescŭ.

*

După jalba luĭ Gheorghe Manicat Safran vechilulŭ luĭ Ioan Cincu dela Sibiŭ, pentru datoria ce are a lua dela rĕposatulŭ serdar Zamfirache şi după orderulŭ pré înaltuluĭ prinţipŭ, ĭi cerea jăluitoruluĭ, s'aŭ trecutŭ zapisulŭ inapoĭ la condică sub No. 5. Iar pentru avutulŭ numituluĭ rĕposatŭ s'aŭ datŭ poruncă şetrariuluĭ Angheli, care are lucruri de ale aceluĭ rĕposatŭ, cum şi altŭĭ ce va fi mai avêndŭ să nu le dée nimĕnuĭ, nicĭ altor datornicĭ să nu să plătescă până va lua isprăvire acéstă datorie, care are a se căuta când va fi şi fiulŭ, să-lŭ dée Zamfirache faţă, fiindŭ că acum lipsesce, de care lucruri ce sunt la şetrariŭ Angheli, aŭ datŭ şetrariulŭ adeverinţă la Divanŭ

*

Stan Hergheligiu ot satulŭ Ciumaţi sud Ilfov cu sărdarulŭ Ioniţă Sefendachi pentru o iapă cu tacâmulŭ eĭ, i donĕ puşti şi unŭ brâŭ, care s'aŭ hotăritŭ a le plăti sărdarulŭ în sorocŭ de o lună.

*

S'aŭ datŭ porunca Divanuluĭ către Dumitru Slătinénu pentru o cutie cu scule a d-luĭ Ioniţă Fălcoianu care se afla la dĕnsulŭ, să o dé. — 1790, Ianuarie, 21.

*

S'aŭ făcutŭ volnicie la jalba luĭ Drăganŭ ot. Neculescĭ sud. slam. Rômnic, pentru 150 oĭ ce i-s'aŭ luatŭ cu porunca spătaruluĭ Chianu(?) şi la înfăţişarea ce aŭ avutŭ cu spătaru la d-lul vel. vist, aŭ arĕtatŭ că plata acelorŭ oĭ este asupra luĭ Costandin Iarca i asupra păharniculuĭ Dedulescu, ce aŭ fostŭ ispravnicŭ, să-ĭ înfăţişeze înaintea ispravnicilorŭ de acum, şi de la cine va rĕmânea orĭ să împlinéscă, sĕŭ să-ĭ aducă pe toţi la Divanŭ. — 1790, Ianuarie, 21.

*

S'aŭ datŭ poruncă la d-luĭ vel. vist. ca să pue să se facă catastihŭ de rădicătură de oierituri, că are nădejde Divanulŭ a se da poruncă dela pre Înaltulŭ Prinţipŭ. — 1790, Ianuarie, 25.

*

S'aŭ datŭ poruncă la d-luĭ vel. agă pentru Zamfirŭ vĕtaşu de cărciumarĭ, ce aŭ murităŭ fără de a nu avea copiĭ sĕŭ soţie, ca împreună cu unulŭ din d-lorŭ boerĭ epitropĭ şi cu starostea de negustorĭ, să facă catagrafiă de totŭ rĕmasu luĭ, înscinţându şi Divanuluĭ, şi acelé să stee spre a nu să hrăpi de unĭ altĭ. — 1790, Februarie, 7. (Cod. XVIII, Fil. 23)

*

Porunca care s'aŭ făcutŭ către starostea de negustori în dosulŭ Jălbii și Anaforatiĭ departamentuluĭ, ca să se vêndă la mezatŭ treĭ moșiĭ din sud. Telcormanŭ, anume Balaciĭ: i Gugulesca și Zimbresca ale Dumne-ei Catrina stolc. Bălăcencăi.

Veĭ vedea anaforaua ce aŭ făcutŭ către Divanŭ dumnélorŭ boeriĭ judecătorĭ aĭ departamentuluĭ, pentru care Divanu-ți poruncesce, să facĭ mezatŭ acestorŭ moșiĭ, după obiceiŭ, întru auḑulŭ tuturorŭ, avêndŭ de scire și ceĭ care li se cuvine a sci de vênḑarea acestorŭ moșiĭ; pentru care dintr'acestea nu va fi cunoscutŭ suma stînjenilorŭ se va face alegere la fața loculuĭ, și pe acea sumă ce va eși va numera mușteriu și cusuru banilor, și dară sêvêrșindu-se mezatulŭ să arêți Divanuluĭ pentru buna stăpanire, după obiceiu. — 1790 Febr. 9.

*

Pitac către pré sfinția sa părintele Mitropolitŭ a trimite să aducă pe preoțiĭ dela satu Luica din jud. Ilfovŭ, carĭ s'aŭ arĕtatŭ cu inpotrivire și nesupunere la porunca Divanuluĭ la cartea de blastemŭ, ḑicêndŭ și cuvinte de hulă.— 1790, Februarie. 9. (Cod XVIII, Fil. 26).

*

S'aŭ făcutŭ cartea Divanuluĭ către Dumnéluĭ judecătoru ținutuluĭ Branuluĭ ce este subt comanda al Comitatuluĭ Haromsechiu, după jalba Bratului sin Caraiman, i Voicul Moja și cu alțĭ locuitorĭ dela satulŭ Talea din sud. Prahova pentru Bucur Cărbacea, i Coman Tișcă, i Radul și Ion sin Popa Tișcă, și alțĭ tovarășĭ aĭ lorŭ dela Moeciu din hotarulŭ Branuluĭ ținutulŭ Brașovuluĭ, cum că în anulŭ trecutŭ le-aŭ luatŭ dela o stână din muntele Dichiu 700 de oĭ, 1500 ocă brânză, 150 ocă sare, 100 ocă mălaiŭ și o căldare, Divanulŭ ilŭ poftesce a le căuta judecata. — 1790 Febr. 18.

*

După anaforaua starostieĭ pentru talerĭ 110 ce are a lua logofĕtulŭ Dragomir dela cumnatu-sĕŭ Ioniță Polcovnicu, care lipsesce la Țarigrad, avêndŭ Polcovniculŭ o clironomie la starostie, după doveḑile ce aŭ avutŭ, că cu adevĕratŭ are a lua, s'a datŭ poruncă starostieĭ de neguțătorĭ, ca să-ĭ dea acestĭ banĭ din partea aceluĭ Ioniță și bamĭ *să-ĭ dea de argintŭ.* - 1790, Februarie, 18. (Cod. XVIII, Fil. 31).

*

S'aŭ făcutŭ pitacŭ la boeriĭ epitropĭ, după arĕtarea dumneluĭ vistierulŭ Grădiștenu, pentru unŭ *Ianache Dascălu, ce aŭ muritŭ fără de clironomĭ,* ca să cerceteze de avutulŭ luĭ și să-lŭ ie la epitropie, dândŭ adeverință la mâna dumneluĭ vistieriŭ, din care să se scotă cheltu ala îngropăriĭ, i pomenurile ce se vor fi făcutŭ. 1790, Februarie 19. (Cod. XVIII, Fila 30—49).

*

S'aŭ făcutŭ pitacŭ la pré Sfinția Sa părintele Mitropolitŭ după orderulŭ pré înaltuluĭ prințipŭ dela 27 ale luneĭ aceștia, pentru patru inele ce cunoșce Mihalache Medelniceru Dedulescu dintre lucrurile ce s'aŭ furatŭ dela Slam Rômnic, care inele sunt în păstrare la dumnéluĭ Staab Auditoriŭ, să trimită cu vătafulŭ

de Divanŭ numitulŭ Medelnicer, ca să priméscă jurămêntŭ, că acele inele sunt ale luĭ, şi să aibă rĕspunsŭ Divanulŭ, ca să răportuiască pré Inaltuluĭ prinţipŭ, ca după jurămêntŭ să i se dée inelele. 1790, Februarie 19. (Cod. XVIII. Fila 30—50).

*

Porunca ce s'aŭ făcutŭ din dosulŭ jălbiĭ Vlădicaĭ Zehnos epitropulŭ mănăstiriĭ Colţiĭ pentru moşia Comarnic, la Ispravniciĭ Prahoviĭ, după ifosulŭ ce s'aŭ făcutŭ și la stolniculŭ Niculescu pentru moşia luĭ Alexandru Vodă Ipsilante.

Veţĭ vedea jalba ce aŭ datŭ la Divanŭ Sfinţia Sa părintele Zehnos epitropulŭ Colţiĭ, pentru care să poruncesce dumnévóstră, ca să daţĭ în scire acelor păriţĭ, să se scóle cu sinetu.ile vechĭ ce aŭ disŭ, că aŭ pentru acéstă moşie, şi nu le-aŭ arĕtatŭ, ca să vie la Divanŭ să se judece şi până a se judeca moşia să o aibă monăstirea întru stăpânirea sa precumŭ, aŭ stăpânit-o din vechime, care să facă zaptŭ acum cu ajutorulŭ dumnévostră, să o ţie şi să-ĭ ié venitulŭ, şi după ce vor veni şi se vor judeca, Divanulŭ va hotărî dreptatea cuĭ se va căde. 1790, Februarie, 19 (Cod. XVIII, Fila 33).

*

S'aŭ vĕḑutŭ la Divanŭ insciinţarea ce facĭ, Pré Sfinţia Ta, de pricina comisuluĭ Bărcănescu cu Smaranda Maniĭ soţia sa, ci câtŭ pentru baniĭ de zestre, veĭ sci Pré Sfinţia Ta, că silindu-se comisulŭ Bărcănescu i-aŭ împlinitŭ pe toţi, dându-ĭ la mână de obrazŭ vrednicŭ de credinţă, asemenea şi pentru baniĭ ce aŭ fostŭ hotăritŭ de Divanŭ ca să dea pe tótă ḑiua cheltuiala numiteĭ soţieĭ sele, aŭ împlinitŭ dintr'inşiĭ, şi cusurulŭ ce va maĭ fi ilŭ va împlini şi pe acela, cum şi pentru hainele şi sculele zestreĭ, fiindŭ-că comisulŭ arĕtă, că le are la Braşovŭ, cu puţină îngăduială le va aduce şi elŭ va fi silitŭ a face isbranire pentru totŭ cusurulŭ zestreĭ, ce să face insciinţare Pré Sfinţieĭ Tale pentru acesta, ca să fie sciutŭ, că de acuma înainte nu maĭ este comisulŭ Bărcănescul datorŭ a maĭ purta cheltuiala pe tótă ḑiua, ci rĕmâne ca de către rudele d-luĭ dinpreună cu d-eĭ să dée baniĭ unde vor găsi locŭ sigurŭ să ămble cu dobândă, ca dintr'acea dobândă să-ĭ scóţă d-luĭ cheltuiala hraneĭ şi a trebuinţelor ce va avea; iar pentru darurile dinaintea nunţiĭ, fiind-că comisulŭ face apelaţie, se va face cercetare; cu tóte acestea fiind-că tréba vedemŭ că s'aŭ înlesnitŭ până aici Divanulŭ cere dela Pré Sfinţia Ta, să ni se trimiţă însăşĭ cartea despărţireĭ, aici la Divanŭ, ca şi acesta să o dea la al 3-lea obrazŭ, până va împlini Bărcănescu tóte cele drepte ale soţieĭ séle, să nu maĭ găsescă şi cu acésta pricină de prelungire. 1790, Februarie 22. (Cod. XVIII, Fila 32).

*

După anaforaua dumnéluĭ vel spăt. şi al judecătoruluĭ spătăriĭ, pentru pricina judecăţiĭ, ce are Constantin Dedulescu postelnicelŭ, i doĭ fraţĭ aĭ luĭ anume Stan i Niţul cu unŭ Gheorghe Opincă, ce aŭ fostŭ căpitanŭ, pentru unŭ frate al lor ce l'aŭ omorîtŭ numitulŭ căpitanŭ cu slujitoriĭ, şi i-aŭ luatŭ armele i 500 galbenĭ ce-ĭ aŭ avutŭ în chimirŭ, după care ucidere fugindŭ la unŭ bim-başa dela Curtea de Argeşŭ, cu mijloculŭ aceluĭ bim-başa aŭ apucatŭ pe Constandin ca să-ĭ dée zapisŭ, că mórtea aŭ fostŭ din pricina lor, iar Gheorghe Opincă nu este vinovatŭ, şi nevrêndŭ a da acelŭ zapisŭ era să-şĭ primejduiască şi viaţa şi aŭ datŭ lucrurĭ de tal. 460 de şi-aŭ scăpatŭ viaţa, de care acesta aŭ datŭ măr-

turie Dumitrache Hurmuzoglu, că prin mâna luĭ s'aŭ datŭ aceste de şi-aŭ scăpatŭ viaţa, şi s'aŭ găsitŭ cu cale a-ĭ plăti Gheorghe aceştĭ banĭ, i armele să le dée, cum şi pentru 500 galbenĭ, de vor puté face jurămêntŭ Constandin i Niţul fraţiĭ mortuluĭ, că atuncĭ la mortŭ aŭ fostŭ aceĭ galbenĭ cu adevĕratŭ, şi nu i-aŭ luatŭ eĭ, şi să-ĭ plătéscă Gheorghe Opincă cu slujitoriĭ aceia, iar pentru ucidere pricinuindŭ Gheorghe că elŭ aŭ fostŭ trimisŭ cu poruncă să-ĭ ridice şi neavendŭ, supunere, inteiŭ mortulŭ aŭ datŭ intrenşiĭ, şi apoĭ aŭ datŭ eĭ de l'aŭ omorîtŭ, fiind-că între ceta mortuluĭ aŭ fostŭ unŭ Nica Untarul, de va da mărturie acelŭ Nica, că întêiŭ mortulŭ şi cu frate-sĕŭ aŭ sloboḑitŭ focurĭ în Gheorghe atuncĭ se va micşora vina uciderĭ, iar când nu va mărturisi într'acestŭ chipŭ Nica Untarul, se vor pedepsi după pravilă; la care acésta se aretă în anafora, că aŭ rĕmasŭ amêndouĕ părţile mulţămiţĭ, după care s'aŭ făcutŭ şi dela Divanŭ întărire, dândŭ dumneluĭ vel spătarŭ, şi prin cuvêntŭ la Divanŭ mărturie, că sunt mulţămiţĭ, ca să se urmeze întru tóte asemenea, şi să poruncesce dumnéluĭ vel spătarŭ a împlini tal. 460 şi armele, iar pentru galbenĭ să ducă pe Niţul i Constandin fraţiĭ mortuluĭ a săvêrşi jurămêntŭ, şi jurândŭ să împlinéscă şi galbeniĭ, iar neputêndŭ jura, să nu se supere, cum şi pentru fapta uciderii să se aducă şi acel Nica Untarul la jurămêntŭ şi de va putea jura séŭ nu, să insciinţeze, ca să se facă cea de săvêrşitŭ hotărire a osîndeĭ pentru fapta uciderii, după pravilă. 1790, Februarie 22. (Cod. XVIII, Fila 36).

*

După jalba luĭ Procopie Esarhu pentru a scóte pe egumenu mônăstiriĭ Căşciórele, s'aŭ orînduitŭ dela Divanŭ, că părinţiĭ Sfete Goreni carĭ se afiă aicĭ, ca una ce şi acéstă monăstire este închinată acolo, să cerceteze pricina şi să arete Divanuluĭ de pricina acésta. 1790, Februarie 26.

*

Treĭ cărţĭ la Sl. Rămnic, Buzĕŭ, Ilfov, pentru lude 18, ce aŭ fugitŭ dela ocnele Moldoveĭ.

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud sac sănĕtate, vĕ facemŭ în şcire că dela ocna ot Moldova, la 7 ale luneĭ aceştia aŭ fugitŭ aceştĭ maĭ josŭ numiţĭ 18 fugarĭ anume Nica, Stan, Ivan, Cicol, Dimitrie, Tiinova, Hristodor, Dimitrie, Ştefişoglu, Diamandi, Ionandi, Stancul Stoil, Atanasie Mitré, Mateiŭ Stoica, Vasile Dobre, Simion Sandul, Petru Novăştit, Constandin Stanciu, Slavul Tudor, Ştefan Ioan, Petre Constandin, Nicolae Catezioglu, pentru care Divanulŭ vĕ poruncesce straşnicŭ, să cercetaţĭ în totŭ judeţulŭ, de faţă şi pe sub cumpĕtŭ, ca de se va fi întîmplatŭ a veni aicĭ în partea loculuĭ aceştĭ fugarĭ şi se vor fi aflândŭ tăinuiţĭ, orĭ toţĭ, orĭ dintr'înşiĭ, să aveţĭ a-ĭ dovedi, şi prinḑendu-ĭ, să aveţĭ a înşciinţa Divanulŭ numaĭ decatŭ. 1790, Aprilie 8. (Cod. XVIII, Fila 85).

*

S'aŭ făcutŭ poruncă cu zapciŭ armăşescŭ către cămăraşŭ dela ocna Slănic, ca să pue pe unŭ Petre sin Popa Manea ot Baciu ce s'aŭ găsitŭ canon în ocnă. 1790, Aprilie 12.

*

Anaforaua departamentuluĭ de Cremenalion pentru ţiganiĭ Domnescĭ, carĭ se amestecă cu cununiĭ uniĭ fără de ştirea stăpânuluĭ lor, alţĭ cu sciinţă de boeriĭ

ce aŭ ţiganĭ, şi cerŭ la acésta cum să urmeze, orĭ după pravilnicéscă condică séŭ după cum va porunci Divanulŭ? s'aŭ făcutŭ rĕspunsŭ dela Divanŭ, că pravila are a se urma, însă acestŭ felŭ de pricinĭ să aibă a le cerceta deosebitŭ şi să le arete Divanuluĭ, şi pentru fieşcare se va face judecată şi hotărîrea eĭ. 1790, Aprilie 12.

*

S'aŭ datŭ poruncă la boerii epitropĭ pentru casa vistieruluĭ Racoviţă, fiindcă stugeriŭ Palada ce este epitropŭ fiindŭ economŭ rĕŭ, să se scóţă şi să i-se iée socotela neîngăduindu-lŭ a se maĭ amesteca, la care luare de semă să fie şi să se dee de şcire şi clucerulŭĭ Racoviţă, la care să fie zapciŭ, vătaful eĭ de paharnic. 1790, Aprilie 17.

*

După anaforaua starosteĭ de negustorĭ prin care cere şi se rógă pentru obiceiulŭ telaliculuĭ, ce este orânduitŭ pentru starostea şi pentru telalĭ, a nu se strica şi a da poruncă cum să urmeze, că-lŭ apucă pe dênsulŭ telaliĭ, pentru lucrurile ce aŭ venutŭ ale casiĭ vorniculuĭ Creţulescu, căcĭ după ,alba clucerulul Istrate Creţulescu se porunceşce a nu se scădea din banĭ nimicŭ, s'aŭ datŭ poruncă iarăşi la starostea, că la tóte cele-l-alte are să se urmeze obiceiulŭ, iar numaĭ dela casa acestuĭ boerŭ să nu iée nimicŭ, căcĭ se află în distihie, şi să nu se facă nicĭ o scădere banilor. 1790, Aprilie 17. (Cod. XVIII, Fila 102).

*

Hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ anaforaliĭ departamentuluĭ la pricina mahalagilor dela St. Gheorghe vechiŭ cu Mitul Croitoru Dărstoru pentru o prăvălie ce aŭ cumpĕrat-o între eĭ, şi nu-lŭ primescŭ, şi cerŭ a se da luĭ Stan Zăbunaru, după a lui cerere s'aŭ hotărîtŭ a întorce baniĭ Stan Zăbunaru Mituluĭ şi să rĕmâe prăvălia luĭ.

S'aŭ judecatŭ şi la marele Divanŭ Mitul Croitoru cu Stan Zăbunaru pentru protimisis a acesteĭ prăvăliĭ, unde faţă fiindŭ şi preoţiĭ vecinĭ şi mahalagiĭ în Divanŭ şi întrebaţĭ fiindŭ, toţĭ cu o gură respunseră, că pe Stan îlŭ voescŭ de cumpĕrătorŭ, fiindŭ crescutŭ întru acéstă prăvălie, pămêntenŭ de aicĭ şi însuşĭ pricinuitorŭ cu trudă şi paza luĭ de aŭ scăpatŭ numita prăvălie întru acéstă trecută vreme din manile Turcilor ne stricată, la care aŭ şi cheluitŭ de aŭ făcutŭ câte unŭ merimetŭ şi aŭ apărat-o de Turcĭ, şi aŭ trasŭ tóte angariile eĭ, şi deosebitŭ vĕgurăniŭ şi adeverinţa eclesiarhuluĭ bisericeĭ domneşcĭ dela Aprilie 21, cum că maĭ multŭ primescŭ pe Stan Zăbunaru decâtŭ pe numitulŭ Mitul; decĭ Divanulŭ aŭ hotărîtŭ Stan Zăbunaru să stăpânéscă prăvălia cu pace, întorcendŭ banĭ Mituluĭ Croitoru, pentru care i s'aŭ datŭ dela Divanŭ acéstă întărire. 1790, Aprilie 24 (Cod. XVIII, Fila 116).

Gheneralŭ Entenberg Felmarşal Leutenant.
Racoviţă consilierŭ
Marchel ofiţialŭ împĕrătescŭ.
Filaret Rŏmnicénu.
Dumitrache banŭ.
Radu Slătinénu.
Manolache Grădişténu.
Constandin Stirbeiŭ.
Mateiŭ Fălcoianu.
Dumitrache logofetŭ.

*

Porunca ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ jălbiĭ clirosuluĭ bisericilor domnescĭ.

Cu cale fiindŭ jalba şi cererea clirosuluĭ bisericilor domnescĭ, poruncesce Divanulŭ, ca datorŭ să fie orĭ-care chiriaşĭ ce are verĭ-ce namestie pe loculŭ bisericilor, să aibă a da şcire bisericaşilor ca să iscăléscă şi bisericaşiĭ după obiceiulŭ lor la facerea din noŭ, orĭ la prefacerea, orĭ la schimbŭ, orĭ la vêndare, afară din mezatŭ, la care acea potŭ avea bisericaşiĭ şcire din strigarea ce face telalulŭ intru auḑulŭ tuturor, căcĭ de nu va urma acesteĭ datoriĭ nu va fi temeinică vêndarea, séŭ schimbulŭ ce vor face; dreptŭ aceea datorĭ să fie şi bisericaşiĭ a arêta acéstă poruncă la toţĭ chiriaşiĭ, ca să aibă şcire maĭ nainte. 1790, Maiŭ 1. (Cod. XVIII, Fila 123).

Entenberg leitnant-feldmarschal. Rŏmnic-Filaret.

*

Primindŭ porunca Divanuluĭ, să aveţĭ a orândui dumnévóstră unŭ boerinaşi cu pracsisŭ, şi din poruncă, cu alţĭ meşterĭ lemnarĭ să mérgă la moşia Ogrezenĭ a Ecaterinĭ Fălcoencei şi prin carte de blăstemŭ să facă dréptă preţuire caselor ce sunt făcute pe numita moşie de şătrariu d. *Antonie Fotino* soţulŭ numiteĭ Ecaterina, care sunt numaĭ de lemnŭ clădite şi învălite iar nu şi zidite, însă preţuirea se va face după starea în care se va fi aflândŭ acumŭ; şi să fie şi prin şciinţa amêndorora părţilorŭ, şi acea preţuire a orânduituluĭ de către dumnévóstră deîmpreună cu meşteriĭ lemnarĭ cercetându-se şi adeverindu-se cu iscăliturile dumnevóstră, să aveţĭ a o trimite la Divanŭ fără de zăbavă 1790, Maiŭ 4. (Cod. XVIII, Fila 127).

*

Hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ în dosulŭ anaforaliĭ departamentuluĭ de Cremenalion la pricina luĭ Costandin pitariu cu Costandin Moldovénu pentru neşte chimirurĭ cu galbenĭ.

S'aŭ cetitŭ la Divanŭ anaforaua, şi după atâtea doveḑĭ ce sunt arĕtate intru acestă cercetare, nu rĕmane îndoială cum că baniĭ acelor chimirurĭ sunt luaţĭ de Costandin, pentru care nicĭ este trebuinţă de a'l căzni, căcĭ numaĭ cu a mărturisi că 'ĭ aŭ luatŭ elŭ, şi a nu'ĭ da, nu este păgubaşilor acesta de nicĭ unŭ folosŭ, în vreme ce cunoscutŭ este una ca acesta, ce aŭ urmatŭ atâtea netrebnicii, că tóte acestea le-aŭ pusŭ înainte şi le-aŭ hotărîtŭ a le suferi cândŭ aŭ făcutŭ fapta acésta; Dreptŭ acea hotăréşce Divanulŭ, ca totŭ avutulŭ luĭ orĭ banĭ, orĭ haine, orĭ alte lucrurĭ, cate se vorŭ dovedi, orĭ la densulŭ, orĭ la acea précurvă, seŭ verĭ la cine, să se ia-e pană la una şi să se dée spre împlinirea acestuĭ furtişagŭ de banĭ la păgubaşĭ, afară de zestrea soţiiĭ luĭ, Maria, care este hotărîtă prin deosebita carte a pré sfiinţiĭ sale părintele Mitropolitŭ: pentru care să poruncesce dumnevóstră judecătorilor departamentuluĭ, acesta să o cercetaţĭ cu totŭ felulŭ de mijlocŭ, atâtŭ dumnévóstră despre partea judecăţiĭ, catŭ şi păgubaşiĭ să facă totŭ felulŭ de cercetare, ca să afle să dovedéscă, puindŭ şi pre acea pre curvă la cercetare cu înfricoşare ca să mărturiséscă adevĕrulŭ de avutulŭ luĭ Costandin, şi aşia dumnéluĭ vel armaş să facă împlinire. 1790, Maiŭ 6. (Cod. XVIII, Fila 133—135).

*

Porunca către vel. agă pentru pricina a douĭ băcanĭ ce aŭ reportuitŭ Divanuluĭ şi unŭ făinarŭ, că i-aŭ trimisŭ la lagăru dela Herăşci şi la Ialomiţa:

după porunca Divanuluĭ i-saŭ poruncitŭ, ca câţĭ în voia lor nesiliţĭ vorŭ a merge, să-ĭ trimiţă ăutăiŭ la Ecselenţia sa ghenăralulŭ, ca să aréte la ce lagărŭ mergŭ, şi să li se dee cărţile Ecselenţeĭ séle la mânĭ, spre a nu se supĕra de către nimenea — 1790, Maiŭ, 8. (Cod. XVIII. Fil. 139).

*

Porunca cu mumbaşir către cămăraşu dela ocna Telégа ca să pue pe Gheorghe Pioeştenul şi Ienache Delhiu, ucigaşiĭ luĭ Vasile Holtein dela Pioescĭ, i pe Voinea sluga luĭ Tudor Pitén căpitanu, ucigaşiĭ luĭ Ioan, Barbatu Eftincăi ot. Mogoşoia, dândŭ adevĕrinţă mumbaşiruluĭ. — 1790, Maiŭ, 17.

*

Volnicie cu mumbaşir Armăşeşcu, ca să pue în ocna Slănic pre Ştefan Ungureanu, Străinu ce aŭ făcutŭ înşĕlăciunĭ unora şi altora cu nume de datoriĭ şi i-aŭ mâncatŭ, atâtŭ la partea politicéscă câtŭ şi la partea ostăşéscă, şi mumbaşiru să aducă adevĕrinţă dela cămăraşŭ de ocnă, că l'aŭ făcut teslim, carele făr' de alŭ doilea poruncă să nu se slobóḑă.

*

Dela Divanulŭ principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Porunca către Costandin Zisul.

La 15 ale luneĭ luĭ Maiŭ te-aĭ înfăţişatu la Divanŭ cu Andreiŭ Rusul, şi Divanulŭ te-aŭ îndatoratŭ, ca în sorocŭ de 15 ḑile, adecă până la sfârşitulŭ luĭ Maiŭ, să aibă a găsi şi a aduce aicĭ la Divanŭ pe soţia acestuĭ Andreiŭ, după care hotărire vedemŭ că soroculŭ aŭ trecutŭ şi următoriŭ n'aĭ fostŭ, pentru care Divanulŭ 'ţĭ poruncesce ca negreşitŭ pe soţia jăluitoruluĭ acestuia să o aibĭ a o da în mânile luĭ şi să iéĭ adevĕrinţă iscălită cu martorĭ cum-că aĭ făcut'o teslim, că într'altŭ chipŭ să sciĭ că nu eşcĭ mântuitŭ, şi cândŭ nu veĭ fi următorŭ să sciĭ că ţi-se va trimite mumbaşir de te va rădica din slujbă, şi aducându-te aicĭ, veĭ căde în osindă, şi după faptele tale cu care te-aĭ purtatŭ la acesta netrebnică faptă. — 1790, Iunie, 5. (Cod. XVIII, Fil. 180).

*

După raportulŭ d-luĭ vel. agă pentru pereusia luĭ Stefan Ungureanu care s'aŭ hotăritŭ de Divanŭ a se trimite la ocnă pentru înşĕlătoriile ce aŭ făcutŭ unora altora, s'aŭ datŭ poruncă la vel agă a se vinde lucrurile cu mezatŭ şi baniĭ să se împarţă pe datornicĭ. — 1790, Iunie, 6 (Cod XVIII, Fil. 181).

Lucrurile anume:

Un bordeiŭ, de vale la sfet. Ioan, pe locu mônăstirescŭ, care pote să facă ca tal: 30.

Un pistolŭ ca de tal: 4.

Patru peĭ de vacă.

Treĭ pâturĭ nouĕ, una câte tal: 2. şi alte mĕruntăĭ próste ale caseĭ.

*

Divanulŭ Principatuluĭ ţĕriĭ românescĭ

Poruncă către boeriĭ epitropĭ.

Dragomir biv. 3-lea logofĕtŭ este datorŭ capete tal. 120 afară din dobândă la Nicoli sărdarŭ, pentru care datorie iĭ sunt casele amanetŭ, şi la sorocŭ neplătindŭ, sunt date spre vĕnḑare. Decĭ fiindŭ că Dragomir este la catastih de mila ce s'aŭ rânduitŭ a da dumnévóstră dela cutie tal. 10 pe lună, vĕ poruncesce Divanu, ca să daţĭ acum tal. 90 pentru 9 lunĭ, şi cu tal. 30 ce aŭ câştigatŭ şi elŭ, care i-aŭ şi datŭ împlinindŭ capetele să-'ĭ daţĭ luĭ Nicoli sărdaru spre a'ĭ scăpa casele, iar pentru dobândă va avea şi sărdaru Nicoli îngăduială până la tómnă.—1790, August 13. (Cod. XVIII, Fila 246).

Entenberg, Cozma al Ungro Vlahieĭ, Rómnic Filaret, Ioan Logf, Manolache Grădişteanu, Costandin Ştirbeiŭ, Mateiŭ Fălcoianu.

*

Porunca către ispravniciĭ ot. sud. Saac. ca să orânduiască omŭ harnicŭ la viile luĭ Ioniţă Dan Braşoven, ce le are aicea la acelŭ judeţŭ, ca să facă totŭ vinulŭ zaptŭ, şi dândulŭ în semă bună, să stea în păstrare până la a doua poruncă, pe care vinŭ să'lŭ mĕsóre şi să trimită insciinţare la Divanŭ, şi să facă fără de zăbavă, până nu ridică vinurile, că nu se vor îndrepta, şi fiindŭ că şi Ioniţă Dan se află la viĭ, să aibă a'lŭ trimite şi pe elŭ, spre a se izbrăni cu datorniciĭ cum şi Stoică, polcovniculŭ să'ĭ dée în scire a se scula, să vie şi el aicĭ. 1790, Octombre 18.

*

Dela Divanulŭ Prinţipatuluĭ ţĕriĭ românescĭ.

Poruncă către ispravniciĭ ot sud...

Se face d-vóstre în scire pentru un ucigaş, care la 24 ale luĭ Noembrie dupăce 'şi-aŭ luatŭ din oraşŭ Prospulk un car cu chirie ca să mérgă la Edimburg, mergendŭ pe drumŭ aŭ omorîtŭ pe o slugă a unuĭ cojocarŭ anume Goli Vetzler ce era cărăuşul sĕŭ; acest hoţ este la stat scurt şi gros, în verstă de anĭ 25, la obraz cu semne multe de vĕrsatŭ, buzatŭ, pĕrulŭ capuluĭ murgŭ, céfa grósă şi se arétă el că este strajămeister la volintirĭ; era îmbrăcatŭ pe dênsulŭ un antiriŭ leşescŭ, scurtŭ, soldăţescŭ, albastru-cenuşiŭ cu găitanurĭ pestriţe, nădragiĭ asemenea, de postav, unguresci, cisme negre unguresci cu pintenĭ, avea un bastonaş scurt de trestie; când se afla la numitulŭ oraşŭ Proşpulk purta în capŭ pălărie ostăşescă în treĭ cornurĭ şi cu funta de mătase galbenă, şi după ce aŭ sĕvĕrşit uciderea l'aŭ vĕḑutŭ în oraşul Palindorf cu o ipingea soldăţéscă cenuşie şi în cap cu o pălărie rotundă, vorbesce fórte bine nemţesce şi 'şĭ numesce numele sĕŭ Cristof Weber; născutŭ în oraşulŭ Rap; la şederea luĭ în oraşulŭ Proşpulk avea prieteşugulŭ iarăşĭ cu o slugă a unuĭ cojocarŭ, cu care împreună după ce aŭ sĕverşit acéstă faptă l'aŭ vĕḑut în oraşulŭ Palindorfŭ carele acéstă slugă a cojocaruluĭ este în verstă de anĭ 24, la stat scurtŭ şi grosŭ, are giubea galbină de postav de ţéră cu laibăr roşu, cu nădragĭ verḑĭ, cismele nemţescĭ, perulŭ ridicatŭ în susŭ; butca ce are este văpsită verde, căptuşită înăuntru cu postavŭ cenuşiŭ şi cu gurĭ verḑĭ împistraţĭ cu albŭ, perdéua de pele; d'inaintea buteiĭ douĕ ferestre şi în spatele buteiĭ iarăşĭ o ferestrue, cu doĭ telegarĭ castaniĭ 'nalţĭ de

15 pumnĭ, calulŭ din drépta de amêndoĭ ochiĭ este orbŭ şi spetitŭ, calulŭ celŭ din stanga este fórte mare la copite, amêndoi cu hamurĭ nemţescĭ, in cap cu căpéstre de pele şi la ochĭ capacele de pele de . . . de aici se poruncesce dv. cu deosebire ca să aveţĭ a cerceta fórte cu deamĕruntu pe sub cumpĕtŭ in totŭ ţinutulŭ acelorŭ judeţe, ca negreşitŭ să se găsescă aceştĭ hoţĭ, şi or cine iĭ va găsi, să'ĭ aducă aicĭ la mine, feldmareşal leitnant, şi unŭ bacşiş va căpăta. 1790. Decembrie 11. (Cod. XVIII. Fila 334—335)

Eutenberg, feldmareşal leitenant. *Romnic Filaret*. *Ioan Logofĕtulŭ*. *Manolache Grădiştenu*. *Costandin Ştirbei*. *Marchelius*

*

S'aŭ făcutŭ carte către magistratulŭ Braşovuluĭ, ca să dee in scire luĭ Ioniţă din Braşov, că i se strigă viile la mezatŭ pentru datoria Stoicăĭ logofĕtŭ, i a comisaruluĭ rĕsboiuluĭ Clemais, ca orĭ să vie să rĕspundă la datorie, séŭ de nu, să scie, că la soroculŭ mezatuluĭ este să se vendă viile. (Cod. XVIII, Fila 27).

*

După insciinţarea Divanuluĭ Craioveĭ pentru nisce ţiganĭ ce are aicĭ in ţéră paharniculŭ Ioniţă Gănescu, viindŭ impreună cu omulŭ paharniculuĭ şi armaşiĭ orânduiţĭ, s'aŭ datŭ şi cartea divanuluĭ, ca impreună cu armaşulŭ orânduitŭ de aicĭ, priu cercetare bună, câţĭ ţiganĭ va găsi de aĭ paharniculuĭ să-ĭ iée, insă cu aceĭ ţiganĭ să nu care-cum-va să iée niscare-va ţiganĭ de-aĭ prinţipatuluĭ de aicĭ. (Cod. XVIII, Fila 29).

*

Mormêntulŭ luĭ Damari.

Dintre boeriĭ Divanuluĭ luĭ Sax-Coburg era şi Damari. Amŭ aflatŭ mormêntulŭ acestuia in biserica St. Ionŭ (lângă curtea cu juraţĭ). Este in biserică, pe drepta şi in cuprinderea următóre:

Ἐνθάδε νεῖται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Ἰωάνης Δαμάρης, μέγας Βορνικός, ὅστις ἀνεπαήθη τοῦ 1798, σεπτεμβρίου 4. — Καὶ ὁ ἄρχων μέγας λογοθέτης Μανωλάκης Ὑψηλάντης μετὰ τῆς συζύγου του Μαριώαρας, ὅτινες ἀνεπαύθησαν. ἡ μὲν τοῦ 1788, Μαρτίου 8, ὁ δὲ τοῦ 1789, ὀκτομβρίου 9.

Adecă: Aci zace servulŭ luĭ D-deŭ Ionŭ Damari, mare vornicŭ, care a repausatŭ la anulŭ 1798, Septembrie 4. Şi boerulŭ mare logofĕtŭ Manolache Ypsilante şi soţia sa Mariora, carĭ aŭ repausatŭ: Mariora la anulŭ 1788, Martie 8; iar Manolache la 1789, Octombrie 9.

*

Dămŭ aci in anexă, ca tabelŭ, cuprinsulŭ unuĭ pasportŭ, cu care, după ocuparea Munteniei de Austriaci, se intorcéŭ in patrie emigraţii din timpulŭ luĭ Nicolae Mavrogheni.

ANEXA LA PAG. 420

Cu referinţă la calea din judeţulŭ Argeşuluĭ, Divanulŭ scrie ispravniculuĭ, din porunca iuminatuluĭ Principŭ, «veĭ lua d-ta pliroforie pentru cererea ce se

ACRATISSIMÆ CÆS
MAJESTATIS, ARHI DUCIS AUST
RUM COMITIS &c. REGIUM IN MAGNO
ſis, & ſingulis, cujusque Statu, Gradus, & Dig
Majeſtatis Fidelibus, quorumcunque Circulorum
mendantibus, Paſſuum, Pontium, Vadorumque
conſtitutis, & reſidentibus, Militaribus, Eccleſia
cioſam Nostri Commendationem. Poſtquam Pr
a Valachia oriundus, & cum Uxore sua et Tribus p
bus muniri petiiſſet, hocque fine reverenter no
randi, ac ſuo tempore redeundi facultate ipſi indu
Eidem præſentes Noſtras Salvi Conductus Lite
reſtitutis.

E Regio Magni Principatus Transylvaniæ.

Comes Petrus de Reva

A PAG. 429

EO REGIÆ & APOSTOLICÆ

MAGNI PRINCIPIS TRANSYLVANIÆ, & SICULO-
CIPATU TRANSYLVANIÆ GUBERNIUM: Univer-
Oficiique, & Functionis Summefatæ Cæfareo Regiæ
atum, & Oppidorum Magiſtratibus, Præſidiorum Com-
bus, in hoc Magno Principatu, & I. Hungariæ Regno
em, & Secularibus Præſentes viſuris Salutem, & Offi-
n Exhibitor *Györgytze Miroslován Pollkovnik, ex Krajova*
*patriam suam retro** profecturus, ſemet Literis Pa....ali-
tiſſet; non modo pro libera eundi, ibidemque commo-
feld & debita, ubi neceſſitas tulerit, præbenda aſſiſtentia,
imus, & concedendas, Præsintibus prelectis, Exhibenti

io Cibinii die 28 Menſis Xbris Anno Domini 1789.

L. S.
ustriac

David Vajna

face din județu Argeșului, pentru facerea și dregerea drumului ce duce la Craiova, la care cerere, d-tale scriŭ fiindă starea intru care se află acelŭ județŭ, și respunderile podvodilorŭ cu care este încărcatŭ, și fiindŭ d-tale cunoscute asemenea, atâtŭ trebuința acelui drumŭ, cum și starea și respunderea județului Vâlcii, pe cum veĭ găsi cu cale veĭ pune treba în orânduială, și cea ce veĭ găsi cu cale veĭ orândui la Vâlcea, și iarŭ cea ce veĭ găsi cu cale veĭ orândui la județulŭ Argeșului, și de starea în care veĭ pune acesta treba, veĭ reporta și la Divanŭ, ca să scie ce să respundă Măriei sale.» — 1790, Martie, 27 (Cod. XVIII, Fil. 76).

ANEXA LA PAG. 433

Estrasele din *Monitorŭ francesŭ*, dintre 1789—1800, se voru publica ca anexe la unŭ volumŭ următoriŭ, căci ele privescŭ evenimentele coprinse în mai multe volume.

ANEXA LA PAG. 434

Anexa cu tratatulŭ dela Sistov se va pune la volumulŭ IV următorŭ, (alŭ II-lea alŭ seriei 1786—1792).

ANEXA LA PAG. 443

Iacă ce scrie Becattini (VIII, pag 289) despre facerea paceĭ dela Iași:

«Tante affollate disgrazie, e i ragguagli giunti al gran Visir de' maneggi sopradescritti de' ministri delle potenze alleate, e della loro determinazione di abbandonar la Porta a se stessa, se non accettava le condizioni di pace proposte all' Imperatrice, la strada aperta a' vincitori di avvicinarsi alla metropoli stessa dell' Impero, lo indussero a spedire al campo del Principe di Repnin dei plenipotenziarj, per implorare la predetta pace, e chiudere una sospensione di armi. Il Supremo Comandante Russo già munito delle sue istruzioni, replicò che si voleasi la pace da' Turchi colla Russia era d uopo accettare senza riserva ed eccezione nessuna le seguenti condizioni.

I. Che non si parlasse in verun modo della Crimea e della piccola Tartaria, che sarebbero restate per sempre come lo erano, sotto la Sovranità dell' Impero di Russia, a norma della Convenzione del 20 Gennaro 1784, la quale sarebbe stata confermata in tutte le sue parti, e considerata nel sue pieno vigore.

II Che sarebbe ceduta dalla Porta Ottomanna alla Russia la Città e fortezza di Ocząkow con tuto il suo distretto per rimanerne essa in pieno possesso, e che in avvenire il fiume Niester avrebbe servito di confine a due Imperj.

III. Che per tal motivo S. M. l Imperatrice delle Russie, e per un effetto della sua moderazione avrebbe restituite alla Porta tutte le conquiste fatte dalle sue armi oltre il suddetto fiume, la cui navigazione sarebbe restata libera a' sudditi d ambe le parti, e protetta dalle respective potenze contraenti.

IV Che sarebbe stato rimesso in vigore il Trattato di Kainardgi del 1774 in tutti quelli articoli ne' quali ora non vi veniva derogato, relativamente alla libera navigazione della bandiera Russa, in tutti i fiumi e mari sottoposti alla

Porta Ottomanna, e specialmente nel mar Nero, non meno che tutte le convenzioni posteriori, principalmente quella del 1670.

V. Che sarebbe lecito alla Porta Ottomana il costruire ne' suoi domanj di frontiera, lungi però dal Niester per non turbarne la navigazione, quelle fortezze che avesse credute a proposito, o restaurarne altre a suo piacimento.

VI. Che tutti i prigionieri sarebbero stati rimessi in libertà da una parte e l' altra senza pretensione di riscatto.

VII. Che non sarebbe lecito alla Porta il rimuovere in avvenire sotto pretesto di fellonia i due Ospodari di Valacchia, e Moldavia, ne alcun Turco avrebbe mai potuto in apresso aprir domicilio e stabilirsi in que' due Principati.

VIII. Che restava fissato un armistizio di otto mesi per convenire negli altri punti che restavano indecisi.

Questa pace fu segnata sul campo di battaglia medesimo, ove i Turchi sofferte aveano le due ultime sconfitte nel dì 11 di Agosto, e sembrò certamente al nero Jusuf di avere ottenuto migliori condizioni che non vi era da sperare nello stato deplorabile in cui trovavasi.

A Jassi, di ritorno da Pietroburgo si è aperto il congresso tra i Plenipotenziarj Russi, e i Turchi in Husch, Villaggio non lontano al Pruto, affine di estendere il Trattato definitivo conforme agli enunciati preliminari che è stato poi sottoscritto alle medesime indicate condizioni nel dì 11. Gennaro 1792 avendo avuto l' Imperatrice la generosità di condonare alla Porta 12. millioni di piastri di cui andava creditrice per le spese. In tal maniera ha avuto termine la nuova guerra tiratasi addosso dagli Ottomanni sulla supposizione di poter ricuperare la Crimea, ma in vece hanno dovuto soffrire che resti in mano a' lor nemici Ozakow, che è la chiave del mar Nero col suo territorio, che si stende circa cento e venti miglia in lunghezza, e cento in larghezza tra il Niester e il Beg, due gran fiumi Navigabili, deserto è vero, ma di ottimo suolo, che può in breve divenire coltivato e fertile, mediante la vicinanza di Cherson. Non ostante l' assistenza delle Potenze protettrici, la Monarchia de' Sultani ha riportato, come si è veduto, grave scosse ed urti terribili, e l' esser passata il potere de' suoi più formidabili ed invincibili avversarj la chiave suddetta, per cui una volta o l' altra non è per loro ardua cosa l' aprirsi l adito sotto le mura del serraglio, può certamente affrettare l' ultima sua decadenza e rovina.

Tratatulŭ intregŭ alŭ păcei dela Iaşi se va reproduce intre anexele tomului următorŭ, după *Martens* (V. p 67) şi cu apreciările lui Koch şi ale lui F. Schoell (Histoire abrégée des traites de paix entre les puissances de l'Europe depuis la paix de Westphalie. 4 vol. 4°. Bruxelles 1838, pg. 429).

ADDENDA ET CORRIGENDA

Din repediciunea culegereĭ aŭ rĕmasŭ maĭ multe anexe, carĭ se daŭ acĭ spre complectarea tomuluĭ. Lectorele va scuza mica desordine, care se va îndrepta la o nouă ediţiune, décă se va maĭ face cândva!

ANEXA LA PAG. 44

Carte de condicarŭ de judeţŭ.

. . . Zemle Vlah. Dat'amŭ cartea D-nieĭ mele luĭ . . pre carele l'amŭ orînduitŭ a fi condicarŭ la sud . . ca să aibă a ţinea condica judeţuluĭ şi a urma întocmaĭ după coprinderea acestorŭ poruncĭ ce-ĭ dămŭ:

Tóte domnescele nóstre poruncĭ câte să trimitŭ şi s'aŭ trimisŭ către ispravnicĭ, séŭ către judecătorĭ, pentru chivernisirea locuitorilor, pentru paza judeţuluĭ şi pentru orĭ-ce pricină de obşte, séŭ povăţuirĭ şi învăţăturĭ, maĭ virtosŭ, cele ce sunt următóre întru totă vremea, şi obicinuite, să aibă a le trece în condică tóte, de rândŭ, cu vremea lor, ca şi schimbându-se ispravnicii, séŭ judecătoriĭ şi vîindŭ alţiĭ, să găséscă acele poruncĭ în condică, să le energhisescă şi să le păzéscă.

Şi logofĕtulŭ acesta să fie dator la schimbatulŭ boerilor ispravnicĭ, séŭ judecătorĭ, a arĕta celor ce vinŭ câte poruncĭ sunt date maĭ dinainte, iar să nu fie uitată porunca ce se dă odată şi să nu se ţie de cel ce vine în urmă ispravnicu, cu pricină că aŭ rĕmasŭ cărţile de acele poruncĭ la boerii ispravnicĭ ce aŭ fostŭ maĭ nainte.

Aşişderea şi urmarea ce face ispravniciĭ după poruncile Nóstre şi cărţile ce scrie în deobşte, prin plăşĭ, cum şi listele de orĭ-ce trebuinţă vor face ispravnicilor, asemenea şi acelea să fie tóte trecute tóte în condică. Să se păzéscă în mânile orênduituluĭ logofĕtŭ şi pravilnicesca condică ce este trimésă la judeţe întru care este povĕţuirea pe largŭ, cum să urmeze ispravniciĭ şi judecătoriĭ la pricinile de judecăţĭ, i de cele obicĭnuite ale moşiilor şi de multe cuviinciόse povĕţuirĭ.

La judecăţile ce se vor căuta de judecătorĭ, séŭ de ispravnicĭ, să se afle orînduitulŭ logofĕtŭ de faţă, cetindŭ şi ascultândŭ, ca să facă practică de pricină, întru care se scrie atâtŭ disele unuia, câtŭ şi rĕspunsulŭ altuia şi hotărîrea

ce s'aŭ făcutŭ şi după aceea să facă apoĭ carte de judecată, seŭ anafora. Cum şi de nu se va urma pricina şi va rĕmane a se aduce marturĭ, séŭ alte dovedĭ, iarăşĭ să aibă a face practica şi să o trécă in condică, ca să fie pururea sciutŭ ce a rĕspunsŭ fieşcarele din ceĭ ce s'aŭ judecatŭ? ce dovedĭ aŭ arĕtatŭ şi la ce aŭ rĕmasŭ pricina? carele la acesta să fie forte cu luare aminte ca să înţelegă şi să facă zaptŭ cum se cade pricina, cercetarea şi hotărîrea judecăţeĭ, spre a scrie însĕşĭ acele ce se vorbescŭ şi se hotărĕscŭ la judecată, iar nu altele. Şi asla să se scrie in condică tóte pricinile de judecăţĭ ale norodulŭĭ, ce se caută de ispravnicĭ şi de judecătorĭ, peste totă vremea, spre a se afla trecute cu tótă orenduiala lor, cu hotărîrea şi implinirea ce s'aŭ făcutŭ şi să adevereze in fieşcare carte séŭ anafora, că sunt trecute in condică, după care dându-se celuĭ ce a castigatŭ judecata cartea, seŭ anaforaoa, să de şi la mâna celuĭ ce n'aŭ rĕmasŭ odihnitŭ adeverinţa iscălită de ispravnicĭ, séŭ judecătorĭ, prin care se arĕtă anume sorocŭ ce s'aŭ pusŭ de faţa acelora, ca să vie la Divanŭ de a'şĭ face *apelaţia* lor. Şi să de şi ceĭ cu pricina adeverinţă sub iscăliturile lor, intru care să arete ḑioa ce ş'aŭ pusŭ sorocŭ şi pe hătărîrea de acolo. Iar pentru ceĭ ce aŭ rĕmasŭ odihniţĭ şi mulţămiţĭ pe hotărîrea de acolo, să scrie insuşĭ in carte că s'aŭ mulţămitŭ şi s'aŭ odihnitŭ.

Să aibă datorie orânduitulŭ logofĕtŭ, ca pe tótă luna să trimiţă prin d-lorŭ ispravnicĭĭ, aicĭ la logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ Mele, condică de câte judecăţĭ s'aŭ căutatŭ de judecătorŭ şi de ispravnicĭ, cu arĕtare in ce chipŭ s'aŭ hotărît, seŭ la ce aŭ rĕmasŭ? De s'aŭ mulţămit séŭ nu? Ca, cândŭ va veni cu apelaţie la Divanŭ vre-unul şi va cere ca să aducă pe păritul luĭ aice, să i se céră adeverinţa soroculuĭ, să se caute in condică pricina aceluia ca să se vaḑă.

Lingă acésta, fiind-că s'aŭ intêmplatŭ şi se intêmplă necurmat gălcevurĭ şi pricinĭ pentru zălogirĭ şi vênḑărĭ de moşiĭ şi de veniturĭ şi de orĭ-ce lucrurĭ, că s'aŭ făcutŭ printr'ascunsŭ i cu altă economie şi s'aŭ vêndutŭ la ómenĭ strĕinĭ carĭ sunt opriţĭ a cumpĕra, ca să lipsescă dar acestea, să aibă a se trece in condica judeţuluĭ tóte vênḑările de moşiĭ, de locuitorĭ şi de orĭ-ce, séŭ zălogire de va fi, cu orânduiala făcută, după cercetarea ispravnicilorŭ şi să se adevereze de densulŭ, că este trecutŭ in condică ca la orĭ-ce judecată să se creḑă de adevĕratŭ acestŭ zapisŭ, iar fără de a se trece in condică să nu aibă statornicie nicĭ unŭ felŭ de venḑare, séŭ zălogire. Care pentru acesta să aibă datorie ispravnicĭĭ maĭ ânteiŭ a da in scire la totŭ judeţulŭ, ca toţ, să scie a veni la condică. Aşişderea şi orĭ-ce alte aşeḑămênturĭ, ca să fie temeinice şi cu credinţă de adevĕrate, să aibă a se arĕta şi a se scrie in condica judeţuluĭ adeverindu-se logofĕtŭ, după cum pentru unele ca aceste se arĕtă şi in *pravdnicésca condică*.

Aşişderea să se trécă in condica acesta şi exsamene de cercetările a fieşcăria vinovatŭ şi căḑutŭ in hoţie, ca să se afle trecute. Şi când ar avé vre-o trebuinţă numitululŭ logof. de vre-o povĕţuire şi invĕţătură, să aibă prin dd. ispravnicĭ a insciinţa la d-luĭ vel logofĕtŭ şi d-lor veliţiĭ logofeţĭ să aibă a arĕta Domnieĭ mele şi porunca ce va primi dela Noĭ, iarăşĭ prin ispravnicĭ să o trămită la orênduitulŭ logofĕtŭ.

Şi pentru slujba şi ostenelele luĭ, i s'aŭ orînduitŭ de către Domnia mé léfă pe lună câte tal. 20.

Aşişderea să aibă a ţine şi treĭ lude scutelnicĭ pentru poslusania caseĭ luĭ, ómenĭ streinĭ şi fără de pricină şi fără de daḑie in visteria Domnieĭ mele, cărora, după cercetarea ce li se va face de către ispravnicĭ, fiindŭ cu adevĕratŭ fără de pricină, să aibă a li se da de la vistieria Domnieĭ mele pecetluiturĭ

domnescĭ, pe numele și chipurile lor, ca să fie apĕrațĭ. Și lângă acésta să iée și havaetu de la cărțile de judecată, seŭ anafora ce vorŭ face ispravnicii și judecătoriĭ, însă la pricină hotărîtă de acolo, pentru scrisŭ și trecutulŭ în condică de la parale 20 până la parale 60. Și ispravnicii, seŭ judecătoriĭ să aibă a insemna în carte acelŭ havaietŭ, ca să nu se îndrăznéscă a lua maĭ multŭ. Așișderea să ie și de la revașele ce se face de soroce de către ispravnicĭ 1 de la parale 2 până la parale 4, iarŭ maĭ multŭ să nu se cuteze a lua, după cumŭ într'acestŭ chipŭ s'aŭ fostŭ făcutŭ hotărîre de către Domnia sa fratele nostru domnulŭ Alexandru Ipsilant voevodŭ, pentru havaeturĭ prin condica ce o vĕḑum, cu leat 1780, Februarie în 10. Iar de la vendărĭ, zălogirĭ de moșiĭ, viĭ, țiganĭ séŭ alte așeḑeminte, cumŭ și de la vendărĭ de venituri de moșiĭ, care poruncimŭ maĭ susŭ, a merge cu zapisulŭ ca să se cerceteze de ispravnicĭ și să se trecă în condică, să ie, pentru scrisulŭ în condică, de moșie mare parale 30, de moșie mică 15; de vie mare parale 30; de vie mică parale 15, și de țiganĭ la unŭ sufletŭ 15 banĭ, insemnândŭ iarăși ispravnicii seŭ judecătoriĭ, acest havaetŭ într'acele așeḑĕmenturĭ. Poruncimŭ Domnia me d-stră ispravnicilor aĭ județuluĭ, vĕḑendŭ cartea Domnieĭ mele, să aveți a'lŭ metahirisi la treba acésta, dandu-ĭ condica județuluĭ asupră-ĭ, ferindu-se de a nu face niscare-va jafurĭ celor ce vorŭ avé pricinĭ de judecățĭ, seŭ a cere rușfeturĭ și mită, că pentru aceea i s'aŭ orânduitŭ de către Domnia mé léfă îndestulă, ca să se mulțămescă, spre a se feri de unele ca acele, nicĭ să zăbovéscă cu scrisulŭ cărților, séŭ cu trecutulŭ în condică pe locuitoriĭ ce vorŭ ave pricinĭ de judecată, ca să li se pricinuescă pericolune cu perderea de vreme și cu cheltuelă, ci să le dé drumulŭ, pentru că de va face vre-unŭ cusurŭ la vre una din câte îĭ poruncimŭ maĭ susŭ, nu numaĭ va fi lipsitŭ, ci și altă dată nu se va maĭ invrednici la mila și slujba domnescă, ce'lŭ voimŭ și pedepsi. I saam rĕc. GPd. 1787, Februarie. (Cod. XVII fila 24[illegible]–245).

Pitacŭ la Mitropolitŭ pentru unŭ preotŭ ce aŭ scrisŭ o diată și la condica departamentuluĭ nu s'aŭ trecutŭ.

In Nicolae Petru Mavrogheni VV. i procĭ

«P. S. Ta părinte Mitropolitŭ, insciințămŭ pré Sfințieĭ tale că în urmă, după ce amŭ făcutŭ Domnia mé hotărîre, ca tóte dietele și alte așeḑĕmenturĭ ce se facŭ între norodŭ, de obște să se trecă în domnésca condică, ce s'aŭ aseḑatŭ la departamentulŭ de șépte, unde aŭ a se cerceta de sunt adevĕrate și de sunt drepte și cu cale, iar într'altŭ chipŭ să nu se maĭ cuteze nimenĭ a face și după ce s'aŭ insciințatŭ acestă hotărîre pe la tóte mahalale și s'aŭ cetitŭ prin tóte bisericile întru auḑulŭ tutulor preoților și alŭ norodului de obște, vĕḑumŭ iarăși la Divanŭ astăḑĭ o diată scrisă de unŭ popa Manole din mahalaua . . . . . acum la luna ce aŭ trecutŭ a luĭ Martie, netrecută la condică și fără de orenduiala aceea ce *în Divanŭ s'aŭ hotărîtŭ*, care acesta ne dete multă scârbă: de ce să nu fie următor acelŭ preotŭ poruncei și să facă de sineșĭ diată, care este și fără de orinduiala dreptățeĭ coprinderea eĭ, împotrivă fiindŭ la pravilĭ și la obiceiulŭ pămêntuluĭ. Decĭ pentru acestă vină fiindŭ vrednicŭ de pedepsă acelŭ preotŭ, iata scriemŭ P. S. tele să trimiți să-lŭ aducă pe acelu preotŭ și să-lŭ ridicĭ la închisóre strașnică, de unde să nu se slobodă nicĭ de cum fără de scirea și porunca Domnieĭ Mele, și să întăresci poruncile P. S. Tale de isnevă la preoți, să nu se

[illegible] acestea. Poruncimŭ ție zapciule, ce eşci orendnică, [illegible] dacă dnci cu acestŭ pitacŭ la P. S. Sa părintele Mi- [illegible] rend. XVII, la 175 verso).

[illegible] speteriei județelor pentru mueri să nu le închidă.

[illegible] sănătate. Fiind-că este fără orîndnială a [illegible] mueri împreună cu ómeni, séŭ la casă de omŭ neînsurată, [illegible] se acum înainte muierea ce se va întîmpla să aibă oltre- [illegible] şi volnică a o închide, nici la conaculă d-vóstră nici la [illegible] ori la altă casă de omŭ neînsurată, ci la pătcă. bulî [illegible] să o aibă în pază, séŭ de nu va fi părealabulŭ însurată să [illegible] cu speteriă din frunteşi satului, însurată, cu casă şi de speteriă. [illegible] să armaţi de acum înainte la închiderea uşilor» 1780, iulie, 1. [illegible] 75 verso).

ANEXA LA PAG. 45

[illegible] Părintele Mitropolită a fi bisericile deschise până la unŭ ceasŭ din nopte şi candelele aprinse.

[illegible] Sănţia Ta, părinte Mitropolitŭ, primindŭ domnescŭlŭ nostru pitacŭ, [illegible] egumenilor, eşitroşi cer după la monastiri şi preoţilor după [illegible] mahalelor, din totŭ oraşulŭ Bucurescĭ, ca fiecare biserică ori mo- [illegible] să fie tolă dnoa deschisă lă luminaţa până sérea la unŭ [illegible] ca să găséscă creştinŭ vreme, ori la ce vreme va pute a merge [illegible] să-şi facă cuviincioasele închinăciuni şi rugăciuni la locŭlu celŭ [illegible] de Dumnedeŭ, de unde nelipsitŭ să fie unŭ preotŭ a lŭ biserice, păzindŭ [illegible] luminaţa până la unŭ ceasŭ din nopte, ardendŭ şi candelo ne- [illegible] la stăpînescele sfinte icone şi la sfîntulŭ Prestolŭ; aşişderea şi slujba [illegible] o slujnma a o face dămnedţa, fiind-că nu potŭ creştinii să profitaţe [illegible] tără de slujbă, să poruncescĭ P. S. Ta. ca pe tote dilele slujba [illegible] să se facă de cu sérŭ, nu nu de dumnedţă; pentru care a pururea poste [illegible] să urmeze Pre Sănţia Ta grija de a se urma porunca acésta, rămînndŭ [illegible] spre a se vede dă se păzesce acestă orîndnială, fi-veŭ spre mulţŭ [illegible] eşescŭ. 1780, iulie, 6 (Cod. XVI, fila 250).

ANEXA LA PAG. 62

[illegible] ne punctulŭ de vedere din care, nu numaĭ Domniĭ românĭ, ci şi [illegible] au conservatŭ organizarea corporaţiuniloră (bresle sinafurĭ), [illegible] a fostŭ unŭ factoru importantŭ pentru propăşirea culturei naţio- [illegible] Nevoia unirea comerciului şi industriei din manile păminteniloru, a contri- [illegible] la mestecarea, a datele breslelor, a limbei romane. Organisaţiunea [illegible] a corporaţiuniĭ, a fostŭ o cetate inconscientă a limbei şi na- [illegible] a pututŭ străbate în cancelaria Divanurilorŭ limba grecă, dar [illegible] a stăpînitorilorŭ de bresle. După dreptulŭ acordatŭ breslei, ne-

care din ele era o şcólă pentru meseria respectivă. Breslaşul a simţitŭ nevoe de a învĕţa pe lângă meserie şi carte şi acéa carte a fostŭ aprópe tot-d'a-una românescă, fie la şcóle domnescĭ, fie la dascălĭ particulari.

Dintre corporaţiunile, carĭ, în deosebĭ, a contribuitŭ la respândirea culturei, pe lângă corporaţiunea tipografilorŭ în care intrau şi xilografiĭ, săpătorĭ de icóne pentru cărţile bisericescĭ, vomŭ cita corporaţiunile nobile a zugravilorŭ şi săpătorilorŭ de peceţĭ.

Sfragistica română merită tótă atenţiunea cunoscĕtorilorŭ. Minunate sunt sigiliile Domnitorilor moldovenĭ, mai alesŭ în secolulŭ alŭ XVII-lea.

Nu putemŭ admite aserţiunea unora, că Domnitoriĭ şi autorităţile 'şĭ făceaŭ sigiliile peste hotarŭ, de óre-ce avemŭ documente date numaĭ două, treĭ ţile după intronarea unuĭ Domnŭ, dela carĭ conservămŭ sigiliĭ fórte frumóse, ce nu puteaŭ să fie fostŭ comandate, fabricate şi sosite din strĕinătate în două séŭ treĭ ţile.

Sigiliile documentelorŭ muntene sunt inferióre celorŭ moldovene. Vomŭ da asupra sigilografieĭ nóstre maĭ încólo unŭ studiŭ cât mai complectŭ.

Deprinderea strĕvechiă a Românilorŭ de a zugrăvi chipul fundatorilor pe muriĭ bisericilorŭ, a întreţinutŭ gustulŭ arteĭ picturei în ambele principate.

La 1786 Sutu află mănăstirile rĕŭ ţinute, aşa în cătŭ *«şi chipurile titoriloră cele zugrăvite în biserică le-aŭ lăsată de s'aŭ stricată şi unele de totă s'aŭ ştersă altele cu ochiĭ scoşi din vremea rĕsmeriţeĭ»*. Domnitorulŭ provócă restaurarea mănăstirilor şi trimete înadins pre zugravul Iordache de la tóte mănăstirile din judeţe, ca să restaure portretele titoricescĭ, dându pentru acésta următorulŭ pitacŭ : (Cod. XVI, Fila 72.

«Cuviosiloră egumeni, epitropiĭ, stariţilorŭ de pe la tóte mănăstirile marĭ şi micĭ, din ţera Domnieĭ mele, vĕ facemŭ în scire, că între alte acătăstasi şi rea chiverniselă ce vedemŭ asupra mănăstirilorŭ din neeconomie şi neputinţe le grijă a egumenilorŭ şi epitropilorŭ, ne-amŭ fascinatŭ, că şi pomenirea repausaţilorŭ ctitorilorŭ, ce cu a lorŭ agonisită şi strădenie aŭ zidită şi aŭ întemeiată sfintele mănăstiri, s'aŭ datŭ la nelăgare de sémă, în cătŭ şi chipurile lorŭ cele zugrăvite în biserică le-aŭ lăsatŭ de s'aŭ stricatŭ şi unele de totĭ s'aŭ ştersŭ, altele cu ochiĭ scoşi din vremea rĕsmeriţeĭ, nu le-aŭ mai dresŭ şi sunt fără nicĭ o cuviinţă, care acésta este un mare cusurŭ şi mare nemulţămită a Nóstră, de care vĭ se face şi pedepsă, cum nu vĕ temeţĭ de Dumnedeŭ? în vreme ce reposaţĭ aceĭ ctitorĭ 'şĭ-aŭ vĕrsatŭ sudórea şi agonisita lorŭ de aŭ zidită sfintele case şi le-aŭ înzestratŭ cu atâtea acaretŭrĭ, din carĭ vĕ hrăniţi şi vĕ îndestulaţĭ cu tóte cele trebuincióse, şi apoĭ nu aveţĭ nicĭ o grijă pentru pomenirea lorŭ! Deci, nefiindu-ne acesta nicĭ într'unŭ chipŭ suferită, iată într'adinsŭ amŭ orânduitŭ Domnia Mea pe Iordache Verbier zugravulŭ, ca să vie pe la tóte mănăstirile de obşte din fie-care judeţŭ, unde să aibă a drege şi a îndrepta chipurile ctitorilorŭ, pe unde vorŭ fi stricate, nu numaĭ pentru pocaĭna sfintelor bisericĭ, ci mai multŭ pentru neuitata pururea pomenire a ctitorilor; şi dar la acestea să vĕ arătaţĭ dar cu tótă supunerea şi protomia, şi plata zugravului să o aveţĭ a o răspunde şi a'l mulţămi cum se cade, ca pre unŭ trămisŭ al nostru». — 1786, August 22.

Asemenea protecţiune acordată de Domnitorĭ picturei, încuragézĕ pre zugravĭ, aşa în cătŭ eĭ acumŭ solicită dreptulŭ de a se constitui în corporaţiune. Mavrogheni, în 28 Noembre 1786, dă hrisovulŭ de constituire a corporaţiuneĭ

zugravilorŭ şi însărcinézá pe loniţă cu sá constitue bresla lorŭ sub unŭ elŭ staroste, séu Cacaşu-basa.

Acestŭ importantŭ hrisovŭ credemŭ utilŭ a'lŭ aduce aci intregŭ:

Cartea lui Cacaşu-başa de zugravi din 1780, Noembre 28.

«Fiind-că loniţă Meşterŭ Zugravŭ, s'a arătatŭ cu silinţă şi slujbă la lucrulŭ curţei gospodŭ şi a porunceloru domnesci, iată darŭ ca să fie de acum inainte cu mai multă silinţă, l-am făcutŭ domnia Mea **Cacaşu-başa** peste toţi meşteri zugravi, căruia i-am datŭ acestă Domnească carte la mână, prin care poruncimŭ, ca mai antaiŭ să cerceteze câţi sunt zugravi şi se brănescă cu acestŭ meşteşugŭ, şi pentru câţi voru fi vrednici de meşteri, cu scinţa meşteşugului deplină şi intraţi la vre-o orăndunală de dajdie, să facă foc de cumetele lorŭ şi de mahalaua unde locuescŭ şi la ce orăndunală de dajdie sunt fiecare asedaţi, a să fie scuţi şi ca să nu fie volnicŭ altulŭ stréinŭ, fără scirea cacaşu-başii, până a nu intra la orăndunala breslei lorŭ şi la dajdie după putinţa lui, a matacherisi meşteşugulŭ acesta, iar carele din meşteriĭ cei scuţi, cari-voru intra acumŭ la orăndunala breslei lorŭ, se va întempla a strica lucrulŭ cuiva, şi va înşela pe unii alţii, să aibă pentru unulŭ ca ac la însaşi cacaşu-basa şi a lucra fiecare la pagubă, fiind-că pentru aceea sunt opriţi alţii fără de scirea lui a metacherisi şi meşteşugulŭ acesta. Să aibă orăndnitulŭ cacaşu-başa împreună cu toţi meşteriĭ zugravi, a face între dénşii alegere de 3—4 fruntaşi, cari voru fi mai procopsiţi la scinţa acestui meşteşugŭ, spre a se numi proestŭ breslei, cu care împreună să facă **longe**, de a judeca pre cei ce intre dénşii de bresla acesta voru aven pricină pentru ale meşteşugului lorŭ şi pentru ucenici şi alţii, pe care după obicéiulŭ meşteşugului acestuia şi după dreptate să'i îndreptéze, cum şi între dénşii cei cari voru face stricăciuni la meşteşugulŭ lorŭ, să'i judece după vina lorŭ, la care **longe** dóră vre-unulŭ din zugravi nu se va supune de sine-şi a veni chiămată fiindŭ, să aibă volnicie cacaşu-başa şi cu cei alţi proesti a'lŭ aduce şi fără de voia lui, cu cătaşiĭ lorŭ. Aşişderea să aibă şi el a lua cutie, după cum tote alte bresle urmézá, în care să fie dascălii meşteriĭ a da celo para pe séptemână, să fie pentru milostenia celorŭ scăpătaţi, cari bani cu scirea proestoşilorŭ să se cheltuiască când va fi trebuinţă, la lucru cuviincosă, pentru ajutorulŭ vre-unuia din bresla lorŭ vrednicŭ de milă, iarăşă ori să răspundă în zadarŭ.

«Pentru ucenici, să aibă a se urma după obicéiulŭ lor, cum este şi la alte meşteşugurĭ a nu primi unŭ meşterŭ ucenicŭ altuia, până nu'şi va împlini soroculŭ lui. Şi fiind-că după cum s'a dusŭ mai susŭ cazuri se va întempla vre-o înşelăciune ver cuivaşă, casaşu-basa este datoriŭ a răspunde şi a da semă pentru una ca aceea, dar porunceimŭ ca tote tocmelile de ucenici zugrăvesci la vre-ce felŭ de lucrale, să se facă prin scirea şi marafetulŭ lui, şi să aibă la cutia lor acelŭ meşterŭ a da din tocmeală preţuluĭ, taleri 4 la sută. Dela ucenicŭ altŭ ce va eşi calfă, adecă meşterŭ, să aibă casaşu başa, cărui va eşi calfă, a lua taleri 4, avaetului lui şi aşia să intre la orăndunala meşteşugurilor a lucra de sine-şi meşteşugulŭ acesta, după cum se urmézá şi la tote rufeturile de alte meşteşugurĭ, ce dau la stareştiĭ lor avaeţi când esu calfă. Drept aceea, porunceimă voue tuturor meşteriĭ zugravi, să aveţi a'lŭ scí pe numitulŭ jos mai sus cacaşu-başa cărora să'i aveţi a'i da cas altare, la cele ce se cuvinŭ ale breslei voastre după obicéiŭ şi după orăndunala meşteşugului, cum şi la vre-o trebă Domnească, când vă va chiăma

numitulŭ casaşu, să nu vé împotriviţĭ, că pe unulŭ ca acela are voĭe a'lŭ duce şi fără de voia luĭ» (1).

Constituţiunea acesta a bresleĭ zugravilor sub maĭmăria meşteruluĭ Ioniţă nemulţămesce însă pre aceĭ din zugravĭ, carĭ nu sunt numaĭ *cacaşu*, adecă zugravĭ de binale, ci zugravĭ de icone şi chipurĭ, adecă ceea ce numim astădĭ pictori-artişti. Aceştia reclamă luĭ Mavrogheni şi cerŭ constituirea lor în breslă deosebită. Mavrogheni, în 1 Februarie 1787, le acordă cerearea. Maĭ-marele, seŭ starostele se numesce archi-zograv. Primulŭ archi-zograv e alesŭ de pictorĭ în persona luĭ George Venier. Ca să se pótă constitui o breslă din pictori-artiştĭ, avend starostia şi sfatulŭ sĕŭ de betranĭ, cine nu înţelege că aceştĭ pictori eraŭ destulŭ de numeroşĭ în Bucurescĭ?

Este decĭ necontestatŭ progresŭ şi în acéstă artă frumósă pe la finele secoluluĭ al XVIII-lea.

Iată întregŭ actulŭ constitutivŭ alŭ logeĭ; numele de *loja* e consacratŭ chiar în actele de constituire a corporaţiunilor pictorilor românĭ din 1787:

«Intre alte meşteşugurĭ trebuincióse obştieĭ fiindŭ şi unulŭ alŭ meşterilor zugravĭ şi cacaşĭ, pe carĭ găsindu'ĭ Domnia Mea fără nicĭ unŭ felŭ de rênduială, din care pricină mulţĭ din ceĭ ce aveaŭ trebuinţă a lucra acestŭ meşteşugŭ se înşela, se păgubea şi li se strica lucrulŭ de către ceĭ ce numaĭ cu numele era meşterĭ, şi nu sciaŭ meşteşugulŭ desĕvêrşitŭ, vrut'amŭ Domnia Mea, că cum după tóte alte bresle, să se pună şi acestŭ meşteşugŭ în orênduială, pentru folosŭ de obşte, spre a lipsi acele înşelăciunĭ şi, dupe a cacaşilor jălbĭ şi cererĭ, amŭ fostŭ orânduitŭ cacaşu-başa pre Ioniţă atâtŭ peste cacaşĭ câtŭ şi peste zugravĭ, dandu'ĭ cartea Domnieĭ Mele cu ponturile şi povăţuire cuviincióse.

«Dar după acésta, în urmă, meşterĭ ce sunt zugravĭ, viindŭ cu jalbă înaintea Domnieĭ Mele şi arĕtându-ne, că meşteşugulŭ lor este deosebitŭ şi că nu potŭ fi totŭ la o rânduială cu cacaşiĭ, cerêndŭ a li se orândui lor unŭ deosebitŭ archi-zograv, amŭ cercetatŭ Domnia Mea acésta şi amŭ găsitŭ cererea lor cu cale, pe carĭ deosebindu'ĭ din cacaşĭ, înaintea Domnieĭ Mele îşĭ aleseră pe Gheorghe Venier, ca să fie archi-zograv peste meşterĭ zugravĭ, iar Ioniţă cacaşu-başa să rêmână peste cacaşĭ, fără de a nu avea a face cu zugraviĭ. Pentru care iĭ dămŭ voluncie numituluĭ archi-zogravŭ, maĭ întêiŭ să cerceteze câţĭ vor fi vrednicĭ de meşterĭ, cu sciinţa meşteşuguluĭ deplinŭ şi intraţĭ la vre-o orênduială de dajdie, să facă fóie de numele lor şi cu mahalaua unde locuesc..... *Crestulŭ este aprópe identică cu hrisovulŭ datŭ luĭ Ioniţă; decât să adaoge, că calfa care deschide prăvălie să dea la cutia bresleĭ câte 10 talerĭ. Să maĭ adoge încă obligaţiunea, ca «atuncĭ când vre-unulŭ din zugravii ceĭ învĕţaţĭ desĕvêrşitŭ vor tocmi unŭ lucru din celĭ maĭ marĭ, archi-zogravulŭ să aibă a rândui lângă acelŭ zugravŭ învĕţatŭ şi calfă, seŭ ucenicĭ din ceĭ maĭ proştĭ, spre chivernisélă, a ajunge toţĭ, «dupe cum şi prin cuvêntŭ deosebitŭ amŭ poruncitŭ».* 1787, Februarie 1. (2)

In 1786, Maiŭ 21 s'a întêmplatŭ unŭ procesŭ între doĭ zugravĭ şi boerulŭ Constantin Nănciulescu, pentru zugrăvirea uneĭ bisericĭ.

Eată estrase din judecata Divanuluĭ şi a luĭ Mavrogheni, din Cod. XVII, fila 136 verso:

(1) Cod. XVII, fila 117.

(2) Cod. XVII, fila 128 verso—130.

«... Zemli Vlahi... la Divanŭ înaintea Domniei Mele, fiindŭ P. Sa părintele mitropolitŭ şi d-lorŭ cinstiţii şi cred.nciosii boerii Divanului Domniei Mele, aŭ estŭ pitarŭ Const. Nenciulescu pălmindŭ pentru Silvestru Monahu i Constantin zugrafii, cumcă în anulŭ trecutŭ prin zapisŭ aŭ făcutŭ tocmelă cu dinşii ca să'i zugrăvescă o biserică la satulŭ..... întocmai după pruba ce le-aŭ arĕtatŭ, şi să le dĕ plată taleri 750 bani gata, 50 vedre vinŭ, 10 vedre rachiŭ, 1000 oca faină bună, 1000 oca malaiŭ, 100 oca fasole şi 50 oca pesce săratŭ, din care tocmelă le-aŭ şi datŭ bani gata tal. 369 şi totŭ vinulŭ i rachiulŭ şi cele-l-alte, iară ei nu numai lucrulŭ n'aŭ isprăvitŭ, ci încă şi ceea ce lucrară, lucrară prostŭ şi nu după pruba ce le-aŭ datŭ şi ceru la acesta dreptate; fiindŭ la Divanŭ şi numiţii zugrafi, cum că le-aŭ fostŭ tocmela într'acestŭ chipŭ, ca să facă lucrulŭ după pruba ce li-aŭ arĕtatŭ pitarulŭ, şi cumcă aŭ primitŭ aceĭ tal. 369, vinulŭ i rachiulŭ şi cele-l alte, nu tăgăduiră, fără de numai disĕră, că acelŭ lucru ce aŭ lucratŭ arŭ fi după pruba ce le-aŭ arĕtatŭ pitarulŭ; dar împotrivă la acĕsta ne arĕtă pitarulŭ, mai întâiŭ o anaforă a departamentului de nouă, cu leat 1785 Noembre, întărită şi de Domnia Sa fratele Mihaĭ Vodă Sutulŭ, în care găsesce judecata cu cale ca să'şi alĕgă fiesce-care din partea sa câte unŭ meşterŭ zugravŭ şi cu carte de blăstemŭ mergĕndŭ acolo să cerceteze lucrulŭ ce aŭ făcutŭ şi de se va găsi întocmai după pruba ce s'aŭ tocmitŭ, nu numai să plătéscă pitarulŭ ceĭ-l-alţi bani, ci să pérdă şi osteneła trimişilorŭ zugravi i alte cheltueli ce se va întempla şi aşia aŭ alesŭ Silvestru Monah din partea sa pe Ştefan Ieromonahŭ dela mitropolie, iar Constantin pe Simeon Zugravulŭ şi pitarulŭ pe Trandafirŭ, carĭ zugravi s'aŭ porunciti să preţuiască şi lucrulŭ ce era făcutŭ, după orînduiala meşteşugului lorŭ. Aşĕderea ne arĕtă şi anaforaoa tot acestuĭ departament, cu letŭ 1786, în care scrie, ca viindŭ numiţii zugravi înaintea judecăţii, prin carte de blăstemŭ aŭ mărturisitŭ cumcă lucrulŭ ce aŭ făcutŭ părinţii zugravi este multŭ mai josŭ decâtŭ pruba ce aŭ fostŭ tocmitŭ şi încă la unele locuri *sunt rate-sa văpseli netreluncóse*, care de nevoie trebue să se strice şi să se zugrăvéscă de isnovă şi cumcă după pruba ce aŭ lucratŭ părinţii de arŭ fi fostŭ isprăvită biserica, plăté totă ostenéla lorŭ taleri 500, dar nefiind isprăvită, pentru cât aŭ lucratŭ li se cuvine tal, 360 şi cu 140 ce rĕmânŭ, să găsescă pitarulŭ alţi meşteri, ca să-i pue de a isprăvi lucrulŭ. După care mărturie ce aŭ datŭ numiţii zugravi, găsescŭ judecătorii cu cale, ca Silvestru şi Constantin să întórcă cheltuiala ce aŭ luatŭ mai multŭ peste ceea ce se cuvine după dreptate şi taleri 52 cheltuiala ce s'aŭ făcutŭ şi pitarulŭ să pérdă vinulŭ i rachiulŭ şi cele-l-alte ce le-aŭ datŭ, spre a se desface Asişderea arĕtă pitarulŭ şi altă anaforă a d-lorŭ veliţilorŭ boerĭ, cu letŭ 1786, întărită iarăşi de Domnia Sa fratele Mihaĭ V. V. Sutulŭ, în care scrie cumcă după apelaţia ce aŭ făcutŭ Silvestru cumcă nu este odihnitŭ la judecata departamentului, aŭ cercetatŭ şi d-lorŭ pricina acĕsta şi aŭ găsitŭ judecata departamentului cu cale şi cu dreptate, iar elŭ de nu este odihnitŭ, strice cele ce aŭ lucratŭ şi să zugrăvescă biserica de isnovă întocmai după pruba ce s'aŭ tocmitŭ şi apoĭ să-i plătéscă pitarulŭ banĭ deplinŭ După acesta aŭ întrebat Domnia Mĕ pe părinţi la ce nu se odihnescŭ şi ce mai aŭ a dice? Şi măcar că pricinuia cumcă numiţii zugravi n'arŭ fi făcutŭ cercetare cu deamĕnuntulŭ şi i aŭ năpăstuitŭ, dar pricinuirea lorŭ amŭ vĕdut-o Domnia Mĕ de totŭ fără de cale şi neprimită judecăţeĭ, de vreme ce însuşi eĭ i-aŭ alesŭ şi i-aŭ cerutŭ, carĭ vedemŭ că prin carte de blăstemŭ aŭ mărturisitŭ dreptŭ, adevĕrŭ înaintea judecăţeĭ Deci aceste mai susŭ numite cercetândŭ şi hotărîrea de judecată, le-amŭ găsitŭ Domnia Mĕ făcute cu bună orînduială, drepte şi cu cale,

după care datorĭ eraŭ părițiĭ să plătéscă aceștĭ talerĭ 52 cheltuială și talerĭ 9 ce sunt asupra lorŭ trecuțĭ maĭ multŭ, Dar Domnia Me milă făcêndŭ cu dinșiĭ pentru sărăcia lorŭ, am poruncitŭ pitaruluĭ de le aŭ iertatŭ din cheltuială jumĕtate, adecă talerĭ 26, iar ceĭ-l-alțĭ tal. 26 și ceĭ tal 9 aŭ hotărîtŭ ca să-ĭ plătescă la pitarulŭ, de care zapciulŭ celŭ orînduitŭ să facă mijlocirea și volnicŭ este pitarulŭ să pue pe orĭ-care zugravŭ altŭ, ce va găsi, ca să'șĭ isprăvéscă lucrulŭ, fără de oprire, pentru care s'aŭ datŭ la mânile sale acéstă carte după hotărîrea ce s'aŭ făcutŭ la Divan».—1786, Maĭ 20. (Cod. XVII, fila 136 vert).

Am arĕtatŭ că și Mavroghen s'a preocupatŭ de sanitatea publică și că aŭ rînduitŭ doctorĭ și aŭ grijitŭ de spitale. Amenințată țéra de bóla ciumeĭ, încă din 1784 (1), Mavrogheni a provocatŭ și elŭ Divanulŭ să facă un *nizam cu ponturi* pentru paza țĕriĭ de asemenea epidemie. Este póte celŭ maĭ vechiŭ *nizamŭ* de așia natură, deci credemŭ utilŭ a'lŭ publica pentru prima dată. Lectorulŭ va observa naivitatea unor mĕsurĭ *profilactice*, ca aceea a *fistanieĭ* și a *intervenirei móștelorŭ și în genere a credinței religiose*, dar lectorele să'șĭ amintéscă, că astădĭ sunt doctrine admise, că influința *morală* nu jócă unŭ micŭ rolŭ în conducerea omuluĭ în dilele grele.

Iată nizamulŭ în cestiune:

Ponturile nizamuluĭ care găsimŭ cu cale să se dé pentru paza de bóla ciumeĭ.

1) P. S. Părintele Mitropolitŭ să strîngă tóte móștele câte se află aicĭ în orașu Bucurescilorŭ, la mitropolie, și împreună cu toțĭ arhiereiĭ să facă *osfișanie* și să dé poruncă la toțĭ preoțiĭ pre la tóte mahalalele și pe la tote monăstirile ca să vie toțĭ la S-ta mitropolie în dina aceea, care este să se facă *osfișanie* și să ié toțĭ preoțiĭ din s-ta aiazmă, ca să boteze tote mahalalele fără de dare și să li se dee preoțilorŭ deosebită poruncă strașnică, ca în tóte dimineţile după s-ta liturghie, să citescă moliftele ce sunt pentru paza ciumeĭ și ieră după vecernie să facă paraclisŭ. Din care aiazmă ce se face la mitropolie să trămiță prin vase marĭ la tote județele, la protopopiĭ ceĭ rînduițĭ, ca și protopopiĭ făcendŭ osfișanie spre a înmuiți aiasma, să trămiță la tóte satele, dândŭ poruncă prea sfinția sa părintele mitropolitulŭ către toțĭ egumeniĭ, protopopiĭ și preoțiĭ din tótă țéra, ca după cum aice, așia și după afară așia să urmeze, cu rugăciuni, cu osfișaniă tot-d'a-una la sfintele bisericĭ, adecă, după liturghie, moliftele și după vecernie, paraclise. Iar, ferescă Dumnedeŭ orĭ aice la Bucurescĭ, la vre-o mahala, séŭ afară la vre-unŭ satŭ de se va întempla zmreduială de acestă bolă, aceĭ preoțĭ, orĭ aĭ mahalaleĭ, séŭ aĭ satuluĭ, datorĭ să fie până la 6 sĕptĕmânĭ să facă *osfișanie* în tóte dilele dearindulŭ și să boteze în totŭ coprinsulŭ enoriilor, pentru care să se facă luminatele poruncĭ ale Mărieĭ Tale, atâtŭ aicĭ în Bucurescĭ către d-lŭ vel spăt, i către d-lŭ vel agă, câtŭ și afară către ispravniciĭ județelor, ca să îndemneze pe egumenĭ, pe protopopĭ și preoțĭ să săvêrșescă tote precumŭ scriemaĭ susŭ

2) Fie-care preotŭ din órĭ-ce mahala să fie datorŭ ca orĭ când se va bolnăvi cineva verĭ de ce bolă numaĭ decât să de în scrisŭ la cercătoriĭ ceĭ orînduițĭ, carĭ vor ămbla prin mahalale, carĭ cercetătorĭ să fie datorŭ bocrulŭ celŭ orînduitŭ aĭ orîndui din seimeniĭ orînduițĭ câțĭ va fi trebuință și preoțiĭ dimpreună cu vătășeiĭ mahalalelor să aibă purtare de grijă a arĕta și a dovedi

(1) Vedĭ tomul nostru I seria 1774—1786 pag. 393

cine s'aŭ bolnăvitŭ? de când? şi de ce bólă? Şi apoĭ aceĭ seimenĭ orînduiţĭ, să aibă datorie, ca în tote dimineţile să mergă la boerulŭ celŭ orînduitŭ, să arete de sănĕtate şi de intemplarea boleĭ acesteia. Iar intemplându-se vre-unŭ omŭ a muri, în grabă şi fără de veste de orĭ-ce bólă va fi, să şi aibă voie preoţiĭ alŭ ridica şi alŭ îngropa până nu vor da preoţiĭ şi vătăşeiĭ veste la boerulŭ celŭ orînduitŭ, şi apoĭ boerulŭ orînduitŭ după ce va face cuviinciosa cercetare, de va fi de morte bună, va da rĕvaşŭ de slobodenie, ca să-lŭ îngrópe, iar fără de scirea şi adeverinţă înscrisŭ alŭ boeruluĭ ce se va orîndui, să nu cuteze alŭ îngropa, măcarŭ de orĭ-ce stare şi treptă va fi mortulŭ, ci care preotŭ şi vătăşeĭ nu vor urma întocmaĭ după aceste poruncĭ, se vor pedepsi cu gré pedepsă, pentru că atuncĭ când nu vor urma acesteĭ poruncĭ se vor asemăna întocmaĭ ca nisce ucigaşĭ.

3) Să orînduiască 2 căpitanĭ cu 40 seimenĭ, ca să fie pentru paza lazaretŭrilor şi pentru cercetarea mahalalelor, carĭ aceştĭ căpitanĭ şi seimenĭ să fie sub ascultarea boeruluĭ celuĭ orînduitŭ şi să nu fie chiămaţĭ vre-odată nicĭ la alaiŭ, nicĭ orînduiţĭ undevaşĭ, nicĭ la orĭ-ce trebă, nicĭ în Bucureşcĭ, ci să fie numaĭ pentru acestă trebă, cum ḑise maĭ susŭ, carĭ căpitanĭ să aibă lefă pe lună unulŭ po talerĭ 10, iar seimenĭ unulŭ po talerĭ 2.

4) La marginea oraşuluĭ despre podulŭ tîrguluĭ de afară, să se orînduiască o gazdă, care gazdă să fie cu treĭ-patru case împrejurŭ, aprópe una de alta şi cu curte, ca să fie pentru zapciiĭ ceĭ orînduiţĭ i pentru ciocliĭ ceĭ curaţĭ, carĭ intră de rĕndŭ şi pentru căruţile şi şederea lor, spre a fi tot-déuna adunaţĭ la unŭ locŭ şi să se scie, la vreme de trebuinţă, de unde să-ĭ pótă găsi boerulŭ celŭ orînduitŭ.

5) Să se facă 6 căruţe cu câte 2 boĭ, cu care căruţe să se ridice bolnaviĭ ciumaţĭ şi zmreduiţĭ i lucrurile zmreduite, a se cara ceĭ bolnavĭ la spitalŭ, iar pre ceĭ sănătoşĭ cu lucrurile lor zmreduite, la lazaretŭ, şi deosebitŭ locŭ, care maĭ josŭ se arétă, nefiindŭ cu cale a se pune bolnaviĭ ciumaţĭ totŭ la unŭ locŭ cu sănĕtoşiĭ, carĭ sunt numaĭ zmreduiţĭ, şi care potŭ, când va fi mila luĭ Dumneḑeŭ, a rĕmânea neprimeĭduiţĭ de nu se vor amesteca cu bolnaviĭ.

6) Spitalulŭ celŭ orînduitŭ, dela Biserica St. Visarion,(1) să fie dator epitropulŭ S-tuluĭ Pantelimonŭ după hrisovulŭ reposatuluĭ Domnŭ ctitor alŭ găti, alŭ împlini, ca tot-déuna în câtă vreme va fi trebuinţă, până va face D-ḑeŭ milă de a ridica bóla acesta, cu totulŭ a nu se maĭ 'auḑi, să fie căpuitŭ cu de tote cele trebuinciose, adecă hodăĭ cu sobe, lemne pentru focŭ, luminărĭ, paturĭ mâncarea şi bĕutura, ceea ce este orînduită la patima acésta, 4 muierĭ de posluşanie şi de spălatŭ lucrurile lor şi orĭ-ce, după obiceiulŭ ce aŭ fostŭ şi alte orĭ maĭ înainte să le împlinescă epitropulŭ, dândŭ şi de mâncare căpitanuluĭ şi seimenilor paznicĭ; care acele 4 muierĭ ce va fi de posluşania bolnavilor şi spălatulŭ lucrurilor lor, să aibă pe lună una po talerĭ 2 po. Aşişderea să pórte grijă epitropulŭ mănăstireĭ a fi tot-déuna la acestŭ spitalŭ şi unŭ preotŭ duhovnicŭ, omŭ cu temere de D-ḑeŭ dându-i-se plată după orînduiela hrisovuluĭ, carele să îspovedească, să grijască şi va îngropa pre ceĭ ce vor muri, cu orînduiela creştinească, iar nu să se târască de ciocli şi să se arunce mortulŭ în gropă, fiindŭ [illegible] şi nesuferitŭ lucrulŭ acesta.

7) La pădurea St. Pantelimonŭ, deosebitŭ de spitalŭ să se facă o îngrădire [illegible] de gazdă la care să se facă *surle* din destulŭ şi bordee, în carĭ surle şi [illegible] să nu bage maĭ multŭ decâtŭ 3 4 ómenĭ într'una, ca să nu fie îmbulḑire.

(1) [illegible] Mihail Soţu

Şi intr'acestă ingrădire să se ducă ceĭ zmreduiţĭ sănătoşĭ, cu lucrurile lor dimpreună, care acéstă curte să se numéscă lazaretulŭ zmreduiţilorŭ, făcendu-se la acestŭ lazaretŭ şi 2 coşare pentru lucrurile lor, ale zmreduiţilor, carĭ zmreduiţĭ să fie păziţĭ şi apĕraţĭ, ca nicĭ cumŭ să nu se amestece unii cu alţiĭ; asemenea şi ceĭ ce din bólă se vor invârteji spre bine, să nu se cuteze a merge peste ceĭ zmreduiţĭ, ci să şédă intr'acelŭ spitalŭ a luĭ Sfete Visarion până îşĭ vor implini soroculŭ de ḑile 40 şi atunci va rĕportui numitulŭ căpitanŭ către boerulŭ celŭ orinduitŭ in scrisŭ numele aceluĭ omŭ, şi din ce mahala va fi? ca să caute în condică şi de va fi aşia prin scirea orînduituluĭ boerŭ, primenindu-se în petice, curat şi spălatŭ, să trecă în lazaretu zmreduiţilor, unde şeḑendŭ 10 ḑile de acolo să trecă intru alŭ treilea lazaretŭ alŭ curaţilor şi maĭ şeḑendŭ acolo alte 10 ḑile, apoĭ se vor sloboḑi de vor merge la casele lor. Ci dacĭ trebuinţă este ca intre Sf. Pantelimonŭ şi intre Monastirea Mărcuţei, să se facă alŭ treilea lazaretŭ, după cum *a fostŭ şi în anulŭ trecutŭ*, pentru ceĭ curaţĭ, carĭ sunt vecinii ce se ridică dupre in prejurulŭ caseĭ ceĭ ciumate şi aŭ a şede şi eĭ intr'acestŭ lazaretŭ 15 ḑile, mult douĕḑecĭ, şi apoĭ să li se dee voie a merge la casele lor.

8) Cândŭ se va auḑi, la vre-o casă, că s'a intamplatŭ bólă, după ce se va face cercetarea cé cuviinciósă bolnavuluĭ şi se va găsi cu adevĕratŭ *ciumă*, pre acelŭ bolnavŭ ridicândulŭ cioclii spitaluluĭ cu ale luĭ lucrurĭ impreună, după ce se vorŭ lua ânteiŭ aicé in scrisŭ de logofeţelulŭ boeruluĭ celuĭ orînduitŭ şi se vorŭ trece la condică, atâtŭ tote lucrurile luĭ, cât şi ḑioa in care l'aŭ pornitŭ la spitalŭ; acolo la spitalŭ de se va invérteji bolnavulŭ spre bine şi se va face sănătosŭ, are a se urma după coprinderea pontuluĭ alŭ 7-lea, de maĭ sus arĕtatŭ. Iar murindŭ ciumatulŭ aici in casa luĭ, in Bucurescĭ, însă-şĭ intr'aceeaşĭ casă a luĭ *făcêndu-i cioclii dimpreună cu ai caseĭ grépă* adâncă în pămentŭ să 'lŭ ingrope acolo şi caseĭ aceia, de nu va fi altă casă pre aprópe prinprejur şi va fi casă de cele proste, de preţŭ puţinŭ să o arḑă pană in pămentŭ dimpreună şi cu nescaiva moruntae proste, cum calţĭ, cârpeturĭ vechĭ şi alte ca aceste fără nicĭ unŭ preţŭ. Séŭ fiind aprópe alte case prinprejur şi va fi lucrurĭ, care să pricinuescă primejdie mahalaleĭ şi pagubă la vecini, să o surpe la pămêntŭ sfărâmend'o de totŭ şi să se arunce peste dinsa vre-unŭ gardŭ de mărăcinĭ, seŭ altele; seŭ fiindŭ casa bună şi cu imprejmuire, de vre-unŭ preţŭ, boerulŭ celŭ orînduitŭ să dé in scire la domnie, arĕtândŭ starea caseĭ,..... şi diastima celorŭ dinprejurŭ şi pre stăpanulŭ caseĭ, de are clironomĭ seŭ nu, şi după trebuinţă va lua porunca care se cade, iar pre ceĭ zmreduiţĭ sănătoşĭ dintr'acé casă a ciumatuluĭ, ridicându-i cu ale lorŭ lucrurĭ dimpreună, după ce se vor lua in scrisŭ de logofeţelulŭ orânduituluĭ boerŭ aicé, şi trecute in condică, să-ĭ ducă la maĭ susŭ numitulŭ lazaretŭ alŭ zmreduiţilor, ca să şaḑă ḑile 40 şi in lazaretulŭ curaţilorŭ să maĭ şaḑă 10 ḑile şi apoĭ să aibă voie a veni la casele lor, ca viindŭ alţĭ zmreduiţĭ maĭ prospeţĭ, să intre in loculŭ celor dintêiŭ, să nu se amestice ceĭ de curandŭ zmreduiţĭ cu ceĭ ce aŭ apropiatŭ ḑilele 40 sănătoşĭ. Iar când dintr'aceĭ din lazaret se vor bolnăvi, şi după cercetare va fi cu adevĕratŭ ciumă, să se ducă la spitalulŭ ot Sf. Visarion, iar ale luĭ lucrurĭ să remâe in coşerile la lazaretulŭ zmreduiţilor.

9) Orînduiţii ciocli, lingă paza ce vorŭ face zmreduiţilor, să 'şĭ silescă aşĭ spăla hainile, lucrurile ale aerisi, adecă a le pune să le bată vêntulŭ, a le curăţi tot-déuna, unde să fie prinprejurŭ, de departe şi orînduiţii seimenĭ, curaţĭ, carĭ aceştia să porte grija a aduce lor cele trebuinciόse de mâncare şi bĕutură dela Epitrop Monastirei S. Pantelimon, ca să nu fie lipsiţĭ de hrana vieţii incât vor

fi la lazaretŭ şi să-i şi păzéscă pe zmreduiţiĭ săĭătoşi, ca nu cum-va să vie în Bucuresci, iar mai vêrtos la spitalulŭ ciumaţilorŭ să nu-i lase să trécă nici de cum.

10) Cându se va întêmpla vre-unŭ bolnavŭ cu bănuélă, necunoscêndu-lŭ de are ciumă seŭ ba, să să nu se ridice, spre alŭ aduce la spitalŭ îndată, până nu se va dovedi bine, că bóla luĭ este ciumă cu adevĕratŭ, pentru că se întâmplă de multe orĭ de se bolnăvescŭ de altă bólă şi ducêndu-se la spitalŭ între ciumaţĭ cadŭ şi eĭ într'aceeaşĭ bolă, care acésta este mare pĕcatŭ, pentru că se dă omuluĭ spre perdare. Pentru aceea dar orîndnitulŭ boerĭŭ să nu de numaĭ decâtŭ, îndată, credinţă cioclului, care pentru lăcomia hrăpireĭ póte să-şĭ prepue pe cinevaşĭ, că este ciumatŭ, nefiindŭ, seŭ póte din necunoscinţa luĭ să greşéscă, nicĭ să cuteze cioclulŭ, *după cum ne-amŭ adeverită*, că cerŭ după la unĭ bolnavĭ de altă bólă, banĭ, ţicêndu-le că de nu le va da cevaşĭ, îl va vesti apoĭ că este ciumatŭ, seŭ fiindŭ ciumatŭ cu adevĕratŭ, pentru dare de banĭ să-lŭ aréte că este de altă bolă şi să-lŭ tăinuéscă; pe unulŭ ca acela strașnicŭ se va pedepsi; orînduitulŭ boerŭ să le vie de hac, să-ĭ pedepséscă şi să-ĭ facă ca să lipsescă de a ave cioclĭĭ *sermaua*, căcĭ pe lângă dînşiĭ şi însuşĭ va fi vinovatŭ; căcĭ aceĭ cioclĭ numaĭ caţĭ vor fi amestecaţĭ cu bolnaviĭ şi cu zmreduiţiĭ şi vor fi intraţĭ în spitalŭ, aceia numaĭ să aibă fieşcare lefă pe lună po taleri 3 şi să li se pue după obiceiŭ semnŭ roşŭ, gulerŭ mare la gâtŭ ataruatŭ, cusutŭ pe peptŭ şi pe spate ca să-ĭ cunóscă norodu de departe şi să se ferésca de dênşiĭ, iar ceĭ-l-alţĭ cioclĭĭ cându vorŭ rĕmâne, aceia să nu se amestece nicĭ de cum cu ceĭ zmreduiţĭ, ci ca nisce curaţĭ, acésta tréba lor să fie numaĭ când se va afla şi se va întempla vre-unŭ bolnavŭ ca să'lŭ cerceteze, atunci să intre cioclu din ceĭ curaţĭ în casa bolnavului şi, dacă bolnavulŭ e de altă bolă, cioclu celŭ care va cerceta, va rĕmânea împreună cu ceĭ curaţĭ; iar dacă va fi bolnavŭ de ciumă, atunci împreună cu ciumatulŭ să mergă şi acelŭ cioclu la spitalŭ. Însă luaţĭ că acoĭ cioclĭ caţĭ vorŭ fi curaţĭ, nu aŭ a lua lefă, de aceea să fie numaĭ apĕraţĭ de sĕptămânile polcovnicului şi ale zapciului.

11) De va fi vre-unulŭ de neamŭ, seŭ de cinste, celŭ care l'aŭ călcatŭ bola acésta, să nu aibă voie să-lŭ ridice din casa luĭ, fără numaĭ cu porunca domnescă.

12) Tóte lucrurile bolnavilorŭ, cum amŭ ţisŭ maĭ susŭ, să se scrie în condică de logofetelulŭ celŭ orînduitŭ cu lefă, purtându grijă orînduitulŭ boerŭ să nu se facă hrăpire, seŭ jăfuire, căcĭ pentru cele ce vorŭ lipsi, este orînduitu boerŭ datorŭ a le pune la locŭ; şi acelŭ bolnavŭ de se va însănătoşi să'şĭ ie lucrurile luĭ pe deplinŭ, iar de va muri să le ié rudele cele ce va fi avêndŭ, şi de nu va fi avêndŭ rude, tóte lucrurile luĭ cu catastihulŭ, să sté întru păstrare, până când va veni rudele luĭ să le ie, seŭ când nu va avé rude nicĭ decum, acele lucrurĭ ale luĭ să se dé la cuina de mi ostenĭi.

13) Toţĭ, orĭ de ce treptă şi dregătorie va fi, să aibă a da scire la boerul celŭ orînduitŭ, când se va întampla la casă-şĭ bóla acesta, fără de a o ascunde, iar dovedindu-se că aŭ ascunsŭ, de va fi prostŭ să se pedepsescă cu ocna, seŭ cu altă pedepsă, iar de va fi de cinste, seŭ de nemŭ, să se pedepséscă cu scădérea dregătorieĭ sale şi să se globéscă greŭ, care glóbă să se dé la lazaret.

14) Când vre-unulŭ din ceĭ zmreduiţĭ va îndrăzni până a nu împlini rînduiala seseĭ nălĭ carantineĭ de a intra în politie şi se va cunósce, să se pedepsească cu ocna pe lungă. Asişderea şi cioclĭĭ aĭ spitalului şi aĭ lazaretului ce sunt rînduiţĭ pentru ca nu care cumvaşĭ să se cuteze orĭ a avea ţâua, schimbaţĭ [illegible] până nu împlinesc nopteĭ să vie în Bucuresci la casele lorŭ, seŭ la rudele

lorŭ să se amestice, să aibă orînduitulŭ boerŭ multă purtare de grijă după ce le va da strajnică poruncă lor, a nu se cuteza la o faptă ca acésta, apoi să pue să-i şi păzéscă, cu mijlocu şi dovedindŭ, pe unulŭ ca acela, să se pedepsescă numaĭ nu numaĭ eĭ, ci şi aceĭa pe carĭ îĭ primescŭ, întocmaĭ ca nisce ucigaşĭ de óminĭ şi ca nisce pricinuitorĭ de a obştieĭ vătămare.

15) Bolnavulŭ de va fi chiverniseală, orĭ neguţătorŭ, orĭ slugă seŭ ţiganŭ, aŭ vre unŭ boerŭ, după ce va scăpa, să aibă a da talerĭ 5 la cutia ciocliloră.

16) Pentru că s'aŭ întâmplat multe nemulţumiri ce şi necuviose fapte bolnavilorŭ de către ciocli, spre a hrăpi ale lor, în cât pe mulţĭ din bolnavĭ îĭ prinejduescŭ de morŭ pe drumŭ, până a nu ajunge la spitalŭ, pentru acésta să fie tot-déuna zapciu orînduitŭ ca să mérgă cu bolnavulŭ, de departe, ca să nu aibă vreme ciocluluĭ să'şi energhiséscă acéstă faptă şi réutate; iar de se va dovedi vre-unŭ cioclu a se îndrăsni a face acestă trebă şi faptă, să se pedepsescă cu cea dupe urmă cu mórte ca unŭ ucigaşŭ.

17) Pentru ca să nu se cuteze vre-unulŭ din ceĭ zmreduiţĭ nópteа să scape, să vie la lazaretŭ séŭ la spital pruntr'ascunsŭ, la casele rudeloră lorŭ şi dintr acéstă să se întâmple necontenire zmreduireĭ, pentru acésta preoţiĭ şi vătăşeĭ să aibă purtare de grijă, ca îndată ce vorŭ simţi să arete, la boerulŭ celŭ orînduitŭ, ca să se pedepsescă atât ceĭ carĭ îndrăsnesc de vin, cât şi ceĭ ce'ĭ primescŭ. Iarŭ când orînduitulŭ boerŭ va dovedi, încă până a nu'ĭ arăta preoţiĭ şi vătăşeĭ mahalaleĭ, să se pedepséscă preoţiĭ împreună ca nisce lenevitorĭ şi vêndătorĭ obştieĭ, cu luarea séŭ scăuerea darurilor; către care preoţĭ datorie are părintele mitropolitŭ, să dea strajnice porunciĭ pentru acésta cum şi pre vătăşeĭ datorie are d-luĭ vel spătar şi d-luĭ vel aga ca asemenea să le porunceséscă.

18) Lucrurile zmreduite ale bolnavilorŭ, carĭ aŭ murităŭ la spital, să aibă muerile dela spital a le spăla, a le pune în vêntŭ şi le osebi în locŭ curatŭ, asupra cărora să fie orînduitŭ mumbaşirŭ, întâiŭ ca să le spele, să le cureţe, a doua să nu le maĭ amestice cu cele zmreduite: pentru care lucru ale morţiloră are a se urma cum scrie maĭ susŭ.

19) După acésta boerulŭ lazaretuluĭ să aibă datorie a da socotélă de câţĭ baniĭ se vorŭ strînge dela bolnavĭ şi din glóbe, după cum maĭ susŭ scrie, carĭ baniĭ să se împarţă la toţĭ ceĭ ce se află la acéstă trébă.

20) Ştefan Hiot polcovnicŭ de ciocli să aibă lefă pe lună talerĭ 30 şi să aibă pe toţĭ ciocli sub stăpânirea luĭ, dându-i-se ciocli deplinĭ câţĭ se cuvine a avea acest steg, fiind-că are şi praxis la acéstă slujbă şi este şi omŭ cu trica luĭ D-déŭ; căruia să i se facă şi 2 căpitanĭ de ciocli şi 2 zapciĭ maĭ micĭ, după obiceiŭ, carĭ căpitanĭ să aibă leafă pe lună, unulŭ talerĭ 10 şi zapciĭ unulŭ talerĭ 5; însă să li se urmeze lefa până se va ridica această bólă de asupra nostră.

21) Un logofétŭ barnicŭ şi vreduicŭ de condeiŭ să se orânduiască a fi nelipsită la acéstă slujbă, carele să aibă léfă pe lună talerĭ 20, fiind-că are multă greutate şi este datorŭ să ţie şi condică de tóte întemplătórele.

22) D-luĭ medelnicerŭ Enache Hiotu să fie boerulŭ celŭ orînduitŭ la acéstă trébă, carele să fie datorŭ a urma şi a păzi tóte întocmaĭ după cum se cuprinde pe largŭ şi ca unulŭ ce este tótă trébа asupră-ĭ dată, să aibă sub zaptulŭ séŭ pe polcovnicŭlŭ de ciocli, pe maĭ susŭ numiţiĭ căpitanĭ cu seimeniĭ ceĭ orînduiţĭ şi pre toţĭ câţĭ sunt orânduiţĭ şi încărcaţĭ cu slujba acesteĭ trebi; carĭ boerŭ pe tótă ţiua să aibă a trimete veste la d-luĭ vel spătar, la d-luĭ vel aga şi la unulŭ din boeriĭ ceĭ maĭ, care se va socoti de Măria Ta a se orândui, asupra acesteĭ trebi, deosebit de sănătate seŭ de întêmplarea bólеĭ acesteia şi d-lor numiţiĭ

boerĭ vorŭ arĕta Înălţimeĭ Tale. Asemenea şi pentru orĭ-ce trebuinţă arŭ avea orînduĭta tulŭ numitŭ boerŭ, să aibă a răporta, cu cerere către d-lorŭ numaĭ trei boerĭ şi prin d-lorŭ va lua rĕspunsŭ ca împlinire la cererile ce va face.

23) Ferĕscă D-deŭ de se va întêmpla pe afară pe la jĭlete a se zmeuri de acestŭ felŭ de bolă, găsimŭ cu cale, ca toţĭ isprăvnicĭĭ din tôte judeţele, să aibă în totă vremea gata câte 2 căruţe cu câte doĭ boĭ, şi deosebitŭ să aibă câte 4 ciocĭ, ca orĭ când se va întêmpla, numaĭ decât dintr'aceĭ ciocĭ să intre acolo în casa ce zmeurită să-i ridice pre bolnavŭ la o parte şi pre ceĭ zmeuriţĭ la altă parte şi aceĭ orînduiţĭ ciocĭ să grijască pentru căutarea bolnavilor. Iar pentru paza atâtŭ a bolnavilor, a nu se mai amestека cu zmeuriţĭ, sĕŭ zmeuraţĭĭ a nu veni în satŭ peste ceĭ curaţĭ şi cu acesta să se împrejmuiască zmeurinala, să fie datorĭ d lor isprăvnicĭĭ ca din slujitorĭĭ isprăvnicescĭ, mai luându în ajutorŭ şi din slujitorĭĭ după la căpităniile după afară, să orînduiască câţĭ slujitorĭ vor socoti că vor fi de ajunsŭ, ca să păzescă în totă vremea strajă împrejurulŭ bolnavilor şi a zmeuriţilor, spre a nu-i lăsa să trecă dela unul la alţĭ şi spre a-i opri, ca nicĭ decum să nu vie la casele lor în satŭ peste ceĭ curaţĭ. Aceĭ slujitorĭ câţĭ se vor orîndui, să fie curaţĭ, iar să nu se amestece cu bolnavĭĭ, sĕŭ cu zmeuraţĭĭ, fără numaĭ, cum dicemŭ, ciocĭĭ să se amestice, grijindŭ slujitorii pentru căutarea şi aducerea de cele trebuincióse ale bolnavilor şi ale zmeuriţilor.»

Iŏ N. P. Mavrogheni V. V. etc.

«Intru tote întărimŭ şi poruncimŭ, că atutŭ P. S. Sa părintele Mitropolitŭ să dé cuviincioselo porunci către preoţĭ, sevêrşindŭ slujbele slujbe, catŭ şi d-lŭ vel vist şi d-lŭ vel spăt. i d-lŭ vel agă să urmeze. 1786, Noembrie, 27».

Acéstă resoluţiune domnéscă e pusă pe următórea anafora:

«*Prĕ Înălţate Doamne,*

«Urmându luminateĭ porunceĭ a Înălţiĭ Tale, ce ni s'aŭ datŭ, ca adunându-ne cu toţĭ la unŭ locŭ, să socotimŭ ponturile ce sunt trebuincióse a se pune în orînduială pentru nizamulŭ păzeĭ de bola ciumeĭ, cele ce socotindŭ a fi cu cale pentru nizamulŭ de paza acesteĭ năprasnice bole, arĕtămŭ Înălţimeĭ Tale; însă fiind-că acesta este o faptă pricinuitore de totŭ binele şi folosulŭ obştеĭ, să bine voescі Înălţimea Ta de a orîndui lefile acestor ce mai susŭ arĕtămŭ, ca să li să dé tot-déuna, cât şi cheltuiala ce se va întêmpla a se face pentru acestă trebuinţă din vistieria M. Tale, după cum şi însuşi M. T. aĭ bine prinsŭ; care urmându-se acestea tôte, avemŭ nădejde la D-deŭ şi la bunŭ ajutorulŭ S-tuluĭ Crucĭosului Dumitre şi cu blagosloveniа Mărieĭ Tale că se va potoli acestă năprasnică bólă şi va rĕmâne iarăşi norodulŭ şi ţera M. Tale în pace şi linişte. Iar pentru ciocliĭ, fiind-că nu sunt puşĭ în număr, câţĭ sunt să aibă léfă boerilŭ ceĭ orînduiţĭ asupra acesteĭ trebĭ să fie datorŭ ca din ghioa ce va băga pre unŭ ciocŭ din ceĭ curaţĭ în casa cumătului, numaĭ decâtŭ să înscrinteze la D-lor boerĭ ceĭ orînduiţĭ, ca să i se orînduiască léfă pe luna pe tot. 3. Iar otărîrea desăvîrşită rĕmâne a se face de Înălţimea ta. 1786 Noembrie 26.

Nicolae Dudescu vel banŭ, Pană banŭ, Nicolae Vist. Dumitraşcu vel dvornic, Ianake Văcărescu vel vornic, Scarlat logof., Grigore Jălenu vel logof., Manolake log. (Cod. XVII, p. 11.—116).

ANEXA LA PAG. 65

Eată raportulŭ Epitropieĭ obstescĭ, din 1787 Iunie 26, cum şi anaforaua boerilor însărcinaţi de a stabili narturilŭ generalĭ, cât şi pitaculŭ lui N. P. Mavrogheni din 1787 Iulie 10.

Raportul Epitropieĭ:

Pre cinstiţĭ veliţĭ boerĭ,

«După cinstitŭ pitaculŭ D-tre sĕvârşindŭ rĕnduiala narturilor, am făcutŭ şi catastihŭ pe anume punendŭ preţŭ cum se vede mai josŭ, după cum ni s'aŭ părutŭ a fi cu cale şi cu dreptate, care se va *tocmi* şi de către D-tre, *însă numaĭ pĕ lucrurile ce esă din pămîntulŭ ţĕreĭ, iar nu şi pĕ cele ce vinŭ din streinătate* şi încă şi din cele ce esŭ din ţară, cum este *cascavalŭ*, sĕŭ mierea şi untŭ topitŭ, fiindŭ că în toţĭ timpiĭ, la vremea ce o mai încă capanlĭiĭ această marfă, l. se tae şi *piatal*, ce pentru acestea la vremea lor, precumŭ le va fi vendarea aşĭa li se va orîndui şi narturilŭ, ca să vendă în târgŭ precumŭ şi ori-ce marfă ce vine din streinetate, aĭcĭ în ţară, d-lui vel aga să o închidă pe la hanurĭ şi să de scire, ca cu marteticŭ Epitropieĭ, prin cercetare, precumŭ va fi vendarea la ori-ce vreme, aşĭa se va orîndui şi nartŭ în ce chipŭ să vorbĭ căcanĭ, fiindŭ-că vădumŭ multă *diafora* de anĭ până estimpŭ, că unile lucrurĭ de smeşi s'aŭ eftinitŭ şi altele tarăşĭ-ce s'aŭ mai înălţatŭ; pentru acĕsta însemnărĭ d tale». Constantin Cluceruluĭ; Nicolae pah.; Răducan Filipescu stolnicŭ; Ioanu stolnicŭ. (Nedescifrabile).

Io Nicolae P. Mavrogheni VV. i posp.

«Zemli Vlahiskoe. După cum aŭ găsitŭ cu cale şi d-lor boerĭĭ epitropĭ, pentru narturilŭ acesta, întărimŭ şi Domnia Me şi întocmaĭ să se păzéscă şi să se urmeze la tŏtă vendarea după maĭ susŭ numitulŭ nartu. Pentru care porunceşte Domnia mea d-lor boerilor epitropi şi d-le vel agă, să grigiţĭ în tŏtă vremea, ca să se păzéscă orĕnduiala narturilŭ, întocmaĭ

1787, Iulie, 10.

L. S. *Vel logof.*»

Această resoluţiune a lui Vodă e pusă pe următórea *anafora* a Divanului ţĕreĭ

Prea Înălţate Domne,

«Prin luminatŭ pitaculŭ Înălţ. Tĕle, cu d-luĭ vel agă, ni se porunceşce ca să socotimpŭ preţŭ a tóte lucrurile câte sunt trebuinciŏse norodului de obşte, ce se vîndŭ în Bucuresci, cât şi la ori-ce, să punemă narturilŭ celŭ cuviincĭosŭ, la tóte, de care se şi arĕtămŭ Înălţimeĭ Tale; adunându-ne cu toţĭ la unŭ locŭ şi fiindŭ trebuinţă a se face acestuĭ nartŭ de d-lor boerĭ epitropĭ, ca unĭ ce dintru începută şi altă dată tarăşĭ de către d-lorŭ s'aŭ făcutŭ narturile, cu pitacŭ din par-

tea nóstră, amŭ orânduitŭ pe d-lorŭ, ca dimpreună şi cu d-luĭ biv vel Stol. Dumitrache, să socotéscă preţŭ alŭ fie-cărui lucru şi în ce chipŭ vor găsi cu cale şi în frica lui D-dĕŭ, să facă arĕtare în scrisŭ, însă pe d-luĭ stolu. Dumitrache l'amŭ orânduitŭ a fi dimpreună la facerea acestuĭ nartŭ, ca unulŭ ce aŭ fostŭ între boerii epitropĭ pe vremea cândŭ s'aŭ maĭ făcutŭ narturĭ şi are şi scinţă de preţulŭ lucrurilorŭ, atât cum se urmă maĭ nainte şi cum se urmézĕ acum. După care vedem, că aŭ făcutŭ d-lorŭ acestŭ nartŭ coprinzĕtorŭ de tóte lucrurile câte sunt maĭ de trebuinţă la obşte şi citindu-le noĭ pe tóte, la fiecare madé; vĕdumŭ că bine şi cu dreptate aŭ orânduitŭ d-lor preţu a fieşcăruia lucru, care ca să se păzéscă şi să se urmeze întru tóte nestremutatŭ, găsimŭ cu cale să se întăréscă şi cu luminata pecete a M. Tale, cu porunca către d-lorŭ boeriĭ epitropĭ şi către d-luĭ vel aga, ca să grijéscă în tótă vremea, pentru a se păzi orânduiala acestuĭ nartŭ la tóte întocmaĭ precum maĭ susŭ arĕtă. Iar hotărîrea cé desĕvîrşită rĕmâne a se face de către Înălţimea Ta. — 1787, Iulie 5.

Vel Dvorn., vel Dvoru., vel logof., vel pah., vel comis.

In 1787 Iulie 10 s'a făcutŭ pitacŭ către d. vel agă pentru măcelarĭ să se vîndă ocaua de carne de óie 3 parale şi o lăscaie şi carnea de vacă 2 parale şi o lăscae» (Cod. XVII, fila 202 v. 208).

Nartulŭ după cum s'aŭ aşedatŭ a se vinde.

		Talerĭ	Banĭ
A.	Arama lucrată aicĭ în ţéră, oca	1 pol	—
B.	Buturul pastramă de capră	—	9
	Bobul uscatŭ oca	—	12
	Braga oca	—	3
	Brânza de oĭ în fóle, oca	—	18
V.	Varul nestinsŭ cu adusulŭ. din ţéră — 1000 de oca	4	—
	» » ce'lŭ vîndŭ matrapazii oca	—	10
	Varda acră, căpăţîna cé mare	—	4
	iar cé de a doua	—	3
	iar mica	—	2
G.	Găina bĕtrână	—	15
	Găsca	—	30
S.	Săpunulŭ de ţéra românéscă, oca	—	30
	Semînţa de in. oca	—	3
	» de cănepă, oca	—	3
	Scoicile cele marĭ suta	—	30
	» » maĭ micĭ	—	15
	Slănina de rimător hrănit cu porumb, oca	—	24
	iar hrănitŭ cu ghindă saŭ cu jir, oca	—	18
	Seulŭ prospĕtŭ dela măcelarĭ, oca	—	21
	Simitulŭ bunŭ şi albŭ	—	9
T.	Tărîţile de grâŭ	—	3
I.	Ierele de ştiucă, oca	pol. tal.	—
	» crapŭ sĕŭ de cosac, oca	—	24
	iémul de orz. pe la hanurĭ. oca treĭ	—	9
	iar pentru finŭ cu ţi cu nópte	—	6
	iar pentru chiria odăeĭ cum se va învoi cu hangiu	—	—

		Taleri	Bani
	...șulŭ în saramură, oca	—	12
	Carnea de óie — Dela crăciun — Maĭ 25, cé de óie po banĭ 12 și cé de vacă banĭ 9. Iar dela Maĭ 25 până la lăsatulŭ seculuĭ de postulŭ crăciunuluĭ, cé de óie po banĭ 9 și cea de vacă po banĭ 6.		
	Carnea de râmătorŭ próspětă — oca	—	12
	Curcanulŭ de unŭ anŭ	—	48
	» de estimpŭ	—	36
	Curca	—	30
	Caponulŭ	—	30
	Covrigiĭ mărunțĭ, de café	—	12
	Cărbuniĭ de mangal, suta de oca	pol	30
	iar cărbuniĭ țigănescĭ — oca	—	10
	Cosașulŭ, de unulŭ pe ḑi	—	45
L.	Lintea, oca	—	6
M.	Mănătărcĭ, oca	—	24
	Mazerea, oca	—	9
	Melcĭ marĭ, sută	—	30
	iar ceĭ maĭ micĭ, suta	—	15
	Mălaiulŭ de porumbŭ măcinatŭ, oca	—	3
	iar de meiŭ, oca	—	2
N.	Nucile, suta	—	6
	Nisipurĭ de grópă cu hârdăulŭ de vedre 5	—	3
O.	Oțetulŭ de vinŭ, bunŭ, oca	—	15
	» de miedŭ, oca	—	8
	Oalele, 5	—	3
	Opincile bune, părechea	—	30
	iar de a 2-a mână	—	24
	și cele de a 3-a mână	—	18
P.	Pastrama de vacă ce se face în țéră, oca	—	18
	Prazulŭ, fire ḑece	—	3
	Prunile opărite uscate la oale, oca	—	9
	iar cele uscate pe lozniță, oca	—	6
	Păcură curată neamestecată, oca	—	18
	Pelea de boŭ mare	4 pol	—
	iar cé de vacă mare	3 pol	—
	și cé de a treia mână	2 pol	—
	și cé de mânzatŭ	1	30
	Prescure	—	10
	Puiulŭ de găină	—	6
	Pânea albă și cóptă — Aceste sunt lămurite și date la departamentulŭ agieĭ și are zabetulŭ să grijască numaĭ de cumpĕrătorĭ și acolo este arĕtatŭ câte câte dramurĭ se cuvine la para, după analogon alŭ cumpĕrătureĭ, alŭ cheltuelei și câștigulŭ brutaruluĭ.		
	» cé de a 2-a mână		

	Taleri	Bani
Pesmedulŭ uscatŭ oca	—	12
Plăcinta cu unt — oca	—	24
iar cu carne	—	24
şi cé cu brânză	—	24
R. Racĭ suta	—	15
iar cei de haltă, suta	—	18
Rața	—	18
F. Fasolea, oca	—	6
H. Halva ce se face în Bucurescĭ. oca	pol	—
C. Ceapa (oca)	—	2
U. Urda din tole, oca	—	18
iar cé próspĕtă, oca	—	7
Untulŭ próspĕtŭ pe iarnă, oca	—	30
iar véra, oca	—	18
Untulŭ topitŭ, oca	—	39
Uleiulă curatŭ, neamestecatŭ, oca	—	54
Usturoiŭ, oca	—	4

Imbrăcăminte pentru cei de obște.

Sarica mare, bună	3	—
» de a 2-a mână	2 pol	—
Plecadulŭ celŭ mare cu două fețe	3	—
iar celŭ cu o față	2 pol	—
Procoveța bună	1	30
iar cea de a 2-a mână	1	—
Zeghea bună, bătută, cotulŭ	—	21
iar cé de a 2-a mână	—	18

Cojocăria

Cojoculŭ de 8 pei	5	—
iar celŭ până la genuche	3	30
şi celŭ scurtă	2 pol	—
Cușma de frunte de pelcele negre	1 pol	30
iar cele de a 2-a mână	1 pol	—
Căciula cé négra cu fundŭ	1	30
iar cé de a doua mână	pol	15
Căciula albă fără de fundŭ	pol	6
» » cu fundŭ	—	48

Bărbieria

Omul mare cu barbă, să dé la rasŭ	—	6
iar copilulŭ la tunsŭ, fără de barbă	—	3

Dulgheria şi zidăria

Dulgherulŭ pe ḑi	pol	
Zidarulŭ, pe ḑi	—	45

	Taleri	Bani
Lucrulă de blănărie, afară din cheltuială.		
Contoşulă, séŭ coburulŭ blănitŭ din noŭ.	1	—
Binişŭ iar cu blană nouă şi cu făgaralele luĭ	pol	30
Blana gata ce o va schimba de la o haină la alta	pol	—
Giubéoa bărbătéscă cu blană nouă	pol	30
Tătarca voinicéscă	1	30
Giubéoa femeéscă	1	30
Tivilichiea	—	45
iar tóte cele copilăresci, preţulŭ pe jumĕtate.		
Lucrulă de croitorie, afară de cheltuélă.		
Cusutulŭ unuĭ biniş de postav sadea	1	30
iar cele căptuşite, orĭ de şah, séŭ de alt-fel	pol	30
Giubéua de postavŭ voinicéscă	1 pol	—
iar căptuşită cu arţar, orĭ de şal, orĭ de alt-fel	pol	15
Antereŭ în sfóră ce se ţice libadea	3	—
Tătarca de postavŭ	1	—
Saizea	1	—
Rochia de materie cu antereulŭ eĭ	1	30
» de bogasiŭ făr de antereŭ	pol	—
Giubéoa femeiască de materie cu şireturĭ	1	30
Tivilichia femeéscă	—	45
Antereulŭ de postavŭ	pol.	15
Nădragĭ de postavŭ	pol.	30
iar de bogasiŭ, căptuşiţĭ	pol.	—
Antereŭ voinicescŭ	pol.	30
Lucru de isliĕrie, afară de cheltuială.		
Işlicŭ rumânescŭ, de făcutŭ	pol	—
celŭ leşescŭ	pol	—
şi celŭ tatarescŭ	pol	—
iar cele de copiĭ	—	30
Işlicŭ femeescŭ,. cu tótă cheltuiala luĭ	20	—
Papugeria.		
Cismele liki (?) făcute aice în ţéră, de frunte	3	—
iar cele de a 2a mână	2 pol	—
iar cele roşiĭ de frunte	2 pol	—
» » de a 2a mână	2	30
» » » 3a »	1 pol	—
Cismele negre de frunte	2 pol	—
iar cele de a IIa mână	2	—
şi cele de a IIIa »	1 pol	—
Cismele galbene voiniceşcĭ	1 pol	30

	Taleri	Bani
Cismele femeescĭ bune	pol	45
iar surăturile bune, căptușite	1	—
și cele necăptușite	pol	30
Cismele de copiĭ până la anĭ 15, însă roșiĭ	pol	30
iar cele maĭ micĭ până la anĭ 8	pol	—
Cismele galbene de copiĭ până la anĭ 12	pol	15
Papuci cu meși, buniĭ, voĭnicescĭ	1	45
» voĭnicescĭ de a II mână	1	30
» cu meși, buniĭ, de copiĭ, până la anĭ ₫ece . . .	pol	15
iar la ceĭ maĭ micĭ	pol	—
» cu meși lungĭ femeescĭ	1	15
» femeescĭ, fără de meși, buniĭ		30
Târleciĭ galbeniĭ, voĭnicescĭ	—	21
Imeneĭ *lăcĭ* (?) buniĭ	1	—
Imeneĭ roșiĭ seŭ negriĭ, buniĭ	pol	30
» buniĭ *lăcĭ* de copiĭ până la 10 anĭ	pol	—
iar la ceĭ maĭ micĭ	—	30

Condurăria.

Condurĭĭ bărbătescĭ cu plută bună și cu postavŭ	1	30
» femeescĭ cu meși lungĭ	1	30
» » cu târlicĭ și cu ţ̦opi (?) buniĭ	1	30
Papuci femeiescĭ cu plută și cu postavŭ	pol	30

Șelăria

Șéoa numaĭ geţ̦ulŭ de lemnŭ gol, bună	—	45
Geţ̦ulŭ de șé căptușitŭ pe la oblinceŭ cu pele.		
și pojghiță de Marte cabună	1	30
Șéoa căptușită peste totŭ și umplută cu lână în loc de pene	1 pol	30
Trăgătorele de scăriĭ, orĭ albe, orĭ negre	—	45
Scările, bune, grĕse, de fer	—	48
» de fer maĭ subţ̦iri	—	15
Frĕulŭ prostŭ, orĭ albŭ séŭ negru, fără zăbale		15
« alŭ, cu zăbale tătărescĭ maĭ próste	pol	15
Frânele ce e cu căpeţ̦el îndoitŭ și cu catarămĭ, fără zăbale	pol	30
Chingă de păr căptușită cu curé și cu catarămĭ	pol	—
Tafturile căptușite	pol	15
Pohlĭĭ proștĭ, orĭ albĭ, séŭ negriĭ	—	30
Dăsagĭ de pele maĭ, căptușiţ̦ĭ cu mușama	5	
« de asemenea căptușiţ̦ĭ cu panză	3 pol	—
« maĭ micĭ » « «	3	—

Traistăria

Țol de pĕr bun de capră, pentru caĭ	1 pol	
Dăsagĭ de pĕr mare mare, buniĭ	pol	15

	Talerĭ	Banĭ
Traistă mare, de calŭ	—	28
« mai mică de cenușarŭ	—	12
Ghebréua	—	6
Chingă mare de pĕr peste pănunură	—	12
Chingă (Chingă) mai mică pentru șé	—	9

Herăria

Sapa, hârleţul, casmaoa şi tîrnăcopulŭ	pol	—
Potcovitulŭ unuĭ calŭ de câte patru picióre cu potcóve de ţĕră	pol	30
Lucrulŭ ţiganuluĭ, de her mai grosŭ	—	12
iar la mai subţire ocaoa	—	15
Potcovitu la o păreche cisme marĭ	—	12
iar la cele mai micĭ, părechea	—	9

Olăria.

Vasele câte vorŭ fi smalţuite, orĭ ce felŭ de vase vorŭ fi, să se mĕsóre cu apă şi să plătéscă ocaoa	—	3
iar cele nesmalţuite — ocaoa	—	1 şi pol

Dogăria.

Hărdăŭ de stejar a vedre cinci	—	45
Vadra de stejar pentru căratu nisipuluĭ	—	28
Buriu de stejar a vedre 10	pol	25
Cercŭlŭ de bute, mare	—	3
şi meşterŭ să cumpere prăjina	—	3
Cercurĭ de butoae	—	10
Cofa mare de bradŭ	—	12
» mai mică	—	6
Lopată	—	4 pol
Albia mare	—	30
Copaie mai mică	—	9
» de mijlocŭ	—	15
Sacaoa de apă în târgŭ	—	6
iar la mahalale	—	9
Lingurile (testéoa)	—	12
Rogojina mare	—	30
iar de a IIa mână	—	24
şi cé de a III	—	18
Testéoa funiĭ de teiŭ topitŭ	—	12
» » » netopitŭ	—	9

Cherestéoa.

Ulucele cele de palme 12, latul o schiópă, bune, suta	2	—
Ulucele cele de palme 10, latul asemenea, bune	1 pol	30
» » » » 8, » » »	10	—

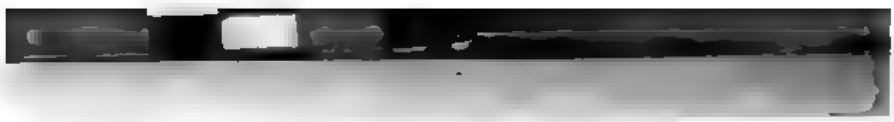

	Taleri	Banĭ
Laţiĭ de aninŭ bunĭ, po stinj, treĭ unulŭ	—	5
iar ceĭ de a II-a mână unulŭ	—	3
Laţiĭ de teiŭ, bunĭ, po stânjenĭ teiŭ, unulŭ	—	3
iar ceĭ de a 2-a mână	—	1 pol
Grinda, latulŭ 1 palmă, grosulŭ o schiópă, stânjenulŭ . .	—	21
Asemenea şi căpriorĭ	—	21
Grinḑele şi căprioriĭ a II-a mână, adică latul o schiópă şi grosŭ pe muche degete patru, stînjinulŭ	—	9
Tălpile de ulucĭ de palme una şi $^1/_2$ late pe muche, degete 4, stînjenul	—	16
Scândurile de stejarŭ late palme una şi $^1/_2$, pe muche degete treĭ, stânjenul	—	12
Scândurile de teiŭ cele bune pentru uşĭ, una	—	6
Cele de a II-a mână, una	—	4
Scândura bună, de ulucă, una	—	15
Bălamacĭ, unulŭ	—	12
Cu şaculŭ pentru ulucĭ, stânjĕnulŭ	—	6
Talpa de casă, latulŭ palme $1^1/_2$, grosime o şchiópă, stânjenulŭ	—	30
Parulŭ despicatŭ, unulŭ	—	3
Parĭ obli, suta	pol	30
Nuelele curăţate, mia	1	30
Carulŭ de nuele, cu doĭ boĭ	pol	15
Şindrila de bradŭ, mare, mia	1 pol	—
iar cea de a II-a mână, mia	1	45
Şindrila de stejar, mia	2 pol	—
Podŭ pentru tavanŭ, de stejarŭ séŭ de fagŭ ulucită, mia .	4	—
Carulŭ de lemne de focŭ, séŭ de cerŭ, séŭ de gărnéţă, gróse şi încărcatŭ bine	1	—
Celŭ de a a II-a mână tot cu acest felŭ de lemne . . .	pol	30
Carulŭ cu lemne de crângŭ, gróse şi încarcatŭ bine . . .	pol	15
Carulŭ de a II-a mână	pol	—
şi ciócla	—	45
Carulŭ de rădăcinĭ, încărcatŭ bine	1	—
Ciócla de rădăcinĭ	pol	—
Celŭ de a IIa mână, totŭ cu rădăcinĭ	pol	30
Trunchiulŭ de teiŭ, uscatŭ, în créstă 1 palmă — stânjinulŭ	—	3
Carulŭ de fenŭ, de mĕsură cu adusulŭ din ţeră	2 pol	—
celŭ de a IIa mână	1 pol	—
ciócla	pol	30
Carulŭ de maldărĭ bunĭ, încărcatŭ bine	pol	—
celŭ de a II-a mână	—	45
Carulŭ nouă de facutŭ, mică mare, cu rotele făr de here .	[illegible]	[illegible]
Căruţa noua bună, făr de ferŭ	4	—
Rotele bune de carŭ mare, o păreche	1 pol	—
iar cele de căruţă, pereche	1	—

	Taleri	Bani
Chiria vinurilorŭ ce se aducŭ din Delŭ.		
Dela Focşanĭ, vadra	—	12
— Rômnic, »	—	10
— Buzĕŭ »	—	9
— Săcuenĭ »	—	6
— Tergovişte »	—	6
— Pitescĭ »	—	6
— Sutescĭ ot Vâlcea, vadră		12
Din Vlaşca, vadră	3	—
Pescăria.		
Crapulŭ şi somnulŭ săratŭ, de baltă — ocaoa	—	12
Şalău, ştucă, bibanulŭ şi altŭ asemene, totŭ de baltă, iar săratŭ	—	9
şi vendetoriĭ, adecă băltăreţiĭ cum şi Bucureşteniĭ, afară din vama domnescă, altŭ nime nimenui să nu maĭ dé nimică, că acestea zaticuescŭ bişugulŭ şi hrana obşteĭ.		

Să maĭ aducemŭ aci, unŭ actŭ relativŭ la bresle sub N. Mavrogheni. Este o carte domnéscă de *staroste de şelarĭ.*

«Dataimŭ carte Domnieĭ mele luĭ . . . . . , carele l'amŭ făcutŭ staroste şi purtătorŭ de grijă peste toţĭ şelariĭ de aice din Bucurescĭ, ca împreună cu 3—4 epitropĭ, meşterĭ aĭ bresleĭ acesteia, maĭ bĕtrânĭ şi maĭ de cinste aĭ lor, să păzescă orînduiala ce aŭ între eĭ, adecă toţĭ câţĭ lucréză meşteşugulŭ acesta alŭ şelărieĭ aice în Bucurescĭ, orĭ pămentenĭ, séŭ streinĭ, să aibă a asculta de starostea şi de aceĭ epitropĭ la cele ce-ĭ va povĕţui pentru ale meşteşuguluĭ. Pentru ucenicĭ când vor vre să iesă după la meşterĭ, să fie daterĭ a da de scire starosteĭ şi epitropilor, ca prin scirea şi voia lor să se ié, iar dela sineşĭ să nu fie volnic a eşi, nicĭ vre-unulŭ din meşterĭ să nu îndrăznéscă a lua uceniculŭ altuia. Când se va întempla orĭ greşală să facă vre-unŭ şelarŭ de a nu lucra bine, séŭ judecată unuia cu altulŭ pentru ale meşteşuguluĭ, să nu fie volnicŭ nime a judeca, fără numaĭ starostea dimpreună cu epitropiĭ să-ĭ judece şi să îndrepteze după obiceiŭ şi orînduiala lor, cercetându-ĭ şi dojănindu-ĭ după vina lor. Aşişderea să aibă a ţiné cutie de milostenie (după cum tóte rufeturile) în care cutie să se iée de totŭ meşterulŭ, din Duminică în Duminică, câte banĭ treĭ, i de calfă câte banĭ doĭ, dându-ĭ aceştĭ banĭ o-ĭ-cine ar lucra meşteşugulŭ acesta şi să-ĭ stringă în cutie la staroste, care cutie să se ţie pecetluită atâtŭ de staroste câtŭ şi de epitropĭ cu peceţile lor şi să se păzescă peste anŭ, ca dintr'aceĭ banĭ să cheltuéscă la mórtea vre-unuĭ meşterŭ din bresla lor, care nu va avé cu ce să se facă trebuincioasa îngropare şi ale pomenireĭ, dintr'aceştĭ banĭ să-ĭ slujéscă şi să-ĭ facă pomenirile luĭ, cum şi de va rĕmâne vre-unŭ meşterŭ de aĭ lor la slăbiciune şi la sărăcie, din bolă seŭ din altă întemplare, iarăşĭ dintr'aceĭ banĭ să-lŭ ajutoreze cu ceea ce va fi cu cale, după starea luĭ; pentru care aceste cheltueĭ, când se va întempla trebuinţă a se face, cu toţiĭ împreună să deschidă cutia şi cu sfatu de obşte alŭ epitropilor să cheltuéscă şi atâtŭ de baniĭ ce vor stringe la cutie, câtŭ şi de cheltuiala ce se va face la acele maĭ susŭ arĕtate, în toţĭ aniĭ

să aibă starostea să dée socotélă naintea acelor epitropi. Cătĭ streinĭ şelarĭ vor veni din streinătate în Bucuresci, să lucreze înveţesugŭ acesta, să aibă datorie a da în scire satului starostiei şi epitropilor, ca să se cerceteze de este cu scrisŏre înveţesugului pe deplinŭ, şi asĭa cu scirea lor, să aibă voie a deschide prăvălie, dându havaetŭ la cutie tal. 10 şi starostei tal. 2 şi banĭ 30. Şi calfa când va eşi şi va vre să deschidă prăvălie să aibă a da iarăşi la cutie tal. 5 şi. havaetului starostiei iar feciorulŭ de şelarŭ ce va remâne în locŭlŭ tătâni-sĕŭ, acela să nu se supere a da nicĭ la o parte, nicĭ la alta, şi să urmeze şi elŭ a purta paraua pe sĕptemânĕ, cum a pus-o şi tată-sĕŭ. Pentru aceea porunceşcŭ Domnia mé tuturor şelarilor, să aveţi alŭ-sĕi de staroste şi să-i daţi supunere şi ascultare, căci celui împotrivitorŭ îi are voie să-i facă certare după vina lui». 1787, Octomb. 2 (Cod. XVII, fila 230 şi verso).

ANEXA LA PAG. 68

Un articolă proibitŭ de a se esporta peste Dunăre fu *tabacŭlă*, la cererea Turciei. Cu acesta Turcia încălca asupra antonomiei nóstre vamale.

Ĭată una din *18 cărţi legate* şi una la Samascanului Craiovei pentru *tabacŭlă de feră*, de a nu trece peste Dunăre:

«D-vóstră ispravnicilor or sud..... sărĕtate, vĕ facemă Domnia Mé în scire, că ne aŭ venitŭ prea înaltă împĕrătéscă porunccă, ca de aice să nu he slobodŭ a eşi cât de puţinŭ tabacŭ alŭ ţĕrei peste Dunăre; pentru care iată vĕ porunceşcŭ să daţi porunccă căpitanilor şi vameşilor dupre la mărginĭ, ca să fie cu purtare de grijă şi cu privighere diua şi nóptea, a nu îngădui pe cinevasĭ să trecă măcarŭ cătŭ de puţinŭ tabacŭ de aice în parte turcéscă, nicĭ pentru negoţitorie, nicĭ cu prilonă de trebuinţă a însuşi acelui, pentru cĭ de se va dovedi că aŭ îndrăznitŭ vre-care din căpitanĭ sĕŭ din vameşi a slobodi pentru vre unŭ interesŭ măcar o ocă, unulŭ ca acela se va pedepsi straşnicŭ, precumŭ şi cel ce va cerca printr'asemenĕ a scote tabacu de aice, afară din ţeră se va osândi la pacubă, iar şi d-vóstră nu veţi scăpa de urgia Domniei mele, cu prilonă că din nepăsa căpitanilor şi a vameşilor s'aŭ făcută vre unĭ cusurŭ, pentru acĕsta Domnia Mé dela d-vóstră ceremŭ şi vomŭ a se urma şi a se face pe deplinŭ pază acesta, după Prea înalta împĕrătéscă porunccă şi pre înşi-vĕ avemŭ a vĕ pedepsi când vomŭ afla că aŭ făcutŭ urmare împotrivă. Ci iar să fiţi cu purtare de grijă pentru acesta, facendă scriată şi cunoscută acum porunca acesta la toţi de poste, ca să nu găsésră cinevasĭ pricină că n'aŭ scrisŭ, iar dela ţéra turcéscă şi dela alte părţi este slobodă a veni tabacă aice în ţeră, ne oprimŭ, şi să avemŭ răspunsŭ dela d-tae de primi şi urmarea porunceĭ acestia». 1787, Maĭ 17. (Cod. XVII fila 184 verso).

ANEXA LA PAG. 77

Zemĭ Vlah... Pĕtrunsŭ Domnia mé această domnescă a mĕstră carte, cu hotărîre la mărie sătenilor dela Săcueni sud Dambovita, ce şed pe moşia mitropolieĭ Târgovişteĭ, ca să li se păzescă obiceiurile ce din vechime aŭ avutŭ, la rendulŭ clăceĭ şi la cele-alte ale moşiei spre a nu se supĕra mai multŭ de către Dichiul mitrepolieĭ pentru că ajunsŭ la Divanŭ naintea Domniei mele s'aŭ păluitŭ, cum că din începutulŭ lor la toţi cei mai dinainte dechiĭ până în anulŭ trecutŭ li s'aŭ păzitŭ dreptatea şi obiceiulŭ, de clăcaşi întâiulŭ anŭ cumă de sosc

ţile, iar d'unŭ anŭ în cóce părintulŭ Eremia aŭ începutŭ a-i supĕra cu cerere a câtea 12 ţile pe anŭ, făcéndu-le şi la cele-l-alte necăreturi şi nedreptate, pentru care i-aŭ trasŭ cu ţiganii pre ómeni bătendu-i şi căsnindu-i fără de milă, şi aŭ cerutŭ dreptatea lor dela Divanulŭ Domnei mele, unde de faţă hinulŭ şi dichiul Eremia n'aŭ avutŭ nici unŭ cuventŭ vrednicŭ de respunsŭ, ci cunoscendu-şi însuşi elŭ greşala ce aŭ făcutŭ de s'aŭ portatŭ cu acésta re urmare şi netrebnică cerere asupra lor de a le strica obiceiulŭ ce aŭ avutŭ, dise că şi mitropolitulŭ se mulţămesce pe 6 ţile şi pe *dăcuvarile* ce aŭ avutŭ sătenii până în anulŭ trecutŭ.

Deci fiind-că din cercetarea ce amŭ făcutŭ, se dovedi porunirea dichiului cu, împotriva dreptăţei şi a voiei lui D-ţeŭ şi jalba sătenilorŭ adevĕrată căsnindŭ şi necăjindŭ pă nisce Dichiu pe sĕraca raia împĕrătescă fĕr de milă şi fĕr de nici o împotrivire şi lăcomindŭ ca cu totulŭ să sĭrăcéscă şi să-i desbruce până la trupŭ, lăsându-i numai cu sufletulŭ, vrednicŭ era numitulŭ Dichiu a-i se face cé mai gré pedepsă după pravilă, ca unui cĭrmuitorŭ şi tiranŭ asupra sĕracei raie a pré puternicei împĕrăţii. Ci dar, am datŭ acestă carte de apĕrare la mânile lorŭ ca mai multŭ preste 6 ţile pe anŭ ce aŭ avutŭ obiceiŭ, nici unŭ felŭ de supĕrare să nu li se facă, ci cele ce va fi luatŭ peste 6 ţile, porunimŭ, zapciule ce eşti orânduitŭ, să-lŭ apuci pe Dichiu, să le împlinéscă. Aşĕderea şi la cele-l-alte ale moşiei să nu se cuteze Dichiulŭ a-i supĕra mai multŭ, ci după cum aŭ avutŭ obiceiŭ şi li s'aŭ păzitŭ din vechime până în anulŭ trecutŭ la tóte întocmai aşĭa să li se urmeze şi de acumŭ înainte nestrămutatŭ. — 1780, Iulie, 30. (Cod. XVII, fila 62)

Relativŭ la colonisarea de serbi de la Cornăţelŭ, actulŭ din Cod. XVII (fila 130) ne arĕtă, că ei aŭ reclamatŭ Domnitorului prin vechilii lor, că aşedĕndu-se (după ce aŭ venitŭ din străinĕtate) cu şederea pe moşia acésta (Cornăţelulŭ de pe Baltă sud Ilhovă) ce era atunci a clucerului Mihalache Roset, se învoiseră cu clucerulŭ pentru rendulŭ *dĕcii*, ca să lucreze numai câte 3 ţile pe anŭ. Aşĕderea şi vinulŭ ce le trebue pentru nunte şi pomeni avé voie de şi-lĭ cumpĕra de unde găsia eftinŭ: iar acumŭ d-lui velŭ logofetŭ Scarlatŭ Greceanu, ce aŭ cumperatŭ moşia acésta în urmă, le cere ţile ce *dăcă* mai multe şi vinŭ pentru pomeni şi nunte nu-i îngăduesce a cumpĕra de la altă parte, ci le dice ispravnicei ca să cumpere din cârciuma d-lui, cu preţŭ cumŭ lor nu li dă mâna.

Vodă aduce la Divanŭ pre boieriŭ proprietaru.

Acesta arĕtă, că n'a reclamatŭ dreptulŭ ordinariŭ alŭ prepusetăţei de clacă întregă, «după domnescele testamenturi» decât 12 ţile pe anŭ, ci numai 4 ţile le aŭ cerutŭ şi că şi acésta serbii refusă. Relativŭ la vinŭ, boieriulŭ arĕtă că ţĕranii sârbi nu voiŭ să aibă el cârciumă în satŭ, ci facŭ ei acestŭ negoţŭ. Apoi adaogă, că el nu punŭ păzitori la vite, ci lasă ce a umbla liberi stolohii de mâncă şi strică fânulŭ le pe moşie ale proprietăţei şi ale locuitorilor pământeni, cum şi holdele de grâu şi porumburile celor-l-alte două sate ce sunt împreunŭ şi nu se supunŭ a plăti pagiba şi cu bivolii lor intră în baltă de strică reţelele de prinsŭ pesce. Se bĭ nu potŭ să vedi cu ochi în scrisŭ pretenţiunile lor. Vodă îi obligă la clăca de 4 ţile pe anŭ de fia-ce casnicŭ, ceea ce primescŭ în bine şi serbii. Iar vendarea vinului şi a rachiului, audŭ că este după obiceiul pământului numai a stăpânului moşiei, iar nu şi a locuitorilor ce şedŭ pe moşie porunimŭ ca să fie numaĭ serbi opriţi şi nime să nu fie volnici a cumpĕra din altă parte vinŭ şi rachiŭ». Numaĭ adaogă, că vinulŭ pentru pomeni şi nunţi să

li-lŭ vendă cârciuma proprietarului pe preţulŭ de cumpĕrătură. La vite să pue sĕrbiĭ păzitorĭ. Le maĭ refuză Vodă serbilor dreptulŭ de a sădi vie pe moşie. 1787. Fevr. 15.

ANEXE LA PAG. 81 şi 105

Avemŭ a aduce în altŭ volumŭ, la ocasiunea istorieĭ culturale, prefaţa gramaticeĭ luĭ Enache Văcărescu. Aci ne mărginimŭ a estrage din lucrarea d-luĭ Odobescu din *Revista Romană*, unele pasage cum şi din auto-biografia luĭ En. Văcărescu şi dămŭ şi unŭ portretŭ alŭ sĕŭ:

Enache Văcărescu

«. . . . Piósa reclamă a luĭ Ștefanŭ (Văcărescu) nu rĕmase fără răsplată, căcĭ pe la 1740 (1) i se născuse unŭ fiŭ căruia iĭ era datŭ de sortă a întrece în merite pe toțĭ străbunii sĕĭ și a lăsa numele sĕŭ lăudatŭ viitoriuneĭ: acesta fu Iănăkiță Văcărescu, botezatŭ cu numele moșuluĭ sĕŭ. El însușĭ, intr'unŭ minutŭ de melancolică filosofie, astŭ-felŭ spune despre nascerea sa (2):

«În ḑilele acestuĭ fericitŭ împĕratŭ (Sultanŭ Mahmudŭ I, 1730—1754) «am vĕḑutŭ și eŭ lumina lumeĭ aceștia, plină de amarŭ chiarŭ la fericirile eĭ «și plină de nestatornicie chiarŭ la cele ce se potŭ socoti maĭ statornice».

Educația luĭ fu de la începutŭ prea îngrijită. Neofit celŭ bĕtrânŭ Kausoca livitulŭ ilŭ iniță la thesaurile limbeĭ, retoriceĭ și istorieĭ helene; unŭ Germanŭ a nume Weber, iĭ esplică regulile limbeĭ latine; alțĭ profesorĭ ilŭ învățară italienesce, franțuzește și hogiĭ turcĭ ilŭ familiarisară cu limba și literatura otomană, pe care în urmă le cunoscea fórte bine. De tenĕrŭ încă elŭ fu nevoitŭ să se dea cu necazurile și să'și formeze un sufletŭ tare și răbdătorŭ, spre a nu fi sdrobitŭ și nimicitŭ, ca ceĭ maĭ mulțĭ, în necurmatele smăcinărĭ ce turburaŭ epoca de anarchie și de nelegiuirĭ în care sorta ilŭ menise să trăiască. Sufletele marĭ se plămădescŭ în valurile rĕstrișteĭ

Pe la 1755 ferosulŭ Constantinŭ Gelanŭ Racoviță Voevodŭ, neputêndŭ suferi spiritulŭ stăruitorŭ de naționalitate ce mana pe unĭ din boerĭ și maĭ alesŭ pe Văcărescĭ, în purtarea lorŭ, cândŭ țéra întregă tresăria sub asprulŭ lor jugŭ, cugetă să se scape de aceștia și exilă pe Ștefanŭ și pe fratele luĭ, Barbu, la insula Cypru (3): dar în Domnia următóre acești doui boerĭ își revĕḑură patria și la 1760 sub Scarlatŭ Vodă Ghica, Ștefanŭ Văcăresculŭ era spătarŭ mare (4), în vreme ce fiulŭ sĕŭ, încă de totŭ june și de atuncĭ cămărașŭ, servia ca ispravnicŭ, séŭ purtător de sémă la clădirea monastireĭ S-luĭ Spiridon celŭ noŭ, după ulița Șerban-Vodă; într'acea biserică întemeiată de Ghiculescĭ, până a nu se dărâma cea veche ca să se reclădéscă după planulŭ fantasticŭ, ce 'ĭ dă astă-ḑĭ înfățișarea unuĭ templu de cofetărie, se vedea pe pereți portretulŭ luĭ Enăchiță Văcărescul; din norocire d. Ion Văcărescul avu de timpuriŭ fericita idee de a pune să-lŭ decopieze și după acea copie, putemŭ citi aḑĭ în trăsurile feței luĭ Enăchiță, tóte naltele calitățĭ și tóte slăbiciunile caracteruluĭ séŭ (5).

O față prelungă și camŭ palidă, cu fruntea lată, unŭ nasŭ dreptŭ și regulatŭ, cu nările fórte largĭ, o gură zîmbitóre pe a le căreĭ buze voluptóse abia

(1) Acéstă cifră e dedusă prin analogie

(2) In scrierea intitulată: Istoria împĕraților Otomanĭ etc., Scrisă de d-luĭ *Ianache Văcărescul* etc. Me inscriptă în posesia d-luĭ Ștefanŭ Grecenu, care a lune-voitŭ a mi-lŭ împărtăși. Cuvintele citate ar se adă la sfĕrșitulŭ vieței Sultanuluĭ Mahmudŭ I pag. 140. Veḑĭ *Tesaur II*.

(3) *Fotino*. tr. de G. Sion. t. I. p. 159. Elŭ vorbesce numaĭ de douĭ boerĭ Văcărescĭ fără de a'ĭ numi.

(4) Istor. imp. Otom. Ms. p. 147.

(5) Veḑĭ portretul luĭ Enache Văcărescu adusŭ susŭ. Ne unimŭ cu apreciarea d-luĭ Odobescu unde ḑice „că or ce Românŭ trebue să pi véscă cu mâinire perderea stiluluĭ de architectură bysantină naționalisată la noĭ, și restrucția vechilorŭ portreturĭ și inscripțiĭ ce se face pe totă ḑiua cu reclădirea bisericilorŭ. Trebue să lăudămŭ și să recomandămŭ tutulorŭ spre imitație chipulŭ inteligentŭ cu care d-niĭ Crețulescĭ în restaurarea bisericeĭ d-lorŭ, aŭ păstratŭ cu pietate în interiorŭ stilulŭ vechiŭ și portretele titoricescĭ»

...unirea Părvului Cantacuzino, ce era spătar și visa să do-
... Rusi, o mică companie de voluntari cazaci, sub ordi-
... Karamzin, căsă Bucuresci (7 Octomvrie, 1769),
...bhica frate și urmașu alu lui Alexandru, și lu tri-
...g. boerii țerei, adunați la unu locu cu mitropolitulu
...unte o deputațe de doui dintre dênșii la feldmarș-
...l ce se afla la Lstrofsf. pentru ca să cérá óste de paza
... aleși pe unu mai nainte parvulu Cantacuzino fură fratele sêu
...ú și Ienakiță Văcărescu vistiernlu actualu, dintr'a cărui
...rotea să tragă prohtu
...nú cuventulu lui Ienakiță spre a caracterisa mai bine spiritul
...ați țaú aceste mișcări (1):
...e orându.mú soli pentru acestá; in urmă se mai orândui și Nicolae
...ui Agolétulú, la care vistiernlu Mihail își ascundea chibzuințle. Pe
...gêndú, își descoperi Michail chibzuințle către mine la o gazdă, într'o
... când dormia Nicolae și mê ispiti, intrebându-mê așa: Feldmarșalulu,
...l ne va porunci să facemú și alegere de unu Domnu in țéra nostră dintre
...oi, pe cine găsescă eú cu cale, socotindu pote că voiú respunde. pe domnia
...ú spătarulu, fratele d-tale. Eú și 'i am respunsú, că nu găsescu altulu mai
...eu cale decâtú pe mine; unii dise și: Acestú respunsú nu potú face toți boerii.
«Și ce indoiala ai d-ta? li disei. — Imi dise. Décă ar fi sciutú frate-meu așa,
«mai bine ar fi fugitú la turci. — Li respunsei, că mai lesne s'ar fi facutú de o
«cam-datá Domnu acolo, căci in Europa imperații. Domnu absolutu nu facu;
«ei arétanu pilda, Transilvania, Timișvarul și Podolia, Smolenskul și altele. și
«dabiá incepu a mê crede și vêdei du'lu intristatu, pofitorii dicendu-i: Acestea
«staú in manu lui Dumnedeu.»

Puțina inclinare a autorului către Rusia și neincrederea sa in fanfaronadele și in promisele de nefundosă bunetate cu care Rușii aú trâmbițat mai adesea sosirea lorú in Principate, se invederează pretutindenl in spusele și faptele lui Ienăkiță. Iată cu ce fină ironie descrie el impresia amăgitóre, produsă in țéra de inceputulu expediției Rușilorú de la 1769 (2):

«Toți Chrestinii ce o'a chibzuitú cele dupá urmă, și care nu era adăpați «de sciința politicestilorú ocărmuiri, socotia că Rusia a se radice din lume, seú «celu puținu din Europa, tóta stăpânirea turcescă; unii pentru rêvna legei, alți «pentru a porta slavei și alți pentru iubirea libertăței, se făcură ostași rușl și cei «mai mulți s. fără comandură; alți érăși de frica Turcilorú, fiindu-le credincioși, «fugea de lenșii să nu piară.»

Dar să urmămú, spre mai bună convicțiă, faptele Vistiernlui Văcărescu. La Buzeú soli se intâlnescu cu colonelulu Nazarie, carele vestesce, că óste multă rusescă ii sosesce in urmă și indeosebi pe boeri a trămite la Petersburg deputați, cari să dică plângerile țerei in contra Porței și să ceră imperatului *pretinsulu* dar fi Principatele inchinate Rusiei. Văcărescu, pare a fi fórte patrunsă de fagădueile Kazacului, și cugetându a scăpa din acestă cursă: elu insuși, in talnă de soții sei, se propune lui Nazarie, ca să mergă să adune la Bucuresci pe boerii fugiți cu familiele lorú, la satulu Cerețul din plaiulu Săcueni; indată ce se

1) Idem, p. 157 și urm.

(2) Idem p. 167.

le ascunde o mustață subțire, ochĭ căprui cu o căutătură plină de dulceță și de finețĭ, în sfârșitŭ o barbă castanie, rară și transparentă, ce falfâe ușorŭ pe peptŭ etă trăsurile acelei figuri ce insuflă odată unŭ simpatiĕ respectŭ și pe care o strașnĭe cu öresĭ ce măndre, portulŭ drept alŭ trupuluĭ și *ghiaurmaua* de samurĭ așezatŭ cu semeție pe capŭ. Costumulŭ luĭ, mutatŭ dreptŭ cuvinte sele favorite, e compusŭ, într'acelŭ portretŭ, de unĭ *ustavĭ* de *scarlat* roș-gălbuĭ seŭ *chermes* și încinsŭ la brâŭ cu unŭ *șarf* din care ese *hangerulu* cu mânerŭ de smaltŭ albastru și le petre scumpe; pe d'asupra portă unĭ *contoș* de colórea verde deschisă a *rezandaĭ* (rășpu albŭ) îmblănitĭ cu samurĭ. În mânăelŭ ține unŭ sulŭ de hârtiĭ dăștășurate pe care se întescŭ acele cuvinte memorabile ale sale, acelŭ testamentŭ în versurĭ, celŭ maĭ nobilŭ legatŭ ce putea lăsa unŭ omŭ de geniŭ posterităței sale.

«Urmașilor meĭ Văcărescĭ,
«Lasŭ voĕ moștenire:
Creșterea limbeĭ românescĭ
«Și patrieĭ cunoștire».

Dacă dintr'aceste două măreție avataruri puse asupra victimeĭ, *creșterea limbeĭ românesc* era insuflată luĭ Enăchiță de geniulŭ seŭ propriŭ, *cunoștirea patrieĭ* totuși o moștenise și elŭ dela strămoșĭ, dela tatălŭ seŭ, carele și densulă mare parte a dat creșterei sale către țeră. Acestă morte e o tragedie întunecată demnă de mărșava vremene a Fanarioților, într'adevĕră la 1760, Constantin Vodă Racoviță se întorce pe tronulŭ țereĭ românescĭ și hotărî ca celŭ puținŭ în rivalulŭ acesta să se scape de Văcărescĭ maĭ cu siguranță decâtŭ cu exilulŭ; puse într'aseunsŭ de otrăvĭ pe Ștefan și pe Barbu, pe când eĭ se aflaŭ la vile lor dela Valea Orlei în Săcueni. Becherlŭ adecă bucătarulŭ domnescŭ, care ureă acestă cumplită răutăție, strămutŭ, se face, alŭ unuia din omeniĭ pământeĭ și literațĭ dela noĭ, primi o răsplată providențială: noŭ Vatel istoreŭ celŭ nu se mirase ca vestitulŭ bucătarŭ alŭ luĭ Ludovic XIV-lea în desperare pentru întârzierea peștelui la masa regală cu întro di când eĭ se ducea cu cuțitulŭ de cărnĭ în mână ca să-lŭ pue pe masa domnească, holta ciopolițeĭ dela Mihaiu-Vodă, unde ședea pe atunciĭ Domnulŭ se cutundă asupra-ĭ și-ĭ adăogă sunt dările natinile ei. Poporalŭ superstițiosŭ văĕu într'această întâmplare o prevestă cerească pentru crima săvârșită de Dorsul cu strămoșiĭ Văcărescĭ, și, în nerăbdarea luĭ mare, îĭ blestemă numele.

După o așa grozavă perdere a părinteluĭ seŭ Enăchiță Văcărescŭ, se duse să caute în Constantinopol, seŭ răsbunare, seŭ mângâere, dar în puțin timpŭ după vre-o un-spre-dece luni de domnie, Constantin Racoviță muri pe tron, victimă a patimeĭ sale pentru mâncări și băuturile spirtoase(1). Tânărul Văcărescŭ, al cărŭ spiritŭ activŭ și setosŭ de cunoscințe, se va fi tras unŭ folosŭ din tote, profită de petrecerea sa în Constantinopol, și, legându-se în prietenie cu Halil Hamid, omŭ forte învățat și secretarŭ (*kiatib*) la *Kalemul* (secretariulŭ) divanuluĭ împărătescŭ, atașat pe lângă Capu-Kehaia-ele țereĭ noastre, învăță de la dânsul teoria gramaticală a limbeĭ turcescĭ, ce se dice *Sarfă* (2); peste treĭ anĭ însă în 1767, Alexandru Scarlat Vodă Ghica îl chiamă la înalte dregătorii, încredințându-i visteria (3).

(1) *Fotino*, tr. de G. Sion, t. II p. 161.
(2) Ist. imp. Otom. Ms. p. 219.
(3) Idem.

Când dar, prin conglăsuirea Pârvului Cantacuzino, ce era spătar şi visa să dobândéscă domnia ţérei prin Ruşi, o mică companie de voinici cazaci, sub ordinile unui polcovnic rus, Nazarie Katanzin, călcă Bucurescii (7 Octombrie, 1769), puse pe prinţulă Grigore III Ghica, frate şi urmaşă ală lui Alexandru, s'lă trimise prizonieră la Petersburg, boerii ţérei, adunaţi la unu locă cu mitropolitulă Grigorie, se chibzuiră a trimite o deputaţie de doui dintre dênşii la feldmareşalulă rusescă Romanţoff ce se afla la Laticiof, pentru ca să céră óste de paza ţérei şi, acesti deputaţi, aleşi prin influenţa pârvului Cantacuzino, fură fratele séă Mihail fostulă vistieră şi Ienăkiţă Văcărescul vistiernică actualu, dintr'a căruia pretenţie Pârvul socotea să tragă prohtă.

Dar să lăsămă cuventulă lui Ienăkiţă, spre a caracterisa mai bine spiritul şi amăniuntele ce aţiţaă aceste mişcări (1):

«Deci ne o adunămă soli pentru acestă; in urmă se mai orândui şi Nicolae «Brâncoveanu, logofetulă, la care vistierulă Michail îşi asculta chibzuirile. Pe «cale mergându, îşi descoperi Michail chibzuirile către mine la o gazdă, intr'o «seră, când domnia Nicolae şi mă ispiti, intrebându-mă aşa: Pe dimarşalulă, «când ne va porunci să facemă şi alegere de unu Domnă in ţéra nóstră dintre «noi, pe cine găsescă eă cu cale, socotindă pote că voiă rěspunde, pe domnia «lui spătarulă, fratele d-tale. — Eă şi i am rěspunsă, că nu găsescă altulă mai «cu cale decâtă pe mine, îmi dise şi. Acestă responsă ilă potă face toţi boerii. «Şi ce rodnală aï d-ta? îi dsei. — Imi dise D'că ar fi scrisă frate-meă aşa, «mai bine ar fi fugită la turci. — Il réspunsei, că mai lesne s'ar fi făcută de o «cam-datâ Domnă acolo, căci in Europa impăraţii. Domniă absolută nu facă; «ii aretaiă pildă, Transilvania, Timişvarul şi Podolia, Smolenskul şi altele, şi «d'abiă incepu a mă crede şi veţendu'lă intristată, poftitoru dzendu'i: Acestea «stau in mâna lui Dumnedeă.»

Puţina inchinare a autorului către Rusia şi neincrederea sa in fanfaronadele şi in proiectele de neîndeplinită urmată cu care Ruşii aă trâmbiţat mai adesea sosirea loră in Principate se invederezăă pretutindeni in spusele şi faptele lui Ienăkiţă. Iată cu ce fină ironie descrie e. impresia amăgitóre, produsă in ţeră de inceputulă expediţiei Ruşiloră de la 1769 (2):

«Toţi Chrestini, ce n'a chibzuită cele după urmă, şi care nu era adăpaţi «de scinţa politicestiloră ocărmuiri, socotia că Rusia i se tidice din lume, seă «celă puţinu din Europa, tota stăpânirea turcescă, unii pentru rěvna legei, alţii «pentru polita slavei şi alţii pentru rubrica ucăpirei, se făcură ostaşi ruşi şi, ceî «mai mulţi şi fără comandiră, alţii urăşi de fuica Turciloră, tiindu-le credinciosi, «fugea de derşti să nu piară.»

Dar să urmămă, spre mai bună convicţiă, faptele Vistierului Văcărescului. La Buzeă soliî se intâlnescă cu colonelulă Nazarie, careî vestesce, că óste multă rusescă il sosesce in urmă şi indemnă pe boeri a trămite la Petersburg deputaţi, carî să dică plângerile ţérei in contra Porţei şi să céră impăratului *protecţiă* d'a fi Principatele inchinate Rusiei. Văcărescul pare a fi forte puţinu dominită de figădnelile Nazarului, şi cugetandă a scăpa din acestă cursă: elă insuşi, in tainiă de soţii séi, se propune lui Nazarie, ca să mérgă să adune la Bucurescî pe boerii fugiţi cu familiele loră, la satulă Cereşul din plaiulă Săcuemi; iată ce se

(1) Idem, p. 157 et sq.

(2) Idem p. 157.

vede acolo, el își ia soția, fiică a tergimanului (translator) Iacovake Rizu, și pe mână sa și trece în pripă la Brașov prin lazaretulă Buzăului (1).

Până în astă-dată ocupațiunea țărei de muscali, adecă până la 1774, Ienăkiță petrecu tot prin străinătate, chiămat iarăși într'un rândă (1770) de vezirul Mahsur-Oglu în Craiova, unde Turcii se înverunase să aseze Domniă pe Manole Rosset, elă merse acolo cu unchiulă său Radu Spătarulă și cu alți două-deci de boeri, intrând în țeră prin plaiulă Vulcanului, dar fără toți sileți îndată a se întorce la Brașov: mai târdiu (2) când prin mediarea Austriei, puterile luptătóre începă a înclina la pace, dragomanul Porței Iacovake Rizu, îndemnă pe vezir să cheme la Focșani, unde e a se face congresulă, pe ginerele său, Ienăkiță Văcărescu, care cunoscea afundă tóte interesele țărei, acesta, de și avea cu densul pașaport austriac, e oprit opt-spre-dece ore în cortarule din tabăra rusescă, expus la arșița sórelui și la temerea exilului, până când se hotărâsce a scrie feldmareșalului Rumianțoff, următórea scrisóre, plină de o veleină batjocură, pe care însuși astă-fel o traduce din limba italiană: (3).

«Excelență, Domnule și patronulă meă.

«De vreme ce norocula și întâmplarea aă bine-voită ca să facă prisonieră «pe mine, unu omă fără de arme și în vreme de armistițiă, la portătórele de «biruință astă-dată armele rusescă, mai vertosă având și pașaport cu protecție «cesarească, pentru vina căci îmi păz secă după datorie credința la stăpânii ce «Dumnedeă 'mi-aă orânduită, sunt desăvârșită întâmplărei prisonierulă și pri«sonieră, căci mi-aă făcută acestă dosebită cinste unde nu facă altă rugăciune «Excelenției tale, fără de numai, în vreme ce arderea sórelui unu prisonieresce «multă tirănie, aflându-mă într'unu câmpă, me rogă Excelenției tale, ca să fiă «trimisă cu unu ciasă mai nainte și oă la locula unde se află și ceilalți pri«sonieri Turcă ce saă făcută prisonieri în vreme de resboiă și cu armele în «mână și voiă fi forte mulțămită acestei faceri de bine, remanând etc...»

Acéstă scrisóre, atingendă amorulă propriu ală mareșalului, avu celă mai fericită efectă: Văcărescula fu îndată liberată și însoți pe soții turcești, dar congresulă se sparse într'astă rândă fără succesă, precumă în urmă și celă ce sta să se facă în Curtea domnéscă dela Bucuresci. Văcărescul într'astă timpă merse la Șumla unde presintă vezirului unu *mahzar* (jalbă, petiție) din partea boeriloră români emigrați la Brașov, la urmă precedendă din Șumla și trecendă pe la Ruscuk, Nicopole, Vidin și Mehadia, se întorse la Așiă în Brașovă (4). Aci elă avu pentru âutăia oră prilejulă a vedea și a fi pretută în împăratulă Iosephă II, acelă autocrată amicală ală ideiloră libertale și singurulă dintre Austriaci, protectoră ală nației române. Povestirea ce face Ienăkiță despre acea visită, e prea multă interesantă ca să o trecemă cu tăcere.....(5)

(1) Idem p. 161.

(2) Idem p. 168—171.

3) Idem p. 172 et 19. Aci vomă face observațiune asupra stilului întrebuințată de Ienăkiță Văcărescu într'această scrisóre și în care se vede influința deosebiteloră limbi ce ală cunoscută. Numerile de funcții și chiar unele fraze usuale turcesci se găsescu așăturate cu cuvinte luate din limba italiană și scrise de autorulă chiară cumă se și pronunță într'această din urmă limbă.

4) Idem p. 179.

(5) Idem p. 181-184.

Mai departe scrie d. Odobescu despre Enăchiță Văcărescu:

«Intr'adevĕrŭ, Iănăkiță Văcăresculŭ avea tóte calitățile unui adâncŭ diplomatŭ: învĕțatŭ, finŭ și elocuentŭ, elŭ scia să fie în totŭ felulŭ amabilŭ. Viéța sa privată ne-o dovedesce și, fără de a arunca vre-unŭ prepusŭ asupra fericirei casnice a celorŭ trei soții succesive ale sale, ni s'a spusŭ că adesea inima luĭ fluturatică se simția rănită de amorurĭ illicite; atunci imaginația luĭ poetică se aprindea și instrunândŭ córde românescĭ pe lira luĭ Anacreon. séŭ pe a luĭ Catul, elŭ își descria patima printr'o gluméță alegorie, precum:

«Intr'unŭ copaciŭ zariflorŭ
«Unŭ șoimŭ prinsŭ în lăcișorŭ
«Strigă amarŭ, ciripindŭ,
«Norocululŭ sĕŭ blăstemândŭ:
«Multe păserĭ am vênatŭ
«Și'mĭ ziceaŭ *șoimŭ minunatŭ!*
«Iarŭ aicĭ lațŭ fiindŭ întinsŭ,
«Cumŭ amŭ datŭ pe locŭ m'amŭ prinsŭ,
«De inimă..... nu de capŭ!....
«N'amŭ nădejde să maĭ scapŭ!»

séŭ printr'o veselă comparație, dicêndŭ iubiteĭ sale:

«Tu escĭ puișorŭ canarŭ!
«Nu te hrănescĭ cu zaharŭ.
«Nicĭ măcar cu cânepióră,
«Ci hrăpescĭ o inimióră
«Ce aĭ făcut'o jertfă ție!.....
«Ce-aĭ cu ea de gêndŭ nu scie!»

Spătarŭ, în alŭ doilea rênd sub Nicolae Vodă Caragea, el gătesce Turcilorŭ unŭ podŭ pe Dunăre la Brăila și le adună zacherea la Silistra (1); dar peste unŭ anŭ, (1783, Augustŭ) vine Domnŭ Mihail Suțu și, la 2 Iunie, 1784 acesta îl face vistier pentru a cincea óră și atunci încă el pregătesce provisiĭ și face podŭ la Silistra pentru óstea otomană ce avea să înceapă rĕsboiŭ cu Austria (2).

La 1786, Pórtă după unŭ capriciŭ a luĭ Capudan-Pașa, întrerupe șirulŭ prinților aleși din Fanar și trimite Domnŭ țĕreĭ Românescĭ pe unŭ tălmaciŭ ce fusese simplu pescarŭ în insula Paros, Nicolae Mavrogheni. Acéstă infracție la regulele urmate acumŭ de șépte-decĭ de anĭ, produce o mare indignație printre boerĭ Românĭ și cu tóte că Iănăke Văcărescul e numitŭ îndată (1787, Ianuarie), din vistiernicŭ, dvornicŭ, (3) elŭ însă nu póte suferi pe acestŭ «omŭ prostŭ și la fire și la gândire și la simțire. (4) Ura luĭ e așa de neîmpăcată în câtŭ cândŭ, în memorialulŭ sĕŭ.....

(1) Ist. imp. Othom. p. 220.
(2) idem p. 223.
(3) idem p. 227.
(4 idem p. 226.

ANEXA LA PAG. 82

17 cărți de slujba *oerutului*, la mâna celor ce s'aŭ orînduitŭ alŭ căuta în credință pe anulŭ 1787. Oct. 10.

... *Zemli* Vlah... ce s'aŭ orînduitŭ de către Domnia me cu slujba oerutului la sus... ca să ne volnicŭ cu acestă carte a Domniei mele, tóte ole ce le vor găsi la acestu județŭ să de rĕvașŭ de numeritóre și tĕmendŭ catastihŭ, să strîngă și banii oerutului, dandŭ rĕvașă de plată cu suma olor, cu suma vitelor, pe numele hesce cărma, poindŭ porecla și satulŭ de unde este, însă după cum s'aŭ luatŭ în anulŭ trecutŭ: dela ole țĕrei, adecă ale pămentenilor, să ne de ole câte bani și ploconulŭ după oi iceiŭ, dela una până la dece câte unŭ banŭ de 6e, iar dela 10 în susŭ de nume po bani 80. Asișderea și dela oi e streine, bîrsănesci și tuțuenesci, câte vor veni din țera ungurescă spre cumpĕtorŭ aci în țĕră, să de de 6 e câte bani 10 și ploconulŭ de nume după obiceiŭ, și vămăritulŭ străinilor, de vită de calŭ câte bani 3 iar de mică pe numĕrate, ca mai mult supĕrare să nu le facă. Iar dela ole ce vor veni de peste Dunăre, din țera turcescă să se ie oerutulŭ întocmai după cum se ie și dela pămentesci, adecă de ole câte bani 12 și ploconulŭ, după obiceiŭ, iar altŭ nimicŭ supĕrare, séŭ cheltuială să nu aibă slujbașii a face locuitorilor și streinilor, nici altă silă cevasi, ci tote câte le va trebui pentru dumîncare, atâtŭ pentru inșiși, cătŭ și pentru caii lor, să le cumpere cu banii. Se porunceșce iar și vouă tutulor locuitorilor pămenteni și streini, să vĕ arĕtați tote vitele vostre la slujbașii ce-i orînduiți și să ve luați revașii de numĕrătore, rĕvașŭ de plată când veți plăti, vitele si să nu vi le tăinuiți, cu socotelă că scăpându-le nu le veți plăti, pentru că Domnia me vomŭ să facemŭ pe urmă cercetare și pe carele alŭ vomŭ dovedi, că aŭ dositŭ vitele lui, cu hotărîre le veți plăti îndoitŭ. Porunceimŭ și d-lor ispravnicilor județului, zabiților, căpitanilor, fiind că oerutulŭ se cată în credință, să dați totŭ temeiŭ mână de ajutor, spre a puté orînduiții săvĕrși slujba fără de cusurŭ, a nu se întempla nimicŭ furtișagŭ, că ori-ce pagubă se va întîmpla din pricina oeritorului, dela d-vostră se va împlini și la tote să aibă a urma slujbaoi *după cele puture ce s'aŭ dată în semnă pecetluite*. Tuhce pus. Disp 1787, oct. 1. (Cod XVII, fila 228 și verso).

Urmează apoi ponturile oerutului pe letŭ 1787, 0 t. 1. Fiind-că aceste sunt rarŭ de întîlnitŭ în corăspondența domnescă, căci mai rare ori s'aŭ cătatŭ *oerută* în *credință*, le facemŭ locŭ aci:

«1) Mitropolia, epitropole și tote mănăstirile, d-lor veliții boeri și jupînesele vĕdue de ori ce treptă va fi și **fabrica** de postavŭ, toți să plătescă *oerită* după cum aŭ plătitŭ, și în anii trecuți, de ole po bani *12* și ploconŭ după obiceiŭ, până la dece po banŭ unulŭ, și dela dece în susŭ po banŭ 80 de nume. Iar cum i se va face arĕtări, se va ține semă cu pecetea tutŭ Domniei mele, atît la boerime, cătŭ și la mănăstiri și altŭ ce vor fi având hrisoave și cărțile Domniei mele.

2) Toți cei-l-alți locuitorii ai țĕrei și streini de peste Dunăre, ce vor veni ave în țeră cu oi, asemenea să plătescă oerită cu fără, de ole câte bani 12 și

obiceiuitulŭ ploconŭ şi văcăritulŭ streinilor, de vită de calŭ câte bani 60, iar de mică pe jumĕtate.

3) Toţi streinii din Ardel, Bârsanii, Ţaţuenii, pentru oile ce vor avé în pămêntulŭ ţĕrei Domniei mele, să aibă a plăti oerităŭ câte 10 bani de oie numai şi ploconulŭ după obiceiŭ, de nume câte bani 80. Aşişderea şi văcăritŭ să plătescă, atâtŭ Bârsanii câtŭ şi Ţuţuenii şi ceĭ-l-alţi streini din ţera Ardelului şi mai din lăuntru de vită mare câte bani 24 şi de vită mică pe jumĕtate.

4) Boerulŭ celŭ orînduitŭ cap slujbeĭ, să aibă a orîndui pe slujbaşi prin plăşile judeţului, după cum va socoti, pe fiĕşcare la locŭlŭ ce va cunosce că poate să slujescă mai cu vrednică.

5) Fiĕşcare slujbaşă din ceĭ orînduiţi, îndată ce va intra în plasă să caute să numere oile fiĕşcăruia şi turmele mari şi mici şi să dé revaşele sale de numĕrătore, cu numele şi porecla şi satulŭ, trecondule-le tóte, în tertelogi, iar amănunte cu porecla care tĕrfălogi până la 20 dile după ce vor fi intraţi în lucrŭ să aibă a trămite la capulŭ slujbeĭ suma păşeĭ, ca şi boerulŭ să aibă a profilacsi la visteria tótă suma judeţului până la 20 ale acestei luni.

6) Slujbaşii după ce vor trămite sumele, să pue silinţă şi pentru luatulŭ banilor, cu stigniálă, dându revaşe curate de plată şi făcendŭ catastihŭ curată asemenea cu revaşele, după obiceiŭ şi bani rînduri-rînduri sume bune şi adesea să-i trămeţi la capulŭ slujbeĭ celŭ orînduitŭ, ca să-i trămiţă la visterie.

7) Slujbaşii şi mari şi mici, fiind-că aĭ a lua simbrie, fóte să se ferăscă de vre-unŭ *păterăsuoşă* şi de lenevire, care este întocmaĭ cu furtişagulŭ, fiindŭ iarăşi pagubă slujbeĭ că unuiă ca acela ce se va afla, seŭ la vremea *cercătăreĭ a ocritului* ce voiŭ să facemŭ, în vină de furtişagŭ, séŭ acum în vină de lenevire, hotărîtŭ să scie, că după ce va păţi îndoitŭ acestă pagubă se va şi pedepsi cu grea pedepsă, şi altă dată la slujbă şi mică domnescă nu va mai încăpea. Şi la aceasta fără de îndoélă fiecăcarele, că fiindŭ slujbă domnescă, cu ugodniţa locuitorilor, şi cu simbrie îndestulŭ spre folosulŭ slujbaşilor, nu voiŭ lăsa mijlocŭ necercatŭ de a dovedi numărea fiĕşcăruia, ca să fie ceĭ vrednicĭ şi credincioşi nelipsiţi de mile şi din slujbe domnesci, şi împotrivă, ceĭ leneşi şi cu netrebnicie, păgubiţi şi pedepsiţi.

8) Toţi locuitoriĭ, orĭ din ce treptă să aibă a-şĭ arĕta tóte oile la boerĭ slujbaşi, fără a şi le tăinui, căci orĭ-carele se va dovedi, că a îmblatŭ a'şĭ ascunde şi a'şĭ tăinui oile, cu gîndŭ a păgubi visteria, pe unuiă ca acela nu numaĭ că-lŭ voiŭ da de-şi va plăti tóte oile îndoitŭ, ci încă îlŭ voiŭ şi pedepsi, după trepta ce va fi, ca pe unŭ nemulţămitorŭ binelui şi milei Domniei mele şi fiĕşcare părecălabŭ dela fiĕşcare satŭ să fie datorŭ a arĕta slujbaşului oile satelor, încă şi streine, ce se vor afla în prégina satului, căci de se va găsi vre-unŭ părecălabŭ, că aŭ scĕutŭ oile cuivaşi şi nu aŭ îndreptată pe slujbaşi, ce le aŭ tăinuitŭ, acelŭ părecălabŭ se va pedepsi şi cu turgulŭ şi cu ocna.

9) Boerulŭ ce este capŭ slujbeĭ să fie cu privighere la îmblatulŭ slujbaşilor şi pe care îlŭ va vede în blandă rĕŭ, numaĭ decât să-lŭ dé în scire Domniei mele, cu vina sa, în locŭlŭ luĭ să orînduiască pe altulŭ, care va socoti, spre folosulŭ slujbeĭ, şi însuşi să îmble prin plăşi, unde-i se va păte, cercetându cu ori ce mijlocŭ apucăturile slujbaşilor, având în scire, că în vremea ce se va afla slujbaşulŭ cu vină, nu va fi îndreptată, ci împreună vinovată, ca unuiă ce i s'aĭ încredinţată judeţulŭ i căuta şi a cerceta cum va vré.

10) Toţi slujbaşii să aibă a se feri de a face vre-o pagubă locuitorilor, séŭ a lua revaşi pentru hrana lor, seŭ a cailor, fără de a nu plăti, căci pe ori care le

ne vomŭ insciinţa că aŭ urmatŭ impotriva poruncilor Domnieĭ mele după ce ilŭ vomŭ pune de va plăti acéstă pagubă, ilŭ vomŭ şi pedepsi pentru nesupunere.

Io Nicolae P. Mavrogheni W. S.

Poruncimŭ dar Domnia mé, d-vóstră boerilor tacsildarĭ şi slujbaşilor, ca după cum maĭ susŭ se coprinde, asemenea să urmaţĭ, fără de a nu se face câtu-şĭ decât cusurŭ la poruncile Domnieĭ mele, ce printr'aceste ponturĭ vi s'aŭ datŭ. — (Cod. XVII, fila 229 şi 230).

ANEXA LA PAG. 83

Ponturile vinăriciuluĭ pe anulŭ 1786 August 15.

1) Mitropolia, *améndouĕ* episcopiile şi mônăstirile cele marĭ cu motócele lor, d-lor veliţiĭ voerĭ, séŭ alŭ doilea, séŭ alŭ treilea, până la boerimea cé din urmă ce se face cu caftanŭ şi feciorii de boerĭ i jupânesele vĕduve, ce li vor fi stătutŭ bărbaţiĭ până la cé maĭ de pe urmă boerie cu caftanŭ, vinăriciŭ să nu plătéscă, precumŭ şi némurile i boernaşiĭ mazilĭ şi toţĭ ceĭ-l-alţĭ ce vor avé cărţile Domnieĭ de scutélă iarăşĭ vinăriciŭ să nu plătéscă, iar toţĭ ceĭ-l-alţĭ să plătéscă obicĭnuitulŭ vinăriciŭ, de vadră câte 5 banĭ.

2) Toţĭ ceĭ ce sunt sub privileghiurĭ de a scuti vinăriciulŭ, fórte să se feréscă a nu cere să scutéscă vinulŭ vre unuia din ceĭ ce plătescŭ vinăriciŭ, nicĭ să amestece cu vre-unŭ meşteşugŭ vinulŭ acelora într'alŭ lor, pentru că orĭ care s'ar afla intr'o faptă ca acésta, să-i se iée privileghiulŭ dela mână, cum şi ceĭ ce cu meşteşugŭ ca acesta vor ămbla a'şĭ scuti vinulŭ, dovedindu-se de boeriĭ vinaricerĭ, să-i apuce să plătescă îndoitŭ.

3) Boerulŭ tacsildariŭ orînduindŭ pe fieşcare slujbaşŭ la poporulŭ sĕŭ, să aibă datorie acelŭ slujbaşŭ a mĕsura vasele pe dreptate, vasulŭ fieşcecăruia, cu cotulŭ celŭ domnescŭ, ce li s'aŭ datŭ pecetluitŭ dela visteria Domnieĭ mele, ferindu-se necĭ să încarce câtŭ de puţinŭ, dar nicĭ să ié mită seŭ darurĭ, şi să pue maĭ puţinŭ, să păgubescă venitulŭ slujbeĭ; a căruia mĕsurătóre de a se pute dovedi că aŭ fostŭ dreptă şi intru adevĕrŭ, pe fieşcare séră să aducă, séŭ să trimiţă terfelogulŭ scrisuluĭ dintr'ace ḑi, cu mesurile fieşcecăruia vasŭ la boerulŭ tacsildariŭ şi boerulŭ tacsidarulŭ după mĕsură să aibă a socoti vedrele dela fieşcare vasŭ şi după ce le trece la catastihulŭ sĕŭ, să dé foe iscălită la mâna scăunaşuluĭ în care să arete pe fieşcare omŭ pe anume şi cu câte vase, arĕtândŭ fieşcare rĕvaşŭ cu trăsura lor şi cu suma vedrelor, ca să fie la dênsulŭ, să caute fieşcare să vadă pe câtŭ are să plătescă, care foie nimenĭ să nu fie volnicŭ a o lua dela mâna lui, fără de poruncă Domnieĭ mele, adecă nicĭ ispravnicii, nicĭ tacsildariĭ, nicĭ slujbaşii, nicĭ nimenĭ, ... şi apoĭ asemenea foie ca aceea, iarăşĭ cu numele omuluĭ, cu numerulŭ vaselor, cu mesurile şi cu suma fieşcăruia vasŭ făcendŭ, să trămiţă la orînduitulŭ slujbaşŭ din poporulŭ sĕŭ şi slujbaşulŭ după ace foie să facă de fieşcare vasŭ câte unŭ rĕvaşŭ, în care să arete numele omuluĭ şi câte vedre au eşitu acelŭ vasŭ, care rĕvaşŭ datorŭ să fie acelŭ cu vinulŭ să-lŭ lipescă cu cocă [illegible] şi apoĭ la plata banilor să-ĭ de unŭ rĕvaşŭ de plată [illegible] care să arete, că aŭ plătitŭ *cutare* omŭ vinăriciulŭ ce aŭ avutŭ [illegible] bani *atatio*, carĭ facŭ talerĭ

atâtor, a să ţie de semă şi să-lĭ păstreze, ca la cercătorea, ce se va face, să albă a'şi da semna, ca să o cunoscă şi slujbaşĭ de aĭ face mesurătorea pe dreptate şi fără de înţelegŭ.

10 Ĭn tote delturile popórele de obşte au a mĭlla sungarĭ vinăreriĭ domnescĭ ca să mĕsore, să scrie şi să strîngă toţĭ banĭ, adecă câte 5 banĭ de vadră cum şi *popărdă* de *ambă* de vadră pe depliaŭ dela la mecĭ ce plătescŭ vinarcriŭ, fără de a se amesteca omenĭ mănăstrescĭ şi băsericescĭ cu poronĭ de mile, ori a sercă, seŭ la luare de banĭ, cari aceĭ sănĭ câte 5 banĭ de vadră cu pipărulĭ să-ĭ trimită vinarcerĭ toţĭ depliaŭ la visteria Domneĭ mele, cu catastihĭ, care catastihŭ să fiă a arăta mĕsecare poporŭ, cu numele lui deosebĭtŭ şi, cu numa vedrelor şi a banilor acelui poporŭ, ce aŭ prinsă, iar deosebiŭ şi în armă câte mănăstire, seŭ băsericĭ va ave vinărescĭ, va arĕta Domniei mele şi câtă a se da cădemnĭ, se va da acolo la visteria Domneĭ mele.

5 Pentru ce şi judecăţile ce se vor tămplă între poĭgoreni în popórele lor, dela 1 celŭ pribeagŭ să se crute de banĭ turcescĭ, ună fiindu-se de a gudu, să a pĭrî pe cinevasĭ, fără numaĭ să le caute dreptăţile întrădevĕrĭ; iar slugilorĭ să nu se îngăduiască, fără voia şi scrisoarea tacsidarului de la tacse revaşĭ cum şi isprăvnicĭ să nu se amestece a pune câte poĭgonenilor, iar când tacsidarulu şi sacbasiĭ vor fi o năpăstuiĭ şi jăfuiĭ, atunci să fie datorĭ isprăvnicĭ de a da scire Domniei mele.

6 Scutelnicĭ ce sunt pe la popóre, pe mosiĭ boerescĭ şi mănăstirescĭ, cate dintr'aceĭa vor fi date cu cărţile Domniei mele de a fi scutiţĭ de stăpînŭ mosiilor, să aibă a'şĭ lua pe depliaŭ, dar şi vinărcerilor să aibă a li se da obrocnicŭ carele pentru înlesnirea lor, după obicĕiŭ, preste anŭ s'aŭ datŭ şi alte dajdĭ, în câte luni se vor fi date prin cărţi, seŭ hrisovele Domniei mele, dela aceĭa toţĭ birnicŭlui pe depliaŭ să le ieie vinăricerĭ şi să trăcă cu catastihŭ la visterie.

7 Pentru mîncarea slujbaşilor şi pentru hrana cailor, ori ce va trebui, să cumpere cu banĭ, fără a supăra pe cinevaşĭ mîncaru cu cătŭ de puţinŭ.

8 Parul ce de cinmă să înpescă să nu se ieie, fără numaĭ 2 parale să ie de nume pentru rĕvaşu de plată ce-ŭ va da pentru plată vinăricerilor, iar de revaşele care stat să se înpescă la vase. Dela acelea să nu se îndrăsnescă a lua cevaşĭ că se va pedepsi.

9 Păstorĭ ce vor fi arătaţĭ prin gurile văilor, că după obicĕiŭ să păzescă a lui eşi, vre-o bute fără scrisoa şi rĕvaşulŭ ta sudarulu, forte să se ferescă a lui îndrăsni să lase vre-o bute, seŭ să îndrăsnescă a cere să le revaşĭ dela vre-o bute, bĭ parale, orĭ vinŭ, şi boerii tacsidari să cerceteze adesea şi dovedindŭ pe cinevaşĭ că aŭ slobozitŭ vre o bute fără revaşulŭ sĕŭ, seŭ că aŭ cerutŭ parale seŭ vinŭ ca cu obicĕiŭ pentru trecĕtore, să-ĭ facă căduta certare.

Ĭn N. P. Mavrogheni V. I. etc.

Orecâtŭ Domnia mĕ pe . . . la judeţiŭ . . . tacsidarŭ pentru sănătatea vinăricelor, carele după ce va cetĭ întâiu elŭ tote aceste pravile şi jurĕmînturi şi le va înţelege, apoĭ să le citească şi ceĭ orânduiţĭ pentru plăĭ, cărora să le dea şi este o copie ascrisă, dimpreună cu sĕ aibă a urma, atâtŭ tacsidarulŭ cătŭ şi ceĭ alţĭ slujbaşĭ ai plăilor întocmaĭ şi atâtŭ înpotriva boerilorĭ să o păzească, spre a nu se face vre o gresĕlĭ şi vătămare, cât şi pentru înplinirea obicinuitŭ venitŭ şi interesŭ ală boerĭ să se silească că ca să nu se facă vre-unŭ

cusurŭ și vre-o scădere, seŭ cât de pucină pagubă, orĭ din lenevire și prostă căutare, tacsidarului și a slujbașilor orĭ de vre-unŭ furtișagŭ și sfeterismosŭ alŭ lorŭ, căci cel ce nu va căuta slujba cumŭ se cade și din prósta luĭ căutare va curge pagubă visterie, acela ca unŭ nevrednicŭ se va pedepsi, se va urgisi și nu va maĭ învrednici altă dată la nicĭ o slujbă.

Asișderea și celŭ ce se va cuteza a face vre-unŭ furtișagŭ și din sfeterismosulŭ lor va curge pagubă visterieĭ, acela nu numaĭ va plăti indeitŭ, ci încă ca un furŭ de venitulŭ dumnieĭ se va pedepsi după pravilă forte strașnicŭ și va fi lipsitŭ de la orĭ-ce milă și cinste de la Domnia mea. Poruncimŭ și d-vostre ispravnicilor aĭ aceluĭ indeță, de vreme ce slujba se caută în credință, să aveți a da ajutorulŭ celŭ cuviincosŭ taxildaruluĭ, ca să nu curgă vre-o pagubă și scădere slujbeĭ, căcĭ pe lângă slujbasŭ veți fi și voĭ în vină și totă pagubă să sciți că de la voĭ se va împlini la visteria domnească. 1786 August 15.

«Insă să aibă voie mônastirile a'șĭ orîndui omenĭ la popórele mônăstirescĭ numaĭ de a scrie împreună cu vinăricerii, iarŭ la banĭ să nu se amestece, ci să urmeze cum se cuprinde la alŭ patrulea pontŭ.» (Cod. XVII f. 75)

Iată și o carte de *slujba tutunăritului*, din 1786:

Zemli Vlah..... carele pe anulŭ acesta 1786, aŭ cumpĕrutŭ slujba tutunăritului ot sud..... ca să aibă volnicie printr'acestă carte a Domnieĭ mele a căuta acéstă slujbă după obiceiŭ și de la toțĭ aceĭ ce vor avea pogone de tutunŭ să mesóre pogónele, dreptŭ, cu stânjenulŭ ce se dă pecetluitŭ de la visterie și pe câte pogone va avea fieșĭ carele să plătéscă de pogonŭ talerĭ patru vechĭ și ploconulŭ de nume banĭ optŭ-ḑecĭ și maĭ multŭ superare să nu se facă, că se va pedepsi. Și slujbașiĭ ce vor âmbla cu tutunăritulŭ, pentru mâncarea lor și a cailor lor supérare, seŭ cheltuiala locuitorilor nicĭ întrunŭ chipŭ să nu îndrăznescă a face, ci tote orĭ-ce le va trebui, cu tocmelă și cu banĭ gata să plătescă, iar fără de plată să nu îndrăznescă a lua, că se va pedepsi. 1786 Iulie 9. (Cod. XVII fil. 77 v.).

Am maĭ putea aduce aci cărțile pentru dijmărit, care în 1786 s'aŭ căutat în credință. Acestă dare era pe ceara produsă de stupĭ și se plătea de totă litra banĭ 13 noĭ și ploconulŭ de nume de la cei ce avea de la ḑece litre în sus banĭ 14. Se lua ca dijmă și pentru rĕmătorĭ. Eraŭ scutiți mitropolitulŭ, boeriĭ și mônăstirile, afară de vitele ce acești privilegiațĭ le avea de negot. *Cercătura* stupilor se face numaĭ până la Septembrie în ḑece. (Veḑĭ cod. XVII fil. 56 și 57. Asemenea fil. 78—59).

ANEXA LA PAG. 88

Carte legată la vătaful Mihail din plaiulŭ Prahoveĭ, sud Prahova, pentru bârsamĭ sudițĭ.

Sluga Domnieĭ mele Mihalachi vătajulŭ cu plaiulŭ Prahoveĭ sud Prahova, amŭ vĕḑutŭ Domnia mea cele ce scrii domnieĭ sele cel spătarului pentru bârsamĭ sudițĭ, cerendŭ povățuire la aceste două numite pricini cum să se urmeze. Pentru care iată ițĭ poruncimŭ, să facĭ urmare la acestea întocmaĭ după cum ițĭ arĕtămŭ, inteiŭ, adecă pentru mâinarulŭ care este să trecă la Transilvania sudițiĭ ce

şĭ aŭ oile lor în munţiĭ ţeriĭ, cu mijlocŭ de înşelăciune, prin-mundŭ că ar fi pentru cea de tóte ḑilele mâncarea ciobanilor, vrendŭ să ducă sumă maĭ multă peste trebuinţa lor, aŭ fostŭ şi sunt poruncile domneşcĭ, ca zacherea să nu trecă nicĭ decum în alte părţĭ, după care nicĭ bârsaniĭ sudiţĭ nu sunt volnicĭ inlăuntru a duce, fără numaĭ la stanile lor, aicĭ, în pămentulŭ ţĕriĭ să aĭbă a aduce mâncarea ciobanilor. Iar când veĭ vede că se împotrivesce la acésta, să aĭbĭ a te intalni cu cela ce este acĭ la Prahova rînduitŭ purtătorŭ de grijă asupra sudiţilor, ca să-ĭ înfrâneze şi să-ĭ supue a nu face urmărĭ împotriva poruncilor domneşcĭ şi de nu se va părăsi nicĭ de acésta, să insciinţezĭ Domnieĭ mele. Alŭ II-lea pentru uniĭ din sudiţĭ, carĭ scriŭ, că aŭ munţĭ aĭ lor clironomie vechiă din pămentulŭ ţĕreĭ, în carĭ ţinŭ oile în păşune, şi câtŭ caşŭ facŭ nu-lŭ daŭ la negaţitoriĭ pămenteni şi să-şi ié preţulŭ, ce 'lŭ facŭ brânză în burduşe pentru trebuinţa lor, aŭ fostŭ poruncĭ date, ca orĭ câtŭ caşŭ va eşi dela tóte vitele ce se pascŭ în munţĭ, să aĭbă a-lŭ duce la negaţătoriĭ ce vor avé căsăriĭ, la munţĭ, dela carĭ vor lua plata ce se cuvine, după preţulŭ celŭ hotăritŭ, iar pentru trebuinţa caselor lor, să nu fie volnicĭ a face brânză, câtă vreme va fi căşăriile pe munţĭ, ci tocmaĭ după ce îşĭ va strica căşăriile, spre sfârşitulŭ luĭ August, când voĭ fi să pogore şi eĭ cu vitele în pólele munţilor, atuncĭ, după vechiulŭ obiceiŭ, să aĭbă voie a face brânză, din care iarăşĭ numaĭ câtŭ le va fi de trebuinţă mâncăreĭ pentru casele lor, să fie sloboḑĭ a trece, iar de le va prisosi maĭ multŭ, aice în ţéră să o vendă la negaţitorĭ, cu preţulŭ celŭ hotăritŭ, de vreme ce totŭ aşia s'a urmatŭ şi obiceiulŭ, ca la sfârşitulŭ luĭ Augustŭ, după ridicarea căşăriilor, să se facă brânză pentru casele lor, ci dar, pentru brânză ast-felŭ să urmeze, întocmaĭ după acéstă povĕţuitóre poruncă ce ţĭ dămŭ şi împotrivă să nu făgăduiescĭ a face vre o mişcare şi pornire maĭ multŭ. Iar pentru ceea ce scriĭ, că uniĭ sudiţĭ aŭ munţĭ aĭ lor clironomie vechiă, Domnia nu scie a avé sudiţiĭ munţĭ în pămentulŭ ţĕreĭ, nicĭ la visterie, seŭ la logofeţia Divanuluĭ Domnieĭ mele nu sunt cunoscuţĭ. Ci iată iţĭ poruncimŭ, să cercetezĭ cine sunt aceĭ sudiţĭ anume? unde se află cu locuinţa? în ce locŭ li sunt munţiĭ? De când aŭ munţiĭ? şi în ce chipŭ iĭ ţinŭ cu stăpânirea desevêrşitŭ? séŭ venitulŭ lor îlŭ cumpĕră cu banĭ dela stăpânulŭ munţilor şi-ĭ ţinŭ de multă vreme: tóte aceste pe largŭ să insciinţezĭ.» 1786, Iunie, 6. (Cod. XVII, fila 24 verso)

17 cărţĭ către arhimandriţĭ, egumenĭ, epitropĭ, i către toţĭ locuitoriĭ de obşte, cu povĕţuirĭ.

«Zemli Vlahiscoe ... Cuvioşilor arhimandriţĭ, egumenĭ, epitropĭ după la S-tele monastirĭ i molitfelor vóstre protopopilor, preoţĭ şi diaconilor d-tre boerilor şi boerinaşilorŭ i breslaşilor, şi negaţitorilor i voiă părcălabilor, sândiilor şi tuturor locuitorilor ţĕranĭ duprin tóte satele şi oraşele, din tótă ţera Domnieĭ mele, măcar că şi în trecutele ḑile, prin domnescile nóstre cărţĭ ce v'am trămisŭ heritisindu-ve de S-ta Inviere a Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mintuitoruluĭ Nostru Is. Hs., atitŭ la partea bisericéscă, cât şi la toţĭ ceĭ-l-alţĭ supuşĭ aĭ noştri ce ni-i-a încredinţatŭ Dumneḑeŭ sub a nostră oblăduire, parte mirenéscă, trămiţându-le Domnescile nóstre blagoslovenĭ şi rugăndŭ pe Milostivulŭ D-ḑeŭ ca să ajungeţĭ fieş carele cu bucurie şi îndestulaţĭ a petrece ḑilele S-teĭ Invierĭ şi la anulŭ şi la mulţĭ anĭ, amŭ scrisŭ şi alte cuviinciósе învĕţăturĭ şi poruncĭ, ce sunt de folosulŭ caselor vóstre şi alŭ sufletuluĭ vostru, dar etă că osebitŭ şi acumŭ, după dragostea ce avemŭ, asupra tuturor supuşilor noştri şi pentru neadormita grijă ce avemŭ pentru dinşiĭ, nu lipsimŭ a trămite şi într'adinsŭ pe credinciosulŭ boe-

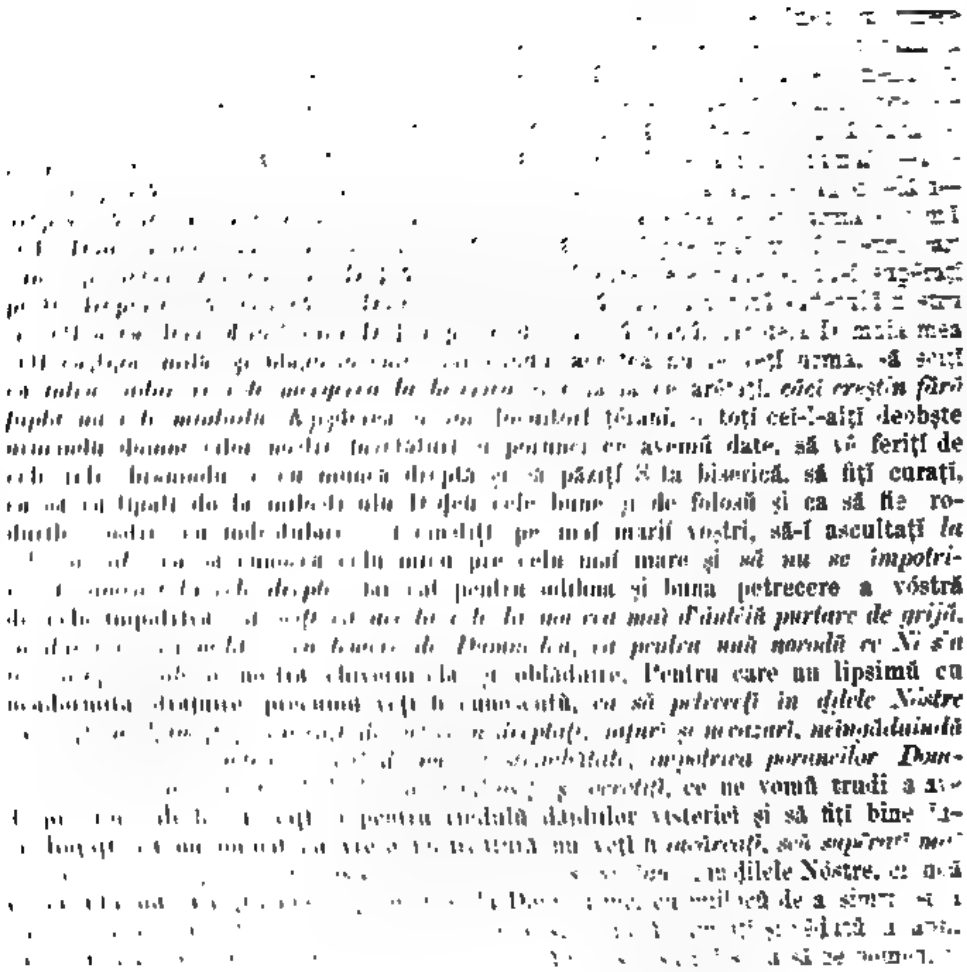

de lenevire, ca să aveţi şi hrana caselor vostre ce de peste anŭ şi ca să vĕ şi prisosescă de a vinde pentru folosulŭ şi interesulŭ căştigului vostru. Şi de aveţi vre-un pĕsŭ şi nedreptate, să sciţi *că uşa Diranului Domnieĭ mele este pururea deschisă şi primimŭ pe fiescare fără de supĕrare, orĭ când şi în verĭ-ce vreme să năzuiţi cu îndrĕsnelă* şi veţi afla totă îndreptarea dela Domnia Nóstră, după cum orînduitulŭ boerŭ are porunca Domnieĭ mele dată, ca orĭ-ce nedreptăţi şi supĕrărĭ *fără de cale, împotriva voinţeĭ Domnieĭ mele va vede că aŭ locuitorii de către cinevaşi*, să le arete Domnieĭ mele. Iată amŭ poruncitŭ şi numituluĭ boerŭ, ce l'amŭ orînduitŭ pentru acesta, ca să nu vĕ facă vre-unŭ felŭ de cheltuială, séŭ cerere, orĭ cu ce felŭ de nume, pentru ostenéla sa, ci să fiţi bine apĕraţi. Acesta poruncimŭ Domnia mea şi nu lipsiţĭ, după datorie, a face tot-déuna doale şi rugăciuni către milostivulŭ Dumneḑeŭ pentru scumpa viaţă pré puterniculuĭ împĕratŭ (a căruia stăpânire D-ḑeŭ s'o lăţéscă şi s'o facă maĭ biruitóre decât tote altele) şi pentru bună starea şi viaţa Domnieĭ mele. Tolico pisan Gsd. 1787, April, 5. (Cod. XVII, fila 171—173).

Circulara către ispravnicĭ, polcovnicĭ i căpitanĭ de margine: cu aceeaşĭ dată (15 April 1787) le recomandă pe Politimos şi le ḑice să cetéscă şi eĭ povĕţuirile de maĭ susŭ, să le intelégă şi să le urmeze «*fără de cusurŭ*.. şi *maĭ întâiŭ vĕ poruncimŭ să vĕ feriţi de orĭ-ce nedreptăţĭ şi urmărĭ împotriva voinţeĭ Domnieĭ mele, a nu supĕra pre locuitorĭ şi a jăfui pe cinevaşĭ cu ceva*, ci să âmblaţĭ pintre dênşiĭ cu bună orînduială şi cu totă dreptatea; să nu îngăduiţĭ pe nime a face lor supĕrărĭ, jafurĭ şi nedreptăţĭ .... ci să-i niatendipsiţĭ.. să fiţĭ cu temere de D-ḑeŭ şi cu fapte bune sufletescĭ. Slujba vóstră să fie cu dréptă credinţă către Domnia me, cu silinţă şi vrednicie; *pe slujitoriĭ toţĭ să-ĭ aveţi, voĭ polcovnicilor, o căpitanilor, la treba domnescă pururea gata, omenĭ harnicĭ, cu arme bune şi cu caĭ în slujbă*, iar să nu vĕ cutezaţĭ a li le lua banĭ şi a le da drumulŭ, pentru că Domnia me numaĭ şi numaĭ pentru acésta amŭ ridicatŭ avaeturile grele ce dedeţĭ maĭ înainte, ca să nu aveţĭ pricină de a maĭ lua banĭ dela dênşiĭ, seŭ a jăfui pre cinevaşĭ. Pe toţĭ omenĭ voştriĭ să-ĭ povĕţuiţĭ, să-ĭ învĕţaţĭ, să-ĭ ridicaţĭ la cele dumneḑeescĭ, a ave evlavie către cele sfinte, a fi temĕtorĭ de Dumneḑeŭ şi a petrece în orînduială creştinéscă pentru binele şi folosulŭ lor, iar să nu-ĭ lăsaţĭ în netrebnicĭ şi în fapte nelegiuite, pentru că aveţĭ şi voĭ a da sémă înaintea luĭ Dumneḑeŭ, ca nisce zabiţĭ ce vĕ aflaţĭ asupra lor şi să vĕ faceţĭ înşi-vĕ pildă cu urmărĭ de fapte bune sufletescĭ, ca să vaḑă ceĭ micĭ aĭ voştri şi să urmeze şi eĭ. Nizamulŭ ţĕriĭ şi mărginile să le păziţĭ întocmaĭ după poruncile Domnieĭ mele. Pentru hoţĭ şi făcĕtorĭ de rele să vĕ siliţĭ peste tótă vremea împreună cu toţĭ omenĭ voştriĭ a-ĭ prinde şi a curăţi locurile, de a nu se simţi nicăerĭ; maĭ vertosŭ acum în vreme de primăveră, când obicinuescŭ de se pornescŭ la căĭ rele, să vĕ siliţĭ cu mijlocŭ de faţă şi printr'ascunsŭ, ca maĭ nainte să aflaţĭ cugetulŭ celor reĭ şi gătirile lor spre căĭ rele, ca să nu le daţĭ vreme de a face nicĭ începere, nicĭ urmare şi aşa să fie linişte şi odihnă despre partea hoţilor în ţera Domnieĭ mele, ca nu numaĭ locuitoriĭ, să fie fără de grijă ci şi călĕtoriĭ.... pentru că de aceea avemŭ orînduiţĭ pretutindenea zabiţĭ, polcovnicĭ şi căpitanĭ cu omenĭ îndostuĭ şi deosebiţĭ odobaşĭ cu neferĭ orînduiţĭ.....» Vodă promite slujbaşilor bunĭ să nu-ĭ scótă din slujbă şi să-ĭ milueşcă; cum, «în potrivă, când vre-unulŭ va vinovăţi să şcie că cu mórte îlŭ pedepsim....».

Circulara se termină cu porunca către ispravnicĭ şi căpitanĭ, să împedice pe

[illegible]

A [illegible] pentru Ardeleni, [illegible] cu prea Inalto poruncă.

[illegible] pentru oile ce vor pasce în pămêntul Têrii [illegible] câte dece [illegible] banĭ de ĕle numaĭ [illegible] după [illegible] vărăritulŭ streinilor să le plătescă și bărsanĭ și [illegible] cu un preț, iar nu cu deosebire, unii într'un fel și alții într'altfel, adecă de vita mare câte banĭ 33 și de vita mică pe jumĕtate:

2) Gélepiĭ să nu îndrăsnéscă a lua oĭ în silă de la aceștia séŭ fără preț, în vreme ce cumpără oĭ pentru trebuința Țarigraduluĭ, nicĭ altă dată, ce se cumpere cu tocmélă și cu învoire, și cu banĭ gata; însă și numițiĭ bărsanĭ să nu se arete cu împotrivire la vînzarea oilor, în trebuința Țarigraduluĭ, ce să vîndă cu prețulŭ lor și cu învoire, ca să nu se pricinuéscă lipsă nicĭ la oile Țarigraduluĭ;

3) Pentru perdea să albă să dea fie-care câte talerĭ unul și câte un mel la stăpânii moșiilor, séŭ când nu vor da mel, să dea câte talerĭ doĭ, iar nu maĭ multŭ, și pentru ca să nu fie pricină, perdéua să nu fie nicĭ maĭ mare, nicĭ maĭ mică de cât de oĭ 700 și de fiesce șapte sute de oĭ să dea câte unŭ melŭ și câte unŭ banŭ la stăpânii moșiilor, iar de le va fi perdéua mică, asemenea iarăși să se urmeze fără pricinuire;

4) Căpitaniĭ după la Menzilhanelele Țĕriĭ să nu ia de astăḑĭ înnainte cu sila caĭ ciobanilor, séŭ măcar și aĭ altora. Iar care va îndrăsni să facă acest felŭ de faptă necuviosă, numaĭ de cât ispravnicii județuluĭ, pe aceĭ căpitanĭ să 'ĭ trimeța către D-luĭ Vel spat., ca să 'și ia căḑuta pedépsă și să plătéscă și prețulŭ cailor;

5) Vătășeĭ de plain să nu îndrăsnescă să ia ceva cu vre-unŭ fel de numire de la acești ciobanĭ, nicĭ la mergere, nicĭ la întórcerea lor;

6) Căpitaniĭ de margine să nu maĭ îndrăsnescă să ia banĭ, seŭ alt-ceva de la maĭ sus ḑișiĭ bărsanĭ, cu nicĭ unŭ felŭ de numire, că de se va îndresni cinevașĭ, îi va plăti îndoițĭ și se va și pedepsi, de către D-luĭ Vel spatar;

7) Pentru vitele maĭ sus ḑișilor ungureni, ce vor intra prin bucate și prin țărinĭ, să se facă ispăsie după dreptate, și să plătescă paguba aceĭ [illegible] D-lor ispravnicii când vor jelui cine-va, că s'aŭ năpăstuitŭ, să [illegible] cu voroiceĭ și ce vor fi luatŭ maĭ multŭ din dreptate, să [illegible] pedepsescă.

[illegible]

mancarea și brana lor, și acesta prin sciința Vătafuluĭ de plaiŭ, pentru ca să privegheze Vătafulŭ a nu trece cu acestŭ mijlocŭ ciobanii, zaherea de porumbŭ de vendare și negutitorie, căci atuncĭ se va pedepsi și vătafulŭ.

10) Vitele lor, lâna ce vor lua-o de la dansele să o trecă înăuntru ca un lucru al lor, fără a li se cere nimica, nicĭ cu numire de Havaiet, nicĭ cu numire de vamă, însă și ciobanii să nu 'șĭ tundă oile lor la baltă, ce să le tundă după obiceiŭ lângă hotar:

11) Mai sus numiții ciobanĭ, munții și delnițile ce le vor trebui, pentru pășunatulŭ vitelorŭ lor, să aibă a le tocmi cu stăpanii acestora, din prețu cu ravoiala și mulțămită, tocmindu-se după dreptate, și pentru plată și chirie, în locŭ de banĭ de vor da caș, la casulŭ ce vor da să nu se facă vicleșugŭ la nicĭ o parte, ci să se cântărescă cu dreptate, și d-vostră ispravnicilor forte să grijiți, ca să nu se năpăstuiască nicĭ o parte, măcar cât de puținŭ, și la vremea cântăritului să orânduiți omŭ alŭ d-vóstră lângă cantaragiŭ, care să vadă să nu se facă năpăstuire la nicĭ o parte.

12) Pentru lâna ce este din vechime obiceiŭ a'șĭ face pentru trebuința lor, după ce înceteză în luna luĭ August a da caș la casărie, trecând'o în lăuntru să nu fie supărațĭ de vamă, seŭ de alte cerecĭ; așișderea și peile de cĭ morte să nu se supere, cum și lâna de la vitele lor, când vor tunde, după obiceiŭ, oile lor la hotar, trecând'o să nu fie supărațĭ de vamă, iar când vor tunde oile la vale și vor da bănuială, că cu lâna lor dimpreună cumpéră și altă lână streină, pentru negutitorie, atuncĭ prin marafetulŭ d-luĭ aghentului, să se apuce ciobanii, ca să plătescă vama, să nu se păgubescă mii a Imperătescă; însă pentru acei ce remanŭ la câmpŭ vara, și nu la munte, și ierneză acolo, să le tundă la vale, pentru lâna acestora așa să urmeze varieșiĭ, să le ceră răvaș de oierit, și vĕdendŭ suma oilor ce aŭ plătitŭ, să cântărescă lâna, și să ție în sémă din lâna țigaie oca una de fieșĭ ce óie, și de óie barsană 2, iar după acestă socotelă câtă vor avea maĭ multă, să plătéscă vama după dreptate. Anul 1787 Februarie 30. Urméză pitaculŭ Domnescŭ de aplicare a ponturilor de sus, contrasemnatŭ de marele vist. (Cod. XVII filă 167 verso).

ANEXA LA PAG. 96 și 98.

Lată manifestulŭ Porțeĭ *după Becattini, VII pag. 71.*

«L'oggetto principale della pace stabilita nel 1774 tra la Sublime Porta, e la Corte di Russia era la quiette, e la tranquillità reciproca de' sudditi. Ma la Russia ha perpetuamente fatti nascere incessanti ostacoli alla continuazione di questa pace con pretese e domande onerose, ed opposte non solo alla buona intelligenza ma direttamente ancora a' patti, e alle convenzioni. Essa improvisamente ha invasa la Crimea la di cui indipendenza formava la base del Trattato di Kamardagi, e quantunque per mantenere la quiete, e alontanare ogni motivo di contrasto tra le due potenze fosse stato stipulato e ratificato in scritto a tenore delle capitolazioni, che ne in segreto, ne in palese si sarebbero azzardati fatti o passi di animosità da una parte, o l' altra. La Russia non ostante ha procurato, che il Kan di Teflis, o sia di Giorgia, il quale sebbene finora ricevuto avesse il nostro Diploma Imperiale d'investitura e fosse fin da più remoti tempi nostro vassallo, si sottraesse da ogni obbedienza della Sublime Porta, e in appresso ha

introdotte truppe Russe nella detta Città di Teflis e in tutta la Giorgia, e paesi annessi, intorno le quali cose essendo stato fatto sapere alla Corte di Pietroburgo, che se ne assenesse, essa lo ricusò risolutamente. Nelle convenzioni del Trattato suddetto era chiaramente, e positivamente inserita l' estrazione del sale dalle Saline di Kilburn a favore degli abitanti di Oczakow a' quali da lungo tempo dette Saline erano state assegnate, ma la Corte di Russia ha impedito agli abitanti di quelle frontiere di fare il trasporto di quel sale a forza di avanie e vessazioni, e quando fu significato alla Russia di adempire sopra questo articolo alle convenzioni del Tratato, similmente nego di aunuire alle instanze fattele.

«La Russia per mezzo del suo Console residente in Jassi, ha sedotto il Principe Alessandro Maurocordato Hospodaro di Moldavia Vassallo del nostro Impero, ed allorchè dopo la fuga improvisa entro il dominio Russo del predetto Principe diretta tutta e macchinata dal surriferito Console, fu richiesto all' Inviato dell' Imperatrice Residente a Costantinopoli di rendere alla Sublime Porta il fuggitivo Hospodaro, come reo di tradimento e ribellione verso il Gran Signore, replicò risolutamente, che la sua Corte non lo avrebbe giammai restituito. In tal maniera il predetto Ministro ha violate, e rese inutili, e invalide le convenzioni alle quali ha in ogni occasione datta quell' interpretazione arbitraria che gli è piaciuta su questo articolo, ma sopra altri simili ancora, ed ha lasciato travedere le sue cattive intenzioni. Parimente il Gabinetto Russo nello stabilire de' Consoli in Valachia e Moldavia, non meno che nell' Isole dell' Arcipelago ed altri luoghi ancora senza averne bisogno, non ha avuto altro oggetto, che quello di danneggiare i Musulmani, e di sedurre quel maggior numero, che le fosse possibile di sudditi della Sublime Porta facendoli passare nelle proprie provincie, impiegandone alcuni nella Marina, altri in diversi posti destinati ad agire contro di Noi. Oltre di che la Russia ha preteso mischiarsi negli affari interni del nostro Impero, come se fossimo suoi dipendenti, avendo avuto il coraggio di chiederci la deposizione e il castigo particolare di certi Bassà, Giudici, Comandanti e Ministri impiegati nelle Dogane e fino del Bassà di Aiskà e di Gildir, ugualmente che de' Principi di Moldavia e Valachia da Noi investiti di que' Governi.

«A tutti è nota la condescendenza con cui la Sublime Porta ha permesso a' mercanti Russi un libero e sicuro esercizio del suo commercio in tutti gli Stati del dominio Ottomano, lasciando loro la facoltà andare o partire da qualunque Piazza, o scala del nostro Impero. Sono cognite a tutto il mondo le stipulazioni conchiuse colla Russia, le quali portano che altrettanto potrebbero fare i negozianti sudditi della Sublime Porta negli Stati dell' Imperatrice, che ricevuta avrebbero la medesima accoglienza come è giusto, ma la suddetta Corte al oggetto di tirare a se tutti i vantaggi del commercio, ha costretti i prefati sudditi di S. A. al pagamento di un imposizione più forte di quella, che pagano i sudditi di altre potenze, e allorchè i nostri mercanti sono nell' urgenza di esigere i loro crediti nelle città Russe, non viene loro permesso il transito per le provincie, e in tal guisa resta loro impedito il riscuotere le somme, che i loro debitori sono obbligati ad essi sborsare, talchè la maggior parte è costretta tornarsene indietro non solo senza esser pagata ma danneggiatta molto ne' propri interessi, e ve ne sono stati fino di quelli, che è voce che siansi fatti passare in Siberia, oppure uccisi o svaligiati. Allorchè inoltre i bastimenti Mercantili con bandiera del Gran Signore sonosi trovati in necessità, o per tempeste, o altro accidente, o per bisogno di provedere acqua, di approssimarsi a' porti del Dominio Russo, è stato ad essi negato l' accesso, e fatti allontanare a colpi di cannone a palla diretti contro gli

equipaggi, come accaduto a' nostri vascelli in tempo che facevano il viaggio da Condiukjak a Costantinopoli.

«Finalmente il Ministro di Russia fu il primo a sfidarci alla guerra insistendo pressa la Sublime Porta ministerialmente, che se non se gli fosse dato in scritto una renunzia espressa all' alto dominio nostro sulla Giorgia, Kartalinia ec.; il Generale Potemkin avea ordine dall' Imperatrice di avvicinarsi con un armata di 100. mila soldati alle nostre frontierre per forzarci ad accordare un tale articolo, e che l' Imperatrice stessa sarebbe venuta in persona alla testa delle sue truppe. Quindi è che in sequela di una tal notificazione, e stante l' ordine dato al Potemkin d' invadere le nostre provincie con si forte esercito, si prosegue dalla Russia a tenere la condotta medesima, che ebbe luogo per sua parte in tempo dell' ingiustissima ocupazione della Crimea: quella stessa notificazione congiunta con altri passi precedenti contrari affatto alla buona amicizia ed armonia, ha svelato a noi palesemente esser tolta dal suo canto ogni sicurezza pel nostro Impero, ed ha rese certe ed innegabili i suoi perfidi disegni. E siccome la causa primaria di questi fondati timori si è l'ingiusto possesso della Crimea fraudolentemente ottenuto dalla Russia, così la Sublime Porta dichiarò al Ministro della Corte di Pietroburgo il desiderio, avrebbe avuto di consolidare la reciproca buona corrispondenza mediante un nuovo chiaro e preciso Trattato di aggiustamento, col quale si rimettesse la Crimea suddetta nello stato in cui era nel 1783, proposizione a cui fece similmente il Ministro Russo una risposta del tutto negativa, ed altera, aggiungendo, che egli non scriverebbe mai cosa alla sua Sovrana, e che quando ancora la scrivesse non avrebbe giammai verun esito, poichè la sua corte non avrebbe in modo alcuno abbandonata la Crimea, se non dopo averla difesa collo spargimento di fiumi di sangue, e fino a tanto che le fosse restato un sol uomo, e che mai avrebbe accettati quegli articoli su quali si era espressa S. M. di non volerne sentir parola. Per tutte le accennate ragioni, e altre innumerabili pubbliche e segrette, la guerra è divenuta per i buoni Musulmani un affare di legge e di religione, ed è questo il motivo per cui si è giudicato conveniente rimettere il presente manifesto a' rispettabili nostri antichi amici sovrani in Europa, per notificar loro questa nostra giusta, e ben ponderata risoluzione di dichiarare la guerra alla Russia, risoluzione, che si sottomette ale savie reflessioni delle persone imparziali, lusingandoci, che verrà riguardata con occhio di discrezione e di equità.

Dato a Costantinopoli 24 del mese Somada (o Agosto) l' anno dell' Egita 1201., e dell' Era de' Cristiani 1787».

ANEXA LA PAG. 98

Manifestulŭ imperăteseĭ Ecaterineĭ după Becattini (*VII pag. 80*) este anulisatŭ de ajunsŭ în textulŭ nostru şi decĭ, pentru înlesnire a tipărireĭ nu-lŭ maĭ reproducemŭ.

ANEXA LA PAG. 103

Manifestulŭ luĭ Mavrogheni către ţeră cu referinţă la resboiulŭ dintre Turcia şi Rusia este precedatŭ de acelŭ ce însuşi a primitŭ dela Sultanulŭ Abdul Hamit, în acestŭ obiectŭ. Acelŭ firmanŭ-manifestŭ este adusŭ de Dionisie Fotino la tom. III, pag. 222 a traducereĭ d-luĭ G. Sion. E scurtŭ şi sună aşĭa:

Firmanulă lui Sultanu Abdul-Hamid către Nicolae Vodă-Mavrogheni pentru declararea resboiului cu Rusia, din anulă 1788 August 5.

Alesule dintre Domnii némuluĭ luĭ Isus, temelia celorŭ mari din compania luĭ Isus, astăḑi Voevodŭ alŭ Ţereĭ Românescĭ Nicolae Mavrogheni, pecetluéscă-se sfărşiturile tale cu succesŭ! După ce va sosi acestŭ împĕrătescŭ semnŭ, sciutŭ să'ţĭ fie, că aşĭa precum Ruşiĭ nu s'aŭ săturatŭ de folósele şi câştigurile ce aŭ dobânditŭ în articoliĭ stipulaţĭ prin tratatulŭ de la Kaĭnargi, şi fiindŭ-că după sfintele fetvale (capete de legi) trebue să se facă după comuna înţelegere espediţiune, este pregătire cu să iasă sangĭak-serifŭ, şi chiar vechilulŭ înaltŭ deplinŭ imputernicitŭ, marele consiliarŭ, cârmuitorŭ al lumeĭ, apărătorulŭ popórelor, Epitropulŭ meŭ Iusuf Paşa (a căruia strălucire D-ḑeŭ s'o ţie în mulţĭ aniĭ, şi să măréscă puterea şi fericirea luĭ!) şi toţĭ Ogeakliiĭ, rigealurile şi alte ordine ale oştirilor nóstre; şi cu ajutorulŭ luĭ D-ḑeŭ momentulŭ plecăreĭ lorŭ se va arĕta prin împărătésca mea rânduială. Aşĭa dară tu, carele eşĭ Domnulŭ ţereĭ Românescĭ, veĭ înfăţişa acéstă împrejurare boerilorŭ ţereĭ, ca să scie cu încredinţare, toţĭ, că nu se va face nicĭ o lovire în drepturile lorŭ din partea înaltuluĭ meŭ Devletŭ şi prin urmare să fie dela o l'altă toţĭ statornicĭ în centrulŭ supunereĭ, să nu aibă nicĭ o grijă séŭ prepusŭ, şi să se siléscă a îndeplini ordinele imperiale; şi fie-căruia să arĕţĭ că vor fi cu siguranţă şi pace sub umbra milei melo împĕrătescĭ; şi tu, Domnulŭ ţereĭ Românescĭ, nu lipsi pe lângă acoste a te înţelege cu seraskierulŭ Ismailuluĭ, deplinŭ imputernicitŭ şi înaltŭ consiliarŭ şi fostulŭ Epitropŭ cârmuitorŭ, Ali-Paşa, spre a urma întocmaĭ după consiliulŭ şi ordinulŭ séŭ. Prin urmare să daĭ şi să primescĭ înscinţări despre mişcarea duşmanilor, purtându-te cu credinţă şi lucrându după ordinele ce se vor da, raportându şi la înalta Pórtă acele ce meritŭ a fi înscinţate. Dreptŭ care s'a şi datŭ acestŭ ordinŭ împĕrătescŭ al meŭ.

ANEXA LA PAG. 105 şi 107

Eacă ce scrie însuşĭ Enache Văcărescu despre pregătirile de rĕsboiŭ a luĭ Mavrogheni:

«Eŭ vĕḑendŭ că s'aŭ începutŭ unŭ resboiŭ ca acesta, şi obĭădutorŭ ţĕri nóstre este Mavrogheni, m'amŭ prostitŭ de dregĕtoria ce avémŭ, pentru ca să nu fiŭ amestecatŭ în faptele maĭ susŭ numitului, fiindŭ de totŭ netrebnice. Aŭ intratŭ într'o idee ca să se facă serascherŭ, şi acésta de a o catorthoşi, aŭ găsitŭ mijlocŭ, ca să stringă óste turcéscă cu léfă. Doue interesurĭ socotia să aibă dintr'acesta, unulŭ cinstea, ca să se ḑică că cu plată dela dênsulŭ ţine óste devletului, şi altulŭ ca subŭ acéstă numire să prade şi să jefuiéscă ţĕră, de vreme ce tote ostea care ţine cu plată, nu era decâtŭ cineĭ şese miĭ de ómenĭ, şi aiurĭ la devletŭ câtŭ şi aiciĭ areta că are 20.000 de óste, şi pe acéstă analogie facea hărţile şi jafurile. Doue lucrurĭ rele aŭ pricinuitŭ devletului, unulŭ: că propovedumdŭ în tote ţera turcéscă, că elŭ plătesce cate ḑice leĭ la unŭ călăreţiŭ pe lună, şi câte şepte la unŭ podestrasŭ. Turcĭ ce datoria legiĭ şi fetfaoa 'ĭ suppunea ca cu cheltuiela lor să mergă la oste, auḑindŭ de léfa luĭ Mavrogheni, nu merge la ordia împĕrătescă şi la serhaturĭ, ci alerga aiciĭ: aiciĭ era numaĭ numele de oste multă, iar plata era pe oste puţină; acesta ca să nu dea falie, o otcărmuia cu acestŭ mijlocŭ: primia pe câţĭ Turcĭ venia, şi le orînduia tai-

nuri, căci nu le da cu vre o plată, ci cu jafuri, şi urma acésta până ĕra aprópe să se strescă luna, şi atunci pe care vrea să ingonescă, i tăia tunulŭ ca să fugă şi să nu aştepte vremea lŭi, iar altulŭ, că cu numĕrea leflorŭ, cumcă dă la 20,000 ce óste nu punea lui, şi cu tunurile ce le hrăpiă dela ţĕră cu jafŭ şi nu cu plată, prăpădia mumlecetulŭ imperatului. In multe rendurĭ am arĕtatŭ aceste strĕcumĭ, ce le pricinuia şi la devletŭ, şi la ţĕră, dar ce se dicŭ, şi cui să dicŭ? Fiĭ vĕdenoŭ că vezirulŭ are divă să aridice resboiŭ, după tóte dreptăţile, şi nu mai socotinlŭ cele ce se cuvine şi cele de care era trebuinţă, şi se allă lipóte, facea tóte cercările ca să grabescă pornirea resboiului. Zăberile şi cherestelle ce se dedese intr'acestŭ anŭ din ţĕră, care porniese impĕrăţia să le plătescă din haraciulŭ ţĕrii, ĕlĭ le aŭ făcutŭ tebera, şi aŭ disŭ că le cărnesce impĕrăţiei, ca cumŭ impĕrăţia candŭ ar fi venitŭ să le ia din ţĕră fără plată nu ar fi pututŭ, şi ca cumŭ nu ar fi fostŭ ţĕra a imperatului, dar elĭ arĕta că le plătesce dandŭ şi dobandă dintr'acestea. Insumi l'amĭ vĕdutŭ, să scrie unŭ tacrirŭ la devletu, prin care arĕta că Nemţi nu numai n'aŭ alianţă cu Ruşi, ci dicea că le stau şi vrăjmaşi; insăşi eŭ nu a arĕtatŭ tacrirulŭ acesta candŭ lŭ scriea. L'am intrebatŭ, şi ce vrăjmăşie aŭ? mi a răspunsŭ că nu voescŭ Nemţi să lea titlu de imperatrice impĕrătesei Rusiei. Auiţi pozna de răspunsŭ, cititorilorŭ! Atunci ne mai dicĕamĭ altŭ, am răspunsŭ, că alianţă Nemţilorŭ cu Muscalii o scie devletulŭ dela 80, şi dela tractatulŭ din 84; insăşi chesarulŭ prin solulŭ sĕŭ la Ţarigrasŭ aŭ arĕtat-o pre-naltei Porţi acesta, estimpŭ aŭ mersŭ chesarulŭ unĕşti la Cimaĭ, şi poţi să mai dicĭ că n'aŭ alianţă? La acestŭ tacrirŭ n'are să-ţi fiă altŭ răspunsŭ pré-inaltulŭ devletŭ, de altŭ să-ţi ia capitŭ, cu pricinuire că-ţi oaţi pecŭ. — Nu scii tu, mi a disŭ, acesta este adevĕrulŭ. Şi adevĕrat eŭ, eŭ nu am scutŭ, că de multe secolamĭ că voiŭ vedé răspunsulŭ ce am disŭ, am vĕdutŭ că-l vine răspunsŭ cu aferirŭ şi cu slugă credincosă.

La tocmarea a veletului 88, aŭ ridicatŭ Nemţi resboiŭ asupra Porţeĭ pentru Muscalĭ, şi generalĭ dela hotare, aŭ inscumpătatŭ pe paşi după la hotare pentru acesta, apoi solulŭ aŭ arĕtatŭ la Ţarigradŭ, şi lui Mavrogheni aŭ venitŭ carte dela generalulŭ Siburului, de propovedirea resboiului; dar până a nu veni acestă carte i veni o carne dela Melechi-paşa ce era Vidin-vales., prin care 'l insciinţa de resboiulŭ Nemţilorŭ. La Februarie 2 era candŭ m'aĭ chiămatŭ pe mine şi mi aŭ arĕtat'o, mergendŭ l'am găsitŭ musicandu-şi barba, şi 'mi dise: vĕdut'aĭ, Nemţiĭ aĭ aridicatŭ resboiŭ? Bine 'mi ucceaĭ ta; şi acumŭ ce să facŭ? Am disŭ: nu te teme, că impĕrăţiă de te aiŭ crescutŭ, de atunci te omoria, cumŭ ţ'am disŭ eŭ, ci acesta o scie şi credĭmentŭ nuţi aŭ datŭ; numaĭ dela înălţimea ta, impĕrăţia nu vere slujbă ca acésta, de cele gă de te, ci numaĭ slujbă de cele vĕdute, părăsesce-te însă de acesten şi cere la devletŭ să trimită unŭ serascherŭ să păzescă ţĕră de vrăjmaşi şi noi să-lŭ hrănimŭ cu zaherele, după datore, că aşia se cade, şi înălţimea ta fiĭ ai făcutŭ cu slujbele devletului şi cu trebile ţĕrii, iar trebile resboiului să le asupra acelui serascherŭ. Nu putea să-mĭ dea ascultare, că-l cu acestă rugăciune se aridica mulţimea jafurilorŭ din mană. Aşia vĕdenoŭ şi neputerosŭ să-lŭ mai suferŭ, şi mai vertosŭ temendu-mĭ, ca să nu'mi arunce vre trăpaste, precumĭ a arucatŭ a multi nevinovaţi ca să-i jefuescă şi la mulţi pe carĭ avea pizmă, căci l surgiuna cu carteu lui la cetatea Giurgiului, am arĕtatŭ eŭ că nu potu intr'acestea remĭ ca să şedŭ aci în ţĕră temendu-me de cele ne potrivi, şi am cerutŭ ca să-mi dea voie să tacrgŭ la Ţarigradŭ cu casa mea, mai vertosŭ că soţia mea era şi ţarigrădĭncă. Elŭ şi pohtia să lipsescŭ de aicĭ, dar nu voia să mergă la Ţarigrasŭ, unde 'mi făcea provună ca să mĭ

ducŏ peste Dunăre la unŭ serhatŭ ce o cam dată (așĭa 'mi dicea), pentru ca să nu ceră și alțĭ să mergă la Țarigradŭ veț udu-mĭ pe mine, și mĭ făgăduĭ că de acolo orĭ cândŭ voiŭ vre să-mĭ trimită casa în Țarigradŭ, o va trimite cu cheltuiela luĭ, și eŭ să viŭ lângă dênsulŭ. Iată ce mĭ mai tăĭamŭ să lipsescŭ odată de a-lŭ mai vedé, și să mergŭ unde mĭ voiŭ duce, am alesŭ Nicopoia, numaĭ căcĭ scham mintea și înțelepciunea luĭ Selimŭ-aga Varnah-zade.

ANEXA LA PAG. 114

Este a se vede tot anexa dela pag. 105.

ANEXA LA PAG. 122

Cărțile deschise a le luĭ Mavrogheni către clerĭ din 27 Ian. 1788 sunt concepute, în primele șirurĭ ca și cele aduse de noĭ la pag. 121—122, din 24 Ianuarie 1788. Adĭcemŭ aci numaĭ partea finală, care se deosebesce mai multă și anume de acolo de unde în actulŭ ce aduse epitropiĭ la pag. nóstră 122 se dice, «*Iar pre voĭ pre toț deadsta vĕ iubesc cu tótă*» etc., de aci cartea circulară dela 27 Ianuarie 1788 sună astfelŭ «Iar cuviosia voastră, ca parte bisericéscă ce sunteț, să căutați fiesce carele după datoria ce aveț să nu vĕ amestecați mai să vĕ amestecați la vorbe minciunóse ale neleguiț lor, ci grijindŭ numaĭ de cele sufletescĭ și de ale sufletului și de ale sfinte mănăstirĭ și cuvernisel, să vĕ faceț fiĭ bisericescĭ adevărați și credincioș către stăpânŭ, nici să credeț la învățăturĭ minciunóse, ce vĕ va scrie orĭ vre-unŭ din obrazele părței bisericescĭ (?) seŭ vre-unŭ din obrazele părței mirenescĭ, pentru că Domnia Nóstră străjuĭ nóptea și nóptea paza cuviosiei vóstre și a tutorŭ locuitorilor țĕreĭ Domniĭ mele; de care aveț și pilde de față vădute, că *mai înainte nĕ dece oameni lucrecĭ nu se afla la Domnie de pază la creme de trebuință, iar Domnia Nóstră fără nici o îndestulare atâția ostașĭ numaĭ și numaĭ pentru paza și odihna țĕreĭ, cheltuindŭ și vĕrsândŭ hazneale noastre* și osebitŭ și înșinĕ ne trimĭtŭ și suntemŭ gata a ne porni fără de nici unŭ pregetŭ, de va fi trebuință și în scurtŭ capŭlŭ ne vomŭ pune și ne vom jărtvi pentru voĭ toțĭ, ca unŭ părinte, după cuvântulă Evangelieĭ, ce dice. «*Păstorulă celă bunŭ sufletulă sĕŭ pune pentru oile sale*» și nu vomŭ îngădui nici viața vóstră, nici averile vóstre a se mișcă cătră nimĭe. De aceea dar iarăși vĕ scriemŭ, să nu vĕ amăgiț după rele scopositĭ ale vrăjmașilor de rĕŭ patrieĭ, care asemenea urmărindu-ș în cea-l-altă rezmeriță, vĕ vândutŭ patria lor și aŭ pricinuitŭ atâta stingere și resvrătire țĕreĭ, carĭ s'oŭ luatŭ plata lor dela D-deŭ, ci făcându-ve pelinăcinile vóstre cu rugĭ curate cătră milostivulŭ D-deŭ, să căutați cele sufletescĭ, cari se cuvinŭ la datoria cuviosieĭ vóstre și aveț nădejde, că prin ajutorulŭ Dumnedeĭreĭ sfinte și prin multă trudă și osteneală a Domniĭ mele, veț petrece acestă vreme fără de nici o primejdie 1788. (Arhivar, 27, vol. XVII, fila 256).

---

1) Alăturea epitropiĭ clerului trimiseră în proscripte și cărțile pe care le-au

ANEXA LA PAG. 127

Eacă manifestulŭ luĭ Iosif împĕratulŭ Austrieĭ:

«L'Europa tutta può fare testimonianza della buona fede con cui la Casa d'Austria ha per quasi mezzo secolo coltivata la pace coll' Impero Ottomanno, come pure delle sincere disposizioni, che in tutti gli incontri la medesima ha dimostrato con ufizj di buon vicino, e premure disinteressate ed instancabili sempre usate per allontanare tutto ciò, che rimuover potea la buona armonia tra le due Monarchie coll' essere ognor sollecita ad offrire le sue cure e la sua mediazione in tutte le occasioni quando con questa ha creduto di poter prevenire una qualche rottura tra la Porta e le vicine Potenze. Le di lei pacifiche intenzioni si sono di bel nuovo manifestate nell' incontro delle recenti discordie insorte tra la Corte Imperiale di Russia e la suddeta Porta Ottomanna. L'Imperatore associando il suo concorso a quello del Re di Francia suo stretto parente ed alleato, tutto ha tentato per conciliare all' amichevole ogni vertenza, e siccome le laguanze e le proposizioni della Corte di Pietroburgo si limitavano chiaramente all' esecuzione de' suoi trattati colla Porta, ed ella dimostrava sempre le disposizioni le più favorevoli all' incamminamento di un accordo amichevole, S. M. si lusingava con tutta la compiacenza, che le sue premure unite a quelle della Corte di Versaglies, riuscirebbero ancora a prevenire la rottura e le conseguenze funeste che ne doveano ridondare.

«La condotta però della Porta non tardò granfatto a dare a conoscere la falsità di tali lusinghe, poichè ben lungi essa dal corrispondere alle intenzioni amichevoli delle Corti di Vienna e di Versaglies, rigettò i loro salutari consigli, chiuse l'orecchio alle loro rimostranze, ricusando di accordare all' Inviato Russo la dilazione necessaria per la spedizione di un corriere alla sua Corte, ed il ritorno del medesimo con nuove istruzioni: pretese quindi, che questo Ministro colla sua sottoscrizione firmasse un atto, che rivocava ed annullava tanto il Trattato di commercio conchiuso da pochi mesi tra la Porta e la Russia, quanto la Transazione conchiusa nel 1784, riguardo alla Crimea, e sopra il rifiuto del predetto Inviato di prestarsi a un passo, il quale indipendentemente dall' incompetenza della pretensione, sorpassava di molto la facolta di un ministro, la Porta non ebbe riguardo di confinarlo nella prigione delle Sette Torri, in disprezzo del diritto il più sacro delle genti, e nel tempo medesimo solennemente dichiarò la guerra alla Russia.

«Una condotta si violente porto le cose alle più critiche estremita. S. M. non avea però totalmente ancora perduta la speranza, che le ostilità già incominciate, mediante le di lui conciliatorie insinuazioni, non potessero restar sospese. Si lusingò che il Divano cedendo alle rimostranze comuni della magior parte degli Ambasciatori, e Ministri residenti in Costantinopoli si persuaderebbe a rimettere in libertà l' Inviato di S. M. l' Imperatrice delle Russie, e darebbe a quella Sovrana una soddisfazione proporzionata ala violenza usata contro di esso ad onta del diritto delle genti, togliendo in tal guisa l' impossibilità di nuovamente intraprendere negoziazioni di conciliazione. Ma la Porta dileguò ben tosto anche questo raggio di speranza: poichè ostinata a fronte di tante istanze riunite, niente è stato valevole a trattenerla dal proseguimento delle ostilità le più animose, ponendo in tal guisa la Corte di Pietroburga nell' indispensabile necessità di pren-

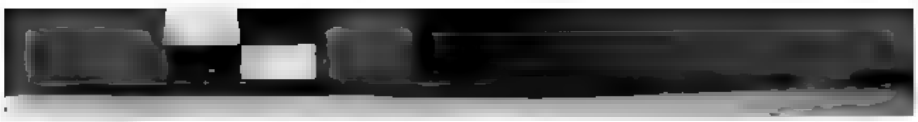

[illegible] alla Porta [illegible] l'Impero di [illegible] lamente per re- [illegible] da qualche loro [illegible] rinovati più e più [illegible] stata informata [illegible] in una memo- [illegible] delle due Corti. Non deve [illegible] se l'Imperatore [illegible] pace col Sultano, e dopo [illegible] mediazione e di mediazione [illegible] suo malgrado sforzato dalla [illegible] ad adempire nella loro più [illegible] verso S. M. l'Imperatrice [illegible] avrebbe essa agito quando la [illegible] col prender parte nella guerra [illegible] strascinata. L'amicizia, la buona [illegible] contratti impegni, la lealtà de' giu- [illegible] tutti gli altri esposti motivi auto- [illegible] e Boemia, a lusingarsi colla più [illegible] approveranno la sua condotta e le [illegible] felice successo delle sue armi contro il [illegible]

[illegible] Vienna il dì 9 Febbraro 1788.» (Becattini

[illegible] manifestò:

[illegible] conchiusa la pace di Kainardgi fra la Sublime Porta' [illegible] la dignità de' Sovrani, che sieno esattamente os- [illegible] Trattati, e usando ogni diligenza per lo stabilimento [illegible] tranquillità de' sudditi, per tener lungi ogni contravven- [illegible] della buona amicizia e dell'equità, lascia il Sultano [illegible] nostre amiche il decidere se siasi giammai mancato [illegible] si religiosamente e solennemente stabiliti. La Corte di [illegible] de imitare dal canto suo la lodevole condotta della [illegible] scambievolmente le leggi della buona corrispondenza, [illegible] col guardarsi ed astenersi tanto in pubblico, che in pri- [illegible] opposte da quello che esige la buona [illegible] armonia, [illegible] conclusione della pace [illegible] principalmente [illegible] lato per primaria [illegible] piccola Tar- [illegible] potenze nostre [illegible] dovesse in av- [illegible] indipendente, [illegible] quello di [illegible] dovesse [illegible] appartenenti fuori [illegible] stante essendosi [illegible] impa- [illegible] nisola, messe [illegible] Russe, secondo [illegible] gli abitanti, [illegible] cet-

tarlo per loro Kan, e propose poi all' eccelsa Porta di riconoscerlo come tale, minacciando in caso diverso fierissima guerra, contravvenendo in tal guisa apertamente a' preliminari della pace, e a' diritti della buona amicizia. La Sublime Porta per risparmiare l' effusione del sangue de' sudditi innocenti, e mossa da compassione verso i medesimi, ebbe a moderazione e la sofferenza di annuire a sì onerosa proposizione. Oltre di ciò sotto nome di Trattato di commercio inventandosi la Russia altri articoli e punti favorevoli, sebbene contrari affatto alle convenzioni di Kainardgi, si accinse a richiedere autorevolmente a questi l' assenso e verbal sottoscrizione parola per parola, ne giovò il far comprendere al suo Ministro con prove convincenti esser i prefetti articoli incompatibili alla reciproca calma, poichè esso con perseveranza non cessava mai di insistere, facendo non essere in suo potere l' alterare cosa alcuna, e che quando il Sultano non avesse prontamente condisceso, addio. Sovrani arrebbe ciò imputato come un infrazione della pace. Quindi che la Porta secondando i dettami dell' innata sua generosità, si è prestata a prestarsi all' accettazione anche di questi. La Corte di Russia però non rimase contenta, si rese padrona improvvisamente a l armata mano della Crimea, e inviando una forte armata depose il principe da lei protetto Sahin Gueray, e transportollo ne' suoi Stati, togliendo in tal guisa lo scettro ad una famiglia illustre, che lo avea possoduto per più di trecento anni, venendo con ciò sfacciatamente a infrangere i patti posti con un seguito di memoriali presentati al Gran Signore per mezzo del suo Ministro inviatamente a quello dell' imperatore di Germania, significò formalmente al medesimo, che quando S. A. non rilasciasse autentico documento contenente l' annullazione e abolizione de' preliminari riguardanti l' indipendenza della Crimea suddetta si sarebbero immediatamente fatta ragione colle armi. L'eccelsa Porta, che preferiva la buona armonia, e la tranquillità alla sanguinosa e alla discordia contro sua voglia consegnò la domandata nuova convenzione. Il pese a tutta la terra quant' esso venisse a soffrire in tal congiuntura. Oltre il fin qui detto sono senza numero le procedure de' Russi contrarie all amicizia e buona corrispondenza, come sarebbe il far legare a un cannone i mercanti, e sudditi dell' eccelsa Porta, che si trasferivano nella Tartaria minore, ed in Russia facendoli morire di patimenti e di stenti, l' esigere le gabele anche oltre il valore delle merci, che vi trasportavano, il tenere lontani dalle sue spiagge a colpi di cannone i bastimenti con bandiera Ottomana, e molestarlo apertamente e in segreto i popoli soggetti al Gran Signore, o maltrattandoli o allettandoli con maniere insidiose, cose tutte opposte direttamente allo spirito e alla lealtà de' Trattati. In vista di tante e sì replicate offese l' eccelsa Porta, non ostante religiosamente osservò i doveri della amicizia e della pace, le che è chiaro non esser provenuto nè per evitare la guerra nè per sua debolezza o imperizia, ma solamente per amore della tranquillità, e del pubblico bene, sì fatto procedere fu attribuito in vece dalla Corte di Russia alla debolezza e impotenza suddetta, maggiormente stesse ardita, e alzò le sue mire e sperando di effettuare quanto le fosse venuto in pensiero, non paga di tutto ciò, s' cattivò l' animo con segreti maneggi del Principe Israelio Kar ci Giorgia, e senza aver riguardo alle sue capitulazioni, alle ricevute investiture, e giuramenti di vassallaggio prestati al Sultano e de patti solennemente giurati nella sopra espressa pace, ne' quali promettesi positivamente, che da nessuna delle parti contraenti si sarebbero commesse in avvenire azioni ostili, nè di scambievole pregiudizio, tanto in pubblico che privato, se lo trae dal suo partito, lo dichiarò suddito le suo Impero, e poi preteso anche di farlo riconoscere come tale dall' eccelsa Porta

uni delle due Monarchie per appianare tutte le insorte vertenze, sfidando in tal guisa la Porta a uscire in campo. La cortesia, e moderazione del Gran Signore fece visto di non avvedersi dell'affronto, ma solo prese le sue misure per informarsi di quanto accadeva e rilevò, che effettivamente il detto Principe si avvicinava con un grosso esercito alle frontiere, e che la Corte di Pietroburgo era sempre ferma nella determinazione di non rilasciare il Principe di Moldavia fuggito ne' di lei Stati, ne usar veruna condescendenza alle rimostranze della Porta relativamente alle materie del sale. In tal modo conoscendo S. A. di esser come provocato a impugnar la spada, stantechè la marcia di tante truppe non potea non considerarsi come cosa contraria a diritti della buona vicinanza, all'uso praticato dalle Corti, e alla comune sicurezza sì rigorosamente ricercata da tutte le potenze, e che perciò venivano a rompersi gli obblighi della pace; si credette anch'essa autorizzata a spedir delle milizie per difesa delle sue provincie ma non essendo mai aliena dall'ascoltare pacifiche proposizioni, fece venire l'Inviato Russo per saper da lui se la sua Sovrana era intenzionata o no di mantenere l'osservanza de' giurati patti, de' quali se gli rimessero sotto gli occhi gli articoli, al che avendo replicato come l'avanti e quasi confermando co' suoi detti l'infrazione de' Trattati, in secondo l'antica consuetudine praticata dall'eccelsa Porta, trattenuto nel Castello delle sette Torri, affine di difenderlo dalla furia del popolo che fremeva in udire tante e sì reiterate offese e contravvenzioni.

Tutte le Potenze amiche non possono ignorare che sebbene la Russia sia stata la prima ad infrangere le capitolazioni, e che la Porta siasi veduta in precisa necessità di intraprendere la guerra per esimersi una volta da tante umiliazioni e insulti; non ostante, nè in segreto nè in pubblico ha recato verun motivo di disgusto e di offesa alla Casa d'Austria sua confinante ed amica fino da cinquanta anni, e di coltivare come tutto il mondo ne è testimone, la reciproca buona corrispondenza e perfetta armonia tra le due parti, malgrado che fosse bene a portata degli stretti vincoli e della grande unione, che esistono tra la Corte di Vienna e quella di Pietroburgo, in prova di che si è prestata sempre in ogni occasione a non poche condescendenze in suo favore, condescendenze totalmente estranee a' Trattati, e primieramente avendo essa richiesto una non indifferente porzione di terreno della Moldavia, misurata l'estensione e fatti piantare i segni de' confini, indi fatte marciar gran truppe minacciando delle fiere ostilità, se l'eccelsa Porta non gliene faceva un immediata cessione. Il Sultano avendo in vista l'antica amicizia, e la quiete comune de' popoli, in vece di restar irritato dal tuono imponente della domanda, volle usare la dolcezza, e spedì deputati in quelle parti, per stipulare con documento la cessione stabilita del predetto territorio senza alcuna ragione richiesto. Le Reggenze di Barberia non ostante, che sieno generalmente riconosciute libere e indipendenti da chicchessia, stipulando esse senza il concorso di alcuna potenza i loro Trattati di pace colle Corti Europee, cosa effettuata più volte coll'istessa Corte di Germania, a tempo de' precedenti Imperatori, e d'altronde nel Trattato di pace sussistente tra la Sublime Porta, e la Casa d'Austria non ritrovandosi articolo alcuno indicante l'indennizzazione e risarcimento de' danni, che infermi potessero i Corsari delle predette Reggenze a bastimenti mercantili imperiali, nondimeno richiesta che con un pubblico atto si rendesse responsabile, e mallevadora delle suddette Reggenze a favore de' sudditi, e bastimenti Imperiali, essa si prestò di buona voglia alla richiesta quantunque estranea agli articoli della Capitulazione vegliante. Oltre a ciò la Corte di Vienna fece istanza per un libero commercio e navigazione nel mar Nero con tutte l'esen-

zioni e prerogative possibili, cosa diametralmente opposta a' Trattati anteriori, volendo di più un Documento autentico, diviso in otto punti essenziali, ognuno de' quali al sommo pregiudicevole all' Impero Ottomanno, sembrava non solamente indiscreto, ma ancora irremissibile, fondandosi sulla incontrovertibile ragione, che la Corte di Vienna per l'infrazione della pace di Passarovitz nell' 1170. dell' Egira, e per non essersi fatta menzione alcuna de' medisimi nel Trattato di Belgrado, anzi totalmente obliati in tal congiuntura non fosse in diritto di richiederne l'ammissione, ciò non ostante si piegò S. A. a lasciare anche questo documento di commercio in tutto simile all' inconveniente domanda, ed acconsentì amichevolmente al libero passaggio e navigazione de' legni con bandiera Cesarea e Toscana in tutti i mari e fiumi dell' eccelsa Porta senza restrizione veruna e senza assoggettarli a veruna perquisizione o visita, come è solito farsi per certi dati scali, e Porti.

Non può mai allegarsi il minimo esempio negli anni trapassati, che per parte della Corte di Vienna risedesse Console veruno, ne' due Principati di Valacchia e Moldavia, ne trovasi orma alcuna di ciò nel tenore delle Capitulazioni, e Trattati; non ostante la suddetta Corte ha preteso d' installare un suo agente nelle menzionate Provincie e la Sublime Porta ponendo in non cale i discapiti, e pregiudizi provenienti da tante pretensioni, a solo oggetto di far sempre più florire la pace, e la quiete, coll' usata soffereuza si mosse ad accordare il predetto Agente e per ciascheduna di queste materie, ognuna di tanta importanza, rilasciò atti autentici, affine di non alterare l' amista, e la buona vicinanza. E quantunque la Corte di Vienna sia stata sempre la fautrice delle richieste infrazioni ed invasioni eseguite dalla Corte di Russia dopo la pace di Kainardgi, con favorirla e secondarla, ad onta di ciò, la Sublime Porta non ha fatto mai verun risentimento, ne lagnanza alcuna. E cosa dunque notoria, e a tutta l' Europa palese, che la Sublime Porta sempre gelosa nell' osservanza de suoi Trattati e de sacri patti, non ha mai contravvenuto a suoi impegni, e che dopo ancora la dichiarazione di guerra alla Russia, non fece travedere veruna sinistra intenzione contro l' Imperatore de' Romani, anzi si è mostrata costante e ferma nella lealtà, come ne assicurò l' Internunzio medesimo Barone di Herbert, al quale significò, che sperava un ugual corrispondenza di amicizia per parte del suo Sovrano: ma questo Principe messa in obblivione la costante amicizia di cinquanta anni e la puntuale e scrupulosa osservanza de' Trattati per parte dell' eccelsa Porta, la quale non può ignorarsi, che se ne' tempi critici e disastrosi per la Casa d' Austria avesse mostrata qualche piccola inclinazione contro di essa, e aperte le orecchie alle offerte e agli invit de' di lei avversarj non solo avrebbe ottenuto ogni suo intento ma abrebbe di più ridotti a mal partito i di lei affari. Ciò non ostante non pretese il Divano di scostarsi in fatti mai dalla sua magnanimità e generosità di animo per prevalersi delle sciagure e debolezza de suoi vicini. La sua retta maniera di operare non ha per altro ricevuta la dovuta gratitudine, e contracambio, mentre la Corte di Vienna niente curando la generosità ed equità della Sublime Porta, spinta dal veemente desiderio d' ingrandirsi, e dilatare a spese altrui i suoi troppo vasti dominj, presa la favorevole occasione della rottura avvenuta con la Russia, attribuendo a S. A. l' aggressione, si è unita e resa partitante ed ausiliaria della Russa Imperatrice, in contorno ta di che ha emanato un manifesto, ed ha ingiunto al suo Ministro di ritirarsi ne' suoi Stati, rompendi senza motivo veruno e senza alcuna offesa i sacri patti vegliauti, ed annullando ogni Trattato, la Sublime Porta non facendo alcuna opposizione alla partenza

dell' Internunzio, gli ha accordata la permissione di ripatriarsi con tutti gli onori e prerogative, volendo anche in ciò secondare i moti di sua innata magnanimità, e nobiltà di pensare, quindi e che lo muni di un Firmano del Gran Signore per provvedere alla di lui sicurezza e indennità acciò sano e salvo potesse approdare in Toscana, e di là restituirsi alla sua Corte, accettando similmente la raccomandazione dell' Ambasciatore di Francia per tutti i sudditi della Casa d' Austria, acciò sieno protesti ed assistiti sino al loro ingresso ne' propri confini, rimettendo tutto ciò al savio e discreto discernimento delle Potenze nostre amiche affinchè restino persuase, che l' eccelsa Porta, non ha mai offeso l' Imperatore di Germania, e che le cose sono nello stato in cui si sottopongono alle loro savie riflessioni.

Dato in Costantinopoli il giorno che corrisponde al dì 13. Marzo 1788.

ANEXA LA PAG. 135

Carte ce s'a scrisă din partea pre Sfinţiilor Sele părinţilor Archierei şi Domnilor Sele Veliţilor boerĭ către egumenulŭ şi boerii din sud Muscel

«Pré cuvióse Archimandritŭ, egumenŭ al sfinteĭ monastirĭ Campulung şi cuvioşilor egumenĭ dela cele-l-alte monastirĭ din sud Muscel şi D. V. cinstiţĭ boerĭ veliţĭ şi al doilea, după părintesca dragoste, molitfă şi blagoslovenie vĕ trimitemŭ, iar noĭ cu fiască evlavie şi cu frăţescă dragoste ne închinămŭ cuvioşilor vostre părinţilor şi D. V. boerilor: vĕ înscinţămŭ că Măria Sa pré Inaltulŭ şi pré luminatulŭ nostru Domnŭ, după grija cu durere ce are pentru paza ţĕrĭĭ despre vrăjmaşiĭ pré puterniciĭ împĕrăţiĭ (a căreia stăpânire să-o întărescă Dumnedeŭ în vecĭ nestrămutată), cu neadormiţĭ ochĭ priveghindŭ pentru ocrotirea şi străjuirea a tutulor părţilor pămentului nostru, iată aŭ orînduitŭ şi intr'acestŭ judeţŭ boerĭ cu ostaşĭ domnescĭ intru a face paza cea cuvinciosă, carĭ ostaşĭ fiindu-că se cade a avea hrana şi mancarea lor şi a căilor lor ca să nu fie lipsiţĭ, spre a putea sta la slujba şi treba ce se orînduescŭ nemişcaţĭ, iată că vĕ scriomŭ tutulor de obşte: fiescare să vĕ arĕtaţĭ în adevĕrŭ şi să vĕ daţĭ de faţă zacherelele şi bucatele ce aveţĭ, fără a nu le tăinuĭ şi a le ascunde, spre a se lua după poruncă şi a se da la ostaşĭ. Pentru care cu acéstă trebă s'aŭ încărcatŭ către Măria Sa Vodă cuviosulŭ archimandritŭ campulungeanŭ, ca să cerceteze să afle şi verĭ unde va găsi zacherea, s'aibă tótă volnicia a o lua şi să dea răvaşŭ pe cată sumă şi ce felŭ de zacherea, după care are a se plăti tótă acea zacherea dela visterie cu preţŭ bunŭ. Ci dar, după cum vĭ se poruncesce de Măria Sa Vodă prin deosebită carte a Mărieĭ Sele, fiindŭ-că la acéstă vreme, după datoria legeĭ şi a credinţeĭ nóstre către pre puternica împĕrăţie suntemŭ datorĭ a ne arĕta cu prothimie şi cu silinţă la trebuinţele şi poruncile ce sunt maĭ vertosŭ că acésta este pentru alŭ nostru bine şi folosŭ a fi îndestulaţĭ ostaşiĭ de cele trebuincióse ca să potă păzi; de aceea vĕ sfătuimŭ şi vĕ îndemnămŭ fiilor, fraţilor, la acéstă trebuinţă, cu toţĭ să vĕ arĕtaţĭ gata cu inimă întinsă şi voĭ şi din sine-vĕ spre a împlini cele trebuincióse ostaşilor, carĭ sunt orînduiţĭ acila, şi să vĕ arĕtaţĭ în faptă supunerea şi credinţa către devletulŭ pre puterniciĭ împĕrăţiĭ, sub a căreia umbră amŭ trăitŭ, ne-amŭ chivernisitŭ şi ne-amŭ miluitŭ, noĭ şi părinţiĭ şi moşiĭ noştriĭ, intr'atâta sumă de anĭ, stăpânindu-ne moşiile, acareturile şi omeniĭ noştriĭ nesupĕraţĭ, pentru care aceste îndestulate milĭ şi privileghiurĭ ce amŭ avutŭ da-

pusă prin luminata carte a strălucirei tale în 28 a trecutei luni Maiu bucuria de care ne-am cuprinsă şi stătută cu totală luminată, mai alesă într'o vreme când eram la cea mai de pe urmă grijă şi frică pentru apropierea turcilor şi a tătarilor ce ni se vestră împrejurul. Deci am înălţatu mulţămitore glasuri de laudă către dătătorulu a tóte bunătăţile D-deu, rugându-l în tra aceasta lumei, ca să adaoge slava armelor Prepotenticei *Împărătesci măriri* cu tocmaiente biruinţe asupra vrăjmaşilor. Iară măcară că noi suntemă bine încredinţaţi atătă la înaltele făgăduinţi a Împărătesci măriri, care prin luminată manifestă ni se adeveresă, cât şi la a strelucirei Tale, prin scrisă, către noi, încredinţate arătări pentru cea grabnică intrare a împărătesculor armii, spre mântuirea nóstră, cu tote aceste frica de care suntemă copleşiţi, ca pentru o năvălire a turcilor şi a tătarilor, cari ni aceste ţări împreună cu hanulă şi cu unele paşe au intrată în hotarulă Văleniului cătă-va sumă, ne dă îndemnare şi îndrăsnă, că iarăşi să facemă rugăminte către strălucirea Voastră; pentru care şi cădem cu lacrimi a vă rugă, să faceţi milă cu acestă treilosă patrie să grăbiţi cătă s'a putea mai în grabă trecerea împărătesculu armii ca să ne isbăviţi de primejdia pornirei de care suntemă îngroziţi după sălbătăcia *Hanetanilor* pentru care facere de bine şi milostivire, veţi avea dela milostivulă D-deu mare şi vrednice răsplătiri. Pre înălţatulă Domnă generală feldă-mareşală între altele ce cuprinde prin luminata carte ce ne-ă scrisă, porunceşte-ne şi pentru gătire de vite şi alte trebuinţóse spre bună oştii împărătesci, noi cu tótă credinciosă supunere suntemă gata ascultători, insă, după cum şi către înălţimea sa amă însciinţaţi prin răspunsulă ce amă făcută, suntemă forte îngreuiaţi, că strângendu-se a de vite până a nu trece armia, de va lua însciinţare înnoată, póte să trimită ună pogheazu de tătari să le ia: deci dar, pentru acesta şi pentru ca să nu se primejduiască şi ţera despre *Moldoveni*, ne rugămă ca să trécă cât mai în grabă măcară o samă de oşteni şi suntemă bine încredinţaţi, că numai din însciinţarea ce va lua turcii şi tătarii, că aă intrată în Moldova Muscalii, se voră depărta, şi se voră răsipi şi patima de pră a ţărei de asupralele şi primejdiile în care aă fostă până acumă bucurându-se cu toţii de împlinirea făgăduinţeloră ce se arată prin împărătesculă manifestă, care s'aă trimisă pe la tóte ţinuturile de s'aă vestiţi de toţi locuitorii. Pentru căpitanulă Dimitrache Alexandrovici, pe care îl rugămă înaltesce Strălucirea Ta ca să se rădice şi să se întoarcă la ţinutulu Smorăi, avemă cinste a însciinţa că s'aă aflată în ispravnicia acelui ţinută, ca unulu ce şi la slujbele Strălucirei vostre s'aă arătată cu osârdie şi, prin acestă mijlocire, şi patriei sele nu mai puţină slujbă aă făcută. 1788, Iunie.

ANEXA LA PAG. 169

Carte deschisă dela I. N. P. Mavrogheni catre Bucureteni şi Vlaşteni

„Pré sf. arhimandriţi, egumeni, eromonahi ai sfintelor mănăstiri mitóce, molitvelor vostre protopopi preoţi şi diaconi, pre cinstiţi boieri, pârcălabi şi boerilor celor-l-alţi fără de dregătorie, căpitanilor, vameşilor, breslaşilor, negustorilor, crăsenilor, vornicelor din sate şi tutor locuitorilor ţărei din tote satele şi din oraşul Bucureşti şi întregului poporă ală Ţarei-Românesci, sănătate.

Ve facemă cunoscută vouă tuturor că aflându Domnia mea despre întâmplarea din Moldova (Bogdania), adecă cumă aşi rămas fără domnă, întocmai ca

torĭ suntemŭ fiilor şi fraţilor, după lege şi după totă cuvêntulŭ dreptŭ a ajuta la acéstă vreme oştile impĕrătesceĭ cu cele ce vomŭ avé şi să ne rĕpunemŭ şi viaţa. Să nu vĕ amăgiţĭ a cădé la niscareva cugete rele de hainlicŭ şi necredinţă, pentru că avemŭ pildă pe cei ce în trecutele vremĭ de rezmeriţă s'aŭ înşelatŭ la netrebnicĭi cu acelea, că niciĭ unŭ sfârşitŭ bunŭ n'aŭ avutŭ, ci şi casele lor s'aŭ pustiitŭ şi aŭ adusŭ şi ţĕriĭ robiciune. ci feriţi-vĕ a nu cădé la vre-o alunecare cu neîmplinirea celor trebuincióse oştilor, orĭ cu fuga, séŭ strĕmutarea cuĭ-va, că suntemŭ cu toţiĭ în primejdie si pe lângă unĭ vor cădé cei-l-alţĭ în robiciune şi veţĭ trage pĕcatulŭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ.

Iar de ne veţĭ asculta sfatulŭ care părintesce şi frăţesce vĕ dămŭ, ca niște patrioţĭ ce avem durere, să sciţĭ că cu truda şi silinţa pré înălţatuluĭ nostru domnŭ şi cu întâmpinarea vóstră de cele trebuincióse ostaşilor, nu numaĭ vom petrece acéstă vreme fără de primejdie, şi încă vom câştiga în urmă milile impĕrătesceĭ şi ale mărieĭ sale luĭ vodă, după cum am şi vĕḑutŭ şi după cum şi sciţĭ că milile pré înălţatuluĭ Devletŭ ale pré puternicelĭ impĕrăţĭ fiindŭ din fire obicĭnuită a vedé pre supuşiĭ sĕĭ pururea îndestulaţĭ, tóte cele dărăpănate şi stricate din vremea rezmeriţeĭ, cu puţinĭ anĭ pe urmă, s'aŭ întemeiat şi aŭ venit încă la mai bună stare. De aceea dar, vĕ pohtimŭ şi vĕ rugămŭ, să ne daţĭ ascultare fraţilor, ca să faceţĭ vĕḑută în fapte silinţa şi credinţa cea dreptă a stinţielor vóstre părinţilor şi d-v fraţilor. - 1788 Februar. 17. (Cod. XV fil. 266 v. *Dela Macrogheni aŭ remasă 3 condice conservate la arhiva statului, cu No. 15, 16 şi 17*).

ANEXA LA PAG. 141

Nu se dă la acest locŭ, căcĭ lectorele póte a'şĭ procura cu uşurinţă documentul în cestiune în Memoriulŭ meŭ, presentat Academieĭ la 18 Noembre 1888; n'am face decât a îngreuna tipărirea cursului reproducendu-le şi aicea.

ANEXA LA PAG. 145

Nu este anexă de dat, căcĭ este dată la pag. 143 actulŭ cu data 20 Noembre 1787.

ANEXA LA PAG. 150

N. s'a fost tălăcuit dintre manuscrise unŭ actŭ importantŭ şi anume o scrisore a Mitropolitului Moldovei către generalul cu şef (cum scrie «Anonŭ» iar nu *Rasel* cum din o regretată eroare îl publică D. Urbicenu în Istoria Mitrop. Moldoveĭ, pag. 312). Realandŭ acest actŭ îl dămŭ aice, întocmaĭ după cum l'am descoperit noi mai nainte de d. Urbicenu, la Mitropolia din Iaşi.

Iată-lŭ:

Pre la mânile Generalŭ cu şef al nostru întru tot năḑăjduitŭ fiĭetor de bine!

După rugămintea care prin plecata scrisóre a nostră amŭ fostŭ făcutŭ către strălucirea ta în trecutele dile, introducêndu-ne cumu a lua dorituluĭ rĕs-

pusă prin luminata carte a strălucirei tale din 28 a trecutei Iuni Maĭ, bucuria de care ne-am cuprinsŭ au statutŭ cu totalĭ luminată, mai alesŭ întrŭ o vreme când eramŭ la cea mai de pe urmă grijă şi frică pentru apropierea turcilor şi a tătarilor ce ni se vestiră întrŭ aceste dile. Deci am mulţămitŭ cu multă umilinţă de cătră cât e cătătorulŭ a tote bunătăţile D-deŭ, rugându-l dreptu aceasta ca să adaogă slava armelor Preputerniceĭ *împărăteşeĭ mărirĭ* cu asemenea biruinţe asupra vrăşmaşilor. Iusă măcară că noĭ suntemŭ noue incredinţaţi atătŭ la înaltele făgăduinţi a Împărătesceĭ mărirĭ, care prin luminată manifestŭ ni se adeverează, cât şi la a strălucireĭ tale, prin scrisŭ, către noĭ, încredinţate arătări pentru cea grabnică întrare a împărăteştilorŭ armiĭ, spre mângâierea nóstră, cu tote aceste fiindu de care suntemŭ cuprinşi, ca pentru vro năvălire a turcilor şi a tătarilor, carĭ întru aceste dile împreună cu hanulŭ şi cu unŭ paşă aŭ intrată la Ţiganca ş Fălciuluĭ cată-va sumă ne cătătorĭ mirare şi îndrăsnelă, că iarăşi să facemŭ rugăminte către strălucirea Voastră; pentru care şi cădându-ne cu lacrimi ne rugămŭ, să faceţi milă cu acestă ticăloasă patrie, să grăiţi cătră s'a putea mai în grabă trecerea împărătescilorŭ armiĭ, ca să fimŭ izbăviţi de primejdia perzăreĭ de care suntemŭ ingroziţi dupre sălbătăcia *Mamelucilor*; pentru care facere de bine şi milostivire, veţi avea dela milostivulŭ D-deŭ mare şi vrednice răsplătiri. Prea înălţatulŭ Domnŭ generalŭ feldŭ-mareşalŭ între altele ce cuprinde prin luminata carte ce ne-aŭ scrisŭ, poruncindu-ne şi pentru gătire de vite şi alte trebuincióse spre hrana oştiĭ împărăteştiĭ, noĭ cu tótă credinciósa supunere suntemŭ gata ascultători, iusă, după cum şi către înălţimea sa amŭ înscinţatŭ, prin răspunsulŭ ce amŭ făcutŭ, suntemŭ forte îngroziţi, că strângendu-se acele vite, până a nu trece armia, de va lua înscinţare hanulŭ, pote să trimită unŭ poghazŭ de tătari să le ia; deci dar, pentru acesta şi pentru ca să nu se primedinescă şi tera despre *Mamelucĭ*, ne rugămŭ ca să trecă cât mai în grabă măcară o sumă le oştiĭ şi suntemŭ bine încredinţaţi, că numaĭ de înscinţarea ce vorŭ lua turcii şi tătarii, că aŭ intrată în Moldova Muscaliĭ, se voru depărta şi se voru răsfira şi puterĭ de josŭ a ţărĭ de aspr'ele şi primejdiile în care ni fostŭ până acumŭ, bucurându-se cu toţiĭ de împlinirea făgăduinţeĭ ce se arată prin împărătescă mărire stă care s'aŭ trimisŭ pe la tóte ţinuturile de s'aŭ vădutŭ de toţi locuitorĭ. Pentru căpitanŭ Dimitrache Alexandrovicĭ, pe care îl recomăndădesce Strălucirea Ta, ca şi se răndue să îndrepteze la ţinutulŭ Sorocăĭ, avemŭ cinste a răspunde, că s'aŭ orânduitŭ la îndreptarea acelui ţinutŭ, ca unulŭ ce şi la sfârşitele Strălucireĭ voastre s'aŭ arătatŭ cu osârdie şi, prin acestă mijlocire, şi patriei sale nu mai puţină slujbă aŭ făcutŭ. 1788, Iunie.

ANEXA LA PAG. 169

Carte deschisă dela I. V. P. Mavrogheni către Barladeni şi Vasluieni

«Prea sf. arhimandriţi, egumeni, epitropi ai sfintelor mănăstiri şi mitoace mănăstirelor voastre protopopi, preoţi şi lăcuitori pre cuprinsŭl locuriloru voastre, pârcălabi şi boieri rezeşi-a ţi fără de drăgătorie, căpitanilor, vameşilor, birăşilor, negustorilor şi târgoveţilor, vecinilor din sate şi tuturor locuitorilor ţărei din tote satele şi din oraşul Berlad şi ocolul judeţu, atât Barladului, să vă fie sănătate.

Vă facemŭ cunoscutŭ vouă tuturor, că aflându Domnia mea despre ţinutul Moldova (Bogdania), adecă cumŭ aşi rămas fără domnie, întrucât

[illegible]
» [illegible]
» [illegible]
» [illegible]
» [illegible]
» [illegible]

Marți séra.

Boerul Visterniculŭ [illegible].
» [illegible]
» [illegible]
» [illegible]
» [illegible]
» [illegible]
» [illegible]

Mercurĭ séra.

Boerul Visterniculŭ Grădișteanu.
» Stolniculŭ Ion Știrbeiŭ.
» Sărdarulŭ Stef. Costescu.
» Medelnicerulŭ Gr. Brezoianu.
» Slugerulŭ Gr. Hasan.
» Șetrarulŭ Angheli.
» Clucerulŭ za arie D. Locusteanu.

Joĭ séra.

Boerul Visterniculŭ Slătineanu.
» Clucerulŭ Enache Mavrodi.
» » Drăghicĭ Oteteleșanu.
» Paharniculŭ Constantin a luĭ Medelnicerulnĭ Mihalaki.
» Medelnicerulŭ C. Filipescu.
Slugerulŭ Scarlat Varipatis (?)
Pitarulŭ Stefan al Stolniculuĭ Gheorghiță.

Vinerĭ séra.

Boerul Vornicŭlŭ Barbu Știrbeiŭ.
Paharniculŭ Matei Fălcoianu.
» Clucerulŭ Ion Oteteleșanu.
Medelnicerulŭ Drăghicĭ Grecianu.
Clucerulŭ Scarlat Rosetti.
» Pitarulŭ Const. ginere Stolniculuĭ Ioniță.
Armașulŭ Teodor Arcuda.

Sâmbătă séra.

Boerul Logotetulŭ Const. Știrbeiŭ.
» Clucerulŭ Ion Crețulescu

Boerul Serdarului Arpatis (?)
» Medelnicerului cuiu che Rasina (?)
» » Dumitriu Ilumari (?)
» Ptarului D. Polizu.

Io N. P. Mavrogheni V. etc... Poruncimŭ boerilor nostrĭ mai susŭ arĕtaţi sĕ urmeze în acestŭ chrŭ, ca sĕ păzéscă fie-care, în sera otărîtă, acolo unde va fi rînduitŭ. Deci poruncimŭ, d-tule vel postelnice, sĕ arĕţi în fie-care di cătră boeri, unde aŭ de a păzi în curtea Nóstră Domnéscă. 1788, luna Septembrie, 16. (Cod. XVII. pag. 325, tradus din grecesce)

ANEXA LA PAG. 190

Nizamulŭ hanurilor din Bucuresci.

. . . . Dămŭ Domnia mé Volnicie printr'acestŭ pitacŭ . . . . ca sĕ aîbă *stăpînire* pe deplinŭ în totŭ hanulŭ luĭ şi asupra tuturorŭ celor ce aŭ olăĭ în hanŭ şi locuescŭ într'însele şi pe veri-care dintr'aceia nu se va încrede că se va purta cu cinstea şi cu . . . . . , sĕ aîbă volnicia sĕ 'lŭ scotă din hanŭ, prin marafetulŭ d-luĭ vel aga şi pe veri-care se va încrede de a şedé în hanŭ *numaĭ a nu are arme* i se dă volnicie sĕ ia armele sub păstrarea sa, iar de nu se va supune sĕ-lŭ rugŭ-escă şi pe acela în hanŭ. Dreptŭ aceea poruncimŭ d-luĭ vel agă, ca asupra acestuĭ Nizam sĕ-i daĭ totŭ felulŭ de mînă de ajutorŭ numitului *(epidropŭ de monastire având hanŭ, orĭ hangiulŭ)* pentru ca sĕ pótă şi elŭ răspunde la Domnia mé pentru . . . . hanuluĭ, după zapisulŭ şi chezăşia ce aŭ datŭ în Divanulŭ Domniei Mele. Într'acestŭ chipŭ negreşitŭ sĕ se urmeze. 1788, Febr. 28.

Sĕ aŭ luatŭ zapise şi dela ĕgumenii mănăstirilor pentru hanurile lor, nu numaĭ dela hangiĭ. (Vedĭ Cod. XVII pag. verso a filei 274).

ANEXA LA PAG. 196

Scrisórea ce a dat Divanuluĭ Senior Marcheli pentru întorcerea sa şi a celor-alţi supuşi aĭ împeriului C. Regescŭ în patria lor.

Cu înfirmŭ firmanuluĭ emisŭ de înalta Portă, în urma cereriĭ a Înălţimeĭ Sale Domnuluĭ Ungro-Vlahieĭ (io N. P. Mavrogheni), mi s'a datŭ voie de Maria Sa sĕ plecŭ spre Patria mé şi iată plecŭ, luându-mĭ cu mine pe sudiţiĭ Curţeĭ C. Rogescĭ, împreună cu averea lor şi liberĭ de orĭ-ce daravere ce avéŭ pe cătŭ timpŭ stăturăm în ţera Valahieĭ, afară numaĭ de cobaniĭ cu oile lor şi de unele lucruri ale lor, conformŭ listeĭ întărite cu sigilliŭ, ce mi s'a datŭ. Aceştia având cate-va daraveri, atătŭ de ale lor, cătŭ şi de ale unor connaţionali, carĭ sunt absenţi, aŭ rĕmasŭ provizorĭŭ în Valahia, şi după ce he care îşi va termina afacerea, vor pleca şi eĭ cu asemene siguranţă. Şi decŭ le arŭ rĕmâne vre daravere nesfîrşită, vor lua quitanţă dela acela cu care ar avé interese . . . . . şi despre întórcerea lor apoĭ locă s'ar fi găsitŭ şi alţiĭ sudiţiĭ, connaţionali de aĭ lor, voru fi trămişĭ şi acestia cu aceeaşi siguranţă ca cei de mai susŭ.

Semnatŭ *Marcheli*, 1788, Martie 11.

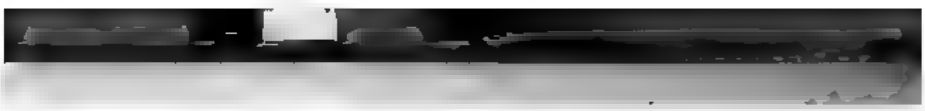

Quitanţa dată din partea Divanului pentru Seniorulŭ Marcheli relativă la sudiţi austriacĭ carĭ aŭ rĕmasŭ aci provizoriŭ:

Din Mila lui D-dĕŭ Io N. P. Mavrogheni etc.

Acéstă quitanţă făcută de Divanŭ s a întăritŭ şi de Noĭ.

Anulŭ 1788, luna Martie 11.

L. S.
Domnescŭ

Sudiţii carĭ aŭ rĕmasŭ provizoriŭ aci.

Ión Dimitrie Panu, Vasile Dimitriu Vladŭ, Iane Creţoiul, Ión Radul, Manole Ion Panaiot.

«Aceştĭ susŭ însemnaţĭ neguţătorĭ sudiţi Cesaro-Crăescĭ, aŭ rĕmasŭ aci, la Bucurescĭ, ca să termine interesele lor remase neregulate precum şi ale celor carĭ aŭ apucatŭ a pleca şi cândŭ susŭ arĕtaţiĭ vor fi terminatŭ afacerile lor, ţéra va trimite nu numaĭ pe eĭ, dar şi orĭ câţĭ-alţĭ sudiţi se vor afla maĭ târdiŭ, cu aceeaşĭ siguranţă cu care aŭ trămisŭ pe toţĭ aceĭ care aŭ plecatŭ pentru Nemţia. Iar décă din întémplare le ar remâné vre-unŭ interesŭ neterminatŭ, vor primi o dovadă din partea feţeĭ cu care ar avé interesŭ, probându'ĭ acésta, aşĭa că ţéra să nu fie apucată de a rĕspunde vre-odinióră vre-o pagubă orĭ lipsă, până la o lăsrae. Spre tărie s'a subscrisŭ acestŭ actŭ şi s'a sigilatŭ cu sigilulŭ Domnescŭ. 1788. Martie 11, (Cod. XVII. pagina 283 verso, tradusŭ din grecesce).

ANEXA LA PAG. 205

Eată actulŭ din 1717, prin care familia Cantacuzin, încă de atuncĭ, este bine primită de Austria:

Carolus Sextus divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavoniæ etc. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ..... iæ, Carinthiæ, Carnioliæ et Wirtenbergæ, Comes Habspurgi, Flandriæ, Tyrolis, Goritæ et Gradiscæ, Universis et singulis Regnorum provinciarumque nostrarum hareditariarum statibus eclesiasticis et secularibus, magistratibus, oppidis, subditis et communitatibus, nec non..... ricesimis, et transgresorum custodibus, præfectis, capitaneis, locumtenentibus, militiæ, tum equestri quam pedestri, Nostram Cæsaream R. .. . tem gratiam. Notificamus vobis hisce gratiosissime, exposuise Nobis illustrem ac magnificum, nobis et imperio fidelem Comitem..... Dudesco Cantacuzenus demississimè, quatenus non tantum ad tractanda sua negotia, sed etiam ad promovendum interesse et servitia Nostra in regnum Nostrum Hungariæ et Transylvaniam aliasque Nostras provincias hæreditarias, pro negotiorum suorum exigentia proficisci intendat, annexis humillimis precibus, ut nos ei litteras passus Nostras eo tenore clementissime expedire dignaremur, vi quarum ipsi una cum suis domesticis, et rebus ubique locorum, tum in prædicta regna et provincias cum pro-

tectione et manutentione nostra libere vie et rediro liceret, tum prompto animo, et rebus necessariis commorando, aut iter faciendo per terram seu per aquam erga condignam tamen rerum oblaarum solutionem in omni occasione assisteretur, uti et a nemine turbaretur aut impediretur. Cum igitur Nos petito huic clementme annuentes praebentes litus passus in haerendo prioribus a Dilecti Domini fratris nostri Caesarea Mate ac dilectione piissima memoriae sub dato 17mo Martii 1711 et a Nobismet ipsis sub 27mo Martii 1717 emanatis litteris passus clementissime expediverimus, volentes, ut praedictus Comes Constantinus Dudesco Cantacuzenus una cum suis, non tantum in itinere, sed ubi demum eum in praefatum finem commorari contigerit, firma protectione Nostra Caesarea fruatur et gaudeat, idcirco praesens hoc gratiosissimum mandatum Nostrum suprafati omnes quo ad omnia debite exegui noverint.

Datum in civitate Nostra Viennae, die decimo quarta mensis Iulii anno millesimo septingentesimo decimo septimo, regnorum Nostrorum Romani sexto, Hispanicorum decimo quarto, Hungarici et Bohemici vero septimo.

(Semnat) *Carolus*

L. S.
in céră tare
roşie

Ad mandatum Sacrae Caesarae et Catholicae Majestatis.

(Semnat) (*Nediscifrabil*).

ANEXE LA PAG. 216

Mai étă şi alte apelurĭ adresate dezertorilor din óstea austriacă.

Cărţĭ de vestire la soldaţiĭ nemţĭ ca să vie aice şi vor avé mila Măriei Sele

. . . Zemli Vlah . . . Fiindŭ-că ne am insciinţatŭ Domnia mé dela fugariĭ soldaţĭ nemţĭ şi alţĭ mărginaşĭ din vecinătate, ce vinŭ om lăuntru, din hotarele vrăjmaşilor, aice sub mila Domniei mele, intr'acestă creştinescă oblăduire, cum că mulţĭ dintr'aĭ lor, rîvnescŭ a se trage dela vrăjmaşĭ şi a veni cu supunere aice sub stăpânirea Domniei mele, dar temĕndu-se de puterea oştirilor ce avemŭ orînduite asupra hotarelor, că-ĭ vor lovi şi-ĭ vor primejdui, nu îndrăsnescŭ; pentru care nu amŭ lipsitŭ a vesti printr'acestă domnescă a nóstră carte, tutulor acelor ce aŭ rĕmasŭ de sineşĭ a veni aice, că Domnia mé, după firescă iubire de omenĭ ce avemŭ, pre caţĭ cu capete plecate, şi cu supunere vor veni spre închinăciune, cu numaĭ ĭ primimŭ cu braţe deschise, ci încă şi totŭ felulŭ de mangăere le vomŭ face, chivernisindŭ cu dreptate pre ceĭ credincioşĭ şi supuşĭ la noĭ şi hărăzindŭ plată de lefă cu multă îndestulare celor ce vor sluji cu vrednicie şi cu dreptate, după cum mulţămiţĭ aŭ fostŭ şi sunt câţĭ aŭ năzuitŭ de aŭ venitŭ la Domnia me, carĭ aŭ aflatŭ mangăere la necazulŭ lorŭ şi chivernisélă şi odihnă. Pentru care şi porunci avemŭ date la tóte margenile, către d-lor seraschierii şi bimbaşiĭ i zabiţiĭ ostăşescĭ, ce sunt orînduiţĭ cu oştile asupra hotarelor, cum şi către vătaşĭ de plaiŭ şi către toţĭ dregătoriĭ noştri, ca să vĕ

primescă cu blândeţe, fără de nici o vătămare şi cu tóte ale vóstre lucruri întregi şi cu îndestulare de cele trebuincióse ale mănăstirei vóstre, să treceţi cu pază bună la dramă, aci la scaunulă Domniei mele. Ci dar să fiţi bine încredinţaţi la acestea ce vĕ scriemă şi orî de ce treptă veţi fi căţi veţi rîvna acésta să veniţi cu îndrăsnélă şi nu numai veţi petrece numecă (rodă) ci încă veţi afla şi mărgăritare. 1788, Sept. 17

S'aă scrisă cărţi şi la vătaşii plaiurilor în judeţulă Dâmboviţei, cari cărţi s'aă trămisă cu polcovnicelă Cânase.

Mai în urmă şi la vătaşii plaiurilor Argeşului. (Cod. XVII fila 224 et verso).

Nu numaĭ către agenţiĭ de pe margine ai ţĕrei, s'aă scrisă în 1788 ca să îngăduiască pe deserturi noiţi de a intra în Valachia, ci şi direct s'aă trimisă manifeste, în Septembrie 21 şi Oct. 1 acelaş anŭ.

Ĕată: *carta de crestire către cei din tagma ostăşescă a locuitorilor din ţĭra vrăjmaşéscă ce vor veni.*

„Fiindŭ-că ne aminŭ înscuinţatŭ Domnia me, cum că mulţi din tagma ostăşescă precum şi din ceĭ-l-alţi locuitorĭ din ţĕrî vrăjmaşului nóstru a se trage de sineşi şi a veni aci, ca să intre la slujba Domniei mele şi ca să se facă îndatorile ale pre puternicului împĕratulŭ nóstru, spre a locui întru acestă creştinescă obĕdluire a ţĕrei românescĭ şi, temându-se de puterea oştirilor nóstre şi otomanicescĭ ce avemŭ orînduite asupra hoţilorŭ pe margine căĭ îi vor lovi séŭ că nu vor fi aĭ de primiţi la slujba Domniei mele cu îndrăsnescă a veni, pentru care nu lipsimŭ Domnia me, printr'acestă a nóstră Domnescă carte, a vesti tuturor acelora ce aŭ rîvna acésta, orî din tagma ostăşescă, veĭ de ce treptă vor fi, orî din ceĭ-l-alţi locuitorĭ, ca să fie bine încredinţaţi că Domnia nóstră, după fireasca iubire de omeni ce avemŭ spre toţi câţi cu capete plecate şi cu supunere dreptă ar vrea a veni spre închinăciunea Domniei mele, nu numaĭ primimŭ cu braţe deschise pre ei şi cu aceia, ci încă şi totŭ felulŭ de mulţămire le vomŭ face şi pre ceĭ din tagma ostăşescă, ce vor vrea a sluji aşĕdîndu-se în slujba Domniei mele, le vomŭ hărăzi plată cu îndestulare; dăndŭ ofiţerilor leafă câte taleri cinci-zeci pe lună şi soldaţilor câte taleri dece, osebitŭ le umcheiŭ ce cu prisosă vor avea şi îi vomŭ rădica şi la alte cinste, dregătorii mari, cari vor fi întreităţ şi împătrîţi mai folositŭ din ceea ce se află acum şi, ceĭ ce vor sluji bine, aceluia slujbă şi vrednicie va avea se he cunoscută în dreptă acestă obĕdluire şi stăpânire a nóstră, iar ceĭ-l-alţi locuitorĭ îi vomŭ mulţămi cu tótă odihna şi dreptatea lor, cămăşi-le şi locuri cu îndestulare şi bune de sălăşluire şi de hrana chiverniselor şi vor petrece fericiţi sub stăpânirea dreptului şi puternicului împĕratulŭ nóstru, care din fire are îndestulare şi milostivire asupra raiele,or séle şi sub creştinesca şi dreptă obĕdluire a Domniei mele, iubindă pe supuşiĭ noştri ceĭ credincioşi, ca pre nisce fiĭ, pentru care avemŭ şi porunci date căţi de dumnezeu zăbuţiĭ ostăşescĭ, ce sunt orînduiţi cu putere de oştirĭ pe margine asupra hoţilorŭ cum şi către zăbuţiĭ şi ostaşiĭ ce aŭ intrată pe alocurea acolo înăuntru în pământurile vrăjmaşilor şi către dregătoriĭ noştri ca pe nisce fiĭ ai acelora, cari vor avea rîvnă a veni sub a Nóstră stăpânire, veĭ de ce treptă ar fi, seŭ care vor vrea a se închina nouĭ mai înainte până a nu întâmpina puterea oştirilor nóstre, ori măcar să nu-i lovescă, nici să-i vatăme întru nimica, ci întră cu totu felulŭ de mulţămire să-i primescă cu tóte ale lor întregi, fără de a se cinsti în averile lor nimicŭ şi cu bună siguranţă în pazele lor la dramă şi cu îndestulare de cele trebuincióse ale mănăstirei, să-i trimiţă până aicea la scaunulŭ Domniei mele,

unde veţĭ lua mare bucurie de mila Domnieĭ mele, şi pe fieşcare după trepta sa şi dupre oranduiala stăreĭ luĭ ilŭ vomŭ mulţumi şi-lŭ vomŭ odihni. Dreptŭ aceia fiţĭ bine nădăjduiţĭ la acésta ce vĕ scriemŭ Domnia mé şi după cum aŭ urmatŭ şi alţiĭ de aĭ voştriĭ de aŭ venitŭ şi s'aŭ inchinatŭ la noĭ, aşia şi voĭ câţĭ aveţĭ rivna acesta, îndrăzuiţĭ fără de nicĭ o temere séŭ indoelă.

Unŭ altŭ manifestŭ aprópe identicŭ maĭ este cu data din Octombre anulŭ 1788 la fila 331 verso. Cod. XVII.

ANEXA LA PAG. 254

Eacă din scrisorile Principeluĭ de Ligne:

Au Prince de Kaunitz, au mois de Novembre 1788

A Iassy.

«J'ai reçu bien à propos, mon Prince, l'ordre que vous m'avez donné de me plaindre de la conduite des émissaires ou commissaires russes vis-à-vis des Monténégrins. On commençait à nous blâmer, avec raison; mais il y a toujours plus de finesse d'une part que de l'autre. Les Russes, que Pierre I, à force de barbarie, a voulu civiliser, et qu'il a fait battre et tuer pendant neuf ans pour leur apprendre à vaincre, ce qu'ils savaient avant lui, ces Russes sont tout aussi malins que jamais. Cette manière de dégoûter des Autrichiens, les Albanais et tous leurs voisins, est très-dangereuse; car de grecs en grecs on s'approche de la Hongrie.

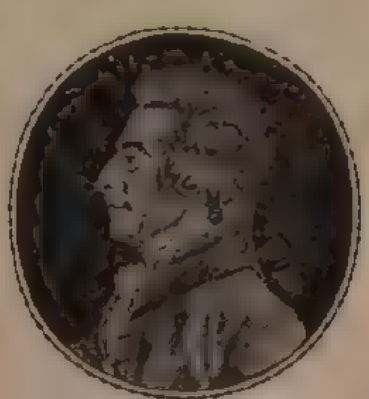

Principele de Ligne

După „Lettres et Pensées" publicate de de Stael Holstein. Viena 1818.

Un officier du génie, que je ne nommerai pas à V. A., chargé de sommer le bacha de Choczim, lui a dit devant sa garnison: *Méfiez-vous des Russes, ne vous rendez point à eux, et dépêchez-vous de vous rendre au prince de Cobourg; car les Russes ont dit qu'ils violeraient vos femmes et déchireraient vos entrailles.* J'ai bien juré que cela n'était pas vrai, voilà le seul mensonge que je me suis permis. Car je sais que ce ne serait pas vous faire ma cour, mon Prince: votre grande politique est la vérité.

La mienne est de me livrer en enfant perdu, quitte à être abandonné. Par

exemple, j'ai dit au prince Potemkin, que s'il voulait marcher sur les bords de la mer Noire jusqu'au Danube, et faire marcher Romanzow à Bucharest, je réussirais à le faire hospodar de Moldavie et de Valachie. «Je me moque bien de cela, m'a-t-il dit; je parie que je serais roi de Pologne si je le voulais; j'ai refusé d'être duc de Courlande; je sais bien plus que tout cela». Au moins, ai-je répondu, rendez ces deux pays (la Moldavie et la Valachie) indépendans des Turcs à la paix. Faites qu'ils soient gouvernés par leurs hospodars, sous la protection des deux Empires. Il m'a dit: *Nous verrons*.

V. A. verra plus aisément que qui que ce soit, par la morale de la fable de l'alouette avec ses petits, dont elle se souvient surement, qu'on ne peut s'en rapporter qu'à soi, et qu'on n'a des alliés que pour être sûr de n'avoir pas tout à fait des ennemis de plus.

Mon colosse Potemkin se remuera peut-être un jour: c'est l'emblême de l'empire. Il y a des mines d'or et des steppes dans l'un et dans l'autre; mais ce colosse-ci est mieux nourri; l'autre s'aguerrit en grandissant. Dieu nous conserve l'immortelle Impératrice: mais comme elle ne le sera que dans l'histoire, je crois qu'il faudrait extrêmement ménager le Grand-duc, qui, en réformant des milliers d'abus, en créera d'autres, capable de travail, changeant trop souvent d'avis et d'amis pour avoir un favori, un conseiller, ou une maîtresse: prompt, ardent, inconséquent, il sera peut-être à craindre un jour, si c'est à lui que sa mère laisse l'empire: mais je crois que si elle en a le terme, ce sera plutôt au petit Grand-duc Alexandre, car elle s'occupe autant de son fils des affaires qu'elle en rapproche son petit-fils. Elle le forme elle-même au gouvernement, tout jeune qu'il est. Son père est dans ce moment-ci tout prussien, mais il ne l'est peut-être que comme M. le Dauphin était dévot, parce que Louis XV ne l'était pas.

Voici encore une addition à ce portrait. son esprit est faux, son cœur droit, son jugement est un coup du hasard; il est méfiant, susceptible, aimable en société, intraitable en affaires, passionné pour l'équité, mais emporté par sa fougue, qui ne lui permet pas de distinguer la vérité fuyant le frondeur poursuivant le persécuté, quoique sa mère veille qu'on lui tasse la cour et qu'on lui facilite les moyens de s'amuser autant qu'il le veut. Malheur à ses amis, ses ennemis, ses alliés et ses sujets! D'ailleurs il est extrêmement mobile: mais pendant le peu de tems qu'il veut une chose dans son intérieur ou qu'il aime, ou qu'il hait, c'est avec violence et entêtement. Il déteste sa nation, et m'en a dit une fois à Catschina des choses que je ne puis répéter.

Je n'ai réussi qu'à trois choses: j'ai fait donner la flottille au prince de Nassau, qui a pris et brûlé trente-six bâtimens, grands et petits, tué ou noyé cinq mille hommes, et pris cinq cent soixante-six-huit pièces de canon, j'ai fait passer le Beg à un maréchal, et le Niester à l'autre.

Je puis mettre encore Choczim au rang de mes exploits politiques; puisque c'est à force de courriers que je l'ai fait attaquer; et au rang de mes exploits politiques; puisque j'ai obtenu de l'Impératrice qu'elle nous en assurât la possession, quelque paix que l'on fasse.

Je prie V. A. de me conserver toujours les bontés qui, depuis mon enfance, l'ont engagée souvent à m'appeller son fils. J'aspire à ce titre par la tendresse et le respect que je lui ai voués».

Din epictola VIII della 1 Decembre 1788 «*Au camp devant Robaiaï-Mohila (Movila Răbăcĭ), ou plutôt à Iassy, où j'ai mon quartier*».

. . . «Depuis mon départ d'Elisabeth-Gorod, je n'avais pas rencontré une maison, ni un arbre, excepté dans les jardins du Bacha, près du retranchement d'Oczakow: j'ai embrassé là quelques arbres sous le plus grand feu de la place, tant j'ai eu de plaisir à les revoir. J'y ai même cueilli et mangé d'excellens abricots.

Une eau verte comme les cadavres de 5000 Turcs tués, brûlés, noyés par le prince de Nassau, était la seule boisson que nous eussions eue pendant cinq mois: ou bien de l'eau de la mer Noire qui n'est pas aussi salée que celle des autres mers.

Vous faites-vous une idée de mon bonheur de trouver un fontaine charmante, sur la hauteur, avant de descendre dans Jassy? J'ai baisé l'eau avant de la boire: et je l'ai dévorée des yeux avant d'en arroser mes lèvres, qui, depuis si long-temps, n'avaient été mouillées par rien d'agréable. Je suis logé dans un de ces superbes palais que les Boyards bâtissent dans un goût oriental, et dont plus de 150 s'élèvent au-dessus des autres édifices de la capitale de la Moldavie. Lisez-en la description dans mon *ouvrage sur les jardins*.

Des femmes charmantes, presque toutes de Constantinople, et d'anciennes familles grecques, sont assises négligemment sur leurs divans, la tête tout-à-fait en arrière, ou soutenue par un bras d'albâtre. Les hommes qui leur font des visites sont presque couchés à côté d'elles. Une jupe extrêmement légère courte et serrée, couvre légèrement leurs charmantes formes, et une gaze dessine à merveille les jolis contours de leur sein. Elles portent sur leur tête une étoffe noire, ou couleur de feu, éclatante par les diamans qui ornent cette espèce de turban, ou de bonnet. Les perles du plus beau blanc parent leur cou et leur bras; elles les entourent aussi quelquefois avec des rezeaux de gaze, garnis de sequins, ou de demi-ducats: j'en ai vu jusqu'à 3000 sur le même habit. Le reste de leur vêtement oriental est d'étoffes brodées, ou travaillées en or et en argent, et bordé de pelisses précieuses, ainsi que l'habit des Boyards, qui ne diffère de celui des Turcs que par le bonnet qu'ils mettent au-dessus de leur calotte rouge, et qui ne ressemble pas à un turban.

Les femmes des Boyards ont sans cesse à la main, ainsi que les sultanes, une espèce de chapelet de diamans, de perles, de corail, de lapis-lazuli, d'agathe, ou de bois rare qui leur sert de maintien, comme l'éventail pour nos femmes. Elles jouent avec cela, entretiennent l'agilité de leur doigts, dont les ongles sont peints en carmin, comptent les grains, et s'en sont fait, à ce qu'on dit, un langage pour leurs amans. J'ai cru même surprendre quelques regards de maris, curieux de savoir peut-être si je ne connaissais pas déjà un peu ce joli alphabet de galanterie. Les heures d'un rendez-vous s'apprennent ainsi fort aisément. Mais comment peut-il y en avoir? Sept ou huit serviteurs des Boyards, et autant de jeunes filles qui servent leurs femmes; les uns et les autres, jeunes et d'une figure charmante, sont toujours dans les appartemens: leur costume ne diffère qu'en richesse de l'habillement des maîtres de la maison. Chacun et chacune a son département: l'un d'eux apporte, dès qu'on entre pour faire une visite, une et jusqu'à quatre pipes. L'une d'elles apporte une soucoupe, et une petite cuillère avec des confitures de rose. Un autre brûle des parfums, ou verse des essences qui embaument le sallon. L'un deux apporte une tasse de café, l'une d'elles un verre d'eau, et cela se répète chez vingt Boyards, le même

TABLA MATERIILOR

	Pagina
Prefața tomului III	1
Ochire retrospectivă	1
Isvore	5
Opiniunea țerei despre noulă Domnŭ (Mavrogheni)	15
Originea lui. Sosirea în Bucuresci. Alaiuri	19
Arzulŭ Divanului, mulțămindŭ pentru Domnia luĭ Mavrogheni	25
Boerii Divanuluĭ luĭ Mavrogheni. Ispravnicĭ	27
Hrisovulŭ Câmpulungenilor	28
Justiția sub Mavrogheni	31
Țeranulŭ sub Mavrogheni. Moșii. Foișorŭ la moșĭ. Hoțiile stîrpite. Arestulŭ preventivŭ	34
Administrațiunea. Nizamulŭ spătaresculŭ	38
Justiție, Condicarĭ. Tabula	42
Religiunea sub Mavrogheni	45
Potcapulŭ. Sobe în biserici. Biserici mereŭ deschise	46
Daidii	49
Religiunea și țiganiĭ	50
Revizuirea actelor mănăstiresci	51
Socotéla epitropieĭ m-rei Colța	51
Breslele Industriă Comerciŭ	53
Nartŭ general	65
Cheltueli de lucsŭ oprite	66
Menzlurĭ	67
Importulŭ păcureĭ din Moldova	67
Vămile în credință	68
Orașulŭ Ploescĭ liberatŭ	69
Edilitatea publică	69
Cișmele	71
Oprire de a slobodĭ arme în orașŭ	73
Regule pentru slugi	73
Mĕsurĭ pentru ferire de incendiŭ	74
Regule la ămblarea cu trăsurile în orașŭ	74

Pagina

Mavrogheni și țĕranulŭ. Claca 74
Cultura publica sub Mavrogheni 77
Musica vocală 80
Limba grécă la cancelarii 81
Dări le sub Mavrogheni. Oeritu, Vinariciu, Tutunaritu 82
Boerie cu deasila 85
Vizite la Bucuresci. Pregătiri de resbelŭ 86
Șah'm Gherai și boerii munteni 89
Sudiții ruși. Oste românescă. Paza hotarelor 90
Isbucnirea rĕsboiului. Manifestulŭ Porței și alŭ Rusiei 93
Oceacovŭ. Mișcare în țera rominéscă. Volney. Peysonnel 98
Proclamațiune de resbelŭ a lui Mavrogheni Partidele vechi în țerā . 103
Enachiță Văcărescu. Pregătiri noue de resbelŭ 105
Manifestŭ de serbători 107
Proclamațiuni nouĕ. Garnizone 108
Gazetari 109
Resbelulŭ și visteria. Satarale. Boerii 110
Ostirea română. Reorganisarea ei 117
Proclamațiuni nouĕ 121
Planulŭ de rĕsboiŭ defensivŭ alŭ lui Mavrogheni. Boerii chiamați sub arme. Boerii fugari 124
Proclamațiuni austriace 130
Ordin de di pe oste. Concentrări. Cămpulungŭ 132
Nouĕ proclamări. Disciplina în oste 135
Moldova. Ipsilante Voda 138
Corespondență inedită a mitropolitului Moldovei 141
Respunsulŭ nou alŭ Porței la manifestulŭ Austriei Pregătirile Rusiei . 152
Intrarea Austriacilor în Moldova Ipsilante prinsŭ de Austriaci . . . 157
Austriacii abondonă Iașii. Boerii chiamă pre Ruși 163
Manole Roset 165
Semnătura lui Manole Roset 167
Mavrogheni Domnu Moldo-Vlahiei. Proclamațiunea lui la Moldoveni. Averile lui Ipsilante confiscate 168
Domnia lui Manole Roset 172
Moldoveni volintiri. Mavrogheni le scrie să remână credincioși țĕrei și Porței. Căpitan Vițu. Batalia dela Vasluiŭ. Choiseul despre acesta. Manole Vodă hainŭ 176
Guvernulŭ Austriacŭ în Moldova, la Roman 183
Campania din 1789 în Moldova. Hainirea lui Manole Roset. Proclamare nouă a lui Mavrogheni despre hainirea Roset 185
Atanasie Comnen Ipsilante despre Manole Vodă 187
Pregătiri de rĕsboiŭ. Mĕsuri administrative. Campania la Muntenia în 1788 Pribegerea sătenilor 188
Mavrogheni protege pre Ardeleni 195
Planulŭ de rĕsboiu alŭ Austriacilor. Mavrogheni impănéză munții Apelŭ la arme. Austriacii la Jiulŭ de susŭ și Cămpulung 197
Pregătiri de intrare a lui Mavrogheni în Ardélŭ. Manifestulŭ lui la Ardeleni 200

Pagina

Mavrogheni lăudatŭ la Constantinopole. Darurile Sultanuluĭ. Baterie de tunurĭ. Facsimile după cod. XVII, unde amintesce de darulŭ batericiĭ de tunurĭ. Boerĭ trădătorĭ. Averile Cantacuzinilor și Jianilor etc., confiscate. Manifesturĭ Austriace către Craiovenĭ. Sătenĭ adenițĭ de Austriacĭ. Scrisorĭ deschise dela Mavrogheni către sătenĭ. Volintirĭ 202
Incercarea Austriacilor d'a sparge centrulŭ liniciĭ de frontŭ a luĭ Vodă. Victoriĭ noue. Recompense la viteji. Bătaia la părulŭ Rufeĭ și la Curtea de Argeș. Desertoriĭ Austriacĭ 213
Bătălia la Timeș. Mavrogheni în Ardél. Turnavitu Caimacan. 215
Atacŭ silmutancu în Munțĭ. Apelŭ la Vălenii de-Munte. Isbânda dela Porcenĭ. Noŭ atacŭ la pasulŭ Puzeuluĭ. Impresurarea Brașovuluĭ . 219
Mersulŭ campanieĭ în Oltenia-Mare. Luarea Rusaveĭ. Senile la Bucurescĭ 221
Mavrogheni în Ardél. Sapte sate i se supunu. Proclamațiunĭ diverse . . 229
Istoriciĭ streinĭ despre bătăliile luĭ Mavrogheni. Bătaia dela Sinaia . . 231
Considerațiunĭ politice. Principele de Ligne în Moldova. Suedia față cu Rusia. Mavrogheni despre politica externă și despre resbelulŭ Ruso-Sued 234
Noue pregătirĭ de invadiune în Ardél. Apelŭ la Hainițĭ. Sultariulŭ trădătoriŭ. Intrigile boerescĭ 237
Campania din 1877 după colecția Hurmuzachi și după scriitoriĭ naționalĭ. Potemkin. Principele de Ligne despre Rușĭ. Luarea Hotinuluĭ . 241
Noile dispositiunĭ belice ale Austriei. Mavrogheni corespunde cu Choiseul pentru pace. Incetarea resboiuluĭ în timpul iernei. Bătaia la Mônăstirea Adam. Muscalu la Iași 251
Mavrogheni se pregătesce pentru noua campanie din 1789. Victoria la Tabai. Turcii la Movila Robăeĭ. Eróre din partea luĭ Mavrogheni la Focșani. Suvaroff. Noulŭ planu de bătălie al Rușilor 253
Campania din 1789. Suvaroff își face junctiunea cu Austriaciĭ. Bătăliĭ diverse. Bătaia de la Focșanĭ 255
Mavrogheni în munțĭ. Lucrarea ostireĭ române în munțĭ 266
Atacŭ la Bêrlad. Resboiulu dela Rômnic (Martinescĭ). Evenimentele din Bucurescĭ 273
Bătălia dela Porcenĭ și Vlădenĭ. Oltenia ocupată de Austriac 285
Quartiere de iernă. Belgradulu capitulatŭ. Succesele Rușilorŭ. Miscărĭ politice. Apreciărĭ despre resboiulu dela Martinescĭ. Mavroghenĭ după bătălie 287
Muntenia sub Austriacĭ. Bucurescii în iernă 1789-90. Potemchin la Iașĭ. Noulŭ vizirŭ și resboiulu. Bătălia dela Calafat. Negociărĭ de pace la Iași 292
Bătălia dela Giurgiu. Reichenbach. Purtarea Austriei. Ecaterina cere înființarea regatuluĭ Românilor. Joculu politiceĭ prusescĭ. Ministrulŭ Pitt 296
Campania a 3-a din 1790. Mavrogheni la Calafat. Ordinŭ de ḑi austriacŭ după bătălie. Boerii pribegĭ. E. Văcărescu în favorea nouluĭ vizirŭ. Capulŭ luĭ Mavrogheni 302
Hangerliu intrigă. Mavrogheni în fața morțeĭ. Apreciărĭ despre acestă ucidere 307

Pagina

Turcia față cu Rusia în campania din 1790. Resbelŭ navalŭ. Negociări de pace. Prusia aliată cu Turcia. Luarea Benderului de Potemkin. Situațiune gre pentru Rusi. Rusia în resboiŭ cu Suedia . . . 3[illegible]4
Congresulŭ dela Șistov 320
Luarea Ismailului 323
Administrațiunea țerei sub nemți 325
Boerii cerŭ reînființarea obagiei 329
Edilitatea sub Coburg 405
Poștele. Ispravnici de județe. Mesuri administrative. Cutia milostenilor . . . 4[illegible]1
Reclamarea bejănarilor. Mesuri relative la agricultură 426
Licenciarea voientirilor. Noulŭ neamicŭ. Ciuma. La Șistov. Muscalii victoriosi în Besarabia și Dobrogea. Vizirulŭ strangulatŭ pentru că a ucisŭ pe Mavrogheni. Condițiuni de pace. Intervenirea Prusiei. Rescola Șistovenilor. Turcii cu Văcărescu vor să atace pre Rusi. Coburg face diversiune. Semnarea pacei dela Șistovŭ. Analisa tratatului 429
Deșertarea Munteniei de Austriaci. Actulŭ de predare a țerei în mânile guvernului românescŭ 435
Rușii continuă resboiulŭ. Bataia la Măcin. Incendiĭ și tulburări la Constantinopole. Intervenirea ministrului englezŭ Litt. Cererile Rusiei. Repnin. Negociări de pace la Galați cu Potemkin, apoi la Huși și Iași. Planurile lui Potemkin. Mortea lui. Scrutorii români despre Potemkin. Inscripțiunea dela Golia. Semnarea pacei de Iași . . . 4[illegible]7
Anexe la vol. III 446
Addenda 595
Errata corrige 667

PRINCIPALELE ERORI DE INDREPTAT

Pag. 28. S'a făcutŭ rĕŭ pagina acésta, tăindu-se documentulŭ din notă prin o altă notă. Cetitorulŭ va înțelege cum trebue făcută îndreptarea.

Pag. 56. Anexa promisă la nota din acésta pagină este publicată mai departe la pagina 60.

Să se citéscă nota a 2 «*22 Decembre*» în locu de «*22 Noembre*» 1876

Pag. 74 Corige data «*Martu 6*» prin «*Martie 16*»

Vomŭ aduce întregu documentulŭ citatŭ la acestă pagină la altă ocazune.

Pag. 77. La nota 2 în locŭ de «*130*». Corige «*fila 67*».

Pag. 81. Anexa promisă la nota 2 se va citi în *Istoria școlelor*.

Pag. 88. Pontur'le ciobanilor Ardeleni se potŭ citi în Cod. 17 la fila 167 verso, din 30 Februarie 1787 Corige vorbele din nota 2. «*mai antĕi o porunceă*» prin «*ata tu scurtŭ o porunceă*» despre ciobani. Anexa 6 se va publica în volumulŭ următor.

Pag. 96. Corige cifra dela nota a 2-a în text și notă prin cifra 2.

Pag. 105. Șterge din rândulŭ alŭ 2-lea alŭ notei vorbele. «*în Tesaur II pag. 293*», căci e vorba de scrierea D-lui Odobescu despre Văcărescu din *Revista Română*.

Pag. 107. Anexa în chestiune din notă este aceeași din nota dela pag. 105.

Pag. 114 In nota a 4 a ne referimŭ totă la anexa citată la pag. 105

Pag. 122. Adauge după vorba: «*osebita*» dela primulu rendŭ din textu vorbele: «*în 27 Ianuarie 788*».

Pag 123. Anexa de care e vorba în notă este la pag 238.

Pag. 135 Nota 2 citesce «*Cod XVII*» în locŭ de «*Cod. XVI*».

Pag. 145. Citesce la anniatulu 1-iŭ în locŭ de vorbele: «*Dămŭ în anexe și o*» vorbele «*mai este*».

Pag. 169. Al niatulŭ 1 iŭ. Citesce «*13*» în locŭ de «*17*».

Pag. 187. Nota 1-a corige cifra care ind că fila, din 348 în 380.

Pag. 205. Nota 1-a rêndulŭ 5 corige data 17[3]7 în 1717 și vorba «*el*» de alăturea înlocuesce-o cu vorbele. «*famulu lui*», iar la rêndulŭ următor vorba «*lui*» înlocuesce-o cu «*lor*».

Pag. 241. Puneți punctŭ după numele *Potemkin* din rêndulŭ alŭ 2-lea alŭ titlului,

Pag. 254. Nota 1-a rêndulŭ 2 citesce: «*pogonăritŭ*».

Pag. 270. Alu 6-lea rêndŭ înainte de finele textului, citesce în locŭ de: «*sfintele rase de prin biserici și oasele câinilor*» vorbele: «*sfintele oase .. și rasle câinilor*»

Pag 323. Nota 1 a citesce: «*Pălăcescu*» în locŭ de vorba «*Balsam*».

Pag. 365. Corige punerea în pagină pogorându josŭ nota, care taie textulu.

De sigur mai sunt și alte erori de îndreptatŭ, comptămŭ pe indulgența și buna voință a lectorului pentru corigerea celor mai bătătore la ochi.

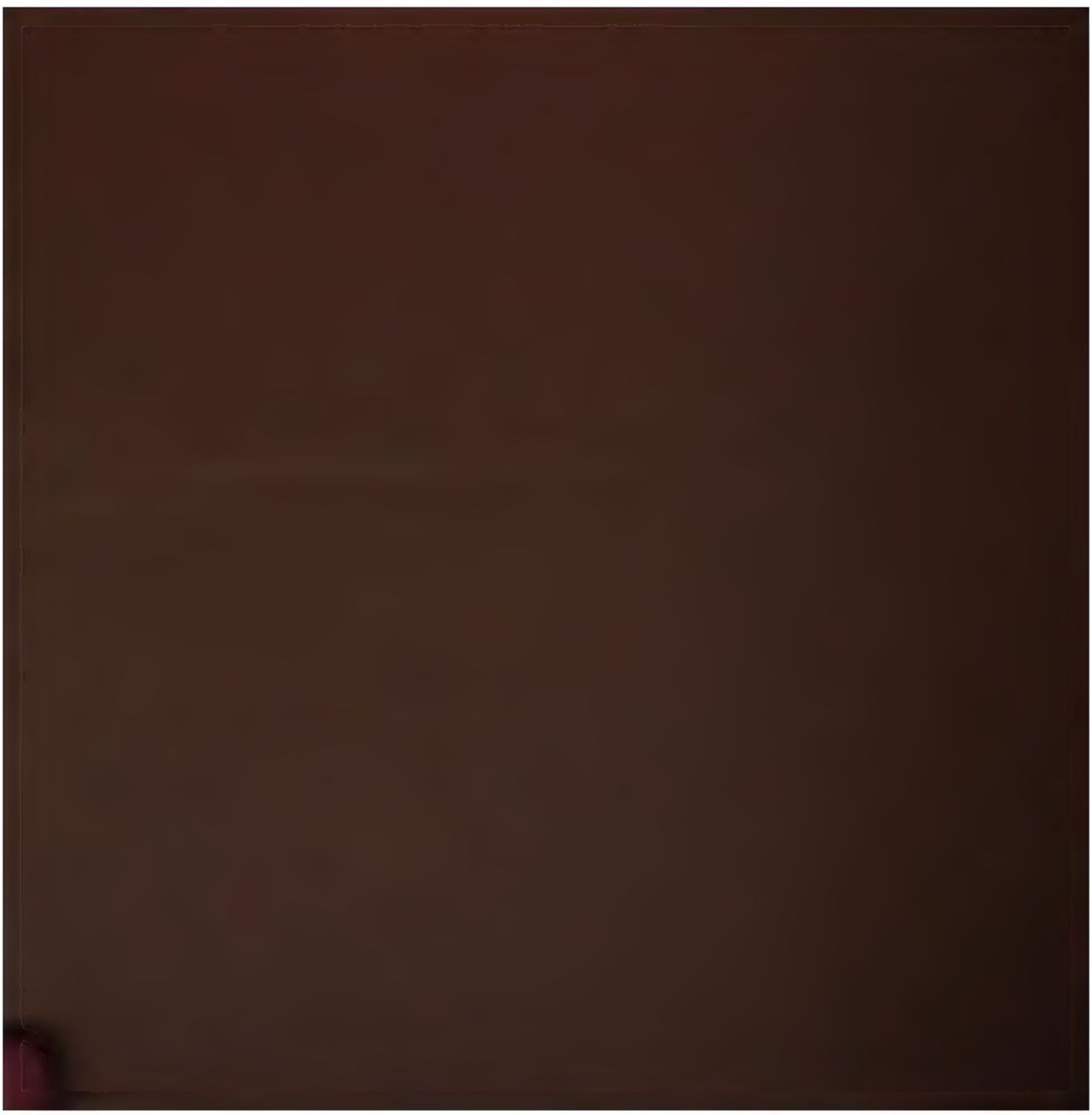

241
.U7
v.3

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.